

מערכת פה כָּלֵל א') כבוד רבו אם יכול תלמיד לומר רבי אומר פה וכה ואני אומר פה וכה או הוי לשון זילזול רשמתי לעיל במערכת הני"ו אות י"ג בס"ד: ואם פשמדבר עם חברו רשאי לומר לו על רבו רבה או חשיב זילזול וצריף לומר לו רבינו או רבי פינן שגם לו הוא רבי עיין במה שפתבתי בשדי חמד ח"א בחלק הפללים במערכת האלף אות שמ"ח: ועל חיוב קבלת פני רבו ברגל אם הוא מדאורייתא ואם נוהג בזמן הזה רשמתי במערכת החי"ת אות ק': כָּלֵל ב') כל פיטורי שבת פטור אבל אסור באיזה פללים שנאמרו בזה רשמתי בס"ד לקמן במערכת הפ"ה עיין שם: כָּלֵל ג') כל מקום שאמר ר"י אמתי לפרש ובמה לחלוק בשדי חמד ח"א בחלק הפללים במערכת האלף אות קל"ג ובמערכת הבי"ת רשמתי בכלל זה בס"ד: כָּלֵל ד') כפייה אי כפיינון אמדי דהוא משום לפנים משורת הדין רשמתי לקמן במערכת הלמ"ד בס"ד: כָּלֵל ה') כל הנטפל לשם מלאחריו אינו נמחק אם הוא מדאורייתא רשמתי לקמן במערכת הנו"ן אות י"ד בס"ד: כָּלֵל ו') כל חייבי פרייתות שלקו נפטרו מידי פרייתתן אם יש חילוק בזה בין חייבי פרייתות לחייבי מיתה בידי שמים הנה מרן מוהרד"ף בשושנים לדוד בריש מסכת פרייתות כתב בשם הרמ"ז יש שואלים שמצינו במשניות שנויים כל העונשין שיש בתורה ארבע מיתות ב"ד בסנהדרין מלקות במכות וכאן יש הפרייתות ולמה לא שנה התנא גם מיתות בידי שמים ונ"ל שלא רצה לשנות אלא כל מה שנעשה ע"י בני אדם שצריף להעשות מעשה ופועל להתקן מה שאין פן מיתה בידי שמים פי המשפט לאלהים הוא ואין בני אדם מטפלים בו וכמו שהוא בפרייתות שיוכלו להנצל במלקות ע"כ.

וכתב הרב שושנים לדוד שראיה מדבריו דמה דתנינו חייבי כריתות שלקו נפטרו מפרייתתן הוא דוקא בחייבי פרייתות ולא בחייבי מיתה בידי שמים דהנהו אף דלקו לא נפטרו מן המיתה וקשה להלום דבר זה דהא דיוע דכרת חמור טפי ממיתה בידי שמים ואיך יתכן לומר שהמלקות אלים להצילו מן המלקות (נראה דצריף להיות מן הפרת) ולא ממיתה בידי שמים דקולא מניה ותו דקרא דונקלה אחיה דמניה ילפינו דכיון שלקה הוא פאחיה סתמא פתיב בכל הלוקין ולא בחייבי פרייתות דוקא ודתנו חייבי פרייתות שלקו וכו' לאו לאפוקי חייבי מיתה בידי שמים דהנהו בכלל חייבי פרייתות נינהו ובמפל שפן אתו אלא לאפוקי מיתות בית דין וכו' וכן נראה מדברי הרמב"ם בהלכות סנהדרין פרק י"ז דין ז שכתב כל מי שחטא ולקה חוזר לכשרותו שנאמר ונקלה וכו' אף כל מחוייבי פרת וכו'.

ועוד שם ריש פרק י"ט מנה כל אותם שחייבים מיתה בידי שמים שלוקין עליהם עי"ש ואטו מצוי למימר שילקה בכדי דהא לפי דברי הרב לא מהני ליה ולא מידי ואם פן מה המכות האלה ומה היו משמשות עכ"ל מרן מוהרד"ף בשושנים לדוד ובספר זכרון יהודה לרב גדול בדורנו אבד"ק עיר ישן במדינת גאליציה יצ"ו העתיק דברי הרב קול הרמ"ז פי לפי הנראה לא היה אצלו הספר היקר שושנים לדוד ודבריו נכונים וישירים וממילא אנדא לה תשובת הרמ"ז ועי"ש בשושנים לדוד מה שהשיב על השאלה הנ"ל והרב יד מלאכי בכללי הדינים אות שמ"א הביא מה שכתב הרב שושנים לדוד דכל שפן מיתה בידי שמים דקילא מפרת פנודע וסיים וכדבריו פתב (הרדב"ז) בספר יקר תפארת בפרק ו' מהלכות תרומות וציין לעיין בתוספות שבועות י"ז סע"א ואין מצוי אצלי ספר יקר תפארת לעיין בדב"ק: ואני הדל תמיה לי על הרב שושנים לדוד שהוצרך לדקדק מדברי

הַרְמַב"ם על פי הוֹכְחָה מְסַבְרָא שְׁגַם בְּמִיתָה בְּיַד שְׁמַיִם יֵשׁ מַלְקוֹת וְהַמְלָקוֹת מְכַפֵּר וְלֹא זָכְרוּ שָׁרִים דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּסִפְרֵי הַמִּצְוֹת בְּשֵׁרֶשׁ אַרְבְּעָה עָשָׂר שְׁפָתַב וְז"ל וּמֵהֶם מֵה שְׁיַעֲזֵד עֲלֵיהֶם בְּמִיתָה בְּלִבָּד וְהוּא שְׁיַמִּיתָהוּ הַשֵּׁם בְּחֻטְאוֹ וַיִּתְכַפֵּר לוֹ בְּמוֹתוֹ וּכְבָר בְּיָאָרוּ בְּסוּף מַפּוֹת ד' כ"ג שְׁפָל אֲזַהְרָה שְׁיִתְחַיֵּיב עֲלֵיהָ הָעוֹבֵר בְּכַרְת בְּלִבָּד אוֹ מִיתָה בְּיַד שְׁמַיִם כְּשִׁיתְאַמֵּת שְׁעֵבֵר הָעוֹבֵר עַל הָאֲזַהְרָה הַהִיא וְעֵשָׂה הָעוֹן הַהוּא בְּעֵדִים וְהַתְרָאָה יִלְקוּהוּ וְאֵף עַל פִּי שְׁעֵיקָר מִשְׁפָּטוֹ שְׁיָהָא מְסוּר לְשְׁמַיִם עַכ"ל.

וּמֵה שְׁפָתַב שְׁבִיָּאָרוּ בְּסוּף מַפּוֹת ד' כ"ג הֵינּוּ מִתְנִיתִין דְּכָל חַיִּיבֵי פְרִיָּתוֹת שְׁלָקוּ נִפְטָרוּ מִיַּד פְּרִיָּתָן וְאָמַר מֵר שְׁבִיָּאָרוּ שֶׁם שְׁפָל אֲזַהְרָה שְׁיִתְחַיֵּיב עֲלֵיהָ פֶּרֶת אוֹ מִיתָה בְּיַד שְׁמַיִם וְכו' אֵלְמָא מִשְׁמַע לִיה לְרַבִּינוּ דְּבַבְלָל חַיִּיבֵי פְרִיָּתוֹת שְׁשֵׁנוּ חֻכְמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה אֵינְהוּ חַיִּיבֵי מִיתָה בְּיַד שְׁמַיִם דְּבַבְלָל מְאַתִּים מְנָה וְעַל כֵּן אָמַר הַתַּנָּא שְׁהַמְלָקוֹת מְצִילוּ וְכַדְמִשְׁמַע לִיה לְהַרְבֵּ שׁוֹשְׁנִים לְדוֹד וְהִיָּה הָעֲלָמָה מְעִינֵי קִדְשָׁם: וּמֵה שְׁצִינֵין (בְּיַד מְלָאכִי) לְדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּשַׁבּוּעוֹת פְּנֻנְתוֹ לְמֵה שְׁפָתַבּוּ בַד"ה אוֹ דְשָׁהָה בַר פֶּרֶת הוּא וְנִרְאָה שְׁפֻנְתוֹ לֹמַר דְּמְדְבָרֵי הַתּו"ס יֵשׁ לְהַבִּין לְכַאוּרָה דְּמַלְקוֹת אֵינּוּ מְצִיל מִיַּד מִיתָה בְּיַד שְׁמַיִם אֵלְא שְׁאֵינּוּ מְוַכְרַח לְהַבִּין כֵּן וְלִכֵּן לֹא בָּא בְּיַד חֲזָקָה לְסַתּוֹר סְבָרַת הַרְדְּב"ז בַּס' יְקָר תְּפָאֲרַת וְשׁוֹשְׁנִים לְדוֹד הַנְּ"ל אֵלְא פָּתַב וְעִינֵין לְהַעִיר אֲזַן וְאֶפְרָשׁ שִׁיחֲתִי וְהוּא זֶה דְּבַגְמָרָא שֶׁם בְּעֵי אֲבִי מַרְבָּה בָּא לוֹ בְּאַרְנוֹפָה שְׁיַעוֹר קִצְרָה מֵהוּ שְׁיַעוֹרָא גְּמִירֵי לֵה וְהָא לִיכָּא אוֹ דִּילְמָא דְּוָקָא גְּמִירֵי בְּאַרְנוֹפָה חַיִּיב בְּקִצְרָה פְטוּר וְאָמַר לִיה רַבָּה לֹא נִיְתְּנָה אַרְנוֹפָה לִיְדַחּוֹת אֲצִלוּ לְהַתִּיר בְּבָא בְּמַרוּצָה וּמִתְקִיף עֲלֵהָ ר' זִירָא אֵלְא דְּקִימָא לֵן טְמָא שְׁשִׁימָשׁ בְּמִיתָה (בְּיַד שְׁמַיִם) הֵיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה אִי דְלָא שָׁהָה הֵיכִי עֲבִיד עֲבוּדָה וְאִי דְשָׁהָה בַר פֶּרֶת הוּא אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא שְׁיַעוֹרָא גְּמִירֵי מִשְׁפַּחַת לֵה דְאַנְיָס נְפִשִׁיָּה בְּקִצְרָה וְעֲבִיד עֲבוּדָה וְכו' וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת בַד"ה אִי דְשָׁהָה בַר פֶּרֶת הוּא שְׁהַקְשָׁה רַבִּינוּ תָּם מֵה בְּכַף אִם הוּא בַר פֶּרֶת מְפָל מְקוֹם אִיכָּא נְפִקוּתָא טוֹבָא דְהָא קִימָא לֵן חַיִּיבֵי פְרִיָּתוֹת שְׁלָקוּ נִפְטָרוּ מִיַּד פְּרִיָּתָן וְאִם בְּטַל פֶּרֶת נִשְׁאַר עֲלֵיו מִיתָה (בְּיַד שְׁמַיִם) וְעוֹד נְפִקָא מִיְנֵה וְכו' עִ"ש שְׁהַנִּיחוּ בְּקוֹשְׁיָא וּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה דְּמַלְקוֹת אֵינּוּ מְצִיל אֵלְא מִן הַפֶּרֶת וְלִכֵּן פָּתַבוּ שְׁאִם בְּטַל מְמַנּוּ הַפֶּרֶת עַל יְדֵי הַמְלָקוֹת נִשְׁאַר עֲלֵיו מִיתָה בְּיַד שְׁמַיִם: אֲמַנְם בְּאַמַּת אֵין מִזֵּה הַכְּרַח כָּלֵל דְּלַעוֹלָם אִימָא לָהּ דְּמַלְקוֹת מְצִילוּ מִיַּד מִיתָה בְּיַד שְׁמַיִם כְּדָרָה שְׁמַצִּילוּ מִיַּד פֶּרֶת וְקוֹשְׁיָת רַבִּינוּ תָּם הִיא מִשׁוּם דְּאַף דְּמַלְקוֹת מְצִיל מִן הַפֶּרֶת אוֹ מִן הַמִּיתָה אִם הִתְרוּ לוֹ וְעֵבֵר וּמְלָקִין אוֹתוֹ מְפָל מְקוֹם מְצִינֵן לְאוּקְמֵי הָא דְטְמָא שְׁשִׁימָשׁ חַיִּיב מִיתָה בְּיַד שְׁמַיִם וְעֵבֵר וְנִכְנַס וְנִכְנַס עַל שְׁהוֹתָרוּ בּוֹ עַל כֵּן הִתְרוּ בּוֹ עַל הָעֲבוּדָה וְהַלְקוּהוּ עַל שְׁעֵבֵר וְנִכְנַס וְנִכְנַס גְּפֻטָר מִיַּד פֶּרֶת אֲבָל לֹא גְפֻטָר מִיַּד מִיתָה בְּיַד שְׁמַיִם שְׁלֹא הִתְרוּ בּוֹ וְלֹא לָקָה עַל זֶה אֲבָל אֵין הֵכִי נָמִי דָּאִם הִתְרוּ בּוֹ עַל עֲבוּדָה בְּמַקְדָּשׁ וְלָקָה הִיָּה גְפֻטָר מִיַּד מִיתָתוֹ וְכַסְבָּרַת הַרְבַּנִּים הַרְדְּב"ז וְשׁוֹשְׁנִים לְדוֹד הַנְּ"ל כֵּן נִרְאָה פְּשוּט לְדַעֲתֵי הַקִּצְרָה: וְדְבָרֵי הַרְדְּב"ז בַּס' יְקָר תְּפָאֲרַת רֵאִיתִי שְׁהַבִּיאֵם הֵרַב מְקָנָה אַבְרָהָם בְּדָף ז"ך ע"ג וְלִזְפוֹת אֵת מִי שְׁאֵין בְּיַדוֹ הַסִּפְרֵי הַיְקָר (יְקָר תְּפָאֲרַת) אֲעֲתִיק דַּב"ק כְּפִי מֵה שְׁהַבִּיאֵם שֶׁם וְדְבָרֵיו הֵם בְּדָף ס"ג ע"ג עַל מֵה שְׁפָתַב הַרְמַב"ם בְּשִׁשִּׁי מֵהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת דִּין ו' זָר שְׁאֲכַל תְּרוּמָה בְּזוֹדוֹן וְכו' חַיִּיב מִיתָה בְּיַד שְׁמַיִם שְׁנֵאֲמַר וּמָתוּ בּוֹ כִּי יִחַלְלוּהוּ וְלָקָה עַל אֲכִילְתָּהּ פָּתַב הֵרַב וּמִשְׁמַע מְדְבָרֵי רַבִּינוּ דְּכָל הֵיכָא דְּאִיכָּא תְּרִיתֵי מַלְקוֹת וְתִשְׁלוּמִין לִוְקָה וְאֵינּוּ מְשַׁלֵּם וּבְמַסְכַּת מַפּוֹת מִשְׁמַע אִיכָּא דְּקַתְּנֵי וְחֻכְמִים אוּמְרִים כָּל

המשלם לוקה ומדקתני משלם ואינו לוקה ולא קתני לוקה ואינו משלם משמע דכל היכא דאיכא פרתין אין אומרים ילקה אלא ישלם ואינו לוקה וכתב רבינו פנ בפרק י"ו מהלכות סנהדרין וז"ל לפיכך כל המכה את חברו אפילו היכא עבד הפאה שאין בה שנה פרוטה לוקה אבל אם יש בה שנה פרוטה הואיל והוא חייב לשלם ממון אין אדם משלם ולוקה כמו שביארנו בכמה מקומות ויש לומר דמודה רבינו היכא דהוי לאו גרידא ותשלומין דמשלם ואינו לוקה אבל היכא דאיכא פרת או מיתה בידי שמים לוקה ואינו משלם לפטור אותו מהפרת או ממיתה בידי שמים עכ"ל הרי דדעתו וביאר פנ דעת הרמב"ם דגם במיתה בידי שמים במלקות נפטר ממנה וכתב פנ הרדב"ז בפשיטות פמדבר על הדיוע שהדין שנה בכרת ובמיתה שלא כמו שגראה מדברי הרמ"ז: הן אמת שראיתי שם להרב מקנה אברהם בריש סי' קס"ד שכתב בשם הרב הליכות אלי סי' שנ"ז שגראה מדברי התוס' בשבועות ד' י"ז ד"ה אי דשקה דחייבי מיתות בידי שמים שלקו לא נפטרו מידי המיתה וכתב הרב מקנה אברהם שכן פתוב בחידיושי שבועות להרמב"ן שם וכן בחידיושי הר"ן לשבועות ודבריהם הם שהביאו קושניית רבינו תם שהביאו התוספות הג"ל ותיקצו דאין הכי נמי אלא דחידא מתלת שינויי נקט עי"ש אמנם לדעתי הענייה אין הכרח מדברי התוספות כמו שכתבתי למעלה וממילא גם מדברי הרמב"ן והר"ן אין הכרח פמוכן: ולאידך גיסא נמי מאי דהדר ביה רב מאריה דאברהם שם וכתב לאוכוחי פסברת הרב שושנים לדוד ואיתי תנא דמסייע ליה תנא תוספאה בתוספתא דשילהי מפות אנא עניא לדידי חזי לי דלא מכרעא ובכל זאת אעתיק דב"ק והמעניין יבחר וז"ל ולע"ד מלשון התוספתא אהיה מתניתין דאלו הן הלוקין נראה פדעת הרב שושנים לדוד דהכי איתא התם אלו הן הלוקין כל עוברי לא תעשה שעברו על מצות לא תעשה שיש בה קום עשה (לשון התוספתא הוא לא תעשה שאין בה קום עשה) אף על פי שחייבין מיתה בידי שמים או פרת מלקין אותו מיתת בית דין אין מלקין אותו שנאמר פדי רשעתו וכו' ולכאורה נראה מדתני בסיפא מיתת בית דין אין מלקין אותו שנאמר פדי רשעתו דהיינו פדי רשעה אחת אפה מחייבו דהיינו ממיתת בית דין ולא שתי רשעיות ומשום הכי אין מלקין אותו דאף דמלקין אותו אין נפטר ממיתת בית דין ומשום הכי אין מלקין אותו אלא הוא במיתת בין דין והוי רשעה אחת ומינה דכריתות ומיתות בידי שמים במלקות נפטר במיתה בידי שמים דומה דכריתות דבבת אחת פניליניהו דכיון דחייבי פריתות לוקין ונפטרו משום רשעה אחת הוא הדין מיתה בידי שמים עכ"ל וכבר פכתתי דנראה לי הדל דאין ראיתו מכרעת והדין אמת פדעת הרדב"ז ושושנים לדוד הג"ל ואין להאריה: והא דנפטרו מידי פריתתן אם הוא דוקא פשעשו תשובה או אפילו בלא תשובה עיין לרבינו מוהרלנ"ח בפסק סמיכה (בד"ה ועוד אני צריה להאריה לבאר זה וכו') והגאון חתם סופר פחלק א"ח סי' קע"ה פתב שהרמב"ם סובר פל חייבי כריתות שלקו דקימא לן שנפטרו מידי פריתתן היינו עם התשובה עי"ש (בד"ה וקצת): עוד הביא הרב יד מלאכי שם, מה שכתב הרב המגיה בפשנה למלאך סוף פרק י"ז מהלכות סנהדרין (לדעת הרמב"ם) דהא דנפטרו מידי פריתתן היינו דוקא פשלקה שלא פדין היינו על לאו דמיתת בית דין פגון שחלל שבת במזיד בלא עדים שיש עליו חיוב פרת ואין בו חיוב מלקות בזה הוא שאם לקה נפטר מן הפרת אבל האוכל חמץ בפסח וכיוצא דחייב מלקות ופרת

לא נפטר מן הפרת על ידי מלקות וזו היא שישנינו כל חייבי פרייתות לוקין וכינן דבדין לקה לא נפטר אלו תנרף דברי הרב המגיה שהביא ביד מלאכי ולא ערער על דבריו.

אמנם הרב חתם סופר בחלק א"ח סי' קע"ה הנ"ל כתב על דבריו שישגגה היא דהא בפרק קמא דמגילה דתנן אין בין שבת ליום הפיפורים אלא שנה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת ופרכינן אידי ואידי בידי אדם הוא דחייבי פרייתות שלקו נפטרו מידי פרייתתן ומאי פרייה הא פרת דיום הפיפורים נלקה פדין ולא נפטרו אלא אם פן נלקה שלא פדין היינו על לאו דמיתת בית דין דלא ניתן למלקות אלא על פרחין דלא כהגה"ה הנ"ל אלא כל חייבי כריתות שלקו נפטרו עם התשובה גם מדברי הרדב"ז שהבאתי למעלה (בד"ה ודברי הרדב"ז) מתבאר גם פן שסובר דאף היכא דבדין לוקה פגון מי שחיובו פרת או מיתה בידי שמים שהאזהרה שבהו ניתנה למלקות לוקה ונפטר מהפרת ומהמיתה בידי שמים וראיתי להרב מקנה אברהם בסי' קס"ד (בד"ה ומדברי) שפליפל בזה ולא יכולתי לעמוד על דבריו עי"ש גם מדברי הרא"ם בריש פרשת חיי שרה (בד"ה שהרי אינה פת עונשין) שפירש מה שכתב רש"י גבי וערל זכר אשר לא ימול משגיגע לכלל עונשין דהינו מן שלש עשרה שנה ולמעלה שפונתו לחייבו בבית דין של מטה מלקות דכל חייבי פרייתות לוקין ונפטרין מידי פרייתתן אם הנה בעדים והתראה והיו מחייבי פרייתות עכ"ל הרי דאפילו רק בחייבי פרייתות בעלמא סובר הרב שהדין הוא שמלקין אותו ופוטרין אותו מהפרת (בדברי הרא"ם הללי פבר עמדו רבנו בתראי דבמצות עשה אין שייך מלקות עיין להגאון חכם צבי בסי' מ"ט ואין פאן מקומו): פלל ז' פגון לשון זה מורה דיש עוד דברים בדין ההוא ונדא מניהו נקט פן משמע ליה להרב תוספת יום טוב בסוף פרק ג' דמסכת נגעים (בד"ה פחות) ואהכי לא ניחא ליה לשון הרע"ב פגון שחין וכו' פגון נגעי בתים וכו' דהא לימנהו אלא הני והנה ליה למימר והן וכו' עי"ש גם בפרק ד' דמסכת נדה משנה ו' בד"ה המקשה פתב והיינו דכתב הרב פגון לומר דאיכא נמי גוונא אחרינא עי"ש וכן מתבאר מדברי רש"י במסכת סנהדרין ד' צ"ח סוף ע"ב שעל מה שאמרו בש"ס אי מן חייא הוא פגון רבינו הקדוש וכו' פתב והאי פגון לאו דוקא עי"ש ועל כל פנים על צד הדוחק וההכרח נוכל לפרש דלשון זה לאו דוקא ואין לנו אלא מה שאמור בענין וכן ראיתי להרב פתח הדביר בח"ג סי' רפ"ה דף קל"ו ע"ד שכתב לפרש פן דברי הרב פנסת הגדולה סי' רפ"ה שהביא שם עי"ש ומרן פספ משנה בפרק ששי מהלכות תלמוד תורה דין י"ד על מה שכתב הרמב"ם המכשיל את העור פגון מפה בנו גדול מפורש דלשון פגון הפונה זו ודכוותא עי"ש: ומצאתי להרב יד מלאכי במערכת השני"ן אות תרי"ח דממה שכתבו התוספות בפסחים דף י"א ד"ה קוצרין דאיכא מילי טובא דבעינו שישנה עליו הפתוב פגון קדשים משמע ליה דכונתו דדוקא בקדשים הוא דבעינו שנה הפתוב לעכב וכתב שסברת התוס' הנ"ל היא דלא פמו שכתב הרב נמקי יוסף בפרק השואל דבשאלה בבבליים ונהפרת נדרים שנה לעכב עי"ש ואף דמרן חיד"א בספר יעיר און מערכת השני"ן אות יו"ד חלק עליו ומשמע ליה דהתוספות הנ"ל קיימי בשייטת הרב הנמקי יוסף דגם בשאר מילי איכא דשנה הפתוב לעכב נראה דלאו משום לישנא דכגון דנקטי התוספות סובר הכי אלא ממה שכתבו דאיכא מילי טובא דבעינו שישנה עליו הפתוב הוא דמשמע ליה הכי דלשון זה מוכח מתוכו דכונתם לומר דכמו בקדשים דבעינו שנה הכי נמי איכא מילי טובא אבל בעלמא מודה דנוכל לפרש לשון זה

דהוּן הוּן הַדְּבָרִים הָאֲמֹרִים בְּעֵינֵינוּ וְתוֹ לֹא וְכֵן פְּתַבְתִּי בְּמַעֲרָכָה זֹו בְּאוֹת קכ"ט (בד"ה וּמֵאֵי דְמִשְׁמַע) דְּלִשׁוֹן הַרְמַב"ם פְּגוֹן וְכוּ' לֹא דְאִיפָּא מִקְלִי אַחֲרֵינִי אֲלֵא הֵנִי דְּוִןקָא עי"ש: וְרֵאִיתִי בְּחֻבְרַת תּוֹרָה מְצִיּוֹן (היו"ל בעיק"ו ירושת"ו) בְּחֻבְרַת א' לְשַׁנַּת תרמ"ז בְּסִי ח' שְׁפַתְב הָרַב הַגְּדוֹל מוהרר"י יִשְׂרָאֵל נר"ו דְּהָרַב לִימֹדֵי ה' בְּס' אֲלוּפֵי יְהוּדָה בְּקֻנְטְרִיס לְמַד מְלַמֵּד ד' ל"ה ע"ב הֵבִין מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּפִסְחִים הַנִּזְכָּר לְעֵיל כְּמוֹ שְׁהֵבִין מְדַבְּרֵיהֶם הָרַב יַד מְלֶאכִי וּמְנִי"ר יצ"ו פְּתַב לְפָרֵשׁ כֵּן דְּבָרֵי מוהרש"א בְּחֻלְיִן ד' ע"א ע"ב עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסֵף ד"ה אֲטוּ דְמָה שְׁפַתְבוּ כְּמוֹ בֵּית הַסֵּתְרִים הוּא דְּוִןקָא וְהֵבִיא דְמָרְן חֵיד"א בְּשׁוֹ"ת חֲיִים שְׂאֵל ח"ב ס' ה' תְּמָה עַל הַיָּד מְלֶאכִי וְכַתְּב עַל דְּבָרֵי וְאַחֲרֵי הַמַּחֲי"ר נִרְאָה דְּכַגּוֹן הוּא דְּוִןקָא קְדָשִׁים.

שׁוֹב רֵאִיתִי מֵה שְׁפַתְב הָרַב יְקָר הָעֶרְפֵּי ד' ק' ע"ג (ד"ה וְדָרְפֵּי אַגְב) וְהָרַב רִיחַ יַעֲקֹב שְׁבִסְפָר לֵב שְׁמַח ד' י"ט ע"ד הֵבִין כְּדַבְּרֵי הָרַב חֵיד"א עַד פְּאֵן תְּנַרְף דְּבָרֵי הָרַב יצ"ו עי"ש שְׁנִרְאָה מְדַבְּרֵי שְׁסוֹבֵר דְּבָהָא פְּלִיגֵי אִם יִתְכֵן לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן פְּגוֹן דְּלֵא בָּא לְרַבּוֹת עוֹד אֵיזָה דְּבָרִים אוֹ לֹא וְסִפֵּר חֲיִים שְׂאֵל אֵין מְצוּי אֲצֵלִי לְרֵאוֹת דב"ק שְׂאֵם הֵם בְּסִיגְנוֹן דְּבָרֵי שְׁבִיעֵיר אֵזֵן נִרְאָה דְּגַם הוּא מוֹדָה דִּיִּתְכֵן לְפָרֵשׁ בְּעֵלְמָא דְּלֵא בָּא לְרַבּוֹת שׁוּם דְּבָר וְכְמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה וְגַם שְׁלִשָּׁה סְפָרִים הַנּוֹז"ל (אֲלוּפ"י וִיקָר הָעֶרְפֵּי וְלֵב שְׁמַח) אֵין מְצוּיִים אֲצֵלִי לְרֵאוֹת דב"ק: כָּל ח' כָּל תְּלַמִּיד חֲכָם שְׁמוֹרָה הִלְכָה וְכָא אִם קוֹדֵם מַעֲשֵׂה אֲמָרָה שׁוּמְעִין לוֹ וְאִם לֹא אֵין שׁוּמְעִין לוֹ הֵכִי אֲמָרִינוּ בִּיבְמוֹת ד' ע"ז ע"א וּבִשְׂאָר דְּוִכְתִּי וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי רש"י (בְּמָה שְׂאָמְרוּ בְּש"ס שְׂאֵנִי הֵכָא דְשְׁמוּאֵל וּבֵית דִּינוֹ קִיָּים) דְּהַטְעַם דְּאֵין שׁוּמְעִין לוֹ דְּחִיָּישִׁינוּ דְּמִשְׁקָר וְהָרַב נְמָקֵי יוֹסֵף שֵׁם (בד"ה גְּרִיסִינוּ) פְּתַב בְּשֵׁם הַרִיטְב"א דְּהַקְשׁוּ עַל רש"י דח"ו לֹא חִיָּישִׁינוּ לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁיִשְׁקָר אֲלֵא שְׂאוּמֵר כֵּן בְּדָדְמֵי וְכוּ' עי"ש וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַעִיר מֵמָה שְׁפַתְב הַרִיטְב"א בְּחִידוּשֵׁי לְמַגִּילָה ד' י"ד הֵבִיא דְּבָרֵי מָרְן חֵיד"א בְּיַעֲרֵר אֵזֵן מַעֲרָכָה זֹו אוֹת י"ט דְּמַצִּינוּ דְּכוּפֵר הָאֲמוּרָא דְּאָרְף שְׁעוּמֵד בְּשׁוּמְעָתוֹ כּוּפֵר בְּמָה שְׁשִׁמַע מְרַבּוֹתֵי כְּדֵי שְׁלֵא נִקְשָׁה עֲלֵיו וּמֵבִיא רֵאִיָּה מֵמָה שְׂאָמְרוּ בְּכָבָא קְמָא דָּרְף י"ב אָמַר ר"נ אֵיִשְׁתַּמְטִין עוֹלָא וּפְיָרֵשׁ רש"י שְׁמַתְיָרָא שְׂמָא אֲקַפְחָנוּ בְּהַלְכוֹת וּבְקֻנְשִׁיּוֹת וְעוֹד הֵבִיא מֵמָה שְׂאָמְרוּ בְּמַכּוֹת דָּרְף ט"ו ע"א אָמְרוּ לוֹ אֲמַרְתָּ אָמַר לְהוּ לֹא שְׁעוּמֵד בְּמִשְׁנָתוֹ אֲלֵא שְׁכּוּפֵר בְּדַבְּרֵי שְׁלֵא נִקְשָׁה לוֹ ע"כ אִם כֵּן מוֹכַח מִזֵּה דְּמִשְׁפַּחַת לֵה דְּמִשְׁקָר הָאֲמוּרָא ח"ו מִשׁוּם סָבָה שְׁתַּהֲיָה וּמִדּוּעַ לֹא נַחֲזָה דְּעָתוֹ בְּפִירֵש"י בְּהֵיָא דִּיבְמוֹת וּמָה שְׁהֵבִיא מִמַּכּוֹת יֵשׁ לוֹמֵר דְּמְדַבְּרֵי רש"י שְׁפַתְב חֲזוֹר בּוֹ מִתְּבַאָר דְּאֵינוֹ עוּמֵד בְּסִבְרָתוֹ וּמִכְחִישׁ כְּדֵי שְׁלֵא יִקְשׁוּ עֲלֵיו אֲלֵא הָאֲמַת הוּא דְּחֲזוֹר בּוֹ וּמָה שְׁהֵשִׁיב וְאָמַר לֹא אֵינוֹ מְשַׁקֵּר בְּזֵה אֲלֵא כּוֹנֵתוֹ לֹא עֲמַדְתִּי בְּשׁוּמְעָתִי שְׁחֲזוֹר בּוֹ וּלְפִי שְׁמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ דְּלֵא אָמַר כָּלֵל דְּבָר זֵה הַנִּזְכָּר רְבָה לוֹמֵר הָאֲלֵקִים אֲמָרָה וְכוּ' וּמִיָּהֲדָר הוּא דְּהָדָר בִּיָּה וּמַצִּינוּ כֵּן בְּעִירוּבֵין דָּרְף י"ד סוּף ע"ב אָמְרוּ לֵיהָ אֲמַרְתָּ אָמַר לְהוּ לֹא אָמַר רְבָא הַאֲלֵקִי"ם אֲמָרָה וְכוּ' וּמֵאֵי טַעְמָא הָדָר בִּיָּה וְכוּ' עי"ש נִרְאָה דְּמָה שְׁהֵשִׁיב לֹא רוֹצֵה לוֹמֵר אֵינִי עוּמֵד בְּסִבְרָתִי וּלְגַלוֹת זֵה אָמַר רְבָא הַאֲלֵקִי"ם אֲמָרָה וּמוֹכַח דְּמָה שְׂאָמַר לֹא רוֹצֵה לוֹמֵר לֹא עֲמַדְתִּי בְּאֲמִירָתִי וּמְפָרֵשׁ טַעְמֵוֹ וְנִימּוֹקוֹ דְּהָדָר בִּיָּה (בְּחִידוּשֵׁי הַרִיטְב"א שֵׁם פְּתַב וְז"ל פְּרִיּוֹשׁ כְּפָר בְּדַבְּרֵי מִשׁוּם דְּהִנֵּה הָדָר בִּיָּה וְסוּבֵר דְּהַלְכָה כר"י וְכוּ' עי"ש וק"ל) וְאֵהֵיָא דְּאֵיִשְׁתַּמְטִין עוֹלָא מְצִאתִי בְּמֵלָא הָרוּעִים מַעֲרַכְתָּ עֲבָדָא כְּמַטְלִטְלֵי דְּמֵי אוֹת ג' שְׁפַתְב דְּעוֹלָא לֹא כְּפִשׁ לְרַב נַחְמָן אֲלֵא דְּבַתְחַלְהָה הַשִּׁיב עוֹלָא לְשִׁיטַת ר"ן דְּסוּבֵר שְׁעֵבּוּדָא לֹא

דאָרײַטא אָד לְבַתֵּר דְּנִפְיָק אָמַר לְפִי שִׁיטְתִּיהָ דְּסוּבֵר שְׁעֵבּוּדָא דְּאִוְרִייתָא ע״י״שׁ: וְרֵאִיתִי
לְהֵרֵב בְּאֵר מִיָּם חַיִּים מוֹצִירֵי בְּקוֹנְטֵרס גִּירָסָא דְּיִנְקוּתָא סִי' כ"ח ד' מ"א ע"ב שְׁהִקְשָׁה עַל
דְּבָרֵי הָרִיטְב"א שְׁהִבִּיא הָרֵב נְמָקֵי יוֹסֵף הַגָּ' לְשִׁהְרֵי מְצִינּוּ בְּפִרְק פִּיצַד מְבָרְכִין ד' מ"ג
ע"ב דְּרַב פֶּפְא אָמַר בְּשֵׁם רַבָּא הֶלְכָה כְּבֵית הַלֵּל וּמְסִיִּים הַש"ס וְלֹא הִיא לְאִשְׁתְּמוּטִי
נִפְשִׁיהָ הוּא דְּעֵבֵד הָרֵי דְּרַב פֶּפְא הוֹצִיא שְׁקֵר מִפִּיּו ח"ו לְאִשְׁתְּמוּטִי נִפְשִׁיהָ עַל מַאי דְּעֵבֵד
מִשׁוּם פִּיִּסּוּפָא וְצָדְקוּ דְּבָרֵי רַש"י וְדְבָרֵי הָרִיטְב"א צ"ע עַד פֶּאן לְשׁוֹנוּ וְהִנֵּה קוֹשְׁיָתוּ הִיא
עַל פִּי גִירָסָת רַש"י וּפִירוּשׁוֹ (לֹא אָמַר רַבָּא הֶלְכָה כַּב"ה אֶלָּא ר"פ אִינְפִּסִיף לְפִי שְׁטַעָה
וְהִשְׁמִיט עֲצָמוּ בְּכַף ע"כ) וְתַמִּיָּה לִי שְׁלֹא הִבִּיט עֵינֵי בְּדְבָרֵי הַתּוֹסְפּוֹת וְהֵרָא"ש שֵׁם
שְׁהוֹכִיחוּ דְּהָרִי"ף לֹא גָרִים הֵאֵי וְלֹא הִיא כָּלָל וְאִם כֵּן פִּינּוֹן שְׁפַל עֵינֵי דְּבָרֵי הָרִיטְב"א
וְהִנְמַק"י הוּא לְחַלּוֹק עַל דְּבָרֵי רַש"י דִּיבְמֹת הַגָּ' לְ אִיף יִתְכַּן לְהַקְשׁוֹת עֲלֵיהֶם מֵהִיא
דְּבָרְכוֹת שְׁאִינוּ אֶלָּא לְפִי גִירָסָת רַש"י וּפִירוּשׁוֹ וּבִאֲמַת הֵם יְכוּלִים לֹמַר דְּלְקוּשְׁטָא לֹא
גִירָסִינּוּ הֵאֵי וְלֹא הִיא כָּלָל דְּלֹא יִתְכַּן לֹמַר שְׁמַפְנֵי הַבּוּשָׁה אָמַר בְּשֵׁם רַבָּא מַה שְׁלֹא אָמַר
וְנִפְיָק חוֹרְבָא שִׁישְׁמַעוּ וְיַעֲשׂוּ הַשׁוֹמְעִים כְּדְבָרֵי וְנִמְצָא מְכַשִּׁיל רַבִּים ח"ו עֵינֵי לְהֵרֵב
מִעֲדָנֵי יוֹם טוֹב עַל דְּבָרֵי הָרֵא"ש וְאִי גִירָסִינּוּ וְלֹא הִיא אִינֵם מְוַכְרְחִים לְפָרֵשׁ כְּפִירוּשׁ
רַש"י אֶלָּא יִפְרָשׁוּ כְּמוֹ שְׁצַדֵּד הָרֵב מִעֲדָנֵי יוֹם טוֹב שֵׁם דְּהוּא עֲצָמוּ הָדָר הוּא שְׁכָן רֵאוּי
לְהִיּוֹת חוֹזֵר וְאֹמֵר וְלֹא הִיא כְּדֵי שְׁלֹא יִפְשְׁלוּ רַבִּים (מַה שְׁפַתְב הָרֵב מִעֲדָנֵי יוֹם טוֹב
שְׁהִלְשׁוֹן לֹא מִשְׁמַע כֵּן כְּוָנְתוּ מִמָּה שְׁאָמַר לְאִשְׁתְּמוּטִי הוּא דְּעֵבֵד וְהִנֵּה לִיהָ לְמִימַר
דְּעֵבִידְנָא אָד בְּדוֹחַק יֵשׁ לֹמַר דְּבַתֵּר דְּאָמַר רַב פֶּפְא וְלֹא הִיא מְסִיִּים הַש"ס לְאִשְׁתְּמוּטִי
וְכו' כְּלֹמַר מַאי דְּאָמַר מְעִיקְרָא בְּשֵׁם רַבָּא לְאִשְׁתְּמוּטִי הוּא דְּקָאֵמַר) אוּ יֵשׁ לֹמַר
שְׁמַפְרָשִׁים מַה שְׁאָמְרוּ בַש"ס לְאִשְׁתְּמוּטִי וְכו' דְּהוּא מִשׁוּם חֲסִידוֹת כְּמוֹ שְׁרֵאִיתִי בְּגִלְיוֹן
הַש"ס חֲדָשִׁים דְּפוּס וּוְאִרְשָׁא שְׁהוּבָא שֵׁם בְּשֵׁם שׁו"ת הַרמ"ע מִפְּאֵנוּ סִי' ה' דְּרַב פֶּפְא לֹא
מִחֲמַת פִּיִּסּוּפָא בְּעֵי לְאִשְׁתְּמוּטִי אֶלָּא מְסַבְרָא דְּנִפְשִׁיהָ פְּלִיג עַל ר"י אֶלָּא דְּמַדַּת חֲסִידוֹת
לְתַלּוֹת הַגְּדוּלָה בְּרַבּוֹ: וּבִאֲמַת לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין אֲמַאי לֹא גִיחָא לִיהָ לְרַש"י לְפָרֵשׁ כֵּן
שְׁהֵרֵי בְּפִסְחִים קי"ב סוֹף ע"א דְּאָמְרִינּוּ אִם בְּקִשְׁתָּ לִיחְנֹק הִיתְלָה בְּאֵילָן גְּדוּל פִּירֵשׁ רַש"י
דְּאִם יִרְצוּ לֹמַר דְּבָר שִׁיְהִיָּה נִשְׁמַע לְבָרִיּוֹת וַיִּקְבְּלוּ מִמֶּנּוּ יֹאמַר בְּשֵׁם אָדָם גְּדוּל וּמִדּוּעַ
לֹא נִפְרָשׁ מַה שְׁאָמְרוּ בַש"ס וְלֹא הִיא עַל דְּרָף זֶה דְּכּוֹנֵנַת הַש"ס לֹמַר דְּמַה שְׁאָמַר רַב
פֶּפְא בְּשֵׁם רַבָּא לֹא שְׁשַׁמַּע כֵּן מְרָבָא אֶלָּא דְּרָף עֲנָנָה מִשְׁתַּמֵּט בְּכַף וְגַם מַה שְׁפַתְבוּ
הַתּוֹסְפּוֹת וְהֵרָא"ש דְּלֹא גָרִים הָרִי"ף וְלֹא הִיא מְדַפְסַק כְּרַב פֶּפְא נִרְאָה דְּאִינוּ מְוַכְרְחַ דְּלֹא
גָרִים דְּאִפְשֵׁר דְּגָרִים וּמְפָרֵשׁ דְּרָף עֲנָנָה הוּא דְּאָמַר וְאוּלַי הֵם מְפָרֵשִׁים מַה שְׁאָמְרוּ
בְּפִסְחִים הִיתְלָה בְּאֵילָן גְּדוּל כְּפִירֵשׁ רַש"י לְמוֹד בְּפָנֵי רַב וְאַחֲזַר שְׁמוּעוֹתֵיו מִשְׁמוּ
וְקָרוּב לְזֶה הוּא פִּירֵשׁ הָעָרוּף (הַמּוּבָא בְּגִלְיוֹן הַש"ס בְּעַרְף חֲנֹק וּבְפִירוּשׁ רַבִּינוּ חֲנַנְיָאֵל
לְפִסְחִים בְּדְפוּס רַא"ם) וְלִפִּי זֶה לֹא מְצִינּוּ שִׁיְהִיָּה מְדַרְף עֲנָנָה לֹמַר בְּשֵׁם רַבּוֹ מַה שְׁלֹא
שְׁמַע מִמֶּנּוּ אֶבֶל פֶּשֶׁט דְּבָרֵי רַש"י שֵׁם מוֹרִים דְּאֹמְרִים בְּשֵׁמוֹ מַה שְׁלֹא שְׁמַע מִמֶּנּוּ וְצ"ע
בְּאִנְפוֹן דְּהִרְבָּה פְּתַחִים לִיִּישֵׁב קוֹשְׁיַת הָרֵב בְּאֵר מִיָּם חַיִּים עַל הָרִיטְב"א הַגָּ' לְ אִיף זֹהִי
שְׁקִשָׁה דְּבָרֵי הָרִיטְב"א אֶהְדְּדִי כַּמֶּש"ל וְעֵינֵי עוֹד לְקַמֵּן בְּמַעְרַכַת הַשִּׁי"ן אוֹת כ"ז: וְהִנֵּה
כְּהֵאֵי עֲוֹבְדָא דְּרַב פֶּפְא הָאָרִיכוּ הֶרְבַּנִּים מוֹהֲרַלְנ"ח וּמוֹהֲר"י בִּי רַב בְּפִסְק הַסְּמִיכָה
(שְׁבִסוּף תְּשׁוּבַת מוֹהֲרַלְאֵנ"ח) דְּמוֹהֲרַלְנ"ח בְּדָף נ"ט ע"ד (מְדְפוּס לְעַמְבְּעֵרְג) הִבִּיא הָא
דְּכָל ת"ח וְכו' שִׁישׁ לְחַוֵּשׁ כְּשֹׁאוֹמֵר אַחַר מַעֲשֵׂה וְכו' וְשֵׁם (בד"ה וְכַר מִן דִּין) הִבִּיא הָא

דר"פ ומוכיח מזה לפי גירסת רש"י דכשקאמורא עשה מעשה בטעות משום פיסופא
יאמר מה שלא היה ומוהר"י בי רב שם בדר"ס ע"א (בסוף ד"ה אומר הפותב לולא
שאני רגיל) כתב שלא יעלה על הדעת כלל שיהיה שום חכם חשוד שישקר מפני שיהיה
לו גנאי לחזור מדבורו והיה דרב פפא כבר עשה מעשה שבירך על ההדס תחלה ולא
היה אפשר לתקן וגם לא היה נמשך מזה נזק שישמעו אחרים ויקבעו כן הלכה דלגירסת
רש"י על פרחין לומר דאחר שעה חזר רב פפא והודה שטעה וממנו ידע בעל הש"ס
לומר ולא היא וכו' ומוהר"ח פשחור להשיב על דבריו כתב בפרט זה (בד"ה עוד כתב
ונ"ל עוד כתב בעל המגילה השנית) בדר"פ ע"ג ע"א דמצינו בכמה מקומות דגנאי גדול
הוא למי שיורה ויעשה מעשה בטעות כדאמרנו בפירוש דע"א דף כ"ב ע"א איתיביה
רבינא לרבא וכו' איכסוף וקרוב לזה שם בדר"פ נ"ז ע"ב ונ"ח ע"א ופירש רש"י דמשום
פיסופא קאמר והתוספות הקשו על רש"י דמצינו לרבא דאמר דברים שאמרת לפניכם
טעות הם בידי ולא מיכסיף יש לומר לדעת רש"י דדוקא באמירה בעלמא לאכסיפא ליה
אבל לומר שעשה מעשה בטעות כסיפא ליה וכו' ואהיה דר"פ לא הונח לו במה שכתב
מוהר"י בי רב דחזר והודה וכו' דאיכא למיחש דאיכא דשמע בהא ולא שמע בהא וכו'
וסיים ועם כל זה אני לא סמכתי על הא דרב פפא הו מהטעם דהוא דוקא לגירסת ולא
היא והו מטעם דהו דבר זר מאד עיי"ש ולפי הנראה נעלם זה מהרב באר מים חיים
דהדבר מבואר דבין למוהר"ח בין למוהר"י בי רב לא קשיא מידי על הריטב"א
דלמוהר"י בי רב כל שלא הודה וחזר בו אין לנו לחושדו שמשקר ורב פפא חזר והודה
ומצינו מעין זה שאומר האמורא דבר שאינו אמת רק לנסיון וחזר ומודה שמה שאמר
אינו אמת עיין נזיר ד' ל"ט ע"א אומר רב פפא אנה סברי לאו גמרא הוא בידיה והדר ביה
וכו' ובדברי התוספות שם ולמוהר"ח על כל פנים לאו כולי עלמא מודו בגירסא דולא
היא ואם כן לא קשיא מידי על הריטב"א (ומצאתי בספר דרכי שלום בפירוש מקץ ד'
ל"ג ע"ג שהביא קושית הרב באר מים חיים והביא מה שיישב לזה הרב יוסף אומץ סי'
ס"ג ותמה עליהם שלא ראו דברי תשובת מוהר"ח הנ"ל עיין שם): ועל הגאונים
מוהר"ח ומוהריב"ר יש לתמוה דלא זכרו שרים דברי רש"י ביבמות הנ"ל דמתבאר
דסובר דחיישינו דמשקר ואם כן אינו מוכרח לומר בהיה דרב פפא סבירא ליה לרש"י
דחזר והודה וגם לא הוזכר בדב"ק מה שכתב הרב נמקי יוסף בשם הריטב"א דהקשו על
רש"י וכי נחשדו חברים לשקר וכו' ועיין להרב תוספות יום טוב בפירוש ה' דאבות מ"ז
אמאי דתנו ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי שכתב הרע"ב שאם פוסק דין מסבירתו
לא יאמר כה שמעתי מרבתי שהקשה דזו מדת כל אדם שלא לשקר כל שכן בפסק דין
שיתלה עצמו באילן גדול ואולי השומעים יסמכו עליו שפך קבל ונמצא מכשיל הרבים
שאפשר שאין הדין כן ע"כ ולכאורה יש לתמוה על מאי דפשיטא ליה לרבינו התוספת
יום טוב שדבר זה אסור שהרי לפי פירוש"י בהיה דפסחים קי"ב התלה באילן גדול כל
פי האי גוונא שרי ומצאתי להרב תפארת ישראל שהעיר בזה וכתב ליישב זה על פי מה
שכתב רשב"ם שם (ולא הזכיר דברי רש"י בזה אולי משמע ליה שכן גם פוננת רש"י):
אף לי הדל אי אפשר לומר כן בדעת הרב תוספת יום טוב שהרי בדברי תמידות פירק ד'
דברכות ס"ק כ"ד שהזכיר הרב תפארת ישראל כתב דמה שאמרו בש"ס ברכות ד' כ"ז
האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל דהטעם הוא שאפשר

שׁיֵשׁ לַפִּקְפֻק בְּדָבָר הַהוּא וְנִמְצָא שֶׁמִּתְגַּנֵּה רַבּוֹ עַל יָדוֹ וְסִיִּים עַל זֶה וּמִפְּנֵי כֵן לֹא הִקְפִּידוּ (כֵּן צָרִיף לֵהִיּוֹת וּבְאִיזָה דְפוֹסִים רְאִיתִי שֶׁכְּתוּב וּמִפְּנֵי כֵן הִקְפִּידוּ וְנִרְאָה לִי דְטָעוֹת סוֹפֵר הוּא וְכֵן מְצֵאתִי לְהֵרֵב מִחֲצִית הַשְּׁקָל עַל דְּבָרֵי הָרֵב מִגֵּן אֲבָרְהָם סִי' קנ"ו סק"ב שֶׁהֶעֱתִיק (כֵּן כִּיעִי"ש) וְאָמְרוּ בְּמִסְכַּת פְּסָחִים אִם בְּקִשְׁתָּ לִּיחֲנֹק הַתְּלָה בְּאֵילָן גְּדוֹל עַכ"ל וְכַוֵּנְתוֹ כִּינּוֹן דְּהַטָּעָם הוּא שֶׁמָּא יִפְקֻדוּ בְּדָבָר וַיִּהְיֶה גְּנָאֵי לְרַבּוֹ אִם כֵּן כְּשִׂיּוּדָע שֶׁהַדָּבָר בְּרוּר וְאִין בּוֹ לַפִּקְפֻק וְדָאֵי אוֹ שִׂיּוּדָע בְּרַבּוֹ שֶׁאִינוּ מְקַפִּיד בְּזֶה אִם כֵּן וְנִוְנְתוּ לְשֵׁם שְׁמִים פִּי הִיכִי דְלִיקְבְּלוּ מִיַּגְיָה מְוֹתֵר וְכִי הָאֵי גִוּוֹנָא מִיַּגְרִי בְּפְסָחִים עִי"ש בְּמִחֲצִית הַשְּׁקָל הָרִי מְבֹנָאָר דְּמִפְרֵשׁ הֵהִיא דְּפְסָחִים כְּפִשְׁט מִשְׁמַעוֹת פִּירוּשׁ רְש"י דָּאֵי סוֹבֵר כְּפִירוּשׁ רְש"ב"ם לְמוֹד בְּפִנֵּי רַב וְכו' נִרְאָה דָּאִין קָשֶׁר וְהִבְנָה לְסִיּוּם לְשׁוֹן הַנְּ"ל וְעִי"ש עוֹד לְהֵרֵב תַּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל מֵהַ שְׁפָתַי בְּזֶה וְעִינֵי לְהֵרֵב שׁוֹשְׁנִים לְדוֹד שְׁפָתַי לִיִּישֵׁב קוֹשֵׁיַת הָרֵב תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב (וְשִׁפְן כְּתַב הַע"ח) עַל פִּי מֵהַ שְׁמַצִּינוּ בְּפְסָחִים דָּף כ"ז דְּשִׁמוּאֵל אֲפִיף דְּבָרֵי ר"י לְרַבְּנָן כְּדִי שִׁיְקוּבְלוּ קָא מִשְׁמַע לֵן מִתְנִיתָן דְּלָאוּ מִשְׁנַת חֲסִידִים הִיא לְעֲשׂוֹת כֵּן וּבְהַנְרַמְנוּתִיהָ דְּמֵר נִרְאָה לִי הַדָּל דְּלֹא יִתְכֵן לֹמֵר כֵּן דְּסוֹף סוֹף קָשָׁה אִם כֵּן הִיא פְּנוֹת הַתַּנָּא לְמָה לֹא קִיִּים שְׁמוּאֵל מִתְנִיתָן דְּאֲבוֹת וְעַל מֵהַ שְׁלֵא שְׁמַע אוֹמֵר לֹא שְׁמַעְתִּי וְמִי חָשִׁיד שְׁמוּאֵל דְּלֹא מְקִיִּים מִשְׁנַת חֲסִידִים: וְרִאִיתִי לְמָרְן חִיד"א בְּבֵרְכֵי יוֹסֵף ח"מ סִי' י"ב אוֹת י"ב הִבִּיא מֵהַ שְׁפָתַי הָרֵב מוֹהֲרֵיב"ל דְּדִיִּינִים נְאֻמִּים לֹמֵר שֶׁנִּטְלוּ קִנְיָן עַל הַפְּשָׁרָה וְלֹא חָשִׁיבֵי נוֹגְעִים בְּעֲדוֹתָם וְשֶׁהֵרֵב אֲדַמַּת קֹדֶשׁ כְּתַב דְּהוּוּ נוֹגְעִים דְּלֹא לִימְרוּ עַלִּיָּהוּ דְּלֹא יָדְעוּ דְּפְשָׁרָה צָרִיכָה קִנְיָן כְּדֹא שְׁפָחוּ בְּרַב פְּפָא דְּעַבְדֵּי מִשׁוּם פִּיִּסּוּפָא וְכו' וְיֵרֵב בְּרִיָּה הִשִּׁיבוּ דְּשִׁאֲנֵי בְּהֵיִיא דְּרַב פְּפָא דְּעַבְדֵּי כְּבֵית הַלֵּל דְּהִלְכָה כְּמוֹתָם בְּכָל מְקוֹם וְכו' וּמִנִּי"ר בְּרַפִּי יוֹסֵף שְׁקִיל וְטָרִי בְּדַחֲזָה זֶה וְשׁוּב תַּמָּה עַל הָרֵב אֲדַמַּת קֹדֶשׁ דְּמוֹכִיחַ בְּפִשְׁיטוֹת מְהָא דְּרַב פְּפָא דְּחָשׁוּד לֹמֵר מֵהַ שְׁאִינוּ אָמַת שְׁהָרִי אִינוּ פְּשׁוּט כֵּן לְהֵרִי"ף דְּלֹא גְרִיס וְלֹא הִיא וְהִבִּיא מֵהַ שְׁפָתַי מָרְן כְּסָף מְשֻׁנָּה בְּפָרְק ט' דְּבֵרְכֹות דָּגֵם הֵרִי"ף וְהֵרַמְב"ם גְּרִיסִי וְלֹא הִיא וְרוֹצָה לֹמֵר דְּהֵאָמַת הוּא דְּרַבָּא לֹא אָמְרָה אֵלָא דָּאִיהוּ סוֹבֵר דְּכֵן הִלְכָה דְּהֵיִיא דְּר"ג לָאוּ הִכְרַעָה הִיא וְכַתְּבֵי דְּלִפִּי זֶה לֹא דְּמִי גְדוֹן מוֹהֲרֵיב"ל לְהָא דְּרַב פְּפָא דְּרַב פְּפָא עֲשָׂה כְּדִין אֵלָא דְּכִי הִיכִי דְּלִיקְבְּלוּ מִיַּגְיָה אָמְרָה מִשְׁמִיָּה דְּרַבָּא וְכַדְאֲמֵרִינוּ בְּעֵלְמָא הַרְוֹצָה לִיחֲנֹק וְכו': וְעוֹד הָאֲרִיף וְהַזְכִּיר תְּשׁוּבַת הָרֵב מוֹהֲרַל"ח הַנְּ"ל עִי"ש וְלִפִּי דְּבָרֵי מָרְן כְּסָף מְשֻׁנָּה עַל פְּרָחִין לֹמֵר דְּמֵהַ שְׁאֲמָרוּ לֹא שְׁתַּמוּטִי הוּא דְּאָמַר כְּלוּמַר לְהַשְׁתַּמֵּט מִשְׁרָרָה וּגְדוּלָה תְּלָה הַדָּבָר בְּרַבָּא עַל דְּרָף שְׁפָתַי הַרמ"ע הַנְּ"ל וְצַל"ע בְּתַשׁוּבַת הַרמ"ע לְרֵאוֹת אִם הִבִּיא תַּנָּא דְּמִסִּיעַ לִיָּה דְּבָרֵי מָרְן כְּסָף מְשֻׁנָּה הַנְּ"ל וְיֵמָה שְׁפָתַי הָרֵב בְּבֵרְכֵי יוֹסֵף כְּדֹאֲמֵרִינוּ בְּעֵלְמָא הַרְוֹצָה וְכו' קִצַּת קָשָׁה שְׁלֵא זָכַר שׁוֹר דְּלִפִּירוּשׁ רְש"ב"ם שֵׁם אִין הִכְרַח לְזֶה וְעַל כָּל פְּנִיִם לְמַדְנֵי מִדְּב"ק שְׁמִבִּין בְּדְבָרֵי רְש"י כְּפִשְׁוֹטָם דְּלֹא כְּדִמְשַׁמַּע מִדְּבָרֵי הָרֵב תַּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל הַנְּ"ל דָּגֵם רְש"י כְּוֵנְתוֹ לְפִירוּשׁ רְש"ב"ם וְעִינֵי עוֹד בְּבֵרְכֵי יוֹסֵף א"ח סִי' רט"ז אוֹת י"ב שְׁהָאֲרִיף בְּגוֹף הַדִּין הַהוּא (וּבַד"ה אֲכֹן) כְּתַב דְּקִצַּת קָשָׁה עַל מָרְן כְּסָף מְשֻׁנָּה לְשׁוֹן הַש"ס דְּמִסִּיעִים לֹא שְׁתַּמוּטִי וְכו' וַי"ל עַכ"ל וְלִפִּי הַנְּרָאָה לֹא רְאָה שׁו"ת הַרמ"ע הַנְּ"ל דְּמֵהַ שְׁאֲמָרוּ בְּש"ס לֹא שְׁתַּמוּטִי וְכו' כְּלוּמַר דְּכַבּוּרָתָהּ מִהַשְׁרָרָה וְהַכְּבוֹד הַשְּׁמִיט עֲצָמוֹ וְתַלָּה הַדָּבָר בְּמִי שֶׁגְּדוּל וְאוּלֵי זֶהוּ כְּוֵנְתוֹ בְּמֵהַ שְׁפָתַי וַיֵּשׁ לִיִּישֵׁב הִיָּינוּ עַל דְּרָף הַנְּ"ל: גַּם מִדְּבָרֵי הָרֵב קָרְבָן הַעֲדָה בְּפָרְק ז' דְּמִסְכַּת נְזִיר הִלְכָה א' בְּשִׁיבְרֵי קָרְבָן בַּד"ה אִיתוּנִיָּה וְאָנָּא מִלְקִי לִיָּה מִתְבָּאָר דְּמִבִּין דְּבָרֵי רְש"י בְּפְסָחִים הַנְּ"ל כְּפִשְׁטוֹן וְלֹא נִתְכַּוְּנוֹ לְפִירוּשׁ רְש"ב"ם

ועי"ש מה שפכת על דברי המג"א סי' קנ"ו הנ"ל ובמחזיק ברכה שם אות ז ובקונטרס אחרון שם: ובעיקר פללין עיין בבית שמואל בשמות אנשים בשם גרשון שפכת בשם רש"ל דחכם שסדר גט וכתב גרשם או גרשון ואחר כך העיד שפן הגידו לו את שמו אינו נאמן דנקיטינו כל תלמיד חכם וכו' ומיהו אם מלתא דעבידא לגלויי נאמן ומצינו ביבמות (ס"ש) והנה משמע דגם הס"ש מודה לרש"ל דאין המסדר נאמן ורק במילתא דעבידא לגלויי הוא דסובר דנאמן וכל זה לשיטת רש"י ופירש במה שאמרו בש"ס שאני הקא דשמואל ובי"ד קנים ודברי רש"ל הם בפירק ד' דגטין סי' ל"א באות הגימ"ל עי"ש וספר ס"ש אין בידי לראות אם הזכיר דברי הנמקי יוסף בשם הריטב"א דלא חיישינו שישקרו ח"ו אלא דאמר בדדמי וכששמואל ובי"ד קנים דניק טפי ולא אמר בדדמי עי"ש ולפירושו אינו מבואר בש"ס דבמילתא דעבידא לאיגלויי מהימן דאעיקרא לאו משום חסרון אמונה אמינו עלה ועיין בטיב גטין שם ס"ק כ"ו שהאריך דלא מסתבר כמ"ש הס"ש דמשום שכתב חלה הוראתו לא מהימן להחזיק הוראתו דאם פן כל תלמיד חכם שמורה הוראות יצטרף עדים באיזו סגנון נשאל ומההיא דר"פ אין ראיה דאף על גב דזימנין מיקרי נאמר משום פיסופא מסתמא לא נחוש לזה והרי"ף לא גרסי ולא היא וכו' ובשו"ת הרמ"ע וכו' ודברי רש"י צ"ע ובגדון שברש"ל היו רגולים לדבר שלא להאמין להמסדר וכו' ועיין בנמקי יוסף וכו' וגם לא הנה מוחזק המסדר וכו' הא לאו הכי אין לחוש פלל אלו תנרף דב"ק והעתקתי תנרף דב"ק לפי שראיתי במכתב גלוי אחד מרבני דורנו יצ"ו שבעסק סידור גט אשר סדר רב מובהק בדורנו יצ"ו ולפי הענין הנה הכחשה בין הרב המסדר והמתגרשת בגופא דעובדא היכי הנה ומרוב הענוה פנה אל האזוב פמוני לחיות דעתי בענין ההוא ואנכי תולעת כתבתי לקנים דעת המסדר ובענין הכחשה הנ"ל כתבתי דאין דברי המתגרשת עומדים נגד דברי הרב המובהק אשר בית ישראל נשען עליו בכל הוראתיו והרב החולק כתב לי בקונטרסו דאין להאמין את הרב המסדר דהא נקיטינו כל תלמיד חכם שמורה וכו' וכיון שלא אמר פן הרב המסדר אלא אחר מעשה אין שומעין לו וציין בקונטרסו שו"ת רש"ל סי' ל"ו ותמים סי' י"ז וספר נחלת יעקב ח"ב סי' ג' (עיניתי בתמים ולא מצאתי מזה) ושו"ת רש"ל ונחלת יעקב אינם מצויים אצלי לראות בדב"ק אף לפי הנראה נעלם מהרב החולק דברי הגאון טיב גיטין הנ"ל ודבריו נאמנו מאד והרב פתחי תשובה בקונטרס השמות כתב דגם הגאון גט מקושך האריך לתמונה בזה על מה שכתב הרב בית שמואל עי"ש ולכן נראה דודאי יש לנו לסמוך בכל פניצא על דברי הרב המורה ולא לחוש לחשדו ח"ו שמשקר: ועתה השגתי ספר גט מקושך שציין הרב פתחי תשובה וראיתי שם בשם גרשם שהביא דברי הרב בית שמואל בשם רש"ל וס"ש וכתב דאינו רואה מקום לדברים אלו דהא דכל תלמיד חכם שמורה וכו' לא נאמר אלא בבא להתיר דבר שהוא בחזקת איסור וכו' והוא נוגע בדבר וכו' אבל בהך מילתא אמאי לא נימא דחקר ועשה פדיו ואפילו בסתם ספרי דדייני אמרו מגמר גמירי וכו' ואם המסדר אינו בקי הרי בלאו הכי יש לחוש לכמה פסולים כמו שפכת הרמ"א בס"א סוף סעיף ל' וכו' ומסיק בצ"ע ונראה שאין זה אלא לפי ראות עיני גדול בטיב המסדר וכו' עי"ש שלא הזכיר דברי הנמק"י הנ"ל ועיין להרב שם אריה בחיו"ד סי' ו' דדוקא בזמנא שהיו מורים מהלכות שקבלו הוא דאמרו כל תלמיד חכם וכו' אבל עכשיו שמורים מפי סופרים וספרים לא שייך זה ע"כ ולא הנה לו להחליט פן

דנדאי גם בזמן הזה משפחת לה דאיבעי לן למיחש ולא זכר דברי הפוסקים הנ"ל בדין שם גרשם אלא דהפל לפי הענין ובעיקר פללין ראיתי להרב השיב משה סי' ס"ה מאות ו' והלאה שהאריה מאד בעניינים אלו ולא יכלתי פעת לעיין בדב"ק ואתה תחזה ועיין גם כן בשו"ת צמח צדק הקדש באה"ע סי' ס"ו אות ב' וג': ובענין זה פתב לי ידידי הגאון נפתלי הירץ הלוי אבד"ק יפו יצ"ו וז"ל הגיעני מחברתו הק' ס' שדי חמד וכאשר לא יכלתי פעת לעיין בדבריו הנעמיים פכל הצורה אכתוב לכ"ת אינה דבר חידוש אשר עלה על רעיוני בהביטי בספרו הנ"ל בחלק התשובות הנקרא דברי חכמים סי' כ"א בענין ת"ח שמורה הלכה ובא כו' והביא מעכ"ת הפלוגתא אי חשדינן לו דמשקר או דחיישינן שאמר בדדמי והביא מעכ"ת הא דברכות מ"ג ב' הא דרב פפא דקאמר הש"ס ולא היא לאשתמוטי נפשיה הוא דעבד ופירש"י ולא היא לא אמר רבא הלכתא כב"ה אלא רב פפא אפסיה לפי שטעה והשמיט עצמו בכך והנה דברי רש"י צ"ע דאפילו לפי שיטת רש"י דחשדינן ליה דמשקר זהו רק לענין דינא אם נוכל אנו להאמינו אבל הת"ח בעצמו בנדאי אסור לו לשקר רק שיוכל לתלות באילוצ גדול במקום דקים ליה שהלכה כן כדי שישמעו לו כמו שמצינו בכמה מקומות בש"ס וכן צנה ר' עקיבא לר' שמעון כן יוחאי אם בקשת ליתקן התלה באילן גדול (עמ"ש בזה הראשונים ז"ל) אבל אם טעה וכדי להשמיט עצמו מפיסופא יאמר שקר זה אי אפשר לומר פלל ובפרט לחשוד זה על רב פפא ואם כן צריף להבין פירש"י.

ומה שגראה לי הוא דהנה שם בברכות אמר ר' יוחנן הלכה כדברי המכריע וכתבו התוספות בפסחים כ"א א' וז"ל לאו משום דמכריע גמור הוא אלא מפירש ונותן טעם לדבריו ותדע דאי מכריע הוא למה הוצרך לפסוק הלכה פמותו הא פבר אמר רבי יוחנן בפירק פירה הלכה כדברי המכריע עכ"ל ובבבא קמא ד' קט"ז ע"א פתבו בהדיא דהטעם דרבן גמליאל לא הוי מכריע משום דלא אמר פלגא פמר ופלגא פמר אלא דמפירש טעמא דחד מינייהו וסובר פמותו לגמרי וכן פכל מקום שאם תנא אחד יספור פתנא אחר לא יקרא בכך מכריע עכ"ל והנה רש"י לא סבירא ליה פנתייהו וכן פתב רש"י להדיא פחולין ד' קל"ז ע"א בסוף העמוד וז"ל דהכרע לשון פה מאננים הוי בפנים חולקין ובא שלישי ומכריע המשקל פאחד מהן או פכל הדבר או פחציו או פחציו פזה עכ"ל ובגזיר דף נ"ג פתב רש"י דדוקא אם מכריע פאחד פכל הדבר הוי הכרעה אבל אם פמקצת פזה ובמקצת פזה הוי דעת שלישית ולא הוי הכרעה וכן פתב ר"ח בשם רב האי בפסחים סוף פ"ק (נדפס בש"ס הקדש דפוס ווילנא) ונראה דאינם חולקים דבמקום דלא גילו הראשונים דעתם דיש לחלק באיזה דבר אז הוא פרב האי וכרש"י דגזיר דאם מכריע פאחד מהם פכולו הוי הכרעה ואם בפלגא פחד ובפלגא פאידך דעת שלישית היא ובמקום שגילו דעתם שיש לחלק אלא שלא חלקו ובא השלישי וחילק זה נקרא הכרעה ומעתה לפי שיטת רש"י הא דר"ג בברכות הכרעה מעליא היא (וא"ל דר"ג תלמיד הוא עיין במהרש"א שבת מ' ע"א על תוס' ד"ה דילמא ה"מ ע"ש) ואם כן קשה קושנית התוס' דלמה ליה לר' יוחנן למימר שם בברכות הלכה כדברי המכריע הא פבר אמר פללא בשבת (ד' ל"ט ע"ב) דבכל מקום הלכה כמכריע וצריף לומר לרש"י דהא דאמר ר' יוחנן בברכות הלכה כדברי המכריע לא אמרה פלל אהאי מימרא אלא מפללא איתמר מההיא דשבת הנ"ל תדע דלא הנפיר פאן שם התנא דהנה ליה למימר הלכה פרבן גמליאל כמו

שְׁאָמַר שֶׁמִּבְשֻׁבַּת הַלֵּכָה כִּרְ' יְהוּדָה וְלֹא אָמַר בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הַלֵּכָה כְּדִבְרֵי הַמְּכַרְיֵעַ וְעוֹד דִּשְׁמִי
בְּשֻׁבַּת אֶרֶץ דָּאֲמַר סְתָמָא הַלֵּכָה כִּרְ' יְהוּדָה שְׁאֵלּוּ בְּפִירוּשׁ שְׁמִיעַ לָךְ אוֹ מְפָלְאָא שְׁמִיעַ לָךְ
וְאִם כֹּן בְּבִרְכּוֹת דְּלֹא שְׁאֵלּוּ אֶרֶץ דָּאֲמַר סְתָמָא נוֹכַל לְפָרֵשׁ דְּמְפָלְאָא אִיתְּמַר וְאִם כֹּן סָרְהָ
קְוִשְׁתִּי הַתּוֹסְפוֹת וּמַעֲתָה נוֹכַל לְפָרֵשׁ דְּבִרְי רַב פְּפָא שְׁאָמַר הֵכִי אָמַר רַבָּא הַלֵּכָה כְּבִית
הַלֵּל בְּאִנְפֵּי אַחֵר דְּהֵנָּה בְּפִסְחִים ד' י"ג ע"א אָמַר לֵיהּ רַבָּא לְרַב נַחְמָן וְנִימָא מִרְ הַלֵּכָה
כְּרַבִּי מְאִיר דְּסִתְמָא לֵן תְּנָא כְּנֻתְיָה כֹּו' וְנִימָא מִרְ הַלֵּכָה כְּרַבִּי גְּמִלְיָאֵל דְּהוּי מְכַרְיֵעַ אָמַר
לֵיהּ רַבִּי גְּמִלְיָאֵל לָאוּ מְכַרְיֵעַ הוּא הֲרִי דְּאֶרֶץ דְּהֵנָּה סְבִירָא לֵיהּ לְרַבָּא דְּרַבִּי גְּמִלְיָאֵל מְכַרְיֵעַ
הוּא מְפָל מְקוֹם שְׁאֵלּוּ בְּתַחֲלָה דְּלִימָא הַלֵּכָה כִּרְ' מְאִיר מְשׁוּם סְתָמָא מְשַׁנְּהָ הֲרִי דְּכָלְלָא
דְּסִתְמָא מְשַׁנְּהָ עֲדִיר מְפָלְאָא דְּמְכַרְיֵעַ וְכֹן מְצִאֲתִי לְהִדְיָא שְׁהַתּוֹסְפוֹת בְּשֻׁבַּת ד' ל"ט ע"ב
כְּתָבוּ רַאֲיָה זֹאת בְּד"ה אָמַר רַבב"ח ע"ש.

וְהֵנָּה בֵּית הַלֵּל חֲשִׁיבִי כְּסִתְמָא כְּדָכְתַּב רִש"י בְּשֻׁבַּת ד' קנ"ז ע"א בְּד"ה סְתָמָא אַחֲרִינָא
וְכִינּוּן דְּבֵית הַלֵּל חֲשִׁיבִי כְּסִתְמָא אִם כֹּן אֲלִיבָא דְּרַבָּא דָּאֲמַר בְּפִסְחִים הַנְּ"ל דְּכָלְלָא דְּהַלֵּכָה
כְּסִתְמָא עֲדִיר מְפָלְאָא דְּהַלֵּכָה כְּמְכַרְיֵעַ לְדִידְיָה הוּא הַדִּין דְּכָלְלָא דְּהַלֵּכָה כְּבֵית הַלֵּל עֲדִיר
מְפָלְאָא דְּהַלֵּכָה כְּמְכַרְיֵעַ וְזוֹ הִיָּתָה תְּשׁוּבַת רַב פְּפָא דְּהֵם שְׁאֵלּוּ לוֹ לֹא סָבַר לֵה מִרְ הַלֵּכָה
כְּמְכַרְיֵעַ פִּירוּשׁ דְּכָלְלָא נְקִיטָר' יוֹחֲנָן הַלֵּכָה כְּדִבְרֵי, הַמְּכַרְיֵעַ בְּכָל מְקוֹם וְאִם כֹּן הַלֵּכָה
כְּרַבִּי גְּמִלְיָאֵל וְאָמַר לְהֵם הֵכִי אָמַר רַבָּא הַלֵּכָה כְּבֵית הַלֵּל פִּירוּשׁ דְּלֹא אָמַר רַבָּא בְּהִדְיָא
כֹּן אֵלָּא דִּישׁ לְמִשְׁמַע מְפָלְאָא כִּינּוּן דָּאֲמַר רַבָּא בְּפִסְחִים הַנְּ"ל דְּלִימָא הַלֵּכָה כִּרְ' מְאִיר
מְשׁוּם סְתָמָא אִם כֹּן כָּלְלָא דְּהַלֵּכָה כְּסִתְמָא (עֲדִיר) מְפָלְאָא דְּהַלֵּכָה כְּמְכַרְיֵעַ אִם כֹּן הוּא הַדִּין
כְּאִן הַלֵּכָה כְּבֵית הַלֵּל דְּכָלְלָא דְּהַלֵּכָה כְּבֵית הַלֵּל עֲדִיר גַּם כֹּן מְפָנִי שְׁהוּא כְּסִתְמָא וּמָה
שְׁמִסִּיִּים הַש"ס וְלֹא הִיא הִיָּנוּ דְּמָהָא דְּרַבָּא בְּפִסְחִים אִין רַאֲיָה דְּהֵנָּה הַמְּהַרְש"א הַנְּ"ל
בְּשֻׁבַּת דָּר מ' ע"א כְּתָב וְז"ל רַבִּי גְּמִלְיָאֵל בְּדוֹרוֹ שְׁהִיוּ מְחֻלְקִין תַּלְמִידֵי שְׁמַאי וְתַלְמִידֵי
הַלֵּל וְהֵם הָיוּ חֲבֵרָיו וְהוּא הֲכָרִיעַ בִּינֵיהֶם עַכ"ל וְחֻלְקָא שְׁמַע עַל הַרש"ל ע"ש הֵנָּה לְפִי
דְּבִרֵי הַמְּהַרְש"א אִין רַאֲיָה מְהָא דְּרַבָּא הַנְּ"ל דְּכִינּוּן דְּרַבִּי גְּמִלְיָאֵל גּוֹפִיָה מִתַּלְמִידֵי בֵּית
הַלֵּל הֵנָּה אִם כֹּן אֶרֶץ דְּקִימָא לֵן הַלֵּכָה כְּבֵית הַלֵּל וְחֲשִׁיבִי כְּסִתְמָא וְעֲדִיר מְפָלְאָא דְּהַלֵּכָה
כְּמְכַרְיֵעַ מְפָל מְקוֹם בְּכָאן הַלֵּכָה כְּדִבְרֵי הַמְּכַרְיֵעַ דְּכָלְלָא דְּהַלֵּכָה כְּבֵית הַלֵּל אִינוּ רַק אִם
כָּל הַתַּלְמִידִים עוֹמְדִים בְּשִׁטָּה אַחַת אֲבָל כִּינּוּן דְּרַבִּי גְּמִלְיָאֵל שְׁהוּא מְבִית הַלֵּל הֲכָרִיעַ
לְצַד בֵּית שְׁמַאי אִזְ עֲדִיר כָּלְלָא דְּהַלֵּכָה כְּמְכַרְיֵעַ כְּדָכְתָּבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּשֻׁבַּת ד' ל"ט ע"ב
בְּד"ה אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנַנְיָא דְּבַכְלָא דְּסִתְמָא גַּם וְ אִם הִסְתְּמָא נִגְרַע כְּחוֹן פְּגוֹן דְּאִיפָא
מְחֻלְקָת בְּבִרְיָתָא אִזְ כָּלְלָא דְּהַלֵּכָה כְּמְכַרְיֵעַ עֲדִיר וְכִמוֹ כֹּן כְּאִן אִם נִגְרַע כְּחוֹן הִיא כָּלְלָא
דְּהַלֵּכָה כְּבֵית הַלֵּל פְּגוֹן מְחַמַּת כִּי אֲחַד מֵהֶם נָטָה לְב"ש אִזְ כָּלְלָא דְּהַלֵּכָה כְּמְכַרְיֵעַ עֲדִיר
(וְהֵנָּה עַל דְּבִרֵי הַמְּהַרְש"א הַנְּ"ל א"ל מְחַגְּיָה כ"ב ב' דְּהַלְּךְ ר' יְהוֹשֻׁעַ וְנִשְׁתַּטַּח עַל קַבְרֵי
ב"ש הֲרִי שְׁהִיָּה ר' יְהוֹשֻׁעַ אַחֵר ב"ש ור"ג ור"י חֲבֵרִים הָיוּ פִּידוּעַ וּל"ק כִּי הָאָרִיף ר'
יְהוֹשֻׁעַ יָמִים אַחֲרֵיהֶם) וְנָה פְּנוּנַת הַש"ס וְלֹא הִיא פִּירוּשׁ דְּהָא בְּאֲמַת לֹא אָמַר רַבָּא הַלֵּכָתָא
כְּבֵית הַלֵּל רַק שְׁהוּא רְצָה לְהוֹכִיחַ מְהָא דְּרַבָּא דְּפִסְחִים וְהוּא טְעָה בְּזָה כִּי לֹא דְּמִי כְּנ"ל
רַק לְפִי שְׁרַב פְּפָא אֲפִסְיָה לְפִי שְׁטָעָה וְהַתּוֹנֵכַח עֲמָהֶם וְהִיָּה רוּצָה לְרֵאוֹת אִם יֵשׁ לְהַעֲמִיד
דְּבִרְיוֹ וְהַטְעָהוּ הַשְׁכָּל וְהִיָּה רוּצָה לְהוֹכִיחַ מְדִבְרֵי רַבָּא שְׁהַלֵּכָה כְּבֵית הַלֵּל וּבְאֲמַת אִינְהָ
הוֹכַחָה כְּנ"ל זֶה נִרְאָה לִי לְהַלִּיץ בְּעַד רִש"י ז"ל שְׁנִדְּאִי לֹא יֵאמַר רִש"י לְחַלּוּטִין עַל רַב
פְּפָא שְׁיֵאמַר שְׁקַר בְּשֻׁבַּת לְהַנְּצִל מִפִּסְוִפָא וְה' יִצְיָלְנוּ מִשְׁגִּיאוֹת וְלְרַב פְּפָא לֹא קָשָׁה לְמָה

להם לרפנו להשיב לר' ישמעאל בר"י בפסחים סוף פרק קמא אין הכרעת שלישיית מכרעת יאמרו לו דקלא דהלפא פבית הלל עדיף מפלגא דהלכה פהמכריע ואפילו אם אמר פולו פבית שמאי ולא הוי דעת שלישיית אין הלכה פמותו דיש לומר דאדרבא היא הנותנת דקלא דהלכה פבית הלל לא מהני לדחות אלא אם המכריע פוסק פבית שמאי אבל לא אם מכריע מקצת בזה ומקצת פזה לכן צריף לומר אין הכרעה שלישיית מכרעת ולמסקנא יש לומר דלקאורה הא דבעי רבא מרב נחמן ולימא הלכה פרבן גמליאל דמכריע הוא אם פן לא הנה סבר פרב נחמן דרבן גמליאל טעמיה דנפשיה קאמר ולא מכריע הוא ואם פן איף יפרש הא דאמרו לו אין הכרעה שלישיית מכרעת דלפי פירש"י היינו תשובת רב נחמן וצריף לומר דיפרש רבא הכרעה שלישיית דור שלישי פדכתבו התוספות וכוננתו רק לענן בית הלל משום דקימא לן הלכה פבית הלל ועדיף מהלכה פמכריע אף אצל רבן גמליאל הוי הכרעה פהא דברכות הנ"ל משום דהוי בדורם ומתלמידי בית הלל ונטה אחר ב"ש ונגרע פח בית הלל והלכה פמכריע אבל דור שלישי שלא הנה מתלמידי בית הלל ולא נגרע פח בית הלל מחמתו ואיפסקא הלכתא פבית הלל לא עדיף פח ההכרעה אחר פה לדחות ההלכה ולכן לא מצינו האי ליפנא אין הכרעה שלישיית מכרעת אלא גבי ר' ישמעאל בר' יוסי נגד בית שמאי ובית הלל בפסחים ובחולין ואפילו פנזיר שר"א קאמר התם והוא הנה בזמן בית שמאי ובית הלל היינו משום דקאמר בית דין של אחריהם משמע שלא היו פאותו מנין לכן קאמר אין הכרעה שלישיית מכרעת אמנם שיטת רש"י הוא פמסקנת ר"נ בפסחים הנ"ל והנני דו"ש ומברכו פשיבה טובה פאנות נפשו הטורה ונפש הצעיר נפתלי היקח הלוי החונה פעה"ק יפו ת"ו: פלל ט') פינו דנפל גלי אדעתיה דבנפילה ניחא ליה דליקני פארבע אמות לא ניחא ליה דליקני הכי אמרינו בפ"ק דמציעא ד' יו"ד ועיין בדברי מרן הב"י ח"מ סי' רס"ח בפ"ש הר"ן פחידושו שיהביא מחלוקת אי נקיטנו פהאי שינויניא ועיין פשו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא ח"א סי' פ"ד וסי' צ"א וסי' צ"ג ובמהדורא תניינא ח"ב סי' ע"ז וח"ד סי' פ' ובמהדורא תליתאה ח"א סי' ס"ג ומים חיים ראפאפורט פחלק א"ח סי' ז' ובמה שפכתתי בזה פקונטרס אסיפת דינים פמערכת חמץ ומצה סי' ח' אות י"ג מאות קטן ה' והלאה ועיין עוד פשו"ת מוהר"ם מרוטרנבורג האחרונים פחלק א"ח סי' יו"ד בענן זה אהלי יהודה הפהן ד' פ"ג ע"ב ותמיה לי על הרב מחצית השקל בסי' תמ"ח סק"ד שלא זכר מדברי מרן הב"י סי' רס"ח הנ"ל ע"ש.

גם הרב חתם סופר פיו"ד סי' ש"י שיהביא דברי הרב מחצית השקל (עיי"ש בד"ה וראיתי) לא זכר מדברי מרן הב"י (ועל השגתו על דברי הרב מחצית השקל עיין בס' שבילי דוד ליו"ד ד' קכ"ז סוף ע"ב) ועיין עוד פחתם סופר סי' שי"א (ד"ה ועוד מסופק): ואם יש לחלק בין קנין ארבע אמות שהוא רק מדרבנו לקנין שהוא של תורה פכסף ומשיכה וכיוצא מבואר שם בדברי מרן הב"י דבמחלוקת הוא שנוי והרשב"א סובר דגם לגבי קנין של תורה אמרינו גלי דעתיה דלא ניחא ליה ביה ולא קניי ובשדי חמד ח"א פחלק הפלים פמערכת האל"ף אות של"ד הבאתי תשו' הרדב"ז שפוסק בזה פהרשב"א ועיין פקונטרס אסיפת דינים הנ"ל וראיתי פשו"ת מוהר"ם מרוטרנבורג הנ"ל שפכת בפשיטות דרק נגד קנין ארבע אמות שהוא מדרבנו מהני הגילוי דעת ולא נגד קנין דאורייתא פמו שפכת הר"ן וכתב הוא שפן מוכח ממה שפכת רש"י בפסחים הנ"ל וסבור

בְּדַעְתּוֹ שְׁלֵא יִקְנֶה בְּתַקְנַת חֲכָמִים וְכוּ' דְּמִשְׁמַע דְּוָקָא בְּדַבְרֵי שְׁהוּא תַקְנַת חֲכָמִים עֵי"ש
וּלְעַנְדֵּי מַדְבְּרֵי רַש"י אֵין הֶכְרַח דְּדַרְכּוֹ לְפָרֵשׁ כְּפִי הָעֲנָנוּ וְכִינּוּ דְּבִש"ס אֵינְרִינוּ בְּקַנְנוּ ד'
אֲמוֹת קָאָמֵר שְׁסָבוֹר בְּדַעְתּוֹ שְׁלֵא לְקַנּוֹת בְּתַקְנַת חֲכָמִים וְעַכ"פּ לֹא יִדְעָתִי אֲמָאֵי הָעֲלִים
עֵינְיוּ מִדְּעַת הָרַשְׁבָּ"א שְׁהֵבִיא הָר"ן עֲצָמוֹ דְּגַם נִגְדַּד קַנְיָן תּוֹרָה נְמִי אֲמָרִינוּ דְּלֹא נִיחָא לִיה
וְהָרַב מִחֲצִית הַשְּׁקָל שָׁם כְּתַב דְּהָעוֹלָם סוֹמְכִין בְּמַכִּירַת חֲמִיץ עַל דְּעַת הַסּוֹבְרִים דְּלִגְבֵי
קַנְיָן שְׁל תּוֹרָה לֹא אֲמָרִינוּ גְּלִי דְּעַתִּיהָ עֵי"ש וְעֵינְיָן בַּס' שְׁבִילֵי דְּוֹד לִי"ד בְּקוֹנְטְרַס
הַקְּנִינִים (שְׁאַחַר סִי' ש"ה) בַּד' ק"ז ע"א אוֹת ו' וְשָׁם ע"ב אוֹת א' וּבְסִפְרָ עֲמוּדֵי אֲשׁ ד'
מ"ח ע"ג חֲתַם סוֹפֵר א"ח סוֹף סִי' קל"ו מִתְּנָה אֲפָרִים הִלְכוֹת קַנְיָן מְשִׁיכָה סִי' ד' חֲתַם
סוֹפֵר ד' ז"ן ע"ד: פְּלִל יו"ד) כָּל שְׁיַעוּרֵי חֲכָמִים לְהַחְמִיר הֵינְנוּ דְּוָקָא בְּמִשְׁנֵה וּבְרִיתָא וְלֹא
בְּמִמָּרָא כֵּן כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּחֻלְיִן ד' מ"ו ע"א וְעֵינְיָן לְהַרְבְּנִים פְּרִי חֲדָשׁ יו"ד סִי' ל"ב סק"ו
וְיַד מְלֹאכֵי אוֹת שִׁי"ז וְהָרַב מְקַנֵּה אַבְרָהָם בְּמַהְדוּרָא בְּתַרָא אוֹת רַכ"ב הֵבִיא דְּעַת
הַסּוֹבְרִים דְּגַם בְּמִמָּרָא וּמְפָלְלָם הָרַב פֶּר"ח בִּי"ד סִי' מ"ד סק"י עֵי"ש וּלְפִי זֶה יוֹשֵׁב
בְּסִתְרָ מִמָּה שְׁפָתַב בְּסִי' ל"ב הַנְּ"ל דְּשָׁם נִקְיַט כְּהַתּוֹס' הַנְּ"ל אֲלֵא דְּהֶאֱמַת הוּא דְּהַרְפ"ח
בְּסִי' מ"ד כְּבָר הֵבִיא דְּבָרֵי הַתּוֹס' הַנְּ"ל וְאֲפִי' הֵכִי פֶסֶק לְהַחְמִיר מְשׁוּם דְּסִבְרָא לִיה
דְּבְמִמָּרָא מְסַפְקָא לָן וְאֲזַלִּינוּ לְחוּמָרָא כִּיעֵי"ש וּבְכֵן מְהָא דְּפֶסְקוּ בְּסִי' מ"ד לְחוּמָרָא אֵין
הֶכְרַח שְׁלֵא כְּדַעַת הַתּוֹס' וּק"ל וּמָה שְׁפָתַב הָרַב אַרְעָא דְּרַבְּנָן אוֹת ש"ב שְׁמַצָּא בַּס' ת"ח
שְׁפָתַב לְחַלֵּק בֵּין מִשְׁנֵה לְמִמָּרָא עֵי"ש לְפִי הַנְּרָאָה נְעֵלָם מְהָרַב דְּבָרֵי תוֹס' דְּחֻלְיִן הַנְּ"ל
וְאוּלַי הַת"ח הֵבִיא דְּבָרֵיהֶם וְאֵין מְצוּי אֲצִלֵי לְרֵאוֹת דְּב"ק וְהָרַב חַת"ס יו"ד סִי' ק"ז (בַּד"ה
וַיֵּשׁ) נִקְיַט בְּפִשְׁיטוֹת דְּלֹא אֲמָרִינוּ כֵּן בְּמִמָּרָא וְעֵינְיָן לְהָרַב הַשֵּׁיב מְשִׁיב א"ח סִי' י"ד: כְּלָל
י"א) כָּל שְׁיַעוּרֵי חֲכָמִים לְהַחְמִיר הֵינְנוּ דְּוָקָא הֵיכָא דְּלֹא מוֹכְחָא מִיְלִתָּא כֵּן כְּתַב הָרַב פְּרִי
חֲדָשׁ בִּי"ד סִי' ל"ב סק"ו וְעֵינְיָן לְהָרַב מְקַנֵּה אַבְרָהָם בְּמַהְדוּרָא תַנְיִנָא אוֹת רַכ"ב וְאוֹת
ש"מ"ב: פְּלִל י"ב) כָּל שְׁיַעוּרֵי חֲכָמִים לְהַחְמִיר דְּלֹא אֲמָרִינוּ בְּמִמָּרָא אֵין הַפְּנֵה דְּבְמִמָּרָא
אֲזַלִּינוּ לְקוֹלָא אֲלֵא לִיכָא לְמַפְשֵׁט מְהָאֵי פְּלִלָא כֵּן כְּתַב הָרַב יַד מְלֹאכֵי אוֹת שִׁי"ז בְּשָׁם
הָרַב חֵק לִישְׁרָאֵל וְכֵן כְּתַב הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ יו"ד סִי' מ"ד סק"י וְעֵינְיָן לְהָרַב דְּבָרֵי מְנַחֵם
בְּסִי' ר"י הַגַּב"י אוֹת ב': פְּלִל י"ג) כָּל שְׁיַעוּרֵי חֲכָמִים וְכוּ' אִם הוּא דְּוָקָא בְּאִסּוּרֵי תּוֹרָה
עֵינְיָן לְהַרְבְּנִים יַד מְלֹאכֵי אוֹת שִׁי"ח עָרוּף הַשְּׁלֵחָן א"ח סִי' ר"י שְׁכָתְבוּ בְּשָׁם הָרַשְׁבָּ"א
דְּדוֹקָא בְּאִסּוּרֵי תּוֹרָה וְעֵינְיָן תּוֹסְפוֹת בְּרִכוֹת ד' כ"ו ד"ה אֵיבְעִיָא לְהוּ דְּמוֹכַח מִדְּבָרֵיהֶם
דְּגַם בְּעַנְיָנִים דְּרַבְּנָן נֶאֱמַר כְּלָל זֶה דְּהָא זְמַנֵּי תְּפִלָּה מְדַרְבְּנָן נִיגְהוּ שׁוּב מְצִאתִי בְּמִקְנֵה
אַבְרָהָם מ"ב תוֹף אוֹת רַכ"ב שְׁפָתַב כֵּן עַל פִּי דְּבָרֵי תוֹס' הַנְּ"ל וְעֵינְיָן חֲתַם סוֹפֵר סִי' ק"ז
(ד"ה וַיֵּשׁ) וְדו"ק וּבְשׁו"ת הַשֵּׁיב מְשִׁיב חַא"ח סִי' י"ד: פְּלִל י"ד) כְּהֵן בְּעַל מוּם שְׁעָבַד
בְּמִזִּיד פְּלִיגֵי רַבֵּי וְחֲכָמִים וְלַחֲכָמִים אֵינּוּ חֲזִיב מִיְתָה עֵינְיָן סְנֵהְדְרִין ד' פ"ג וּפ"ד ע"א וְכֵן
פֶּסֶק הָרַמְבָּ"ם בְּהִלְכוֹת בִּיאַת מְקַדָּשׁ פֶּרֶק ו' הִלְכָה ב' וְכֵן מִתְּבַאֵר מְהַסְפִּירֵי שְׁהֵבִיא
הָרַמְבָּ"ן בְּהַשְׁגוּתוֹ בְּמַצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה מַצָּנָה ס"ט וְדְבָרֵי הָרַב מְגִילַת אֶסְתֵר שָׁם שְׁפִירֵשׁ
דְּעוֹנָשׁ מִיְתָה אֵין בּוּ עַד שְׁיַעֲבוֹר וְכוּ' עֵי"ש תְּמוּהִים לְקוּצָר דְּעַתִּי: פְּלִל ט"ו) כְּהֵן בְּעַל
מוּם דְּאֶסּוֹר לִיכְנֵס מִבֵּין הָאוּלָם וְהַמְזֻבָּח אִם אֶסּוֹר מְדַאוּרִיתָא הוּא מִחְלֻקַת הָרַמְבָּ"ם
וְהָרַמְבָּ"ן עֵינְיָן בְּסִפְרָ הַמַּצּוֹת מַל"ת ס"ט וְלְהָרַב מְגִילַת אֶסְתֵר שָׁם וְהָרַב פֶּתַח הַדְּבִיר
בַּח"א סִי' קכ"ח אוֹת כ"א הֵבִיא דְּהַרִיטְב"א בְּחִדּוּשׁוֹ לְסוֹפָה עַל ד' מ"ד כְּתַב מְפּוֹרָשׁ
דְּאֵינּוּ אֲלֵא מְעַלָּה מְדַרְבְּנָן וְשָׁפֵן דְּעַת הָרַשְׁבָּ"ן בְּסִפְרָ זֶהר הָרַקִיעַ וְהָרַב הַחִינוּף בְּסִי' עז"ר

והראב"ד בהשגות סוף פ'ק ראשון מהלכות ביאת מקדש והרבנים מגילת אסתר ו'לב
ש'מח ס'ברי ד'הוא מדאורייתא ושקיל וטרי הרב פתח הדביר לענין אם פ'הן בעל מום ה'נה
יכול ליפגס מבין האולם ולמזבח לנשיאות פפים בזמן המקדש ע"ש: פ'לל ט"ז) פ'ל
הפטור מן הדב'ר ועושהו נקרא ה'דיוט ה'כי ת'ני חזקיה בירושלמי בפ'ק ה'נה קורא סוף
ה'לכה ט' ובפ'ק קמא ד'שבת ה'לכה ב' ו'הביאוהו הראשונים עי'ן בתוספות ג'טין ד' ו' ד"ה
אמר ר' יצחק ובסוטה ד' י"ז ד"ה פ'תבה אגרת ובמנחות ד' ל"ב ע"ב ד"ה ה'א מורידין
עושין ובהגהות מיימונית פ'ק ש'שי מהלכות ס'נפה ו'הרא"ש בפ'ק מ'י ש'מתו סי' ב' ב'שם
מוהר"ם וכן ה'מרדכי ב'מועד קטן סי' תתק"ל פ'תב פ'ן ב'שם מוהר"ם וכן ה'ביא ה'רא"ש
בהלכות קטנות בהלכות ס'פר תורה סי' ז' ו'הרב ה'מרדכי בהלכות קטנות בפ'ק ה'תכלת
סי' תתקס"א ובאור ז'רוע הגדול בח"א סי' תקמ"ג ו'הרב"ם בפ'ירוש המ'שנה בש'לישי
ד'מסכת סוטה ג'בי ח'סיד שוטה ה'ביא ה'ירושלמי ה'נה וכן ה'רב ת'רומת ה'דשן בסי' ק"א
ו'רבין ח'סידא ב'ספר מ'נחה ט'הורה ב'דף ח"ן ע"ב על ד'ברי ה'תוספות ב'מנחות ד' ל"ב בד"ה
ה'א מורידין (ב'מנחה ט'הורה פ'תוב תוס' ד"ה מורידין ו'הוא טעות ו'צריך להיות ה'א
מורידין) ש'פתבו פ'דאמרי'ן בירושלמי פ'ל הפטור מן ה'דב'ר וכו' אחר ש'פתב ש'פ'ן פ'תבו
ה'תוספת בסוטה ד' י"ז ו'הרא"ש ו'המרדכי בהלכות ס'פר תורה פ'תב ש'גם ר'בינו י'רוחם
ב'נתיב ב' ח'לק ב' פ'תב פ'ן ו'סיים (ב'מנחה ט'הורה) ד'מוכח מ'דבריהם ש'ל ראשונים ד'סברי
ד'הא ד'כל הפטור מן ה'דב'ר וכו' גם ה'ש"ס דילן ה'כי ס'בירא ל'יה מ'דכתבו ל'י'שב מאי ד'לא
מוקי ה'ש"ס ב'משו'ר'טין ד'הי'נו ט'עמא מ'שום פ'ל הפטור וכו' נקרא ה'דיוט ד'לא פ'דכתב
ה'שבות י'עקב בח"ב סי' ל' ד'ש"ס דילן לא ס'בירא ל'יה ה'כי ועי'ן ב'באר ש'בע בת'שובה ד'
צ"ק ע"ד ש'הארי'ף ל'חלק ב'זה ובמגן א'ברהם סי' ל"ב ו'חזק י'עקב סי' תע"ב עכ"ל ו'המעי'ן
ב'דברי ה'ראשונים (ה'תוספות בג'טין ובסוטה ו'הרא"ש ו'המרדכי בהלכות ס'פר תורה)
הנז"ל י'ראה ש'אין לשון ה'רב מ'דוקד'ק ב'מה ש'פתב ד'מוכח מ'דברי ה'ראשונים וכו' גם
ה'ש"ס דילן ה'כי ס'בירא ל'יה וכו' מ'דכתבו ל'י'שב וכו' א'לא פ'ן ה'נה צ'ריך ל'כתוב
ו'הראשונים ה'וכיחו ד'ש"ס דילן ה'כי ס'בירא ל'יה מ'דלא מוקי ל'ה ב'משו'ר'טין ו'הוצ'ר'ף
לומר ת'נאי ה'יא וכו' עי'ן ב'דברי ק'דש'ם ו'דוק וגם ב'שם ה'רב י'ד א'הרן א"ח סי' י"ז פ'תב
ד'נדאי ה'ש"ס דילן לא פ'ליג א'הא דירושלמי ד'לא ר'אינו ג'ילוי ב'ש"ס מ'זה ו'אד'רבא מ'דאמר
ר' ט'רפון ו'ספ'תי ב'עצמי מ'פני ה'ליס'טים וכו' מ'וכח פ'ן ו'הוא ד'חה ר'אי'תו ו'רצה לה'וכיח
מ'מקור אחר ד'ש"ס דילן ל'ית ל'יה ה'א ד'הירושלמי ו'חזר בו עי"ש ו'ובאו דב"ק לה'לן
איה"ש (עי'ן לקמ'ן בסק"ד בד"ה גם ר'בין ח'סידא): ו'דב'ר ז'ה ה'וא מ'קצוע ג'דול ו'דברו בו
ר'בני ה'אחרונים ב'מקומות ר'בים ו'רשום ב'קונטר'ס ז'כרונות ש'לי לעי'ן ב'דברי ה'רבנים
מגן א'ברהם בסי' ל"ב סק"ח ו'סי' ע' סק"ה ו'סי' תע"ב סק"ו ובח'ק י'עקב ש'ם וב'רפי י'וסף
א"ח סי' טו"ב ו'סי' ל"ב (ב'מקומות הנ"ל ב'קל י'וכל ה'מעי'ן ל'חפש ב'דברי ש'אר ר'בני
ה'אחרונים ה'חונים על ה'שלחן ה'טהור וכן פ'יוצא ל'זה) ק'רית ח'נה סי' ב' ש'בות י'עקב ח"ב
סי' מ"ד ש'לחן ע'רוף ה'רב מוהרש"ז סי' ל"ב אות ח' ז'כור ל'אברהם א'לקלעי בח"א ד' ס"ד
ע"ב וב'חלק ג' ד' מ' עמוז ג' וע"ד ח'יי אדם פ'לל קמ"ו ב'קונטר'ס נ'שמת אדם סק"א ועי"ש
מ'ה ש'פתב ל'חלק ב'זה ד'רכי ש'לום ד' פ"א ע"א ח'סדי א'בות ר'יש פ'רק ש'ני ד'אבות ת'פארת
י'שראל ב'פ'ק קמא ד'ברכות מ'שנה ג' אות כ"ה על מ'ה ש'אמר ר' ט'רפון ו'הטתי לקרות
וב'פ'ק ש'ני ד'ברכות מ'שנה ה' ומ'שנה ז' י'עיר א'זן ב'מערכת ה'פ"ה אות י"ג מ'קנה א'ברהם

במערכה זו אות קנ"ד ח"נא וחסדא ח"א ד' קכ"ג ע"ד נחמד למראה ח"ב ד' ח"ן פתח הדביר בסי' ל"ח ובסי' קמ"ו ד' ק"ס ובס' משק ביתי סי' רל"ח ובשו"ת מעשה אברהם א"ח סי' כ"ז ד' כ"א (בד"ה ואפשר) באר מים חיים מוצירי בדרשותיו בקונטרס מעשה נסים ד' ו' ע"ג והנה בספר משק ביתי סי' רל"ח האריכו הרבנים המתבר והמגייה לציין בכלל זה מקומות רבים בדברי רבני האחרונים והרבה מהספרים שציינו שם אינם אצלי ולא אדע מאי אמור רבנן בהאי מילתא וארשון פה רק מה שזאמר שם בפירושו: א') פתח שם בשם מרן חיד"א בספר פתח עינים בחידושו לכתב מציעא ד' ל' דדוקא בדברים שביין אדם למקום הוא דהפטור ועושה נקרא הדיוט אבל בדברים שביין אדם לחבירו כל העושה לפנים משורת הדין תבא עליו ברכה וכן פתח הרב מקנה אברהם בסוף סי' קנ"ד בשמו ואנכי הרוצה שפן פתח גם בספרו יעיר און במערכת הפ"ה אות י"ג וישנו בנומן טעם לשבח דבמצות שביין אדם לחבירו אין שינוי כל הפטור וכו' לפי שפיר נצטוינו בכללות לעשות לפנים משורת הדין פדתני רב יוסף והינו דאיתא בכתב מציעא ד' ל' דבמאי דפריה והא ר' ישמעאל בר' יוסי זקן ואינו לפי פבדו הנה פריק לפנים משורת הדין הוא דעבד דתני רב יוסף וכו' וגם בדרשותיו בספר דברים אחרים דרוש כ"ג שבת הגדול ד' קי"ט ע"א (ד"ה ואמרינו) פתח חילוק זה עי"ש ובספר לב שומע במערכה זו אות ל"ג פתח בשם הרב אהלי יהודה ד' ק"א ע"א כל הפטור וכו' הני מילי בדברים שבינו למקום ולא בדברים שביין אדם לחבירו אי נמי דוקא במצות ולא בדבר שבממון עכ"ל וכן פתח בשמו בס' אברהם אפפור במערכה זו אות מ"ז ואין ספר אהלי יהודה (נאבארו) מצוי אצלי לראות אם הזכיר דברי מרן חיד"א שאם לא פן קצת תימה על הרבנים טובים השנים יצ"ו שלא הזכירו דברי מרן חיד"א בזה וגם הרב פתח הדביר בסי' ל"א אות ד הביא חילוק זה: וחידוש הוא בעיני שהרב דרכי שלום שדרכו תמיד להביא דברי מרן חיד"א בכל ספריו הקדושים פידוע לרגיל בספרו לא ראה דבריו שפדין זה והוא שבפרשת קדושים בדרף פ"א ע"א הביא מחלוקת הפוסקים במוצא אבדה והוא זקן ואינו לפי פבדו אם רשאי להחמיר על עצמו ותמה על הסוברים דרשאי להחמיר מהא דאמרינו כל הפטור ועושה נקרא הדיוט וניתחא ליה על פי הפלל שפתבתי לקמן בסק"ב דכיון דאחרים חייבים בה (כל מי שאינו זקן וכו') אף הפטור ממנה אם רוצה לקיימה שפיר דמי וכו' עי"ש ונעלם מעיני דמר דברי מרן חיד"א הנז"ל בדבר שביין אדם לחבירו ובמידה דממונא לא אמרו דנקרא הדיוט כיון שמצוה עלינו לעשות לפנים משורת הדין: ב') לא אמרו דנקרא הדיוט אלא במצוה שאינו חייב בה אדם בעולם אבל במצוה שיש מי שחייב בה אף מי שהוא פטור אם מחמיר תבא עליו ברכה כמו שכתבו הרמב"ן והריטב"א בחידושיהם לקידושין ד' ל"א והרב ארחות חיים בד' ס"ג ע"ד פן פתח הרב משק ביתי בסי' רל"ח בסתם ולא פתח מבטן מי יצאו דברים אלו או שהוא עצמו הוא פותח פן והנה דברי הריטב"א בקידושין שציין הם (בד"ה דאמר רבי חנינא) וז"ל והא דאמרינו גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה פירשו טעם הדבר שזה שטן מקטרגו כשהוא מצוה וזה אין שטן מקטרגו ולפום צערא אגרא ורבינו הגדול פירש שהמצות אינו להנאת האל יתברך המצוה אלא לזכותינו ומי שהוא מצוה קיים גזירת המלך ולפיכך שפרו הרבה יותר מזה שלא קיים מצות המלך מכל מקום אף הוא ראוי לקבל שכר שהרי מוטב לכתב וחסידות הכנים עצמו לעשות מצות השם יתברך

וְדוֹקָא בְּמִצּוֹת שְׁצִנָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְאַחֲרֵים שְׂיִישׁ לוֹ בְּהֵן רְצוֹן אֲבָל הָעוֹשֶׂה מְאֵלֵיו מִצּוֹת
שְׂלֵא צִיּוֹתָהּ בְּהֵם תּוֹרָה כָּלֵל זֹו הִיא שְׂאָמְרוּ כֹּל שְׂאִינוּ מְצַנְנָה בְּדָבָר וְעוֹשֶׂהוּ נִקְרָא הֶדְיוּט
עכ"ל הֶרִיטְבֵּ"א: וְעַל פִּי דְבָרֵי הֶרִיטְבֵּ"א הִלְלוּ גִרְאָה לְגִישָׁב מַה שְּׁהֶצְרִיף עֵינֵי הָרַב חַיִּי
אָדָם בְּקִנּוּטְרִיס נְשַׁמַּת אָדָם כָּלֵל קמ"ו בְּהָא דְאָמְרוּ בִּירוּשְׁלַמִי דְנִקְרָא הֶדְיוּט מְהָא דְאִיתָא
בִּירוּשְׁלַמִי רִישׁ פְּרָק מִי שְׁמַתוּ וְהִבִּיאוּהוּ הַתּוֹסְפוֹת שָׁם תְּנִי אִם רְצָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוּ
אִינוּ רִשְׁאֵי מְפַנֵּי כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֵת מוֹכַח דְּאִי לָאוּ הִכִּי הֵיָה מוֹתֵר לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוּ וְהָא הֵתָם
קוֹרָא וּמְבַרְרָה וּמְתַפְלֵל וְאִיף יִבְרַךְ פִּינּוֹן שְׁהוּא פְּטוֹר עכ"ל וּלְפִי דְבָרֵי הֶרִיטְבֵּ"א תְּנוּחַת
דְּעִתְיָנוּ דְּכִינּוֹן שְׁהוּא עוֹשֶׂה מְצִנָּה שְׁכָּל יִשְׂרָאֵל חֲתִיבִים בְּהָא אִף שְׁהוּא אִינוּ חֲתִיב בְּהָא אִם
מְקַיְיֵמָה מְקַבֵּל שְׁכָר וְאִינוּ שְׂיִיף בְּכִי הָא לּוֹמֵר דְּמִיקְרֵי הֶדְיוּט אֲלֵא דְמִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ אִינוּ
רִשְׁאֵי לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוּ: וְרִאִיתִי לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוהרֵי"א יצ"ו בס' עמוּדֵי אֵשׁ בְּחִידוּשָׁיו
עַל הִירוּשְׁלַמִי בְּפָרָק שְׁנֵי דְבָרְכוֹת הַנִּזְ"ל שְׁהִבִּיא קוֹנְשֵׁית הַנְּשַׁמַּת אָדָם דְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי
אֲהַדְדִּי וְתִירֵץ דְּהוֹצֵרְכוּ בִּירוּשְׁלַמִי לּוֹמֵר הַטַּעַם מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּאִי מִשּׁוּם פְּטוֹר מִן הַדְּבָר
וְכו' הֵנָּה אֲמִינָא דְּבִקְרִיאַת שְׁמַע שְׁפִיר דְּמִי מִשּׁוּם קַבְּלַת מַלְכוּת שְׁמַיִם כְּדָאָמְרוּ בִירוּשְׁלַמִי
לְכֹן אָמְרוּ טַעְמָא דְּמִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ שְׂלֵא יְהִיא רִשְׁאֵי לְהַחֲמִיר גַּם בְּקִרְיַאת שְׁמַע וְעַם שְׁתִּירוּצוֹ
נְכוּן לְפִי הַפִּירוּשׁ שְׁכּוֹנַת הִירוּשְׁלַמִי הִיא לְחֻלְק בְּאֲמַת בֵּין שְׂאָר דְּבָרִים לְקַבְּלַת מַלְכוּת
שְׁמַיִם מְכָל מְקוֹם תְּמִיָה לִי דִי כָּל רַז לֹא אָנִיס לִיָּה וּבְזָה נַעֲלָם מִמֶּנּוּ דְּבָרֵי הֶרִיטְבֵּ"א הַנּוֹז"ל
דְּלְפִי דְּבָרָיו מְתִינְשְׁבִים שְׁפִיר דְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי כְּאָמוֹר (וְעַל מַה שְּׁכָתַב הָרַב יצ"ו עַל דְּבָרֵי
הָרַב זְכוֹר לְאַבְרָהָם עֵינֵי ס"ק יו"ד בד"ה וְהִנֵּה הָרַב) וּמְתִינְשְׁבִים גַּם כֹּן מַה שְּׁהוֹקְשָׁה לְהָרַב
תְּפִאֲרַת יִשְׂרָאֵל בְּפָרָק שְׁנֵי דְבָרְכוֹת מְשֻׁנָּה ה' דְּרַבֵּן גְּמִלְיָאֵל קָרָא בְּלִיָּה הֶרֶא שׁוֹן שְׁנִשְׂאָ
וְאָמַר אִינוּ שׁוֹמַע לְבַטֵּל עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם וְהָא כָּל הַפְּטוֹר וְכו' וְתִירֵץ בְּשֵׁם הָרַב ב"ש
(בְּאָר שְׁבַע) ס' כ"א דְּזָה דוֹקָא בְּאֲפָשֵׁר עַל יְדֵי זֶה צַד קוֹלָא וְהוּא תִירֵץ דְּבִיכוּל לְכוּנֵן
אִינוּ פְּטוֹר וְלֹא נִקְרָא הֶדְיוּט גַּם שָׁם בְּמִשְׁנָה ח' דְּתַנִּי תַנָּא קַמָּא חֲתוֹן אִם רְצָה לְקִרוֹת קוֹרָא
כְּתַב דְּאָף דְּפְטוֹר וְהַפְּטוֹר וְעוֹשֶׂה נִקְרָא הֶדְיוּט אֲפִילוּ הִכִּי קִרְיַאת שְׁמַע שְׂאֵנִי וּלְפִי דְּבָרֵי
הֶרִיטְבֵּ"א מְעִיקְרָא לֹא קִשְׂיָא מִיָּדִי כְּמוֹבֵן (אִף לְפִי מַה שְּׁכָתַבְתִּי לְקַמֵּן בְּשֵׁם מְרֹן חִיד"א
בְּבִרְכֵי יוֹסֵף ס' ש"ג תִּירוּץ זֶה חֲלַף הַלֵּף לוֹ): וְחִידוּשֵׁי הַרְמְב"ן לְקִידוּשֵׁין אִינוּ אֲצִלִּי
וְאֲדַמָּה כִּי מַה שְּׁכָתַב הֶרִיטְבֵּ"א בְּשֵׁם רַבִּינוּ הַגְּדוֹל כְּפוֹנְתוֹ עַל הַרְמְב"ן וְכֹן כְּתַב בְּבִרְכֵי
יוֹסֵף א"ח ס' טו"ב ע"ש וּבְבִרְכֵי יוֹסֵף יו"ד ס' ש"ג הַמוֹבָא לְהֵלֵן (בד"ה וּמְצַאֲתִי) גַּם
בְּסִפְרוֹ יַעֲרִיר אֲזִין בְּמַעְרַכַת הַפ"ה הִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמְב"ן וְהֶרִיטְבֵּ"א הִלְלוּ ע"ש וְכָתַב הָרַב
הַמְּגִיָּה (בְּמִשְׁק בֵּיתִי שָׁם) בְּשֵׁם מְרֹן חִיד"א בְּסִפְרָא שְׁעַר יוֹסֵף ד' כ"ה ע"א שְׁלְפִי דְּבָרֵי
הַרְמְב"ן וְהֶרִיטְבֵּ"א הַנּוֹז"ל צ"ל דמ"ש בִּירוּשְׁלַמִי דְּהַפּוֹסֵק בְּשַׁעַת מְנַחָה נִקְרָא הֶדְיוּט אִף
דְּכוּלֵי עֲלָמָא חֲתִיבִים בְּתַפְלַת מְנַחָה בְּעַת הַהִיא יע"ש וּבס' מְרִאִית הָעֵינֵן בְּלִיקוּטִיו ס' י"ד
ד' פ"א ע"ג וּבס' שְׁבַת שְׁל מִי ד' רנ"ג ע"ד וְעֵינֵן לְהָרַב אֲרַחוֹת חַיִּים שָׁם אוֹת כ' מַה
שְּׁכָתַב לְפִי חִילוּק זֶה בְּכּוֹנַת הִירוּשְׁלַמִי ע"ש עכ"ל וְאִינוּ גַּם אֲחַד מִהַסְּפָרִים הַנּוֹז"ל מְצוּיִים
אֲצִלִּי לְרִאוֹת מַה הֵיָתָה תְּשׁוּבוֹתֵיהֶם לְמַה שְּׁקָשָׁה עַל חִילוּק זֶה מִהִירוּשְׁלַמִי דְּשְׁבַת:
וּמְצַאֲתִי שְׁבִבְרֵי יוֹסֵף יו"ד ס' ש"ג אוֹת א' (שְׂצִינֵן בְּיַעֲרִיר אֲזִין) הִבִּיא סְבֵרַת הַרְמְב"ן
וְהֶרִיטְבֵּ"א הַנּוֹז"ל וְכָתַב שְׁבִסְפְרוֹ שְׁעַר יוֹסֵף ד' כ"ה ע"א הִבִּיא דְּבָרֵי הֶרִיטְבֵּ"א הַנּוֹז"ל עַל
קוֹנְשֵׁית הָרַב שְׁלֵטִי הַגְּבוּרִים עַל הוֹרָאת רַבִּינוּ תָּם דְּנִשְׁיִם מְבָרְכוֹת עַל מִצּוֹת עֲשֶׂה שְׁהַזְמֵן
גְּרָמָא וְשׁוֹב רְאָה שְׁבִחִידוּשֵׁי הַרְמְב"ן לְקִידוּשֵׁין כְּתַב כֹּן עַל סְבֵרַת רַבִּינוּ תָּם וְז"ל וְאִי

קשׁיָא וְהָא אָמְרִינּוּ בִירוּשְׁלַמִי כָּל הָעוֹשֶׂה דְבָר שְׂאִינוּ מְצֻנָּה בּוּ נִקְרָא הֶדְיוּט הֵתֵם שְׁעוֹשֶׂה דְבָר שְׂאִינוּ מְצֻנָּה מִן הַתּוֹרָה כָּלָל שֶׁהוּא מוֹסִיף עַל, הַתּוֹרָה אַבָּל מִי שְׁעוֹשֶׂה מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּתֻקָּן אַף שְׂלֵא נִצְטוּהּ הוּא בָּהֶם כְּגוֹן נְשִׁים וְעוֹמֵ"ז מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם שְׂכָר וּמְדַבְּרֵי הֶרֶמְב"ן.

וְהַרִיטְב"א הִלְלוּ הַיְקוֹשָׁה לוֹ עַל מָה שֶׁכָּתַב מֵהַרְש"ל בְּיָם שֶׁל שֶׁל שְׁלֵמָה סוּף פֶּרֶק רֵאשִׁית הֵגֵז אֵהָא דְאָמַר רַב נַחְמָן בְּרַי יִצְחָק הָאִידְנָא נְהוּג עֲלָמָא כַּר' אֲלַעֲאֵי בְּרֵאשִׁית הֵגֵז וְנ"ל כָּל הַבָּא לְנִהְיֵג וְלִחְיִיב עֲצֻמוֹ בְּדַבָּר שֶׁפְּטוּרוֹהוּ חֻכְמִים כְּגוֹן בְּמִקְוֹמוֹת שְׁנֵהֲגוּ נִקְרָא הֶדְיוּט כְּדֵאִיתָא בִירוּשְׁלַמִי כָּל הַפְּטוּר וְכו' דְלִפִּי דְבַרֵי הֶרֶמְב"ן וְהַרִיטְב"א קִשָּׂה עַל הַרַב מֵהַרְש"ל דְּכִינּוּן דְּמִצְוָה זוֹ, רַמְיָא עַל יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵיכִי קָרִי לְמִי שֶׁמְקַיְיֵמָה בְּחוּצָה לְאֶרֶץ הֶדְיוּט הָרִי זוֹ הִיא מִצְוֹת ה' וְאִינוּ הֶדְיוּט אֲלָא מִי שְׁעוֹשֶׂה דְבָר שְׁמוֹסִיף עַל הַתּוֹרָה אַבָּל מִצְוֹת שְׁנֵתְחַיִּיבוּ יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ הַמְקַיְיֵמִם בְּחוּצָה לְאֶרֶץ דִּינִיָּה דֵּהוּא גְבַרְאִפְנִשִׁים הַמְקַיְיֵמִם מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֵזְמִן גְּרַמָּא דְנוֹטְלִים עֲלֵיהֶם שְׂכָר כִּינּוּן דֵּהֲאֲנָשִׁים נִצְטוּהּ בְּהוּ וּמִצְוֹת ה' הֵן: וְכָתַב לִינְשֵׁב דֵּהֵנָּה עֵיקַר הַדְּבָר דְּכָל הַפְּטוּר וְכו' הֵם דְּבַרֵי הַירוּשְׁלַמִי בְּפִיטוּר חֲתוּן מְקַרִיאת שְׁמַע וּבְמַתְחִיל לְאֲכוֹל וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה שְׂאִינוּ מְפָסִיק כְּמַבְנֵאָר בִירוּשְׁלַמִי דְשִׁבְתָּ וּבְרַכּוֹת וְהָרִי הֵתֵם כְּלוּלֵי עֲלָמָא חֲיִיבִים בְּקַרִיאת שְׁמַע וְתְפִלָּה וְאֵף שֶׁהוּא פְטוּר הָרִי אַחֲרֵים חֲיִיבִים וְתִיקְשִׁי לְשִׁטַּת הֶרֶמְב"ן וְהַרִיטְב"א דֵּהָרִי עֵיקַר דְּבַרֵי הַירוּשְׁלַמִי בְּמִידֵי דְאַחֲרֵינִי מְחִיבֵי וְזֵה פְטוּר מֵעֵין דְּוִגְמָא דְנְשִׁים פְטוּרוֹת וּגְבַרֵי מְחִיבֵי (נִרְאֵה דְחֻסְרֵי תִיבּוֹת וְצָרִיף לֹאמַר) כְּדִכְתִּיבָנָא בְּעִנְיֹתֵינוּ בְּשַׁעֲרֵי שָׁם דְאֵף דְכּוּלֵי עֲלָמָא חֲיִיבִים בְּקַרִיאת שְׁמַע וְתְפִלָּה מְכָל מְקוֹם כִּינּוּן דֵּהֵנִי גְבַרֵי בְּנֵי חֲיִיבֵי נִינְהוּ אֲלָא דְאִיתְרַע בְּהוּ מִלְתָּא וּנְפִטְרוּ לְפִי שְׁעָה קוֹרָא אֲנִי עֲלֵיהֶם הֶדְיוּטוֹת דְּכָל בְּרַ חֲיִיבָא נְמִי אִם קָרָה מְקַרְהוּ בְּזָה וּבְזָה פְטוּר וְעִטְרִי וְכוּן צ"ל בְּמָה שֶׁכָּתַב הַגְּהוֹת מִיְמוֹנִיּוֹת פֶּרֶק ו' דְּסוּפָה בְּשֵׁם רַבִּינוּ שְׁמַחָה וְהַבִּיאֹ מוֹר"ם או"ח סוּף ס' תַרל"ט דְּמִי שֶׁהוּא פְטוּר מְסוּפָה וְיֹשֵׁב דֵּהֵנִי הֶדְיוּט דְאֵף עַל גַּב דְּכַמָּה אִינְשֵׁי מִחֲיִיבֵי בְּסוּפָה כִּינּוּן דֵּהָי דְפְטוּר הַשְׁתָּא בְּרַ חֲיִיבָא הוּא אֲלָא כִי עֲתָה קָרָה לוֹ מְקַרְהוּ שְׁפִטוּר קָרִינּוּ בֵּיהּ הֶדְיוּט וְלִפִּי זֶה יֵשׁ לִינְשֵׁב גַּם דְּבַרֵי מוֹהַרְש"ל הַנְּזַכָּר דֵּהֲכָא נְמִי אִין הַפְּטוּר בָּא לוֹ מְחַמְתּוֹ וּמְסַבְתּוֹ עֲצֻמוֹתוֹ רַק שֶׁהִמְקוֹם גּוֹרֵם שֶׁהוּא חוּצָה לְאֶרֶץ וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אִם הוּא בְּחוּץ לְאֶרֶץ הוּא פְטוּר וְכִשְׁהוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא חֲיִיב וְדְמִי לִירְדוֹ גְּשָׁמִים בְּסוּפָה שֶׁכָּתְבוּ הַהֲגָהוֹת מִיְמוֹנִיּוֹת וְהַבִּיאֹ הַרְמ"א בְּסוּף ס' תַרל"ט וְלֹאֲוֹנֵן שֶׁכָּתַב מוֹהַר"ם וְהוּבָא בְּהָרָא"ש רִישׁ פֶּרֶק מִי שֶׁמְתוֹ וּבְמֶרְדְּכִי סוּף מוֹעֵד קָטָן בְּסִי' תַתְק"ל וְכִיֻּצָּא וְגַם הֶרֶמְב"ן וְהַרִיטְב"א מוֹדוּ בְּזָה: וְעַל פִּי דְבַרֵי מְרֵן חֵיד"א הִלְלוּ מוּבָן דְשִׁפִּיר כְּתַב הַרְש"ל הַבִּיאֹ דְבַרֵי הַרְבָּנִים טוֹרֵי זָהָב וּמְגֵן אַבְרָהָם בְּסִי' תַע"ב סק"ו דְּכָל הַפְּטוּר מֵהִיֻּסְבָּה וּמִסְבַּב נִקְרָא הֶדְיוּט וְתַהִי בְּהַרְבַּ מְג"א דְכַמָּה חוֹמְרוֹת אִינוּ עוֹשִׂים וְכו' וְעִי"ש לְהַרְבַּ חֶק יַעֲקֹב וְלִהְנֵ"ל נִיחָא שְׁהָרִי זֶה דוּמָה לְמָה שֶׁכָּתַב הַרְש"ל גְּבִי רֵאשִׁית הֵגֵז: שׁוּב כְּתַב (בְּבִרְכֵי יוֹסֵף שָׁם) אִיבְרָא דְלִדְעַת הֶרֶמְב"ן וְהַרִיטְב"א יֵשׁ לְדוֹן דְלֵא נְאָמַר דֵּהֵנִי הֶדְיוּט אֲלָא מִי שְׁפִטוּר לְפִי שְׁעָה אַבָּל מִי שֶׁדָּר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ וְאִין לוֹ אֲנֹפֵן לְעֲלוֹת לְאֶרֶץ כָּלָל הָרִי זֶה דוּמָה לְנְשִׁים וְעוֹמֵ"ז וְאִין זֶה הֶדְיוּט שׁוּב רֵאֵה בְּאַרְחוֹת חֲיִים הַלְכוֹת שִׁבְתָּ ד' ס"ג ע"ד שֶׁכָּתַב וְנ"ל יְרוּשְׁלַמִי בְּשִׁבְתָּ הוּוּ יְתִיבֵי בְּסַעוּדָתָא קָם חַד מִנֵּיהוּ מְפָסִיק אָמַר לִיָּה אִידְדָּהּ כָּל הַפְּטוּר וְכו' יֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁנִּקְרָא הֶדְיוּט הֵיכָא דְלִיכָא אַחֲרֵינִי דְעַבִּיד כְּוֹנְתִיָּה כְּגוֹן הֵכָא דְלִיכָא מֵאֵן דְאַפְסִיק אֲלָא אִיהוּ לְכוּן נִקְרָא הֶדְיוּט מְשׁוּם דְמַתְחַזִּי כְּגַסִּי הַרוּחַ

פְּלוֹמֵר רָאוּ שְׂאֵנֵי חֲסִיד אָבֶל אֵי אֵיכָּא אַחֲרֵינֵי דְעֵבְדֵי כְּוֹנֵתֵיהּ וְדַאי אֵינּוּ נִקְרָא הֶדְיוֹט אַף
שְׁהוּא פְּטוֹר כְּדִתְזִינֵן רַב יוֹסֵף דְּהֵהָה סְגִי נְהוֹר וְסוּמָא פְּטוֹר מִמְצָנֹת עֲשֵׂה וְאַף עַל פִּי כּוֹ
הֵהָה עוֹשֵׂה אוֹתָם כִּינּוּן שְׂאֲחָרִים עוֹשִׂין אוֹתָן עַכ"ל וְלִפִּי זֶה יֵשׁ לְצַדֵּד בְּדַר בְּחוּצָה לְאַרְצָא
וּמְקַיֵּים מְצוֹת דְּחִיבִים בְּאֵי הָאַרְצָא דְּמִתְזִי כְּגִסוֹת הַרְיוֹח כִּינּוּן דְּכָל בְּנֵי חוּצָה לְאַרְצָא לֹא עֵבְדֵי
כְּוֹנֵתֵיהּ וְיֵשׁ לְדַחֹת פְּאַשֶׁר יִרְאֶה הַמְעֵינֵן וּבְשִׁיטָה מְקַוְבָּצֵת קָמָא פ"ז ע"א פְּתַב מִשָּׁם הֶרַב
הַמְאִירֵי וְנ"ל וְדָבָר זֶה אֵינּוּ אֶלָּא בְּדָבָר שְׁפָל פִּינְיָא בְּזֵה הָעוֹשֵׂה פְּטוֹר מִמְנוּ וְאֵינּוּ דָבָר
שְׂיִצָּא מִמְנוּ אוּ מוֹסֵר אוּ סְלוֹל אוּ הַכְּנַעַת לֵב וְכִינְיָא וְעוֹשֵׂה עַל עֲצָמוּ מְצוּה עַכ"ל וְיֵשׁ
לְדוֹן בְּדָבְרֵיו פְּאַשֶׁר יִרְאֶה הַמְעֵינֵן וּבְהִגְהוֹת מִיִּמּוֹנִיּוֹת פְּרָק ג' דְּחִנּוּפָה עַל מַה שְׁפָתַב
הַרְמְב"ם דִּין ז' דְּהִלְל בַּר"ח מְנַהֵג וְאֵין מְבַרְךְ פְּתַב בְּשֵׁם הַשֶּׁר מְקוֹצֵי דְלֹא הוּי בְּרָכָה
לְבַטְלָה כִּינּוּן שְׂרוּצָה הָאֲדָם לְהַחְמִיר לְהַתְחַיֵּיב מִיַּדֵי דְהֵהָה אֱלוּלָב וְתַפְלִין דְּנִשְׂי מְבַרְכּוֹת
אַף שְׂאֵינֵן חִיבוֹת לְכַאוּרָה מִשְׁמַע דְלֹא סָבַר פְּהַרְמְב"ן וְהַרִיטְב"א הַנ"ל דְּהִלְל אֵין שׁוּם
אֲדָם חִיב לְאוּמְרוּ בַר"ח וְאַפִּילוּ הַכִּי מְדַמֵּי לִיהּ לְנִשְׂיִם בְּמְצָנֹת עֲשֵׂה שְׁהַזְמַן גְּרָמָא וּקְצַת
קִשָּׂה עַל מַה שְׁפָתַב הֶרַב תּוֹרַת חֲסִד שְׁמִשְׁמַע מְדַבְּרֵיו דְּהִגְהוֹת מִיִּמּוֹנִיּוֹת סְבָרֵי פְּהַרִיטְב"א
וְרֵאִיתִי שֶׁם שְׁתַּמָּה מְאֹד עַל הַתּוֹסְפוֹת אֵיף לֹא זָכְרוּ הַיְרוּשְׁלָמִי בְּחֻלְיָן וְלֹא זָכַר
שְׁהַתּוֹסְפוֹת הַזְכִּירוּהוּ בְּפִרְקֵי הַקּוּמָץ גְּבִי שְׁיִרְטוּס תַּפְלִין עִי"ש וּכְבָר פְּתַבְתִּי לְמַעְלָה
(בְּרֵאשׁ אוֹת זו) שְׁגַם בְּתוֹסְפוֹת בְּגִיטִין ד' ו' וּבְסוּטָה ד' י"ז הֵבִיא דְבָרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי:
וּבְסִפְרוּ מַחְזִיק בְּרָכָה בְּחֻלְק יו"ד סי' ס"א אוֹת ט"ז הָאֲרִיף מְאֹד בְּזֵה וְשֵׁם פְּתַב לְבָאֵר
אֵינְהּ פִּקְפוּקִים שְׁפַקְפַק בְּבִרְכֵי יוֹסֵף הַנ"ל וְכַתַּב לִינְשִׁבְכֶם וְגַם הָאֲרִיף לְפַלְפֵל בְּדָבְרֵי
הַתּוֹסְפוֹת וְהָרֵא"ש וְשָׂאֵר הָרֵאשׁוֹנִים בְּפִרְק כָּל הַבְּשָׁר ד' ק"י בְּדִין טְלַת שְׂאוּלָה דְּפִטוּרָה
מְצִיצִית אִם רוּצָה לְהַחְמִיר וּלְצִינְיָא אִם יְכוּל לְבָרְךְ עֲלֵיהּ שְׂיֵשׁ שְׁפָתַבּוּ דְלִשְׁיטַת רַבִּינוּ
תָּם דְּנִשְׂיִם מְבַרְכּוֹת עַל מְצוֹת שְׁהַזְמַן גְּרָמָא אַף דְּפִטוּרוֹת הוּא הַדִּין בְּטַלַת שְׂאוּלָה וְיֵשׁ
שְׁפָתַבּוּ שְׂלֵא לְבָרְךְ עִי"ש דַּב"ק גַּם הֶרַב מְקַנְהָ אַבְרָהָם בְּסִי קנ"ד (בְּדָר ה"ן בַּד"ה
וְלְכַאוּרָה) שְׁקִיל וְטָרִי בְּהֵיָא דְטְלַת שְׂאוּלָה אֵי מְצִי לְבָרְךְ אוּ נִימָא כָּל הַפְּטוֹר וְכוּ' וְנִשְׂא
וְנָתַן עַל דְּבָרֵי הֶרַב הַלֵּק"ט בַּח"ב סי' צ"ה בְּמִי שְׂרוּצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוּ לְקַבּוּעַ מְזוּנָה
בְּפִתַח הַבַּיִת שְׂשֹׁכֵר בְּחוּץ לְאַרְצָא וְעוֹדְנּוּ תוֹף שְׁלִשִׁים יוֹם אִם יְכוּל לְבָרְךְ אוּ לֹא וְהַמְעֵינֵן
בְּגוּף דַּב"ק יִרְאֶה שְׂלֵא הֵהָה בְּיָדוּ סִפְר מַחְזִיק בְּרָכָה וְלָכֵן לֹא זָכַר שֶׁר אֵת יוֹסֵף צְדִיקָא
מַה שְׁפָתַב שֶׁם בְּזֵה בְּאוּרְךְ: וְהֶרַב פְּתַח הַדְּבִיר בְּסִי ל"ח אוֹת ד הֵבִיא מַה שְׁפָתַב הֶרַב מִגֵּן
אַבְרָהָם דְּחוּלֵי מַעֲיִים אָסוּר לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוּ לְהַנִּיחַ תַּפְלִין וְשְׁפָתַב הֶרַב פְּרִי מְגִדִים
בְּאַשְׁל אַבְרָהָם שֶׁם סְעִיף קָטָן א' וּמִיהוּ שְׂאֵר חוּלָה מְצִטְעַר דְּפִטוֹר אָבֶל אֵין אָסוּר דְּטַעְמָא
שְׂיִסִּיחַ דְּעָתוּ הוּא מְצוּה מִן הַמְּוַבְחָר דְּבַקְלוֹת רֵאשׁ הוּי הַקְּסַח הַדְּעַת וְאָסוּר עֵינֵן סִי מ"ד
בְּמִגֵּן אַבְרָהָם ס"ק ב' עַכ"ל וְכֵן פְּתַב בְּס"ק י"א וְתַמָּה עֲלִיו דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵיו דְּמַתִּיר
לְכַתְחֻלָּה לְחוּלָה וּמְצִטְעַר לְהַחְמִיר לְהַנִּיחַ תַּפְלִין וְהָא אֲמַרִינֵן בִּירוּשְׁלָמִי כָּל הַפְּטוֹר מִן
הַדְּבָר וְעוֹשֵׂהוּ נִקְרָא הֶדְיוֹט וְהֵבִיא מַה שְׁפָתַבּוּ לְחֻלְק בֵּין קוּם עֲשֵׂה לְשֵׁב וְאַל תַּעֲשֵׂה וּבֵין
מְצוֹת שְׂבִין אֲדָם לְמָקוּם וּבֵין מְצוֹת שְׂבִין אֲדָם לְחַבְרֵיו וְלְכָל הַחִילּוּקִים בְּנִדּוֹן זֶה שְׁהוּא
קוּם עֲשֵׂה וּבְדָבְרִים שְׂבִין אֲדָם לְמָקוּם הַדְּרִינֵן לְכָלְלִין כָּל הַפְּטוֹר מִן הַדְּבָר וְכוּ' וְרָצָה
לִינְשֵׁב עַל פִּי מַה שְׁפָתַבּוּ הַרְמְב"ן וְהַרִיטְב"א בְּקִידוּשֵׁין דָּף ל"א הַנּוּז"ל (בְּס"ק ב') וְלֹא
הוֹנַח לוֹ דְּהַרְוָאָה יִרְאֶה בְּדָבְרֵי מְרֵן חִיד"א בְּמַחְזִיק בְּרָכָה יו"ד סי' ס"א אוֹת ט"ז מַה
שְׁהָאֲרִיף לְצַדֵּד בְּחִילּוּק זֶה דְּהַרְמְב"ן וְהַרִיטְב"א וּמְפָלֵל דְּבָרֵיו נִרְאֶה דִּישׁ לְלַמּוֹד לְנִדּוֹן

דיןן לחלק ביהיפך דאף דכולי עלמא מנחי תפלין מפל מקום חולה זה המצטער לא דמי לנשים וסומים דהנהו שינוי שבגופם פטר להו ולעולם פטירי ברם הקא דגברא בר חיובא הוא ושעתא הוא דגרמא ליה ששעה זו הוא חולה הרי זה דומה לחתן ולסעודה בשעת מנחה דהגם דכולי עלמא מחייבי בק"ש ותפלה בהיא שעתא פיון דאי מתרע להו הכי פטירו אם מחמיר על עצמו נקרא הדיוט וכן פתב להדיא בגברפי יוסף יורה דעה סי' של"ג וכו' אלו תנרף דב"ק עי"ש: מפלל הדברים אתה תחזה דמה שפתב הרב באר מים חיים (מוצירי) בקונטרס מעשה נסים ד' נ"ו ע"ג שהפוסקים דנשים רשאות לברך על מצות עשה שהזמן גרמא שאר שאינן מצוות יש להם שחר וכו' חולקים על הא דתני חזקיה בירושלמי פל הפטור וכו' נקרא הדיוט עי"ש הא גרמא ליה למר למימר הכי דלא חזינתיהו להני מילי דמרנא הרמב"ן בחידושיהו לקידושין הנז"ל (בד"ה ומצאתי) שעל סברת רבינו תם דנשים מברכות על מצות עשה קשיא ליה מדאמרין בירושלמי וכו' ומרין יתיב אף בחלקות ישית פאמור למעלה ולפי דבריו בטלה מחלוקת ואף רבינו תם ודעמיה דסברי דנשי מברכי אמצנת עשה שהזמן גרמא סברי להא דהירושלמי גם הרב זכור לאברהם בח"א ד' ס"ד ע"ב פתב דממה שפתב הר"ן וכן התוספות בסוף ראש השנה בשם רבינו תם דיכולות נשים לברך על מצות עשה שהזמן גרמא וכן ממה שפתב הרמב"ם בהלכות ציצית פרק ג' דין ט' ונשים ועבדים שרוצים להתעטף מתעטפים בלא ברכה א שאר מצות עשה שהזמן גרמא שנושים פטורות אם רצו לעשות בלא ברכה אין ממחין בידן דמבואר מזה דלא פהירושלמי דנקרא הדיוט וכתב שבדבר זה נחלקו רשב"ג ורפנו בברכות ד' י"ו בחתן דפטור מקריאת שמע ורצה לקרות דלמנא קמא קורא וכן פסק הרמב"ם דרשאי לקרות ולרשב"ג אינו רשאי לקרות ולזה פתב ליישב דשאני קריאת שמע דאית בה מלכות שמים ולכן פסק הרמב"ם דאם רצה לקרות קורא אף מה שהוכיח משיטת הפוסקים המתירים לנשים לברך אמצנת עשה שהזמן גרמא וכן ממה שהרמב"ם מתיר להן לעשות המצנה בלא ברכה משמע ליה דסברי דהפטור ועושה לא הוי הדיוט ומפל מקום פתב דמדברי התוספות במנחות ד' ל"ב מוכח דסברי דגם תלמוד דידן סוברתהירושלמי וכן מתבאר מדברי מרן הב"י בא"ח סי' ל"ב והגהות מיימוניות והרמ"א בסי' תרל"ט הביאו הא דפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט מוכח דסברי דגם ש"ס דילן סבר הכי ובסוף דבריו ציין למגן אברהם סי' רל"ב ס"ק ט' שהביא הירושלמי הזה ומה שפתב בסי' תע"ב ס"ק ו' בשם הבאר שבע ולבאר היטב סי' רל"ב ס"ק ד ותע"ב ס"ק ט"ז ושגם בתרומת הדשן סי' ק"א לענין גר חנוכה הביא הא דפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט וצריך לומר דיש איזה חילוק וכו' וציין שלמי צבור מדף ד' והלאה שהאריך במילי דנוהרא אלו תנרף דב"ק עי"ש.

וכתב פל זה לפי שלא ראה דברי הריטב"א הנ"ל וצריך לומר שבו בפרק לא הנה בידו ספר ברפי יוסף ולכן לא הזכיר מדבריו אבל הרב המגיה בזכור לאברהם ח"ג בחלק א"ח במערכת הפ"ה (דף מ' ע"ד) הן פל יקר ראתה עינו ובא לציון דברי מרן חיד"א שבברפי יוסף שפסי' ל"ב ותרל"ט וביו"ד סי' של"ג ומחזיק ברכה סי' קכ"ח אות ו' ובמראית העי"ן בליקוטיו סי' י"ד עי"ש ועוד הביא שם מה שפתב בשארית יעקב פרשת פנחס ד' צ"ו ע"א בשם הרב שבות יעקב סי' מ"ד לחלק בין צנעא לפרהסיא וכתב על דבריו שיש לעמוד על חילוקו ואין ספר שבות יעקב אצלו וכו' עי"ש וכבר מרן חיד"א פתב על דבריו

שָׂאִין גִּרְאָה פֶּן מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים וְעֵינָיו לִקְמֹן סִק"י (בד"ה הוּ אַמַּת) וּמָה שֶׁהֵרֵב זְכוּר
 לְאַבְרָהָם מִצַּדָּד בְּדַעַת הַרְמַב"ם אִי נִקְוֶה פֶּהָא דִּירוּשְׁלָמִי כֹּל הַפְּטוּר וְכוּ' אוֹ שְׁפוֹבֵר דְּש"ס
 דִּילֵן פְּלִיג אֶהָא דִּירוּשְׁלָמִי גִרְאָה שְׁפַתְבּ פֶּן לִפִּי שְׁלֵא רָאָה דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה
 בְּסוּטָה שְׁרַשְׁמַתִּי בְּרֵאשׁ אֹת זֹו שֶׁהִזְכִּיר הָא דְּפְטוּר וְעוֹשֶׂה נִקְרָא הַדְּיוֹט וּמִתְבָּאָר שְׁפוֹבֵר
 דג"ם ש"ס דִּילֵן אִית לִיהֵ הַכִּי: וְעַל פִּי דְּבָרֵי הַרְמַב"ן הַגָּ' לִפִּי פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים שְׁעִיקָר
 הַחִילּוּק הוּא דְּוִנְקָא בְּדָבָר שְׂאִין שׁוּם אָדָם חֵיִיב בּוֹ וְהוּא עוֹשֶׂה פְּמוֹסִיף עַל מָה שְׁצִוְוָתָה
 תּוֹרָה הוּא הַנִּקְרָא הַדְּיוֹט גִּרְאָה דְּאֶפְשָׁר לִיִּישָׁב מָה שֶׁהִקְשָׁה הֵרֵב מוֹהֲרֵש"י שֶׁהִבִּיא הֵרֵב
 זְכוּר לְאַבְרָהָם בַּח"א ד' ס"ד ע"ב מִדְּכַתְבֵּי הַרְמַב"ם בְּעֵשְׂרֵי מֵהִלְכוֹת פְּלִי הַמְּקַדָּשׁ דִּין ו'ו'
 דְּכֵהֵן בְּשַׁעַת עֲבוּדָה לֹא יִנְיַח תְּפִלָּה שֶׁל יָד מְשׁוּם חֲצִיצָה אֲבָל שֶׁל רֵאשׁ אִם רָצָה לְהִנְיַח
 בְּשַׁעַת עֲבוּדָה מִנִּיחַ הָרִי דְּאָף דְּכֵהֵנִים בְּשַׁעַת עֲבוּדָה פְּטוּרִים מִתְּפִלִּין כְּדַפְסֵק הַרְמַב"ם
 בְּרִבְעֵי מֵהִלְכוֹת תְּפִלִּין דִּין י"ג בְּכָל זֹאת קָאָמַר דְּשֶׁל רֵאשׁ דְּאִין בְּהַ מְשׁוּם חֲצִיצָה אִם
 רָצָה מִנִּיחַ וְלֹא הוּוּ הַדְּיוֹט וּלְפִי פְּשׁוּט דְּבָרֵי הַרְמַב"ן נִיחָא דְּכִינּוֹן דְּכָל יִשְׂרָאֵל חֵיִיבִים בְּמִצְוֹת
 תְּפִלִּין מָה שֶׁהִפְהִינִים פְּטוּרִים בְּשַׁעַת עֲבוּדָה דְּמוֹ לְנִשְׁוּם בְּמִצְוֹת עֲשֶׂה שֶׁהִזְמַן גְּרָמָא שְׂיֵשׁ
 לְהֵן שְׁכָר וּיְכוּלוֹת לְהַחְמִיר עַל עֲצָמָן וְאָף לְמָה שֶׁהֶעֱלָה מֶרֶן חֵיד"א בְּבִרְפִי יוֹסֵף יו"ד ס'י'
 שֶׁל"ג דְּמָה שְׁאֲחֵרִים חֵיִיבִים בְּאוֹתָהּ מִצְוָה לֹא מְהִי לְהַצִּיל אֶת מִי שְׂאִינּוֹ חֵיִיב בְּהַ
 מִלְקָרוֹתוֹ הַדְּיוֹט אֲלֵא דְּוִנְקָא אִם הוּא מִצְוָה שֶׁהֶאֱחֵרִים חֵיִיבִים לְעוֹלָם אֲבָל אִם הֶאֱחֵרִים
 כְּשִׁיִּאָרַע לְהֵם מִקְרָה כְּזֶה הֵם פְּטוּרִים אָף שֶׁעָתָה שְׁלֵא אִיִּרַע לְהֵם מִקְרָה זֶה חֵיִיבִים אִם
 בָּא זֶה שְׂאִיִּרַע לוֹ הַמִּקְרָה הַזֶּה לְקִיּוּמָהּ מִקְרֵי הַדְּיוֹט מִכָּל מְקוֹם בְּגִדּוֹן זֶה מִיִּקְרֵי אֲחֵרִים
 חֵיִיבִים לְעוֹלָם דְּכִינּוֹן דְּכָל יִשְׂרָאֵל לְבַר מְהִי פְּהִי לֹא בְּנֵי עֲבוּדָה נִינְהוּ וְלֹא שְׁיִיָּד לְמִימַר
 בְּהוּ דְּאִי מִתְרַמִּי לְהוּ פִי הָאִי מִיִּלְתָּא מִיִּפְטְרִי (כְּמוֹ גְּבִי הַפְּסֵק סְעוּדָה לְתַפְלָה דְּאָף דְּכוּלִּי
 עֲלֵמָא מִיִּחֵיִיבִי בְּהָאִי שְׁעָתָא מִכָּל מְקוֹם אִי מִיִּתְרַמִּי לְהוּ פִי הָאִי גּוֹנוּא פְּטִירִי מְשׁוּם הַכִּי
 מִיִּקְרֵי הַדְּיוֹט) אִם פֶּן כֹּל יִשְׂרָאֵל חֵיִיבִים וְהִנֵּי פְּהִי הוּא דְּמִפְטְרִי הוּוּ כְּנִשִּׁים בְּמִצְוֹת עֲשֶׂה
 שֶׁהִזְמַן גְּרָמָא וּמִצְוֹ לְקִיּוּמָהּ מִצְוֹת תְּפִלִּין וְלֹא מִקְרֵי הַדְּיוֹט: ג') עוֹד פְּתַב שֶׁם (בְּמִשְׁק בֵּיתִי)
 בְּשֶׁם מֶרֶן חֵיד"א בְּחִידוּשֵׁי לְחֻלִּין דִּל"ז בְּסִפְרָא פְּתַח עֵינַיִם דְּכָל מִיִּדִּי דְּהוּי בְּשֵׁב וְאֵל
 תַּעֲשֶׂה שְׂאִינּוֹ נִיכָר דְּעוֹשֶׂה לְהַחְמִיר תְּבֵא עֲלֵיו בְּרַכָּה אֲבָל בְּקוּם עֲשֶׂה אוֹ בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה
 וְנִיכָר שְׁעוֹשֶׂה לְהַחְמִיר הַדְּיוֹט הוּא וְהֵרֵב הַמַּגִּיָּה פְּתַב שֶׁהִמְעֵיִן יִרְאָה שְׁחִילּוּק זֶה דוּמָה
 לְמָה שְׁחִילְקָה הֵרֵב שְׁבוֹת יַעֲקֹב בַּח"ב ס'י' מ"ד בֵּין צִנְעָא לְפִרְהֶסְיָא וּמֶרֶן חֵיד"א בְּשַׁעַר
 יוֹסֵף דְּכ"ה (שֶׁם מְטוֹשְׁשֵׁשׁ אוּלִּי הוּא נ"ה) רִישׁ ע"ג דְּחָה סְבָרָא הִלְזוּ דְּלֹא מְטַעֵם יוֹהֲרָא
 נִקְרָא הַדְּיוֹט אֲלֵא אֶפְילוֹ עוֹשֶׂה בְּיַחֲדִי נִקְרָא הַדְּיוֹט וְכֵן פְּתַב בְּבִרְפִי יוֹסֵף ס'י' ל"ב גַּם הֵרֵב
 פְּרִי מְגָדִים בְּאֶגְרוֹתֵיו שְׁבַתְחַלַּת חִלְקָא ח"ח בְּאֶגְרַת שְׁנִיָּה ס'י' ה' וְז"ל מִילַת הַדְּיוֹט מְשַׁמַּע
 כְּהֵן הַדְּיוֹט פְּשׁוּט שְׂאִין כְּהֵן גְּדוֹל וְיֵשׁ הַדְּיוֹט קָל רִישׁ וְנִקְלָה הַדְּיוֹט כֹּל הַפְּטוּר וְעוֹשֶׂה
 נִקְרָא הַדְּיוֹט וְעֵינָיו תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב פֶּרְקָא קָמָא דְּשַׁבַּת מְשַׁנָּה ט' יֵשׁ לוֹמַר לְתִירוּץ א' דְּוִנְקָא
 בְּעוֹשֶׂה הָא בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה וּמַחְמִיר יֵשׁ לוֹמַר שְׂאִין נִקְרָא הַדְּיוֹט.

וְכֵן פְּתַב הֵרֵב פְּתַח הַדְּבִיר בְּסִי' ל"א אוֹת ד' וְהֵרֵב זְכוּר לְאַבְרָהָם בְּדָף ס"ד ע"ב בְּשֶׁם
 כְּתָבִי הַקּוֹדֵשׁ לְהַחֲב"ש הַרְחֵב"י עַל הַקּוֹשְׁיָא מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם גְּבִי תְּפִלִּין לְכַהֲנִים בְּשַׁעַת
 עֲבוּדָה הַנּוֹ"ל (בד"ה וְעַל פִּי דְּבָרֵי הַרְמַב"ן) פְּתַב לְתַרְצֵן וְז"ל דְּהִתְמָם גְּבִי כַּהֲנִים אִיִּירִי
 שְׁלֵא בְּתוֹרַת חֵיִיב רוּצָה לְהִנְיַחָם אֲלֵא כְּדִי לְעֲמוּד בְּיוֹמֵר קְדוּשָׁה וּכְגוֹן שְׁמִינִיחַ אוֹתָם קוֹדֵם
 הַעֲבוּדָה וְרוּצָה לְעֲמוּד בְּתְּפִלִּין כֹּל הַיּוֹם עַל זֶה פְּסֵק הַרְמַב"ם דְּשָׁרִי אֲבָל אִם כְּוָנְתוּ לְקִיּוּמָם

מצות תפלין אין הכי נמי דגם הרמב"ם אפשר מודה דהוי הדיוטות עכ"ל הנה לפום מאי דמוקדים דיניה דהרמב"ם דמייירי בהניחם קודם עבודה בפשיטות יש לתרץ פפי חילוק שאנו דנים בו שהרי זה עושה בשב ואל תעשה שאינו חולץ התפלין שלבש כבר ובכי האי גונא ליכא משום פטור מן הדבר ועושה פאמור: והרב באר מים חיים (מוצירי) בדרשותיו בדר ו' ע"ג לא שמיע ליה לחלק בין קום עשה לשב ואל תעשה והוא שהקשה שם בענין המן שציונה משה רבינו לישראל על אפיה ובקשול (את אשר תאפו וכו') בלבד ולמה לא הזהירם על הוצאה בשבת לא יוציאו ולא יביאו וכו' והשיב שפינן שמשמעות דברי הקדוש ברוך לא משמע איסור הוצאה והכנסה רק איסור אפיה ובקשול לכן לא אמר להם על ההוצאה דכל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט והשם יתברך אמר עד אנה מאנתם לשמור מצותי דסובר פרום הפוסקים שגם מי שאינו מצווה ועושה נוטל שכר עליהם ואם פן אף שלא נצטוו על ההוצאה היה להם לקיים פן מדעתם אלו תנרף דב"ק.

ועם פי אן משיבין על הדרוש הנה לפי דברי מרן חיד"א ונקטי פנותיה רבנן בתראי הנ"ל ודייק הכי לישנא דכל הפטור מן הדבר ועושהו וכו' נראה דמשה רבינו היה יכול לצוותם על ההוצאה שלא יצאו בשבת דבזה אין שייך לומר דנקרא הדיוט פיון דהוא בשב ואל תעשה ולא מיקסבר לומר דאם לא היו יוצאים פל ישראל חשיב שב ואל תעשה דמינכר ובכי האי גונא אף בשב ואל תעשה הוי הדיוט ולפי דרו הרב שתשובת השם יתברך היתה לפי שאין שייך בזה הא דפטור מן הדבר וכו' נוכל לומר לא בדברי הרב משום שרוב הפוסקים סוברים דאף מי שאינו מצווה נוטל שכר שנתא מדרביו שהרוב הפוסקים לית להו הא דפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט ולא יתכן לומר לפי מה שרשמתי בראש אות זו דהתוספות והרא"ש והרמב"ם בפירוש המשנה והרב המרדכי ואור זרוע הגדול ומוהר"ם ורבינו ירוחם וגם בסק"ב הבאתי דהרמב"ן והריטב"א וילדעת רבינו תם פולם קדושים נקטי הא דכל הפטור ועושהו וכו' אלא נוכל לומר דמה שאמר ה' עד אנה מאנתם וכו' היינו דכיון שהוא בשב ואל תעשה היה לו לצוות על ההוצאה אף שלא נצטוו: ד') בדבר שיש מחלוקת וקמא לן פהמיקל אם רשאי אדם להחמיר הנה בשם ספר פתח עינים לבבא מציעא ד' ל' כתב (במשק ביתי) דכל מקום אשר החומרא הדיא הויא טיבותא וזריזות אלא דאין צורך לנה אפי המחמיר תבא עליו ברכה אבל בדבר דלית ביה סרף מצוה פלל נקרא הדיוט ובספרו יעיר און במערכת הפ"ה אות י"ג כתב פלשון זה ואנכי איש צעיר נראה לי דכל דאיכא פלוגתא והלכה פמיקל אם החומרא הדיא זריזות וזהירות גם לסברת המיקל אזי אמרינן המחמיר תבא עליו ברכה אבל פשהחומרא לדעת המיקל אין בה זריזות וטיבותא אז נאמר.

פל הפטור וכו' נקרא הדיוט פמו שכתבתי בשער יוסף סי' ח' ועל פי הדברים האלה כתב הרב פתח הדביר בסי' קמ"ו אות ד' דף קס"א ע"א למה שנשאל בצורפא מרבנן שמחמיר ועומד פל זמן קריאת התורה ותולה עמידתו בדבר אחר ולא משום פרישות דאין בזה משום פל הפטור וכו' דאף דקבלנו הוראות מרן והוא פסק שאין צריך לעמוד מפל מקום פיון דאיכא פמה מרבנואתא דמצרכי לעמוד לית לן בה פמו שכתב מרן חיד"א בספרו שער יוסף ד' כ"ה ע"ב דהיכא דאיכא פלוגתא אף דאיפסיקא הלכתא פחד מנייהו אם בדבר ההוא יש גם להחולק איזו טיבותא וזריזות וסרף מצוה המחמיר תבא עליו ברכה

וְלֹא אָמְרוּ כֹל הַפֶּטוּר אֲלֵא בְּמִלְתָּא פְּסִיקְתָּא כִּהְיָא דְאִם הִתְחִילוּ אִין מִפְּסִיקִין דְּלֵא שְׂמַעִינָן לְשׁוּם תַּנָּא דְּמַחְמִיר עַכ"ל וְאִם כֵּן בְּעֵמִידָה בְּשַׁעַת קְרִיאַת הַתּוֹרָה אַף דְּנִפְסָקָה הִהְלְכָה שְׂאִין צְרִיף לְעַמּוּד מְכָל מְקוּם גַּם הַסּוֹבְרִים כֵּן מוֹדוּ שְׂכָן רְאִי וְנִכּוֹן וְכו' ע"ש בְּאַרְיָכוֹת.

וְהַרְבֵּי פְּרִי מְגִדִים בְּאַשְׁלֵי אַבְרָהָם ס"י ל"ב סק"ח שְׂצִינָן שֶׁם כְּתֹב הָעוֹשֶׂה לְהַחְמִיר שְׂיֵישׁ אֵינָה סֶפֶק אוֹ צְנוּרָה קִצָּת אִין נִקְרָא הַדְּיוּט אַף דְּהִלְכָה לִקְוֵלָא כִּינּוּן שְׂיֵישׁ פְּלוֹגְתָּא לֹא הָוִי הַדְּיוּט עַכ"ל גַּם בְּחֻלְק מְשַׁבְּצוֹת בְּסִי' תע"ב סק"י פְּתַב מִיְהוּ כֹל שְׂרוּצָה לְהַחְמִיר כְּחַד דְּעָה אַף דְּהִלְכָה פְּאִידָה אִין נִקְרָא הַדְּיוּט: גַּם רַבִּין חֲסִידָא בְּסִפְר מְנַחֵה טְהוּרָה ד' חַן ע"ב כְּתֹב מְדַנְּפְשִׁיָה לְחֻלְק בְּהִכִּי וְהוּא שְׁשָׁם אַחַר שְׁהֲרָאָה שְׁהֲרָאִישׁוֹנִים בְּכַמְהָ מְקוֹמוֹת הַזְּפִירוּ הָא דְּהִירוּשְׁלָמִי דְּכָל הַפֶּטוּר מִן הַדְּבָר וְעוֹשֶׂהוּ נִקְרָא הַדְּיוּט תְּמַה עַל זֶה דְּמַש"ס דִּילָן בְּבִרְכוֹת ד' ג' ע"ב מוֹכַח בְּהִיפּוּ דְּאַמְרִינוּ הֵתֵם דְּהִנְהוּ תְּרִי תְּלַמִּידֵי חַד עֶבֶיד כְּבִית שְׂמַאי (דְּאַמְרֵי מִי שְׂשֻׁכַח וְלֹא בִּירָה יַחְזוֹר לְמְקוֹמוֹ וַיְבָרַךְ) וְאַשְׁפַּח אַרְנָקִי וְכִינּוּן דְּהִלְכָה כְּבִית הַלֵּל דְּאַמְרֵי יְבָרַךְ בְּמְקוֹם שְׁנַזְנַפְר אִם כֵּן הָוִי פֶּטוּר מִן הַדְּבָר וְעוֹשֶׂה וְאִם כֵּן מוֹכַח דְּש"ס דִּילָן לִית לִיהָ פְּהָא דִּירוּשְׁלָמִי וּמְלַבַּד שְׂאִינוּ נִקְרָא הַדְּיוּט אֲדַרְבָּא הֵנָּה שְׂכָרוּ אֶתּוּ דְּאַשְׁפַּח אַרְנָקִי וְאַרְנָקִי יוֹכִיחַ דְּשַׁפִּיר עֶבֶיד וְאִין לֹאִין לֹאִין דְּשְׂאֵנִי הֵהִיא דְּגַם בֵּית הַלֵּל מוֹדִים שְׂאִם רוּצָה לְהַחְמִיר לְחַזוֹר לְמְקוֹמוֹ לְבָרַךְ שְׁפִיר דְּמִי אֲלֵא שְׂלֵא הִטְרִיחוּהוּ עַל זֶה וְכַדְכַתְבַּת הַר"י דְּאַפְתִּי קִשְׂהָ מַאי שְׂנָא הֵתֵם דְּכִי לֹא אֲטַרְחוּהוּ רַבְּנָן וְעֶבֶיד מְקַבֵּל שְׂכָר וּמַאי שְׂנָא בְּהִתְחִיל לְאַכּוֹל דְּלֹא אֲטַרְחוּהוּ רַבְּנָן לְהַפְסִיק אִם הַפְּסִיק נִקְרָא הַדְּיוּט אֲלֵא מוֹכַח דְּש"ס דִּילָן לֹא סְבִירָא לִיהָ כְּהִירוּשְׁלָמִי וְהַתְּפִלָּא עַל הַרְבֵּי יַד אֲהֵרֹן בְּחֻלְק א"ח ס"י י"ז שְׂפַתְבַּת דְּוַדַּאי ש"ס דִּילָן לֹא פְּלִיג אֲהָא דִּירוּשְׁלָמִי דְּמְלַבַּד דְּאִין שׁוּם גִּילּוּי בְּש"ס דִּילָן דְּפְלִיג אֲלֵא אֲדַרְבָּא מוֹכַח הִכִּי מִמְתְּנִיתִין דְּאַמְרֵי ר' טְרַכּוֹן אֲנִי הֵייתִי בְּא בְּדָרְךָ וְהִטְתִּי לְקִרוֹת כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׂמַאי וְסַפְנֵתִי בְּעֶצְמִי וְכו' וּמְלַבַּד שְׂדַחָה רְאֵיתוּ דְּשְׂאֵנִי הֵתֵם דְּעֶבֶר עַל דְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל בְּכּוֹנָה וְכַדְכַתְבַּת ר"י בְּהַדְּיָא וְז"ל אַף עַל פִּי שְׂאוּמְרִים בֵּית הַלֵּל מִטִּין וְקוֹרִין מוֹדוּ דְּאִין לוֹ לְהַטּוֹת בְּמַתְּפוּיִן אֲלֵא שְׂאִם הִיָּה מוֹטָה יְכוֹל לְקִרוֹת וְכו' (אֲמַר הַמְּחַבֵּר לְפִי הַנִּרְאָה לֹא רָאָה הַרְבֵּי דְּבָרֵי הַרְמְב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה הַמּוֹבָא לְהֵלֵן בְּס"ק י"א בְּד"ה וְדַבְּרֵי הַרְבֵּי מוֹהַרשֵׁד"ם וְכו' שְׂהוּא הַכְּנִיס עֲצָמוֹ בְּסַפְנָה וְכו' וְאִם כֵּן אִין מְזָה רְאֵיהָ לְמַחְמִיר וְאִינוּ מְכַנְּסִים עֲצָמוֹ לְסַפְנָה וְכִמוֹ שְׂפַתְבַּת הַרְבֵּי מוֹהַרשֵׁד"ם שְׂהַבְּאֵתִי שֶׁם וְעִינֵי לְקַמֵּן בְּס"ק י"א בְּד"ה וּמַמָּה שְׂתַמָּה) וְעוֹד הָרִי מְעוֹבְדָא הַנֵּ"ל מוֹכַח לְהַדְּיָא דְּש"ס דִּילָן פְּלִיג עַל הִירוּשְׁלָמִי וְנִתְעַצֵּם בְּהוֹכְחָה זֹו וַיֵּישׁ לְהַעִיר עַל הַרְבֵּי שְׂהִיָּה לוֹ לְבָאָר שְׂהוֹכְחָתוּ זֹו אֵינָה אֲלֵא לְהַפּוֹסְקִים כְּהַרְמְב"ם בְּמַחְלֻקָתָה זֹו כְּבִית הַלֵּל וְלַדִּידָהוּ הָוִי פֶּטוּר מִן הַדְּבָר דְּאִילוּ לְדַעַת בְּעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת וּמְקַצָּת גְּאוּנִים וְעוֹד כְּפָה פּוֹסְקִים שְׂפּוֹבְרִים שְׂבַמְחַלְוֹקָתָה זֹו הִלְכָה כְּבִית שְׂמַאי וּמִיִּסְתִּייעִים מֵהָאִי עוֹבְדָא עִינֵי בְּדַבְּרֵי הַרְא"שׁ וְרַבִּינוּ יוֹנָה וּבְדַבְּרֵי מְרִן הַבֵּית יוֹסֵף בְּסִי' קפ"ד מְשָׁם בְּאַרְהָ הַפּוֹסְקִים כְּבִית שְׂמַאי וְהַפּוֹסְקִים כְּבִית, הַלֵּל וְאִם כֵּן חִקִּירְתוּ תַּפּוּל רַק לְהַפּוֹסְקִים בְּזָה כְּבִית הַלֵּל כְּבַעֲלָמָא שְׂמַדְבְּרִיָּהּ הוּא שְׂיִכּוֹל לְהַכְרִיחַ לְכַאוּרָה דְּש"ס דִּילָן לִית לִיהָ לְהָא דִּירוּשְׁלָמִי וְאַף לְפִי שִׁטָּה זֹו לֹא יוֹכֵל לְהַכְרִיחַ כֵּן לְדַעַת הַרְמְב"ם עֲצָמוֹ שְׂהָרִי מְצִינּוּ לוֹ בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה בְּפָרָק שְׂלִישִׁי דְּמַסְכַּת סוּטָה שְׂהַבִּיא הִירוּשְׁלָמִי הֵנָּה מְשַׁמַּע שְׂפּוֹבֵר שְׂאִין תְּלַמוּד דִּידָן חוֹלֵק בְּזָה וְרַק לְהַעוֹמְדִים בְּסַבְּרָתוֹ לְפִסּוֹק בְּזָה כְּבִית הַלֵּל הוּא דִּישׁ לֹאִין לֹאִין (לְפִי הַסְּלָקָא דְּעֵתִין שְׁל הַרְבֵּי) דְּש"ס דִּילָן חוֹלֵק

על הירושלים בזה: אחר כל אלה הדברים כתב (במנחה טהורה) ואפשר ליישב דעתיהו דרבנן קדישי דסברי דש"ס דילן לא פליג אהא דכל הפטור מהדבר וכו' דלא קשיא מההיא דארנקי דהתם שאני דכיון דעל כל פנים איכא פלוגתא הגם דלא קימא לן בבית שמאי הבא להחמיר תבא עליו ברכה וגם בית הלל לא אמרו אלא דלא מטרחינן ליה אבל, בהא דאין מפסיקין לא מצינו לשום תנא דמחמיר משום הכי נקרא הדיוט עכ"ל והרבה יש להתיישב בדב"ק דלפי הנראה בפלוגתא דבית שמאי.

במקום בית הלל אינו פשוט לומר כן ותלי לכאורה במאי דאיפליגו אמוראי בפרק קמא ד' י"א ע"א בעשה כבית שמאי מר אמר עשה ומר אמר לא עשה כלום ומר אמר חייב מיתה עי"ש (ועיין לקמן בס"ק י"א בד"ה עוד ראיתי שם וכו' מה שפכתתי בזה): ועוד יש להעיר על הרב שקבע חקירתו על פי עובדא דהנהו תרי תלמידי וכו' דלא ידעינן מאן גינהו וטפי הנה ליה לאקשוני מעובדא דרבה בר בר חנא (דבר גובריה ופקיע שמייה) דאכל ואישתלי ולא בריה ואמר לבני שיירתיה אנשאי יונה דדהבא אזל ובריה ואשפח יונה דדהבא עי"ש על כל פנים למדנו מדברי הרב שדעתו מסכמת שבדבר שיש מחלוקת ולדעת המיקל נמי אי אחמיר שפיר דמי אלא דאמר דלא צריך בכל פי האי לא נקרא הדיוט ונשאי להחמיר וכן הביא חילוק זה הרב מקנה אברהם בסי' קנ"ד (בד"ה וראיתי) ועיין בדברי שלחן ערוך הרב שהבאתי לקמן בס"ק ט': גם במה שכתב לדחות דברי הרב יד אהרן דשאני בההיא דר' טרפון שעשה בכוננה וכו' יש להעיר שלא זכר שר מדברי הרב מוהרשד"ם בחלק יו"ד סי' קב"ז על פי דברי הרמב"ם בפירוש המשנה והבאתי תורף דב"ק לקמן בס"ק י"א ומדבריו יש ללמוד פדעת הרב דגם בבית שמאי במקום בית הלל יכול להחמיר (רק שלא יכניס עצמו לידי סכנה) אם אין לחוש שיקבעו הלכה עי"ש: עתה ראיתי פתוב בקונטרסי בענין זה בזה הלשון כתב הרב פרי מגדים באש"ל אברהם סי' ל"ב סק"ח שאם עושה משום ספק דפלוגתא אף דההלכה לקולא לא הוי הדיוט עי"ש אף הרב קרית חנה בסי' ב' והובא גם בשבות יעקב ח"ב סי' מ"ד כתב דהיכא דסוגיין דעלמא כמאן דמיקל אסור להחמיר וכמו שכתב הרב טורי זהב בסי' תקנ"א ס"ק יו"ד והמענין בדברי הרב טורי זהב יראה שלא אמר בדרהו פלל שפל מקום דסוגיין להקל אסור להחמיר אלא היכא דלפי ההלכה אין נכון להחמיר בדברי החולקים ועיין בפרי מגדים באש"ל אברהם סי' תע"ב סק"ו והרבנים בס' מנחה טהורה ד' ח"ן ופתח הדביר בסי' קמ"ו אות ג' כתבו בכלל זה ובפתח הדביר באר מה שגמץא בפוסקים זימנין אמרי דאין לעשות הדבר משום ונהרא וזימנין אמרי לה משום פללא דכל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט אלה הדברים אשר מצאתי בקונטרסי ולא אוכל פעת לעיין בדברי הרבנים הנ"ל: ה') ובשם הרב מעיל שמואל בהגהותיו על הרמב"ם בראשון מהלכות תלמוד תורה כתב (במשק ביתי) דמה שאמרו נקרא הדיוט היינו דוקא היכא דאיכא ונהרא וביטול דברי חבירו אבל כשעושה לשם שמים הנה שכוו אתו וציינו לעיין בפתח עינים לשפת ד' יו"ד ובס' שפת של מי שם ודברי הרב מעיל שמואל הנז' הביאם הרב יד מלאכי בכללי הדינים סי' שכ"ד וז"ל כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט היינו דוקא כשעושה אותו ליהרא ולבטל דברי חבירו אבל כשעושה לשם שמים אז יש לו שכו וציינו ביז מלאכי לעיין בהריטב"א בפ"ק דקדושין ואם פנונתו לדברי הריטב"א שהבאתי למעלה (בסק"ב) איני יודע מה הציון הלז פמוכן ודברי הרב יד מלאכי הביאם

מִרְוֹן חֵידָ"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף סִי' ל"ב אוֹת ב' וְלֹא הֵעִיר עָלָיו עַל מַה שֶּׁצִּיֵּין לְדַבְרֵי הָרִיטְבֵ"א הַנִּזְ"ל וְאֵנְכִי לֹא יִדְעָתִי (וְעִיֵּין לְקַמֵּן בַּד"ה הֵן אֲמַת) וְנִתְקַשְׁיִתִי בְּזֶה כְּמָה זְמַן וְגַרְם לִי זֹאת מַה שֶּׁלֹּא עִיֵּינֹתַי בְּגוּף דְּבָרֵי הָרַב מְעִיל שְׁמוּאֵל פִּי לֹא הָיָה בְּיָדִי וְעַתָּה רְאִיתִי דַּב"ק וְהֵם בְּהִגָּהוֹתָיו עַל הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק רֵאשׁוֹן מֵהִלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה עַל מַה שֶּׁפָּתַב הַרְמַב"ם אִשָּׁה יֵשׁ לָהּ שְׂכָר אִם לְמִדָּה תּוֹרָה הַקְּשָׁה אִיךָ יֵשׁ לָהּ שְׂכָר הֵא אָמְרוּ בִּירוּשָׁלַיִם הַפְּטוּר מִן הַדְּבָר וְעוֹשֶׂהוּ נִקְרָא הַדְּיוּט וְתִירֵץ דְּכִשְׁעוֹשָׁה לְיוֹהֲרָא וּלְבִטַל דְּבָרֵי חֲבָרוֹ נִקְרָא הַדְּיוּט אֲבָל כְּשֶׁעוֹשָׁה לְשֵׁם שְׁמַיִם יֵשׁ שְׂכָר וְנִסְתִּינֵיעַ מֵהֵהוּא עוֹבְדָא דְּבִבְבָא קַמָּא ד' פ"א ע"ב גְּבִי ר' יְהוּדָה בֶּן קִנּוּסָא דְאָמַר רַבִּי מִי הוּא זֶה שֶׁמְרַאָה גְּדוּלָה לְפָנָיו וּפְיָרֵשׁ רַש"י דְּמִיחֻזִּי כְּיוֹהֲרָא וְאָמַר לִיהֵ ר' חֵינָיא שְׁמָא ר' יְהוּדָה בֶּן קִנּוּסָא הוּא שְׂכָל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שְׁמַיִם וְכוּ' הָרִי מַה שֶּׁפָּתַבְנוּ בְּפִירוּשׁ שׁוֹב מְצִאתִי אוֹן לִי בְּפֶרֶק הַקּוּרָא (הָיָה קוּרָא) רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל הַרוּצָה (לֹא כָּל הַרוּצָה) לִיטוּל אֶת הַשֵּׁם יִטוּל וְרַבֵּינוּ פָּסַק כְּתָנָא קַמָּא וְכוּ' הָרִי"ף וְהַטּוּר בְּסִי' ע"א פָּסַק כְּרִשְׁבֵ"ג עכ"ל וּמַעַתָּה יִרְדְּנוּ לְהַבִּין מַה שֶּׁצִּיֵּין הָרַב יֵד מְלֶאכִי לְדַבְרֵי הָרִיטְבֵ"א הַנִּזְ"ל וְכּוֹנְנָתוֹ לִיִּישָׁב עֵיקַר קוֹשְׁיָתוֹ עַל פִּי דְּבָרֵי הַרְמַב"ן וְהָרִיטְבֵ"א שֶׁהִבֵּאתִי בְּרִישׁ ס"ק א' כְּמוֹכֵן וְכוּ' תִּירֵץ רַבִּין חֲסִידָא בְּס' מִנְחָה טְהוּרָה ד' חֵן ע"ג קוֹשְׁיַת הָרַב מְעִיל שְׁמוּאֵל עַל פִּי דְּבָרֵי הָרִיטְבֵ"א הַנִּזְ"ל דְּהָכָא גְּמִי פִּינוּן שֶׁהָאֲנָשִׁים מְצוּוִים בְּתַלְמוּד תּוֹרָה גַּם לְנָשִׁים יֵשׁ שְׂכָר וְלֹא רָאָה דְּבָרֵי הָרַב יֵד מְלֶאכִי עִי"ש וּמוֹכֵן לְפִי זֶה דְּאִין דְּבָרֵי הָרַב מְעִיל שְׁמוּאֵל מוֹכְרִים שֶׁהוּא פָּתַב כֵּן עַל צַד הַהִכְרַח מִכַּח קוֹשְׁיָתוֹ וְכִינוּן שֶׁנִּפְל הִיסוּד שֶׁהָרִי לְפִי דְּבָרֵי הַרְמַב"ן וְהָרִיטְבֵ"א מַעֲיָקְרָא לֹא קִשְׂיָא מִמִּילָא נִסְתַּר גַּם מַה שֶּׁחִידֵשׁ וּמִרְוֹן חֵידָ"א כְּתַב עַל דְּבָרָיו שֶׁבְּסִפְרוֹ שֶׁעַר יוֹסֵף פָּתַב דְּלֹא מִשְׁמַע כְּדְּבָרָיו מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים עִי"ש (וְהִבֵּאתִי דְּבָרָיו לְקַמֵּן בְּסִק"י בַּד"ה הֵן אֲמַת): וְתַמְיָה לִי קִצַּת עַל הָרַב נִחְמַד לְמַרְאָה בְּפֶרֶק ר' אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה בְּדָף ח"ן ע"ב וְהוּא שְׁבַדָּף ז"ן ע"ב (בַּד"ה נִחְזָה הוּיַת) הִבֵּיא שֵׁם מַה שֶּׁפָּתַב הָרַב פַּחַד יִצְחָק בָּאוֹת גְּדוּל הַמְצוּנָה וְעוֹשָׁה וְכוּ' שֶׁחֲקַר בְּסִפְרֵי אֶהְבַּת ה' בְּחִקְיָה א' דְּכִינוּן דְּאֶבְרָהִם אֲבִינוּ הָיָה יָרָא אֶת ה' לְמָה הִמְתִּין לְהַקְרִיב אֶת בְּנוֹ עַד שֶׁנִּצְטוּנָה וְתִירֵץ מִשׁוּם דְּגְדוּל הַמְצוּנָה וְעוֹשָׁה וְעַל זֶה הִבֵּיא בְּנִחְמַד לְמַרְאָה מַה שֶׁהִרְבָּה לְהַקְשׁוֹת הָרַב יִצְחָק דִּיאֵס בְּעֵיקַר הַחִקְיָה וּבִישׁוּבָה וּמְכַלֵּל הַדְּבָרִים אַחַת הִיא עַל פִּי דְּבָרֵי הַרְמַב"ן וְהָרִיטְבֵ"א שֶׁהִבֵּאתִי לְמַעְלָה בְּסִק"ב דְּנוֹקָא בְּמִצּוֹת שֶׁצִּיֵּינָה הַשִּׁי"ת לְאַחֲרִים לְעֲשׂוֹתָם הוּא שִׁישׁ לוֹ בְּהֵן שְׂכָר שֶׁעוֹשָׁה רְצוֹן קוֹנוֹ וְכוּ' וְאִם כֵּן בְּמִצְוָה שֶׁלֹּא צָנָה הַקַּב"ה בְּתוֹרָה לֹא לוֹ וְלֹא לְאַחֲרִים אֲדַרְבָּא הַעוֹשָׁה אוֹתוֹ נִקְרָא הַדְּיוּט וְאִיךָ הָיָה לוֹ לְאַבְרָהִם לְהַקְרִיב בְּנוֹ בְּלֹא צִוּוּי שֶׁל הַקַּב"ה מֵאַחַר שֶׁלֹּא צָנָה לְשׁוּם נִבְרָא שֶׁבְּעוֹלָם לְשַׁחֲטֵם בְּנוֹ אֲלֵא לְאַבְרָהִם לְנִיפְסוֹן בְּעֵלְמָא לְפָרְסֵם חֲסִידוֹתוֹ וְזֶה אִי אֲפָשָׁר לְעֲשׂוֹת קוֹדֵם הַצִּוּוּי דְּכָל הַפְּטוּר מִן הַדְּבָר וְעוֹשֶׂהוּ נִקְרָא הַדְּיוּט וְלִזְה תִּירֵץ הָרַב הַמְחַבֵּר עַל פִּי דְּבָרֵי הָרַב מְעִיל שְׁמוּאֵל דְּלֹא אָמְרוּ כָּל הַפְּטוּר וְכוּ' אֲלֵא כְּשֶׁעוֹשָׁה אוֹתוֹ לְיוֹהֲרָא וְכוּ' אֲבָל כְּשֶׁעוֹשָׁה לְשֵׁם שְׁמַיִם יֵשׁ לוֹ שְׂכָר וְאִם כֵּן אֶבְרָהִם אֲבִינוּ שְׂכָל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שְׁמַיִם אִין שִׁיךָ לֹמַר בּוֹ כָּל הַפְּטוּר מִן הַדְּבָר וְכוּ' יַעו"ש שֶׁתִּירֵץ עוֹד בְּאֲוֹנָיִם אַחֲרִים וְהוּא חִידוּשׁ דִּי כָּל רַז לֹא אָנִיִּס לִיהֵ וְלֹא רָאָה בְּזֶה דְּבָרֵי מִרְוֹן חֵידָ"א שֶׁאִין רוּחַ חֲכָמָתוֹ נוֹחָה בְּמָה שֶׁחִילַק הָרַב מְעִיל שְׁמוּאֵל מִשׁוּם דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים דָּאָף כְּשֶׁאִינוּ עוֹשֶׂה לְיוֹהֲרָא אֲמוּר רַבָּנָן דְּהַפְּטוּר וְעוֹשָׁה נִקְרָא הַדְּיוּט: ו') מַה שֶּׁפָּתַב הָרַב יֵד מְלֶאכִי בְּכָלִי הַדְּיָנִים אוֹת רַצ"א וְז"ל כָּל הַפְּטוּר מִן הַדְּבָר וְכוּ' לֹא אָמְרִינוּ אֲלֵא כְּשֶׁעוֹשָׁה אוֹתוֹ דְּרָךְ

חומרא אבל היכא שאין עושה אותו דרך חומרא פי אם לתכלית אחר לא כן פתב מרן הב"י בא"ח סי' ל"ב לדעת ספר התרומה וכן פתב הבאר שבע ד' צ"ה ועיין בארנה בשער יוסף בתשובותיו סי' ח' עכ"ל דברי מרן הב"י הם בדין שירטוט דמי שאינו יודע ליישר השורה בלא שירטוט יכול לשרטט אף שאינו צריך שירטוט פיון שאינו מכונן אלא לכתוב ביושר אינו נקרא הדיוט וכתב בברכי יוסף שם אות ב' שדומה לזה פתב הרמ"א בסי' קנ"ח דין ד' דאף דנוטל ידיו לפירות הוא מגסי הרוח אם נוטל לנקיות מותר וכן פתבו התוספות בפרק קמא דגטין ד' ו' ע"ב בד"ה אמר ר' יצחק ואומר רבינו תם דאין לשרטט תפלין על כל שיטה ושיטה כדאמר עלה בירושלמי בפרק במה מדליקין (טעות הדפוס הוא וצריך להיות בפרק קמא דשבת הלכה ב' כפאשר הוגה בגליון שם) כל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט וכן משמע בהקומץ רבה ד' ל"ב ע"ב דקאמר תפלין אין צריכין שירטוט ופריה מדתניא ס"ת שפלה ותפלין שפלו אין עושין מהן מזוזות לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקלה הא מורידין עושין והא מזוזה בעי שירטוט ומשגי תנאי היא ומדלא משגי הכא במאי עסיקינו במשורטטין משמע דאין רגילות לשרטט לא ספר תורה ולא תפלין והיינו משום דנקרא הדיוט מיהו אם אין הסופר יכול לכתוב יפה בלא שירטוט צריך לשרטט על כל שיטה ושיטה משום זה אלי ואנוהו עכ"ל הרי דאף שפתבו דאין לשרטט משום דנקרא הדיוט והביאו שפן מוכח מש"ס דילן דנקרא הדיוט בכל זאת פתבו דאם אין הסופר יודע להיטיב הכתב צריך לשרטט והיינו משום שפיון שאין פנתו משום חומרא אלא לכונה אחרת לא אמרינן בכי האי גוונא דנקרא הדיוט ובדרה"ז הם דברי הרא"ש בהלכות קטנות בהלכות ספר תורה סי' ז' עי"ש באריכות בדברי הרב מעדני יום טוב וגם דברי הרב המרדכי בהלכות ספר התכלת סי' תתקס"א הם בדרה"ז ממש כיעניין שם: ז') לאו דוקא במקום דליכא למיחש שמא יבא לידי איסור אלא אפילו על דבר שיכול לבוא לידי איסור אמרינן כל הפטור וכו' נקרא הדיוט כן פתב ביז מלאכי פללי הדינים סי' שי"ב בשם הרב באר שבע צ"ה וכתב שהאריך בקושיות גכוחות וממה שכתב מרן הבית יוסף בא"ח סי' ל"ב על דברי ספר התרומה בדין שירטוט נראה דיותר פשוט לומר דנקרא הדיוט בדבר שעושה משום חומרא מחשש שלא יבא לידי איסור עי"ש ובמעדני יום טוב על דברי הרא"ש בהלכות קטנות הלכות ספר תורה סוף סי' ז' ועיין לקמן ס"ק ט' שהבאתי בשם שלחן ערוך הרב שבמקום שיש לחוש שיבא לידי איסור ומפני זה הוא מחמיר אין בזה משום כל הפטור וכו': ומרן חיד"א בספר פתח עינים (אין מצוי אצלי רק ראיתי דב"ק בעין יעקב החידושים הקטנים דפוס רא"ם) המציא שפדבר זה נחלקו ר' ירמיה ור' זירא והוא דאיתא בפרק קמא דשבת דף יו"ד ע"א ר' ירמיה הנה יתיב קמיה דר' זירא והו' עסקי בשמעתא נגה לצלווי והנה קא מסרהב ר' ירמיה (ממהר לעמוד) קרי עליה ר' זירא מסיר אונן משמוע תורה גם תפלתו תועבה וכתב לפרש במה שחקר הרב באר שבע בסי' כ"א (רמזו הרב מגן אברהם בסי' ל"ב וסי' תע"ב והרב חק יעקב שם) בהא דאמרינן כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט איך מצאנו ידנו ורגלנו בחומרות שאנו עושים למאות ולאלפים ותירץ דהא דנקרא הדיוט היינו במידי דלא מצי אתי לידי איסורא דבהא לא שייך חומרא ופרישות ושוב הוקשה לו דמהירושלמי בהא דאם התחילו אין מפסיקין משמע בהיפך וכתב מרן חיד"א דר' זירא ור' ירמיה תורתם אומנותם הנה כדכתבו התוס' לקמן ודינא הוא דאין מפסיקין כר'

שמעון ונחבי'ריו ור' ירמיה סבר דהא דאמרו פל הפטור ועושה נקרא הדיוט היינו במידי דלא אתי לידי איסורא אבל כגון זו דאפשר שיעבור הזמן ולא תפלו אף דלדידהו אין מפסיקין מפל מקום שפיר מצי להחמיר ולא מיקרי הדיוט ור' זירא סבר פהירושלמי דבכל גוונא איתמר פל הפטור וכו' נקרא הדיוט ולכן אמר לו גם תפלתו וכו' מלבד דנקרא הדיוט גם לרבות תפלתו תועבה דכל הפטור נקרא הדיוט בכל מילי דלא כמו שעלה על דעת ר' ירמיה ונמצא דלר' זירא גם במידי דאתי לידי איסורא סבר דנקרא הדיוט ויתכן דגם ר' ירמיה הודה לר' זירא שהרי אין גילוי בש"ס דלא קבלה מיניה ועיין לקמן (בד"ה ומצאתי בספר הנכבד) מה שהבאתי על ר' זירא אי סבירא ליה הא דפטור ועושה נקרא הדיוט: ח') הרב חק יעקב בסי' תפ"ע סקיו"ד רצה לחלק בין אם יש במה שמחמיר צד איסור דאז אינו רשאי להחמיר לאם אין שום צד איסור בחומרתו דאז רשאי להחמיר וחסר בו משום דמשמע מדברי התוספות דאף בכי האי גוונא אמרינן דנקרא הדיוט והוא ששם הביא מה שכתב הרב מגן אברהם בשם רש"ל וטורי זקב דהפטור ומיסב נקרא הדיוט ושיצא לו מהירושלמי דשבת ובאמת כתב הבאר השבע וצריך להתנישב בדבר שהרי כמה פעמים מצינו שמחמירים בדבר שאנו פטורים בו ועל זה כתב בחק יעקב וז"ל ואף שלקמן סוף סי' תרל"ט כתב הרב בהגהה לענין גשמים שאם אינו יוצא מסוכתו נקרא הדיוט שאני התם פיון דתורה פטרתו שלא יצטרע גופו פי דרכיה דרכי נועם על פן אסור לו להחמיר ולצער גופו וכל שכן ביום טוב וכן מבואר להדיא בתשובת מוהרי"ו סי' קצ"א בדיני סוכות מה שאין פן בשאר דברים אפשר דמותר להחמיר היכא דליכא צד איסור אכן בתוספות בסוטה ד' י"ז ע"ב משמע קצת דאף כי האי גוונא נקרא הדיוט וצ"ע עכ"ל וכוונתו שהתוספות שם בד"ה כתבה איגרת הוכיחו מסוגיא דמנחות דכשהדין נותן שאין צריך שירטוט אינו רשאי לשרטט משום מאי דאמרינן בירושלמי פל הפטור ועושהו נקרא הדיוט והתם אין מגיע לו צער בגופו כמה שמחמיר לשרטט ואין שום צד איסור אחר כמה שירטט ואפילו הכי כתבו התוספות דהוי הדיוט והרב אפי' זוטרי בסי' תע"ב דף קל"מ (פן רשום בספר הנ"ל וצריך להיות ק"מ) ע"ב הביא מה שכתב הרב מגן אברהם שצריך להתנישב וכתב על זה וז"ל ונראה דכל מקום שמחמיר על עצמו כגון ההיא דסי' תרל"ט מקרי הדיוט פיון שהוא פטור ומורה שמחוייב נגד דברי חכמים אבל דבר שמחמיר על עצמו משום סניג או משום פרישות היינו בכל גזרות חכמים שגזרו משום סניג וגזר וסיים וכדו מצאתי פן להרב חק יעקב אלא שכתב דבתוספות סוטה ד' י"ז ע"ב מוכח קצת דאף בכי האי גוונא מקרי הדיוט ולא מצאתי שם מזה פלום עכ"ל (וציין שם למה שכתב הוא עצמו בסימן ל"ב ובסי' תרל"ט ואין אצלי כי אם חידושי על הלכות פסח) וכבר כתבתי פונת הרב חק יעקב אלא דבענייני לדידי חזו דמגוף דברי הירושלמי מתבאר דכשאמרו נקרא הדיוט היינו כשאין עושה בחומרתו שום צד איסור שהרי דברי הירושלמי הם על מי שהפסיק הסעודה לתפלה ואמור רבנן אם התחילו אין מפסיקין וכשם שאין שום צד איסור למשרטט במקום שאין צריך לשרטט פן נראה דאין שום צד איסור במפסיק סעודתו לתפלה כשאין הדין מצריכו להפסיק ואתמר עלה הא דתני חזקיה פל הפטור וכו' נקרא הדיוט שלא כמו שרצה הרב חק יעקב לחלק בזה ומה שכתב הרב אפי' זוטרי שפדבריו מצא בחק יעקב לא יכולתי לכונן דבריו לדברי הרב חק יעקב וכבר העתקתי דברי שניהם

למעלה והמענין יבחר וענין לקמן בסק"ט על דברי הרב אפי זוטרי: וממה שכתב הרב תפארת ישראל בפרק שני דברכות משנה ה' אהא דאמר רבן גמליאל איני שומע לבטל עול מלכות שמים ואין להקשות דכל הפטור וכו' נקרא הדיוט תירץ ב"ש (באר שבע) סי' כ"א דזה דוקא באפשר על ידי זה צד קולא עכ"ל נראה שדעת הרב באר שבע לחלק דדוקא פשיש לחוש שעל ידי מה שמחמיר יבא לידי איזו קולא הוא דנקרא הדיוט אף כפר פתבתי בסק"ז (בד"ה ומרן חיד"א) שכתב בפתח עינים שבתחלה רצה לחלק פן וחסר בו מפת דברי הירושלמי: ט') בשלחן ערוך הרב מוהרש"ז בס"ל ל"ב סעיף ח' בדין שירטוט אחר שכתב דאין להחמיר לשרטט משום דכל הפטור וכו' נקרא הדיוט ורק כשאינו יכול ליישר הפתב ישרטט כל השורות כדי שיהיה הפתב מיושר משום זה אלי ואנוהו סינים ואפילו אם יודע ליישר אף בלא שירטוט ומשרטט כדי לכתוב יותר נאה ויותר ישר אינו נקרא הדיוט כיון שאינו עושה בדרך חומרא אלא כדי לכתוב יותר ביושר שהוא הידור מצוה ולא אמרו כל הפטור וכו' אלא כשעושה דרך חומרא במקום שלא יבא לידי איסור אם לא ינהוג כחומרא זו וגם אין בה משום הידור מצוה אבל אם יש בה הידור למצוה וכן אם הוא נוהג בה לסייג וגדר שלא יבא לידי איסור אינו נקרא הדיוט וזהו טעם כל החומרות שהחמירו האחרונים שהן אחת משתיים או לסייג וגדר שלא יבואו לעבור על איזה לא תעשה אפילו איסור קל של דברי סופרים כשראו שצריף לכה או משום הידור מצוה אפילו של דברי סופרים אבל במקום שלא שייך הידור כגון היושב בסנופה בשעת הגשמים הרי זה הדיוט כדאיתא בס"ל תרל"ט וכן כל פיוצא בזה עכ"ל ודברי הרב אפי זוטרי שהבאתי בסק"ח נוטים שפונתו גם פן לחלק בדברי הרב הללו ולפי הנראה סברא זו היא שלא פדעת הרב באר שבע שהבאתי בסק"ז וענין לקמן בס"ק י"א (בד"ה ובעיקר פללין) מה שהבאתי בשם הרב דברי יוסף בס"ל מ"ה שגם דעתו פן היא דדוקא במחמיר בדבר שאין בו טעם לחומרא זו הוא דנקרא הדיוט: יו"ד) ראה זה חדש הוא (אצלי) דחזיתיה לרבין חסידא הרב בעל ספר החרדים שדי נרצא בהאי מילתא דהוה בינן ואמר מר דבפלוגתא מיתנייא ולא קיימא אליבא דהלכתא והני מילי דמר הגה הנם בפירושו על הירושלמי בפרק שני דברכות סוף הלכה ט' בעובדא דר' יסא ור' שמואל בר רב יצחק שהיו אוכלים והגיע זמן התפלה ועמד ר' שמואל להתפלל ואמר לו ר' מיישא לא כן אלפן רבי אם התחילו אין מפסיקין ותני חזקיה פל מי שהוא פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט אמר ליה והא תנינן חתן פטור חתן אם רוצה אמר ליה ולא דרבן גמליאל היא אמר ליה יכיל אנא פתר ברבן גמליאל דרבן גמליאל איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים פירש על זה וז"ל ותני חזקיה פלומר ואם תשיב שאמה רוצה להחמיר הא תני חזקיה פל הפטור וכו' דחיישינן ליוהרא אמר ליה והא תנינן חתן פטור ואפילו הכי תנן נמי חתן אם רצה לקרות קורא ולא חיישינן ליוהרא ואף (נראה דצריף להיות באני) סומך על המשנה ולא על הברייתא אמר ליה ולא דרבן גמליאל היא חזר רבי מיישא להקשות לר' שמואל וכי סתם משנה זו אי אמה מודה דיחידאה היא ורבנן פליגי עליה והכי שבקת רבים ועבדת פייחיד דהא תנן לעיל חתן פטור מקריאת שמע מעשה ברבן גמליאל שקרא אמרו לו תלמידיו לא למדתנו שחתן פטור ומה הקשו לו הרי אפשר דאף על גב דפטור מחמיר על נפשיה אלא על פרחין כף אמרו לו למדתנו דחתן פטור ונדענו דדעת רבנן דכל דבר שאדם פטור אין ראוי לעשות דחיישינן ליוהרא והשיב איני שומע

לכם דלא סבירא לי פרבנו אלא אני חולק עליהם וסובר דלא תישינו ליהרא וסתם משנה זו דסוף פרקין דקתני חתן אם רצה קורא רבן גמליאל היא ולא רבנו אמר ליה יכיל אנא פתר לה פרבן גמליאל פלומר יכול אני לעשות פרבן גמליאל הואיל וסתם לן תנא פנותיה דלא תישינו ליהרא וכן פסק רי"ף ורמב"ם וטור ומוהר"ם עכ"ל ונמצא לפי פירושו דר' שמואל סובר דלא תישינו ליהרא וחזקיה דתני פל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט היינו משום דסובר דתישינו ליהרא וגדולי הפוסקים הנ"ל הרי"ף והרמב"ם וטור ומוהר"ם לית להו להא דחזקיה מדפסקו דלא תישינו ליהרא: והנה עם כי לא פניתי פעת לחזור ולענין בספרי הפוסקים שרשמתי למעלה מזה זמן רב כי ברבים היו ולמגמר בעתיקא קשה אף לפי הרשום בזכרוני פל רבני האחרונים תופסים פהא דתני חזקיה פל הפטור וכו' נקרא הדיוט אלא שפתבו לחלק שיש עניינים ששייך לומר כן ויש ששייך לומר המחמיר תבא עליו ברכה דכולי עלמא מיהא אית להו הא דתני חזקיה פל הפטור וכו' וכן בדין לפי מה שרשמתי בראש אות זו דהתוספות בכמה מקומות והרא"ש והרב המרדכי ובשם מוהר"ם ובס' אור זרוע הגדול ורבינו ירוחם והרב תרומת הדבש והרמב"ם בפירוש המשנה הנשיאים הביאו דברי הירושלמי דהפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט ובס"ב מובא שכן נקטי הריטב"א וכן הרמב"ן וילדעת רבינו תם ואם כן פשיטא דהכי אית לן למינקט ונראה ודאי שהם מפרשים הירושלמי כמו שפירשוהו הרבנים פני משה בברכות שם ובפרק קמא דשבת וקרבו העדה שם שלפי פירושם וגרסתם שבירושלמי פולי עלמא נקטי פהא דתני חזקיה פל הפטור וכו' והא דתנו חתן אם רצה לקרות קורא הוא דוקא בקריאת שמע דאית בה קבלת מלכות שמים ולפי גרסתם רבי שמואל הנה סבר דמתניתין דאם רצה לקרות אתיא דלא פדתני חזקיה והשיב רבי מייאשא דשאני קריאת שמע וכו' ורבי שמואל דשתיק ליה משמע דאזדי ליה ולכן נקטי רבני האחרונים פהא דחזקיה דנקרא הדיוט: והא לה לשון הירושלמי בסוף פרק הנה קורא לפי גירסת הרב פני משה ר' ייסא ור' שמואל בר יצחק הוו יתבין ואפלין (באחת מהעליות שבבית הכנסת) אתת עונתא דצלותא קם ר' שמואל מצלייא אמר ליה ר' מייאשא לא כן אולפן רבי אם התחילו אין מפסיקין ותני חזקיה פל מי שהוא פטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט אמר ליה והא תנו חתן פטור חתן אם רוצה אמר ליה יכיל אנא פתר פרבן גמליאל דאמר איני שומע לכם לבטל ממני עול מלכות שמים וזהו פירושו קם ר' שמואל והפסיק מאכילה להתפלל אמר ליה והא תנו חתן פטור חתן אם רוצה פלומר דאף דשנינו חתן פטור אפילו הכי שנה רבי פאן חתן אם רוצה לקרות קורא אלמא דלא נקרא הדיוט כשמחמיר על עצמו בדבר שפטור מן הדין אמר ליה יכיל אנא פתר פרבן גמליאל (ולא גרסינו אמר ליה ולא דרבן גמליאל וכו' כגירסת הפירוש ספר החרדים) פלומר דמתניתין דהכא פרבן גמליאל אתיא דאמר איני שומע וכו' שלא רצה לפטור עצמו מקריאת שמע כמו שהשיב לתלמידיו ושאיני קריאת שמע דאית בה מלכות שמים והרב קרבו העדה בפרק קמא דשבת הלכה ב' לפירוש השני שנראה בעיניו עיקר פתב גם כן בפירוש הרב פני משה דמה שאמר יכיל אנא פתר פרבן גמליאל וכו' פלומר דרבן גמליאל אף שסובר שפטור לא רצה לפטור עצמו מקבלת מלכות שמים ובפירוש ראשון פתב יכיל אנא פתר פרבן גמליאל פלומר דרבן גמליאל סובר דחתן חייב וסיים דפירוש השני עיקר הרי לכל הפירושים האלו אין לנו מי שחולק על הא דתני חזקיה

(לפי מה שהשיב ר' מיאשא) דלפירוש שני שהיא העיקר לא מציינו לרבן גמליאל שאמר
כן אלא בקריאת שמע דמשום קבלת מלכות שמים מחמיר הנה אף שפטור מן הדין ולפי
פירוש הראשון רבן גמליאל שקרא לא משום חומרא הוא אלא שסובר שמן הדין חתן
חייב והא דתנן חתן אם רצה לקרות קורא נמי אתיא פרוגמליאל דסובר חתן חייב ואין
הכי נמי דמודה רבן גמליאל שבדבר שמן הדין פטור אינו רשאי להחמיר אף על קריאת
שמע (ובפירוש זה יש בו מן הקנשי הא דתני אם רצה לקרות מה אם רצה אם מן הדין
חייב ויש ליישב בדוחק וכבר ריחקו הרב קרבן העדה) וכיון שלא נזכר בירושלמי שר'
שמואל השיב על דברי ר' מיאשא האחרונים מסתמא ודאי יש לומר שהודה לו שכן הוא
האמת וברייטא דתני חזקיא קמה וגם ניצבה וכולי עלמא מודו דפטור מן הדבר ועושהו
נקרא הדיוט כמו שראינו דעת רבותינו הראשונים התוספות והרמב"ן ומוהר"ם והרא"ש
וכו' (כמו שזכרתי בראש אות זו) דנקטי בפשיטות כי הא דחזקיה ופלא בעיני על מרן
חזק לישאל הרב בעל ספר החרדים שנעלם מעיני קדשו מילתייהו דרבנן קדישי הנז"ל
דנקטי ואולי בשפולי גלימא דהא דתני חזקיה ומר ניהו רבה נדחה קרי לה ואמר מר
דלית הלכתא כי הא דחזקיה ואנא עבדא שמא קא גרים וסיועי מסייענא לתנא דבי חזקיה
דכולהו רבנותא נקטי פנותיה פדאמרן: והנה הרב זכור לאברהם אלקלעי בח"א ד' ס"ד
נדף ס"ה אף שבתחלה כתב שמפמה מקומות מתבאר דרשאי אדם להחמיר וליכא משום
הא דפטור וכו' מפל מקום כתב אחר כך דההגהות מיימוניות כתבו הא דפטור מן הדבר
וכו' ושקור הדברים הוא מהירושלמי שאמרו פן גבי מפסיק סעודתו לתפלה וכתב
שהקשו בירושלמי והתנן חתן אם רצה לקרות קורא ותיקצו שאני קריאת שמע דהוא
קבלת עול מלכות שמים וכתב שאין לומר דלא קימא לן פהירושלמי שהרי הפוסקים
הביאוהו והזכיר קצת פוסקים שהביאוהו ושוב כתב ואגב אורחין ראיתי להרב באר מים
חיים בקונטרס מעשה נסים ד' ו' ע"ג שאחר שהביא לשון הירושלמי כתב דבתלמוד
דידן נחלקו תנא קמא ורשב"ג לענין חתן ומבין ריסי עיניו ומשטח לשונו נראה לכאורה
דהא דירושלמי פליגי בפלוגתא דרשב"ג ורבנן ואם פינון לזה ודאי קשה דהירושלמי
עצמו הקשה מהא דחתן רשאי לקרות ותיקצו דשאני קריאת שמע וכו' ואפשר דלא פינון
לזה וכו' והגאון עמודי אש יצ"ו בחידושי על הירושלמי בדף ראשון סוף עמוד רביעי
כתב על דבריו נראה דהזכור לאברהם לא עיין בגוף דברי הירושלמי דלפי המבואר
בירושלמי יש לפרשו דמתרץ דהמשנה דסוברת דחתן אם רצה לקרות קורא היא סוברת
פרבן גמליאל דחייב בקריאת שמע וכן כתב הקרבן העדה בפירוש ראשון ואם פן תלי
זה במחלוקת עכ"ל ואיני מבין השגתו על הרב זכור לאברהם שהרי פנות הרב היא לומר
דבירושלמי מוכח דגם תנא קמא דתני אם רצה לקרות קורא מצי סבר דכל הפטור ועושהו
נקרא הדיוט אף זה דוקא בשאר דברים אבל בקריאת שמע משום קבלת מלכות שמים
שפיר דמי דלא כהרב באר המים שנראה שסובר שדבר זה הוא מחלוקת דתנא קמא
דאמר אם רצה לקרות קורא לית ליה לדחוקיה דזה אינו דשאני קריאת שמע משום
קבלת מלכות שמים ולפי זה מה יושיעינו פי' ראשון של הרב קרבן העדה (דכונת תירוץ
הירושלמי היא דהא דתני חתן אם רצה קורא אתיא פרוג גמליאל דסבר דחתן חייב) הרי
לפירוש ראשון כל שכן דמילתיה דחזקיה אתי פכולי עלמא דמאי דתנן דרשאי החתן
לקרות הוא משום ששורת הדין מחייבתו אבל אם הנה הדין נותן שפטור לא הנה רשאי

להחמיר אף משום קבלת מלכות שמים משום דהפטור מהדבר ועושהו נקרא הדיוט ונמצא דגם לפי פירוש זה פולי עלמא מודו לדחוקיה שלא בדברי הרב באר מים חיים ושפיר משיג עליו הרב זכור לאברהם ודברי הרב עמודי אש יצ"ו לא זכיתי להבינם: עוד ראיתי שם בעמודי אש יצ"ו שכתב וקצת קשה על השני פירושים שפירש בקרבן העדה דהא איתא בירושלמי קם ר' שמואל בר יצחק לצלויי דהיננו תפלה ומאי שניאטה דעול מלכות שמים לכאן וצריף לומר דהוא שם מןשאל לקריאת שמע עכ"ל ולא ידעתי מאי קשיא ליה על הפירושים של.

הרב קרבן העדה ומה יש לנו לפירוש בדברי הירושלמי דלפי הנראה פונת ר' שמואל היא להביא ראיה דאף מי שפטור מן הדבר אם רוצה רשאי לעשות ויליף מקריאת שמע לתפלה דכי הכי דבקריאת שמע אם רצה לקרות אף שאינו חייב שפיר דמי הכי נמי מי שאינו חייב להפסיק סעודתו לתפלה אם רוצה להפסיק ולהתפלל רשאי ור' מיאשא דחה ראיתו אי משום דמתניתין דתני אם רצה קורא אתיא פרבן גמליאל דחייב מן הדין כפירוש ראשון או משום שיש לחלק בין קריאת שמע להפסק לתפלה וכיוצא משום דשאני קריאת שמע דאיכא קבלת מלכות שמים אבל בעלמא אם רצה להחמיר אינו רשאי כדתני חזקיה כל הפטור ועושה נקרא הדיוט כן נראה לי הדל פשט דברי הירושלמי ופירושי הרב קרבן העדה ודברי ידידי הרב הג"ל יצ"ו נפלאו ממני: נחזור לפירוש הרב ספר התרדים ויש להעיר עליו דאף לפי פירוש דהא דחזקיה דכל הפטור ועושה נקרא הדיוט תלי בפלוגתא דתנא קמא ורשב"ג אינו פשוט דנקיטין כתנא קמא שיהי הרא"ש פוסק בזה פרשב"ג דאמר לא כל הרוצה ליתול את השם יטול וכתב רבינו הטור בסי' ע' שכן פסק רבינו חננאל וכן דעתו לפסוק כאביו ואף שפרן הבית יוסף שם פירש בכוננת רבינו הטור שפוסק כתנא קמא רבני האחרונים שם כתבו שאין דרוך הטור לפסוק שלא כדעת הרא"ש בסתם אם אינו מפרש כן (עיי' שם בהגהות מוהר"ח) ואם כן דל מהכא סברת רבינו הטור דתליא בפלוגתא ומה שכתב עוד (בפירוש הרב ספר התרדים) בשם מהר"ם דפוסק כתנא קמא לא ידעתי היכא רמיזא דעת מוהר"ם וכבר רמזתי בראש אות זו דברי הרא"ש והמרדכי שכתבו בשם מוהר"ם שפוסק להא דכל הפטור ועושה הדיוט נקרא ולפי דבריו דתלי הא בהא הני מגלי דמוהר"ם סתראי ניהו ואם כן הוא ספק שקול במחלוקת הרי"ף והרמב"ם עם רבינו חננאל והרא"ש בעיקר הדין אלא דהאינדנא דאין כל בני אדם מכוננים אין חילוק בין שאר אדם לחתן אבל מעיקר הדין אין לנו הכרע דקימא לן כתנא קמא ודליתא להא דחזקיה: ומה שכתב (בפירוש ספר התרדים) דקימא לן דלא חיישינו ליוהרא נראה שאינו פשוט לומר כן ואנא חזיתיה לחד מרבנותא קמאי דפשיטא ליה לאידך גיסא מר ניהו הגאון מוהר"י מברונא בתשובה סי' צ"ו שנסאל על בחורים שלובשים הטלת קטן על בגדיהם בפרהסיא אי חיישינו ליוהרא והשיב דכיון שעכשיו הוא לבוש תלמידי חכמים שבו ניפר בין רב לבחור שאין רגילים ללבוש בפרהסיא כי אם הרבנים העושה כן הוא מן המתמיהים ונהו מחינן בידיה (במקומות שיש רשות לנה מהשררה) והביא ראיה מכבא קמא בפרק הפוגס דף ט"ו ריש ע"ב גבי אלעזר זעירא דסיים מסאניה אונפמיה וכו' אלמא מחינן בידי מאן דמשני משאר העם וכן בפרק מקום שנהגו דף ה"ו מדפריף למימרא דרבנן חיישי ליוהרא ורשב"ג לא חייש אלמא מאן דחייש מחינן ביה והוי איסורא ותנן סוף פרק קמא דברכות אמר רבן שמעון

בן גמליאל לא כל הרוצה ליטול את השם יטול ומפרש בגמרא דאף רבנן לא פליגי עליה אלא משום כיון דכולי עלמא קרו קריאת שמע לכן אם הוא קורא לא מיקוזי פניההוה הא לאו הכי כולי עלמא מודו דחיישינן ואף לר' יוחנן דאמר מוחלקת השיטה קיימא לן פרשב"ג במשנתנו אלו תנרף דב"ק.

ושוב פתב ואשפחן ינהרא שהיו חייבים עליה נידוי בזמן התלמוד פדאמרין בסוף פרק מרובה ד' פ"א יהודה בן קנוסא הנה קמפסע ואזיל קמיה דרבי ורבי תיא וכו' עיי"ש כל המעשה עד אי לאו יהודה בן קנוסא את גזרתיהוה לשקף בגינרא דפרזלא פירוש נידוי על דמיקוזי פניההוה עכ"ל ובסוף התשובה הביא דאמרו בירושלמי כל מאן דעביד מילתא דלא צריה נקרא הדיוט הנה רואה כמה דפליג הרב דיש לחוש ליהנהו והיו מפין ועונשין על זה בזמן חכמי התלמוד וכתב מפורש דאסור לעשות דבר שיש בו חשש ינהרא והרואה יראה דמה שפתב דהנה מחינן בידיה הן דבר רש"י בפסחים שם שפתב בד"ה ליטול בו את השם לא כל הרוצה ליטול יטלו דמיקוזי פניההוה ומחינן בידיה והרב לא הזכיר דברי רש"י כי סמך על המעשה בסוגיא אשר ישר יחזו פנימו דברי רש"י שם ולכן פתב בן כמדבר על הדיוט: אמנם מה שהוכיח מההיא דאלעזר זעירא שהדין נותן שהיו מפין בזמן התלמוד משום חשש ינהרא נראה לי הדל דאינו מוכרח והוא על פי מה שפתב הרב השואל בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' מ"ד בההיא דאלעזר זעירא שלא הנה מנהגם לילך במגעלים שחורים ועל כן הקפידו עליו מבי ריש גלותא שהלך בחוקותיהם עד שחקרו וידעו שהוא תלמיד חכם וכונתו לשם שמים עיי"ש.

הנה לפי זה אין ראיה מההיא דאלעזר זעירא דהנה מחינן במידי דאיפאחשש ינהרא דשאני התם דהנה מידי דאיסורא דעבר על ובחוקותיהם וכו' אבל במידי דנהרא ואין בדבר שום איסור מאן לימא לן דהווי מחו בידיה: גם מה שפתב ואף לר' יוחנן דאמר מוחלקת השיטה קיימא לן פרשב"ג במשנתנו הנה לפום מאי דכילולו לן זה פלל גדול הרא"ש והר"ן בפרק שני דגטין בסוגיא דזף י"ז ע"ב דכי קאמר בש"ס איפוחה היא דמייתי מדוכתא אחריתי מחליף עיי"ש לפי זה הוי ראיה לסתור שהרי בפסחים הביאו מתניתין דברכות דאמר רשב"ג לא כל הרוצה ליטול את השם יטול ואמר ר' יוחנן עליה מוחלקת השיטה ואם כן רשב"ג סובר דלא חיישינן ליהנהו וכיון דקיימא לן לפי שיטת הרב פרשב"ג במשנתנו היכי יליף מינה הרב דמחינן משום ינהרא דקיימא לן פרשב"ג במשנתנו והא איפכא הוא ולזה יש ליישב על פי מה שפתבו בעלי הפללים דלא נאמר פלל זה אלא כשהסתמא דש"ס או המקשה עצמו אומר איפוחה מה שאין כן היכא דהש"ס פריף נאמורא אחרתא אומר איפוחה דהש"ס פריף ור' יוחנן הוא דאמר מוחלקת השיטה אפטר דקאי אמתניתין דפסחים דההיא הוא דמחליף ודברכות דקיימא קיימא ואם כן רשב"ג הוא דחייש ליהנהו וכיון דקיימא לן פרשב"ג במשנתנו הכי נקיטין כן אפטר לצדד בדעת הרב: אלא דאפתי לא איפרק מחולשא דכי נמי לית לן פללא בכי האי גוונא הא ודאי לאו למימרא דאז הוי היפך הפלל וההיא דאייירין בה מחליף אלא הפנה דלא מסיימי ואיפא למימר דהא מחליף ואיפא למימר דאיך מחליף ואי הכי לא ברירא לן מילתיה ודעתיה דרשב"ג היכי הוי ואולי יש לומר שפנתו דכיון דמספקא לן בדעת רשב"ג אזלינן לחומרא נאמרין דהא דפסחים מחליף ודעת רשב"ג היא דחיישינן ליהנהו ואי נמי יש לומר דמה שפתב הרב ומפרש בגמרא דאף רבנן לא פליגי עליה וכו'

ואף לר' יוחנן וכו' אין פוננתו על הסוגיא דפסחים אלא פוננתו על הסוגיא דסוף פרק הנה קורא דאיתא נמי התם כי האי גוונא עי"ש ב"דף י"ז ע"ב והזכירה הרב שם ולפום פלגא דכ"יילו לן הר"ן והרא"ש שהיא דפסחים הוא דמחליף ולא שמיע ליה ולא סבירא ליה מה שכתבו בעלי הפלגים לחלק בין פשאומר המקשה גופיה לכשאומר אומר אחר מפל מקום מלבד הלחץ זה הדחק להעמיס פן בכוננתו אעיקרא דמילתא קשיא במאי דפשיטא ליה דקיימא לן פרשב"ג במשנתנו שגרא שפוננתו היא למאי דאמרינו בכמה דוכתי פל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה פמותו ואי לזאת קשה דאין זה פלל מוספם כמו שמתבאר מדברי הרב תוספת יום טוב בעירובין פרק שמיני משנה ז' דהרי"ף והרמב"ם (והרא"ש מוכח גם כן שסובר פן) לית להו האי פלגא וכבר האריכו הרבנים יד מלאכי ויעיר און.

ואני הדל פתבתי בכלל זה באריכות בס"ד לקמן באות ק"ל ועוד מלבד זה קשה שהרי בדין זה עצמו עין רואה דהרי"ף והרמב"ם סברי דאין לחוש ליהרא וכמו שכתב מרן בבית יוסף סי' ע' ואף דהתוספות והרא"ש פסקו דחיישינו ליהרא וכן דעת רבני האחרונים בכמה מקומות דחיישי ליהרא מפל מקום פינו דלדעת הרי"ף והרמב"ם הדין נותן דאין לחוש ליהרא מי מחינן בידיה מאן דעביד פהרי"ף והרמב"ם אתמהה: והראיה שביא שהיו מנדין משום יהרא מההיא דפרק מרובה גבי יהודה פן קנוסא הנה לפי מה שכתב מרן חיד"א בברכי יוסף סי' ס"ג בשם הרב מוהר"ר מנחם לבית מאיר הובאו דבריו בשיטה מקופצת לכבא קמא שם נראה דאין משם ראיה לנדות לסתם אדם המתמיר בדבר שגם אחרים גדולים ממנו מחמירים שכתב וז"ל דבר שהיתרו פשוט אין ראוי להתמיר בפני גדול בחכמה בשעה שהגדול נוהג היתר ואם עשה פן היה יכול הגדול לנדותו ואם נודע המתמיר בחסידות הרי זה עושה עכ"ל הרי דמה שהיו מנדין הוא דוקא למי שמתמיר בשעה שהגדול מיקל הא לאו הכי לא היו מנדין אף אם הגדולים לא היו מחמירים בשום זמן בדבר ההוא פל שפן פשהגדולים אחרים מחמירים בדבר וזה גם כן בא להתמיר על עצמו נראה דלא מצינו למילף מהתם דהיו מנדין אותו ועל פל פנים למדנו מדברי הרב דנקיט בפשיטות דחיישינו ליהרא וזה שלא כמו שגרא מדברי הרב ספר התרדים הנ"ל וכבר פתבתי למעלה (בד"ה והנה עם פי) דלפי מה שפירושו הירושלמי הרבנים פני משה וקרפן העדה פולי עלמא אית להו להא דחזקיה דתני פל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט ולא תלי האי מילתא בפלוגתא דחיישינו ליהרא או לא: הן אמת שהרב המרדכי בריש מסכת ברכות פתב דהמתמיר לקרות קריאת שמע בלילה מוחזי פיהרא שפל העושה דבר שאינו צריך לעשות נקרא הדיוט אלא אם כן הורגל בפרישות בשאר דברים והוא תנא דמסייע לפירוש הרב ספר התרדים דהא דנקרא הדיוט היינו משום יהרא אף פבר עמד בזה מרן חיד"א בברכי יוסף סי' ל"ב אות ב' על מה שכתב הרב יד מלאכי בכללי הדינים סי' שכ"ד דהא דכל הפטור מן הדבר וכו' היינו דוקא פשעושה אותו ליהרא ולבטל דברי חבירו אבל פשעושה לשם שמים אז יש לו שחר ומטי בה משם הגהות הרמב"ם שפספס מעיל שמואל וכתב בברכי יוסף שדבריו קרובים לדברי הרב שבות יעקב בח"ב סי' מ"ד שכתב דדוקא בפרהסיא דמחזי פיהרא אבל בצנעא רשאי להתמיר והביא גם דברי המרדכי הנ"ל וכתב שפספסו שער יוסף ביאר דלא משמע הכי מלשון הפוסקים אלא אפילו אם עושה בצנעא והוא באחד מקרי

הַדְיוֹט וְלֹא מִטַּעַם יִהְיֶה נִגְעוּ בָּהּ וְכֵן נִרְאָה דְאֶפְּלִיּוֹ עוֹשֶׂה לְשֵׁם שְׁמַיִם זֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ הַדְיוֹט אֱלוֹ תַנְרַף דב"ק.

וְלִי הַדָּל הַדְּבָר תְּמוּהָ לֹמַר דָּאֵם עוֹשֶׂה לְשֵׁם שְׁמַיִם רִשְׁאֵי לְהַחֲמִיר שְׂאֵם כֵּן מָה הַקֶּשֶׁה ר' מִיֵּאֲשָׁא לר' שְׁמוּאֵל מִדְּתַנִּי חֲזַקְיָה כָּל הַפְּטוּר מִן הַדְּבָר וְכו' וְכִי נִחְשַׁד ר' שְׁמוּאֵל בְּעֵינֵי ר' מִיֵּאֲשָׁא שְׂאֵינוּ עוֹשֶׂה לְשֵׁם שְׁמַיִם כִּי אִם לְבַטֵּל דְּבָרֵי חֲבָרוֹ וְגַם לְחַלֵּק בֵּין פְּרֻהֲסִיא לְצַנְעָא קִשְׂה בְּעֵינֵי דְאִין מִשְׁמַעוֹת הָעוֹבְדָא שְׁבִירוּשְׁלָמִי שְׁהִיו רַבִּים מְסוּבִים עִמָּהֶם כִּי הֵם לְבָדָם הָיוּ וְלֹא מְקַרִי זֶה בְּעֵלְמָא פְּרֻהֲסִיא וְעֵינֵינִי עִתָּה שְׁנִית בְּדְבָרֵי רַבִּין חֲסִידָא בְּסַפֵּר מִנְחָה טְהוּרָה וְרֵאִיתִי שְׁבַדְרָף ח"ן ע"ג הִבִּיא דְּבָרֵי הָרַב מְעִיל שְׁמוּאֵל וְתַמָּה עָלָיו מְגוּפָא דְּעוֹבְדָא שְׁבִירוּשְׁלָמִי וְלָכֵן פְּתַב דְּאִין תִּירוּצוֹ מְחֻנּוֹר כָּלָל: וְהִבִּיא שֵׁם (בְּבִרְפִי יוֹסֵף) מָה שְׁפַתְב הָרַב מְגוֹן אֲבָרְהָם בְּסִי ל"ב דְּצָרִיף לְהַתְּיָשֵׁב בְּדִין זֶה דְּמַצִּינוּ הַרְבֵּה חֲנוּמְרוֹת שְׁמַחְמִירִין עַל עֲצָמֵינוּ וְלֹא אֲמַרִינוּ דְּנִקְרָא הַדְיוֹט וְגַם בְּסִי בְּאֵר שְׁבַע תְּמָה עַל זֶה וְכִיָּם שֶׁל שְׁלֵמָה פֶּרֶק שְׁמִינִי דְּחֻלִּין בְּעֵנִין אֲכִילַת בְּשָׂר אַחַר גְּבִינָה פְּתַב בְּשֵׁם מוֹהֲר"ם שְׁנַרְאָה כְּחֻלֵּק עַל הַתְּלֻמוֹד אֲלָא אִם כֵּן עוֹשֶׂה מִשׁוּם גְּזֵר וּפְרִישׁוֹת וְכַתְּבַת עַל דְּבָרָיו וְאֵינִן בְּעֵינֵינִי הָאֲרַכְנוּ בְּעֵנִין זֶה בְּסַפְרֵי שְׁעַר יוֹסֵף סִי ד' וְשֵׁם יִישְׁבְּתִי הָא דְּאֲמַרִינוּ הַמְּחַמֵּיר תְּבֵא עָלָיו בְּרַכָּה בְּאִיזָה אֲנֹפֶן מִיֵּרִי וְהָאֲרַכְתִּי בְּדְבָרֵי הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"ב סִי ל' וְסִי מ"ד וּמְדְבָרֵי הַמְּרַדְכִי לְמַדְנוּ דָּאֵם הוֹרְגַל בְּפְרִישׁוֹת בְּשָׂאֵר דְּבָרִים אֵינוּ נִקְרָא הַדְיוֹט וְיָכוֹל לְהַחֲמִיר וּבְזֶה תְּנוּחַ דְּעֵתֵינוּ בַּחֲקִירַת הַרְבָּנִים בְּאֵר שְׁבַע וְגַם אֲבָרְהָם דְּזִימְנִין אֲמַרִי נִקְרָא הַדְיוֹט וְזִמְנִין מַצִּינוּ כְּמָה חֲנוּמְרֵי דִישׁ לֹמַר דְּלִמָּאן דְּנִקְיֵט חוּמְרֵי מִתְּנִיתָא וְהוּא נוֹהֵג תְּדִיר בְּפְרִישׁוֹת שְׁרִי לִיהַ לְהַחֲמִיר אֲבָל מִי שְׂאֵינוּ נוֹהֵג בְּפְרִישׁוֹת נִקְרָא הַדְיוֹט וְצִיִּין לְמָה שְׁפַתְב הָרַב יֵד מְלֶאכִי בְּכָלֵי הַדֵּינִים סִי שֵׁל"ו בְּשֵׁם הָרַב יֵד אֶהְרֹן א"ח סִי י"ז וְכַתְּבַת עַל דְּבָרָיו וּקְצַת קִשְׂה דִּהּוּ הֵן דְּבָרֵי הַרִיטְב"א בְּקִדְוִישִׁין כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי בְּסַפְרֵי שֵׁם וְהוּא רַמְזוֹ בְּסִי שֵׁכ"ד דְּבָרֵי הַרִיטְב"א וּמֵאַחַר שֶׁכֵּן אֲמַאי בָּאוֹת שֵׁל"ו מְטִי בְּהַ מִשְׁם הָרַב יֵד אֶהְרֹן וְעוֹד צִיִּין לְעֵינֵינוּ בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה לְהַרְמְב"ם בְּפֶרֶק ג' דְּסוּטָה גְּבִי חֲסִיד שׁוּטָה אֱלוֹ תַנְרַף דב"ק וְשֵׁם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה הַזְּכִיר הָא דְּאֲמָרוּ בִירוּשְׁלָמִי כָּל הַפְּטוּר מִן הַדְּבָר וְעוֹשֶׂהוּ נִקְרָא הַדְיוֹט וְגַם בְּסַפְרוֹ מְחֻזֵּק בְּרַכָּה בֵּא"ח סִי קכ"ח אוֹת ו' (בְּסוּף ד"ה זֹאת) פְּתַב וּכְבַר כְּתַבְנוּ בְּמָקוֹם אַחַר דְּגְדוּלֵי הַפּוֹסְקִים נִשְׁתַּמְשׁוּ בְּהָא דְּכָל הַפְּטוּר וְכו' נִקְרָא הַדְיוֹט עֵי"ש: הַמּוֹרֵם מְכָל הָאֲמוּרָה דְּהָא דְּתַנִּי חֲזַקְיָה כָּל הַפְּטוּר וְכו' נִקְרָא הַדְיוֹט הוּא כָּלֵל מְסוּבִים שְׁרִיר וְקִיָּים מִפִּי כָּל הָרַאשׁוֹנִים וְהָאֲחֻרֹנִים עֲלִיוֹנִים לְמַעְלָה וְלֹא מִשְׁמַע לְהוּ דְּפִלְגִי בְּהָא מִקְלָתָא בִירוּשְׁלָמִי כְּדִמְשַׁמַּע לִיהַ לְרַבִּין חֲסִידָא בְּעַל סַפֵּר הַחֲרָדִים כְּפִירוּשׁוֹ הַנְּ"ל וְרֵאִיתִי בְּסַפֵּר חֲדָשׁ דְּבָרֵי מְלִפְיָאֵל לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק לְאַמְזָא יצ"ו בְּסִי כ"ב אוֹת ו' שְׁפִירֵשׁ הִירוּשְׁלָמִי דְּבָרְכוֹת עַל דְּרַף שְׁפִירֵשׁ הָרַב בְּעַל תְּפֵר הַחֲרָדִים וְשׁוֹב רָאָה דְּבָרָיו וְהוֹקֶשֶׁה לוֹ דְּבָאָמַת כָּל הָאֲחֻרֹנִים תּוֹפְסִים לְכָלֵל גְּמוּר דְּכָל הַפְּטוּר מִן הַדְּבָר וְעוֹשֶׂהוּ נִקְרָא הַדְיוֹט וְכַתְּבַת לְחַלֵּק דְּזוֹקָא כְּשֵׂאֵינוּ עוֹשֶׂה בְּזֶה שׁוּם מְצוּהָ נִקְרָא הַדְיוֹט כְּמוֹ בִירוּדוֹ גְּשָׁמִים וְכו' אֲבָל כְּשַׁעוֹשֶׂה קְצַת מְצוּהָ שְׁפִיר דְּמִי וְהִינֵנוּ מִשׁוּם דְּמִשְׁנֵי בִירוּשְׁלָמִי דְּעַבְד כְּרַבֵּן גְּמִלְיָאֵל דְּאֵר דְּחֲתוּן פְּטוּר מְכָל מְקוֹם כֵּינּוּן שְׁיֵשׁ קְצַת מְצוּהָ שְׁפִיר דְּמִי וְכַתְּבַת שֶׁכֵּן נִרְאָה לוֹ לְדִינָא וּבְכַנּוּת הִירוּשְׁלָמִי וְצִיִּין בְּרַפִּי יוֹסֵף סִי ל"ב אֱלוֹ תַנְרַף דב"ק וְקִיָּצֵר מְאֹד בְּעֵינֵיקָר כָּלֵל זֶה לְפִי שְׁדְּבָרָיו בְּעֵנִין זֶה הָיוּ בְּאֵגֶב גְּרָרָא כִיעֵי"ש: אֲמַנְם בְּסַפֵּר אֲכֹן שְׁתִּיָּה הַנְּדַפֵּס חֲדָשׁ מִמֶּשׁ לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק לוֹצִיִן יצ"ו הַעֲמִיק בְּעֵנִין זֶה וּמִשׁוּם חֲבַת הַקּוֹדֶשׁ אֲעֲתִיק תַנְרַף דב"ק

והם בסי' כ"ב שגשאל בהולכי דרכים שפטורים מן הסנפה ורוצה להחמיר על עצמו לישב בסנפה אם יכול לברך גם פן דאף דבירדו גשמים מבואר בסי' תרל"ט בטורי זקב ס"ק י"ט דאינו רשאי לברך שאני התם דדמי לעבד שמוזג כוס לרבו וכו' ובתשובתו אחר שהאריך במחלוקת הפוסקים בדין טלת שאולה שפטור מן הצצית ודעת התוספות והרא"ש בפרק כל הבשר ד' ק"י דהרוצה לברך על טלת שאולה לא הפסיד לדעת רבינו תם במצנת עשה שהזמן גרמא דרשאות לברך ולדעת הגהות מיימונית ושא"ר פוסקים יש בזה משום ברכה לבטלה וכתב שאין הכרע להלכה במחלוקת זו וגם פתב כמה חילוקים בין טלת שאולה לנדון שגשאל עליו הנה אחר כל מאי דשקיל וטרי בזה הביא לשון הירושלמי בעיקר כלליו (כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט) ומה שפתב בפירוש הרב בעל ס' התרדים דתלי הא מילתא בפלוגתא דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכתב שלא מצינו בזה הכרעה מבונרת בפוסקים זימנין אמור רבנן המחמיר תבא עליו ברכה וזימנין אמרי הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט וכמו שפתב במגן אברהם סי' ל"ב בשם הבאר שבע: ומצא שהגאון בספר שנות אליהו בפרק קמא דברכות התעורר על זה וכתב שהחילוק הוא בין אם הדבר שרוצה להחמיר הוא מצנה בעצם רק שפעת לא הצריכהו חכמים לעשות מצנה זו מאיזה טעם שיש להם אז אם עושה מצנה זו אף שהוא פטור מקבל עליה שחר מה שאין פן דבר שאין בעצם מצנה כגון היסבה בליל פסח או שירטוט ספרים וכיוצא שזאת בעצם אינה שום מצנה מחמת עצמה רק שהצריכהו חכמים כדי ליפות הכתב או כדי לישב דרוח חידות אזי בכי האי גוונא כל שפטרוהו מלעשות אם עושה נקרא הדיוט פנין שאינו מקיים שום מצנה בעשייה זו וכתב שסברא זו נמצאת בחידושי הריטב"א לקידושין ד' ל"א אהא דאמרין גדול המצונה ועושה נז"ל ורבינו הגדול פירש שהמצות אינן להנאת השם יתברך אלא לזכותינו ומי שהוא מצונה מקיים בגזירת המלך ולפיכך שחרו הרבה יותר מזה שלא קיים מצנת המלך ומכל מקום אף הוא ראוי לקבל שחר שהרי מטוב לכב וכו' הכניס עצמו לעשות מצנת השם יתברך ונדוקא במצות שצנה השם יתברך לאחרים שיש לו בהן רצון אבל העושה מעצמו מצות שלא ציונה בהם התורה כלל זו היא שאמרו וכו' שנקרא הדיוט עכ"ל הובאו דבריו בשו"ת שו"מ ח"ד ומה מאד מכוננים דברים אלו לדברי הגאון בשנות אליהו וביאר עוד שכל זה הוא לדין שאין לנו הכרע אם לפסוק דהרי"ף והרמב"ם שפסקו כתבא קמא דרשב"ג חתן אם רצה לקרות קורא או הלכה דהרא"ש שפסק כרשב"ג אבל שיטת הרא"ש שפוסק כרשב"ג אינה פן דלדידה אף בדבר שהוא מצנה בעצם מכל מקום פנין שעכשיו פטרוהו חכמים אם עושה נקרא הדיוט היפך דברי הריטב"א ושנות אליהו הנז"ל כמו שפתב הרא"ש להדיא בריש פרק מי שמתו לענין אם מת לו מת בשבת שאוכל במוצאי שבת בלא הבדלה שאם רוצה להחמיר אינו רשאי כדאמרו בירושלמי כל הפטור וכו' הרי דאף אם מקיים מצנה שהיא בעצם מצנה מכל מקום פנין שהוא פטור נקרא הדיוט: שוב פתב להעיר בדברי הרא"ש עצמו דבטלת שאולה פסק דהרוצה לברך לא הפסיד לדעת רבינו תם דנשים מברכות אמצות עשה אלמא דהמחמיר לא נקרא הדיוט ואילו באוגן פסק דהוי הדיוט וכתב לחלק דבטלת שאולה פנין דהבעלים חייבים שנייה לברך מטעם ערבות ועוד הוצרך לחלק בין עוסק בדבר הרשות שבוה יכול להחמיר לעסוק במצנה כמשמר את מתו ועוסק בצרכי צבור שאינו רשאי להפסיק מצותו ונקרא

הַדְּיוּט וְכוּ' וְגַם הָרָא"ש מוֹדֵה לְסִבְרַת הָרִיטְבֵּ"א וּשְׁנוֹת אֵלֶיהוּ הַנַּ"ל וּמְסִיק לְעִנְיַן הַשְּׂאֵלָה הַנַּ"ל שְׂאֵם מֵה שְׁפֹטוֹר מְסוּפָּה הוּא מְשׁוּם שֶׁהוּא מֵהוֹלְכֵי דְרָכִים וְכִינְצָא מְדַבֵּר הָרְשׁוּת אֲזִי אֵף שְׁמֵן הַדֵּין פְּטוֹר אִם רוּצָה לְהַחְמִיר לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ בְּמִצְוֹת רִשְׁאֵי לְבַרְךָ גַּם כֵּן וּמִקְבֵּל שְׂכָר אֲבָל אִם הוּא פְּטוֹר מְשׁוּם שְׁעוֹסֵק בְּמִצְוָה אַחֲרַת אֲזִי הוּי סְפָקָא דְדִינָא דְלִשְׁיטַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם רִשְׁאֵי לְבַרְךָ וּלְשִׁיטַת הָרָא"ש וּשְׂאָר פּוֹסְקִים אֵינּוּ מְבַרְךָ אֵלּוּ תוֹנְרָף דַּב"ק עִי"ש בְּאַרְיכוֹת וּכְפִי אֲשֶׁר הִתְעַנְגְּתִי בְּפִילְפוּלוֹ הַנְּעִים הֵייתִי חֲפִיץ מְאֹד לְהִשְׁתַּעֲשַׁע בָּהֶם וּלְבָאָר אֵיזָה דְבָרִים אֵף לֹא יִכְוֹלְתִי פְּעֵת וְהַמְעִינִי בְּכָל אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי אֲנִי הַדָּל בְּאוֹת זֶה עֵינְיִי תַחֲזוּנָה מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהֶגְאֹן הַנַּ"ל יצ"ו פִּינוּן בְּדַעְתּוֹ הַגְּדוּלָה לְדַעַת רַבְּנֵי קַדִּישֵׁי שְׁקַדְמוּהוּ וְלֹא הֶעֱלַם עַל שְׁפָתָיו לְפִי שְׂאִין מְצוּיִים בְּאַמְתַּחַת סְפָרֵיו וּבַפְּרָטוֹת בְּמֵה שְׁנֹשָׂא וְנִתְּנוּ בְּדִין טָלַת שְׂאוּלָה אִם הִיָּה רוּאָה דְבָרֵי מְרֵן חֵיד"א בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה יו"ד ס' ס"א כְּמוֹ שְׁרַשְׁמַתִּי לְמַעְלָה (בַּד"ה וּבְסִפְרוֹ מַחְזִיק) הִיָּה שְׁמַח לְקִרְאָתָם וּמְסַלְסֵל בַּדַּב"ק וְגַם בְּמֵה שְׁכַתְבִּי בְּשֵׁם הַרְמַב"ן וְהָרִיטְבֵּ"א הֶאֱרַכְתִּי אֲנִי הַדָּל בַּס"ק ב' וְאַפְרִיּוֹן נְמַטְיָה דְדַלִּי לֹן מְרַגְנִיתָא דְבָרֵי הֶגְאֹן בְּשְׁנוֹת אֵלֶיהוּ שְׁדַבְרֵיו מְכוּוֹנִים לְדְבָרֵי שְׁנֵי הַמְּאֹרוֹת הַגְּדוּלִים הַרְמַב"ן וְהָרִיטְבֵּ"א וְהִבְאִיתִי כֵּן גַּם בְּשֵׁם אֵיזָה מְרַבְנֵי הָאַחֲרוֹנִים וְאִם הִיָּה רוּאָה הַרְבֵּי יצ"ו מֵה שְׁחִילְקֵי מְרֵן חֵיד"א בְּזָה כְּמוֹ שְׁכַתְבִּי בְּשֵׁמוֹ שֵׁם (בַּד"ה וּמְצַאֲתִי) כְּנֹרָאָה דְלֹא הִנְהָ קַשְׂיָא לִיָּה מֵה שֶׁהַקְּשָׁה מִדְּבָרֵי הָרָא"ש שְׁכַתְבִּי לְגַבֵּי אוֹנֵן הָא דְכָל הַפְּטוֹר מִן הַדְּבָר וְכוּ': עוֹד כְּתַב שְׁבִשׁוֹ"מ חֶלֶק ד' ס' י"א כְּתַב שְׁדוּקָא לְעִנְיַן מִצְוֹת סוּפָה כְּתַב הַרְמַ"א שְׁנֹקְרָא הַדְּיוּט מְשׁוּם שְׂאֵם רוּצָה אֵינּוּ אוֹכֵל וְאֵינּוּ חֵיִיב בְּסוּפָה הַלְּפָף הוּי כְּדַבֵּר הָרְשׁוּת וְלִכּוֹן הַמַּחְמִיר הוּי הַדְּיוּט אֲבָל לֹא בְּשְׂאָר דְּוֹכְתִי דְּאִיכָּא מִצְוָה אֲזִי לֹא נִקְרָא הַדְּיוּט אֲבָל לֹא נִרְאָה בְּעִינְיֵי חִילּוּק זֶה דְּנֹדָאֵי יְשִׁיבַת סוּפָה נִחְשָׁבַת לְמִצְוָה מִדְּמַבְרַכִּינֵן לִישֵׁב בְּסוּפָה וְכִמוֹ שְׁחִלְקוּ הַפּוֹסְקִים בֵּין סוּפָה דְּמַבְרַכִּינֵן כֹּל שְׁבַעָה לְמִצְוָה שְׂאִין מְבַרְכִין כֹּל שְׁבַעָה וְהֵינּוּ מְשׁוּם דִּילְפִינֵן מְבִסוּכוֹת תִּשְׁבּוּ פְּעִין תְּדוּרוֹ שְׁכָל שְׁבַעַת הַיָּמִים עוֹשָׂה סוּפָתוֹ קְבַע וְכוּ' וְאִם יַעֲשֶׂה בֵּיתוֹ קְבַע וְסוּפָתוֹ עֲרָאֵי מְבַטֵּל מִצְוַת סוּפָה בְּיָדָיִם וְלִכּוֹן אֵין חִילּוּק בֵּין מִצְוָה זֶה לְמִצְוָה אַחֲרַת וּבַפְּרָט כִּי הַמְעִינֵן בִּירוּשְׁלַמִּי שְׁבַת שֵׁם וּבְהִרְאֻשׁוֹנִים מְבֹאָר דְּלִיתָא לְהֵאֵי חִלּוּקָא: י"א) הַרְבֵּי תַפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶק קַמָּא דְּבִרְכוּת מְשֻׁנָּה ג' אֲמַאי דְּתַנּוּ אָמַר ר' טַרְפוֹן אֲנִי הֵייתִי בָּא בְּדַרְךָ וְהִטַּתִּי לְקִרוֹת כְּדַבְרֵי בֵּית שְׂמַאי וְסַפְנֵתִי בְּעֲצָמֵי מְפָנֵי הַלִּיֶסְטִים אָמְרוּ לוֹ כְּדָאֵי הֵייתִי לְחוּב בְּעֲצָמָה שְׁעַבְרַתְךָ עַל דְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל כְּתַב דְּבַגְדוֹל הַדּוֹר לֹא אָמְרִינֵן פְּטוֹר וְעוֹשָׂה נִקְרָא הַדְּיוּט וְז"ל (בְּאוֹת כ"ה) תְּקִמָּה הָרִי אֵיָּהוּ נְמִי הַכִּי קָאָמַר דָּאִין לֹמַר דְּאִישְׁתַּבּוּחֵי מְשֻׁתַּבַּח שֶׁהַכְּנִיס אֶת עֲצָמוֹ לְסַפְנָה לְקִרוֹת כַּב"ש (כְּרַשְׁד"ם ד' ק"ל ע"א) לִיתָא דְּהָרִי אֵינּוּ בְּכָלֵל יְהֵרַג וְאֵל יַעֲבֹר רַק עֲבוֹדַת אֱלִילִים גִּילּוּי עֲרִיּוֹת וְשְׁפִיכוֹת דְּמִים וְאִם תִּמְצָא לֹמַר אֵף לְמַאי דְּקִיָּמָא לֵן כִּירוּשְׁלַמִּי פְּרַק שְׁנֵי דְּשְׁבַת כֹּל הַפְּטוֹר מִהַדְּבָר וְעוֹשָׂהוּ נִקְרָא הַדְּיוּט מְכָל מְקוֹם אָדָם גְּדוּל שְׂאֵנִי וְכַרְבֵּן גְּמְלִיאֵל בְּפָרֶק שְׁנֵי מְשֻׁנָּה ה' וְאֵף לְמַאי דְּקִיָּמָא לֵן בִּי"ד ס' קנ"ז דְּבַמְקוֹם דִּיעֲבֹר וְאֵל יְהֵרַג אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ עַל כָּל פְּנִיִּים הִיכָּא דְּלִיכָּא וְדָאֵי סַפְנָה וְלֹא שְׁכִיחַ הֵיזְקָא מִצְוָה בְּעִינְדָּא דְּעַסִּיק בָּהּ אֲגוּנֵי מְגָנָא וְרָאָה מר' עֲקִיבָא שֶׁהַכְּנִיס עֲצָמוֹ לְסַפְק סַפְנָה בְּנִטְלִית יָדָיִם בְּעִירוּבֵין ד' כ"א ע"ב שְׁהִיָּה סוּמָף עֲצָמוֹ שְׁלֹא יִנְיָחוּ שׁוֹמְרֵי בֵּית הָאֲסוּרִים לְמוֹת בְּצָמָא כֹּל שְׁכָן הִכָּא בְּקִרְיָאָת שְׁמַע דָּאִית בָּהּ קַדְוֹשַׁת ה' וְיַחְזוּד שְׁמוֹ יִתְבַרְךָ עַל כָּל פְּנִיִּים אוֹ אִישְׁתַּבּוּחֵי מְשֻׁתַּבַּח לֹא הִנְהָ לִיָּה לְמִימַר וְהִטַּתִּי וּמְדָאָמַר וְסַפְנֵתִי לְבַסוּף שְׁמַעַת מִיָּנָה דְּאַחַר כְּףָּה מַעֲצָמוֹ הִיָּה מִתְגַּלְגֵּל

הספנה וגם הוא ראה אותו העונש משמאי ול"מ ונראה דהכי קאמרי ליה לאו משום שהיית בדרה וכל הדרכים בחזקת ספנה כבירושלמי פרק רביעי דברכות אלא פדאי היית לחוב בעצמה דייקא אפילו אם לא היה בדרה עכ"ל: הרי שפתב דבגדול ליתא להא דנקרא הדיוט והוכיח פן מדרבן גמליאל שקרא בלילה הראשון ואין משם הכרח לפי מה שפתב הוא עצמו שם דכיון דפיתור הקתן הוא משום שאינו יכול לכונן רבן גמליאל הרי היה יכול לכונן ואינו פטור ולא נקרא הדיוטעי"ש על כל פנים הרי פתב בטעמו של ר' טרפון ולדעתו פאן גם טעמו של רבן גמליאל הוא מפני זה דבגדול ליכא משום נקרא הדיוט ונראה לפי זה דאזיל בשיטת רבינו הספר החרדים שהבאתי בס"ק יו"ד ועוד אינה רבני האחרונים שנגרא שפוכרים פן דהא דפטור ועושה נקרא הדיוט הוא משום דמיקחי פינוקרא ועל זה שינה שפיר לחלק בין שאר אינשי דעלמא לאדם גדול אבל לפי מה שפתב מרן חיד"א בברכי יוסף סי' ל"ב שהבאתי שם (בד"ה הן אמת שהרב המרדכי) דמשמע מדברי הפוסקים דהא דנקרא הדיוט לא נגע ולא פגע פינוקרא ואפילו בצנעא אם עושה מה שפטור נקרא הדיוט נראה דאין לחלק בין שאר אינשי לגדול ויתכן שגם הרב תפארת ישראל לא פתב פן לקושטא דמילתא רק פתב לצד פן בכדי ליישב פירוש של הרב מוהרשד"ם דאישתבחי אישתבחי: ואף שפתבו התוספות בדרף ט"ז (בד"ה מעשה) דהא דתנו מעשה ברבן גמליאל שקרא בלילה הראשון שנשא לאו מעשה לסתור הוא דקמשמע לן אם גדול הדור והוא בוטח בעצמו שיוכל לכונן והוא ראוי ליטול את השם הרשות ביזו ונהרי רבותינו התוספות נקטי להא דכל הפטור ועושה נקרא הדיוט פדכתיבנא בראש אות זו ואם פן בהכרח לומר דסברי דלגבי גדול לא איתמר הא דפטור וכו' נראה דאין מזה הכרח משום דיש לומר דמה שפתבו התוספות פן הוא דוקא לדבר התלוי בכונה שמפני שאינו יכול לכונן הוא שפטור אבל לא בשאר דבר שאין הפטור משום חסרון פהונה ואי נמי דדוקא שלא לבטל קבלת מלכות שמים הוא דגדול יכול להחמיר ואין ללמוד מזה לשאר דברים שאין בהם ביטול קבלת מלכות שמים וכן ממה שפתב הרב המרדכי בריש מסכת ברכות המחמיר לקרות קריאת שמע בלילה מיקחי פינוקרא וכו' נקרא הדיוט אלא אם פן הורגל בפרישות בשאר דברים אין להביא ראיה דלאדם גדול שרי בכל דבר הפטור דיש לומר דדוקא בקריאת שמע משום קבלת מלכות שמים הוא דשרי ליה ועיין לקמן בסמוך: וראיתי לידידי הגאון מוהרי"א יצ"ו בס' עמודי אש בנימוקיו על הירושלמי בדרף א' סוף ע"ד וז"ל ועיין בתפארת ישראל ברכות שפתב דאף דקימא לן כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט בירושלמי פרק ב' דשבת מפל מקום אדם גדול שאני וכרבן גמליאל פרק ב' משנה ה' עכ"ל ולא ראה בירושלמי גופיה פאן ובפרק א' דשבת דמקשה מרבן גמליאל ומתריז דקריאת שמע שאני דאית ביה מלכות שמים ושמעת מינה דגם אדם גדול כרבן גמליאל אין לו להחמיר בשאר דברים עכ"ל משמעות דבריו הוא דבירושלמי מקשינו אדתני חזקיה כל הפטור ועושה נקרא הדיוט מדרבן גמליאל דקרא קריאת שמע בלילה הראשון ומשנינו דשאני קריאת שמע דאית בה מלכות שמים וכפי אשר העתקתי דברי הירושלמי בזה לעיל בס"ק יו"ד (בד"ה והא לה לשון הירושלמי) מובן שלא נזכר בירושלמי מזה רק מה שאמרו שם הוא דר' שמואל (מאריה דעובדא דאיפסיק לתפלה) רצה להביא ראיה שיכול אדם להחמיר במה שפטור מן הדין מדתנו חתן פטור ותנו נמי חתן אם רצה לקרות קורא ולפי גירסת הרב קרבן

הַעֲדָה (שֶׁהַזִּכְרִיר בְּעִמּוּדֵי אֵשׁ) דָּחָה ר' מִיֵּאֲשָׁא רֵאֵיָה זֹו דְּמִשְׁנָה דְּחִתָּן אִם רָצָה קוֹרָא אֲתֵיָא כְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר אֵינִי שׁוֹמֵעַ לְבִטּוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם וְסַיִים הֶרֶב קְרַבֵּן הַעֲדָה (בְּפִירוּשׁ הַשְּׁנִי שֶׁעֲשָׂאוּ עֵיקָר) וְדוֹקָא בְּקִרְיַת שְׁמַע דְּאִיכָא מַלְכוּת שְׁמַיִם כְּלוּמַר דְּמֵאֵי דְתַנִּי תַנָּא חֲתָן אִם רָצָה קוֹרָא וְדִין זֶה הוּא לְכָל אָדָם הֵינְנו דְּוֹקָא בְּקִרְיַת שְׁמַע זֹו הִיא סוּגִית הַש"ס יְרוּשְׁלַמִי וְאִין מְזָה רֵאֵיָה דְגַם אָדָם גְּדוֹל אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְהַחְמִיר בְּשִׂאָר דְּבָרִים חוּץ מִקִּרְיַת שְׁמַע כְּדָאָמַר רַב עִמּוּדֵי אֵשׁ יצ"ו מִשְׁמָא דְגַמְרָא וְאִנְכִי לֹא יְדַעְתִּי אֵיָה מְקוּם דְּבָרֵי הַש"ס יְרוּשְׁלַמִי כְּזֶה: וְדְבָרֵי הֶרֶב מוֹהֲרֵשֵׁד"ם שְׁרַמְזֵי הֶרֶב תַּפְאָרַת יִשְׂרָאֵל הֵנָּה לֹא הִרְאָה מְקוּמָם כְּדָרְךָ כָּל הַמְחַבְרִים (לְצִיָּין הַחֲלָק וְהַסִּימָן) וְהַסְפָּר שְׁבִיָּדִי הוּא דְפוּס חֲדָשׁ וְאִין בְּשׁוּם אַחַד מִהַחֲלָקִים הַדָּף שְׁצִיָּין (ד' ק"ל) וְאֲשֶׁר הֵיָה בְּיַד הֶרֶב הוּא דְפוּס יִשְׁן וְכַפִּי הַנִּרְאָה כְּוַנְתּוּ לְדְבָרֵי שְׁבַחֲלָק יו"ד סי' קב"ץ (בד"ה אִין סִפְקָא) וְאִם הֵאָמַת הוּא כֵּן תִּמְיָה בְּעִינֵי שְׂדוּחָה דְבָרֵי בְּשִׁתֵּי יָדִים כְּאִילוּ מִפִּי עֲצָמוּ אֲמָרָם (הֶרֶב מוֹהֲרֵשֵׁד"ם) וְעֵין רוֹאָה שְׁמָה שְׁכַתַּב כְּזֶה כֹּן גַם בְּשֵׁם הֶרֶמְב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה וְתוֹרָף דְּבָרֵי הֶרֶב מוֹהֲרֵשֵׁד"ם הֵם שְׁהִבִּיא מַה שְׁשִׁמַע שְׁחַכְמֵי אֲפַת בְּרִשׁוֹת הַשְּׁרָרָה הִיוּ מַחְרִימִין וּמְנַדִּין לְשׁוֹמְרֵי הַשְּׁמִיטָה וְכַתַּב (בְּסוּף ד"ה וְלַעֲנֵן שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה) שְׁיֵשׁ לְהִבִּיא קֶצֶת רֵאֵיָה שְׁיֵשׁ לְרַבִּים לְהַכְרִיחַ לִיחִיד אֲפִילוּ לְהַקְלֵ מִפְּרָק עַרְבֵי פְסָחִים דָּף ק' ע"א רְצוּנָה נְפָסִיק וְכו' עַד שְׁמָא יִרְאוּ הַתַּלְמִידִים וְיִקְבְּעוּ הַלְכָה לְדוֹרוֹת אֲמָרוּ לֹא נָזוּ מִשָּׁם עַד שְׁקַבְּעוּ הַלְכָה כַּר' יוֹסִי עִי"ש.

וְאַחַר שְׁבִיָּאָר הוֹכַחְתּוּ סַיִים וְז"ל וְאִם כֹּן נִרְאָה קֶצֶת מְכָאן שְׁאִין לְתַמּוּהָ טוּבָא מַחְכְּמֵי אֲפַת תוּבב"א וְגַם הִרְאָיָה מְרַבֵּי טְרַפּוֹן שְׁהִטָּה לְקִרוֹת כְּבֵית שְׁמַאי וְרָצָה הַשְּׁוֹאֵל לְדַחֹת רֵאֵיָה זֹו דְּחִיָּיתוּ אֵינָה דְחִיָּה אַף עַל פִּי שְׁבַמָּה שְׁפִירֵשׁ וְהַסְכַּנְתִּי בְּעֲצָמֵי מְפָנֵי הַלְסָטִים הוּא פִּירוּשׁ אֲמַאי שְׁכַתַּב (שְׁאָמַר) שְׁסַכַּנְתִּי בְּעֲצָמוּ וְלֹא אָמַר נְסַכַּנְתִּי דְּהִיָּה מִשְׁמַע מִמִּילָא אֲלֵא שְׁהוּא בְּעֲצָמוּ הַכְּנִים עֲצָמוּ בְּסַכְּנָה לְעֲשׂוֹת כְּדְבָרֵי בֵּית שְׁמַאי וְכֹלֵי הָאֵי וְדַאי לֹא הֵיָה לוֹ לְעֲשׂוֹת נִרְאָה שְׁהַשְּׁוֹאֵל לֹא רֵאֵה פִּירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה לְהֶרְמְב"ם שְׁרֵן פִּירֵשׁ הוּא בְּפִירוּשׁוֹ וְז"ל שְׁמַתִּי נְפָשִׁי בְּכַפִּי לְפִי שְׁהוּא יָרַד מֵעַל בְּהִמְתּוֹ וְיָשַׁב לְאַרְצֵי וְהִטָּה וְעַל דַּעַת בֵּית הַלֵּל הֵיָה יָכוֹל לְקִרוֹת קִרְיַת שְׁמַע וְהוּא הוֹלֵךְ רוֹכֵב עַל בְּהִמְתּוֹ עַכ"ל מְכָל מְקוּם יֵשׁ מִשָּׁם רֵאֵיָה כְּפִי מַה שְׁבָא בְּגַמְרָא מְעַשֶּׂה בְּרַבֵּי יִשְׁמַעְאֵל וּר' אֶלְעָזָר שְׁהִיוּ מְסוּבִין בְּמְקוּם אַחַד וְהֵיָה ר' יִשְׁמַעְאֵל מְנֻטָּה וּר' אֶלְעָזָר זְקוּף וְכִינּוּן שְׁהִגִּיעַ זְמַן הַקִּרְיָאָה הִטָּה ר' אֶלְעָזָר וְזִקְף ר' יִשְׁמַעְאֵל אָמַר לֵיהּ אֲמַשְׁוֹל לָהּ מְשַׁל וְכו' עַד אֲנִי עָשִׂיתִי כְּבֵית הַלֵּל וְאַתָּה כְּבֵית שְׁמַאי וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁמָא יִרְאוּ הַתַּלְמִידִים וְיִקְבְּעוּ הַלְכָה לְדוֹרוֹת וְכִי תִימָא בֵּית הַלֵּל נְמִי אִית לְהוּ מִטִּין הֵנִי מְיָלִי דְּמֻנְטָה מְעִיקָרָא וְכו' מִשְׁמַע בְּפִירוּשׁ דְּאִיכָא קַפִּידָא וְשְׁאִין לְהַחְמִיר בְּמְקוּם דְּאִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁמָא יִטְעוּ לֹאמַר שְׁכֹן הַלְכָה וְאֵינָה הַלְכָה וְלֹא עוֹד דְּאֲמַרִּינוּ הֵתָם אָמַר רַב נַחְמָן עָשָׂה כְּדְבָרֵי בֵּית שְׁמַאי חֵיִיב מִיתָה הֶרֶי בְּפִירוּשׁ דְּאֲפִילוּ מִי שְׁרוּצָה לְהַחְמִיר בְּדָבָר שְׁאִינוּ מִן הַדִּין שְׁאִינוּ רִשְׁאֵי לְעֲשׂוֹת כֹּן וְכַמְדוּנְמָה לִי שְׁהַחְכַּם הַשְּׁוֹאֵל לֹא רֵאֵה הַגַּמְרָא וְלָכֵן כָּתַב שְׁאֲפִילוּ כְּדְבָרֵי בֵּית שְׁמַאי רִשְׁאֵי לְהַחְמִיר אֲלֵא שְׁאִין לוֹ לְהַסְתַּפֵּן וְכַבֵּר הוֹכַחְנוּ שְׁאִינוּ כְּדְבָרֵי אֲלֵא שְׁאִין אָדָם רִשְׁאֵי לְהַחְמִיר בְּמְקוּם דְּאִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁמָא יִטְעוּ וְיִקְבְּעוּ הַלְכָה לְדוֹרוֹת לְפִי שְׁחוֹתְמוּ שְׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַת וְצָרִיף לְקַיִים הֵאָמַת בְּמָה שְׁהוּא אָמַת אֲפִילוּ לְקוֹלָא אֲלֵא שְׁמַכָּל מְקוּם אֲנִי אֹמַר שְׁנַדְאֵי הַפְּרִיזוּ עַל הַמְּדָה יוֹתַר מְדַאי כְּמוֹ שְׁכַתַּבְתִּי שָׁם (בְּכִסְף הַרְאִשׁוֹן שֶׁהַזִּכְרִיר שָׁם וְלֹא יְדַעְתִּי אֵיָה מְקוּם כְּבוֹדוֹ).

ועוד ראיה לדעתי שראוי לאדם להסתכן כדי לקיים מדת חסידות כדאמרנו בירושלמי (סוף פרק שמיני דמסכת תרומות) והביאו הר"ן בפרק יום הכיפורים האי בר נש תבעיה מלכותא וערק ללוד לגבי ר' יהושע בן לוי ואקוף מלפא מדינתא ויהב להו ונהו אליהו רגיל ליה ותו לא איתגלי ליה נצם פמה צומין עד דאיתגלי ליה אמר ליה לדילטור אנא מיתגלי אמר ליה ולא משנה עשיתי אמר ליה וזו משנת חסידים היא הרי בפרוש שאף שהדין היה מה שעשה ר' יהושע עם כל זה נתפעס אליהו עמו מפני שלא עשה מדת חסידות ואם פן איך אפשר לילה אל קצה האחר לנדות ולהחרים למי שרוצה לנהוג מדת חסידות הא אמרינו בפרק במה טומנין אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה הטמין לי צונן וכו' שמע ר' אמי איקפד וכו' משום דאדם חשוב שאני עי"ש הרי שאדם חשוב יש לו להחמיר לפניו מן הדין אלו דברי רבינו הרשד"ם בזה (העתקתי ממנו אף מה שאינו צריך לדאמן עלה הואיל ואתא לידן ואין ספר היקר הזה מצוי ביד כל אדם ומזקנים אתבונן פן ארחות צדיקים רבותינו בעלי הש"ס שמביאים ברייתא שלמה אף פשטין צריכין אלא למיעוטא דמיעוטא השנוי בה) ועל זכר לדבר שכתב שראוי להסתכן אף על מדת חסידות עיין במה שהבאתי לקמן (בד"ה ובמה שהבאתי) בשם הרב דברי יוסף: הנה רואה שמה שכתב רבינו הרשד"ם בפרוש דברי ר' טרפון במה שאמר וסכנתי בעצמי שפונתו היא לומר שהכניס את עצמו לסכנה כדי להטות כדברי בית שמאי הן הן דברי רינו הגדול בפרוש המשנה ואם הרב תפארת ישראל אין דעתו נוחה בפרוש זה היה לו לכתוב הדברים בשם אומר הרמב"ם בפרוש המשנה ולדחותם ואין לו עסק עם הרב מוהרשד"ם פי הוא פתב פן על סמך דברי הרמב"ם ואולי מה שכתב הרב תפארת בשם הרב מוהרשד"ם דבריו הם במקום אחר ואנכי לא ידעתי: ונדאמן עלה אם אדם גדול יכול להחמיר על עצמו ואין חשש משום פטור מן הדבר וכו' נראה לכאורה דשפיר דמינגלמד פן מדברי מרן הב"י בסי' תר"מ (בד"ה וחתן כתב הרמב"ם) שהביא מה שאמר ר' אבא בר זבדא בפרק הישן ד' כ"ה דחתן פטור מסוכה וכן פסק הרמב"ם וכן נראה מדברי הרי"ף וסיים על זה ואף דבית הכי אמרינו אמר ר' זירא אנא אכלי בסוכה וחדאי בחופה וכל שפן דחדאי לבאי דעבידנא תרתי מצנת סוכה ומצנת גישואין איפא למימר דמדת חסידות היתה עכ"ל דמתבאר שפובר שר' זירא מודה לר' אבא בר זבדא דמן הדין פטור אלא שממדת חסידות היה מחמיר על עצמו וקשה הלא כל הפטור ועושה נקרא הדיוט ובפרט לפי מה שהבאתי למעלה בסק"ז (בד"ה ומרן חיד"א) שבספר פתח עינים מפרש בעובדא דר' ירמיה ור' זירא דנגה להו לצלוני דר' ירמיה סובר לחלק בהא דכל הפטור וכו' ור' זירא סובר דבכל גוונא אתמר כל הפטור וכו' נקרא הדיוט עי"ש ואי הכי תיקשי לן טפי היכי עביד ר' זירא הכי ואם שאפשר לומר דר' זירא דלא נחה דעתו במאי דעביד ר' ירמיה הוא דוקא לגבי להפסיק הלימוד פמו שרמו באומרו מסיר אונן משמוע תורה וכו' אף מדברי מרן חיד"א לא משמע הכי אלא דבכל מקלי סבר ר' זירא דהמתחמיר במה שפטור נקרא הדיוט: והנה נראה ליישב על פי דברי הריטב"א והרמב"ן שהבאתי בסק"ב דדוקא אם בא לעשות דבר שאין מי שחייב בדבר ההוא הוא דנקרא הדיוט אבל אם הוא ושאר בני אדם חייבים פיון שהוא עושה מצוה אשר ציונה ה' לאחרים אף שהוא פטור יכול לעשותה ומקבל עליה שחר פמי שאינו מצוה ועושה והיינו טעמא דנשים במצנות עשה שהזמן גרמא וכמו כן בחתן נוכל לומר אף שהוא פטור מפל מקום

כִּינּוּן דְּכּוֹלֵי עֲלָמָא מִיְחִיבֵי מְצִי שְׁפִיר לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ וְאִין בְּזָה מְשׁוּם פְּטוֹר וּבְדִין הוּא שְׁיִטְוֹל שְׁכָרוֹ: אֵלָא דְאִין זֶה מִן הַיְשׁוּב שְׁכָבֵר הִבְאֵתִי שָׁם מַה שְׁבִינְאָר מְרֵן חֵידָ"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף יו"ד ס'י' שֶׁל"ג וּבְמַחְזִיק בְּרֵכָה יו"ד ס'י' ס"א שְׁהַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי הַרִיטְבָ"א וְהַרְמַב"ן הַגַּ"ל מִדְּבָרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי עֲצָמֵן דְּמוּכַח דְּאָף בְּמַצָּנָה שְׁאַחֲרִים חֲזִיבִים מְכַל מְקוּם זֶה שְׁפִטוֹר מְאִיזוּ סָבָה אִם מַחְמִיר נִקְרָא הַדְּיוּט וְהַנְּצָרָף לְפָרֵשׁ בְּכּוֹנְנָתָם דְּנֻשִׁים וְסוּמִים הֵם פְּטוֹרִים לְעוֹלָם וְאַחֲרִים חֲזִיבִים לְכֵן אִם יִקְיָמוּ גַם הֵם שְׁפִיר דְּמִי וּמְקַבְּלִים עָלֵיהֶ שְׁכָר אָבֵל אוֹנָן וְכִיּוֹצֵא שְׁפִטוֹרוֹ הוּא מְפָנִי סִבָּה וּמְקַרְהָ שְׁאִינְרַע לוֹ וְאִם יֵאָרַע מְקַרְהָ כְּזֶה לְאַחֲרִים גַּם הֵם הָיוּ פְּטוֹרִים אֲזִי אִם מִי שֶׁהוּא פְּטוֹר עֲתָה וְרוֹצֵה לְקַיְיֵמָה מִיְקַרְי הַדְּיוּט אִם כֹּן בְּחֻמְתָן נְמִי אָף שְׁהַאֲחֲרִים חֲזִיבִים מְכַל מְקוּם אִם יֵאָרַע לְהַאֲחֲרִים מְקַרְהָ כְּזֶה הָרִי גַם הֵם יִהְיוּ פְּטוֹרִים וְלְכֵן אִם רוֹצֵה.

הַחֲתוּן לְהַחְמִיר נִרְאָה דְּהַדְרִינָן לְדִינָא דְּפְטוֹר מִן הַדְּבָר וְעוֹשֶׂהוּ נִקְרָא הַדְּיוּט וְלְכֵן אִין לְנוּ לִיְיֹשֵׁב דְּבָרֵי מְרֵן הַב"י לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּחֻמְתָן פְּטוֹר אֵלָא לֹאמֵר דְּאָדָם גְּדוֹל רִשְׁאֵי לְהַחְמִיר וְר' זִירָא עָשָׂה מְמַדַּת חֲסִידוֹת וּמִסְתַּיְיעָא מִלְתִּיהָ דְּרַב תַּפְּאֶרֶת יִשְׂרָאֵל הַגַּ"ל אֵלָא שְׁהַדְּבָר תַּמּוּהָ דְּלִפִּי זֶה צָרִיף לֹאמֵר דְּעֵיקְרָא דְּהָאִי דִּינָא (פְּטוֹר מִהַדְּבָר וְעוֹשֶׂה וְכו') הוּא מְשׁוּם יְוִהָרָא דְּכֻזָּה הוּא שְׁשִׁיף לְחַלֵּק בֵּין כּוֹלֵי עֲלָמָא לְאָדָם גְּדוֹל וְאִילוּ מְרֵן חֵידָ"א כְּתַב דְּמִשְׁמַעוֹת הַפּוֹסְקִים הוּא דְּלָאוּ מְשׁוּם יְוִהָרָא הוּא וְלְכֵן אָף אִם עוֹשֶׂה בְּצִינְעָא נִקְרָא הַדְּיוּט כְּמוֹ שְׁכַתְבִּיתִי בְּשֵׁמוֹ שׁ בְּסֻמוֹף (בַּד"ה הָרִי שְׁכַתְב) וְצָרִיף עֵינָן: וְרִאִיתִי לְהֶרֶב דְּבָרֵי מְנַחֵם בְּסִי' תַר"מ בְּהַגְהוֹת הַטוֹר אוֹת ב' שְׁכַתְב וְז"ל חֲתוּן פְּטוֹר וְכו' עַמ"ש הַגְהוֹת מִיְיִמוֹנִיּוֹת בְּשֵׁם רַבִּינוּ שְׁמַחָה דְּכָל שְׁפִטוֹר מְסוֹנְפָה וְאִינוּ יוֹצֵא אִינוּ מְקַבֵּל שְׁכָר וְכו' הַקְשָׁה הֶרֶב כְּפִסָּא אֵלֵיהוּ דְּבִסְנֹפָה ד' כ"ה ע"ב אָמַר ר' זִירָא אָנָּא אֲכַלִּי בְּסוֹנְפָה וְחֻדָּאִי בְּחוֹפָה ע"כ עֵינָן בְּבֵית יוֹסֵף (בַּד"ה חֲתוּן) שְׁכַתְב וְאָף עַל גַּב דְּאָמְרִינָן אָמַר ר' זִירָא וְכו' אִיכָּא לְמִימַר דְּמַדַּת חֲסִידוֹת הֵימָּה ע"כ וְדִיִּיקָא נְמִי דְּאָמַר אָנָּא אֲכַלִּי בְּסוֹנְפָה כְּלוּמַר דְּנִקְא כְּגוֹן אָנָּא וְלֹא לְאַחֲרִים וְעֵינָן בְּשֶׁלְמִי צְבוּר בְּעֵנָן יְוִהָרָא וְכו' זְכוּר לְאַבְרָהָם ד' ס"ד ע"ב עכ"ל הֶרֶב דְּבָרֵי מְנַחֵם.

וְאִין אֲצִלִּי סִפְרָא אֵלֵיהוּ לְהַבִּין מֵאִי קָשְׁיָא לִיהָ עַל רַבִּינוּ שְׁמַחָה שְׁהָרִי מִדְּבָרֵי מְרֵן הַבֵּית יוֹסֵף מִתְבָּאָר יָפָה דְּזוֹ מַחְלוֹקַת בֵּין הַפּוֹסְקִים אִם מַה שְׁעָשָׂה ר' זִירָא הוּא מִן הַדִּין אוֹ מְמַדַּת חֲסִידוֹת דְּמַה שְׁכַתְב מְרֵן שְׁעָשָׂה מְמַדַּת חֲסִידוֹת לֹא כְּתַב כֹּן אֵלָא לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּחֻמְתָן פְּטוֹר אָבֵל דַּעַת הָרָא"ש וְדַעַמְיָה דְּחֻמְתָן חֲזִיב בְּסוֹנְפָה וְלִדְיָהוּ וְדָאִי ר' זִירָא דַּעַבְד לָאו לְגַרְמִיָּה הוּא דַּעַבְד וּמְמַדַּת חֲסִידוֹת אֵלָא לְדִידְיָה דִּינָא הֵכִי הָוִי לְכָל אָדָם וּמַה שְׁכַתְב הָרָא"ש (בְּפֶרֶק הַיָּשׁוּן ס'י' ח') יֵשׁ פּוֹסְקִים כַּר' זִירָא וּמְבִיאִים רְאָיָה מְשֻׁנִּי מְעַשִׂים שְׁבִירוּשְׁלָמִי שְׁהוֹרוּ לְשֻׁנֵי שׁוֹאֲלִים לִישֵׁב בְּסוֹנְפָה וְכו' וְסִיָּים וְנִרְאָה שֵׁישׁ לַעֲשׂוֹת כְּעוֹבְדִין דְּבִירוּשְׁלָמִי וְכֵן כְּתַב בְּעַל הַעֵיטוֹר נִרְאָה דְּמַה שְׁהַנְּצָרָכוּ לְעוֹבְדֵי דְּבִירוּשְׁלָמִי וְלֹא סָגִי לֹן בְּמַעֲשָׂה רַב דַּעַבְד ר' זִירָא דְּאִין לֹאמֵר דְּלֹא אָמְרִינָן מְעָשָׂה רַב כְּשֶׁבַעַל הַשְּׁמוּעָה עֵבִיד כְּשֶׁמְעַתִּיָּה דְּמַלְבַּד דְּאִינוּ פְּשׁוּט לֹאמֵר כֹּן וּשְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים סוֹבְרִים דְּגַם בְּמַעֲשָׂה שְׁעוֹשָׂה בְּעַל הַשְּׁמוּעָה כְּשֶׁמְעַתִּיָּה אָמְרִינָן מְעָשָׂה רַב כְּמוֹ שְׁרִשְׁמִתִּי בְּמַעֲרַכַת הַמ"ם אוֹת מ"ו נְעוּד דַּר' זִירָא נִרְאָה שְׁלֹא בָּא לְחַלּוֹק עַל מַה שְׁאָמַר ר' אָבָּא בַר זְבִדָּא (חֲתוּן פְּטוֹר וְכו') מְדָלָא אָמְרוּ בְּש"ס ור' זִירָא אָמַר חֲתוּן חִיּוּב וְאָמַר ר' זִירָא אָנָּא אֲכַלִּי בְּסוֹנְפָה וְכו' אֵלָא סְתָמָא דְּתַלְמוּדָא מִיְיִתִּי מֵאִי דְּאָמַר ר' זִירָא אָנָּא אֲכַלִּי וְכו' וְאִם שְׁבָנָה יֵשׁ לְפַקְפַק עַל כָּל פְּנִיָּים

הרי אינו פשוט דבבעל השמועה לא אמרנו מעשה רב ואם פן לדעת הסוכרים דגם בכי
האי גוונא אמרנו מעשה רב הנה לנו להביא ראיה ממעשה דר' זירא עצמו אף יש לומר
דמשום דיש לדחות דר' זירא מדת חסידות הוא דעבד פדכתב מרן הב"י לדעת הרמב"ם
והרי"ף לכן הוצרכו לעובדי דבירושלמי שהורו פן לשואליהם: ועל כל פנים לדעת
הרא"ש ודעמיה דחתן חגיב בסנפה מה שעשה ר' זירא הוא מן הדין ואם פן אינו מוכן
מאי מקשי הרב פסא אליהו על רבינו שמחה דאמר דהפטור מן הסנפה ואינו יוצא נקרא
הדיוט מהא דר' זירא דאימור רבינו שמחה סובר פדעת הפוסקים דחתן חגיב בסנפה
ולדידהו ר' זירא עשה פן מחמת הדין ואין פאן פטור מן הדבר ועושה וצריף לומר שהרב
פסא אליהו הביא קודם לזה שסברת רבינו שמחה פדעת הרמב"ם דחתן פטור ואם כי
לא ראיתי פעת מי שכתב פן בשם רבינו שמחה אין לא ראינו ראיה ונדמן לידי בשאלה
ספר העיטור עם ביאור פתח הדביר לגאון בדורנו יצ"ו וראיתי בעשרת הדברות בהלכות
סנפה שער חמישי שכתב בפתח הדביר אות כ"ד שביאור זרוע סי' רצ"ט פסק כר' אבא
בר זבדא ושפן פתב בס' הפרדס סי' קפ"ז ואם פן יתכן שגם רבינו שמחה פוסק פן.

אמנם עיינתי באור זרוע שם (בחלק שני) וראיתי שהביא דברי ר' אבא בר זבדא ודברי
זירא ולא ראיתי שום הוכחה שפוסק כר' אבא גם בספר הפרדס שבידי הוא דפוס
קושטאנדינא שנת תקס"ב לא מצאתי שדבר מזה ובשבולי הלקט שנדפס מקרוב בוויילנא
דפוס רא"ם ראיתי בערוגה שתיים עשרה בס"י שמ"ב וז"ל פתב בעל הדברות מסתברא
דלימא לדברי אבא ורבינו יצחק פאסי ורבינו ישעיה לא הזכירו דברי ר' זירא ונראה
דסברי כר' אבא ומסתברא כר' זירא דגרסינו בירושלמי וכו' עכ"ל הגה רואה דשלמים
וכן רבים סוכרים כר' אבא דחתן פטור ואפשר שפן דעת רבינו שמחה: ואם פן צריף
לומר לדידיה דר' זירא לא עשה פן מחמת הדין דמן הדין הנה פטור רק שהחמיר על
עצמו ועל זה מקשה שפיר הרב פסא אליהו על מה שאמר רבינו שמחה דהפטור מן
הסנפה ואינו יוצא נקרא הדיוט מהא דר' זירא שהחמיר על עצמו אף שפן הדין פטור פן
נראה לי פעת וכבר כתבתי שאין אצלי ספר פסא אליהו ואני פותב לפי מה שכתב בשמו
הרב דברי מנחם ומה שהביא על זה דברי מרן הבית יוסף שכתב דר' זירא ממדת חסידות
הוא שעשה וכנראה שפונתו ליישב בזה קושיות הרב פסא אליהו לא ירדתי לסוף דעתו
דאדרבא נהפוך הוא ואם נאמר שגם רבינו שמחה סובר פן דר' זירא ממדת חסידות
קאמר תגדל תמיהת הרב פסא אליהו על רבינו שמחה דאמר דהחמיר ואינו יוצא מן
הסנפה נקרא הדיוט פמוכן: ומצאתי בספר הנכבד שערי רחמים לידידי הרה"ג הקריף
מארעא דישראל יצ"ו אשר דבר בקדשו בדין זה (פל הפטור מן הדבר וכו') וארשום
בזה תורף דב"ק שאינו מצוי במדינות אלו וגם אני הדל מקרוב השגתיו והוא ששאל
בחלק א"ח סי' ט' מחכם אחד ששמע באומרים בשם הרב יצ"ו במי שהנה בסנפה וירדו
גשמים שאינו ראוי להחמיר על עצמו לעמוד שם משום דכל הפטור מן הדבר ועושהו
נקרא הדיוט ולזה הקשה לו מהא דאיתא בסנפה ד' כ"ח חתן וכו' פטורים מן הסנפה
משום דבעושמחה ואין שמחה אלא במקום סעודה ובחנפה וכו' ואמר ר' זירא אנה אכלי
בסנפה נחזאי בחנפה וכל שפן דחדי לבאי דעבידנא תרתי וקשה איך אכל ר' זירא בסנפה
מאחר שהוא פטור והפטור ועושה נקרא הדיוט אלו דברי השואל וכנראה שפונתו
להוכיח מהא דר' זירא דתלמוד דידן לית ליה הא דתני חזקיה בירושלמי דכל הפטור וכו'

ואם הַחֲכָם הַשּׁוֹאֵל יצ"ו הִיָּה רוֹאֶה דְבָרֵי מָרְן חֵיד"א בְּסֵפֶר פֶּתַח עֵינַיִם בְּחִידוּשָׁיו לְשֶׁבֶת
שֶׁהִבְאֵתִי אֲנִי הִדַּל בִּסְק"ז (בד"ה וּמָרְן חֵיד"א) שֶׁפֶתַח שֶׁר' זִירָא סוֹבֵר הָא דְכָל הַפֶּטוּר
וְעוֹשֶׂה נִקְרָא הִדְיוּט הִיָּה מִקְשָׁה עָלָיו (לְפִי שִׁיטְתּוֹ) מֵהָא דר' זִירָא דְאָכַל בְּסוֹפָה דְמוֹכַח
דְלִית לֵיהָ הָאֵי דִינָא: וְעַל זֶה הִשְׁיֵב הָרַב הַמְחַבֵּר יצ"ו דַּע לָהּ דְהָא דְכָל הַפֶּטוּר אֲתָמַר
בִּירוּשְׁלַמִּי דְבִרְכוֹת וְשֶׁבֶת וְהִבִּיא דְבָרֵי הִירוּשְׁלַמִּי וְכַתֵּב שֶׁמִּתְבָּרַר מִדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת
בְּמִנְחוֹת ד' ל"ב דְכָלל זֶה דְכָל הַפֶּטוּר וְכו' הוּא מְנוֹסֵפִים גַּם מִתְלַמּוּד דִּינָן וּמֵהָא דְרַבֵּי זִירָא
דְאָכַל בְּסוֹפָה אִין רְאִיָּה דְלִית לֵיהָ הָאֵי כְּלָלָא דְאִיהוּ סְבִירָא לֵיהָ דְמִדִּינָא חֲזִיב חֲתָן בְּסוֹפָה
כְּמוֹ שֶׁמִּתְבָּאָר מֵמָה שֶׁפֶסְקוֹ הָרָא"ש וְרַבֵּינוּ הַטּוֹר בְּסִי' תר"מ דְחֲתָן חֲזִיב בְּסוֹפָה שֶׁאֲפָשֶׁר
לוֹ לְשִׁמּוֹחַ בְּסוֹפָה וְסִיָּים הָרָא"ש דִּישׁ לְפִסּוֹק כר' זִירָא וְאִי ר' זִירָא לָאו מִדִּינָא קְאָמַר
הִכִּי יְלִיף הָרָא"ש מִנְיָה חִיּוּבָא עַל כָּל אֲדָם אֲלָא וְדָאֵי לְרַבֵּי זִירָא דִּינָא הִכִּי הָוִי דְחֲתָן
חֲזִיב וְכַתֵּב שֶׁעִיקַר דִּינּוֹ שֶׁאֲמַר בְּיַרְדּוֹ גְּשָׁמִים שֶׁאִינוֹ רִשְׁאֵי לְהַחֲמִיר (כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַע הַשּׁוֹאֵל
בְּשִׁמּוֹ) רְאָה שֶׁמְפֹנְרֵשׁ כֵּן בְּמִרְדְּכִי שֶׁם בְּשֵׁם רַבֵּינוּ שְׁמַחָה כָּל מִי שֶׁפֶטוּר מִן הַסּוֹפָה וְאִינוֹ
יוֹצֵא אִינוֹ מִקַּבֵּל שְׂכָר אֲלָא הִדְיוּט הָוִי כְּדָאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִּי וְהִבִּיא שֶׁהָרַב פֶּסָא אֲלֵיהּ בְּסִי'
תר"מ הַקְּשָׁה עַל רַבֵּינוּ שְׁמַחָה מֵהָא דר' זִירָא אֲכַל בְּסוֹפָה וְתַמָּה עָלָיו שֶׁהָרִי מִדְבָרֵי
הָרָא"ש וּמַר בְּרִיָּה בְּטוֹר מִתְבָּאָר דְסָבְרֵי דר' זִירָא סוֹבֵר דְמִן הַדִּין חֲזִיב וְאִי הִכִּי מֵאִי
קוּשְׁיָא עַל רַבֵּינוּ שְׁמַחָה אֵלּוֹ תוֹנְרַף דב"ק יצ"ו: וְהִנֵּה עַל הַשּׁוֹאֵל אִין לָנוּ לְעַרְעֵר דְלֵא
פְקִיעַ שְׁמִיָּה וְלֵא יִדְעָנָא מְנוֹ אֲמָנָם עַל יְדִידֵי הַרְה"ג הַמְחַבֵּר יצ"ו נִפְלְאוֹת הִיא בְּעֵינַי שְׁלֵא
רְאָה דְבָרֵי הַרְמ"א בְּדַרְכֵי מִשָּׁה וּבש"ע בְּסִי' תרל"ט סְעִיף ז' שֶׁהִבִּיא לְפִסּוֹק הַלְכָה הָא
דְרַבֵּינוּ שְׁמַחָה דְהַפֶּטוּר מִן הַסּוֹפָה וְאִינוֹ יוֹצֵא אִינוֹ מִקַּבֵּל שְׂכָר וְנִקְרָא הִדְיוּט וְלֵא זֶה הַדְרָף
לְהַעֲלוֹת עַל הַסֵּפֶר שֶׁאֵלֶּה וְתִשׁוּבָה בְּדָבָר הַמְפֹנְרֵשׁ וְעַלָּה עַל שְׁלַחַן מְלָכִים עַד בְּלִי הַגִּיד
שֶׁדָבָר זֶה מְפֹנְרֵשׁ יוֹצֵא בְּשִׁלְחוֹן הַטְּהוֹר.

וְאֲשֶׁר כָּתֵב דָּבָר זֶה בְּשֵׁם הַמְרַדְּכִי שֶׁם (כְּלוּמַר בְּפֶרֶק הַיָּשׁוּן בְּסוֹנְגִיָּא שֶׁהַזְכִּיר הָרַב יצ"ו)
יִגְעֵתִי וְלֵא מְצֵאתִי דָבָר זֶה בְּמִרְדְּכִי כִּי אִם בְּהַגְהוֹת מִיִּמּוֹנִיּוֹת בְּשִׁשִּׁי מֵהַלְכוֹת סוֹפָה אוֹת
ב' וְהַרְמ"א שֶׁהִבִּיא הָא דְרַבֵּינוּ שְׁמַחָה וְכֵן שֶׁאָר מְחַבְרִים כְּתָבוּ כֵּן בְּשֵׁם הַהַגְהוֹת שֶׁהִבִּיא
בְּשֵׁם רַבֵּינוּ שְׁמַחָה וּמָה שֶׁכָּתֵב שֶׁמִּדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּמִנְחוֹת ד' ל"ב מִתְבָּרַר שֶׁסוֹבְרִים דְגַם
תְּלַמּוּד דִּינָן סוֹבֵר לְהָא דִירוּשְׁלַמִּי דְכָל הַפֶּטוּר וְעוֹשֶׂה נִקְרָא הִדְיוּט דְבָרֵינוּ נֶאֱמָנוּ מְאֹד
וְכָבֵד כְּתַבְתִּי בְּרֵאשׁ אוֹת זֶה שֶׁכֵּן כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת עוֹד בְּגִטִּין ד' ו' וּבְסוֹטָה ד' י"ז וְעוֹד
רְשָׁמִתִּי שֶׁכֵּן דַּעַת כְּמָה רֵאשׁוֹנִים שֶׁסוֹבְרִים שְׁדִין זֶה מְנוֹסֵפִים וְשָׁרִיר וְקִיָּים: אֲךָ בְּזֹאת כְּמָה
שֶׁכָּתֵב לְהַכְרִיחַ דר' זִירָא דַּעְבַּד עוֹבְדָא בְּנִפְשֵׁיהָ וְאָכַל בְּסוֹפָה סוֹבֵר דְדִינָא הִכִּי הוּא
מִדְסִיָּים הָרָא"ש שֶׁיֵּשׁ לְפִסּוֹק כר' זִירָא וְאִי ר' זִירָא לָאו מִדִּינָא קְאָמַר הִכִּי יְלִיף הָרָא"ש
מִנְיָה חִיּוּבָא לְכָל אֲדָם אוֹמֵר אֲנִי הִדַּל עִמּוֹ הַסְּלִיחָה רַבָּה דְאִין מִזֶּה הַכְּרַח כְּלָל שֶׁהָרִי
הָרָא"ש כְּתֵב בְּזֶה הַלְשׁוֹן יֵשׁ פּוֹסְקִין כר' זִירָא וּמִבִּיאִים רְאִיָּה מִן הִירוּשְׁלַמִּי וְכו' וְאַחַר
שֶׁהִבִּיא דְבָרֵי הִירוּשְׁלַמִּי וְשֶׁהָרִי"ף לֵא הִבִּיא הָא דר' זִירָא סִיָּים וְאֲמַר וְנִרְאָה שֶׁיֵּשׁ לְעֵשׂוֹת
כְּעוֹבְדֵי שְׁבִירוּשְׁלַמִּי וְכֵן כְּתֵב בְּעַל הַעֵיטוֹר עכ"ל הַפִּירוּשׁ הַפְּשוּט בְּדְבָרֵי הָרָא"ש הוּא
שֶׁיֵּשׁ פּוֹסְקִים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה ר' זִירָא וְרֵאשׁוֹנֵת מִן הִירוּשְׁלַמִּי וְכו' וְכֵן מְסִיק הָרָא"ש עַל פִּי
הַנְּהוּ עוֹבְדֵי דְבִירוּשְׁלַמִּי דְמוֹכַח דְלֵא מְפָנִי מֵהָ שֶׁאֲמַר ר' זִירָא אֲנָא אֲכָלִי וְכו' הוּא שֶׁפֶסְקוֹ
כֵּן אֲלָא מְפָנִי מֵהָ שֶׁאֲמָרוּ בִירוּשְׁלַמִּי וְכָבֵד כְּתַבְתִּי לְמַעְלָה (בְּסִמּוּף בד"ה וְרֵאשׁוֹתִי לְהָרַב)
דְמָה שְׁלֵא כְּתָבוּ כֵּן עַל פִּי מַעְשָׂה שֶׁעָשָׂה ר' זִירָא הוּא מִשׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר דְמַדַּת חֲסִידוֹת

הוא וכדכתב מֶרְנֵן הַב"י לְדַעַת הַרְמַב"ם וְאִם כֵּן מִתְבָּאָר שְׁמַגּוּף דְּבַרֵי ר' זִירָא וְכֵן מִדְּבַרֵי הָרַא"ש אֵין שׁוּם הֶכְרַח דְּדִינָא הוּא דְקָאָמַר וְחִידוּשׁ הוּא בְּעֵינֵי שְׁנַעְלָמוּ מְעֵינֵי הָרַב יצ"ו דְּבַרֵי מֶרְנֵן הַב"י שְׁפָסִי תר"מ שְׁהִבְאִתִּי לְמַעְלָה בְּסַמוּךְ (בד"ה וְנִדְאָתָאן עֲלֵהּ) שְׁפָתַב לְדַעַת הַרְמַב"ם דר' זִירָא מִדַּת חֲסִידוֹת הִיְתָה בּוֹ וְאֵילּוּ הָרַב יצ"ו פְּסָקִיהּ בְּסַפִּינָא חֲרִיפָא דְּרַבֵי זִירָא אֵינּוּ סוֹבֵר כר' אַבָּא דְאָמַר חֲתָן פְּטוּר וְכו' אֲלָא מִן הַדִּין חֲתָן חֲזֵיב כְּנֹז"ל: וּמָמָה שְׁתַּמָּה עַל הָרַב פְּסָא אֲלֵיהּ כְּנֹז"ל מוּכָן שְׁהֶרַב פְּסָא אֲלֵיהּ לֹא הִיָּה לּוֹ שׁוּם הֶכְרַח שְׁרַבִּינוּ שְׁמַחָה פּוֹסֵק פְּהַרְמַב"ם דְּחֲתָן פְּטוּר מְסוּפָה (כְּמוֹ שְׁפָתַבְתִּי אֲנִי הַהֲדִיּוֹט בְּסַמוּךְ בד"ה וְעַל כָּל פְּנִינִים) וְאִי הֵכִי שְׁפִיר קָא מוֹתִיב עֲלֵיהּ וְהוּא תִּמְיָה אִיךָ לֹא רָאָה הָרַב פְּסָא אֲלֵיהּ דְּבַרֵי מֶרְנֵן הַבֵּית יוֹסֵף בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק בְּאוֹתוֹ מְקוּם דְּעֵסִיק בֵּיהּ שְׁמַתְבָּאָר שְׁדַעַת הָרַא"ש הִיא דְּחֲתָן חֲזֵיב מִן הַדִּין וְלֹא נִפְלָאֵת הִיא לּוֹמַר שְׁפֵן דַּעַת רַבִּינוּ שְׁמַחָה וְכְמוֹ שְׁהַשִּׁיב יְדִידֵי הַרַה"ג יצ"ו וְרֵאִיתִי עוֹד שְׁם הָאָרִיךְ קִצַּת בְּכָלֵל זֶה וְהִבִּיא מַה שְׁפָתַב הָרַב יְד אַהֲרֹן (שְׁהִבִיא רַבִּין חֲסִידָא בְּסַפֵּר מְנַחָה טְהוּרָה שְׁהִבְאִתִּי דְּבַרֵי לְעֵיל בַּסַּק"ד) דְּמָהָא דר' טַרְפּוֹן שְׁנִסְתַּכּוֹן מִפְּנֵי הַלְסָטִים מוּכַח דְּתַלְמוּדִין נְמִי אִית לֵיהּ הָא דְפְטוּר מִן הַדְּבַר אֵינּוּ רִשָּׁאי לְהַחְמִיר וְכַתֵּב שְׁלִפֵי דְּבַרֵי הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה שְׁהוּא הַכְּנִיס עֲצָמוּ לְסַפְנָה אֵין רָאָה וְכו' וְכַתֵּב הָרַב יצ"ו שְׁגַם הָרַב מוּהַר"י אֲיָרְגֹז בְּשׁו"ת דְּבַרֵי יוֹסֵף סִי מ"ה פְּתַב שְׁמַמְעָשָׂה דר' טַרְפּוֹן אֵין לְהוֹכִיחַ שְׁאֵין אָדָם רִשָּׁאי לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוּ דְשִׁאֲנֵי הֶתֶם שְׁהוּא הַכְּנִיס עֲצָמוּ לְסַפְנָה וְכו' וְכַדְכַתֵּב הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה וְהָרַב הוֹרֶשֶׁד"ם וְכו' וְעֵינֵינִי בְּדְבַרֵי יוֹסֵף וְדְבַרֵי הֵם בְּדָף צ' ע"ג (בד"ה עוֹד) עַל מַה שְׁפָתַב הַגָּאוֹן רש"ל בְּתַשׁוּבָה סִי ל"ד עַל מַה שְׁנִשְׂאֵל בְּמֵי שְׁנֵהָג שְׁלֹא לְאָכּוֹל בְּשׁוֹר אַחַר תַּשְׁעָה בָּאָב עַד שַׁבַּת נִחְמוּ אִי הָנִי מְנַהֵג אוֹ לֹא וְהַשִּׁיב שְׁאֵינּוּ מְנַהֵג מֵאַחַר דְּלֹא קִיָּמָא לֵן כְּרַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שְׁאוּסֵר כָּל אוֹתָהּ שַׁבַּת אֲלָא כְּרַבֵי מְאִיר שְׁאֵינּוּ אָסוּר אֲלָא עַד הַתַּעֲנִית וּבְסוּף דְּבַרֵי פְתַב דְאֶפִּילוּ בָּא לְהַחְמִיר לְאַסּוֹר כָּל שְׁבוּעַ שְׁחַל תַּשְׁעָה בָּאָב כְּרַשְׁבִּי"ג לֹא יָאוּת עֲבִיד וְרָאָה מָהָא דר' טַרְפּוֹן וְכו' דְּמֵאַחַר שְׁפָא לְעֵבּוֹר עַל דְּבַרֵי בֵּית הַלֵּל נֶגֶד הַהֲלָכָה אִף שְׁהוּא לְהַחְמִיר חֲזֵיב מִיְתָה וְהוּא הַדִּין הֵכֵא דְקִבְעוּ הֲלָכָה כר' מְאִיר וְהוּא בָּא לְהַחְמִיר כְּרַשְׁבִּי"ג לְהַתְּאָבֵל יוֹתֵר מִדְּאִי וְכָל שְׁפֵן לְסַגֵּף עֲצָמוּ שְׁהוּא חוּטָא וְדָחָה דְּבַרֵי עַל פִּי דְּבַרֵי הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה וּבְזֵה יִישַׁב הָרַב דְּבַרֵי יוֹסֵף קוֹשְׁיַת הַרְשֵׁב"א בְּחִידוּשָׁיו לְכַרְכּוֹת ד' י"א ע"א תְּנִי רַב יְחִזְקִאל עֲשֵׂה כְּדְבַרֵי בֵּית שְׁמַאי עֲשֵׂה כְּדְבַרֵי בֵּית הַלֵּל עֲשֵׂה דְאִיךְ סְלָקָא דַּעֲתִין לְרַב יְחִזְקִאל לְמִימַר הֵכִי וְהִתְנַן אָמַר ר' טַרְפּוֹן וְכו' וְלֹא תִּירֶץ כְּלוּם וְהוּא פְתַב לִישַׁב עַל פִּי זֶה דְּמָה שְׁשִׁנִּינוּ דר' טַרְפּוֹן עֲשֵׂה שְׁלֹא כַּהֲוֹנָן הוּא בְּשִׁבִיל שְׁסַכָּן עֲצָמוּ פְּדֵי לְעֲשׂוֹת כְּבֵית שְׁמַאי אֲבָל בְּלֹא הֵכִי סְבִירָא לֵיהּ לְרַב יְחִזְקִאל דְּמִי שְׁעֲשֵׂה כְּבֵית שְׁמַאי עֲשֵׂה הַעֲתַקְתִּי דב"ק בִּישׁוּב קוֹשְׁיַת הַרְשֵׁב"א אִף שְׁאֵינּוּ מְעַנְיָנוּ לְפִי שְׁבִסְפָרֵי הַקְּטָן מְכַתֵּב לְחִזְקִיהּ בְּסוּגֵיָא דְּכַרְכּוֹת הַגָּ"ל הַבְּאִתִּי קוֹשְׁיַת הַרְשֵׁב"א וְנִשְׂאִתִּי וְנִתְמִי בְּזֵה פִיעוּיָין שְׁם וְכוּ בְּפֶרֶק לֹא רֵאִיתִי דְּבַרֵי הָרַב דְּבַרֵי יוֹסֵף בְּזֵה וְאֶפְרַיִם נְמֻטִיָּה לִידִידֵי הַרַה"ג הַגָּ"ל יצ"ו: עוֹד רֵאִיתִי שְׁם בְּדְבַרֵי יוֹסֵף (בד"ה גַּם הָרָאָה) שְׁפָתַב שְׁהָרָאָה שְׁהִבִּיא מוּהַרְש"ל מִמְּאִי דְאָמְרִינָן בְּגִמְרָא ד' י"א ע"א רַב נְחֻמָּן בַּר יְצַחְקָא אָמַר עֲשֵׂה כְּדְבַרֵי בֵּית שְׁמַאי חֲזֵיב מִיְתָה וְכו' אֵינְהָ רָאָה.

חֲדָא וְכו' וְעוֹד אֵין לְלַמּוֹד מֵהֶתֶם דְּהַרְוָצָה לְהַחְמִיר בְּמִידֵי דְּפְלִיגֵי תַנְאֵי אוֹ אֲמוּרָאֵי דְאֵינּוּ רִשָּׁאי דְשִׁאֲנֵי הֶתֶם דְּבֵית שְׁמַאי בְּמְקוּם בֵּית הַלֵּל אֵינְהָ מְשָׁנָה מְשׁוּם הֵכִי אָסוּר לְעֲשׂוֹת

כבית שמאי וכו' עי"ש והוא תנא דמסייע לן במה שפכתבתי למעלה בס"ק ד' על דברי הרב מנחה טהורה (עי"ש בד"ה אחר פל אלה) דאין לדמות מחלוקת בית שמאי ובית הלל למחלוקת שאר תנאים דאף אם נאמר במחלוקת שאר תנאים שאם רוצה להחמיר כמאן דלא קימא לן פנותיה שפיר דמי מכל מקום בית שמאי במקום בית הלל דאינה משנה שאני: ובמה שהבאתי למעלה בס"ק זה (בד"ה ודברי הרב) בשם הרב מוהרשד"ם שראוי לאדם להסתכן כדי לקיים מצות חסידות וכו' ראיתי להרב דברי יוסף שם בד' צ"א ע"א שדחה ראיתו דהתם מה שנתפעס עמו אליהו הוא לפי שר' יהושע בן לוי בעצמו נעשה דלטור למסרו להם והיה לו להניח שימסרהו אחרים ולא הוא בעצמו וכן הובא מעשה זה בבראשית רבה סוף פרשה צ"ד בזה הלשון וכי משנת חסידים היא מיבעי להאי מילתא מיתעבדא על ידי אחרוני ולא על ידך ומטעם זה פסק הרמב"ם בחמישי מיסודי התורה שאין מורין כן לכתחלה פדכתב הטורי זהב יו"ד סי' קנ"ז אי נמי יש לומר דמה שפעס הוא כמו שפירש הרב המאירי ונ"ל לנראה לי שלא אמרה אלא על שמירה הדבר ולא המתין עד שיראה אם יחריבו את העיר ואם לאו ומכל מקום יש מפרשים שלא על מצות חסידות לבד היה מתרעם עליו אלא גם ממה שלא היה חייב מיתה בדיני ישראל עכ"ל ונאפילו תימא דכוננת אליהו היתה להוכיח לר' יהושע בן לוי על שלא הספין עצמו לקיים מצות חסידות אין למדין משם לשאר מצות דאיבוד נפש אחת שאני דחמיר טפי ומצנה להשתדל להצילו בכל מאמצי פחו מיד עכומ"ז אפילו בהכניס עצמו בסכנה לא כן בשאר מצות דנדאי אין ראוי להסתכן כדי לקיים מצות חסידות עכ"ל ועובדא דר' עקיבא בעירובין כ"א ע"ב שאני שלא היה נדאי ספנה כמו שפירש הרב תפארת ישראל הנז"ל בראש ס"ק זה דסמך עצמו שלא יניחו שומר בית האסורים למות בצמא: ובעיקר פלגין (פל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט) הנה הרב דברי יוסף בדרף צ"א ע"ד אחר שהאריך להוכיח דרשאי אדם להחמיר על עצמו בדבר המותר וכתב ליישב המקומות שנראה מהם סתירה לזה סיים ונ"ל והשתא תבין מה דאיתא בירושלמי פרק קמא דשבת פל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט דלא אמרו כן אלא במי שבא להחמיר על עצמו במילתא דלית בה דררא דאיסורא ולא שום טעם פלל להחמיר וכהיא שהביאו שם בירושלמי דמי שהיה אוכל קודם זמן המנחה וכשהגיע זמנה הפסיק והתפלל דזה נקרא הדיוט דהא חומרא בלי טעם היא דלמה לו להפסיק פניו שהתחיל בהיתר ויש שהות להתפלל אחר גמר אכילתו דאין לומר דנכון להפסיק פן ישכח ויפשע דליתא דהא אמרינן בתלמודא דידן פרק קמא דשבת ד' יו"ד דמנחה פניו דקביעא לה זמנה מירמת ולא אתי למיפשע וכו' ואם כן פל המפסיק הוי מחמיר בחומרא בלי טעם ולפיכך נקרא הדיוט וכיוצא בזה הוא המשרטט ספר תורה ותפלין כשעושה השירטוט דרף חומרא ולא כדי לכתוב בין שר דכיון דאין טעם לחומרא זו נקרא הדיוט כמו שכתבו התוס' במנחות ד' ל"ב (בד"ה הא מורידין וכו') ויש לומר דלא הווי רגילין לשרטט ס"ת ותפלין כיון דלא בעו שירטוט וכדאמרינן בירושלמי פל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט עכ"ל וכמו כן הוא הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם דכתבו הגהות מיימוניות פרק ו' דאינו מקבל שכר ונקרא הדיוט היינו נמי מהאי טעמא דהוי חומרא בלי טעם וכלל הדברים הוא דכל חומרא במידי דלית ביה שום צד סרף איסור ולא שום טעם להחמיר עליה הוא שאמרו רז"ל פל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט: פלל י"ז) פל המגרש אשתו

ראשונה אפילו מנפח מוריד עליו דמעות הכי אמר ר' אלעזר בסוף גטין ונחלקו הפוסקים אם יש חילוק בין נשואה לארוסה עיין מה שרשמתי בס"ד במערכת הגימ"ל אות ס"ג (בשדי חמד ח"א) ושם באות ט"ז וי"ז רשמתי בענין מגרש אשתו בלא שום עילה וסבה ובמחלוקת בית שמאי ובית הלל במגרש בלא דבר ערוה או הקדיחה תבשילו אם הוא דוקא בעל פרוה עי"ש: שוב השגתי שו"ת שמחה לאיש לתנא ירושלמא מר קשישא רל"ן יצ"ו וראיתי בחלק אהע"ז סי' ז"ך שהאריף קצת ודעתו להוכיח דאסור לגרש בלי שום עילה אפילו בזיווג שני ולא אוכל פעת לעיין בדב"ק ואיה"ש אכתוב בל"ן שנית בקונטרס פאת השדי במערכת הגימ"ל אך בזאת אודיע דמה שתופס שם שדעת הרשב"א דאסור לגרש ומכריח פן מדברי הרשב"א לאלפים בסי' ח"י ותמה על הרב מוהר"י פולי שלא הכריח פן בדעת הרשב"א עי"ש דב"ק לדבר הזה עמו הסליחה שנעלם ממנו דהתשובה שבסי' ח"י אינה להרשב"א ואין הרשב"א סובר פאותה תשובה כמו שכתבתי בקונטרס פולי הפוסקים בסי' יו"ד אות י"ג גם בס' יאודה יעלה בחלק יו"ד סי' א' ד' ל"ג ע"א (רשמתי שם) שקיל וטרי קצת בדינא דקמן עי"ש וכן בס' עבודת השם לרב גדול משאלוניקי נשא ונתן קצת בזה עי"ש: פלל ח"י) פולי עלמא לא פליגי וכיוצא בלשון זה כתב מרן המשנה למלך בפרק ב' מהלכות קרבן פסח דין י"ג דאף על גב דאמרין בש"ס דכולי עלמא לאו דוקא ויתכן דאיכא חולקים ולמד פן ממה דמצינו דאף בדבר שיש מחלוקת אומר בש"ס הפל מודים עי"ש ואני עני מצאתי להרשב"א בחדושי שו"ת לקידושין על ד' י"ג ע"ב (בד"ה וילענין פסק) שכתב פן על מה שאמרו בש"ס דכ"ע מלנה על פה אינה גובה מהיורשים וכתב דאיכא פניצא בזה ביבמות פ' ר"ג דכ"ע יש תנאי בחליצה וכו' ויש אחרות בתלמוד עי"ש ואילו היה רואה דברי הרשב"א לא היה צריך להתלמד מהפל מודים ומרן חיד"א בס' יעיר און במערכה זו הביא פן בשם הרשב"א במקום אחר ובשם התוס' והריטב"א ורב"ץ בא"ז למס' מציצא עיש"ב.

ואם פן תגדל התימה על רבינו המשל"מ שנעלם ממנו פל זה ונודע לידי ס' מצות חליצה וראיתי בס"ק כ"ה שכתב פן בשם הריטב"א דמה שאמרו ביבמות ד' ק"ד ע"א דכולי עלמא לא מקישינן ריבם לנגעים לאו פולי עלמא ממש דהא ר' מאיר סובר דמקישינן גם הרב באר יעקב בד' קל"ב ע"ד פתב בשם ס' הפרייתות דמה שאמרו בכריתות ד' כ"ב דכולי עלמא אין גזרה שנה למחצה כלומר הני תנאי אבל איכא תנאי בדוקתא אחרת דסברי יש גזרה שנה למחצה וקצת יש לפקפק בכללן מדאמרין בגטין ד' כ"ב ע"א ובדאשרוש לא פליגי עי"ש וברש"י וק"ל ועיין להרבנים ט"ז יו"ד סוף סי' פ"ז פרי מגדים באשל אברהם סי' תמ"ז ס"ק ל"ח (ד"ה אם) זכור לאברהם אביגדור ד' מ' ע"ד (בד"ה עוד) ויש לתמוה על מרן פס' משנה בפרק י"א מהלכות אבות הטומאה הלכה ב' דנראה דמשמע ליה דמה שאמרו בש"ס דכולי עלמא אין שני עושה שלישי בחולין הפונה לומר דליכא מאן דפליג והרב יד מלאכי במערכת הש"י"ן ריש אות תרנ"א פתב על דבריו ולי המך אי משום הא לא אריא דהא דקאמר לכ"ע קאי דוקא אר"א ורבנן דפליגי התם ולא אפוליהו תנאי דעלמא שפן דרף הש"ס לומר פולי עלמא על התנאים דפליגי באותה משנה או בריתא כמ"ש הליכות עולם בשער ד' פרק ב' גבי פולי עלמא גזרה שנה עדיף עכ"ל ונעלם מנייהו מלכי דברי הראשונים הנז"ל מעידים בגדלם שפן דרף הש"ס במקומות הרבה ועיין במה שהבאתי בקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת

הַדְּלִי"ת אוֹת י"ג וּבִסְפָר אַבְרָהָם אֶזְכָּר בְּמַעֲרָכָה זֹאת ע"ד צִיּוֹן לְעִיּוֹן בְּכָל־לַיִן בְּסִפְרָא
דִּינָא דְחַי' לְאוּנָן דְּרַב קַנְ"ג ע"ג וּבִסְפָר חֲמֵרָא וְחַיִּי ד' קי"ב ע"ד וְאִין מְצוּיִים אֶצְלִי: וְאִי
אֲמַרִינּוּ הִכִּי בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים רְשָׁמְתִי בְּקוֹנְטְרִיס פְּלָלִי הַפּוֹסְקִים בְּסִי' ט"ז אוֹת כ"ב: פְּלָל
י"ט) פְּחָא דְהֵיטְרָא עֲדִיף מִתְבָּאָר מְרֻשְׁבֵּ"ם בְּבָבָא בְּתֵרָא ד' צ"ז ע"א דָּאֵם יֵשׁ חִידוּשׁ
בְּסִבְרַת הַמַּחְמִיר טְפִי מְסֻבְרַת הַמִּיקָל עֲדִיף פְּחָא דְאִיסוּרָא עִי"ש וּמָה שְׁהֵבִיא הֲרַב מְקַנְהָ
אַבְרָהָם בְּמַהְדוּרָא בְּתֵרָא סוּף סִי' קצ"ז דְּבַרֵּי רְשָׁבֵ"ם פְּסָחִים ד' ק"ב ע"א וְתוֹס' ע"ז מ"א
עִי"ש הֵן הֵן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבַר בְּקֻדְשׁוֹ מְרֵן בְּכָל־לַיִן כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת בְּשִׁמּוֹ ה"ה מוֹהֲרֵשׁ"א
בְּסִפְרָא יָבִין שְׁמוּעָה פְּלָל תְּקַפ"ה וְאִין פֶּל חֲדָשׁ פֶּן מְצִאתִי פְּתוּב בְּקוֹנְטְרִיסִי מִזְמַן רַב וְעַתָּה
אִין אֶצְלִי סִפְרָא יְבִי"ש וְעִיּוֹן מְכַתְּבַת לְחֻזְקִיאָו בְּחַי' לְשִׁבְתָּ ד' י"ט וְעִיּוֹן נְדָרִים י"ט ע"ב
בְּפִירוּשׁ הֲרָ"ן (ד"ה אֶלָּא לְהוֹדִיעָה) וְתוֹס' בְּרֻכּוֹת ד' ט"ו ע"א וְעִי"ש בְּס' בְּרֻכָּה
הַמְשׁוּלְשֶׁת בְּתוֹסְפֵי רִי"ח וְתוֹסְפֵי הָרָא"ש וּבְמְכַתְּבַת לְחֻזְקִיאָו ד' ג"ל ע"ג וּבְהַשְׁמָטוֹת לְדָף
ז"ך ע"ג: וְאִי אֲמַרִינּוּ פְּחָא דְהֵיטְרָא עֲדִיף אֶלִיבָא דְמָאן דְּלִית הִלְכָתָא פְּנוּתִיהָ פְּתַבְתִּי
בְּמְכַתְּבַת לְחֻזְקִיהָ בְּכַמְהָ מְקוּמוֹת לָךְ נָא רָאָה שָׁם בְּמַפְתָּחוֹת הַסִּפְרָא וְעִיּוֹן לְהַרְבְּנִים מְקַנְהָ
אַבְרָהָם מַהְדוּרָא בְּתֵרָא אוֹת קצ"ז אוֹת הִיא לְעוֹלָם ח"א ד' צ"ח ע"ג וּד' ק"ה ע"א וְע"ב
וְהַעוֹלָה מְפָל הָאֲמוּר בְּס' הַנָּ"ל דְּגַם אֶלִיבָא דְמָאן דְּלֹא קִיָּים לֹן פְּנוּתִיהָ אֲמַרִינּוּ פְּחָא
דְהֵיטְרָא עֲדִיף שְׁפֵן הִיא שִׁיטַת הַש"ס בְּכַמְהָ מְקוּמוֹת כִּיעִי"ש וְכֵן מִתְבָּאָר לְעַנ"ד מְדַבְּרֵי
הָאוּר זְרוּעַ בְּתִשׁוֹ שְׁבַח"א סִי' תש"ס דְּבַפְּלֻגְתָּא דְרַבְּנָן וְרְשָׁבֵ"ג בְּכַתְּבוֹת ד' ע"ז ע"א
בְּאִישׁ שְׁנוּלְדוֹ בּוֹ מוּמִין גְּדוּלִים אִי כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וְאֲמַרִי' בְּש"ס דְּמוּמִין גְּדוּלִים
הִיָּינוּ נְסָמָא עֵינוֹ אַחַת וְכו' וְכַתְּבַת דְּאִין לוֹמַר דְּבִשְׁתִּי עֵינָיו גַּם רַבְּנָן מוֹדוּ דִּישׁ לוֹמַר
דְּלְהוֹדִיעָה פְּחוֹ דְרְשָׁבֵ"ג דְּאֶפִּילוֹ בְּעֵין אַחַת כּוֹפִין נְקֻט עֵינוֹ אַחַת דְּכַתְּבַת דְּהֵיטְרָא עֲדִיף
עִי"ש וְהֵרִי בְּהֵיאַנְקִיטִינוּ כְּרַבְּנָן וְכְמוֹ שְׁכַתְּבַת בַּא"ז שָׁם דְּאִית לֹן לְמִינְקֻט כְּרַבָּא אֲמַר ר'ן
שְׁמַעַת מִינְהָ דְאֲמַרִינּוּ לְהוֹדִיעָה פְּחוֹ דְהֵיטְרָא אֶלִיבָא דְמָאן דְּלֹא קי"ל פְּנוּתִיהָ אֶלָּא דְתַמְיָה
לִי בְּדַבְּרֵי הָא"ז דְּלֹא הִנֵּה צְרִיף לוֹמַר בְּזֵה דְלְהוֹדִיעָה פְּחוֹ דְרְשָׁבֵ"ג וְכו' דָּאֵם הִנֵּה תַנָּא
אַחַר מְפָרְשׁ דְּמוּמִין גְּדוּלִים הִיָּינוּ עֵינוֹ אַחַת אוֹ אִי הִנֵּה תַנִּי תַנָּא בְּהֵאִי לִישְׁנָא נוֹלְדוֹ בּוֹ
מוּמִין גְּדוּלִים שְׁנַקְטָעָה יְדוֹ אוֹ נְסָמִית עֵינוֹ אַחַת אִין כּוֹפִין וְרְשָׁבֵ"ג אוֹמַר כּוֹפִין אֶז פִּי הִנֵּה
בְּעֵינָן לְמִימַר דְּעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי רַבְּנָן אֶלָּא בְּעֵינוֹ הָאֶחָת אֶבְל בְּשִׁתִּי עֵינָיו מוֹדוּ הִנֵּה
צְרִיכִינוּ לְדִיחּוּיָא דְלְהוֹדִיעָה פְּחוֹ דְרְשָׁבֵ"ג הוּא דְנְקֻט פְּלֻגְתִּיהָ בְּעֵינוֹ אַחַת וְלְעוֹלָם לְרַבְּנָן
אֶפִּילוֹ בְּשִׁתִּי עֵינָיו אִין כּוֹפִין אֶבְל עֵינָינוּ הָרוֹאוֹת שָׁם בְּש"ס דְּהִכִּי אֲתַמַּר וְאֵלוֹ הֵן מוּמִין
גְּדוּלִים פִּירוּשׁ רְשָׁבֵ"ג כְּגוֹן נְסָמִית עֵינוֹ אַחַת וְכו' וְאֵם כֵּן לֹא הִנֵּה שׁוּם סְלֻקָּא דְעַתִּין
לְהַכְרִיחַ דְרַבְּנָן מוֹדוּ בְּנְסָמָא בְּשִׁתִּי עֵינָיו מְדָלָא תַנִּי אֶלָּא נְסָמָא עֵינוֹ אַחַת דְּהָא לֹא רַבְּנָן
וְלֹא תַנָּא אַחַר תַּנִּי לְהֵאִי מִקְלָתָא אֶלָּא רְשָׁבֵ"ג גּוֹפִיָּה הוּא דְפִירוּשׁ הִכִּי וְהָא וְדָאִי רְשָׁבֵ"ג
גּוֹפִיָּה לֹא הִנֵּה לִיָּה לְמַתְנֵי אֶלָּא כְּפּוּם שִׁיטְתִּי' אֶף אִי הִנֵּה חוּמְרָא וּמָה הִלְשׁוֹן אוּמְרַת
דְּמִשׁוּם דְּכַתְּבַת דְּהֵיטְרָא עֲדִיף נְקֻט לְהוֹדִיעָה פְּחוֹ דְרְשָׁבֵ"ג וְכֵן תַּמְיָה לִי עַל הֲרַב מוֹהֲרָאנ"ח
בְּח"ב סִי' ל"א שְׁכַתְּבַת לְקוּשְׁטָא דְמִקְלָתָא דְרַבְּנָן בְּשִׁתִּי עֵינָיו כּוֹפִין דְּעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי
אֶלָּא בְּעֵינוֹ אַחַת וְכו' עִי"ש וּבְעֵינֵינוּ לֹא יְדַעְתִּי הֲכֵרַח מְזָה כְּנֻז"ל וְצ"ע: פְּלָל כ"ב) פְּלָל
הָרָאוּי לְמַזְבַּח אִינוּ יוֹצֵא מִיַּדִּי מְזַבַּח כְּתַב הֲרַב אֲרַעָא דְרַבְּנָן אוֹת ש"ה דְלְהַרְמָב"ם בְּפָרֻק
ה' מִהִלְכוֹת עֲרֻכִין דִּין ז הוּא מְדַאוּרִיתָא וְלְהַתוֹס' זְבַחִים ד' ט"ן ע"ב הוּא מְדַרְבְּנָן וְעִיּוֹן
לְהַגְאוּנִים מְשֻׁנָּה לְפִלְפֻלָּה וְשַׁעַר הַמְּלָךְ שָׁם דְּמָה יַעֲנֶה הַרְמָב"ם לְהַכְרִחַת הַתוֹס' וְעִיּוֹן לְמִןְהֲרַ

בסה"ב מנחה טהורה ד' קי"ז ע"ב וילמרון מוהריט"א בס' הלכות יו"ט פ"ה דבכורות ד' ס"ז ע"ב (מדפוס נוארשא בד"ה נראיתי להרמב"ן) ובשו"ת בן יהודה סי' ק"י: פלל כ"א) פד נניים ושכיב רב אמרה להא שמעתא הכי איתמר בש"ס יבמות ד' כ"ד ובשאר דוכתי כמצינו בגליון שם ולא נמצא לשון זה אלא ברב ששית שאמר פן על רב וכינון דר"ש תלמידיה דרב הייתי דורש אותו לשבח דהפננה לומר דכינון שהוא דבר תמוה לא נתלי ביה בוקי וכו' ותולים לומר דאילו הנה בהקנין לא הנה אומר פה.

אף ראיתי להרב מוהריט"ץ בס' רח"ל שפתיב דלשון שאינו הגון הוא נאורייתא הוא דמרתחא לומר דבר שאינו הגון וידבר שלא כדת גם אשו"ר להרב ויקרא אברהם בד' קי"ח ע"ד בהדי דקא מייתי לישני טובא דאיכא בש"ס דמיקחו פקינטור וזילזול הוא הנה מונה להא דכד נניים ושכיב וכו' בהדייהו עי"ש ועיין להרב פתחי תשובה יו"ד סי' רמ"ב ס"ק כ"ב בשם הרב חו"י סי' קצ"ב וילמרון חיד"א ביעיר און מערכת האל"ף אות מ"ד בשם הרב חו"י בסוף דבריו שהוא לשבח ועיין להרב ישרי לב ד' מ"ג אות י"ז והרב משנה למלך בפ"ק א' מהלכות מלנה דין ה' נראה דמשמע ליה דהוא לשון גנאי וכן נראה מדברי הרב שבות יעקב בח"ב סי' י"ג שעמ"ש בס' הלכה ברורה על דברי המג"א פד נניים ושכיב וכו' פתיב ושאר ליה מאריה שפתיב פן על המג"א פי דברי המג"א ברורים וכו' ולענ"ד נראה פדעת הרב חו"י דחס ליה לרב ששית דלימא לישנא דזילוחא לרביה רב תנא הוא ואינו אלא לשפת כנו"ל.

עתי השגתי ס' לב שומע לידדי הרה"ג מוהרח"ך אבד"ק טראבלוס יצ"ו נראיתי שפתיב במערכה זו אות ל"א בשם הרב מתן בסתר (ספר זה לא ידעתי) בחידושי לנדה דף ס' ע"א דמדאמרו פד נניים ושכיב ולא אמרו פד ושכיב ונניים מורה שהוא לשון שבח כמ"ש התוספות בפ' ע"פ שיש שתי מיני תנומה אחת בתחלה השנינה נאחת בסוף השנינה ובאותה שבתחלת השנינה אפשר שיטעה מה שאין פן באותה שפסוף השנינה שמתעורר והולך מרגיש אחר פה מטעותו עכ"ל ומשמע מדבריו דרב ששית גופיה לא בא לסתור דברי רב פי השבח השביח שדבריו נאמרו בסוף השנינה ואם הנה בדבריו טעות הנה מרגיש בעצמו וכפי המשוער בדעתי לא יתכן לפרש פן בכל המקומות שאמר רב ששית פן ואיה"ש אשובה אראה בל"ן: פלל כ"ב) פל איסורין שבתורה און לוקין עליהם אלא פדרה הנאמת הכי אמרינו בפ"ק פל שעה ד' כ"ד ע"ב ודקדקו הראשונים מילקא הוא דלא לקי הא איסורא איכא ונחלקו אם האיסור הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן.

הנה הר"ן שם בהלכות בד"ה מר בר רב אשי פתיב דבכל האיסורין חוץ מפשר בחלב וכלאי הפרים אינו אסור שלא פדרה הנאמת אלא מדרבנן. וכן פתיב בסוף פ"ק האיש המקדש אמתניתין דהמקדש בערלה וכו' (בד' נ"ו ע"ב) אלא ששם פתיב פן כמסתפק (דמשמע דלא מתסרי אלא מדרבנן פינון שאין לוקין עליה) והריטב"א בחידושי שם פתיב דהני דלית בהו איסורא דאורייתא איסור דרבנן מיהא איכא.

וכן דעת התוס' בשבועות ד' כ"ב ד"ה אהיתרא ועי"ש בד' כ"ג ד"ה דמוקי וכתב הרב משנה למלך בהלכות יסודי תורה פ"ק ה' דין ח' (בד"ה שם אבל שלא פדרה הנאמת) דגם מה שכתבו התוס' במסכת עבודת אלילים דף י"ב (ד"ה אלא) דהא דאמרינו אין לוקין עליהם שלא פדרה הנאמת איסורא מיהא איכא ר"ל איסור דרבנן וכדבריו פתיב

הרב פרי חֲדָשׁ בְּסֵפֶר מִים חַיִּים בְּנִימוּקָיו לְמִסְכַּת עֲבוּדַת אֱלִילִים דְּמָה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסֵס' דְּאִסּוּרָא אִיכָא רוּצָה לֹמַר מְדַרְבְּנָן עִי"ש ב'ד' י"ג ע"ג: אִף הֲרַב הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק ח' מֵהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת דִּין ט"ז פֶּתַב עַל מָה שְׁכַתְּבֵי הֶרֶמְב"ם כָּל מַאֲכָל שְׁאֲסוּר בִּהְנָאָה אִם נִהְנָה וְלֹא אֲכַל כְּגוֹן שְׁמֵכֵר אוֹ נִתֵּן לַעֲכוּמ"ז כּו' אִינוּ לֹוֹקֵה וּמִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת דְּנִפְקָא לֵיהּ לְהֶרֶמְב"ם מְדַאֲמְרִינָן כָּל אִסּוּרֵין שְׁבַתּוּרָה אִין לֹוִקִין עֲלֵיהֶם אֲלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָן וְכָל דְּבַר הֲרָאוּי לְאֲכִילָה אִין דְּרֵךְ הַנְּאֻתוֹ אֲלֵא דְרֵךְ אֲכִילָה כְּתוּבָנוּ וְכו' וּלְפִי זֶה אִסּוּר הַנְּאֻתָה כְּדִין חֲצִי שְׁיַעוּר שְׁאֲסוּר מִן הַתּוּרָה וְאִין לֹוִקִין עֲלֵיו עִי"ש מְשֻׁמַּע דְּסוּבֵר דְּמָה שְׁאֲמַר ר' יוֹחָנָן כָּל אִסּוּרֵין שְׁבַתּוּרָה אִין לֹוִקִין עֲלֵיהֶם אֲלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָן רוּצָה לֹמַר דְּמִלְקוֹת הוּא דְּלִיכָא אֲבָל אִסּוּר תּוּרָה מִיָּהָא אִיכָא אֲפִילוּ שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָן.

וְכֵן הוֹכִיחַ הֲרַב קַרְבֵּן אֲלִיצוּר ד' ע"ז ע"ג מְדַבְּרֵי הַרְשֵׁב"א בְּחִידוּשָׁיו לְקִידוּשֵׁין ד' נ"ו ע"ב אָמַר שְׁאֲמָרוּ בְּש"ס מִנִּין שְׁלֵא יִהְנָה מִמֵּנוּ וְלֹא יִדְלִיק בּוֹ הַנֵּר. תְּלִמוּד לֹמַר וְעַרְלָתָם עָרְלָתוֹ אֵת פְּרִי שְׁכַתְּבֵי דְּמֵאֵי דְּמַצְרִכִּינָן קְרָא לְאֲסוּר הַדְּלָקָה הֵינְנוּ לְשִׁמְנִים שְׁאִין דְּרַפְּסֵם לְהַדְּלָקָה דְּהוּי שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָן וְאִף דְּשְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָה מִיִּשְׂרָאֵל שְׁרִי כְּדַאֲמְרִינָן בְּפֶרֶק כָּל שְׁעָה דְּהוּי שְׁיִיף לְבִרְתֵי בְּגוּהֶרְקֵי דְּעָרְלָה וְאָמַר מִיִּדֵי דְּרֵךְ הַנְּאֻתָן קְעַבִּידְנָא יֵשׁ לֹמַר דְּהֵתָם שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָה כָּלֵל אִי נִמְי בְּמִקּוּם חוֹלֵי הוּא אֲבָל שְׁלֵא בְּמִקּוּם חוֹלֵי אֲפִילוּ שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתוֹ אֲסוּר עכ"ל דְּמַתְּרִיזֵי הַשְּׁנֵי מוֹכַח דְּסוּבֵר הַרְשֵׁב"א דְּאֲסוּר מִן הַתּוּרָה וְסוּבֵר דְּגַם אִם אֲסוּר מִן הַתּוּרָה מְוֹתֵר לְחוּלָה שְׁאִין בּוֹ סַכְּנָה כִּינּוּן שְׁאִינוּ אֲלֵא אִסּוּר תּוּרָה בְּלִבְד בְּלֵא מִלְקוֹת (וְהַשְּׁיֵג עַל כַּמָּה רַבָּנִים שְׁהִבִּיא שָׁם דְּמְשֻׁמַּע לְהוּ מְסַבְּרָא דְּאִין לְהַתִּיר אִסּוּר תּוּרָה אִף שְׁאִין בּוֹ מִלְקוֹת לְחוּלָה שְׁאִין בּוֹ סַכְּנָה עִי"ש) וְכַדְעַת הֲרַב הַמַּגִּיד: וּמְרָן חִיד"א בְּמַחְזִיק בְּרִכָּה ס' עת"ה אות ה' (ד"ה שׁוֹב רְאִיתִי) פֶּתַב בְּשֵׁם הֲרַב אוֹר חֲדָשׁ לְפִסְחִים דְּבְּאִסּוּרֵין שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָן אִסּוּרָא אִיכָא וְדִיִּיק דְּר"י דְּאָמַר לֹא לְקִי סֹבֵר הֵכִי וְאֲזַדָּא ר' יוֹחָנָן לְטַעֲמִיָּה דְּסֹבֵר חֲצִי שְׁיַעוּר אֲסוּר מִן הַתּוּרָה עכ"ל וְסֹפֵר הַנְּז"ל אִין מְצוּי אֲצִלֵי לְרֵאוֹת אִם הַזְּכִיר דְּבַרֵי הֲרַב הַמַּגִּיד הַנְּז"ל וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הֲרַב לְחַם מְשֻׁנָּה בְּפֶרֶק יו"ד מֵהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת דִּין כ"ב דְּשְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָן אֲסוּר מִן הַתּוּרָה וְכֵן הִבִּין הֲרַב זֶרַע אֲמַת בַּח"ב ס' מ"ב ד' ל"ו ע"ב (בד"ה וְהֵן אֲמַת) מִמָּה שְׁכַתְּבֵי הֶרֶמְב"ם דְּעַל מְשֻׁקִים הַיּוֹצְאִים מְשֻׁאָר פִּירוֹת אִין לֹוִקִין עֲלֵיהֶם דְּרוּצָה לֹמַר דְּאִסּוּרָא דְּאוּרִיִּיתָא מִיָּהָא אִיכָא וְכַתְּבֵי שְׁפָן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הֲרָא"ש בְּפֶרֶק כָּל שְׁעָה ד' כ"ד שְׁכַתְּבֵי בְּסִי' ב' וְז"ל אֲבָל שְׁלֵא לְצוּרָה רְפוּאָה אֲפִילוּ שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתוֹ אֲסוּר מְדַאֲמַר ר' יוֹחָנָן אִין לֹוִקִין עֲלֵיהֶם שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתוֹ מְשֻׁמַּע מִלְקוֹת הוּא דְּלִיכָא הָא אִסּוּרָא מִיָּהָא אִיכָא עִי"ש: וְרַב אֲחִד הִבִּיא דְּבַרֵי בְּסֹפֵר בְּאֵר יַעֲקֹב בְּאֵר ח' ס' תמ"ב פֶּתַב בְּנִדּוּנוּ דְּשְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָן דְּמְשֻׁמַּע דְּאִסּוּרָא אִיכָא הוּא מְדִין טַעַם כְּעִיקָר וּבְאִנּוּ לְמַחְלוּקַת דְּלִמָּאן דְּאָמַר טַעַם כְּעִיקָר דְּאוּרִיִּיתָא שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתוֹ אֲסוּר מְדַאֲמְרִיִּיתָא וְלַדְעַת ר'ש"י אֲסוּר מְדַרְבְּנָן (עִי"ש ב'ד' י"ז ע"א) וְהֲרַב הַמַּחְבֵּר שְׁקִיל וְטַרִי בְּמְשֻׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהַפִּירוֹת עַל יְדֵי בִישׁוּל אִי חֲשִׁיב שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָן וְכַתְּבֵי דְּאִף אִם נִאָּמַר דְּחֲשִׁיב שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתָן וּנְקִיטִינָן דְּאִין לֹוִקִין בְּשְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתוֹ מְכָל מְקוּם לֹא הוּי מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ שְׁהוֹכִיחַ הֲרָא"ש בְּפִסְחִים מְדַאֲמַר אִין לֹוִקִין שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֻתוֹ מְשֻׁמַּע דְּאִסּוּרָא אִיכָא וּמְשֻׁמַּע דְּאִסּוּר דְּאוּרִיִּיתָא קְאָמַר וְכֵן הֲרַב לְחַם מְשֻׁנָּה בְּפֶרֶק י"ב (צ"ל בְּפֶרֶק יו"ד כִּיעִי"ש) פֶּתַב בְּפִשְׁטוֹת שְׁאֲסוּר מְדַאֲמְרִיִּיתָא וְכו' וְהַדְּבָר פְּשׁוּט בְּעֵינֵי דְּאֲסוּר מְדַאֲמְרִיִּיתָא כְּדַקֵּימָא לֵן טַעַם כְּעִיקָר דְּאוּרִיִּיתָא וְכו'.

ושוב כתב ד"ש לומר דאסור מדין חצי שיעור דאסור מדאורייתא ואין לוקין עליו ותמה על הגאון פני יהושע בתשו' סי' י"ג דסובר דשלא פדרה הנאתו אסור מדרבנן וכתב דאולי סבירא ליה פדברי הרב משנה למלה בריש ספרו ד' ג' ע"ב שהאריף דאינו אסור אלא מדרבנן אבל אין דבריו מוכרחים כל כה מהש"ס וגם לשון הרמב"ם בפ"ק י"ב (פ' יו"ד) מהלכות מאכלות אסורות גבי טבל וחדש לא משמע הכי (עי"ש בד' י"ט ע"א) ושם בע"ג הביא דהגאון פני יהושע (שיטה) בקונטרס אחרון פשיטא ליה דהוא מדרבנן ושהשיג על מה שכתב הרב לחם משנה דהוא מדאורייתא וכו' וגם על דבריו השיב כמו שכתב על דברי הרב פני יהושע הראשון עי"ש: ותמיה לי על שניהם שנעלם מהם דברי הרב המגיד שבפ"ק ח' מהלכות מאכלות אסורות הנ"ל שכתב שדין ההנאה הוא פדין חצי שיעור שאסור מדאורייתא ואין לוקין עליו כנז"ל ושם בד' כ' עמוד ד' הובא מה שהשיב רב אחד על דברי הרב המחבר ופדין זה (דשלא פדרה הנאתו) כתב בסוף ד' כ"א ומה שהלחם משנה מבאר דברי הרמב"ם דסובר דשלא פדרה הנאתו אסור מן התורה וכן כתב רום מעלתו כמה פעמים אני תמה דבש"ס פסחים ד' כ"ה מוכח בהדיא דליכא איסור תורה מדקאמר מידי דרה הנאה קעבידנא וכו' וכן מצאתי להרב פרי חדש סי' תמ"ג סק"א והלחם משנה עצמו בפ"ק ח' דין י"ו כתב דאינו אלא מדרבנן וסותר דברי עצמו ועוד ראיה שאין עליה תשובה שהרי הרמב"ם סובר דאין מלקות על ההנאה ואם כן על פרחין לומר דמה שכתב אין לוקין עליהם אלא פדרה הנאתו דמשמע דכדרה הנאתו לוקה לאו דוקא אלא פלומר אינו אסור מן התורה אלא פדרה הנאתו וכו' אלו תורה דב"ק שם.

וגם בד' כ"א ע"א מחזיק סברתו דאינו אסור אלא מדרבנן ושפן כתב הרב פני יהושע בשם התוס' והרב המחבר בד' כ"ו השיב על דברי הרב המשיגו ועל מה שכתב הרב המשיג דשלא פדרה הנאתו ליכא איסורא דאורייתא השיבו דדבריו נכונים וכן האריף הרב משנה למלה וכן הוא בדוכתי טובא בתוס' וכו' ואני פתבתי דברי השיטת הרא"ש דסובר דאית ביה איסור תורה ונהיה נראה לי דגם הרמב"ם סובר כן והטעמי דברי הרב לחם משנה וכו' אבל האמת אינו כן וכמו שכתב רום מע"ל ומפל מקום נראה לי דבמשקין היוצאין מהפירות אף דהוי שלא פדרה הנאתו אסור מדאורייתא לדעת הסוברים דטעם פעיקר דאורייתא וכו' אלו תורה דברי שלשת הרועים רבנן קדישי בענגן זה: ותמיה לי על מה שמחליט הרב המחבר דדעת הרא"ש דאסור מן התורה וכן כתב הרב זרע אמת כמו שפתבתי לעיל בשמו ואנכי לא ידעתי מי הכריחם לזה דשפיר יש לומר דמה שכתב הרא"ש דאיסורא מיהא איכא היינו דאסור מדרבנן שהרי גם התוס' בע"א ד' י"ב פתבו דאיסורא מיהא איכא ופירש דבריהם הרב משנה למלה דרוצה לומר דאסור מדרבנן וכן מה שהכריח הרב זרע אמת מדכתב הרמב"ם אין לוקין עליו דרוצה לומר דאיסור מיהא איכא כבר חזר בו ומסיק כמו שנראה מדברי מרן פסח משנה שם דאינו אסור אלא מדרבנן עי"ש וכבר רשמתי במערכת האל"ף אות ל"ח (בשדי חמד ח"א) דנמצא בכמה מקומות לשון זה (אין לוקין עליו אינו לוקה) ואינו אסור אלא מדרבנן ומה שהקשה הרב המשיג דברי הרב לחם משנה אהדדי הנה לפי מה שכתב הרב חיים מדבר בד' י"ג ע"א דדעת הרב המגיד דמאי דסבירא ליה דשלא פדרה הנאתו הוא פחצי שיעור דאסור מן

התורה ואין לוקין עליו היינו דוקא בכגון הנאה דמיירי הרמב"ם שמוכר או נותן או מאכיל לפלב דלא חשיב שלא פדרה הנאתו לגמרי.

אבל פשהוא שלא פדרה הנאתו לגמרי פההיא דרבינא דסה בבוסר דזתים קטנים דלא הוי דרה הנאתו מאחר שלא נתבשלו ולא פתשם בבית הבד כמו שפכת רש"י בכי האי גוונא גם הרב המגיד מודה דאינו אסור אלא מדרבנן ולמד חילוק זה מדברי הרב לחם משנה בפרק א' מהלכות מאכלות אסורות דין י"ו עי"ש: לפי זה עלו פהגון דברי הרב לחם משנה ואין נסתר מחמתו דמה שפכת בפרק יו"ד הלכה כ"ב דאסור מן התורה היינו במשקים היוצאין מן הפירות דאין זה שלא פדרה הנאה גמורה ומה שאמרו בש"ס פל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם שלא פדרה הנאתו דמשמע דאיסורא איפא היינו איסור דרבנן וכשהוא שלא פדרה הנאתו לגמרי פן היא דעת הרב לחם משנה בזה ויתכן דגם מדברי הרשב"א בחידושייו לקידושין הנ"ל אין להכריח דסובר דמה שאמרו בש"ס דאין לוקין שלא פדרה הנאתו דמשמע דאיפא איסורא רוצה לומר איסור תורה דאפשר לפרש פונתו דבתחלה כתב ליישב דההיא דשייף לברתיה וכו' מיירי בשלא פדרה הנאתו פלל דמפרש כפירש"י שהיה פוסר ולא פתשם בבית הבד וכו' והדר קאמר אי נמי אפילו נימא דההיא לא הנה שלא פדרה הנאתו גמורה ואפילו הכי שרי היינו משום שהיא במקום חולי אבל שלא במקום חולי אסור מן התורה והיינו דוקא במונח דההיא דשייף לברתיה לא הנה שלא פדרה הנאתו לגמרי אבל אם הוא שלא פדרה הנאה פלל לא אסור מן התורה פלל: ומצאתי להרב כתב סופר א"ח סי' קי"א אות ב' שפכת ונ"ל הנה פכל איסורי תורה שיטת הרא"ש בפרק פל שעה ונהרשב"א ור"ן והריטב"א בקידושין ד' נ"ז דשלא פדרה הנאתו מדרבנן מיהא אסור דלא אמר ר"י רק דפטור אבל אסור מדרבנן וכן שיטת הרמב"ם הלכות יסודי התורה דדוקא לחולה שאין בו ספנה מותר שלא פדרה הנאתו אבל לבריא אסור ועיין משנה למלה דמצד דאסור מן התורה פחצי שיעור ולא נניח מפני ספקתו פשיטותן של ראשונים הנ"ל ותוס' בשבועות ובדוכתי טובא דכשלא פדרה הנאתו אסור מדרבנן עכ"ל.

מדברי הרב הללו שתיים זו שמענו דעת הרא"ש וגם הרשב"א בקידושין הנ"ל היא דאינו אסור אלא מדרבנן דלא כמו שפכתו הרבנים באר יעקב וזרע אמת הנ"ל בדעת הרא"ש וגם דלא פדמשמע מריהוט לישניה דהרשב"א דלתירוץ שני שלא פדרה הנאתו אסור מן התורה כמו שהבין הרב קרבן אליצור הנ"ל וכן כתב הרב שאגת אריה בסוף סי' ע"ד דדעת הרשב"א בחידושייו לקידושין הוא דאסור מדרבנן ומה שהביא מהמשנה למלה שמצד בנה הנה הרואה יראה דאף שצד לומר דאסור מן התורה מפל מקום פבר גילה דעתו דאין ריח חכמתו נוחה לומר פן אלא אינו אסור פי אם מדרבנן והביא על זה דברי התוס' שפכתו בפירוש דהוא מדרבנן ופשוט צד זה אצלו הוא העיקר ולפי זה לא נמצא מפני מאן דסובר דמה שאמר פל איסורין אין לוקין עליהם שלא פדרה הנאתו דרוצה לומר דאיסורא דאורייתא איפא ומאחר דמפני ש' יוצא בדברי הר"ן והריטב"א והתוס' בקצת מקומות דסברי דהוא רק מדרבנן מסתברא ודאי דיש לנו לייחס פן גם בדעת שאר רבנןאמא שלא נמצא מפני דסוברים בהיפך ולא להוליד מחלוקת ביניהם ומה גם דיש איזה פוסקים דסוברים שלא פדרה הנאתו מותר אף מדרבנן כמו שאכתוב להלן בס"ד אם פן אין לרחק הדעות פל פה ואית לן למינקט מילתא מציעתא דאסור רק

מְדַרְבְּנֵן: הֵן אִמַּת דְּרֵאִיתִי לְהֵרֵב אֶגְוִרָה בְּאַהֲלָהּ בַּד' מ' ע"ג שְׁפַתְבּוֹ דְּלִדְעַת הֶרְמֵב"ם וְהֵרֵב
הַמַּגִּיד וְהָרֵא"ש וְהַטּוֹר יו"ד ס' קמ"ב אֶסוּר מִן הַתּוֹרָה וְלִדְעַת הַתּוֹס' וְהָר"ן רַק מְדַרְבְּנֵן
ע"ש אֶבֶל אֵין דְּבָרָיו מְוַכְרְחִים לִי הַדֵּל דְּמָה שְׁפַתְבּוֹ בְּדִעַת הֶרְמֵב"ם וְהֵרֵב הַמַּגִּיד הוּא עַל
פִּי מָה שְׁפַתְבּוֹ הֵרֵב הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק ח' מְהֵלְכוֹת מְאֻכְלוֹת אֶסוּרוֹת הִי"ו דְּדִינוֹ כְּדִין חֲצִי שְׂעוֹר
וּכְבֵר כְּתַבְתִּי לְמַעַלְהָ דְּאִינוּ מְוַכְרַח דְּסוֹבֵר כֵּן בְּעֻלְמָא רַק בְּמוֹכֵר אוֹ נוֹתֵן אוֹ מְאֻכִיל לְכָלֵב
הוּא דְּסוֹבֵר כֵּן.

וְכֵן מָה שְׁפַתְבּוֹ בְּדִעַת הָרֵא"ש הוּא מִמָּה שְׁפַתְבּוֹ בְּפֶרֶק כָּל שְׁעָה סִימֵן ב' דְּאִסוּרָא מִיָּהָא
אִיכָא וּמִשְׁמַע לִיהּ דְּרוּצָה לֹמֵר דְּאֶסוּר מִן הַתּוֹרָה וְאִינוּ מְוַכְרַח כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְמַעַלְהָ.
וּמָה שְׁפַתְבּוֹ לִדְעַת רַבֵּינוּ הַטּוֹר הוּא מָה שְׁהֵבִיא שֵׁם בַּד' ט"ל ע"ב דְּבָרֵי הָרִיב"א בִּי"ד
ס' קמ"ב וְכַתֵּב הָרֵאב"ד דְּנוֹקָא אֲשֶׁרָה וְכו' אֶבֶל בֵּית עֲבוּדַת אֱלִילִים תּוֹכוֹ וְנִגְדַּת פְּתִחוֹ תּוֹךְ
אֲרַבַּע אַמּוֹת אֶסוּר אֲחֻזְרֵיו לְצַל מְוֹתֵר וּמְדֻלָּא חֶלֶק עָלָיו מִשְׁמַע דְּסוֹבֵר כְּנוֹתִיָּה דְּשִׁלָּא
כְּדִרְוֹ הַנְּאֻתָן מְוֹתֵר אֶפְיָלוֹ מְדַרְבְּנֵן וְתַמָּה עָלָיו שְׁהוּא הִיפָּה דְּעַת הָרֵא"ש דְּסוֹבֵר דְּשִׁלָּא
כְּדִרְוֹ הַנְּאֻתָן אֶסוּר מִן הַתּוֹרָה.

וְתִרְצֵן דְּסוֹבֵר הַטּוֹר דְּדוֹקָא הִיכָא דְּנִהְנָה מְגוּפוֹ שֶׁל אִסוּר שְׁהֵנִיחַ חֶלֶב עַל גְּבִי מִכְתּוֹ
וּכְיוּצָא הוּא דְּאֶסוּר מְדֻאוּרִיתָא אֶבֶל נִהְנָה מְצַל קְלִישׁ אִסוּרִיָּה וְאִף רַבְּנֵן לֹא גְזָרוּ וְסִימֵן
נִמְצָא לְפִי זֶה דְּגַם הַטּוֹר סוֹבֵר דְּכְשֶׁנִּהְנָה מְגוּפוֹ שֶׁל אִסוּר שִׁלָּא כְּדִרְוֹ הַנְּאֻתָן אִסוּרוֹ
מְדֻאוּרִיתָא עכ"ל.

וְלִי הַדֵּל נִרְאָה אִף אִם הָיָה מְפֻרָשׁ בְּדְבָרֵי הָרֵא"ש דְּכְשֶׁנִּהְנָה שִׁלָּא כְּדִרְוֹ הַנְּאֻתָן אֶסוּר מִן
הַתּוֹרָה לֹא הָיָה לָנוּ לְהַכְרִיחַ דְּגַם הָרִיב"ה סוֹבֵר כֵּן רַק שְׁהֵינּוּ אוֹמְרִים דְּמִסְתַּמָּא הַטּוֹר
לֹא יַחְלוֹק עַל הָרֵא"ש וְעַל כָּל פְּנִימִים אִינוּ הֶכְרַח גְּמוּר לְהַחֲלִיט שְׁכֵן הִיא דְּעִתּוֹ כָּל שְׁכֵן
בְּמֵאֵי דְקָמֵן דְּעַרְבֵיָּה עַרְבָא צָרִיף וְאִינוּ מְוַכְרַח דְּמָה שְׁפַתְבּוֹ הָרֵא"ש דְּאִיכָא אִסוּרָא רוּצָה
לֹמֵר מִן הַתּוֹרָה כְּנו"ל וְאִם כֵּן דֵּל מְהֵכָא גַם דְּעַת הָרֵא"ש וְהַטּוֹר: וְאֶדְרַבָּא מְקוּם יֵשׁ
בְּרֵאשׁ לְהוֹכִיחַ דְּהַטּוֹר סוֹבֵר דְּאִין בְּאִסוּרִין שִׁלָּא כְּדִרְוֹ הַנְּאֻתָן אִסוּר תּוֹרָה לְפִי מָה
שְׁפַתְבּוֹ הֵרֵב הֵרֵב שְׁאֵגַת אֶרְיָה בְּסִי' ע"ד שְׁאֵבִיא בְּסוּמוֹ בְּסִיעֵתָא דְּשְׁמִיָּא וְאִף שְׁיֵשׁ לְפַקְפַּק
בְּדְבָרָיו כְּמוֹ שְׁאֵכְתוּב לְהֵלֵן מְכָל מְקוּם לְפִי דְּעִתּוֹ וְדֹאֵי לֹא יִתְכֵן לֹמֵר דְּעַת הַטּוֹר דְּשִׁלָּא
כְּדִרְוֹ הַנְּאֻתָן אֶסוּר מִן הַתּוֹרָה וְלִדְיִדּוֹן עַל כָּל פְּנִימִים אִין לָנוּ הֶכְרַח דְּסוֹבֵר דְּאֶסוּר מִן הַתּוֹרָה
פֶּשׁ גַּבְנֵן דְּבָרֵי הֵרֵב הַמַּגִּיד שְׁפַתְבּוֹ כֵּן לִדְעַת הֶרְמֵב"ם וּכְבֵר הֶכְרַח הֵרֵב הַמְּשִׁיג שְׁבִסְפֵר
בְּאֵר יַעֲקֹב דְּהֶרְמֵב"ם סוֹבֵר דְּאִסוּרוֹ רַק מְדַרְבְּנֵן כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל וְאִם כֵּן וְדֹאֵי יֵשׁ
לְעֵשׂוֹת עֵיקֵר מָה שְׁמְפֻרָשׁ בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' וְהָרִיטְב"א וְהָר"ן דְּאִינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנֵן וּכְדִמְסִיק
הֵרֵב זְרַע אִמַּת הַנְּ"ל דְּנִקִּיטִינֵן דְּאִינוּ אֶסוּר שִׁלָּא כְּדִרְוֹ הַנְּאֻתָן אֵלָא מְדַרְבְּנֵן (ע"ש בְּסוּף
ד"ה יֵצֵא לוֹ) וְכֵן כְּתַב הֵרֵב בְּאֵר יַעֲקֹב וְהֵרֵב הַמְּשִׁיג וְכַתְּבוּ כֵּן גַם בְּשֵׁם הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ
הָרֵאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן וְעֵינֵן לְהֵרֵב פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בַּח"ב בְּתַשׁוּבוֹת שְׁבִסוּף הַסְּפֵר (הַמְּוַעֲתָקוֹת
מִשׁו"ת בֵּית אֶפְרַיִם) בְּסִי' ט' דְּנִקִּיט הֵתֵם נְמִי דְּהוּא מְדַרְבְּנֵן וְכֵן כְּתַב הֵרֵב חֲקֵמַת אָדָם
בְּקוֹנְטְרִיס בֵּינַת אָדָם בְּשַׁעַר אִסוּר וְהִתֵּר סִי' ע"ב.

וּבְקוֹנְטְרִיס אִסִּיפַת דִּינִים בְּמַעְרַכַת חֲמִץ וּמִצָּה סִי' ב' אוֹת ד' הַבֵּאתִי דְּעַת כְּמָה מְרַבְּנֵן
בְּתֵרָאֵי דְּנִקִּיטֵי הֵכִי דְּשִׁלָּא כְּדִרְוֹ הַנְּאֻתָן אֶסוּר מְדַרְבְּנֵן ע"ש וְכֵן כְּתַב בְּפִשְׁיטוֹת בִּישׁוּעוֹת
יַעֲקֹב אֶבֶן הַעֲזָר סִי' כ"ח סק"ד דְּאֶסוּר רַק מְדַרְבְּנֵן: וְדְעַת רֵאב"ג"ה שְׁבִמְרָדְכִי פֶרֶק כָּל

שְׁעָה דְּכָל שְׁהוּא שְׁלֵא פְּדָרָף הַנְּאָתָן מִןתָּר אֶפִּילוּ מְדַרְבְּנָן וְהָרַב פְּרִי מְגִדִים בְּשׁוֹשְׁנַת
הַעֲמֻקִּים כָּלל ט' (סוף ד"ה עֵינָן בְּשׁוֹ"ת) תְּמָה עַל הָרַב שְׁ"ף בִּיּוֹ"ד סִי נק"ה ס"ק י"ד
שְׁהַעֲתִיק דְּבָרֵי רָאבְּ"ה וְלֹא יַעִיר דְּסִבְרָא יַחֲדָאָה הִיא דְּכָל הַפּוֹסְקִים סוֹבְרִים דְּאָרְף דְּאִין
לוֹקִין עַל שְׁלֵא פְּדָרָף הַנְּאָתָן אִיסוּרָא מִיָּהּ אִיפָּא עִי"ש וְכֵן תְּמָה עָלָיו הָרַב שְׁאָגַת אַרְיָה
בְּסִי' ע"ד אִיף הַעֲתִיק דְּבָרֵי רָאבְּ"ה וְלֹא שֵׁת לְבוּ לְדַבְּרֵי שְׁאָר פּוֹסְקִים דְּסִבְרֵי דְּאִיסוּרָא
מִיָּהּ אִיפָּא וְרֵאִיתִי עוֹד שֵׁם שְׁהִבִּיא מַה שְׁפַתְבּ הַטּוֹר א"ח סִי תְּרִי"ב דְּאֹכְלָה פְּחוֹת
מְפָשְׁעוֹר בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים אִיסוּרָא אִיפָּא אַבְּל דְּבָר שְׁאִינוּ רֵאוּי לְאֶכִּילָה פְּתַב אַבִּי הַעֲזָרִי
דְּאֶפִּילוּ אִיסוּרָא לִיפָּא וְכו'.

וְהַעֲרִיף לְפַלְפֵּל בְּזָה וּבְמַסְקָנְתוּ פְּתַב דְּרָאבְּ"ה אֶזְזִיל לְשִׁטְתֵּיהָ דְּמָה שְׁאָמְרוּ כָּל הָאִיסוּרִין
אִין לוֹקִין עַל שְׁלֵא פְּדָרָף הַנְּאָתָן הֵינְנוּ דְּפִטּוֹר וּמִןתָּר וּמִשּׁוּם הֵכִי פְּתַב בְּדַבְּרֵי שְׁאִינוּ רֵאוּי
לְאֶכִּילָה דְּאִיסוּרָא נְמִי לִיפָּא אֶף דַּעַת הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב"א וְהַרִיטְב"א וְהַר"ן אִינוּ כֵּן כְּמוֹ
שְׁפַתְבוּ בְּקִדּוּשֵׁין ד' נ"ו בְּמַקְדָּשׁ בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּאָרְף עַל גַּב דְּכָל אִיסוּרִין שָׂרוּ שְׁלֵא
פְּדָרָף הַנְּאָתָן מִפְּל מְקוּם אֶסוֹר מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ שְׁפַתְבּ בְּשִׁמְשׁ בְּדִינֵי קִדּוּשֵׁין וְהוֹכַחְתִּי שֵׁם
דְּכֵן עֵיקַר וְאִם כֵּן גַּם מֵאִי דְּתַנּוּ בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים הַפֵּל אוֹכְלִין שְׁאִינוּ רֵאוּיִים לְאֶכִּילָה פְּטוֹר
הוּא פְּטוֹר אַבְּל אֶסוֹר אֵלוּ תַנּוּרְף דְּב"ק.

וְלִי הַדֵּל יֵשׁ לְפַקְפֵּק דְּלִפִּי זֶה עַל פְּרַחֲזִין לוֹמַר דְּגַם רַבִּינוּ הַטּוֹר שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי רָאבְּ"ה
בְּשִׁתִּיקָה כְּהוֹדָאָה סוֹבֵר נְמִי דְּכָל אִיסוּרִין שְׁפַתּוֹרָה מִןתָּרִים שְׁלֵא פְּדָרָף הַנְּאָתָן שְׁלֵא
כְּדַעַת הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב"א וְכו' דְּסִבְרֵי דְּאִיסוּר מִיָּהּ מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ שְׁפַתְבּ הוּא עֲצָמוּ וְאִם כִּי
לֹא יִקְשֶׁה עָלֵינוּ כָּל כְּף אִיף פֶּסֶק כְּרָאבְּ"ה הַיְכָפָה דַּעַתְם אַבְּל מַה נַּעֲנֶה לְמָה שְׁמִבְּנֹאֵר
בְּדַבְּרֵי הָרֵא"ש בְּפָרְק כָּל שְׁעָה סִי ב' שְׁפַתְבּ מְפִרְשׁ דְּדוֹקָא בְּמַקּוּם חוֹלִי הוּא דְּשָׂרוּ שְׁלֵא
פְּדָרָף הַנְּאָתָן אַבְּל בְּלֹא שׁוּם חוֹלִי אֶסוֹר וְאִין דְּרָף רַבִּינוּ הַטּוֹר לְפִסְנֹק שְׁלֵא כְּדַעַת אַבִּי
הַר"ש בְּלִמֵּי שִׁנְפִיר דַּעַתּוֹ וְסִבְרָתּוֹ לְכֵן מְוַכְרַחִים אָנוּ לוֹמַר דְּסוֹבֵר רַבִּינוּ הַטּוֹר דְּאֹכְלִין
שְׁאִין רֵאוּיִים לְאֶכִּילָה קִילִי מְאוֹכְלִין הָרֵאוּיִים לְאֶכִּילָה וְאוֹכְלֵם שְׁלֵא פְּדָרָף הַנְּאָתָן
דְּחֻשִׁבִּי כַּעֲפָרָא בְּעַלְמָא (כְּמוֹ שְׁצַדָּד לוֹמַר כֵּן הָרַב שְׁאָגַת אַרְיָה שֵׁם בְּסִי' ע"ה עִי"ש)
וְאִם כֵּן אִינוּ מְוַכְרַח דְּרָאבְּ"ה פְּתַב כֵּן לִפִּי שִׁיטְתּוֹ אֶלָּא אֶף אִם בְּכָל אִיסוּרִין שְׁלֵא פְּדָרָף
הַנְּאָתָן אֶסוֹר אוֹכְלִין שְׁאִין רֵאוּיִים לְאֶכִּילָה מִיִּשְׂרָא שָׂרוּ לְדַבְּרֵי הַפֵּל.

גַּם מַה שְׁפַתְבּ בְּשֵׁם הַתּוֹס' בְּקִדּוּשֵׁין דְּתִירְצוּ לְקוֹשְׁיָתֶם דְּאֶסוֹר מְדַרְבְּנָן הוּא תְּמוּהָ דְּהָרִי
הַתּוֹס' לֹא פְּתַבוּ כֵּן כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הָרוּאָה וְאֶדְרַבָּה הַבִּינוּ אִיזָה מְרַבְּנָן קִדְּשֵׁי דְּהַתּוֹס'
בְּקִדּוּשֵׁין סִבְרוּ דְּשְׁלֵא פְּדָרָף הַנְּאָתָן מִןתָּר אֶפִּילוּ מְדַרְבְּנָן מְדָלָא תִירְצוּ לְקוֹשְׁיָתֶם כְּמוֹ
שְׁפַתְבוּ הַר"ן וְהַרִיטְב"א כְּמוֹ שְׁאֶכְתּוּב לְהֵלֵן בְּס"ד: אִיף שְׁיִהְיֶה דַּעַת רָאבְּ"ה הִיא דְּשְׁלֵא
פְּדָרָף הַנְּאָתָן מִןתָּר אֶפִּילוּ מְדַרְבְּנָן גַּם שְׁלֵא בְּמַקּוּם חוֹלִי וְהָרַב מְשַׁנֶּה לְמַלְךָ בְּפָרְק ה'
מִהִלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה הַנּוֹ"ל הַבִּין כְּדַעַת הַתּוֹס' בְּקִדּוּשֵׁין ד' נ"ו ע"ב (גַּבִּי הַמְּקַדָּשׁ
בְּעַרְלָה וְכִלְאֵי הַפָּרִם) דְּסִבְרֵי דְּגַם מְדַרְבְּנָן מִןתָּר וְתְּמָה עָלֵיהֶם כִּיעִי"ש וּמַה שְׁפַתְבּ שֵׁם
שְׁכֵן דַּעַתְם גַּם בְּפָרְק כָּל שְׁעָה ד' כ"ח הוּא טְעוּת סוֹפֵר וְצָרִיף לְהִיּוֹת ד' כ"ט בְּתוֹד"ה (אִין
פּוֹדִין עִי"ש) וַיֵּשׁ לְהַעִיר עַל הָרַב עֲצָמוֹת יוֹסֵף בְּקִדּוּשֵׁין שֵׁם שְׁהִבִּין גַּם כֵּן מְדַבְּרֵי הַתּוֹס'
דְּסִבְרֵי דְּמִןתָּר וּשְׁתִּיק לְהוּ זוּלַת שְׁפַתְבּ דְּהַר"ן סוֹבֵר דְּאֶסוֹר כִּיעִי"ש וְרֵאִיתִי בְּסִפֵּר יְד
הַוֵּדָה (לְהָרַב דְּק"ק רֵאדְחוּב) בְּסוּגֵיָא דְּפִסְחִים ד' כ"ד שְׁצַדָּד בְּכִנּוּת הַתּוֹס' דְּקִדּוּשֵׁין

דגם הם סוכרים דשלא פדרה הנאתן אסור ורק פוננתם שאם היא חולה אף חולי שאין בו ספנה תוכל ליהנות מהם שלא פדרה הנאתן (עי"ש בד' מ"ז סוף ע"ד) ולפי הנראה לא ראה דברי התוס' שם בד"ה מנין שלא יצבע בו קמשמע לן דאסור בכל ענין וכדרה הנאתו אבל שלא פדרה הנאתן שרי עכ"ל ונתם לא מיירו התוס' מדין קידושין ומיהו לפי מה שצדד הרב משנה למלה בכוננתם דשרי מן התורה (אלא דלא הונח לי דסוף סוף פנין דאסור מדרבנן הנה ליה מקדש באיסורין דרבנן שיש להם עיקר עי"ש) אם פן הכי נמי יש לומר דמה שכתבו בד"ה מנין דשלא פדרה הנאתן שרי רוצה לומר מדאורייתא ולפי זה אין הכרח מדברי התוס' בקידושין דסברי דשלא פדרה הנאתן מותר ומר בריה דרב שמש צדקה בחלק יו"ד סימן כ"ח בהגהה אות ג' נמשך אחר מה שכתב הרב משנה למלה דהתוס' בקידושין סברי דשלא פדרה הנאתן מותר ואינו מוכרח פאמור: ומצאתי שיהרב יד דוד בקידושין למס' פסחים על ד' כ' ע"ב (בד"ה יין נמי ראוי לזילוף) הבין גם פן מדברי התוספות בקידושין דסברי דשלא פדרה הנאתן מותר לכתחלה ושפן דעתם בפסחים ד' כ"ט וכתב שאפשר גם ק שנה דעת התוס' בריש פסחים שכתבו ולא דמי לשאר איסורי הנאה דסברי דאין צריף ביעור פנין דיכול ליהנות מהן שלא פדרה הנאתן ודבריו תמוהים לעניות דעתי שיהרי התוס' כתבו ולא דמי לבשר בחלב וערלה וכלאי הפרים וכו' ונהרי בכלאי הפרים אמרינן בהדיא בד' כ"ד ע"ב הפל מודים בכלאי הפרים שלוקין עליהם שלא פדרה הנאתן ועי"ש לענין בשר בחלב ולדעת ר"ת שבתוס' בב"ק ד' ק"א ד"ה ולא יצבע גם בערלה אסור שלא פדרה הנאתן דגלי קרא עי"ש ואם פן איף אפשר לפרש בכוננתם דמשום שיכול ליהנות שלא פדרה הנאתן אין צריף ביעור ואולי נוכל לומר לפי מה שכתבו התוס' שם (לשיטת ר"ת הנ"ל) דהיא דפרק פל שעה דהנה שייף לברתיה בגוהרקי דערלה ואמר מידי דרף הנאה קעבידנא התם לא הנה דרף הנאה פלל אם פן יש לומר דאין צריף ביעור דהא יכול ליהנות מהם באופן שאינו דרף הנאה פלל וכתב עוד שם דהרב פפות תמרים כתב דהתוס' בקידושין מיירו פגון שהיתה האשה חולה (וכונתו לפי הנראה דגם התוספות בקידושין מודו דשלא פדרה הנאתן אסור) וכתב על דבריו ואי אפשר לומר פן דהא בדבור לא יצבע פכתבו פן ושם לא מיירי מדין קידושין עכ"ל ואין מזה הכרח לי הדל דשפיר נוכל לומר דמה שכתב שם דשרי רוצה לומר מדאורייתא דכיון דלא מיירו לענין קידושין לא דחיקא לן לפרש פן בדבריהם אף מה שקשה לזה הוא מה שהקשה הרב קרבן אליצור בד' ע"ו ע"ג דאם פוננת התוס' להקשות בכי האי גוונא (דאשה חולה חולי שאין בו ספנה יכולה ליהנות שלא פדרפון) טפי הנה להו להקשות דיכולה אשה ליהנות פדרפון אם יש לה חולי שיש בו ספנה וכו' עי"ש דב"ק: ועל פל פנים דעת ראב"ה שבמרדכי הנ"ל דמותר אפילו מדרבנן ועם שמר בריה דרב שמש צדקה בחלק יו"ד סי' כ"ח בהגהה אות ט' כתב דנראה מדברי הרב ש"ף בס' נק"ה ס"ק י"ד דסובר דהמרדכי לא התיר פי אם לחולה ומה שכתב ומיהו אם אדם פריא יזהר אינו רוצה לומר זהירות בעלמא אלא מן הדין הוא דקאמר וכן נראה שהבין הרב משאת משה בחלק יו"ד סי' ה' דף ל"ה ע"א וכו' עי"ש וכן נראה שהבין הרב באר הטב שכתב בסעף קטן ח' וכתב המרדכי דמותר לאכול חלב חי אפילו חולה שאין בו ספנה ומיהו אדם פריא יזהר עכ"ל הרי שכתב מפונרש דמה שהתיר המרדכי הוא לחולה שאין בו ספנה וחלב חי היינו שלא פדרה הנאתו ומתיישב בזה מה שהרב ש"ף עצמו בס"ק

י"ג פתב דשלא פדרף הנאתן אסור שלא במקום רפואה כמו שכתב הרא"ש בפרק פל שעה וכן העתיק דבריו הרב באר הטב סק"ז ונראין הדברים פסותרים תוף פדי דיבור אבל לפי מה שהבין בדעתו הרב בש"ץ הג"ל ניחא.

מ"מ הרב בשמש צדקה שם סיים דמדברי המרדכי מוכח דסובר דשלא פדרף הנאתן מותר לגמרי אפילו שלא במקום חולי שהרי הוכיח פן מדאמר ר' יוחנן שאם הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו פטור וכל שכן אוכל חלב חי שפטור והאי פטור פטור ומותר הוא דלאו מפטירי שבת וכו' ואם פן נדאי שדעתו דמותר לבריא לכתחלה וכו' אלו תנרף דב"ק שם.

ונמצא דקושטא קאי דדעת ראב"ה דשלא פדרף הנאתן מותר לכתחלה ובלאו הכי איני מבין איך נוכל לפרש פן בדעת הרב ש"ף (דסובר דמה שכתב המרדכי להתיר לאכול חלב חי הוא דוקא לחולה שאין בו סכנה ומה שכתב דבריא וזהו רוצה לומר דמן הדין אסור) שמלבד שלשון וזהו אינו במשמע שאסור מן הדין וכיון דראב"ה דסובר דפטור הנאתן בשאר מילי חוץ מדיני שבת רוצה לומר פטור ומותר אם פן קאמר ר"י בלישנא קמא אין לוקין עליהו אלא דרף אכילתן למעוטי שאם אכל חלב חי פטור היינו נדאי פטור ומותר לכולי עלמא: ועוד הרי הרש"ד בס"ק י"ג אחר שכתב בשם הרא"ש דשלא לצורף רפואה אפילו שלא פדרף הנאתן אסור סיים ואמר מר ויהינו באיסורי הנאה אבל באיסורי אכילה שרי כדאיכא בפוסקים עכ"ל ובודאי שפונתו לומר דאיסורין שאינם אסורין אלא באכילה מותר לאוכלם שלא פדרף אכילתן (דאי אפשר לפרש פונתו דמותר ליהנות מהם שלא פדרף הנאתן דכיון דאיסורי אכילה לבד הם אפילו פדרף הנאתן מותר) ואם פן נדאי מה שכתב בס"ק י"ד בשם המרדכי מותר לאכול חלב חי דהיינו איסורי אכילה שלא פדרף אכילתו היינו דמותר לבריא גם פן לאכול מעיקר הדין כמו שכתב בס"ק י"ג דבאיסורי אכילה לא אסרינו לבריא שלא פדרפן ורק זהירות בעלמא הוא דאיכא לבריא ובכן דברי הרב פן השמש צדקה במה שהבין בדעת הש"ף בזה נפלאו ממני דנדאי אין לפרש בכונת הש"ף דרוצה לומר דהמרדכי מודה דאסור לבריא ונהפוך הוא דכונתו לומר דבחלב חי דהוא איסור אכילה שלא פדרף אכילתו מותר לבריא אלא שדברי הרב ש"ף תמוהים דמנא ליה לחלק בכף דלשיטת הפוסקים מה שאמרו בש"ס בענין זה פטור רוצה לומר אבל אסור איסורי אכילה ואיסורי הנאה נראה דשוו אהדדי דכי היכי דאיסורי הנאה שלא פדרף הנאתן אסור הכי נמי איסורי אכילה שלא פדרף אכילתו נראה דלדידהו אסור וכבר עמד על זה הרב חכמת אדם כמו שאכתוב להלן בס"ד: גם הרב קרבן אליצור בד' ע"ו ע"ב לא נתקרה דעתו במה שכתב הרב ש"ף דבאיסורי אכילה שלא פדרף אכילתו מותר לבריא לכולי עלמא דלפי דיוקו של הרא"ש מדקאמר אין לוקין וכו' מוכח דגם באיסורי אכילה הדין פן ושמח שמצא שפדבריו פתב הרב זרע אברהם חיו"ד סי' ה' והרב ערוך השלחן בחיו"ד סי' קנ"ה אות ו' (בד"ה ומ"מ) פתב בשם הרב פנסת הגדולה יו"ד ריש סי' ס"ד דמדהשמיטו הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים הא דאמרינו בפרק פל שעה האוכל חלב חי פטור מוכח דסברי דפטור אבל אסור וכתב הרב ערוך השלחן דלפי זה יש להוכיח גם פן דסברי דכל איסורי אכילה אפילו שלא פדרף אכילתו אסור לחולה שאין בו סכנה וכדעת הרא"ה בבבב"ק הבית ד' פ"ט והריטב"א בחידושויו לע"א סוף פרק אין מעמידין דאי סברי דמותר לחולה שאין בו

ספנה הנה להם להביא דין אוכל חלב חי שפטור דנפקא מינה דמותר לחולה שאין בו ספנה עי"ש שצדד בזה על כל פנים נראה ברור דלבריא מיהא אסור אפילו איסורי אכילה שלא פדרה אכילתו (ואין מצוי אצלי ספר פנסת הגדולה הנ"ל לראות אם הביא דברי המרדכי בריש פרק פל שעה הנ"ל): גם דברי הרב באר הטב שכתב בשם המרדכי דמותר לאכול חלב חי אפילו חולה שאין בו ספנה דמשמע דלבריא אסור מדינא קשים לי הדל דמלבד שאין פן האמת אלא להמרדכי מותר אף לבריא ועוד איהו: פול הלשון של הרב באר הטב לומר אחר כך ומיהו אדם בריא יזהר והוא סותר הקודם ואף אם נפרש דזהה דנקיט דינא קאמר מקל מקום אי אפשר לומר פן בדעת המרדכי פאמור ועל כל פנים למדנו מדברי הרב בן שמש צדקה דסובר בבירור דדעת ראב"ה שפמרדכי דשלא פדרה הנאתו מותר גמור הוא אפילו לבריא ורק זהירות הוא דאיכא לבריא וכן הבין בדעת ראב"ה הרב חכמת אדם בבית אדם בשער איסור והיתר סי' ב"ן דבין באיסורי אכילה בין באיסורי הנאה מותר לכתחלה שלא פדרה הנאתו רק זהירות הוא דאיכא לבריא והביא שם מה שכתב הרב ש"ך בסוף ס"ק י"ג דדוקא באיסורי הנאה הוא דאסור שלא כדה"ן אבל באיסורי אכילה שרי (פירוש שלא פדרה אכילתו דאילו להנאה אפילו פדרה הנאתו שרי פינו דאינו אלא איסור אכילה): ותמה עליו דכיון שהרא"ש דקדק מלשון אין לוקין (אלא פדרה הנאתו) דאיסורא איכא אם פן הכי נמי ללישנא קמא דאמר ר"י פל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא פדרה אכילתו יש לדקדק דשלא פדרה אכילתו איסורא מיהא איכא ואף דאיכא מאן דסבירא ליה דשלא פדרה הנאתו מותר כמו שכתב המשנה למלה וכו' מקל מקום אין לחלק בין איסורי אכילה לאיסורי הנאה אלא בין בזה ובין בזה מותר או בתרנוייהו אסור אלו תנרף דב"ק והצ"ע דברי הש"ך עי"ש.

הנה מפורש בדבריו דלדעת ראב"ה מותר מעיקר הדין אף שלא במקום חולי גם הרב קרבן אליצור בד' ע"ז ע"ב פשיטא ליה הכי בדעת ראב"ה גם הרב אגורה באהלה בד' מ' סוף ע"ב הבין פן בדעת ראב"ה וכתב שפן דעת הרמב"ן במלקמות פרק פיצד צולין גבי ההיא דריחא לאו מקילתא דיין נסף שלא פדרה הנאתו מותר עי"ש: אף ראיתי להרב כתב סופר שם שכתב שסברת ראב"ה יחידאה היא רק שהרמב"ן בפרק פצד צולין נראה לכאורה דסבירא ליה פראב"ה ושוב האריה לסתור זה ואדרבא הוכיח דהרמב"ן שם סובר דשלא פדרה הנאתו אסור מדרבנן וכו' וגם מדברי התוספות בקידושין שהבין הרב משנה למלה דסובר דשלא פדרה הנאתו מותר תמה עליו וכתב דמקום שבא המשנה למלה להוכיח דסברי דמותר לכתחלה נהפוך הוא ויש להוכיח בהיפך עי"ש (בד"ה איידי דאיידי ובד"ה והנה המרדכי ומחמת שהאריה לא אוכל להעתיק דב"ק) שלפי דבריו לא נמצא חבר לסברת ראב"ה בזה גם בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ סי' ב' אות ד' הבאתי תנרף דב"ק גדול בדורנו בספר תורת חסד יצ"ו שתמה על הרב פריתי ופליתי דנראה דסובר דשלא פדרה הנאתו מותר דזו אינה משנה ופשוט דאסור מדרבנן ושדחה מה שהבין הרב משנה למלה בכונת התוס' בקידושין עי"ש ועיין לקמן במערכת העי"ן אות ס"ט שהעירותי פן על דברי רב אחד מידידי נפשי בספר ימי שלמה ד' י"ח דודאי אית לן למינקט פדעת כל הפוסקים דאסור שלא פדרה הנאתו מדרבנן דלא פסברת ראב"ה וכן כתב הרב בית שמואל בסי' כ"ח ס"ק נ"ה דשלא פדרה

בלא שום חולי בהכרח לפרש דפטור ומותר קאמר דומיא דרישא והיינו משום דכיון דאינו אלא איסור אכילה (דקא דאוכל חלב אי לא מיירי בחלב של שור הנסקל אלא בחלב דעלמא דאינו אסור אלא באכילה) מותר אפילו לכתחלה וכדברי ראב"ה ודברי השפתי פהו בחילוקו הנ"ל ברורים פשמש ודלא פהרב שאגת אריה אלו תורף דב"ק יצ"ו: ומתוך מה שפתיבתי למעלה בענין זה אפה תחזה דעם היות שדברי הרב הנ"ל יצ"ו נכונים ליישב דברי הרב ש"ף דלא תיקשי עליה מדברי הראשונים בהיה דמקדש באיסורי הנאה מפל מקום דברי הרב ש"ף תמוהים שפתיבתי לחלק בין איסורי הנאה לאיסורי אכילה וכתב שכן פתבו הפוסקים ואנחנו לא נדע באיזה פוסקים נמצא לחלק בקדו דמאחר דבשתי החלוקות נאמר בלשון פטור אין לנו לומר אלא או דבשתייהם פטור אבל אסור או דבשתייהם פטור ומותר וכבר פתיבתי למעלה בשם הרב פנסת הגדולה דמדהשמיטו הפוסקים היה דאוכל חלב חי פטור מוכח דסברי דפטור אבל אסור וכתבו כמה מרבנו בתראי דממאי דדייק הרא"ש מלישנא דאין לוקין דאיסורא מיהא איפא מוכח דגם בשלא פדרף אכילתו דאמרינו ללישנא קמא דאין לוקין עליו איסורא מיהא איפא.

ומה שהכריח הרב יצ"ו דכי היכי דחלוקה דהניח חלב של שור הנסקל על גבי מפתו פטור ומותר הכי נמי חלוקה דאוכל חלב חי פטור ומותר. בהורמנותיה דמר נראה לי הדל דאין מזה הכרע לסברת ראב"ה דלכשתמצא לומר סיפא דומיא דרישא ותרונייהו להיתירה הכי נמי אמיןא לף אנא סיפא דומיא דרישא פי היכי דרישא דפטור ומותר הוא לחולה שאין בו סכנה הכי נמי סיפא דמותר היינו נמי בחולה שאין בו סכנה דמי הגיד לנו דסיפא דאוכל חלב חי איירי אף בלא שום חולי אדרבא דומיא דרישא מיבעי לן למימר ולא שרי אלא במקום חולי: ובאמת מה שפתיבתי הרב פנסת הגדולה דמדהשמיטו הפוסקים הא דאוכל חלב חי פטור מוכח דסברי דפטור אבל אסור (כמו שפתיבתי בשמו הרב ערף שלחן שהבאתי למעלה) לא ידעתי מי הכריחו לזה שהוא דוחק לפי עניות דעתי מתרי טעמי.

(א) דעל כל פנים הנה להם לכתוב הדין בפירוש דאסור. (ב) הכרח הרב הנ"ל יצ"ו סיפא דומיא דרישא וכי היכי דרישא פטור ומותר הכי נמי סיפא דאוכל חלב חי פטור ואם שיש לומר דלא שייך פל פך בכי האי גוונא לדיוקי סיפא דומיא דרישא.

מפל מקום נראה דאין אנו מוכרחים לומר דסברי הפוסקים דפטור אבל אסור אלא דפטור ומותר קאמר דומיא דהניח חלב של שור הנסקל על גבי מפתו והיינו נמי דומיא דרישא דוקא במקום חולי הוא דשרי אבל לא לבריא וכיון שפתיבתי באיסורי הנאה דשלא פדרף הנאתו שרי במקום חולי שאין בו סכנה ושלא במקום חולי אסור לא איצטריף להו להא דאוכל חלב חי דהיינו שלא פדרף אכילתו דפשיטא לן נדאי דבמקום חולי מותר ושלא במקום חולי אסור ובכן מה שפתיבתי מדברי הרב הנ"ל יצ"ו דדעתו להלכה ולמעשה פדעת ראב"ה דאיסורי אכילה מותרים לבריא מעיקרא דדינא ורק זהירות הוא דאיפא אין דבריו נראין לעניות דעתי ופשוט דנקיטינו פדעת כל רבנו בתראי הנז"ל דסברי דאסור מזו הדין.

ואילו מני"ר הנה חזי אמבוהא דספרי דרשימנא לעילא דסברי מרנן דנקיטינו דאסור הנה הדר ביה שכן ראוי להיות חוזר ומבטל דעתו נגד רובא דאורייתא: ויש דברים שלוקין

עליהם גם בכשלא פדרף הנאתן כמו שאמרו בש"ס דפסחים ד' כ"ד ע"ב לגבי פלאי הפנים ולגבי פשר בחלב פינון דלא פתיב בהו אכילה חייב אף שלא פדרף הנאתן ומזה למד הרב שאגת אריה בסי' ע"ו דאוכל ביום הפיפורים אוכלין שלא פדרף אכילתן חייב פינון דלא פתיב ביום הפיפורים אכילה דמלא תענונה הוא דילפינו ומר בריה דרב נודע ביהודה מהדורא תניינא סי' קט"ו דחה ראיתו ורב אחד בקונטרס אחרון שבשו"ת שאגת אריה האריף לקנים דברי הרב שאגת אריה עי"ש והאריף הרב פתב סופר א"ח סי' קי"א על דברי הרב שאגת אריה ומסיק דכל שאוכל ביום הפיפורים שלא פדרף הנאת בני אדם פגון אוכל בשר חי של בהמה או עירב בדבר מר שאין הגרון נהנה ממנו ליכא איסור תורה.

אבל אם המאכל הוא טוב אלא שלא פדרף הנאת דבר זה פגון משקין היוצאים מן הפירות וכן אוכלין מרים והמתיקם עד שנהנה גרונו חייב ביום הפיפורים פינון שנהנה בגרונו ונפקא מינה לחולה שיש בו סכנה שאם אפשר לו באופן הראשון אסור לאכול מאופן השני שזה אסור מן התורה והראשון מותר מן התורה אלו תנרף דברי קדשו: ועל עשה שאינו זבוחה פתב הרב שם אריה בחיו"ד סי' ב' דבספרו ערוגת הפושם פתב דלפי מה שכתב הרב פרי מגדים בפתיחה להלכות שחיטה דעל עשה שאינה זבוחה חייבים בכל שהוא משום דלא פתיב בהו אכילה הוא הדין דחייבים עליו שלא פדרף אכילתו מהאי טעמא.

אף עתה ראה שאין קיום לדברי הרב פרי מגדים וכו' עי"ש: ולענין חמץ בפסח פתב הרב מקור חיים בסי' תמ"ב בפניאורים סק"ב דאסור מן התורה שלא פדרף אכילה נמי ומאי דלא אמרינו בגמרא הפל מודים בחמץ בפסח שאסור היינו משום דאין בו מלקות דאינו לוקה משום לאו דאכילת חמץ פשהוא שלא פדרף אכילתו רק משום עשה דתשביתו הוא דעובר וכו' עי"ש ואישי פהן גדול הגאון המפורסם מוהרש"ך מוילנא יצ"ו בספרו הבהיר בננין שלמה בסוף סי' כ"ג תמה על דבריו דנעלם ממנו דברי הרמב"ם פרק ה' מהלכות יסודי התורה דין ה' דמותר לעשות מלוגמא מחמץ אפילו שלא במקום סכנה ובכלאי הפנים אסור וכן כתבו התוס' בעבודת אלילים ד' מ"ג ד"ה אמרו דחמץ פינון דכתיב לא יאכל אינו אסור אלא דרף הנאה עי"ש ולפום ריהטא נראה דיש ליישב דברי הרב מקור חיים על פי מה שצדד קרבן אליצור בד' ע"ז ע"ג דאפילו באיסורי תורה מתרפאין שלא במקום סכנה פל שאינו אלא איסור תורה לחוד בלי מלקות והכריח פן ממה שכתב הר"ן בהלכות סוף פרק שני דקידושין (אמתניתין דמקדש בערלה וכו') דשלא פדרף הנאתו נהי דמילקא לא לקי איסורא מיהא איכא ומשמע דאסור רק מדרבנן וכו' דאמאי פתב דמשמע הנה לו להחליט פן מההיא דשייף לברתיה בגוהרקי דערלה (פסחים ד' כ"ה) דאמרינו ללישנא בתרא מידי דרף הנאתן קעבידנא דמוכח דשלא פדרף הנאתו מותר שלא במקום סכנה ואם איתא דאסור מן התורה היכי שרי איסור שלא במקום סכנה אלא נדאי דסובר הר"ן דאין מזה הכרח דנוכל לומר דאסור מן התורה ולפי שאין בו מלקות מותר לחולה שאין בו סכנה עי"ש שייחס פן גם להרשב"א בחידושו שם.

והשיג על המה רבנים דפשיטא להו דכל שאסור מן התורה אף שאין בו מלקות לא הותר לחולה שאין בו ספנה עיי"ש וכן כתב הרב חיים מדבר בד' י"ג בשם הרב מקראי קדוש דללמד יצא ממה שכתב הרב המגיד בפרק ח' הלכה ט"ז מהלכות מאכלות אסורות דדין ההנאה שלא (פדרף הנאתו) הוא פחצי שיעור דאסור מן התורה ואין לוקין עליו דכי היכי דשלא פדרף הנאתו מותר לחולה שאין בו ספנה הכי נמי חצי שיעור פדרף אכילתו אף על גב דאסור מן התורה מותר לחולה שאין בו ספנה והרב המחבר דחה דבריו וגם כתב לחלק דאף על גב דבשלא פדרף הנאתו שרינו לחולה שאין בו ספנה אף על גב דאית ביה איסור תורה מפל מקום חצי שיעור פדרף אכילתו והנאתו חמיר טפי ואין להתיר לחולה שאין בו ספנה וכו' עיי"ש שמעת מינה דלא נפלאות לומר דאף אי שלא פדרף הנאתו אסור מן התורה מותר לחולה שאין בו ספנה ואם פו לגבי חמץ בפסח אף אם נאמר כמו שכתב הרב מקור חיים דשלא פדרף אכילתו אסור מן התורה אין סתירה לדבריו מדברי הרמב"ם ממה שהתיר לעשות רטיה מחמץ לחולה שאין בו ספנה וק"ל: אחר זמן רב השגתי קונן תורה מציון וראיתי בחוברת א' סי' ל"ג הן לו הובא שם דברי רב גדול מוהר"ר מענדל מנעשטר יצ"ו פלפלא אריכא בדברי הגאון מקור חיים הנ"ל בקמה שתמה על הר"ן שכתב דפת שעופשה ונפסלה מאכילת אדם דצריכה ביעור עד שתפסל מאכילת פלב אף דנבלה שאינה ראויה לגר לא שמה נבלה ונותן טעם לפגם שרי גם בפסח שאני הכא מפני שראוי לחמץ בה כמה עיסות ולזה תמה דהא אפילו בכלאי הפסח ובשר בחלב דאסירי אף שלא פדרף אכילתו מותר טעם לפגם וכן ביין נסו ועל פרחין צריף לומר דנותן טעם לפגם מותר מטעם אחר דהא טעם פעיקר ממשרת ילפינו וכינון דבגזיר גופיה טעם לפגם מותר אמרינו דיו לבא מן הדין וכו' ולכן בכל איסורין מותר טעם לפגם אבל שלא פדרף אכילה אסור בחמץ בפסח אבל כשנפסל מאכילת פלב מותר אף בחמץ כמו שנעשה עפרא לענין טומאת גבלות.

ותמה עליו הרב הנ"ל דמה ענין שלא פדרף אכילה לנפסל מאכילת אדם והוא עצמו בחוות דעת סי' ק"ג ביאר דאיסור שלא פדרף אכילה הוא רק כשלא נפסל מאכילת אדם מצד עצמו ואם פו עדיין לא נפקע האיסור ממנו רק שאכלו חי או שעירב בו דבר מר בזה הוא דאסור בכלאי הפסח ובשר בחלב דלא פתיב בהו אכילה לא כן בנפסל מאכילת אדם דנפקע האיסור פדילפינו מנבלה שאינה ראויה לגר אף בכלאי הפסח ובשר בחלב מותר כמו בטעם לפגם.

ויפה הקשה הר"ן דבחמץ פינו דגם בנפסל מאכילת אדם עדיין לא פקע ממנו האיסור גם טעם לפגם יאסר ומה שכתב דטעמא דנותן טעם לפגם הוא משום דילפינו ממשרת וכו' משמעות לשון הש"ס בעבודת אלילים ד' ס"ח דעיקר טעם היתר טעם לפגם מנבלה שאינה ראויה לגר הוא וכן מבואר בהר"ן בסוף עבודת אלילים שסובר דזהו עיקר הטעם וכן כתב הט"ז בריש סי' ק"ג ובפרי מגדים שם כתב לדעת הרשב"א כסברת המקור חיים אף ודאי אין להקשות על פי זה על הר"ן והאר"י קצת בזה ושוב תמה על המקור חיים מדברי הרמב"ם גבי מלוגמא מחמץ דמותר לצונף חולה וגם הקשה דבתוס' פסחים ד' כ"ח ד"ה ותנו פתבו דבחמץ פתיב אכילה ואינו אסור שלא פדרף.

הנאותן משום דליפא שום איסור תורה ואף עשה דתשבייתו ליפא וכתב לחלק לדעת המקור חיים דהתוס' והרמב"ם לא פתבו פן רק לענן הנאה דלענן חמץ ליפא איסור שלא פדרה הנאותן משום דאיסור הנאה לא ילפינו אלא מלא יאכל פדכתבו התוספות והרא"ש שם ד' כ"ח ע"ב לר' שמעון דמתשבייתו לא יליף אלא איסור אכילה ולא איסור הנאה ולכן סוברים התוס' והרא"ש דלר' שמעון מותר בהנאה עד הלילה ולכן אין טעם לאסור בשלא פדרה הנאותן אבל לענן אכילה דנפיק מתשבייתו משום הכי אסור אף שלא פדרה אכילה אלו תנרף דב"ק והאריה עוד בעניינים אלו: פלל כ"ג) כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחזרי חזרים אסור פתב הרב פנסת הגדולה בחלק או"ח בכללי התלמוד אות פ"ג דלא אמרו פן אלא בעכומ"ז ולא בשאר איסורין ודברים כפשוטן תמוהים שהם היפך הש"ס בכמה דוכתי והפך פל הפוסקים והראיתי דבריו לחכמי הישיבה וידי"ן הרב מוהר"ר יהודה מיימון אמר שפונתו למה שכתבו התוס' בכתובות ד' ס' ד"ה ממעכן שיש לחלק בין איסור תורה לדרבנן עי"ש וזהו פונתו דלא אמרינו באיסורין דרבנן אלא בעכומ"ז אלו דבריו.

ולא נתקרה דעתי דהעיקר חסר ותו מנ"ל חילוק זה שלא הוזכר בתוספות ע"כ נמצא פתוב בקונטרס שפתבתי בגלדתי ועתה ראיתי מה שכתבו הרבנים יד מלאכי סי' שמ"ג ויעיר און במערכה זו אות ז מקנה אברהם באות קנ"ו (חידוש הוא שלא הזכיר דברי הרב יד מלאכי בזה וכל יומא שמעתייה בפומיה) ובספר זל"ח בח"ב ד' ז"ך לא ראה דברי הרבנים הנ"ל שלפי מה שכתב ביעיר און ניצול אותו צדיק הפנסת הגדולה כיעי"ש אף הערתו על הרב פחד יצחק שהביא דבריו בשתיקה היא נכונה ואין ס' פחד יצחק (מערכת הפ"ף אות כל מקום) מצוי אצלי ועיין עוד בזה בברכ"י א"ח סי' ש"א אות י"ד: פלל כ"ד) כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית עין אפילו בחזרי חזרים אסור היא מימות רב פידוע ורבינו נסים גאון פוסק בחזרי חזרים מותר והרי"ף בפירק חבית חלק עליו וכן דעת כל הפוסקים דנקיטין פרב דאסור ומה שכתב הרב מגן אברהם סי' ש"א ס"ק נ"ו שדעת התוספות דסוגיא דשבת נדחית מפני סוגיא דצינור שעלו בו קשקשים בכתובות ד' ס' נראה ברור שפונתו לומר לדעת התוס' דלא קים לן כמשמעות הש"ס שבת ד' ס"א דאפילו בדרבנן אסור בחזרי חזרים אלא כהיא דכתובות דדרבנן שרי ועיין להרב מחצית השקל שם והרב תפארת ישראל בפירושו המשנה בפירק כ"ב דמס' שבת משנה ד' נראה שהבין מדברי הרב מג"א דהתוספות לא נקטי פרב פלל עי"ש.

ולי הדל אין נראה אלא כמו שפתבתי והמעין יבחר ומה שכתב שם שפן כתבו התוס' להדיא בע"א ד' י"ב אינו מוכרח פן דעין רואה דהתוספות אחר שהביאו דברי ר"ן גאון דפוסק דלא פרב סימיו בשם ר"י דקים לן פרב וכן פתבו בפסקי תוספות פרב ולא ראיתי לשום חד מהפוסקים שייחסו להתוס' דסברי כרנ"ג וצ"ע וכזאת תמיה לי על הרב מוהר"ש הללער נר"ו בקונטרס טהרת הקודש (הוא פסק ארוך על ענין צורות בתוך בהכ"ן) שכתב בד' ט' ע"א דהתוס' ע"א י"ב ובשאר דוכתי סברי דלא קי"ל פרב דאפילו בחזרי חזרים אסור עי"ש ולא ידעתי מנא להו להחליט פן בדעת התוס'.

הן אמת אגיד פי עתה ראיתי בס' אור זרוע הגדול בח"א בהלכות שחיטה סוף סי' שפ"ה שכתב דלית הלכתא פרב דאמר. כל שאסרו וכו' אסור בחזרי חזרים גם השגתי ס' יקר

העמק שאלה (פירוש על השאלות) וראיתי בח"ג בהשמה שאחר פתח העמק פתח הגאון חתן מרן המספר יחיו דהרנ"ה ור"ן גאון הנ"ל פסקו דלא כרב וכן דעת הריטב"א בחי' לע"א ד' י"ב ובעל העיטור בהלכות שחיטה בשער השני ומכל מקום אין מזה הכרח שכן דעת התוספות ובספר הנ"ל שם שקיל וטרי טובא על דברי הרב קרפן העדה על הירושלמי בסוף פרק ח' דעירובין עיי"ש דב"ק בשניי קרפן שפתב לראיה מבוררת מדברי הירושלמי שם (דאמרו הדא פליגא אדרב ולית ליה קיום) דאין הלכה כרב ותמה על הפוסקים שפסקו כרב ולזה פתב הרב הנ"ל יצ"ו דנעלם ממנו דבירושלמי פ"ב (צ"ל פ"ט) דכלאים הלכה א' מייתינו במה מתנייתא דלא כרב ואמרינו פוליהו פליגי אדרב ולית להון קיום דמשמע דהלכה כרב נגד הנהו מתנייתא וכתב ליישב דברי הירושלמי דיש לחלק בין איסור תורה לאיסור דרבנן דבדאורייתא אמרינו אפי' בסדרי חדרים אסור ולא בדרבנן עיי"ש דב"ק.

ולפי מה שפתב שם בסוף דבריו דבחי' דושי הריטב"א גריס בירושלמי דכלאים ולית לן קיום ואדרב קאי דאין הלכה כרב עיי"ש ממילא מתנישבתתמיהתו על הרב שניי קרפן דיש לומר שכן היתה גירסתו גם כן ועיין בס' עמודי אש הנד"מ בחידושי על הירושלמי בסוף פלאים מה שהאריך הרב יצ"ו בעניינים אלו להעיר בצדק על דברי רבנים בתריפותו ובקיאותו: פלל כ"ה) פל מקום שאסרו וכו' פתבו הראשונים דדוקא בדבר שיחשדוהו לאיסור תורה אבל בדרבנן שרי עיין תוס' פתובות ד' ס' ובהיא דבריהם מרן הב"י א"ח סי' של"ו והרא"ש בפרק חבית ולרבני האחרונים בסי' רמ"ג וסי' של"ו והרב מגן אברהם סי' ש"א ס"ק נ"ו הקשה דא"כ מאי פריף בשבת ד' ס"ה וכו' עיי"ש והרבנים נתיב חיים שם ובצל"ח לביצה ד' צ' ומלא הרועים במערכת מראית עין ד' ק"ד אות ז תירצו דרב גופיה ודאי בכל ענין סובר דאסור בסדרי חדרים אלא דאנו לא נקיטינו פותיה בדרבנן עיי"ש ותמיה לי הלא המג"א ציין ב"י סי' של"ו ושם הביא מרן הב"י דברי תוס' פתובות הנ"ל דמוכח דרב גופיה מחלק בין דאורייתא לדרבנן וכן פתבו התוס' חולין ד' מ"א (בד"ה ובשוק) להדיא וכן פתב הרב לשון לימודים סי' זק"ן ואם כן הדרא קושיא לדוכתא ובלי ספק נעלם מעיני קדשם תוס' הנ"ל ומה שתירץ הרב יד המלה בד' ק"ז ע"א דאפשר דהתוס' סברי דמקח וממכר דאורייתא פחד שינויא דרש"י ותוס' ביצה ד' ל"ז ע"א אינו מחנור דמלבד דלההוא שינויא נמי אינו פשוט דסברי דהוי דאורייתא עיין להרב עפרא דארעא על דברי הרב ארעא דרבנן מהדורא בתרא אות קמ"ד אף גם זאת מסתמא שינויא בתרא עיקר ואינו אלא מדרבנן והנכון מה שפתבו הרבנים לשון לימודים שם ונהר שלום דהש"ס קושטא דמילתא קאמר וכו' עיי"ש.

וכיוצא לזה פתב הרב שושנים לנדוד פרק ה' דמס' שבת מ"ד והנה השה"ג שרמז הרמג"א פתב דהגם דאזיל לחינגא הוא מדרבנן אינו מתנישב על פי מה שפתבו התוס' לחלק בין דאורייתא לדרבנן עיי"ש ולא זכיתי להבין אמאי לא מתנישב בהכי והרמג"א וסייעתיה לא הרגישו בגוף דברי השלטי הגבורים והוא תימה ומצאתי להרב אות היא לעולם בח"ב ד' כ"א שביאר פונתו דאם באנו לתרץ ולחלק כן קשה מאי פריף הש"ס שבת ס"ה וכו' כדקושיא ליה להרמג"א והתפלא עליו דמאי חזית לן הלא קושיתו היא גופה קושית השה"ג וכו' עיי"ש ולענ"ד אין זה במשמעות דברי השה"ג פלל דקושית המג"א היא לסתור החילוק והשה"ג לא בא לכללי מדה זאת רק דקושיא ליה על דברי הפוסקים

דסתרי אהדדי ולזה פתב דאין לתרץ עפ"י חילוק התוס' וכו' משמע דכוננתו דחילוק התוס' אמת ויציב אלא דלא שייך הקא ואין אתנו יודע פונתו (ועיין לקמן אות כ"ט) ומפל מקום דברי הרמג"א אינם מדוקדקים (מה שכתב והב"י וכו' עד וא"כ לא קשיא מידי עי"ש) אחר שפבר ראה דברי השה"ג וק"ל: ודע דהגאון שער המלה הלכות יום טוב הלכה ד' פתב דהר"ן בפרק קמא דביצה בסוגיא דאין מוליכין את הסולם לא סבירא ליה לחלק בין דאורייתא לדרבנן מדהוצרה ליישב ההיא דצינור בפנים אחרים עי"ש.

ולי הדל אינו מוכרח משום דאיהו סובר דקושטא דמילתא דלא שייכי הנהו במילתא דרב ואין הכי נמי דבמילתא דשייך לומר כל מקום שאסרו וכו' מודה לענין דינא דמחלקינן בין דאורייתא לדרבנן וכן מתבאר מדברי מרן הב"י בס"י של"ו שכתבביא חילוק התוס' סיים וז"ל וקרוב לזה פתב הר"ן בפ"ק דביצה ודברי הרב שער המלה רחוקים הם ולא קרב זה אל זה אלא ודאי משמע ליה דלא פליגי וכדכתבנא ואף אי נימא דפליגי מפל מקום נראה דמוספם מהפוסקים לחלק בין דאורייתא לדרבנן וכמו שכתבו הרבנים הנז"ל ועיין עוד להרבנים מוהריק"ש בס"י ש"א סעיף מ"ה דברי יוסף סי' ט' ובמים רבים מס"י י"ד ואילך ארעא דרבנן אות ש' פתחי תשובה יו"ד סי' פ"ז בנחלת צבי ובפ"ת יו"ד סי' קכ"ז סק"ז ועיין להרט"ז סי' רמ"ג סק"ג מה שהקשה ותירצו הרבנים מאמר מרדכי ונהר שלום דקי"ל אמירה לעכומ"ז שבות ולכן לא חיישינן למראית עין ולא ידעתי מה יענו להרב הלבוש דסובר בס"י רמ"ג דלא יעשה דרשה גמורה היא ואפילו הכי פתב דברי הרמ"א כיעי"ש ועיין בשו"ת מים רבים הנז"ל מ"ש בדעת הרב הלבוש וק"ל.

והרב פרי מגדים בחיו"ד סי' ס"ו בשפתי דעת ס"ק י"ו פתב דבהלכות שבת יש מחלוקת אי גם בדרבנן אסרו בחדרי א חדרים או לא. ואני עני לא ראיתי מחלוקת מפורש בזה ואף לדברי הרב בשעה"מ הנז"ל אין פאן אלא משמעות מדברי הר"ן ועיין להרב בית חדש יו"ד סוף סי' רצ"ח ונהר פתחי תשובה ביו"ד סוף סי' ש"ל הביא בשם הרב פרי תבואה סי' ס"ז שכתב דלא נקיטינן לדינא פתוס' פתובות הנז"ל לחלק בין דאורייתא לדרבנן ואין הס' מצוי אצלי לראות דב"ק.

ועתה הגיע לידי ס' העמק שאלה (פירוש על השאלות) וראיתי להגאון חתנו נר"ו בח"ג בהשמטה שאחר פתח העמק שהאריף בענין זה עי"ש ושם הביא דברי הריטב"א בחדושיו לפתובות שכתב להדיא בשם התו"ס דרב גופיה סובר לחלק בין איסורא דאורייתא לדרבנן וגם דברי התוס' דחולין הנז"ל הנזכר שם ודרה בדרה היד המלה הנז"ל עיש"ב.

ובשו"ת שואל ומשיב מהדו' ג' ח"א סי' צ"א (ד"ה והנה) פתב דש"ס דילן ס"ל לחלק בין דאורייתא לדרבנן והירושל' בעירובין פרק ח' ה"ט ס"ל דאין חילוק ועיין בס' חתן סופר ד' קל"ג ובכנסת הגדולה החדש בחוברת רביעית צ"ד ה"ן אות ו': וכתב בתפארת ישראל בפרק כ"ב דשבת משנה ד' דדבר שמן הדין מותר בפרהסיא משום הפסד וכיוצא אלא דמצרכינן ליה מהיות טוב בצנעא אין לומר בזה אפילו בחדרי חדרים אסור ולפי הנראה לא ראה דברי הר"ן בפרק קמא דביצה בסוגיא דשוכה בשם קצת מרבנואמא שכתבו לחלק בדבר שאף לפי החשד אינו איסור רק שהרואין טועין וסוברין שעושה איסור כמו בהך דצינור דעלו קשקשים דהני מתקן פלאחר יד וטועין לומר דאסור אפילו

במקום פסידא בזה לא אסרינו בחדרי חדרים כיון דאף לפי דעת הרואים אינו אסור רק שהם טועין והר"ן כתב הסברא בהיפך וכשמוטר מן הדין ואנו אוסרין מתמת מראית העין אסור אפילו בחדרי חדרים דאם נתיר לו בצנעא יעשה גם בפרהסיא כיון שמוטר מן הדין אבל דבר שאסור מן הדין רק דהוכרח להתיר לו בצנעא משום פסידא לא חיישינו שמה יעשה בפרהסיא כיון שהוא אסור מן הדין וגם אנו מוכרחים להתיר לו בצנעא משום פסידא עי"ש ועיין להרב מלא הרועים ד' ק"ד ע"ד: פלל כ"ו) פל מקום שאסרו וכו' כתב הרב יד מלאכי בכללי הדינים אות שי"ז בשם תוס' חולין ד' מ"א דהיא דיש לרואים לתלות בדבר היתר לא אסרינו בחדרי חדרים ועיין הר"ן בפ"ק דביצה בסוגיא דאין מוליכין הסולם משוכה לשוכה: פלל כ"ז) פל מקום שאסרו כו' דבר שברשות הרבים אסור מן התורה לא הוזהרו רז"ל לאוסרו משום מראית עין וא"כ ממילא ברשות היחיד שרי ולא אסרו בחדרי חדרים פן כתב הג' שואל ומשיב נר"ו בח"ב סי' ע"א ועיין במה שרשמתי בכיוצא בזה בשדי חמד ח"א מערכת האל"ף אות חש"ן: פלל כ"ח) פל מקום שאסרו חכמים כו' עיין להרב מלא הרועים במערכת מראית עין אות חי' שהמציא מתוספות שבת דף ס"ב ע"א דדוקא בדבר שאם יעשו ברשות הרבים יראו אותו אז אסרינו בחדרי חדרים אבל אם ברשות הרבים עצמו יוכל לימלט על ידי איזה תחבולה שלא יראו אותו לא אסרינו בחדרי חדרים עי"ש וקצת תימה שלא זכר בזה דברי הרב שער המלך הלכות יום טוב פרק ה' הלכה ד' שכתב פן על פי דברי התוספות הנ"ל וישיב בזה קושית הרב באר שבע על דברי רש"י בכתובות ד' ס' אהיהא דדם שפין השנים מוצצו ואוכלו (שכתב דליכא דחזי ליה) והקשה דכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור וישיב עפ"י חילוק זה עי"ש: פלל כ"ט) פל מקום שאסרו חכמים וכו' כתב הגאון מלא הרועים במערכת מראית העין אות ח בשם הגאון הפלאה דבדאורייתא אסור בחדרי חדרים אפילו במקום פסידא ובדרבנן במקום פסידא שרי בחדרי חדרים ע"כ.

ובזה אפשר ליישב דברי הרב שלטי הגבורים שכתבתי באות כ"ד דלכאורה אינו מובן עי"ש אף לפי האמור ניחא דהתם אם לא יטייל ליכא פסידא ואפ"הכי פסקו דמטייל בחצר אהכי קשיא ליה דנהי דליכא באזיל לחינגא אלא איסור דרבנן כיון דליכא פסידא הוה לן לאסור אלא דבעיקר הדבר יש לפקפק מנא ליה הא אדרבא מדפסקינו להקל בזוג בחצר גילף מינה דכללא הוא דכל בדרבנן לא אסרו בחדרי חדרים אף דליכא פסידא ומצאתי שנוחלקו בזה רבנן בתראי בשו"ת מים רבים מס' י"ד ואילך דהרב המחבר סובר דלא התירו בחדרי חדרים בדרבנן אלא בדאיכא הפסד והרב מוהר"י ארנז סובר דשלא במקום פסידא גמי פל שאין החשש אלא בדרבנן לא גזרו בחדרי חדרים יעיש"ב.

וכן נלע"ד מסתמיות דברי הפוסקים וכדמוכח מההיא דזוג בחצר ומה שכתב הרב מקנה אברהם סוסי' קמ"ו (ד"ה והר"ן) לדקדוק מדברי הר"ן דדוקא במקום פסידא עי"ש לא זכיתי להבין דבריו עיין במים רבים ד' י"א סוף ע"ד וק"ל גם מה שכתב שם המקנ"א (בד"ה אמנם) דהמעין בשה"ג יראה דלא קשיא מה שהקשה המג"א וכו' לא הבנתי מאי קאמר כיעי"ש: פלל ל') פל מקום שאסרו חכמים מפני מראית עין וכו' הא דאסרינו בדרבנן בחדרי חדרים שרי מסתברא דבאסורי אכילה לא שנייה לחלק דכבר הוא חתיכה דאיסורא ואף בדרבנן אסור בחדרי חדרים פן כתב הרב פרמ"ג ביו"ד סי' ס"ו

בשפתי דעת ס"ק י"ו והעתיקו דב"ק הרבנים מחזיק ברכה ומסגרת השלחן ונד דוד שם והוא חידוש ולפי דבריו יש להציל את הארי מוהרש"ל מקושית הרב פת"ש יו"ד סי' פ"ז בנחלת צבי עי"ש ועיין עוד פת"ש סי' קכ"ז סק"ז ועיין שפתי דעת סי' פ"ז סק"ו ולפי מה שפכתב בסי' ס"ו הנז"ל הנה לו לאסור מדינא אפי' בחדרי חדרים ולא דוקא בסעודות גדולות ומדרה חומרא כיעי"ש ויש לנישב וק"ל ועיין להרב לשון לימודים באנחה חיים ד' ע"ג ע"ד: פ"ל ל"א) פ"ב אביו ורבו דקיימא לן דכבודם מחול פ"ב הרב דרכי שלום פ"ד כ"ד ע"ב בשם הריב"ש בסי' ל"ג דדוקא כבודם מחול (שלא לעמוד מפניהם וכינצא) אבל בזיונם אינו מחול גם הרב החסיד בס' קהלת יעקב במענה לשון ח"ב אות ח"ק ואות רצ"ה פ"ב בשם הריב"ש בסי' ל"ג ותמה על הרב פנסת הגדולה ביורה דעה סי' ר"מ שפכתב חילוק זה בשם ס' צפחת המים ולא זכר שפ"ב פ"ב הריב"ש בין ברב ובין באב ובאות רצ"ה הוסיף לתמוה שלא הביא שהן דברי הר"ן בסוף פרק קמא דראש השנה והריב"ש בסי' ל"ג ופסקים וכתבים בסי' קכ"ז ומרן חיד"א בס' יעיר און במערכה זו אות י"א הביא גם הוא חילוק זה בשם הריב"ש אף פ"ב שאין זה בסי' ל"ג כי אם בסי' ר"ך.

והרב דרכי שלום לפי הנראה לא ראה בגוף דברי הריב"ש רק נמשך אחר מה שפכתב בקהלת יעקב ולכן פ"ב זה בשמו בסי' ל"ג עי"ש והרבנים הנ"ל לא זכרו שפ"ב בסוף משנה בסוף הלכות תלמוד תורה פ"ב בשם הריב"ש שפכתב בשם הרב"ד עי"ש והרב מראה הגדול בח"א ד' י"ב גם הוא תמה על הרב כנה"ג שלא הזכיר תשו' הריב"ש בסי' ר"ך והרב ישרי לב פ"ד י"ז סוף ע"ג הביא תמיהת הרב קהלת יעקב על הרב כנה"ג שלא הביא תשו' הריב"ש בסי' ל"ג וכתב על דבריו ואחרי המחיר לא ראיתי בדברי הריב"ש שום זכר מזה דעל בזיונו אינו מחול עכ"ל והאמת אתו שאין רמז מזה בסי' ל"ג (כמו שהעיד מרן חיד"א) אף לא ראה הרב שט"ס הוא בקהלת יעקב ודברי הריב"ש הם בסי' ר"ך ולא זכר שר דברי מרן הכ"מ בסוף הלכות תלמוד תורה הנ"ל וגם הרב אמר יוסף שהביא שם לא ראה דברי הריב"ש וכסף משנה הנ"ל עי"ש: ועל מה שפכתב בקהלת יעקב בשם הר"ן פ"ב בישרי לב שם דליכא למישמע מידי דמה שפכתב דכל היכא דלא מיפייס ליה בעי למינקט בלביה היינו בזלזול ובפרהסיא דאי מיפייס לא בעי למינקט וצריך למחול ומעביר על מדותיו בלי פיוס היינו שלא בזהו ומדברי הרב פו"כ יש קצת תימה עכ"ל ולא הבנתי דב"ק בזה ואנכי הרואה דהר"ן והריב"ש קיימי בחד שיטתא דעל בזיונו אינו יכול למחול וכתב הר"ן דאי מיפייסו ליה מצי מחיל ושו"ת הריב"ש אין מצוי אצלי אף ממה שהביא בשמו מרן בכסף משנה בסוף הלכות תלמוד תורה הנ"ל מתבאר שפ"ב דמהני פיוס לבזיונו שהרי אחר שפכתב לחלק בין פ"ב לבזיון סיים והיינו דאמרינן ביומא פ"ל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח והרי איתא התם דאי מיפייסו ליה מיפייס אלא שפ"ב מה נראה שיש חילוק בין הר"ן להריב"ש ששהר"ן פ"ב דהיכא דמבזו ליה בצנעא דליכא בזיון דתורה מצי מחיל אף דלא מפייסי ליה והריב"ש שאינו מחלק בזה משמע קצת שפ"ב דאף בצנעא אינו יכול למחול בלי פיוס וצריך לעיין בגוף דברי הריב"ש אולי יתברר זה מתוך דב"ק.

אמנם מדברי הרב תה"ד בפסקים סי' קכ"ז נראה שפ"ב דלא מהני פיוס שפכתב ולכן הו' נזקרים לנהוג פ"ב למוהרי"ב שלא יסייע לשפ"ב המכוננים לזלזולו אעפ"י

שמוהר"י מוחל על כבודו אפילו לרב יוסף דס"ל הכי (פוננתו לפי הנראה למה שאמר רב יוסף בקידושין ד' ל"ב ע"א רב שמחל על כבודו כבודו מחול) לזלזולי בניה מודה דאינו יכול כדמוכח מההוא טבחה דאתפסקר ברב טובא וכו' (פוננתו לפי הנראה למ"ש במועד קטן ד' ט"ז ע"ש) עוד אמר אבני היכי ליעביד וכו' לישרו ליה וכו' לא ה"מ א"כ בהא אתפייס כדאיתא התם וכש"כ לאבני פן פתב רבינו שמחה עכ"ל נראה שפוננתו לומר דאף דאיפייס מפל מקום לא מהני ליה עד שיקבל ענשו הראוי לפי חטאו: ומפל מקום דעת הר"ן והריב"ש דהיכא דמפייסו ליה מצוי מחיל בזיוניה ומרן חיד"א ב"ס שיורי ברכה יו"ד סי' ר"מ אות ח' פתב ראיתי בס' מנחה בלילה פרשת משפטים שכתב ונ"ל ומקלל תרגם הירושלמי ודי מבזה ואף על גב דהאב יכול למחול על בזיונו מפל מקום מאחר דהפתוב מדבר בעדים והתראה ודאי לא מחל דהעדים יאמרו אותו עכ"ל ובס' פענח רזא פתב ונ"ל ומקלל אביו תימא איך יפסוק בזה מיתה ומחול האב ויפטר שהאב שמחל על כבודו מחול וי"ל דמפה ומקלל אין חייבין בלא התראה ועדים ומשקבל התראה בעדים שוב אינו יכול למחול עכ"ל וליתנהו להני מילי דהריב"ש בתשובה סי' ר"ך פתב בשם הרמב"ם דאין האב יכול למחול על בזיונו עכ"ל מרן חיד"א וילפי מה שכתבתי דלהריב"ש מהני פיוס יש ליישב רצת דהס' פענח רז"א פוננתו להקשות דאיך ימסר זה למיתה יפייס את אביו ומחול לו דבכי האי גוונא גם בזיונו מחול דאף שהיה בפני עדים לא מיקרי זה פרהסיא כל שלא היה בפני עשרה מישראל ולזה חדש דאחר ההתראה לא מהני ליה מחילה והרב מנחה בלילה סובר דכל דפייסיה לאביה ואיפייס מהני ליה מחילה אף אחר ההתראה אלא דקרא מיירי בדלא מחיל ליה ואהכי חייב מיתה: ואם פנים אנו בזה דלהר"ן והריב"ש מהני פיוס גם לבזיון יש ליישב חקירת מרן חיד"א בייעיר און בקונטרס מדבר קדמות במערכה זו אות ה' דלפי מה שכתבו המפרשים דטעם דתשובה מהני לישראל הוא משום שנקראו בנים ואב שמחל על כבודו מחול הא תינח בשאר עבירות אבל אותן העבירות שהחוטא הוא מזלזל ח"ו פהנהו דפרק חלק דנאמר עליהם פי דבר ה' בזה ובזה הקדוש אמרו דעבדין קלנא לשכינתא איך מהני להו תשובה וניחא ליה דכי היכי דאמרין דאף שמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול מפל מקום לגבי קודשא ב"ה דכולי עלמא דיליה כבודו מחול הכי נמי לגבי בזיון אף דקים לן דאין בזיון האב מחול מפל מקום לגבי קודשא ב"ה דכולי עלמא דיליה מהני מחילה.

ולי הדל במח"כ קדושתו דבריו תמוהים דבשלמא לגבי מאי דקים לן דמלך שמחל על כבודו אינו מחול מהני טעמא דרכוליה עלמא דיליה לומר שכבודו מחול משום דמה שאין כבוד המלך מחול הוא משום שכבודו הוא כבוד בני מלכותו ואם הוא מוחל אין בני מלכותו מוחלים ואין בידו למחול כבודם אבל הקב"ה כפי יכול דכולי עלמא דיליה לכן יש בידו למחול כי הפל שלו וכמו שהאב יכול למחול על כבודו פן הוא יתברך יכול למחול על כבודו אף שהוא מלך הפכוד יתברך שמו וכל זה לגבי כבוד אבל לגבי בזיון דבאביו אף שכבודו שלו הוא ואין לזרים אתו בכל זאת אינו יכול למחול על בזיונו שמעת מינה דמחילת הבזיון אינו תלו באם הפכוד שלו לבדו או של אחרים אלא פה שורת הדין מחייבת דעל בזיון אינו, מועיל מחילה ואם פן אף דהקב"ה כפי יכול עלמא דיליה והוא לבדו מלך הפכוד ולכן יכול למחול על כבודו אבל על בזיון חלילה הרי אינו תלוי בזה ואיך יכול למחול בעבירות שנאמר עליהן פי דבר ה' בזה:אמנם לפי מה שכתבתי

דְּהָא דְלֵא מְהֵי מְחִילָה לְבִזְיוֹן הָאָב הֵינּוּ דְנִקְא בְּלֵא פִּיּוּס וְהִרְצָאָת הַבֵּן אֶת הָאָב אָבֵל אִם הַבֵּן מְפִיִּיס אֶת אָבִיו וְאִי־פִיִּיס וּמְחִיל מְהֵי מְחִילָתוֹ מִתְּנִישְׁבַּת שְׁפִיר חִקִּירְתוֹ לְפִי שְׁעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה אֲנַחְנוּ מְפִיִּיסִים אוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ וְהוּא בְּרַחֲמֵי מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפִּיִּיס בְּתַחֲנוּנִים כִּי לֹא יִחַפְּזֵן בְּמוֹת הַמֵּת כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ כִּי חֲפִץ חֶסֶד הוּא וְלִכֵּן תְּשׁוּבָה מוֹעֵלֶת עַל כָּל הַעֲבִירוֹת אַף עַל אוֹתָן שַׁח"ו הוּא כְּמוֹזֵל בְּכַבּוּדוֹ כִּי כֵן שׁוֹרֵת הַדִּין דְּמְחִילָה מְהֵינֵי עַל יְדֵי פִּיּוּס וְרִיצוּי וּלְפִי מַה שְׁכַּתֵּב הָרַב זְכוּר לְאַבְרָהָם בַּח"א בַּחיו"ד ד' ר"ס ע"א (ד"ה ת"ח אִי מוֹתָר) וְנ"ל וְעֵינֵן כְּנַה"ג ס'י שֶׁל"ד דְּהָא דְאַמְרוּ ת"ח שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מְחוּל הֵינּוּ דְנִקְא כְּבוֹדוֹ אָבֵל בְּזִיוְנוֹ אֲסוּר וְהוּא מְדַבְּרֵי הָרִיב"ש וְרֵאִיתִי בַּס' חֲסִדֵי אָבוֹת לְהַרְבֵּי חֵיד"א בַּפ"ו ד' קכ"ה שֶׁהֵבִיא מְהַרְבַּח חוֹת יְאִיר בַּס'י ר"ה דְּאַף דְאַסוּר לַת"ח לְמַחְלוֹ עַל בְּזִיוְנוֹ אִם הוּא מְפִיִּיס בְּחִסְדוֹת שְׁרֵי עַכ"ל הִנֵּה לְפִי זֶה מִתְּנִישְׁבַּת חִקִּירְתוֹ בְּעֵינֵי הַתְּשׁוּבָה דְּמְהֵינֵי דְמִי כַה' אֱלֹקֵינוּ יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ צְדִיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְחֲסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו וְיִכּוֹל לְמַחְלוֹ וְתְשׁוּבָה מוֹעֵלֶת שְׁפִיר עַל כָּל הַעֲבִירוֹת אֲלָא דְבַעֲנִיּוּתֵי אִינִי מִבֵּין טַעַם הַהִיתָר בְּזֶה לְמַפְּרָסֵם בְּחִסְדוֹת דְּחִילוּק כְּזֶה נֶכּוֹן הוּא בְּמַה שְׁאַנּוּ אוֹסְרִים לְכָל אָדָם מִשׁוּם יוֹהָרָא אֲזִי נֹאמֵר דְּלְמַפְּרָסֵם בְּחִסְדוֹת אִין לְחוּשׁ מִשׁוּם יוֹהָרָא אָבֵל זֶה שְׁאַסוּר לַת"ח לְמַחְלוֹ עַל בְּזִיוְנוֹ מִשׁוּם כְּבוֹד הַתּוֹרָה אִיף יִהְיֶה הִיתָר בְּזֶה מְפִיִּי שֶׁהִנְעֵלֵב הוּא מְפִיִּיס בְּחִסְדוֹת וְאֶדְרַבָּא כָּל הַגְּדוֹל מְחַבְּרֵי יִהְיֶה אֲסוּר לוֹ לְמַחְלוֹ עַל בְּזִיוְנוֹ שְׁבִיּוֹנוֹ גְּדוֹל מִשְׁאַר אָדָם וּשְׁנֵי הַסְּפָרִים חוֹת יְאִיר וְחֲסִדֵי אָבוֹת אִין מְצִוִּים אֲצֵלֵי לְרֵאוֹת דַּב"ק וּמַה שְׁכַּתְבֵּי לְמַעֲלָה בְּיִשׁוּב הַחִקִּירָה דְעַל יְדֵי פִּיּוּס מְהֵי הִנֵּה נִבּוֹן לְדַעֲתֵי הַעֲנִיָּה.

(אֲחֵר זְמַן רַב רֵאִיתִי בַּס' עֵדוֹת בִּיהוֹסֵף לְהַגְּאוֹן מְסַלְאֲנִים בְּחֶלֶק הַדְּרוּשׁ בְּדְרוּשׁ ט' שְׁנַשְׂא וְנִתְּן בְּדִין זֶה אִם בְּבִזְיוֹן אֲמַרִּינּוּ דְמַחְלוֹ וּמִתּוֹף מַה שְׁכַּתֵּב שְׁם בְּאוֹת י"ז בְּשֵׁם הַגְּאוֹן חוֹת יְאִיר בַּס'י ר"ה מוֹכֵן שְׁדַבְּרֵי הֵם בְּדִין אִם יְכוֹל לְבַזּוֹת אֶת עַצְמוֹ לְכַבּוֹד חֲתָן וְכֵלָה שְׁעַל זֶה הוּא שְׁנַשְׂאֵל שְׁם וְאִם עַל זֶה הוּא מַה שְׁכַּתֵּב דָּאִם הוּא מְפִיִּיס בְּחִסְדוֹת שְׁרֵי נִרְאָה דִּישׁ לוֹמֵר דְּדוֹקָא מִשׁוּם דִּישׁ בְּזֶה סְרַף מְצֻנָה הוּא דְשְׁרֵי וְגַם בְּזִיוֹן שְׁהָאָדָם מְבַזֶּה אֶת עַצְמוֹ אִינוּ דוֹמָה לְמַה שְׁאַחַר יְבַזֶּהוּ דְרַף אֲפַקִּירוּתָא וְאִין מְזֶה הַכְּרַח לְרַב מְפִיִּיס בְּחִסְדוֹת שְׁבִיּוֹנוֹ אֲחֵר שְׁיָהָא מוֹתָר לְמַחְלוֹ לוֹ זוּלַת בְּצַדְדִים הַמּוֹתָרִים גַּם לְשְׁאַר רַב וְכַתֵּב שְׁם בְּשֵׁם הַחוּ"י עַל שְׁאֵלְתוֹ אִם ת"ח רִשְׁאֵי לְבַזּוֹת עַצְמוֹ לְכַבּוֹד חֲתָן וְכֵלָה דְתִלִּי בְּמַחְלוֹקַת הַפּוֹסְקִים אִם רִשְׁאֵי הַחֶכֶם לְהַשִּׁיב אֲבִיזָה שְׁאִינָה לְפִי כְּבוֹדוֹ דְּלְהַאוֹסְרִים שְׁם כָּל שְׁכֵן בְּדַבָּר שְׁאִינוּ מְצֻנָה וְלְהַמְתִּירִים יֵשׁ לוֹמֵר דְּדוֹקָא מִשׁוּם מְצֻנָה הוּא דְשְׁרֵי וְהַרְבֵּי הַמְּחַבְּרֵי הַמְּצִיא שְׁזוֹ מַחְלוֹקַת ר' מֵאִיר וּר' יְהוּדָה בְּסִנְהֶדְרִין ד' י"ח גְּבִי מְלֵךְ יִשְׂרָאֵל אִם רִשְׁאֵי לְחַלּוֹץ מִשׁוּם שְׁהוּא מְצֻנָה וְעַמֵּד לְבָאָר פְּסָקֵי הַרְמַב"ם דְּבַהֲשַׁבַּת אֲבִיזָה פּוֹסֵק דְּרִשְׁאֵי מִשׁוּם מְצֻנָה וּבַחֲלִיצָה פּוֹסֵק כַּר' יְהוּדָה דְּאִינוּ רִשְׁאֵי וְעַל הַשְׁאֵלָה שְׁבַחֹת יְאִיר כָּתֵב שְׁנַעֲלֵם מְמַנּוּ שְׁמַפְּרִישׁ בְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין ד' י"ח ד"ה מְצֻנָה שְׁאִינֵי דְאַף לְמִי שְׁפּוֹכֵר דְּמִשׁוּם מְצֻנָה רִשְׁאֵי לְמַחְלוֹ עִם כָּל זֶה לֹא כֵן לְגְבִי חֲתָן וְכֵלָה עִי"ש דַּב"ק): וּמְצִאֵתִי לְהַרְבֵּי הַמַּגִּיָּה בַּס' שְׁלֵמִי צְבוּר ד' קכ"ד ע"ג שֶׁהֵבִיא מַה שְׁכַּתֵּב מִרְן חֵיד"א בְּמַחְלוֹקַת בְּרַכָּה א"ח ס'י קט"ו דְאַף שְׁכַתְבוּ הַפּוֹסְקִים בִּיּו"ד ס'י רמ"ב דְּאָב שְׁמַחַל עַל בְּזִיוְנוֹ אִינוּ מְחוּל מְכַל מְקוּם קוּדְשָׁא ב"ה דְּכּוֹלֵי עֲלֵמָא דִּילָיָה יְכוֹל לְמַחְלוֹ אַף עַל מַה שְׁאַנְחָנוּ פּוֹשְׁעִים כְּנִגְדוֹ ח"ו וְכַתֵּב עַל דְּבַרְיוֹ וְנ"ל גַּם מַה שְׁכַּתֵּב בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים שְׁאִין הָאָב יְכוֹל לְמַחְלוֹ עַל זְלוּלוֹ וְעַפ"י זֶה דְרִשׁ וּפְרִישׁ פְּנוֹת הַבְּרַכָּה לְגְבִי אֲבִינוּ נִזְפִיר חֲטָא

דְּנֻקָּא לֹא פִשְׁעָא זֵהוּא זְלוּזֵל (הַשְׂיִכְנוּ אֲבִינוּ לְתוֹרַתְךָ וְכוּ' סֵלַח לָנוּ אֲבִינוּ פִי חֲטָאוֹנוּ)
מִשָּׂא"כ בְּמַלְכוּת (מְחוּל לָנוּ מִלְפָּנוּ) מִזְפִּיר פִּשְׁעָא דְכ"ע דִּילְיָהּ וּמְצִי מְחִיל לֹא יִדְעָתִי מִזִּין
לוֹ לְחַלְקֵי בְּהִכֵי דְאֵם פְּנִים הַדְּבָרִים גְּבִי אֲב דָּאף דְכְבוּדוֹ מְחוּל בְּזִלְזוּלוֹ אִינוּ רִשְׁאֵי לְמַחְוּל
הוּא הַדִּין נְמִי גְּבִי הַקַּב"ה דְּהָא דְכֻוּלִי עֲלֵמָא דִּילְיָהּ אִימָא דְלֹא מְהַנִּי אֲלֵא לְחַלְקֵי בֵּין
מַלְכוּתָא דְאַרְעָא לְמַלְכוּתָא דְרַקִיעַ וְאוּלָם הָאֵמֶת הוּא דְכָל פִּי הָאִי מִקְלֵתָא שְׁאֲנוּ מִתְפַּלְלִים
וְנִפְשָׁנוּ לְשָׂאוֹל הַגִּיעַ בְּרִיצוּי וּבְפִיוס אִין חִילוּק בְּזָה דְאַפִּילוּ הָאֲב יָכוֹל לְמַחְוּל הֵיכָא
דְמִפְיִיסוּ לִיה וְהַפּוֹסְקִים שְׁזָכַר הָרַב לֹא יִדְעָתִי מִי הֵם שְׁהָרִי אֲנִכִי הַרְוָאָה פִּי לְדַעַת רַמְבַּ"ם
וּסְמ"ג וְהַטּוֹר וּמְרָן אִפִּי בְּזִיוֹן וְזִלְזוּל וְחִירוּף וְגִדוּף יָכוֹל אֲפִילוּ דְלֹא מִיפְיִיסִי לִיה וְאָף
לְדַעַת הַר"ן סִפ"ק דְרַה"ש וְהַרִיב"ש הֵבִיא דְבָרָיו מְרָן כ"מ סוּף הַלְכוּת ת"ת וְהַפְּנִסָת
הַגְּדוּלָה יו"ד סי' רמ"ד וְסוּף סי' של"ד דְמַחְלָק בֵּין כְּבוֹד לְבִיזוּי מְבוּאָר דְהֵינּוּ דְנֻקָּא הֵיכָא
דְלֹא מִיפְיִיסִי לִיה וְכֵן פָּתַב לְהַדְיָא בִּס' דִּינָא דְחַיִּי עִי"ש עכ"ל וְנִרְאִין הַדְּבָרִים שְׁפִיוֹנְתִי
לְדַעַתוֹ עֲלֵץ לְבִי אֲמַנְם רְאִיתִי שְׁמֶרְן חִיד"א בְּהַשְׁמָטוֹת לְהַמְדָּבַר קַדְמוֹת הַנ"ל הֵבִיא דְבָרֵי
הָרַב הַמְגִיָה שְׁבַש"ץ הַנ"ל וְהַשִּׁיב עַל כָּל דְבָרָיו וּמַחְזִיק בְּסִבְרָתוֹ דְמֵאִי דְכֻוּלִי עֲלֵמָא דִּילְיָהּ
מְהַנִּי גַם לְגַבִּי זְלוּזֵל וְגַם בְּאַר דָּאף לְדַעַת הַר"ן וְהַרִיב"ש דְסִבְרֵי דְמְהַנִּי פִּיוס לְמַחְוּל
הַבְּזִיוֹן יֵשׁ לְזַמַּר דְלִגְבִי הַקַּב"ה כְּבִיכּוֹל לֹא מְהַנִּי לְוִלָּא הַטַּעַם דְכֻוּלִי עֲלֵמָא דִּילְיָהּ עִי"ש
וּבִס' בְּרַפְת מוֹעֲדִיָה לְחַיִּים ד' ג' ע"א וע"ב: וְכַתַּב בְּבִרְפַת מוֹעֲדִיָה לְחַיִּים שָׁם שְׁמַצָּא בִּס'
קַצוֹר צִיצַת נוֹבֵל ד' וי"ו ע"ב שכ' דָּאף לְדַעַת הַפּוֹסְקִים הַמְדַקְדְּקִים לְזַמַּר דְנֻקָּא לְמַחְוּל
עַל כְּבוֹדוֹ פְּגוֹן לְקוּם מִפְּנֵי אֲבָל לֹא עַל זְלוּזוֹל וְכָל שְׁכָן עַל הַפְּאָתוֹ הַפַּל הוּא אִם לֹא נָתַן
רְשׁוּת מִתְחִלָּה אֲבָל אִם נָתַן רְשׁוּת רְצוּנוֹ זֶהוּ כְּבוֹדוֹ וְכַתַּב עַל דְבָרָיו וְז"ל וְנִרְאֵה לְהֵבִיא
רְאִיָה לְדְבָרָיו מְדַקְיָמָא לֹן בְּדִין מַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין דְאֵם הַתְּנָה מִתְחִלָּה שְׂיֵהָא
לְזַמַּן מְהַנִּי הַתְּנָאִי וְאִין בְּזָה מְשׁוּם מַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין כְּמוֹ שְׁהַכְרִיחַ מְרָן בְּחֻקְרֵי
לֵב ח"ג לִי"ד סי' צ"ט עכ"ל וְתַמְיָה לִי עֲלֵיָה דְרַב דְכָל רַז לֹא אֲנִיס לִיה וְנַעְלַם מִמֶּנּוּ
שְׁהַגָּאוֹן טוּרֵי אֲכֹן וְהֵבִיא דְבָרָיו מְרָן חִיד"א בִּס' שִׁיּוּרֵי בְּרַכָּה בִּי"ד סי' ר"מ אוֹת ח'
הוֹכִיחַ דְלֹא מְהַנִּי מְחִילָה וְרְשׁוּת לְהַפְּאָה מְהָא דְאַמְרִינוּ בְּרִישׁ הַנְּחֻנְקִין דְרַב וּמַר בְּרִיָה
דְרַבִּינָא לֹא שְׁבָקִי לְבְרִיָהּ לְמִיִּשְׁקַל סִילְנָא וְלִמְיַפְתָּח פְּנוּתָא דִּילְמָא חֲבִיל לְהוּ וְאִם אִיתָא
דְמְהַנִּי מְחִילָה וְרְשׁוּת לְהַפְּאָה הִנֵּה לְהֵם לְמַחְוּל וְלְהַרְשׁוּת אוֹתָם עַל זֶה וְלֹא הִנֵּה לְהֵם עוֹד
לְחוּשׁ אֲלֵא מוּכַח דְלֹא מְהַנִּי מְחִילָה וְרְשׁוּת וְעֵינִן בְּגוּף דְבָרֵי מְרָן חִיד"א שְׁכַתַּב לְדַעַת
הָרַב טוּרֵי אֲכֹן שְׁמַחְלָק בֵּין רַבּוֹ לְאֲבִיו דְבָרְבוֹ אִין בְּזִיוֹנוֹ מְחוּל כְּלָל וּבְאֲבִיו לְבִזְיוֹן מְהַנִּי
מְחִילָה אֲבָל לֹא לְהַפְּאָה וְאִם כֵּן הָרַב צִיצַת נוֹבֵל צְבִי שְׁנִרְאֵה שְׁפוּבַר דְמְהַנִּי מְחִילָה וְרְשׁוּת
לְהַפְּאָה גַם כֵּן אָף אִם דְבָרָיו הֵם לְגַבִּי אֲבִיו קָשִׁים דְמְהַנִּי"ס מוּכַח דְלֹא מְהַנִּי מְחִילָה
וְרְשׁוּת לְהַפְּאָה וְכָל שְׁכָן לְדַעַת מְרָן חִיד"א שְׂאֲב וְרַב שְׁוִים וְהֵבִיא מַה שְׁכַתוֹב בְּשְׂאֵלְתוֹת
דְּאֲב שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ מְחוּל אֲבָל הַפְּאָתוֹ וְקַלְלָתוֹ לֹא וַיֵּשׁ גְּנוֹסְחָא שְׁכַתוֹב בְּהָ אֲבָל הַפְּאָתוֹ
וְקַלְלָתוֹ וְצַעְרוֹ לֹא וְכַתַּב דְלִגְנוֹסְחָא דְמוֹסִיף צַעְרוֹ בְּזִיוֹן הָאֲב אִינוּ מְחוּל וְלִגְנוֹסְחָא דִּידִן
אֲפֻשֵׁר דְבִזְיוֹן דְּאֲב מְחוּל וְלְכָל הַנְּסֻחָאוֹת עַל הַפְּאָתוֹ אִינוּ מְחוּל וּמִסְתַּמָּא מוּכִיחַ כֵּן מְהֵיָא
דְרִישׁ פְּרַק הַנְּחֻנְקִין וּמִשָּׁם מוּכַח דְגַם הַמְחִילָה שְׁקוֹדֶם הַמַּעֲשָׂה לֹא מְהַנִּי כְּמוֹ שְׁכַתַּב הָרַב
טוּרֵי אֲכֹן (וּמַה שְׁכַתַּב מְרָן חִיד"א דְלִגְנוֹסְחָא דִּידִן דְלֹא גְרִיס צַעְרוֹ אֲפֻשֵׁר דְעַל בְּזִיוֹנוֹ
מְחוּל יֵשׁ לְפַקְפַק דְּהָא גַם לְגְנוֹסְחָא דִּידִן הָא קָאֲמַר דְעַל קַלְלָתוֹ אִינוּ מְחוּל וְקַלְלָהּ הֵינּוּ
בְּזִיוֹן כְּדַמְתַּרְגָּם הִירוּשְׁלָמִי וּמְקַלֵּל אֲבִיו וְדִי מְבִזָּה) בְּאוֹפֹן שְׁדְבָרֵי הָרַב צִיצַת נוֹבֵל צְבִי

הנ"ל אינם מְנוֹסְפָּמִים וּמְנוֹכְרָחִים וּמְסוּגָּיִית הַש"ס דְּסִנְהֶדְרִין הַנ"ל מוֹכַח דְּלֹא מְהַנִּי רְשׁוּת וּמְחִילָה שֶׁל קוֹדֵם הַהֶפְאָה: וּמָה שֶׁהֵבִיא הָרַב בְּרַפְת מוֹעֲדֵיהָ לַחִים רְאִיָּה לְדַבְרֵי מִדִּין מְעַלִּין בְּקוֹדֶשׁ דְּמַהֲנִי בֵּיהַ תְּנַאי לִי הַדָּל בַּמַּחֲכָה ר' אֵין דְּמִיּוֹנוֹ עוֹלָה יָפָה דְּבַמְקִלְתָּא דְתַלְמֵי קַדְוִשְׁתִּיהָ בְּדַעַת הַמְקַדְשׁוֹ וְלֹא מִמִּילָא הוּא קְדוֹשׁ אֲמַרִּינֵן שְׁפִיר דְּהַמְקַדְשׁ דְּאַחִית לִיהָ קַדְוִשָׁה אִיהוּ גּוֹפִיָּה אֲסִיק לָהּ עַל יְדֵי תְּנַאי וְהָפָה שְׁאַסוּר הוּא הָפָה שֶׁהַתִּיר אֲבָל בָּאֵב וְאִם וְרַבּוֹ דְּזָכִי לְהוּ רַחֲמֵנָא מוֹרָא וְכַבּוּד וְלֹא הָאֵב וְהַבֵּן הַמְצִיאֵו הַדְּבָר רַק גְּזֵרַת מְלָךְ רַב יָכוֹל הִיא מֵאֵן לִימָא לָן דְּמַהֲנִי תְּרֵי שְׁפִיר יֵשׁ לִוְמֵר דְּלֹא בְּזָה בְּחַר ה' שְׁיֵהָא הָאֵב רִשְׁאֵי לְמַחְוֹל עַל הַפְּאָתוֹ כָּלֵל בֵּין אַחַר מַעֲשֵׂה וּבֵין לִפְנֵי מַעֲשֵׂה וְאֵין רְאִיָּה מִדְּמַהֲנִי תְּנַאי לְגַבֵּי הַעֲלָאָה בְּקוֹדֶשׁ פְּאָמוֹר: וּמָה שֶׁכְּתַבְתִּי לְמַעֲלָה דְּמָה שֶׁפְּתוּב בְּשִׂאֲלֹתוֹת לְחַלְק בֵּין כְּבוֹד לְהַפְּאָה וּקְלָלָה מְסַתְּמָא לְמַד כֵּן מַהֵיָּא דְּפָרְק הַנְּחַנְקִין דְּנָא שְׁבָקִי לְבְּרִיָּהוּ לְמִיִּשְׁקֵל סִילְוָא וּלְמִקְפַּתַּח כּוֹתָא וְכוּ' הִנֵּה לֹא הָיָה אֲזִי אֲצִלִּי ס' הַשִּׂאֲלֹתוֹת וְעַתָּה עֵינֵינוּתִי וְרִאִיתִי בְּפָרְשַׁת מְשֻׁפְּטִים סוּף שִׂאֲלֹתָא ס' שְׁדַבְּרִי הֵם בְּדִין דְּאַסוּר לְכֵן לַעֲשׂוֹת חֲבוּרָה לְאַבְיוֹ וְהֵבִיא הֵיָּא דְּפָרְק הַנְּחַנְקִין וְכַתֵּב דֹּאע"ג דְּמִדְּאֹרְיָתָא שְׁרֵי חֵיִישֵׁינוּ דִּילְמָא אֲתִי לְמִיעֵבַד חֲבוּרָה וְכִי אֲמַרִּינֵן הָאֵב שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ מְחוּל הֵנִי מְיָלִי כְּבוֹדוֹ אֲבָל הַפְּאָתוֹ וּקְלָלְתוֹ לֹא עַכ"ל הֲרֵי דְעַל פִּי סוּגְיָא דְּסִנְהֶדְרִין הַנ"ל הוּא שֶׁהוֹכְרַח לְחַלְק כֵּן וְכִמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי וְרִאִיתִי שֶׁם לְהַגְּאוֹן הָעֵמֶק שִׂאֲלָה יצ"ו שֶׁהֵבִיא מָה שֶׁכְּתַב הָרִיב"ש לְחַלְק בֵּין כְּבוֹד לְבִזְיוֹן דְּעַל בִּזְיוֹנוֹ אֵינוֹ מְחוּל וְכַתֵּב שֶׁהֵרַד"ל הֵבִיא רְאִיָּה לְזָה מִמ"ש בְּמוֹעֵד קֶטָן ד' י"ז דְּשִׁמְתָה שֶׁפָּתָה שֶׁל רַבִּי לְאַחַד שֶׁהָיָה מִפֶּה בְּנוֹ גְּדוֹל דִּילְמָא מְחַל לוֹ עַל הַפְּאָה וְדַחָה מִמָּה שֶׁכְּתַבוֹ הַתּוֹס' בְּקִדְוִשֵׁין ד' ל"ב ד"ה דְּמַחֲוִל וְצָרִיף לִוְמֵר שֶׁהוֹדִיעֵו קוֹדֵם לְכֵן שְׁלֹא יֵהָא כְּמִי שֶׁנִּתְּפֹנוֹן לְאַכּוֹל בֶּשֶׂר טָלָה וְכוּ' וְכַתֵּב עַל דְּבָרֵי וְאֵין זֶה דִּיחֻוֵי חֲדָא דִּילְמָא בְּאַמַּת הוֹדִיעֵו וְתוֹ דְּבִשְׁבִיל זֶה אֵינוֹ חֵיִיב נִידוּי כִּיּוֹן שְׁלֹא עֵבֵר עַל לָאוּ מִמֶּשׁ אֲלָא וְדָאִי לֹא מְהַנִּי מִמִּילָא וְעוֹד צִיִּין הֵרַד"ל לִס' הַחֲסִידִים ס' תַּק"ע וְתַק"ע"ג וְתַק"ע"ד וּבְאַמַּת לֹא נִצְרַכְנוּ לְרִאִיוֹת אֲלָא עַל בִּזְיוֹן בְּעֵלְמָא דְּלֹא מְהַנִּי מְחִילָה אֲבָל קְלָלָה וְהַפְּאָה פְּשִׁיטָא שֶׁהֲרִי אֲפִילוּ בְּמַקְלָל עֲצָמוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֵׂה וְקִי"ל דְּאַסוּר לְחַבּוֹל בְּעֲצָמוֹ הֲרֵי דְּלֹא מְהַנִּי מְחִילָה עַכ"ל הַגְּאוֹן הָעֵמֶק שִׂאֲלָה יצ"ו וְמָרְן חֵיד"א בְּשִׁיּוּרֵי בְּרַכָּה שֶׁם (מִד"ה וְחֻזָּה הַגִּיט) הֲרַבָּה לְדַקְדַּק בְּדַבְרֵי ס' הַחֲסִידִים בְּסִימְנִים הַנ"ל עִי"ש: גַּם הָרַב נִחְמַד לְמַרְאָה בַּח"א ד' כ"ב ע"ד כְּתַב בְּשֵׁם הָרַב אָבִיו שֶׁהוֹכִיחַ כְּדַבְרֵי הָרִיב"ש מְעוֹבְדָא דְּשִׁפְחָתוֹ שֶׁל רַבִּי בַּמ"ק ד' י"ז ע"ב הַנ"ל וְהוֹקֶשֶׁה לוֹ מְעוֹבְדָא דַּר' טַרְפוֹן בִּירוּשְׁלַמִּי בְּפָרְק ד' דְּשִׁבְעִיעִית שֶׁנִּכְנַס לְגִינְתּוֹ לְאַכּוֹל פִּירוֹת שְׁבִיעִית שְׁלֹא בְּטוֹבָה כְּסָבְרַת בֵּית שְׁמַאי וְלֹא הִפְרִיּוּהוּ פּוֹעֲלִין וְהָיוּ מִכִּים אוֹתוֹ וְכִשְׁיָדְעוּ שֶׁהוּא ר' טַרְפוֹן הַשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו וּבִקְשׁוּ מִמֶּנּוּ מְחִילָה וְאָמַר לָהֶם שֶׁקוֹדֵם כָּל מִפֶּה שֶׁהָיוּ מִכִּים אוֹתוֹ הָיָה מוֹחַל לָהֶם דְּשִׁמְעַת מִיָּגִיָּה דְּמַהֲנִי מְחִילָה לְהַפְּאָה וְהֵנִי תְּרֵי עוֹבְדֵי סְתֵרָאֵי נִינְהוּ.

וְכַתֵּב לִיִּישׁב דִּישׁ לְחַלְק בֵּין שׁוּגָג לְמִזִּיד דְּעוֹבְדָא דַּר' טַרְפוֹן חֲשִׁיבֵי שׁוּגָגִים שְׁלֹא עָלָה עַל דַּעַתָּם שֶׁהוּא תַלְמִיד חָכֵם שְׂאֵם כֵּן לֹא הָיָה עוֹשֵׂה כְּבֵית שְׁמַאי וּבְעוֹבְדָא דְּשִׁפְחָת רַבִּי אִם הָיָה הֵבֵן בּוֹעֵט בְּאַבְיוֹ הָיָה מִזִּיד וְלָכֵן אֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ מְחִילָה וְעוֹד חַלְק בֵּין צִנְעָא לְפִרְהֶסְיָא דְּעוֹבְדָא דַּר' טַרְפוֹן הָיָה בְּצִינְעָא וּמְהַנִּי מְחִילָה וְעוֹבְדָא דְּאַמַּתִּיהָ דְּרַבִּי פְּרֶהֶסְיָא הָיָה וְלֹא מְהַנִּי מְחִילָה אֵלּוֹ תוֹד"ק וּלְפִי דְּבָרֵי וְאִם רוֹצֵה אָדָם לְהַכּוֹת אֶת בְּנוֹ הַגְּדוֹל בְּסֵתֵר וּמוֹחַל לוֹ עַל מָה שֶׁיִּבְעוֹט בּוֹ מוֹתֵר לוֹ לְהַכּוֹתוֹ דְּכִי הָאֵי גּוֹנוֹנָא מְהַנִּי מְחִילָה וְהוּא חֵידוּשׁ

גדול ואין נראה כן מסתמיות דברי הפוסקים וצ"ע ולסתירת הני תרי עובדי דבש"ס דילן עם עובדי דר' טרפון שבש"ס ירושלמי יתכן ליישב על פי שיטת מרן חיד"א שכתב הרב זכור לאברהם דחסיד מפורסם מותר למחול על בזיונו ור' טרפון מפורסם בחסידות ומצי מחיל: ועל מה שכתב הרב צפחת המים דאם הפה אביו בעדים והתראה שוב אינו יכול למחול פתב הרב קהלת יעקב במענה לשון באות ח"ק וז"ל ועיין בס' משנה למלך בהלכות ממרים פ"ק ז' הלכה ח' בשם הירושלמי לענין בן סורר ומורה דאפילו אחר שאביו ואמו הביאוהו לבית דין יכולין למחול כל שלא נגמר דינו עכ"ל הנה פונתו מבוארת להקשות על הצפחת המים שכתב דלא מהני מחילה אחר התראה והלא ב"ב סו"מ מהני מחילה קודם שנגמר דינו ולא זכיתי להבין למה תלה קושיתו על פי מה שאמרו בירושלמי הלא מגוף הדין שנגמר גם בתלמוד דידן ד' פ"א בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול מוחלין לו אף אם נאמר דהפירוש הוא כמו שכתב רש"י דמוחלין לו היינו עד שלא הביאוהו לבית דין דמשמע דאחר שהביאו לב"ד אף שלא נגמר דינו אין יכולים למחול מכל מקום שמעינו מיהא דמהני מחילה אף אחר ההתראה שהרי אם לא הביאוהו עדין לבית דין יכולים למחול אף אחר שהתרו בו וקלקל ותקשי לסברת הרב צפחת המים אלא דלי הדל נראה דיש לחלק דבזיון דמפה או מקלל חמיר טובא ולא דמי לבזיון דבן סו"מ על שגנב משל אביו ואכל תרטימר בפשר ולפי חוקר הבזיון אפ"ש דלא מהני ביה מחילה אחר ההתראה: וראיתי בס' זכרנו לחיים ד' ע' ע"א אות א' שכתב שבס' עיר מקלט (המחנך ל"ס נחל קדומים) פר' ויקרא מצוה קל"ב פתב מרן חיד"א וז"ל אח"י ואף בחטא לאביו ומחל לו נשאר מה שחטא לה' בזה וכמ"ש הרב פ"ח עכ"ל ונראה דבחטא לאביו שהקל בכבודו הוא דקאמר דאף דכבודו מחול נשאר לו מה שחטא לה' וכמו שכתב בשו"ת ב"ב סי' ר"מ אות ח' ואות ט' בשם ס' החסידים דאף דכבודו מחול חייב בדיני שמים וסייעיה מדנענש יעקב אע"ה על שלא קיים כבוד אב ואם עי"ש (ואולי בס' זל"ח יש טעות ובמקום הרב פ"ח צריך להיות ס"ח והוא ר"ת ס' חסידים) ומה שקשה על זה מההיא דקידושין ד' ל"ב דרב הונא קרע שיראי באפ"י רבה בריה וכו' דמחיל ליקריה ואם נשאר לו חלק גבוה אפתי קשה היכי עביד הכי ומה אהני דמחיל ליה כפר ראיתי למרן חיד"א בברכי יוסף סי' ר"מ אות י"ג אף חילק בין מחילה לאחר שחטא למחילה מקודם עי"ש: כ"ל ל"ב) כל או פלם אי שייך על שני דברים או דוקא על שלשה ויותר הרב יד מלאכי בס' של"ו האריף להוכיח דגם על שנים נאמר לשון זה והביא מקרא מלא עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' וכתב הרב דר"ה המלך דף א' ע"ג דיש לדחות דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד ולפי הנראה לא ראה דברי הרב מוהראנ"ח בפ"ש ש"ה (שעל דבריו הוא מה שנשא ונתן הרב יד מלאכי) פי משם באר"ה דגם בלישנא דקרא סבר הרב מוהראנ"ח דלא שייך לשון זה בפחות משלשה ובהכי דרשינהו להני קראי את כל המעשים האלה וכל שלחנות מלאו וכו' ומאמר רז"ל בת היתה לאברהם ובכל שמה עי"ש אלא מאן דסבר הכי לא שאני ליה בין לשון חכמים ללשון תורה ואהכי מקשי עליה ומאן דמותיב שפיר קא מותיב ומה שכתב על ראית הרב יד מלאכי מדתנן על פלם אם אמר שהכל דיש לומר דקאי נמי על פת ויין ואף דאיכא מאן דאמר חוץ מפת ויין כפר נדחה סברא זו וכו' עי"ש.

לדעתי יש להליץ בעד הרב דנהי דלית הלכתא הכי מיהו שמעינן דלא נפלאת לפרש פן ובהכי לא פליגי האמוראים ולא מפני לשון כולם נדחית סברתו ועיין למרן חיד"א בספר יעיר און מערכה זו אות ה' וק"ל ועל מה שהקשה הרב יד מלאכי שם על מרן בכלליו (שהוכיח מדברי התוס' בב"מ ד' ט"ל ע"א בד"ה וכולן שמין דעל שנים בלבד שייך לומר וכולן דאמאי לא יליף מגוף דברי הש"ס ושוב כתב דאין ראיה לא מן הש"ס ולא מהתוס' עי"ש) כתב הרב דרף המלה שם דהדין עם מרן דלרש"י וכלן שמין להם קאי אשבוין ונטושיין ובורח ולהתוס' לא קאי אשבוין עי"ש באמת שפן נראה אמתות הדבר והתימה על מרן חיד"א בייעיר און שם שבקש להציל את מרן הקדוש ואמר דמשום הכי הביא מהתוס' דבש"ס אינו מפונש חלוקת שבוין והתוס' הוא שפירשו אשבוין נמי עי"ש והוא פלא דלהתוס' לא קאי אשבוים אלא אנטושים וכמו שהוכיח במישור הרב דרף המלה שם ומה שנגרש דא"כ הני תלתא נדחה זה דאינו פירוש וכלן אלא מפח היתור וכו' אחר המחי"ר אין נראה פן אלא האמת הוא דהשנים הם בורח ונטושים אבל שבוים אינו מן המנין.

ודברי הרב קהלת יעקב שהביא שם דמוכיח מהש"ס דלשון זה נאמר על שנים והם נטושים ובורח הנה מה שפלל בורח אתי שפיר לפי האמור אף זוהי שקשה דמסתמא מפרשינן הסוגיא כפירש"י ואם פן הוו תלתא וכמו שהקשה בייעיר און שם על דבריו עי"ש: ועל מה שתמה הרב יד מלאכי על מרן בכלליו ממה שכתב בפסוק משנה סוף פרק ו' מיסודי התורה דלא יוצדק לומר פל על שנים בלבד כתב הרב דרף המלה שם שהוא טעות דהתם ליפא אלא תרי וכי דליית חד תו ליפא אלא חד וזהו פונת הכ"מ וכו' עי"ש.

האמת דהלשון דחוק קצת דמי סאני למרן למימר דלא יצדק פל על אחד אבל פיון שהאמת שאין שם אלא אחד על פרחין למשפוני אנפשיין ודברי מרן צדקו יחדיו ואין נסתר מחמתו ועיין רשב"ם בבבא בתרא ד' מ"א סוף ע"ב ד"ה וכלן בשטר אשני לקוחות אחרונים קאי ובד' ק"ז ע"א הלכתא בכל הני שמעתתי מקמצין עי"ש ברשב"ם: והנה התוס' בכתובות ד' ח' (בד"ה שהפל) כתבו בשם ר"ת דבבב"ב ד' י"א גרסינן הילכף גימרינהו לתרנוייהו ולא גרסינן לכולהו דאם פן הנה משמע דשליש ברכות הן והרב חזנא וחסדא בח"א ד' קל"ז (ע"א וע"ב) כתב שנגראה שסובר ר"ת דתיבת פל לא יוצדק על פחות משלשה אבל התוס' עצמם בכתובות ד' ד"ן בד"ה לית הלכתא אין סוברים כר"ת דהא התם ליפא אלא תרי שמעתי וקאמר ככל הני שמעתי וכו'.

אף הקשה דהריטב"א כתב שם בשם ר"ת בדברי התוס' ואם פן דברי ר"ת סתרי ורצה לומר דטעמיה דר"ת דאמר דבבב"ב גרסינן לתרנוייהו משום שהם דברי רב פפא ורב פפא בכמה מקומות מישמעיה בהאי לישנא בבב"ב ד' ט"ן ע"א גבי ברפת הקשת ובמגילה ד' כ"א הילכף גימרינהו לתרנוייהו אבל בלשון שאר אמוראים מודה דנקטי פולהו וקאי אתרי אלו תוד"ק.

ולפי הנראה נעלם ממנו לפי שעה סוגיא דבבא בתרא ד' ק"ז ע"א דרב פפא קאמר והלכתא בכל הני שמעתתי מקמצין וקאי אתרי לחוד עי"ש: ואני ההדיוט רשמתי מאז בקונטרסי בענין זה איזהו מקומן דרף לימודי בש"ס ובמפרשים ולא פניתי לעיין בספרן שלצדיקים אם קדמוני.

ואלו הן. א) במס' שבועות ד' י"ט ע"א ת"ר שני שבילין וכו' ור' שמעון בן יהודה פוטר בכולן משום רש"מ וקאי אפרי גונוי דאיטגו בברייתא ותו ליפא.

ב) גיטין ד' ל' פוליהו פרב לא אמרי וכו' והיינו שמואל ועולא. ג) בהוריות ד' י"ג ע"א קיה הוא ואביו ורבב בשביה הוא קודם לרבב ורבב לאביו ואמו קודמת לכולן ונחלקו הפוסקים אם אמו קודמת גם לדידה ודעת הרב פנסת הגדולה ב"ד סי' רב"ן אות ג' בהגהת ב"י דחיי קודמין לחיי אמו כמו שכתב בשמו הרב דרכי שלום בפירוש וישלח ד' כ"ח ע"ד והביא בשם הרב טל אורות שכן מפירוש בירושלמי הוא קודם לאמו (והוא דחה הוכחתו ע"ש) ונמצא דלדעת הרבנים כנה"ג וטל אורות הא דתני אמו קודמת לכולן אינו אלא אביו ורבב וקתני פולין.

ד) נדה ד' כ"א ע"ב פסומכוס וקילא מכולהו ע"ש בדברי רש"י מדסומכוס ומדר' אהא. ה) קידושין ד' ז"ך ע"א תא שמע דקתני פל הגי ולא קתני אגב וכתב הרא"ה הביאו הר"ן בהלכות (שם בד"ה מה"מ) דלא קאי אלא אדרבן גמליאל וזקנים ואמימרא דרבה בר אבא.

ו"ו) בבבא קמא ד' ל"א ע"א ראשון חייב בנזקי פולין. זיי"ן) בכורות ד' כ"ג ע"ב אמר רב נחמן משמיה דרב הלכתא בכוליה פרקין בר מפלוגתא ואוקמינא דקאי ארשב"ג דמתני רשב"ג אמר הלוקח בהמה מניקה מן העכומ"ז והו שתי פבות הא תדא ואידך נכנס לתוך עדרו וכו' וקאמר בכוליה פירקין.

אף מרן מוהריט"א בהלכות יו"ט אהאי מתני' דקדק מהא דרב נחמן דלא פככליה דרב מוהראנ"ח ודחה זה משום דאף דבמשנתנו לא אמר רשב"ג אלא שתי פבות בתוספתא יש בבא שלישיית וכו' עיי"ש (הרב משנת ר' אליעזר בח"ב בזכרונותיו ד' טו"ב אות ח' ציין לדברי מרן מוהריט"א א ב"ד נ"א וצינונו הוא על הס' הלכות יו"ט הנדפס בפני עצמו ואשר בידי הוא הנספח להש"ס ואשר נמצא בידו יראה אולי דבר בקדשו גם במקום אחר שוב ראיתי בחינא וחסדא ח"א ד' קל"ז ע"ג ע"ש וק"ל).

ח) בכתיבות ד' מ"ח ע"ב תיובתא דכולהו תיובתא פתבו שם התוס' לאו דוקא דכולהו אלא להנהו דאמרי אף לתרומה (והם ר' יוחנן ור' חנינא) וכענין זה מצינו בגיש נוחלין גבי מחלק נכסיו על פיו תיובתא דכולהו אף דלא הוי תיובתא אלא לחד עכ"ל.

ט) קידושין ד' ע"ט סוף ע"ב אמר רבה בר רב הונא וכולן (דקתני מתני' אין צריך להביא ראיה על הפנים) בכרופין אחריה ואין שם אלא שתי פבות כיעי"ש: ומרן חיד"א בס' יעיר אגן במערכה זו אות ו"ו האריף לדחות כל הוכחות הרב יד מלאכי ומסקנתו דמשמעות תיבת פלם ותיבת פל הוא על שלשה וזמנין דמשפחת על שנים ולא דוקא פל ואם הוא אגב חלוקות אחרות מצינו דנאמר פל על אחד נמי כמו שכתבו הריטב"א והרא"ש וכן כתב הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' ס"ז וכן כתב הרב מרפכת המשנה אלפאנדארי בפירק ו' מהלכות יסודי התורה.

גם הרב מקנה אברהם במהדורא ב' במערכת הוי"ו אות קנ"ח ד' מ"ד עמד בכלל זה ודחה ראית הרב יד מלאכי מקרא דעושה פלם ה' על פי מה שפירשו הראב"ע והרלב"ג ומה שרוצה לחלק בין פלם לכל ע"ש אין דעתי הענינה נוחה בזה והרב משנת ר' אליעזר

בזכרונותיו שפחלק ב' במערכת הפ"ף אות ח' אחר שציין דברי הרבנים יד מלאכי ויעיר
אזן וקהלת יעקב בקונטרס לשון חכמים סי' רצ"ב ציין לעיין בס' הלכות יום טוב למרן
מוהריט"א בפרק שלישי ד' נ"ח (או נ"א) ולא פניתי פעת לחפש דב"ק כי הוא מציין דפי
הספר שנדפס בפני עצמו ואצלי נמצא הנספח להש"ס מסכת בכורות: והגרל"ם בס'
התורה והמצוה בפרשת ויקרא סי' קצ"ו כתב בזה דברים נמרצים פדרפו בקודש ונ"ל
ויש כלל במלת כל שגם אם בא על שם בלשון יחיד אינו פחות משלשה כמ"ש התוס'
בכתובות (ד' ז') והרא"ש (פ"ק דברכות) דלר"ת יש לגרוס בברכות (ד' י"א ע"ב) גבי
בה"ת הלכה גימרינהו לתרנוניהו ולא גרסינו גימרינהו לכולהו דאז הוה משתמע מלשנא
דג' ברכות ק א כתב הרמב"ן בספר הזכות (ספ"ב דמכות) ומקא לא מחנור לי הא
דאמרינו לקמן במיתת פולן הא חוזר דהא ליכא בזמן אחד אלא שנים מהן וכו' אלא פיון
שיש זמן ששולשתן קיימין משום הכי אמר במיתת פולן הוא חוזר וכו' וכ"כ התוי"ט (סוף
פ"ה) ועיין באילת השחר (פ"ל תקפ"ג) והגם שאחרי החיפוש ימצא בגמ' ומשנה לשון
כל על שנים כמו שביקרו ע"ז האחרונים בכ"ז בלשון הפתוב פ"ל זה דוקא שעל שני
נושאים ישמש בלשון שניהם כמו וילכו שניהם יחדיו ויכרתו שניהם ברית ולא יצדק
לשון פולם פ"ל רק על מספר שלשה יוכל לתפוס מלת הפוללות פולם (או יוכל לומר
צאו שלשתכם אם יש לו איזה פונה לספור הנושאים כמו ויפלו ארבעתן וכדומה) וברבה
מצורע (פ' י"ט) מאן דאמר י"ג חופות עביד פ"ל אבן יקרה מסוכתה תלת הרי מלת פ"ל
מורה שלשה ובב"ר (פ' צ') ויהי רעב בכל הארצות בשלש ארצות בפנקי ובערבאי
ובפולסתיני וברש"י יתרו (י"ח א') את פ"ל אשר עשה ה' בירידת המן ובבאר ובעמלק
(ט') על פ"ל הטובה טובת המן והבאר והתורה כי מלת פ"ל מציין עכ"פ שלשה דברים
ובב"ר (פ' נ"ט) וה' ברך את אברהם בפ"ל ר' לוי אמר תלת וכו' עכ"ל וחידידוש הוא שלא
נרגש ליישב מה שקשה על החלטתו (דבמקרא לא יבא מלת פולם על פחות משלשה)
ממקרא מלא עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' ותרגם המתרגם תרנויהו ואי משמע ליה
פדכתב מרן חיד"א דכיון דאיכא בעשיר פמה מינים וכן בעניי מינים ממינים שונים שייך
שפיר לשון פולם על פ"ל פנים הנה לו לבאר וכפי הנראה לא הנה בידו ספר יד מלאכי
ויעיר אזן כמו שיראה הרואה במלתייהו דרבנן קדישי שיש הרבה דברים בבקיאיותו
שפ"ר קדמוהו רבנן הנ"ל: ומיבת פ"ל יש לה שני פירושים לפעמים ר"ל הפ"ל ולפעמים
ר"ל שום דבר ומ"ש רמ"י (בלבוש סי' זר"ת) שלא לומר אין פ"ל דבר נעלם ממך דמשמע
דמקצת נעלם נראה דאין בכך כלום דהא פתיב לא תעשה כל מלאכה לא תעשה לה פסל
ותמונת פ"ל ורבים פאלה ותשב"י כתב דהיכא שפתוב שם באותו פסוק אין או לא
משמעו אין שום דבר והיכא נמי פתיב אין פ"ל דבר פ"ל כתב בספר קנן פירות במערכת
ראש השנה אות ס"ו בשם הרב של"ה ונראה ודאי דאין פונת התשב"י לומר דכש"אין
פתוב בסמוך אין או לאו מוכרח שרוצה לומר הפ"ל דהא כתיב הממני יפלא פ"ל דבר והיינו
שום דבר אלא פונתו דכשפתוב אין או לא הוא ודאי שום דבר הא לאו הכי משמע הכי
והכי הפ"ל לפי הענין ומה שכתב דכל יש לו שני פירושים פ"ל כתב הר"ן בחי' לסנהדרין
ד' ל' ע"ב הביא דבריו הרב יד מלאכי באות ש"ג פ"ל כולל שתי משמעויות יש שכולל פ"ל
הדבר כגון פ"ל צפור טהורה תאכלו פ"ל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם ויש שמשמעו
מקצת הדבר כגון לא תחיה פ"ל נשמה החייתם פ"ל נקבה לא תאכל פ"ל תועבה ומשום הכי

פליגי בכל נפש אדם אם הוא כוללות הנפש או מקצת הנפש בהשאלת לשון כל וזה נכון
עכ"ל והרב חק"ל בזכרונותיו שפסוף ס' ישרי לב ד' ק"י אות ל"א פתב בשם הרשב"א
בסי' תק"ץ כל לפעמים רוצה לומר שום או כלל לא דומה לא תעשה כל מלאכה דהיינו
שום מלאכה או כלל לא דהא לא בעי שיעשה כל מלאכות עכ"ל (עיינתי שם בקשתיהו
ולא מצאתיהו) וסיגים הרב וכנ"ל ממ"ש כל חלב לרבות חצי שיעור והיינו אפילו כל
שהוא עיי"ש מ"ש עוד בזה והרב שלמי ציבור בדיני ערב יום הפיפורים ד' שי"ט ע"א
כתב דגוסס הרמב"ם והרד"א אין כל דבר ומכל מקום יותר טוב שלא לאומר פי לשון
תפלה צריף שיהא מבנרר יותר: ואם משמעות כל הוא פולו או אפילו מקצתו ידוע
פלוגתא דמנאי בפרק כל הנשרפין ד' ע"ח גבי הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות ומה
דאמר ר' יוחנן דפליגי בקרא דאיש כי יפה כל נפש אדם דרבנן סברי עד דאיכא כל נפש
ור' יהודה בן בתירה סבר כל דהוא נפש ונהו קשיא לי דר' יוחנן סובר חצי שיעור אסור
מן התורה ומותיב לר"ל מדתנאי כל לרבות חצי שיעור ודחי ר"ל מדרבנן וקרא סמכתא
בפב"ת דיומא ד' ע"ד ומאי קושיא דילמא הא ברייתא ריב"ב היא דדריש כל נפש כל דהו
נפש הכי נמי דריש כל לרבות ח"ש דכל כל דהוא משמע אבל לרבנן דבעו כל נפש לא
דרשינן כל לרבות ח"ש אלא לדרשה אחריתי.

ועיינתי בדברי המפרשים וראיתי למרן מוהרמב"ח בתוספת יום הפיפורים שהקשה
לריש לקיש דאמר מדרבנן וקרא אסמכתא אם פן תיבת כל מה בא לרבות וניחא ליה
עפ"י סוגיא דפסחים ד' מ"ג ע"ב דר"א הוא דדריש כל ורבנן לא דרשי וכתבו שם התוס'
דהיכא דמסתברא פולי עלמא דרשי והיכא דליכא סברא רבנן לא דרשי ור"א דריש
וא"כ ר"י דס"ל דאיכא סברא דחזי לאיצטרופי ס"ל דהא ברייתא דברי הפל היא וריש
לקיש דלית ליה סברא דחזי לאיצטרופי הנה מצי למימר האמני ר' אליעזר היא אלא
דניחא ליה לאוקומא פדברי הפל עיי"ש ומתיישבת שפיר גם קושיתנו דהא דפליגי רבנן
עליה דריב"ב וסברי דבעינן כל נפש הוא משום דליכא סברא אבל הכא דאיכא סברא
דחזי לאיצטרופי לכ"ע דרשינן לרבות כל דהו כמ"ש הרב תורת חיים שם גבי ולא יעיר
כל חמתו דלא מסתברא לומר מקצתו יעיר וכן ואל יבא בכל עת אל הקדש עיי"ש ועפ"י
מתלוקת זו פירש רבין חסידא בס' גאות יעקב בקונטרס מענה לשון ד' כ"ב ע"ג פמה
מאמרי רז"ל בדרה דרש עיי"ש דברים נחמדים ועיין להרב מלא הרועים בח"ב ד' ל"ג
מי ומי הסוברים דרשינן כל וכן בהיפך ולא ידעתי למה לא הזכיר ההיא דפ"ק דברכות
ד' י"ב ע"ב בקרא דכל ימי חייך דכולהו רבנן דהתם דרשי כל לרבות ועיי"ש עוד
הסוברים דכל ר"ל פולו וכן הסוברים אפילו מקצתו.

וכתב באות ב' דר' יהודה נראה שסובר כל מקצתו משמע בבכורות ד' ג' גבי בכור וכו'
וצדד לדחות זה עיי"ש וחידיוש הוא שלא הזכיר ברייתא דתורת פהנים בפירשת אמור על
פסוק ואיש כי יפה כל נפש אדם (ויקרא כ"ד י"ז) דדריש דהאחרון חייב והיינו כר'
יהודה בן בתירה וסתם ספרא ר' יהודה וכן פתב הגרל"ם בהתורה והמצוה שם סי' רמ"ו
עיי"ש ואם פן הנה לו לייסד כל המשא ומתן שולו בסברת ר' יהודה על דברי הברייתא
דתורת פהנים הנ"ל: וראיתי להביא מה שכתב הגאון נחלת יהושע בהקדמה לחלק שני
(בד"ה וכו') שהר"ן הקשה בסנהדרין ד' ע"ח דרבנן סברי כל נפש עד דאיכא כל נפש
ור"י בן בתירה סבר כל נפש כל דהו נפש והתוס' הקשו בבכורות ד' ג' על הא דק"ל כל

דם וּאֶפִּילוּ מִקֶּצֶת וּלְעֵנָן כֹּל נֶפֶשׁ קִי"ל כִּרְבֵּן דְּלֵא אֲמַרִּינֵן מִקֶּצֶת נֶפֶשׁ כֹּל נֶפֶשׁ אֲלֵא דְקִי"ל כִּרְבֵּן דְּכָל דְּוִקָא כּוּלִּיהּ וְעוּד קִשָּׁה הָא קִי"ל בְּיוֹמָא דְכָל לְרִבּוּת חֲצִי שְׂעִעוּר וְכֵן בְּפִסְחִים ד' מ"ג שְׂאֹר בַּל תִּקְטִירוּ אֵין לִי אֲלֵא פְּלוּ מִקֶּצֶתוֹ מְנִינֵן תִּלְמוּד לֹמֵר כֹּל אֲלֵמָא דְלִשׁוֹן כֹּל הוּא אֶפִּילוּ כֹּל דְּהוּ לְכֹן נִרְאָה לִי דְכָל דְּבַר שְׂיִשׁ בּוּ הִתְחַלְקוּת וְאַצְטְרָפוּת הָוִי הִלְשׁוֹן כֹּל אֶפִּילוּ כֹּל דְּהוּ כְּמוֹ דְּאֲמַרִּינֵן גְּבִי דֵם וְאַפִּילוּ מִקֶּצֶת דֵם דְּמִקֶּצֶת דֵם נְמִי הָוִי כֹּל דְּכָל פֶּרֶט וּפֶרֶט נִקְרָא בְּשֵׁם כֹּל מַה שְׂאִין פִּן בְּכָל נֶפֶשׁ דְּאֲמַרִּינֵן כֹּל כּוּלִּיהּ נֶפֶשׁ מְשׁוּם דְּמִקֶּצֶת לֹא מִיִּקְרִי נֶפֶשׁ דְּנֶפֶשׁ אֵין בּוּ הִתְחַלְקוּת וְהִצְטְרָפוּת כְּמוֹ שְׂבִאֲרֵתִי אֲבָל גְּבִי דֵם כֹּל פֶּרֶט וּפֶרֶט נִקְרָא בְּשֵׁם כֹּל דְּהָא אֶפִּילוּ מִקֶּצֶת דֵם נְמִי קְרוּי דֵם לְכֹן אֲמַרִּינֵן דְּכָל אֶפִּילוּ כֹּל דְּהוּ וְכֵן בְּחֻלְבַּל כֹּל מִקֶּצֶת נִקְרָא בְּשֵׁם חֻלְבַּל לְכֹן אֶפִּילוּ מִקֶּצֶת נְמִי קְרוּי בְּשֵׁם כֹּל מַה שְׂאִין פִּן בְּדִבְרֵי הַשְּׂלִימוּת לֹא נִקְרָא מִקֶּצֶת בְּשֵׁם כֹּל וְע"כ חֲצִי אֲבָר לֹא מְרַבִּינֵן מִכֹּל לְרִבּוּת חֲצִי שְׂעִעוּר וְעֵינֵן בְּסִפְרֵי ע"י ס' יו"ד עכ"ל: וְכַתְּבֵי הֵרֵב תּוֹרַת חַיִּים דְּגַם בְּלִשׁוֹן חֻכְמִים מְצִינֵן כֹּל שֶׁר"ל כֹּל דְּהוּ וְלֹא פְּלוּ מִמֶּשׁ דְּאֲמַרִּינֵן בִּפ' הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ ע"מ שְׂאֵנִי תִלְמִיד אֵין אוֹמְרִים כְּשֶׁמְעוֹן פִּן עֲזָאֵי אֲלֵא כֹּל שְׂשׂוֹאֲלִין אֹתוֹ בִּכ"מ דְּבַר אֲחִיד וְאַפִּילוּ בִּמְס' כֹּלֵה וְהֵינֵן נְמִי בְּכָל דְּהוּ מְקוּם אֶפִּילוּ בִּמְס' כֹּלֵה עכ"ל וְכַתְּבֵי פִּן עִפ"י דְּבַרֵּי רִש"י שֵׁם בִּד' מ"ט ע"ב שְׂפֵתַב בְּכָל מְקוּם בְּאַחֵד מִן הַמְּקוּמוֹת אֲמַנְם רִש"י וְתוֹסְפוֹת בִּמְס' שְׂבֵת ד' קי"ד ע"א וְהֵרִי"ף וְהֵרֵא"ש לֹא גָרְסִי בְּכָל מְקוּם אֲלֵא כֹּל שְׂשׂוֹאֲלִין דְּבַר אֲחִיד בְּתִלְמוּדוֹ וְאַפִּילוּ בְּמִסְכָּת כֹּלֵה עי"ש וק"ל: וְאֵי דְרִשְׁיֵנָן כֹּל לְרִבּוּת אוֹ לֹא בְּאַר בְּזֵה הֵרֵב מְלֵא הֵרוּעִים בִּח"ב בְּמַעְרַכַת הַפ"ף ד' ל"ג דְּעוֹת הַסּוּבְרִים דְּכָל הוּא לְרִבּוּת וְהַסּוּבְרִים דְּלֵא דְרִשְׁיֵנָן כֹּל לְרִבּוּת עי"ש וְכַתְּבֵי יְדִידֵי הַגָּאוֹן מְפָרְעִימִישְׁלֵא יצ"ו בִּס' בֵּית יִצְחָק בְּחֻלְק א"ח ס' יו"ד דְּכְמוֹ שְׂחַלְקוּ הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת ד' י"א ד"ה ור"ש דְּאַף מֵאֵן דְּלֵא דְרִישׁ אֵת דְרִישׁ וְאֵת הֵכִי נְמִי יֵשׁ לֹמֵר דְּאַף מֵאֵן דְּלֵא דְרִישׁ כֹּל דְרִישׁ וְכָל וְכַתְּבֵי אֲנִי הִדַּל בְּמַעְרַכַת הַחֲי"ת אוֹת ה' (ד"ה וְדַע) דְּתִיבַת בְּכָל וְתִיבַת וְכָל שְׂוֹו אֶהְדְּדִי עי"ש בְּאוֹת ב' (בִּד"ה וּבְגוֹף דְּבַרֵּי): (כֹּלֵל ל"ג) כֹּל שְׂאִינוֹ מְחֻיָּב בְּדְבַר אֵינוֹ מוֹצִיא רַבִּים יְדֵי חוֹבְתָם הוּא מְדְאוּרִיתָא עֵינֵן לְהַרְמֵג"א ס' קצ"ט סק"ז שְׂאֵגַת אֲרִיָּה ס' ו' ד"ה וְאֵין לְדַחוּת.

פְּתַח הַדְּבִיר ח"א ד' פ"ד ע"ב וְעֵינֵן מְכַתְּבֵי לְחֻזְקִיא ד' צ"ז ע"ג וְאוֹר לִי ס' ס' (ד"ה אֲכֹן) וּבְסִי' כִּכ"ח (ד"ה וְלִקוּע"ד) וּבִס' בֵּית מְנוּחָה עַל הַרְמַב"ם בְּרִישׁ פֶּרֶק ב' מֵהִלְכוֹת שׁוֹפָר: (כֹּלֵל ל"ד) כֹּל שְׂהוּ מְצִינֵן בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹת שְׂיִשׁ לוֹ שְׂעִעוּר הֵרִיב"ש ס' תע"א וְעֵינֵן בִּיצָה י"ז ע"ב (מֵאֵי כֹּל שְׂהוּ לֹאוֹ אַע"ג דְּלִיכָא כְּזִית לֹא דְאִיכָא כְּזִית וְלִגְבִי כְּפָר שְׁלֵם קוֹרְהוּ כֹּל שְׂהוּ) וּבְתֵרָא ק"ן ע"א וְתוֹס' בְּשְׂבֵת ד' ס"ג ד"ה אָרְג וּבְרִש"י שֵׁם וְכִסְף מְשֻׁנָּה פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת בִּיאַת מְקַדֵּשׁ סוּף הִלְכָה ב' פִּן פְּתַב הֵרֵב יֵד מְלֵאכִי בְּאוֹת מִש"ה וְעֵינֵן בְּאַהֲלוֹת פֶּרֶק י"א מְשֻׁנָּה א' וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים כֹּל שְׂהוּ וְכַתְּבוּ הַמְּפָרְשִׁים בְּשֵׁם הַתּוֹסְפֵתָא כְּחוּט הַמְּשֻׁקוּלַת אֲלֵמָא דְתַנִּי כֹּל שְׂהוּ וְאִיכָא שְׂעִעוּרָא וְכֵן כְּתַב רַבִּינוּ בְּצִלְאֵל בְּכֻלְיֵו כִּת"י הִבִּיא דְבַרֵּי מֶרֶן חֵיד"א בִּס' יַעִיר אֲזֵן מְעַרְכָה זֹו אוֹת כ"א בְּשֵׁם הַתּוֹס' בְּכַבָּא בְּתֵרָא סוּף פֶּרֶק לֹא יִחְפּוֹר ד' ז"ך ע"ב וְהֵרִיטְב"א בְּעִירוּבִין בְּפֶרֶק קַמָּא וְשִׁהַתּוֹס' בְּקִידוּשִׁין פֶּרֶק קַמָּא הָאֲרִיכוּ בְּעֵנָן כֹּל שְׂהוּ וְשְׂבִבָא בְּתֵרָא ד' ק"ן מְסִיק כֹּל הִיכָא דְתַנִּי כֹּל שְׂהוּ לִית לִיהּ שְׂעִעוּרָא וְהַזְכִּיר סוּגְיָא דְבִיצָה הַנ"ל וְחִידוּשׁ הוּא שְׂלֵא הַזְכִּיר בְּזֵה דְבַרֵּי הֵרֵב יֵד מְלֵאכִי הַנ"ל כִּיעִי"ש וְהִנֵּה בְּכַבָּא בְּתֵרָא ד' ק"ן הַנ"ל פְּרִיָּה הַש"ס וְכָל הִיכָא דְתַנִּי כֹּל שְׂהוּ לִית לִיהּ שְׂעִעוּרָא וְהַתְּנֵן חֲמֵשׁ רְחִלוֹת גּוֹזְזוֹת כֹּל שְׂהוּ וְאַמְרִינֵן וְכַמָּה כֹּל שְׂהוּ וְכו' וּמְשַׁנֵּי אֵיִידִי

דַתְנִי תִנָּא קַמָּא שְׁיַעוּרָא רַבָּה וְאָמַר אִיהוּ שְׁיַעוּרָא זוטָא קָרִי לִיָּה כָּל שְׁהוּ עֵינִין שָׁם: וּלְפִי הַנְרָאָה סוּגְיָא זוּ נַעְלָמָה לְפִי שְׁעָה מְעִינִי מְרִן הַמְשָׁנָה לְמַלְךְ בְּפָרְק שְׁשִׁי מֵהִלְכוֹת מִתְנֹות עֲנִיִּים דִּין ו' (בד"ה שׁוֹב רְאִיתִי) שְׁהַקְשָׁה עַל מַה שְׁפָתְבוּ הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר דְּהַמְחַלֵּק מַעֲשֵׂר עֲנִי בְשָׂדֵה צְרִיף לִיתָן לְכָל אֶחָד פְּדִי שְׁבִיעָה וְאִם מְחַלֵּק בְּבֵית יָכוֹל לְחַלֵּק לְכָל אֶחָד אֶפְיָלוּ כְּזֵית כְּזֵית דְּמִשְׁמַע דְּפָחוֹת מְכֻזֵּית לֹא וְהָרִי בְּתוֹסְפָתָא תְּנִי דְּבַתּוּף בֵּיתוֹ נוֹתָן כָּל שְׁהוּ וְכַתְּבִי לִינִישׁב דְּסַבְרִי דְּלַעוֹלָם בְּעֵינִן כְּזֵית אֶלָּא דְּקָרִי לִיָּה כָּל שְׁהוּא לְאַפּוֹקִי הַשְׁיַעוּר הַנְּאָמַר בְּמִתְנִיתִין דְּאִין פּוֹחַתִּין לְעֵנִי וּמְצִינּוּ פִּינִיצָא בְּזָה בְּפָרְק רְאִישִׁית הַגּוֹ ד' ק"ל"ז שְׁפָתְבִי רִש"י דְּכָל שְׁהוּ לֹאֹ דְּוִקָּא אֶלָּא אִיִּדִי דְּאָמַר ר' דּוּסָא שְׁיַעוּרָא רַבָּה אָמַר רַבְּנָן לְשׁוֹן שְׁיַעוּר מוּעֵט וְגוֹנָמָא הוּא עכ"ל וְלֹא הָיָה צְרִיף לְהַבִּיא מְדַבְרֵי רִש"י שְׁהָרִי הָכִי אֶמְרִינֵן בְּש"ס דְּבָבָא בְּתָרָא דְּאִיִּדִי דַתְנִי תִנָּא קַמָּא שְׁיַעוּרָא רַבָּה וְכוּ' קָרִי לִיָּה כָּל שְׁהוּ וְכִינִיצָא לְזָה צְרִיכִים אָנּוּ לֹאֹמַר בְּהֵיא דְּאֶמְרִינֵן בְּחֻלִּין ד' ק"ך ע"ב וְלִיכְתוּב רַחֲמָנָא בְּשַׁרְצִים וְלִיתּוּ הַנְּף וְלִיגְמָרוּ אִינְפָּא לְמִיפְרָף מַה לְשַׁרְצִים שְׁכֵן טוֹמְאָתָן בְּמִשְׁהוּ וְהָרִי שְׁרָצִים שְׁיַעוּרָן בְּכַעֲדָשָׁה פִּידוּעַ (ע"ש בְּרִש"י) וְקָאֹמַר טוֹמְאָתָן בְּמִשְׁהוּ וְהָיִינוּ מִשׁוּם דְּלַגְבִּי שְׁאָר אִיִּסוּרִים שְׁיַעוּרָם בְּכֻזֵּית קָרִי לְשְׁיַעוּרָא דְּשַׁרְצִים כָּל שְׁהוּ וְהַתּוֹס' שָׁם (בְּעַמּוּד רְאִישׁוֹן בְּד"ה שְׁכֵן) לֹא הוֹקְשָׁה לְהֵם מַה דְּקָרִי לְטוֹמְאָה כָּל שְׁהוּ וּלְפִי הָאָמַת הִיא בְּכֻזֵּית רַק קוֹשְׁתָם הִיא מֵאִי שְׁנָא דְּבַכְל דְּוִקָּתָא לֹא קָרִי לְכַעֲדָשָׁה כָּל שְׁהוּ אֶלָּא מְזַפִּיר בְּפִירוּשׁ כַּעֲדָשָׁה וְלָמָּה לֹא יִזְכִּיר כֵּן הָכָא נְמִי ע"ש: וּבְסוּגְיָא דְּבָבָא בְּתָרָא הַנְּף"ל קְשִׁיָּא לִי לָמָּה לֹא הַקְשׁוּ מִמִּתְנִי בְּאֵהֱלוֹת שְׁהַבְּאִתִּי דְּקַתְנִי כָּל שְׁהוּ וּמְפָרֵשׁ בְּתוֹסְפָתָא דְּאִינְפָּא שְׁיַעוּרָא וְהֵתָם לִיכָּא לְשׁוּנֵי דַתְנִי הָכִי בְּאִיִּדִי וְלֹאֹ דְּבָרִי הַרְב"א הַנְּף"ל הָיִינוּ יְכוֹלִים לֹאֹמַר דְּאֶף דְּאֶמְרִינֵן בְּש"ס דְּבָבָא בְּתָרָא הַנְּף"ל דְּכָל הִיכָּא דַתְנִי כָּל שְׁהוּא לִית לִיָּה שְׁיַעוּרָא לֹא אֶמְרִינֵן הָכִי לְקוֹשְׁטָא אֶלָּא דְּרָף שְׁקֵלָא וְטָרְיָא וְאִין הָכִי נְמִי דְּהֵנָּה מְצִי לְאַתּוּנִי מִמִּתְנִי דְּאֵהֱלוֹת הַנְּף"ל וְכֵן אִתָּה מוּצָא לְרַבּוּתֵינוּ בְּעֵלֵי הַתּוֹס' בְּמִנְחֹות ד' ט"ל ע"א בְּד"ה שְׁיַעוּרָא גְרַדוּמִיּוֹ כָּל שְׁהוּא וְז"ל פ' מִי שְׁמַת הָנָּה מְצִי לְאַתּוּנִי הָף גְּבִי הָא דְּפָרִיף וְכָל הִיכָּא דַתְנִי כָּל.

שְׁהוּא לִית לִיָּה שְׁיַעוּרָא עכ"ל וְהָיִינוּ שְׁהַקְשָׁה לְהֵם לָמָּה לֹא הַבִּיאוּ בְּש"ס דְּב"ב הָף דְּשְׁיַעוּרָא גְרַדוּמִיּוֹ וְכַתְּבוּ דְּהֵנָּה מְצִי לְאַתּוּנִי וְלֹא אִיִּתִי הָף וְסָגִי לִיָּה לְש"ס בְּמֵאִי דְּאִיִּתִי עַל דְּרָף שְׁכּוֹתְבִים הָרְאִישׁוֹנִים בְּאִינְפָּא בִּינִיָּהוּ דְּאִינְפָּא טוֹבָא בְּש"ס דְּהֵנָּה מְצִי מִימַר דְּאִינְפָּא בִּינִיָּהוּ הָא מִיִּלְתָּא נְמִי וְלֹא אָמַר וְתִירוּץ זֶה יִסְפִּיק לָנוּ אִם לֹא נֶאֱמַר דְּהַמְסַקְנָא הִיא דְּכָל הִיכָּא דַתְנִי כָּל שְׁהוּא לִית לִיָּה שְׁיַעוּרָא אֶבֶל לְדַבְרֵי הַרְב"א דְּמַסְקֵנָת הַש"ס הִיא דְּכָל הִיכָּא דַתְנִי כָּל שְׁהוּא לִית לִיָּה שְׁיַעוּרָא וְדִאִי קְשָׁה הִיכִי מְסַקִּינֵן הָכִי וְהָא אִינְפָּא הִיא דְּאֵהֱלוֹת וְהִיא דְּשְׁיַעוּרָא גְרַדוּמִיּוֹ דַתְנִי כָּל שְׁהוּא וְאִית לְהוּ שְׁיַעוּרָא וְעוּד מְצִינּוּ דַתְנִי תִנָּא בְּעֵלֵי מוּמִין אוֹסְרִין בְּכָל שְׁהוּ וּמוּקִי לָהּ בְּגִיזֵי בְּכוּר בְּעַל מוּם שְׁנַתְעָרְבוּ בְּגִיזֵי חֻלִּין וְכַתְּבִי רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן בְּפָרְק ג' דְּמַס' עֲרָלָה מְשָׁנָה ג' דְּלֹאֹ דְּוִקָּא כָּל שְׁהוּ דְּמֵלֵא הִיִּסְט בְּעֵי וְכַתְּבִי הַגָּאוֹן מְלִיבְנוּיָן בְּשׁו"ת צְמַח צְדָק הַחֲדָשׁ בְּחַלֵּק יו"ד ס' ר"ל"ב שְׁזוּהִיא שִׁיטַת הָרֵא"ש וְיַמַּר בְּרִיָּה הַטּוֹר ע"ש וְרְאִיתִי לְהַרְבֵּי אֲשֵׁדוֹת הַפְּסָגָה בְּלִיקוּטִים בְּד' קכ"ד ע"ד שְׁהַאֲרִיף בְּכָלֵל זֶה (כָּל הוּא אִי אִית בִּיָּה שְׁיַעוּרָא) וְלֹא אוֹכַל כְּעַת לְעֵינִין בְּדב"ק וְאִתָּה תְּחַזְּה: וְעַל פִּי כְּלָלִין (דִּיִּתְכּוֹן לֹאֹמַר כָּל שְׁהוּ אֶף בְּדָבָר שִׁישׁ בּוֹ שְׁיַעוּר) כְּתָב גְּדוּל בְּדוּרְנוֹ מַר קְשִׁישׁא מְגוֹ אֲבָרְהָם יצ"ו בְּסַפְרוֹ וְיִקְרָא אֲבָרְהָם ד' כ"ט ע"ג לִינִישׁב מַה שְׁהַקְשָׁה עַל מַה שְׁאָמְרוּ בְּתוֹרַת פְּהִינִים פְּרָשַׁת צוֹ פְּרָשָׁה ב' פְּסָקָא י"א עַל פְּסוּק וְהַנּוֹתַרְתַּת מְמָנָה יֹאכְלוּ אֶהָרִן וּבְנָיו

מצות תאכל (ויקרא י"ו ט') שדרשו אין לי אלא פולה מניין אף מקצתה תלמוד לומר תאכל אפילו כל שהו דמשמע מזה דיש אכילה פחותה מפזית מדאמרו כל שהו והוא היפך מה שאמרו בתורת פהגים בפרשת שמיני על פסוק והאוכל מנבלתה (ויקרא י"א מ') שפא ליתן שיעור לנוגע ולנושא בכזית פאנכל וכן אמרו שם בפרשת אחרי פי"ב פסקא ב' על פסוק אשר תאכל גבלה (ויקרא י"ז ט"ו) אין אכילה פחותה מפזית ועוד ציין לעיין בפ"ג פסקא ט' על פסוק והנפש האוכלת ממנו עונה תשא (ויקרא ז י"ח) אוכלת אכילה פזית ובפרשה י"ד פסקא יו"ד על פסוק ונכרתה הנפש האוכלת מעמיה (ויקרא זי"ן כ"ה) אוכלת פדי אכילה פזית ובסדר שמיני פ"ט פסקא א' דאין אכילה פחות מפזית (כעת לא מצאתי מקום זה) וכל זה הוא היפך מה שדרשו מצות תאכל כל שהו וכתב שהרב מועדי ה' בדרף ח' ע"ב הביא ההיא דשמיני ושוב הביא ברייתא זו למיגמר מינה דהוא פחות מפזית ושייר הרב יצ"ו ברייתא דתורת פהגים בפרשת אמור על פסוק וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כ"ב יו"ד) לא יאכל אין אכילה פחותה מפזית וכן דרשו על פסוק ואיש פי יאכל קדש בשגגה (ויקרא כ"ב י"ד) פי יאכל אין אכילה פחותה מפזית: אף מני"ר מדנפשיה פתב דאין מפאן ראיה פלל דאיפא למימר דכל שהו שאמרו אינו פחות מפזית אלא לפי מאי דקאמר אף מקצתה דבעשרון שלם אחר שהוציא קומץ ממנו השויר הוא דבר גדול ובמקצתה איפא כמה פזית והיינו על דרך שפתבו התוספות בבבא בתרא דף ק"ן בד"ה ואידי דקרי כל שהו בערף חברו וציין קהלת יעקב ויעיר און ומשק ביתי שרשמתי למעלה והליכות אלי אות הת"ך ובמתניתין בחולין ד' קכ"ה ע"א ובדרף קכ"ו ע"א תנו כל שהו ובברייתא שם אמרו פחות השערה ותלי טעמא דאפשר ליגע פחות השערה אלו תנרף דב"ק השייכים לכלליו: ובהורמנותיה דמר לדידי חזי דלא צריכנא לכלליו משום יתובי דעתא מאי דקשיא ליה למר דבההיא דמצות תאכל אין שייך לומר אין אכילה פחותה מפזית כמו שבאר הגר"מ בספר התורה והמצוה שם בס"ל ונ"ל יש הבדל בין פעל אכל בקל ובין הנפעל שפעל אכל בקל מוסב על האדם האוכל ולא יקרא אונל אלא בכזית שפחות מזה נקרא טועם פי טעמתי מעט דבש (ש"א) וכמ"ש בספרא לקמן (פרשה יו"ד משנה יו"ד אחרי פי"ב מ"ב אמור פ"ד מט"ז ופ"ו מ"ג ובפסחים ד' ל"ב) סתם אכילה בכזית אבל הנפעל מוסב על הדבר ואף אם נאכל כל שהו הגם שלא יקרא אכילה מצד האונל שלא אכל רק טעם מפל מקום הדבר נאכל ואיננו וזה שאמרו בספרא שלכן שינה ואמר מצות יאכל הנפעל ולא תפס הלשון שדבר בו עד עתה יאכלו אהרן יאכלוה והיל"ל מצות יאכלו ללמד שאף שלא נשאר רק מקצתה בכל זה תאכל ומזה תערה מקור הדבר שפתב הרמב"ם בראשון מהלכות חמץ דין ז' שהאוכל חמץ בפסח אפילו כל שהו אסור שנאמר לא יאכל ומפרשים ראשונים ואחרונים לא ידעו גתיבותיו מאין הוציא דבר זה והנה פורש שיש לו יסוד בספרא עכ"ל והרגיל בספר הבהיר ויקרא אברהם וכן בשאר ספריו הקדושים יודע שהרב יצ"ו כל יומא שמעתי דרב בספר התורה והמצוה בפומיה ואין ספק שפשפתב דברים אלו לא היה בינו ספר זה ולכן לא ראה מה שפתב באותו פרק באותו מקום שלפי דבריו אין פאן קושיא מעיקרא ואין אנו צריכים להפלל דכל שהו לאו דוקא פמוכן: עוד ראיתי להרב עליון יצ"ו בספרו הבהיר אברהם אנפון במערכה זו אות מ"ד בענין זה פתב ונ"ל עיין תורת פהגים פרשת שמיני פיו"ד פ' יו"ד דכל שהו יתפרש גמי אפילו יותר מן השיעור ועיין בספרי ויקרא

אברהם פֶּרֶשֶׁת צו בְּלִשׁוֹן כָּל שֶׁהוּ אִם הוּא פְּחוֹת מִפְּנֵי וכו' עכ"ל דְּבַרֵי הַתּוֹרָה פְּהָגִים לְפִי הַנִּרְאָה הֵם בְּפֶרֶק יו"ד פֶּסְקָא יו"ד עַל פְּסוּק תַּנּוּר וְכִירִים יוֹתֵץ טְמֵאִים הֵם (וַיִּקְרָא י"א ל"ה) וּלְפִי שְׁלֵא רְאִיתִי בְּעֵינָיוֹתַי שׁוּם הוֹכָחָה לְזֶה אֲעֲתִיק דְּבַרֵי בְּרִיתָא דְּתוֹרַת פְּהָגִים כְּכַתְּבָה וְכַלְשׁוֹנָה וְהַמְעִיֵּן יִשְׁפִּיל וַיְבִין פְּנִיחוֹ וְז"ל יוֹתֵץ יְכוּל יִתְצֵם וְדַאי ת"ל טְמֵאִים יִהְיוּ מְקַיְיָמִים אוֹתָם בְּטוֹמְאָתָם יִהְיוּ לְכֶם כָּל שֶׁהוּא לְצַרְכֵיכֶם לְרַבּוֹת יְדוֹת הַכְּלִים מִכָּאן אָמְרוּ הָאֲבָן הַיּוֹצֵאת מִן הַתַּנּוּר טַפַּח וּמִן הַכִּירָה ג' אֲצַבְעוֹת חִיבוּר הַיּוֹצֵא מִן הַכְּפֹּחַ עֲשׂאוּ לְאִפְיָה שְׂעִירוֹ כַּתַּנּוּר עֲשׂאוּ לְבִישׁוּל שְׂעִירוֹ כַּכִּירָה אָמַר ר' יְהוּדָה וְהֵלֵא אָמְרוּ הָאֲבָן הַיּוֹצֵא מִן הַתַּנּוּר כָּל שֶׁהוּ טְמֵאָה לֹא אָמְרוּ טַפַּח אֲלָא בֵּין הַתַּנּוּר לְכֹתֵל הָיוּ שְׁנֵי תַּנּוּרִים סְמוּכִים זֶה לְזֶה נוֹתֵן לְזֶה טַפַּח וְלְזֶה טַפַּח וְהַשְּׂאֵר טְהוֹר אוֹ יְכוּל שְׂאֵנִי מְרַבָּה יֵתֵר מִפְּשִׁיעוֹר תַּלְמוּד לּוֹמֵר הֵם: כָּל ל"ה) כָּל שְׂאֵנִי רְאוּי לְבִילָה בִּילָה מְעַכְבֵּת בּוֹ הֵרֵב שְׁבוֹת יַעֲקֹב בַּח"ג ס' קל"ה פְּתַב בְּשֵׁם הָרַב הַשּׂוֹאֵל דְּאֵינוּ אֲלָא מְדַרְבְּנָן וְהַשִּׁיג עָלָיו דְּבִיבְמוֹת ד' כ"ד (צ"ל ק"ד) ע"ב ד"ה אָמַר אֵיתָא לְהַדְיָא דְּמַדְאֹרְיָתָא הוּא וַיְלִיף מִקְרָאֵי וְדָחָה מַה שֶּׁהֵרַב הַשּׂוֹאֵל עֲשֵׂה סְנִיגְרוֹן לְדְבָרָיו ע"ש וּמַדְבְּרֵי הַרְמַב"ן ב'ס' אוֹרְיָן תְּלִיתַי ד' י"א ע"ג שֶׁהֵבִיא הֵרֵב מִקְנֵה אֲבָרָהּ בְּס' קס"ה מִתְבָּאֵר גַּם כֵּן שְׁסוּבֵר דְּמַדְאֹרְיָתָא הוּא מְאִי דְּבַעֲיָנוּ רְאוּי לְבִילָה שְׁפַתָּב (עַל מַה שְׂאָמְרוּ בְּקִידוּשֵׁין ד' כ"ה נְהִי דְּבִיאַת מִים לֹא בְּעֵינָן רְאוּי לְבִיאַת מִים בְּעֵינָן) וְז"ל וְאִיכָּא לְמִידָק בְּשִׁלְמָא בְּדַר' זִירָא רְאוּי לְבִילָה בְּעֵי דְּכַתִּיב בְּלוּלָה אֲלָא הֵכָּא מְנָא לֵן כָּל דְּבַעֲיָנוּ רְאוּי לְבִיאַת מִים וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים רְאוּי לְבִיאַת מִים בְּעֵינָן מְדַרְבְּנָן שְׂאֵר שְׁלֵא הַצְרִיף הַכְּתוּב שְׂיֵהָא צְרִיף לְבִיאַת מִים הַצְרִיכוּ שְׂיֵהָא רְאוּי לְכַף כֶּשֶׂם שְׂמַצִּינוּ בְּתוֹרָה שֶׁהַחֲמִירָה בְּרְאוּי לְבִילָה וְכו' וְתַקּוּן רַבָּנָן כְּעֵין דְּאֹרְיָתָא וְאִפְשָׁר דְּהוֹאִיל וּמַצִּינוּ לְעַנְיָן טוֹמְאָה שֶׁהוּא גְלוּי אִף לְעַנְיָן טְבִילָה הוּא שְׂצָרִיף שְׂיֵהָא רְאוּי לְבִיאַת מִים עכ"ל הֵרֵי מְפֹרָשׁ דְּבַדְבָּר שְׂמִפְּנֵי בְּתוֹרָה שְׂצָרִיף לְזֶה בְּעֵינָן מְדְאֹרְיָתָא שְׂיֵהָא רְאוּי לְכַף: וְכַתְּבֵי גְדוּל בְּדוּרְיָנוּ הֵרֵב הַמְּפֹרָשׁ מוֹהַר"א קוֹב"ו ב'ס' שְׂעַר אֲשֶׁר בְּתוֹבָה לֹא"ח ס' ג' וְז"ל בְּתַר דְּבַדְבָּרֵי אֲשִׁפְחִית דְּלָאוּ בְּכָל גְּוֹנָא אֲמַרִּינוּ כָּל שְׂאֵנִי רְאוּי לְבִילָה בִּילָה מְעַכְבֵּת בּוֹ וְלֹא שְׂאֵנִי אֲלָא בְּכַגּוֹן דְּלַכְתְּחִלָּה הוּא בִּילָה מְעַכְבֵּת אֲמַטּוּ לְהַכִּי לְפָחוֹת בְּעֵינָן שְׂיֵהָא רְאוּי לְבִילָה וְכָל שְׂאֵינָה רְאוּי לֹא מְהַנִּי מַה שְׂאֵינָן כֵּן הֵיכָּא דְּלַכְתְּחִלָּה נְמִי לֹא הֵנָּה בִּילָה מְעַכְבֵּת דְּהַגֵּם שְׂאֵינִי רְאוּי מְהַנִּי וְכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּפֶרֶק הַקּוֹמֵץ ד' ח"י ע"ב פְּדִי רְאָה הַרְוָאָה וְכַתְּבֵי שְׂשׁוּב רְאָה בְּשׁו"ת שְׂאֵגַת אֲרִיָּה ס' ו' שְׁפַתָּב דְּאֵלֵם יְכוּל לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׂמַע כְּשִׂשׁוּמַע מֵאַחַר אִף שְׂאֵינִי רְאוּי לִיתֵיהָ בְּכָלְלָא דַר' זִירָא כִּיּוֹן דְּלַכְתְּחִלָּה שׁוּמַע פְּעוּנָה וְכַתְּבֵי שְׂנַעְלֵם מִמְּנוּ שְׂכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת הַנָּז"ל וְכִנְנָתוֹ לְדְבָרֵי הַתּוֹס' שֶׁם בְּסוּף ד"ה וְאָמַר ר' זִירָא אֵהֵיָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּנִדְרִים ד' ע"ג חֲרַשׁ מְהוּ שְׂיַפֵּר לְאִשְׁתּוֹ שֶׁהִקְשׁוּ דְּמֵאֵי מְסַפְקָא לִיהָ וְתִירְצוּ מִשׁוּם דְּדִילְמָא וְשְׂמַע דְּכַתְּבֵי רַחֲמָנָא אוֹרְחָא דְּמִילְתָא נִקְט שְׂאֵינָן רְאוּי לְהַפֵּר אֲלָא ע"י שְׂמִיעָה דְּמִתְבָּאֵר דְּאֵי אֲמַרְנִין כֵּן דְּלִיכָּא שׁוּם מְצוּה לְכַתְּחִלָּה אֵינוּ נִכְנָס בְּכָלְלִיָּה דַר' זִירָא דְּכָל שְׂאֵינִי רְאוּי לְבִילָה בִּילָה מְעַכְבֵּת בּוֹ וְדְבָרָיו נְאֻמָּנוּ מֵאֵד דְּמִתְבָּאֵר כֵּן מְדְבָרֵי הַתּוֹס' וְכֵן מִתְבָּאֵר לְעַנְיָן דְּמַדְבְּרֵי הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשֵׁי קִידוּשֵׁין עַל ד' כ"ה בְּמָה שְׂאָמְרוּ בְּש"ס שֶׁם לְעַנְיָן טְבִילָה דְּנְהִי דְּבִיאַת מִים לֹא בְּעֵינָן מְקוּם הַרְאוּי לְבִיאַת מִים בְּעֵינָן וְכוּ' זִירָא וְהַקְשָׁה דְּלֹא דְּמִי לְדַר' ז' דְּבִשְׁלֵמָא בְּדַר' ז' בְּעֵינָן רְאוּי לְבִילָה מִשׁוּם דְּכַתִּיב בִּילָה וְלַכְתְּחִלָּה צְרִיכָה בְּלִילָה וְכֵן כָּל שְׂאֵר מְקוּמוֹת שֶׁהוֹזְכְּרוּ דְּבַרֵי ר' זִירָא אֲבָל כָּאֵן שְׂאֵינָן צְרִיף בִּיאַת מִים אֲפִילוּ לְכַתְּחִלָּה לְמָה

הנצרה למקום הראוי לביאת מים ולפי הנראה נעלם זה מעיני הגאון איש ירושלים הובאו דבריו בקונבץ גידיל תורה קונטרסים ט' ד' רכ"ג ע"ב שהשיג על הרב שאגת אריה הנ"ל מסונגית הש"ס דנדרים ד' ע"ג עפ"י מה שפירש בסונגית הש"ס עי"ש ולא ראה דברי התוס' דמנחות הנ"ל העומדים פנגדו ולפי שפתיב בסוף דבריו דאינו מחליט ששגה שאגת אריה בזה רק מבקש מבני הדור להודיע דעתם הנני להודיע שפבר בא חכם גדול בדורינו הרב שער אשר והביא לנו דברי התוס' דקנימי בשיטת הרב שאג"א כנז"ל.

שוב נדפס קונטרסים עשירי מקונבץ גידיל תורה וראיתי שם בסי' ק"ן ד' חר"ן ע"ד שהושג מרב גדול יצ"ו על זה וגם הזכיר שם דברי התוס' דמנחות הנ"ל וכתב שגם הג' שיבת ציון בסי' צ"ח ס"ל פדעת הג' שאגת אריה שפתיב דקריאה בחליצה מעפב לכתחלה דאם לא פן ליתיה לכללא דכל הראוי וכו' עי"ש ולא יוכלתי פעת לעיין בדברי השב"ץ ואף לא במ"ש רב אהד שם ביגד"ת ד' ש"א סוף ע"ג ואתה תחנה: ואם יש חולקים בכלל זה הנה מרן הב"י ביו"ד סוף סי' קצ"ח הביא תוספתא באספולנית ומלוגמא שפתיב הסתרים ר' אומר חוצץ וריב"י אומר אינו חוצץ וכתב דריב"י סובר דלא בעינן ראוי לביאת מים והוסיף שפן סובר גם רע"ק עי"ש וכתב בס' בית יצחק (לידידי הגאון מפארעמישלא יצ"ו) בחיו"ד סי' ב' בהערות שבשולי המכתב דיש לומר דלית להו סברת ר' זירא דכל שאינו ראוי לביקה וכו' אלא דהלכה פרבי דאית ליה פרבי זירא והאריה ליישב פמה קושיות עפ"י הנחה זו עי"ש באות קטן ה' ו' ז אף בהגהות ומפתחות שבסוף ספרו פתיב דמצא בהגהת יד שאול שהביא דברי מרן הב"י ודברי הרש"מ סוף מקנאות שפתיב דטעמא דריב"י משום דבבית הסתרים אין מקפידין אבל ראוי לביאת מים בעי ינפה פתיב עכ"ד: פלל ל"ו) פל הראוי לביקה וכו' פתיב הרב יד מלאכי בכללי דינים אות שכ"ב בשם הרב ט"ז א"ח סי' ה"ן סק"ד דדוקא בדיעבד ולא לכתחלה בדבר שיש פידינו לתקן והרב פרי מגדים שם במשבצות פתיב על דבריו ונ"ל עיין מנחות ח' בזה ושם לכתחלה התורה אמרה שיכלול ועיין ק"י כ"ה ע"א מזה עכ"ל ולא הבנתי מאי קשיא ליה ממנחות דהתם איירינן להכשיר המנחה שנעשית בלא בליקה ואין לה דיעבד גדול מזה וממהיא דקידושין אין ראיה לפי מה שפתיבו הרמב"ן והרשב"א הנז"ל באות הקודמת דשם אינו שייך מילתיה דר' זירא אלא משום חומרא בעלמא מדרבנן ופוק חזי למהר' בסה"ב מנחה טהורה שהקשה על הרב ט"ז מתשו' הרשב"א שהביא הרט"ז בסי' ל"ב ס"ק ח"י ואילו מסונגית מנחות דאיירי בה וכן מההיא דקידושין שפבר הביאה שם לא חלי ולא מרגיש להקשות עליו והיינו נדאי משום דאין משם ראיה וכמו שפתיבתי ואחר זמן ראיתי לגדול בדורינו הרב פתח הדביר שעמד על דברי הפרמ"ג והביא דברי התוס' בכמה דוכתי שפתיבו דדוקא בדיעבד ומה.

שפירש בכונת הרב פרמ"ג אינו מחנור לדעתי הקצרה: ובמאי דאמרין פל שאינו ראוי לביקה ביקלה מעפכת בו פתיב גדול בדורנו הרב המפורסם מוהרא"ק בס' שער אשר בתשו' לא"ח סי' ג' ונ"ל פתיב דבדקית אשפחית דלאו בכל גוונא אמרינן פל שאינו ראוי לביקה ביקלה מעפכת בו ולא שאנו אלא בכגון דלכתחלה הנה ביקלה מעפכת אמטו להכי לפחות בעינן שיהא ראוי לביקה וכל שאינו ראוי ל"מ משא"כ היכא דלכתחלה נמי לא הנה ביקלה מעפכת דהגם שאינו ראוי מהני וכ"כ התוס' בפירק הקומץ ד' ח"י ע"ב פדיראה הרואה וכתב ששוב ראה בשו"ת שאגת אריה סי' ו' שפתיב דאלם יכול לצאת י"ח ק"ש

ע"י שישמע מאחר אף שאינו ראוי ליתיה בכלל דר' זירא פיון דלכתחלה שומע פְּעוּנָה וכתב שפועלם ממנו שכ"כ התוס' במנחות ה"ל וכוונתו למ"ש התוס' שם בסוף ד"ה ואמר ר' זירא אהיה דאמרין בנדרים ד' ע"ג חרש מהו שיפר לאשתו וכו' דמאי מספק"ל ותיצו משום דדילמא ושמע דכתב רחמנא אורחא דמלתא נקט שאין ראוי להפר אלא ע"י שמיעה דמתבאר דאי אמרינן פו דליפא שום מצוה לכתחלה אינו נכנס בכלליה דר' זירא דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעפכת בו.

ודבריו נאמנו מאד דמתבאר פו מדברי התוס' וכן מתבאר לענ"ד מדברי הרשב"א בחידושו לקידושין על ד' כ"ה במה שאמרו בש"ס שם לענן טבילה דנהי דביאת מים לא בעינן מקום הראוי לביאת מים בעינן וכד"ר זירא וכו' והקשה על זה דלא דמי לדר' זירא דבשלמא בדר"ז בעינן ראוי לבילה משום דכתיב בילה ולכתחלה צריכה לבילה וכן פל שאר מקומות שהוזכרו דברי ר' זירא אבל פאן שאין צריה ביאת מים אפילו לכתחלה למה הוצרך למקום הראוי לביאת מים ולפי הנראה נעלם זה מעיני הגאון איש ירושלים הובאו דבריו בקונץ גידיל תורה קונטרס ט' ד' רכ"ג ע"ב שהשיג על השאג"א ה"ל מסוגיית הש"ס דנדרים ד' ע"ג על פי מה שפירש בסוגיית הש"ס ע"ש ולא ראה דברי התוס' דמנחות ה"ל העומדים פנגדו ולפי שפכת בסוף דבריו דאינו מחליט ששגה השאג"א בזה רק מבקש מבני הדור להודיע דעתם הנני להודיע שפכר פא חכם גדול בדורנו הרב שער אשר והביא לנו דברי התוס' דקיימי בשיטת הרב שאג"א כנו"ל.

שוב נדפס קונטרס עשירי מקונץ גידיל תורה וראיתי שם בסי' ק"ן ד' חר"ן ע"ד שהושג מרב אחד בזה וגם הזכיר שם דברי התוס' דמנחות ה"ל וכתב שגם הג' שיבת ציון בסי' צ"ח סובר פדעת הג' שאג"א שפכת דקריאה בתליצה מעכב לכתחלה דאם לא פו ליתיה לכלל דכל הראוי וכו' ע"ש ולא יכולתי פעת לעיין בדברי השב"ץ ואף לא במה שפכת רב אחד שם פיגדיל תורה ד' ש"א סוף ע"ג ע"ש: פלל ל"ז) פל הראוי לבילה אין בילה מעפכת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעפכת בו פכת הרב ארעא דרבנן פאות ד"ש דהרב בני יעקב נסתפק אם נאמר פלל זה במידי דרבנן ולא איפשיטא ליה ומני"ר פכת על זה דבכל הסוגיאות שהוזכר פלל זה לא נאמר אלא במידי דאורייתא לענן נדרים בנדרים דף ע"ג ולתליצה ביבמות דף ק"ד לטבילה בקידושין דף כ"ה ולבפורים במכות דף י"ח ושפן הספים הרב פנימין זאב סי' ס"ב דלא אמרינן פלל זה לעכב אלא במידי דאורייתא לא פדרבנן.

שוב פכת דהרא"ם בתוספותיו למגילה פכת דאף פדרבנן אמרינן פל שאינו ראוי לבילה בילה מעפכתו וציין לעיין פדברי מרן הב"י א"ח סי' נ"ה (דף מ"ז ע"ב שישטה נ"ב) והנה ממאי דכילל בהדי סוגיאות הנאמרות פדאורייתא הויה דקידושין ד' כ"ה ע"א דאמרינן מעשה בשפחה של בית רבי שטבלה ועלתה ונמצא עצם פין שינייה והצריכה טבילה אחרת דאף דביאת מים לא בעינן מקום הראוי לבא פו מים בעינן וכד"ר זירא וכו' הבין מזה הרב מקנה אברהם סי' קס"ה דף כ"ח ע"א דסובר דמאי דבעינן בטבילה שיהא ראוי לבא פו מים הוא מדאורייתא ולזה הביא מה שפכת בחידושי הרמב"ן לקידושין בספר אוריין תליתאי ד' י"א ע"ג וזה לשונו איפא למיזק מנא לן פלל דבעינן ראוי לבא פו מים ויש מפרשים ראוי לבא פו מים בעינן מדרבנן שאף על פי שלא הצריכו שיבאו פו מים

הצריכו שיהא ראוי לכה פשם שמצינו בתורה שהחמיר ראוי לביקלה וכו' תקון רבנו פעין דאורייתא ואפשר דהואיל לעננו טומאה שהוא גלוי אף לעננו טבילה הוא שצריך שיהא ראוי שיבא בו מים עכ"ל נמצא לדעת ה"ש מפרשים נזכר בגמרא גם בדרבנו אמרינו פל הראוי וכו' וכדעת הרא"ם עכ"ד הרב מקנה אברהם.

והנה לפי שיטתו בכונת הרב ארעא דרבנו הנה לו לתמוה עליו דבמערכת ח"ת אות רכ"ו פתב הרב ארעא דרבנו עצמו וז"ל ודע דכתב הריטב"א בפרק ב' דקידושין דהא דבעינו בטבילה דבית הסתרים ראויים שיבואו בהם מים דכל שאינו ראוי לביקלה ביקלה מעפבתו חומרא דרבנו בעלמא דכינו דלעננו טומאה מן התורה דינו פגלוי שוניינהו רבנו לעננו טהרה נמי פגלוי עכ"ל ואחר שפבר ראה דברי הריטב"א שעננו זה הוא מדרבנו איה פה קדוש יאמר דבכל הסוגיאות לא נאמר זה אלא במידי דאורייתא ומביא וקורא הדיא דקידושין ונהלא לפי דברי הריטב"א אינו אלא מדרבנו (עינו מה שרשמתי בזה במערכת ח"ת אות צ"ו) גם מה שנוראה מדרבני הרב מקנה אברהם דרק להיש מפרשים הוא דהוי מדרבנו (לא כו דברי הרמב"ן שכתב דהואיל ומצינו וכו') אין נראה פן לעניות דעתי אלא גם למה שכתב דהואיל ומצינו וכו' אינו אלא מדרבנו כמבואר בדברי הריטב"א הנ"ל ואם פן יקשה על הרב ארעא דרבנו מדרבני הפל: אף לי הדל נראה דכונת הרב ארעא דרבנו היא דבעניינים שהם של תורה הוא שמצינו שנשתמשו בש"ס בכלל זה (אם מדאורייתא או מדרבנו) וטבילה פינון שהיא מצוה מן התורה איתנה להאי פללא דרבי זירא דאם אינו ראוי לביקלה ביקלה מעפבתו אכל גם הוא מודה דמאי דבעינו שיהא ראוי לבא בו מים הוא רק מדרבנו וכמו שכתבו הרמב"ן והריטב"א ואם פן אין מנה הכרח דבעניינים דרבנו גם פן אמרינו להאי פללא ולכן הוכרח להביא מדרבני הרא"ם וממה שכתב מרן בב"י בס"י נ"ה דנראה דגם בעניינים דרבנו פמקרא מגילה וצירוף עשרה לקדיש וכיוצא נשתמשו בכלל זה.

והרב החסיד בספר מנחה טהורה בד' ל"ג ע"ד צמד בחקירה זו אם נאמר הא דר' זירא גם במידי דרבנו או דוקא במידי דאורייתא ורצה לפשוט ספקו ממה שכתב הרשב"א בחידושו לקידושין בשם יש מפרשים דמה שאמרו בש"ס ראוי לביאת מים בעינו הוא מדרבנו וכו' (וכמו שהוכיח הרב מקנה אברהם מדרבני הרמב"ן הנ"ל) ודחה לזה דדוקא היכא דאשכחן בהדיא בש"ס דאמרו פן אית לן למימר דכוה היתה תקנתם.

אבל מסתמא בכל מידי דרבנו אמרינו דלא אמרו אלא למצוה ולא לעכב באינו ראוי ודבריו נכונים. והביא עוד לפשוט ספק זה ממה שכתב הרא"ש (בשם גאון) בפרק מצות חליצה סי' ז' שנשתמש בכלל זה גבי דחיסת רגל בחליצה אף על גב דמוכח מדרבני הרא"ש שם דהא דדחיסה לכרעיה אינו אלא מדרבנו ושפן פתב מפורש הרב מוהרשד"ם באה"ע סי' צ"ו ועוד הוכיח פן מדרבני האגור בשם מוהר"י מולין שהביא מרן הב"י בס"י נ"ה לעננו צירוף לעשרה ושפן דעת הרא"ם בתוספותיו על הסמ"ג בהלכות מגילה (תורף דברי הרא"ם הביא הרב פתח הדביר בח"א דף ס"ג ע"ב ועיין להרבנים ב"ח וט"ז בס"י תרפ"ט) ומסיק דכולי עלמא סברי דהא דרבי זירא נאמר גם במידי דרבנו ולא מצינו חולק בזה זולת שהרב משאת בנימין סי' ס"ב (בד"ה ה"א מצד הוכחות וראיות) פתב לעננו קריאת התורה דהיא מדרבנו דלא אמרינו בה פל שאינו ראוי לביקלה ביקלה מעפבתו

דְּזָה לֹא נֹאמֵר אֱלֹא בְּדֹאוֹרֵייתָא וְהוֹכִיחַ כֵּן מְדַפְסְקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים דְּמִי שְׁעוּמַד בְּתַפְלָה וְשִׁמְעַ קַדִּישׁ וּקְדוּשָׁה שׁוֹתֵם וְשׁוֹמְעַ כְּעוֹנָה אַף עַל גַּב דְּלֹא הָוִי רֵאוּי לְעֲנוּת אֱלֵמָא דְּבִדְרַבְּנֵי לֹא אֲמַרִּינּוּ כֹּל שְׁאִינוּ רֵאוּי וְכוּ' וְתַמָּה עֲלֵיו דְּנִעְעֵלֵם מִמְּנוּ דְּבִרֵי כָּל הַפּוֹסְקִים הַנּוּ"ל דְּנִקְטִי לְהֵאִי כְּלָלָא גַם בְּדִרְבָּנָן וְגַם רֵאָתוּ יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּהָא הָא דְּאֲמַרִּינּוּ הֵכִי הֵיִינוּ הֵיכָא דְּמַצִּי לְתַמְנָן כְּגוֹן בְּמִנְחָה דְּאִי אֲמַרִּינּוּ בִּינְלָה מְעַפְכַּת יְבִיא בְּשַׁנֵּי כְּלִים וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה מַה שְׁאִין כֵּן הֵכָא דְּאֵם נֹאמֵר דְּעֲנִיָּה מְעַפְכַּתוּ אִם כֵּן אִין לֹו לְתַמְנָן וּיֵאבֵד קַדִּישׁ אוֹ קְדוּשָׁה זֹו דְּאִף דִּינְעֵנָה אַחַר כֵּן קַדִּישׁ אוֹ קְדוּשָׁה אַחֲרַת מְכָל מְקוֹם אוֹתוּ קַדִּישׁ נֹאבֵד מִמְּנוּ וְכוּ' וּמִשׁוּם הֵכִי לֹא אֲמַרִּינּוּ כֹּל שְׁאִינוּ רֵאוּי וְכוּ' אֵלּוּ תְּנַרְךָ דְּב"ק עִי"ש שְׁלֹא זָכַר שָׂר אֵת דְּבִרֵי הָרַב אֲרַעָא דְּרַבְּנָן בְּזָה וְהוּא חִידוּשׁ.

(וְצִינּוּ לְעִינּוּ בְּמַרְדְּכִי פָּרַק ד' אַחִין וְלֹא יִדְעֵתִי מָה הֵצִינּוּ הַלְזוּ דְּהֵתֵם לֹא מִיַּגְרִי בְּמִילֵי דְּרַבְּנָן אֱלֵא גְבִי עֲדוּת בְּכַתְבֵי אִי מְהֵנִי לְשְׁאִינוּ אֱלֵם שְׁנַחֲלָקוּ הַפּוֹסְקִים עִינּוּ בַח"מ ס' כ"ח וְאִינוּ עֲנִין לְמֵאִי דְּקַעְסִיק מֵר עִי"ש): וְעַם שְׁאִינוּ כְּדֵאִי לְהַשִּׁיב עַל דְּבִרֵי נִרְאָה לִי הַדֵּל דְּאִין לְהַזְנִיחַ כֹּל כֵּן סְבַרְתָּ הָרַב מִשְׁאֵת בְּנִימִין דְּאִיכָא מְרַבְּנוּתָא דְּקִיָּמִי בְּשִׁטְתֵּיהָ שְׁהֵרִי הָרַב הַלְק"ט בַּח"ב ס' רל"ט כְּתִב דְּשָׂאֵל מֵאִי שְׁנָא גְבִי אֱלֵם שְׁחַלֵּץ דְּפִסּוּלָה דְּבַעֲינּוּ רֵאוּי לְבִינְלָה וְגְבִי יוֹשֵׁב אִם אִינוּ יָכוֹל לְעַמּוּד כְּשֶׁרָה וְהַשִּׁיב אֲפֹשֶׁר דְּנִעְמַד לֹאוּ דְּוִקָא בְּעַמִּידָה אֱלֵא עַמִּידָה מְדַרְבָּנָן וּבְדִרְבָּנָן לֹא בְּעִינּוּ רֵאוּי לְבִינְלָה עַכ"ל וְהִבִּיא דְּבִרֵי הָרַב מְקַנָּה אַבְרָהָם בְּסוּף ס' קס"ה וְכֵן מוֹרִין דְּבִרֵי הַרְש"ל בְּיָם שְׁלֵם פָּרַק י"ב דִּיבְמוֹת ס' ט"ו דְּשָׁקִיל וְטָרִי עַל דְּבִרֵי הַרְי"ף וְהַרְא"ש בְּדִין דְּחִיסַת כְּרַעֲיָה לְחַלְצָה (שְׁהִבִיא הָרַב מְנַחֵה טְהוּרָה) וְכַתְבֵי וְז"ל וּמְכָל מְקוֹם לֹא נִרְאָה לִי דְּבִרֵי הַרְי"ף דְּהֵיכָא כְּתִיב בְּקִרָא שְׁיִנְעוּן רְגֵלוֹ בְּכַח עַל הָאֲרִץ דְּבַעֲי לְמִימֵר דְּאִי לֹאוּ בֵר הֵכִי מִיפְסֵלָא (מִשׁוּם דְּכָל שְׁאִינוּ רֵאוּי לְבִינְלָה וְכוּ' כְּעִי"ש) אֱלֵא עֵיקַר כְּמוֹ שְׁכַתְבֵי הַרְאָב"ד וְכוּ' עַכ"ל מִשְׁמַע דְּסוּבֵר דְּלֹא אֲמַרִּינּוּ כֹּל שְׁאִינוּ רֵאוּי לְבִינְלָה בִּינְלָה מְעַפְכַּת אֱלֵא בְּמִידֵי דְּכְתִיב בְּאוֹרֵייתָא וְכִינּוּ דְּלֹא כְּתִיב בְּקִרָא שְׁיִנְעוּן רְגֵלוֹ לֹא נִיחָא לִיהָ לְמִימֵר דְּכְשָׁאִינוּ רֵאוּי יְהֵא מְעַפְכַּת בּוֹ: וּמַה שְׁהִבִיא רֵאָתָה מְדַבְּרֵי הָאֲגוּר שְׁהִבִיא מִרְן הַב"י כְּכָר כְּתִבְתִּי עַל דְּבִרֵי בְּמִקוֹם אַחַר דְּאִיכָא לְמִשְׁדֵּי נִרְגָא דְּאֵם בְּאַמַּת מְדָה זֹו אֲמוּרָה גַם בְּמִידֵי דְּרַבְּנָן מַה זֶה שְׁכַתְבֵי הָאֲגוּר וְאִף עַל פִּי שְׁלִבֵי מְגַמְגָם דְּשָׂמָא כֹּל הָרֵאוּי לְבִינְלָה אִין בִּינְלָה מְעַפְכַּתוּ וּמַה מְקוֹם לְהַסְתַּפֵּק מֵאַחַר דְּכָלֵל זֶה נֹאמֵר כְּכָל מִידֵי דְּרַבְּנָן.

וְלָכֵן יֵשׁ מְקוֹם לְבַעַל דִּין לְחַלּוֹק וְלוֹמַר דְּגַם הָאֲגוּר סוּבֵר דְּמְדָה זֹו לֹא נֹאמְרָה אֱלֵא בְּדֹאוֹרֵייתָא אֱלֵא דְּמִסְפָּקָא לִיהָ אִם הָא דְּבַעֲינּוּ עֲשֶׂרָה לְצִירוּף לְקַדִּישׁ וּקְדוּשָׁה הוּא מְדֹאוֹרֵייתָא וְכַדְפְּשִׁיטָא לִיהָ לְהַרְשָׁב"ץ שְׁהִבִיא מִרְן חִיד"א בְּבִרְכ"י ס' קל"ה אוֹת א' (בד"ה אִיבְרָא).

וְכַתְבֵי שֵׁם בְּשִׁינְיֵי בְּרַכָּה שְׁבִירְכ"י שְׁכֵן הִיא בְּאַמַּת דְּעַת הַרְשָׁב"ץ אִף שְׁצַדַּד כְּמָה צְדָדִים בְּתִשְׁבָּה עִי"ש. וְאִם כֵּן יֵשׁ לוֹמַר בְּזָה כֹּל הָרֵאוּי לְבִינְלָה וְשְׁאִינוּ רֵאוּי וְכוּ' אוֹ דְּאִינוּ אֱלֵא מְדַרְבָּנָן וְכַדְעַת הַפּוֹסְקִים כֵּן וְלָכֵן כְּתִב דְּלָבוּ מְגַמְגָם דְּשָׂמָא כֹּל הָרֵאוּי וְכוּ' וְעַל כָּל פְּנִיָם הָא חִזִּינּוּ דְּלֹא פְּשִׁיטָא לִיהָ דְּאֲמַרִּינּוּ בְּזָה כֹּל הָרֵאוּי לְבִינְלָה וּבְלִשׁוֹן גְּמָגוּם וְשָׂמָא אֲמַרָה וְאִילוּ הָרַב מוּהַר"י מוֹלִין שְׁהוֹכִיחַ מִמֵּאִי דְּמַצְרִפִּינוּ לְעֲשֶׂרָה אִף עַל פִּי שְׁמִשְׁחִין שִׁיחַת חוֹלִין דְּהוּא הַדִּין דְּאֵם אַחַד יֵשׁן מְצַטְרַף מוֹכְרַח דְּאִינוּ סוּבֵר לוֹמַר בְּזָה כְּלָלָה דְּר' זִירָא

אם כן יש לומר דטעמו משום פינו דענגן הצירוף הוא מדרבנן לא אמרינו ביה כל הראוי לביקלה וכו' דאין לומר דטעמו הוא משום דלא חשיב אינו ראוי לביקלה אלא פשאינו ראוי לגמרי אבל ישן מיקרי ראוי פינון שפשיקין יכול לענות דהרי בההיא דקידושין דף כ"ה בשפחה של בית רבי שנמצא עצם בין שיניו דאמרינו כל הראוי וכו' מוכח דאף שראוי אחר כך לא מהני וכמו שהוכיח כן הרב שער אשר וכן מתבאר מהוכחת הרב משאת בנגימין כמוכן אלא עכ"ל דטעמו משום דכיון דהוא ענגן דרבנן לא אמרינו ביה כל הראוי וכו': ומה שדחה ראית הרב משאת בנגימן ממה שפסקו כל הפוסקים דמי שעומד בתפלה ושמע קדיש דשותק ואמר מר דהתם שאני דאין לו לתקן באופן אחר דיאבד אותו קדיש וכו' נראה לי הדל דאין בזה כדי שביעה דהתינח אם היו פותבים הפוסקים שחייב על כל פנים לחזור ולשמע קדיש אחר וקדושה אחרת שלא יצא בזה ידי חובתו פינון שלא הנה ראוי לענות בתפלתו אבל בדברי הפוסקים לא נזכר שיהא צריך לחזור לשמוע קדיש או קדושה ומסתמיות דבריהם משמע דעל ידי ששתק יוצא בזה י"ח ואם איתא דכשאינו ראוי לענות ביקלה מעפכתו נהי דרשאי לשתוק ולשמע כדי שלא לאבד קדיש זה מכל מקום פינון דמן הדין לא חשיב פעונה הנה ראוי לחייבו לחזור לשמוע אחר תפלתו קדיש או קדושה ולענות אלא נדאי מדיצא י"ח ששמעת מינה דשומע פעונה אף היכא דאינו יכול לענות: ואי קשיא על הרב משאת בנגימן הא קלע"ד דאיהו הפה יכולה לדבר דכל הפוסקים פסקו דמי שעומד בתפלה ושמע קדיש או קדושה ישתוק וישמע דשומע פעונה דאין האמת כן שהרי ר"ת ור"י וכמה פוסקים סברי דאינו רשאי לשתוק כמו שיראה הרוואה בדברי התוס' והרא"ש והר"ן והר"ר ומהרדכי וההגמ"י והאגור שצינינו מרן הב"י והרמ"א בדרכי משה סוף סי' ק"ד ובדברי מרן הב"י בסי' כ"ה (בד"ה ולא יפסיק ביניהם) בשם הרשב"א והאגור ואף שאפשר לפרש דכונתו דאף הפוסקים שאינו רשאי לשתוק פינון שפכתו הטעם משום דכיון דשומע פעונה חשיב הפסק ולא פכתו הטעם משום פינון שאינו ראוי לענות לא הוי שומע פעונה מוכח דגם הם סוברים דלא אמרינו בזה כל שאינו ראוי לביקלה מעפכתו.

הנה מלבד שאין זה במשמעות דבריו ועוד הרי הר"ן בפרק לילב הגזול פתב (אשהיא דשומע פעונה שבדף ל"ח) דהחולקים על רש"י ובה"ג (שפכתו וישמע) הביאו ראיה מההיא דאמרינו דשמע ולא ענה יצא היינו דוקא פשראוי לענות אבל אם אינו יכול לענות כגון שאינו בקי או שמתפלל ואינו רשאי להפסיק אינו יוצא בשמיעה וכו' (ודחה דבריהם עי"ש) ומוכח דנקטי פהא דר' זירא דכיון שאינו ראוי לענות עניה מעפכת בו: וכתב הרב ערף השלחן בסי' ק"ד דהרד"א פתב דיש אומרים דלא אמרינו שומע פעונה אלא אם כן יכול הוא לענות וכן פתב הרב שבה"ל בשם ר' אברהם ב"ר שלמה עכ"ל ודברי השבה"ל הם בערוגה ראשונה סוף סי' כ' וז"ל (אחר שהזכיר מחלוקת רש"י ור"ת ור"י אם העומד בתפלה ישתוק וישמע קדיש וקדושה) והראב"ש פתב היכא אמרינו שמע ולא ענה יצא במקום שיוכל לענות אבל העומד בתפלה שאינו יכול לענות לא יצא בשמיעה ודמאי לד"ר זירא כל הראוי לביקלה וכו' עכ"ל הרי לה דכמה מרבנותא בדין העומד בתפלה ושמע קדיש או קדושה אמור רבנן בטעמא שאין לו לשתוק ולשמע דלא מהני ליה השמיעה למיחשביה פעונה משום שאינו ראוי לענות ומדמו לה לההיא דר' זירא כל שאינו ראוי לביקלה וכו' דלא כמו שפתב הרב משאת בנגימן וצ"ע: ועוד נראה

דְּנֻעֵלֶם מִהֶרֶב מִשָּׂאת בְּנִימִין דְּבָרֵי הָרָא"ש בְּפָרְק ד' דְּמִסְכַּת תַּעֲנִית ס' מ' גַּבֵּי ט"ב שְׁחָל
בְּאֶחָד בְּשַׁבַּת שְׁפִתְבַּהֲבָה"ג דְּאֶפִּילוּ לְמֵאן דְּאָמַר דָּאֵם לֹא הִבְדִּיל בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת מִבְּדִיל כּל
הַיּוֹם כּוּלּוֹ דְּמִשְׁמַע כּל הַיּוֹם אֵין טְפִי לֹא מוֹדָה בְּכִי הַאי גִּוּוֹנָא דְלֹא הוּהּ מְצִי לְאֶבְדוּלֵי
בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת דִּיבְדִיל בְּלִיל שְׁנֵי וְהֶרְמַב"ן פִּתַּב עַל דְּבָרֵי דְאֵיפְכָא מִסְתַּבְּרָא דְאֶפִּילוּ לְמֵאן
דְּאָמַר דְּמִבְדִּיל וְהוּלֵה כּל הַשַּׁבַּת כּוּלֵה הִינּוּ דְנוֹקָא הִיכָא דְהוּהּ חֲזִי לְאֶבְדוּלֵי בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת
אַבְל כְּשִׁחָל ט"ב בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת דְלֹא מְצִי אֶז לְאֶבְדוּלֵי לֹא מִבְדִּיל כּלל וְכד"ר זִירָא וְכו'
ע"ש.

הָרִי דְגַם בְּהִבְדִּילָה עַל הַיּוֹם שֶׁהִיא מְדַרְבְּנָן קְאָמַר הֶרְמַב"ן דְּכִינּוּן דְלֹא הִיָּה רְאוּי אֶז לֹא מְצִי
לְהִבְדִּיל מִשׁוּם דְּבַעֲיָנָן שְׁיָהָא בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת רְאוּי לְהִבְדִּיל וְכַל שְׁאִינוּ רְאוּי לְהִבְדִּיל לֹא
מְצִי לְהִבְדִּיל תּוּ דְכַל שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִיָּלָה וְכו' וּלְפִי מַה שֶּׁפִּתַּב הָרֵב מִשָּׂאת בְּנִימִין
דְּהַפּוֹסְקִים דְּמִי שְׁעוּמַד בְּתַפְלָה וְשִׁמְעַת קַדִּישׁ דְּשׁוֹתֵק וְשׁוֹמְעַת סְבָרֵי דְבְּדַרְבְּנָן לֹא אֶמְרִינּוּ
כּל שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִיָּלָה בִּיָּלָה מְעַפְכַּת בּוּ אֲתִי שְׁפִיר סְבַרְתָּ בַּה"ג הַנִּזְלֵי דְאֶזְנִיל לְשִׁיטְתִּיָּה
גַּבֵּי שְׁמַע קַדִּישׁ וְקַדְוִשָׁה דַּס"ל דְּשׁוֹתֵק וְשׁוֹמְעַת כְּמוֹ שֶׁפִּתַּבּוּ הַפּוֹסְקִים בְּשִׁמּוֹ וּמִשׁוּם הִכִּי
לֹא אָמַר בְּהִבְדִּילָה דַּט"ב כְּסְבַרְתָּ הֶרְמַב"ן וְכֵן דַּעַת הָר"ן וּמָרְן כְּבַה"ג בֵּין בְּעוּמַד בְּתַפְלָה
וְשִׁמְעַת קַדִּישׁ וּבֵין בְּהִבְדִּילָה בְּמוֹצָאֵי ט' בְּאַב כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הָרוּאָה וּמְכַל מְקוּם לְמַדְנּוּ מְכַל
הָאִמּוֹר דְּאִינוּ פְּשׁוּט לֹאמַר דְּבִמְיָדֵי דְרַבְּנָן לֹא אֶמְרִינּוּ כּל שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִיָּלָה דְאַף
דְּהַפּוֹסְקִים דְּשׁוֹתֵק וְשׁוֹמְעַת קַדִּישׁ וְקַדְוִשָׁה (בְּעוּדוֹ מִתַּפְלָל) סְבָרֵי הִכִּי כְּמוֹ שֶׁפִּתַּב הָרֵב
מִשָּׂאת בְּנִימִין מְכַל מְקוּם הָאֵי אֵיכָא מְרַבְּנוּתָא דְפְּלִיגֵי עַל זֶה מִטַּעַם כִּינּוּן שְׁאִינוּ רְאוּי לְעַנּוּת
לֹא אֶמְרִינּוּ דְשׁוֹמְעַת פְּעוּנָה וְכַדְר' זִירָא דְכַל שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִיָּלָה וְכו' שְׁמַעַת מִנֵּיהּ דְּנִקְטִי
הַאי כְּלָלָא גַם בְּדַרְבְּנָן פְּאָמּוֹר: וְכַל זֶה לְפִי שִׁיטַת הָרֵב מִשָּׂאת בְּנִימִין הַנּו"ל אֶמְנָם אֲנִיכִי
הָרוּאָה לְהָרֵב שְׁאֵגַת אַרְיָה בְּסִי' ו' שְׁנִשְׁאָל בְּאַלֵם שְׁשׁוֹמְעַת וְאִינוּ מְדַבֵּר אֵיךְ יֵצֵא יְדֵי חוֹבַת
קַרִיָּאת שְׁמַע וְהִבִּיא מִחֻלְקַת הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים בְּדִין הִרְהוּר אֵי כְּדִיבּוֹר דְּמִי אוּ לֹא וְכַתְּב
דְּבַקְרִיָּאת שְׁמַע דְּכַתִּיב בַּה דִּיבּוֹר וְדַבְּרַת בָּם גַּם הֶרְמַב"ם מוֹדָה דְּהִרְהוּר לֹא כְּדִיבּוֹר דְּמִי
וְאֵם כֵּן אֵין תַּקְנָה לְאַלֵם עַל יְדֵי הִרְהוּר כִּי אֵם ע"י שְׁיִשְׁמַע מֵאַחַר דְּשׁוֹמְעַת פְּעוּנָה וְכַתְּב
וְאַף שֶׁהֶרָאב"ש שְׁבַשָּׁה"ל כְּתַב גַּבֵּי עוּמַד בְּתַפְלָה וְשִׁמְעַת קַדִּישׁ דְּאִינוּ יְכוּל לְשַׁתּוֹק מִשׁוּם
דְּלֹא הוּי שׁוֹמְעַת פְּעוּנָה כִּינּוּן שְׁאִינוּ רְאוּי לְעַנּוּת וְכַל שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִיָּלָה וְכו' מְכַל מְקוּם
שְׁאָר הַפּוֹסְקִים חוּלְקִים וְהַאֲוִסְרִים לֹא אֶסְרוּ אֱלָא מִשׁוּם הַפְּסָק.

שׁוּב כְּתַב דְּאֶפְשָׁר דַּעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגֵי עַל רַאב"ש אֱלָא בְּעוּמַד בְּתַפְלָה דְּבְּאֶמַת רְאוּי לְעַנּוּת
אֱלָא דְאַרְיָא דְאִיסוּר הַהַפְּסָק רְבִיעַ עֲלֵיהּ מַה שְׁאִין כֵּן בְּאַלֵם שְׁאִינוּ רְאוּי בְּעַצְמוֹ לְעַנּוּת
כּוּלֵי עֲלָמָא מוֹדוּ דְלֹא אֶמְרִינּוּ שׁוֹמְעַת פְּעוּנָה מִשׁוּם דַּר' זִירָא כּל שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִיָּלָה וְכו'
אֵלוּ תַנְרַף דְּבָרֵי קַדְשׁוֹ: וּלְפִי זֶה אֲנִידָא לֵה רְאִיָּת הָרֵב מִשָּׂאת בְּנִימִין דְּבְּדַרְבְּנָן לֹא אֶמְרִינּוּ
כְּלָלִיָּה דַּר' זִירָא מְדַפְּסָקוּ הַפּוֹסְקִים דְּשׁוֹתֵק וְשׁוֹמְעַת קַדִּישׁ וְקַדְוִשָׁה וְכו' דִּישׁ לֹאמַר דְּכּוּלֵי
עֲלָמָא סְבָרֵי דְגַם בְּדַרְבְּנָן אֵינְתִיָּה לְהַאי כְּלָלָא אֱלָא דְסְבָרֵי דְדוֹקָא כְּשְׁאִינוּ רְאוּי מִחַמַּת
עַצְמוֹ הוּא דְלֹא מְהַנִּי אַבְל כְּשֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ רְאוּי רַק דְאַרְיָה דְהַאֲוִסוּר רְבִיעַ עֲלֵיהּ דְהִינּוּ
דְאִיסוּר לְהַפְּסִיק לְעַנּוּת בְּתַפְלָה לֹא אֶמְרִינּוּ כְּכִי הַאי גִּוּוֹנָא כּל שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִיָּלָה וְכו' וְאַף
שְׁגוּף דִּינוּ שֶׁל הָרֵב מִשָּׂאת בְּנִימִין אִינוּ נִסְתַּר בְּזֶה דְגַם מִנִּי"ר מִיָּרִי בְּאִינוּ רְאוּי מִחַמַּת
אִיסוּר דְּבָרִים שְׁבַכְתָּב אֵי אַתָּה רְשָׁאֵי לְאַמְרָם בְּעַל פֶּה כִיעִי"ש מְכַל מְקוּם נִסְתַּר הַכְּלָל
שְׁכַלְל לְנוּ דְדוֹקָא בְּדְאוּרִיָּתָא אֶמְרִינּוּ כּל שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִיָּלָה בִּיָּלָה מְעַפְכַּתוֹ עַל פִּי הָרָאָה

שְׁהִיָּא כְּנֻז"ל דְּלִפִּי מַה שְׁפָתַי הֶרַב שְׁאַגַּת אַרְיָה אִין רְאָיָה כְּלָל פְּאַמּוּר: וְעַל פִּי כְּלִלְיָה דְּהֶרַב שְׁאַגַּת אַרְיָה (דְּמַה שְׁאַיְנוּ רְאוּי מַחְמַת אִיסוּר לֹא תִשָּׁיב אִינוּ רְאוּי לְבִילָה) נִיחָא לִי מֵאִי דְהוּה קַלְע"ד עַל מַה שְׁפָתַי מְרִן חֵיד"א בְּכַרְפִּי יוֹסֵף א"ח ס"י ס"ב דְּהִנְעוּר בְּלִילְיָה וְצִמָּא לְמִים וְאִינוּ יָכוֹל לְקוּם מִמַּטְתּוֹ לִיטּוֹל יָדָיו שְׂיִישׁ שְׁפָתָיו שְׂיִקְנַח יָדוֹ בְּכֹתֵל וְכוּ' וְעַל זֶה פָּתַב עַל פִּי מַה שְׁפָתַי בְּשֵׁם הַזֶּה"ק דְּאַסוּר לְכַרְף בְּעוֹד שְׁרוּחַ רְעָה עַל יָדָיו וְהִירוּ"ר אִינוּ הוֹלֵךְ פִּי אִם עַל יָדָיו נְטִילַת יָדָיִם וְלֹא מְהִיב קִינּוּחַ בְּכֹתֵל אִם כֵּן אִין לּוֹ תִקְנָה אֲלֵא לְכַרְף בְּהִרְהוּר וִיר"ש יְדֻחֻק עֲצָמוֹ וְיִטּוֹל יָדָיו וְכוּ' עִי"ש.

וְקִשָּׁה לְכַאוּרָה דְּמֵאִי אֶהְיִי לִיהַ הִרְהוּר הָא פִּינוּ שְׁאַסוּר לְכַרְף בְּפִיו וּבְשִׁפְתָיו מִפְּנֵי הִרוּחַ רְעָה הוּה לִיהַ אִינוּ רְאוּי לְבִילָה וּבִילָה מְעַפְכַּת לְדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּגַם בְּמִידֵי דְרַבְּנָן אִיתְּהִי לְהֵאִי כְּלָלָא אָמְנָם לְפִי דְּבַרִּי הֶרַב שְׁאַגַּת אַרְיָה נִיחָא שְׁהִרִי גּוּפוֹ חֲזִי וְאַיְסוּרָא הוּא דְרַבִּיעַ עֲלֵיהַ וְלֹא אָמְרִינוּ כְּכִי הֵאִי גִוּוּנָא כָּל שְׁאַיְנוּ רְאוּי לְבִילָה וְכוּ' וְהֶרַב שְׁעַר אֲשֶׁר בַּח"א ח ס"י ג' יִיחַס לְהֶרַב ט"ז בְּסִי' ס"ב ס"א דְּסוֹבֵר לְחַלֵּק בֵּין אִינוּ רְאוּי לְבִילָה מַחְמַת עֲצָמוֹ דְּבִזָּה הוּא דְּאַמְרִינוּ בִּילָה מְעַפְכַּת בּוֹ לְכַשְׁאַיְנוּ רְאוּי מַחְמַת אִיסוּר דְּבִזָּה לֹא אָמְרִינוּ בִּילָה מְעַפְכַּת בּוֹ וְהוֹקְשָׁה לּוֹ מִמַּה שְׁאַמְרוּ בְּמַסְכַּת בְּתָרָא דָּף פ"א ע"ב גְּבִי קְרִיאַת בְּיַכּוּרִים דְּלֹא מְעַפְכָּא וְאַקְשִׁינוּ מִדְר' זִירָא דְּכָל שְׁאַיְנוּ רְאוּי לְבִילָה וְכוּ' וְנִשְׂא וְנִתְּן עוֹד בִּזָּה וּמַעֲנוֹמֵק הַמְּוִשָּׁג לֹא יְכוֹלְתִי לְהַבִּין פְּנִינַת דְּבַרְיוֹ בִּזָּה עִי"ש: וּבְעֵיקַר כְּלָלִין (אִי אָמְרִינוּ בְּדַרְבְּנָן כָּל שְׁאַיְנוּ רְאוּי לְבִילָה וְכוּ') רְאִיתִי לְהַגְאֹן שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב בְּמַהֲדוּרָא קָמָא חֵלֵק שְׁלִישִׁי סוּף ס"י כ"ה שְׁהִיָּא דְּבַרִּי הֶרַב מְשַׁאת בְּנִימִין הַנָּ"ל וְכַתְּב דְּבִשׁוּ"ת מְגוּן גְּבוּרִים ס"י קל"ט מְבוּנָר כְּמַה הַשְּׁאוֹת עַל דְּבַרִּי הַמְּשַׁאת בְּנִימִין גַּם בְּמַהֲדוּרָא תְּלִיתָאָה ח"ג ס"י ק"ה פָּתַב דְּדַבְּרִי הַמְּשַׁאת בְּנִימִין תְּמוּוֹהִים כְּמְבוּנָר בְּמְגוּן גְּבוּרִים ס"י ק"ד וְסִפֵּר מְגוּן גְּבוּרִים אִין בְּיָדֵי לְעִינֵי בַדב"ק עַל כָּל פְּנִים הוּא מְסַכִּים לְדַעַת הֶרַב מְנַחָה טְהוּרָה שְׁחוֹלֵק עַל הֶרַב מְשַׁאת בְּנִימִין וְסוֹבֵר דְּגַם בְּדַרְבְּנָן אִיתְּהִי לְהֵאִי כְּלָלָא וְכֵן רְאִיתִי לִידִידֵי הַגְּאֹן מוֹהֲרִי"א יצ"ו בְּסִפֵּר עֲמוּדֵי אֵשׁ ס"י ד' כְּלָל יו"ד שְׁהֵאָרִיף לְכַלְכַּל בְּעִנְיָן זֶה וְכַתְּב בְּמַסְקַנְתּוֹ מְכַל זֶה מוֹכַח דְּלֹא כְּהַמְּשַׁאת בְּנִימִין וְעִי"ש כְּמַה דְּבַרִּים מְכוּוּנִים לְמַה שְׁהִבְאַתִּי לְמַעֲלָה (שְׁהִיָּא הֵיא דְּבִית הַסְּתֵרִים דְּרַבְּנָן וְדַחָה דְּכָף הֵימָתָה הַתְּקַנָּה וְעַל רְאִיתִי הַמְּשַׁאת בְּנִימִין פָּתַב לְדַחוּת דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין אִינוּ רְאוּי בְּעֲצָמוֹ לְאִינוּ רְאוּי מַחְמַת אִיסוּר דְּבִזָּה לֹא אָמְרִינוּ כָּל שְׁאַיְנוּ רְאוּי וְכוּ' כְּמוֹ שְׁפָתַי בְּב"ח א"ח ס"י ל"ב וְחִידוּשׁ הוּא בְּעִינֵי לְפִי רֹב בְּקִיאוּתוֹ וְזַכְרוּנוֹ הַעֲצוּם שְׁלֵא זְכַר דְּבַרִּי הֶרַב שְׁאַגַּת אַרְיָה שְׁהִבְאַתִּי) וְעוֹד הִבִּיא דְּבַרִּי הָרֵא"ש בְּפָרֵק ד' דְּתַעֲנִית גְּבִי הַבְּדֵלָה בְּמוֹצָאֵי ט"ב הַנּוּ"ל לְהוֹכִיחַ דְּגַם בְּדַרְבְּנָן אָמְרִינוּ כָּל שְׁאַיְנוּ רְאוּי לְבִילָה וְכוּ' וְדַחָה לְזֶה דְּאוּלַי סוֹבֵר הַבְּדֵלָה ד"ת עִי"ש וּבְמַטּוֹ מְנִיחָה דְּמַר אִין דְּבַרְיוֹ נְרֵאִים בְּזָה שְׁנִרְאָה לִי הַדֵּל דְּאַף לְהַרְמֵב"ם דְּסוֹבֵר הַבְּדֵלָה ד"ת וּכְנוּתִיָּה נְקִיטִינוּ כְּמוֹ שְׁפָתָיו רַבְּנֵי הָאַחֲרוּנִים בְּסִי' רצ"ו מְכַל מְקוּם לְהַבְּדִיל עַל הֵינֵן וְדֵאִי אִינוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְאַנֵּן בְּהַבְּדֵלָה עַל הֵינֵן עֲסִיקִינוּ וְכֵן כְּתַב בְּסִפֵּר הַחֲרָדִים בְּמַצּוֹת הַתְּלוּיוֹת בְּפָה בְּקַנָּה וּבְזִמְנָן אוֹת דְּבִשְׁמֵם סְמ"ג דְּעַל הַפּוֹס בְּקִיּוּשׁ וְהַבְּדֵלָה הוּא מְדַרְבְּנָן וְהוּא פְּשוּט: שׁוּב נְדַפְּס סִפֵּר מְנַחַת מְשָׁה לִידִידֵי הַגְּאֹן מוֹהֲרִי"ר מְשָׁה נְחוּם יְרוּשְׁלַיִם סְקִי יצ"ו וְרֵאִיתִי שְׁעֵמֵד בְּעִנְיָן זֶה בְּסִי' א' וְסִי' ב' עַל מַה שְׁהִקְשָׁה הֶרַב הַשׁוֹאֵל יצ"ו כְּמַה שְׁפָתַי בְּב"ח וְהִבִּיא דְּבַרְיוֹ הַט"ז בְּסִי' ל"ב ס"ק י"ח דְּבִאִינוּ רְאוּי מַחְמַת אִיסוּר לֹא אָמְרִינוּ כָּל שְׁאַיְנוּ רְאוּי לְבִילָה וְכוּ' מְדַבְּרִי הָרֵא"ש בְּסוּף תַּעֲנִית הַנָּ"ל לְעִנְיָן הַבְּדֵלָה בְּמוֹצָאֵי ט"ב וּמְדַבְּרִי הַרְשָׁב"ם בְּב"ב דָּף קנ"ו

ע"ב גבי מה שאמר שם ר' יהושע בשבת אמרו ק"ו בחול והאריף לנישב קושיותיו והביא מה שפתיב לו בזה הגאון שואל ומשיב במהדורא תננינא ח"ג סי' ק"ל ועוד הביא מה שפתיב הגאון מוהרש"ק בספר קנאת סופרים סי' ק"ל דאין ראיה מההיא דהנה עומד בתפלה ושמע קדיש וכו' דלא אמרינו במידי דרבנן פל שאינו ראוי וכו' על פי מה שפתיב הרב ב"ח הנ"ל דמה שאינו ראוי מחמת איסור לא מיקרי אינו ראוי לבילה עי"ש פל דבריו ולא ראיתי שהזכירו דברי הגאון שאגת אריה שהבאתי למעלה שפתיב קדם בדחייה זו (אף שלא כתב פן ע"ד המ"ב עצמו): שוב נדפס עוד ספר נחמד מר נאקלות לידידי הרב גדול בדורנו מוהר"א פוסק יצ"ו ואתה תחנה מה שפתיב בזה באהל ברכות והודאות סי' ל"ו ובמקומות שציין שם ועיין לקמן במערכת הקו"ף סוף אות א' מה שפתיבתי לדעת הרב מוהר"ש גאון בזה ובמה שפתיבתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חתן וכלה אות כ' על דברי הרב בית יהודה באה"ע סי' י"א: פלל ל"ח) פל הנקברין אפרן אסור והנשרפין אפרן מותר תמורה ל"ד ע"א ופשיט דברי התוס' שם דף ל"ג ד"ה הנשרפין וכו' הוא דמדאורייתא אסורין אולם עיין לה"ה זרע אמת יו"ד סי' מ"ב (ד"ה יצא לנו מזה) שפלל בתקמה מאד להוכיח דאינו אלא מדרבנן הו מצד פמה הוכחות בגוף הדין והו משום דהוי שלא פדרי הנאתו דקיימא לו בכל האיסורין דמאי דאסורין פדרי הנאתו הוא רק מדרבנן.

ועם פי יש סופרים דשלא פדרי הנאתו אסור מן התורה מ"מ מתבאר ממה שרשמי באות כ"ב דהעיקר פהסופרים דאינו אלא מדרבנן. גם בכרתי ופתי סי' פ"ז סק"ד הכריח דהא דאפר הנקברין אסור הוא מדרבנן למפרש מאיסורא אבל מן התורה מותר אם נפסד פל פד: וראיתי לידידי הגאון מוהר"י על יצ"ו בספר דרכי הוראה בח"ב דף ל"ז ע"ג ד"ה ובהכי שתימה על הרב כרתי ופתי ממה שפתיב הרמב"ם בפירוש המשנה סוף תמורה ודבר זה קבלה והיינו הלכה למשה מסיני ולי ההדיוט תמיה על תמיהתו אנה מצא בדברי הרמב"ם שפתיב על פרט זה שהו הלכה דהוראה יראה דלא פתיב פן אלא אעיקרא דדינא דטעונים קבורה על זה פתיב הקבלה בידינו לקבור אותם עי"ש אמתניתי דנאלו הו הנקברים אבל בדין דהנקברים אפרן אסור לא מייירי פלל פי אין דבר זה שנוי במשנה אלא דבש"ס אמרינו הכי למיהב טעמא אמתניתי דתני פל הנקברין לא ישרפו וכו' כיעי"ש וגם בקבורה עצמה עם היות שמשמעות לשון הרמב"ם בפירוש המשנה הנ"ל אינו דהו מדרבנן מכל מקום פבר רשמי במערכת האל"ף אות ש"ה (בשדי חמד ח"א) דרבנן בתראי סברי דהו מדרבנן והרב שבילי דוד שרשמי שם אחר שהביא מה שפתיב הרמב"ם הנ"ל סי' וז"ל וכן פתיב הרב מקור חיים סי' תל"א דקבורה באיסורי הנאה רק מדרבנן מחשש תקלה עכ"ל מבואר דהבין דמה שפתיב הרמב"ם קבלה לא הלכה למשה מסיני קאמר אלא דלי הדל קשה לפרש פן בדברי הרמב"ם דמשמעות לשון קבלה הוא דהו קבלה מלשה רבינו ועיין למרן פספ משנה בפדק א' מהלכות אישות הלכה ו' שהוקשה לו על מה שפתיב הרמב"ם ויש נשים אחרות שאסורות מפי הקבלה וכו' דכיון דאינו אלא מדרבנן אין שייך לומר בהן לשון קבלה ועי"ש להרב לחם משנה וצריף להתנישב פמה שציין הרב יד מלאכי בכללי הרמב"ם אות מ עי"ש ועל פל פנים אין לנו שום משמעות דהרמב"ם פתיב פן אדנקברים אפרן אסור פאמור.

ומה שדחה דברי הרב כרתי ופילתי על פי דברי התוס' בתמורה דף ל"ג סוף ע"ב אמה
תחזה בשו"ת זרע אמת הג' ל שקהאריף להוכיח דאין פנונתם לומר דאסור מן התורה אלא
מדרבנן הוא דאסור דהוי כדבר שלא נעשתה מצנתו: ואפר הנשרפין דמותר כתב הרב
פרי מגדים בסי' פ"ד במשפצות ס"ק כ"ג אמנם מה שכתב המ"י עוד ראיה מסוף תמורה
כל הנשרפין אפרן מותר אין ראיה דהתם באיסורי הנאה דאפרן מותר בהנאה לא לענו
אכילה ועמ"ש בק"ג ואפשר דכל שפן אכילה עכ"ל הנה ספר מ"י אין מצוי אצלי לראות
דב"ק פי לפום ריהטא אינו מבין מה הוסיף המ"י על דברי המרדכי (שהביא הפרמ"ג
שם) שכתב שרץ שרוף מותר דכל הנשרפין אפרן מותר ומיהו אדם בריא יזהר ע"כ הרי
דכל חיליה דהמרדכי הוא מהא דכל הנשרפין אפרן מותר ומה שדחה דברי המ"י אף
חילק בין הנאה לאכילה לא אדע מה לו פי יזעק על המ"י ולא על המרדכי ומה שכתב
ואפשר דכל שפן אכילה משמע דרוצה לומר דאם בהנאה מותר כל שפן באכילה אינו
מבין מה קולא באכילה מהנאה ובכל דונקמא פשוט לאסור באכילה טפי מבהנאה וצ"ע:
וראיתי בספר דרכי הוראה הג' ל יצ"ו בח"ב דף ז"ל ע"ג (ד"ה וזה פרי מגדים) שתמה על
הפרי מגדים דבשלקמא הנאה משפחת לה בנשרפין ואצטריף למיתני דמותרין דאפשר
למפור האפר אבל באכילה שהוא עפרא בעלמא ואין לו שום הנאה של כלום פשיטא
דמותר ונראה לי דאפילו בנקברין דאפרן אסור היינו בהנאה משום דלא אתעביד מצנתו
אבל באכילה גם שם אפרן מותר הואיל ואין לו בהם שום הנאה ואיסור אכילה לית ביה
קלל דלא עדיף מקיבת נבילה שנתניבשה כעץ בסוף סי' פ"ז דמותרת עכ"ל.

הנה אסברה לן לחלק בזה בין הנאה לאכילה ואולי לכו נתפנו הגאון פרי מגדים שכתב
דאפשר כל שפן אכילה ולפי דבריו דכולה מתניתין דתמורה בהנאה מירי אבל באכילה
אפילו אפר הנקברין שרי, חף אנו נאמר דמאי דתנו חוץ מעצי אשרה דאסורין היינו
דוקא בהנאה אבל באכילה שרי והמענין בתשו' הריב"ש בסי' ה"ר"ן בפסק דאגונה
ארדיינטי ישר יחזה מפשיטיות דבריו משמע ליה דחוץ מעצי אשרה רוצה לומר דאסור
אפרן ש באכילה ואם כן הוא הדין לדידיה הא דנקברין אפרן אסור רוצה לומר באכילה
כן נראה לי הדל: והנה בשדי חמד ח"א בחלק הפללים במערכת האל"ף אות ש"ה כתבתי
דאיסורי הנאה דטעונים קבורה הוא מדרבנן פי היכי דלא ליתו לידי תקלה וכתבתי שפן
כתבו הרבנים פני הושע בשו"ת חלק א"ח סי' י"ב לענו חמץ בפסח ומקור חיים
בהפתיחה לסי' תל"א (בד"ה לכן נראה) ועוד הבאתי מה שכתב הרב זרע אמת בחלק
יו"ד סי' מ"ב בשם הרב פנים מאירות גבי עבודת אלילים דלאחר ששרפה אינו חייב
לאבדה אלא מדרבנן שלא יבא לידי תקלה וכתבתי דמה שהבין הרב מקור חיים ממה
שכתב הרמב"ם בפירוש המשנה בסוף תמורה (בד"ה ואלו הן הנקברין) דהקבורה קבלה
בידינו היא שרוצה לומר שהיא מדרבנן אינו פשוט בעיני דמדרבנן בעלמא הוא דקאמר
ועל זה בנויה כל השקלא וטריא שדברי חכמים הג' ל שקהר זרע אמת שם הוכיח דהא
דאפר הנקברין אסור הוא רק מדרבנן הן מצד פמה הוכחות בגוף הדין והן מצד דהוי
שלא כדור הנאתו דאינו אסור אלא מדרבנן ושפן כתב הרב כרתי ופילתי בסי' פ"ז
סק"ד והבאתי מה שהגאון דרכי הוראה יצ"ו הבין מדברי הרמב"ם הג' ל דהלכה למשה
מסיני הוא ופילתי בדב"ק עי"ש.

עֵתָהּ הַשְּׂגָתִי ס' יָקָר שׁו"ת מוהר"ם שִׁיק וְרֵאִיתִי בְּחֶלֶק א"ח סי' ר"ח שְׁכַתְּב דְּאִסּוּר הַנָּאָה מֵהַנְּקַבְרִים שְׁנִשְׁנו בְּסוּף תְּמוּרָה כְּתַב הַרְמַב"ם שֶׁהוּא מְדַבְּרִי הַקְּבֵלָה וְלֹא מְצִינּוּ בְּשׁוּם מְקוֹם שֵׁישׁ מְצִנָּה בַקְּבוּרָתָן וְאֶפִּילוּ בְּעֵגְלָה עֲרוּפָה שֶׁדְּרָשׁוּ חַז"ל פְּרִיתוֹת ד' ו' וְעָרְפוּ שָׁם וְכו' שֶׁם תִּהְיֶה קְבוּרָתָהּ וְתוֹ דְּאֶפְשָׁר לְלַמּוֹד מִגַּז"ש שֶׁשָׁם מִקְּבוּרַת מֵת דְּאִיכָּא מְצִנָּה אִפִּי"ה מְבֻנָּאָר מִתּוֹס' תְּמוּרָה ד' ל"ג ע"ב ד"ה הַנְּשַׁרְפִּין דַּס"ל דְּאִין מְצִנָּה לְקַבְּרוּ וְנִהְיִי שְׂאִין מְצִנָּה מ"מ מְחֻנְיָיב לְקַבְּרוּ וְלֹא יִנְיָחֵם בְּמְקוֹם הַתּוֹרָפָה שְׁלֵא יָבוֹאוּ בָּהֶם לִידֵי תַקְלָה וְנִרְאֶה דְּתַקְלָה סְבָרָא דְּאוֹרֵייתָא הוּא וּבְכַמָּה דְּוֹכְתִי אֲמָרוּ לֹא אֲמָרָה תּוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה וְכֵן מוֹכַח מְדַבְּרֵי רַש"י בְּעִבּוּדַת אֱלִילִים דָּף נ"ב ע"א בַּד"ה מֵאִי מְזַבְּח טְעוֹן גְּנִיזָה פִּירַשׁ"י דְּהָא אִסּוּר בְּהַנָּאָה מְבֻנָּאָר כִּינּוּן דְּאִסּוּר בְּהַנָּאָה טְעוֹן גְּנִיזָה עַכ"ל וְיֵישׁ לְפַקְפַק בְּמָה שְׁנִרְאֶה מְדַבְּרֵי דְּכָל חֲשַׁשׁ תַּקְלָה הוּא מְדְאוּרֵייתָא וְלִדְעֻתִי הָעֲנִיָּה אִין דְּבַר זֶה בְּרוּר וְגַם מָמָה שְׂאֲמָרוּ לֹא אֲמָרָה תּוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה אִין הֶכְרַח שְׁמֵן הַתּוֹרָה יֵישׁ לָנוּ לְחוּשׁ לְתַקְלָה אֲלֵא דְּאֲמָרִינוּ דַּעַת נֹתֵן הַתּוֹרָה יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ שְׁלֵא צִינָּה לָנוּ בְּעֲנֵנּוּ שְׁיֵישׁ בּוֹ דְּבַר תַּקְלָה: כָּלֵל דְּאֲמָרִינוּ (ל"ט) כְּפִיָּה דְּקִיָּמָא לֹן שְׁהִי כּוֹפִין בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל בְּזִמְן הַמְּקַדָּשׁ לְקִיָּים מְצִנָּת עֲשֵׂה כְּדְּאֲמָרִינוּ בְּפָרָק הַכּוֹתֵב ד' פ"ו ע"א אֲבָל בְּמְצִנָּת עֲשֵׂה אוֹמְרִים לוֹ טוֹל לְוֹלֵב וְאִינוּ רוֹצֵה עֲשֵׂה סְנֵפָה וְאִינוּ רוֹצֵה מְכִין אוֹתוֹ עַד שְׁתַּצָּא נִפְשׁוֹ דַּעַת רַש"י דְּדוֹקָא מְשׁוּם מְצִנָּה דְּאוֹרֵייתָא הִי כּוֹפִין אֲבָל לֹא מְשׁוּם מְצִנָּה דְּרַבְּנָן וְהַתּוֹס' חוֹלְקִים עָלָיו עִי"ש בְּתוֹסְפוֹת בַּד"ה פְּרִיעַת בַּעַל חוֹב מְצִנָּה וְגַם הַרְב"א בְּשִׁטָּה מְקוֹנְפָצַת שֶׁם הַזְּכִיר מְחַלְקֵת זֹו שְׁכַתְּב וְנ"ל כְּתַב רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל וְכֵן דִּין הִיתּוּמִים שְׁיִרְשׁוּ מִטְּלֵטְלִין דְּקִיָּמָא לֹן מְצִנָּה עַל הִיתּוּמִים לְפָרוּעַ חוֹב אֲבִיהֶם וּמִשְׁמַע שְׁמַכִּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת וְאִינוּ נְכוּן כָּלֵל וְכו' אֲלֵא מְצִנָּה עַל הִיתּוּמִים וְכו' לֹא מְדְאוּרֵייתָא אֲלֵא מְדְרַבְּנָן מְשׁוּם כְּבוֹד אֲבִיהֶן וּבְתוֹסְפוֹת תְּמָהוּ דְּהָא אֲשַׁחֲזוּ דְּבְמְצִנָּה דְּרַבְּנָן כִּיָּיִפִּינוּ לְהוּ כְּגוֹן בְּמְצִנָּה לְקִיָּים דְּבָרֵי הַמֵּת כְּדְּאֲמָרִינוּ בְּפָרָק הַשּׁוֹלַח כּוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין וְעוֹשִׁין אוֹתָהּ בַּת חוֹרִין וְנִרְאֶה לִי שְׁיֵישׁ לְחַלֵּק בֵּין מַה שְׁצִנָּה הַמֵּת מִנְּכֶסֶיו שְׁבִזָּה חִיָּיִבִים יוֹתֵר מְשׁוּם כְּבוֹד אֲבִיהֶן הֵן מְעַצְמָן חִיָּיִבִים רִיב"ש עַכ"ל.

וְהַמּוֹבֵן מִלְּשׁוֹן זֶה הוּא דְּהַרִיב"ש מְבִיא שְׁדַעַת רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל דְּגַם עַל מְצִנָּה שְׁעַל הִיתּוּמִים לְפָרוּעַ וְכו' מְכִין אוֹתוֹ עַד שְׁתַּצָּא נִפְשׁוֹ וְהוּא חוֹלֵק עַל זֶה כִּינּוּן שְׂאִינוּ אֲלֵא מְדְרַבְּנָן וְכו' וְאִם כֵּן דַּעַת רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל הִיא שְׁגָם עַל דְּרַבְּנָן מְכִין אוֹתוֹ וְכֵן מְפִירָשׁ בְּתַשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א בְּחֶלֶק רַבִּיעִי ס' רס"ד וְנ"ל אֲבָל לְמִי שְׂאִינוּ רוֹצֵה לְקִיָּים אֶת הַמְצִנָּה וְאֶפִּילוּ מְצִנָּה דְּרַבְּנָן מְלָקִין אוֹתוֹ בְּלֵא קַצְבָּה עַד שְׁיִקְבֵּל וְיַעֲשֶׂה וְאֶפִּילוּ עַד שְׁתַּצָּא נִפְשׁוֹ וּכְאוֹתָהּ שְׁשִׁנִּינוּ בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמְצִנָּת לֹא תַעֲשֶׂה אֲבָל בְּמְצִנָּת עֲשֵׂה כְּגוֹן לְוֹלֵב וְאִינוּ נוֹטֵל מְכִין אוֹתוֹ עַד שְׁתַּצָּא נִפְשׁוֹ וְכֵן אֶפִּילוּ מִי שְׁמְחֻנְיָיב לְפָרוּעַ חוֹב וְאִינוּ רוֹצֵה וְכַדַּעַת רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל וְכֵן נִרְאִין לִי דְּבָרֵי וְיֵישׁ רֵאִיוֹת רֵאִיוֹת לְסַמְנָה עָלֵיהֶם עַכ"ל הָרִי כְּתַב מְפִירָשׁ שְׁדַעַת רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל שְׁגָם אֲמְצָנַת עֲשֵׂה דְּרַבְּנָן כּוֹפִין אֲמָנָם הַרִיב"ש קָאִי בְּשִׁטַּת רַש"י דַּעַל מְצִנָּה לִיתּוּמִים לְפָרוּעַ חוֹב אֲבִיהֶם אִין כּוֹפִין מְשׁוּם שֶׁהִיא מְצִנָּה דְּרַבְּנָן וְיִישֵׁב מַה שֶׁהַתּוֹסְפוֹת הוֹכִיחוּ בְּזֶה דְּגַם מְשׁוּם מְצִנָּה דְּרַבְּנָן כּוֹפִין: וְהִנֵּה אִף שְׁדַבְּרֵי הַרִיב"ש הִלְלוּ לֹא יִדְעֵתִי מְקוֹם כְּבוֹדָם אִם בְּתַשׁוּבוֹתָיו אוּ בְּאִיזָה חִידוּשִׁין שְׁלוֹ בְּכַתּוּבִים מְכָל מְקוֹם מְתַבָּאָר מְמָה שְׁכַתְּב בְּתַשׁוּבָה ס' צ' דַּעַל מְצִנָּת עֲשֵׂה דְּרַבְּנָן לֹא הִי מְכִין אוֹתוֹ עַד שְׁתַּצָּא נִפְשׁוֹ שֶׁהֵרַב הַשּׁוֹאֵל תְּמָה עַל מַה שְׁכַתְּב בְּעָרוּף עָרַף מְרַד דָּאִם אוֹמְרִים לֹא עֲשֵׂה סְנֵפָה וְאִינוּ רוֹצֵה הִי מְכִין אוֹתוֹ בְּלֵא אֲנִי מְכָה מְשׁוֹלְשֵׁת וְכֵן עוֹבֵר עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים הִי מְכִין אוֹתוֹ בְּלֵא אֲנִי מְכָה

ובלא מספר דאיה אפשר שיחמירו וילקו העובר על דברי חכמים עד שתצא נפשו והעובר על דין תורה באיסור פרת מפין אותו באומד נמצא שיותר יענש על איסור קל מעל איסור חמור וכו' והשיב לו דמפת מרדות היא בדרך תוכחות מוסר והיא מדרבנן וכו' ואין בשום מקום בעובר על דברי חכמים שהי' מכין עד שתצא נפשו ולא נזכר זה אלא במצות עשה של תורה שיש לו זמן לקיימה ובית דין מתרין בו לקיימה והוא מעיז פניו ואינו רוצה פדאמרינו בפרק הפותב (הביא פל דברי הש"ס עד ואינו נוטל מפין אותו עד שתצא נפשו) וזה משום דבכל שעתא בקום עשה ואי עבר זמן המצוה לא מלקינן ליה פלל שאין מלקין למי שעבר על מצות עשה ובעל הערוף בסופה ולולב הוא שהזכיר מלקות עד שתצא נפשו ובעובר על דברי חכמים הזכיר בלא אומד ובלא מספר ולא אמר עד שתצא נפשו עכ"ל.

והמתבאר מזה הוא דהרב השואל הבין מדברי רבינו הערוף דגם אענף על דברי חכמים קאמר דמפין אותו עד שתצא נפשו ולכן תמה דאיה יתכן דמי שעובר על דין תורה אין בו מפת מות ולהעובר על דברי חכמים יפו עד שתצא נפשו יציבא בארעא וכו' והשיבו דאענף על דברי חכמים לא הוזכר פלל עד שתצא נפשו כי אם מפה בלא אומד ובלא מספר אבל לא עד שתצא נפשו ועד שתצא נפשו לא נאמר אלא במקאן לקיים מצות עשה של תורה אבל במקאן לקיים מצות עשה דרבנן מוכח מדבריו דאין מפין אותו עד שתצא נפשו שאם לא פן הנה לו לפרש פן דלא תיסק אדעתין לומר דדוקא בסופה ולולב וכיוצא בהם מצות דאורייתא הוא דמפין אותו עד שתצא נפשו אלא נדאי דעתו היא דבמצות עשה דרבנן אין מפין אותו עד שתצא נפשו ואף אם אין לנו הרכח מדברי תשובתו מאחר שפכת הרב"א באסיפת זקנים הנ"ל פן בשמו לא נפלאה לפרש פן דברי תשובתו בפרט שפן משמעות דבריו.

והרב פני משה על דברי הירושלמי בפרק קמא דקידושין הלכה ז' במאי דבעי הש"ס אהיה דמצות הבן על האב מה למצוה או לעכב פירש דהבעיא היא על להשיאו אשה דהדרשה היא רק אסמכתא עי"ש נראה דמשמע ליה דדוקא משום מצות עשה דאורייתא הוא דכופין אבל לא אמצות דרבנן והוא תימה שנעלם ממנו שנחלקו בזה אבות העולם ולרבותינו התוס' גם משום מצוה דרבנן כופין: ומצאתי להרב שנות ימין בח"א ד' ע"ח ע"א שהביא מה שפכת הרב יפה מראה והוא פדברי הרב פני משה ותמה עליו שפירש פשיטת רש"י ולא זכר שהתוס' חולקים עליו ועיין להרב אורים ותומים בריש סי' ק"ז מה שהליץ ליישב קושית התוספות על רש"י ועל פל פנים שיטת התוספות היא דאין לחלק בין מצות דאורייתא לדרבנן והיא שיטת רבינו חננאל והרמב"ן שאביא דבריו להלן בס"ד והרשב"א כנז"ל ומדברי הרב אהל יעקב במערכת החי"ת אות ה' מתבאר שסובר דלהתוס' פליגי בזה הירושלמי וש"ס דילן דהירושלמי בפרק קמא דקידושין הנ"ל סובר דעל מצות דרבנן אין כופין ותלמודין סובר דגם על מצות עשה דרבנן כופין ונקיטינן פתלמודין עי"ש ומדברי הרב לחם משנה בפרק א' מהלכות תלמוד תורה דין ג' נראה דנקיט בפשיטות דלא נאמר דין זה דמפין אותו וכו' על מצות עשה דרבנן שנסתפק במה שפכת הרמב"ם דחייב לשפור מלמד לבנו אם הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן וכתב דאם הוא מדרבנן קשה מה שפכת מוהר"ם והובא בהגהות מיימוניות שם בריש הלכות תלמוד תורה דכופין ללמד את בנו או לשפור לו מלמד דמאי שנא האי עשה

דן למדתם אותם משאר עשה דכפינו לקיים עשה פסוקה וכו' ואם הוא מדרבנן מאי קאמר מאי שניא הא האי עשה אינו אלא מדרבנן וכו' עיי"ש מה שנדחק לנישב דברי מוהר"ם משמע דסובר דעל עשה דרבנן אין כופין ויש לדחות דלשון מוהר"ם קא קשיא ליה מאי קאמר מאי שניא דודאי שניא ושניא ואם הנה אומר מוהר"ם דאף שהיא, מדרבנן כופין לא הנה קשיא ליה מידי משום דכן שורת הדין דגם אדרבנן כופין אבל לומר מאי שניא מפל עשה ודאי לא יתכן אם אינו אלא מדרבנן: ואני ההדיוט מצאתי שדעת הרמב"ן במלקמות דכופין על מצות עשה דרבנן ומפין עד שתצא נפשו אם היא מצוה שתקנו חכמים כשאר תקנותיהן והוא שעל מה שאמרו בש"ס יבמות ד' ס"ב אומר רב מתנה הלכה כר' יהושע (דאמר נשא אשה בילדותו ישא בזקנותו) וכתב עלה הרי"ף והא מלתא דרבנן היא וכתב על זה הרמב"ן דנפקא מינה למידע קושטא דמילתא מיהו לענן דינא נמי נפקא מינה דאי דאורייתא מפין אותו כענן שאמרו באומרים לו עשה לולב ואינו עושה כו' שמפין אותו עד שתצא נפשו והיו משמתין ומחרימין והיו עושין הרדפה אבל משום מצוה דרבנן דלאו תקנתא היא אלא כעין ישוב דרף ארץ אין מחמירין עליו כל כף עכ"ל מתבאר מדב"ק דדוקא במצות דרבנן שאינן תקנתא ואינן אלא משום ישוב דרף ארץ הוא דאין מחמירין עליו כל כף אבל בשאר מצות דרבנן שהן תקנות חכמים מפין אותו כמו שמפין על קיום עשה של תורה דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון: והנה הרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תרפ"ז סק"ב פתב דאם נאמר דמפין על מצות דרבנן נמי יש לומר דעל קריאת המגילה בלילה אין מפין לפי מה שכתב הר"ן לחד שינויא דבני הכפרים לא היו קורין בלילה דעיקר מצותו ביום ועיי"ש לענן מתנות לאביונים ומשלוח מנות והוא פתב כמסתפק בדבר אם על מצות עשה דרבנן כופין או לא ואנן בדידן לפי כל הרשום נראה דנקיטינן כדעת התוס' דגם על מצות דרבנן כופין שכן היא דעת התוס'.

ורבינו חננאל והרמב"ן והרשב"א וקל וחומר למקרא מגילה דדברי קבלה כדברי תורה ולכל הפחות הנה לו להזכיר מחלוקת רש"י ותוס' בזה ואולי בחידושי למגילה (שהזכיר שם) הביא מחלוקת זו ולא הכריע בדבר ולכן פתב גם בפרי מגדים כמסתפק שוב זכיתי להתבשר בפערוגת הבשם בספרו ראש יוסף על מסכת ברכות שבת מגילה שנדפס בימינו וראיתי שם בפתיחה למסכת מגילה וז"ל ודע דאם אין רוצה לקיים מצות קריאת מגילה אפשר דמפין אותו כל היום כמו לולב וסופה שאין מקיים דעל דרבנן נמי מפין מפת מרדות ובספר שושנת העמקים ביארנו בכלל מ"א באורף ולא זכיתי להבין דמאחר דנראה דפשיטא ליה דגם אדרבנן מפין למה יסתפק בקריאת מגילה ואולי לשון אפשר לאו דוקא אלא כותב כן דרף ענוה.

שוב פתב דאקריאה דלילה יש לומר דאין מפין אותו וכו' (כמו שכתב בפרי מגדים) (ובספר ראש יוסף ה"ל יש טעות המדפיס או המעתיק שבכתבי הרב הנה פתוב ביארנו בכלל מ"מ וחשב שהוא טעות (שאם פוננתו לסיים הפלל שהוא כלל ארבעים הנה לו לכתוב מ' או מ"ם וכל שכן שאין פוננתו לכלל שמנים שאין זה דרף המסברים) ותמן לפי דעתו) מ"א במקום מ"מ אבל האמת הוא שצריך להיות בכלל מ"מ והוא ראשי תיבות מפת מרדות ודבריו בזה הם בכלל ט' (תוף ד"ה עוד יש להסתפק) שאותו הפלל מיוחד לדיני מפת מרדות וכבר פל יקר ראתה עינו שם מחלוקת רש"י ותוס' בכתובות ה"ל והאריך ברמזיו הנפלאים פדרפו בקדש עיי"ש): ועל משלוח מנות פתב שם בפרי

מגדים דלפי מה שפכת בסי' תרצ"ו ס"ו בהגה"ה דאי מחיל לתברו מהני אם פן תלוי בדעת חברו ומיהו אונס שגרש דבדידיה תליא מלתא אפילו הכי מכין מפת מרדות עכ"ל וכן יש להוכיח מדשקלו וטרו הפוסקים במצות פיבוד אב ואם וכן במצות צדקה אי מפין מפת מרדות משום דהוי מתן שכרה בצדה ונאמרו כמה ישובים ולא אישפתמיטו לומר דאף אי לא הוה מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין מפין משום דתלוי בדעת האב אי בעי מחיל וכן בצדקה ומטעם זה אין מברכין עליהם לפי שתלוי בדעת שפנגדו אלא מוכח דלעגנו כפיה דכופין אותו לקיים המצוה אינו תלוי בזה ועל כל מצוה דאורייתא מפין והוא הדין למצוה דרבנן למאי דנקיטינו דגם אדרבנן כופין וכן מוכח מדכופין משום פריעת בעל חוב ונהרי ביד המלנה למחול חובו ובכל זאת פשאינו מוחל כופין את הלנה: וראיתי למרן החבי"ף בספר נשמת כל חי ח"א ריש סי' י"ט שפכת ואפילו במצות עשה דרבנן שאומר שאינו רוצה לקיים הי' מפין אותו עד שתצא נפשו כמבואר בתשובת הרשב"א ח"ד סי' רס"ד והרשב"ף ח"ב סי' צ"א ושלטי הגבורים סביב המרדכי בפרק יש נוהלין עכ"ל.

ולא ידעתי למה לא הזכיר מחלוקת רש"י ותוס' בזה וראיתי שם בסי' כ"א שקבע מקום לדיון זה בפרטות אם גם על מצות עשה דרבנן הי' מפין אותו עד שתצא נפשו כמו בלולב וסופה והביא על זה כמה שכתבו בתשובת הגאונים הישנות סי' שי"ד וז"ל אבל מפת מרדות מדרבנן והוא אם עבר על דרבנן או עבר על מצות עשה כגון שאומרים לו לעשות סופה ואינו עושה ליטול לולב ואינו נוטל עכ"ל וכתב על זה דכי היכי דבעבר על מצות עשה של תורה דמפין אותו עד שתצא נפשו פירושו שיש בידו לקיים את המצוה ואינו רוצה לקיימה שמפין אותו לקיימה הכי נמי במצות עשה דרבנן דקאמרי הגאונים דאם עבר על דרבנן מפין אותו היינו שאם יש בידו עדיין לקיים המצות עשה דרבנן ואינו רוצה לקיים מפין אותו דאין לומר דמה שכתבו עבר אדרבנן רוצה לומר שפכר עבר זמן המצוה דזה דחוק לפרש לשון אהד לשתי פגנות ועוד דגלמוד בקל וחומר דאם על מצוה שפכר עבר זמנה מפין אותו כל שכן שמפין אותו שיקיים אותה קודם שיעבור זמנה וצדד עוד בזה ומסיק דהאמת יורה דרכו דכוננת התשובה הנ"ל דאפילו במצות עשה דרבנן ויש בידו לקיים המצוה ואינו רוצה הי' מפין אותו עד שתצא נפשו כמו במצות עשה של תורה דמאן פלג לן עכ"ל.

ובהורמנותיה דמר אין דבריו נראין לעניות דעתי ופשוט בעיני דהגאונים לא דברו על מצות עשה דרבנן כלל ומה שכתבו אבל מרדות הוא מדרבנן והוא אם עבר על דרבנן כגון שתם שעבר איסור דרבנן בקום עשה דבדאורייתא כי האי גוונא מפורש דינו בתורה מלקות פרת מיתה בידי שמים או מיתת בית דין ועל דרבנן לוקה מפת מרדות אבל פשאינו רוצה לקיים מצות עשה דרבנן אין לנו להוכיח מדבריהם שמפין אותו עד שתצא נפשו כמו במצות עשה של תורה ומדנקטי לישנא דש"ס סופה ולולב נוכל לדקדק שפוכרים הגאונים דדוקא במצות עשה של תורה הוא דמפין עד שתצא נפשו וכדעת רש"י והריב"ש הנז"ל ועל כל פנים אין לנו הרכח דגם על מצות עשה דרבנן סוכרים דמפין אותו עד שתצא נפשו: שוב כתב בנשמת כל חי שם שמפירש בתשובת הרשב"א ח"ד סי' רס"ד ובתשב"ף ח"ב סי' צ"א ובחידושי הריטב"א לסוף מכות דאפילו במצות עשה מדרבנן ובידו לקיים המצוה עדיין ואינו רוצה לקיים מפין אותו עד שתצא נפשו

וכן נראה מדברי הר"ן בהלכות והריטב"א בחידושי פריש פ"ק ד' דכתובות וכו' באופן שדעת כל הראשונים הנ"ל שאין חילוק בין מצנת עשה דאורייתא למצנת עשה דרבנן ומה שנראה מדברי הריב"ש בס"י צ' דעל מצנת עשה דרבנן אין מכין אותו עד שתצא נפשו אינו אלא לאחר שעבר זמן המצנה אבל קודם שיעבור זמן המצנה גם הריב"ש מודה דמכין אותו עד שתצא נפשו ותמה על פי זה על מה שכתב הרב מוהרי"ן בספר שבות יהודה בהשטות ד' ק"מ ע"ד דהריב"ש בס"י צ' פתב מפני דעל מצנת עשה דרבנן אפילו תוך זמנו ואינו רוצה לקיים אין מכין אותו עד שתצא נפשו אבל הריטב"א דמכין אותו עד שתצא נפשו ודבריו תמוהים דודאי גם הריב"ש מודה דמכין אותו עד שתצא נפשו פשיש זמן לקיים המצנה ואינו רוצה וגם נעלם ממנו תשובת הגאונים והרשב"א והרשב"ץ והר"ן וכן תמה על הרב מוהר"ר עראמה פריש הלכות שבת שכתב אבל כשאינו רוצה לעשות המצנה דאורייתא המרדות שלו עד שיאמר רוצה אני דמשמע דדוקא מצנה דאורייתא וזה אינו דגם בדרבנן הדין כן אלו תנורף דב"ק.

וכבר גליתי דעתי הענייה דמדברי תשובת הריב"ש מוכח דסובר דעל מצנת עשה דרבנן אין מכין אותו עד שתצא נפשו ובפרש שפן כתב בשמו הרב"א באסיפת זקנים ונעלם מעיני דמר והרב שבות יהודה הנז"ל שכתב שמפני כן בדרבי הריב"ש ודאי אינו מדקדק והיה לו לכתוב שמוכח כן בפ"ט אם לא הזכיר בספרו (אינו מצוי אצלי) דברי הריב"ש שבאסיפת זקנים הנז"ל ואין להאריך: והנה מה שכתב שדעת הרשב"א דגם לקיים מצנת עשה דרבנן מכין אותו הנה אמת נכון והיה לו לכתוב שפן גם דעת רבינו חננאל כמו שכתב בשמו הרשב"א שם וש"ת הרשב"א חלק ד' אין מצוי אצלי לעיין בדב"ק מה שכתב בשם הרב שלטי הגבורים בפ"ק יש נוחלין עיינתי שם וז"ל מפת מרדות היה פחות מארבעים לפי מה שיראו הדנינים ואם לא ירצה לקבל שלא לאכול פירוש בפעם ששית של ערב פסח חובטין אותו עד שתצא נפשו עכ"ל.

ומדאמר על שעה ששית בערב פסח דחובטין אותו עד שתצא נפשו אין להוכיח שדעתו דגם אמצנת עשה דרבנן כופין עד שתצא נפשו דאין מדברים אלו הכרח שסובר כן דיש לומר דביום עשה שאני וכיון שפא לעבור בקום עשה משום הכי ניתן להצילו מיד עבירה אפילו בנפשו אבל מי שמתעצל מלקיים מצנה דרבנן אפטר דאין מכין אותו עד שתצא נפשו ועוד יש לדקדק בדרבי הרב שלטי הגבורים מאי שנא שעה ששית דנקט והלא שעה חמישית נמי אסורה באכילה מדרבנן ובהכרח לומר דיש טעות ובמקום ששית צריך להיות חמישית וכיון שצריך לתקן אף אנו נאמר שצריך להיות שביעית או שצריך להיות אחר שעה (במקום בשעה) ששית ואי הכי מהני מילי דרב ליכא למשמע מידי.

אמנם עוד כתב שם בסמוך אבל דברים שאפשר לתקן כגון ליטול לולב יום שני מכין אותו עד שתצא נפשו עכ"ל הרי שכתב מפני דעל לולב ביום שני שהוא מדרבנן מכין אותו עד שתצא נפשו ומתבאר מהאמור שדעת מרן החבי"ף דנקיטין דגם למצנת עשה דרבנן כופין עד שתצא נפשו: גם בספר לב חיים ח"ב סי' עק"ד אגיל בשיטתו שבגשמת כל חי דגם על מצנת עשה דרבנן כופין וכו' וכתב שם דמי שקראוהו בשמו לעלות לספר תורה ואינו רוצה לעלות כופין אותו כמו בשאר מצנות דרבנן ואף שיש יכול לפטור עצמו בשמיעה מפל מקום כיון דאיכא משום סכנה דאמור רבנן שלשה דברים וכו' (ברכות ד')

ד"ן) וְאֶחָד מֵהֶם מִי שְׁנוֹתָנִים לֹא סֵפֶר תּוֹרָה לְקִרְוֹת וְאִינוּ קוֹרְאִים בֵּית דִּין הָיוּ כּוֹפִיִן אוֹתוֹ כִּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הָרֵאשׁוֹנִים גְּבִי קִטְלָנִית דָּאִם רוּצָה לִישָׂא בֵּית דִּין כּוֹפִיִן אוֹתוֹ וְכַתְּבֵי הֶרֶב תְּרוּמַת הַדָּשָׁן דְּכִי הֵיכִי דְבֵית דִּין חֲזִיבִים לְהַפְרִישׁוּ מֵאִיסוּרָא הֵכִי נְמִי מְסַפְּנָה וְכֵן פָּתְבֵי הֵרֵא"ם ח"א סי' כ"ב וְכֵן פָּתְבֵי בְּתִשׁוּבַת מוהר"י ו' מַגַּא"ש דְּמִי שְׁרוּצָה לִישָׂא קִטְלָנִית אִין שׁוֹמְעִין לֹא אִם יֹאמֶר שְׁרוּצָה לְסַפֵּן בְּעֶצְמוֹ אִין לֹא רְשׁוּת לְאַבְדַּ עֶצְמוֹ וּבִפְרָט הוֹאִיל וְאַסְרוּהוּ חַז"ל הֵרֵי הוּא מְפַלֵּל הַדְּבָרִים הָאֲסוּרִים וּמֵמָה שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹסֵ' בְּמִנְחֹת ד' ס"ד ד"ה אָרוּר וַיֵּשׁ לֹמֶר דְּמַעֲיָקְרָא קֹאֵי בְּאָרוּר בְּעֶלְמָא וְאִי בְּעֵי לְקַבּוּלֵי עֲלֵיהּ לְטוֹתָא דְרַבְּנָן שְׂרִי וּלְבִסּוּף גְּדָרוּ וְאַסְרוּ לְגַמְרֵי וּמִיָּהוּ קִשְׂיָה הָא אֲמַרְיָנוּ אָרוּר בּוֹ קִלְלָה בּוֹ גִּדְדִי אִין הֶכְרַח לְעַנְנָן אִם בֵּית דִּין כּוֹפִיִן אוֹתוֹ לְמוֹנְעוֹ דְּדַבְרֵיהֶם הֵם עַל הָעוֹשֶׂה הַדְּבָר אִם עוֹבֵר אִיסוּר אוֹ לֹא וְעֵינָן בְּעַנְנָן זֶה בְּמָה שֶׁהִבְאִיתִי בְּקוֹנְטְרִיס פֶּאֶת הַשְּׂדֵי לְחֻלְק דְּבָרֵי חֻקִּים בְּסִי' י"ג (בד"ה גַּם יְדִידִי): כָּלֵל מ) כְּפִיָּה שֶׁהָיוּ בֵּית דִּין כּוֹפִיִן בְּמִקּוּמוֹת וּבְזִמְנִים שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל נוֹהֲגִין וְדָנִין ע"פ ד"ת לְמִי שֶׁאִינוּ רוּצָה לְקַיֵּים מ"ע חֲדָשׁ הֶרֶב חֻקִּים אֲדָם בְּקוֹנְטְרִיס בֵּינַת אֲדָם שֶׁעַר אִיסוּר וְהֵיטֵר סִי' ז' (בד"ה מָה) שֶׁלֹּא הָיוּ כּוֹפִיִן אֶלְא עַל גּוּף הַמְצָנָה כְּגוֹן שֶׁאִינוּ רוּצָה לַעֲשׂוֹת סוּפָה וְלִקְטוֹל לֹוֹלֵב וְכִיּוּצָא אֲבָל דְּבָר שֶׁאִינוּ אֶלְא עֲנָף מְצָנָה כְּגוֹן בְּמִצּוֹת כִּיסוּי שֶׁעֲנָף מְצָנָה הוּא שְׂמִי שֶׁשָּׁחַט יְכֻסָּה וְכֵן בְּמִלְיָה עֲנָף מְצָנָה שֶׁהָאֵב עֶצְמוֹ יְמוּל אֶת בְּנוֹ אִם אִינוּ רוּצָה לְכַסּוֹת בְּעֶצְמוֹ וְלְמוּל בְּעֶצְמוֹ לֹא הָיוּ כּוֹפִיִן אוֹתוֹ אֵלּוֹ תוֹרָף דב"ק עי"ש שֶׁהֶאָרִיף.

וְאִין לְהַקְשׁוֹת עַל זֶה מֵמָה שֶׁפָּתְבֵי מוהר"ם הוֹבָא בְּהַגְמ"י רִישׁ הַלְכוֹת תְּלִמוּד תּוֹרָה(גְּבִי חִיּוּב הָאֵב לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ תּוֹרָה) פָּתְבֵי מוהר"ם דְּכַפִּינָא לִיָּה לְלַמֵּדֵם אוֹ לְהַשְׁפִּיר לָהֶם מְלַמְדִים דְּמֵאִי שְׁנָא הֵאִי עֲשֶׂה דְּלַמְדַתֶּם אוֹתֶם מִשְׁאָר עֲשֶׂה דְּכוֹפִיִן לְקַיֵּים עֲשֶׂה דְּסוּפָה וְכֵן לְמֵאן דְּאָמַר פְּרִיעַת ב"ח מְצָנָה אֲמַרְיָנוּ בְּפִרְק הַכּוֹתֵב דְּכוֹפִיִן אוֹתוֹ וְכַשֵּׁם שֶׁהָאֵב חֲזִיב בְּבָנוּ לְמוּלוֹ וּלְפָדוֹתוֹ דְּכוֹפִיִן אוֹתוֹ לְקַיֵּים הֵכִי נְמִי כְּפִינָן לִיָּה לְלַמְדוֹ תּוֹרָה וְכו' עי"ש דְּמִדְּנַקְט תְּרֵי מִלֵּי (לְלַמְדֵם אוֹ לְהַשְׁפִּיר לָהֶם מְלַמֵּד) וְלֹא סָגִי לִיָּה דְּלִיָּמָא כְּפִינָא לִיָּה עֶצְמוֹ וְכוֹפִיִן אוֹתוֹ וְלֹא אֶת הָאֵב שֶׁדְּבָר זֶה לְמְצָנָה נֶאֱמַר וְלֹא לְעִיָּבּוּב וְכַתְּבֵי שְׁפָן גַּם כֵּן דַּעַת הֵרֵא"ש אֶלְיָבָא דְרַב שְׁ"ף עי"ש מִתְבָּאֵר שְׁגַם הוּא סוֹבֵר שְׂדַעַת הַרְשָׁב"א דְּאִין כּוֹפִיִן אֶת הָאֵב עַל פְּדִיוֹן בְּנוֹ (וצ"ל דְּמָה שֶׁפָּתְבֵי בְּסִפְרוֹ אֵהֵל יַעֲקֹב דְּש"ס דִּילָן פְּלִיג אִירוּשְׁלָמִי כְּנֻ"ל לֹא פָתְבֵי כֵן אֶלְא טָרַם שֶׁרָאָה תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א הַלְזוֹ): אֲמַנְם אֲנִכִי הָרוּאָה דְּנַעֲלָם מְעִינֵי הַרְבָּנִים הַנְּ"ל דְּבָרֵי הֶרֶב חֻכְם צְבִי דְּמִמְקוֹם שֶׁהִכְרִיחוּ הֵם שְׂדַעַת הַרְשָׁב"א הִיא שֶׁאִין כּוֹפִיִן הִכְרִיעַ הוּא שְׂדַעַתוֹ שְׁכוֹפִיִן וְהוּא שְׁבָסִי' ק"ה נִשְׂאֵל לְחֻכְם אֵב שֶׁאִינוּ רוּצָה לְפָדוֹת אֶת בְּנוֹ כּוֹפִיִן אוֹתוֹ לְפָדוֹתוֹ אוֹ לֹא וְהַשִּׁיב לֹא יִדְעָנָא מֵאִי מְסַפְּקָא לָךְ מֵאִי שְׁנָא מְצָנָה זֶה מְפַל מְצָוֹת שֶׁבְּתוֹרָה שֶׁמְכִיִן אוֹתוֹ כּו' וְלֹא עוֹד אֶלְא דְּנַחְתִּינָן לְנַכְסֵיהּ וְכו' וְהִבִּיא מָה שֶׁפָּתְבֵי הֶרֶב חוּט הַשְּׁנִי בְּסִי' צ"ב וּמָה שֶׁתְּהַמֵּת לָמָּה לֹא נִכּוּף לְאָבִיו לְמַפְרָקִיָּה כִּמוֹ כָּל מְצָוֹת עֲשֶׂה שֶׁבְּתוֹרָה הֵינּוּ טַעְמָא כִּינּוּ דְּגַמְרִינָן דְּכַתִּיב תִּפְדֶּה תִּפְדֶּה דְּהֵיכָא דְּלֹא פְרָקִיָּה הָאֵב חֲזִיב לְפָדוֹת אֶת עֶצְמוֹ הָנוּי כְּאִילוֹ נִתְּנָה לֹו הַתּוֹרָה בְּרִירָה שֶׁיְכוֹל לְסַלֵּק מְצָוֹת פְּדִיוֹן הַבֵּן מְעַלְיוֹ וְלִהְיִיחוֹ לְבֵן עֶצְמוֹ וְהוּא דוּמָה לְלָאוּ הַנִּתְּמַק לַעֲשֶׂה שֶׁאִין לֹוִקִין עַלְיוֹ וּפְשׁוּטוֹת דְּבָרָיו הֵם בְּבֵן קֶטָן וְאִם כֵּן אִין לָהֶם מְקוֹם שֶׁפָּתְבֵי הוֹכַחְנוּ שְׁכוֹפִיִן אֶת הָאֵב וְכו' וְכו' וְכֵן מְצָאִיתִי מְפֹרָשׁ בְּתִשׁוּבַת הַרְשָׁב"א הַחֲדָשׁוֹת סִי' שְׁכ"א שֶׁפָּתְבֵי בְּהִדְאָא שְׁכוֹפִיִן אֶת הָאֵב וְדוּקָא פְּשֶׁהֲגִדִיל הַבֵּן וַיֵּשׁ לֹו נְכָסִים לְבֵן וְאִינוּ יְכוֹלִים לְכוּפּוֹ אֲזִי אִין כּוֹפִיִן אֶת הָאֵב

ועל זה הוצרך להביא ראיה מהירושלמי ואי לאו הירושלמי בכי האי גוונא נמי הנה סליק
אדעתיה למיכפניה לאב אבל בכו כטון פשיטא ופשיטא דכופין עכ"ל הרב חכם צבי הרי
שפתב שמפניך בתשובת הרשב"א הנ"ל שבכנו קטן כופין אותו לפדותו היפה ממה
שייחסו הרבנים טובים השנים הנ"ל בדעת הרשב"א וגם על הרבנים חוט השני וחקם
צבי יש לתמוה שלפי דברי הרב חוט השני גם במילה פיון שלא מל אותו אביו חייב הוא
למול את עצמו הני פאילו נתנה לו התורה בריירה ואין כופין עליו ולדעת הרב חכם צבי
כופין ולא ראו דברי מוהר"ם שהבאתי בראש האות שפתב מפניך דלמולו ולפדותו
כופין אותו ולמר הני תיובתא ולמר הני סיעתא והרב מעשה אברהם (הנז"ל בד"ה אלא)
כשהביא תשובת הרשב"ץ על דבר האב שאינו רוצה למול בנו בשמיני פתב דדוקא
במילה דיש לה זמן קבוע דמי שלא מל בשמיני בכל יום עובר בעשה משום הכי פתב
דחייבים לכופו (עיין לעיל בד"ה אלא מה שדקדקתי על דברי הרשב"ץ) אפילו על ידי
הפאה מה שאין כן במצות פדיון הבן דאחר שלשים יום כל יומא זימניה הוא ואינו עובר
על מצות עשה וכו' ע"כ נראה שפונתו לומר דכפדיון הבן אין כופין והוא חידוש שנעלם
ממנו מחלוקת החוה"ש והח"ץ והביא מחלוקת זו מרן חיד"א בברכי יוסף יו"ד סי' ש"ה
ולדברי הרב ח"ץ גם הרשב"א סובר כן ולא פתב שאין כופין את האב אלא אחר שהגדיל
הבן אבל בהיותו קטן כופין וכבר כתבתי שכן מפניך בדברי מוהר"ם ועתה ראיתי בספר
מר נאהלות הנדפס חדש ממ"ש (לרב גדול חריף ומפולפל מוהר"א פוסק יצ"ו)
בקונטרס אהל ברכות והודאות סי' כ"ה שהאריך בזה ולא פניתי לעיין באמרות טהורות
ואתה תחזו: וכמה שפתבתי בראש אות זו בשם הרב חכמת אדם דדוקא משום קיום גוף
המצנה היו כופין ולא משום ענף מצנה הנה ראיתי עתה בשו"ת הגאון מוהר"ם שיק
בחלק א"ח סי' שכ"ב שפתב פיוצא לזה וגדולה מזו דאף במצנה עצמה כל שאין עיקרה
אלא למשמרת וסייג לתורה לא היו כופין עליה עי"ש והבאתי תורף דב"ק לקמן בסי'
ק"ו (בד"ה גם אשור בס' מוהר"ם): פלל מ"א) כפיה שהיו כופין ומכין עד שתצא נפשו
בארץ ישראל בזמן המקדש מבואר בדברי רש"י בכתובות ד' פ"ו ע"ב דהיינו דוקא קודם
שעבר על העשה ויש בידו לקיים וכן כתב הריטב"א שם בשם רש"י קודם שיעבור ויש
בידו לקיים וכן הביא הרב"א באסיפת זקנים (ולפי הנראה הוא בשם הריטב"א עי"ש)
ונ"ל והא דאמרינו דמכין אותו עד שתצא נפשו ופירש רש"י מכין אותו קודם שיעבור
על המצנה ויש בידו לקיים אבל מצות עשה מכין אותו עד שתצא נפשו משום דכל שעטא
ושעטא בקום עשה ואי עבר זמן המצנה לא מלקינן ליה פלל עכ"ל וכן כתב הריב"ש
בסי' צ' עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו וזה משום דבכל שעטא בקום
עשה קאי ואם עבר זמן מצנה לא מלקינן ליה פלל שאין מלקין למי שעבר על מצות
עשה עכ"ל וכן כתב הרב החינוך בפרשת בא סי' ו' וכלל גדול בכל התורה לכל שאומר
שיבטל מצות עשה כופין אותו בית דין אם יש כח בידם עד שיקימו ויכריעו ראיתי שהרב
יד מלאכי במערכת העי"ן אות תקי"ד הביא דברי רש"י דכתובות והאסיפת זקנים
והחינוך הנז"ל והוסיף ידו המלאה שכן כתב הרב פנסת הגדולה יו"ד קובץ ג' ופשיטא
שאם עבר ראש השנה ולא עשה שופר וכיוצא שאין מכין אותו עד שתצא נפשו פיון
שכבר עבר על העשה וכן כתב בשם הרשב"ץ ח"ב סי' נ"א ובספר זהר הרקיע במצות
לא תעשה סי' מ"ד ולא נזכר מפת מרדות גפי עשה רק קודם שיעבור עליו אם אינו רוצה

לקיים מפין אותו עד שתצא נפשו או עד שיקבל עליו לקיימה וכן כתב בשם הרב ראש יוסף לסי' תפ"ד ס"ג ועוד הביא ביזו דברי מי שגדול אדונינו הרמב"ם בספר המצות סוף שרש י"ד וז"ל וכל מה שלא נזכר בו עונש מן העונשים דע שאם היא מצוה ממצות לא תעשה כמו שאמרו בעובר על מצות המלה ואין לנו לענוש אמן מצוה עשה בכללם כל מצוה מהם כשתחייב עשייתה יש לנו שגלגה הנמנע מלעשותה עד שימות או יעשה וכשיסתלק זמן החיוב נמנע מזה כמו שעבר ולא ישב בסופה אין לנו להלקותו אחר הסופות על עבירתו ודע זה עכ"ד היקרים וסיים על זה הפהג הגדול י"מ המל"ך שם דכל זה מעיקר הדין אבל משום מגדר מלתא אם נראה בעיניי הב"ד וכו' עי"ש וזמון החבי"ף בספר נשמת כל חי ח"א סי' כ' (אגב ריקטאי לא ראיתי שהזכיר בזה דברי הרב יד מלאכי) והאריך קצת בענין זה להוכיח מדברי כמה פוסקים דהא דמפין אותו עד שתצא נפשו לא נאמר אלא קודם שיעבור על העשה ויש זמן לקיימו אלא שצריך לישב מה שכתב הרמב"ם בהלכות חמץ פ"ק ו' דין י"ב מי שאכל מצה בערב פסח מפין אותו עד שתצא נפשו ופשוט דבריו מורין דעל מה שאכל כבר מפין אותו עד שתצא נפשו אף אחר שפבר פירש מהעבירה והוא היפך ממה שכתבו כל הרבנים הנ"ל והוא עצמו בספר המצות שרש י"ד הנז"ל ותימה על הרב יד מלאכי שלא העיר בזה ועיין לקמן: והרב מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו למסכת מועד קטן ד' ג' ע"ב על מה שאמרו בש"ס יכול ללקה על התוספות הביא בשם הריטב"א שכתב בשם רש"י וז"ל יכול ללקה מפת מרדות על התוספות כמו דנקיטינן לולב ואינו עושה מפין עד שתצא נפשו וכתב על זה ברש"י שלפנינו ליתא דבר זה וביותר זה דברים תמוהים שכתב דמפין בתוספת שביעית עד שתצא נפשו וחלילה לומר פן דרק היכא דכופין לקיים מצות עשה וביזו לקיים רק דאינו רוצה ומקרי מבעט עיין רמב"ן פ"רשת יתרו ובההדין דכופין עד שתצא נפשו וההד דכתב הרמב"ם בפ"ק ו' מהלכות חמץ בערב פסח מפין אותו עד שתצא נפשו הנה לא כתב מי שאכל כבר ובנדאי בכי האי גוונא ליכא מפת מרדות רק האוכל אז מפין אותו בשעת אכילה למען ימנע מלאכול ויקיים מצוה פתיקונה מקרי מצוה ואינו אוכל אבל היכא דכבר עבר ואין ביזו לתמן כגון בנדון דידן שפבר חרש בתוספת שביעית הנה מה שעבר אין ואין פאן רק מפת מרדות ל"ט מלקות כמלקות של תורה אבל לא עד שתצא נפשו דלא מצינו רק בכופין על קום ועשה וצריך עיון גדול עכ"ל ובענייניי אומר אני אם גירסת הרב בדברי הרמב"ם היתה בגירסתינו במחכתה"ר אין מקום לדבריו בזה דז"ל הרמב"ם בפ"ק ו' דין י"ב אסרו חכמים לאכול מצה בערב פסח וכו' ומי שאכל מצה בערב פסח מפין אותו עד שתצא נפשו עכ"ל דעת שפתי ברור מללו דעל מה שאכל כבר קאמר דמפין אותו עד שתצא נפשו דאם לא פן מי שאוכל או האוכל מיבעי ליה והרב מדקדק מדלא כתב מי שאכל אלא האוכל ואינו פן בגירסא שלפני: ולפי הנראה נעלמו ממנו דברי הר"ן בהלכות פ"ק ד' דכתובות אהיהא דאמרינן מוציא שם רע ולא בעל לוקה מפת מרדות (בד' מ"ה סוף ע"ב) שהערוף בערה מרד כתב מלקות תורה הוא על חייבי לאוין באומדן ובהתראה ומפה משולשת וכו' אבל עובר על מצות עשה סופה ואינו עושה מפין אותו עד שתצא נפשו בלא אומדע שתצא נפשו ודוקא כשאינו מקבל עליו דברי חכמים והכי אמרינן במסכת נזיר ר'ישלמי גבי כהן שנקנס לבית הפרס או למדור העמים או שיצא חוצא לארץ שפמין אותו מפת מרדות ואמרינן התם מפת מרדות חובטין אותו

עד שיקבל עליו או עד שתצא נפשו ואתם שמתקו מספר הרב הא דעד שתצא נפשו אילו ידעו פירושו הדבר לא עשו פן עכ"ל.

וגירסתו בדברי הרמב"ם היתה גם כן פגירתסתינו מי שאכל מצה בערב פסח ובכל זאת מפרש דהפונה שאומרים לו שלא יאכל ואוכל ואינו שומע לדברי חכמים ואם פן מה שמפין אותו עד שתצא נפשו היינו פדי שלא יעבור עוד והיינו עבירה נמשכת וכדמתרגם הרב מוהרצ"ח לדברי הרמב"ם הללו אלא שיש חילוק ביניהם דהרב מוהרצ"ח הוצרך להמציא דחשיב זה פאומרים לו אכול מצה ואינו אכול דמשמע דדוקא בשמבטל עשה דאכילת מצה דאורייתא הוא דמפין עד שתצא נפשו אבל משום דרבנן בעלמא אין מכין עד שתצא נפשו ואילו מדברי רבינו מנוח נראה דבכל מידי דרבנן הדין כן אמנם דברי רבינו מנוח לא זכיתי להבינם בענייני דלפי מה שמפרש דברי הרמב"ם בעומד במרדו ומפין אותו עד שתצא נפשו היינו פדי שיפרוש מהעבירה שאינו רוצה לפרוש ממנה אם כן מאי קשיא ליה מדאמרין כמה דברים אמורים במצות לא תעשה וכו' והא נמי לא תעשה היא והוצרך לחלק בין לאו דאורייתא ללאו דרבנן הלא היא דבמה דברים אמורים וכו' איירינן בעבר על לא תעשה דהיינו שאכל גבלה וכיוצא שאין בידינו לתקן מה שעבר משום הכי הוא דאינו לוקה אלא מה שענינו הפתוב ואין הכי נמי דאם הוא אוכל גבלה וטרפה ומוחין בו ואינו שומע מפין עד שתצא נפשו פדי להפרישו דאין סברא לומר דבכי האי גוונא בלאו של תורה אין מפין אותו עד שתצא נפשו פדי להפרישו וצ"ע: ודע שלשעבר ראיתי שקלא וטרקא בספר אחד אם הא דכופין אותו וכו' הוא דוקא על ביטול מצות עשה אבל לא באיסורי לאוין או לא שנה וכתבתי אז דאפשר לפשוט ספק זה מדברי הרב בית חדש בח"מ ריש סי' רכ"ח בשם המרדכי בפרק מי שמת אהא דתנן התם ד' קנ"ו ע"ב בגי רוכל תקברם אמם שלפי שרשעים היו לא חשו לקיים צוואת אמם שהקשה הראמ"ר היכן מצינו שיהא מותר לגזול ממון של העובר על דברי תורה ותיירץ דאין הכי נמי היכא דאין בידינו לכופו בענין אחר לקיים דברי תורה דהשתא גופו מפין ממנו לא כל שפן עכ"ל ונהיה דבגי רוכל מה שהיו רשעים היינו שהיו מקיימים קווצם בפרם דלר' אליעזר קדשי וקאמר דאם גופו מכין וכו' מתבאר דלאו דוקא משום ביטול מצות עשה אלא גם משום העברת איסור מפין פדי שלא יעבור וכן הוכיח הרב בהפלאה לכתובות על ד' מ"ט ע"ב (על דברי התוס' ד"ה אפפייה) מדברי התוס' במסכת בבא בתרא דמשמע דפסיקא להו דהיכא דאיכא לאו כופין אותו שלא יעבור ומה שאמרו בגמרא כמה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כופין אותו וכו' דמשמע דבמצות לא תעשה אין כופין היינו אחר שעבר הלא תעשה אבל קודם שעבר אלא תעשה כופין אותו דלא תעשה חמור מעשה וכו' וכן מבואר בדברי הר"ן בחידושי לוחלין ד' קל"ב שהביא הרב נשמת א חי בח"א סי' כ' בד"ה איברא עי"ש (הבאתי דב"ק לעיל בד"ה ונהיה) ונראה דלאו דוקא קודם שעבר פלל אלא אף אם פבר עבר פלל שעדין הוא עובר ויש בידינו לכופו שלא יעבור כופין אותו כמו במצות עשה כמו שמתבאר ממה שכתב במרדכי הנ"ל.

ועתה אנכי הרואה שדבר זה לימוד ערוף בפי הפוסקים שארשום דב"ק פה פי המעיין בדברי הרב פרי מגדים בספר שושנת העמקים פלל ט' (בד"ה יש להסתפק) יראה דפשוט בעיניו דאין חילוק בזה בין מצות עשה למצות לא תעשה ואף שמדברי הרב חוט השני

בסי' צ"ב מתבאר דאין כופין על מצות לא תעשה הנזקק לעשה הנה הרב חכם צבי בסי' ק"ה פתב על דבריו דאף בלאו שניתק לעשה אם הוא דבר שאפשר לתקן ודאי בית דין קיו כופין אותו שלא יעבור הלאו מפאן ולהבא ולא מצינו אלא מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין של מטה מוזהרין עליה עכ"ל מתבאר מדבריו דגם על לא תעשה כופין אותו שלא יעבור ואחר שעבר נידון בדינו מלקות וכיוצא אבל קודם שעבר ודאי הי' מפין אותו שלא יעבור: והרב מוהר"ן טריוויטש בקובץ על יד בחידושי' על הרמב"ם בהלכות חמץ פרק ו' דין י"ב על מה שפתב הרמב"ם דמי שאכל מצה בערב פסח מפין אותו עד שתצא נפשו פתב וטעם רבינו שהחמיר פאן מה שלא מצינו במקום אחר יראה קצת ראייה למה שפתב החק יעקב בשם יש מי שאומר שהאוכל מצה בערב פסח הוא מן התורה מדכתיב בערב תאכלו מצות ולא ביום ולא הפא מפלל עשה הוא אף דכתב רבינו אמרו חכמים אין מזה סתירה עיין ריש הלכות יום טוב (על דבריו אלו עיין מה שפתבתי בשו"ת ח"א במערכת האל"ף אות רג"ע בס"ד) עכ"ל והנה על פי דבריו הי' אפשר ליישב תמיהת הרב פרי חדש בסי' תע"א ס"ב על דברי הריב"ש בסי' צ' שנועלם ממנו דברי הרמב"ם הללו עי"ש ודברי הרב הג"ל לא קשיא מידי כיעי"ש אלא דלעניות דעתי במחכתה"ר דבריו תמוהים שנוראה שנועלם ממנו דברי הר"ן בהלכות פרק ד' דכתובות אמה שאמרו בש"ס ד' מ"ה הוציא שם רע ולא בעל לוקה מפת מרדות (והבאתי דבריו לעיל בד"ה ונהר מוהר"ץ) שמפונרש שהבין מדברי הרמב"ם דמשום שעובר על איסור דרבנן הוא דסובר דמפין אותו מפת מרדות והיותר תימה שפכר ציין שם בראש דבריו לעיין בפרי חדש סי' תע"א ושם בפרי חדש הביא דברי הר"ן הג"ל: גם מה שהביא שהחק יעקב פתב דיש מי שאומר שהאוכל מצה בערב פסח הוא מן התורה הנה עיינתי בחק יעקב ולא מצאתי דברים אלו רק ראיתי שהרב פרי חדש בסי' תע"א ס"ב (בד"ה פתב הרוקח) פתב בשם רבינו הרוקח דאסור לאכול מצה בערב פסח דכתיב בערב תאכלו מצות ובתחלה הבין מדבריו דאסור מדאורייתא קאמר דהוי לאו הפא מפלל עשה אבל הרבה להשיב על זה דודאי אינו אלא מדרבנן ומסיק דהרוקח מדנפשיה אסמכיה אקרא עי"ש ואם פננת הרב קובץ על יד היא על דברי רבינו הרוקח הללו הרי לא פתב בפירוש שהוא מדאורייתא ושפיר יש לומר דכוננתו כמו שפתב מן הפרי חדש ועל כל פנים למדנו מדבריו דפשיטא ליה דמשום לאו הפא מפלל עשה מפין עד שתצא נפשו וגם מדברי הר"ן בהלכות בפרק ד' דכתובות שהבאתי למעלה (בד"ה ונהר מוהר"ץ) מתבאר פן שהרי פתב שעל עבירה נמשכת מפין אותו עד שתצא נפשו וכן מתבאר מדברי התוס' בגזיר ד' כ' ע"ב בד"ה ר' יהודה אומר (השייף לד' כ"ג ע"א) וכן מתבאר מדברי הריטב"א בחידושי' למועד קטן ד' ג' ע"ב בשם רש"י (עיין מה שפתבתי לעיל בד"ה אמנם) וממה שפתב בחידושי' לכתובות שם שפתב ככל דברי הר"ן עי"ש: וראיתי בספר עמודי אש לידידי הגאון מוהרי"א יצ"ו בכלל ד' סי' ז' (ד' כ"ט ע"ד) שפתב וראיתי בספר ארחות חיים למוהר"ג ליפשיץ ד' ח' ע"ב דהא דעשה חמור מלא תעשה היינו היכא שפכר עבר אבל קודם עשה חמור טפי (ספר זה לא ידעתי ונראה שיש טעות סופר וק"ל) דמפין אותו עד שתצא נפשו עכ"ל והא ליתא דגם על לא תעשה מפין אותו מקודם עד שתצא נפשו וכמו שפתב הר"ן בחידושי' לחולין (קל"ב ע"ב) והפלאה לפתובות (מ"ט ע"ב) נאמת שגם במגילת אסתר שרש ד' והאבני מילואים (וקונטרס משונב נתיבות) ס"ג

כתבו פן אבל הם לא ראו דברי הר"ן הללו ועיין יד המלך פרק ו' מהלכות חמץ שהקשה על הגירסא שם ברמב"ם דעל דרבנן מכין עד שתצא נפשו דכי חמור הוא מלא תעשה עי"ש אולם גם בלא תעשה באמת הדין פן עכ"ל יצ"ו והנה במה שכתב דגם בלא תעשה הדין פן הנה אמת נכון וכבר כתבתי למעלה שפן כתבו כמה פוסקים אמנם מה שכתב לינישב בזה תמיהת הרב יד המלך (פונתו לפי הנראה היא על יד המלך למר נכדו של הרב נודע ביהודה שאינו מצוי אצלי פי בי"ד המלך להרב מוהר"א פאלומבו עיניתי וליתנהו להני מילי כיעי"ש) דבריו תמוהים במחכתה"ר דנהי דגם בלא תעשה הדין פן מיהו היינו בעובר על לא תעשה דומיא דעשה סופה ואינו עושה דמפין אותו עד שתצא נפשו כדי שיקיים המצות עשה ודכונתא במצות לא תעשה כדי שיפרוש מהעבירה וקושית הרב יד המלך היא על מה שכתב הרמב"ם מי שאכל מצה בערב פסח דהיינו שפך עבר העבירה ולא שעודנו עומד במרדו כמשמעות לשונו וכמו שהבינו מדבריו הר"ן והריטב"א והרב פרי חדש כמו שכתבתי למעלה ובכי האי גוונא בלא תעשה שבתורה אין מפין אותו עד שתצא נפשו ולכן קשיא ליה להרב יד המלך וכי חמור הוא מלא תעשה ואם פונת הרב יצ"ו לפרש דברי הרמב"ם כמו שמפרשים רבינו מנוח והרב מוהרצ"ח אין זה כמשמעות דבריו והעיקר חסר מן הספר ותימה הוא בעיני שנגעלם מעיניהם דברי הר"ן והריטב"א הנז"ל: ועל כל פנים לדאתאן עלה הנך רואה שגם מני"ר יצ"ו אף שהביא לנו דהרבנים מגלת אסתר ואבני מילואים כתבו לחלק בזה בין מצות עשה ללא תעשה מפל מקום מני"ר גופיה סובר דאין חילוק בין מצות עשה ללא תעשה ויפה אמר רב שהם כתבו פן לפי שלא ראו דברי הר"ן בחידושיו לחולין וכבר הבאתי עוד אמבויאה דרבנן קדישי דסברי הכי גם במאמר הלכות גדולות (שפספר פנסת הגדולה החדש שרשמתי למעלה באות מ' בסוף ד"ה אלא דמאי דמשמע) כתב שדברי החוט השני נשגבים דמשמע מדבריו דאין כופין על קיום מצות עשה המנתקת ללא וקשה שאם על מצות עשה שאין מלקות בהעדרה כופין קל וחומר למצות עשה המנתקת לאו שלילא ההנתקה יש בו מלקות בהלאו דכופין לקיים המצות עשה כדי להפקיע הלאו ובחידושי הר"ן לחולין ד' קל"ב ע"ב מפרש מה שאמרו בבביתא כמה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה מפין אותו וכו' אין הדברים כפשטן רק רוצה לומר קודם שעבר ואחר שעבר ואם הרוצה לעבור בשב ואל תעשה מפין אותו כל שפן כשפא לעבור על מצות לא תעשה בקום עשה שאין מניחין אותו לעבור והביא לנו מה שכתב בספר התרדים בהקדמה דעשה חמור ממצות לא תעשה מדכופין על עשה ולא על מצות לא תעשה אבל האמת תורה דרפה כמו שכתב הר"ן ואם פן ודאי כל שפידו לינתק הלאו כופין אותו שיקיימה וינתק הלאו ודברי הרב חוט השני צ"ע עכ"ל יצ"ו הא למדת שדבר זה שנוי במחלוקת והעיקר נראה דגם שלא לעבור על מצות לא תעשה כופין וכל דברי הרב עליון יצ"ו טובים ונכוחים ובמה שכתבתי למעלה על דברי הרב עמודי אש הנה עתה ראיתי מה שכתב בדף ד' אות י"ג בעניינים אלו וכתב שהפוסקים חלוקים אם מפין מפת מרדות על מצות עשה אחר שפך עבר ולא פניתי לעיין בבקיאותו לה נא ראה נפלאות תורתו ועיין לקמן (בד"ה עתה יוצא לאור) מה שהבאתי בענין אם היו מכין משום מצות לא תעשה: ועל דברי הר"ן בפרק ד' דכתובות הנז"ל כתב לי דידי הגאון מוהר"ר צחק דיסקינד מעיר אומען יצ"ו ונ"ל הר"ן בפרק ד' דכתובות תמה על הרמב"ם

בְּפָרֶק ו' מֵהִלְכוֹת חֶמֶץ וּמִצָּה שֶׁכָּתַב מִי שֶׁאָכַל מִצָּה בְּעֶרְב פֶּסַח מִפִּינ אֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נִפְשׁוֹ דָּאֵם כֵּן מִפֶּת מִרְדוֹת חֶמּוֹר מִמְלָקוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּבְאַמַּת בְּכָל דְּוִכְתָּא לֹא פֶתַב הֶרְמֵב"ם עַד שֶׁתֵּצֵא נִפְשׁוֹ רַק מִפֶּת מִרְדוֹת סֵתֶם וְנִרְאָה לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעֵתִי לִיִּישָׁב עַל פִּי דְדַבְרֵי הַרוֹקַח דְּאִיסוֹר אֲכִילַת מִצָּה בְּעֶרְב פֶּסַח מִן הַתּוֹרָה בְּלֹא הֶבֵּא מְפָלַל עֲשֵׂה בְּעֶרְב תֹּאכְלוּ מִצוֹת וְלֹא בְיוֹם וְהַתּוֹסֵ' בְּפָרֶק ב' בְּפִסְחִים ל"ה ע"ב ד"ה מִי פִירוֹת פְּתַבּוּ בְּשֵׁם רַבִּינוּ תָּם דְּאִיסוֹר אֲכִילַת מִצָּה בְּעֶרְב פֶּסַח נוֹהֵג דְּוִקָּא בְּמִצָּה הֶרְאוּיָה לְצִאת בָּהּ יְדֵי חוּבָה וְהִגָּה נְקִיטִינָן דְּמִצָּה שֶׁל טָבֵל אֵין יוֹצְאִים בָּהּ וְאִפִּילוּ טָבֵל דְּרַבְנָן כְּדִמּוֹכַח מְדַמְאֵי אֱלִיבָא דְבֵית שְׁמַאי שֶׁאֵין יוֹצְאִים וְדַבְרֵי בַעַל תַּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁם תְּמוּהִים שֶׁהֵם נִגְדַּ הַגְּמָרָא עִי"ש וְהִגָּה נְקִיטִינָן לְהִלְכָה דְּתְרוּמָה בְּזִמְן הַזֶּה דְּרַבְנָן וְהִגָּאוּן בַּעַל מְקוֹר חֲזִים פֶּתַב דְּמִשׁוּם הֵכִי חֲשִׁיב חֶמֶץ דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין אִף דְּחֶמֶץ שֶׁעֶבֶר עָלָיו הַפֶּסַח נְמִי אִסוֹר מִשׁוּם דְּנִגְדַּ אִיסוֹר דְּאוֹרִיתָא חֲשִׁיב אִיסוֹר דְּרַבְנָן הֵיטֵר ע"ש וְהַתּוֹסֵ' בְּפָרֶק ה' דְּכִתְּנֻבוֹת הִקְשׁוּ כִּינּוּן דְּהִקְדָּשׁ חֶמֶץ וְשִׁחְרוּר מִפְּקִיעַ מִיַּדִּי שֶׁעֲבוּד אִם כֵּן כָּל בַּעַל חוּב יֵאָסֹר וְנִכְסִים בְּקוֹנָם וְנִפְקִיעַ שֶׁעֲבוּדוֹ וְתִירֵץ בְּשִׁטָּה מְקוֹנְבָצָת שֶׁם דְּכוּפִין אֹתוֹ שִׁישְׁאָל עַל הַקּוֹנָם וְעַל פִּי כָּל הַנ"ל יֵצֵא כְּנִגָּה טַעַם שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּמִפִּינ אֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נִפְשׁוֹ דְּמְקוֹר הַדִּין בִּירוּשְׁלָמִי פָּרֶק עֶרְבֵי פִסְחִים מִימְרָא דר' לוי שֶׁם וּבְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל קָאֵי הֵיִינוּ עַד שִׁישְׁאָל עַל תְּרוּמַת וּמַעֲשֵׂר שֶׁל הַמִּצָּה וְהִגָּה לְמַפְרַע טָבֵל דְּרַבְנָן וְאֵין יוֹצְאִין בָּהּ יְדֵי חוּבַת מִצָּה.

וּמִמִּילָא אֵין נוֹהֵג בָּהּ אִיסוֹר לָאו הֶבֵּא מְפָלַל עֲשֵׂה שֶׁל אֲכִילַת מִצָּה בְּעֶרְב פֶּסַח כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבִּינוּ תָּם וְאִף שֶׁלֹּא יִמְלֹט עַל כָּל פָּנִים מֵאִיסוֹר דְּרַבְנָן שֶׁל טָבֵל בְּזִמְן הַזֶּה מְפָלַל לְעַנְיָן אִיסוֹר דְּאוֹרִיתָא חֲשִׁיב הֵיטֵר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמְּקוֹר חֲזִים וְאִם כֵּן שֶׁאֵין אִיסוֹר זֶה דְּמִצָּה בְּעֶרְב פֶּסַח דְּחֲשִׁיב יֵשׁ לוֹ הַמְּשֻׁף כִּינּוּן שֵׁישׁ הֵיטֵר לְאִיסוֹרוֹ עַל יְדֵי שֶׁאֵלָה כֵּן יֵשׁ לוֹמֵר בְּדַרְךָ פְּלוּל: וְדַרְךָ אֲגַב גִּסְתַּפְקִיתִי לְהִלְכָה הָאוֹכֵל מִצָּה בְּעֶרְב פֶּסַח וְאַחַר כֵּן עֲשֵׂה מְלֶאכָה בְיוֹם טוֹב שְׁנֵי דְמִפִּינ מִפֶּת מִרְדוֹת אִם חֲזִיב שְׁתִּים אוֹ לֹא מִשׁוּם תְּרִיתִי דְּסִתְרִי וְכִי הָאֵי גוֹנָא בְּסַפֵּק חָלַל בְּדִין הַמְּבֹרָךְ בִּש"ע אַהֲע"ז ס' ז' סְעִיף כ' וּבְרַמְב"ם שֶׁאִם אָכַל תְּרוּמָה אוֹ נִשְׂא גְרוּשָׁה מִפִּינ אֹתוֹ מִפֶּת מִרְדוֹת וְלֹא פְתַבּוּ רַבּוּתָא דְּמִשְׁכ"ל שְׁתִּים אִם אָכַל תְּרוּמָה וְנִשְׂא גְרוּשָׁה אִף זֶה יֵשׁ לוֹמֵר דְּלִדִּין דְּנְקִיטִינָן הַתְּרָאָה סַפֵּק שֶׁמָּא הַתְּרָאָה וּבְמִלְקוֹת לְכוּלֵי עֲלָמָא וְאִם כֵּן הָאֵי גוֹנָא מְשַׁפַּחַת לָהּ חֲזִיב מְלָקוֹת מִן הַתּוֹרָה עַל יְדֵי הַתְּרָאָה בְּמַמָּה נִפְשָׁה אוֹ מִשׁוּם זֶר שֶׁאָכַל תְּרוּמָה אוֹ מִשׁוּם גְרוּשָׁה לְכַהֵן וְאִם נֹאמַר לְהָאֵי גִיסָא דְּחֲזִיב שְׁתִּים אִף דְּהִנּוּ תְּרִיתִי דְּסִתְרִי יֵשׁ מְקוֹם לִיִּישָׁב בְּזֶה קוֹשְׁיַת הַש"ף בִּי"ד ס' ש"ל ד' ס"ק פ"ח דְּמִשׁוּם הֵכִי חֲשִׁיב שֶׁם מְלֶאכָה בְיוֹם טוֹב שְׁנֵי וּמְלֶאכָה בְּעֶרְב פֶּסַח לְלַמְדֵנוּ דְּבְכִי הָאֵי גוֹנָא שֶׁעֲשֵׂה מְלֶאכָה בְּעֶרְב פֶּסַח וְאַחַר כֵּן בְיוֹם טוֹב שְׁנֵי שֶׁל פֶּסַח דְּחֲזִיב שְׁתִּים אִף דְּהִנּוּ תְּרִיתִי דְּסִתְרִי: בְּאַמַּת לְפִי דְּבַרֵי הַד"ג בְּחַבּוּרוֹ בְּשֵׁם הָאַחַרּוֹנִים דְּהָאֵי טַעַמָא דְּלִיכָּא בַּל תּוֹסִיף בְּאוֹכֵל מִצָּה בְּשִׁמְיָנִי מִשׁוּם דְּמִצָּה כָּל שְׁבַעָה אֵינוּ מִצְּנָה רַק רְשׁוּת אִם כֵּן בְּעֶרְב פֶּסַח אִמְאֵי לֹא יִגְעוּ בָּהּ מִשׁוּם בַּל תּוֹסִיף דְּהָא לִילָה רֵאשׁוּנָה חוּבָה וּמָה לִי אִם מוֹסִיף לְאַחַר זִמְן הַמִּצְּוָה אוֹ לְפָנֵי זִמְנָה עכ"ד יצ"ו: עֵתָה יוֹצֵא לְאוֹר חוּבַרְתָּ פְּנִסַת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל וְרֵאִיתִי בְּסִי' כ"ט בְּקוֹנְטְרִיס קֹהֶלֶת שְׁלֵמָה (לִידִידֵי הַגַּאבֵּד"ק לִיאֲדִי יצ"ו) מֵה שֶׁכָּתַב בְּאוֹת ג' ד' ל' ע"א אִף הִנֵּה מְתַפְנִין לְהִשְׁיֵב עַל דְּבַרֵי הַגָּאוּן קִצּוֹת הַחֲשׁוֹן בְּקוֹנְטְרִיס מְשׁוּבָב נְתִיבוֹת וְז"ל בְּמִשׁוּבָב נְתִיבוֹת פֶּתַב בַּח"מ ס' ג' דְּבְמִצְּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה לֹא הֵיוּ פּוֹפִין בְּזִמְן הַבֵּית עַד שֶׁתֵּצֵא וְרֵאִיָּה מְדַאֲמְרִינָן גַּבִּי עֲרִיּוֹת נִימְן לְהַצִּילוֹ בְּנִפְשׁוֹ מִשְׁמַע דְּבִשְׂאָר

לא תעשה לא היו מפין אותו עד שתצ"נ והוקא בתורה מציון חוכרת ד' סי' כ"ב ולא הבנתי ראיתו דמה שבזמן הבית היו מפין אותו משום עשה עד שתצ"נ הוא רק מדרבנן כדכתב הפרי מגדים בפתיחה הפוללת חלק ד' אות ח' ואם פן שפיר נוכל לומר דגם בלא תעשה היו מפין אותו בזמן הבית עד שתצ"נ מדרבנן אבל גבי עריות הוי חידוש דמדאורייתא ניתן להצילו בנפשו עכ"ל ומי כהחח"מ הידע פבוד עונש בקיאות ידידי הגאון הג"ל יצ"ו די פל רז לא אגיס ליה ובטח ראה וידע מפל אשר רשמתי אני הדל למעלה בענין זה אלא שלא נטפל רק להשיב על ראית הגאון משונב נתיבות ודבריו נכונים דודאי הא דניתן להצילו בנפשו הוא מדין תורה כנודע וכיון דמה שהיו מפין על מצות עשה אינו אלא מדרבנן כדכתב בשם הגאון פרי מגדים (אלא שאין זה פשוט עיין לקמן) הא ודאי טובא איפא בינייהו וכן לפי מה שכתב הרא"ם בספר הראים במצוה רע"ח דהא דהיו כופין אותו הוא דיני קנסות ואין דנין אותו אלא בארץ ישראל אבל לא בחוצה לארץ הרי אם פן יש הפרש גדול בין שאר מצות לרודף: ואני הדל מצאתי שעמד בחקירה זו הגאון מנחת חינוך בפרשת בא ד' ח"י קרוב לסופו אם גם בבא לעבור אלא תעשה היו מפין אותו שלא יעבור ואחר שכתב שגאון ברור ופשוט שגם אלא תעשה היו מפין עד שתצ"נ הוקשה לו מההיא דרודף וכתב ליישב בכמה פנים עיי"ש דב"ק ולפום ריהטא יש לתמוה שגאון פשוט מה שתיירץ ידידי הרב בקהלת שלמה הג"ל וגוף דברי הרב מנחת חינוך הג"ל אביא לקמן באות ק"ו איה"ש ושם אתה מוצא שדעתו היא שגם מה שהיו מפין עד שתצ"נ הוא מן התורה ולפי שיטתו שפיר הוצרך ליישב בענין אחר עיי"ש: פלל מ"ב) פבוש כמבונשל דבר היתר ששקה בכלי של איסור בן יומו מעת לעת אם נאסר מחמת הפלי הנה הרבנים ט"ז ביו"ד סי' ק"ה סק"א ופ"ה שם סק"ב פתבו בשם האו"ה דנאסר והשיגו עליו שהפלי לא נעשה פבוש אלא אחר מעל"ע ואז הוי פליטת הפלי בותן טעם לפגם ומותר בדיעבד והרב פרי חדש כתב דלא פינונו יפה משום דהפבישה היא בסוף מעת לעת ונטל"פ לא הוי עד אחר מעל"ע עיי"ש שמסכים לדינא כדעת האו"ה.

ונראה דלדעת האו"ה אם נשתקה ציר היתר בכלי של איסור בן יומו כדי שיעור פבישתו דהיינו כדי שיתנונו על האור וירתיח ויתחיל להתבשל נאסר הציר (עיין בסי' ק"ה ס"א בדיו חומץ וציר) של היתר אף שלא שקה מעת לעת ובזה אפשר ליישב דברי הרב פר"ח בא"ח סי' תמ"ז ס"ו גבי מלח ששמו במדוכה חמץ שכתב שאפילו היא בת יומא מותר לפי שאף שהמלח חריף כיון שהוא דבר יבש אינו מפליט מה שבלוע בפלים ע"כ ומשמע דאם הנה המלח לח הנה נאסר והיינו משום דאזיל לשיטתו שביו"ד דמסכים לדעת האו"ה דדבר היתר ששקה בכלי של איסור נאסר ובמלח ששמו במדוכה אף שמשמעות הלשון הוא שלא שקה בו מעת לעת מכל מקום אם הנה לח הנה נאסר בשיעור שאוסר בציר וחומץ שהוא שיעור קטן והרב שלחן גבוה שם ס"ק כ"ח דקדק מדברי הפ"ח דאם המלח לח נאסר וכתב על דבריו דלא ידע מנין לו זה וכו' עיי"ש.

ולי הדל יתכן ליישב כמו שכתבתי ואפשר דבזה גם ה"ט"ז ופ"ה מודו דיש לאסור דעד פאן לא נחלקו על האו"ה אלא בחלב תפל דמייירי האו"ה ומטעם דכיון דאין פבישתו אלא במעל"ע הוי טעם הפלי לפגם אבל במלח דשיעור פבישתו בכדי שיתנונו על האור וכו' כ"ע מודו דאסור כיון דנכפש טרם שנעשה הטעם פגום ועיין בפ"ה סי' ס"ט ס"ק

ס"ח ובחכמת אדם פלל ז"ן אות יו"ד וק"ל: ובעיקר מחלוקת הג"ל הנה מרן החבי"ב בכנסת הגדולה שם אות ו' בהגהט"ו אף שצדד ליישב קושיות הט"ז וש"ך על האו"ה דינש לומר דכיון שהפלי מלא אינו מניח לטעם שפפלי ליפגם וכו' מכל מקום כתב דלענין הלכה נקיטין כט"ז וש"ך דהיתר תפל ששקה בכלי של איסור ב"י מעל"ע לא נאסר משום דהוי נטל"פ ובבאר היטב שם ריש סי' ק"ה כתב בשם הרב מג"א ששמע לחלק כמו שכתב בכנה"ג הג"ל ולכן אסור ושפן כתב בבית הלל דאסור דלא פהאחרונים דמקילים עי"ש ואין את"י ספר בי"ה לראות סמוכות שלו דאם הוא על פי שמועתו של המג"א הרי הכנה"ג אף שעלה בדעתו ליישב פן לא נחה דעתו בזה ומסיק להקל בדיעבד גם הרב פרי תואר מסיק כהט"ז וש"ך דמותר החלב שהושם בכלי איסור בדיעבד כדן נותן טל"פ בעלמא והרב יד דוד (ליו"ד) בהגהט"ו אות א' כתב בשם הרב לחם הפנים דנראה מדבריו דמביא ראיה לשמועתו של המג"א ממ"ש ברס"י קל"ז דיינו של ישראל ששקה כ"ד שעות בכלי של יי"ג אסור והיד דוד דחה דבריו דשאני יי"ג פיון דאסור במשהו לא אמרינן ביה נטל"פ מותר ולא אטפל פעת בזה פי הוא מקצוע גדול אם באיסורי משהו אמרינן נטל"פ מותר רק את זה אגיד דלפי הנראה לא ראה דברי הרב פר"ח שם שכתב דאין ראיה מדין זה דיינו כל שמתנישן הוא משביח וכו' לא כן בחלב תפל וכן שאר דברים עי"ש ומרן חיד"א בשו"ת פרי ברקה אות ב' הביא מה שכתב הרב פר"ח דהכבישה הוי בסוף מעל"ע ונטל"פ הוא אחר מעל"ע ולא נתקרה דעתו דהרי קדחה זו כבר יש לה שעה או קרוב שבלעה ויגיע זמן מעל"ע של נטל"פ קודם שהיה פבוש ועוד וכו' וכתב שראיה להרב בני חיי שכתב פן על דברי הפר"ח ושארם לו שגם הרב פרי תואר דחה דברי הרב פר"ח גם מרן מוהרד"ף בס' מזמור לדוד כתב שדברי הרב פרי תואר פנימנו מסיני הם דודאי הפגימה קודמת לכבישה שהרי עד שיגיע המעל"ע של הנחת החלב הוי צונן גמור וכמאן דליתיה דמי וכן כתב הרב חכמת אדם פלל ז"ן אות ט' גם הרב קהל יהודה בד' כ"ה סוף ע"ב כתב דנקיטין פהרפנים ט"ז וש"ך דמותר ושפן דעת רבינו מוהרלנ"ח והרב כנה"ג והרב באר יעקב רס"י ק"ה כתב דאפשר דמה שאוסר האו"ה מייירי דתכף שהסירו האיסור נתנו לתוכו ההיתר דבזה אמרינן דשניהם באים כאחד וכלומר דאם שקה הפלי ריקן מפי הוסר האיסור איזה זמן עד שנתנו בתוכו ההיתר הרי הפגם קודם להכבישה ושרי גם לדעת האו"ה גם הרב חנות דעת כתב דהעיקר כט"ז וש"ך דלא נאסר מחמת פבוש פיון שהפגם קודם להכבישה ובהגהות מוהרל"ח בס"י תנ"א כתב ליישב תמיהת מרן הב"י בס"י תמ"ז (בד"ה פתב רבינו וכו') על רבינו האי דלמה אסר היין שנתנו בעריבה בצונן וכו' משום דשקה בעריבה מעל"ע וכבוש כמבןשל עי"ש שלא ראה דברי הד"מ בס"י תמ"ז אות י"ב בזה ולפי מה שנתבאר אין תירוץ זה נכון דכיון דמסתמא עד שהדיחו ונגבבו העריבה עבר איזה זמן ששהתה העריבה ריקנית קודם שנתנו בה היין הרי אם פן הוי נטל"פ וקודם הפסח דמותר לכולי עלמא פידוע ועיין עוד להרב טורי זנה א"ח סי' תמ"ז סק"ט ובמגן האלף סי' תנ"א סכ"א: ומכל מקום אף שדעת רבנו בתראי הג"ל מסכמת להתיר בחלב תפל ששקה מעת לעת בכלי של איסור בן יומו (משום דעד זמן דהכבישה נעשה פגום כנז"ל) יש פוסקים שכתבו ליישב סברת האו"ה דמה שאמרו פבוש כמבןשל היינו שבולע מעט מעט ורוב הבליעה היא לשבח דאין סברא לומר דכל כ"ד שעות חוץ מרגע אחרון לא בלע כלל

וּבְרַגַע אַחֲרוֹן הוּא בּוֹלַע וְכִינּוֹן שֶׁהַבְּלִיעָה רְנֹבָה פְּכֻלָּה לְשִׁבַח אֲסוּר עֵינָן קֹהֵל יְהוּדָה שֵׁם
בְּשֵׁם חו"י סי' ק"א וּבְמַתְצִית הַשֶּׁקֶל ע"ד הַמַּג"א סי' תמ"ז ס"ק י"ו בְּשֵׁם הַפְּלִיטִי דְהַסְפִּים
לְדַחו"י בְּזֶה וְהָרַב מְסַגֶּרֶת הַשְּׁלֶחֶן סי' ק"ה הֵבִיא מֵה שִׁפְתַי הָרַב הַפְּלִיטִי וְשִׁהֲסִימִים עִמּוֹ
בַּס' בִּי"ה וְתַמָּה עַל הַט"ז דְבַס"י ס"ט ס"ק מ"א מְסַפֵּים לְדִינוֹ שֶׁל הָאו"ה וּבַס"י ק"ה מְשִׁיגוֹ
וּכְבָר תַּמָּה עָלָיו הַפּר"ח וְהָאֲחֲרוֹנִים וְסִימִים בְּמְסַגֶּרֶת הַשְּׁלֶחֶן וְעַל כָּל פְּנִימִים לְדִינָא יֵשׁ לְחוּשׁ
לְדַבְרֵי הָאו"ה פִּינּוֹן דְגָלוּ דְעֵתָם הַפ"ח וּפְלִיטִי וּבַה"י דְהַדִּין עִמּוֹ וְהַט"ז בַּס"י ס"ט סוֹבֵר
כְּמוֹתוֹ וְכֵן נִרְאֶה דַס"ל לְהַלָּה"פ וְאִף שֶׁבְּמִזְמוֹר לְדוֹד פָּתַב עַל דְבַרֵי הַפְּרִי תוֹאֵר דְהַדְבָרִים
כְּנִתְיָנָתָם מְסִינֵי מ"מ אִף דְמְסַתְפֵר לְהַתִּיר טוֹב לְהַחְמִיר וְלְחוּשׁ לְדַבְרֵי הָאו"ה וְצִינּוֹן חֲגוּרַת
שְׁמוּאֵל וְאַרְח מִיִּשׁוּר וְאִין מְצוּיִים אֲצִלֵי הַנֶּה רֹאֵה דְלֹא נָחָה דְעֵתוֹ לְהַקְל בְּזֶה אֲלֹא דְמָה
שֶׁצִּינְרָה סְבַרַת הַט"ז בַּס"י ס"ט לְפִי הַנֶּרְאָה לֹא רָאָה מֵה שִׁפְתַי הַמְנַח"י כָּלֵל י"ב אוֹת י"ד
(הוּבָא בְּאַמְרֵי בְרוּךְ סִי' ס"ט ע"ד הַט"ז הַנְּל) לְיִישָׁב דְבַרֵי הַט"ז דְשִׁאנֵי בַהֲהִיא דַס"י
ס"ט דְהַצִּיר הֵנִי דְבָר חֲרִיף וּמְחִלִי לְשִׁבַח עֵי"ש וְעֵינָן בְּבֹאֵר יַעֲקֹב סִי' ס"ט ס"ט"ז שֶׁהָאֲרִיף
בְּזֶה וּבְחֹק יַעֲקֹב סִי' תמ"ז ס"ק י"ט וּבַס' עֲרוּף הַשְּׁלֶחֶן סִי' תמ"ז אוֹת י"ט הֵבִיא מֵה שִׁפְתַי
הַרְמ"א בַּס"י ס"ט וּמ"ש הַש"ף שֵׁם ס"ק ס"ט דְהַבְּשֵׁר מוֹתֵר בְּדִיעֵבַד דְלֹא נַעֲשֶׂה כְּבוֹשׁ
עַד אַחַר מַעַל"ע וְאִז הֵנִי נ"ט לְפָגֵם וְכַתֵּב עַל דְבַרֵי וְאִנּוֹן לֹא קִי"ל הֵכִי עֵי"ש בַּפּר"ח ע"כ
וּבִיַד דּוֹד סִי' ק"ה בַּהַגְהַט"ו אוֹת א' כְּתַב בְּשֵׁם אַחֲרוֹן חֲבִיב בַּס' שְׁעָרֵי דְעָה סַק"ב שֶׁעֲמַד
עַכ"ד הָאֲחֲרוֹנִים וּמְסִיק דְבַהַפ"מ יֵשׁ לְהַקְל אַחַר שִׁכְפָּה אַחֲרוֹנִים חֲזָקוֹ אֵת דְבַרֵי הַגַּם
דְּאִין רֹאֵה גְמוּרָה לְסְבַרַת הָאו"ה מְכַל מְקוֹם קִשָּׁה לְהַקְל אִם לֹא בַהַפ"מ וּבַשַּׁע"ת סִי'
תמ"ז אוֹת י"ו כְּתַב בְּשֵׁם מְקוֹם שְׁמוּאֵל בְּשֵׁר שֶׁמְלַחְוֵהוּ לְקִיּוֹם לְפָסַח בְּכֻלֵי שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ
חֲמִץ תוֹף מַעַל"ע אִף שְׁנוֹהֲגִים בְּכָל הַמְקוֹמוֹת כְּבוֹשׁ מַעַל"ע בְּכֻלֵי אִיסוּר דְלֹא כַט"ז וְש"ף
י"ל דְקוֹדֵם פָּסַח שָׂרִי וְכו' עֵי"ש: וְרֹאֵתִי בַס' פָּרַם שְׁלֵמָה סִי' ק"ה ד' כ"א אוֹת ו' שֶׁצִּינּוֹן
דְבַרֵי הַט"ז וְש"ף וְסִימִים אֲבָל הַמַּג"א בַּס"י תמ"ז ס"ק י"ו חוֹלֵק עַל הַש"ף וְכַתֵּב דָּאִם הַכֻּלִי
עוֹמֵד רִיקוֹן נִפְגַם הַטַּעַם אֲבָל כָּאֵן שְׁעוֹמֵד הֵיתֵר תְּדִיר א"כ קִבֵּל הַטַּעַם בְּשַׁעַת שְׁבָחוֹ
וּלְאַחַר מַעַל"ע נַעֲשֶׂה כְּמִבּוֹשָׁל וְלִכֵּן אֲסוּר וְכו' עֵי"ש וְהָרֹאֵה יִרְאֶה דְלִיתְנָהוּ לְהִנֵּי מִיָּלִי
בַּמַּג"א הַנְּל וְדַבָר זֶה לְחַלֵּק בֵּין הֵיָה הַכֻּלִי רִיקוֹן וְכו' כְּתַבו הָאֲחֲרוֹנִים בְּשֵׁמוֹ בְּתוֹרָה
שִׁבַע"פ וְלֹא נִמְצָא כְּתוּב בְּסִפְרוֹ וְאֲדַרְבָּא מַמ"ש בַּמַּג"א הַנְּל לְחַלֵּק עַל הַש"ף בְּטַעֲנָה
דְהַפְּגִימָה וְהַבְּלִיעָה בְּאִים פְּאָחַד מִתְבָּאֵר דְלֹא ס"ל כְּחִילוּק הַנְּל וּכְבָר כְּתַב הָרַב מְאָמֵר
מְרַדְכֵי בַס"י תמ"ז ס"ק י"ז דַּמ"ש בְּגִלְיוֹן הַמַּג"א בַּס"י תמ"ב (ע"ד הַמַּג"א בַּסַּק"ט) בְּשֵׁם
הָרַב חֲקֵי חֲזִים לְיִישָׁב קוֹשִׁית מוֹהַרנ"ש עַל הַמַּג"א עַפ"י חִילוּק זֶה אִינוֹ נִכּוֹן דְהָא מְבוֹאֵר
בַּמַּג"א סִי' תמ"ז הַנְּל שְׁאִינוֹ סוֹבֵר כֵּן וְעַכ"ל שְׁאַחַר שֶׁחֲבַר סִפְרוֹ שְׁמַע שְׁמוּעָה זוֹ עֵי"ש
וְרֹאֵתִי בִּיַד דּוֹד הַנְּל שֶׁהַשִּׁיג עַל הַכ"ש בְּזֶה עֵי"ש וּבְשׁו"ת כְּתַב סוֹפֵר יו"ד סִי' ע"ב
הָאֲרִיף בְּדַבְרֵי הַפּוֹס' הַמְדַבְּרִים בְּדִינוֹ שֶׁל הָאִיסוּר וְהֵיתֵר עֵי"ש וּבַס' דְרַכֵי הוֹרָאָה (הַנְּדַפֵּס
מִחֲדָשׁ לְגֵאוֹן בְּדוֹרְנוֹ יצ"ו) בְּחַלֵּק שְׁנֵי פָּרַק מ": וְכֻלֵי הֵיתֵר שְׁנִשְׁתַּמָּה בְּתוֹכוֹ דְבַר אִיסוּר
מַעַל"ע אִם נֶאֱסַר הַכֻּלִי אוֹ אֲמַרִינּוֹ אִין כְּבִישָׁה בְּכֻלִים עֵינּוֹן בַּט"ז וְש"ף רַס"י ק"ה וּמְרַן
הַחֲבִי"ב בַּכְּנֵה"ג הַגְהַט"ו אוֹת ו' הֵבִיא ג"כ מ"ש הָאו"ה דְנֶאֱסַר הַכֻּלִי וְדַקְדַק מְדַבְרֵי הַש"ף
דְּאִף דְנַחֲלַק עַמ"ש הָאו"ה לְאַסוֹרְדְבַר הֵיתֵר שְׁנִשְׁרָה בְּכֻלֵי אִיסוּר מְטַעַם דְאִין הַכְּבִישָׁה
מוֹעֲלַת אֲלֹא אַחַר מַעַל"ע וְאִז כְּבָר הוּא נַטל"פ כַּמֵּש"ל מ"מ בְּמָה שְׁאִיסוּר הַכֻּלִי שְׁנִשְׁרָה
בּוֹ אִיסוּר מַעַל"ע מוֹדָה שְׁשֵׁם לֹא שְׁיִיף נַטל"פ פִּינּוֹן שְׁבָאנּוֹ לְאַסוֹר הַכֻּלִי מִחֲמַת הָאִיסוּר

שנבלע בו פיון שהאיסור אינו מבליע עד מעל"ע הרי באותה שעה קבל הפלי איסור והרי הוא פאילו נתבשל האיסור בתוכו באותה שעה ותמה על מה שמתבאר מדברי הט"ז דגם בתלוקה זו חולק על האו"ה וס"ל דמותר בדיעבד עי"ש שמתבאר דדעתו בתלוקה זו לאסור וכדעת האו"ה ובקהל יהודה ד' כ"ה ע"ג אף שהביא דיש פוסקים דלא ס"ל כהאו"ה ואין הפלי נאסר מ"מ כתב למעשה יש להחמיר כהאו"ה דיש כבישה בכלים ונאסר הפלי עי"ש וקרוב מוהר"י עיניאש בבית יהודה ד' קט"ו ע"א ס"ה כתב דכלי שנשרה בו בשר, שלא נמלח עם שמן ושהה מעל"ע לא נאסר הפלי לפי שלא נאסר הבשר אלא אחר מעל"ע ובאותה שעה טעם הפלי הוא פגום כסברת הט"ז ופ"ה רס"י ק"ה עכ"ל.

וכתב על דבריו הרב ערוך השלחן בסי' תמ"ז אות י"ט דלא דק דהפלי ודאי אסור להשתמש בו דמה שיין פגימה באיסור בעין שהיה פבוש בתוכו וכ"כ רמ"א בסי' ס"ט דהבשר והכלים אסור ועיין להרב חכמת אדם פלל ז"ן אות י"א והרב יבא הלוי ד' מ"ד ע"א כתב דמבואר מדברי הט"ז ופ"ה דלא קשיא ליה על דברי האו"ה אלא אחלוקה דהיתר שנשרה בכלי איסור אבל באיסור שנשרה בהיתר דנאסר הפלי לא ק"ל וכו' וכ"כ הכנה"ג וכו' (תמוה בעיני דהרי בכנה"ג מבואר דמכריח מדברי הט"ז דגם באיסור הפלי חולק על האו"ה וסובר דמותר כמש"ל) ועמד מתמיה על הרב מזמור לדוד דלא נחית לחלק בזה עי"ש ובספר משנת רבי אליעזר ח"ב בזכרונותיו במערכת האל"ף דף ד' אות מ"ט כתב דקי"ל פבוש כמבןשל אפי' בכלים כמו שכתב האיסור והיתר והביאו דבריו הרבנים ט"ז ופ"ה ופ"ח ופר"ת וכנה"ג סי' ק"ה ומתברר מדבריהם דכלהו סברי דכלי של היתר שננתנו בו איסור יותר מכ"ד שעות נאסר הפלי כולו (כבר כתבתי מה שכתב הכנה"ג בדעת הט"ז בזה) וכו' ומסיק להקל במידי דרבנן וכתב שהרב חקרי לב חיו"ד סי' ע"ז חולק על הש"ך וכו' עי"ש והרב יד דוד אות ב' כתב בשם החק"ל שהאריף להוכיח מתורתן של ראשונים דלא אמרינן פבוש כמבןשל לגבי פלי ולא ראה מקום לאסור והאריף תלמוד מפני הכרעת האחרונים ושם באות ה' כתב בשמו דדעת רוב הראשונים דאין כבישה לכלים ואף הרא"ש שסובר יש כבישה הרי סובר דבעי ג' ימים בפלי בדבר שאינו חריף ויש לצרף דעת הסוברים דאין כבישה בפחות משלשה ימים ודעת הסוברים דאין כבישה אלא בחומץ ומלח וציר ואין לאסור בהנאה פי אם בהפסד מועט לחוש להכרעת האחרונים והרב מקנה אברהם במערכת האל"ף אות כ"ג הביא ג"כ מסקנת החק"ל דאינו ברור לומר דיש כבישה בכלים והרב מסגרת השלחן ד' ק"ה ע"א כתב בשם החק"ל בסי' ע"ז ע"ח דהעלה דכלי שנכבש בו איסור צריף הגעלה ויועיל גם בכלי חרס אם אינו דבר חריף וסיים הוא ולדידי צ"ע והרב עיקרי הד"ט א"ח סי' ח"י אות ט"ז כתב ועיין מקום שמואל סי' נ"ב וס"א אי אמרי' בחמץ בפסח פבוש כמבןשל לאסור הפלי כסברת הב"ח שהביא הט"ז להלכה בסי' תמ"ז דיש פמה צדי היתר אף משום חומרת פסח לא התיר אם לא בהסקמת הרב השואל וכתב הוא על זה ולע"ד דע"כ לא נתקרה דעת הרב בענין הפלי משום דאין מליחה לכלים להפליט הפלוע אבל להבליע נלע"ד דלא מספקא ליה ושיש לאסור ודין מליח פרוחם ובכל מקום שוין לאסור הפלי עכ"ל: וכתב בשו"ת שואל ומשיב ח"ג סי' ס' דמה שאמרו פבוש הרי הוא כמבןשל רוצה לומר כבישול דכלי שני דמבליע ומפליט אבל אינו כמבןשל בכלי ראשון עי"ש

שְׁהָאָרִיף וְעֵינָן בְּשׁו"ת פְּרִי צְדִיק סִי י"ט וּבְמָה שֶׁפְּתַבְתִּי בְּקוֹנְטְרִיס אֲסִיפֶת דֵּינִים בְּמַעֲרַכַת
חֶמֶץ וּמִצֵּה סִי ג' אֹת ז': כָּל מ"ג) כְּבוֹש כְּמַבְּוֹשֵׁל בְּשֶׁאֵר אִיסוּרִין הוּא מְדַאֲוֵרֵתָא וּבְבִשְׁר
בְּחֶלֶב מְדַרְבְּנָן וְאִזְלִינָן בְּסַפְקוֹ לְקוֹלָא וּבְסַפְקֵי דְשֶׁאֵר אִיסוּרִין לְחוּמְרָא וְאִם יֵשׁ לְחֶלֶק בֵּין
אִיקְבַּע אִיסוּרָא לְלֹא אִיקְבַּע עֵינָן בִּיּו"ד סִי ק"ה בְּמַפְרָשִׁים עַל הַטּוֹש"ע וּמָה שֶׁפְּתַב הֶרֶב
פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה בְּסִק"ג בְּשֵׁם כּו"פ עֵינָן חֲכָמַת אָדָם כָּל ח"ן אֹת ד' שֶׁפֶן דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים
וְיֵשׁ לְהַתִּיר בַּהֲפ"מ עִי"ש וְהִנֵּה הֶרֶב אֲרַעָא דְרַבְּנָן בְּאֹת צ"ג כְּתַב בְּשֵׁם הָאִיסוּר וְהִתֵּר
דְּסַפְקֵי כְּבוֹש בְּבִשְׁר בְּחֶלֶב אִינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנָן וְהַשִּׁיגוּ הֶרֶב עַפְרָא דְאֲרַעָא שֵׁם דְּלֹא הִנֵּה
צָרִיף לְהִבִּיא מֵהַאֲו"ה כִּי תִלְמוּד עָרוּף הוּא בְּפִסְחִים וּמָרְן חִיד"א בְּיַעִיר אֲזַן מַעֲרַכַת
הַבִּי"ת אֹת ט"ז הַשִּׁיבוּ שֶׁפֶן דְּרַף הָאֲחֵרוֹנִים לְהִבִּיא בְּשֵׁם אִיזָה פּוֹסֵק וְהַפּוֹסֵק הַהוּא מְבִיא
מֵהַש"ס וְכֵן בְּאַמַּת הַאֲו"ה מְבִיא כֵן מֵהַש"ס דְּפִסְחִים וְהֶרֶב מוֹהֲרִימ"ט שֶׁפְּתַב דְּהוּא
מְדַאֲוֵרֵתָא כְּבָר דְּחָה דְּבָרֵי הֶרֶב פְּרִי חֲדָשׁ בְּסִי פ"ז סִק"ב וְעַל כָּל פְּנִים בְּשֶׁאֵר אִיסוּרִין
פְּשׁוּט דְּכְבוֹש כְּמַבְּוֹשֵׁל הוּא מְדַאֲוֵרֵתָא וְדְבָרֵי הֶרֶב מוֹהֲרִימ"ג בְּשׁו"ת בְּיַרְף מִשֵּׁה סִי ל'
גְּבִי כְּבִישַׁת דְּגִים טְהוּרִים עִם טְמֵאִים שֶׁפְּתַב דְּכְבוֹש כְּמַבְּוֹשֵׁל הוּא מְדַרְבְּנָן לְכָל הַפּוֹסְקִים
עִי"ש וְעַל מוֹ מְמַנֵּי דְּמִשְׁמַע דְּכּוֹנְתוֹ דְּבָכָל הָאִיסוּרִין הָא דְּכְבוֹש כְּמַבְּוֹשֵׁל הוּא רַק מְדַרְבְּנָן
וְהוּא תְּמוּהָ וְאִם כּוֹנְתוֹ רַק עַל צִיר דְּגִים דְּאִיִּירֵי בִּיהָ נְמִי אִינוּ פְּשׁוּט דְּהוּא מְדַרְבְּנָן עֵינָן
בְּנו"ב מ"ק חִיּו"ד סִי כ"ו (ד"ה וְעוֹד שֶׁהָרִי) וְעֵינָן בְּשׁו"ת מְגַן שְׂאוֹל סִי ה' ד' ח' ע"ב
וּבְדְבָרֵי הֶרֶב גִּנַּת וְרָדִים חִיּו"ד כָּל ו' סִי כ"ב הַבְּאֲתִי דְּב"ק בְּקוֹנְטְרִיס אֲסִיפֶת דֵּינִים
בְּמַעֲרַכַת הַדְּלָ"ת אֹת ו' וּמִצְאָתִי שֶׁהֶרֶב יָד דּוֹד בְּסִי פ"ז הַגְּב"י אֹת כ"ו שֶׁהִבִּיא דְבָרֵי
הֶרֶב בְּרַף מִשֵּׁה צֵינָן לְעֵינָן בְּדְבָרֵי הַגִּנַּת וְרָדִים הַנְּ"ל אֹתִי כּוֹנְתוֹ לְהַשִּׁיגוּ מִמ"ש הַגִּנַּת
וְרָדִים דְּכְבוֹש כְּמַבְּוֹשֵׁל הוּא מְדַאֲוֵרֵתָא כִּמ"ש שֵׁם מְפֹרֵשׁ עִי"ש וְהָא פְּשׁוּט וּמִן סַפְקֵי
וְאִפְּלוּ בְּסַפְקֵי כְּבוֹש בְּכ"ח דֵּן הֶרֶב כְּנֵה"ג בְּתִשׁוּ"י סִי קכ"ה לְהַחֲמִיר כִּינּוּ דְּהוּי פְּלֹגְתָא
הוּי סַפְקֵי כְּבוֹש וְאִזְלִינָן לְחוּמְרָא אֵלָא שֶׁהֶרֶב עָרַף הַשְּׁלַחַן בִּיּו"ד סִי צ"ח אֹת ד' הַשִּׁיגוּ
דְּהָא דְּסַפְקֵי כְּבוֹש לְחוּמְרָא לֹא נֶאֱמַר בְּבִשְׁר בְּחֶלֶב וְכָל שֶׁפֶן בְּסַפְקֵי דְּפְלֹגְתָא עִי"ש וְכֵן
הֶרֶב פִּר"ח בְּסִי פ"ז סִק"ב שֶׁהַשִּׁיג עַל הֶרֶב מוֹהֲרִימ"ט בְּחִיּו"ד סִי ג' הוּא עַל שֶׁבְּבִשְׁר
בְּחֶלֶב כְּתַב דְּאִסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲבָל בְּשֶׁאֵר אִיסוּרִין פְּשׁוּט דְּסַפְקֵי כְּבוֹש אִסוּר דְּכְבוֹש
כְּמַבְּוֹשֵׁל מְדַאֲוֵרֵתָא וּמָה שֶׁתְּמָה עַל הֶרֶב עַפְרָא דְאֲרַעָא עַל הֶרֶב אֲרַעָא דְרַבְּנָן הַנּו"ל
שֶׁהִבִּיא בְּשֵׁם הַאֲו"ה דְּכְבוֹש בְּכ"ח הוּא מְדַרְבְּנָן דְּלֹא הִנֵּה צָרִיף לְהִבִּיא מֵהַאֲו"ה כִּי תִלְמוּד
עָרוּף הוּא דְּאִי תְּרוּ לִיהָ כְּנֹלִי יוֹמָא וְכו' וּמָרְן חִיד"א בְּיַעִיר אֲזַן הַשִּׁיבוּ דְּהַאֲו"ה גּוֹפִיָה
אִיִּיתִי ש"ס הַנְּ"ל וְכֵן דְּרַף הָאֲחֵרוֹנִים וְכו' הִנֵּה רְאִיתִי לְהֶרֶב עָרוּף הַשְּׁלַחַן בִּיּו"ד סִי פ"ז
אֹת ד' (כְּד"ה וּמְדַבְּרִי) שֶׁהַקְּשָׁה עַל הֶרֶב מוֹהֲרִימ"ט מְסוּגֵיָא זֹ (וְלֹא זָכַר שֶׁכְּבָר הַשִּׁיבוּ
הֶרֶב פִּר"ח) וְכַתַּב דְּאִין מְגוּף הַסּוּגֵיָא רְאִיָה דֵּינֵשׁ לְפָרֵשׁ כִּמ"ש ר' אֶלְחָנָן בִּשְׁה"ג פ' בְּתָרָא
דַּע"א וְכו' וְכֵן הַשִּׁיב שֵׁם (כְּד"ה אֲבָל) עַל דְּבָרֵי הַעֲפ"ד וְיַעִיר אֲזַן הַנְּ"ל וְכֵן הַשִּׁיב עַל
הֶרֶב כְּנֵה"ג בְּסִי צ"א שֶׁפְּתַב עַל מָה שֶׁפְּתַב רַבִּינוּ יְרוּחָם כֵּן בְּשֵׁם רְאֲבִי"ה וְהָרִא"ש וְהָרִי
תִלְמוּד עָרוּף הוּא בְּיַדִּינוּ עִי"ש שֶׁפְּתַב דְּהָרִא"ש וְהָרִא"ם בְּס' הִיִּרָאִים וְהַסְמ"ג וְסו"ת
כְּתַבוּ דְּבִשְׁר כְּבוֹש בְּחֶלֶב אִינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנָן וְהֶרֶב אֲזַן אֶהְרֹן בְּקוֹנְטְרִיס אֲרַעָא סְמִיכְתָּא
תְּמָה עַל הֶרֶב אֲד"ר שֶׁפְּתַב זֶה בְּשֵׁם הַאֲו"ה וְהוּא תִלְמִיד עָרוּף עִי"ש שֶׁנֶּעְלַם מִמֶּנּוּ דְבָרֵי
מָרְן חִיד"א בְּיַעִיר אֲזַן הַנְּ"ל שֶׁפְּתַב דְּרַף כָּל שֶׁפֶן דְּרַף הָאֲחֵרוֹנִים לְהִבִּיא אִיזָה דְּבָר בְּשֵׁם
אִיזָה פּוֹסֵק וְהוּא תִלְמוּד עָרוּף וְהַפּוֹסֵק עֲצָמוּ מִשֵּׁם חֲפַר אֹנְכָל וְאִין זֶה מִן הַתִּימָה וְדְבָרֵי

הם בפרטות בדין זה: והא דקנימא לן דבבשר בחלב הוא מדרבנן ואזלינן לקולא פתב בשו"ת שואל ומשיב ח"ג סי' ס"א דלאו דוקא בספק אם נכבש או לא אלא אפילו בנדאי נכבש ויש ספק אם יש נשים אזלינן לקולא עין שם: ואם באותרוג ספק פבוש אזלינן לחומרא עיין ביגדיל תורה קונטרס ט' סי' כ"ז אות ט' שאלה ותשובה: ולענין שבת אי כובש חשיב כמבשל האריה בזה הרב ט"ל אורות מדף ס"ה ע"ג ואילה ובאר דמה שכתב הרמב"ם בפ"ק כ"ב מהלכות שבת הלכה יו"ד מערב אדם מים ומלח וכו' והפובש אסור מפני שהוא כמבשל פונתו דאסור מדרבנן והביא דברי הר"ן בסוף פ"ק השוכר את הפועלים והרמב"ן הביא עוד ראיה דאמרינן בפ"ק פ"ל הבשר קדרה ש"מלח בה וכו' ומה שתמה הר"ן ע"ז דמוכח דלהר"ן מליח וכובש בשבת אסור מן התורה ושהרבה לתמונה עליו הרב פרי חדש ביו"ד סי' ס"ח ס"ק י"ח (ד"ה עוד הביא) והתפלא מאד דאיך יעלה על הדעת שיהיה פבוש כמבשל בשבת הא בעינן תולדת אש כמ"ש בפ"ק פ"ה ד' מ"א ע"ב ופסחים ד' מ"ח דמבשל בחמי טב"ח פטור דתולדת אש בעינן וכן פתב הרמב"ם בפ"ק ט' וכן פתב בס' היראים במלאכת מעבד וכו' עיש"ב והוצרכתי לרשום תנ"ך דברי הרב הנ"ל (שאינו מצוי כל פה) מפני מראית עין שראיתי להרב כו"ף בס"י ק"ה אות ב' שכתב דמדברי הרמב"ם בהלכות שבת הנ"ל משמע דכובש כמבשל בשבת מדאורייתא ולפי הנז"ל דבר זה לא ניתן ליאמר בדעת הרמב"ם שיהי הוא פסק מ"ש בש"ם דבעינן תולדת אש ועל פ"חין דמה שכתב בפ"ק כ"ב הוא מדרבנן וגם גוף דבריו דמשמע שם בהרמב"ם דהוא מן התורה לא ידעתי פונתו ואדרבא יותר נראין דברי הרב טל אורות שפראה מדברי הרמב"ם דהוא מדרבנן וכונתו מדכתב זה בפ"ק השבועות ולא פתבו בפ"ק המלאכות וצ"ע ומצאתי שהרב חכמת אדם בכלל ח"ן פתב גם כן שהוא מדרבנן והשיג טל הרב כו"ף וכן פתב הרב פתח הדביר בח"ג סי' שכ"א אות ה' ובס"י ש"מ אות ט' ד' ר"ע ע"ב ושם הביא מה שכתב במר וקציעה סי' ש"ף דכובש הוא תולדה דמבשל ותמה על דבריו עיש"ש: ודע דמדברי הרמב"ם בפ"ק כ"ב מהלכות שבת הנ"ל הנה תמיהה לי על מה שכתב הגאון נודע ביהודה במ"ק יו"ד סי' כ"ו (ד"ה ודע) דלא נמצא בהרמב"ם דפוסק הא דאמר שמואל פבוש כמבושל והאריה בזה כיעי"ש ולפי הנראה נעלם ממנו דברי הרמב"ם הנ"ל אף המדקדק בלשונו שכתב דבכל הלכות מאכלות אסורות ברמב"ם לא מצאתי בו דין זה וכו' נראה דכונתו דלענין איסורין שיהיה פבוש כמבושל ויהיה אסור מן התורה זה לא נמצא בהרמב"ם ואין הכי נמי דלענין ביטול בשבת שיהיה אסור מדרבנן (כמו שכתבו הרבנים הנ"ל דהרמב"ם לא אסר אלא מדרבנן) זה ודאי מפורש בהרמב"ם ומצאתי בס' אבני יהושע בדיני נו"ט ברנ"ט בהגהה אות י"ב שכתב דבס' ש"מ רקח סי' י"א ה"ק להנו"ב מ"ש הרמב"ם בהל' שבת פי"ד ה"י והשיב לו לחלק בין שבת לשאר איסורין ע"כ ויש ט"ס וצ"ל פכ"ב מהל' שבת פי בפ"ד אין שייכות מזה: ושם בטל אורות שקיל וטרי לענין בשר בחלב אי פבוש מדאורייתא ודברי הרב המגיה שם תמוהים וכבר עמד על דבריו הרב פתח הדביר בח"ג ד' רל"ב: פ"ל מ"ד) פבוש כמבושל אם נכבש מעת לעת בסירוגין אי מהני להחשיבו פבוש הוא מחלוקת דהרב זכור לאברהם בח"א ד' רי"ג ורי"ד וגם בחלק ג' פתב בשם הרב חקרי לב דחשיב פבוש דלא בעינן שיהיה מעת לעת בצירוף והוא נחלק עליו דלא חשיב פבוש אלא דיש לחוש לדעת הרב חקרי לב משום על צד היותר טוב ואנכי הרוואה להגאונים מוהר"ש זלמן בש"ע

שְׁלוֹ סִי תַע"ג סְעִיף כ"ט וּפּרמ"ג בא"א ס"ק י"ד וּחַת"ס יו"ד סוּף סִי פ"א דְּפָשִׁטָא לְהוּ
דְּלָא הוּי פְּבוּשׁ פְּמְבוּשָׁל אֶלָּא בְּשִׁשָּׁה כ"ד שְׁעוֹת בְּצִירוּף וְלֹא בְּסִירוּגִין עִי"ש וְעִינִין
לְהַרְבָּנִים יַד דְּוֹד סִי ק"ה הַגְּב"י אוֹת ה' יְבֵא הַלְוִי ד' מ"ג ע"ד וּבְמַחְכֵּ"ת הַרְבּ יִשְׁרִי לֵב
ד' י"ט ע"ב שְׁהֵטִיחַ דְּבָרִים נֶגֶד הַרְבּ יְבֵא הַלְוִי הַנְּ"ל אֲשֶׁר לֹא פָּדַת פִּי בְּאַמַּת דְּבָרֵי הַרְש"ך
שְׁהִבִיא הַרְבּ יְבֵא הַלְוִי שָׁם מְאִישׁ לוֹקְחוֹ הַרְמ"א בְּדָרְכֵי מֹשֶׁה שָׁם (וּבְמָה שְׁנַחְלִקוּ בְּסִבְרָא
אִי אֲמַרִי פְּבוּשׁ פְּמְבוּשָׁל בֵּין שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת בְּזָה אַחַר זֶה וְהִיָּה בֵּינֵיהֶן שְׁהִיָּת כ"ד שְׁעוֹת
עִי"ש עִינִין לְהַג' חו"י בְּסִי ק"ה הִבִּיא דְּבָרָיו הַרְבּ פָּסָף נִבְחַר פְּלָל ס"ב אוֹת ז וְדו"ק)
וְעִינִין לְהַגְּאוֹן מוּהַר"מ מְלִיבוּוֹיץ בְּשׁו"ת צְמַח צְדָק הַחֲדָשׁ בַּחֲוִי"ד סִי פ' לְעַנְנִין פְּבִישָׁה
בְּסִירוּגִין וְהַגְּאוֹן פְּתַב סוּפֵר סִי קכ"ב (ד"ה וּבַגּוּף הַדִּין) פְּתַב דְּדָבָר זֶה אֵינּוּ מְפֹרָשׁ
בְּרֵאשׁוֹנִים אֶלָּא הַרְבּ מְנַחַת יַעֲקֹב פְּלָל כ"ד אוֹת ב' פְּתַב פֶּן מִשָּׁם חוֹתְנּוּ דְּלָא הוּי בְּסִירוּגִין
וְהִיָּה נִרְאָה לוֹ דְּתִלְיָא בְּמַחְלֻקַּת רֵאשׁוֹנִים בְּסִי קל"ה סִי"ג עִי"ש ט"ז וְש"ף וְנָה"כ וּמְצָא
שְׁהֵעִיר ע"ז שָׁב יַעֲקֹב סִי ז"ך וּמְסַקְנָתוֹ לְדִינָא כְּסִבְרַת הַמְּנַח"י וּבִיד אֲפָרִים לִי"ד סִי
ס"ט ס"ט פְּתַב בְּשָׁם הַשָּׁב יַעֲקֹב סִי ז"ך דָּאִין נִקְרָא פְּבוּשׁ רַק כ"ד שְׁעוֹת רְצוּפִים וְכַתְּב
שְׁבִשׁו"ת פְּתַר פְּהוֹנָה סִי ל"ו הָאָרִיף בְּזָה וּמְסִיק גַּם פֶּן לְהַתִּיר וְגַם בְּחֻשׁ אִיסוּר
דְּאוּרִיתָא הַמִּיקַל אִף בָּאִין הַפְּסֵד מְרוֹבָה ק הַפְּסִיד ע"כ וְעִינִין לְהַרְבּ פְּרִי מְגִדִים סִי ק"ה
סִי"ה אוֹת ו' (ד"ה פְּמָה) וּבְנוֹעַם מְגִדִים שָׁם פְּתַב שְׁמָצָא בְּנִקָּה"כ סִי קל"ה עַל דְּבָרֵי
הַרְט"ז ס"ק י"ו דְּבְסִירוּגִין לֹא מְהַנִּי פְּדַעַת הַרְבּ מְנַחַת יַעֲקֹב וְדְבָרֵי הַרְבָּנִים הַשְּׁ"י וּנְקָה"כ
הוּבְאוּ בְּמַסְגֶּרֶת הַשְּׁלַחֵן סִי ק"ה דִּין א' וְכַתְּב שְׁנִרְאָה לוֹ לְהַקֵּל כְּשֶׁאִין הַמַּעַל"ע רְצוּפִין
דְּלָא כַּהֲחִק"ל שְׁהַחְמִיר גַּם בְּגִלְיוֹן רֵש"א בְּסִי ס"ט ס"ט"ו בְּדִין בְּשֶׁר שְׁנִשְׁרָה בְּמִים מַעַל"ע
פְּתַב דָּאִם נִתְּנוּ תוֹף מַעַת לַעַת מִים אַחֲרִים אִף דְּבְצִירוּף שְׁהָה מַעַל"ע לֹא נֶאֱסַר וּבְרִישׁ
סִי ק"ה פְּתַב מַעַל"ע רְצוּף אֶבֶל אִם הִיָּה קִצַּת הַפְּסֵק אִם הוּא הַפְּסֵד מְרוֹבָה אִין הַזְּמַן
מְצַטְרֵף וּבְחָ"ל רַעַק"א הִבִּיא דְּבָרֵי הַמְּנ"י וְהַנְּקָה"כ הַנְּ"ל וְכַתְּב שְׁבִשׁו"ת מְעִיל שְׁמוּאֵל סִי
ל"ה פְּתַב פְּמִדוּמָה נוֹהֲגִים לְהַתִּיר אִם נִלְקַח הַחֲתִיכָה תוֹף מַעַל"ע זְמַן מוּעֵט אֲפִילוּ אִם
הַחֲזִיר אַח"כ פֶּל שְׁלֵא נִשְׁרוּ מַעַל"ע בְּלִי הַפְּסֵק גַּם בְּשׁו"ת זְכָרוֹן צְבִי מְנַחֵם סִי י"ג פְּתַב
תְּקֵנָה בְּנִדּוּנָה עַל פִּי דְּבָרֵי הַפְּתַר פְּהוֹנָה הַנְּ"ל וְהַרְבּ עֵיקָרֵי הַד"ט בִּי"ד סִי ז' אוֹת י"ט
פְּתַב עַל דְּבָרֵי הַרְבּ חֲק"ל הַנְּ"ל דְּחוּמְרָא יִתְרָה הִיא וּמָה גַּם בְּכַבוּשׁ בְּמִים וְלֹא בְּחוּמְרָא
יֵשׁ לְצַרְף לְסִנְיָ סְבֵרַת מֵאֵן דְּאָמַר דְּלֹא חֲשִׁיב פְּבוּשׁ פְּלָל כַּמ"ש מְרֵן הַב"י סוּף סִי צ"א
אִף דְּלֹא קֵיִים לָן הָכִי: וְכַתְּב רַב אֶחָד הוּבְאוּ דְּבָרָיו בְּזְכָרוֹן צְבִי מְנַחֵם סִי י"ד (ד"ה גַּם)
דְּעַד פֶּאֵן לֹא פְּתַב הַפְּתַר פְּהוֹנָה דְּבְסִירוּגִין לֹא חֲשִׁיב פְּבוּשׁ אֶלָּא כְּשִׁיְהִיָּה בֵּין פֶּל הַכְּבִישׁוֹת
רַק מַעַל"ע אֶבֶל כְּשִׁנְכַּבֵּשׁ פְּמָה מַעַל"ע אַז אִף דְּלֹא הִיָּה רַק בְּסִירוּגִין מוּדָה דְּדִינוּ פְּכַבוּשׁ
גְּמוּר וְחוּשׁ הָרְאוֹת מַעִיד עַל זֶה וְכו' ע"כ וּמְדָבְרֵי הַחַת"ס הַנְּ"ל מְתַבָּאָר דְּגַם בְּזָה לֹא
חֲשִׁיב פְּבוּשׁ וְצָרִיף לְעִינִין בְּדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים שְׁרִשְׁמָתִי אוּלֵי יִתְבָּרַר מְדָבְרֵיהֶם דְּעַתָּם בְּזָה:
פְּלָל מ"ה) פְּבוּשׁ פְּמְבוּשָׁל אֲפֶשֶׁר לְעֲשׂוֹת סְנִיף סְבֵרַת הַפּוֹסְקִים דְּלֹא מִיקָרֵי פְּבוּשׁ פְּחוֹת
מַג' יָמִים עִינִין לְהַרְבָּנִים שְׁ"ף יו"ד סִי ק"ה סוּף סִי"ב וְגִלְיוֹן רֵש"א וּכְנֻסַּת הַגְּדוּלָּה וְנִכּוּר
לְאַבְרָהָם וְעִינִין פְּרִי מְגִדִים שָׁם בְּמִשְׁבְּצוֹת סִי"א וּבְשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"ג סִי ס"א
מְשַׁנֵּת ר' אֱלִיעֶזֶר ח"ב בְּזְכָרוֹנוֹתָיו ד' כ"ח ע"ד אוֹת ט"ז חֲק יַעֲקֹב סִי תַע"ג סִי"כ הַבְּאִתִּי
דְּבָרֵיהֶם בְּקוֹנְטְרִיס אִסִּיפַת דִּינִים בְּמַעְרַכַּת חֲמֵץ וּמְצָה סִי ט"ו אוֹת ב' עִי"ש וְלַעֲיִל אוֹת
מ"ב (ד"ה וְכִלִּי): וְאִם אֲפֶשֶׁר לְעֲשׂוֹת סְנִיף הַסְּבָרָא שְׁהִבִּיא מְרֵן הַב"י בְּסוּף סִי צ"א דְּלֹא

אָמרינו פּבוש פּמבּוּשָׁל אַלאַ בּחנּמִין הַנָּה הַרְבּ חַקְרֵי לֵב בִּיוֹד סִי פִּוּ פֶּתַב דְּרַבּוּ הַסּוֹבְרִים
כֵּן וּבְעֵיקְרֵי הַדִּי חִיוֹד סִי ז' אֹת יִט פֶּתַב לַעֲשׂוֹת סְבָרָא זֹו סְנִיף עֵיִשׁ וּבְקוֹנְטְרִיס
אַסִּיפֹת דִּינִים הַנּוֹזְכֵר בְּסוּמָה הַבְּאֵתִי דְהַרְבּ מִשְׁנֵת ר' אֲלֵיעֶזֶר עֲשֵׂה סְפֵק סְפֵקָא עַל פִּי סְבָרָא
זֹו עֵיִשׁ וּלְעִיל אֹת מ"ב (ד"ה וְכָלִי): כָּלֵל מ"ו) פּבוש פּמבּוּשָׁל אִי אָמרינוּ בְּמִידֵי דְהִיִּתְרָא
כָּלֵע עֵיִן לְהַגְאֹנִים שׁוֹ"ת מוהרי"מ סִי מ"ד שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"ג סִי ס' וְסִי קנ"ג וּלְמָרְן
הַבִּי בֵּא"ח סִי תנ"א (ד"ה וְכָל פְּלֵי הַשְּׁתִיָּה) בְּשֵׁם הַגַּמ"י וּמְקַנָּה אַבְרָהָם סוּף סִי חל"ק
שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה סִי תמ"ז ס"ק ט"ז שְׁלַחַן גְּבוּהָ סִי תס"ב ס"ק י"א וִי"ג וּבְמַחְצִית הַשְּׁקָל
שָׁם ס"ק י"ו גְּלוּיֹן רש"א רִישׁ סִי ק"ה וּבִס' דְּרַכִּי הוֹרָאָה ח"ב פֶּרֶק מ"ו: כָּלֵל מ"ז)
כְּתִיבָה אִי פְּדוּר דְּמִי לְעַנְן כְּמָה דְּבָרִים עֵיִן שְׁקָלָא וְטְרִיא בְּאַנְרָה בְּעַנְן זֶה בְּשׁוֹ"ת אֹר
לִי בִּסִי ט' וּבְהַשְׁמָטוֹת ד' חל"ק ע"ב וְאֵילָף הֵן לֹו הוּבָאוּ שָׁם מְלַתִּיָּהוּ דְּרַבְּנֵן קִדְּוִישׁ
הַמְּדַבְּרִים בְּזֶה וְעֵיִן עוֹד שׁוֹ"ת רַבִּינוּ עֲקִיבָא ד' קכ"ו ע"ב תְּפִאֲרַת יוֹסֵף בְּשׁוֹ"ת יוֹ"ד סִי
ל' וְצַמַח צֶדֶק הַתְּחַדֵּשׁ בַּחִיוֹד בִּסִי קע"ז אֹת ג' וְסִי קע"ח אֹת ג' וְסִי קפ"ה חֲתָם סוּפֵר
אֵה"ע ק"ב סִי פ"ד וּבְחֻלְקָא ח"מ סִי ע"ט (בד"ה וְגַם הַחֲרָם בְּכֶתֶב) וּבִס' מְצוֹת חֲלִיצָה
בְּבִיאָרוֹ ס"ק צ"ב בֵּית שְׁלֵמָה בִּיוֹד סִי ג' דָּף ו' וְסִימֵן ה' וְסִי ו' שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"א סִי
נ' (ד"ה וּבְעַנְיָן) וּבְמַהֲדוּרָא ג' ח"ב סִי קכ"ה פֶּתַב וְנ"ל וּמ"ש מְעַנְן שְׁבוּעָה בְּכֶתֶב הַנָּה
לְדָבָר הַזֶּה יַחֲרַד לְבָבִי וְרוּאָה אֲנִי שְׁעַל זֶה סְמַכּוֹ כָּל הַשׁוֹ"ב שְׁנִשְׁבָּעִים בְּכֶתֶב וְאַחַר כֵּן
חֲזָרוּ בְּהֵם בְּאַמְרֵם שְׁהִרְבְּנִים יַחְפְּשׁוּלְהֵם הִיִּתֵר שְׁהִיָּה בְּכֶתֶב וְעַל כֵּן תְּפּוּג תּוֹרָה שְׁבָרוּב
הַיָּמִים יְבוּטַל עַל יְדֵי זֶה כָּל שְׁבוּעָה בְּכֶתֶב וּכְבָר הַשְּׁבֵתִי כֵּן וְכוּ' וּמַעֲשֵׂה הַשׁוֹ"ב דְּעִירָנוּ
נוֹדַע לְכָל שְׁאַסְרָנוּ אֹתוֹ ע"י שְׁבוּעָה בְּכֶתֶב עכ"ל וְעֵיִן בְּתְּשׁוּבָה שְׁבִקוֹנְטְרִיס עֵיִן הַיָּמִים
לְהַגְאֹן מוהר"י מְפִאֲדָאוּא (שְׁבִסוּף סְפָרוֹ נַחֲלֵי מִים) סִי ב' וּבְשׁוֹ"ת הַרִי"מ (הַתְּחַדֵּשׁ
שְׁנַדְפֵס בּוּוֹאֲרֵשׁא) לְהַגְאֹן יַצְחָק מֵאִיר בְּחֻלְקָא יוֹ"ד סִי י"ג וְסִי י"ד אַגְוֹדַת אַזּוּב מִדְּבָרֵי
חֻלְקָא יוֹ"ד סִי טו"ב וְסִי ח"י אֹרֵי וְיִשְׁעֵי סִי כ' אַבְרָהָם אֵת יְדוֹ (שְׁבִסוּף סְפָרוֹ נִיעַן אַבְרָהָם)
בְּדְרוֹשׁ שְׁמִינֵי לְהַלְבֶּשֶׂה ד' ז"ן ע"ג עָרוּף הַשְּׁלַחַן יוֹ"ד סִי רכ"א אֹת כ"ג מְשִׁיב דְּבָר
בְּחֻלְקָא יוֹ"ד סוּף סִי ב' בֵּית יַצְחָק לְהַגְאֹן אַבְד"ק פֶּרְעֵמִישְׁלָא יצ"ו בְּחֻלְקָא יוֹ"ד ח"ב שְׁנַדְפֵס
עֲתָה בִּסִי ס"ד וְשָׁם שְׁקִיל וְטְרִי אִי חֲתִימָה בְּמִסִּירַת הַקּוּלְמוֹס חֲשִׁיבָא פְּחֲתָם בְּעַצְמוֹ (וְעֵיִן
לְקַמֵּן בְּאוֹת זק"ן סְעִיף קָטָן ה' וְהֵלָאָה): וּמְצִינוּ בְּש"ס דְּאַמְרוּ לְשׁוֹן כְּתִיבָה וְהַפְּנִיָּה אֲמִירָה
כֵּן פֶּתַב הַרְבּ חַקְרֵי לֵב הוּבָא בְּקוֹנְטְרִיס אַחְרוֹן שְׁבִיִּשְׁרֵי לֵב ד' צ"ח אֹת קס"ג עַל פִּי ש"ס
כְּתוּבוֹת ק"ב ע"ב: כָּלֵל מ"ח) כְּשֵׁר מְצִינוּ דְּקָאֲמַר בְּש"ס כְּשֵׁר אַף שְׁאִינוּ כְּשֵׁר מְשִׁיב אֲלָא
הַפְּנִיָּה דְּמִטְעֵם זֶה כְּשֵׁר וְאִין הָכִי נְמִי דְּמִטְעֵם אַחַר פְּסוּל כֵּן פֶּתַב מָרְן הַבִּי א"ח סִי תַקֵּפוֹ
(סוּף ד"ה כ' הַג"א בְּסוּף ר"ה בְּשֵׁם הַא"ז) וְכִיּוֹצֵא לְזֶה עֵיִן לְקַמֵּן בְּמַעְרַכַת הַמ"ם אֹת
ח' וְעֵיִן תוֹס' בְּזַבְּחִים ד' פ"ג ד"ה הַנְּסִכִּין: כָּלֵל מ"ט) כְּשֵׁר כְּשֵׁרָה אִי מְשִׁמְעוֹת לְשׁוֹן זֶה
הוּא לְכַתְּחֻלָּה אוֹ דִיעֵבַד אַרְשׁוֹן פֶּה קֶצֶת מְקוּמוֹת אֲשֶׁר רְאִיתִי בְּש"ס וּפּוֹסְקִים בְּזֶה.

א) עֵיִן חוֹלִין ד' ח' ע"א אָמַר ר' זִירָא לִיבֵן סַפִּין וְשַׁחַט בְּהַ שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה וְהַנְּרָאָה מִדְּבָרֵי
הַפּוֹסְקִים בְּדִין זֶה הוּא דר"ז לֹא אָמַר אֲלָא בְּדִיעֵבַד אֲבָל לֹא לְכַתְּחֻלָּה וְכֵן פֶּתַב הַרְאָב"ד
ז"ל כְּמוֹ שְׁפֶתֶב בְּשִׁמוֹ הַרִיב"ה בִּיוֹד סִי ט' וְהַר"ן בְּהַלְכוֹת וּמָה שְׁהַקְשָׁה הַרְבּ יֵד דוֹד
בְּהַגְהַת הַטּוֹר אֹת ג' דְּבָרֵי הַרְאָב"ד אֵהְדִידִי מִמָּה שְׁפֶתֶב הַטּוֹר לְמָה שְׁפֶתֶב הַר"ן בְּשֵׁם
הַרְאָב"ד הֵם דְּבָרִים תְּמוּהִים דְּהַרְוָאָה יִרְאָה כִּי הַפֵּל שְׁפָה אַחַת וּדְבָרֵי אַחְדִים וְעֵיִנִיָּתִי
בִּס' שׁוֹנָה הַלְכוֹת ח"ב ד' ל"ז שְׁצִיִן בִּיד דוֹד וְרִאִיתִי דְּמֵאִי דְּשְׁקִיל וְטְרִי הַרְבּ שׁוֹנָה הַלְכוֹת

הוא על דברי הרא"ש בפסוקי הג'ל בשם הראב"ד ולפי הנראה ביד דוד יש ט"ס וק"ל:
(ב) עיין חולין ד' ט"ו ע"ב תניא השוחט במוכני שחיטתו פשרה ונחלקו הפוסקים
להרשב"א וטור יו"ד סי' ז' ומרן והרפ"ח אפילו לכתחלה ולהרפנים רש"ל וב"ח ופש"ף
ופרי תואר דוקא דיעבד ופלוגתיהו בשיטת הש"ס פיעינין בד"ה ולא הכריחו מלשון
פשרה דתני בברייתא שמעת מינה סברי מרנן דאין מלשון זה הכרח והרב יד דוד שם
הגהט"ו אות ג' הקשה על מרן דפסק פהרשב"א שיהיה לו לפסוק דאסור לכתחלה
כדמשמע מהרמב"ם והרא"ש שפיתבו פשרה דמשמע דיעבד עי"ש ולשיטתו היה לו
להקשות על הרשב"א ודעמיה מלשון הברייתא דתני פשרה ואם אין הכרח מלשון
הברייתא גם מלשונם אין הכרח דהם נקטו לשון הברייתא ומה שפירש בברייתא נפרש
בדבריהם וכל הפוסקים הג'ל פתבו דמשמע מלשון הרמב"ם דדוקא דיעבד אבל נדאי
אינו מוכרח כן וכיון דבהרשב"א והריב"ה מפורש דגם לכתחלה שפיר דמי ומידי דרפנן
הוא פסק כן וק"ל (ומ"ש הרב פרי תואר דהרמב"ם פתב דאסור לכתחלה אינו מדוקדק
וכן מה שפיתב הרב פרמ"ג במשפצות ד"ה ודע עי"ש) ומה שהקשה הרב יד דוד שם
להאוסרים לכתחלה מדקי"ל פלישנא בתרא וכו' עי"ש לפי הנראה לא ראה דברי הרפנים
ים של שלמה פ"ק סי' ל"ה וב"ח ופר"ת פמו שיראה הרואה שוב ראיתי מה שפיתב מרן
חיד"א במחזיק ברכה שם וקצת תימה על הרב יד דוד שלא הזכירו: (ג) בפרק ג' דחולין
דף ל' ע"ב תנן אבל אם הוליה ונהביא וכו' פשרה ופסקו הפוסקים ביו"ד סי' ח' דאפילו
לכתחלה שוחטין בספין כל שהוא והרב פרי תואר שם משמע ליה מלשון המשנה דאינו
אלא דיעבד ונדחק ליישב המשנה לדעת הפוסקים עי"ש: (ד) היה נלע"ד פשוט לחלק
בין פשלת פשר או פשרה קאי על הדבר הפועל להיכא דקאי על הפעולה הנפעלת דרף
משל בענייני גט אם נאמר פשר ר"ל דכשר להתגרש בו לכתחלה וכן כל פיוצא לזה ויש
משמעויותו דיעבד כגון חליצתה פשרה משמע דיעבד מדלא אמר חולץ וכן פיוצא לזה
ועיין להרב"ח סי' קכ"ה ס"ה דלשון פשר בגט הוא לכתחלה וכן פתב הרב בית יאודה
אבן העזר סי' י"ד ובחליצה עיין ביבמות ד' ק"ג רע"א החולצת מן הגדול פשרה ומפרש
הרב הנמק"י שם דהיינו דיעבד ושם ע"ב גבי חליצה בסנדל שמאל וכן בסנדל שאינו
שלו אמרינו אימור דאמור רפנן (חליצתה פשרה) בדיעבד לכתחלה מי אמור ועיין להרב
קהלת יעקב במענה לשון ח"ב אות רצ"ט ובאור לי ד' קמ"ג ע"ד ועיין להרב פרי תואר
בסי' ח' שפתב דאי גרסי פשר ומשמעותו על הספין היינו שפשר לשחוט בו לכתחלה
ואי גרסינו פשרה ומשמע טפי דקאי על השחיטה משמע דוקא דיעבד עי"ש והוא תנא
דמסייען וק"ל אולם ראיתי להרב מגן אברהם בסי' תרמ"ז סק"ג גבי ערבה כמושה
שפתב מרן דכשרה פתב הוא דלכתחלה לא יקח אותה ונמשכו אחריו הרפנים מוהרש"ז
בש"ע שלו שם ובית השואבה ד' ח"ק ולפי האמור היה לנו לומר דלכתחלה נמי שרי
ומש"ע הג'ל אין כל כך סתירה משום דמשמע מדבריו שלא פתב כן אלא למצנה מן
המובחר.

והרב מחצית השקל שם פתב בשם הרב אליהו רבא דגם לכתחלה פשר וסיים ומפל
מקום פניו דערבות מצויות יש להחמיר לכתחלה ועיין להרב נודע ביהודה במ"ת אה"ע
סי' קי"ג (ד"ה עוד אני תמה) ועיין במתני' ריש פרק י"ב דיבמות חלצה במנעל חליצתה
פשרה בסנדל שיש לו עקב פשר וכו' לא פריף ותני להו אהדדי וגם ברישא תני פשרה

והדר תני פֿשר לממרא דרישא דיעבד ואידך פֿשר קאי אסנדל והפונה דכֿשר גם לכתחלה לחלוץ בו פֿן נראה לי הדל ודברי הרב תוי"ט שם צ"ע ויש להעיר על הרבנים בית דוד ושושנים לדוד שלא נחתו לזה שוב ראיתי דברי התוס' בד' ק"ב ע"א ד"ה ה"ה דאפילו שפֿתבו פֿדברי הרב בית דוד דאידי דתני שאין לו עקב פֿסול וכו' והוא פֿלא שפֿעלם ד"ק מהרבנים הנ"ל ומדבריהם למדנו שלא לחלק פֿדכתיבנא בעניויתין דהא אי לאו דיש לומר אידי וכו' נראה דהיו מפרשים דסנדל שיש לו עקב הוא דיעבד ולא משמע להו לומר כיון דקאי אסנדל ולא אפֿעולה פֿשר אף לכתחלה כיעי"ש: שוב התבוננתי דאפֿשר לומר דמשום דגירסתם היא בסנדל (בבי"ת) שיש לו פֿשר משמע להו פֿשר כמו פֿשרה אף לגירסת הרי"ף והרא"ש סנדל שיש לו (בלא בי"ת) וכו' שפיר אפֿשר לומר דכֿשר אפֿילו לכתחלה ועיין בים של שלמה שם סי' ה' שפֿתב ג"כ דסנדל שיש לו עקב פֿשר לכתחלה ואידי וכו' ומדבריו למדתי לקיים תירוץ הרב ב"ד שהביא הרב שושנים לדוד שם דאף דמה שהכריח מארפֿובה דחאו הרב שם מפֿל מקום יש הכרח ממנעל דתנו חלצה במנעל חליצתה פֿשרה ואיפא למ"ד בש"ס דחולצין לכתחלה ועל פֿרחין דבמתני' הוא אידי דאנפֿליא כמו שפֿתב בים של שלמה שם עיין שם: פֿלל נו"ן) פֿל המשנה ממטבע שפֿטבעו חכמים בפרכות אינו אלא טועה בשדי חמד ח"א בקונטרס אסיפת דינים במערכת פֿרכות סי' א' אות י"ב וט"ו ול"ו רשמתי בענין זה: פֿלל נ"א) פֿלאי הפֿרם כיון דלא פֿתוב בהו לשון אכילה נסתפק הרב פֿרי מגדים בגנת נרדים שלו פֿלל ח"ן אם לוקה אפֿילו על חצי שיעור ועיין בשו"ת שואל ומשיב מ"ק ח"א סי' י"ז מה שהאריך לפֿלפל בזה: פֿלל נ"ב) פֿני מתניתין האמור בירושלמי משמע ליה להרב אליהו רבא דכונת הירושלמי לפֿסוק הלכה פֿן ושעל זה סמך הטור לפֿסק הלכה ומרן חיד"א בברכ' יוסף א"ח סי' ה"ן אות ב' פֿתב על דבריו דאינו מוחנור ואין פֿונת הירושלמי לפֿסוק הלכה פֿלל עי"ש גם הרב מאמר מרדכי שם (ד"ה הגם הלום) פֿתב על דברי האליהו רבא דאין פֿונת הירושלמי לפֿסוק הלכה רק לפֿרש פֿן אמיתות המשנה והביא מה שאמרו בירוש' בפֿרק במה מדליקין המכבה את הנר מפני שהוא מתקרא וכו' פֿני מתני' מפני עכומ"ז של ספנה וכו' והיינו לאוקמי מתני' חסד סי' רס"ט וסי' ס"ז להרב שע"א ועיין בני חיי בח"מ סי' ר"ח ובי"ד סי' של"ד עכ"ל ומפֿל הספרים הנ"ל אין גם אחד מצוי אצלי למען דעת במאי קמפלגי הרב שער אפרים והרב שפֿנגדו ובס' זכור לאברהם אביגדור ראיתי שהביא הרב (פֿדף צ' ע"ג ועמוד ד' ובד' צ"א שקיל וטרי בזה עי"ש) הוכחת הרב שע"א מדאמרין בכתובות ד' פ"א ע"ב כיון דאמור רבנן לא ליזבין אי זבין לאו זבין אמנם דחה ראיתו ותנרף דבריו דאבני ורב יוסף חלוקים בפֿירוש אמרם לא ימפור דרב יוסף סבר דפֿירוש לא ימפור הוא שהפסידו רשותו וזכותו מנכסים הללו לענין שאם מכרן אינו מכורין ואבני סבר דלא ימפור הוא ציווי לומר שאם בא לימלך אמרינן ליה לא תזבין אבל אם לא נמלך ומכר לא הפקיעו חכמים מכירתו ואם הנה מודה רב יוסף דפֿירוש לא ימפור הוא ציווי אף הוא הנה אומר דאם מכר מעשיו קיימים משום דבדרבנן לא אמרינן אי עביד לא מהני וציינן לדברי התוס' בקידושין ד' ה"ן ד"ה אין לוקחין שהקשו אמאי תני לשון אין מתחללין דמשמע אפֿילו בדיעבד לא מהני הא אמר בכל דוכתא דכל דבר שהוא דרבנן בדיעבד מהני ואם פֿן מחללין מיבעי ליה עי"ש בד' צ' ע"ג וע"ד ובדף צ"א ע"ב רצה להביא ראיה דגם בדרבנן סובר רבא דאי עביד לא מהני

מדאמר רבא בזבחים ד' ע"ד השתא דאמור רבנן לא ליקרוב אי אקריב לא מרצי ודחי דהתם טעמא משום דחוי דכיון דנדחה שוב אינו נראה וזה שינה גם בנדחה שלא מחמת איסור דאורייתא או דרבנן ועוד דאפשר רבא כר"י סבירא ליה דכל היכא דבעינן ראוי צריה שיהא ראוי גמור אפילו מדרבנן משום הכי קאמר דלא מרצי ואין הטעם משום דאי עביד לא מהני אלו תנרף דב"ק ועם שהרב הסמ"ע בס"י ר"ח סק"ג מבין מסוגיא דכתובות ה"ל דגם באיסורין דרבנן אי עביד לא מהני ומיישב על פי זה דעת ההגהות מרדכי בסוף שבועות ס"י תשפ"ד בשם הר"י בר' פרוץ דהנשבע שלא למכור ומכר אין במעשיו פלוגה הנה הרב זכור לאברהם שם בעמוד ד' נרגש מההגמ"ר ה"ל ומיישב דבריו בענין שאינו סותר מה שכתב דרבנן אי עביד מהני עי"ש וחי' דיוש הוא שלא זכרו שריים דברי הסמ"ע בזה גם הגאון חתם סופר בחלק יו"ד ס"י ו' דחה הראיה מדאמר רב יוסף בכתובות פינו דאמור רבנן לא ליזבין וכו' עי"ש: ובתשובות רבינו עקיב"א ס"י קכ"ט פתב (בד' קכ"ד סוף ע"ד) ד"פה פתב הפנים מאירות בח"א ס"י ל"ד דהתם הוא הפקעת זכותא דאחרני ובה פינו דחסו חז"ל ואמרו שלא להפקיע זכותא גם דייעבד לא מהני ובד' קכ"ה ע"א צדד לומר דהתוס' לית להו פסברת הרב פנים מאירות וסברי כדמשמע פשט דברי הש"ס בכתובות ה"ל עי"ש ובס"י קע"ד ד' קס"ה ע"ד (בד"ה אף עכ"ז) פתב דיש לומר דבעבירה דרבנן אמרינן אי עביד מהני ואינו דומה להיא דריש פרוק האשה שנפלו דאמרינן פינו דאמור רבנן לא ליזבין לא הוי זבינא דהתם דאמרי לא ליזבין דלא להפקיע פח הבעל להפסידו בזה אלמנה פח הבעל אף אם מקרה לא הוי זבינא להפקיע פח הבעל אבל בעלמא מצד עבירה י"ל דאי עביד מהני בדרבנן עכ"ל וכיונה דעתו בתשובה זו לדברי הרב פנים מאירות שהביא בס"י קכ"ט ה"ל: גם מצאתי להרב חתם סופר בחלק ח"מ ס"י ע"ט שכתב דהא דרב יוסף אינו ענין לכל דאמר רחמנא לא תעביד וכו' וז"ל (בד"ה תו מיייתי) דאשכחן רב יוסף סבר פינו דאמור רבנן לא ליזבין וכו' ובט"ז א"ח ס"י תקכ"ד ובח"מ ס"י ר"ח עירב זה עם מה דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ובמח"כ לא דק דהתם עביד איסורא והקא איירי בדיני ממונות מטעם הפקר בית דין אי עבדי תקנתם מעיקרא שאם מכר קיים או גם להפסיד מיקרי בדיעבד ועיין סמ"ע ס"י רל"ד סק"ד ופ"ה יו"ד ס"י קי"ט ס"ק כ"ד ובהא מייירי רב יוסף ולית הלכתא פנותיה ועיין זבחים ע"ג ע"ב השתא דאמור רבנן לא נקריב וכו' ולא קימא לן פטעמיה דרב יוסף עם שבגוף הדין הלכה פמותו וכו' אף לא מטעמא וכללא דידיה וכו' עי"ש והרב פרי מגדים במשפצות ס"י קכ"ח ס"ק ט"ל פתב דקיימא לן גם בדרבנן אי עביד לא מהני עיין סמ"ע ס"י ר"ח עכ"ד שם בסוף האות (בד"ה ולפ"ז) וכן פתב באשל אברהם ס"י ע"א אות ה' דכי קימא לן כרבא דלא מהני הוא אפילו בדרבנן (אמנם מיחלפא שיטתיה בזה דבס"י קל"ה באשל אברהם ס"ק ט' לא החליט לומר דגם בדרבנן לא מהני שכתב וז"ל או אף למ"ד לא מהני י"ל בד"ה הא בדרבנן מהני עכ"ל) ועיין בדברי הרב אהל יעקב שהבאתי לקמן בד"ה ואדרבא גם הרב חתם סופר בחלק ח"מ ס"י ק"ד פתב פינו דמספק אסור לשפור דספ' דאורייתא לחומרא שוב הוי כל מאי דאמ"ר לא תעביד ולא מהני ואפילו להרמב"ם דספקא דאורייתא לחומרא רק מדרבנן מפל מקום הא גם מאי דאמר רבנן לא תזבין לא הוי זבינא כדאמר רב יוסף בהכותב עי"ש (בד"ה ועוד בלשון) לענין שזכר בית שהחזיק בו חבירו שיש ספק חרם וספק איסורא לחומרא

ולכאורה דבריו סותרים למה שכתב ב"ד סי' ו' (בד"ה הנה פל) דהתם טעמא פיון
שהוא דברים שבין אדם לחברו פיון דאמור רבנו לא ליזבין הפקירו פחו שלא יהא לו
פח למפור ופקר ב"ד הפקר וכו' וסיים מתוך הדברים למדנו שצדקו דברי הג' מוהר"י
הורוויץ בנוב"י קמא סוף סי' ע"ו דבדרבנו לא אמרינו אי עביד לא מהני ולחנם השיג
עליו הנוב"י ססי' ע"ז עכ"ל וצ"ע: והרב מים רבים בתשו' לחלק א"ח סי' ל' (בד' כ"א
ע"ד) אף הוא הנה מתפונן להכריח מסוגיא דכתובות ה"ל דגם בדרבנו אי עביד לא מהני
ותמה על מה שפסקו הפוסקים דמקח שנעשה באיסור המקח קיים והא קמא לן דגם
בדרבנו אי עביד לא מהני וכתב לדחות דההיא דכתובות אינו דבר כללי אלא דוקא ביבמה
כדמוכח התם שכתבו התוס' שהחמירו ביבמה לפי שלא כתב לה כל נכסיה אחרת
לכתובתה ולכך תקנו שאינו יכול למפור כלל ואם פו נראה דבעלמא לא אמר רב יוסף
אי זבין לא הוי זביני ומצינו להחזיק בחילוק ה"ל דשאני מילי דאורייתא ממילי דרבנו
וכתב שמצא להרב גור אריה הלוי בח"מ סי' ר"ח בשם הרב עזריאל דנאנה שחלק בין
איסור דאורייתא לאיסור דרבנו וכתב (הרב מים רבים) ונ"ל ונראה דמוכרח החילוק
הנ"ל משום דאי לא תימא הכי רבא גופיה פליג דידיה אדידיה דבפרק אינהו נשף ד' ס"ה
ע"א אמר האי מאן דמסיק זוי דרביתא מחבריה ויהב ליה גלימא בגנייהו כי מפקינן
מיניה הרבית גלימא מפקינן מיניה כי היכי דלא לימרו קא מיפסי בגלימא דרביתא משמע
הא לאו האי טעמא הויא מכירה מעלייתא גם בפרק מרובה דף ע' ע"ב מוכח דמכר שנעשה
באיסור פשאין המיתה והמכר באים כאחד המכר קיים (גבי גנב ומכר בשבת) ואי תבע
ליה לוקח אמרינו ליה זיל שלים נמצא דאי לא מחלקינן פנ"ל גיתוסף לנו קושיא אחרת
היינו הסתירה שיש בדברי רבא מדידיה אדידיה ע"כ תנרף דב"ק ולי ההדיוט מלבד שאין
מהוכחות אלו הכרח לחלק בין איסור דאורייתא לדרבנו לפי הפללים שנאמרו בעיקר דין
זה דאי עביד לא מהני וכאשר יבואו להלן בס"ד ועוד איני מבין בענייני הוכחתו מההיא
דפרק אינהו נשף דהתם ברבית קצוצה של תורה דמוציאין בדינינו איירינן והדר קושיא
דרבא אדרבא דס"ל בעלמא אי עביד לא מהני והכא סבר דזביני זבינא אי לאו טעמא
דשלא יאמרו קא מיפסי בגלימא דרביתא וצ"ע: ומפל מקום דעת הרבנים מים רבים וגור
אריה בשם הרב עזריאל דיש לחלק בין מידי דאורייתא לדרבנו והרב מלא הרועים
במערכה זו אות ח' נראה דמיסתמיה ואזיל כמאן דאמר דגם בדרבנו לא מהני רק שיש
לחלק בנושאים ועיין שם באות ט"ו וט"ז וי"ז ושם הביא מה שכתב בשושנת העמקים
בשם מוהר"ח גאלי פאפא דבדרבנו אי עביד מהני וכתב שאין דבריו מוכרחים וראיה
מהשה"ג בסוף פרק משילין מדמקשי על הרי"ף שהביא הירושלמי דהקנאה בשבת הויא
הקנאה מהא דאי עביד לא מהני וכן הקשה מהלואה ביום טוב וכו' והני מדרבנו נינהו
ע"ש ואיני מבין בענייני מה זה תדע מן הקושיא והרי שיערי תירוצים על קושיא זו לא
ננעלו כמו שהאריכו כל הרבנים ליישב דברי הרי"ף שפמותו פסקו הרמב"ם והפוסקים
על פי כמה חילוקים שחלקו בזה ואם פו אין לנו להכריח מזה דאית לן למינקט דגם
בדרבנו לא מהני ולא הנה לו לכתוב בלשון ראיה (דלא מהני) רק הנה לו לומר שהשה"ג
סובר דגם בדרבנו אי עביד לא מהני: עוד כתב שם (במלא הרועים) בהגהה ונראה להביא
ראיה דמהני בדרבנו מדאמרינו ביבמות כ"א ע"א ביאת פהן גדול באלמנהפטר צרתה
וכן בפצוע דכה אם בעלו קנו משום דמדאורייתא עשה דוחה ל"ת רק דרבנו גזרו ביאה

ראשונה אטו שְׁנֵי־אֵלֶּמָּה דְּבִדְרָבָנָן אִי עֶבֶד מְהֵי וְהָאֲרִיף קִצַּת בְּזָה עֵי"ש וּבְעֵינֵי תִי לֹא זְכִיתִי לְהֵבִין דְּב"ק דָּאִי טַעְמָא דְּהֵתָם מְשׁוּם הֵכִי הוּא קִשְׁיָה הָרִי יָבָם קוּנְהָ אֶת יִבְמָתוֹ אֲפִילוּ בָּא עֲלֵיהָ כְּשֵׁהִיא גִדָּה וְכֹן קִדְוִישֵׁין תּוֹסְפִין בְּחִיבֵי לְאוּיִן לֹא שְׁנָא קִדְשׁ בְּכֶסֶף וּשְׁטֵר לֹא שְׁנָא קִדְשׁ בְּבִיָּאָה וְאִף עַל גַּב דְּהוּנָא בִּיָּאָה אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה מְהֵנָּה וְלֹא אֲמָרִינָן דָּאִי עֶבֶד לֹא מְהֵי וְאִם כֵּן בִּיָּאָה פִּתְּנָן גְּדוּל בִּיבְמָתוֹ אִף אִם הֵיָתֵה אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה הֵיָתֵה פּוֹטְרַת צְרִתָּה וְעַל פְּרָחִין לֹא מְשׁוּם דְּבִדְרָבָנָן אִי עֶבֶד מְהֵי אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁאָר חִלּוּקִים שְׁנֵאֲמָרוּ בְּדִין זֶה וְעֵינָן לְהֵרֵב שְׁעַר הַמִּלְוָה בְּהִלְכוֹת אִישׁוֹת בְּקוֹנְטְרִיס חֲנוּפֵת חֲתָנִים סְעִיף ט' וְעַל כָּל פְּנִים דַּעַת הֵרֵב מְלֵא הַרְוֵעִים נוֹטָה דְּגַם בְּדְרָבָנָן אִי עֶבֶד לֹא מְהֵי וְאֵהִיא דְּאֵלְמָנָה לְכַה"ג כְּתִב דְּהֵתָם שְׁאֲנֵי מְשׁוּם דָּאִם נֹאמֵר לֹא מְהֵי הֵי עֲקִירַת דְּבַר תּוֹרָה בְּקוּם עֲשֵׂה וְכו' וְצִדְד עוֹד בְּזָה עֵי"ש וְכֹן דַּעַת הֵרֵב תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל (פִּירוּשׁ הַמְּשֻׁנִּיּוֹת) בְּחִדְוִישֵׁים שְׁבִסוּף פֶּרֶק ג' דְּמַס' סוּפָה אֲמַאי דַּתְּנָן בְּמִשְׁנָה ב' וְאִם מִיַּעֲטוּן כְּשֵׁר שְׁהִקְשָׁה בְּשֵׁם מֵר אָבִיו דְּכִינָן דְּאֲמָרוּ אִין מְמַעְטִין בִּי"ט אֲמַאי כְּשֵׁר וְהָרִי כָּל דְּאֲמַר רַחֲמֵנָּה וְכו' הוּא אֲפִילוּ בְּדְרָבָנָן כְּדְאֲמָרִינָן כִּינָן דְּאֲמָר רַבָּנָן לֹא תִיַּזְבִּין וְכו' וְתִירֵץ דְּשְׁאֲנֵי הֵכָא דָּאִין אִיסוּר מְצִד עֲצָמוֹ אֲלֵא מִפְּנֵי הַיּוֹם עֵי"ש: אֲמָנָם הֵרֵב זְכוּר לְאַבְרָהָם שֶׁם הַכְּרִיחַ דְּלֹא אֲמָרִינָן הֵכִי בְּדְרָבָנָן מְדְאֲמָרִינָן בְּפֶרֶק קָמָא דַּתְּמוּרָה בְּמַסְקָנָא דְּאִיכָּא בֵּין אַבְיִי וְרַבָּא הָא דְּאֲמַר ר' אֲלֵעָזָר רַבִּית קִצּוּצָה יוֹצֵאָה בְּדִינֵים אֲבָב רַבִּית אִינָה יוֹצֵאָה בְּדִינֵים אֲלֵמָּה דְּבִאֲבָב רַבִּית אִי עֶבֶד מְהֵי וְהֵרֵב מְקַנָּה אֲבָרָהָם בְּסִי' קַמ"ז (בְּד"ה וְלְכֹאֲרָה) כְּתִב לְדַעַת מְרָן בְּש"ע יו"ד ס' כ"א ס"ב שְׁסוּבֵר דְּבִדְרָבָנָן אִי עֶבֶד מְהֵי וּמִיַּשְׁבַּב בְּזָה קוֹשִׁית הֵרֵב יָד מְלֵאכֵי ס' שִׁמ"ד עַל הֵרֵב חֲזוֹן נַחוּם (וְהֵיָה בְּהֵיחַ שְׁדַעַת מְרָן שְׁטַבִּילַת כְּלִים דְּרַבָּנָן וְאִינוּ פְּשׁוּט לּוֹמֵר כֹּן כְּמוֹ שְׁמַתְבָּאָר מִמָּה שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל בְּמַעְרַכַת הַטִּי"ת אוֹת ב' וְנִעְתַּק בְּס' שְׁדֵי חֲמֵד ח"א בְּחֻלְק דְּבָרֵי חֲכָמִים ס' י"ג עֵי"ש) אֲמָנָם בְּסִי' קַמ"ח (בְּד"ה כְּתִב הֵרֵב) כְּתִב בְּשֵׁם הֵרֵב אֲדַמַּת קוֹדֶשׁ ס' ע"ז ד' קַנ"ח ע"א דְּאֲפִילוּ בְּמִלֵּי דְּרַבָּנָן אֲמָרִינָן אִי עֶבֶד לֹא מְהֵי זוּלַת כְּשִׁפְיָרְשׁוֹ דְּהֵם אֲמָרוּ וְהֵם אֲמָרוּ וְאִינוּ מְצוּי אֲצֵלֵי לְעֵינָן בְּדַב"ק מְנָא לִיָּה לּוֹמֵר כֹּן בְּהַחֲלֵט: וְאֲדַרְבָּא לְעוֹמַת זֶה חֲזָה הַנּוּיַת לְהֵרֵב אֵהֵל יַעֲקֹב בְּד' ז"ן (מְד"ה הָא) שְׁסוּבֵר דְּמַסְתְּמָא בְּכָל מִיַּדֵּי דְּרַבָּנָן אֲמָרִינָן אִי עֶבֶד מְהֵי זוּלַתִּי הֵיכָא שְׁפִירְשׁוֹ דְּלֹא מְהֵי וְהוּא שְׁשֵׁם הֵבִיא מֵהַ שְׁפַתְבֵּי הֵרֵב מוֹהֲרִימ"ט בַּח"א ס' ס"ט דְּהָא דָּאִי עֶבֶד לֹא מְהֵי הֵינּוּ דְּנוֹקָא בְּדָבָר שְׁאִם נֹאמֵר לֹא מְהֵי נִתְקַן הָאִיסוּר וְיִהְיוּ דְּבָרֵי תּוֹרָה קְיָיִמִים כְּמוֹ תְּמוּרָה דָּאִי לֹא דְּגִלֵי קָרָא וְהֵיָה הוּא וְתְּמוּרָתוֹ יִהְיֵה קִדְשׁ הָוָה אֲמִינָא דְּאִינוּ מוֹמֵר וְיִהְיוּ מַעֲשֵׂיוּ בְּטָלִים וְדְּבָרֵי תּוֹרָה קְיָיִמִים אֲבָל בְּדָבָר שְׁאִף אִם נֹאמֵר דָּאִי עֶבֶד לֹא מְהֵי לֹא נִתְקַן הָאִיסוּר בְּזָה דְּאִיסוּרָא דְּעַבְד עַבְד כִּי הָא לֹא אֲמָרִינָן אִי עֶבֶד לֹא מְהֵי אֲלֵא הַמַּעֲשֵׂה קְיָיִם אִם כֹּן לְפִי זֶה יֵשׁ לְלַמּוֹד דְּלֹא אֲמָרִינָן אִי עֶבֶד לֹא מְהֵי אֲלֵא בְּאִיסוּרִין דְּאוּרִיתָא דְּנוֹקָא וְהֵכִי דִּיִּקָּא לִישְׁנָא דְּכָל מַלְתָּא דְּאֲמַר רַחֲמֵנָּה מְשׁוּם דְּבִדְאוּרִיתָא הוּא דְּמַשְׁפַּחַת הָאִיסוּר בְּגוּף הַמַּעֲשֵׂה וְשִׁנְתְּקוֹן הָאִיסוּר עַל יְדֵי בִּיטוּל הַמַּעֲשֵׂה אֲבָל בְּאִיסוּרִין דְּרַבָּנָן לֹא מַשְׁפַּחַת לְעוֹלָם שְׁיִהְיֵה הָאִיסוּר בְּגוּף הַמַּעֲשֵׂה וּמִמִּילָא דְּאִין הָאִיסוּר נִתְקַן עַל יְדֵי בִּיטוּל הַמַּעֲשֵׂה וּמִפְּנֵי זֶה כְּתִבוּ הָרִי"ף וְהָרָא"ש בְּסוּף מַסְכַּת בֵּיצָה עַל פִּי דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְּמִי שְׁעֵבֵר וְהִקְנָה לְחֻבְרוֹ מְקַרְקְעִי אוּ מַטְלִטְלִי בְּשִׁבְתָּ יוֹם טוֹב הַקְּנָאָתוֹ הַקְּנָאָה וְכֹן פְּסִקִּין בַּח"ח ס' שִׁל"ט ס"ד וּבְחֻשָׁן מְשֻׁפֵּט סוּף ס' קַצ"ה וְסוּף ס' רַל"ה וְכְתִב דְּמִמָּה שְׁפַתְבֵּי בְּהִגְהוֹת מְרַדְכֵי סוּף פֶּרֶק ג' דְּשְׁבוּעוֹת בְּשֵׁם הַר"י בַּר פֶּרִץ מַתְבָּאָר דְּגַם בְּדְרָבָנָן אֲמָרִינָן

דלא מהני וכן נראה דעת הסמ"ע והט"ז בח"מ סי' ר"ח וכן פסק הרב שער אפרים סי' קי"ג והיינו משום שנמשכו אחר סברת הר"י בר פריץ אבל באמת התוס' והרא"ש חולקים על סברתו וכותייהו אית לן למינקט וכן פסק השלטי הגבורים שם וכן פסקו הרבנים ש"ף בח"מ סי' ר"ח ופרי חדש ב"ד סי' א' ס"ק ל"ח בקונטרס אחרון וסיים וכתב וכן עיקר וכן פסק הרב מוהרשד"ם ב"ד סוף סי' קמ"ב ואף שפסי' קט"ז כתב דגם בדרבנן אי עביד לא מהני לא כתב פן אלא לדעת הר"י בר פריץ ונגיד עליו רעו תשו' דסי' קמ"ב עי"ש וכתב ואף שמצינו בכמה מקומות בדברי חכמים שאם עשה אינו עשוי אין לה אלא מה שאמרו בפירושו אלו תורף דב"ק הרי דמסתמא אית לן למימר במידי דרבנן אי עביד מהני שלא בדברי הרב אדמת קדש דמסתמא בדרבנן נמי אי עביד לא מהני זולת במקום שפירשו דמהני (מה שדקדק הרב אהל יעקב מלשון דאמר רחמנא עיין לקמן במערכת הרי"ש אות ט"ל הנה הבאתי מה שכתבו הרבנים קהלת יעקב במערכת התי"ו אות שי"ג ומוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו למס' מציעא על דברי התוס' ב"ב ד"ה לא זפי ליה רחמנא בשם הרמב"ן בס' המצות בשרש א' שיש מקומות בש"ס שנאמר לשון זה אדברים דרבנן וראיתי עתה בס' חתן סופר ד' קמ"ו אות ל' שכתב בשם מר זקנו רעק"א שדקדק מלשון רחמנא למעט דרבנן ודחה זה על פי דברי הרמב"ן ועוד דאפיי הוא דאמר מלת רחמנא והוצרך לומר רחמנא לריבותא וכל שכן בדרבנן מהני ורבא לא הזכיר מלת רחמנא כלל רק ורבא אמר לא מהני ויוכל להיות דקאי אתרוניהו הפלולים בדברי אפיי דבין בדאורייתא בין בדרבנן אי עביד לא מהני עי"ש מה שפלפל בעיקר כלל זה ודבריו נאמנו מאד ושפתים ישק משיב דבריו נכוחים) ועיין לקמן באות ז"ן בד"ה והרב פרי חדש מה שכתבתי על דברי הרב אהל יעקב הללו: ועוד קשה לדברי הרב אדמת קדש דמסתמא בדרבנן נמי אמרינן אי עביד לא מהני זולת במקומות שפירשו חז"ל דהם אמרו והם אמרו דמלבד דמדברי התוס' בקידושין ד' ה"ן ע"ב ד"ה אין לוקחין הנ"ל קשה לדבריו שהרי כתבו דבכל מקום בדרבנן בדיעבד מהני ועוד לפי דבריו אם פן מאי מקשי אפיי לרב יוסף (בההיא דכתובות ד' פ"א ע"ב) וכל היכא דאמור רבנן לא לזבין וזבין לא הוי זביניה ונתנו ב"ש אמרים תמפור ובית הלל אמרים לא תמפור אלו נאלו מודים שאם מקרה ונתנה קנים ומאי קושיא אימור דאמר רב יוסף בסתמא והכא שאני דאמור בפירושו אם מקרה ונתנה קנים ומצאתי להגאון שואל ומשיב בספרו ז' שאול בסי' ר"ל סוף סק"ב שכתב בשם הרבנים מוהרשד"ם ושער אפרים שהקשה בגוף הסוגיא דמאי מקשי אפיי מהמשנה נימא שאני התם דהם אמרו והם אמרו והוא כתב דלא קשיא מידי דאטו ב"ש וב"ה אמרו בעצמם שאם מקרה קנים רבי הוא דדייק פן דלא נחלקו אלא לכתחלה ומה שהוציא רבי מדבריהם דבדיעבד מועיל יש לומר פיון דלא חשיבנא הך גם פן בקולי ב"ש וחומרי ב"ה דלא מנה בעדויות רק ששה על כרחנן דבדיעבד מכרן קנים ועיין בתוס' בד' ע"ח בד"ה שנפלו שנדחקו בהירושלמי והרי"ף (בסוף הפרק) כתב דכונת הירושלמי פיון דבדיעבד מקרה קנים לכך לא מנינהו ולכן שפיר מקשי אפיי למה לא יהא לב"ה מקרה בטל אף דיעבד וכתב שמצא בשיטה מקובצת לכתובות הך קושיא והך פירוקא ודבריו אמת וצדק שכן כתב בשטמ"ק שם בשם הריטב"א וכן הוא בחידושי הריטב"א לכתובות וא"ת מה ראיה מזו שאני התם דפריש דבדיעבד מהני י"ל דהתם נמי לא אמרו ב"ה אלא לא תמפור ואף על פי כן למד רבי דמודו ב"ה דאם מקרה ונתנה קנים

עכ"ל וממילא אָזלאַ קוּשְׁיָתוֹ עַל דְּבָרֵי הָרַב אֲדַמַּת קוּנְדֵשׁ כַּמּוּבָן אֲלֵא דְמָה שְׁכַתְּבַת הָרַב יֵד שְׂאוּל דְמָה שְׁהַכְרִיחוּ לְרַבֵּי לְהַבִּין כּוּן מִדְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל הוּא מָה שְׂלֵא נְשֹׁנָה בְּעֵדוּיּוֹת לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּב"ק דְּמִדְּבָרָיו מִשְׁמַע דְּלוּלֵא הִתְקַרַח הִזָּה לֹא הָיָה לוֹ לְרַבֵּי לֹאמַר כּוּן אֲלֵא הָיָה מְפָרֵשׁ דְּלֹא תִמְפָּן הַיָּינוּ שְׂאִין לָהּ הִתֵּר מְכִירָה כְּלָל וְאַפִּילוּ בְּדִיעֵבַד וְכִינוּן שְׂרַבֵּי עֲצָמוֹ תְּנִי תִנָּא בְּפִרְק רַבִּיעֵי דְעֵדוּיּוֹת כַּמָּה וְכַמָּה דְבָרִים מְקוּלֵי בֵּית שְׂמַאי וְחֻקְמֵרֵי ב"ה אִם כּוּן תִּיקְשִׁי לָן אַרְבֵּי גּוּפִיָּה דְלִיתְנִי הָא דְלֹא תִמְפָּן בְּעֵדוּיּוֹת וְלֹא יְהֵא הַדִּין שְׂאִם מְכָרָה וְנִתְנָה קֵיָם וְאִם לֹא הָיָה שׁוֹנָה בְּעֵדוּיּוֹת אֲלֵא מָה שְׂשֵׁנוּ הַתְּנָאִים בְּפִרְק ה' ר' יְהוּדָה אוֹמַר שְׂשֵׁה דְבָרִים מְקוּלֵי ב"ש וְכו' ר' יוֹסִי אוֹמַר וְכו' הָיָה אֲפִשְׁר לּוֹ לְדַקְדַּק כּוּן מְדֵלֵא שְׁנוּ הָא נְמִי מוּכַח דְּסָבְרֵי דְלְבֵית הַלֵּל אִם מְכָרָה וְנִתְנָה קֵיָם אֲבָל מֵאַחַר שְׂהוּא עֲצָמוֹ כַּאֲן שְׁנָה רַבֵּי בְּפִרְק ד' דְּבָרִים רַבִּים מְקוּלֵי בֵּית שְׂמַאי אִיךָ יָכוֹל לְהַכְרִיחַ דְּלְבֵית הַלֵּל אִם מְכָרָה קֵיָם מִמָּה שְׂלֵא שְׁנָה הוּא עֲצָמוֹ לְהָא דְבֵּית שְׂמַאי וּבֵּית הַלֵּל וְצ"ע: וְדֹאֲתָאן עֲלֵה אִי בְּמִלֵּי דְרַבְּנָן נְמִי אֲמַרִּינוּ אִי עֵבִיד לֹא מְהַי רֵאִיתִי לְהָרַב זְכוּר דְּבָר בְּחֻלְק יו"ד ד' י"ג ע"א שְׁכַתְּבַת דְּהָרַב בְּנֵי חַיִּי בִּיּו"ד ס' ש"ל ד' פֶּסֶק פְּהָרַב שְׂעַר אֲפָרִים דְּגַם בְּדְרַבְּנָן אִי עֵבִיד לֹא מְהַי וְצִיָּין לְעִיָּין בְּשְׂרֵשֵׁי הַיָּם ח"ג ד' קנ"א (או קכ"א) ע"ג וּבַח"ב ד' כ"ה (או כ"ח) ע"ב שְׁמַחַת יוֹם טוֹב ד' קס"ד ע"ד וְקס"ה ע"ד מְלֵךְ שְׁלָם ד' קל"ז ע"א חֲקָרֵי לְבַד' קמ"ח סוּף ע"ב וּמִסְפָּרִים הַנְּ"ל אִין גַּם אֲחַד מְצוּי אֲצֵלֵי לְרֵאוֹת דְּב"ק וּמִדְּבָרֵי הַר"ן בְּפִרְק קִמָּא דְקִידוּשִׁין (בד"ה גְּרִסִּינוּ בְּגִמְרָא אִיבְעִיָּא לְהוּ תַחֲלַת בִּיאָה קוּנָה) נִרְאָה דְּגַם בְּמִידֵי דְרַבְּנָן אִי עֵבִיד לֹא מְהַי שְׁכַתְּבַת וְאִיכָּא לְמִידָק בִּיאָה דְקִנְיָא בְּתַר קִידוּשִׁין הִיכִי דְמִי אִי דְאִיכָּא חוּפָּה לְמָה לִי בִּיאָה וְאִי דְלִיכָּא חוּפָּה כִּינוּן שְׂבִיאַת אִיסוּר הִיא דְהָא קִינְיָא לָן דְּבָא עַל אַרוּסְתוֹ בְּבֵית חַמֵּי לוֹקָה אִינוּ בְּדִין שְׂתַקְנָה וְכו' וְסִיבָּא דְדִין דְּנִקְא בְּבָא עֲלֵיהָ דְרַף זְנוּת הוּא דְלוֹקָה וְאִינוּ קוּנָה אֲבָל בְּבָא עֲלֵיהָ לְשֵׁם גִּישׁוּאִין קוּנָה וְאִינוּ לוֹקָה עַכ"ל וְהָא דְבָא עַל אַרוּסְתוֹ לוֹקָה הוּא אִיסוּר דְרַבְּנָן וְקִאֲמַר בְּדִין הוּא דְאִינוּ קוּנָה אֲלֵמָּא דְגַם בְּדְרַבְּנָן אִי עֵבִיד לֹא מְהַי אֲמַנְם כְּבָר בָּא חֲכָם הַגָּאוֹן שְׂעַר הַמְּלֵךְ בְּקוּנְטְרִיס חוּפָּת חַתְּנִים סְעִיף ט' וְהַרְבֵּה לְתַמְנֵה עַל דְּבָרָיו וְהוֹכִיחַ מְכַמָּה מְקוּמוֹת דְּגַם בִּיאָה דְאִיסוּר קוּנָה (כְּמוֹ מְקַדֵּשׁ נִדְּהָ בְּבִיאָה וְכוּן מְקַדֵּשׁ בְּבִיאָה אַחַת מִחֵיבֵי לְאוּיִן וְכִיּוּצָא) וְדַחָה רֵאִיתִי הַר"ן מִדְּאֲמַרִּינוּ מֵאַמַּר דְּהִיתְרָא קִנְיָ מֵאַמַּר דְאִיסוּרָא לֹא קִנְיָ דְהֵתֵם אִם נֹאמַר לֹא קִנְיָ נִתְקַן הָאִיסוּר אֲבָל בִּיאָה אִיסוּרָה אִם נֹאמַר דְּלֹא קִנְיָ אִיסוּרָא דְעֵבַד עֵבַד וְאִינוּ מִתְקַן הָאִיסוּר וְלָכֵן קוּנָה אַף שְׂהִיא בְּאִיסוּר וְכִמוֹ שְׁכַתְּבַת הָרַב מוֹהֲרֵיט"ץ לְחֻלְק כּוּן בְּמַאי דְאֲמַרִּינוּ כּוּן מְלֵתָא דְאֲמַר רַחֲמֵנָּא לֹא תַעֲבִיד דָּאִם אִין נִתְקַן הָאִיסוּר אִי עֵבִיד מְהַי וְלָכֵן כְּתִב דְּכֻנַּת הַר"ן הִיא דְּנִקְא לְחוּפָּה שְׂאַחַר קִידוּשִׁין שְׂבָא לְזִכּוֹת בְּמַעֲשֵׁי יְדִיָּה וְכו' דְבָזָה דִּין הוּא שְׂלֵא יְקִנָּה כְּדִי שְׂלֵא יְהֵא חוּטָא גְּשָׁפֵר וְכו' עי"ש דְּב"ק וְאִם כּוּן אִין מִדְּבָרֵי הַר"ן הִתְקַרַח דְּבָאִיסוּר דְרַבְּנָן אִי עֵבִיד לֹא מְהַי: וְרֵאִיתִי לְהָרַב אֲבָנֵי שְׂהֵם בְּגִימוּקִיו לְהַלְכוֹת כְּתוּבוֹת בְּסִי' ס' ד' פ"ג ע"ג שְׁכַתְּבַת לְהוֹכִיחַ דְּבָאִיסוּרֵין דְרַבְּנָן אִי עֵבִיד מְהַי מִמָּה שְׁכַתְּבַת הַר"ן בְּרִישׁ כְּתוּבוֹת (בד"ה או שְׂפִירְסָה נִדְּהָ) אֲבָל אִם פִּירְסָה נִדְּהָ כִּינוּן דְאִיסוּרָה לְהַתִּיחַד לְמֵאן דְאֲמַר דְּחוּפָּה הַיָּינוּ יְחוּד לְאוּ בַת חוּפָּה הִיא וּמִיָּהוּ בְּדִיעֵבַד מְהַיָּא כִּינוּן דְאִיסוּרָא דִּישׁ חוּפָּה לְפִסּוּלוֹת אַף דְּלֹא חֲזוּ לְבִיאָה וּלְיְחוּד הָא נְמִי לֹא גְרִיעָא מִנֵּיהוּ עַכ"ל הָרִי שְׁכַתְּבַת דְאֲפִילוּ דְהַיָּי יְחוּד דְאִיסוּר מְהַיָּא (בְּאַבְנֵי שְׂהֵם כְּתוּב בִּיאָה דְאִיסוּר וְהוּא ט"ס) וְדַחָה לְזָה וְז"ל אֲמַנְם כְּדִי דִּיקִינָן שְׂפִיר לִיכָּא רֵאִיָּה מְהֵכָא כְּלָל דְזַכּוּרָנִי דִּישׁ מִן הַפּוֹסְקִים וְאַחַד מִהֵן הוּא הָרַב מוֹהֲרֵימ"ט

שְׁפָתָבו דְּהָא דְאָמְרִינוּ אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי הֵינְנוּ דְנוֹקָא דְבַמְאִי דְאָמְרִינוּ לָא מְהֵנִי חִלְףֵי חִלְףֵי הָאִיסוּר לְגַמְרֵי בְרַם הֵיכָא דְלֹא נִסְתַּלַּק הָאִיסוּר פִּי הֵכָא דְכִבְרַ בְּעַל (צ"ל פְּנִים) אוֹתָהּ וְכִבְרַ נְעֻשָׁה הָאִיסוּר דְאָף אִי נִימָא דְלֹא מְהֵנִי אִיסוּרָא בְּדוֹכְתִּיהָ קָאִי בְּהֵיכָא אֶפִּילוּ בְּדֹאֲרִיתָא מְהֵנִי אַבְל אִין הֵכִי נָמִי דְבִאִיסוּר דְנִסְתַּלַּק לְגַמְרֵי פְּשָׁאֵנוּ אוֹמְרִים לָא מְהֵנִי יוֹדָה הֵר"ן דְאֶפִּילוּ בְּדַרְבְּנֵי אָמְרִינוּ לָא מְהֵנִי אֶלָּא דְהִמְעֵינֵן יִרְאָה דְזָה אִינוּ דָּאֵם פֶּן הָא דְקִידוּשֵׁין (הֵינְנוּ הֵהִיא דְבוּעֵל אַרוּסְתּוֹ בְּבֵית חֲמִיו שְׁפָתָב הֵר"ן דְלוֹקָה וְאִינוּ קוּנָה בְּאִיסוּר כַּמ"ש מְאָמַר דְאִיסוּרָא לָא קָנִי וְכו' כַּנּו"ל) קָשָׁה דְאֶמְאִי לָא קָנָה דְהִתָּם נָמִי הֵנִי פִּי הֵאִי גִוּוֹנָא וְכִבְרַ בָּא עֲלֵיהָ וְאִי אָמְרִינוּ דְלֹא קָנָה לָא נִתְקַן הָאִיסוּר כִּלְלֵי וְלוֹמַר דְכִינוּ דְאִיפָּא מְלָקוֹת אָף דְהֵנִי דְרַבְּנֵי אָמְרִינוּ דְלֹא מְהֵנִי אָף דְהָאִיסוּר לָא נִתְקַן קָשָׁה לוֹמַר פֶּן דִּיִּהְיָה חֲמוּר אִיסוּר דְרַבְּנֵי דְאִיפָּא מְלָקוֹת יוֹתֵר מְאִיסוּר תוֹרָה דְלִיפָּא מְלָקוֹת עַכ"ל.

וְהִנֵּה מַה שְׁפָתָב דְחִינֵי הוֹכַחְתּוּ מְדַבְרֵי הֵר"ן דְכַתְּנֻבוֹת מִפְּחֵ דְבָרֵי דְקִידוּשֵׁין לָא יִרְדִּיתִי לְסוּף דְעֵתּוֹ הֵיכִי תְּלִי הָא בְּהָא דְאָף אֵם לָא נִאֲמַר פְּסֻכְרַת הֵרַב מוֹהֲרֵימ"ט (לְחֻלְקָ בֵּין פְּשָׁנְתָקוֹ הָאִיסוּר לְכַשְׁלֵא יִתְקַוֵּן) קָשׁוּ דְבָרֵי הֵר"ן אֶהְדְּדִי וְכַמוֹ שְׁבָאָמַת פֶּן הִקְשָׁה הֵרַב שְׁעַר הַמְּלָאָה שָׁם וְהֵנִיחַ דְבָרֵי הֵר"ן בְּצָרִיף עִיוֹן וְעִיקָר קוּשְׁיָתוֹ מְדַבְרֵי הֵר"ן דְקִידוּשֵׁין כִּבְרַ פְּתַבְתִּי מַה שְׁפִירֵשׁ הֵרַב שְׁעַר הַמְּלָאָה בְּכּוּנְתּוֹ אֲשֶׁר לְפִי פִּירוּשׁוֹ אִין לְהוֹכִיחַ מְדַבְרֵי הֵר"ן דְגַם בְּדַרְבְּנֵי אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי וְמַה שְׁנִרְאָה מְדַבְרֵי הֵרַב (אֲבָנֵי שְׁהֵם) דְהָא דְבִאִיסוּר דְאֹרִיתָא אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי הֵינְנוּ דְנוֹקָא בְּלֹא שְׁיֵשׁ בּוֹ מְלָקוֹת אַבְל בְּאִיסוּר תוֹרָה שְׁאִין בּוֹ מְלָקוֹת אִי עֵבִיד מְהֵנִי פְּעַת לָא יִדְעֵתִי מִנָּא הָא מִיִּלְתָּא לְפִלוּנֵי פִּי הֵאִי גִוּוֹנָא (עֵינֵן לְקַמֵּן אוֹת ס"ט).

וּמְדַבְרֵי הֵרַב שְׁלֵטִי הַגְּבוּרִים בְּפִרְקָ מְשִׁילִין עַל דְבָרֵי הֵר"ף (בְּפִיִּסְקָא דְוֹלָא מְגִבִּיהִין תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת) שְׁהִבִּיא הִירוּשְׁלַמִּי דְכּוֹלֵן שְׁעֵשׂוּ בֵּין שׁוּגְגִין בֵּין מְוֹטְעִין וְכו' מַה שְׁעֵשׂוּ עֵשׂוּי וְלַמַּד הֵר"ף מְזִה דְמִקְחָ שְׁנַעֲשֵׂה בְּשַׁבַּת הַמְּקַח קִנְיִים וְהֵאָרִיף בְּזָה בְּשֵׁלֵטִי הַגְּבוּרִים נִרְאָה מְדַבְרֵי דְבְּעִיקָר פְּלוּגְתָא דְאֲבֵי וְרַבָּא גְרִיס כֹּל מְלִתָּא דְאָמַר רַבְּנֵי לָא תַעֲבִיד וְיִתְכֵן שְׁהוּא טְעוֹת הַדְּפוּס וְצָרִיף לְהִיּוֹת דְאָמַר רַחֲמָנָא (וְכֵן רְאִיתִי עֵתָה בְּדְפוּסִים חֲדָשִׁים שְׁהִגִּיהוּ פֶּן) אֶמְנָם רְאִיתִי שְׁגָם בְּיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה בְּפִרְקָ מְשִׁילִין סוּף סִי' ח' מְבִיא שָׁם דְבָרֵי הַגָּהָה דְסִמ"ג בְּזָה הַלְּשׁוֹן וּבפ"ק דְתַמּוּרָה אָמַר אֲבֵי כֹל מְלִתָּא דְאָמַר רַבְּנֵי לָא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד מְהֵנִי וְרַבָּא אָמַר לָא מְהֵנִי וְכו' וְגַם שָׁם צָרִיף לוֹמַר שְׁהִנָּה פְּתוּב בְּיָם ש"ש כֹּל מְלִתָּא דֵא"ר וְהוּא ר"ת דְאָמַר רַחֲמָנָא וְטַעֲמָה הַמְּעַתִּיק וְחֻשְׁבַּת שְׁהוּא ר"ת דְאָמַר רַבְּנֵי וְכַתְּבֵן פֶּן בְּפִירוּשׁ וּמְגַרְעוֹת נִתְּן כְּמַדְתָּ כֹּל הַמוֹסִיף וְהַדְּבָרִים שְׁפָתָב בְּיָם ש"ש בְּשֵׁם הַגָּהָה דְסִמ"ג הֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׁהִבִּיא בְּהַגָּהַת מְרָדְכִי סוּף פִּרְקָ ב' דְשְׁבוּעוֹת סִי' תַשַּׁפ"ד וְשָׁם פְּתוּב פַּהוֹגֵן כֹּל מְלִתָּא דְאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד וְכו' עִי"ש וּבְתַשׁוּבַת הֵרַב מוֹהֲרֵיט"ץ בְּסִי' ט"ז הַעֲתִיק דְבָרֵי הַשֵּׁה"ג כְּמוֹ שְׁהֵם לְפָנֵינוּ וְהוּא ט"ס וּמְתַבָּאָר מְדַבְרֵי הֵרַב מוֹהֲרֵיט"ץ (בְּד"ה וְנִרְאָה) דְאִין חִילוּק בֵּין אִיסוּר תוֹרָה לְדַרְבְּנֵי אֶלָּא עִיקָר הַחִילוּק בֵּין אֵם מִתְקַן הָאִיסוּר בְּמַה שְׁנִאֲמַר דְאִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי לְהֵיכָא דְלֹא מִיתְקַן הָאִיסוּר וְכַחֲחִילוּקוֹ שֶׁל הֵרַב מוֹהֲרֵיט"ץ עִי"ש וְדְבָרֵי הֵרַב שְׁלֵטִי הַגְּבוּרִים מְוֹקְשִׁים מְאֹד וְכִבְרַ עֲמַד הֵרַב מִיָּם רַבִּים בְּד' כ"ב עַל דְבָרֵי עִי"ש שְׁלֵא מְצָא לִינְשֵׁב דְבָרֵי: וּבְסִפֵּר זְכָרְנוּ לְחִיִּים ח"ב בְּמַעֲרַקַת תְּפִלִּין אוֹת ב' (בְּד"ה וְחֻזָּה הַיּוֹת) פְּתַב בְּשֵׁם הֵרַב אֶהֱל יַעֲקֹב שְׁפוּבֵר הֵרַב מוֹהֲרֵימ"ט דְבְּדַרְבְּנֵי אִי עֵבִיד מְהֵנִי וְכַתְּבֵן שְׁגָם הֵרַב כַּנּו"ל בְּס' בְּעֵי חֵי ח"ב סִי' מ"ג ד'

מ"ד ע"א סובר פן ותמה על הרבנים שער אפרים ובר פלוגתיה שלא זכרו תשו' הרב מוהרימ"ט.

ולי הדל אין זו מן התימה מאחר שלא כתב הרב מוהרימ"ט מפני ש לחלק בין דאורייתא לדרבנן רק שהרב אהל יעקב המציא פן לפי חלוקו וראיתי שם שכתב בשם הרב חקרי לב בא"ח ריש סי' י"ג דאף באיסור דרבנן אי עביד לא מהני אף כתב דמיתחלף שיטתיה בזה דשם בסי' קי"ב ובחלק ח"מ ד' קס"ה ע"א מתברר מדבריו שסובר דבאיסורין דרבנן אי עביד מהני ובשו"ת שואל ומשיב (במהדורא קמא) ח"ב סי' קע"ז (בד"ה ומה) כתב שהרב השואל הקשה על מה שכתבו הפוסקים דגם בדרבנן אי עביד לא מהני מסוגיא דתמורה דאבק רבית אינה יוצאה בדיינים (וכמו שהכריח הרב זכור לאברהם שהבאתי למעלה בד"ה ונהרבים) וכתב ליישב על פי דעת הרמב"ם דכל איסורי דרבנן אית בהו לא תסור והקשה הרמב"ן דאם פן אמאי ספיקא דרבנן לקולא ותיירץ במגלת אסתר בשם הרשב"ץ דזה הוי כמחילה מאתם שלא יהיה איסור דרבנן דומה לגמרי לאיסור תורה ולפ"ז ברבית דרבנן עשו בזה גופא גם פן א"ח דהיינו בדרך מכירה ולקח התנו שלא יצא בדיינים כדי שלא להשוות דבריהם לשל תורה ממש ודוק היטב פי הוא פלל מחודש ועוד אפ"ל עפ"י מ"ש הש"ך סי' שי"ט (קיי"ט בחיו"ד) לענין מוכר איסור דדבריהם דחז"ל לא עשו איסור דדבריהם להפסיד ממונן וא"כ לקח אבק רבית אינה יוצאה בדיינים אבל דברי הש"ך תמוהים והארכתי בזה בתשובה ומה שכתבתי בראשונה הוא מחזור עכ"ל ועיין (בשדי חמד ח"א) במערכת האל"ף אות שצ"ו מה שכתבתי בשיטת הרמב"ם הנ"ל ובדברי הרב ש"ך מתמיהת הרב שו"מ בספרו יד שאול (וגם בקונטרס פאת השדי במערכת האל"ף אות מ"ח כתבתי על שיטת הרמב"ם ושם באות ע"ו על השגת הגיד שאול על הש"ך עי"ש) ומשמעות לשון הרב שואל ומשיב הוא דדבר זה הוא פשוט דגם בדרבנן אי עביד לא מהני ומתוך מה שרשמתי האדם יראה לעינים שאין הדבר פן ניתכן שפונתו להקשות לשיטת הפוסקים הסוברים פן ואין פונתו דהכי נקיטין אמנם הרב מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו למס' בבא מציעא ד' ט' ע"א (במה שאמרו בש"ס אלא מעתה הגביה ארנקי בשפת הכי נמי דלא קני) כתב כמדבר על הגידוע דאפילו בדרבנן אי עביד לא מהני כדאמרין בכתובות ד' פ"א וכו' עי"ש והוא תימה שלא זכר שר כמה דיות נשתפכו בזה והראיה מכתובות נדחה קרו לה בספרי הפוסקים הנז"ל והרב אהל יעקב עמד בשמועתו גם בתשובה בספרו באר המים סי' קל"ה דבדרבנן אי עביד מהני עי"ש וכן נראה דעת הרב ישועות יעקב באהע"ז סי' א' סק"ז שכתב בגזרת רגמ"ה שלא לישא נשים דמוכח מדברי הפוסקים דאם עבר וקדש חלו דקידושין והקשה דמבואר בתשו' הר"ן דחרגמ"ה הוא מדאורייתא ואם פן נימא פל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וניחא ליה דבענייני קידושין לא אמרינן אי עביד לא מהני ומדתלה קושיתו כמה שמבואר בתשובת הר"ן דחרגמ"ה דאורייתא משמע שסובר דבדרבנן אי עביד מהני ובשו"ת בית שלמה בחלק יו"ד סי' ו' כתב יש פוסקים דבאיסור דרבנן אי עביד מהני ועי' ברי"ף פ"ק משילין ובשה"ג שם ובתשו' הג' רע"א סי' קכ"ט וקע"ד ונה דכתובות פ"א ע"ב שאני משום דאלמוה רבנן לשיעבודי כמ"ש בתשו' פמ"א ח"א סי' ל"ד ויש ראיה לזה מש"ס תמורה דקאמר דהא דפליגי בר"ק אי יוצאה בדיינים תליא בפלוגתא דאב"י ורבא אי עביד מהני והא אבק רבית א"י בדיינים לכ"ע ש"מ

דבדרבנן לכ"ע א"ע מהני ובהגהה מן המחבר כתב לכאורה מוכח איפכא מדברי הש"ס זבחים ע"ג אמר רבא השתא דאמור רבנן לא נקריב אי נקרב לא מרצי אבל המעיין ברשי"י שם יש ליישב וראיית אדמו"ר נכונה וברורה ולכאורה הוא תמוה עצומה לשיטת הסוברים דאף בדרבנן אעל"מ.

ומה נעמו דברי הברית אברהם בתשו' בחאה"ע סי' קכ"א אות י"ב דתיגרין בזה דהיכא דאמרי רבנן בסתם אעל"מ אבל יש מקומות דאמרו דמהני הם אמרו והם אמרו ולק"מ לענ"ד הוא קרוב לאמת דכן מבואר בכ"מ פ"ב מה' סנהדרין הלכה י' ובלח"מ שם על מאי דקשה על הרמב"ם שפסק דמדאורייתא בחד סגי לדיני ממונות וכו' ע"ש והנה מה שכתב הגאון המחבר ראיה מתמורה באבק רבית וכו' פיונה דעתו לדעת הרב זכור לאברהם שהבאתי למעלה (בד"ה והרב מים) שהוכיח מסוגיא זו דבדרבנן אי עביד מהני ומה שמר בריה רצה להוכיח בהיקף ממאי דאמר רבא בזבחים השתא דאמור רבנן לא ליקריב וכו' פבר פתבתי בריש אות זו מה שדחה זה הרב זל"א ומה שהביא בשם הרב ברית אברהם אין ס' זה מצוי אצלי לראות אם הזכיר דברי התוס' דקידושין ד' ה"ן ד"ה אין לוקחין שפתבו דבכל דוכתא דבר שהוא מדרבנן בדיעבד מהני וכבר פתבתי למעלה (בד"ה ועוד קשה) על דברי הרב אדמת קודש שכתב בדברי הרב ברית אברהם ע"ש ומה שהביא מדברי מרן בפרק ב' מהלכות סנהדרין דין יו"ד דמבואר בדברי הרב ברית אברהם לי ההדיוט בהורמנותיה דמר נראה דאין מדבריו הכרח לזה דשם כתב לדעת הרמב"ם דאף דמן התורה לדיני ממונות סגי בדיין אחד מפל מקום מדרבנן צריף שלשה ואלמוה לתקנתיהו דשנים שדנו בדיעבד אין דיניהם דין וכן כתב בתשו' הרשב"א שהביא מרן שם וביארו מי הכריחו לרבינו לומר פן ואין פונתם לומר שפן הדין בכל מידי דרבנן דבדיעבד אי עביד לא מהני רק בתקנתא זו סובר (על פי ההכרחיות) דאלמוה דלא תיקנהו אפילו בדיעבד אבל בכל מילי דרבנן מסתמא אית לן למימר דאי עביד מהני ועיין בשו"ת תפארת יוסף בחלק א"ח סי' כ"א אות ג' ובהגהת פליל תפארת שם מה שכתבו על דברי הרב ברית אברהם שהזכיר מר בריה דרב בית שלמה הנ"ל: וכתב הרב מלא הרועים במערכה זו באות י"ז דבאיסורין דרבנן יש לחלק דבאיסור שהוא איסור מצד עצמו כגון מכירה בשבת ויו"ט וכן הלואה בכי האי גוונא לא מהני וכמ"ש בשלטי הגבורים פרק משילין אבל איסור דרבנן שהוא משום גזרה אי עביד מהני ע"ש והרמב"ם בהלכות בכורות פרק ו' דין ב' כתב ואם עבר ועשה הרי זה מעשר וכתב מרן פס"ק משנה דהוא פשוט פיון שהוא משום תקלה היכא דעבר למה לא יהא קדוש ולפי דברי הרב הנ"ל מובן דאין להכריח מדבריו דפשיטא ליה דבאיסורין דרבנן דאי עביד מהני דיש לומר דשאני הא דהוא משום גזרה דתקלה אלא דמה שגזרה מדבריו הנ"ל וכן ממה שכתב עוד באותיות הקודמות דתופס עיקר דבאיסורין דרבנן גם פן אי עביד לא מהני כשהוא איסור מצד עצמו כמכירה בשבת וכו' פבר פתבתי לעיל (בד"ה ואדרבא) דברי הרב אהל יעקב דפסקינן בכמה דוכתי דאם עובר והקנה בשבת מעשיו קיימין ועיין עוד בא"ח סי' תט"ו ואם עבר וערב בין השמשות ערובו עירוב וגם בעיקר דבריו דקחשיב למכירה בשבת ויו"ט איסור מחמת עצמו קשה לי הדל ונהרי מקח וממכר בשבת דאיסור רק מדרבנן (להסוברים פן) הוא משום גזרה שמה יכתוב עיין במה שרשמתי לקמן במערכת השי"ן אות ז"ן דיש סוברים דאינו איסור דרבנן אלא איסור

תורה חשיב אבל להסוברים שהוא מדרבנן הא נדאי היינו טעמא משום גזרה שמה יכתוב ומה בין זו לשאר איסורי דרבנן שהם משום גזרה: וראיתי להרב אשל אברהם (בש"ע הקטנים) בסי' ת"ר על מה שכתב מרן בסעיף ג' אם חל יום ראשון של ר"ה בשבת אומרים שהחיינו בשופר ביום שני וכו' כתב וז"ל ביום שני הא דאין תוקעין בשבת היינו משום גזירה דרבה מעתה אם עבר ותקע ובינה זמן מי נימא דלא יברך שוב זמן בב' או דילמא הואיל ועבר אאסור דבריהם אין במעשיו פלוג וחוור ומברך עיין תשו' פ"ה ח"ב סי' ד' העלה פלפול ארוך אי נימא במידי דרבנן אי עביד לא מהני ועיין לעיל סי' של"ט ובח"מ סי' ר"ח ובהגהות מרדכי דשבועות ובהיאור מור"ם בהג"ה ליו"ד סי' ר"ל ובתשו' מוהרשד"ם ליו"ד סי' קט"ו עד כי העלה המחבר הג"ל דעכ"פ מידי ספקא לא נפיק וקי"ל ספק ברכות להקל והמענין בדברי מהרי"ט דכתב הא דבדברי תורה לא מהני היינו אם אפשר לתמן הלאו בהא דלא מהני מעשיו משא"כ אי כבר נעשה המעשה והאיסור במקומו עומד וכן הדין נמי בלילב ופשוט הוא עכ"ל ולפי מה שהסביר הרב מלא הרועים דבאיסור דרבנן שהוא רק משום גזרה אי עביד מהני נראה פשוט דבאיסור תקיעה בשבת דאינו אלא משום גזרה אי עביד מהני אף אם לא נאמר כחילוקו של הרב מוהרי"ט שהזכיר הרב אשל אברהם: עתה השגתי ספרים חדשים מקרוב באו לידי באצ"ע דב"ק בס"ד את אשר ראיתי שדברו בכלל זה וזהו הגאון מהר"ם שיק בחלק א"ח סי' כ"ט (בד"ה וא"כ) כתב בפשיטות דבדרבנן אי עביד מהני וצ"ע לעיין בתשו' מרן החת"ס בסי' ו' ומסתמא פנונתו לתשובתו שבחלק יו"ד סי' ו' הג"ל אלא שגראה דמחלפא שיטתיה בזה דמה שכתב בחלק יו"ד סי' ש"א נראה שסובר שגם בדרבנן אי עביד לא מהני והוא שגשאל שם במעשה שנעשה שלא במקום תורה שעשו בשבת פדיון בכור שחל יום ל"א בשבת ויש מי שהורה שצריף לפדותו שנית והשיב שאין צריף לפדותו דבדיעבד הן פדוי כמ"ש בא"ח סי' של"ט סעיף ד' בכמה דברים שאסורים משום שבות ובתוכם פדיון הן דכולן שעשו בין שוגגין בין מזידין בין מוטעין מה שעשו עשוי ושוב כתב ומאי דקשה על זה מהא דקי"ל כר"ב דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני כבר האריכו המפורשים בזה ונהי דהטעם שכ' המהרי"ט בסי' ס"ט והובא בשעה"מ בפ"ג מגירושין דין י"ט באריכות דדווקא אם עי"ז שנאמר לא מהני הוקל האיסור אז אמרינן לא מהני אינו מעלה ארוכה לנגידון שלנו דהרי כאן אם נימא לא מהני הוקל האיסור ובההיא באמת ישבתי קושית הש"ג בפ' משילין על הרי"ף בביצה שם על מתניתן דאלו אסורין משום שבות שהביא הירושלמי דמה שעשו עשוי קאמר הרי"ף דמכאן ילפינן מקח הנעשה באיסור מועיל וה"ק הא הני מצי להוכיח פן מפ' מרובה ד' ע' ע"ב ממכר בשבת דאמר זרוק גניבותיה לחצרי דמוכח אעפ"י שחילל שבת דמועיל המקח ולהג"ל יש לחלק מהתם אין ראי' אלא היכא דהאיסור נשאר בכל אנפין משא"כ בנגידון הרי"ף דאם לא מהני הוקל האיסור אין ראי' מהתם ודלמא כתי' מהרי"ט הג"ל ולכך הביא מירושלמי הג"ל דמוכח דאפילו אם הוקל האיסור אמרינן דמהני והטעם באמת עיין בסמ"ע ופ"ה וטו"ז בחו"מ סי' ר"ח ובשעה"מ פ"ג מגירושין דין י"ט הג"ל שכ' פמה סברות וטעמים מספיקים בזה ועכ"פ זה ברור דבכה"ג מהני עכ"ל ולפי שיטתו שבחלק א"ח הג"ל דבדרבנן אי עביד מהני הנה לו ליישב קושיתו בפשיטות ולומר גם פן שגהו טעמו של הרי"ף דכיון דאיסור זה הוא משום שבות בדרבנן אי עביד מהני וכמו שפן

תִּירָץ בְּאֵמֶת רַבִּינוּ עֶקִיבָא כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְקַמֵּן בְּאוֹת ט"ן (בד"ה וּרְבִינוּ) בְּשֵׁמוֹ עִי"ש:
וְכַתֵּב הָרַב פְּרִי מְגִדִים בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם סִי ע"א אוֹת ה' דְּמִשְׁמַעוֹת הַפּוֹסְקִים דְּהִלְכָה פְּרָבָא
וְאִף בְּדִרְבָּנָן (כ"ש אִי מְלֵא תְּסוּר כַּמ"ש הַר"מ בְּשֵׁרֵשׁ ה"א) אֶלְא בְּדִרְבָּנָן בְּעֵינָן שְׁיֵהָא
הָאִסוּר מַעֲצָמוֹ מַה שְּׂאִין כּוֹן בְּדִבְרֵי תוֹרָה אִף בְּדָה הָאִסוּר עֵינָן סַמ"ע ח"מ סִי ר"ח אוֹת
ג' עכ"ל (בְּחִילוּק זֶה דְּבָדָה מְלִבּוֹ עֵינָן לְקַמֵּן אוֹת ז"ן) וְעֵינָן בְּשׁו"ת דְּבָרֵי מְלִכִּיאל לִידִידֵי
הַגָּאוֹן אַבְד"ק לְאֵמֶזָא בְּסִי כ"ב אוֹת כ"א בְּעֵינֵינָם אֵלּוּ וּבְס' לֵב שׁוֹמֵעַ לִידִידֵי הַרֵה"ג
אַבְד"ק טְרַאָבְלוֹס בְּמַעֲרָכָה זֹו אוֹת י"ז פְּתַב דְּהָרַב יְדִי אֵלֵיהּוּ בְּדָף ק"ד הַרְבָּה בְּרֵאִיוֹת
דְּבִדְרָבָנָן אִי עֶבֶיד מְהֵנִי וּמִינֵי שֶׁבִּי שֶׁבִּי הָרַב יצ"ו הֵהִיא דַּכ"מ ד' ט' אֶלְא מַעֲתָה הַגְּבִיָּה אַרְנָקִי
בְּשִׁפְתַּת וְהַעִיר עַל הָרַב מוֹהַרצָה"ח שְׁלֵא זְכַר דְּבָרֵי הַשְּׁעַר אֶפְרַיִם שְׁהִבִּיא בִּידֵי אֵלֵיהּוּ שְׁם
בְּעֵינָן זֶה וּבְסִפֵּר דְּלִתִּי תְּשׁוּבָה לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק פִּיקֶעֶלִין יצ"ו בְּסִי י"א אוֹת ב' בַּד'
י"ג ע"ב פְּתַב וְנ"ל וְעֵינָן בְּס' בְּרִית אַבְרָהָם בַּהֲע"ז סִי קכ"א ס"ק י"ב הַקְּשָׁה בְּהָא
דְּקִידוּשֵׁין ד' נ"ב בְּמַקְדָּשׁ בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית קִידוּשֵׁין תּוֹפְסִין אִף דְּעֶבֶד אִסוּרָא וְעֵינָן בְּתוֹס'
שְׁם ד"ה הַמַּקְדָּשׁ וּמְכַר פִּירוֹת שְׁבִיעִית בְּדִיעֶבֶד הַמַּקְחָא קֵיִים אַע"ג דְּעֶבֶר אִסוּר דְּלֶאֱכֹלָה
וְלֹא לְסַחֲרָה וְהֵנָּה לְפִי מ"ש בְּעָרוּף עָרְף אַבְקָא דְּעֵיקָר אִסוּר סַחֲרָה בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית
אִינוּ אֶלְא מְדַרְבָּנָן בְּנֻדָּאֵי לֹא קִשְׂיָא מִיָּדִי וְאִף לְהַפּוֹסְקִים דְּהוּא דְּאוּרִיתָא וְכו' ע"כ לְעֵינֵינוּ
הֵנָּה נִקִּיט בְּפִשְׁיטוֹת דְּבִדְרָבָנָן אִי עֶבֶיד מְהֵנִי וְנִרְאִין הַדְּבָרִים שְׁאֵלּוּ הֵן דְּבָרֵי הָרַב הַמַּחֲבֵר
יצ"ו לְתִרָץ קוֹשְׁיַת הָרַב בְּרִית אַבְרָהָם וּלְפִי מַה שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה (בַּד"ה וּבְשׁו"ת בֵּית
שְׁלֵמָה) בְּשֵׁם הָרַב הַמַּגִּיָּה לְס' בֵּית שְׁלֵמָה דְּהָרַב בְּרִית אַבְרָהָם סוֹבֵר דְּמַסְתַּמָּא בְּדִרְבָּנָן
אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵנִי וְהִכָּא דְּאֵמֹר בְּהִדְיָא דְּמְהֵנִי הֵם אֶמְרוּ וְהֵם אֶמְרוּ צָרִיף לֹאמַר דְּהָרַב
בְּרִית אַבְרָהָם קִשְׂיָא לִיהּ לְדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּהָאִסוּר סַחֲרָה בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית מִן הַתּוֹרָה
אוֹ אוּלַי לֹא נַחֲיַת אֲדַעַתִּיהּ כָּלֵל דְּאִסוּר זֶה מְדַרְבָּנָן וּמִשְׁמַע לִיהּ בְּפִשְׁיטוֹת דְּהוּא מִן הַתּוֹרָה
וּמִשׁוּם הִכִּי קִשְׂיָא לִיהּ: וּבְסִפֵּר הַמַּקְנָה ח"ב (הַנְּדָפְסׁ בְּשַׁנַּת תר"מ לְהַגָּאוֹן זֹוּסְמָאן אֵלִיעֶזֶר
אַבְד"ק חַאֲלֵלְנָשׁ) רִישׁ כָּלֵל כ"ד שְׁקִיל וְטָרִי בְּכָלֵל זֶה אִם בְּדִרְבָּנָן אִי עֶבֶיד מְהֵנִי וְהִבִּיא
מַה שְׁפַתְבַּר רַעֲק"א בְּתִשׁו"י סִי קכ"ט דִּישׁ לֹאמַר דְּרָבָא לֹא אָמַר אֶלְא כָּל מְלִתָּא דְּאָמַר
רַחֲמָנָא וּמַהָּא דְּכַתְּוִבוֹת ד' פ"א פִּינָן דְּאֵמֹר רַבָּנָן לֹא לִיזְבִּין אִי זְבִין לֹא הָוִי זְבִינָא אִין
רְאִיָּה דְּגַם בְּדִרְבָּנָן אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵנִי דְּכָבֵר פְּתַב הַפ"מ ח"א סִי ל"ד דְּהִתָּם הוּא הַפְּקַעַת
זְכוּת דְּאֶחָרִינָא וְכִינָן דְּחִשׁוּ חו"ל שְׁלֵא לְהַפְקִיעַ זְכוּתוֹ גַּם בְּדִיעֶבֶד לֹא מְהֵנִי וְכַתֵּב וְחִידוּשׁ
הוּא שְׁלֵא רָאוּ הָאֶחָרֹנִים דְּבָרֵי הַט"ז בְּסִי תַקכ"ד שְׁפַתְבַּר וְשֵׁם בְּכַתְּוִבוֹת עֶבְדוֹ רַבָּנָן
תַּקְנָתָא דְּלֹא לִיזְבִּין הַנְּכָסִים בְּשִׁבִיל טוֹבַת הָאִשָּׁה וְאִם תֵּאמַר שְׁאִם מְכַר מוֹעִיל מַה אֶהְיִי
תַּקְנָתָם וְדָאֵי כָּל אֶחָד יִמְכּוֹר שְׁהָרִי אִין עֲלִיו עֶבְרָה אֶלְא שְׁחַכְמִים נִתְּנוּ יַפּוּי כַּח לְאִשָּׁה
בְּנְכָסִים אֵלּוּ מַה שְּׂאִין כּוֹן בְּדִבְרֵי שְׁהוּא עֶבְרָה וְדָאֵי מוֹעִיל תַּקְנָת חַכְמִים שְׁכָּל אָדָם יִזְהַר
מִעֲשׂוֹת אִסוּר דְּרַבָּנָן אֶלְא דָּאֵם עֶבֶר אֶחָד קוֹלֵר הָעֶבְרָה תְּלוּי בְּרֵאשׁוֹ וּמַעֲשִׂיו קֵיִמִּין
עכ"ד הַט"ז וְהִיא הָעֶרְה נְכוּנָה שְׁנַעֲלָם מְכָל הַרְבָּנִים הַנּו"ל דְּבָרֵי הָרַב ט"ז: עוֹד רְאִיתִי
שְׁם (בְּס' הַמַּקְנָה ח"ב הַנּו"ל) דְּבָר נְחָמֵד עַל מַה שְׁפַתְבַּר הָרַב שְׁלִטִי הַגְּבוּרִים בְּסוּף פָּרָק
מִשְׁלִין דְּמַדְאָמַר רַבָּא הַלְוֹאֵת יוֹם טוֹב נִתְּנָה לִיתְבַּע מוֹכַח דְּבִדְרָבָנָן אִי עֶבֶיד מְהֵנִי וְהָרַב
שְׁ"ף בַּח"מ סִי ר"ח דְּחָה דְּבָרֵיו דְּאֶדְרָבָא אִי אֶמְרִינָן דְּלֹא מְהֵנִי הָוִי כְּאֵלּוּ לֹא הַלְוָה
וּבְגִזְלָה בָּא לִידוֹ וְצָרִיף לְהַחֲזִיר וְהָרַב חֲתַם סוֹפֵר בִּי"ד סִי ו' פְּתַב שְׁלֵא עֵינָן הַשְׁ"ף
בַּח"ר בְּשִׁפְתַּת דְּהָוִי מַתְּנָה בִּידוֹ וְלֹא גִזְלָ וְעַל זֶה הִבִּיא בְּס' הַמַּקְנָה בְּשֵׁם הָרַב מְרַדְכִי לְעוּוֹ

פְּשָׁנְדִיק לְשׁוֹן הַשֶּׁה"ג שִׁפְתָב דְּהַלְנָאָת יו"ט נִתְּנָה לִתְּבַע לְאַחַר זְמַן פְּנִינְתוֹ פִּי סְתָם הַלְנָאָה וְשִׁלְשִׁים יוֹם וְאִי לֹא מְהֵי הֵיךְ צָרִיךְ לְהַחְזִיר לוֹ תִּיכְף וְלֹא אַחַר זְמַן הַהַלְנָאָה וּדְפַח"ח: וּבְסִפְר מְנַחַת חִינּוּף (לְגֵאוֹן נִפְלֵא אַבְד"ק טְרַנְיָפֵאל) בְּסוּף סִפְר וַיִּקְרָא בְּמַצָּה שֶׁס"א בְּדָף קמ"ו ע"ד נְקִיט בְּפִשִׁיטוֹת דְּגַם בְּדַרְבְּנָן אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי וְנ"ל שֶׁם וְהֵגָה קֶשֶׁה בְּכָל מְקוֹם שִׁאֲמָרוּ לֹא תִנְשָׂא וְאִם נִשְׂאָת לֹא תִצָּא הֵא אֲמָרִינוּ בְּפִרְק אַעפ"י פִּינוֹן דְּאֲמֹר רַבְּנָן לֹא לִיזְבִּין אִי עֶבֶר וְזַבִּין לֹא הֵי זַבִּינִי דְקו"ל דְּאִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי אִף בְּדַרְבְּנָן אִם כֹּן הֵיךְ רְאוּי לֹמַר בְּכָל מְקוֹם שִׁאֲמָרוּ לֹא תִנְשָׂא אִם נִשְׂאָת תִּצָּא וְנִיחָא לִיה לִינְשִׁב עַל פִּי מַה שִׁחִידֵשׁ הֶרֶב פּמ"א דְּבַדְבָר הַנְּעִשָׂה בְּשִׁנֵי אָדָם וְהַמְעִשָׂה הֵהוּא אִינוּ אֲסוּר כִּי אִם לְאַחַד לֹא אֲמָרִינוּ אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי פִינוֹן שִׁחִבְרוּ אִינוּ מְוִזְהַר בְּזָה לֹא נוֹכַל לְהַפְקִיעַ הַמְעִשָׂה מִמְּנוּ שְׁלֵא קְנִסָה הַתּוֹרָה אֲלֵא לְהַעֲוִבֵר אֲמִימָרָא דְרַחֲמֵנָא וְכָל מְקוֹם שִׁאֲמָרוּ לֹא תִנְשָׂא הָאִסוּר הוּא רַק עֲלֵיהּ וְלֹא עַל הַנּוֹשָׂא אוֹתָהּ וְלִכֵּן אִם נִשְׂאָת לֹא תִצָּא אֵלּוּ תַנְרַף דב"ק.

וְתַמִּיךָ לִי עַל גֵּאוֹן כְּפִיר שִׁכּוֹתָב כֹּן בְּפִשִׁיטוֹת וְלֹא זָכַר שׁוֹר שִׁשְׁלָמִים וְכֹן רַבִּים סוֹבְרִים דְּבַדְרַבְּנָן מְהֵי וְשִׁאִין הֶכְרַח מְסוּגֵיָא דְכְּתוּבוֹת הַנְּ"ל דְּהַתָּם שִׁאֲנִי דְחָשׁוּ חֲזו"ל וְאֲמָרוּ שְׁלֵא לְהַפְקִיעַ זְכוּתָא דְאַחֲרֵינִי וְלִכֵּן גַּם בְּדִיעֶבֶד לֹא מְהֵי וְאִם פְּנִינְתוֹ לְהַקְשׁוֹת עַל כָּל פְּנִינִים לְהַסוֹבְרִים דְּגַם בְּדַרְבְּנָן אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי וְסוּמְכִים עַל מְשֻׁמְעוֹת הַסְּוִגֵיָא דְכְּתוּבוֹת הַנְּ"ל מְכָל מְקוֹם תִּימָה בְּעֵינֵי דְכִי נְמִי נִימָא בְּדַרְבְּנָן לֹא מְהֵי הֵינּוּ בְּסִתָּם שְׁלֵא גִילוּ דַעְתָּם בְּפִירוּשׁ דְּאִי עֶבֶיד מְהֵי אֲבָל אִם אֲמָרוּ בְּפִירוּשׁ דְּמְהֵי הֵא וְדִאִי הֵם אֲמָרוּ וְהֵם אֲמָרוּ וְהֵכָא הֵרִי אֲמָרוּ בְּפִירוּשׁ וְאִם נִשְׂאָת לֹא תִצָּא וּבְזָה לְכ"ע שִׁפִּיר אֲמָרִינוּ אִי עֶבֶיד מְהֵי: (כָּלָל נ"ו) כָּל מִיִּלְתָּא דְאֲמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד שְׁנַחֲלָקוּ אַבְיִי וְרַבָּא בְּעֶבֶיד אִי מְהֵי כְּתַב הֶרֶב מְלֵא הֶרְוֵעִים בְּמַעֲרָכָה זֹאת כ"ג דר' אֶלְעָזָר ור' יוֹחָנָן סְבָרִי דְאִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי וְהֶכְרִיחַ כֹּן מְדַאֲמָרִינוּ בִּיבְמוֹת ד' כ' סוּף ע"ב אֲתוּ אֲתֹמֵר בִּיאַת כְּהֵן גְּדוֹל בְּאַלְמָנָה ר"א ור"י חֲדָא אֲמַר פּוֹטְרַת צְרַתָּה וְחֲדָא אֲמַר אֵינָה פּוֹטְרַת וְאֲמָרִינוּ בְּאַלְמָנָה מִן הַנְּשׂוֹאִין דְּכּוֹלֵי עֲלָמָא אֵינָה פּוֹטְרַת דְּלֵא אֲתִי עֲשֵׂה וְדָחִי לֹא תַעֲשֵׂה וּבִיאַר עֲלֵיהּ דְּהֵינּוּ מִשּׁוּם כָּל מִיִּלְתָּא דִּא"ר לֹא תַעֲבִיד וְכו' עי"ש וַיֵּשׁ לְפַקְפֵּק בְּזָה בְּלֵא יִמְנַע אִם נִאֲמַר דְּמִסְתָּמָא.

דְּש"ס מְדַנְפְּשִׂיָה הוּא דְקִאֲמַר דְּמִסְתָּבְרָא דְכּוֹלֵי עֲלָמָא מוֹדוּ בְּאַלְמָנָה נְשׂוֹאָה קֶשֶׁה מְנָא לִיָּה לְמִימַר הֵכִי דִיִּלְמָא לֹא סְבָרִי כְּרַבָּא דְאִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי דְהֵא בְּמִסְקָנָא דְתַמּוּרָה בּד' ו' ע"ב הֵוָה בְּעֵינֵי לְמִימַר דר' יוֹחָנָן דְאֲמַר רַבִּית קְצוּצָה אֵינָה יוֹצֵאָה בְּדֵינִים סוֹבֵר כְּאַבְיִי דְאִי עֶבֶיד מְהֵי לֹלֵא דְדַחֲיִנוּ דְבִקְרָאִי פְּלִיגִי אֲלָמָא לֹא נִפְלֵאָת הִיא לְמִימַר הֵכִי וְאִי דְקִים לִיָּה לְהַש"ס וְשִׁמְיַעָא לִיָּה הֵכִי דְבַנְשׂוֹאָה מוֹדוּ מִשּׁוּם הֵאִי טַעֲמָא דְאִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי קֶשֶׁה סוּגֵיָא דְתַמּוּרָה הֵכִי בְּעֵינֵי לְמִימַר דר"י סוֹבֵר כְּאַבְיִי וְהֵא אֵיפְכָא שְׁמַעֲיִנוּ לִיָּה בְּבִיאַת אֲלָמָנָה מִן הַנְּשׂוֹאִין דְאִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי אֲלֵא וְדִאִי מוֹכַח דְלֵא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה וְלֹא תְלִי הֵא בְּהָא: כָּלָל ז"ו) כָּל מִיִּלְתָּא דְאֲמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד בְּתַמּוּרָה ד' ו' ע"א דְאֲמָרִינוּ וְהַשְׁתָּא דְשִׁנְיִנוּ כָּל הֵאִי שִׁנְיִנוּי אַבְיִי וְרַבָּא בְּמֵאִי פְּלִיגִי הַקְשׁוּ הַתּוֹס' דְנִימָא דְפְּלִיגִי בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ אֲשֶׁתוֹ וְעֶבֶר וְגַרְשָׂה לְאַבְיִי מְגוֹרְשֵׁת וְלְרַבָּא אֵינָה מְגוֹרְשֵׁת פִּינוֹן דְּעֶבֶר אֲמִימָרָא דְרַחֲמֵנָא וְתִרְצוּ פִינוֹן שִׁאִין הָאִסוּר כְּמוֹ לֹא יוֹכַל לְשַׁלְחָה אֲלֵא שְׁהוּא בְּדָה אֵת הָאִסוּר בְּכִי הֵא גּוֹנָא לֹא אֲמַר רַבָּא דְלֵא מְהֵי וְהַרְבְּנִים עֲפָרָא דְאַרְעָא בְּמַהֲדוּרָא בְּתָרָא עַל דְּבָרֵי אַרְעָא דְרַבְּנָן בְּמַעֲרַכַת הֵה' אוֹת ז"ו ס"ק י"ט וַיַּעֲיֵר אֲזַן שֵׁם אוֹת כ"ט בְּדִין הַתְּרַתְּ נְדָר שְׁלֵא אִסוּר אִי מְהֵי בְּדִיעֶבֶד שְׁקִלוּ וְטָרוּ עַל פִּי דְבָרֵי הַתּוֹס' הִלְלוּ גַם רַב אֲחַד בְּשׁוּ"ת

זכרון צבי מנחם סי' כ"ג (בד"ה מה שפכת) על מה שפכת הרב חנות דעת דדמי לנשבע שלא לשחוט דשמעת מינה שסובר דבנשבע שלא לשחוט אי עביד לא מהני תמה מדברי התוס' הללו דבשבועה אי עביד מהני וישקיל וטרי בדברי התוס' שגראה שפותרים למה שפכתו בד"ה מתיבי עי"ש הנה הרבנים הנז"ל נקטי דברי התוס' פפשטן דבכל דבר שנשבע עליו אם עבר מהני מהטעם שהוא בדה את האסור וכן תופסים שלמים וכן רבים בדעת התוס' ויש סוברים דלא פתבו פו התוס' אלא לגבי נשבע שלא לגרש אבל בנשבע שלא למפור וכיוצא גם להתוס' אי עביד לא מהני ואיה"ש יתבאר להלן ועל כל פנים דעת רובא דרובא קמאי וכתראי להבין דברי התוס' פפשטן כנז"ל: והנה הנה פשוט בעיני להבין מדבריהם דאף אם נשבע על דעת רבים בענין שאין לו התרה כלל ועבר וגרשה מהני גם לרבא מטעם שהוא בדה האסור ולא שהתורה אסרה עליו פו הוא לדעתי העניה משמעות דברי התוס' אמנם ראיתי להרב אהל יעקב במערכה זו אות ג' (בד"ה וסימנים) שהביא תשובת הרא"ש בכלל ז סי' ד' דקהל שעשו תקנה בחרם וחזרו ועשו, תקנה אחרת המנגדת תקנה הראשונות ולא התירו את החרם אם מה שעשו בתקנה השניה עשוי או בטל מפח החרם שבתקנה הראשונות והשיב דאף דלא יפה עשו במה שלא התירו החרם ונתנו מכשול להקהל מפל מקום מה שעשו על פי תקנה השניה עשוי ולא דמי למאי דקים לן פרבא דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני דהתם פליגי במצות שאי אפשר לבטלן ולא עבדינו באונס שגרש ותורם מהרעה על היפה וכאלה רבות אבל התקנה שאפשר לשנותה ולבטלה וגם אפשר לבטל החרם בהא מודה רבא דמהני מאי דעבד ונהרי חכם עוקר הנדר מעיקרו וכשיתירו החרם פאילו לא הנה מעולם הרי התקנה השניה קיימת וכן נזיר ששטה יין ונטמא למתים ושוב נשאל אינו לוקה פאילו לא נדר מעולם אלו תנרף דבריהרא"ש שרמז באהל יעקב וכתב הרב שלזה פינונו התוס' במה שחלקו בין איסור הפתוב בתורה לאיסור שבדה מלבו וכן פתב בספרו באר המים בסי' קל"ה דכונת התוס' במה שפכתו דבשבועה שהוא בדה האיסור מהני היינו משום דאיתיה בתקנתא על ידי שאלת חכם וכן פתב הרב חכמת אדם בקונטרס בינת אדם בשער בית הנשים סי' ל"א (בד"ה נחזיר) דהתוס' בחילוק זה פונתם לדברי הרא"ש לחלק בין אי אפשר לבטלה לאפשר לבטלה גם מדברי הגאון מליבוויץ בשו"ת צמח צדק בחלק יו"ד סי' קצ"ו נראה דמה שכתב הרא"ש לחלק בין אי אפשר לבטלה לאפשר לבטלה היינו הך שפכתו התוס' לחלק בין איסור שאסרה תורה עליו לאיסור שהוא הביאו על עצמו שאחר שכתב לחלק בדין נדרי אונסים בין איסור עצמי לאיסור שהביאו על עצמו פתב (בד"ה והנה) דחילוק זה מבואר בתוס' בפ"ק דתמורה דאף רבא דסבר אי עביד לא מהני מודה בנשבע דמהני והש"ך ביו"ד סי' ר"ל סק"ד הביא שהרא"ש בכלל ז סי' ד' סובר בפשיטות פדעת התוס' ואם פו לדעת התוס' והרא"ש יש ללמוד במפל שפן הדין שפכתתי דבאיסור שהביא על עצמו יש להחשיב ענין פזה אונס היכא שאומדנא הוא דאדעתא דהכי לא נדר עכ"ל ריהטא דלישניה משמע שסובר דכונת הרא"ש גם פו לחלק בין איסור הבא מאליו לאיסור שבדה מעצמו פדברי התוס' הנז"ל וקצת נראה פו מדברי הגאון תפארת יוסף בשו"ת חלק א"ח סי' י"ד (בד"ה ובהכי) במה שכתב ליישב שתי תשובות הרא"ש על פי מה שהסביר בטעם חילוק התוס' בין איסור עצמו לבדה מלבו עי"ש: ולי ההדיוט אין נראה פו שהרי הרא"ש תלה הדבר באי אפשר

לבטל ואפֿשר לבטל ומשמע דאם נשבע בענגן שאי אפֿשר לבטלה הרי הוא דומה לאיסור
שבתורה ואי עביד לא מהני ואילו מדברי התוס' דתלו טעמא משום שפדה האיסור משמע
דגם אם נשבע על דעת רבים וכינצא שאין לו התרה אי עביד מהני.

אחר זמן ראיתי שפן כתב הגאון נודע ביהודה בתניינא בחלק אהע"ז סי' קכ"ט בהיתר ג'
(בסוף ד"ה ובזה) וז"ל לדינא שוים התוס' והרא"ש אלא שחלוקים בטעמם ויש אפילו
נפקא מיניה לדינא בנייהו בנשבע על דעת רבים שאין לו התרה והנינו בדבר שאין בו
שייכות לדבר מצוה שונדאי אין לו התרה דלדעת התוס' אפילו הכי אי עביד מהני שעל
כל פנים הוא בדה מלבדו ולדעת הרא"ש בזה אי עביד לא מהני פיון שאי אפֿשר לו לבטל
השבועה עכ"ל והרב מלאכת שלמה חכים בדה ס"ג ע"ג הביא סברת ר"י בר פרוץ
שהביאו הפוסקים ביו"ד סי' ר"ל דאם נשבע שלא למפור ומכר אין במעשיו פלום דקים
לן פרכא דאי עביד לא מהני וכתב שהתוס' בתמורה הנ"ל חולקים על הר"י בר פרוץ
והעתיק כל דברי התוס' וסיים וכן גם כן הרא"ש בכלל ז' סי' ד' פליג על הר"י בר פרוץ
עכ"ל נראה שדקדק שלא לכתוב (אחר דברי התוס') וכן כתב הרא"ש וכו' דהנה משמע
שגם הרא"ש כתב בדברי התוס' ואינו כן לכן כתב שגם הרא"ש חולק על הר"י בר פרוץ
אבל התוס' והרא"ש נדאי אינם שוים בסברתם ויש לעיין בענגן זה בס' ידי אליהו תיקון
קט"ו וחוון נחום על סדר קדשים ד' קכ"ד וכנסת הגדולה ח"מ סי' ר"ח שציינם הרב יד
מלאכי בכללי הדינים אות ש' ובס' קצות החושן סי' ר"ח שציינו הרב מלא הרועים
במערכה זו אות ח' בני יהודה ד' ח' ע"ד שציינו הרב עפרא דארעא במהדורא ב' ס"ק י"ט
על דברי הארעא דרבנן במערכת הה' אות ז' ונבשו"ת בית אפרים בחלק יו"ד סי' ד"ן
שציינו הרב פתחי תשובה בריש סי' רל"ט במי שנשבע שלא ישבע שלא יאכל בשר ועבר
ונשבע אם חלה שבועתו שניה או לא משום כל מלתא דאמר רחמנא וכו' פני יוסף
(להגאון מוהרי"ל מייזליש) בסי' ק"ס שהזכיר בשו"ת תפארת יוסף (להגאון הנ"ל) סי'
י"ז בחיו"ד אשר הרב השואל מפלפל בדבריו שבפנ"י על פי סברת מוהרי"ט והמחבר
מבאר פונתו שבפנ"י וגם הסביר היטב דברי המוהרי"ט ואין מצויים אצלי לעיין בדב"ק
אולי דברו בסברת התוס' והרא"ש בזה גם הרב מוהר"י אלפאנדארי בשו"ת פרת יוסף
בחלק אהע"ז סי' ח' ד' ב"ן ע"ד (בסוף ד"ה עוד) הביא דברי התוס' והרא"ש וכתב דקיימי
בחזקא שישתא דבגדרים ושבועות אי עביד מהני אלא שחלוקים בטעמם וכו' עיי"ש הרי
שכתב דטעמים חלוקים הם ולא נחית לבאר דאיכא בנייהו נשבע על דעת רבים דלא
עסיק בהכי וכל עצמו לא בא אלא לומר דהתוס' והרא"ש לא סברי כהר"י בר פרוץ (וכן
ראיתי עתה בספר חתן סופר שפדף קמ"ה אות י"ז הביא דברי הרא"ש וכתב דלפי דבריו
בגדר על דעת רבים דליתיה בהתרה אמרינן אי עביד לא מהני ובאות י"ח כתב אבל
התוספות בתמורה ד' ו' העלו פלל חדש דבכל גדר ושבועה פיון שפדה מלבדו לא אמרינן
אי עביד לא מהני ואם כן אפילו בגדר על דעת רבים גם כן מהני פיון שפדה מלבדו ויש
קולא בצד זה בסברת התוס' מסברת הרא"ש וכו' וביאר דאיכא צד קולא בטעמו של
הרא"ש מבטעם התוס' עיי"ש ולקמן באות ח"ן בד"ה והרב חתן סופר): ומלבד שפשט
דברי התוס' מורים פמו שכתבתי מצאתי בתשו' רבינו עקיב"א בריש סי' קכ"ט שכתב
שדוחק לומר שפונת התוס' גם כן לסברת הרא"ש דבבונה איסור מלבדו פיון דאפֿשר
לבטלה משום הכי אי עביד מהני דאם כן עדיין תשאר קושיתם אמאי לא אמרו בש"ס

דאיכא בינייהו בנשבע על דעת רבים ואפילו להסוברים דעל דעת רבים היינו שמפרש על דעת פ' ופ' הא מפל מקום אין ביזו בלי הספמתם ומיקרי אי אפשר לבטל וכו' עיי"ש הרי שמכריח שלדברי התוס' גם בנשבע על דעת רבים שאי אפשר לבטל מפל מקום פיון שהוא בדה האיסור אי עביד מהני ולהרא"ש דתלי באפשר לבטל ואי אפשר משמע דאף שהוא בדה האיסור אם הוא בענין שאי אפשר לבטל אי עביד לא מהני (ועיין עוד בתשו' רעק"א בסי' צ"ה בד"ה וכו' נ"ל לכאורה שפתב להוכיח פשיטת התוס' דבאיסור שפדה מלבו אי עביד מהני ושוב דחה זה): גם מדברי הגאון חתם סופר ביו"ד סי' ו' מתבאר שלדברי התוס' דתלו בבדה האיסור מלבו אף אם נשבע על דעת רבים אי עביד מהני שהביא דברי רבינו מוהרי"מ"ט בסי' ס"ט בקהל שעשו תקנה ועשאוה בפני הערפאות ורצה השואל לבטל אותה משום שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניך וכו' והשיב דמשום כל מלתא דאמר רחמנא וכו' לא שייך הכא פיון דאין האיסור נתקן בזה ואיסורא דעבדו עבדו ואם באנו לבטלה מטעם שתקנה שניה מנגדת להראשונה ולא התירו החרם הראשון הרי פתבו התוס' דבאיסור שפדה מלבו מהני וכי תימא תקנת צבור אף שפדו מלבם חמיר ואלים טפי גם זה אינו דכתב הרא"ש דקילי הואיל ויכולים לבטלם וכתב בבבאור הענין שסובר (רבינו המוהרי"ט) בכוננת התוס' דהא דאי עביד לא מהני חידוש הוא ולא אמרו רבא אלא משום דאיכא פתובים מיןתרים בכמה מצות דמאי דעביד מהני ומדאצריה כל הני קראי שמעת מינה בעלמא לא מהני ואם פן אין לה בו אלא חידושו פגון הני מצות שצונה הקב"ה אבל שפדה הוא מנא לן דלא מהני וכו' ושוב אתי הרא"ש וחיזק בצבור דאלימי טפי הוי איסור שפדו מלבם באיסור קדום לכן אתי עלה מטעם שאפשר לבטלו פירוש שנייתר על פי עצמם מפאן ולהבא ועל פי חכם למפרע אם פן קיל טפי כדאמרין שפדו גזיר דאי בעי מיתשיל עליה והכא נמי קיל וצריה לומר דהתוס' לא ר"ל קולא זו ביחיד דמפל מקום משפחת בנשבע על דעת רבים דאין לו התרה על פן פתבו שאפילו יהיה פן מפל מקום הוא בדה מלבו והרא"ש איירי בצבור שפדו מלבם אלים טפי לכן אתי עלה מטעם דאפשר לבטל ובצבור אפילו על דעת המקום ועל דעת הקהל יש להם התרה הרי שפתב דלדברי התוס' אף בנשבע על דעת רבים דאין לו התרה אי עביד מהני משום שהוא בדה האיסור וחדית לן דגם הרא"ש מודה בזה ולא הוצרך לטעם דאפשר לבטלה אלא בתקנת הקהל דאלים דאף דאינהו בדי האיסור חשיב כאיסור תורה לולא הטעם שיש בידם לבטל וזה שלא כמו שפתבתי להבין מדברי הרא"ש דאם נשבע בענין שאין לו התרה אי עביד לא מהני דלפי דברי הרב חת"ס בכי האי גוונא גבי יחיד מודה הרא"ש לסברת התוס' דמשום שפדה האיסור מלבו אי עביד מהני על כל פנים במה שפתבתי שפראה דלטעם התוס' אף אם נשבע בענין שאין לו התרה אי עביד מהני הנה בזה הוא תנא דמסייען דלא כמו שפראה מדברי הרב אהל יעקב דכל שאי אפשר לבטלה גם לסברת התוס' אי עביד לא מהני: הן אמת שראיתי להרב מים רבים בחלק א"ח סי' ל' ד' כ"ב ע"ב שפתב בשם הרב בני חיי (פדברי הרב אהל יעקב) שדעת הרא"ש היא דעת התוס' וזה תלוי בזה דבבדה הוא האיסור אמרין ביה דמהני והוא משום שפדו לבטלה ע"י חכם שעוקר הגדר דאילא תימא הכי דברי התוס' הם פהלקתא בלא טעמא ואף שאין לשון התוס' ולשון הרא"ש שונים מה בכך אין שני גביאיים מתנבאין בסגנון אחד והתוס' פתבו עיקר החילוק בלא טעם וסמכו על המבין והרא"ש פיון

לחילוק התוס' ונטעמו וננימוקו עמו ע"כ תנרף דברי הרב בני חיי והוא תנא דמסייע להרב אהל יעקב.

אמנם הרב המחבר כתב שאין הדבר פן אלא התוס' קפדי אם האיסור הוא קדום או בדי דדייקי בלישגיה דרבא כל מלתא דאמר רחמנא דוקא ולא שהוא בדה האיסור אבל הרא"ש תלה טעמו לפי שיש בידו לשנותו ולדידה הכל תלוי באפשר לבטלו ולא כפיד אם הוא בדה האיסור או לא ואיכא בנייהו דרף משל אם קהל אחד הספימו הסכמה אחת וקמו בנייהם תחתיהם ודור אחר ועברו על ההסכמת דלהתוס' לא מהני פי אלו לא בדי את האיסור אלא ממילא בא להם ואיסור קדום הוא מאבותיהם ולהרא"ש מהני פיון שיש ביד הבנים לבטל הסכמותיהם ולהחליפה על ידי בית דין אחר שגדול בתקמה ובמנין אי נמי כשהב"ד טובי העיר התקינו תקנה אחת על הקהל ויחיד אחד עבר על התקנה אליכא דתוס' לא מהני מאחר שזה היחיד לא בדה את האיסור אלא אתיא עליה ממילא מגזרת ב"ד וכל בית דין בעירם הוא כב"ד הגדול לגזור ולאסור את המותר ולא גריעא גזרתם מגזרת רז"ל שכל דבריהם אינן אלא גזרה וגזרת צבור הוי דכנותה וכל שפן היכא דאיכא חרם ואליכא דהרא"ש מהני הואיל ויש בידו לבטלו ע"י שאלה ואם פן נראה דלא דמו אהדי חילוק התוס' עם חילוק הרא"ש עכ"ד הרי שדחה דברי הרב בני חיי ותופס בפשיטות דטעמים חלוקים הם לא ראי זה כראי זה וחידיש הוא שפעלמו מהרב אהל יעקב דברי הרבנים הנ"ל: ויש להעיר על הרב מים רבים דמיהדר לאשכוחי נפקותא דדינא בין סברת התוס' לסברת הרא"ש ולימא מר דנפקא מינה ליחיד שנסבע לגרש דלסברת התוס' אף אם נשבע באופן שאין לו התרה אי עביד מהני פיון שהוא בדה האיסור ולפי דברי הרא"ש דתלי באפשר לבטלה או לא אם נשבע באופן שאי אפשר לו לבטלה אי עביד לא מהני ואין לומר דמפרש דברי הרא"ש פמו שפכת הרב חת"ס דמודה הרא"ש ביחיד שנסבע לדברי התוס' דמשום שהוא בדה האיסור אף אם נשבע בענין שאין לו התרה אי עביד מהני דמלבד דאין זה במשמעות דבריו ועוד אם באנו לומר פן אף אנו נאמר דלא פליגי התוס' והרא"ש כלל דגם התוס' מודו דאף באיסור הקדום אם הוא בענין שאפשר לבטלו אי עביד מהני דדוקא דומיא דלא יוכל לשלחה דהוא איסור קדום שאין בידו לבטלו הוא דאי עביד לא מהני וכמו שפירא שפכת הרב חת"ס דלא פליגי הרא"ש והתוס' ואם פן גם הנפקותא שפכת הרב לימא פמבואר: ומדברי הרב פרי חדש פיו"ד בקונטרס אחרון סי' א' ס"ק צ"ח מתבאר דקאי בפשיטת הרב בני חיי שפכת וז"ל ולא דמי למאי דאמרין לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא בלא תאכל ואמרין בתמורה כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני שהרי פתבו התוס' שם דכולא סוגיא דהתם מייירי באיסורין שאסרה תורה לא באיסורין הבדנים דומיא דגדרים וחרמות וכיוצא וכן כתב הרא"ש בכלל ז' דהא דאמר רבא אי עביד לא מהני היינו במצות שאי אפשר לבטלן וכו' אבל התקנה וחרם וכיוצא שאפשר לבטלן מודה רבא דאי עביד מהני וכן פסק המחבר בח"מ סי' ר"ח וכן עיקר דלא כהסמ"ע והגהה לקמן סי' ר"ל דלימא עכ"ל פשוט דבריו מורים דק"י בפשיטת הרב בני חיי הנז"ל דגם התוס' פונתם למה שפכת הרא"ש דטעמא דאי עביד לא מהני הוא משום דאי אפשר לבטלן וכו': וראיתי להרב טל אורות בתשו' לאהע"ז בסי' א' על מה ששאל במי שנסבע שלא לקדש אשה אחת ועבר וקדשה ע"י שליח אם קידושו קידושו

והביא לזה סוגיא דתמורה דמלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וגם דברי התוס' דלא אמרינן דלא מהני אלא כגון לא יוכל לשלחה וכו' וסיימ ואם כן בנשבע שלא לקדש הוא הוליד האיסור ולכולי עלמא מהני אלא שהוא עברין וראיתי להרא"ש בתשו' פלל ז סי' ד' שפתיב וז"ל קהלה שהספימו לעשות תקנה בחרם וחרו ונמלכו לעשות תקנה אחרת לפי צורך הקהל וכו' ולא דמי למחלוקת אבני ורבא בכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד דקי"ל פרבא יע"ש א"כ בנדון דידן ראוי היה לומר דלא מהני דתקנה לא דמי לביטול החרם ובהא מודה רבא דמהני מאי דעבד ועוד חכם עוקר הנדר מעיקרו והני פאילו לא היה חרם מעולם ותקנה השנייה קנימת עכ"ל הרי דהרא"ש מסכים לדברי התוס' דכיון שהאיסור אינו מן הדין אלא הוא בדה איסרא מלבו ועוד נתן טעם אחר לשבח כיון שבידו לבטל האיסור דאיתיה בשאלה אע"ג דעדיין לא נשאל עליה המעשה קיים עוד הוסיף טעם אחר שאפילו אחר שעבר האיסור התקנה השאלה למפרע דמי לחכם שעוקר הנדר מעיקרו הוא הדין חרם ושבועה מוקדם מעיקרו ומאחר שכן אהנו מעשיו לכולי עלמא בין לאבני בין לרבא בין נשאל בין לא נשאל עכ"ל משמעות דבריו הנה שהרא"ש הביא טעם התוס' לחלק בין איסור שאסרה תורה לאיסור שפדה מלבו והוסיף עוד טעם לפי שישנו בשאלה וכו' ולפי שאנכי הדל לא ראיתי בדברי הרא"ש שהזכיר טעם התוס' פלל הנני להעתיק תשובת הרא"ש כולה כמות שהיא בדפוס א"ש לפני וז"ל.

שאלה.

קהל שעשו תקנה והטילו חרם עלי' שכל מי שהוא סופר בית דין שיכתוב ושטרות של העיר כולה בכתב ידו וכל שטר שלא יהי' כולו מכתב ידו שלא יגבה בו ואחר כך מת סופר בית דין ומנו אחר ותקנו ששנים ברורים שיבררו יכתבו השטרות חוץ משיטה אחרונה שיכתוב אותה סופר בית דין ונמצא זו התקנה נגד החרם של התקנה הראשונה ולא התירו חרם הראשון היוכלו לגבות בשטרות שיעשה הסופר הקדש וגם כתיבת שני הברורים כיון שהספימו ביניהם שלא יגבו בשום שטר שלא יהא עשוי בתקנה הראשונה ולא בטולה.

תשובה. קהל שהספימו לעשות תקנה בחרם ושוב נמלכו לעשות תקנה אחרת לפי צורך הקהל ומגדר מילתא הרשות בידם ומלבד שיתירו החרם שעשו ואם עשו תקנה אחרת ולא הזכירו להתיר החרם לא יפה עשו שעשו מכשול לקהל שעברו על החרם ומפל מקום לא נפסלו השטרות שנעשו על פי תקנת הקהל והקהל יש להם פח לשנות התקנה אלא שהיה להם להתיר החרם לא נזכרו להתירה שבזה גרמו מכשול ומפל מקום התקנה השנייה קנימת ולא דמי להא דפליגי אבני ורבא בפרק קמא דתמורה (ד' ע") אמר אבני פל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני דאי ס"ד לא מהני אמאי לקי ורבא אמר לא מהני והא דלקי משום דעבר אמירתא דרחמנא וקיי"ל הלכתא פרבא וא"כ בנדון זה (שעברו) על החרם ראוי היה דלא מהני התקנה השנייה לא דמי דהתם פליגי במצות שאי אפשר לבטלן ולא עבדינן ככל הנהו דמיתתי התם אונס שגירש ותורם מן הרעה על היפה וממין על שאינו מינו וכאלה רבות דמיתתי גמרא התם אבל התקנה שאפשר לשנותה ולבטלה וגם אפשר לבטל החרם בהא מודה רבא דמהני מאי דעבד ועוד חכם

עוקר את הנדר מעיקרו וכשיתירו את החכם פאלו לא היה חכם מעולם הרי התקנה השנייה קיימת וכן נזיר ששתה יין ונטמא למתים ואח"כ נשאל על נזרו אינו לוקה פאלו לא נדר מעולם עכ"ל ואם בספר תשו' הרא"ש ששהיה ביד הרב כתוב פדברים האלה לא ידענא היכן פתיב טעם התוס' (לחלק בין איסורין שאסרה תורה לאיסור שבפודה האדם מלבד) שלא הוזכר בדבריו אלא לחלק בין אי אפשר לבטלה לאפשר לבטלן: ומתבאר יפה ממה שהבאתי מדברי הרב פרי חדש בקונטרס שבי"ד סי' א' ס"ק ל"ח דנקיט פדעת התוס' דבאיסור שבפודה מלבד אי עביד מהני ויתכן שזו היא דעתו במה שכתב בא"ח סי' תקפ"ט סעיף ז' גבי מנדר הנאה מחבירו דאסור לומר לו תקע והוציאני וכתב בשם הר"ן דאם אמר כל השומע קולי תקע ויוציאני הני שלוחו ואסור וסיים הרב פר"ח ואם תקע ועשה שליחותו מסתברא דיוצא בו אף שעובר על לא יחל שנהנה מחבירו עכ"ל (ונראה ודאי דאף באמר לא בפירוש תקע והוציאני דעת הרב דיצא בדיעבד) ואמאי לא נימא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ולפי מה שכתב בי"ד ה"ל דנקיטינו פדעת התוס' דבאיסור שבפודה מלבד אי עביד מהני ניחא דנדריים איסור שבפודה מלבד הוא ועוד אפשר לומר בטעם דין זה (דאם תקע בשליחותו יצא) משום דלא יתקן האיסור דאיסורא דעבד במה שעשה הלה שליחותו עבד ובכי הא אמרינו אי עביד מהני פדכנייל לן הרב מוהרימ"ט אלא דלקמן באות"ן (בד"ה וממה שהרב) פתבתי שגראה מדברי הרב פרי חדש בס' מים חיים דלא שמיע ליה פלליה דרב מוהרימ"ט עי"ש ולכן צריך לומר שטעמו משום דקים לן פסברת התוס' דבפודה האיסור מלבד מהני וכן דעת הרבה מרבני האחרונים דנקיטינו פדעת התוספות והרב נודע ביהודה בתניינא באהע"ז סי' קכ"ט (בסוף היתר הראשון בד"ה ובזה מתרץ).

הכריח שגם הרמב"ם סובר פדעת התוס' דאיסור שבפודה מלבד גם לרבא אי עביד מהני ותמה על הסמ"ע וב"ח ופ"ח שחששו פלל לדברי ההגהות מרדכי נגד התוס' והרא"ש והרמב"ם שפוסברים דבשבועה אי עביד מהני ולכן העיקר כטו"ז ומוהרשד"ם והפר"ח שהחליטו פדעת התוס' עכ"ל ומכל מקום סיים דלא מלאו לבו להקל נגד מה שהב"ח ופ"ח מסתפקים לדינא בפרט שהסמ"ע החליט פדעת ההגהות מרדכי עי"ש: וראיתי להרב פרי מגדים במשבצות בסוף סי' ה"ל שכתב וז"ל ועפר"ח אם אמר לחבירו תקע והוציאני יצא דיעבד אע"פ שעבר על כל יחל יע"ש ואף למ"ד כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני י"ל היכא שלא יצויר הא כה"ג שבפודה האיסור מעצמו כגון דאיתא בח"מ ר"ח וכדומה לזה ועוד הא ישנו בשאלה וכמו השוחט בשבת שחיתתו פשרה דומה קצת לזה ואין להאריך עכ"ל ודבריו סתומים וחתומים ונראה לבאר דב"ק שפונתו ליישב מה שנגזש (מהא דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני) על פי הפללים שנאמרו בענין זה והם פללא דכניילו לן רבותינו התוספות וכללא דהרא"ש וכללא דהרב מוהרימ"ט וכבר ידוע דרפ"ו בקונדש למינקט נפשיה בקוצרי ברמז הרומז על הראש דבתחלה כתב ליישב על פי פלל התוס' דדוקא במילתא דאמר רחמנא אי עביד לא מהני אבל באיסור שבפודה מלבד אי עביד מהני וזהו שכתב יש לומר היכא שלא יצויר כלומר בדבר שלא היה באפשרות לינצל ממנו שבעל פרוח חל עליו איסור שאסרה תורה מה שאין כן בפודה האיסור מעצמו פההיא דבח"מ סי' ר"ח בנשבע שלא למכור דאי עביד מהני וכן נמי במנדר הנאה מחבירו אי עביד מהני ועוד מתרץ על פי מה שכתב

הרא"ש דלא אמרינו אי עביד לא מהני אלא במצות שבתורה שאי אפשר לבטלן אבל שבוועה שאפשר לבטלה על ידי שאלת חכם אי עביד מהני ומה שכתב וכמו השוחט בשבת וכו' נראה שפונתו לרמזו פלגיה דרב מוהרימ"ט דדוקא פשיטתון האיסור במה שנגמר לא מהני הוא דאמרינו דלא מהני אבל אם לא נתקן אי עביד מהני ומטעם זה השוחט בשבת שחיטתו פשרה משום דאף אם נאמר דלא מהני אינו מתקן איסור נטילת נשמה שעשה כבר וכן הוא במודר הנאה ותקע לו בשליחותו כבר נעשה האיסור ואין בידו לתקנו ולכן אי עביד מהני כן נראה לדעת הקצרה ביאור דבריו ואם אמת כפי השערתי נראין דבריו פסותרין למה שכתב באשל אברהם סי' ע"א ריש אות ה' דבאיסור דרבנן נמי אי עביד לא מהני אלא דבדרבנן בעינן שיהא האיסור מעצמו מה שאין כן בדבר תורה אף בבדה האיסור עיין סמ"ע סי' ר"ח אות ג' עכ"ל: ומה שכתב ואפילו למ"ד כ"מ דאמ"ר ל"ת אי עביד לא מהני הלא מאז הייתי סובר שאין לשונו מדוקדק וצריך להיות למאי דקיימא לו (במקום למאן דאמר) שוב מצאתי שדעתו היא שלא נתבררה הלכה זו אי נקיטנו בהא נמי פרבא פככוליה תלמודא או בהא הלכתא פאביי עיין באשל אברהם סי' ע"א אות ה' והבאתי דברו לקמן באות ס' ושם פתבתי דאפשר דלא אמר כן אלא אליבא דהרב"ם אבל מודה דדעת שאר פוסקים היא דהלכה פרבא ושוב הבאתי דבריו שפמשבצות סי' ע"ד עי"ש: ובסתירת דברי תשובות הרא"ש בענין זה עיין להרבנים טורי זקה בסי' רכ"ח ס"ק מ"ד ושפתי פהן שם ס"ק צ"ו ופתחי תשובה ס"ק ל"א וכתב סופר בחלק יו"ד סי' א' (בד"ה הגה הפר"ח) ומסיק שם דהעיקר פננת הרא"ש כמו שבאר מר אביו פחתם סופר חלק יו"ד סי' ו' בסופו שדבריו בזה דברי אלקיים חיים: ובעיקר סברת התוס' דבשבוועה אי עביד מהני הגה ידוע מה שהביאו הפוסקים בח"מ סי' ר"ח דעת הרר"י בר פרוץ בהגהות מרדכי בשבוועות סי' תשפ"ד דאם נשבע שלא למפור ומכר אין במעשיו פלוס דגם בזה אמרינו אי עביד לא מהני וכתב הסמ"ע בס"ק ג' שסובר הרר"י בר פרוץ דמה שכתבו התוס' דבאיסור שפדה מלבו אי עביד מהני שינוייה הוא ואשינוייה לא סמכינן וסיים דברי המרדכי נראין לי שרירין וקיימין לדינא וכן משמע מתשו' מוהרי"ו וכן פסק הרמ"א ביו"ד סי' ר"ל בלי חולק (היפך ממה שפסק בח"מ שם דהנשבע שלא למפור ומכר המקח קיים) והרב ש"ך שם בסוף סק"ב פתב הב"ח פסק דהוי ספיקא דדינא והמע"ה וכן פסקתי בש"ך יו"ד סי' ר"ל וכן נראה בתשו' מוהראנ"ח וכו' עי"ש (סיום לשונו במה שכתב וזה פשוט לכ"ע לפי מ"ש התוס' בתמורה ובהגהות מרדכי דשבוועות פתב ר' פרוץ ע"כ לא זכיתי להבין שנגראה היפך ממה שכתב שהוא ספיקא דדינא ואיך כותב דפשוט לכ"ע וגם שנגראה שהתוספות והגמרא שונים בדין ולפי האמת הם חולקים וגם מה שכתב בתחלה כלל העולה דברי המרדכי שרירין וקיימין לדינא ואחר כך פתב בשם הב"ח דהוא ספיקא דדינא ושכן פסק בעצמו בש"ך יו"ד סי' ר"ל איני יודע אם פונתו לחזור ממה שכתב ביו"ד לפי מה שהכריח פאן שדברי המרדכי קיימין או בהיפך ותופס עיקר כמו שכתב ביו"ד ועיין להרב חכמת אדם בקונטרס בית הנשים סי' ל"א [בד"ה אף ובד"ה נחזור לעניינינו] מה שכתב בכוננת הרב ש"ך וצריך להתנישב היטב בל"ן וזאת לזכרון ומפל מקום דעת הרב בית חדש נראה דנוטה יותר לסברת התוס' מעיקר הדין אלא דלמעשה פתב דמידי פלוגתא לא נפיק וכו' וסיים דלא כמו שכתב מוהר"ך לדחות דברי התוס' בדברים שאין

בָּהֶם מִמֶּשׁ) וְהָרַב ט"ז כָּתַב שֶׁם דְּהַעֲיָקָר כְּמוֹ שֶׁפֶסֶק הֶרֶם"א דָּאֵם גִּשְׁבַּע שְׁלֵא לְמַכְנֹר
וּמְכַר הַמְקַח קֵיָּים מִשׁוּם דָּאֵין הָאִיסוּר בְּגוֹף הַמְכִירָה (כְּמוֹ בְּדָאֵמְרוּ רַבָּנָן לֹא לִיזְבִּין דְּלֵא
הָוִי זְבִינָא מִשׁוּם דְּגוֹף הַמְכָר בְּאִיסוּר) בְּפָרְט שְׁכֹן דַּעַת הַב"י וְכָאן הוּא עֵיָקָר דִּינֵי מְכִירָה
וְלֹא בִּיז"ד וְכוּ' עִי"ש (וּבְשׁו"ת זְכָר יְהוּדָה לְהַגָּאוֹן מוהר"ל בְּטָלָן בְּסִי' ו' בַּד"ה וְעוֹד
נִחְקָר אַחַר שֶׁהֵבִיא סְבֵרַת הַתּוֹס' דְּבִאִיסוּר שְׁבָדָה אִי עֶבֶיד מְהֵנִי וְשְׁכֵן נִפְסַק בַּח"מ סִי'
ר"ח פֶּתַח וְכֵן הַסְפִּים הַשְּׁ"ף וְט"ז אָבֵל דַּעַת הַסַּמ"ע לְאַסוּר עִי"ש וְלִי הַדֵּל אִי אֶפְשָׁר
לְהַחֲלִיט שְׁכֹן הַסְכַּמַּת הָרַב שְׁ"ף בְּזָה): וְהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ בִּיז"ד בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן סִי' א'
ס"ק ל"ח הֵבִיא דַּעַת הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש דְּבִשְׁבוּעָה לֹא אֶמְרִינָן אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵנִי וְסִיָּים וְכֵן
פֶּסֶק הַמְחַבֵּר בַּח"מ סִי' ר"ח וְהַהֲגָה לְשֵׁם וְכֵן עֵיָקָר דְּלֵא כַּהֲסַמ"ע שֶׁם וְהַהֲגָה לְקַמְן סִי'
ר"ל דְּלִיתָא עַכ"ל וְהָרַב אֶהֱל יַעֲקֹב בַּד' ז"ן ע"ב אַחַר שֶׁכָּתַב דְּבִמִּידֵי דְרַבָּנָן אִי עֶבֶיד מְהֵנִי
כָּתַב וְאִין לְהֵבִיא רֵאָיָה דְּאִי בְּדַרְבָּנָן אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵנִי מִמ"ש הַמְרָדְכִי בַּהֲגָה בְּסוֹף פ"ג
דְּשְׁבוּעוֹת בְּשֵׁם הַר"י בַּר פֶּרְץ עִי"ש וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הַסַּמ"ע בְּסִי' ר"ח וְהַט"ז שֶׁם וְכֵן פֶּסֶק
הָרַב שַׁע"א בְּסוֹסִי' קו"ג דְּלֵא אִירְיָא שְׁהָרִי הֵם נִמְשָׁכוּ אַחַר סְבֵרַת הַר"י בַּר פֶּרְץ וְהָרִי
הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש חֲלָקוּ עָלָיו וּבִנְדָאִי נְקִיטִינָן כְּנֻתְמִיָּהוּ וְכֵן פֶּסֶק הַשַּׁה"ג בְּסוֹף מִשְׁלִינִין וְכֵן
פֶּסֶק הַשְּׁ"ף בַּח"מ סִי' ר"ח וְכֵן פֶּסֶק הַפַּר"ח בְּקו"א יו"ד סִי' א' וְכֵן פֶּסֶק הָרַב מוהרשד"ם
בִּיז"ד סוֹף סִי' קמ"ב וְאִי דְבִסִי' קט"ו כָּתַב דְּגַם בְּדַרְבָּנָן אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵנִי לֹא כָּתַב כֵּן
אַלֵּא לְדַעַת הַר"י בַּר פֶּרְץ עַכ"ל הֵנָּה מֵה שְׁכָתַב בְּשֵׁם הָרַב שְׁ"ף כְּבָר כְּתַבְתִּי לְשׁוֹנוֹ
לְמַעַלָּה דָּאֵין הֶכְרַע שְׁפוֹבֵר כְּדַעַת הַתּוֹס' בְּפִשְׁטוּת וְנִרְאֶה שֶׁדַּעַתוֹ נוֹטָה לְדַבְּרֵי הָרַב ב"ח
דְּהָוִי סְפָקָא דְּדִינָא וְכְמוֹ שֶׁפֶסֶק בִּיז"ד סִי' ר"ל שֶׁהֵבִיא בְּעַצְמוֹ וְיֵמָה שְׁכָתַב דְּהַרְבָּנִים סַמ"ע
וְט"ז וְשַׁע"א שְׁפוֹבְרִים שְׁגַם בְּדַרְבָּנָן אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵנִי כְּתִבּוּ כֵן לְפִי שֶׁנִּמְשָׁכוּ אַחַר סְבֵרַת
הַר"י בַּר פֶּרְץ וְהָרִי אֵין הִלְכָה כְּמוֹתוֹ וְכוּ' הֵנָּה כְּבָר כְּתַבְתִּי דְּבָרֵי הָרַב ט"ז שְׁחֹלֵק עַל
הַסַּמ"ע (בְּמָה שֶׁפּוֹסֵק כְּדַעַת הַר"י בַּר פֶּרְץ דְּבִשְׁבוּעָה אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵנִי) וְכָתַב דְּהַעֲיָקָר
כְּמוֹ שֶׁפֶסֶק הֶרֶם"א בַּח"מ סִי' ר"ח דָּאֵם גִּשְׁבַּע שְׁלֵא לְמַכְנֹר וּמְכַר הַמְקַח קֵיָּים הָרִי דְּלֵא
תְּלִי הָא בְּהָא וְגַם מִצַּד הַסְבָּרָא נִרְאֶה דָּאֵינוּ מְוַכְרַח לְתַלוּת זֶה בְּזֶה אֲלֵא שֶׁהָרַב אֶהֱל יַעֲקֹב
כָּתַב כֵּן לְפִי מֵה שְׁנִרְאֶה לוֹ שֶׁמָּה שְׁכָתְבוּ הַתּוֹס' דְּבִאִיסוּר שְׁבָדָה מְלַבּוּ אִי עֶבֶיד מְהֵנִי הוּא
מִשׁוּם דְּדִיָּיקִי לִישְׁנָא בְּכַל מְלַתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא וּמִשְׁמַע לִיהָ דְּהוּא לְמַעַט מְלַתָּא דְּלֵא אָמַר
רַחֲמָנָא אֲלֵא שֶׁהָאֵדָם בְּזֶה מְלַבּוּ וּמִזֶּה מִשְׁמַע לִיהָ לְמַעַט מִיַּדֵי דְרַבָּנָן דְּהָא נָמִי לֹא אָמַר
רַחֲמָנָא הוּא אָבֵל כְּבָר רַמְזוּתִי לְמַעַלָּה בְּאוֹת ה"ן (בַּד"ה וְאֶדְרַבָּא) דִּישׁ מְקוּמוֹת שְׁבַלְשׁוֹן
רַחֲמָנָא נִכְלָל גַּם מִיַּדֵי דְרַבָּנָן לְכֹן נִרְאֶה לְדַעַתִּי הַקְצָרָה שְׁלֵא מִפְּנֵי דְקִדּוּק הַלְשׁוֹן כְּתִבּוּ כֵן
הַתּוֹס' אֲלֵא מְסַבְּרָא דְנִפְשָׁם וְאֵינוּ מְוַכְרַח לוֹמַר שֶׁהַסְבָּרִים דְּבִדְרַבָּנָן נָמִי אִי עֶבֶיד לֹא
מְהֵנִי סוֹבְרִים בְּשְׁבוּעָה שֶׁהָאֵדָם בּוֹדָה הָאִיסוּר מְלַבּוּ דָּאִי עֶבֶיד לֹא מְהֵנִי: וְעַל כָּל פְּנֵים
סְבֵרַת הַר"י בַּר פֶּרְץ אֵינָה דְּחֻוּיָה דְּהַסַּמ"ע פֶּסֶק כְּמוֹתוֹ וְהַרְבָּנִים ב"ח וְשְׁ"ף נְקֻטִי דְּהוּא
סְפָקָא דְּדִינָא וּמְרוֹחֲזִיד"א בַּס' שִׁיּוּרֵי בְּרָכָה יו"ד סִי' קי"ט אוֹת ו' (בַּד"ה וְעוֹד אַחַר שֶׁהִזְכִּיר
דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּתַמּוּרָה) כָּתַב וְז"ל וְהַגַּם דַּר"י בַּר פֶּרְץ פְּלִיג עָלָהּ וּמוהר"י וְנִיָּיל סִי' קנ"ו
וּמוהרשד"ם וְיִתֵּר אַחֲרוֹנִים סְמְכוּ עָלָהּ כַּמ"ש בְּפֶרַח מִטָּה אֶהֱרֹן סִי' ס"ח וְכוּ' עִי"ש הָרִי
מַעֲיֵד בְּגִדְלוֹ דְּהָאֲחֲרוֹנִים סְמְכוּ עַל דְּבָרֵי הַר"י ב"ר פֶּרְץ וְשְׁגַם הָרַב מוהרשד"ם סוֹבֵר כֵּן
וְזֶה שְׁלֵא כְּדַבְּרֵי הָרַב אֶהֱל יַעֲקֹב דְּהָרַב מוהרשד"ם פּוֹסֵק כְּתַמּוּס' וְהָרֵא"ש הֵן אָמַת
דְּהַמְעִיָּין בְּדַבְּרֵי הָרַב מוהרשד"ם בְּסוֹף סִי' קמ"ב יִרְאֶה לְעֵינֵים כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַב אֶהֱל

יעקב שאחר שהביא סברת הריב"פ דאם נשבע שלא למכור ומכר אין במעשיו פלום והקשה עליו מדברי הרמב"ם במוכר בשבת שמעשיו קיימים וכו' וסיים זה פתבתי קודם ראיתי דברי התוס' ושוב הביא קושית התוס' דאמאי לא משגי דאיכא בין אבני לרבא בנשבע שלא לגרש וגרש דלאבני מהני ולרבא לא מהני וקושיא דידי נמי הוי בקידושין אלא ודאי פמו שפכתבו התוס' דלא פליגי אבני ורבא באיסור שאסרה תורה אלא באיסור שפדה מעצמו (פן כתוב בס' שפידוי והוא דפוס חדש אבל נראה ודאי שהוא טעות הדפוס וצריך להיות דלא פליגי אבני ורבא אלא באיסור שאסרה תורה ולא באיסור שפדה מעצמו) ובדברים אלו סיים דברי תשובתו ומתבאר פמו שייחס אליו הרב אהל יעקב ומרן חיד"א לא הראה מקום דברי הרב מוהרשד"ם שתופס כסברת הריב"פ ואיך שיהיה מלבד הרב מוהרשד"ם גם פן יש פוסקים אחרים שחששו לסברתו.

והרב פרי מגדים באשל אברהם סי' ע"א סק"ה פתב דיש חילוק בעיקר הפלל דכל מלתא דאמר רחמנא וכו' בין איסור דרבנן לדאורייתא דבדרבנן דוקא אם הוא איסור מעצמו ובשל תורה אף בדהאיסור עיין סמ"ע סי' ר"ח עכ"ל הרי מוכח דנקיט כסברת הסמ"ע שפוסק דגם באיסור שפדה מלבו אי עביד לא מהני והרב משנה למלה בפרק ח' מהלכות מלוה דין א' (סמוך לד"ה ודע שאף שפכתבו לעיל) תמה על מרן הב"י בח"מ סי' ר"ח שדחה דברי הרר"י ב"ר פרץ על פי מה שפכתבו הפוסקים דמקח שנעשה באיסור המקח קיים דיש לומר דלא דמי למקח הנעשה באיסור וכו' עי"ש שפכתב שמצא להרב מוהרש"ך בח"א סי' קנ"ז שתפס על מרן הב"י בזה גם הרב מטה אהרן במערכת הבית ד' מ"ב האריף לתמונה על מרן הב"י במה שדחה סברת הרר"י ב"ר פרץ דיש לומר דרבית שאני וכו' עי"ש: ובשו"ת פרת יוסף להרב מוהר"י אלפאנדארי בחלק אהע"ז סי' ז' הובאה תשובת הרב אליהו יוסף שלטון בדין מגרש שלא מדעתה ורצונה שאינו רשאי מפת תקנת רגמ"ה וכתב הרב מוהר"י מינן שאם עבר וגרשה הגט בטל וכתב הרב יד אהרן בשם הרב החבי"ב שהוא משום כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והרב המחבר בסי' ח' ד' ב"ן ע"ד פתב על זה דיסוד דברי מוהר"י מינן הם מדברי ההגהות מרדכי בשם הר"י בר פרץ דבגדרים שבועות חרמים אם עבר עליהם אין במעשיו פלום וכו' והמעין בכנה"ג ח"מ סי' ר"ח ובמטה שמעון שם יראה דרובא דרבנן ואתא לית להו סברת הר"י בר פרץ וכמעט שפכתבו דחוייה מהפוסקים והביא דברי התוס' והרא"ש דבשבועה אי עביד מהני וכו' עי"ש צר לי כי אין בידי ס' כנה"ג ח"מ ח"ב ולא ס' מט"ש ואולי במטה שמעון הזכיר דברי הרב פרח מטה אהרן שפכתב שחששו לסברת הר"י בר פרץ והרב פרת יוסף לא ראה דברי רבינו המשנה למלה והרב מטה אהרן הנז"ל ולא מה שהעיד מרן חיד"א הנז"ל ואולי הובא בס' מטה שמעון ומדברי הרב דברי אמת בקונטרס י"א סי' ג' נראה קצת שמחלוקת שקולה היא בין התוס' והר"ש עם המרדכי ומוהר"י נוייל עי"ש (ועיין להרב חקרי לב הבאתי דבריו לקמן באות ס"ג בד"ה והרב חכמת אדם): ולפי מה שפכתבתי דיש איזה פוסקים שתופסים כסברת הר"י בר פרץ דאמרינן בעובר על החרם דאי עביד לא מהני לא נפלאה היא מה שפירש הרב פנסת הגדול' בדברי הרב מוהר"ם מינן שפכתב דהעובר על חרגמ"ה וגרש בעל פרוה אין הגט פלום שהוא מטעם כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והגאון נודע ביהודה בתגנינא חלק אהע"ז סי' קכ"ט (בד"ה ומעתה אחר אשר העמדנו) תמה עליו

שְׁהָרִי דַעַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש דְּבִנְשַׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ לָא אֲמַרִּינּוּ אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי עִי"ש וְכִינּוּ שְׁיֵשׁ פּוֹסְקִים כְּהַר"י ב"ר פֶּרֶץ כְּנֻז"ל לָא נִפְלְאָת לּוֹמַר שְׁגַם מוֹהַר"ם מִינְץ סוֹכֵר פֶּן אֵלָא שְׁהַגְאֹן נו"ב הַכְרִיחַ דְּגַם הַמְרָדְכִי מוֹדָה בְּגִט וּמָה שְׁכָתַב מוֹהַר"מ דְּאִין הֶגֶט פְּלוּם הוּא לְעַנְנֵן חַיִּיבֵי הַבַּעַל לְאַשְׁתּוֹ וְכו' אִו מְשׁוּם שְׁהָעֵדִים נִפְסְלִים וְכו' עִי"ש וּבְשִׁדֵי חֶמֶד ח"א בְּחֻלְק אֲסִיפַת דִּינִים בְּמַעֲרַכַת גְּיֻרוּשֵׁין סִי' ב' אוֹת ב' (דָּף ר"ס בַּד"ה שׁו"ר בַּג"פ) וּבְחֻכְמַת אָדָם בְּגוֹנְטְרִיס שְׁעַר בֵּית הַנְּשִׁים סִי' ל"א (בַּד"ה וְאִין לְהִבִּיא רְאִיָּה): וְרָאָה זֶה חֻדָּשׁ אֲשֶׁר רְאִיתִי לְהֵרֵב מֵיָם רַבִּים שְׁדַקְדַּק מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' שְׁלֵא כְּמוֹ שְׁהִבִּינוּ פֶּל הַפּוֹסְקִים הַנּוּז"ל בְּדַעְתָּם דְּבְאִיסוּר שְׁבָדָה מִלְּבוּ סְבָרֵי הַתּוֹס' לְקוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא דְּאִי עֵבִיד מְהֵנִי שְׁאָם כֶּן בְּתִירוּצָם הֵיךְ לָהֶם לּוֹמַר פִּינּוּ שְׁאִין הָאִיסוּר כְּמוֹ לָא יוּכַל שְׁלַחָה אֵלָא הוּא בְּדָה אֵת הָאִיסוּר מוֹדָה רְבָא דְּמְהֵנִי וְהֵם לָא כְּתָבוּ כֶּן אֵלָא פִּינּוּ שְׁאִין הָאִיסוּר וְכו' לָא אָמַר רְבָא דְּמְהֵנִי לְכוּ פְתַב דְּכֻנְתַת הַתּוֹס' הִיא דְּלָא מְצִי הַש"ס לְמִימַר דְּבָהָא פְּלִיג אַבְיִי וְרְבָא בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ וּגְרָשׁ דְּלֵאבְיִי מְהֵנִי וּלְרְבָא לָא מְהֵנִי דְּכִינּוּ שְׁהוּא בְּדָה אֵת הָאִיסוּר אִינּוּ נְכַלְל זֶה בְּאֲמָרָם פֶּל מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד דְּאִין זֶה מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא וְלְכוּ אַף שְׁיֻכַּל לְהִיּוֹת הַדִּין כֶּן דְּאָם נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ וּגְרָשׁ לְאֲבִיִי מְהֵנִי וּלְרְבָא לָא מְהֵנִי מְפֶל מְקוּם לָא נֻכַּל לּוֹמַר שְׁזֵה הוּא פִּירוּשׁ מְאָמְרָם פֶּל מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד וְכו' דְּאִין זֶה מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא אֵלָא הוּא בְּדָה הָאִיסוּר מִלְּבוּ וְכַל פְּוֹנְתָם הִיא רַק לּוֹמַר שְׁלֵא יִתְּכוּ לְפָרֵשׁ שְׁמַחֲלוּקוֹתָם הִיא בְּזֵה לְפִי שְׁאִינּוּ סוֹכֵל דְּבָרֵיהֶם פִּירוּשׁ זֶה אֲבָל לְדִינָא מוֹדוּ הַתּוֹס' לְסִבְרַת הַר"י ב"ר פֶּרֶץ דְּהַנְּשַׁבַּע בְּכִינְצָא לְזֵה וְעֵבֵר פְּלִיגִי בֵּה אַבְיִי וְרְבָא וְאָם כֶּן לְמֵאִי דְּנִקִּיטִינּוּ כְּרְבָא דִּינָא הוּא דְּלָא מְהֵנִי וּמְנַכְרָחִים אָנוּ לּוֹמַר כֶּן כִּי הִיכִי דְּלָא תִּיקְשִׁי עֲלֵיהִי לְפִי שְׁיִטְתּוֹ דְּבִנְשַׁבַּע נְמִי אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי אֲמֵאִי לָא אָמְרוּ בַּש"ס דְּבָהָא פְּלִיגִי וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּאִין זֶה מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא פִּינּוּ שְׁהוּא בְּדָה הָאִיסוּר אֵלוּ תוֹרָף דַּב"ק בְּחֻלְק א"ח ד' כ"ג ע"ד.

וּבַעֲמוּד ג' פְּתַב לִינְשַׁבַּע מָה שְׁהִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים מְבָבָא קְמָא דָּף ע' ע"ב גְּבִי טַבַּח וּמְכַר בְּשַׁבַּת וְכוּ מְבָבָא מְצִיעָא ד' ס"ה ע"א גְּבִי גְּלִימָא דְּרַבִּיתָּא וּמָה שְׁהָרִי"ף וְהַפּוֹסְקִים לְמַדּוּ הַדִּין דְּמַקְח שְׁנַעֲשֶׂה בְּשַׁבַּת הוּא קְנִיָּם מִהִירוּשְׁלָמִי וְלָא לְמַדּוּהוּ מַש"ס דִּילֵן כְּמוֹ שְׁהַקְשָׁה הֵרֵב שְׁלִטֵי הַגְּבוּרִים בְּסוּף פֶּרֶק מְשִׁילִין וְכו' עִי"ש דַּב"ק: הָרִי לָף שִׁטָּה חֻדָּשָׁה בְּדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת שְׁיִתְּכוּ שְׁגַם הֵם סוֹבְרִים כְּהַר"י ב"ר פֶּרֶץ דְּבִשְׁבוּעָה גַם כֶּן אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי אֵלָא שְׁיֵשׁ לְפַקְפַּק בְּדַבְּרֵי הֵרֵב בְּפִירוּשׁ זֶה דְּהַתִּינַח אִם הֵיךְ נִזְכַּר בְּדַבְּרֵי רְבָא עֲצָמוּ פֶּל מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא הֵנָּה מְצִינּוּ לְמִימַר דְּלָא נֻכַּל לְפָרֵשׁ בְּכֻנְתָּו שְׁרוּצָה לּוֹמַר דְּאָם נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ וְעֵבֵר לָא מְהֵנִי דְּהָא קְאָמַר פֶּל מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא וְאִין זֶה מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא אֲבָל פִּינּוּ שְׁלֵא נִזְכַּר בְּדַבְּרֵי רְבָא פְּלַל לְשׁוֹן זֶה אֵלָא אַבְיִי הוּא דְּאָמַר פֶּל מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד מְהֵנִי וּלְאֲבִיִי שְׁיִיף שְׁפִיר לִישְׁנָא דְּכַל מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא וְכו' לּוֹמַר דְּאָף בְּמִלְתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד מְהֵנִי וְכַל שְׁכֶן בְּדַבְּרֵי דְּלָאוּ מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא הוּא אֵלָא שְׁהוּא בְּדָה הָאִיסוּר דְּמְהֵנִי וְכִינּוּ דְּבַדְּבָרֵי אַבְיִי נְכַלְלוּ תַרְוַנְיָהוּ בֵּין דְּאָמַר רַחֲמָנָא בֵּין דְּבַר שְׁבָדָה מִלְּבוּ וְרְבָא לָא נִקִּיט בְּלִישְׁנָיָה לְמִימַר פֶּל מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי רַק אָמַר בְּסִתָּם לָא מְהֵנִי (דְּהִכִי אֲמַרִּינּוּ בַּש"ס וְרְבָא אָמַר לָא מְהֵנִי וְהָא דְּלָקִי וְכו') שְׁפִיר הֵיךְ אֲפִשְׁר לּוֹמַר דְּמֵאִי דְּאָמַר לָא מְהֵנִי סוֹכֵב הוּלָף עַל שְׁנֵי הַדְּבָרִים שְׁלִסְבְּרַת אַבְיִי מְהֵנִי דְּאִיְהוּ סְבַר בְּתַרְוַנְיָהוּ דְּלָא מְהֵנִי וּמְשׁוּם

הכי לא אמרינו ורְבָא אָמַר פֶּל מְלִתָּא דְאָמַר רַחֲמֵנָא לָא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לָא מְהֵי כִי הִיכִי דְלָא לִישְׁתַּמַּע בְּדַעְתֵּיהּ דְרַבָּא דְדוֹקָא בְּמִידֵי דְאָמַר רַחֲמֵנָא לָא תַעֲבִיד הוּא דְסָבַר דְלָא מְהֵי וְאִם פֶּן אִם בְּאַמַּת סוֹבְרִים הַתּוֹס' לְדַעַת רַבָּא דְאִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ אִי עֵבִיד לָא מְהֵי שְׁפִיר הָוֵה מְצִי הַש"ס לְשִׁנוּי דְאִיפָּא בְּנִיְהוּ נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ אֶלְא וְדָאִי מִשְׁמַע שְׁפִינַת הַתּוֹס' לֹוֹמַר דְלִקוּשְׁטָא דְמְלִתָּא סוֹבַר רַבָּא דְבְדָבְרָא שְׁבָדָה מְלַבּוּ אִי עֵבִיד מְהֵי וְשְׁפִיר נְקֻטֵי הַפּוֹסְקִים בְּדַעַת הַתּוֹס' שְׁסוֹבְרִים פֶּן בְּאַמַּת דְגַם רַבָּא מוֹדָה בְּדָבְרָא שְׁבָדָה מְלַבּוּ דְאִי עֵבִיד מְהֵי: וּמְפָל מְקוּם יִתְכֵן שְׁהַרְר"י ב"ר פֶּרְץ הֵבִין בְּדָבְרֵי הַתּוֹס' כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הֶרַב מִים רַבִּים וְגַם מַה שְׁדַקְדָּק מְדָלָא כְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּלִשׁוֹן מוֹדָה רַבָּא דְמְהֵי אֶלְא כְּתַבּוּ לָא אָמַר רַבָּא לָא מְהֵי הוּא דְקְדוּק נְכוּן וְשׁוֹב דְקְדַקְתִּי וְרֵאִיתִי שְׁזוֹ הִיא פְּנִינַת הַסַּמ"עִים פֶּן שְׁהַרְי כְּתַב וְז"ל וְעַד פֶּאֵן לָא כְּתַבּוּ הַתּוֹס' חִילּוּק בֵּין אִיסוּר לְאִיסוּר אֶלְא דְמַהֲאִי טַעְמָא לָא רְצָה הַתְּלַמוּד לְאוּקוּמֵי פְּלִגְתֵּיהּ דְאִפְּי וְרַבָּא בְּהִי כְּדָא דְלִישְׁנָא דְאָמְרֵי פֶל מְלִתָּא דְאָמַר רַחֲמֵנָא לָא תַעֲבִיד הִיכִי מִשְׁמַע דְמִיְרֵי בְּמִילֵי דְאוּרִיָּתָא בְּאִיסוּר שְׁלֵא בְּדָה וְעוֹד שְׁאֲפִשֶׁר דְגַם לְדִינָא מוֹדָה רַבָּא הִיכָא שְׁהוּא בְּדָה הָאִיסוּר מִשׁוּם הִיכִי מִיְהֵדֵר תְּלַמוּדָא לְאֲשְׁכּוּחֵי בְּנִיָּא אַחֲרִיתִי אֶבֶל לְפִי הַמְּסַקְנָא דְבִכְתוּבּוֹת דְאִפִּילוּ בְּאִיסוּר דְרַבְּנֵי לָא מְהֵי מְסַתְּבָרָא דְלָא גִרַע אִיסוּר תּוֹרָה אִף שְׁהוּא בְּדָה אוֹתוֹ מְאִיסוּר דְרַבְּנֵי וְהוּא קְדוּם עַכ"ל וְנִרְאִין הַדְּבָרִים שְׁפִינַתוֹ לְמֵאִי דְאָמַר מַר הֶרַב מִים רַבִּים הַנ"ל: וּבְזָה מִתְּנִישְׁב אֶצְלֵי מַה שְׁהִיָּה קִשָּׁה לִי שְׁלֵא הַנּוֹכַח דְבַר זֶה בְּפִסְקֵי הַתּוֹסְפוֹת דְמִי שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ וְגַרְשׁ לְרַבָּא נְמִי מְהֵי לְפִי דַעַת הַפּוֹסְקִים שְׁכֵן הִיא דַעַת הַתּוֹס' בְּאַמַּת אֶבֶל לְדָבְרֵי הֶרַב נִיחָא דְהַתּוֹס' לָא כְּתַבּוּ פֶן לְדִינָא אֶלְא לֹוֹמַר שְׁאִין לְנוּ לְפָרֵשׁ בְּדָבְרֵיהֶם שְׁבָדָבְרָא זֶה הוּא שְׁנַחֲלִקוּ אֶבֶל לְעַנְיֵן הַדִּין לָא כְּתַבּוּ הַתּוֹס' דְגַם לְרַבָּא מְהֵי בְּדָבְרָא שְׁהוּא בְּדָה מְלַבּוּ וְנוֹכַח לֹוֹמַר דְהַתּוֹס' סוֹבְרִים בְּדַעַת הַר"י ב"ר פֶּרְץ דְאִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְמַפְּוֹר וְכִינְצָא וְעַבְרָא עַל שְׁבוּעָתוֹ אִין בְּמַעֲשֵׂיו פְּלוּם גַּם רֵאִיתִי לְהֶרַב מַעֲיֵן גְּנִים (הוּא ס' עֶצִי לְבוּנָה ח"ב) בְּחֻלְק ח"מ ס' ר"ח (בד"ה וּלְפִי זֶה) שְׁכַתְב שְׁדוֹקָא בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ הוּא שְׁכַתְבּוּ הַתּוֹס' דְמִשׁוּם שְׁהוּא בְּדָה הָאִיסוּר אִי עֵבִיד מְהֵי מִשׁוּם דְבְּגִירוּשִׁין אִי אֲפִשֶׁר לֹוֹמַר דְאִי עֵבִיד לָא מְהֵי שְׁלֵא יְהִי חֲלִין הַגִּירוּשִׁין כְּלָל דְזָה לָא יִתְכֵן מְדֵאִיתְקַשׁ גִּירוּשִׁין לְמִיתָה כְּמוֹ שְׁכַתְבּוּ הַתּוֹס' בְּדָרָה ה' בַּד"ה מִתִּיבֵי וְקוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּדָרָה ו' ד"ה וְהַשְׁתָּא וְכוּ' הִיא דְנִימָא דְלְרַבָּא לָא מְהֵי פְּלוּמַר דְאִף שְׁנִדְאִי חָלוּ הַגִּירוּשִׁין מְפָל מְקוּם יְהֵא חֲזִיב לְהַחְזִירָה כְּמוֹ בְּאוּנְסָא שְׁגַרְשׁ וְלָזָה תִּירְצוּ דְבְּאִיסוּר שְׁבָדָה מְלַבּוּ לָא אֲמַרִינוּ אִי עֵבִיד לָא מְהֵי לְעַנְיֵן גִּירוּשִׁין שְׁיִצְטָרַף לְהַחְזִירָה דְכִינּוֹן דְעַל כָּל פְּנִים חָלוּ הַגִּירוּשִׁין מִשׁוּם דְאִיתְקַשׁ גַּט לְמִיתָה וְלְעַנְיֵן זֶה צְרִיכִים אָנוּ לֹוֹמַר אִי עֵבִיד מְהֵי מְהֵי אֶבֶל סְבָרָא דְבְּדָה מְלַבּוּ לֹוֹמַר גַּם לְעַנְיֵן חֲזָרָה אִי עֵבִיד מְהֵי אֶבֶל בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְמַפְּוֹר וּמְכַר גַּם הַתּוֹס' מוֹדִים לְדַעַת הַרְר"י ב"פ דְאִי עֵבִיד לָא מְהֵי אֶלּוּ תוֹרָף דַּב"ק.

וּבְחַתְמֵם סוֹפֵר יו"ד ס' ו' (בד"ה אִף סוֹף דְבָרֵי) כְּתַב וְהַקְצָה"ח בְּדָה מְלַבּוּ וּבְמַחְכ"ת דְבָרֵי אִינָם וְכוּ' וּלְפִי ש"ס קְצוּה"ח אִין מְצוּי אֶצְלֵי לָא הֵייתִי יוֹדַע מַה הֵם דְבָרֵי אִף עֵתָה רֵאִיתִי בַּס' חֲתַן סוֹפֵר ד' קַמ"ה אוֹת כ' שְׁהִבִיא דְבָרֵי הֶרַב קְצוֹת הַחֲשׁוֹן בַּס' ר"ח סַק"א וְהֵן כְּדָבְרֵי הֶרַב מַעֲיֵן גְּנִים הַנ"ל דְהַתּוֹס' לָא כְּתַבּוּ לְחֻלְק פֶּן אֶלְא בְּגַט עִי"ש וְאִם פֶּן אִין לְנוּ לְדַחּוֹת לְגַמְרֵי סְבַרְת הַר"י בַּר פֶּרְץ מִכְּפֵחַ דְבָרֵי הַתּוֹס' הִלְלוּ וּמַמָּה שְׁהִבִיא הֶרַב טַל אוֹרוֹת (בְּתַשׁבוּתֵי) בַּד' י"ג ע"א בְּשֵׁם הֶרַב מוֹהַרְאֲנ"ח בַּח"א מְתַבָּאָר דְאִף שְׁלַדַעְתּוֹ כָּל

הפוסקים חולקים על סברת הר"י ב"ר פריץ מכל מקום חושש לדעתו להחמיר עי"ש:
ודע דעל פי שיטת הגהות מרדכי ה"ל דבנשבע שלא ימכור וכו' אמרינן אי עביד לא
מהני נסתפק ידידי הגאון מנחת משה אבד"ק קאמינקא יצ"ו בחלק יו"ד סי' כ"ו מה יהיה
הדין באם שחטו היום שור אחד ושוב נשבע השוחט שלא ישחוט בנו באותו היום ועבר
ושחטו מה דינו דמצד איסור אותו ואת בנו מותר במבואר בסי' ט"ז ולא שייך בו אי
עביד לא מהני דמדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מפלל דלהדיוט שרי כמ"ש הפר"ח
והפרמ"ג אמנם מצד השבועה שייך אי עביד לא מהני לדעת ההגמ"ר והוי גבילה ואף
דמנשבע מהר סיני ואין שבועה חלה על המצות מקום הספק הוא פניו דספיקא הוא אם
חוששין לזרע האב ולחומרא אמרינן דחוששין אבל בנדון דידן יש להסתפק ולומר
להיפך לחומרא דילמא אין חוששין וחלה השבועה ולא מהני השחיטה לדעת ההגמ"ר
דבשבועה נמי אמרינן אי עביד לא מהני והביא סוגיא דחולין ד' פ"ה בפלוגתא אי חוששין
לזרע האב דמוכח דתליא בפלוגתא דלחלק אי צריף קרא וסוגיא דתמורה ד' ה' דמוכח
דפלוגתא דאי עביד מהני תליא בלחלק אי צריף קרא והצריף בפלפול נחמד דאם נאמר
מצד חומרא אין חוששין לזרע האב אין חשש גם משום אי עביד לא מהני ושלדינא יש
ספק ספיקא להיתרא שמה הלכה חוששין לזרע האב ולא חלה השבועה ושמה הלכה
פהתוס' דבשבועה שהיא איסור שבועה מלבו אי עביד מהני וכו' אלו תרף דב"ק עיש"ב:
ועל סתירת דברי הרמ"א דביו"ד סי' ר"ל פסק פההגהות מרדכי דאם נשבע שלא למכור
אי עבר לא מהני ובח"מ סי' ר"ח פסק דמהני עיין במסגרת השלחן (שפכיב הש"ע) בסי'
ר"ח והגאון חתם סופר בחלק אהע"ז ח"ב סוף סי' ס"ג מחלק דביו"ד מייירי בנשבע שלא
למכור חפץ ידוע בזה אם עבר ומכר לא מהני דהוי בנשבע על הכפר ואכלה פולה דאין
נשאל עליה ובח"מ מייירי בנשבע שלא למכור שום דבר ומכר איזה דבר ועוד יש לו
חפצים רבים ויכול לישאל על שבועתו עי"ש טעמו ונימוקו וכן כתב בשו"ת תפארת
יוסף בחלק א"ח סי' י"ד (בד"ה אולם) בדרך י"ג ע"א וע"ב ליישב סתירת דברי הרמ"א
ומדקדק בלשונו ועיין שם בסוף הסי' ועיין עוד בהתם סופר חלק יו"ד סי' ו' (בד"ה אבל
מ"מ) ובחלק ח"מ סי' ק"ד (בד"ה ונקל ליישב) ומר נכדו בש"ות חתן סופר ד' קמ"ה
אות כ' הביא דבריו וכתב באות כ"א ליישב סתירת הרמ"א אפילו להמרדכי דסבירא
ליה לא מהני דיש נפקא מינה באיזה קנין הוא מקנה אם מקנה על ידי קנין מעות או סודר
או אגב דהקנין מצד המקנה והוא נשבע שלא למכור אז נתבטל מעשה שלו אבל כשעשה
הלוקח קנין מצדו כגון משיכה נהי דלא מהני הקנאת המוכר אבל על כל פנים לא יגרע
מה שמכר לו מאילו הפקיר חפצו ומהני משיכת הקונה מתורת קנייה בהפקר וזה אמי
שפיר אפילו לדעת המרדכי אבל כבר כתבנו דדעת האחרונים פהתוספות והביא מה
שכתב מר זקנו רעק"א בסי' צ"ה (שציינתי לעיל בד"ה ומלבד) עי"ש ובאות כ"ג כתב
לדקדק מה שכתבו התוס' לשון בדה מלבו ולא כתבו בדה מעצמו ועל פי דקדוק זה מצא
להסביר חילוק זה (דבבדה מלבו מהני): ובשו"ת מים רבים בא"ח סי' ל' ד' כ"ב סוף ע"ג
ובדרך כ"ג ע"א כתב דהרב פנסת הגדולה בח"מ סי' ר"ח דחה מה שכתבו הפ"ח והש"ך
בדעת הרמ"א שהיא ספיקא דדינא שאם דעת הרב לומר דאין להוציא מיד המוחזק
אדרבא פאן בח"מ הנה לו לכתוב סברת י"א לומר שייכול המחזק להשען עליה וביו"ד
להביא סברת המרדכי והנכון שדעת הרב שאם רוצה הקונה או המקבל לזכות במכר או

במתנה אעפ"י שאינו בורר הדין עמו ומוציאין מיד הנותן וביו"ד דלענין איסור שבועה קעסיק פתב סברת ההגהות לומר שאף שמצד הדין קונה יראת ה' על פניו יחלוף ולא יעשה הקונה בענין שהמוכר יעבור על שבועתו אלו תנכן דבריו ולבסוף העלה דברי הרמ"א בצ"ע והרב המחבר (שם בד"ה ונצא לנו) מיישב דברי הרמ"א וכתב דביו"ד מייירי בגושבע על דבר פרטי שלא למכרו ועבר ומכר בזה אין מכירתו מכירה וכו' וכמו שמשלק הרב חתם סופר ולא מטעמיה עיי"ש ועיינן בשו"ת פתב סופר יו"ד סי' א' שהאריך בעניינים אלו ולא יכלתי להתיישב בדב"ק ואתה תחזה: ובמה שכתב הרא"ש (שהבאתי בריש אות זו) דבשבועות נחרמין שאפשר לבטלן על ידי התרת חכם גם רבא מודה דאי עביד מהני ראיתי בס' לב שומע לידידי הרה"ג חיים הפהן אבד"ק טראבלוס יצ"ו במערכה זו אות ח' שכתב בשם ספר משמרות פהונה להרב מוהר"א הפהן בחידושו לתמורה שכתב דעד כאן לא קאמר הרא"ש אלא בחרם שאפשר לבטלו על ידי חרטה מה שאין בן בהקדש שצריך פתח וחרטה ושמה לא ימצא פתח והוא בכלל אי אפשר לבטלו ובזה מיישב מה שמקשים על הרא"ש מדפרכינן בתמורה לרבא דאמר לא מהני מחרמי פהנים והלא אפשר לבטלם על ידי התרה כל זמן שהן בבית הפעלים וכו' עיי"ש: פלל ח"ו) כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד במה שכתבו התוס' דבאיסור שפדה מלבן מהני גם לרבא כמו שכתבתי באות ז"ן חדש הגאון מוהרש"ל בשו"ת נודע ביהודה תניינא בחיו"ד סוף סי' ט' דיש לחלק בין פשהדבר אינו מתניחס אלא להפודה לכשמתניחס גם לאחרים כמו בהקדש וכינצא וז"ל מה שנראה לענ"ד לחלק בין שבועה למקדיש דגבי שבועה פתבו התוס' דהוא בדה את האיסור בכה"ג לא אמרינן אי עביד לא מהני הואיל ואיסור שבועה אינו מתניחס אלא על הנשבע ולא על שאר אדם בזה לא אמרינן אי עביד לא מהני כיון שהוא בדה את האיסור לאסור איסור על נפשו מה שהי' מותר לו אבל בהקדש כיון דמעשיו מהני בהקדשו לאסור איסור על כל העולם ונקרא שם איסור ההקדש על כל אדם וממילא שייך ביה אי עביד לא מהני דכל שהאיסור מתניחס על זולתו לא שייך לומר שהוא בדה האיסור דהרי ע"י הקדשו של זה חל על אדם אחר איסור הקדש בע"כ שלא ברצונו וכיון דלגבי אחרים לא שייך לומר בדה האיסור שוב אין לחלק בין המקדיש לאדם אחר.

ועוד יש לחלק דאיסור שבועה שהוא בלאו בלאו יחל דברו זה הלאו אינו במציאת שיבא ממילא ואם לא ישבע אדם מעולם לא ימצא מקום ללאו הזה משא"כ בקדשים יש במציאות איסור קדשים שיחול ממילא כגון בכור שקדוש מרחם וקדושתו בא מאליו וכיון שאיסור הקדשות שייך ממילא בלי פעולת אדם שוב אם נעשה דבר הקדש ע"י סיבת המקדיש נתפס עליו האיסור ונכנס בגדר ההקדשות ושייך בי' אי עביד לא מהני ויש עוד כמה סברות לחלק בין איסור שבועה להקדש עכ"ל והנה הרשב"א בחידושו לקידושין ד' ס"ז ע"א הביא דבריו הגאון ישועות יעקב באהע"ז סי' א' סק"ז פתב דבקידושין דחזינא דגלי קרא דחילולין עושה ולא ממזרות אמרי' בכל מידי דקידושין אי עביד מהני עיי"ש ועיינן להריטב"א שם ולכאורה נראה דחולק על סברת התוס' דהא קידושין נמי הוא בודה האיסור וטעמא דגלי קרא חילולין עושה ולא ממזרות הא לאו הכי הנה אמינא דלא מהני ודוחק לומר דמהתם הוא דילפינן דבבודה האיסור מהני אף למ"ש מוהרש"ל הנ"ל ניחא דבקידושין דאהנו מעשיו לאנסרה על כל העולם אית לן

למימר אי עביד לא מהני אי לאו דגלי קרא וק"ל ואין סברא לחלק דלא דמי להקדש דאוסר עליו ועל כל העולם מה שאין פן בקידושין דאינו אוסר על עצמו וק"ל ואין להקשות גילף מינה דגם באיסור המתניחם לאחרים אי עביד מהני דהא על פרחין לומר לדעת הרשב"א דלא ילפינו מקידושין לעלמא יהיה מאיזה טעם שיהיה וק"ל ועיין להרב פתחי תשובה ביו"ד סי' יו"ד בנחלת צבי שפתב לענין שחיטת אותו ואת בנו ביום אחד דלא שייך לומר אי עביד מהני מפני שהוא בודה האיסור לפי שהאיסור מתניחם גם לזולתו וכמ"ש בשו"ת נו"ב וכו': אמנם לפום ריהטא לידידי חזי דאיכא למישדי נרנא במאי דחידית לן הרב מוהרש"ל ה"ג"ל דהנה מה שהוצרכו התוס' לומר דבבדה האיסור מעצמו גם לרבא אי עביד מהני הוא מפני קונשייתם דלימא דאיכא בינייהו מי שנשבע שלא לגרש אשתו ועבר וגרשה דלאפני מהני ולא לרבא ובדברי התוס' לא הוזכר כי אם נשבע שלא לגרש אמנם בשיטה מקונצת לתמורה הוסיף בקונשיית התוס' וז"ל אי נמי נשבע שלא יעשה סאה זו תרומה ויעשה תרומה דלאפני הניא תרומה ולרבא לא הניא תרומה עכ"ל ותירוץ התוס' (לחלק בין איסור קדום לבודה מלפני) הוא על שני הדינים שהקשו ועל שניהם אמרו פיון שהוא בדה האיסור מהני והרי תרומה דומה להקדש דאנהו מעשיו לכולי עלמא ובכל זאת אמרינו דאי עביד מהני ואין לומר דהתם לא אנהו מעשיו לאסרה לאחרים שבלאו הכי היתה אסורה לכל שהיא טבל ואדרבא מעשיו גרמו היתר לפניהם פיון שהיא עתה תרומה דזה אינו שהרי אם לא היה עושה סאה זו תרומה היתה מתקנת ונעשית חולין במה שהיה תורם סאה אחרת ומה שנעשית סאה זו תרומה הוא הגורם בזה ואוסרה לכל העולם וכתבו התוס' בזה (לפי הנסחא שבשטה מקונצת ה"ג"ל) דאי עביד מהני אלמא דארף בדבר המתניחם גם לזולתו אמרינו דבבדה האיסור מלבד אי עביד מהני גם לרבא: והרב חתן סופר הביא דברי הרב מוהרש"ל (ה"ג"ל בריש אות זו) וכתב על דבריו וז"ל ובמחכ"ת דבריו דחוקים אבל נראה לענ"ד פשוט דלא שייך היתר דמהני מפני שבדה אלא כשעובר עבירה זו שמיחל דיבורו כגון נשבע שלא לגרש ומגרש אבל בשוחט בחוץ עבירה זו שעובר הוא דיבור התורה שלא ישחוט קדשים בחוץ והסבירא כן פיון שהחזיק לקדשים מה שהוא עושה אח"כ עובר בציווי הבורא כשאר דיני תורה אבל זה נ"ל דעכ"פ שייך בו סברת הרא"ש דקילא משאר איסורי תורה מפני שאפשר לבטלנו ולשאול עליו והנה מזה הטעם איכא קולא טפי בטעם של תשובה הרא"ש מבטעם התוס' עכ"ל: כלל ט"ן) כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני כתב רבינו מוהרי"מ ט"ט בח"א סי' ס"ט (בד"ה עוד בא) בשם הרב השואל דהואיל וההספקה נעשית על פי דיני וכו' ועברו חק אשר תשים לפניהם ולא לפני וכו' המעשה בטל דקי"ל כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכתב על דבריו וכמדומה לי שלמד לומר פן ממה שכתב בהגהות מרדכי בסוף פרק שבועות שתיים בשם הר"י ב"ר פרץ מי שנשבע או קבל בחרם שלא יתן דבר או לא ימפור או לא ימחול ועבר ומכר או נתן אין במעשיו פלום כדאמרינו בכתובות פיון דאמור רבנו לא לזבין אי ובין לא הני זביני ואין אמירה דרבנו גדולה משבועתו וא"כ אין במעשיו פלום ובכ"ק דתמורה אמר רבא אי עביד לא מהני עיין בפרק כל המנחות באות מצה נתן עליה לבונה ילקטנה ובפרק ד' אחין למאן דאמר מאמר קונה קנין אמור מאמר דהיתרא קני מאמר דאיסורא לא קני.

ונאני אובין וְאָדוֹן לְפָנַי דְּבַעֲנִין זֶה וְלֹא פִּיּוּצָא בּוֹ לֹא שִׁיכָא הֵיִיא דְּתַמּוּרָה כְּלָל דְּעַד כְּאֵן לֹא אֲמַרִּין הָכִי אֲלֵא בְּשַׁעֲשֵׁה הַמַּעֲשֵׂה הַיּוֹפֵף מַה שְּׂאֲמָרוּ תוֹרָה לֹא מְהִי לִיהּ וּמַעֲשִׂיו בְּטָלִים וְדַבְרֵי תוֹרָה קִיָּמִין כְּגוֹן לֹא יַחֲלִיפְנוּ וְלֹא יִמִּיר אֹתוֹ אִם הִמִּיר אֵי לֹאוּ קְרֵא וְהָיָה הוּא וְתַמּוּרְתוֹ וְכוּ' הִנֵּה אֲמִינָא לֹא מְהִי לִיהּ וְאִינוּ מוּמְרֵי לְקִיָּים מַה שְּׂאֲמָרָה תוֹרָה לֹא יִמִּיר וְכֵן חֲרָמֵי כְּהֻנִּים דְּאֲמָרָה תוֹרָה לֹא יִמְפָּר וְלֹא יִגָּאֵל אֲפִי שְׂפָדָאוּ לֹא עָשָׂה כְּלוּם שְׂהָרֵי אֲמָרָה תוֹרָה לֹא יִגָּאֵל וְכֵן כָּל הַנֶּה דְּמִיָּתֵי בְּתַמּוּרָה וְכָל מִי שְׂעָשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּאִיסוּר דְּאוֹתוֹ הָאִיסוּר כְּבָר נַעֲשֵׂה וְאִי אַתָּה יָכוֹל לְתַקְנֹו כְּגוֹן מִי שְׂהוֹלֵף לַעֲשׂ"ג כְּלוּם יֵשׁ בְּיָדְךָ לְתַקְּן מַה שְּׂעִינֹת מַעֲתָה אוֹתוֹ מַעֲשֵׂה שְׂנַעֲשֵׂה בְּפִנְיָהֶם נַעֲשֵׂה כְּדִין אֲטוּ לְפִי שְׂהִיָּה בְּפִנְיָהֶם יַחֲבַטֵּל דְּבַעֲנִין זֶה שְׂנַעֲשֵׂה לֹא אֲמָרָה תוֹרָה לֹא תַעֲבִיד דְּאִין אִיסוּר כְּגוֹף הַמַּעֲשֵׂה אֲלֵא בְּמַה שְׂהִיָּה בְּפִנְיָהֶם וְהַעֲמִידָה בְּפִנְיָהֶם אִי אֲפָשֵׁר לְבַטְלָהּ וְכוּ' דְּאִי לֹא תִימָא הָכִי מוֹשֵׁף בְּשׂוֹר וּבַחֲמוֹר עַל מְנַת לְהַקְנוּתָם לֹא יִקְנָה דְּעֵבֵר אֲמִימָרָא דְּרַחֲמָנָא וְכֵן גְּדַר וּפְרִיץ בְּשַׁבַּת לֹא לִיקְנֵי דְּעֵבֵר אֲמִימָרָא דְּרַחֲמָנָא וְכֵן הַמְקַדֵּשׁ אַחַת מִחֲזִיבֵי לְאוּיָן בְּבִיאָה לֹא תִקְדֵּשׁ מִשׁוּם דְּעֵבֵר אֲמִימָרָא דְּרַחֲמָנָא לֹא יִתְפָּסוּ בָּהּ קִידוּשֵׁין וְכִי תִימָא הָכִי נָמִי אִם כֵּן מֵאִי פְרִיָּה בְּתַמּוּרָה ד' ו' וְהַשְׂתָּא דְּשִׁנְיָן כֹּל הֵנִי שְׂנוּיֵי אַבְיֵי וְרַבָּא בְּמֵאִי פְלִיגֵי וְכוּ' (הִבִּיא דְּבָרֵי הַסּוּגְיָא וּפְרִירוּשׁ רִש"י וְגַם מַה שְּׂכַתוּב בְּסוּף דְּבָרֵי רִש"י וְנִרְאָה בְּעֵינַי וְכוּ' כְּתִב שְׂאִינִם דְּבָרֵי רִש"י אֲלֵא גְלִיּוֹן הוּא מִבְּחוּץ וְלְדַבְרֵיו קָשָׁה הַלְכָתָא אֶהְלַכְתָּא וְכוּ') וְהָא טוּבָא אִיכָא בִּינְיָהוּ דְּכָל מַלְתָּא דְּעֵבִיד בְּאִיסוּר אִי מְהִי אִי לֹא מְהִי וּבְפִרְק מְרוּבָה אֲמַתְגִּיתִין דְּגַנְב וּמְכַר בְּשַׁבַּת חֲזִיב וּמוֹקִי לָהּ בְּאוּמֵר זְרוּק גְּנִיבוּתֵיךָ לְחֻצְרֵי וְתַקְנָה לִי וְעוֹד מוֹקְמִין לָהּ בְּאוּמֵר עֲקוּץ תְּאֵנָה מִתְּאַנְתִּי וְכוּ' וְעוֹד לְשִׁיטְתוֹ הַמְּאָנָה אֵת חֲבֵרוֹ פָּחוֹת מִשְׁתוֹת לֹא יִתְקַיֵּים הַמְּקַח וְעוֹד הָעוֹבֵר עַל כָּל תּוֹסִיף שְׂמָא אִם הוֹסִיף לֹא עָשָׂה כְּלוּם מִשׁוּם דְּעֵבֵר אֲמִימָרָא דְּרַחֲמָנָא וְהָא אֲמַרִּין בְּרִישׁ פְּרָק הַמוֹצָא תְּפִלִּין דְּכֹלֵי עֲלָמָא לְצִאָתָא לֹא בְּעֵי כְּוֹנָה כִּי פְלִיגֵי לְעֵבֹר כְּבָל תּוֹסִיף ת"ק סָבַר לֹא בְּעֵי כְּוֹנָה וְנִפְיָק יְדֵי חוֹבְתֵיהּ וְעֵבֵר מִשׁוּם כָּל תּוֹסִיף וְהֵיִיא דְּהַנּוּטֵל שְׂכָר לְדוֹן דִּינֵיו בְּטָלִים מַעוֹלָם הֵיִתָּה קָשָׁה עָלַי וְכוּ' וְהֵיִיתִי מַעֲמִידָה בְּשׂוּדָא דְּדִינֵי וְכוּ' וּבְפִרְק אִיזְהוּ נִשְׁפָּה ד' ס"ה ע"א אֲמַרִּין זְהִיב לִיהּ גְּלִימָא בְּרַבִּיתָא כִּי מְפָקִין מִנְיָה גְּלִימָא מְפָקִין מִנְיָה כִּי הִיכִי דְלֹא לִימְרוּ קָא מִיפְסִי בְּגְלִימָא דְּרַבִּיתָא אֲלָמָא דְּאִי לֹאוּ הֵאִי טַעֲמָא קְנִיָּא לִיהּ גְּלִימָא אֲפִי שְׂהַמְקַח נַעֲשֵׂה בְּאִיסוּר וְסִיִּים וְעוֹד יֵשׁ שְׂמוּעוֹת רַבּוֹת בְּתַלְמוּד לְסַתּוֹר זֶה הַעֲנִין וְכוּ' וְאֵהֵיִיא דְּהַמְרָדְכֵי כְּתִב כְּבָר אֲנַהִירוּ עֵינֵין רַבּוּתֵינוּ הַתּוֹס' כְּמַה שְּׂחַלְקוּ בֵּין אִיסוּר שְׂאֲסָרָה תוֹרָה לְהִיכָא דְּבָדָה הָאִיסוּר מְלַבּוֹ וְכוּ' וְהִבִּיא דְּבָרֵי הָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה לְחַלְק בֵּין אִיסוּרִין דְּאוֹרִיָּתָא שְׂאִי אֲפָשֵׁר לְבַטְלָן וְכוּ' (הוּא הַפְּלֵל אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְעֵיל בְּאוֹת ז"ן עי"ש) וּבְפִרְק תְּמִיד נִשְׁחַט תָּנן הַשּׁוֹחֵט הַפֶּסַח עַל הַחֲמִץ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֵׂה וְהַפֶּסַח עֲצָמוֹ כְּשֶׁר כְּמוֹ שְׂכַתְבוּ הַתּוֹס' שֶׁם שְׂהִיא בְּרִיָּתָא שְׂנוּיָה בְּתוֹס' וְכוּ' וְעוֹד יֵשׁ שְׂמוּעוֹת רַבּוֹת בְּתַלְמוּד וְכוּ' אֵלוּ תוֹרָף דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מוֹהֲרִימ"ט וְהִבִּיא דְּבָרֵיו בְּקִצְרָה הָרַב יֵד מְלֶאכִי בְּכִלְיֵי הַדִּינִים אוֹת שֶׁל"ד וְהָרַב אֶהֱל יַעֲקֹב בְּמַעֲרָכָה זֹו וְהַעֲמַקְתִּי דַב"ק לְזַכּוֹת אֵת מִי שְׂאִין בְּיָדוֹ ס' הַתּוֹרָה הִנֵּה שְׂיַדַע עַל כָּל פְּנִים בְּאִיזָה שְׂמוּעוֹת שְׂקִיל וְטָרֵי הָרַב מוֹהֲרִימ"ט בְּתַשׁוּבָה זֹו.

וְהָרַב קִרְיַת אַרְבַּע בְּדָף ק"א ע"ד בְּסַעֲיָף ב' צִיָּין לְעֵינֵין בַּס' חֲזוֹן נַחוּם ד' נ"ג וּד' קמ"ד וּבַס' בֵּית אַבְרָהָם בַּח"מ ס' צ"ז וְהָרַב מְשֻׁנֵּת ר' אֲלִיעֶזֶר בַּח"ב בְּקוֹנְטְרִיס הַזְּכָרוֹנוֹת בְּמַעֲרָכָה זֹו אוֹת יו"ד הִבִּיא פְּלִלְיָה דְּרַב מוֹהֲרִימ"ט בְּקִצְרָה בְּלִתִּי שׁוּם חִידוּשׁוֹלָא הִנֵּה בְּיָדוֹ לְפִי הַנְּרָאָה ס' יֵד מְלֶאכִי וְשֶׁם בְּיָד מְלֶאכִי שֶׁם צִיָּין לְעֵינֵין בְּכַנְסַת הַגְּדוּלָה ח"מ ח"ב

בסי' ר"ח ואינם אצלי וראיתי שלמים וכן רבים נבוכים באר"ש מיימינים ומשמאלים
בזה ויש אשר סברו וקבילו פלגא דכנייל לן רב מוהרימ"ט ומיישבים בזה פמה עניינים
ואציין בס"ד ספרי דבי רב אשר ראיתי שדברו בזה (עיין בקונטרס נשמת אדם שבס'
חיי אדם בכלל ג' סי' ו' בד"ה אף צ"ע וכו' במה שהבין מדברי הרב מוהרימ"ט בכלל זה
שפונתו לכלל דרב הסמ"ע ופ"ד שהבאתי לקמן באות ס"א ומדברי הרבנים המובאים
בדברינו מתבאר שלא הבינו פן והם פללים נפרדים כמו שכתבתי על דברי באות ס"א
בד"ה אמנם תמיה לי): הנה הרב מוהריט"ץ בס"ט"ז הביא קושית הרב שלטי הגבורים
בסוף פרק משילין גבי מה שהביא הרי"ף שם (בפסקא דלא מקדישין וכו') דברי
הירושלמי וכלן שעשו בין שוגגין בין מזידין מעשיו קיימין ולמד הרי"ף מזה דמקח
שנעשה בשבת אף שעשה איסור מעשיו קיימין וכן פסקו הפוסקים וכתב בשה"ג דכן
מבואר בפרק מרובה ד' ע' ע"ב גבי טבח ומכר בשבת דאף אם נעשה מעשה באיסור
תורה המעשה קיים והקשה מהא דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד וכו'.

ועוד הקשה בשלטי הגבורים מדאמר רבא בריש פרק שואל הלואת יום טוב ניתנה
ליתבע דאלמא אהנו מעשיו ואילו בתמורה אמר דאי עביד לא מהני והשיב לזה הרב
מוהריט"ץ דמהלואה ביו"ט לא קשיא דבההיא ליכא איסורא וכו' אלא דההיא דפרק
מרובה נדאי קשה ושוב כתב (בדף י"א ע"ג) וז"ל ונראה לתרץ דהיא דעבד איסורא
כמוכר או קונה בשבת או מלוה ביו"ט אי חשובא איסורא בהא ליכא מאן דפליג דמעשיו
קיימין כמו שאמרו בירושלמי ופסקו פן הפוסקים וטעמא משום דאפילו נימא דלא אהנו
מעשיו משום קנס לא פלטי ליה מאיסור קונה או מכר בשבת הא למה זה דומה לבונה
פותרל בשבת האם נאמר שישתור הפותרל אחר השבת ובזה סר עונו הא נדאי זה אינו
דאפילו יסתור אותו משום קנס העון עצמו אינו נמחק ולהכי אמרינן דמעשיו קיימין
אמנם מאי דסבר רבא אי עביד לא מהני הוי פשהדבר ההוא שעשה מיתקן במאי דאמרינן
דלא מהני פכל הני דמיייתין בתמורה דכולהו ניתקנין במאי דאמרינן ליה דלא מהני
פההיא דאונס שגרש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם פהן הוא לוקה ואינו מחזיר
דמיייתין מינה תיובתא לאפיי משום דבמה שייחזיר תקן המענות והוי לאו הנתיק לעשה
מה שאין פן בקונה בשבת דלית ליה תקנתא אפילו תימא דלא אהנו מעשיו וכן בכל הנהו
תיובתי דהתם פולהו הוו הכי דוק ותשכח והשתא לא קשה לרבא מההיא דמרובה ולא
תלי פלוגתא דהלואה ביו"ט אם נתנה ליתבע בפלוגתא דאפיי ורבא בתמורה עכ"ל הרי
שכתב בספרת הרב מוהרימ"ט דיש לחלק בין היכא דיתקון האיסור לכשלא יתקון אלא
שנראה שחלוקים בדבר אחד דהרב מוהריט"ץ חשיב למוכר בשבת לא יתקון האיסור
ומשום הכי לא אמרינן ביה אי עביד לא מהני ולהרב מוהרימ"ט המוכר בשבת אם נאמר
דלא מהני מידי מה שעשה חשיב נתקן האיסור דומיא דמוכר חרמי פהנים דאמרינן אי
עביד לא מהני ומעשיו בטלין ודברי תורה קיימין ולדבריו יקשה מה שפסקו הפוסקים
בסי' של"ט על פי דברי הרי"ף בסוף משילין שלמד מהירושלמי דמקח שנעשה באיסור
המקח קיים כמו שהקשה הרב שלטי הגבורים וכבר נאמרו בזה תירוצים רבים ובאמת
שהסברא נותנת דמוכר בשבת אם נאמר דלא מהני מידי נתקן האיסור ומה שהרב
מוהרימ"ט הביא שהיא דגנב ומכר בהדי הנהו דאי עביד מהני משום דלא יתקון האיסור
היינו הנריקה לרשות היחיד או קציצת התאנה אבל גוף המכירה נדאי מתקן אי נימא

דלא מהני וצ"ע: וְהָרַב מְקַנָּה אֲבָרְהָם בְּמַעֲרָכָה זֹאת אֹת קמ"ח ד' כ"ג ע"ב (בד"ה עוד שם) לפי הנראה לא ראה דברי הרבנים מוהרימ"ט ומוהריט"ץ הג"ל וכתב פלל זה בשם מרן מוהריט"א בס', שמחת יום טוב ד' קס"ד ע"ד דלא אמרינן אי עביד לא מהני אלא בדבר שאם אומרים לא מהני נתקן הדבר למפרע דנמצא שלא נעשית מחשבתו ולא העבירה אבל בדבר דאפילו אם נאמר דלא מהני אפתי העבירה נעשית פגון שוחט קרבן יחיד בשבת דאפילו נאמר דלא מהני ולא עלו לבצלים לשם חובה לא נתקן העבירה שפבר נעשית לא שניף לומר דאי עביד לא מהני ואין אצלי ספר שמחת יו"ט ואולי פבר הונפרו שם דברי הרבנים מוהריט"ץ ומוהרימ"ט (שוב ראיתי במקנה אברהם שם בעמוד ד' (בד"ה ולע"ד) שראה בס' פרחי פהונה שפתב בשם תשו' מוהרימ"ט כמ"ש הרב שמחת יו"ט ותמה על הרב שמחת יו"ט שלא זכר דברי מוהרימ"ט): וכתב הרב מקנה אברהם שעל פי דברי השמחת יו"ט הג"ל יש ליישב דברי התוס' בפסחים ד' ס"ג ד"ה השוחט גבי שוחט פסח על חמץ אומר ריב"א דהפסח פשר דהא לא שנה עליו הפתוב לעכב דקשה מהא דאי עביד לא מהני ולהג"ל ניחא פיון דאפילו נימא לא מהני לא נתקן העבירה שפבר נעשית לא שניף לומר אי עביד לא מהני משום הכי פתבו דהפסח פשר משום דלא שנה הפתוב לעכב.

שוב פתב לסתור פלל זה מדברי התוס' בתמורה ד' ד' ד"ה רבא אומר לא מהני שהקשו דאם פן שוחט פסח על חמץ ליפסול ותימצו דבירושלמי יש קרא להכשיר וכתב מרן פספ' משנה בפרק א' מהלכות קרבן פסח הלכה ה' דהיינו משום דזבח קרייה רחמנא ואם איתא לחילוק זה למה לי קרא להכשיר בלאו הכי לא קשיא לרבא דגוון דא דלא נתקן העבירה שפבר נעשית לא שניף לומר אי עביד לא מהני אלא ודאי סברי התוס' דלרבא דאמר דאי עביד לא מהני גם כשפבר נעשית העבירה אמרינן דאי עביד לא מהני אלו תורף דברי הרב.

ולי ההדיוט מה שיישב על פי פלל זה דברי ריב"א שבתוס' פסחים לכאורה יש לפקפק דלא דמי לשוחט קרבן יחיד בשבת שפתב הרב שמחת יו"ט דלא אמרינן ביה אי עביד לא מהני משום דגבי שבת דהאיסור הוא משום מלאכה דהיינו נטילת נשמה בזה ודאי שניף לומר דאי עביד מהני משום דאף אם נאמר דלא מהני אי אפשר להחזיר נשמתה ואיסורא דעבד עבד אבל שוחט על חמץ אם נאמר דלא מהני והוי פאילו לא שחטו פלל אם פן לא עבר אמירא דרחמנא דאמר לא תשחט ואין זו שחיטה ואם פן אף דלא שנה הפתוב נימא דהפסח פסול משום דאי עביד לא מהני ויתקן האיסור וכן מה שפטר פלל זה מפח דברי התוס' דתמורה יש לומר דלא קשיא משום דאי לאו דזבח קרייה רחמנא הנה לן למימר דאי עביד לא מהני ולא תיגוי שחיטתו שחיטה שלא יעבור אמירא דרחמנא לא תשחט על חמץ ולא דמי לשוחט קרבן יחיד בשבת דהתם ודאי לא נתקן איסור דנטילת נשמה בשבת ומשום הכי הוא דלא שניף לומר בו אי עביד לא מהני פן הנה אפשר לפקפק שאין לדמות שוחט הפסח על החמץ לשוחט קרבן יחיד בשבת שפתב הרב שמחת יו"ט דלא שניף ביה אי עביד לא מהני: אבל באמת הרי עיינו הרואות לרבינו מוהרימ"ט שמפלל השמועות שהביא לחזק דבריו (דהיא דלא נתקן האיסור לא אמרינן אי עביד לא מהני) אחת היא דא שוחט פסח על חמץ שכתבו התוס' דהפסח פשר ולא אמרינן ביה אי עביד לא מהני שמעתי מינה דחשיב ליה אין האיסור נתקן בכף

וכדמשמע ליה להרב מקנה אברהם וצריף לומר פיון דאזהר רחמנא בפירוש ואמר לא תשחט על חמץ על מעשה השחיטה קפיד שלא יעשה מעשה השחיטה בעוד הפסח קיים ובין אם נפסול הפסח ובין אם נכשירנו עבר אמיקרא דרחמנא מיקרי שעשה מעשה השחיטה והרי שור שחוט לפניך ואי אתה יכול לומר שמעשיו בטלים וכמו באונס שגרש דרחמנא אמר לא יוכל שלחה וכשמגרש עבר אמיקרא דרחמנא מיקרי שהרי כתב לה ספר פרייתות ונתן בינה פו נראה ליישב לפום ריהטא (ועדין צריף עיון היטב ליישב פל העניינים שנראים סותרים ואני ההדיוט אין בכח שקלי הדל להעמיק העיון ומי שדעתו רחבה יברר וילבן פל דבר ואני על משמתי אעמוד לרשום בס"ד דברי המזכירים המזכירים בזה): ועל פי פלל הנ"ל כתב הרב מקנה אברהם שם ליישב מה שהקשה מן הפרי חדש בס"י מים חיים בפרק ו' מהלכות בכורות אהא דאמרינו בפרק תמיד נשחט ד' ס"א ע"א במכסת מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנוייו שחטו שלא למנוייו יכול יהא פשר תלמוד לומר במכסת תכוסו שנה הפתוב לעכב למה לי עיפוכא הרי פל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ועוד הקשה מאותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד דאם שחט שניהם פשרים ואמאי לא נימא אי עביד לא מהני וניחא ליה על פי פלל זה דאף אם נאמר דלא מהני לא נתקן האיסור ומשום הכי באותו ואת בנו פשרים וגם בשוחט שלא למנוייו אי לאו דשנה הפתוב הנה אמנא דכשר והרבפתחי תשובה פ"ד ס"י יו"ד בנחלת צבי הביא פלל זה (דכשלא נתקן האיסור במה שנאמר דלא מהני פגון שוחט בשבת דהאיסור הוא נטילת נשמה בזה אי עביד מהני) בשם הגאונים מוהרי"ט וסנת דעת ורבינו עקיב"א בתשו' (וכן נראה דעת הבית יהודה שהביא בפתחי תשובה בס"י א' ס"ק ט"ז ע"ש) וכתב דקשה לסברת' מאותו ואת בנו דאם שחטם ביום אחד מותר לאכלם כמ"ש פ"ד ס"י ט"ז ס"ג ואף להאוסר שם להאחרון בו ביום אינו אלא משום קנס ואמאי לא אסרינו לעולם משום דאי עביד לא מהני שהרי נתקן האיסור שאין איסור אלא בשוחט אבל באירע פיסול בשחיטה לא כמ"ש שם ס"ט אף הוא בנרכא דנדאי לא נתקן האיסור דאם פן לא משכחת פלל איסור אותו ואת בנו והרי גזרת הפתוב היא דהוי שחיטה ראוייה עיין תוס' חולין ד' פ' ע"ב בד"ה שחיטה שא"ר ע"ש בנחלת צבי: עוד כתב הרב פתחי תשובה בנחלת צבי שם דשוחט בהמה מסונפת בסכין של משמשי עכומ"ז פסק בס' זכרון יצחק דכל הבהמה אסורה באכילה מדאורייתא דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכתב על דבריו דלפי פלל זה (דיש לחלק בין היכא דיתקן האיסור להיכא דלא נתקן) הדין נותן דאי עביד מהני שהרי האיסור דבסכין של משמשי עכומ"ז לאו דוקא בשוחט אלא גם בנזחר הדין פן כמ"ש בשו"ת פני אריה וזה לא נתקן ואם פן אי עביד מהני ע"ש ולפי הנראה לא היו למראה עיני הרב (כשפתב דבר זה) חידושי רבינו עקיבא איגר ואעתיק דב"ק להועיל למי שאין בידו חידושים אלו ונ"ל בס"י יו"ד (אחר שציין לעיין בש"ף שכתב דבדיעבד הבהמה מותרת ויולד הנאה לים המלח) וקשה לי פיון דאסור ליהנות הוי בכלל לא תעביד ואי עביד לא מהני והוי פלא נשחטה בשלמא בהמת חבירו לעבודת כומ"ז דס"ל לרוב פוסקים למאן דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דמותר אפילו באכילה בזה ליכא קושיא דנימא דאי עביד לא מהני דהא העבירה לא תליא דוקא בשחיטה דאף אם נזחר לעבודת כומ"ז איסור עביד ואם פן לא שייך לומר אי עביד לא מהני דמפל מקום הרי נחור לפניך ואיסור דעבד עבד

ואי אפשר לתקנו על ידי דלא מהני ומתאי טעמא נ"ל דלא קשה מה שהק' המוהרי"ט בתשו' במתני' דהשוחט בשבת שחיטתו פשוטה דנימא דאי עביד לא מהני דקתם ג"כ אין העבירה משום השחיטה אלא משום נטילת נשמה ונהי תיקון להוציא מידי אמ"ה ובזה לא שינה לא מהני דהרי מתה לפניה ואנדא איסור אמ"ה אבל הכא בשוחט מסופקת בספין עבודת כומ"ז דהעבירה הוא מה שנהנה מעבודת כומ"ז שלא תמות הבהמה ואם נדון דהשחיטה לא מהני ונהי כמתה מאליה וכנחירה בעלמא לא נהנה פלום מספין וביותר למ"ש הטורי אבן בר"ה (דף כ"ה) גפי תקע בשופר של עולה דאפילו למ"ד אי עביד מהני היינו בעלמא דארף אם יהיה הדין דלא מהני מ"מ עשה עבירה דעבר אמרימא דרחמנא אבל בתוקע בשופר של עולה דההנאה הוא קיום מצוה ואם אינו יוצא לא נהנה ולא עבר אמרימא דרחמנא בזה לכ"ע לא מהני עי"ש וא"כ הכא בשוחט מסופקת נימא ג"כ דלא מהני ולא עבר פלום וצ"ע עכ"ל ומצאנו חבר לדעת הגאון זכרון יצחק שהביא בנחלת צבי שדעתו לאסור אם שחט מסופקת בספין של משמשי עכומ"ז משום לתא דאי עביד לא מהני: איברא דלפום ריהטא שפיר קאמר הרב פתחי תשובה דאין לומר בזה אי עביד לא מהני דארף אם נאמר דיתוקן האיסור במה שנאמר דלא מהני משום דאין איסור אלא בשחיטה ולא בנחירה (שלא פדעת הרב פני אריה) מפל מקום לפי מה שחלקו הרבנים ש"ך ונו"ב וחסות דעת דדוקא בדבר שאי אפשר לעשותו אלא באיסור הוא דאמרינן אי עביד לא מהני בשוחט בספין של משמשי עכומ"ז שהיה יכול לשחוט בספין אחרת יש לנו לומר אי עביד מהני וכמו שכתב הרב פתחי תשובה ולקמן באות ס"א פתבתי בכלל זה (עי"ש בד"ה והנה מריש) שוב מצאתי שבתשובותיו בסי' קכ"ט (ד' קכ"ה ע"ג בד"ה זאת) כתב ליישב דבשוחט מסופקת בספין של ע"א אין שינה לומר אי עביד לא מהני עי"ש מה שהסביר בזה ודברי תורה עשירים במקומן ואין להכריח מדבריו שפתי דושיו הנ"ל שדעתו לאסור פדעת הזכרון יצחק שהביא בנחלת צבי: ומה שכתב (בחדושי רעק"א) ליישב קושית הרב מוהרימ"ט משוחט בשבת על פי חילוק זה דאם לא תוקן האיסור לכלי עלמא אי עביד מהני ומשמע לפי זה דהרב מוהרימ"ט שהקשה משחיטה בשבת לא סבירא ליה לחלק בהכי אנכי הדל לא ידעתי איה מקום פבוד דברי הרב מוהרימ"ט בזה שהרי בתשובה שבח"א סי' ס"ט לא זו בלבד דקרי בחיל לחלק בין היכא דלא תוקן האיסור להיכא דיתוקן האיסור והכריח חילוק זה מכמה שמועות אף גם המעיין בגוף דב"ק ישר יחזה שלא הונפר פלל בדברי הרב מוהרימ"ט מדין שחיטה בשבת דשחיטתו פשרה אלא שרבני האחרונים הזכירו הא דשחיטה בשבת ומהם פתבו ליישב על פי חילוק זה שחדשו סופרים הרבנים מוהרימ"ט ומוהריט"ץ והוא מוכרח מדבריהם שפתבו ליישב בזה ההיא דגנב ומכר על ידי עקיצת תאנה וכו' ושחיטה נמי דכונתא היא אבל לא הונפר פלל בגוף דבריהם הא דשוחט בשבת שחיטתו פשרה וראיתי שגם הרב מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו למס' חולין ד' י"ד כתב פבר התעוררו מוהרי"ף ומוהרי"ט למה לא תהיה שחיטתו פסולה משום דמלתא דאמר רחמנא לא תעביד וכו' עי"ש.

ולי ההדיוט נעלמו מקום דברי הרב מוהרי"ט בזה ולפי דרכנו למדנו שדעת רעק"א לחלק באמת בין היכא דיתוקן האיסור להיכא דלא תוקן וכדעת הרבנים מוהרימ"ט ומוהריט"ץ (ועיין לקמן בד"ה ורבינו עקיב"א מה שהבאתי מדבריו בתשובה בזה ונחזור

לדברי הרב פרי חדש בס' מ"מ חיים בהלכות בכורות הנ"ל): וממה שהרב פרי חדש תירץ לקושיותיו בענין אחר (דהיה דשלא למנוייו משום פנין דליכא לאו ונאפילו לאו הבא מפלל עשה ליכא הנה אמינא דאינו אלא למצוה בעלמא אי לא דשנה הפתוב ולאותו ואת בנו תירץ דמדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מפלל דלהדיוט שרי) ולא כתב על פי פלל זה מוכח שסובר שגם כשלא יתקון האיסור אמרינן דאי עביד לא מהני וכן נראה מדבריו שבס' מ"מ חיים בנימוקיו למס' פסחים על דברי התוס' בד' ס"ג הנ"ל שכתבו בשם ריב"א דהפסח פשר משום דלא שנה עליו הפתוב לעכב שכתב על זה וז"ל וליתא דהא קימא לו כרבא דאי עביד לא מהני אלא היינו טעמא דהפסח פשר משום דזבח קרייה רחמנא כדאיתא בירושלמי וכן כתבו התוס' בפ"ק קמא דתמורה עכ"ל ואי הנה סבר לחלק בין היכא דיתקון האיסור להיכא דלא יתקון לא הנה מקשי מידי דשפיר קאמר ריב"א דהזבח פשר משום שלא שנה הפתוב ולא שייכא בהא סברת רבא דאי עביד לא מהני אלא ודאי אין דעתו לחלק בזה (חידוש הוא בעיני על הרב מקנה אברהם שראה דברי הרב במ"מ חיים בהלכות בכורות ולא ראה דבריו שבינוקיו לפסחים מי ששנה זו לא שנה זו אתמא) ולפי מה שראה מדברי הרב פר"ח הללו דלא שמיעא ליה פלליה דרב מוהרימ"ט על פרחין לומר דמה שכתב בא"ח סי' תקפ"ט סעיף ז' דאף שעבר בכל יחל יצא היינו משום דבגדרים שהוא בדה האיסור אי עביד מהני כמו שכתבתי באות ז"ן (בד"ה ומתבאר) ולא ניחא לי לומר שאף שסובר פלל זה מפל מקום מקשי על ריב"א משום שסובר דגם זה חשיב יתקון האיסור דלא אסרה תורה אלא שחיטה ואי לא מהני אין זו שחיטה והמענין יבחר: ומצאתי שמה שכתב הרב מקנה אברהם בזה פיונה דעתו לרבנים שקדמוהו שמה שהקשה על דברי ריב"א שבתוספות בפסחים הנ"ל כבר קדמו הרב פר"ח כנז"ל ומה שתירץ על פי פלליה דמרן מוהריט"א (לחלק בין יתקון האיסור ללא יתקון וכמו שחלק הרב מוהרימ"ט) וכן מה שפטר פלל זה מדברי התוס' דתמורה כבר קדמו הרב שער המלך בפ"ק ג' מהלכות גרושין הלכה י"ט דשקיל וטרי במה שכתב הרמב"ם הפותב גט בשבת בשגגה הרי זו מגורשת ואם נכתב בזדון ביום טוב אינו גט מפני שהעדים פסולים ואם נכתב בזדון ומסרו בפני עדים פסול דלמה לי טעמא דהעדים פסולים וכן בנמסר בפני עדים למה לא? הא הגט בטל משום כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכתב ליישב על פי פללים שנאמרו בזה והאחד מהם הוא עפ"י דברי הרבנים מוהרימ"ט ומוהריט"א הנז"ל וכתב שעל פי זה נחה שקטה תמיהת הרב פר"ח במ"מ חיים על דברי ריב"א הנז"ל: גם מה שהקשה עוד הרב מקנה אברהם שם (בד"ה אבל) לדברי ריב"א בפסחים דהפסח פשר משום שלא שנה הפתוב לעכב למה איצטריך קרא בירושלמי להכשיר תיפוק ליה דכשר מדלא שנה הפתוב לעכב תימה בעיני דנקיט דברי ריב"א כפשוטן הרי בשוחט על חמץ שנה הפתוב לא תשחט על חמץ ולא תזבח על חמץ ואיך יאמר ריב"א דהפסח פשר דלא שנה עליו הפתוב אבל לפי הנראה בעת שכתב דברים אלו לא ראה הרב דברי הרב שער המלך בפ"ק א' מהלכות קרבן פסח שהביא שם גושית הרב משנה למלך שם דמהירושלמי משמע דאי לאו דגלי קרא דהפסח פשר הנה אמינא מסב"א דהפסח פסול משום דעבר אמירא דרחמנא ואילו בתלמודין ריש פ"ק ה' דמנחות פ"ד רבינא ואימא לא תאפה חמץ למיקם עליה בלא ואיפסולי לא מיפסיל והצ"ע.

ותירץ הרב שער המלך דכינו דקים לן בעלמא דבקדשים בעינו שנה הפתוב לעפב
ובמנחה אף דכתיב לא תעשה חמץ ולא תאפה חמץ הא אמרינו התם דאיצטריכו תרנו;הו
וכינו דלא שנה עלה שפיר מצינו למימר דלא ליפסל אבל בקרבן פסח דכתיב לא תשחט
על חמץ ולא תזבח על חמץ הרי שנה הפתוב ואי לא דגלי קרא להכשיר הנה אמינא
דפסול משום דשנה והשתא דכתיב קרא להכשיר אמרינו דלא שנה לעפב אלא לעבור
עליו בשני לאוין עי"ש ונהביא תורף דבריו במקנה אברהם שם בסוף האות (בד"ה
ובספר) ואם פן יש לומר דמה שכתב ריב"א דכשר מדלא שנה הפתוב לעפב פונתו דכינו
דאיכא קרא להכשיר בהקרח לומר דלא שנה הפתוב לעפב אלא הוא כדי לעבור ועיין
במוהרש"א על דברי ריב"א ובשער המלך שם ובס' חיי אדם בקונטרס נשמת אדם
בכלל ג' סי' ו' (בד"ה וראיתי שם) ועיין לקמן באות ס"ה: נחזור לדברי הרב שער המלך
שבהלכות גירושין הנ"ל הנה אחר שכתב ליישב על פי כלל הרב מוהרימ"ט הדר ביה
וכתב דמדברי התוס' בתמורה שהקשו לרבא דאי עביד לא מהני שוחט פסח על חמץ
ליפסיל ותירצו דבירושלמי מצריף קרא להכשיר מוכח דלא סברי האי פלגא דאם פן
מאי קשיא להו הרי אינו מתתקן האיסור וכו' אף גם זאת עמד מתמיה דלפי חילוק זה
מאי פריף בתמורה ונהרי אלמנה לכהן גדול דכתיב וכו' ותנו כל שיש קידושין ויש עבירה
וכו' והאריף לבאר קושיתו ומסיק דברי מוהרימ"ט ומוהריט"ץ בצ"ע עי"ש הרי שדעת
הרב שער המלך שסברת הרבנים מוהרימ"ט ומוהריט"ץ נסתרת מדברי התוס' ומסוגיית
הש"ס: הן אמת דמדברי הרב שער המלך בהלכות אישות בקונטרס חופת חתנים סעיף
ט' נראה דמיסתמיך ואזיל בתר פלגיה דרב מוהרימ"ט וששם הביא מה שכתב הר"ן בפרק
קמא דקידושין (בד"ה גרסינו בגמרא איבעיא להו תחלת ביאה קונה) גבי בא על ארוסתו
בבית חמיו דביאה זו אינה בדין שתקנה כדאמרינו בפרק ד' אחין למאן דאמר מאמר
קונה קנין גמור מאמר דהיתרא קני מאמר דאיסורא לא קני וכתב על זה הרב שער המלך
דלא דמי פלל דהתם שאני דאפתי לא עבד איסורא פלל ואם אנו אומרים דמאמר קונה
בה קנין גמור אם פן נמצא דעל ידי קנין זה הוא בא לעבור האיסור ולבא על אחות
זקוקתו לכתחלה ומשום הכי דין הוא שנאמר דקנין כזה אינו מועיל ובזה מנצל אותו
האיש מאיסור אחות זקוקתו ברם בבא על ארוסתו בבית חמיו דאיסורא דעבד עבד ואם
נאמר דקנין כזה אינו מועיל אצולי לא מצלא ואיסור שבו פדקאי קאי הילכך בדין הוא
שיקנה וכן כתב מוהרימ"ט בח"א סי' ס"ט עכ"ל הרי שפטר בחילוק זה לחלק יצא בין
פשיטתו האיסור על ידי שנאמר דלא מהני להיכא שאין תיקון האיסור בזה דאיסורא
דעבד עבד ונסתייע מדברי הרב מוהרימ"ט וצריף לומר דהתם לא נחית לעיין בדין זה
והיתה דעתו נוטה לסברת הרב מוהרימ"ט אף בהלכות גירושין שיגרד לעומקה של הלכה
זו לדחות הוכחת הרב מוהר"ש יפה דהרמב"ם פוסק פאפיי דאי עביד מהני וכו' אף הוא
ראה שיש סתירה לסברת הרב מוהרימ"ט מדברי התוס' ומסוגיית הש"ס ולכן דעתו שלא
פסברת הרב מוהרימ"ט אלא גם פשלא יתקון האיסור אמרינו אי עביד לא מהני: גם
הגאון מוהרש"ל בשו"ת נודע ביהודה תניינא בחלק א"ח סי' קו"ל אף שכתב שסברא
נכונה וישרה לכל מוצאי דעת היא לחלק פדברי הרב מוהרימ"ט סיים אמנם ראיתי
בשער המלך פ"ג מה"ג דחה דברים אלה מדברי התוס' וכו' גם מהסוגיא דתמורה נדחית
סברא זו וכו' עי"ש שלא מצא מענה לראיות הרב שער המלך אף הרב אהלי יהודה הכהן

בדף ע"ה ע"ד פתב (בד"ה ולענ"ד) דאין פאן מקום קושיא דארף דגימא דאם לא בעל אינו לוקה משום לא יקח מכל מקום הלוא הוא משום לא יקח ואי אמרינן דאין פאן קיחה גם על לאו לא עבר ואפילו אם בעל לילקי משום דבעל וחקל ומשום לקיחה לא לקי ומדלקי משום לקיחה נמצא דאי עביד מהני ומשום הכי שפיר פריה הש"ס דתנן כל שיש קידושין ויש עבירה הולך אחר הפגום ומדתיני יש קידושין אלמא מהני דאי לא מהני אין פאן קידושין והולך ממזר ומשום הכי משני שאני הכא דאמר קרא לא יחלל חילולין עושה ואין עושה ממזרים (ועיין לקמן בד"ה ובספר המקנה): ודע דבמה שתפסו כל הרבנים הנז"ל בדעת הירושלמי דאם שחט הפסח על החמץ הזבח פשר משום דזבח קרייה רחמנא מצאתי להרב תפארת ישראל בפירוש המשנה דפרק ה' דפסחים משנה ד' שכתב דהפסח פשר ולא שייך בזה אי עביד לא מהני דכל שחטאו מצד דבר אחר ולא בהמעשה גופיה לא אמרינן דלא מהני וכו' וכתב שם מר בריה שפונתו לחלק פסברת הרב מוהרי"ט (לא הנה נראה לי שזו פנונתו לולא שהרב אביו שתיק ליה בהא כיעי"ש) והביא מה שכתב ריב"א דהפסח פשר משום דלא שנה הפתוב והקשה שפעלם מהם דבירושלמי הביאו קרא להקשיר ומהירושלמי הנה מוכח דליתא לסברת מוהרי"ט דאם פן למה לי קרא וגם על תוס' קשה דעל פרחין לא בעינן בכי האי גוונא דלישני הפתוב דאם פן למה לי קרא והצ"ע והרב אביו פתב לא לדידי קשיא ולא להתוס' ולמוהרי"ט קשיא (מזה נראה שמה שכתב הוא עצמו אינו על פי סברת המוהרי"ט) דאין פנונת הירושלמי דהזבח פשר אלא לעולם הפסח פסול אלא שבכל זאת לוקה משום דאיקרי זבח וכו' והביא גם דברי התוס' דתמורה ועל פי חילוקו פתב ליישב הא דאמר רבינא במנחות ד' ג"ן ע"א ואימא לא תאפה חמץ למיקם בלאו ואיפסולי לא מיקפסיל וכו' עי"ש: ורבינו עקיבא איגר בתשו' סי' קכ"ט (בד' קכ"ד ע"ג ד"ה גם אם נקבל) פתב מדנפשיה לחלק דכללא דאי עביד לא מהני לא נאמר אלא בדבר שאם נאמר דלא מהני תבטל העבירה וכו' וכתב וכמדונה שפבר העיר בסברא זו בתשו' מוהרי"ט ושוב נרגש דמדברי התוס' בתמורה (שהבאתי לעיל באות ז"ן) משמע דלית להו כלל זה שאם פן מאי מקשו דלימא דבנשבע שלא לגרש וגרש פליגי דלרבא לא מהני הא לא תוקן בזה האיסור שעבר על שבועתו וגרש ולמה להו לחלק בין איסור קדום לאיסור שבדה מלבד ותירץ שדעת התוס' שהנשבע שלא יגרש פנונתו היא לגירושין מועילים ואם נאמר דלא מהני נמצא שלא עבר על שבועתו ולפי הנראה לא היתה לפניו תשובת הרב מוהרי"ט בעת שכתב פלפול זה שאם פן הנה מכריח תירוצו מאחר שראינו שהרב מוהרי"ט באותו סימן באותו דבור הביא קושית התוס' דגימא דאיכא בינייהו דמי שנשבע שלא לגרש וכו' וכיון שלא נעלמו ממנו דברי התוס' הללו בהכרח לומר שסובר שפנונת הנשבע היא לגירושין המועילים על דרך שכתב הרב מוהרי"ט גבי חרמי פהנים דאמרה תורה לא ימכר ואם עבר ומכר דאמרינן לא עשה כלום משום כל מלתא וכו' אי עביד לא מהני ומעשיו בטלים ודברי תורה קיימין: וכתב שם על מה שנשאל באחד שנתן כל נכסיו לבניו בקנין להבריח בנותיו מחלק שטר חצי זכר שפפי הנהוג עתה הנוסח שנשבע על דעת חתנו שלא ליתן שטר מתנה וכו' באנו למחלוקת הפוסקים בנשבע שלא למכור ועבר ומכר אם המכר בטל וכו' ועל זה הוא שכתב סברתו הנז"ל ושיש לומר שגם התוספות סוברים פן ושופרים שהנשבע שלא לגרש פנונתו היא לגירושין מועילים וכו'

אֵלָא שְׁכַתְבִּי שְׁלֵפִי הַדְּבָרִים הַלְלוּ הָרִי יֵשׁ לָנוּ דַעַת הַרְמַב"ם כְּפִי מֵה שֶׁהֵבִין הָרַב הַמַּגִּיד
בְּשִׁמְיָנוּ מֵהַלְכוֹת גִּירוּשָׁיִן דִּין י"ב דְּבַעַל מְנַת שְׁלֵא תִנְשֵׂא וְנִשְׂאָת בְּטַל הַגֵּט דְּשְׁלֵא תִנְשֵׂא
הִינּוּ מַעֲשֵׂה נִישׂוּאִין אַף דְּאִינּוּ קִיָּמִין וְהָכִי נָמִי בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ וְשְׁלֵא לִיתֵן הִינּוּ
שְׁלֵא יַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה גִירוּשָׁיִן וּמַעֲשֵׂה נְתִינָה וְכָל שְׁעֲשֵׂה הַמַּעֲשֵׂה אַף אִי לֹא מְהַנִּי מִכָּל מְקוֹם
תְּהִיָּה הַעֲבִירָה עֲשׂוּיָה שְׁבִיטָל שְׁבוּעָתוֹ וְלֹא שְׁיִיף בֵּיהּ אִי עֶבֶד לֹא מְהַנִּי וְאִם כֹּן בְּגִדוֹן
דִּינָן יְכוּלִים לֹמַר קִים לִי כְּהַרְמַב"ם דְּהַמְתַּנָּה קִיָּמַת וּמְהַנִּי אֵלּוּ תוֹרַף דְּב"ק בְּזֵה: וְהִנֵּה
בְּמְקוֹם אַחַר כְּתַבְתִּי שְׁסַבְרַת הַתּוֹס' גְּבִי עַל מְנַת שְׁלֵא תִנְשֵׂאִי וְכו' הִבִּיאוּהָ הַרְשָׁב"א וְהָר"ן
בְּחִידוּשֵׁיהֶם וּמִסְתַּמָּא כֹּן הִיא דַעַתָּם וְלִכְאוּרָה סְבַרַת הַרְמַב"ם יְחִידָאָה אַף הַמַּעֲיִין בְּדַבְרֵי
הָרַב הַמַּגִּיד יִרְאֶה שֶׁהֵבִיא כֹּן בְּשֵׁם הַרְמַב"ן שֶׁהָאֹמֵר לְחַבְרוֹ שְׂדֵי נְתוּנָה לָהּ עַל מְנַת שְׁלֵא
תִתְנַנָּה לְפִלוֹנִי וְנִתְנָה בְּדַרְךָ קִנְיָן בְּטַלְהָ הַמְתַּנָּה וְשְׂדֵה חוּזְרַת לְבַעֲלִים הָרֵאשׁוֹנִים וְהָרַב
הַמַּגִּיד הֵבִיא דְבָרֵי הַרְמַב"ן הַלְלוּ לִישֵׁב דְבָרֵי הַרְמַב"ם עִי"ש וְרַבֵּינוּ הַמַּשְׁנֶה לְמַלְךָ
בְּשִׁלְיָשִׁי מֵהַלְכוֹת זְכִיָּה דִין ו' כְּתַב שְׁמַתוּף תְּשׁוּבַת הָרֵא"ש שֶׁהֵבִיא הַטוֹר בְּסִי רמ"א
מוֹכַח שְׁסוֹבֵר דְּבַמְתַּנָּה עַל מְנַת שְׁלֵא תִמְכְּרוּנוּ לְפִלוֹנִי אִם עֶבֶר וּמְכַר לְאוֹתוֹ פְּלוֹנִי נִתְבַּטְּלָה
הַמְתַּנָּה אוֹ הַמְקַח כִּינּוּן שֶׁעֶבֶר עַל תְּנֵאוֹ וְאִף דְּאִי אֲמַרִּינוּ שְׁנִתְבַּטְּלָה הַמְקַח נִמְצָא שְׁמָה שְׁמַכְר
לְאוֹתוֹ פְּלוֹנִי אִינוּ פְּלוֹם דְּאִין אָדָם מוֹכֵר דְּבַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ וְנִמְצָא דְאִין כְּאִן מְקַח מִכָּל
מְקוֹם כִּינּוּן שְׁנִתְנוּ בְּדַרְךָ מְכַר נִתְבַּטְּלָה הַמְקַח מַעֲיָקְרוּ וְהֵבִיא שְׁכֹן כְּתַב הָרַב הַמַּגִּיד הַנָּ"ל
וְגַם הֵבִיא סְבַרַת הַתּוֹסְפוֹת בְּגִיטִין ד' פ"ג הַנָּ"ל וְשֶׁהַרְשָׁב"א וְהָר"ן הֵבִיא סְבַרַת הַתּוֹסְפוֹת
וְשִׁישׁ לְלַמּוֹד מִדְּבָרֵיהֶם דְּהַנּוֹתָן מַתְּנָה לְחַבְרֵי וְהַתְּנָה עַל מְנַת שְׁלֵא יִמְכְּרוּ וְעֶבֶר וּמְכָרוּ
הַמְכָר בְּטַל וְהַמְתַּנָּה קִיָּמַת וְהַצְרִיף תְּלַמוּד וְצִיָּין לַעֲיִין בְּתִשְׁבַּת מוֹהַר"א שְׁשׁוֹן סִי' קִי"ח
וּמוֹהַר"ם אֱלִישֵׁיף סִי' ה' וְכו' עִי"ש: וְאִין אֲצִלִּי סְפָרָא דְבִי רַב מוֹהַר"א שְׁשׁוֹן אַף בְּדַבְרֵי
רַבֵּינוּ מוֹהַר"ם אֱלִישֵׁיף עִינְתִי וּבְסוֹף הַסִּימָן כְּתַב בְּזֵה הַלְשׁוֹן וְלִכְפֹּא לְפָרוּשֵׁי לְתַנְאָה לֹמַר
עַל מְנַת שְׁלֵא יִמְכְּרוּ וְלֹא יִמְשְׁכוּ דְהִינּוּ שְׁאִם יִמְכְּרוּ אוֹ יִמְשְׁכוּ יִתְבַּטְּלָה הַמְכָר אוֹ הַמְשַׁכְּתָא
דְּלֹא הִיא וְכִמוֹ שְׁכַתְבִּי הָרֵא"ש בְּתִשְׁבַּת כָּלָל פ"א וְז"ל וְאִינָהּ יְכוּל לְפָרֵשׁ עַל מְנַת שְׁלֵא
יְכוּל לְמַכְּרוּ שְׁאִם יִמְכְּרוּ יִהְיֶה הַמְכָר בְּטַל וְהַמְתַּנָּה קִיָּמַת דְּדַבְרֵי זֶה אִין פַּח בְּיָדוֹ לְהַתְּנוֹת
דְּאִם הַמְתַּנָּה קִיָּמַת יַעֲשֶׂה בָּהּ מֵה שְׁיִרְצָה עַכ"ל וְאִם כֹּן בְּגִדוֹן זֶה גַם כֹּן הַמְתַּנָּה מִתְבַּטְּלָת
ע"כ דְּבָרֵי הָרַב מוֹהַרמ"א נִמְצָאוּ לְמַדִּין דְּסְבַרַת הַרְמַב"ם אִינָהּ יְחִידָאָה וְהַמַּעֲיִין בֵּא"ה ע
סִי' קמ"ג סְעִיף ט"ז וּבְחִזְשׁוֹן מִשְׁפֵּט סִי' רמ"א סְעִיף י"א יִשְׁר יַחְזֶה דְּנִקְטִי הַפּוֹסְקִים כְּשִׁיטַת
הַרְמַב"ם הַנָּ"ל וְלָכֵן שְׁפִיר קְאָמֵר רַבֵּינוּ עֻקִּיב"א שְׁיְכוּלִים לֹמַר קִים לִי כְּהַרְמַב"ם אַף
שְׁלֵא הַזְכִּיר אֵלָא דַעַת הַרְמַב"ם אֲבָל הָאָמַת הוּא דְרַבִּים אֲשֶׁר אָתוּ כְּאָמוֹר: שׁוּב כְּתַב
(בְּשׁו"ת רַעַק"א שְׁם בַד"ה וְהֵן אָמַת) דְּמַהֲקָשׁוּ בְּתַמּוּרָה מִן שׁוֹחֵט הַפֶּסַח עַל חִמְץ וּמְצוֹרֵם
אֲזַן בְּכוֹר וְגַהִי דְבְשׁוֹחֵט פֶּסַח עַל חִמְץ יֵשׁ לֹמַר דְּאִי לֹא מְהַנִּי וְהוּי כְּנוֹחַר לֹא עֶבֶר עַל
הֵלָאוּ דְּלֹא תִנְזַח מִכָּל מְקוֹם בְּצוֹרֵם אֲזַן לֹא יִתְקַן הֵלָאוּ עַל יְדֵי שְׁנֵאמַר דְּאִי עֶבֶד לֹא
מְהַנִּי אֵלָא עַל כְּרַחֲמֵי לֹא סְבָרִי כָּלָל זֶה וְשׁוּב כְּתַב דְּמַדְבְּרֵי הָרִי"ף בְּסוֹף פֶּרֶק מִשְׁלִין
שְׁכַתְבִּי לְהוֹכִיחַ מַדְבְּרֵי הִירוּשָׁלַיִם דְּמַקְחָה שְׁנַעֲשֵׂה בְּשַׁבַּת הַמְקַח קִיָּים וְלֹא הוֹכִיחַ כֹּן מִדְּתַנּוּ
הַשׁוֹחֵט בְּשַׁבַּת שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה מוֹכַח שְׁסוֹבֵר כָּלָל זֶה וְלָכֵן לֹא הוֹכִיחַ דִּינוֹ מִשׁוֹחֵט בְּשַׁבַּת
דְּהֵתָם לֹא יִתְקַן הָאִסּוּר דְּנִטְלֵת נִשְׁמָה מִשׁוּם הָכִי הוּא דְמְהַנִּי וְכֹן בְּהֵיא דְּפָרֶק מְרוֹבָה
גְּבִי עֻקוֹץ תְּאָנָה וְזָרוֹק גְּנוּבְתִיף לְחַצְרֵי שֶׁהַקְּשָׁה בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים אִמְאִי לֹא נִימָא דְּאִי
עֶבֶד לֹא מְהַנִּי לֹא קִשְׂיָא דְּהֵתָם נָמִי לֹא יִתְקַן אִסּוּר הַקְּצִיצָה וְהִזְרִיקָה וְאִי מִשׁוּם

דהמכירה גופא אסורה הא אינו אלא איסור דרבנן ורבא לא אמר אלא כל מלתא דאמר רחמנא וכו' (ענין בכלל זה לעיל באות ה"ן) והאריף ליישב פמה דברים על פי זה ושאפשר שגם התוס' סוברים פלל זה וכו' ע"ש דב"ק באנרף: גם אשור לרעק"א הנ"ל בסי' קע"ד שהביא קושית הרב שלטי הגבורים בסוף פרק משילין על הרי"ף שהוכיח מדברי הירושלמי דמקח שנעשה באיסור המקח קנים דלמה לא הוכיח פן מסוגיא דבפרק מרובה ד' ע' ע"ב דמוכח הכי וכתב דמה שתירץ הרב שפתי פהן בח"מ סי' ר"ח דאי מהתם הנה אמינא דנהי דמדאורייתא מוכח מהתם דהמקח קנים אבל דילמא מדרבנן לא מהני לכן הוכיח מהירושלמי זה דוחק וכו' אבל במחכ"ת איני רואה סרף קושיא דהתם אין העבירה במקר עצמו והעבירה דעקיצת תאנה והזריקה מרשות הרבים לרשות היחיד אינו תלוי במכירה דאף אם לא יתנה מכירתו מפל מקום הוי מלאכת שבת ואם פן לא שיניף לומר לא מהני לבטל המכירה והאריף עוד בזה אמאי לא נימא דגוף המכירה עבירה היא בידי שמשקח וממפר אסור בשבת וכו' וגם הביא מאי דאמרינן בבבא מציעא ד' ט' ע"א אלא מעתה הגביה ארנקי בשבת הכי נמי דלא קני וכתב ליישב על פי פלל זה וענין בהגהות הרב מוהר"ץ הירש חיות שם שעמד בזה ויישב בדרף אחרת גם הרב זכרון צבי מנחם בסי' כ"ב (בד"ה והנה) כתב דמדהקשו התוס' מצורם און בכור מוכח דלא סברי פלליה דרב מוהרימ"ט (שם ציין לענין בנתיבות המשפט ח"ב סי' ר"ח ואינו מצוי אצלי לראות דב"ק) ושם בסי' כ"ג הובאה תשובת רב אהרן ושם (בד"ה מה) הביא מה שכתב בחנות דעת לחלק בין היכא דיתוקן האיסור וכו' וכתב שדבריו מוכרחים מדין שוחט בשבת וכו': והרב אהל יעקב במערכה זו אות ג' אחר שהעתיק תנרף דברי רבינו המוהרימ"ט בחילוק זה והסביר דבריו וכתב דמצא סימנים לסברא זו מדברי הרא"ש בכלל ז' סי' ד' במה שכתב דלא אמרינן אי עביד לא מהני אלא במצות שאי אפשר לבטלן וכו' והקשה לו דאם איתא לסברא זו למה הוצרכו בירושלמי קרא להכשיר פסח ששחטו על החמץ כמו שכתבו התוס' בתמורה תיפוק לי דכיון דלא יתוקן האיסור אית לן למימר דאי עביד מהני וכן הקשה על ריב"א שכתב פסחים ד' ס"ג שכתב דהפסח פשר משום דלא שנה הכתוב תיפוק ליה משום דבכי האי גוונא אי עביד מהני ותירץ דמדלא הביאו בש"ס דילן דרשה שבירושלמי מוכח דלא סברי הכי וכו' הנה אחר פל אלה הדברים פתב דמדברי הרב המגיד מוכח דלא סבירא ליה לחלק פן והוא שהרמב"ם בהלכות גזלה פרק א' הלכה ט' פתב החומד עבדו או אמתו של חברו וכו' והכביד עליו רעים והפציר בו עד שלקחו ממנו אף על פי שנתן לו דמים רבים הרי זה עובר בלא תעשה וכו' וכתב הרב המגיד שדעת הרמב"ם שאף שעבר מקחו קנים ואף דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הרי זה פגול צמר וקנאו בשינוי וכו' ע"ש ואם איתא דיש לחלק פסברת הרב מוהרימ"ט מאי קשיא ליה הרי הקא לא יתוקן האיסור במה שיתבטל המקח דאיסורא (דחימוד) דעבד עבד משעת לקיחה ולא מיתקן האיסור בחזרה אלא מוכח דלא שאני ליה להה"מ בין לא יתוקן להיכא דיתוקן האיסור וציין לענין בהרמב"ם הלכות בכורות פרק ששי דין ו' ובלחם משנה שם: ואנכי הוואה דמקום שפא הרב להכריח דהרב המגיד לית ליה פלליה דרב מוהרימ"ט משם מוכיח הרב אמרות טהורות בחלק אהע"ז סי' מ"ג ד' צ"ו ע"ג (בד"ה עוד הקשה) שדעת הרב המגיד פדעת הרב מוהרימ"ט שהוא מפרש מה שתירץ הה"מ שהוא פגול צמר וקנאו בשינוי וכו' שהדברים

נמשכין למה שפתיב הרב מוהרימ"ט דכל שאין מתתקן האיסור גם לרבא אי עביד מהני דמטעם זה הוא שהגזול צמר ועשהו בגד קונה אותו משום שפבר עשה הגזלה וכו' וכן בחומד וכו' עי"ש דב"ק וגם על דברי הרמב"ם בהלכות בכורות הג"ל האריף שם לנישב קושית הרב לח"מ ונהיה בהניח דמאי דאמרינו במסקנא דתמורה דפליגי בשינוי קונה אינו מפרש הרמב"ם כפירש"י אלא הפונה אם המשנה מכונת התורה קונה או לא דרבא סבר פל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד רצון התורה לומר דאי עביד לא מהני פגון אם מכר המעשר (שאמרה תורה שלא למכור) לא מהני ואין המקח פלום וממילא פינו דאין מקחו מקח פלל נמצא דלא עבר אמירא דרחמנא ולא לקי והאי דלקי רוצה לומר והיכי משפחת לרבא דלקי משום דעבר אמירא דרחמנא פלומר בדבר שאין פידינו לבטל המעשה פגון שנטמא באהל המת וכיצא שעבר אמירא דרחמנא ואי אפשר לנו לומר שיהיה מעשהו בטל כדי שיהיו דברי תורה קיימין פכי האי גוונא דוקא הוא דלוקה אלו תורף דבריו והאריף לבארם עי"ש ובעיקר ישובו לדברי הרמב"ם פיונה דעתו לדעת הרב פר"ח בס' מיים חיים בנמוקיו על הרמב"ם בהלכות בכורות שפובר הרמב"ם דבמכירת מעשר וכיצא שאם נאמר לא מהני ונתבטל המקח פאילו לא היה סובר רבא דלא לקי עי"ש: ואנכי חזון הרביתי להרב אמרות טהורות שם בס' קל"ד ד רי"ד ע"ד (בד"ה אשר ע"כ) שהביא תורף דברי הרב מוהרימ"ט בחילוק זה וכתב שגם הוא במקום אחר הביא ראיות לזה ושזכור הוא שפן פתב מוהריט"ץ (אמר המפבר זכרונו אינו פוזב והאמת שפך פתב הרב מוהריט"ץ בס' ט"ז פמו שפתיבתי למעלה בד"ה הנה הרב) וכתב שלזהנתפונן הרב טורי זהב בח"מ סי' ר"ח עי"ש ואני ההדיוט הבאתי תורף דברי הרב ט"ז לעיל באות ז"ן (בד"ה ובעיקר) ולא משמע לי שפונתו לזה פמו שיראה הרואה ומדברי הרב בית אברהם שהביא הרב חזנא וחסדא בח"ב פקונטרס אחרון ד' כ"ה ע"ג נראה דמיסתמיה ואזיל פתר פלליה דרב מוהרימ"ט הג"ל ואינו מצוי אצלי לעיין בדב"ק וכן ס' ערוף השלחן חלק ח"מ אין אצלי פי ראיתי שהרב ישרי לב בד' ח"ן ע"ג אות ז פתב שבס' כ"ח האריף בכלליה דהרב מוהרימ"ט: והרב פתחי תשובה באהע"ז סי' מ"ד סק"ח פתב בשם הנו"ב מהדורא תניינא סי' נו"ן דמקדש אחת מחייבי לאוין דקים לן דמקודשת היינו אף מקדשה בביאה ואין בזה משום מלתא דאמר רחמנא לא תעביד כמ"ש הש"ף וכו' והרב פ"ת פתב טעם אחר משום דלא יתוקן איסור הביאה פמה שנאמר דלא מהני ובכי הא מהני פמו שפתיב רבינו עקיב"א וכו' וסיים ויש לעיין בתשובת מוהרי"ט דכמדונמה ששם העיר בזה דהמקדש חייבי לאוין בביאה לא יהיו תופסין הקידושין ודחי לה מחמת סברא הג"ל וכעת אינו עמדי עכ"ד.

בא וראה פמה נפיש חיליה דהאי גברא רבא אם ספקות שלו פך ודבר ה' בפיהו אמת שפן פתב הרב מוהרימ"ט פמו שפתיבתי תמצית דבריו בריש אות זו והגאון פתב סופר פחלק א"ח סי' פ"ח (בד"ה ויש) נסתפק לדעת הרב בית חדש בס' תס"ו דמה שפתיב הר"א מגארמינא שהובא בטור דשק שיש בו קמח וישבו עליו תרנגולים אינו מחמיץ ומיהו ירקד הבצק הנדבק לחוץ והשאר מותר דטעם הריקוד לחוץ הוא משום דמאיס ואיכא משום בל תשקצו מה יהיה הדין לדעתו באם עבר ואכל ממנו למצוה אם יצא פדיעבד וכתב דמשום לתא דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ליכא לפי דכנייל לן מוהרי"ט הובא בש"ף ח"מ סי' שס"ח (שפ"ח) דלא אמרינו אי עביד לא

מהני רק אם לא מהני לא עשה איסור והכא גם אם לא מהני עבר על כל תשקצו ולא מרויחיון מידי אבל יש לומר דאיכא משום מצוה הפאה בעבירה וכו' ע"ש ויש לפלפל בזה על פי שאר החילוקים שנאמרו בזה ועל כל פנים מדבריו אלו נראה שתופס עיקר פלגיה דרב מוהרימ"ט.

אחר זמן רב ראיתי בכתב סופר חלק יו"ד סי' א' שהאריה בעניינים אלו ועל סברת הרב מוהרימ"ט פתב ב"דף א' ע"ד (בד"ה וע"כ צריכים) שסברתו נכונה היא ומלתא בטעמא לשבח וכתב דיש להעמיס סברא זו בדברי התוס' בתמורה שכתבו לחלק בין איסור שאסרה תורה לאיסור שפדה מלבדו (עיין לעיל אות ז"ן בזה) והסביר הדברים ע"ש: גם אשו"ר להרב מטה אהרן במערכת הבי"ת סי' י"ז (בערך בונין בחול ואחר כך מקדשין) ד' מ"ב ע"ב שהביא קושית הרב מוהר"ש יפה על דברי הרמב"ם בהלכות גרושין פ"ק ג' בדין גט שנכתב בשבת (שהבאתי למעלה בד"ה ומצאתי שמה) וכתב ליישב על פי פלגיה דרבנינו מוהרימ"ט הנז"ל וכתב ואף שיש לעמוד על דבריו טובא פאשר עמד וימודד הרב מוהר"א קארו בקונטרס שבס' חזון נחום במס' תמורה מפל מקום הרבנים מוהריט"ץ בסי' ט"ז ותורת חסד סי' רס"ט הסכימו לחילוק מוהרימ"ט ועל פי דבריהם מתקיימים דברי הרמב"ם אלו וכו' ע"ש (חידוש הוא שלא ראה דברי הרב שער המלך באותו פרק באותו מקום והרגיל בספרו יודע שמזכירו במקומות הרבה) גם הרב אבני שהם ב"דף פ"ג ע"ג פתב סברא זו בשם איזה פוסקים והבאתי דבריו לעיל באות ה"ן (בד"ה וראיתי להרב) ועיין דברי מלפיהל להגאון אבד"ק לאמזא יצ"ו סי' כ"ב אות כ"ב והרב אשל אברהם (בש"ע הקטנים) בסי' ת"ר הביא מה שנסתפק בשו"ת פ"ה ח"ב (אולי הוא ס' פרי הארץ ואינו מצוי אצלי) במה שכתב מרן שם בס"ג דכשחל יום ראשון בשבת מברך זמן כשתוקע ביום שני איה יתנה הדין במי.

שתקע בשבת מי אמרינו אי עביד לא מהני ואם כן יברך זמן על תקיעתו ביום שני וכו' וכתב על דבריו דפשוט דאי עביד מהני בין בשופר בין בלולב על פי דברי הרב מוהרימ"ט דהכא נמי לא יתקון האיסור במה שנאמר אי עביד לא מהני ע"ש שלא הנכיר חולקים על פלג זה: וראיתי להרב מוהר"ם גאלאנטי בס' דברי מרדכי בקונטרס דבר יוסף בד' ס"ח ע"ב שנסתפק במאי דקים לן דקידושין תופסין בנדה אף דאין קידושין תופסין בחיבי כריתות אם הוא דוקא במקדשה בכסף ושטר או אף במקדשה בביאה ורצה לפשוט ספקו מדברי הר"ן בפרק קמא דקידושין (בד"ה גרסינו בגמרא איבעיא להו תחלת ביאה קונה) שכתב גבי בא על ארוסתו בבית חמיו דאינו בדין שביאה זו תקנה כדאמרינו בפרק ארבעה אחין למאן דאמר מאמר קונה קננו גמור מאמר דהיתרא קני מאמר דאיסורא לא קני ושקיל וטרי בזה לדחות דאין ראיה מדברי הר"ן לספקו ושוב בעמוד ד' הביא מה שכתבו התוס' בריש יבמות בד"ה נאחות אשתו ואפילו בנדתה משמע בפסחים דבת יבום היא דקאמר ר"י אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור ופריה מ"ש יבם דקעביד מצוה וכו' משמע דקני לה ע"כ וכ"כ הר"א ש"כ שה"ג בריש פ"ק דיבמות ושמה דאף גם זאת אינה משלנו דשאני התם פינן דקא נחית ברשות לעשות מצוה ולא מצוי לשילי דבזיו מנה דא"כ הו"ל שוגג גמור ולא עביד שום איסור ולהכי פטור מחטאת אטו להכי קני ברם פי הנה מזיד או קרוב למזיד וקעביד איסורא אפטר דלא קני ובהכי יהא מונח דהכי קני ביאת נדה ביבמה לרבא דס"ל בריש תמורה פל

מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והאי דלקי משום דעבר אמילתא דרחמנא דהתם דוקא פשהוא מזיד אלא שנמשך מזה דמקדש נדה בביאה ונדע שיהיא נדה לרבא לא מהני ולא בני מהני וכעת הדבר צריך אצלי תלמוד עכ"ל.

ובמחילת פבוד תורתו הרמה דבריו תמוהים בעיני דמלבד דהמענין בדברי הרבנים שער המלך בהלכות אישות בקונטרס חופת חתנים סעיף ט' ונדע ביהודה תננינא אהע"ז סי' נו"ן ישר יחזה דלאו דוקא ביבמה (דנחית ברשות לעשות מצנה) הדין פן אלא בכל הקידושין של חייבי לאוין וכינצא שתופס בהן קידושין אין חילוק בין קדושי פסוף ופטר לקידושי ביאה שאף שעושה באיסור הקידושין הווי קידושין.

ואני ההדיוט פתבתי בזה בקונטרסי במערכת קידושין דמדברי הריב"ש סי' ו' שהביא הרב קהלת יעקב בחלק מדות חכמים אות ה' דאם בא על אשה פנויה שהיתה בחזקת נדה לא אמרינן דבעל לשם קידושין אלא לשם זנות דאם לאיסור פרת התיר עצמו בביאתו איך יחוש לאיסור קל דפניה מתבאר דגם בביאת איסור היא מקודשת אם פיוון לקוף רק דמסתמא לא אמרינן דלשם קידושין בעל גם מדברי הרב חות יאיר סוף סי' קל"ה שהביא שם מתבאר פן שפתב דהא דקימא לן בסי' ל"ג דפנוי הבא על פנויה חוששין לקידושין משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות היינו דוקא פשהיא טהורה והוכיח מדבריו דחזקה זו אינו מועלת למי שראינו שעובר על איסור פרת מוכח דאי אמר בפירוש לשם קידושין מהני גם בנדה והביא שגם הרדב"ז פתב בדברי הריב"ש והרב משנה למלך בפסק יו"ד מהלכות גירושין הלכה ח"י הספים על דבריו והרב יד שלמה בדר"ס"ו ע"ג הביא תשובת הרדב"ז החדשות סי' שנ"א שפתב להדיא דאם פירשה נדה ופירש דלשם קידושין בעל מקודשת וכן נראה דעתו עי"ש ועוד פתבתי דמדברי הרב אבני מילואים סי' ל"ג ס"ק א' מתבאר דפשיטא ליה דגם בביאה קימא לן דקידושין תופסים בנדה ושפן פשיטא ליה להרב פני יהושע סי' ג' הביא דבריו הרב פתחי תשובה באהע"ז סי' מ"ד סק"ז עי"ש ובס"ק ח' לענין חייבי לאוין דקידושין תופסין בהם אפילו אם מקדש בביאה משום דאיפקוש הניוה אהדדי אם פן מהאי טעמא אית לן למימר דאין לחלק במקדש נדה בכסף ופטר למקדש בביאה הנה מבואר מפל זה דהדין ברור דמה שקידושין תופסין בנדה הוא אף אם מקדשה בביאה: ועוד דמה שהוקשה לו בקנין יבמה נדה מדאמר רחמנא לא תעביד דאי עביד לא מהני ורוצה לחלק בין מזיד לשוגג הנה לקמן באות ס"ח הבאתי בשם פמה פוסקים דכי אמרינן אי עביד לא מהני אין חילוק בין מזיד לשוגג זאת ועוד דעיקר קושיתו נראה דלא קשיא לפי פלל הרב מוהרימ"ט דהכא נמי אם נאמר דלא מהני לא יתקון האיסור בזה ולכן אמרינן שפיר דאי עביד מהני והוא תימה, לגדול שפמותו שנעלם ממנו פלל זה ועוד יש ליישב על פי שאר פללים שנאמרו בדיון זה וכבר הגאון נודע ביהודה שם ביאר בנדון זה דלא שייך לומר אי עביד לא מהני מטעם אחר עי"ש ודברי הרב דברי מרדכי צ"ע: וחי' דש הגאון שואל ומשיב בח"ג סי' ח' (במהדורא קמא) בכלל זה דבנדורים ושבועות הולכין אחר לשון בני אדם ולכונמה שנשאל בשו"ב שנשבע על דעת שלשה נקובים בשמותם שפך זמן שלא יתירו לו לא ישיג גבולם ולא ישחוט בהמה או עוף ועבר ושחט בערב פיפור כשלא מאות עופות מה משפט הפלים ורצה הרב השואל לומר דאם נאמר דלא מהני והוי פנוח ומעקר יתקון האיסור שהוא נשבע על שחיטה ולא על נחירה ולכן ראוי לומר שלא תועיל השחיטה

ויתקן האיסור והשיב דהא ליתא דבנדריים ושבועות הולכין אחר לשון בני אדם ועיקר שבועתו של זה הנה שלא להשיג גבולם ולהפסידם וכל ששחט ואכלו שחיתתו הרי השיג גבולם ואף אם לא תהיה שחיטה מפל מקום נפסדו השו"ב והשיג גבולם ואף דיתחזיר להם המעות מפל מקום מלבד דאי אפשר לידע כמה שחט ועוד שהמנהג בערב יוה"כ שנותנים להשו"ב ביותר מן הקצוב והוא זלזל במקח אף גם מקרא מלא הוא חבול ישיב רשע גזלה ישלם ודרשו דאף שישלם מפל מקום רשע הוא ואם פן לא נתקן עונו ואם פן שוב מועיל שחיתתו ולא הוי נזיר ומעקר: ומקרוב נדפס ש"ס בוילנא דפוס רא"ם ובמס' קמא יש חידושי הלכות להגאון מוהרי"ח ליפא מיניזליש (מר ניהו המחבר שו"ת תפארת יוסף המובא בקונטרסים אלו בכמה מקומות) וראיתי שם על דף ס"ז בדין יאוש קונה או לא שהאריות מאד כמה שחקר למה לא נאמר בזה כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מאחר שהיאוש בא מחמת העבירה שגזל ולא דמי ליאוש באבירה שאין בו עבירה ומתוך פלפולו העלה דבר חדש דכמו שכתב הרב מוהרי"ט דהיכא דלא נתקן האיסור על ידי ביטול מעשיו אמרינן דאי עביד מהני כמו כן בהיפך היכא דנוכל לתקן האיסור באופן אחר אף אם יתקיימו מעשיו אז גם פן אמרינן אי עביד מהני וכתב ליישב בזה כמה דברים שא נא עיניך וראה ולפי הנראה זו היא דעת הרב הסמ"ע בס"ר ר"ח סק"ג שכתב לתרץ מה שהקשו הקדמונים על מה שכתב במרדכי בשם הר"ב ב"ר פרץ דמי שנשבע שלא למכור ומכר אי עביד לא מהני שהוא היפך מאי דמשמע בפרק אינהו נשף ד' ס"ה ע"א גבי יחיב גלימא ברבייתא דמפקינן מניה הגלימא כדי שלא יאמרו קא מיפסי בגלימא דרבייתא דמשמע דאי לאו האי טעמא קנה המלוה הגלימא ולא אמרינן דליבטיל מקח משום שנעשה באיסור ותירץ דכיון שאפשר שיתקן האיסור אף אם תהיה הגלימא קנויה לו דהיינו שיתחזיר דמי הגלימא ללונה אמרינן שפיר אי עביד מהני ע"ש והבאתי דב"ק לקמן אות ס"א: ובעיקר פללין השגתי עתה ס' ערוף השלחן חלק יו"ד לידידי הגאון יחיאל מיכל הלוי עפשטיין אבד"ק נאוורדאק יצ"ו וראיתי בס"י י"א אות ה' וז"ל יש מהגדולים שחקרו נימא בשוחט בשבת וביוה"כ אי עביד לא מהני ותיהוי כנחירה בעלמא ואין זו שחיטה פלל ותירצו כמה תירוצים ולי נראה דאין זה ענין פלל לאי עביד לא מהני דהא אף אם נחשבנה כנחירה יש בזה חילול שבת כבשחיטה ואין בזה תועלת לענין העבירה אם פן מה לי אם נקראנה שחיטה או נחירה עכ"ל ותמיה לי שנעלם ממנו שכבר קדמיהו רבנן קדישי ליישב קושיא זו על פי חילוק זה: גם אשור"ר בספר לב שומע לידידי הרה"ג חיים הפהן אבד"ק טראבלוס יצ"ו במערכה זו אות ט"ז שכתב שיש ליישב בזה כמה קושיות וז"ל כל מילתא וכו' לא אמר רבא דלא מהני אלא במעשה שהוא גוף האיסור והוא היפך מ"ש בתורה בגוף אותו מעשה עצמו כגון לא ימכר דחרמי פהנים לא כן היכא דאין האיסור בגוף המעשה עצמו מוהרי"ט ס"י ס"ט ובזה נתקיימו כמה קושיות כגון מה שהקשה ה' מחנה לניה מקריעה בשבת עי"ש דאין האיסור בגוף הקריעה עצמה רק שנעשית באיסור וכן ההיא דמציעא ד' ט' אלא מעתה הגביה ארנקי בשבת הכי נמי דלא קני עכ"ל יצ"ו נראה שתופס הרב דברי רבינו מוהרי"ט כפשוטן כמילתא בלא טעמא ולפי מה שכתבתי בריש אות זו תנרף דברי קדשו מבואר דלא אמר לחלק פן אלא על פי הטעם שביאר דמאי דאמרינן אי עביד לא מהני הוא שיהיו מעשיו בטלין ודברי תורה קיימים והוליד מזה שבדבר שאף אם נאמר דאי

עבד לא מהני לא יהיו דברי תורה קיימין דאיסורא דעבד עבד בזה אמרינן אי עבד מהני וכן פתבו רבנן קדישי הבאים אחריו שעיקר חילוקו הוא בין היכא דיתוקן האיסור (דאז אמרינן אי עבד לא מהני) להיכא דלא יתוקן האיסור (דאז אמרינן אי עבד מהני) כמו שמתבאר ממה שהבאתי בשם למעלה ולפי זה נראה דלגבי קריעה הנה לנו לומר דאי עבד לא מהני שהרי מתקן את האיסור שלא יהא מחלל את השבת שמה שנקרא הקורע על מתו מחלל את השבת ותייב היינו משום דכיון דתייב לקרוע חשיב מתקן ולא הוי מקלקל כמו שכתב רש"י בשבת ד' ק"ה ע"ב ואם כן אם נאמר דלא יצא ידי קריעה ממילא לא הוי מקלקל ואין פאן מלאכת שבת וכיון דנתקן האיסור איבעי לן למימר דאי עבד לא מהני: ואף דאפתי איסורא דרבנן מיהא איכא דכל המקלקלין דפטורין אסורין מדרבנן ואם כן אף אם נאמר דלא מהני לא נתקן האיסור לגמרי מפל מקום כיון שעל ידי שנאמר דלא מהני יהא נתקן איסור תורה שלא יהא חייב יש לנו לומר דלא מהני וכן מתבאר מדברי רבינו עקיב"א בתשובה בסי' קע"ד דאף שכתב לחלק בין היכא דיתוקן האיסור להיכא דלא יתוקן ויישב בזה מאי דהשווה בשבת אף שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ועוד כמה עניינים בכל זאת כתב בסוף התשובה דיש להקשות בקורע בשבת נימא דאי עבד לא מהני וכיון דלא יצא ידי קריעה ממילא מתקן האיסור דאינו אלא מקלקל וכו' וכתב לתרץ על פי פלגיה דרב ש"ך בח"מ סי' ר"ח עי"ש ולקמן באות ס"א אלמא דחשיב לקריעה יתוקן האיסור במאי דנימא דלא מהני ולא יצא ידי קריעה ואם כן נראה לפי זה דאין קושיא זו מתיישבת על פי דברי הרב מוהרימ"ט (כמו שכתב הרב לב שומע נר"ו) דהוא לא אמר לחלק בין שהמעשה גוף האיסור וכו' אלא מטעם דבזה יהיו דברי תורה קיימין ובזה לא יהיו דברי תורה קיימין: אמנם מה שכתב ליישב ההיא דהגביה ארנקי על פי דברי הרב מוהרימ"ט הנה נכון דבההיא אי נמי נימא דלא קנה לא יתוקן האיסור דהאיסור הוא טילטול מוקצה בשבת ואיסורא דעבד עבד וכן ביאר רעק"א בסי' הנ"ל (בד"ה וגם מההיא) דהיינו טעמא דהגביה ארנקי בשבת קנה משום שלא יתוקן האיסור עי"ש: ובספר המקנה (להגאון זוסמאן אבד"ק חאלאש) ח"ב פלל כ"ד פרט א' ד' כ"ה (ד"ה ונהרי אלמנה) הביא פלגיה דרב מוהרימ"ט ומה שהשיגו הרב שער המלך (שהבאתי תנרף דב"ק למעלה בד"ה ומצאתי שמה שכתב) וכתב על זה ונ"ל ונהרי אלמנה לכ"ג וכו' מפאן הקשה השעה"מ על מוהרי"ץ שפיישב קושית השוחט בשבת דלא אמרינן דלא מהני וכו' (כבר כתבתי למעלה בד"ה ומה שכתב בחידושי רעק"א וכו' שלא הונכר בדברי הרב מוהרימ"ט שפסי"ט מ'שחיטה בשבת פלל) והנה לסברת האחרונים שמהרי"ט סובר אם אי אפשר לתקן אז גם רבא מודה דמהני א"כ פלא גדול מה הקשה על שפנגדו לשיטתו דמר אם יקדש בביאה אחת מחייבי לאוין וכו' הלא בזה גם הוא מודה דמהני גם מה הקשה על שפנגדו מי שמאנה פחות משותות וכו' (כמו שהעתיקתי תנרף דב"ק בריש אות זו) גם לשיטתו קשה כיון דיוכל לתקן אם בטל המקח אין פאן אונאה על פן נראה לי שיש שני סוגי עבירה.

א) מה שתורה הקפידה שמעשה זו לא יהא נעשה בעולם כמו ההליכה לעש"ג שלא יתקן וכו' ואם הנה אפשר לבטל המעשה אז אמרינן אי עבד לא מהני אבל זאת אי אפשר פאשר מדייק בלשונו שפבר עמדו, לפניהם וכן בתמורה וחרמי פנהים קפידה התורה שקרבן לא יתחלף באחר והוא עושה נגד והיפך דעת התורה.

ב) פְּעוּלָה שֶׁהַתּוֹרָה, הַקְּפִידָה רַק שֶׁגִּבְרָא לֹא יַעֲשֶׂה עֲבִירָה אֲבָל אֵין הַקְּפִידָה שֶׁפְּעוּלָה לֹא יִהְיֶה בְּעוֹלָם לְמַשָּׁל הַשׁוֹחֵט וּמוֹכֵר בְּשֶׁבֶת וְכִי קְפִידָה שֶׁבְּשֶׁבֶת לֹא יִתְבַּשֵּׁל הַמֶּאֱכָל רַק הוּא לֹא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וְאִם הוּא עֹבֵר לְמָה לֹא יִהְיֶה מַעֲשָׂיו הַלְעִיטָהוּ לְרָשָׁע וְקוֹלֵר בְּרֹאשׁוֹ (פְּאֻשֶׁר פֶּתַח הַט"ז בְּסִי' תַקכ"ד בְּכִיּוּצָא לְזָה) וְכֵן לֹא תוֹנֵנו הוּא עֹבֵר וְלְמָה לֹא יִהְיֶה הַמְּקַח וְכֵן מִי שֶׁמְקַדֵּשׁ מְחִיבֵי לְאוּיָן הוּא עֹבֵר וּמְהַנִּי מַעֲשָׂיו כִּי אֵין קְפִידַת הַתּוֹרָה עַל הַמַּעֲשֶׂה רַק עַל הַעוֹשֶׂה אֲבָל בְּכֹהֵן שֶׁקְפִידַת הַתּוֹרָה עַל הַמַּעֲשֶׂה שְׁלֵא יִהְיֶה לְכֹהֵן אִשָּׁה פְּסוּלָה שֶׁמְחַלְלֵי זָרְעוֹ גַּם אִם אֵי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן הָעֲבִירָה שֶׁעָשָׂה אֲבָל הַמַּעֲשֶׂה נֶגֶד וְהַפָּה רְצוֹן הַשִּׁי"ת עַל כֵּן לֹא מְהַנִּי וּמְיַוָּשֵׁב ב"ה כְּמָה קוֹנְשִׁיּוֹת ה' יֹאִיר עֵינַי בַּתוֹה"ק עַכ"ל.

וְאֵין הַדָּל לֹא זָכִיתִי לְהִבִּין מַה שֶׁהַתְּפִלָּה עַל הָאֲחֵרוּנִים מִמָּה שֶׁהַקִּשָּׁה מְחִיבֵי לְאוּיָן וְכֹ' דְלִפִּי הַנֶּרְאָה כְּנוֹנַת הָרַב מוֹהֲרִימ"ט כְּפִי מַה שֶׁהִבִּינוּ הָאֲחֵרוּנִים הִיא לְהַכְרִיחַ מַה שְׁרוּצָה לְחַלֵּק דְבַדְבָּר שְׁלֵא יִתְקַוֵּן הָאִסוּר גַּם רְבָא מוֹדָה שְׂאִם לֹאכֵן הַמְּקַדֵּשׁ מְחִיבֵי לְאוּיָן בְּבִיאָה הִיָּה לָנוּ לֹמַר דְלֹא מְהַנִּי וְאִינָה מְקַדֵּשֶׁת וּמְדָהָ לִיתָא (כְּמוֹ שֶׁבָּאָר שֶׁא"כ הִיָּה לְהַש"ס לֹמַר דְבָהָא פְּלִיגִי) עַל פְּרָחִין לְחַלֵּק דְבַדְבָּר שְׁלֵא יִתְקַוֵּן הָאִסוּר כְּפִי עֲלָמָא מוֹדוֹ דְאֵי עֵבִיד מְהַנִּי זֶה הִיא לְדַעֲתִי הָעֵנִיָּה כְּנוֹנַת הָאֲחֵרוּנִים וְהַפְּלָאָה זֶה אֵינֵנו יוֹדֵעַ מַה הִיא: עוֹד פֶּתַח (בְּסִפְרָה הַמְּקַנָּה הַנ"ל) בְּדָף ז"ךְ אוֹת כ"א לִיְיָשֵׁב קוֹנְשִׁיּוֹת הָרַב שְׁעַר הַמִּלָּה מְהִיָּה דְאֶלְמָנָה לְכֹהֵן גְּדוֹל וְנ"ל בְּלִי סִפְקָה סְבָרָא אִם יְכוֹל לְתַקֵּן לֹא אֶחָד גַּם אִם לֹא אֶחָד לֹא יוֹכֵל לְתַקֵּן בְּכָל זֹאת אֲמַרְיָנוּ לֹא מְהַנִּי לְתַקֵּן לְכָל הַפְּחוֹת לֹא אֶחָד עַל כֵּן צ"ע מַה שֶׁהַקִּשָּׁה הַשְּׁעָה"מ עַל מוֹהֲרִימ"ט מְכָה"ג שְׁמֵ שְׁנֵי לְאוּיָן לֹא יִקַּח וְלֹא יִחַלֵּל וְאֵי אֲמַרְיָנוּ לֹא מְהַנִּי הַקִּדּוּשִׁין עוֹבֵר רַק עַל לֹא יִחַלֵּל עַכ"ל: וּבְאוֹת כ"ג פֶּתַח וְנ"ל הַמְּנַחֵחַ חִינוּף בְּמִלְאֲכַת שֶׁבֶת ל"ט פֶּתַח וְנֶרְאָה אִם יִתְקַוֵּן קֶצֶת אִסוּר וְלֹא כְּפִי אֲמַרְיָנוּ ג"כ לֹא מְהַנִּי דָּאִם לֹא מְהַנִּי יִתְקַוֵּן עַל כָּל פְּנִיִם קֶצֶת אִסוּר מַה לִּי כְּפִי מַה לִּי פִּלְגָא וְדַעַת הַתַּב"ש אִם נִתְנַבְּלָה בְּשַׁחֲטָה דְאִסוּרִים הַבְּנֵי מַעֲיִים לִב"ג עַכּוּמ"ז כִּי לֹא שְׁיִיף מִי אִיפָא מִיָּדִי וְר"ן סוֹבֵר דְרִיבּוּי שְׁיַעוּר הוּא אִסוּר תּוֹרָה אֶפְיֵלוּ בְּמִקּוֹם דְּהַעֲיָקָר נִדְחָה כְּפִי לְחוֹלָה אִם כֵּן נִדְאֵי פְּשׁוּט דָּאִם אֶחָד שׁוֹחֵט בְּהֵמָה קִטְנָה וְאֶחָד שׁוֹחֵט בְּהֵמָה גְּדוֹלָה נְהִי דְלַעֲנֵן סְקִילָה שְׁנִיָּהּ שְׁוִין מְכָל מְקוֹם לַעֲנֵן אִסוּר עֲשֶׂה יוֹתֵר מִי שֶׁשָּׁחַט הַגְּדוֹלָה מִתְחַמֵּת רִיבּוּי שְׁיַעוּר וְרִיבּוּי הַשְּׁיַעוּר הוּא אִסוּר בְּשֶׁבֶת וְאִם כֵּן הִדְרָא לְדוֹכְתָא קוֹנְשִׁיּוֹת מוֹהֲרִי"ט נִימָא בְּשׁוֹחֵט בְּשֶׁבֶת דְלֹא מְהַנִּי וְאֵי דְלֹא יִתְקַוֵּן הָאִסוּר זֶה אֵינֵנו דְּמְכָל מְקוֹם יִתְקַוֵּן קֶצֶת דָּאִם הַבְּהֵמָה כְּשֶׁרָה אִם כֵּן הַבְּנֵי מַעֲיִים פְּשָׁרִים וְשָׁחַט הַרְבֵּה אֲבָל אִם נִימָא דְלֹא מְהַנִּי וְהוּי נְבִלָה א"כ הַבְּנֵי מַעֲיִים אִסוּרִים לִב"ג עַכּוּמ"ז וְהוּי מְקַלְקֵל וּפְטוּר עַל הַבְּנֵי מַעֲיִים אִם כֵּן מִתְקַוֵּן קֶצֶת וְהִיא קוֹנְשִׁיּוֹת נְפִלְאָה: וְחִדְשׁוֹת אֵנִי מַגִּיד אֲשֶׁר רְאִיתִי בְּס' הַיְקָר חֲתַן סוֹפֵר בְּדָף קמ"ג אוֹת ד' שְׂאֲחַר שְׁהַזְפִּיר כְּלָל הָרַב מוֹהֲרִימ"ט הַנ"ל פֶּתַח בְּשֵׁם שׁו"ת ב"א (אֵינִי יוֹדֵעַ אִם הוּא בֵּית אֲפָרִים אוֹ בְּרִית אֲבָרְהָם וְאֵין גַּם אֶחָד מֵהֶם אֶצְלִי) שְׂאֵין זֶה סְבָרַת מוֹהֲרִי"ט כְּמוֹ שֶׁשָּׁחַטוּ כָּל הַמְּחַבְּרִים וּלְפִי שֶׁסִּפְרָה זֶה אֵינֵנו מְצוּי הַנְּנִי מַעֲתִיק דְבַרְיוֹ וְנ"ל בְּמוֹהֲרִי"ט בְּרֹאשׁוֹנוֹת סִי' מ"ט הַעֲלָה כְּלָל חִדְשׁ דְלֹא אֲמַרְיָנוּ אֵי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי אֶלָּא כְּפִי לִיְתֵר וְלִהְצִיל אֶת הָעוֹבֵר מִעֲבִירָה אֲבָל בְּמִקּוֹם שְׁלֵא יִנְצַל מִעֲבִירָה גַּם אֵי נִימָא לֹא מְהַנִּי כְּכִי הִיא גּוֹנוֹנָא לֹא אֲמַרְיָנוּ דְלֹא מְהַנִּי וְהַעֲלָה כְּזֶה לְתַרְזַן קוֹנְשִׁיּוֹת מוֹהֲרִשֵׁד"ם מְהָא דְשׁוֹחֵט בְּשֶׁבֶת דְשַׁחֲטוּתוֹ כְּשֶׁרָה וְאִמָּאֵי לֹא אֲמַרְיָנוּ אֵי עֵבִיד ל"מ וְעַל כֵּן הַנ"ל נִיחָא דְגַם אֵי שַׁחֲטוּתוֹ נְבִילָה חִלְלֵי שֶׁבֶת בְּחִבּוּרָה (כְּפִי פֶתַח בְּד"ה וּבְסִפְרָה הַמְּקַנָּה שְׁלֵא מְצָאֵתִי מַעֲנֵן שַׁחֲטָה בְּשֶׁבֶת

בתשובה הרב מוהרי"ט) והנה פל המכתבים ייחסו סברא זו למוהרי"ט בסי"ט אכל בשו"ת ב"א פתב שסברא זו שפתבנו היא סברת מוהרי"ט צהלון וסברת מוהרי"ט היא סברא אחרת מובא לקמן אות ט'.

ושוב נשא ונתן בכלל זה לבנות ולסתור עד אות ט' ובאות ט' פתב ונ"ל דעת מוהרי"ט בראשונות סי' ס"ט לחלק בכעין חלוק הג"ל אלא שמיקל יותר בחד צד והוא דלא אמרינו אי עביד ל"מ אלא בעבירה שיש לה משך זמן ולתקן מפאן ולהבא אבל עבירה שרק לשעמא ועבר עליה מאי דהנה הנה ולא אמרינו בה אי עביד לא מהני והנה החילוק בין סברת מוהרי"ט ל"מ אלא בעבירה שיש לה משך זמן ולתקן מפאן ולהבא אבל עבירה שרק לשעמא ועבר עליה מאי דהנה הנה ולא אמרינו בה אי עביד לא מהני פדי להצילו מעבירה שעבר אבל לדעת מוהרי"ט לא אמרינו אעל"מ להצילו על מה שעבר אלא לתקן שלא לעבור מפאן ולהבא ביש לה משך זמן והנה הקושיא משוחט בשבת מתורצת בשניהם אבל מה שהקשה קדוש זקני רעק"א על סברת מוהרי"ט מכתב עי"ג פתב דנימא אעל"מ ולא ינה פתב עליון לשמה ולא יהיה תיקון ולא יחלל שבת פשנימא אעל"מ וכתב שמחמת קושיא זו לא סגי להו לתוספות בסברת מוהרי"ט ונהוצרכו חילוק אחר בין שהזמן גורם או לא אבל לסברת מוהרי"ט אחי שפיר דכיון דאין לה משך זמן לא אמרינו אעל"מ אבל ביש לה משך זמן אפטר לומר אפילו בתלוי בזמן אעל"מ ולפי סברא זו ג"כ לא קשה מה שהקשיתי משוחט בשבת דבכל שחיטה אע"ג דאפשר לתקן העבר לא אמרינו אעל"מ פינו שזין לה משך זמן אלא לעומת זה קשה לסברא זו מלבד הקושיא שהבאנו לעיל על מוהרי"ט מן מקושית התוס' מצורם און בכור ומקושית השער המלה מאלמנה לכהן גדול לסברת מוהרי"ט תקשה ג"כ מקושית התוס' משוחט חמץ על הפסח לפסול והא שחיטה שאין לה משך זמן לא אמרינו אי עביד לא מהני ודע דכל הסברות שאמרנו דהוא להצילו מעבירה אין הפונה לטובתו וכי אנו אחרת לטובת עובר עבירה להצילו מעונש אבל הפונה שסברא הוא שאינו בדין שיהנו מעשיו להחזיק העבירה למרות עיני כבודו ית"ש מוטב שתתבטל מעשיו ולא יהיה המרה נגדו ית"ש וזה עיקרי סברות מוהרי"ט ומוהרי"ט הג"ל עכ"ל: פלל ס') במחלוקת אביי ורבא בכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד מפונש בדברי הרא"ש בתשובה פלל זיין סי' ד' שהלכה פריא דאי עביד לא מהני והרב משנה למלה בפירק ח' מהלכות מלנה דין א' (בד"ה מי שהיה לו ליתן) פתב דמוכח מדברי הרא"ש בכלל ח' סי' י"ד דהלכה פריא ועיניתי שם וגם בסי' ד' ולא ראיתי הוכחה לזה ואם הוא טעות הדפוס וצריך להיות פלל חמישי סי' ד' (פי אין בו י"ד סימנים) ששם פתב שאם מכרו מקומות הבית הפנסת קונדם שהתירו החכם שהטילו שלא למכרם בשביל שום חוב וכו' אין המכירה מכירה דמזה נראה שפובר במלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני יש לפקפק בזה שהרי הרא"ש סובר דלא אמרינו אי עביד לא מהני אלא באיסורין של תורה שאי אפשר לבטלן אבל בנדרים ושבועות שפידו לבטלן על ידי שאלה אי עביד מהני ואם פן אף אם סובר הרא"ש דקיימא לן פריא דאי עביד לא מהני הא בנדרים מהני ולמה פתב דהמכירה בטלה וכמזונה לי שפבר עמדו אינה רבנים על דברי הרא"ש הללו ואם פן אין מזה פל פו הקרת אבל תמיה לי שהיה לו להביא דברי הרא"ש שבכלל זיין הג"ל ששם פתב מפונש דקים לן פריא דאי עביד לא מהני ואין לומר שט"ס הוא במשל"מ וצריך להגיה פלל ז' סי' ד' שאין זה מוכח אלא

מפּוֹרֵשׁ וְאִיךָ שִׁיחָהּ עַל כָּל פָּנִים דַּעַת הָרָא"שׁ כֵּן הִיא דִּהְלָכָה פְּרָבָא וְכֵן פֶּתַח הָרַב שְׁלֵטִי הַגְּבוּרִים בְּסוּף פֶּרֶק מִשִּׁילִין וְכֵן נִרְאָה קִצַּת מְדוּקָדָק לְשׁוֹן הַתּוֹסֵ' בְּגִטִּין ד' י"ב ע"א ד"ה אֶלְא שְׁפָתָבוּ וְאִם תֵּאמַר לְמֵאן דְּאָמַר אִי עֶבֶיד מְהֵי וְכוּ' וְלֹא פִתְבוּ לְמֵאֵי דְקִינְמָא לֵן וְכוּ' וְכֵן פֶּתוּב בְּהִגָּהוֹת מְרָדְכֵי פֶּרֶק ג' דְּשְׁבוּעוֹת שֶׁהֵבִיא הָרַב הַסֵּמ"ע בְּסִי' ר"ח סק"ג וְכֵן פִּתְבוּ כַּמָּה פּוֹסְקִים שְׁאֲצִינֵן דְּבִרְיָהֶם לְהֵלֵן בְּס"ד: וְתַמִּיהַ לִי עַל מַה שְׁפָתָבוּ הָרַב פְּרִי מְגִדִים בְּאֶשֶׁל אֲבָרְהָם סִי' ע"א אוֹת ה' וְנ"ל וְהִנֵּה דְרָף פֶּלֶל אוֹמַר דְּפְלוּגְתָא דְאַבְיֵי וְרָבָא לֹא נִתְבָּרַר הִלְכָה כְּמֵאן כְּמוֹ שִׁירְאָה הָרוּאָה בְּר"מ כַּמָּה מְקוֹמוֹת וְסָפִיקָא הֵוִי הִילְכָף בְּק"שׁ חוֹזֵר וְקוֹרָא וְשָׂאָר בְּרִכּוֹת חוֹנְמַר לֹא תִשָּׂא י"ל לְהִיפָף וְכוּ' עִי"שׁ וְלֹא יִדְעָתִי לְמַה פֶּתַח כֵּן וְהוּא עֲצָמוּ בְּאוֹתָהּ הָאוֹת הֵבִיא דְבִרְיָה הַסֵּמ"ע הַנֶּ"ל לְעֵנִין דְּבִדְבַר תּוֹרָה אִף בְּבִדָּה הָאִיסוּר אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי וְדְבִרְיָה הָרָא"שׁ הַנֶּ"ל גַּם כֵּן הִזְכִּירֵם הָרַב שְׁפָתֵי פֶהֵן בְּסִי' ר"ח הַנֶּ"ל עִי"שׁ אֲשֶׁר מְפָלְלוֹת דְּבִרְיָהֶם מִתְבָּאָר דְּנִקִּיטִינוּ פְּרָבָא דְאִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי לֹלֵא בְּעֵנִינֵינִים שִׁישׁ לּוֹמַר שְׁגַם רָבָא מוֹדָה דְאִי עֶבֶיד מְהֵי עַל פִּי הַחִילּוּקִים שְׁחִלְקוּ הַפּוֹסְקִים כָּל מַר כְּדָאִית לִיָּהּ: וְאוּרֵי הָרַב פְּרִי מְגִדִים לֹא קָאָמַר דְלֹא נִתְבָּרַרְהּ הִלְכָה אֶלְא אֲלִיבָא דְהֶרְמֵב"ם (כְּמוֹ שְׁפָתָבוּ כְּמוֹ שִׁירְאָה הָרוּאָה בְּר"מ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת) וְהוּא לְפִי שֶׁהֵרַב הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק א' מֵהִלְכוֹת גְּזֵלָה דִּין ט' (גַּבִּי לֹא דְלֹא תַחֲמוּד) נִרְאָה דְנִקִּיט בְּדַעְתּוֹ שֶׁהִלְכָה פְּרָבָא דְאִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי וְכֵן נִקִּיט בְּדַעְתּוֹ הֶרִיב"שׁ בְּסִי' תפ"ח שְׁבָאָר מַה שְׁפָתָבוּ הֶרְמֵב"ם בְּרִישׁ פֶּרֶק ג' מֵהִלְכוֹת מְלוּה גַבִּי חוֹבֵל בְּגַד אֲלֵמָנָה שְׂאֵם חֵבֵל מִחֲזִירִין מְמַנּוּ בְּעַל פְּרָחוּ שֶׁהוּא מְשׁוּם מֵאִי דְאָמַר רָבָא דְכָל מְלֵתָא דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי וְהֵבִיא דְבִרְיָו מְרֵן בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה שֶׁם וְכֵן פֶּתַח הֶרְמֵב"ן בְּסֶפֶר הַמְּצוֹת מְצַנֵּת לֹא תַעֲשֶׂה סִי' רכ"ז דְמַה שְׁפָתָבוּ הֶרְמֵב"ם בְּרִישׁ פֶּרֶק י"א מֵהִלְכוֹת שְׁמִיטָה אֲרַץ יִשְׂרָאֵל הַמְתַּחֲלֶקֶת לְשִׁבְטִים אֵינָה נִמְכָּרֶת לְצִמִּיתָת וְאִם מְכָרוּ עוֹבְרִים בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְאִין מִמַּעֲשֵׂיהֶם מוֹעִילִים אֶלְא תַחֲזוֹר הַשְּׂדֵה לְבַעֲלֵיהּ בִּיּוֹבֵל דְמַה שְׂאִין מַעֲשֵׂיהֶם מוֹעִילִים הֵינּוּ מְשׁוּם הָא דְרָבָא דְאִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי וְהוּא חוֹלֵק עָלָיו בְּבִיאוֹר לֹא זֶה עִי"שׁ וְהֵבִיא דְבִרְיָהֶם הָרַב הַחֲזִינוּף בְּפֶרֶשׁת בְּהַר בְּמַצְנָה שֶׁל"ט וְכֵן פֶּתַח הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ בְּסֶפֶר מִים חַיִּים בְּנִימוּקָיו לְהִלְכוֹת בְּכוֹרוֹת (בד' ל"ד ע"ג) דְמַה שְׂאִין מַעֲשֵׂיהֶם מוֹעִילִים הוּא מְשׁוּם הָא דְאִמְר"ר לֹא תַעֲבִיד אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי וְעוֹד הֵבִיא שֶׁם מַה שְׁפָתָבוּ הֶרְמֵב"ם בְּהִלְכוֹת עֶבְדִים פֶּרֶק ד' הִלְכָה יו"ד שְׂאִין הָאֲדוֹן יָכוֹל לְמַכּוֹר אֶמָּה הָעֵבֶרִית וְאִם מְכָר לֹא עָשָׂה כְּלוּם וְעֵינֵן עוֹד בְּדְבִרְיָו לְהִלְכוֹת מְלָכִים פֶּרֶק ג' דִּין ז' שְׂאֲבִיא לְקַמֵּן (בד"ה וְעַל כָּל פָּנִים) וְנִרְאָה שְׁפָתָבוּ דְבִרְיָו גַּם אֲלִיבָא דְהֶרְמֵב"ם: גַּם הָרַב בֵּית חֲדָשׁ בַּח"מ סִי' ט' סְעִיף ב' הִקְשָׁה עַל מַה שְׁפָתָבוּ הֶרְמֵב"ם בְּהִלְכוֹת סְנֵהֲדִרִין פֶּרֶק כ"ג דְּהִלּוּקְתָּ שְׁחַד צָרִיף לְהַחֲזִיר דְמָנָא לִיָּהּ לְהֶרְמֵב"ם דְּשְׁחַד יוֹצֵא בְּדִינֵינִים דְּמַרְבִּית לֹא מְצִי לְמִילָף דְּהֵתָם גְּלִי קָרָא וְחִי אַחִיף עִמָּךְ אֶהְדַּר לִיָּהּ כִּי הִכִּי דְלִיחֵי וְתִירֵץ שְׁסוּבֵר הֶרְמֵב"ם דְּבִרְבִית נָמִי לֹא אִיצְטְרִיף קָרָא לְהִכִּי דְפְשִׁיטָא כִּינּוּ דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנִשְׁפָּא אִי עֶבֶר וְיִהִיב גְּזֵל הוּא וּבְעֵי לְמִהְדַּר דְּכִינּוּ דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵי אֶלְא כִּינּוּ דְכָתִיב בְּרַבִּית חִיָּה לֹא יִחְיֶה דְאִיפָּא לְמִיזְרֵשׁ לְמִיתָה נִתֵּן וְלֹא לְהַשְׁבוֹן וְכוּ' כְּדָאֲמַרִּינוּ אֲלִיבָא דְר' יוֹחָנָן דְּסוּבֵר רַבִּית קְצוּצָה אֵינָה יוֹצֵאָה בְּדִינֵינִים לְהִכִּי אִיצְטְרִיף וְחִי אַחִיף עִמָּךְ וּמִינָה דְבִשְׁחַד לֹא אִיצְטְרִיף קָרָא דְפְשִׁיטָא הוּא כִּינּוּ דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַקַּח שְׁחַד אִם עֶבֶר וְלִקַּח צָרִיף לְהַחֲזִיר דְגְּזֵל הוּא עַכ"ל (מַה שִׁישׁ לְתַמּוּהָ עַל דְּבִרְיָו אֵלּוּ מְסוּגָא דְפֶרֶק קָמָא דְתַמּוּרָה דְבְּעֵי לְמִימַר דְאַבְיֵי

וְרָבָא פְּלִיגֵי בְּפִלּוּגְתָא דְר' אֶלְעָזָר וְר' יוֹחָנָן בְּרַבִּית קִצּוּצָה יוֹצֵאָה בְּדֵינִינִים וְדַחֲיִנֵּן הֵתָם
בְּקֵרְאֵי פְּלִיגֵי וְכוּ' בְּכַר עֲמַד עַל זֶה מֵר בְּרִיָּה דְרַב הַפְּרֻד"ס בִּס' אוֹת הִיא לְעוֹלָם בְּחֵלֶק
שְׁנֵי סוּף סִי' ק"ך' ד' קס"ח ע"א) הָרִי שְׁפַתְבּ שְׁטַעַם הֶרְמֵב"ם הוּא עַל פִּי הַפְּלִל דְּכָל דְּאָמַר
רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד לֹא מְהֵי וְכֵן כְּתַב הֶרַב נְתִיבוֹת הַמְּשַׁפֵּט בְּרִישׁ סִי' ט' וְחִידוּשׁ
הוּא שְׁלֵא הַזְּפִיר שְׁכֹן הֶרַב ב"ח (גַּם בִּס' חֲתָם סוּפֵר עַל סוּגְיָאוֹת הַש"ס הַנְּדַפְּס עִתָּה
בְּעִיק"ו יְרוּשָׁלַיִם תּוֹב"ב רֵאִיתִי בַד' ל"ב ע"א) שְׁפַתְבּ דְּמֵאֵי דְּפִשְׁיטָא לֵן שְׁצָרִיף לְהַחֲזִיר
הַשְׁחֻד הוּא מִטַּעַם כֹּל דְּאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד לֹא מְהֵי וְהַזְּיִין לֹא קָנָה הַשְׁחֻד
וְחִיתִי לִי דְזֶה עֲשָׂרִים שְׁנָה קִיָּמְתִי מִסְבָּרָא דְּנִפְשָׁאֵי וְכַעַת מְצֵאתִי שְׁכִינּוֹתִי לְדַעַת הַגָּאוֹן
מְלִיסָא רְסִי' ט' עכ"ל: גַּם הַגָּאוֹן כְּתַב סוּפֵר בְּחֵלֶק א"ח סִי' ע"ג (בַּד"ה וְעוֹד נ"ל לְהוֹכִיחַ)
כְּתַב בְּפִשְׁיטוֹת בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם שְׁסוּבֵר דְּאִי עֲבִיד לֹא מְהֵי וְהוֹקֵשָׁה אֵלָיו מַה שְׁפֹסֵק
הֶרְמֵב"ם בְּהִלְכוֹת עֲבָדִים פֶּרֶק ט' דִּין ו' הַמְּשַׁחֲרֵר עֲבָדוֹ עוֹבֵר בַּעֲשָׂה וְאִם שְׁחָרְרוּ מְשֻׁחָרְרֵי
דְּאֵמַי לֹא גִימָא אִי עֲבִיד לֹא מְהֵי וְנִיחָא לִיה דִּישׁ לְחֵלֶק בֵּין לֹא תַעֲשֶׂה לְאִיסוּר עֲשֶׂה
עִי"ש (וְעִיָּין בְּמַה שְׁכַתְבִּיתִי עַל דְּבָרָיו בְּאוֹת ס"ט בַּד"ה וּבִיּוֹתֵר יֵשׁ לְתַמּוּהָ) וּמְרוֹן
מוֹהֲרִיט"א בִּס' שְׁמַחַת יוֹם טוֹב ד' קס"ד ע"ד הֵבִיא דְּבָרָיו הֶרַב מְקַנָּה אֲבָרְהָם בְּאוֹת קמ"ח
(בַּד"ה וְהִנֵּה הֶרַב) צִדָד לְזִמְרָא דְּמַה שְׁכַתְבּ הֶרְמֵב"ם בְּהִלְכוֹת שְׁגָגוֹת פ"ב דִּין י"ד שְׁחַט
קָרְבַן יָחִיד בְּשֶׁפֶת בְּשֶׁגְגָה וְנִרְק דְּמוֹ עוֹלָה לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה דְּמִשְׁמַע דָּאִם שְׁחַט בְּזָדוֹן
אִינוֹ עוֹלָה לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה הוּא מְשׁוּם דְּמִיִּלְתָּא דָאמ"ר לֹא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד לֹא מְהֵי
(אֶלָּא שְׁלֵא הַנּוֹחַ לוֹ בְּזֶה מְשׁוּם דְּכִשְׁלֵא יִתְקַן הָאִיסוּר לֹא אֲמַרִּינוּ אִי עֲבִיד לֹא מְהֵי)
אֶלְמָא נְקִיט בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם דְּפּוֹסֵק כְּרָבָא דְּאִי עֲבִיד לֹא מְהֵי: וְהֶרַב פֶּתַח הַדְּבִיר בִּסִי'
י"א אוֹת ה' (בַּד"ה אֶלָּא) כְּתַב בְּשֵׁם הֶרַב מְעִין הַחֲכָמָה חַבּוּר נִחְמַד עַל הַמְּצוֹת ד' צ"ב
ע"ב בְּמְצוֹת נְחֻלוֹת שְׁעַמַד עַל מַה שְׁתַּמָּה הֶרְמֵב"ן עַל הֶרְמֵב"ם שְׁשִׁכַח לְמַנּוֹת לֹא דָלָא
יּוֹכַל לְבַכֵּר וַיִּישֶׁב דְּהֶרְמֵב"ם נְקִיט כְּרָבָא דְּאִי עֲבִיד לֹא מְהֵי וְקֵרָא דָלָא יּוֹכַל לְבַכֵּר לֹא
אַתָּא לָלֵאוּ וְאַבְיֵי וְרָבָא דְּפִלִּיגֵי בְּכַבָּא בְּתָרָא ד' ק"ל בְּדַרְשָׁה דְּקֵרָא דָלָא יּוֹכַל לְבַכֵּר אֲזִלִּי
לְטַעֲמִיָּהוּ בְּפִלּוּגְתָא דְּאִי עֲבִיד אִי מְהֵי אוֹ לֹא עִי"ש: אֲמַנְם הֶרַב לְחַם מְשֻׁנָּה בְּהִלְכוֹת
בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק שְׁשִׁי דִּין ה' כְּתַב בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם שְׁפּוֹסֵק כְּאַבְיֵי דָאֵף דְּכּוֹלִיָּה תְּלַמוּדָא
הִלְכָה כְּרָבָא לְגַבֵּי אַבְיֵי בַר מִיע"ל קג"ם בְּהָא הִלְכְתָא כְּאַבְיֵי מְשׁוּם דְּמוֹקְמִינֵן לְמַסְקָנָא
דְּתַמּוּרָה דְּפִלִּיגֵי בְּשִׁנּוּי קוֹנָה מְלַתְיָה דְּרָבָא דָלָא כְּהִלְכְתָא דְּסַבֵּר שִׁנּוּי אִינוֹ קוֹנָה וְאַנּוּ
קִים לֵן דְּשִׁנּוּי קוֹנָה עִי"ש וְכֵן כְּתַב בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם הֶרַב טַל אוֹרוֹת בְּנִימוּקֵי עַל הַמְּרָדְכִי
בְּפֶרֶק הָאֲוִמְנִין עִי"ש בְּדָף ק"ז סוּף ע"ד וּבְדָף ח"ק ע"א הַצ"ע דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם אֶהְדְּדִי
דְּנִרְאָה כְּמִזְכֵּי שְׁטָרָא לְבִי תְרִי עִי"ש (וְנַעֲלָם מְעִינֵי הֶרַב שְׁהֶרַב פְּרִי חֲדַשׁ בְּסַפֵּר מִים חַיִּים
עֲמַד בְּזֶה וַיִּישֶׁב קוֹשְׁיַת הֶרַב לְחַם מְשֻׁנָּה וְשְׁדַעַת הֶרְמֵב"ם לְפִסְטוֹן כְּרָבָא דְּאִי עֲבִיד לֹא
מְהֵי עִי"ש בַּד' ל"ד ע"ג) גַּם הֶרַב צְרוּר הַחַיִּים בַּד' ק"ן סוּף ע"א עֲמַד בְּסִתִּירַת פְּסָקִי
הֶרְמֵב"ם דְּמַמָּה שְׁפַתְבּ בְּרִישׁ פֶּרֶק ג' מֵהִלְכוֹת מְלוּנָה הַנ"ל מִתְבָּאֵר שְׁפּוֹסֵק כְּרָבָא וְכִמוֹ
שְׁכַתְבּ הֶרִיב"ש וְאִילוּ בְּרִישׁ פֶּרֶק עֲשִׂירִי מֵהִלְכוֹת טוֹמְאָת צְרַעַת כְּתַב הַתּוֹלֵשׁ סִימְנֵי
טוֹמְאָה וְכוּ' עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְאִינוֹ לוֹקָה עַד שְׁיִוְעִילוּ מְעַשְׂוֵי וְאִם פּוֹסֵק כְּרָבָא אֵף דָלָא
אֶהְנוּ מְעַשְׂוֵי לִילְקֵי דְעֵבֵר אֲמִימָרָא דְּרַחֲמָנָא וְגַם בְּסוּף פֶּרֶק ג' מֵהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת גְּבִי
מְקַדִּים תְּרוּמָה לְבִיפּוֹרִים כְּתַב דְּמַה שְׁעַשְׂוֵה עֲשׂוֹי וְצָרִיף לְהַבִּין כְּמֵאן פְּסָק וְעִיָּין בְּפֶרֶק א'
מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי מְזִבַּח דִּין יו"ד וְדוּק עכ"ל וּלְפּוֹם רִיָּהטָא לֹא יִדְעָנָא בְּעִנְיּוֹתֵין מֵאִי בְּעִי

רב ביהיה דמקדים תרומה לביפורים דהא בסוגיא דתמורה ד' ה' ע"ב מקשינן מינה לרבא דאמר אי עביד לא מהני ומשינינן שאני התם דאמר קרא מפל מעשרותיכם תרימו תרומה ואם פן דין זה הוא מוספם לדבר הפל ואין מזה סתירה ובגין למה שפוסק הרמב"ם פרבא או פאפני וכו' מה שצינין לפרק א' מהלכות איסורי מזבח הוא שכתב שם המקדיש בעלת מום למזבח אעפ"י שלוקה הרי זו נתקדשה ותפדה בערף הפהו ותצא לחולין והיה לו לצינין עוד דומה לזה מה שכתב בהלכות ערכין פרק חמישי דין ה' המקדיש בהמה טהורה תמימה לבדק הבית אעפ"י שעבר על עשה מה שעשה עשוי וחלה קדושה עליה ונפדית פשהיא תמימה אבל באמת אין משתיהו הוכחה לפוסק הלכה מאחר שבתמורה שם מקשינן מנייהו לרבא דאמר אי עביד לא מהני ומשינינן (על מקדיש למזבח) שאני התם דאמר קרא וילגדר לא ירצה וכו' וממקום שנתרבו למזבח איתרבו לבדק הבית עי"ש ודברי הרב צרור החיים בזה נפלאו ממנו ומצאתי שהרב מקנה אברהם בסי' קמ"ח ד' כ"ד ע"ב פתב פן על דברי הצרור החיים ועל דברי הרב מלך שלם ד' ל"ד (שגם הוא הקשה מההיא דתרומות) רק שלא הזכיר ההיא דהלכות ערכין הנ"ל עי"ש והרב פרי מגדים באשל אברהם סי' צ' סק"ל משמע ליה מדברי הרמב"ם בפרק ט' מהלכות עבדים דין ו' שכתב דאם שחרר את עבדו משוחרר שסובר שהלכה פאפני דאי עביד מהני שהרי גם בעשה אמרינן לרבא דלא מהני (עינין לקמן באות ס"א בד"ה גם בסי' י"א ובד"ה וגוף הקושיא וכו' שאין מזה הכרח משום דאף לרבא במשחרר עבדו דינא הוא דאי עביד מהני): הנך רואה מבוכה גדולה שרים רבים גבוכים הם בארש בדעת הרמב"ם מר אמר דפוסק פאפני ומר אמר דפוסק פרבא ולכן כתב הרב פרי מגדים דאליבא דהרמב"ם לא נתבררה ההלכה אבל נדאי גם הוא מודה דדעת שאר פוסקים דהלכה פרבא כמו שכתב בריש האות דמשמעות הפוסקים דהלכה פרבא כיעי"ש אף מדבריו שבמשפצות בסי' ע"ד אות א' (בד"ה אמר מעתה) נראה דבאמת הלכה זו רופפת ביזו ששם לא הזכיר כלל את הרמב"ם ובכל זאת כתב פמסתפק אם הלכה פרבא עי"ש ובמשפצות סוף סי' תקפ"ט שהבאתי דבריו לעיל באות ז"ן (בד"ה וראיתי להרב פרי מגדים) ובמשפצות סי' קכ"ח ס"ק ט"ל (בד"ה ולפ"ז) גבי הפסולים לנשיאות פנים פתב ונ"ל ואפילו הרג הנפש דהני דברי קבלה ואפילו דברי סופרים אם עלה גרד דקימא לן כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני אף במידי דרבנן עינין סמ"ע ח"מ סי' ר"ח עכ"ל.

הנך רואה דמיחלפא שיטתיה ואין דבריו מכוננים לדעה אחת וצ"ע (ועינין לקמן בד"ה ובפתחי תשובה) גם באשל אברהם סי' קל"ה סק"ט פתב וכפי הנראה אין ברור הלכה פמאן אי מהני או לא עינין ח"מ סי' ר"ח בסמ"ע וביו"ד מזה עכ"ל: והגאון מוהרי"ץ הלוי הורוויץ בתשובתו שפגודע ביהודה מהדורא קמא בחלק אהע"ז סוף סי' ע"ו פתב דלא קימא לן פרבא דאמר אי עביד לא מהני פדמוכח מדברי רש"י בתמורה דף ו' ע"ב דרבא סובר פמאן דאמר שינוי בגזל אינו קונה לשיטתיה דסובר אי עביד לא מהני ואנן פסקינן דשינוי קונה עכ"ל וכיונה דעתו בזה לדברי הרב לחם משנה בהלכות בכורות הנ"ל וכן פתב הרב משנה למלך בהלכות מלנה פרק ח' דין א' (בסוף ד"ה מי שהיה לו ליתן) שהרב מוהר"ש יפה הכריח מדברי רש"י הללו ומדברי הרמב"ם בפרק ג' מהלכות גירושין דהלכה פאפני וכתב על דבריו דמה שהוכיח מדברי הרמב"ם יש לדחות ולפי שאינו

מעניינינו לארצה להאריף ועל הוכחתו מדברי רש"י לא כתב פלום משמע דמודה לו דכן מוכח מדברי רש"י ולפי שיטתם שפן היא מסקנת הש"ס דתמורה לא נפלאה לומר שזו היא דעת ריב"א שבתוס' בפסחים ד' ס"ג גבי שוחט פסח על חמץ שכתב שהזבח פשוט שלא שנה עליו הפתוב והקשו המפרשים מהא דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ולהנ"ל ניקא דהא בהאי פלוגתא לא קי"ל פרבא אלא פאבני דאי עביד מהני: אמנם הגאון המחבר בסי' ע"ז (בסוף ד"ה ומה שהביא מחותני) כתב על דבריו וז"ל גם מה שכתב שהלכה פאבני רוצה לעקור תחומי הש"ס דחויז מיע"ל קג"ם הלכה פרבא וגם העלים עיניו מכל דברי הפוסקים (ביו"ד סי' ר"ל ובחשן משפט סי' ר"ח) הנ"ל דעל כל פנים מכולהו מוכח דהלכה פרבא ותלה עצמו בדקדוק קל בחד לישנא שהביא רש"י עכ"ל ואשפחן תנא דמסייע להגאון נו"ב מר ניהו רבינו מוהרימ"ט בח"א סי' ס"ט (בתוך ד"ה עוד בא האדון) שאחר שהביא סוגיא דתמורה ופירוש רש"י כתב וז"ל ושמ פתוב בתוך פירוש"י ונראה בעיני בשינוי קונה פליגי פההיא דגוזל עצים ועשאן פלים דתנן משלם כשעת הגזלה דפריה מינה לרבא לעיל ומשני שאני התם דכתב רחמנא אשר גזל דבעינו פעין שגזל והשתא משני דרבא ס"ל כמאן דאמר שינוי לא קני דפלוגתא היא התם ומתוך הדברים שם מוכיח שאינו פירוש"י אלא גליון מבחויז ואינו עיקר ולדבריו קשיא הלכתא אהלכתא דבהא קי"ל פרבא לגבי אבני ובההיא קי"ל פסתם מתני' דמש"ל כשעת הגזל' ושינוי קונה ועוד רבא גופיה אית ליה התם בהגוזל דכולי עלמא שינוי קונה ופליג אדאבני ואמרינן ר"ש בן יהודה וב"ש וראב"י וכו' פולקו ס"ל שינוי במקומו עומד ופריה רב פפא אי כפול כל הני תנאי לאשמועין כבית שמאי ומשני רבא ממאי דילמא דכ"ע שינוי קונה וכו' אלא העיקר הוא פדברי רש"י דמשמעו דורשין לבד איכא בנייהו עכ"ל הנך רואה שכתב בפשיטות דהלכה פרבא דאי עביד לא מהני ושמה שכתוב בתוך פירוש"י לאו מר חתים עלה ודברי גליון הם ואינו עיקר כמו שהכריח דרבא גופיה סובר שינוי קונה.

והגאון מלא הרועים במערכת כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד שכתב באות ג' דלפירוש אחד ברש"י שם רבא סובר שינוי אינו קונה ולאידך פירושא לא תלי בהכי וכן כתב במערכת שינוי קונה עי"ש נראה שכתב פן לפי שלא ראה דברי הרב מוהרימ"ט הנז"ל שהכריח שאינם דברי רש"י ואינו עיקר אלא האמת הוא דרבא נמי סובר שינוי קונה גם בצ"ח לפסחים על דף ע"ג ע"א, שהביא שם מחלוקת אבני ורבא כתב וזה פשוט דהלכה פרבא בכל הש"ס חויז מיע"ל קג"ם: והנה בנודע ביהודה תננינא בחלק יו"ד סי' ט' (בד"ה וזה רבות פשנים) נקיט בפשיטות דקימא לן פרבא דאי עביד לא מהני ומחלק חילוקים בעיקר סברת רבא כיעי"ש ומה שכתוב בדגול מרבקה ביו"ד סי' י"א בזה הלשון (על מה שכתב מרן השוחט בשבת וביום הכיפורים שחיתו פשרה) ואף דיש פוסקים פרבא דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני שאני הכא וכו' עיין ש"ף ח"מ סי' ר"ך עכ"ל דמשמע דיש פוסקים פן ואנן לא קיימא לן הכי הוא טעות הדפוס שהרואה בתשובתו הנ"ל יראה שהעתיק שם מה שכתב בדגול מרבקה וכתוב שם ואף דקימא לן פרבא וכו' וממקומו מוכרע שהרי מדברי הש"ף שציין בעצמו מתבאר דהכי נקיטין והרב יד דוד בסי' י"א בהגהות הטור אות ח' העתיק דברי הדגול מרבקה בלא תיקון וציין לעיין בנו"ב הנ"ל ובס' שערי דעה ושמן רקח ושו"ת מוהר"ץ הנד"מ

בסו"כ"ב (ספרים הללו אין בדי וס' מוהר"ץ לפי הנראה אין פונתו על שו"ת חכם צבי פי עינתתי שם ואין מזה דבר) אמנם שם בחלק אה"ע"ז סי' קכ"ט אות א' פתב שאף שפמושפל ראשון נראה נדאי דהלכה פרבא דלא קנימא לן פאבני אלא ביע"ל קג"ם וכן פתבו הרא"ש בתישובה פלל ז' סו' ד' והרשב"א בחידושי לקידושין ד' ס"ז דהלכה פרבא דאי עביד לא מהני והרשב"א פתב פן בשם התוס' וכן מוכח דעת ההגמ"ר שיהי פתבו בשם הר"י פן פרץ דאם נשבע שלא למפור ומכר המכר בטל וכו' (אמר המחבר פן מפנרש בדברי המרדכי שאחר שהביא מה שאמר רב יוסף בכתובות ד' פ"א ע"ב פיון דאמור רבנו לא לינבין לא הוי זביניה זבינא הביא פלוגתא דאבני ורבא בתמורה באי עביד אי מהני וכתב ומכל מקום פרבא עי"ש סי' תשפ"ד) אבל באמת נראה שדעת הרמב"ם דבהא הלכה פאבני דאי עביד מהני והוכיח פן מדאמרינו פסוקיא דתמורה דאבני ורבא פליגי אי מערבין לקרנות והרמב"ם בפ"ק ג' מהלכות עבודת יום הכיפורים פסק דמערבין לקרנות והיינו פאבני והאריף ליתן טעם למה פסק פאבני ואמאי לא נכלל בההלכות שהלכה פאבני ביע"ל קג"ם עי"ש דב"ק פאנרף.

ולי הדל פלא בעיני על גאון אבי התעודה שפמותו איף לא שית לבו לב אריה דאין מזה הוכחה גמורה שדעת הרמב"ם לפסוק פאבני דאי עביד מהני שיהי הוא עצמו מודה שדעת הרא"ש לפסוק פרבא דאי עביד לא מהני וכן פתב לקמיה (בד"ה ולכן עי"ש) והרי עיינו הרואות להרא"ש בפסקיו במס' יומא בסדר עבודת יום הכיפורים (פתוף ד"ה ובא לו למזרח העזרה) שפסק דמערבין לקרנות ולפי זה דברי הרא"ש סותרים ועם שבאמת הדבר קשה איף פסק פן לפי מה שפובר דהלכה פרבא מכל מקום לא נוכל לומר מפני זה שדעתו לפסוק פאבני אחרי שמצינו שפתב מפנרש שהלכה פרבא ולא מפני קושיא שיש לנו בדבריו נוכל להכריח היפך המפנרש בדבריו אם פן גם להרמב"ם אין לנו הכרח מזה ומה שניישב לדעת הרא"ש שניישב לדעת הרמב"ם ומצאתי להרב שער אשר בלקוטים סי' י"ח (בד"ה והואיל ואתא לידון) שהקשה קושיא זו הן על הרמב"ם והן על הרא"ש וכתב שמצא בשו"ת שער אפרים סי' ס"ז שתירץ לזה ואין מצוי אצלי לראות דב"ק.

אף ראיתי להגאון מלא הרועים במערכה זו אות ו' שעמד בזה ויישב דאין הכרח שדעת הרמב"ם לפסוק פאבני דאי עביד מהני מדפסק מערבין לקרנות והביא דברי הריב"ש שפכסוף משנה פרק ג' מהלכות מלוה הנ"ל שפתב שדעת הרמב"ם לפסוק פרבא עי"ש והוא חידוש שלא העיר להכריח סברתו מדברי הרא"ש דאף שפתב מפנרש דקנימא לן פרבא פסק דמערבין לקרנות פאמור שמעינו דלא תלי הא בהא וכבר הבאתי למעלה באות זו (בד"ה ואולי דברי הרב) דהרמב"ן בס' המצות מצנת לא תעשה סי' רכ"ז והריב"ש בתישו' סי' תפ"ח פתבו שדעת הרמב"ם לפסוק פרבא דאי עביד לא מהני ונעלם מעיני הגאון נו"ב דב"ק צ"ע: אחר פל אלה הדברים מצאתי ראיתי שדעת השאלות לפסוק פרבא דאי עביד לא מהני דהנה בתמורה ד' ה' ע"א פרכינו לרבא מדתנן התורם מן הרעה על היפה תרומתו תרומה ומשנינו שאני התם פדרכי אילעא ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדוש נשיאות חטא למה מכאן לתורם מהרעה על היפה שתרומתו תרומה ולאבני לא איצטרף קרא לומר שתרומתו תרומה דהא בלאו קרא נמי ידעינו דאי עביד לא מהני אלא איצטרף לומר דאי עביד חוטא מיקרי וכו' זו

היא שיטת הש"ס שם ובשאלות פְּרִשְׁת קִרְח שְׁאֵלְתָא קל"ב פְּתַב בְּלִשׁוֹן זֶה וְאִי אֶפְרָיִשׁ מִן הָרַע עַל הַיְפָה תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה מִנֵּה"מ אָמַר ר' אֲלֵעָאִי דְאָמַר קָרָא לֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא וְכו' אִם אֵינוֹ קְדוּשׁ נְשִׂיאת חֲטָא לְמָה מִפְּאֵן לְתוֹרַם מְרַעָה עַל הַיְפָה תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה עַכ"ל וּמְבוֹאָר דְּנִקִּיט פְּרָבָא וְכֵן פְּתַב הַגָּאוֹן שְׁאֵילַת שְׁלוֹם (וְעִי"ש תְּמִיּהָה נִשְׁגָּבָה פְּזָה דְּהַש"ס מִיְיָתִי תְּרִי מִיְלִי דר' אֲלֵעָאִי דְסִתְרִי אֶהְדְּדִי דְבַחְדָּא מוּכַח דְסָבַר פְּרָבָא וְהִינּוּ הֵךְ וּבְאִידָךְ גַּבֵּי תוֹרַם מִמֵּיִן עַל שְׁאֵינוֹ מִינָךְ דְּדִרְיִשׁ מְרַאשִׁיתֶם מוּכַח דְסָבַר פְּאֲבִי וְנִיחָא לִיהֵ לְהַגִּיהֵ דְבַחְדָּא גְרָסִינוֹ ר' אֲלֵעָאִי וּבַחְדָּא ר' אֲלֵעָא בְּלֹא יו"ד בְּסוּף וְנִסְתַּיִיעַ מְדַבְרֵי הַשְּׁאֵלְתוֹת) וְהַגָּאוֹן נִצִּי"ב בְּהַעֲמֵק שְׁאֵלָה סק"ב אַחַר שֶׁפְּתַב שְׁרַבִּינוֹ בְּעַל הַשְּׁאֵלְתוֹת סִתֵּם פְּרָבָא דְאִי עֵבִיד לֹא מְהִי וְכו' סִיִּים וְאָמַר מִר וְהַנְּצָרְכָתִי לְזֶה אִף דְבִלֹּא שׁוּם רְאָיָה אֲבִי וְרָבָא הִלְכָה פְּרָבָא לְפִי שְׂיִישׁ מְפָרְשֵׁי הֶרְמֵב"ם פְּתַבו דְּהֶרְמֵב"ם סוּבַר פְּאֲבִי דְאִי עֵבִיד מְהִי מִשׁוּם הֵכִי גְלִיתִי דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּינוֹ דְּהִלְכָה פְּרָבָא עַכ"ל וְכֹונְנָתוֹ דְאַחַר שֶׁמְפָרְשׁ שְׁדַעַת רַבִּינוֹ הַשְּׁאֵלְתוֹת לְפִסְנֵק פְּרָבָא יֵשׁ לָנוּ לומר דְגַם הֶרְמֵב"ם בְּתַרְיָה דְרַבִּינוֹ גְרִיר וְדַעְתּוֹ לְפִסְנֵק פְּרָבָא: וְאִף לְדַבְרֵי הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה שְׁדַעַת הֶרְמֵב"ם לְפִסְנֵק פְּאֲבִי דְאִי עֵבִיד מְהִי מְכַל מְקוֹם הַמַּעֲיָיִן בְּגוֹף דְבָרֵי קְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל יַחְזִיק שְׁאִין דַּעְתּוֹ לומר שֶׁפֶן שׁוֹרֵת הַדִּין נוֹתַנָּת לְפִסְנֵק פְּאֲבִי שְׁגַם הוּא מוֹדָה דְאִף לְכַשְׁתַּמְצָא לומר שֶׁפֶן דַּעַת הֶרְמֵב"ם מְכַל מְקוֹם פִּינּוֹן שְׁדַעַת הַתּוֹס' וְהַרְשָׁפ' א וְהַרָא"ש וְהַגְּהוֹת מְרָדְכִי דְקִימָא לֵן פְּרָבָא הֵכִי אֵית לֵן לְמִינְקַט לְעַנְיָן דִּינָא וּמָה גַם לְפִי מָה שֶׁפְּתַבְתִּי לְמַעְלָה (בד"ה וְאוּלִי) שֶׁפֶן דַּעַת הֶרְמֵב"ן וְהַרִיב"ש וְהַרְבַּ הַחִינּוּף פְּשִׁיטָא דְהֵכִי אֵית לֵן לְמִינְקַט וּכְדַעַת רַבִּנֵי הָאֲחֵרוּנִים שֶׁהַבְּאֵתִי לְמַעְלָה דְנִקְטִי הֵכִי בְּפִשִׁיטוֹת: הֵן אָמַת שְׁדַעַת רַבִּינוֹ עֵקִיבָא אִיגְר בְּתִשׁוּבָה סִי' קכ"ט דְּהִי סְפִיקָא דְדִינָא אִי הִלְכָה פְּאֲבִי אוֹ פְּרָבָא וּמִיִּישׁב בְּזָה סְתִירַת דְבָרֵי הֶרְמֵב"ם (עַל פִּי הַנְּחָה זֹו דְגַם הֶרְמֵב"ם סוּבַר שֶׁהוּא סְפִיקָא דְדִינָא) וְלִכֵּן בְּרִישׁ פְּרָק ג' מֵהַלְכוֹת מְלוֹה בְּחוּבְל בְּגַד אֲלִמְנָה פְּסֵק שְׁצָרִיף לְהַחֲזִירוֹ וְהִינּוּ מְסַפֵּק דִּילְמָא הִלְכָה פְּרָבָא וְלֹא קִנִּי מִשְׁכוֹן וּבְהַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת (הִינּוּ הֵךְ דְסָבַר מִינָה הֶרְבַּ לְחַם מְשֻׁנָּה שְׁפוּסֵק הֶרְמֵב"ם פְּאֲבִי כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְתִּי לְמַעְלָה בַּד"ה אֲמַנְם הֶרְבַּ לְחַם מְשֻׁנָּה) פְּסֵק דְלֹא לְקִי דְדִילְמָא הִלְכָה פְּאֲבִי וּבְהַלְכוֹת עֲבוּדַת יוֹם הַפִּיפּוּרִים פְּרָק ג' שְׁפִסֵּק דְמַעְרַבִּין לְקִרְנוֹת הִינּוּ מִשׁוּם שְׁפוּבַר דְמֵאֵן דְאָמַר מְזָה בְּפִנֵי עֲצָמוֹ וּמְזָה בְּפִנֵי עֲצָמוֹ לֹא לְמִימְרָא דְלֹא מְצִי מְעַרְבֵי אֲלֵא דְאֵינוֹ מְוַכְרַח לְעַרְבֵי וְאִם רוּצָה לְעַרְבֵי שְׁפִיר דְמִי וְלִכֵּן פְּסֵק כֵּן וְכו' אֵלוֹ תוֹרְף דַּב"ק עִי"ש בְּדָף קכ"ה ע"ד (עַתָּה רְאִיתִי בַּס' אֲבֵן הָרֵאשֶׁה לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהַר"א קְלַעְצָקִי אַבְד"ק בְּרַעְזִי יצ"ו שֶׁהִבִּיא דְבָרֵי רַעֲק"א בְּמַעְרְכָה י"א [לֹא יַדַּעְתִּי סֵפֶר זֶה] שֶׁהוּלֵךְ גַּם כֵּן בְּשִׁיטָה זֹו וְהַרְבַּ הַמְּחַבֵּר הֶרְבָּה לְפַלְפֵּל בְּזָה וְלֹא יִכְוֵלְתִי פַּעַם לְהַתְּבַשֵּׁם בַּדַּב"ק רַק זֶה חֲזִיתִי וְאִסְפְּרָה שְׁאֲחַר שֶׁהִאָרִיף בְּשִׁקְלָא וְטִרְיָא בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם כ' לְהַחֲלִיט שֶׁהֶרְמֵב"ם פּוֹסֵק פְּרָבָא דְאִי עֵבִיד לֹא מְהִי עִי"ש): וּמָמָה שֶׁפְּתַב הֶרְבַּ כְּנִסַּת הַגְּדוּלָה בְּסִדֵּר הַגֵּט בְּחֵלֵק מַעֲשֵׂה רַב אוֹת כ"ד בְּקוּשְׁטָא נְהַגּוֹ עַל פִּי הֶרְבַּ הַגְּדוּל מוֹהַר"ר אֲלִיאֵו' ו' חִיִּים לְהַתִּיר ג"כ שְׁבוּעָה אִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא לְתַת גֵּט לְאִפּוּקִי נְפִשִׁין מְסַבְרַת רְבָא דְאָמַר בְּתַמּוּרָה כֹּל מִיְלִתָּא דְאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהִי וְכֵן נְהַגְתִּי פֶּה טִרְיָא עַכ"ל לֹא זֹו בְּלִבְד שְׁנִרְאָה דְלֹא בְּרִירָא לִיהֵ דְהִלְכָה פְּרָבָא אֲלֵא דְמִשְׁמַע מְדַבְרֵיו דְמַעֲיָקַר הַדִּין הִלְכָה פְּאֲבִי וְרַק עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב עֵבִידִין לְאִפּוּקִי נְפִשִׁין מְסַבְרַת רְבָא וְכֵן הוּא לְשׁוֹנוֹ בְּכְנִסַּת הַגְּדוּלָה בַּסִּי' ק"ך הַגַּב"י אוֹת ד' וְעַכְשָׁיו אָנוּ נוֹהֲגִין לְהַתִּיר ג"כ אִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא לְתַת גֵּט וְהַטַּעַם שְׁלֹא לִיְפָנֵס בְּמַחְלוּקַת אֲבִי וְרְבָא בַּפ"ק

דתמורה כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני או לא מהני וכו' הנה נוהג הראנ"ח פמו שכתוב בתשובות סימן מ"ב עכ"ל נראה שיותר עיקר פסברת אב"י דאי עביד מהני ולא הנה לנו לחוש אם נשבע שלא לגרש ועתה מגרש משום דאי עביד מהני אלא דמשום שלא ליכנס במחלוקת זו נהגו להתיר גם אם נשבע שלא לגרש: וכן נראה ממה שכתב בסי' קי"ט בהגהת ב"י אות ט' (על גזירת רגמ"ה שלא לגרש בעל פרוקה) ונ"ל אמר המאסף ופשוט דאם גירשה בעל פרוקה אף שעבר על גזירת רגמ"ה גיטו גט ובתקנות שהובאו בהר"ם מינץ סי' ק"ב פתוב שלא ליתן גט לאשה בע"כ ואין הגט פלום והאי ואין הגט פלום לא ידעתי פירושו נהי דעבר על הגזירה מ"מ הגט גט ושם סובר פרכא בתמורה כל מילתא דאמ"ר לא תעביד אי עביד לא מהני וכיון דעבר על הגזירה אותו הגט אינו מועיל פדעת הגהות מרדכי בסוף שבועות עכ"ל ועיין בנודע ביהודה תננינא בסי' קכ"ט (בד"ה ומעתה אחר אשר העמדנו) מה שהרבה להשיב על דבריו אלו ושם (בד"ה ראשונה נדבר) כתב דמשום שדעת הרמב"ם לפסוק פאב"י והכנה"ג הוא ספרדי שנמשכים אחר פסק הרמב"ם לכן סובר בזה דהלכה פאב"י דאי עביד מהני עי"ש: והרב מטה אהרן במערכת הבית סי' י"ז בערך בונין בחול ואחר כך מקדשין בדרך מ"ד ע"ד כתב בשם הרב פרי הארץ בח"ב סי' י"ז ששאל במי שתקע שופר בשבת אם יצא ידי חובתו ונפקא מינה אם צריך לברך שהחיינו ביום שני או לא וכתב דשקיל וטרי בדין כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד וזו הלכה העלה דאי עביד מהני וכל שכן באיסורין דרבנן עכ"ל ואין מצוי אצלי ס' פרי הארץ לראות על מה אדני מסקנתו הטבעו והרב מטה אהרן כתב על דבריו ונוראות נפלאותי שלא זכר שר דנהי דקימא לן כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני מפל מקום מצנה שאני משום דהוי מצנה הפאה בעבירה וכו' עי"ש משמע דמודה לו דקימא לן דאי עביד לא מהני והוא היפך ממה שנראה מדבריו בד' מ"ב ע"ב (בד"ה ולפי) שהביא מה שכתב הרב מוהר"ש יפה להוכיח שדעת הרמב"ם בפרק ג' מהלכות גירושין (גבי גט שנכתב בשבת) לפסוק פאב"י דאי עביד מהני ושקרב משנה לפלך כתב דיש לדחות ראיתו וכו' וגם הוא כתב לדחות ראיתו על פי חילוק הרב מוהרימ"ט בין היכא דיתקון האיסור במה שנאמר דלא מהני להיכא שלא יתקון וכו' דמשמע דנקיט ואזיל פרכא דאמר אי עביד.

לא מהני אף בחלקות ישית בין דין ואילו בדרך מ"ד הנ"ל דנקיט בהיפך ואולי גם הרב פרי הארץ לא כתב על עיקר מחלוקת אב"י ורבא דנקיטין פאב"י דאי עביד מהני דבזה גם הרב מודה דהלכה פרכא אלא בכעין נדון שאלתו הוא דקאמר דאי עביד מהני דדמי לשוחט בשבת דשחיטתו פשרה ונאמרו בזה טעמים רבים להספיק הדין גם לרבא דאי עביד לא מהני מר אמר משום דלא יתקון איסור דנטילת נשמה ומר אמר משום דיומא הוא דקגרים וכיוצא עוד כמה טעמים (עיין לקמן באות ע' בענין זה) ועל פיהם הוא מה שהעלה דאי עביד מהני וגם מה שכתב הרב מטה אהרן דנהי דקימא לן דאי עביד מהני וכו' פוננתו דבענין זה קי"ל דאי עביד מהני מהטעמים הנ"ל אבל בגוף פלוגתא פאב"י ורבא שניהם מודים דקימא לן פרכא דאי עביד לא מהני כן נראה לי הדל לצדד בכונתו ומי שנמצא אצלו ספר התורה הזה ישפיל על דבר לאמיתו: ועל כל פנים דעת הרבנים שהבאתי למעלה היא דבעיקר הדין הלכה פרכא לגבי אב"י פדקימא לן בעלמא הלכה פרכא לגבי אב"י חוץ מיע"ל קג"ם והרב טל אורות אף שבנימוקיו על המרדכי

בְּדָף ח"ק ע"א מְצַדֵּד בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם אִם פּוֹסֵק פְּאַבְיֵי אוּ פְּרָבָא כְּמוֹ שְׁכַתְּבַתִּי בְּשֵׁמוֹ לְמַעֲלָה (בד"ה אָמַנְם הָרַב לְחַם מְשֻׁנָּה) מִכָּל מְקוֹם בְּתַשׁוּבָתוֹ לְחַלֵּק אַה"ע ס' א' פְּתַב דְּקִימָא לֹן פְּרָבָא דְּאִי עֶבֶיד לֹא מְהַנִּי וְיִשְׁקִיל וְטָרִי בְּמִי שְׁנֹשְׁבַע שְׁלֹא לְקַדְשׁ אִשָּׁה פְּלוּנִית וְקַדְשָׁה עַל יְדֵי שְׁלִיחַ אִי אֲמַרִינֵן אִי עֶבֶיד לֹא מְהַנִּי אוּ אִם יֵשׁ לְחַלֵּק כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּבִאִסּוֹר שְׁפָדָה מְלַבּוֹ אִי עֶבֶיד מְהַנִּי וְגַם מְצַד הַשְּׁלִיחוֹת שְׁקִיל וְטָרִי אִם יֵשׁ לוֹמֵר אִין שְׁלִיחַ לְדַבְרַי עֲבִירָה וְכו' עי"ש וְהָרַב עֲפָרָא דְּאֲרַעָא בְּמַהְדְּוִרָא בְּתַרָא עַל דְּבַרֵי הָרַב אֲרַעָא דְּרַבְּנֵן שֵׁם בְּמַעְרַכַת הַה' אוֹת ז"ן פְּתַב דְּקִימָא לֹן פְּרָבָא דְּאִי עֶבֶיד לֹא מְהַנִּי וְיִמְרֵן חֵיד"א בַּס' יַעֲרֵר אֲזֵן בְּמַעְרַכַת הַה' אוֹת כ"ט הִבִּיא דְּבַרֵי וְלֹא רַפְרָף עַל דְּבַרֵי בְּזָה וְכֵן נִקְטִי הָרַבְּנִים מוֹהַרִימ"ט בַּח"א ס' ס"ט וְשַׁעַר הַמְּלָךְ בְּהַלְכוֹת גִּירוּשֵׁין פְּרָק ג' הַלְכָה י"ט וְחַתְּמֵם סוֹפֵר בִּי"ד ס' ו' וְבִאֲרַם הַמִּים בַּס' קל"ה וְבִסְפָרוֹ אֶהֱלֵ יַעֲקֹב בְּמַעְרַכָה זֹ אוֹת ג' וְחַכְמַת אָדָם בְּבִינַת אָדָם שַׁעַר בֵּית הַנְּשִׁים ס' ל"א וְאֶהֱלֵ יְהוּדָה הַפְּהֵן ד' ע"ה ע"ג וְבִשׁו"ת בֶּן יְהוּדָה רִישׁ ס' כ"ט וְהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ בְּקוֹנְטְרִיס אַחְרוֹן שְׁבַחֲלֵק יו"ד ס' א' אוֹת ל"ח פְּתַב גַּם כֵּן דְּקִימָא לֹן פְּרָבָא וְכֵן פְּתַב בְּסְפָרוֹ מִים חַיִּים בְּהַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְּבַתִּי לְמַעֲלָה (בד"ה וְאוֹלִי) וְעוֹד מְצַאֲתִי שְׁכַתְּבַתִּי כֵּן שֵׁם בְּהַלְכוֹת מְלָכִים פְּרָק ג' דִּין ז (עַל מַה שְׁכַתְּבַתִּי הָרַמְבַּ"ם דְּמְלָךְ לֹא מַעֲיֵד וְלֹא מַעֲיֵדִין עֲלֵיו) פְּתַב דְּחַלּוּקָה דְּלֹא מַעֲיֵד כְּדִי נִסְבָּא דְּהָא לֹא חֲזִי לְהַעֲיֵד מְדַאוּרִיתָא דְּכַתִּיב שׁוֹם תְּשִׁים שְׁתַּהֲא אִימְתוּ עֲלֵיהּ וְסִיִּים וּמִסְתַּבְּרָא שְׁאִם עֶבֶר וְהַעֲיֵד אִין דְּנִין עַל פִּי עֵדוֹתוֹ וְכַמָּאן דְּלִיתִיהּ דְּמִי דְּקִימָא לֹן פְּרָבָא דְּכָל מְלַתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֶבֶיד לֹא מְהַנִּי עַכ"ל.

וּבְחִידוּשֵׁי הָרַש"ש (בַּש"ס חֲדָשׁ דְּפוּס רָאִם בּוּיִלְנָא) לְמַס' קַמָּא ד' ס"ח ע"א פְּתַב דְּנִרְאָה דְּרַב נַחְמָן וְרַב שִׁשְׁתָּ שֵׁם גַּבִּי גָּנַב וּמְכַר קוֹדֵם יְאוּשׁ שְׁנַחֲלֵקוּ אִם חֲזִיב אוּ לֹא סְבָרִי פְּרָבָא דְּאִי עֶבֶיד לֹא מְהַנִּי וְהַאֲחֲרוּנִים נִסְתַּפְּקוּ בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם וְלִפִּי זֶה רְאוּי לְפִסּוֹק פְּרָבָא וְשׁוּב פְּתַב דִּישׁ לְדַחּוֹת עי"ש וְכַוְנָתוֹ דְּאִין הֶכְרַח דְּסְבָרִי פְּרָבָא אֲבָל בְּלֹא הִכִּי גַם כֵּן הַלְכָה פְּרָבָא כְּדְּקִימָא לֹן בְּעֵלְמָא וְהַמְעַיִין בְּמַה שְׁהִבִּיא הָרַב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה בִּי"ד ס' א' ס"ק ט"ז וּבַס' יו"ד בְּנַחֲלַת צְבִי יִרְאָה דְּשִׁיטַת רַבְּנֵי הַאֲחֲרוּנִים הִיא דְּנִקִּיטִינֵן פְּרָבָא דְּאִי עֶבֶיד לֹא מְהַנִּי (צַר לִי כִי אִין אֲצִלִי סְפָרִי דְּבִי רַב דִּי רְשִׁים הָרַב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה בַּאֲהַע"ז ס' קמ"א ס"ק ט"ן וְהַס' שְׁמֵן רַקַח ח"א ס' ס' גְּלִיָּא מְסַכַת בְּקו"א ס' ד' בְּרִית אֲבָרְהָם ס' ככ"א) וְעַיִין עוֹד תַּפְּאֲרַת יִשְׂרָאֵל בְּחִידוּשֵׁי שְׁבַסוֹף פְּרָק ג' דְּמַסְכַת סוֹפָה גַט פְּשׁוּט בְּסִדְרַת הַגַּט אוֹת רי"ח הִבִּיא דְּבַרֵי הָרַב קַב נְקִי נר"ו ד' י"ז אוֹת קט"ן ד"ן וּבְרַפְתַּת הַזְּבַח בְּתַמּוּרָה ד' וִי"ו ע"א הִבִּיא דְּבַרֵי בְּנוֹדָע בִּיהוּדָה תְּנַיִנָא אַה"ע ס' קכ"ט (בד"ה רַאשׁוֹנָה נְדַבְרַי כִּי פִל): וּבְפְתַחֵי תְּשׁוּבָה אַהַע"ז ס' קי"ט סק"ז פְּתַב בְּשֵׁם הַגָּאוֹן בֵּית מְאִיר בְּתַשׁוּבָה שְׁבַסוֹף הַסְּפָר ס' ד' שְׁעַמַד בְּהִיא מְלַתָּא דְּאָמַר רְבָא דְּאִי עֶבֶיד לֹא מְהַנִּי וְשִׁפְטִים וְז"ל וּמַעֲתָה אַחְרֵי שְׁבַרְנוּ פְּסִקוֹן שֶׁל רַאשׁוֹנִים לְדִינָא פְּרָבָא בְּנוֹדָא רְאוּי לְנוּ לִילֵךְ בְּעַקְבוֹתֵיהֶם וְלִפְסוֹק פְּרָבָא דְּלֹא אֶהְנוּ מַעֲשִׂיו וְכו' עי"ש וְהַמְעַיִין בְּכָל הַסְּפָרִים שְׁרַשְׁמַתִּי בְּעַנְיִינִים אֵלוֹ מְאוֹת ה"ן וְהַלָּא עֵינָיו תְּחַזִּינָה עוֹד כְּמָה וְכְמָה רַבְּנִים שְׁסוּבְרִים דְּהַלְכָה פְּרָבָא אֵלָּא שִׁישׁ דְּבָרִים שְׁגַם לְרָבָא מְהַנִּי לְפִי הַפְּלָלִים שְׁנֶאֱמָרוּ בְּדִין זֶה וְהִנֵּה כְּשֶׁכַתְּבַתִּי כָּל הָאֲמוּרָה בְּעַנְיֵן זֶה וּבְאוֹתֵיּוֹת הַקּוֹדֶמֶת וְהַבְּאוֹת אַחְרֵיהֶן מְזֵה זְמַן רַב לֹא הִנֵּה בְּיַדִּי סְפָר שׁוֹשְׁנַת הָעַמְּקִים לְהַגָּאוֹן פְּרִי מְגִדִים רַק רְאִיתִי אִינְהּ דְּבָרִים שְׁכַתְּבַתִּי בְּשֵׁמוֹ הַגָּאוֹן מְלֵא הָרוּעִים וְעַתָּה שִׁישְׁנוּ בְּיַדִּי עֵינַיִתִי בּוֹ וְרְאִיתִי לְרִשׁוֹם תְּנוּרָף דַּב"ק בְּפִלְלִי י"ט וְהוּא שְׁהִבִּיא דַּעַת הָרַא"שׁ בְּתַשׁוּ'

דקימא לן פּרָבא דאי עביד לא מהני והביא מה שפּתב הרב לחם משנה בפּרק ששי מהלכות בכורות דין ה' שדעת הרמב"ם לפסוק פאבני דמהני שהרי כתב שאם עבר ומכר מעשר בהמה לא עשה פלום ואינו לוקה ואילו לרבא אף דלא מהני לקי משום דעבר אמירא דרחמנא ותמה עליו שהרי הריב"ש סי' תפ"ח (שהביא מרן כ"מ בפּרק ג' מהלכות מלוג) והרב המגיד בפּרק א' מהלכות גזלה דין ט' כתבו לדעת הרמב"ם דפוסק פּרָבא דאי עביד לא מהני וההיא דמעשר דלא לקי היינו משום שאפּשר בכמה עניינים מבלי מעשה.

וכתב הרב החינוך בפּרשת פי תשא סי' שמ"ה ושמ"ו דלאו שאפּשר לעבור בלי מעשה אף פּשעשה מעשה אין לוקין עליו וכינון דדיבוריה לא עביד מעשה שאין המקח קיים אהכי לא לקי עכ"ל מדבריו אלו נראה בעליל שתופס בדעת הרמב"ם שסובר פּרָבא ושוב כתב (בד"ה ועתה אשובה) דממה שפּסק בהלכות עבודת יום הכיפורים דמערבין לקרנות משמע שפוסק פאבני שוב כתב דממה שפּכתב בהלכות גזלה פּרק ב' הלכה ב' דשינוי קונה מאפּר גזל מוכח דסובר פּרָבא דאילו לאבני לא צריף קרא להכי עוד כתב (בד"ה והנה) דבח"מ סי' ר"ח פּסק הרמ"א מקח שנשבּע עליו ועיין סמ"ע ופ"ה שם ובי"ד סי' ר"ל בט"ז ופ"ה ומשמע לכולי עלמא הלכה פּרָבא ומחלקים חילוקים שונים.

שוב כתב (בד"ה או יאמר) דממה שפּכתב הרמב"ם בהלכות נערה בתולה פּרק א' דין ז' אעפ"י שנאמר באונס לא יוכל שלחה לא לקי משום דניתק אתה למד דכרבא סבירא ליה דמטעם ניתק דלאבני כל ימיו צריף לגופיה דלא ליהני ולא לקי דלא מהני והביא דברי מרן פּס"ק משנה שם ושקיל וטרי דלדבריו אדרבה יש לומר דסובר פאבני דאי עביד מהני וסיים דבריו באופן שפּעת צ"ע הלכה כמאן אי פאבני אי פּרָבא עכ"ל ונראה דמה שהצ"ע בזה הוא אליבא דהרמב"ם אבל לדעת שאר פוסקים מודה דנקטי פּרָבא כמו שפּכתב שפּן מתבאר מדברי הפוסקים בי"ד סי' ר"ל ובח"מ סי' ר"ח: הן אמת שראיתי להרב בפרי מגדים סי' קל"ה סק"ט באשל אברהם שפּכתב וז"ל וכפי הנראה אין ברור ההלכה כמאן אי מהני אי לאו ועז"מ סי' ר"ז ור"ח בסמ"ע ובי"ד מזה עכ"ל משמע שרצונו לומר שמהמקומות שציין מתבאר שאין הלכה ברורה בזה וזה תימה דנדאי ממה שפּכתבו הפוסקים בח"מ סי' ר"ח ובי"ד סי' ר"ל מתבאר מקלות דבריהם דקימא לן פּרָבא דאי עביד לא מהני וכמו שפּכתב הוא עצמו בשושנת העמקים הנ"ל: פּלל ס"א) פל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד כתב הרב מלא הרועים במערכה זו אות י"ב וז"ל הסמ"ע והש"ף בסי' ר"ח מחלקים דכי אמרינן אי עביד לא מהני (היינו) היכא דא"א הדבר הלז להעשות כ"א באיסור כגון בנשבּע שלא למפור שא"א למפור כ"א באיסור אבל מקח הנעשה בשבת וכן גנב וטבח (צ"ל ומכר) בשבת דאפּשר לעשות הדבר בהיתר ל"א א"ע לא מהני עכ"ד ומבואר מדבריהם היכא שאיסור אינו תלוי בגוף המעשה רק בזמן המעשה שנעשה בשבת אבל אם נעשה ביום אחר אין בו איסור לא חשוב נעשה באיסור וע' בס' קצות החשן שמקשה ממלאכתה ודמעה לא תאחר ייע"ש עכ"ל הרב מה"ר והנה מדברי הסמ"ע הנה נראה לי שפּונתו לחלק באופן זה דהיינו שאם הוא דבר שאם נאמר דמהני יהיה בודאי באותו המעשה איסור בזה הוא דאמרינן דלא מהני פּדי שלא יעשה האיסור כגון מי שנשבּע שלא למפור ומכר (שפּכתב המרדכי בשם הר"י בר פּרץ דלא מהני) שאם נאמר דמהני בהכרח יעשה איסור שעובר על שבועתו בזה אמרינן דלא מהני

ולא יעשה איסור אבל במכר גלימא לחברו בדמי רבית שחייב לו (דמוכח מסוגיא דבבא מציעא ד' ס"ה ע"א דהמכירה קנימת שמנה דחו הקדמונים סברת הר"י ב"ר פרח הנ"ל) אף אם נאמר דהמכירה קנימת אינו מוכרח שתהיה באיסור שהרי ביד הקונה להחזיר דמי הרבית לבעל הגלימא ומשום הכי הוא דאמרינו דהמקח קיים: ונראה שזו היא פנות מן המשנה למלך בפרק ח' מהלכות מלוה דין א' (סמוך לד"ה ודע שאף שפכתנו לעיל) שהקשה דרבא אדרבא דהרא"ש הכריח מדברי רבא דמקח שנעשה באיסור קנה המקח והרי רבא הוא דאמר אי עביד לא מהני ותיגרין דלא דמי כלל לההיא דתמורה דהתם שאני שקיום הדבר הוא האיסור ואי אפשר הדבר להתקיים אלא בעבור האיסור כגון תמורה ודכונתא דמניתי התם אבל הכא גבי רבית פינון שנה מחזיר לו הרבית אין איסור בקיום המקח שהמקח אינו אסור מצד עצמו עכ"ל ותמה על מה שדחה מן הב"י בח"מ סי' ר"ח דברי המרדכי (בנשבע שלא למכור ומכר דלא מהני) מפח דברי הראשונים שפכתו דמקח שנעשה באיסור המקח קיים דלפי חילוק זה לא דמי כלל הא דמרדכי למקח שנעשה באיסור דנדון המרדכי הוא דומה לההיא דתמורה דאי אפשר בקיום הדבר אם לא בעבור האיסור ולא דמי למקח שנעשה באיסור שוב ראה למוהר"ך בח"א סי' קנ"ז שתפס על מן על פי חילוק זה וציין שהרב מוהר"ם אלשיך בסי' ע"ה קאי בשיטת מן הב"י דלא סבירא ליה לחלק כנז"ל עי"ש ונראין הדברים שפנתם כמו שפכתתי בדעת הסמ"ע דהטעם דמהני המקח שנעשה באיסור הוא משום שאפשר לתקן בו שלא יהיה שום איסור דהיינו שיחזיר לו דמי הרבית וכינצא וחידיוש הוא שלא הזכיר שפכר קדמו בזה הרב הסמ"ע: ובחילוק זה נראה דאינו מתיישב מה שהקשה הרב מוהר"ש יפה שהזכיר במשנה למלך שם על מה שנראה מדברי הרמב"ם בהלכות גרושין פרק ג' הלכה י"ט דכותב גט בשבת אי לאו טעמא דהעדדים שחתמו בו בשבת הם פסולים לא היה הגט בטל ולמה לא יהא בטל משום שנתב בשבת וכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ומנה הכריח הרב מוהר"ש דהרמב"ם פוסק כאפיי דאי עביד מהני והרב משנה למלך כתב דיש לדחות הכרח זה ולפי שאינו מעניינו לא רצה להאריך ושוב הקשה דרבא אדרבא כנז"ל וחילק כנז"ל ואחר שחילק חילוק זה לא כתב שיש לדחות בזה ההכרח של הרב מוהר"ש כיעי"ש דהיינו משום שלפי האמת אינו מתיישב בזה דבכותב גט בשבת אי אפשר לתקן הדבר שלא יהיה בו איסור (כמו ברבית שאפשר להחזיר הרבית ולא יהיה איסור בדבר) ולכן הדין נותן שלא יהיה גט פינון שנתב באיסור ואי אפשר לתקן האיסור הדרינו לדרבא דאי עביד לא מהני: אף גם זאת מאי דמוכח מסוגיא דפרק מרובה ד' ע' ע"ב דגנב ומכר בשבת המכירה קנימת דאמרינו התם דמאי דמניא גנב ומכר בשבת פטור מתשלומי ארבעה ותמשה מוקי לה רמי בר חמא באומר הקונה את הגנבה להגנב שיקצוץ תאנים מתאנתו בשבת וזה יהיה במקום דמי הגנבה דמשום דמתחייב בנפשו על ידי מכירה זו פטור מארבעה ותמשה ורבא מקיים שינויא דרמי בר חמא והמכירה קנימת עי"ש דאלמא אף דהמכירה באיסור המכירה קנימת הנה זה לא יתיישב על פי חילוק הסמ"ע שלא אמר הסמ"ע אלא כשימכרן שתתקיים המכירה הזו בעצמה בלתי מעשה איסור כגון בגלימא דרביתא שתהא קנויה לו ויחזיר דמי הרבית אבל במכירה זו שאי אפשר לתקן האיסור שנעשה בקציצת התנאה נראה דלפי חילוקו של הסמ"ע היה לנו לומר שתהיה המכירה בטלה שנעשית באיסור ואי אפשר לתקן

שלא יהיה איסור בדבר פן היה נראה לדעת הענייה: וכן מה שהקשו הקדמונים בעיקר הפלל (דאי עביד לא מהני) ממה שהוכיחו הפוסקים מהירושלמי דמקח וממכר שנעשה בשבת המקח קיים דאמאי לא אמרינן דאי עביד לא מהני שהרי אסור למכור ולקנות בשבת נראה דאינו מתיישב על פי דברי הסמ"ע שהרי זה דומה לשבועה דכשם דבנשבע שלא למכור אנו אומרים שלא יועיל אם עבר ומכר כדי שלא יהיה עושה איסור הכי נמי היה לנו לומר שלא תהיה מכירתו מכירה ונמצא שלא עשה שום איסור בשבת וכן בכל פיצא לזה ונצטרף לשאר חילוקים שנאמרו בפוסקים (דמקח וממכר בשבת הוא מדרבנן ובדרבנן אי עביד מהני ועוד כמה חילוקים הלא בספרתם) וכן מתבאר מדברי הרב ט"ז בח"מ סי' ר"ח שכתב וז"ל או אם נשבע לפי מסקנת הסמ"ע סק"ג קושיא לי מההיא דסוף סי' קצ"ה וסוף סי' רל"ה דהקונה קנן בשבת המקח קיים ולא אמרינן אי עביד לא.

מהני לכן נלע"ד לתרץ וכו' עי"ש ואי הוה סבר דכונת הסמ"ע לחלק בדבר שאפשר היה לעשותו בהיתר אף שהוא עשהו באיסור אמרינן אי עביד מהני מאי קשיא ליה מקנן בשבת דמהני דנדאי פיון שיש באפשרות לעשות הקנן בחול שפיר אמרינן דאי עביד מהני וכמו שבאמת פן תירץ הש"ך אלא נדאי מוכח שהבין בכונת הסמ"ע כמו שכתבתי אנכי ההדיוט ומשום הכי קשיא ליה מקנן בשבת שהיה לנו לומר דלא מהני (עיין לקמן בד"ה אמנם תמיה לי כמה שהשנה ובד"ה עוד ראיתי בס' המקנה): ולפי מה שנגראה לי ההדיוט בכונת הסמ"ע ומיסתייעא מילתין מדברי הרב ט"ז כנז"ל נראה דלא קשיא מההיא דמלאה ודמעה לא תאחר שהקשה הרב קצות החשן כמו שכתב בשמו הרב מלא הרועים הנ"ל וכונת קושיתו לפי הנראה היא דבסוגיא דתמורה מקשינן לרבא דאמר אי עביד לא מהני והרי מקדים תרומה לביכורים ותנן אעפ"י שעבר בלא תעשה תרומתו תרומה ומאי קושיא הרי אפשר להפריש התרומה בהיתר (פן אני מבין בהשערה פי' ס' קצה"ח אין לי) ולפי מה שהבאתי בכונתו הא לא קשיא דבהקדים תרומה לביכורים אם נאמר דמהני לא יתכן לתקן את האיסור שעשה במעשה הזה והיה לנו לומר דלא מהני ומשום הכי מקשינן לרבא מדתנן דמהני וכל זה לפי מה שנגראה לדעתי הענייה בכונת הסמ"ע: אבל הרב ש"ך שם בסק"ב לא הבין פן מדברי הסמ"ע שהרי אחר שציין דברי הסמ"ע כתב ובהכי ניחא נמי דלא תיקשי מהא דאיתא בפרק מרובה גבי גנב ומכר בשבת וכו' וכן מהא דכתבו הפוסקים דאי עבר ואקני בשבת קרקע או מטלטלין הקנאתו הקנאה וכו' אלא נדאי שאני בכל הני פיון דאפשר לעשות בהיתר מה שאין פן בכל הני דתמורה או בנשבע שאי אפשר לעשות אם לא שיעבור דלא פהשלטי גבורים וכו' עכ"ל וסיים ועיין בתשו' מוהרי"ט סי' ס"ט מתבאר שהבין בדעת הסמ"ע דלאו דוקא במעשה שיש באפשרות לתקן מה שעשה שלא יהיה באיסור (כגלימא דרביא שיש בידו להחזיר ללוח דמי הרבית) הוא דאמרינן דאי עביד מהני אלא אף אם הוא בענין שאי אפשר לו לתקן האיסור שעשה במעשה הזה פלל מכל מקום אם הוא דבר שיהיה באפשרות לעשותו בלא איסור פיון שאינו מוכרח גוף המעשה להיות באיסור (כנשבע שלא למכור ומכר) אלא יתכן להיות נעשה בהיתר אף שהוא לא עשה המעשה ההוא בהיתר אלא באיסור אמרינן אי עביד מהני פן הבין בדעתו הרב ש"ך ולזה כתב הרב מלא הרועים ששני הנביאים הסמ"ע והש"ך מתנבאים בסגנון אחד ואף שבטלה דעתי הענייה מפני דעתם הרחבה לא נמנעתי מלהעלות על הספר אשר עלה בדעתי והמענין יבחר (עיין

לקמן בד"ה ועל דברי הים של שלמה): גם אשו"ר להרב מטה אהרן במערכת הבי"ת ד' מ"ב ע"ב שהביא מה שכתב הרב משנה למלה שיש לדחות הוכחת הרב מוהרש"י דהרמב"ם פוסק פאפיי דאי עביד מהני כנו"ל (בד"ה ובחילוק זה) וכתב שלא הוצרך הרב משנה למלה לבאר מה שיש לדחות דממילא מוכן שיש לדחות כמו שחלק שם ליישב דברי ההגהות מרדכי דלא דמי למקח שנעשה באיסור דהיה דתמורה איירי בדבר שאי אפשר לקיים הדבר אלא בעבור האיסור וכן כתב הרב בשם מוהרש"ך וכו' וכן כתב הרב ש"ף בח"מ סי' ר"ח ואם פן הקא בגט פיון שהיה אפשר לקיים הדבר בלי שיעבור איסור דהיינו לכתבו בחול לא דמי להיה דתמורה ובזה גם רבא מודה דמהני אלו תנרף דב"ק.

ולי ההדיוט אין נראה לי בכונת הרב משל"מ ואם לכה נתפונן לא הוה מישתמיט מלכתוב שעל פי חילוק זה יש לדחות הכרעת הרב מוהרש"י הנז"ל ולא היה צריך לזה שום אריכות דברים אלא ודאי שפונתו כמו שכתבתי בענייני: ועל כל פנים דעת הרב ש"ף היא לחלק פן דדבר שאפשר לעשותו בהיתר לא אמרינו אי עביד לא מהני גם הרב פרי מגדים בא"ח סי' ע"ט במשפצות בריש הסימן גבי צואה מלאחריו תוף ד' אמות דאסור לקרות משום והיה מחניף קדוש נראה שהבין בדעת הסמ"ע כמו שהבין הרב ש"ף שהרי כתב ואם קרא אפילו במקום שראוי להסתפק חוזר וקורא וכבר דברנו פעמים רבות אם הטעם דכ"מ דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכו' ומיהו המעיין בסמ"ע סי' ר"ח וביו"ד סי' י"א השוחט ביוה"כ ש"מ דכל מלתא וכו' דנקא אם לא יצויר בענין אחר מה שאין פן פאן שהמקום גורם עכ"ל הרי שכתב לחלק בין היכא דאי אפשר בהיתר להיכא דאפשר בהיתר על פי הסמ"ע בלבד ולא הזכיר את הש"ף כלל ואולי נוכל לומר בדוחק שלחילוק זה נתפונן הגאון רש"ל בים של שלמה בפרק משילין סוף סי' ח' ששם הביא מה שכתב הרי"ף על פי דברי הירושלמי דמאן דעבר ואקני בשבת מקרקעי או מטלטלי הקנאתו הקנאה.

ושוב הביא דברי הר"י ב"ר פרץ דאם נשבע שלא למכור ומכר אין במעשיו פלום ואחר שהעתיק לשונו כתב וצריך לחלק בין איסור שבת לשבועתו שאבד כוחו וזכותו ועוד שבת מציינו שהותרה ונדחה אצל חול מה שאין פן בשבועה עכ"ל ולכאורה אינו מוכן מה שכתב דשבת הותרה ונדחה אצל חול ואולי הוא לשון מושאל וכונתו דקנין שנעשה בשבת שאני פיון שאפשר לעשותו בחול והרב מג"א בסי' של"ט סק"י על מה שכתב מרן אין דנין ולא מקדשין וכו' וכולן שעשו בין שוגגין וכו' מה שעשה עשוי כתב וז"ל הקשה הים של שלמה מאי שנא מנשבע שלא למכור ועבר ומכר דאין מכירתו פלום עי"ש ובהגמ"ר ספ"ב דשבועות דעל ידי עצמו אבד כחו וזכותו בנדר עי"ש וזה לא שניף פאן ועיין בח"מ סי' ר"ח ובסמ"ע עכ"ל.

מרוצת לשונו מורה שהרב מג"א מדנפשיה אמר רב ליישב קושית רש"ל על פי מה שכתב בהגהות מרדכי דעל ידי עצמו אבד כחו וזכותו ואתמהה מי ששנה זו לא שנה זו אחר שראה דברי רש"ל בקושיתו איך לא שפיל לסיפיה דמלתיה שהוא עצמו תירץ פן ואם פונתו לומר שרש"ל עצמו תירץ על פי מ"ש בהגמ"ר (אף שאין זה במשמעות דברי המג"א) לא ידעתי למה לא הביא גם תירוצו השני ועוד שבת הותרה וכו' והרבנים

מתחצית השקל ופרי מגדים סגר עליהם המדבר ולא בארו לנו דברי המגן אברהם בזה פדרפם בקונדש וגם לא ראיתי מי שהתעורר לפרש דברי רבינו הים של שלמה הנז"ל וצ"ע (עיין לקמן בד"ה ועל דברי הים של שלמה) (ונחזור לעיקר פללין): והרב מים רבים בחלק א"ח סי' ל' (בד"ה ואנא זעירא) הביא תנרף דברי הסמ"ע בזה ושהש"ף הספיק לדבריו והוא תמה על זה וכתב שמצא שהרב בני חיי הביא שמוהרש"ך חלק חלוק זה ותמה עליו כמו שתמה הוא על דברי הסמ"ע וש"ת מוהרש"ך וס' בני חיי אין מצויים אצלי ומתוך מה שכתב בשמם אין נראה לדעתי הענינה שהרב מוהרש"ך פיונה דעתו למה שחלקו הסמ"ע והש"ף ולפי שספר התורה הזה (מים רבים) אינו מצוי ביד כל אדם אעתיק דב"ק והרואה יראה שאין דבריהם בסגנון אחד.

ונה לשון הרב מים רבים (אחר שהעתיק תנרף דברי הסמ"ע) ואני בער ולא אבין שהרי המוכר בשבת פסקו שדבריו (שמעשיו) קנימין ואיך אמרינו התם דאפשר לעשות בהיתר ומה הוא הצד ההיתר שיש לקיים מכר בשבת ואין סברא לומר דר"ל שהיה אפשר לו לעשותו בהיתר דהיינו למכור ביום א' מימות השבוע חוץ משבת שאין זה סוגית הגמרא מאחר דסוף סוף כל המקח עתה עשו באיסור וראיתי בספר שער אפרים ובספר בני חיי שמוהר"י לוי על ההיא דאותבינו ממחזיר את הכר ביום וכו' הקשה ונ"ל דמאי קושיא הרי פיון דההוא מיירי שלא בב"ד א"כ לא קשה מידי לרבא דשאני התם שהיה אפשר לעשות המשכון בהיתר וכו' והיינו על ידי שליח בית דין שאז היה נדאי קונה אם כן השתא נמי שמשכנו על ידו מהני וכו' עכ"ל והם ו"ל נפלאו מאד על תמיהתו דמאי מקשה שהיה יכול לעשות בהיתר למשכנו ע"י שליח ב"ד וכו' הלא אין זה סוגית הגמרא דהעיקר הוא אי אמרינו שיכול אח"כ לבטל האיסור ולעשות היתר מזה מה שאין כן גבי משכון אם היה ממשכנו ע"י שליח ב"ד אז אין שום איסור מתחלתו ועד סופו ולא שייך פאן בטיול כי אין פאן איסור ובזה לא איירי הסוגיא דגמרא ע"כ דומיא לזה הוא מה שאני מקשה לדברי הש"ף ודו"ק ואחר כתבי כל הנ"ל ראיתי בספר בני חיי אשר כתב בטור ח"מ סי' ר"ח שהרב מוהרש"ך ו"ל בתשובותיו חילק החילוק זה שכתבו הסמ"ע והש"ף והוא ו"ל הקשה עליו מעין מה שהקשיתי אני עליהם ושמתתי שפיונתי לדעת גדולים.

והא לה לשון הרב בעל בני חיי ונ"ל מקח שנעשה באיסור וכו' נ"ב עיין במהרש"ך ו"ל בח"א סי' קנ"ז שכתב בתוך התשובה ונ"ל ואני בעניי שמעתי ולא אבין ואיני רואה מק"ו לדחות דברי המרדכי מהך דינא דמקח שנעשה באיסור דמאי דאמרינו דאין לבטל המקח אעפ"י שנעשה באיסור היינו שלא לבטל כפי הערך של ההיתר אמנם החלק שיש בו של איסור יש לבטל ואין מוציא מיד המוכר אבל התם שהשבועה שנשבוע היה שלא למכור ושלא ליתן כלל אם כן נמצא שכל מה שימכור או יתן הוי דבר של איסור ואין שם צד של היתר לקיים קצת מהמקח באופן שדברי הרב הנז' יש לתמוה עליהם וצריכים לי עיין עכ"ד ואני ההדיוט שמעתי ולא אבין חילוק זה שהרי כתב הטור בסוף סי' רל"ה המוכר או הקונה קנין בשבת וביוה"כ אעפ"י שמפין אותו על שעבר דברי חכמים דבריו קנימים וכן כתב מרן בסי' קצ"ה מקונדש ט"ו בשם רבינו ירוחם הרי התם שכל המכר נעשה באיסור ואין צד היתר לקיים קצת מהמכר ואפ"ה דבריו קנימים עכ"ל אלו דברי הרב מים רבים הנ"ל ולפי דעתי דברי הרבנים סמ"ע ומוהרש"ך לא ראי זה כראי זה

ולא קרב זה אל זה והמעיין יכריע: ומה שתמה הרב מים רבים דאיך שיניף מקח וממכר בשבת לעשותו בהיתר דאין סבא לומר דמה שאפשר לעשותו בימות החול חשיב אפשר לעשותו בהיתר וכו' מצאתי שפיד שאול סי' ר"ל פתב לבאר בזה על פי מה שהקדים שם לבאר פלוגתא דאב"י ורבא במאי דקומא לן בעלמא דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ומטעם זה ראוי לומר דאי עביד לא מהני אלא דאב"י מוכיח מדלקי דמהני דאף דבעלמא דברי הרב שומעין הכא גלי רחמנא דמהני מדלקי ורבא סובר דכי היכי דבעלמא דברי הרב שומעין הכי נמי בהא לא מהני ומאי דלקי הוא משום דעבר אמירא דרחמנא.

ובהקדמה זו פתב לבאר סברת הש"ך ונ"ל ובה נראה ליישב מה שהקשו הקדמונים בשוחט בשבת שחיטתו כשרה ולא אמרינן פיון דעבר אמירא דרחמנא ולא אהני מעשיו דבדגול מרבקה בי"ד סי' י"א פתב דשאני הכא שהשחיטה הי' יכול להיות בהיתר אם שחטו בחול ודוקא במעשה שא"א לעשות כ"א באיסור הוא דאמר דל"מ והביא דברי הש"ך ח"מ סי' ר"ח סק"ב ובאמת שהש"ך והט"ז שם מחלקים פן דכל דאפשר לעשות בהיתר ל"ש פל מילתא דאמר רחמנא וכו' אבל לא נודע ביאור הסבא דסוף סוף פעת היא עושה איסור ועבר אמירא דרחמנא אמנם נראה דהדבר נכון דבאמת פל עיקר דברי רבא היא משום דדברי הרב ודברי התלמיד וכו' ולפ"ז בשלמא פל הני דמיייתי בתמורה שם דהמעשה בעצמותה איסור היא והתורה הקפידה שלא יעשה הדבר הזה וא"כ שפיר אמרי' דאין בכח התלמיד להפקיע דברי הרב אבל בשוחט בשבת או טביח' ומכיר' וכדומ' אטו השחיט' בעצמות' היא נגד דברי הרב הרי התורה אמרה ונבחת ואכלת רק שהאיסור היא לעשות מלאכה בשבת אבל האיך שיניף פאן לומר דברי הרב וכו' הרי במעשה השחיטה עצמה אינו עוקר דברי הרב דהרי הקב"ה בעצמו צוה פן שישחוט רק שהאיסור הוא מצד המלאכה בשבת אבל המעשה בעצמותה הני מעשה וזה ברור עכ"ל ושוב הוקשה לו לפי דרכו אם פן מאי מקשו התוס' בתמורה משוחט פסח על חמץ וכתב ליישב אלו תנרף דברי קדשו עי"ש הנך רואה שהסביר טעם החילוק הזה בנותן טעם לשבח: אמנם תמיה לי במה שהשוה דעת הרב ט"ז לדעת הרב ש"ך ועל שניהם הוא אומר שסוברים לחלק בין דבר שאי אפשר לעשותו בהיתר לדבר שאפשר לעשותו בהיתר ולדעתי הענייה לכבי לא כן ידמה שא"כ מאי קשיא ליה להרב ט"ז על הסמ"ע מקנין בשבת דמהני דהתם שאני שאפשר לעשותו בהיתר בחול וכמו שכתבתי למעלה (בד"ה וכן מה שהקשו הקדמונים) אלא ודאי מוכרח דכללים חלוקים הם וכן מתבאר מדברי הרב שער המלך בהלכות גרושין פרק ג' הלכה י"ט שעל קושית הרב מוהר"ש יפה בדין כותב גט בשבת אמאי לא נימא פיון דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני תירץ דשאני הכא דאין הפתיכה עצמה אסורה אלא יומא הוא דקגרים ולא אמרינן אי עביד לא מהני אלא במה שגוף הדבר הוא איסור פגזלה ותמורה וכו' וכתב שפן תירץ הרב בני חיי ואחר זה פתב עוד ראיתי להרב ש"ך (הביא שם דברי הש"ך) וכו' וסיים דבהא נמי נידחים דברי הרב מוהר"ש יפה עי"ש בגוף דב"ק ועיניך תחזנה שסובר הרב דמה שכתב הוא ונהר בני חיי ומה שכתב הרב ש"ך הם פללים נפרדים ודברי הרב יד שאול בזה במחכתה"ר נראה שהם שלא בדקדוק (וכן יש לתמוה על הרב חיי אדם בקונטרס נשמת אדם בכלל ג' סי' ו' בד"ה אף צ"ע וכו' שכתב עיין בסמ"ע ונש"ך וט"ז שחלקו ודוקא אם יש איסור בענין מצד עצמו שאי אפשר לעשות פי אם על ידי איסור

מוהרימ"ט ודעמיה דדוקא בדבר שאם נאמר דלא מהני יתקון האיסור הוא דאמרינו לא מהני אבל אם לא יתקון האיסור אי עביד מהני קשה מדין שוחט אותו ואת בנו ביום אחד דאמאי מהני הרי יתקון האיסור וכו' עי"ש וגם בפתחי תשובה יו"ד ריש סי' רס"ו ציין קושיא זו על פלל הרב מוהרימ"ט שסובר לחלק בין יתקון האיסור ללא יתקון עי"ש ותיירץ דבאותו ואת בנו לא שייך לומר אי עביד לא מהני כמו שכתב הפרמ"ג בשפתי דעת בסי' ט"ז דמדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מפלל דלהדיוט שרי (וכן פתבתי למעלה באות ט"ן בשם הרב פרי חדש בספרו מים חיים בנימוקיו להלכות בכורות ד' ל"ד ע"ד) ואתרי שפבר ראה דברי הרב נודע ביהודה לא ידעתי למה תלה קושיתו לדעת הסוברים פכלליה דרב מוהרימ"ט ולמה לא הקשה גם לכלל הסמ"ע והש"ך והנו"ב שהרי בנודע ביהודה פתב שם לדחות מה שהיה נראה לו לומר דבשחוט חוץ וחוץ ששחטו בעזרה אין שייך לומר דלא מהני שהרי היה יכול לעשות השחיטה בהיתר ואמר מר דבאמת אינו פן משום דדוקא בשוחט בשבת וביה"כ דלא אזהר רחמנא בפירוש לא תשחט בשבת דרחמנא אמר לא תעשה מלאכה וממילא שחיטה בכלל שאר מלאכות בזה אמרינו פינו שהשחיטה יכולה להיות בהיתר אלא שהוא עשאה באיסור ששחט בשבת גם לרבא מהני אבל מה שאסרה תורה בפירוש דבר זה שלא לעשותו באיסור אף שאפשר לעשותו בהיתר הרי רחמנא אזהר שלא יעשונו באיסור כמו בשחוט חוץ וחוץ ששחטו בעזרה דהתורה אסרן בפירוש בזה ודאי לרבא לא מהני וכו' עי"ש דב"ק ולפי זה גם לכלליה דרב הסמ"ע היה לו להקשות מאותו ואת בנו שפיון שפאה על זה אזהרה מפונשית אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד אף שהיה באפשרות לשחטן בהיתר בשני ימים דינא הוא לרבא דלא מהני: והרב שער המלך בהלכות גרושין פרק ג' הלכה י"ט הקשה על מה שחלק הסמ"ע והש"ך דהיכא דאפשר לעשות הדבר בהיתר גם לרבא אי עביד מהני שאם כדבריהם מאי מקשו התוס' בתמורה דף ד' ע"ב ד"ה רבא אמר דשוחט פסח על חמץ ליפסול ותיירצו דבירוש' יש קרא להכשיר ומאי קושיא הרי הפסח היה אפשר לשחטו שלא על החמץ ובכי הא לא אמר רבא אי עביד לא מהני עי"ש ואמנם לפי מה שבאר הרב נודע ביהודה דהיכא דאיכא אזהרה מפונשית לא אמרינו דמשום שאפשר להדבר ההוא להעשות בהיתר אם עשה באיסור גם פן מהני אין מזה סתירה לסברת הסמ"ע והמעניין בגוף דברי הרב נו"ב יראה שמדברי התוס' הללו הכריח דיש לחלק בין דבר שאין אזהרה מפונשית להיכא דיש בו אזהרה מפונשית עי"ש דב"ק: איברא דתמיהה לי טובא דבקידושין ד' ז"ן ע"ב ילפינו איסור חולין ששחטו בעזרה מדאמרה תורה שחוט שלי בשלי ושלך בשלך מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור ודחינו מה שלי בשלך שפן ענוש פרת אלא אמר אב"י מהכא ושחטו ושחט אותו ושחט אותו תלתא קרעי מה ת"ל לפי שזאמר פי ירחק ממך המקום בריחוק מקום אתה זובח וכו' פרט לחולין שלא ישחטו בעזרה וכו' יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר תלמוד לומר פי ירחק ממך וכו' ואם איתא דבחולין ששחטו בעזרה פינו דבא עליהם אזהרה מפונשית אף שאפשר בהיתר אמרינו דאי עביד לא מהני היכי סלקא דעתין לומר דאם שחט יהא מותר הא פינו דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והרי בהמה זו כאילו לא נשחטה ואסורה באכילה ולמה לי קרא לומר דאם שחט אסורה באכילה ואף דילפוהא זו אב"י הוא דאמרה ואיהו סבר אי עביד מהני במפל מקום קשה דאם איתא דלרבא פשוט דלא

מהני משום דכלל לא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הנה ליה לש"ס לאקשוני מינה לרבא דהא ילפוטא זו דיליף אביי לא מסברא דנפשיה אמרה אלא ברייתא מפונרשת היא בתורת פהגים (בפירשת ויקרא סי' ג' על פסוק וסמך ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד) כמו שכתב רש"י בסוגיין ואם פן תיקשי לן מינה לרבא אלא ודאי מוכרחים אנו לומר דגם בדבר שיש בו אזהרה מפונרשת כל שהוא דבר שיש באפשרות לעשותו בהיתר לא אמר רבא אי עביד לא מהני ומשום הכי אי לא קרא הנה אמינא לא ישחוט ואם שחט מותר וצ"ע: ועל כל פנים דעת הגאון נו"ב פן היא לחלק בכלל זה בין דבר שלא בא עליו אזהרה מפונרשת וכו' והיא דאיכא אזהרה מפונרשת אף שהיה יכול לעשות הדבר בהיתר אם עשה באיסור אמרינו דלא מהני ועל פי זה עלה בדעתי ליישב מה שהקשיתי למעלה וכן תמה הרב חכמת אדם דבנשבע שלא למכור ומכר שכתב המרדכי דלא מהני הנה לנו לומר דמהני שהרי היה יכול לעשות הדבר בהיתר על ידי שישאל על שבועתו וכו' דלדברי הרב נו"ב הנ"ל לא קשיא מידי דכיון שנשבע שלא למכור הרי זו אזהרה מפונרשת ובאזהרה מפונרשת אין חילוק בין אם לא היה אפשר לעשותו בהיתר לאם היה אפשר לעשותו בהיתר ובכל גוונא אי עביד לא מהני פן עלה בדעתי ליישב: ויתכן שפן דעת הרב ישועות יעקב באהע"ז סי' א' סק"ז גבי גזרת רגמ"ה שלא לישא שתי נשים שכתב דמוכח מדברי הפוסקים דאם עבר וקדש קדושיו קודשין והקשה מהא דמלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכמו שפסקו הפוסקים ביו"ד סי' ר"ל דאם נשבע שלא למכור ומכר אין במעשיו פלוג ותיגר דבקיודשין לא אמרינו אי עביד לא מהני עי"ש ולכאורה נראה דאישתמיט מניה דמר כלליה דרב ש"ף דדבר שאפשר לעשותו בהיתר לא אמרינו אי עביד לא מהני והיא גמי הרי יכול לקדש אשה זו בהיתר דהיינו אם תמות אשתו הראשונה או יגרשנה ודומה למקח שנעשה בשבת דמשום שיש באפשרות לעשותו בחול אמרינו אי עביד מהני ומאי קשיא ליה מפלגא דכל דאמר רחמנא לא תעביד אף לפי דברי הרב נודע ביהודה דבדבר שיש בו אזהרה מפונרשת אף אם אפשר להעשות בהיתר אי עביד לא מהני ניחא דהיא גמי פיון שגזר רגמ"ה בפירות שלא ישא אשה אחרת אף שאפשר לו לישא בהיתר אי עביד לא מהני: אלא שחזרתי בי לפי שראיתי בנודע ביהודה תניינא בחלק אהע"ז סי' קכ"ט אות ד' (בהיתר האשה לדעת המרדכי וכו') שבאר שם דאף דמדברי התוס' בתמורה מוכרח דיש לחלק בין דבר שאין בו אזהרה מפונרשת לכשיש בו אזהרה מפונרשת מכל מקום לדעת המרדכי בשם הר"י ב"ר פרץ אין לחלק בזה וגם בדבר שיש בו אזהרה מפונרשת כל שהדבר הזה היה באפשרות לעשותו בהיתר אף שעשהו באיסור אי עביד מהני והכריח פן מדאמרינו בגטין ד' ל"ג ע"א בטלו מבוטל ושוייה רבנו לבעילתו בעילת זנות (עי"ש פל הסוגיא) וקשה דלמה להו לעשות בעילתו בע"ז הנה להם לתמן שישבע שלא לבטלו בפני האשה והעדים ואז אם היה מבטלו לא הנה מהני ובשלמא לסברת התוס' לא קשיא משום שהם סוברים דבאיסור שפדה מלבו גם לרבא אי עביד מהני אבל להמרדכי דלא שאני ליה בין איסור קדום לאיסור שפדה מלבו קשה אלא ודאי צריך לומר דהמרדכי סבירא ליה שגם בדבר שיש בו אזהרה מפונרשת כל שהיה באפשרות לעשות הדבר בהיתר אף שעשהו באיסור אי עביד מהני ולכן אם היה נשבע שלא לבטלו שלא בפני האשה אם היה מבטלו שלא בפניה הנה מועיל הבטול פיון שהיה

יכול לבטלו בפניה ולכן לא יכלו לתקן באופן זה (ושם באר למה לא תקנו שישבע שלא יבטל פלל) והמקדכי מיירי בנשבע לחלוטין שלא היה לו באפשרות למפור בהיתר ולכן כתב דאם מחר לא מהני אלו תנרף דב"ק עי"ש באנרף ולפי זה חזרה תמיתהנו למקומה הרי בנשבע שלא למפור היה יכול לעשות המכר בהיתר על ידי שאלה ונימא דאי עביד בלא התרת חכם דמהני וצ"ע: ולפי מה שפכתתי בשם הגאון נודע ביהודה דלהמקדכי בשם הר"י ב"ר פרץ אין חילוק בין אזהרה פוללת לאזהרה מפורשת בדבר פרטי ובכל גוונא אמרינן דאם היה באפשרות לעשות בהיתר אם עשה באיסור מהני יש ליישב מה שהקשיתי למעלה (בד"ה והנה בנחלת) על הרב פתחי תשובה שפלה קושיתו מאותו ואת בנו בסברת הרב מוהרימ"ט שכתב לחלק בין יתרון האיסור ולמה לא הקשה גם לכלליה דרב הסמ"ע וכו' ולפי האמור גיחאשקרי הסמ"ע כתב חילוק זה ליישב דברי ההגהות מקדכי ולדעת ההגמ"ר הרי הכריח הרב נודע ביהודה (והביא תמצית דבריו בקיצור בפתחי תשובה יו"ד סי' ר"ל) לדעתו דאף בדבר שהאיסור מפורש בו אם היה באפשרות לעשותו בהיתר אמרינן אי עביד מהני ולכן שפיר אמרינן בשוחט אותו ואת בנו דאי עביד מהני ולא קשיא ליה אלא לסברת הרב מוהרימ"ט ודעמיה: וכל שכן למה שגראה מדבריו שבנו"ב תננינא אהע"ז סי' נו"ן שלדברי הפל פלל הרב הסמ"ע איתיה גם בדבר שיש בו אזהרה בפירוש כל שאפשר לעשותו בהיתר לא אמרינן ביה דלא מהני והוא שהביא בשם הרב השואל דמאי דקימא לן קידושין תופסין בחייבי לאוין אינו אלא במקדש בכסף ושטר שאין שום איסור בקידושין בלבד אבל אם קדש אחת מחייבי לאוין בביאה פיון דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ולא חלו הקידושין וכתב על דבריו שזה טעות דא"כ למה נדחק שם בסוף הסוגיא בתמורה למצוא איפא בינייהו דאביי ורבא ונהרי איפא בינייהו שקידש חייבי לאוין בביאה אלא ודאי הא ליתא ועוד לדבריהם המקדש אשה בביאה ביה"כ לא תהיה מקודשת וגם למאן דאמר דאסור לבעול בתולה בשבת משום חובל המקדש בתולה בביאה בשבת לא תהיה מקודשת אין כל זה אלא דברי תימה ואין חילוק בין קידושי כסף ושטר לקידושי ביאה בשום דבר ואי עביד לא מהני לא שייך פאן דהרי השוחט בשבת וביה"כ שחיטתו פשרה ולא אמרי' אעל"מ והטעם כמ"ש הש"ך בח"מ סי' ר"ח דלא אמרינן אעל"מ אלא במעשה שאי אפשר לעשותו בהיתר פלל כו' ומעתה גם אם קידש חייבי לאוין בביאה גוף הקידושין היה יכול להיות בהיתר שיקדש בכסף ושטר אלא שהוא עשה באיסור ולכן הקידושין קיימים עכ"ל ונהרי בחייבי לאוין יש אזהרה מפורשת על הביאה וכן ביאה ביום הכיפורים ואמר מר דמה שתופסים הקידושין הוא משום שאפשר להיות בהיתר על ידי כסף ושטר ודין זה ודאי הוא לדברי הפל שגם התוס' מודים דאם מקדש אחת מחייבי לאוין בביאה קידושין תופסים ואם פן מוכרח דסובר הרב נו"ב דכולי עלמא מודו בכלליה דרב הסמ"ע לא שניא בדבר שאין בו אזהרה (כמלאכה בשבת וכיוצא) ולא שניא בדבר שיש בו אזהרה פרטית כל שאפשר לעשותו בהיתר אף שהוא עשה באיסור אי עביד מהני ולכן לא היה יכול הרב פתחי תשובה להקשות לסברת הסמ"ע ודעמיה מאותו ואת בנו: גם מדברי מר בריה דרב נודע ביהודה בתשו' שבאהע"ז סי' קכ"ט הנז"ל מתבאר דלא שאני ליה בכלל זה בין דבר שאין בו אזהרה מפורשת לדבר שיש בו אזהרה מפורשת שכתב (בד"ה ומעתה לפ"ז גם לב"ש) דלב"ש דסברי דלא יגרש אשתו אלא אם פן מצא בה דבר ערוה

אם עבר וגרשה שלא מחמת דבר ערוה לא שניף לומר אי עביד לא מהני דכיון שיש מציאות לגרש גם שלא במקום ערוה דהיינו פשהיא מתרצית בזה וכיוצא עוד כמה אופנים שהם בהיתר אם עבר וגרשה שלא פדין לא אמרינו דלא מהני נהרי זה דומה לשוחט בשפת שפת בדגול מרובה יו"ד סי' י"א דכיון שיש מציאות לשחיטה שתהיה בהיתר דהיינו אם ישחוט בחול לא אמרינו דלא מהני וכו' עי"ש הרי דלא שאני ליה בין זה לזה אלא שתמיה לי עליו שהוא ציין לעיין שם בתשובת מר אביו באות ד' נהרי שם הכריח דלדעת התוס' לא אמרינו דכל שאפשר לעשותו בהיתר אי עביד מהני אלא בדבר שלא באה עליו אזהרה מפונרשת כמו שחיטה בשפת דלא אמרה תורה לא תשחט בשפת אלא לא תעשה מלאכה וכו' אבל כל שהזהירה תורה על הדבר שהוא בפירוש אף שיש מציאות לעשות הדבר בהיתר אם עבר ועשה באיסור לא מהני ואם פן לסברת התוס' יש לנו לומר דלב"ש אם עבר וגרש אי עביד לא מהני וצ"ע (עיין לקמן בד"ה עוד ראיתי בס' המקנה): ועל פי פלגין לפי מה שהבינו רבנו קדישי דבכל ענין יש לחלק בין היכא דאי אפשר לעשות בהיתר להיכא דאפשר לעשות בהיתר יש ליישב קושית הרב מוהר"ם גאלאנטי בס' דברי מרדכי בקונטרס דבר יוסף ד' ס"ח ע"ב על מה שכתבו התוס' והרא"ש בריש יבמות דיתבם שפא על יבמתו נדה קנה ואמאי לא נימא דכיון דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והצריף עיון עי"ש ולפי פלג ה"ל ניחא דהא אפשר להיות הדבר בהיתר ומשום הכי אי עביד באיסור נמי מהני: והנה מריש הנה אמנא דכלל זה (דהיכא דאפשר לעשות הדבר בהיתר ועשהו באיסור לא אמרינו אי עביד לא מהני) הנה בהעלם מעיני רבינו עקיב"א בחידושי על יו"ד סי' יו"ד שהקשה בדין שוחט בהמה מסופנת בספין של משמשי עכומ"ז דאמאי לא נימא דתהא הבהמה אסורה משום דאי עביד לא מהני והצ"ע (כמו שהבאתי דב"ק לעיל באות ט"ן בד"ה עוד כתב הרב) והנה לו ליישב על פי פלג זה וכמו שפן כתב באמת הרב פתחי תשובה בנחלת צבי שהבאתי שם אמנם עתה ראיתי שבתשובותיו בסי' קע"ד גבי המל תינוק בשפת שלא בזמנו דשקיל וטרי דיש לומר דהוי מלתא דאמר רחמנא לא תעביד ואי עביד לא מהני וביאר שם (בדף קס"ה ע"ד בד"ה ומההיא דשוחט בשפת) דלא דמי לשוחט בשפת דשחיטתו כשרה דהתם משום דלא יתקון האיסור באם נאמר דלא מהני משום הכי הוא דמהני אבל במל שלא בזמנו אם נאמר דלא מהני יתקון האיסור דאינו אלא מקלקל דפטור וכו' עי"ש ועוד כתב (בד"ה והנה) דיש לדון דצריף להטיף ממנו דם ברית משום שעשה מצוה הבאה בעבירה וליכא מצוה וכו'.

שוב כתב לדחות דכל זה אינו דהא תנא בשפת ד' ק"ה הקורע על מתו אף שחלל את השפת יצא ידי קריעה ומרן הב"י ביו"ד סי' ש"מ הביא הירושלמי דפריף ממצה גזולה דלא יצא ומשני תמן גופא עבירה הכא הוא עשה עבירה וכו' וסיים דבמל בשפת שלא בזמנו שאין גופא עבירה רק שהוא עשה עבירה ליכא משום מצוה הבאה בעבירה ומהאי טעמא יש ראיה על מה שגמגמנו תחלה לומר דאי עביד לא מהני דאם פן בקורע בשפת נימא גם פן דלא מהני וצריף לחזור ולקרוע אחר שבת ולא נתקן הבגד והוי מקלקל וליכא מלאכת שבת אלא על כרחינו פינו דיומא הוא קגרים לא אמרינו ביה אי עביד לא מהני וחידיוש בעיני שבשה"ג פרק משילין והש"ף סי' ר"ח לא הביאו ראיה זו מקורע בשפת עכ"ל ונראה מסיגנון לשונו ה"ל שפוכר בודעת הרב ש"ף דדוקא בדבר שהאיסור

הוא מחמת הזמן כמכירה ושיחיה בשבת הוא דאמרין כיון דאפשר לעשות מעשה זה בחול בלא שום איסור אף שזה עשהו בשבת באיסור אי עביד מהני וכמו שצדדתי למעלה (בד"ה אף עדין): וכן נראה שהבין הרב מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו למס' מציעא על מה שאמרו בש"ס ד' ט' ע"א אלא מעתה הגביה ארנקי בשבת הכי נמי דלא קני שפתיב ונ"ל אף דקימא לן פל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וקנין שנעשה באיסור לא הוי קנין ואפילו באיסור דרבנן קי"ל בכתובות פ"א ע"ב כל דאמור רבנן לא תזבין אי זבין לא מהני מכל מקום עיין ש"ף ח"מ סי' ר"ח דאיסור שבת כיון דהוא איסור התלוי בזמן בכי האי גוונא לא שייך אי עביד לא מהני מפני דאפשר לעשות הקנין בהיתר ותמיהני ששום מחבר לא נתעורר מסוגיית הש"ס פאן עכ"ל (ויש לפקפק במה שפתיב וקנין שנעשה באיסור לא הוי קנין דמשמע דהכי קיימא לן ולפי הנראה לא כן הדבר והלכה רוחת דמקח שנעשה באיסור הוי קנין ומה שפתיב דאפילו באיסור דרבנן וכו' עיין לעיל באות ה"ן מה שרשמתי בזה בס"ד) ועל מה שהעיר מהא דהגביה ארנקי עיין לעיל באות ט"ן (בד"ה גם אשו"ר בשם שו"ת רבינו עקיב"א בזה) משמע דמבין מדברי הש"ף דדוקא באיסורי שבת הוא דאמר דמשום שאפשר לעשות בהיתר בחול אמרינן אי עביד מהני ולא בשאר איסורין וכמו שנראה מדברי רע"ק בתשו' הג"ל: ולפי זה יש לומר דרבינו עקיב"א גם בחידושייו ליו"ד סי' יו"ד הג"ל לא נעלם ממנו סברת הרב ש"ף הג"ל אלא דמשום שהוא איסור שאינו תלוי בזמן קשיא ליה דנימא אי עביד לא מהני אף שהיה אפשר לו לעשות מעשה זה בהיתר לשחוט בספין אחרת כן נראה לי להליץ בעדו והמעניין יבחר.

ועתה השגתי ס' יקר דלתי תשובה לידידי הגאון מוהר"ר יעקב אבד"ק פיקעלין יצ"ו וראיתי בסי' יו"ד שפתיב ונ"ל ואסור לשחוט מסופנת עיין חידושי רע"ק מה שהעלה בצ"ע דנימא אי עביד לא מהני ועיין בנוב"י תניינא חאה"ע סי' קכ"ט ובהגהת בנו הגאון סוד"ה ז"ל הרשב"א ותמצא ישוב נכון לקושיתו עכ"ד יצ"ו.

וכונתו ליישב על פי פללהש"ף דבדבר שיש באפשרות לעשותו בהיתר אף אם עשה באיסור אי עביד מהני גם לרבא דבזה מיקרו הגאונים נו"ב ומר בריה בסי' הג"ל (ויש ט"ס בדברי הרב יצ"ו ובמקום מ"ש ובהגהת בנו סוד"ה ז"ל הרשב"א צ"ל בד"ה ומעתה לפי זה גם לכ"ש והן הן הדברים אשר פתבתי בשמו לעיל בד"ה גם מדברי מר בריה) ואני ההדיוט כפר פתבתי מה שיש להליץ בזה לפי שיטתו: גם בסי' י"א אות ב' האריף הרב הג"ל יצ"ו (דלתי תשובה) לבנות ולסתור על פי פלל זה ותורף דב"ק הלא המה על מה שפתיב בדגול מרבבה דשוחט בשבת דכשרה ולא אמרינן אי עביד לא מהני הוא משום דאפשר להיות בהיתר והביא תורף דברי תשו' הנו"ב תניינא באה"ע ז' סי' קכ"ט בהגהת בנו הנז"ל (בד"ה גם מדברי מר בריה) וכתב הרב יצ"ו ובזה ניחא מה שיש להקשות גבי חולין שנשחטו בעזרה דאמרינן בקידושין יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר היאך יהא מותר הא אי עביד לא מהני ולהג"ל ניחא דהא השחיטה יכול להיות בהיתר וניחא גם כן הא דמשחרר עבדו עובר בעשה והרי גם בעשה אי עביד לא מהני ולהג"ל ניחא שהרי פתיב הרמב"ן דטעם איסור שיקרוור הוא משום לא תחנם וכשהעבד נותן דמיו או שמשחררו לצורך מצוה אין פאן חגיגה ושרי ואם כן כיון שיש באפשרות לעשות בהיתר אי עביד מהני וכתב שבס' ברית אברהם אה"ע ז' סי' קכ"א אות י"ב הקשה

בְּהָא דְקִידּוּשֵׁין ד' נ"ב בְּמַקְדֵּשׁ בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית דְּקִידּוּשֵׁין תּוֹפְסִין אַף דְּעֵבֶד אִיסוּרָא וְעֵינִין בְּתוֹס' שֵׁם ד"ה הַמַּקְדֵּשׁ דְּמוֹכֵר פִּירוֹת שְׁבִיעִית בְּדִיעֵבֶד הַמַּקְחָא קִיָּים אַע"ג דְּעֵבֶר אִיסוּר דְּלֹאֲכֵלָה וְלֹא וְלִסְחוּרָה.

וְהֵרֵב יצ"ו כְּתִב לְתַרְזֵן קוֹשְׂיָא זֹאת וְאַף לְהַפּוֹסְקִים דְּהוּא אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא עִם כָּל זֶה יֵשׁ בְּמִצִּיאוֹת לְקִנּוּתָם בְּהִיתֵר כְּמִבְּנָאָר בְּתוֹס' ר"ה ד' כ"ב ע"א ד"ה אֵלוּ וְכִתְבֵּן דְּבִנְהָ יֵשׁ לְתַרְזֵן מ"ש הַתּוֹס' בְּתַמּוּרָה מְשׁוּחֵט פֶּסַח עַל חֶמֶץ נִימָא דְלֹא מְהַנִּי דְּהָא הַשְּׁחִיטָה יָכוֹל לְהִיּוֹת בְּהִיתֵר וְכֵן לֹא קוֹשְׂיָא מְאוּתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שְׁהַקְשָׁה הַפּמ"ג בְּסִי' ט"ז דְּנִימָא דְּהַשְּׁחִיטָה לֹא מְהַנִּי כִּינּוּן דְּהַשְּׁחִיטָה הִיא יָכוֹל לְהִיּוֹת לְמַחֵר אוֹ בְּלִילָה שְׁאֵח"ז בְּהִיתֵר שׁוּב הִבִּיא מ"ש בְּקִצּוֹת הַחֶשֶׁן בְּסִי' ר"ח שְׁהַקְשָׁה מִמַּקְדִּים תְּרוּמָה לְבִיכּוּרִים (כַּמ"ש בְּמֵלָא הַרְוּעִים שְׁהִבְאֵתִי בְּרִישׁ אוֹת זו) אֵלוּ תוּד"ק נר"ו וְעוֹד הָאֲרִיף בְּעֵינָא דְּכָל דְּאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד וְכו' בְּחִרְפוֹת וּבְקִיאוֹת לָךְ נָא רָאָה: וְאַנִּי הַהֲדִיּוֹט לֹא אוֹכֵל עוֹד לְצִאת וְלָבֵא עִתָּה בְּפִילְפוּלָא דְּאוֹרְיִיתָא בְּעֵנְנֵן זֶה כִּי לְמִיגְמַר בְּעִתִּיקָא קוֹשְׂיָא אַף אֵת זֶה אֲגִיד אֲשֶׁר יֵשׁ לְהַעֲיִר בְּדַבְרֵי הֵרֵב יצ"ו בְּמָה שְׁמַתְרִין עַל פִּי כָּל זֶה קוֹשְׂיָת הַתּוֹס' מְשׁוּחֵט פֶּסַח עַל חֶמֶץ וְלֹא הֲרַגִּישׁ דְּאֲדַרְבָּא אִיפְכָא מְסַתְבָּרָא דְּמֵאֲחַר שְׁפָלֵל זֶה לְחֵלֶק בֵּין דְּבַר שְׂאִי אֲפֻשֶׁר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּהִיתֵר לְהִיכָא שְׁאֲפֻשֶׁר לְהִיּוֹת בְּהִיתֵר לֹא נֶאמַר מְפֹרָשׁ בְּש"ס וְרַב חֲדִידּוּשׁ הוּא שְׁחַדְדֵּשׁוּ סוֹפְרִים רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים לִיִּישֵׁב אִיזוֹ קוֹשְׂיּוֹת יֵשׁ לָנוּ לְסַתּוּר דְּבַרְיָהֶם מִדְּבַרְיָ הַתּוֹס' הֲלָלוּ דָּאֵם כְּדַבְרֵיהֶם מְאִי קוֹשְׂיָא לְהוּ לְרַבּוּתֵינוּ הַתּוֹס' מְשׁוּחֵט פֶּסַח עַל חֶמֶץ שְׂאֵנִי הֵתֵם דְּהַשְּׁחִיטָה יָכוֹלָה לְהִיּוֹת בְּהִיתֵר וּמִשׁוּם הֵכִי מְהַנִּי אֵלָא וְדָאִי דְּאִין לְחֵלֶק בְּזֶה וְאַף בְּאֲפֻשֶׁר לַעֲשׂוֹת בְּהִיתֵר הֲדִין נוֹתֵן לְרַבָּא דָּאִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי וּבִיּוֹתֵר תְּגַדֵּל הַתִּימָה דָּאֵם אִיתָא דִּישׁ לְחֵלֶק בְּזֶה לְמֵאִי אִיצְטְרִיף קָרָא בִּירוּשְׁלַמִי לְהַכְשִׁיר פֶּסַח שְׁשֻׁחְטוֹ עַל הַחֶמֶץ הֲלֹא בְּכָל כִּי הָאִי גַם לְרַבָּא אִי עֵבִיד מְהַנִּי וְכִי הִיכִי דְּקוֹשְׂיָא לִיהָ לְהֵרֵב יצ"ו לְרַבָּא דָּאִית לִיהָ אִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי לְמָה לִי קָרָא לֹמַר דְּחֻלִּין שְׁשֻׁחְטוֹ בְּעֵזְרָה אִיסוּרִין הֵכִי נְמִי תִיקְשִׁי לִיהָ אִם אִיתָא דְּמוּדָה רַבָּא בְּדַבְרֵי שְׁאֲפֻשֶׁר לַעֲשׂוֹת בְּהִיתֵר דָּאִי עֵבִיד מְהַנִּי לְמָה לִי קָרָא לְהַכְשִׁיר פֶּסַח שְׁשֻׁחְטוֹ עַל חֶמֶץ: וְנִרְאִין הַדְּבָרִים שְׁיִדִּידֵי גְאוֹן יַעֲקֹב יצ"ו לֹא שְׁלִטוּ מְאוּרוֹת עֵינָיו בְּדַבְרֵי הַגְּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיִינָא חֵלֶק יו"ד סי' ט' שְׁשֵׁם כְּתִב מְפֹרָשׁ דִּישׁ לְחֵלֶק בְּזֶה דְּדוּקָא בְּשׁוּחֵט בְּשֶׁבֶת וְקוֹנָה וּמוֹכֵר וְכִיּוֹצֵא הוּא דִּישׁ לֹמַר דְּכִינּוּן שְׁאֲפֻשֶׁר לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר בְּחוּל בְּהִיתֵר אִי עֵבִיד מְהַנִּי מִשׁוּם שְׁלֹא בָּא עַל זֶה אֲזַהְרָה מְפֹרָשֶׁת לֹא תִשְׁחֹט בְּשֶׁבֶת דְּרַחֲמֵנָא לֹא תַעֲשֶׂה מְלֵאכֶת הוּא דְּקֵאָמַר וְשְׁחִיטָה הִיָּתָה בְּכָלֵל כָּל אֵלָה וְכִינּוּן שְׂאִין עַל זֶה אֲזַהְרָה גְלוּיָהּ מִשׁוּם הֵכִי הוּא דְּמִפְּנֵי שְׁאֲפֻשֶׁר לַעֲשׂוֹת בְּהִיתֵר אִי עֵבִיד בְּאִיסוּר נְמִי מְהַנִּי מַה שְׂאִין כֵּן בְּשִׁחוּטֵי חוּץ וְכֵן בְּחֻלִּין שְׁשֻׁחְטוֹ בְּעֵזְרָה וְכו' כְּמוֹ שְׁכַתְבֵּתִי לְמַעְלָה (בד"ה וְהִנֵּה בְּנַחֲלַת צְבִי) וְהַכְרִיחַ כֵּן מִדְּבַרְיָ הַתּוֹסְפֶת בְּתַמּוּרָה גְבִי שׁוּחֵט פֶּסַח עַל חֶמֶץ דָּאֵם כְּדַבְרֵי הַש"ף דִּישׁ לְחֵלֶק בֵּין דְּבַר שְׂאִין בְּאֲפֻשְׁרוֹת לַעֲשׂוֹתוֹ בְּהִיתֵר וְכו' מְאִי קוֹשְׂיָא לְהוּ וְכו' עִי"ש דְּמִדְּבַרְיוֹ הֲלָלוּ שְׁתִּים זֹו לְמַדְנּוּ.

(א) דָּאִין לִיִּישֵׁב קוֹשְׂיָת הַתּוֹס' עַל פִּי כָּל זֶה וְנִהְפּוּף הוּא דִּישׁ לְסַתּוּר מִכַּח דְּבַרְיָהֶם. (ב) דָּאִין לִיִּישֵׁב הַקּוֹשְׂיָא מְהַש"ס דְּקִידּוּשֵׁין גְבִי חֻלִּין שְׁשֻׁחְטוֹ בְּעֵזְרָה דְּמִצְרִיף קָרָא לְאֲסוּרָא וְלֹא סָגִי לָן בְּכָלֵל דְּמִלְתָּא דְּאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי לְפִי שְׁבִשְׁתִּים אֵלוּ שְׁבָאָה עֲלֵיהֶם אֲזַהְרָה מְפֹרָשֶׁת אִין לְחֵלֶק בְּהֵם בֵּין אִי אֲפֻשֶׁר לַעֲשׂוֹת בְּהִיתֵר וְכו' וּמִמִּילָא גַם קוֹשְׂיָת הֵרֵב פּר"ג מְאוּתוֹ וְאֵת בְּנוֹ אִינָה מְתִישְׁבֶת עַל פִּי כָּל זֶה כִּינּוּן שְׁבָא לְזֶה

אזקרה מפורשת וכן הקושיא ממשחרר עבדו דעובר בעשה וגם הקושיא מסחורה מפירות שביעית דמהנו לא יתישב בו בחילוק זה דכיון דבא עליהו אזקרה מפורשת הדין נותן אליבא דרבא דאי עביד לא מהני וכבר תמהתי לעיל (בד"ה גם מדברי) על הגאון מר בריה דהנו"ב במה שהמציא אליבא דבית שמאי שסוברים לא יגרש אלא אם כן מצא בה ערות דבר שאם גרש בלא ערות דבר גם לרבא אי עביד מהני ואמר מר הכי על פי פלל הנו"ל ובנה אצלו ציון לעיניו בדברי מר אביו שם באות ד' וקלא המעיין שם יראה שפתי מפורש של דעת התוס' מוכרחים אנו לחלק ולומר דבדבר שיש בו אזקרה מפורשת לאסור הדבר ההוא בפרטות לא שאני לן בין אי אפשר לעשותו בהיתר לאפשר לעשותו בהיתר ורק לדעת הר"י ב"ר פנץ שבהגהות מרדכי שהביא הרב הסמ"ע הוא שיש לחלק כן גם בדבר שיש בו אזקרה בפירושו ותמיהה זו היא גופא קשיא לי על הרב אביר יעקב הנו"ל יצ"ו שהיה לו לעיניו בדברי הרב ש"ב באות ד' ושם היה מוצא סתירת לדבריו: עוד יש להעיר על הרב הנו"ל יצ"ו דהמעיין בדב"ק וראה דלקושיתו מפירות שביעית פתיב דלדעת הסוברים דאיסור סחורה בפירות שביעית אינו אלא מדרבנן ודאי לא קשיא מידי כלומר דלא אמר רבא אי עביד לא מהני אלא באיסורין דאורייתא (עיני מה שפתיבתי בכלל זה לעיל באות ה"ן) אלא גם להפוסקים דאיסור סחורה בפירות שביעית הוא מדאורייתא אמר מר ליישב על פי פלל זה ואילו על קושיתו ממשחרר עבדו לא הזכיר פלל לומר דלמאן דאמר שאינו עשה גמור אלא איסורו מדרבנן לא קשיא ורק הוא מותיב והוא מפרק לה על פי פלל זה מוכח ודאי שסובר שלא נחלקו בדבר זה ולכולי עלמא הוא איסור תורה ובמטו מניה דמר אין הדבר כן.

ואנכי הרואה דשליש סברות נאמרו בזה איכא מאן דאמר דהוא עשה גמור מדאורייתא ואיכא מ"ד דהוא רק מדרבנן והריטב"א פתיב בחידושו למגילה ד' כ"ח אהיה דתייתי לי דלא עבדית שנתפוח וכו' דאינו לא איסור תורה ולא איסור דרבנן אלא ממצת חסידות בעלמא פננן שאמרו המשחרר עבדו עובר בעשה וכו' עי"ש ומתבאר פל זה מדברי הרבנים ארעא דרבנן במערכת העי"ן אות תק"ב ובקהלת יעקב בתוספת דרבנן אות רג"ן ויעיר און במערכת האל"ף אות ק"ג ובמערכת העי"ן אות כ"ב ומה שיש לתמונה על הריטב"א בזה מדמקשינו בפרק שלשה שאכלו ד' מ"ז ע"ב במאי דר' אליעזר שחרר עבדו כדי להשלימו לעשרה מצוה הבאה בעבירה היא וכו' ואם אינו אלא משנת חסידים איך שייך לומר מצוה הבאה בעבירה היא עיני לקמן במערכת הש"ן אות כ"א מה שרשמתי בזה בס"ד היא למדת דאינו פשוט ומנספם לדברי הפל שאיסור שחרור את עבדו הוא מן התורה ואם כן לדעת הסוברים דאיסור רק מדרבנן וכל שפן להריטב"א דהוא רק מדת חסידות ודאי דלא קשיא מינה לפי דעת הרב נר"ו (שנמשך בזה אחר דעת כמה מרבני האחרונים שסוברים כן כמו שפתיבתי לעיל באות ה"ן) דבדרבנן גם רבא סובר דאי עביד מהני: וגוף הקושיא במשחרר עבדו אמאי לא נימא אי עביד לא מהני כפר התעורר על זה רעק"א בשו"ת סי' קצ"ד (בד"ה נאני פקפקתי) שהרי גם בעשה אמרינו אי עביד לא מהני כדפרכינו בתמורה מתורם מרעה על היפה ולומר דגזרת הפתוב הוא דמהני מנא לן זה דילמא קרא דשחרור מייירי בענין דליכא עבירה אכל במקום איסור נימא דלא מהני עכ"ל ולא פתיב ישוב לקושיא זוגם בשו"ת זכרון צבי מנחם סי' כ"ג ד' כ"א ע"ד הקשה כן והצריף עיון והרב פרי מגדים באשל אברהם סי' צ' סק"ל

רוצה להכריח מפני זה שדעת הרמב"ם לפסוק פאפני דאי עביד מהני ועיין בשו"ת תפארת יוסף בא"ח סי' כ"ג סוף אות א'.

אמנם בשו"ת כתב סופר בחלק א"ח סי' ע"ג (בד"ה ועוד נ"ל להוכיח) כתב בשם מר אביו בחידושו שהתעורר בזה ומירץ פיון דילפינו לה לה מאשה והתורה גילתה באונס אי עביד מהני הכי נמי בשחרור והגאון המספר הקשה דהא אמרינו נמי דמפקיר עבדו יצא לחירות אלא שנתלקו בש"ס אם צריך גט שחרור לכולי עלמא מיהא מהני ההפקר ואמאי לא נימא דלא הוי הפקר דלגבי הפקר אין שינוי לומר דילפינו מאשה דהפקר באשה לא מהני ונתעצם בקושיא זו ולא מצא מרגוע לנישב קושיא זו כי אם בזאת דלא אמר רבא דאי עביד לא מהני אלא באיסורי לאונו ולא בעשה עי"ש דב"ק וילפי הנראה לא ראה הרב כתב סופר דברי מר אביו בתשובת חתם סופר באהע"ז ח"ב סי' ס"ג ונ"ל (בד"ה וכ"ז לפי) ומ"מ סברת פנ"י שלתי גטין דמחלק בין עשה לל"ת מוכרח לכאורה דאי לא תימא הכי תיקשי ממשחרר עבדו איך מהני ודחוק לומר דרחתמנא גלי או חפשה דילמא לדבר מצוה דרבים וכדומה וא"כ איך מהני אלא על פרחין עשה שאני אבל הסברא קשה מאד וכי רבא מקרא מפיק לה דלא מהני דנימא פי גלי קרא בל"ת אבל בעשה מהני הלא רבא מסברא קאמר דלא מהני מעשיו הרעים ואפ"י נמי דפליג היינו מהטעם שלו דלמה לקי אבל זולת זה הנה מודה מסברא לרבא ואם פן מה לי עשה או ל"ת וצ"ע עכ"ל הרי שהרחיק מאד סברא זו דלחלק בין לא תעשה לעשה ודבר ה' בפיהו אמת שכן מתבאר מסוגיית הש"ס בתמורה כמו שכתבו פן כמה רבנים שהבאתי דבריהם לקמן באות ס"ט בס"ד עי"ש: ולכל הדברות נראה שלא זכרו שרים הללו פללין דכל שאפשר לעשות בהיתר לא אמרינו אי עביד לא מהני ואם פן לא קשיא ממשחרר ואין לנו הכרח מזה דבעשה אי עביד מהני דיש לומר דהכא טעמא משום דאפשר לעשות בהיתר וכמו שכתב ידידי הגאון דלתי תשובה יצ"ו ואפריון נמטייה את זה ראיתי להעיר בדברי ידידי הרב עליון יצ"ו ונדעתי שהרב יצ"ו שנה משנתו זאת שינת עראי ולא פיון מלאכתו לכה הוא טרוד בגופי הלכות שפחבורו הטהור ואגב ארחה בהדי שותא אמר רב מילתא אגב ריהטא וכבר הליץ פן מרן חיד"א על כמה גדולים שלא העמיקו באיזה פללים מרוב טרדתם בחבוריהם הקדושים: ועל דברי הים של שלמה שהבאתי למעלה (בד"ה ועל פל פנים) ראיתי בספר המקנה החדש (להגאון זוסמאן אליעזר אבד"ק חאלאש) בכלל כ"ד סוף פרט א' שהביא דברי הים ש"ש וכתב על דבריו ופלא להבין גם שם בפרט ב' (בד"ה יש"ש) הביא דבריו וכתב ופלא להבין עיין ט"ז תקכ"ד עכ"ל ועל מה שכתבתי למעלה בתחלת אות זו דנראה לדעתי העניה דכוננת הסמ"ע לא זו היא מה שהבין מדבריו הרב ש"ש ראיתי עתה בס' המקנה הנ"ל בד' כ"ה ע"ד (בד"ה ושי"ף) שכתב ונ"ל ובית מאיר בתשובה ד' כתב הש"ף תלה דבריו אדברי סמ"ע ולענ"ד אין שום שייכות להדדי דסמ"ע לא אמר אלא פיון דמסלקינן האיסור ממילא נשאר הקנין בלא שום איסור ואיך נאמר דלא מהני מה דעביד באיסור הא באמת הרבית דעביד באיסור לא מהני מעשיו וממילא נשאר הקנין בהיתר משא"כ קנין שבת אי הקנין מהני הוי מהני מה דעביד באיסור וכ"כ המל"מ פ"ח ממלנה הלכה א' ובהלכה ט"ו כתב מי שהלנה לחבריו ונתן לו לנה חפץ ברבית שצריך להחזיר לו החפץ דווקא כשקצץ עמו בדמים ואח"כ נתן לו חפץ בשביל הדמים אז הוא דאמרי' המקח קיום אבל כשלא קצץ

צָרִיף לְהַחְזִיר לוֹ הַחֶפֶץ שֶׁהָרִי הִלּוּקָם לֹא קָנְאוּ וְהַמּוֹכֵר לֹא מָכְרוּ (ע"י פֶּלֶל כ"ה פָּרֶט ה' הַבְּאִתִּי הַב"מ שְׁמַשִּׁיג בְּזָה) וְעַיִן תְּשׁוּבַת מְוֹצֵל מְאֹשׁ סִי ד' וְה' עכ"ל וְאֵין בְּיַדִּי ס' בֵּית מְאִיר אַה"ע"ז (שְׁמָה שְׁפָתַב בְּשִׁמּוֹ לְפִי הַנְּרָאָה הוּא בְּחֻלְק אַה"ע אוֹ ח"מ) וְלְפִי הַנְּרָאָה בְּיֻנְתִּי בְּעֻנְיֹתֵי לְדַעְתּוֹ הֶרְמָה וּבְסִפּוֹר חֲתָן סוֹפֵר בְּדָף קמ"ד אוֹת יו"ד הַשְּׁנָה לַהֲסַמ"ע וְש"ף שְׁשִׁנְיָהֶם נִתְכַּוְּנוּ לְדָבָר אֶחָד וְלִי הַדָּל נִרְאִין הַדְּבָרִים כְּמוֹ שְׁפָתַב הָרַב בֵּית מְאִיר: עוֹד רְאִיתִי בִּס' הַמְּקַנָּה הַנְּ"ל בְּדָף ז"ך ע"ב אוֹת יו"ד וְ"ל אִם דְּבָר יוֹכֵל לְהִיּוֹת בְּהִיָּתֵר אוֹ הַיּוֹם וְשִׁבּוּעָה וְרַבִּית גּוֹרֵם הָאִסּוּר מְהִנֵּי שְׁ"ף וְסַמ"ע וְ"ז אֲבָל רַק אִם לֹא נִכְתַּב הִלְאוּ בְּפִירוּשׁ נוֹב"י וְעַיִן פַּמַּג"ד א"ח בְּסִי' פ"א וְסִי' ע"ט אִם הַמְּקוֹם גּוֹרֵם הָאִסּוּר מְהִנֵּי עכ"ל וְלְפִי הַנְּרָאָה יֵשׁ ט"ס בְּמָה שְׁפָתַב אוֹ הַיּוֹם וְצָרִיף לְהִיּוֹת אִף הַיּוֹם וּמָה שֶׁהַשְּׁנָה דַּעַת הַסַּמ"ע לְדַעַת הַשְּׁ"ף אִף שְׁבָדָף כ"ה הַנְּ"ל הִבִּיא מָה שְׁפָתַב הָרַב בֵּית מְאִיר דְּלֹא רְאִי זֶה כְּרִאִי זֶה מִכָּל מְקוֹם כְּתַב כֵּן לְדַעַת הַשְּׁ"ף וְלִכֵּן הַקְּדִים הַשְּׁ"ף לַהֲסַמ"ע וְכַלּוֹמֵר שֶׁלֹּהֲש"ך כֵּן גַּם דַּעַת הַסַּמ"ע אִף מָה שְׁצִיָּרָף עִמָּהֶם אֶת הַט"ז הוּא תִּימָה דְּנֻדָּאִי אֵין דַּעַת הָרַב ט"ז לְחֻלְק כֵּן כְּמוֹ שְׁפָתַבְתִּי לְמַעְלָה (בד"ה וְכֵן מָה שֶׁהִקְשׁוּ הַקְּדֻמוֹנִים) גַּם מָה שְׁפָלַל שְׁבּוּעָה בְּהַדִּי הַיּוֹם וְרַבִּית דְּלַדַּעְתָּם מְהִנֵּי אֵינִי מִבֵּין דְּב"ק שֶׁהָרִי שְׁלִשֶׁת הַרוּעִים הֵם הַמְּדַבְּרִים לִיִּישֵׁב עַל פִּי חִלּוּקִים מָה שֶׁקָּשָׁה עַל הַגְּהוֹת מְרֻדְכֵי שְׁסוּבֵר דָּאִם נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא לְמַכּוֹר וּמְכַר לֹא מְהִנֵּי וּמָה שְׁפָתַב בְּשֵׁם הָרַב נוֹב"י דְּדוֹנָקָא אִם לֹא נִכְתַּב הִלְאוּ בְּפִירוּשׁ לְפִי הַנְּרָאָה לֹא זָכַר שֶׁר דְּהָרַב נו"ב מִיְחֻלְפָּא שִׁיטְתִּיָּה בְּזָה וּמַר בְּרִיָּה דְנו"ב לֹא מְשַׁמַּע לִיָּה לְחֻלְק בֵּין אֵין בּוֹ לֹא לִישׁ בּוֹ לֹא כְּמוֹ שְׁמַתְבָּאֵר מִמָּה שְׁפָתַבְתִּי לְעֵיל (מִן ד"ה וְהִנֵּה בְּנַחֲלַת צְבִי וְכו') וְהִלְאָה עִי"ש גַּם הָרַב חֲתָן סוֹפֵר בְּדָף קמ"ד אוֹת י"ב לֹא רְאָה אֶלָּא הַתְּשׁוּבָה שְׁבִי"ד סִי ט' הַנְּ"ל עִי"ש): וּמָה שֶׁהַכְּרִיחַ רַעֲק"א בְּתְשׁוּבָה הַנְּ"ל כְּחִלּוּקוֹ שֶׁל הָרַב שְׁ"ף בְּסִי' ר"ח הַנְּ"ל מְדִין קוֹרַע עַל מַתּוֹ בְּשִׁפְתַב דָּאִף שְׁמַחֲלֵל אֶת הַשְּׁבֵת יְצָא יְדֵי קְרִיעָה כֵּן רְאִיתִי לְהָרַב נִחְמָד לְמַרְאָה בַּח"ב ד' ל"ה ע"ב שְׁפָתַב בְּהֵם הָרַב מַחְנֶה לוֹיָה שֶׁהַכְּרִיחַ כֵּן וְהָרַב נִחְמָד לְמַרְאָה הַשִּׁיג עַל פִּי פֶּלֶל זֶה עַל מְרֵן מוֹהֲרִיט"א בִּס' שְׁמַחַת יו"ט בְּסִי' מ"ב ד' קס"ו בְּמָה שְׁפִירֵשׁ בְּדְבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי בְּפָרָק הָאוֹרֵג הַלְכָה ג' וְלְפִי שְׁאֵין בְּיַדִּי ס' שְׁמַחַת יו"ט וּבְנִחְמָד לְמַרְאָה הִבִּיא דְבָרָיו בְּקִיצוֹר לֹא יְכַלְתִּי לְעַיִן בְּזָה וְעַיִן לְהָרַב חֲזִי אָדָם בְּקוֹנְטְרִיס נִשְׁמַת אָדָם בְּכָלֵל ג' סִי ו' (בד"ה וְרְאִיתִי) וִידִידֵי הֵרָה ג' מוֹהֲר"ח הַפְּהֵן אַבְד"ק טְרָאָבְלוֹס יצ"ו בְּמַעְרְכָה זֹו אוֹת כ' הִבִּיא פְּלִלְיָה דְרַב שְׁ"ף בְּלִשׁוֹן זֶה הִיכָא דְאֶפְשֵׁר לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר בְּהִיָּתֵר בְּחוּל וְעֲשֵׂהוּ בְּשִׁבְתַב כְּגוֹן טַבַּח וּמְכַר בְּשִׁבְתַב אֶפְיָלוּ נַעֲשֵׂה הַמַּעֲשֵׂה בְּאִסּוּר תּוֹרָה שֶׁהוּאִיא מְרָה"י לְרַה"ר סוֹבֵר רְבָא דְמְהִנֵּי וְהִנֵּי מְכִירָה כ"כ הַשְּׁ"ף בְּסִי' ר"ח לְדַעַת הַסַּמ"ע וְהָרַב יְדֵי אֲלִיָּהוּ ד' ק"ד ג' שְׁדֵי נִרְגָּא בְּכָלֵל זֶה וְנַעֲלַם דְבָר מְהַרְבָּנִים מַחְנֶה לוֹיָה סִי' ל"ה וְנִחְמָד לְמַרְאָה ח"ב ד' ל"ה ע"ב עכ"ל יצ"ו וְאֵין בְּיַדִּי שׁו"ת יְדֵי אֲלִיָּהוּ לְרִאוֹת בְּמֵאֵי שְׁדֵי נִרְגָּא בְּהֵאִי פְּלִלְא וּמָה שֶׁדְּקָדַק הָרַב יצ"ו לְכַתּוּב כֵּן כְּתַב הַשְּׁ"ף לְדַעַת הַסַּמ"ע אוֹלֵי כּוֹנְתּוֹ דְּמַגּוּף דְבָרֵי הַסַּמ"ע אֵין הַכְּרַח שְׁפּוֹנְתּוֹ לְחֻלְק בֵּין דְבָר שְׁאֵי אֶפְשֵׁר לְהִיּוֹת בְּהִיָּתֵר לְדָבָר שְׁאֶפְשֵׁר לְהִיּוֹת בְּהִיָּתֵר כְּמוֹ שְׁפָתַבְתִּי בְּתַחֲלַת אוֹת זֹו לְכֵן כְּתַב שֶׁהָרַב שְׁ"ף סוֹבֵר כֵּן בְּדַעַת הַסַּמ"ע: וְהַמְּצָאָה חֲדָשָׁה מְצֵאֵתִי בִּס' דַּעַת תּוֹרָה לִידִידֵי הַגָּאוֹן אִישִׁי כ"ג שְׁלוֹם מְרֻדְכֵי הַפְּהֵן אַבְד"ק בְּרַעְזָאֵן יצ"ו בְּדִין שְׁחִיטָ' בְּשִׁבְתַב דְּכִשְׁרָה וּדְבָרָיו הֵם בְּסִי' י"א אוֹת ו' כְּתַב כְּפָר נוֹדַע קוֹנְשִׁית הַמּוֹהֲרִיט"א בַּח"א סִי' ס"ט לְרְבָא דְאָמַר אֵי עֵבִיד לֹא מְהִנֵּי אֲמֵאִי שְׁחִיטְתּוֹ כְּשֶׁרָה וְתִירָץ דְּלֹא יִתְקַוֵּן הָאִסּוּר וְכו' (אָמַר הַמְּחַבֵּר לְעֵיל בְּאוֹת ט"ן בד"ה וּמָה שְׁפָתַב

בְּחִידוּשֵׁי רַעַק"א כְּתַבְתִּי שְׂרַעַק"א כְּתַב בְּשֵׁם מוֹהֲרֵי"ט שְׁהַקְשָׁה מְשׁוּחֶט בְּשֶׁפֶת וְכַתְבְּתִי
שְׁלֵא יִדְעָתִי בְּאִיזוֹ תְּשׁוּבָה כְּתַב בֶּן כִּי כְּסִי"ס ט שְׁבַח"א לֹא נִזְכָּר כָּלֵל מְשׁוּחִיטָה בְּשֶׁפֶת
עִי"ש וּפְלֵא עַל הַגָּאוֹן דַּעַת יצ"ו וְשְׁכּוֹתֵב בֶּן בְּשֵׁם מוֹהֲרֵי"ט וּמִרְאָה מְקוֹם לְסִי"ס ט
וְלִיתְנֵהוּ לְהִנִּי מִלִּי שֵׁם כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הַרְוֹאָה) וְנִשְׂא וְנָתַן בְּדִין אִסּוּר אֲבָר מִן הַחֵי אִם
נִתְקַן בְּשִׁחִיטָה זֶה וְשׁוֹב בָּאוֹת יו"ד כְּתַב וְנ"ל מִיָּהוּ בְּעֵיקַר קְוִשְׁנִית מוֹהֲרֵי"ט יֵשׁ לְדוֹן
עַפְמ"ש בְּחַבּוּרֵי לַחֹ"מ מִתְּשׁוּבַת הָרֵא"ש בִּיּו"ד סִי' רַכ"ח דְּהֵיכָא דְאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר
בְּהֵיטֵר גַּם בְּעֵשָׂה בְּאִסּוּר אִי עֶבֶיד מְהִנֵּי וְעֵינֵן נו"ב מ"ת אה"ע סִי' נ' וְסִי' קכ"ט וְהִנֵּה
הַב"י בֵּא"ח סִי' ל"ב הֵבִיא בְּשֵׁם סה"ת דְּבִשְׁחִיטָה דְּהַפִּיל סָכִין כְּשֵׁר וּמ"מ בְּמִלְאֶכֶת שֶׁפֶת
הָיָה כְּלֹאֲחֵר יָד דְּפִטוּר וְנִרְאָה שֵׁם דְּגַם בְּשׁוּחֶט בִּיד שְׁמַאל דִּינָא הֵכִי כְּכּוֹתֵב בְּשְׁמַאל דְּהָיָה
כְּלֹאֲחֵר יָד וְכו' וְא"כ בֵּינָן דְּאֶפְשָׁר לוֹ מְדַאוּרִיתָא לְשַׁחֲטֵן בְּשְׁמַאל אוֹ לְהַפִּיל הַסָּפִין וְלְשַׁחֲטֵן
וְכו' אִם בֶּן שׁוֹב גַּם בְּשׁוּחֶט בְּיָמִין כְּדָרְכוֹ אִי עֶבֶיד מְהִנֵּי וְאִף דְּכִלְאֲחֵר יָד אִסּוּר עַל כָּל
פְּנִים מְדַרְבְּנָן הֵרִי לְשִׁיטְתַּכְּמ"פ בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן אִי עֶבֶיד מְהִנֵּי וְכו' וְאִם בֶּן הֵכִי נָמִי בְּזָה
אִף דְּגוּף הָאִסּוּר הוּא מַה"ת מ"מ הֵרִי מִן הַתּוֹרָה בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת בְּהֵיטֵר וְרַק מְדַרְבְּנָן אִסּוּר
אִם בֶּן לֹא גֵרַע מְהֵיכָא דְּעֵשָׂה אִסּוּר דְּרַבְּנָן דְּאִי עֶבֶיד מְהִנֵּי עַכ"ל רָאָה זֶה חֲדָשׁ כִּי כָּל
הַרְבָּנִים שְׁהַזְפֵּרְתִּי בָּאוֹת זֶה שְׁכַתְּבוּ לִינִשְׁב הַקְּוִשְׁיָא דְּשׁוּחֶט בְּשֶׁפֶת שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה עַל פִּי
כָּלֵלִין שְׁיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין דְּבָר שְׂאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּהֵיטֵר (דְּבָזָה אִי עֶבֶיד לֹא מְהִנֵּי) לְדָבָר
שְׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּהֵיטֵר (דְּבָזָה אִי עֶבֶיד מְהִנֵּי) כְּתַבוּ דְּמַה שְׁהַשְׁחִיטָה נִקְרָאת דְּבָר
שְׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּהֵיטֵר הוּא מַה שְׁאֶפְשָׁר לְשַׁחֲטוֹ בְּחוּל וְהַגָּאוֹן הַנֶּ"ל יצ"ו כְּתַב עֲדִיפָא
מִיָּנִיָּה דְּגַם בְּשֶׁפֶת עֲצָמוֹ אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּהֵיטֵר מִן הַתּוֹרָה כְּשִׁיחֲטוּ בְּשְׁמַאל אֶמְנָם
בְּמַחְכַּתֵּה"ר יֵשׁ לְפַקְפַּק בְּדַבְּרֵי וְלֹא יִדְעָתִי מַה הַזְּקִיקוּ לְזֶה וְהִלָּא עֵיקַר תִּירוּצוֹ עַל פִּי
חִילוּק בֵּין אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת בְּהֵיטֵר וְכו' שֶׁל כַּת הַקּוּדְמִין הוּא וְהוּא עֲצָמוֹ צִיֵּין לְשׁו"ת
נוֹדַע בִּיהוּדָה מ"ת סִי' קכ"ט וְשֵׁם כְּתַב תִּירוּץ זֶה וּבִיָּאֵר דְּהַהֵיטֵר הוּא שְׁהַשְׁחִיטָה בַּח הִיא
מִוִּתְרָת וּמַה לוֹ לְחַפְשׁ הֵיטֵר אַחַר שְׁיֵשׁ לוֹ הֵיטֵר בְּשְׁמַאל וּמַת זֶה אִינוֹ אֵלָּא לְדַעַת הַסּוֹכְרִים
דְּבַדְּרַבְּנָן אִי עֶבֶיד מְהִנֵּי וְאִם נִעְנֶה לְדַעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים שְׁהַבְּאֵתִי לְעֵיל בָּאוֹת ה"ן דְּגַם
בְּדַרְבְּנָן אִי עֶבֶיד לֹא מְהִנֵּי וּבְהַכְרַח לּוֹמֵר דְּהַהֵיטֵר הוּא מַה שְׁאֶפְשָׁר לְשַׁחֲטֵן בְּחוּל וְאִם בֶּן
זֶה יִסְפִּיק גַּם לְדַעַת הַסּוֹכְרִים דְּבַדְּרַבְּנָן אִי עֶבֶיד מְהִנֵּי: גַּם מַה שְׁמִינִיחַס לְהָרֵא"ש שְׁמַחְלֵק
בֵּין דְּבָר שְׂאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּהֵיטֵר לְאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּהֵיטֵר הִנֵּה סִפְרוּ לַחֹ"מ אִין מְצוּי
אֶצְלֵי לְרֵאוֹת עַל אֵיזָה מִתְּשׁוּבַת הָרֵא"ש כּוֹתֵב בֶּן שְׂאִם כְּנִתְנוֹ עַל הַתְּשׁוּבָה שְׁכַכְלֵל ז' סִי'
ד' שְׁכַתְּבֵנּוּ וְלֹא דְּמִי לְמֵאִי דְּקִימָא לֵן כְּרַבָּא דְּאִי עֶבֶיד לֹא מְהִנֵּי דְּהֵתֵם פְּלִיגִי בְּמַצּוֹת שְׂאִי
אֶפְשָׁר לְבַטְלָן וְכו' אֲבָל הַתְּקִנָּה שְׁאֶפְשָׁר לְבַטְלָהּ וְגַם אֶפְשָׁר לְבַטְלָהּ הַחֲרָם בְּהָא מוֹדָה רַבָּא
דְּמְהִנֵּי עִי"ש לְדַעַתִּי הֶעֱנִיָּה דְּבָרֵי הָרֵא"ש אִין מוֹרִין כְּנִנָּה זֶה (דְּכִינֵן שְׁאֶפְשָׁר בְּהֵיטֵר אִי
עֶבֶיד מְהִנֵּי) וְהֵם עֲנִינֵינִים וְכַלְלִים מְוַחְלָקִים וְכֵן מִתְּבָאֵר מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים הַמְדַבְּרִים בְּכָלֵל
זֶה שְׁלֵא כְּתַבוּ שְׂגַם הָרֵא"ש כְּתַב כָּלֵל זֶה: כָּלֵל ס"ב) כָּל מִילְתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד
אִי עֶבֶיד לֹא מְהִנֵּי לֹא אָמַר רַבָּא הֵכִי אֵלָּא בְּדָבָר שְׂאִסּוּר מְצַד עֲצָמוֹ אֲבָל דְּבָר שְׂאִינוֹ אִסּוּר
מְצַד עֲצָמוֹ אֵלָּא יוֹמָא הוּא דְּגָרִים אִי עֶבֶיד מְהִנֵּי בֶּן כְּתַב הָרַב ט"ז בח"מ סִי' ר"ח (אָמַר
הַמְחַבֵּר כָּל זֶה הוּא נִפְרָד מִהַפְּלֵל שְׁכַתְּבֵנּוּ בָּאוֹת ס"א כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵנּוּ שֵׁם עַל דְּבָרֵי הָרַב
יָד שְׂאוּל עִי"ש בַּד"ה אֶמְנָם תְּמִיָּה וְכֵן מִתְּבָאֵר מִמָּה שְׁכַתְּבֵנּוּ יְדִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק בְּרַעְזוֹן
יצ"ו בַּס' דַּעַת תּוֹרָה בַּסִּי' י"א אוֹת יו"ד שְׁהֵבִיא שֵׁם מַה שְׁיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת

בְּהִיָּתֵר לְהִיכָא דְאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת בְּהִיָּתֵר וְשׁוּב בְּסוּף הָאוֹת הִבִּיא סְבֵרַת הָרַב ט"ז לְחֻלְק בֵּין דְּבַר הָאֲסוּר מִצַּד עֲצֻמוֹ לְהִיכָא דְיוֹמָא הוּא דְגָרִים וְשִׁישׁ לְהַעִיר קִצַּת עַל כָּלֵל הַט"ז וְכו' עי"ש בַּגּוֹף דב"ק שְׁמַתְבָּאָר פֶּן וְכֵן רְאִיתִי עֵתָה בַס' חֲתַן סוּפֵר ד' קמ"ד שְׁבָאוֹת יו"ד הִבִּיא כָּלֵל הַש"ךְ וּבָאוֹת י"א כָּלֵל זֶה וְהַקְשָׁה מְשׁוּחַט פֶּסַח עַל חֲמִץ עי"ש וְעֵינֵינוּ לְקַמֵּן בַּד"ה וְהִנֵּה כָּלֵל זֶה מֵה שְׁפַתְבֵּיתִי בְּשֵׁם הַגְּהֵת כָּלִיל תַּפְאָרֶת) וּמִטַּעַם זֶה פָּתַח דְּהַעֲיָקָר לְדִינָא כַּפְסֵק הַרְמ"א שֵׁם דָּאִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְמַכּוֹר וּמְכַר מְעַשְׂוֹ קִיָּמִים מְשׁוּם דְּלֹא דָמִי לְמֵאִי דְאֶמְרִינֵן בְּכַתְּוֹבוֹת ד' פ"א פִּינֵן דְאֶמּוֹר רַבְּנֵן לֹא לִינְבִין אִי זָבִין לָאו זָבִינְהִי זָבִינָא דְהֵתָם הָאֲסוּר הוּא מִצַּד הַמְּכִירָה עֲצֻמָּה אֲבָל בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְמַכּוֹר אִין הָאֲסוּר מִצַּד הַמְּכִירָה עֲצֻמָּה אֲלֵא הַשְּׁבוּעָה הִיא הַגּוֹרְמַת וְלִכֵּן מְהִי וּמִתְבָּאָר לְפִי זֶה דְאִין הַפֶּל מוֹדִים בְּכָלֵל זֶה שְׁהָרִי דַעַת הַרְר"י ב"ר פֶּרֶץ שְׁבַהֲגָהוֹת מְרֻדְכִי בְּפֶרֶק ב' דְשְׁבוּעוֹת ס' תַּשְׁפ"ד וְכַמוֹתוֹ פֶּסֶק הַסַּמ"ע שֵׁם דָּאִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְמַכּוֹר וּמְכַר אִין בְּמַעֲשְׂוֹ כְּלוּם מְשׁוּם דְמִלְתָּא דְאֶמְרֵי רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד לֹא מְהִי וְיֵישׁ פּוֹסְקִים דְנִקְטִי לְדִינָא הִכִּי וְיֵישׁ סוּבְרִים דְהָנִי סְפִיקָא דְדִינָא כְּמוֹ שְׁפַתְבֵּיתִי בְּזֶה לְעֵיל בָּאוֹת ז"ן אֲלֵמָא בְּמַחְלֻקַּת הוּא שְׁנוּי מְאֵם יֵישׁ לְחֻלְק בֵּין כְּשֵׁהוּא אֲסוּר בְּעֲצֻמוֹ לְקִשְׁתְּהָאֲסוּר הוּא מִחֲמַת דְּבַר אַחַר הַגּוֹרֵם דְלַהַרְר"י ב"ר פֶּרֶץ הַגָּל אִין חִילּוּק בְּזֶה שְׁהָרִי בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְמַכּוֹר אִין הָאֲסוּר בְּמְכִירָה עֲצֻמָּה אֲלֵא מִחֲמַת הַשְּׁבוּעָה וְאֶמְרֵי מַר דְּלֹא מְהִי: וְלְפִי זֶה קִצַּת קִשְׁתָּה עַל הָרַב תַּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל בְּחִידוּשִׁים שְׁאֲחַר סוּף פֶּרֶק ג' דַּמַּס' סוּפָה שְׁהַקְשָׁה אֲמֵאִי דַתְּנֵן שֵׁם בְּמִשְׁנֵה ב' הִיוּ עֲנָבִיו מְרוּבּוֹת מְעַלְיו פֶּסוּל וְאֵם מִיַּעֲטֵן כְּשֵׁר וְאִין מְמַעֲטִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב דְאֲמֵאִי כְּשֵׁר אֵם מִיַּעֲטֵן בִּיו"ט הָא לְכַתְּחֻלָּה אִין מְמַעֲטִין מְשׁוּם דְהָנִי מְתַקֵּן וְכֹל דְאֶמְרֵי רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד לֹא מְהִי אֲפִילוּ בְּדַרְבְּנֵן (עֵינֵינוּ בְּזֶה לְעֵיל אוֹת ה"ן) וְתִירֵץ עַל פִּי חִילּוּק הָרַב ט"ז הַגָּל דְהִכִּי נְמִי אִין הָאֲסוּר מִצַּד עֲצֻמוֹ אֲלֵא יוֹמָא דְקִגְרִים וּמַר בְּרִיָּה יֵישׁב בְּזֶה מֵאִי דַתְּנֵן בְּפֶרֶק ב' דְסוּפָה מְשֻׁנָּה ג' וְאִין עוֹלִין לָהּ בִּיו"ט וְכַתְּבֵי הַר"ן דָּאִם עֲלָה יִצְאָ עי"ש וְלְפִי מֵה שְׁפַתְבֵּיתִי מְבוֹאָר דְאִין תִּירוּצוֹ עוֹלָה יָפָה לְדַבְרֵי הַפֶּל דְלַדַּעַת הַרְר"י ב"ר פֶּרֶץ וְדַעֲמִיָּה דְגַם בְּשְׁבוּעָה עַל הַמְּכִירָה שְׁאִין הַמְּכִירָה עֲצֻמָּה אֲסוּרָה אֲלֵא מִצַּד הַשְּׁבוּעָה אִי עֲבִיד לֹא מְהִי הִכִּי נְמִי בְּזֶה לֹא מְהִי וְהִנֵּה לוֹ לְבָאָר מֵה שִׁישׁ לִיִּשְׁב לְפִי שְׁאָר כָּלִילִים שְׁנִאֲמָרוּ בְּדִין זֶה מְשׁוּם שִׁישׁ בְּאֶפְשָׁרוֹת לַעֲשׂוֹת מְעַשְׂוֹ זֶה בְּחוּל כְּמוֹ שְׁתִּירֵץ הָרַב ש"ךְ לַעֲנֵן מְקַח וּמְמַכֵּר בְּשִׁבְתָּ וְכֵן פָּתְבוּ רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים לַעֲנֵן שׁוּחַט כְּמוֹ שְׁפַתְבֵּיתִי לְעֵיל בְּאִית ס"א וְכֵן עַל פִּי שְׁאָר כָּלִילִים וְעֵינֵינוּ בְּתַפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל בְּפֶרֶק ג' דַּתְּרוּמוֹת מְשֻׁנָּה ו' שְׁהַקְשָׁה לוֹ לְפִי כָּלֵל הָרַב ט"ז הָא דְאֶמְרִינֵן בְּתַמּוּרָה ד' ה' ע"ב דְלִרְבָּא הָא דְמַקְדִּים תְּרוּמָה לְבִיכּוֹרִים מֵה שְׁעֲשֻׂה עֲשׂוּי הוּא מְשׁוּם דְגַלִּי קָרָא דְלָמָּה לִי קָרָא תִיפּוּק לִיָּה דְאִין הַמְעַשְׂוֹ אֲסוּר מִצַּד עֲצֻמוֹ וְדוּמָה לְשׁוּחַט בְּשִׁבְתָּ דְשְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה וְתִירֵץ דְהִכָּא אִינוּ אֲסוּר מִצַּד הַזְּמַן עֲצֻמוֹ רַק מְדַהֲקִדִּמוֹ וְהָנִי שְׁפִיר כְּאֲסוּר הַמְעַשְׂוֹ מִצַּד עֲצֻמוֹ: וְהָרַב מְלֵא הַרְוּעִים בְּמַעֲרָכָה זוֹ ד' פ"ט אוֹת י"ב הִבִּיא סְבֵרַת הָרַב ט"ז הַגָּל וְכַתְּבֵי בָאוֹת י"ג וְז"ל וְלְפִי זֶה גַם אֵם הָאֲסוּר תְּלוּי בְּמְקוֹם כְּגוֹן אֵם הַתְּפִלָּל וּמִצָּא צוּאָה מִצַּד הַדִּין דְאֶמְרֵי רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד מְהִי בְּהִכִּי פִינֵן דְאִין הָאֲסוּר מִצַּד הַגּוֹף הַתְּפִלָּה רַק מִצַּד מְקוֹם הַתְּפִלָּה וְהָא דְאֶמְרִינֵן תְּפִלְתּוֹ תוֹעֵבָה אִינוּ מִצַּד טַעַם זֶה רַק מִצַּד קִנְס וְנִבַּח רְשָׁעִים תוֹעֵבָה עֵינֵינוּ בְּחִידוּשֵׁינוּ בְּרִכּוֹת כ"ב ב' בַּפֶּר"מ עכ"ל לְפִי הַנֶּרְאָה אִין פּוֹנְתוֹ לְלַמּוֹד הַלְכָה פְּסוּקָה לְדַבְרֵי הַפֶּל אֲלֵא כְּפוֹנְתוֹ לּוֹמֵר דְלַדַּעַת הַט"ז הַדִּין כֵּן וְאִין הִכִּי נְמִי דְלַהֲחֻלְקִים עַל סְבֵרַת הַט"ז אִין הַדִּין כֵּן

מטעם זה אלא מטעם אחר יוכל להיות הדין כן (כמ"ש להלן) והרב פרי מגדים במשפחות ריש סי' ע"ט גבי צואה מלאחריו תוף ד' אמות דאסור לקרות בד"ת משום וקה ממתני דודש פתב ואם קרא אפילו במקום שראוי להסתפק חוזר וקורא וכבר דברנו פעמים רבות אם הטעם דכ"מ דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכו' ומיהו המעניין בסמ"ע סי' ר"ח ובי"ד סי' י"א השוחט ביוה"כ ש"מ דכל מלתא וכו' דוקא אם לא יצונו בבעניו אחר מה שאין כן פאן שמקום גורם, ונראה דהני דברנו וענין קפ"ה ויבואר לקמן גבי מי רגלים בזה עכ"ל וגם לפום כלליה דרב מוהרימ"ט דדוקא אם יתקן האיסור הוא דאמרינו אי עביד לא מהני (ענין לעיל באות ט"ן בכלל זה) נראה דלא שנייף בענין זה לומר אי עביד לא מהני פיון דלא יתקן איסור הקריאה שקרא שלא במתנה קדוש: ועל פי פללין (בשם הרב ט"ז הג"ל) יש ליישב קושית הרב מוהר"ם גאלאנטי בס' דברי מרדכי בקונטרס דבר יוסף ד' ס"ח על מה שכתבו הראשונים בריש יבמות דיבם שפא על יבמתו נדה קנאה אמאי לא נימא אי עביד לא מהני עי"ש וכבר פתבתי באות ט"ן (בד"ה וראיתי) ליישב ע"פ פלל הרב מוהרימ"ט וגם ע"פ פלל הרב ט"ז מתיישבת קושיתו דהכא נמי אין הביאה עצמה אסורה אלא מפני שהיא נדה ואיסור נדה הוא הגורם ורבינו עקיב"א בפתשו' סי' קע"ד נשאל במי שמל תינוק בשבת שלא בזמנו אי אמרינו דמהני ואין צריך להטירי מפניו דם ברית ואחר שהאריך בשקלא וטריא בזה מסיק דמה שעשה עשוי ואין צריך להטירי מפניו דם ברית דכמו ששוחט בשבת שחיתו פשרה וכן הקורע בשבת אף שעשה עבירה יצא ידי קריעה הכי נמי במל שלא בזמנה בשבת יצא ידי מילה וטעמא דכחלהו דלא אמרינו בהו אי עביד לא מהני היינו שאין האיסור מצד עצמו אלא יומא הוא דקגרים.

והרב פתחי תשובה ביו"ד ריש סי' רס"ו תמה עליו דבמל שלא בזמנה לא קנים מצנה וכו' וכתב שתשובה זו לא כתבו לדינא אלא לפילפולא ומפני זה נקבעה בחלק הפסקים וכתבים ולא בחלק התשובות עי"ש והגאון כתב סופר בחלק א"ח תוף סי' ל"ה (בד"ה ועוד בזה שלישיה) כתב לקנים דברי הרעק"א להצילו מהשגת הרב פת"ש וכן הגאון בשו"ת בן יהודה בסי' כ"ט כתב להשיב על דבריו במה שהשנה את רעק"א פטועה בדבר משנהוהאריך גם כן על מה שכתב הרמ"א בריש סי' רס"ב דאם מל תוף שמונה וביום יצא דמשמע דקנים המצנה ואמאי לא נימא אי עביד לא מהני: והנה פלל זה לחלק בין דבר שאסור בעצמו לדבר שהזמן או דבר אחר גורם כתבו הרב שער המלך בהלכות גירושין פרק ג' הלכה י"ט (ולא ראה שפבר קדמו הרב ט"ז) לדחות בזה מה שהוכיח הרב מוהר"ש יפה מדברי הרמב"ם שם שפוסק פאפני דמלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני דשאני פותב גט בשבת דאין גוף הכתיבה אסורה בגזלה ותמורה אלא יומא הוא דקגרים וכו' וכתב שפן כתב הרב בני חיי אף כתב שהתוס' בתמורה נראה שאין סוברים כן שהרי הקשו בד"ה ורבא דשוחט פסח על חמץ ליתסר וכו' ואי הווי סברי כמו שחילק הרב בני חיי מאי קשיא משוחט על חמץ שאני התם דאין המעשה עצמו אסור אלא חמץ הוא דקגרים (מה שכתוב שם בסיום דברים אלו אלא נדאי סבירא להו לחלוקי כמ"ש עכ"ל נראה שהוא טעות סופר וצריך להיות אלא נדאי לא סבירא להו לחלוקי וכו' וכמו שכתב בתחלה דאם איתא לחילוק הרב בני חיי או לחילוק הרב ש"ף או לחילוק הרב מוהרימ"ט מאי קשיא להו וכו' וכן מתבאר ממה שכתב אחר זה הדרן למעיקרא

דְּהַתּוֹס' לית להוּ פְּכָל הַגִּי חִילּוּקִין דְּכַתְּיָבְנָא עי"ש שְׁמַתְּבֵרר שְׁמַפְּנֵי שְׁהַתּוֹס' אִינָם סוּבְרִים
כְּשׁוּם אֶחָד מֵהַחִילּוּקִים הַגִּי"ל הוּא דְּקֻשְׁיָא לִיה לְמָה לֹא הִקְשׁוּ מִשׁוּחַט בְּשַׁבַּת שְׁחִיטָתוֹ
כְּשֶׁרָה וְלֹא אֶמְרִינָן אִי עֵבִיד לֹא מְהִינֵי עי"ש וּמְצִאתִי בִּס' תְּפֹאֶרֶת יוֹסֵף לְהַגָּאון מוהר"י
מִיִּזְלִיש בְּחֶלֶק א"ח ס' כ"א שְׁהֵבִיא קוּשְׁיָא זֵו (מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' דְּתַמּוּרָה הַגִּי"ל) בְּשֵׁם ס'
בְּרִית אֲבָרְהָם וְהוּא פָּתַב לְהַסְפִיר סְבֵרַת הַט"ז וְלִינְשֵׁב קוּשְׁיָא הַגִּי"ל עי"ש וּבְהַגְהוֹת כְּלִיל
תְּפֹאֶרֶת פָּתַב שְׁגַם הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיִנָא אַהֲע"ז ס' קכ"ט הַעֲלָה כְּסֵבֶרַת הַט"ז דְּדָבָר
שְׁהָאִסוּר הוּא מְצַד שְׁהִיּוּם גּוֹרָם אֶמְרִינָן לִכ"ע אִי עֵבִיד מְהִינֵי וּמְזָה תְּמָה עַל הָרַב הַמְּחַבֵּר
שְׁנַעֲלָם מִמֶּנּוּ דְּבָרֵי הָרַב נּוֹדַע בִּיהוּדָה עי"ש: וְאִנִּי הִדַּל הַבֵּאתִי בָּאוֹת ס"א תְּנַרְךָ דְּבָרֵי
הָרַב נּוֹדַע בִּיהוּדָה שְׁבַמ"ת בַּאֲהֲע"ז הַגִּי"ל וְנִרְאָה לְדַעֲתִי הַעֲנִיָה דְּלֹא נְחִית כְּלָל לְסֵבֶרַת
הָרַב הַט"ז וְכָל דְּבָרֵיו הֵם עַל פִּי מֵאִי דְּכִינִיל לֹן הָרַב ש"ף דִּיש לְחֶלֶק בֵּין הֵיכָא שְׂאִי אֶפְשָׁר
לְעֲשׂוֹת הַדְּבָר בְּהִיתָר לְכַשְׁאֶפְשָׁר לְעֲשׂוֹתוֹ בְּהִיתָר וּכְבָר כְּתַבְתִּי בְּרִישׁ אוֹת זֵו דְּסֵבֶרַת הָרַב
הַט"ז וְסֵבֶרַת הָרַב ש"ף הֵם כְּלָלִים נְפָרְדִים וְאִם אֶמְרִנּוּ נְבֵא אֲעִיר עַל הָרַבְנִים בְּרִית אֲבָרְהָם
וְתַפְאֶרֶת יוֹסֵף עַל הַעֲלָם דְּבָר בְּמָה שְׁהִקְשׁוּ עַל הַט"ז מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּתַמּוּרָה שְׁכָּבֵר קִדְמוּם
רַבְּנָן בְּהַעֲרָה זֵו מְדַבְּרֵי הָרַב שְׁעַר הַמֶּלֶךְ הוּא שְׁיֵיש לְהַעִיר עֲלֵיהֶם (שְׁכָּבֵר קִדְמוּם לְהַקְשׁוֹת
כֵּן עַל סֵבֶרַת הַט"ז) אֲבָל לֹא מְדַבְּרֵי הָרַב נו"ב: וְדַע שְׁמַקְרוּב הַשְּׁגָתִי סְפָרֵי הֵיכְלֵי שֵׁן
מִיִּדִי הַגָּאון מוהר"ר שְׁלוֹם דּוּבְעָר אַבְד"ק קְלַעֲצֶק יצ"ו וְרֵאִיתִי בְּמַהְדּוּרָא תַנְיִנָא ס'י
נ"ב אֲשֶׁר דָּבַר בְּקִדְשׁוֹ בְּעַנְיָן זֵה וּלְפּוּם רִיחָטָא לִידִידֵי חֲזָה שְׁיֵיש לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵיו אִף לֹא
אוּכַל פְּעַת לְעֵינֵי הֵיטֵב בְּדַב"ק וְרַק אֲעִתִּיק לְעַת עַתָּה דְּבָרֵי הָרַב יצ"ו כְּכַתְּבוּ וְכַלְשׁוֹנוֹ
וְאִיה"ש אֲשׁוּבָה אֶרְאָה בַל"ן וְנ"ל בְּדָף ס"ו סוֹף ע"א (מַר קַעֲסִיק בְּמִשְׁכִּיר בֵּית לְחַבְרוֹ
בְּעָרַב פְּסַח אַחַר חֲצוֹת אִי מְהִינֵי הַשְּׁכִירוֹת דְּהָא אִסוּר מְדַאֲוִרִיתָא לְעֲשׂוֹת מְלֵאכָת וּמְקַח
וּמְמַכָּר בְּעָרַב פְּסַח אַחַר חֲצוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי וְכו' וְכו') וְהָרִי ס"ל
לְרָבָא כָּל מְלֵתָא דְּאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהִינֵי וּכְטַל הַמַּעֲשֶׂה וְאֶפִּילוּ גַבִּי
עֲשֶׂה נְמִי ל"מ מְדַפְּרִיף לֵה הֵתָם מְתָרוּמָה וְהֵתָם הָוִי לֹאֵו הַבָּא מְכָלֵל עֲשֶׂה דְּהָוִי עֲשֶׂה
אַלְמָא דְּאֶפִּילוּ גַבִּי עֲשֶׂה נְמִי לֹא מְהִינֵי וְקִיָּמָא לֹן כְּנוֹתִיָה וּמְסַתְּמָא רַב"י דְּהָוִי תַלְמִידוֹ
דְּרָבָא כַּמ"ש הַתּוֹס' ז"ל בְּכַמָּה דּוּכְתִי בְּפָרֶק חֲזוּקַת וּבַפ' מִי שְׁהוּצִיאֻוּהוּ וּבְפָרֶק הַזְּרוּעַ לֹא
פְּלִיג אַרְבִּי וְאֵע"ג שְׁכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים בַּחו"מ דְּהֵינּוּ דְּנֹקָא בְּאִיסוּר בְּעֲצָמוֹתוֹ אֲבָל הֵיכָא
שְׁאִיסוּר אַחַר גְּרָם לֹן לְאִסוּר אִי עֵבִיד מְהִינֵי וּמַש"ה פְּסָקוּ הֵתָם בְּמַקְחַת הַנַּעֲשֶׂה בְּשַׁבַּת
דְּקֵינִים מְשׁוּם דְּבַעֲצָמוֹתוֹ מו"מ מְנוֹתָר רַק שְׁאִיסוּר הַיּוֹם שְׁל שַׁבַּת גּוֹרָם לְמו"מ שְׁתַּאֲסַר
מ"מ נ"ל דְּהֵינּוּ דְּנֹקָא בְּדַרְבְּנָן אֲבָל בְּאִיסוּר דְּאִוְרִיתָא כְּטַל הַמַּקְחַת וְאֶפִּילוּ בַכָּה"ג וְתַדַּע
דְּהָא פְּרִיף הֵתָם בְּתַמּוּרָה לְרָבָא מֵאֲנֹסֶשׁ שְׁגִירֵשׁ וְכו' וּמִשְׁנֵי וְכו' וּמֵאִי פְּרִיף הָא גַבִּי אֲנֹסֶשׁ
הַגִּט בְּעֲצָמוֹתוֹ לְגִרֵשׁ אֲשֶׁה לֹא אִסַר רַחֲמֵנָא רַק שְׁאִיסוּר ד"א שְׁאֲנֹסֶשׁ מְקוֹדָם גְּרָם לֹן
הָאִיסוּר שְׁל הַגִּט וְהַשְּׁתָא מֵאִי פְּרִיף לִיה דַּל"ל קָרָא דְּכָל יָמָיו לְגִלוֹת דְּבִטִיל הַגִּט בַּלֵּא"ה
נְמִי יְדַעִינָן דְּלֹא מְהִינֵי א"ו ש"מ דְּגַבִּי אִיסוּר דְּאִוְרִיתָא לֹא שְׁנָא לֹן בֵּין אִיסוּר בְּעֲצָמוֹתוֹ
בֵּין אִיסוּר ד"א גְּרָם לֹן לְאִסוּר הַדְּבָר וְטַעֲמָא מְשׁוּם דְּדְּבָרֵי רָבָא מוֹרִין עַל זֵה כ"מ שֵׁא"ר
לֹא תַעֲבִיד וּמ"ל כָּף וּמ"ל כָּף בֵּינָן דְּהַדְּבָר אִסוּר לְמִי שְׁעַבַד אִי עֵבִיד לֹא מְהִינֵי וּמַהֲתִימָא
עֲלֵיהֶם ז"ל דְּתִקְשִׁי לְהוּ מְהָכָא אִם לֹא דְנִימָא דַס"ל ז"ל דְּנֹקָא בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן בְּזָה
צְרִיכִין דְּנֹקָא לְאִיסוּר עֲצָמוֹת אֲבָל בְּאִיסוּר דְּבָר אַחַר בְּזָה לֹא גְזָרוּ רַבְּנָן שְׁיִהִיָה כְּטַל
הַדְּבָר אֲבָל בְּדַאֲוִרִיתָא אוּלַי יוֹדוּ דַל"ש לֹן מִיִּדֵי דְּלַעוּלָם אִסוּר וְעֵינֵן בְּתַמּוּרָה וְתַרְאָה כִּי

היא ראיה ברורה ש"מ מיתה דאם השפיר אחר תצות בטל השכירות דהא הכא דאורייתא הוא מו"מ כמו שאר מלאכה וכדמוכח מואספת דגניף דאפילו לדרך דלאו מלאכה נמי אסור פדי שיהא לבו פנוי וכמ"ש: פלל ס"ג) כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אף דאי עביד לא מהני ולכן אונס שגרש אם ישראל הוא מחזיר מפל מקום הגרושין הן גרושין והבא עליה אינו כבא על אשת איש ואם פהן הוא אסור להחזירה דאיתקש גרושין למיתה מה מיתה מוציאה מרשות הבעל אף גרושין פן אלא דאי עביד לא מהני וצריף להחזירה פן כתב הרב מלא הרועים במערכה זו אות ט' בשם התוס' בתמורה ד' ה' ד"ה מתיבי והנה על דברי התוס' הללו שקלו וטרי שרים רבים הן בגוף דבריהם והן במה שגוראה שדבריהם סותרים למה שכתבו בד' ו' ד"ה והשתא ולרגל מלאכתי אציין דב"ק בס"ד הרב דברי אמת בקונטרס י"א סי' ג' פתב בשם הרב מוהראנ"ח בח"א סי' מ"ב שהנהיג הוא ונחביריו להתיר (בסדור הגט) אם נשבע שלא לגרש משום דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני לדעת המרדכי ומוהר"י ווייל דסברי דמי שנשבע שלא למפוך ומכר דלא מהני וכתב על דבריו וז"ל ואילו פונת הרב דלמרדכי ומוהר"י ווייל אין האשה מתגרשת מדברי הש"ס ריש תמורה גבי פהן אונס שגרש ומדברי התוס' שם לא משמע הכי אלא דאף למאן דאמר דלא מהני חל הגט דאיתקש גרושין למיתה ומה שכתבו התוס' שם דמי שנשבע שלא לגרש והנה קסלקא דעתייהו דלא מהני היינו שצריף להחזירה עד פאן לענייננו פונתו מבוארת שהוקשה לו דברי התוס' אהדדי שפדף ה' ד"ה מתיבי פתבו דבגרושין משום דאיתקשו למיתה מהני אף דעבר אמירא דרחמנא ואילו פדף ו' בד"ה והשתא הקשו דמאי פריף הש"ס והשתא דשנינו כל הני שינויי אפיי ורבא במאי פליגי ניימא דפליגי באם נשבע שלא לגרש אשתו ועבר וגרשה דלאפיי מהני ולרבא לא מהני גרושין פינון דעבר אמירא דרחמנא והיינו תיובתא שהרי פכר פתבו בד"ה מתיבי דבגרושין מהני משום דאיתקש למיתה וניחא ליה דמה שפכתו בקושיתם דלרבא לא מהני גרושין היינו לענין שצריף להחזירה וכמו באונס שגרש שהגרושין הם גרושין והבא עליה אינו חייב כבא על אשת איש אלא דרמי עליה לאהדורה: ורב אהד המינוח מדידי נפשי רב ועצום יצ"ו פתב על מה שמפרש הרב דברי אמת בכונת התוס' (דמה שפכתו בקושיתם דלרבא לא מהני היינו לענין שצריף להחזירה) וז"ל לדעת קשה מאד לפרש פן דאיף יצדק לשונם שפכתו דלא מהני הגרושין לכן נראה לי דמה שפכתו התוס', דמהני גט היינו לאפיי דהא קושיתם היא ללישנא קמא דאקשי אפיי לרבא דמשמע דלדידה ניחא על זה מקשו התוס' ותירצו דאיתקש למיתה וכו' אבל לרבא אעיקרא קשיתיה הך ברייתא ולפי התירוצ ניחא דאפשר דבלאו הניתק לעשה לא אמרינו אי עביד לא מהני ואף פכהן דליתיה בעשה פינון דעיקר הלאו ניתק לא אמרינו אי עביד לא מהני וכו' אלו תוד"ק נר"ו ולענ"ד מאי דדחיקא ליה לישנא דלא מהני אינו מהדחיק פני גם בד"ה מתיבי נשתמשו בלשון זה לענין שצריף להחזירה ומה שפיי בכונת התוס' אינו נכון בעיני דמלבד דכל פני הא הנה להו להתוס' לפרש דנימא דלרבא בלאו הניתק אי עביד מהני וסתמא דמילתא קושיתם גם תירוצם הלא הפה בין לאפיי בין לרבא כמו שהבין הרב דברי אמת וכן הבינו פמה רבנים אף גם זאת אני בער ולא אדע שום סברא לחלק בין לאו גמור ללאו הניתק לעשה לענין אי מהני או לא דאי משום פינון דקיל דאין בו מלקות אמרינו נמי דאי עביד מהני הרי עובר אמירא דרחמנא בדבור ובמחשבה

דאינו לוקה ואמרנו בהו דאי עביד לא מהני (עיין לקמן באות ע"ב) וגם בעובר אעשה כמה דיות נשתפכו (עיין לקמן באות ס"ז) ואין גם אהד שיאמר דכיון שאין בו מלקות אי עביד מהני שמעת מיניה דלא תלי הא בהא.

ואמת דהגאון פני יהושע בסוף גטין חידוש דבלאו הכא מפלל עשה לכולי עלמא אי עביד מהני אף כפר השיגוהו רבני האחרונים עיין לקמן אות ס"ט: ומצאתי חבר להרב דברי אמת כמה שפירש שכונת התוס' בקושיתם דנימא דלרבא לא מהני היינו שצריך להחזירה (אבל הגירושין נדאי חלין משום דאיפקש גירושין למיתה) הוא הרב יצחק אייזיק פ"ץ בספר זכרון פהונה (מחבר הס' הגה הוא גאון קדמון לפני יותר ממאה שנה והיה הס' בכתובים עד שנת תרכ"ג שהדפיסוהו ויש שם תשובה מהרב פרי מגדים משנת תקל"ו ועוד מכמה גדולים) שברך ט"ו ע"א עמד בסתירת דברי התוס' מד"ה מתיבי לד"ה והשתא דשינוי ועוד דקדק בדברי התוס' ובסוגיית הש"ס ואחר שנתעצם בזה העלה דודאי לרבא נמי מהני מטעם דאיפקש גירושין למיתה אף זה דוקא לענין שיחולו הגירושין אבל מקום לרבא לא מהני לגמרי שצריך להחזירה וכו' אלו תנן דב"ק עי"ש: גם הרב נודע ביהודה באהע"ז בחלק שני בסי' קכ"ט (בסוף ד"ה הן אמת) כתב בשם הרב המסדר שעמד בסתירת דברי התוס' ושיישב שפונתם על החזרה אלא שהרב המסדר דחה ישוב זה מפח סוגיא דשלהי גטין ועל פי דברי הרב פני יהושע שם דמוכרח לומר שדבריהם הם על עיקר הגירושין שלא יחלו כלל משום דאי עביד לא מהני והרב נודע ביהודה האריך לדחות זה דאין מסוגיא דגטין הכרח לזה וכתב (בד"ה ומעתה אחר אשר) וכיון שכן אין סתירת לדברי התוס' דאיפקש גט למיתה מסוגיא דגטין כלל וגם ההגהות מרדכי מודה בנשבע שלא לגרש וגירש דאי עביד מהני מטעם שכתבו התוס' דאיפקש גירושין למיתה וכן כתב עוד שם (בד"ה ואפילו יהיבנו) שגם המרדכי יודה לסברת התוס' דבגירושין אי עביד מהני משום דאיפקש גט למיתה שבה לא מצינו שום חולק.

שוב כתב לפקפק על מה שכתב הרב המסדר ביישוב דברי התוס' דמה שכתבו דלרבא לא מהני כלומר שצריך להחזירה ולא נתקרה דעתו ביישוב זה וכתב (בד"ה ולכן) דיש לומר דמה שחידשו התוס' היקש זה דגט למיתה הוא מפני קושיותיהם לסלקא דעתין דמקשן אבל לפי המסקנא דכל ימיו בעמוד והחזר קאי אין לנו הכרח לחידוש היקש זה ולכן מקשים במסקנא דסוגיא דלימא דאיכא בנייהו בנשבע שלא לגרש דלרבא לא מהני והיינו דלא מהני כלל ולא חלו הגירושין דאין לנו לדחוש היקש גט למיתה ותירצו דבבבדא האיסור מלבד לא אמרינו אי עביד לא מהני ולפי זה ההגהות מרדכי חולק עם התוס' אלא שיש לתמוה בעיקר ההיקש שהמציאו התוס' וכו' ולכן כתב דלא כתבו התוס' דמהני היקש זה אלא גבי אונס שגרש דאין איסורו לגרש אלא שלא מרצונה אבל ברצונה מותר לגרשה וכיון דברצונה מותר לגרשה אהני לן היקשא לשלא ברצונה דאף דאסור לגרשה אם גרשה מגורשת דאיפקש גט למיתה מה מיתה מוציאה מרשות הבעל בין ברצונה בין שלא ברצונה דמסתמא אין רצונה שימות בעלה אף גט מוציא מרשות הבעל אף שלא ברצונה.

וכן בנשבע שלא לגרש אם שבועתו היא שלא לגרשה שלא ברצונה אזי אם גרשה שלא ברצונה מגורשת דכיון שפותר לגרשה ברצונה אהני לו היקשא לשלא ברצונה לומר שאם גרשה מגורשת אבל אם נשבע שלא לגרש כלל כיון שאין לו שום היתר לגרשה אם עבר וגרשה אינה מגורשת דכתיב לא מהני היקשא ומה שהקשו התוס' דנימא איפא בינייהו אם נשבע שלא לגרש דלרבא לא מהני אין פונתם דנשבע שלא לגרש בעל פרה דבזה נדאי מהני גם לרבא דכיון שפותר לגרשה מרצונה שוב אהני היקש לאם גרשה שלא ברצונה דמגורשת אלא פונתם דנשבע שלא לגרשה כלל ותיצו דמשום שהיא איסור שפדה מלבו לא אמר רבא אי עביד לא מהני אלו תנן דב"ק: ולפי זה בנשבע שלא לגרשה בעל פרה נוכל לומר דגם ההגהות מרדכי מודו דאם גרשה מהני משום דאימקש גט למיתה (כיון שיש לה היתר לגרשה ברצונה) אבל אם נשבע שלא לגרשה כלל פליגי בה התוספות וההגהות מרדכי דלהתוס' דמחלקי בין איסור קדום לאיסור שפדה מלבו מהני גם בזה ולהגהות מרדכי דלית להו לחלק בין איסור קדום להיכא דבדה מלבו אם כן בנדון כי האי כיון דלא שייך היקשא דגט למיתה אי עביד לא מהני ואם נשבע שלא לגרשה כלל כי אם ברשות פלוני הוי דינו בנשבע שלא לגרשה בעל פרה (דמהני אם גרשה משום דאימקש גט למיתה) דהכא נמי כיון שפותר לגרשה ברשות אותו פלוני אהני היקשא דגט למיתה שאם עבר וגרשה שלא ברשות אותו פלוני מגורשת גם לדעת ההגהות מרדכי כן כתב שם בהיתר השני לדעת ההגהות וכו' עי"ש העולה מזה הוא דלדעת הרב באם נשבע שלא לגרשה כלל באנו למחלוקת התוס' וההגמ"ר אבל אם נשבע שלא לגרשה בעל פרה או שלא לגרשה אלא ברשות פלוני בזה גם להגהות מרדכי אי עביד מהני משום דאימקש גט למיתה אמנם שאר רבני האחרונים (שהבאתי ושאביא בזה איה"ש) לא נחתו לחלק בין נשבע שלא לגרשה בעל פרה או שלא ברשות פלוני וכיוצא לנשבע שלא לגרשה כלל ומשמע להו דדעת התוס' דבכל גוונא אמרינן דאימקש גט למיתה ומטעם זה אם עבר וגרשה מהני דחלו הגירושין אלא דלענין חיוב להחזירה הוצרכו התוס' לחלק בין איסור הקדום לאיסור שפדה מלבו וההגהות מרדכי מודו גם הם דחלו הגירושין משום היקשא דגט למיתה וחיוב להחזירה משום דאי עביד לא מהני ועיין עוד בנודע ביהודה שם בסוף התשובה (בד"ה ואמרת): והרב חכמת אדם בקונטרס בינת אדם בשער בית הנשים ריש סי' ל"א כתב גם כן דכונת התוס' (בד"ה והשתא) היא דלרבא לא מהני וצריך להחזירה אבל גירושין מיהא הוו משום דאימקש גירושין למיתה והרב אהלי יהודה הפהן במערכת השני"ן ד' קל"ג ע"ב הביא מה שכתב הרב חקרי לב באהע"ז סי' כ"ד ד' ה"ן ע"ד דטעם הרב מוהראנ"ח שהנהיג להתיר (בסדור הגט) באם נשבע שלא לגרש הוא משום כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכדעת ההגהות מרדכי שהביא מרן הב"י בח"מ סי' ר"ח דגם בשבועה שהוא איסור שפדה מלבו אי עביד לא מהני אף שאין כן דעת כל הפוסקים ותמה עליו דמוכח מסוגיא דתמורה דלא אמרינן בזה אי עביד לא מהני שיהא הגט בטל אלא הגירושין חלין אלא שחייב להחזירה (באונס שגרש והוא הדין בנשבע שלא לגרש כן נראה לדעת העניינים פונת הרב ולשונו שם מגומגם כמו שיראה ה"רואה בגוף דב"ק) ולא הזכיר כלל דברי התוס' בענין זה וס' חק"ל אין אצלי לראות אם הזכיר דברי התוס' ודברי הרב דברי אמת הנז"ל על כל פנים למדנו שדעתו כן דבגירושין אי עביד מהני

וחלו הגירושין ולא אמר רבא דלא מהני אלא לענין החזרה: גם בשו"ת בשמים ראש בכסא דהרסנא סי' ז' פתב (בד"ה ויש) דהפירוש הפשוט בתוס' הוא שאין צריך להחזיר דאילו לבטל המעשה כבר כתבו התוס' דלא אמרינן ליה דאקשי גירושין למיתה וכתב לפרש בכוננתם בענין אחר ולא הונח לו וחסר לפירושו הראשון עי"ש גם הרב מעין גנים (הוא ח"ב מס' עצי לבונה) בחלק ח"מ סי' ר"ח (בד"ה ולפי) עמד בסתירת דברי התוס' ומירץ שפונת קושיתם היא דנימא לא מהני וצריך להחזירה וכתב דגם ההגהות מרדכי שסוברים שלא פדעת התוס' (לחלק בין איסור הקדום לאיסור שפודה מלבד ענין לעיל באות ז"ן בכלל זה) מפל מקום מודים דאם נשבע שלא לגרש ועבר וגרש מאי דעביד מהני מטעם שכתבו התוס' דגירושין איתקש למיתה דבסברא זו מודו פולי עלמא והביא שם שגם בקצות החשן סי' ר"ח פירש פונת התוס' במה שכתבו דאם נשבע שלא לגרש לא מהני היינו לענין שצריך להחזירה (ומקרוב נדפס ש"ס בדפוס רא"ם בוילנא ובמס' תמורה הובאו חידושי סי' חק נתן וראיתי שעל דברי התוס' בדר"ו ד"ה והשתא דשנינו פתב וז"ל אין לפרש דלרבא לא מהני גירושין ר"ל שאין בגט ממש והבא עליה חייב משום אשת איש שהרי כבר כתבו לעיל דאיתקש גירושין למיתה מה המיתה מוציאה מרשות הבעל אף גירושין וכו' אלא ר"ל דצריך להחזיר דומיא דאונס שגירש אע"ג דהוי גט משום דאיתקש גט למיתה מ"ט צריך להחזיר כיון שנשבע שלא לגרש הוי כמו דא"ל רחמנא לא תעביד ואי עביד לא מהני לרבא עכ"ל): ורבינו עקיבא בתשובותיו בסי' קכ"ט אין דעתו מספקת לפרש פונת התוס' דעל החזרה הוא דקאמרי בקושיתם (דלרבא לא מהני וצריך להחזיר) ומפל מקום מודה שכן היא דעת התוס' באמת דגירושין משום דאיתקש למיתה אי עביד מהני שכתב (בדר"ה קכ"ה ע"ב בד"ה ומה) וז"ל ומה דדקדק הפמ"א מדנקטו התוס' בקושיתם נשבע שלא לגרש ולא נקטו שלא למפור לענ"ד בהכרח דשלא לגרש לאו בדוקא נקטו דהרי כתבו התוס' שם בתמורה ד"ה מיתבי דגירושין איתקש למיתה ובכל ענין מהני ואי דכוננתם דלרבא צריך להחזירה ז"א דמה מהני החזרה דאיסורא דעביד עביד ושאני באונס דהעבירה הוא שילוח כל ימיו ובחזרה אינה משלחה כל ימיו א"ו דלאו בדוקא נקטו גירושין וכוננתם לדוגמא בעלמא שלא למפור וכדומה עכ"ל הרי גילה דעתו דבאמת פן היא דעת התוס' דבגט אי עביד מהני והו גירושין איברא דמה שפירש בכוננת התוס' הוא דחוק דלמה להו למינקט לדוגמא דבר שאין הדין בו פן ימי סני להו למינקט נשבע שלא למפור על כל פנים דעתו מספקת לדעת הרבנים הנ"ל דנקטי בדעת התוס' דגירושין אי עביד מהני: גם בס' זכרון צבי מנחם סי' כ"ג ד' כ"א ע"ד הביא דברי התוס' שבד"ה והשתא דשנינו וכתב שדבריהם תמוהים דלפי מה שכתבו בד"ה מיתבי דאיתקש גירושין למיתה לא מקשו כלום דאיה נאמר דלא מהני הא על כרחין מהני לפי שעה ואין לומר דחזירה דהא על זה לא נשבע רק שלא יגרשנה וכו' עי"ש ובס' טל אורות בתשובה לאהע"ז סי' א' (ד' י"ג ע"א בד"ה גם הרב) פתב בשם הרב דרכי נועם אהע"ז סי' ב"ן שהעלה שגם המרדכי לא פליג עם התוספות לענין הכשר הגט דאם איתא דפליג לפחות הנה לו להביא דבריהם ולדחותם וכו' ואין ס' דרכי נועם מצוי אצלי לראות דב"ק ומשמעות הלשון הוא שפונתו לומר דגם ההגהות מרדכי שסובר (בשם הר"ר ב"ר פריץ) דגם באיסור שפדה מלבד אי עביד לא מהני מודה לסברת התוס' דהגט פשר משום דאיתקש גט למיתה והוא כסברת הרב מעין גנים שהבאתי למעלה.

אֵלָא שְׂאִינוּ מוּבָן לְפִי זֶה מַה שֶׁהִכְרִיחַ כֵּן מִדַּהֲוָה לִיָּה לְכָל הַפְּחוּת לְהִבִּיא דְבָרֵי הַתּוֹס' וְלִדְחוּתָם וְכוּ' וְלִדְיֻדָּהּ מִי נִיחָא הָא עַל כָּל פְּנִים בְּשָׂאָר דְבָרִים חוּץ מִגַּט סוּבְר הַהֲגָהוֹת מְרַדְכֵי שְׂאֵם עֵבֶר כְּגוֹן נְשַׁבַּע שְׂלֵא לְמַכּוֹר וּמְכַר אֵין בְּמַעֲשֵׂיו פְּלוּם וְהוּא הִיפּוּ סְכַרְת הַתּוֹס' דְּבִאִסוּר שְׁבָדָה מְלַבּוּ לָא אֲמַרִּינּוּ אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי הָרִי שְׁחוּלְק לְסְכַרְת הַתּוֹסְפוֹת אַף שְׂלֵא הַזְפִּירָם וְלֹא דְחָה דְבָרֵיהֶם וְאֵם כֵּן אֲזַדָּא לָהּ הוֹכְחָתוּ כְּמוֹכּוֹן: וְיִתְכּוֹן שְׂסוּבְר הָרַב דְרַכֵי נִנְעָם בְּדַעַת הַתּוֹס' (אֲלִיבָא דְהַגְהוֹת מְרַדְכֵי) שְׁדוּקָא לְעַנְנִי גִירוּשֵׁין הוּא שְׁפַתְבו הַתּוֹס' דְּבְנִשְׁבַּע שְׂלֵא לְגַרְשׁ כִּינּוּן שֶׁהוּא בְּדָה הָאִסוּר אִי עֵבִיד מְהֵנִי שְׂסוּבְר כְּדַעַת הַרְבָּנִים הַנְז"ל דְּמָה שְׁפַתְבו הַתּוֹס' בְּקוֹנְשֵׁיתָם דְּלִרְבָּא לָא מְהֵנִי לָא לְעַנְנִי חִלּוֹת הַגִּירוּשֵׁין כְּתָבו כֵּן דְּנֻדָּי הַגִּירוּשֵׁין הֵם גְּמוּרִים דְּאִיתְקַשׁ גִּט לְמִיתָה וְרַק לְעַנְנִי חֲזָרָה כְּתָבו כֵּן וְלָכוּ כִּינּוּן שְׁבָגוּף הַגִּירוּשֵׁין אִי אֲפֻשֶׁר לֹאמַר דְּלָא מְהֵנִי וְלֹא חִלוּ וְרַק לְעַנְנִי חֲזָרָה הוּא דְּאִיכָּא לְמִימַר דְּלָא מְהֵנִי לְהִכֵי תִינְרָצוּ דְּמִשׁוּם שְׁבָדָה מְלַבּוּ אֲמַרִּינּוּ גַם לְעַנְנִי חֲזָרָה דְּאִי עֵבִיד מְהֵנִי אֲבָל בְּנִשְׁבַּע שְׂלֵא לְמַכּוֹר וְכִיּוֹצֵא גַם הַתּוֹסְפוֹת מוֹדוּ דְּלָא מְהֵנִי וְכִמוֹ שֶׁכֵּן פְּתַב הָרַב מְעִין גְּנִים שְׂיֵשׁ לְהַשׁוּוֹת דַּעַת הַתּוֹס' לְסְכַרְת הַהֲגָהוֹת מְרַדְכֵי עִי"ש: הַמּוֹרָם מְכָל הָאֲמוּר שְׁדַעַת כָּל רַבְּנֵי קְדִישֵׁי הַנְז"ל לְהִבִּין בְּדַעַת הַתּוֹס' בְּדָף ה' ב"ד"ה מִיתִיבֵי דְבָרִים כְּפֻשְׁטָן דְּאֵם נְשַׁבַּע שְׂלֵא לְגַרְשׁ וְגַרְשׁ לָא אֲמַרִּינּוּ בְּזָה אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי מִשׁוּם דְּאִיתְקַשׁ גִּט לְמִיתָה אֵלָא שְׁנַחֲלָקוּ בְּכּוֹנְתָם ב'ד' ו' ב"ד"ה וְהַשְׁתָּא דְּשִׁנְיָנּוּ אֵם חֲזָרוּ מְסַכְרָתָם הַנְז"ל אוּ דְּלָא הִקְשׁוּ אֵלָא לְעַנְנִי חֲזָרָה אוּ שְׂיֵשׁ לְחַלְק בֵּין נְשַׁבַּע שְׂלֵא לְגַרְשׁ שְׂלֵא לְגַרְשׁ (דְּבָזָה הוּא דְּדָמִי לְאֹנְס וּמְקִישֵׁין גִּט לְמִיתָה) וּבֵין נְשַׁבַּע שְׂלֵא לְגַרְשׁ כָּלֵל דְּבָזָה אֲמַרִּינּוּ אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי הַצַּד הַשְׁוֶה שְׁבָהֶם כּוֹלְהוּ מוֹדוּ דְּאִיכָּא לְמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' שְׁב"ד"ה מִיתִיבֵי הַנְז"ל דְּנִשְׁבַּע שְׂלֵא לְגַרְשׁ וְגַרְשׁ אִי עֵבִיד מְהֵנִי מִשׁוּם דְּאִיתְקַשׁ גִּט לְמִיתָה: אֲמַנְם רָאָה זֶה חֲדָשׁ אֲשֶׁר מְצִאתִי לְהָרַב חֲתָם סוּפֵר בִּאֵה"ע"ז ח"ב ס' ס"ג שְׁפַתְב דְּלִפִי שְׁדַחֲחִית דְּבָרֵי הַתּוֹס' ב"ד"ה מִיתִיבֵי דְבָגַט מְהֵנִי מִשׁוּם דְּאִיתְקַשׁוּ גִירוּשֵׁין לְמִיתָה הֵינּוּ דְּוָקָא אֵם יָדַע וְעֵבֶר אֲבָל אֵם שְׁכַח שְׁבוּעָתוֹ וּמְגַרְשׁ וְאִילוּ הָיָה נִזְכָּר לָא הָנָה עֵבִיד לָא מְהֵנִי לְכוּלֵי עֲלֵמָא כְּמוֹ שְׁפַתְבו הַתּוֹס' בְּדָף ו' ב"ד"ה שְׂאֵנִי הָתָם וְכוּ' וְכָל זֶה לְפִי הַמּוּבָן הַפְּשוּט בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' דִּילְפִינּוּ גִט מְמִיתָה דְּאִפִּילוּ אֲמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד מְהֵנִי וּלְפִי זֶה יִסְתְּרוּ הַתּוֹס' דְּבָרֵיהֶם בְּמָה שְׁפַתְבו בְּדָף ו' ד"ה וְהַשְׁתָּא דְּשִׁנְיָנּוּ וּבְלָאוּ הִכֵי נְמִי הַעֲנִין בְּעַצְמוֹ אֵינוּ נְכוּן אִיךָ יִתְכּוֹן לֹאמַר גְּבִי מִיתָה אֲמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד דְּנִילַף גִּט מִינָהּ וְלָכוּן פִּירֵשׁ בְּכּוֹנְת הַתּוֹס' דְּהִכֵי יִלְפִינוּ מַה מִיתָה אֵין חִילּוּק בֵּין מְצָא בְּהַ עֲרוֹת דְּבָר אוּ לָא אוּ בֵּין אֹנְס שְׁמַת לְאֲחַר שְׁמַת לְעוֹלָם מִיתָה מִתְרַת הִכֵי נְמִי בֵּין גִּירֵשׁ מִחֲמַת עֲרוֹת דְּבָר וּבֵין בְּלֵא עֲרוֹת דְּבָר בֵּין אִישׁ דְּעֵלְמָא בֵּין אֹנְס לְעוֹלָם מְגוֹרֶשֶׁת אֲבָל בְּנִשְׁבַּע שְׂלֵא לְגַרְשׁ לָא שְׂיִיךָ לְמִילַף מְמִיתָה דְּאֵין אָדָם יְכוֹל לִישְׁבַע שְׂלֵא תּוֹמַר אֲשֶׁתּוּ בְּמִיתָתוֹ אֵם כֵּן הַדְּרָן כָּל מְלִתָּא דְּאֲמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לָא מְהֵנִי וְאֵין כָּאן סְתִירָה בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' אֵלוּ תוֹרַף דְּב"ק הֵנָּה מְבוֹאָר בְּדְבָרֵי קִדְשׁוּ שְׁדַעַתוֹ הַעֲלִינָה שְׂלֵא כְּתָבו הַתּוֹס' כָּלֵל לְעַנְנִי נְשַׁבַּע שְׂלֵא לְגַרְשׁ וְגַרְשׁ דְּאִי עֵבִיד מְהֵנִי (כְּמוֹ שֶׁהִבִּינוּ מִדְּבָרֵיהֶם הַרְבָּנִים הַנְז"ל) דְּבָזָה לָא שְׂיִיךָ לֹאמַר הִיקִישָׁא דְּגִט לְמִיתָה כִּינּוּן דְּלֹא שְׂיִיךָ לֹאמַר מַה מִיתָה מִתְרַת בֵּין לָא נְשַׁבַּע שְׂלֵא תּוֹמַר אֲשֶׁתּוּ בֵּין נְשַׁבַּע שְׂלֵא תּוֹמַר אֲשֶׁתּוּ הִכֵי נְמִי גִט מִתִּיר בֵּין לָא נְשַׁבַּע וּבֵין נְשַׁבַּע מִשׁוּם שְׂאֵין אָדָם יְכוֹל לִישְׁבַע שְׂלֵא תּוֹמַר אֲשֶׁתּוּ בְּמִיתָתוֹ וּבְעַיקָר סְכַרְת הַתּוֹס' רְאִיתִי בְּס' הַמְקַנָּה (הַחֲדָשׁ לְהַגְאָבֵד"ק חֲאֵלָאשׁ) בְּכָלֵל כ"ד פֶּרֶט ה' אוֹת ו' דְּבַחֲדוּשֵׁי רַעֲקו"א מְעַרְכָּה י"א כְּתָב עַל הַגְהָה מִשְׁל"מ

פָּרַק ה' מֵהַלְכוֹת אִישׁוֹת לָמָּה גָּט עַל אִסּוּרֵי הַנָּאָה פָּשַׁר לָא קִשְׁיָא מִיַּד דְּבִגְט לָא שְׁיִינָךְ
אִי עֵבִיד לָא מְהֵי דְאִיתְקַשׁ לְמִיתָה וְעֵינָן בְּסִי' ל"ב שְׁטַר קִידוּשִׁין עַל אִסּוּרֵי הַנָּאָה עַכ"ל
וְעֵינָן עוֹד שְׁם בְּדָף כ"ד ע"ד (תוֹךְ ד"ה מְתִיבִי) וּבִס' חֲתַן סוֹפֵר ד' קמ"ה ע"א אוֹת ט"ו
פְּתַב דְּבִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב אַהֲע"ז סִי' ח' הַקְּשָׁה עַל סְבֵרַת הַתּוֹס' דְּבִגְט אִי עֵבִיד מְהֵי אִם כֵּן
מֵאִי מְקַשִּׁי הַש"ס בְּתַמּוּרָה מִקִּידוּשֵׁי אֶלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל הָא אִיתְקַשׁ הַנְּיָה לִיצִיאָה וְגַם
בְּקִידוּשִׁין מְהֵי וְכַתֵּב לִיִּשְׁב קוֹשְׁיָא זֹו עִי"ש וְאִינִי יוֹדַע אִיזָה טְעוֹת סוֹפֵר יֵשׁ פִּי עֵינִינְתִי
שְׁם וְלֹא רְאִיתִי קוֹשְׁיָא זֹו וְיִמָּה שְׁפָתוֹב שְׁם הוּא מָה שְׁפָתַבְתִּי בְּשִׁמוֹ לְקַמְן אוֹת ס"ד (בד"ה
גַּם הֵרַב יְשׁוּעוֹת) עִי"ש וְתוֹ לָא מִיַּדִּי: פֶּלֶל ס"ד) כֹּל מִלְתָּא דְאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד וְכו'
בְּקִידוּשִׁין דְּגַלִּי רַחֲמָנָא דְמוֹעִיל אֶפְּיֵלוֹ עֵבִיד נְגַד מֵאִי דְאָמַר רַחֲמָנָא דְהֵינּוּ פֶהֶן גְּדוֹל
בְּאֶלְמָנָה הוּא הַדִּין בְּכָל אֲזַהֲרָה דְאֲזַהֲרִיר רַחֲמָנָא אִין מְבַטְלִים הַקִּידוּשִׁין וְאֶפְּיֵלוֹ נִשְׁבַּע
שְׁלֹא לְקַדֵּשׁ פְּלוֹנִית וְעֵבֵר וְקַדְשָׁה אִין נִפְקַעִין הַקִּידוּשִׁין בְּעֵבֹר מָה שׁ אִמְיָמָא דְרַחֲמָנָא
דְאָמַר לָא תַעֲבִיד אַף לְדַעַת הַהֲגָהוֹת מְרַדְכִי שְׁסוֹבֵר דְגַם בְּאִסּוּר שְׁבִדָּה מְלַבּוֹ בְּנִדְרִים
וּשְׁבוּעוֹת אִמְרִינָן אִי עֵבִיד לָא מְהֵי דְבְּמַעֲשָׂה דְאִשְׁכַּחֵן דְּגַלִּי קָרָא דְאָף דְּעֵבֵר אִמְיָמָא
דְרַחֲמָנָא אִי עֵבִיד מְהֵי אִם כֵּן בְּכָל אֲנָפִן שְׁעֵשָׂה מַעֲשָׂה זֶה אֶפְּיֵלוֹ בְּדָבָר שְׁאֲזַהֲרִיר רַחֲמָנָא
וְאָמַר לָא תַעֲבִיד מְהֵי אֵלּוֹ תַנְרָף דְּבָרֵי הֵרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיָנָא חֲלָק אַהֲע"ז סוֹף סִי'
קכ"ט (בד"ה וְאִמְרַתִּי) וְשְׁם בְּתַחֲלַת אוֹת ז' הִבִּיא דְּבָרֵי הַרְשָׁפ' אִי בְּחִידוּשִׁין עַל מָה שְׁאָמְרוּ
בְּקִידוּשִׁין ד' ס"ד ע"ב וְנִימָא אִיזִי וְאִיזִי לְכוּ הָא לְכַתְּחִלָּה הָא דִּיעֵבֵד שְׁפָתַב דְאָף דְּקִימָא
לֹן כֹּל דְאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לָא מְהֵי שְׁאִנִּי הָכָא דְּגַלִּי קָרָא גַבִּי אֶלְמָנָה לְכַהֵן
דְּקִידוּשִׁין תּוֹפְסִין וְכו' עִי"ש (וּלְפִי הַנְּרָאָה כְּשִׁפְתַב תְּשׁוּבְתוֹ בְּנוֹדַע פִּיהוּדָה תַנְיָנָא
בַּאֲהֲע"ז סִי' נו"ן לָא יֵרַד אֲזַ לְחִילּוּק זֶה דְּבְּקִידוּשִׁין לָא אִמְרִינָן אִי עֵבִיד לָא מְהֵי שְׁשֵׁם
פְּתַב בְּשֵׁם הֵרַב הַשְׁוֹאֵל דְּנִסְתַּפֵּק כְּמֵאִי דְּקִימָא לֹן קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחִיבִי לְאוּיִן אִם הוּא
דְּנֻקָא בְּמַקְדָּשׁ בְּכֶסֶף וּשְׁטֵר אוּ אַף בְּמַקְדָּשׁ בְּבִיאָה וְהַשִּׁיב דְּגַם בְּמַקְדָּשׁ בְּבִיאָה הַדִּין כֵּן
וְכַתֵּב הַכְּרַחֲיוֹת לְזֶה שׁוֹב פְּתַב דְּמַשׁוּם דְאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד לִיכָּא מַשׁוּם דְאֶפְּשֵׁר
לְעִשׂוֹת בְּהִיתֵר וְכו' עִי"ש וּלְפִי מָה שְׁבִאָר בְּסִי' קכ"ט גַּם בְּלֹא טַעַם זֶה הַפּוֹלֵל יֵשׁ טַעַם
פְּרָטִי שְׁלֹא לֹמַר בְּעֵנִינִי קִידוּשִׁין אִי עֵבִיד לָא מְהֵי וְכִבֵּר הַתְּעוֹרֵר עַל זֶה הֵרַב פְּתַחֵי
חֲשׁוּבָה בַּאֲהֲע"ז סִי' מ"ך סק"ח עִי"ש): גַּם הֵרַב יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בַּאֲהֲע"ז סִי' א' סק"ז
נִסְתַּפֵּק בְּגִזְרַת רַגְמ"ה שְׁלֹא לִיִּשְׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ אִם עֵבֵר וְקַדֵּשׁ אִי הוּוּ קִידוּשִׁין וְכַתֵּב
דְּמַשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים דְּמְהֵי וְהַקְּשָׁה עַל זֶה דְּהָא כֹּל דְאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד
לָא מְהֵי וְכִמּוֹ שְׁפָסַק הַרְמ"א בִּי"ד סִי' ר"ל בְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא לְמַכּוֹר וּמְכַר וְתִירֵץ דְּשִׁאֲנִי
קִידוּשִׁין דְּגַלִּי קָרָא בְּאֶלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל חִילּוּלִין הוּא עוֹשָׂה וְכו' וּמִינָה יִלְפִינָן כֹּל חִיבִי
לְאוּיִן וְכו' אִם כֵּן גִּילְתָּה תוֹרָה דְּבְּעֵנִינִי קִידוּשִׁין אִי עֵבִיד בְּאִסּוּר מְהֵי וְגַם הִבִּיא דְּבָרֵי
הַרְשָׁפ' אִי הַנְּ"ל ע"ש וּבִל ח"י הַקְּשָׁה בְּמֵאִי דְּקִימָא לֹן קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחִיבִי לְאוּיִן תִּינַח
אֶלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל דְּכַתִּיב לָא יִחַלֵּל וְכו' שְׁאָר חִיבִי לְאוּיִן מְנָא לֹן וְהִבִּיא מָה שְׁפָתַב
הַרְשָׁפ' אִי הַנְּ"ל וְסִיִּים וְאֶפְּשֵׁר לֹמַר עוֹד לְפִי מָה שְׁפָתַבו הַתּוֹס' בְּתַמּוּרָה דְּבִגְרִירוּשִׁין לָא
אִמְרִינָן אִי עֵבִיד לָא מְהֵי אִם כֵּן אֶפְּשֵׁר דְאִיתְקַשׁ קִידוּשִׁין לְגִירוּשִׁין עַכ"ל וְהֵרַב מַחְנֵה
אֶפְּרַיִם בְּהַלְכוֹת שְׁלוּחִין סִי' ט' נִסְתַּפֵּק בְּמֵי שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֹא לְקַדֵּשׁ אֶת לֵאָה וְשׁוֹב קַדְשָׁה עַל
יַדִּי שְׁלִיחַ אִם הִיא מְקוֹדֶשֶׁת דִּישׁ לֹמַר דְּכִינּוּן שְׁהוּא אִינוּ יְכוּל לְקַדְשָׁה שְׁלִיחַ נְמִי לָא מְצִי
מַשׁוּי אוּ דִּילְמָא דְּנֻקָא בְּמִיַּדִּי דְאִיהוּ לָא מְצִי עֵבִיד וְאִי עֵבִיד לָא עֲשָׂה כְּלוּם הוּא דְאִמְרִינָן

דלא מצי משוי שליח אבל הכא פיון דאיהו נמי אם עבר ועשה מה שעשה עשוי שליח נמי מה שעשה עשוי עי"ש אלמא פשיטא ליה דבקידושין אי עביד מהני ואף שיש לומר שפתיב פן על פי סברת התוס' דבאוסור שפדה מלבו פנדרים ושבועות לכולי עלמא אי עביד מהני מקל מקום לא היה לו לכתוב פן בפשיטות דהא דעת ההגהות מרדכי שגם בשבועות אמרינן אי עביד לא מהני וכבר פתבתי באות ז"ן שיש פוסקים רבים שסוברים פמותו אבל אם נאמר שסובר פדברי הרבנים הנ"ל דבעניני קידושין אי עביד מהני ניחא שפדה גם הגהות מרדכי מודה: והרב טל אורות בתשו' בחלק אהע"ז סי' א' נשאל גם פן במי שנשבע לקדש אשה אחת וקדשה על ידי שליח אם חלו הקידושין ובתשובתו הביא סברת התוס' דבאוסור שפדה מלבו לא אמרינן אי עביד לא מהני ושפן פתיב הרא"ש בתשובה וכו' והוקשה לו מדברי הגהות מרדכי שסוברים דגם בשבועה אי עביד לא מהני וכתב שהפוסקים פסקו דעת התוס' ושוב הביא דיש פוסקים שחששו לדעת הגהות מרדכי וכו' עי"ש ולפי דברי הרבנים הנ"ל הדין פשוט גם לסברת ההגהות מרדכי מטעם דבקידושין לא אמרינן אי עביד לא מהני משום דגלי קרא וכו' ושם (בדף י"ג ע"א בד"ה גם הרב) פתיב בשם הרב מוהרימ"ט בחלק אהע"ז סי' מ' דקהל שגזרו שלא לקדש וכו' פגון מי שנשבע שלא לקדש שקידושיו קידושין אם קדש וכתב בשם הרב דרכי נועם דמדלא נרגש הרב מוהרימ"ט מסברת ההגהות מרדכי הנ"ל מוכח שסובר שפדה מודו פולי עלמא וכו' ואין אצלי ס' דרכי נועם לראות מאיזה טעם פתיב פן ולפי פלל זה יתכן שפפני זה הוא שפתיב הרב מוהרימ"ט בפשיטות אליבא דכ"ע ועוד יש ליישב מאי דפשיטא להו להרבנים הנ"ל דמי שנשבע שלא לקדש אשה פלונית ועבר וקדשה דחלו הקידושין (ולא אמרינן אי עביד לא מהני) על פי פלליה דרב שפתיב פהן בח"מ סי' ר"ח שפתיב באות ס"א וכן על פי פלליה דרב טורי זקב שפתיב באות ס"ב ועוד על פי איזה פללים שנאמרו בענין זה אלא דגם על פי פללין יש ליישב דב"ק פמוכ"ן: פלל ס"ה) פל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני היינו דוקא בפעלמא אבל בקדשים דבעינן שנה הפתיב לעכב אם לא שנה אמרינן אי עביד מהני פן פתיב הרב שער המלך בפירק א' מהלכות קרבן פסח בפשיטות ודחה על פי זה קושיות הרב פרי חדש בס' מינים חיים בפירק ו' מהלכות בכורות.

(על מה שפתיבו התוס' בפסחים ד' ס"ג בשם ריב"א דפסח ששחטו על חמץ פשר משום שלא שנה הפתיב לעכב דהא פל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני) דבקדשים לא אמרינן אי עביד לא מהני אלו תנורף דב"ק וכן פתיב בשמו הרב מלא הרועים במערכה זו אות י"א ושם באות י"ט פתיב הן אמת לפמ"ש באות י"ב בשם שער המלך וכו' לק"מ אף התוס' לא סברי הכין וכמ"ש בחידושי עכ"ל ולא גלי לן איזה מקום דברי התוס' בזה ואם פונתו לדברי התוס' בתמורה דף ד' ד"ה ורבא אמר שהקשו שוחט פסח על חמץ היא פסול ותירצו דבירושלמי יש קרא להכשיר ואם איתא דבקדשים פי לא שנה אי עביד מהני למה לי קרא להכשיר הפסח נראה ודאי דאין מזה הכרח שהרי לפי האמת בפסח שנה הפתיב לא תשחט על חמץ לא תנבח על חמץ ואי לאו דגלי קרא להכשיר הנה אמנא שנה הפתיב ופסול והשתא דגלי קרא להכשיר אמרינן דמאי דשנה הפתיב הוא לעבור בשני לאוין פמו שבאר פל זה בשער המלך שם ועיין במה שפתיבתי לעיל באות ט"ן (בד"ה גם מה שהקשה עוד): ועתה ראיתי בפסח מקנה אברהם במהדורא

בְּתָרָא בְּמַעֲרַכַת הַשִּׁי"ן אוֹת תַּל"ה (בד"ה וְחֻזָּה הַגּוֹיִת) שְׁפָתַב בְּעֵינָן זֶה בְּשֵׁם הָרַב חֲזַק נִתְּן וְנִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁבְּמָה שְׁפָתַבְתִּי בְּאִית ט"ן הַגְּ"ל פּוֹנְתִי לְדַעְתּוֹ הַעֲלִינָה וּלְפִי שְׁסַפֵּר יִקָּר הַזֶּה אֵינוֹ מְצוּי אֲעֲתִיק מֵהַ שְׁפָתַב בְּשֵׁמוֹ בְּמִקְנָה אֲבָרְהֵם וְנ"ל וְחֻזָּה הַגּוֹיִת בִּס' חֲזַק נִתְּן בְּלִיקוּטָיו לְפִסְחִים ד' רִי"ג שְׁפָתַב עַל דְּבָרֵי רִיב"א וְנ"ל זֶה אֵינוֹ דְּכֻלָּל הוּא דְּלֹא מוֹקְמִינָן לְלֹאנֵי יַתִּירֵי אֲלֵא הֵיכָא דְּלִיפָא לְמַדְרַשׁ אֲבָל הֵכָא דְּאִיפָא לְמַדְרַשׁ לֹא מוֹקְמִינָן לְלֹאנֵי יַתִּירֵי א"כ הֵכָא הֵא אִיפָא לְמַדְרַשׁ דְּשָׁנָה עָלְיוֹ הַפְּתוּב לְעַפְבּ וְהִנֵּה הַתּוֹס' בְּתַמּוּרָה ד"ד ב' ד"ה רְבָא אָמַר לֹא מִהֲנִי הִקְשׁוּ א"כ שׁוֹחֵט פֶּסַח עַל הַחֲמִץ לְפִסְחָל וּי"ל דְּבִירוּשְׁלַמִּי יֵשׁ קָרָא לְהַכְשִׁיר הִנֵּה יֵשׁ לְדַקְדָּק מֵאֵי מִקְשׁוֹ שׁוֹחֵט פֶּסַח עַל הַחֲמִץ לְפִסְחָל הֵא בְּקַדְשִׁים בְּעֵינָן שָׁנָה עָלְיוֹ הַפְּתוּב לְעַפְבּ וְאֵי לֹא שָׁנָה עָלְיוֹ לֹא הָוִי אֲלֵא לְמַצָּנָה וְא"כ מִהֵיכָא תִּיתִי לְפִסְחָל אֲלֵא ע"כ דְּקוֹשְׁיָתָם הוּא הֵכָא נִמְי שָׁנָה עָלְיוֹ הַפְּתוּב לְעַפְבּ וּלְכֹף קָא מִקְשׁוֹ שְׁפִיר וְתִירְצוּ דְּבִירוּשְׁלַמִּי יֵשׁ קָרָא לְהַכְשִׁיר וּבְהִכִּי עָלְיוֹ דְּבָרֵיהֶם פְּהוּגָן אֹמַר רִיב"א דְּהַפְּסַח כְּשֶׁר דְּהֵא לֹא שָׁנָה עָלְיוֹ הַפְּתוּב לְעַפְבּ ר"ל הֵא דְּשָׁנָה עָלְיוֹ הַפְּתוּב לֹא לְעַפְבּ הָוִי דְּהֵא יֵשׁ קָרָא לְהַכְשִׁיר אֲלֵא עַל פְּרָחִין הֵא דְּשָׁנָה עָלְיוֹ הַפְּתוּב לְטַפּוּנֵי בְּלֹאוֹ עכ"ל וְשׁוּב הִבִּיא שְׁגָם הָרַב שְׁעַר הַמְּלָךְ כְּתַב פְּדָבְרֵי הָרַב חֲזַק נִתְּן דְּבִקְדָשִׁים דְּבַעֲיָנָן שָׁנָה הַפְּתוּב לֹא אֲמַרִּינָן אֵי עֵבִיד לֹא מִהֲנִי: וְהָרַב מוֹהַר"ץ הִירָשׁ חִיּוֹת בְּהַגְהוּתּוֹ לְיוֹמָא ד' ל' ע"ב בְּמֵאֵי דְּאֲמַרִּינָן הֵתָם דְּכֹהֵן שְׁעֵבַד עֲבוּדָה עַד שְׁלֹא טָבַל שְׁחַרִּית פְּלִיגֵי בְּהַ בְּן זֹמָא וּר' יְהוּדָה לְבָן זֹמָא עוֹבֵר בְּעֵשֶׂה וּלר"י אֵינוֹ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְאֲמַרִּינָן דְּלְכוּלֵי עֲלֵמָא אֵינוֹ מְחַלֵּל עֲבוּדָה הַנּוֹקְשָׁה לוֹ דְּהֵא אֲמַרִּינָן דְּכַל מִלְתָּא דְּאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אֵי עֵבִיד לֹא מִהֲנִי (וְסוֹבֵר שְׁגָם בְּעֵשֶׂה הַדִּין כֹּן וְעֵינָן לְקַמְן בְּאוֹת ס"ט בְּעֵינָן זֶה).

וְתִירְצֵן דְּבִקְדָשִׁים דְּבַעֲיָנָן שָׁנָה הַפְּתוּב לְעַפְבּ אֵי עֵבִיד מִהֲנִי וְצִיָּין לְמָה שְׁפָתַבו הַתּוֹס' שְׁם בְּדָף כ"ט ע"א דְּעֵשֶׂה דְּהַשְׁלָמָה אֵינָה מְעַפְכַת בְּדִיעֲבַד וְתוֹס' פִּסְחִים ד' ס"ג הַגְּ"ל וְנוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיָנָא חֲלַק א"ח ס' קו"ל הִנֵּה מֵהַ שְׁצִיָּין לְדְבָרֵי הַתּוֹס' דְּפִסְחִים וְכּוֹנְתּוֹ שְׁמַפְנֵי זֶה כְּתַב רִיב"א דְּהַזְבַּח כְּשֶׁר מְשׁוּם שְׁלֹא שָׁנָה הַפְּתוּב מְשׁוּם דְּבִקְדָשִׁים לֹא אֲמַרִּינָן אֵי עֵבִיד לֹא מִהֲנִי כֹל שְׁלֹא שָׁנָה עָלְיוֹ הַפְּתוּב חִידוּשׁ הוּא שְׁלֹא זָכַר דְּבָרֵי הָרַב שְׁעַר הַמְּלָךְ הַנּוֹ"ל אֶף מֵהַ שְׁצִיָּין לְשׁו"ת נו"ב הַגְּ"ל כְּעַת לֹא יִדְעַתִּי כּוֹנְתּוֹ כִּי עֵינִיתִי שְׁם וְאֲגַב רִיב"א אֵי לֹא רִאִיתִי שְׁדַבֵּר מְזֵה אִם יֵשׁ לְחַלֵּק בְּמִלְתָּא דְּאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד בֵּין חוֹלִין לְקַדְשִׁים: וְנִרְאֵה דְּלֹא מִפְּנֵי קוֹשְׁיַת הָרַב מוֹהַרצַה"ח הַגְּ"ל נִהְיָה מְוַכְרַחִים לְחַלֵּק בְּזֵה בֵּין חוֹלִין לְקַדְשִׁים שְׁהָרִי לְקוֹשְׁיָא זֹו לֹא נִנְעָלוּ שְׁעָרֵי תִירוּצִים עַל פִּי שְׁאָר חִילוּקִים שְׁנֵאֲמָרוּ בְּכָלֵל זֶה דְּלִהְסוּבְרִים דְּכָל דְּבָר שְׁאֲפָשֶׁר לְעֵשׂוֹתוֹ בְּהִיתַר אֶף אִם עֲשָׂהוּ בְּאִיסוּר אֵי עֵבִיד מִהֲנִי עֵינָן לְעִיל בְּאוֹת ס"א מֵהַ שְׁרַשְׁמַתִּי בְּזֵה בִּס"ד הָרִי הֵכָא נִמְי אֲפָשֶׁר לְעֵשׂוֹת הַעֲבוּדָה בְּהִיתַר אַחַר טְבִילַת שְׁחַרִּית וְכֹן לְהַסוּבְרִים דְּדוֹקָא בְּדָבָר שְׁאֲסוּר מְצַד עֲצֻמוֹ הוּא דְּאֲמַרִּינָן אֵי עֵבִיד לֹא מִהֲנִי אֲבָל לֹא בְּמָה שְׁדַבֵּר אַחַר גּוֹרֵם לוֹ וְכִמוֹ שְׁרַשְׁמַתִּי בִּס"ד בְּאוֹת ס"ב הֵכָא נִמְי אֵין הָאִיסוּר מְצַד הַעֲבוּדָה עֲצֻמָּה אֲלֵא מְצַד חֲסָרוֹן הַטְּבִילָה בְּשְׁחַרִּית וְכֹן לְהַסוּבְרִים דְּדוֹקָא בְּדָבָר שְׁאֵם נֹאמַר לֹא מִהֲנִי יְתוּקָן הָאִיסוּר הוּא דְּאֲמַרִּינָן אֵי עֵבִיד לֹא מִהֲנִי וְכִמוֹ שְׁרַשְׁמַתִּי בִּס"ד בְּאוֹת ט"ן הֵכָא נִמְי אִיסוּרָא דְּעֵבַד עֲבוּדָה בְּלֹא טְבִילָה לֹא יְתוּקָן בְּמָה שְׁנֵאֲמַר אֵי עֵבִיד לֹא מִהֲנִי וּמְשׁוּם הִכִּי לְכוּלֵי עֲלֵמָא לֹא מְחַלֵּל עֲבוּדָה וְיִתְכּוֹן שְׁזוֹ הִיָּתָה כּוֹנְתַת מוֹהַרצַה"ח בְּצִיָּוָנוּ עֵינָן בְּשׁו"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה הַגְּ"ל שְׁשֵׁם הוּבָא כְּלָל זֶה וְשִׁישׁ חוֹלְקִים עִי"ש: גַּם הָרַב חֲזִי אָדָם בְּקוֹנְטְרִיס נְשַׁמַּת אָדָם כְּלָל ג' ס' ו' (בד"ה וְרִאִיתִי

שם) פתב בפשיטות דבקדשים דבעינו שנה הפתוב לעכב אי עביד מהני ולא תמצא בסוגיא דתמורה אי עביד מהני שום קושיא דאין ראיה פלל לשאר מצות דבשאר מצות י"ל אי עביד לא מהני ואף דבתשובת מוהרי"ט סי' ס"ט מביא ראיה אמלתא דאי עביד משוחט פסח על חמץ צ"ע וכו' עי"ש וקרב אהל יעקב בדרף נ"ו ע"ב (בד"ה ולפי) הביא דברי הרב פר"ח שדחה דברי ריב"א שבתוס' פסחים ה"ל מפת הפלל דכל דאמר רחמנא לא תעביד וכו' ותמה על דבריו דשאני קדשים דבעינו שנה הפתוב והרבה להביא חבילות ראיות מהש"ס והתוס' דבקדשים בעינו שנה הפתוב וכו' ועיין בנודע ביהודה תניינא בחלק יו"ד סי' ט' (בד"ה ואמנם): אף הרב תפארת ישראל בפרק תמיד נשחט משנה ד' (אמתניתין דפסח ששחטו על החמץ) הביא דברי ריב"א שבתוס' ה"ל ותמה על זה על פי מאי דמשמע ליה מסברא דלא אמרו דבקדשים בעינו שנה הפתוב לעכב אלא בדבר שהוא מצנת עשה אבל בלא תעשה פי היכי דבכל איסורין אי עביד לא מהני הכי נמי בקדשים עי"ש ויש לו רב תנא דמסייע ליה בסברא זו מר ניהו הריטב"א שהביא דבריו הרב שער המלך בפ"א מהלכות קרבן פסח ה"ל שפתב פן דבלאו לא בעינו שנה הפתוב בקדשים אמנם הרב שער המלך תמה עליו והניח דבריו בצ"ע עי"ש ובגוף דברי הרב שעה"מ שפתב דבקדשים לא אמרינו אי עביד לא מהני משום דבעינו שנה הפתוב לעכב ראיתי להרב מנחה טהורה בסוגיא דמנחות ד' ב"ן ע"ב שפתב על דבריו וז"ל ונוראות נפלאותי על רוב בקיאותו ורוחב בינתו איה לא עיין בעיקר פלוגתא דאבני ורבא דמקשי הש"ס מתמורה ומקדיש בעלי מומין למזבח ומקדיש תמימים לבדק הבית לרבא ודחיק הש"ס לתרוצי ומאי קושיא הרי בקדשים מודה רבא דמהני כל שלא שנה הפתוב עי"ש (בדרף ע"ז ע"ג מדפי הספר) ובהורמנוותיה דמר הפלאה זו איני יודע מה היא ועד שיתפלא על הרב שעה"מ הנה לו להגדיל תמיהתו איה נעלמה סוגיא זו מרבותינו בעלי התוס' שהביאו דברי ריב"א דמשום שלא שנה הפתוב הפסח פשר דמבואר שדעת ריב"א והתוס' שתקו ליה היא דמשום דלא שנה הפתוב לא אמרינו אי עביד לא מהני דאם פן מאי מקשינו מתמורה ומקדיש תמימים ומקדיש בעלי מומים וכו' ואם על רב גדול האחרון גספול הלחץ לומר שנעלם ממנו סוגיא בדוקתא אבל על רבותינו הראשונים דכולי תלמודא כמאן דמנח בכיסתיהו דמי חלילה לומר שנעלם מעיני העדה סוגיא ערוכה אמנם לדעתי העניה לפי חסרון בקיאותי בש"ס ובדברי הראשונים לדידי חזי לי דלא אמרו דבקדשים בעינו שנה הפתוב לעכב אלא בגוף מעשה הקרבנות שחיטה והקטרה וכינצא וזה לא נמצא בסוגיא דתמורה פלל.

וכן פתב הרב נשמת אדם ה"ל לא תמצא בתמורה שום קושיא מקרבנות וכו' וכוננתו שלא נמצא מענייני עבודה ומעשה הקרבנות ועל דברי הריטב"א עיין חתם סופר א"ח סי' קכ"ד שואל ומשיב במהדורא קמא ח"ב סי' מ"ב ספר המקנה החדש (להגאבד"ק חאלאש) בדרף כ"ו ד"ה פסחים: עתה השגתי ספר נחמד לב שומע לדידי הרה"ג חיים הפהן אבד"ק טראבלוס יצ"ו וראיתי במערכה זו אות כ"א שהביא דברי הרב שעה"מ ה"ל וכתב שהרבנים מתן בסתר בחידושיהו לתמורה ולימודי ה' לימוד פ"ג המה ראו פן תמהו דאם בדבריו מאי פריף בתמורה ממקדיש תמימים ומקדיש בעלי מומין ומתמורה וחרמים ובכור וכתב לדחות ראיה משעה"מ מההיא דמנחות ד' ב"ן ואימא לא תאפה חמץ למיקם בלאו ואיפסולי לא מיפסיל (אשר מזה תמה על סברת הריטב"א דבלאו לא

בְּעֵינֵינוּ שָׁנָה) וְהִיזָה בְּהַנִּיחַ דַּעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי אַבְיִי וְרָבָא אֱלָא הִיכָא שְׁהַמְעַשָּׂה שְׁעַשָּׂה אֵינוּ פּוֹעֵל מוּחָשׁ הַנִּיכָר אַחַר שְׁנַעְשָׂה הָאִסּוּר כְּגוֹן אֲנָסִי שְׁגִירֵשׁ שְׁאֵחַר מַעְשָׂה הָאִסּוּר לֹא נִשְׁאֵר שׁוּם מַעְשָׂה הַנִּיכָר וּבְאֵילוֹ לֹא עָשָׂה שׁוּם מַעְשָׂה אֲבָל בְּאִסּוּר הַנַּעֲשָׂה וְהָרִי הוּא לְפָנֵינוּ בְּחוּשׁ הָרְאוּת אַחַר מַעְשָׂה הָאִסּוּר כְּגוֹן שְׁקִרְעַ כְּנָף הַמְעִיל וְכִיּוֹצֵא פְּשִׁיטָא דְלֹא שְׁיִיף בְּזָה לֹמֵר דְלֹא מְהַנִּי וְעֵינֵינוּ יָד אֱלֵיהּ ד' ק"א א' וְהֵיכָא דְמִנְחוֹת נָמִי פּוֹעֵל מְוֹרָגֵשׁ אַחַר הַמַּעְשָׂה וְכֵן שׁוֹחֵט פֶּסַח עַל הַחֶמֶץ הוּא פּוֹעֵל מוּחָשׁ וְלָכֵן כְּתוּב הַתּוֹסֵ' דְכָשָׁר מִשׁוּם שְׁלֹא שָׁנָה דָּאִם שָׁנָה אַף שֶׁהוּא פּוֹעֵל מוּחָשׁ פֶּסוּל וְהָאֲרִיף לִיְיָשֵׁב בְּזָה כְּמָה קְוִשׁוֹת וְאֵינִי יָכוֹל כָּעֵת לְהַתִּיּוֹשֵׁב בַּדב"ק.

גַּם מָה שְׁכַתְבִּי שֶׁהִיזָה נִרְאָה לְדַעַתִּי הַעֲנִיָּה דְלֹא אָמְרוּ דְבִקְדוּשִׁים בְּעֵינֵינוּ שָׁנָה הַפְּתוּב אֱלָא בְּגוּף מַעְשָׂה הַקְּרִבּוֹת כְּשִׁחִיטָה וְכִיּוֹצֵא רְאִיתִי שֶׁם בְּמַעְרַכַת הַשִּׁי"ן אוֹת ז' שְׁכַתְבַּת בְּשֵׁם ס' רָנָה וְיִשׁוּעָה בְּקוֹנְטְרִיס אֶלְפִי שְׁלֵמָה דְשָׁנָה הַפְּתוּב לַעֲכָב הַיִּינוּ דְוָקָא בְּמִידֵי דְצוֹרְךָ הַקְּרִבָּה מְשִׁחִיטָה וְאֵילָף אֲבָל בְּמִידֵי דְקוֹדֵם שְׁחִיטָה לֹא בְּעֵינֵינוּ שָׁנָה לַעֲכָב וְכַתְּבַת דְלִיתָא לְדַבְּרֵינוּ כְּדְמוּכַח מְדַבְּרֵי הַתּוֹסֵ' בְּפִסְחִים ד' י"א ד"ה קוֹצְרִין וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּשַׁבּוּעוֹת ד' י"ג ע"ב יָכוֹל לֹא יָבִיא וְאִם הִבִּיא כְּשֶׁר ת"ל אֲשֶׁר לוֹ שָׁנָה הַפְּתוּב וְכו' הָרִי דְגַם בְּעִיקָר הַהַקְּדוּשׁ אִיתָהּ לְהֵאֵי פְּלִלָּא: פְּלִלָּא ס"ו) כֹּל מִקְלָתָא דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד לֹא אָמְרִינוּ דְאֵי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי אֱלָא בְּמִידֵי דְבְּעֵי עֲשִׂיהָ שְׁאֵילוֹ נַעֲשָׂה מְמִילָא אֵינוּ מוֹעִיל אֲבָל דְבָר שְׁאֵם נַעֲשָׂה מְמִילָא מוֹעִיל כְּמוֹ צוּרֵם אֲזַן בְּכוֹר דָּאִם נִצְרָם מְמִילָא הוּי מוּם בְּזָה אֵי עֲבִיד מְהַנִּי לְכוּלֵי עֲלָמָא כֵּן כְּתוּב הַתּוֹסֵ' בְּסוּגִיא דְתַמּוּרָה בַּד"ה רָבָא אָמַר וְכֵמוֹ שְׁכַתְבַּת בְּשֵׁמֶם הָרַב מְלֹא הָרוּעִים בְּמַעְרַכָּה זֹאת יו"ד וְעֵינֵינוּ לְהָרַב מוֹהַר"ץ הִירֵשׁ חֵיוֹת בְּהַגְהוּתֵינוּ לְגִטִּין דָּף י"ב ע"א עַל דְבַרֵי הַתּוֹסֵ' ד"ה אֱלָא מָה שְׁכַתְבַּת עַל דְבַרֵי הָרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה בַּאֲהַע"ז ס' קי"א (בְּעֵינֵינוּ אֵין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבִירָה אִם בְּטַל הַשְּׁלִיחוֹת וְכו') עַל פִּי דְבַרֵי הַתּוֹסֵ' דְתַמּוּרָה הִלְלוּ וְלִפִּי הַנִּרְאָה פְּלִלָּא זֶה נֶעְלַם מִהָרַב תַּפְאָרַת יִשְׂרָאֵל שְׁהַקְשָׁה בְּחִידוּשֵׁיוֹ שְׁבַסוּף פְּרָק ג' דְסוּפָה אֲמַאי דְתַנּוּ וְאִם מִיַּעֲטוּן כְּשֶׁר דְאֲמַאי לֹא נִימָא אֵי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי וְלִפִּי דְבַרֵי הַתּוֹסֵ' הִלְלוּ נִיחָא דְכִינוּן דָּאִם נִשְׁרוּ מְאֵלֵיהֶן כְּשֶׁר פִּי מִיַּעֲטוּן בְּיוֹם טוֹב לֹא אָמְרִינוּ דְלֹא מְהַנִּי וְכֵן כְּתַב הָרַב מְלֹא הָרוּעִים בָּאוֹת י"ז וְעֵינֵינוּ בַּס' זְפָרוּן צְבִי מְנַחֵם ס' כ"ב ד"ה וְהִנֵּה וּבִסִּי כ"ג ד' כ"א קְרוֹב לְסוּפוֹ שְׁקו"ט בְּדַבְּרֵי הַתּוֹסֵ' וּבַס' הַמְקַנָּה הַחֲדָשׁ (לְהַגְאֵבֵד"ק חֲאֵלְלָאֵשׁ) פְּלִלָּא כ"ד ד' כ"ז אוֹת ז' הִבִּיא דְבַרֵי הַתּוֹסֵ' וְכַתְּבַת וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּין בְּתַפְאָרַת יִשְׂרָאֵל סוּפָה פ"ב וְאִם מִיַּעֲטוּן כְּשֶׁר הַקְשָׁה רַעֲק"א דְקִי"ל כְּרָבָא אֵי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי עכ"ל: וְדַע שְׁנַחֲלִקוּ רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים אִם עַל פִּי פְּלִלָּא זֶה יֵשׁ לֹמֵר דְבְּשִׁחִיטָה לֹא אָמְרִינוּ אֵי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי דְהָרַב שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בַּס' יָד שׁוֹאֵל בַּס' ר"ל סְעִיף קָטָן ג' כְּתַב שְׁנַשְׂאֵל בְּמָה שְׁהַקְשׁוּ הַקְּדוּמוֹנִים בְּשׁוֹחֵט בְּשִׁבְתָּ אֲמַאי שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה וְלֹא אָמְרִינוּ אֵי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי וּמַאי קוֹשִׁיא הָרִי פִּינוּ דְלֹא בְּעֵי פְּנֵי לְשִׁחִיטָה הוּי כְּשִׁחִיטָה מְאֵלֵיהּ וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵ' דְצוּרֵם אֲזַן בְּבָכוֹר פִּינוּ דָּאִם נַעֲשָׂה מְמִילָא כְּשֶׁר לֹא אָמְרִינוּ בִּיהּ אֵי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי וְהַשִּׁיב דְלֹא דְמִי לְצוּרֵם אֲזַן בְּכוֹר דְהֵתֵם אִם נִצְרָם מְמִילָא בְּלִי מַעְשָׂה אָדָם הִיזָה מוֹתֵר לְכָף אָמְרִינוּ דַּל מְהָכָא מַעְשָׂה אָדָם הוּי כְּאֵילוֹ נַעֲשָׂה מְאֵלֵיהּ אֲבָל בְּשִׁחִיטָה נְהִי דְלֹא בְּעֵינֵינוּ פְּנֵי לְשִׁחִיטָה עַל כָּל פְּנִים כֹּל דְלֹא הִיזָה בְּהַ פַּח גְּבָרָא פְּסִילוֹ לְכָף אִם נָפְלוּ מַעֲצָמֵן פְּסוּלִים כְּדָאֲמְרִינוּ בְּחוֹלִין ד' ל"ד וּבִי"ד ס' ג' אִם כֵּן כֹּל דְאָמְרִינוּ דְלֹא מְהַנִּי פִּינוּ דְעֵבֵר אֲמִימָרָא דְרַחֲמָנָא לֹא מְהַנִּי מַעֲשָׂיו וְהוּי כְּמַתָּה מְאֵלֵיהּ וְלֹא חָלוּ בְּהַ יָדִים וְלֹא נִשְׁחַטָּה עַל יָדֵי פַח גְּבָרָא ע"כ

תוד"ק וכיונה דעתו בזה לדעת הרב מוהרש"ל בשו"ת נודע ביהודה בתניינא בחלק א"ח סי' קל"ו (בד"ה אמן) שאחר שהביא פלל זה שחדשו התוס' דבדבר שאילו נעשה ממילא וכו' פתב ועל זה שפיר קשה משוחט בשבת למה שחיתתו פשרה להתיר באכילה הלא אם נחתכו הסימנים מעצמם הוי פמתה מאליה ולא חשיב שחיתה פלל ואי נימא אי עביד לא מהני בטל מעשה השחיתה והוי פנהרגה ולא ליהוי שחיתה עכ"ל.

גם הרב חתן סופר בד' קמ"ה אות י"ד אחר שהביא דברי התוס' הקלו פתב ודע שאין ליישב בזה הקושיא משוחט בשבת ומכל שחיתת חולין דלא בעי פונה דאפילו נשחט ממילא פשר דלא בעי פונה לשחיתת חולין דזה אינו דנהי דכונת שחיתה לא בעי אבל כונת חתיכה בעי ונפל ספין ממילא פסול וכן פתב הבית מאיר בתשובותיו סי' ד' וכן מה שהקשה הש"ך בח"מ סי' ר"ח מבבא קמא ד' ע' ע"ב גבי זרוק גניבותיה לתצרי ותקנה לי תצרי נימא אי עביד לא מהני אין לתרץ על פי פלל זה לומר פיון דתציר קונה ממילא לא שייך אי עביד לא מהני דזה טעות דקנין תציר לקונה הוא מצד ידו או שלוחו וזכין לו אפילו שלא מדעתו והוי כאילו עשה קנין אבל קנין ממילא לא משפחת לה עכ"ל: אמנם הרב בית שלמה ביו"ד סי' ו' פתב דמה שפתבו התוס' בצורם און בכור דמשום דאם נעשה ממילא שרי לא אמרינן אי עביד לא מהני לאו דוקא אלא אף אי בעינן על כל פנים שיהיה על ידי מעשה אדם מכל מקום פל דלא בעינן פונה לא אמרינן אי עביד לא מהני וכן פתב בשו"ת יד אפרים יו"ד סי' ט"ל ואם פן בשחיתה לא שייך אי עביד לא מהני פיון דקמא לו דלא בעינן פונה לשחיתה דדוקא במידי דבעינן צירוף פונת העושה הוא דאמרינן אי עביד לא מהני מה שאין פן בשחיתה ואין מקום לקושית האחרונים משוחט בשבת ושחויטי חוץ ואותו ואת בנו עכ"ל: פלל ס"ז) פל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הוא הדין דכל מלתא דאמר רחמנא עביד הכי ולא עביד הכי אלא בענין אחר לאבני מהני ולרבא לא מהני פיון דלא עביד פדאמר רחמנא חזון נחום לקדשים ד' קל"א א' לדעת הר"ש וכן פתב הבית חדש בא"ח סוף סי' קפ"ז שפל מה שחייב אדם לקיים מן התורה עיפובא אית בה ולא יצא ידי חובתו אם לא קיים פתקונו ולפי זה קשה מה שפסק בש"ע יו"ד סי' קכ"א גבי טבילת פלים דאם הטבילין ואחר פה הגעילין מותרין אמאי מותרין הרי שינה מסדר הפתוב בתורה וכן קשה דבקיודושין ד' ס"ב א' מוכח דאי לאו קרא יתירה דואם לא יתחטא הנה מקום לומר דאי עבד הנאה פחד מנייהו עבד ואמאי הא פיון דכתיב קרא הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי עיפובא אית בה ועיין תוס' גטין ד' ג' סוף ע"ב פרח מטה אהרן חלק ב' סי' פ"א עכ"ל הרב יד מלאכי בכללי הדינים סי' שמ"ד והרב מקנה אברהם בסי' קמ"ז הביא פללא דרב חזון נחום הנ"ל וכתב שיש ראיה לזה מדפרכינן בתמורה לרבא דאמר לא מהני והרי תורם מן הרעה על היפה דרחמנא אמר מכל חלב ירים ממנו חלבו אין גירועין לא ותנו התורם מהרעה על היפה תרומתו תרומה ואי במלתא דאמר רחמנא עביד מודה רבא דאי לא עביד הכי מהני מאי פריה מתורם מרעה על היפה אלא ודאי דלרבא גם בכי האי גוונא אי עביד לא מהני והנה אין ס' חזון נחום מצוי אצלי לראות תנא היכא קאי ולילא דברי הרב מקנה אברהם הנה נראה לי דבמידי דאיכא לאו הפא מכלל עשה לא הוצרך הרב חזון להשמענו דאי עביד לא מהני דכיון דאיכא איסור עשה פשיטא דלענין זה חשיב פלאו ועבר אמירא דרחמנא מיקרי ולא הוצרך הרב חזון לחדש פלל זה אלא במידי דלא פתיב בהוא עניינא לאו

הבא מכלל עשה כלל רק אופן עשיית הדבר פתיב בתורה והוא עשהו בענין אחר ואין בדבר משום לאו הבא מכלל עשה בזה חידוש הרב דכינון דאמר רחמנא עביד הכי ואיהו עביד באנפא אחריןא אי עביד לא מהני ואין לזה ראיה מתורם מרעה על היפה דשאני התם דאיכא איסור עשה מלאו הבא מכלל עשה ונחשיב שפיר עבר אמיקרא דרחמנא והכי דייקא לישנא דש"ס חלבו אין גירועין לא וכו' פלומר דכינון דאיכא למקישמע מגיה דגירועין לא הנה ליה פמלתא דאמר רחמנא לא תעביד ולרבא הנה לן למימר דאי עביד לא מהני: ועל מה שהקשה הרב יד מלאכי מטבילת פלים פתב הרב מקנה אברהם שם דמה שפתב מרן מגעילן ואחר כף מטבילן זו היא דעת הרשב"א ששהביא הטור משום דהוי פטובל ושרץ בידו ונראה דלא הוי מן התורה אמנם ר"י והרא"ש והטור סוברים דיכול להטבילן תחלה ואם פן נאמר דעד כאן לא אמרינו אי עביד לא מהני אלא במידי דלכולי עלמא צריף להיות כף דבפלוגתא לא קאמר ועוד דטבילת פלים לדעת מרן היא מדרבנן וברבנן אפשר דאי עביד מהני אלו דברי הרב ונראה שפונתו לומר דנדאי לדעת הרשב"א שסובר מגעילן ואחר כף מטבילן אם הטבילן ושוב הגעילן לא מהני אלא דמרן פתב פן (דאם הטביל ואחר כף הגעיל מותרין) דרף פשר ונהכרע דכינון דאיכא דעת פוסקים דארף לכתחלה יכול להטביל ואחר כף להגעיל מיסתנין להחמיר לכתחלה להגעיל תחלה ואחר כף להטביל אבל בדיעבד אם הטביל תחלה ואחר כף הגעיל מהני פן נראה פונתו: אמנם לפי הנראה לא ראה הרב בגוף דברי הרשב"א בזה שפתורת הבית בבית רביעי ריש שער רביעי אחר שהביא הברייתא דמגעילן ומטבילן וכו' וכתב בשם הירושלמי דטבילה זו היא משום שיצא מיד המוכר ונקנס לקדושת ישראל סיים וז"ל ומינה שמדיח ומגעיל ומלבן ואח"כ מטביל דכל שלא הונוקשו מאיסור שפיקו היאך נכנסין בקדושתו של ישראל והילכף אין טבילה עולה להן אלא טבילה שלאחר הכשר איסורין והכין נמי משמע מפשט דברייתא דהא בכולהו נקט טבילה באחרונה וכן פתב הראב"ד דלכתחלה צריף לעשות הכשר דקרא נמי הכי משמע דכתב תעבירו באש דהיינו ליבון ואח"כ נטהר דהוי טבילה דמניה ילפינו לה התם בגמ' אבל הוא ז"ל פתב דאי אפיף דאיבע' לית לן בה דעיפובא לא פתיב עכ"ל מתבאר מלשון זה שדעת הראב"ד מעיקר הדין פן הוא שצריף להגעיל ואחר כף להטביל דהכי משמע מקרא ומברייתא ובכל זאת סובר דהיינו דוקא לכתחלה משום דעיפובא לא פתיב ומשמע דגם הרשב"א מודה לדעת הראב"ד דבדיעבד אי אפיף לית לן בה מדשתיק ליה וכן פתב הרב פנסת הגדולה שם בהגהות הטור אות ז"ך ומפני זה פתב דגירסת הפרישה בדברי הטור (רשב"ם ולא הרשב"א) היא נכונה דמדכתב הטור בשמו דהוי פטובל ושרץ בידו משמע דארף בדיעבד לא מהני ואילו הרשב"א פתב בתוה"ב בשם הראב"ד דבדיעבד לית לן בה ונראה שסובר הרב פנסת הגדולה דארף שכתב הרשב"א בתחלה אין טבילה עולה להן אלא טבילה שאחר ההכשר ומשמע שארף בדיעבד לא מהני מידי מכל מקום פשהביא דברי הראב"ד ושתיק ליה גילה דעתו דהדר ביה ואם שלדעתי העניה אין מזה הכרח כל כף ואפשר להבין ממטבע לשונו הנז"ל שלא חזר מסברתו דגם בדיעבד לא מהני מכל מקום ארף אם נאמר שלא פדברי הרב כנה"ג הא מיהא דעת הראב"ד ודאי פן היא דמעיקר הדין צריף לכתחלה קרא פדכתיב הגעלה ואחר כף טבילה אלא דמשום דלא פתיב עיפובא שמעין דמותרין בדיעבד ועליו תסוב קושית הרב יד מלאכי דנימא דאי לא עביד פדאמר רחמנא

עבד לא מהני גם מה שפכת הרב מקנה אברהם בדעת מרן דטבילת פלים אינה אלא מדרבנן מתוך מה שפכתתי לעיל במערכת הטי"ת אות ב' מתבאר דאינו פשוט לומר פן בדעת מרן ומה שפכת דבדרבנן אי עבד מהני פן דעת שלמים וכן רבים אמנם יש חולקים כמו שרשמי במערכה זו אות ה"ן בס"ד עי"ש: ומה שהקשה הרב יד מלאכי מסוגיא דקידושין ד' ס"ב ע"א סוגיא דהתם הכי איתא דפרכינן התם לר' חנינא פן גמליאל דסבר דלא בעינן תנאי פפול דמפלל לאו אתה שומע הו למאי איצטריף קרא למימר הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם לא יתחטא וכו' לא יטהר מממשמע שפאמר הוא יתחטא וכו' שמעין דאם לא יתחטא לא יטהר ומשנינן סלקא דעתך אמינא מצות הנאה בשלישי ובשביעי והיכא דעבד בחד מנייהו עבד אלמא דאי לא קרא יתירה לא הוה אמרינן דהוא לעיכובא ולזה השיב הרב מקנ"א ונ"ל עיין מ"ש רש"י שם בקידושין דלכאורה נרגש מזה ותיירץ במ"ש בד"ה סד"א מצות הנאה בשלישי ובשביעי ואי עבד בחד וכו' דרישא דקרא לאו בלישנא דתנאה פתוב דלא פתיב אם יתחטא בו למישמע מניה הא אם לא יתחטא לא יטהר אלא הוא יתחטא בו ואיכא למימר לשון ציווי בעלמא הוא עכ"ל ובעניויתי לא זכיתי להבין איך תתיישב קושית הרב יד מלאכי בדברי רש"י הללו ונהלא מדברי רש"י משמע דכל דלא פתיב בלשון תנאי אלא בלשון ציווי אמרינן מסתמא דאינו לעפב וקשה קושית הרב יד מלאכי דאף אם אינו אלא לשון ציווי פיון דאמר רחמנא עבד ולא עבד מעכב.

אמנם לדידי קשה על הרב יד מלאכי שפראה שלא שלטו עיני קדשו בדברי התוס' שם שהקשו היכי אמרינן דבשלמא לר' מאיר דבעי תנאי פפול ניחא דאיצטריף ואם לא יתחטא וכו' ונהלא בכמה מקומות פתיב ורחץ במים וטהר ולא הוצרך לומר אם לא רחץ לא יטהר ותיירצו דלא דמי דהתם מילתא דפשיטא פיון דמצוה היא שצוה הקב"ה אם לא עשה לא יצא אבל הכא משמע קצת שהוא לשון תנאי פאילו פתב אם יתחטא בו וכו' הנה מתבאר מדבריהם דכי פתיב בלשון ציווי פשיטא לן שהוא לעפב: ואני אמרתי בפפשי בספרן של צדיקים ומצאתי למרן חיד"א בס' יעיר און במערכת הדל"ת אות ט' שתמה על הרב יד מלאכי מדברי התוס' בקידושין הנ"ל עי"ש ומההיא דטבילת פלים פתב ליישב פמה שפכתו התוס' במנחות ד' ל"ח סוף ע"א דלית לן למימר דאסדר לבד יקפיד הפתוב לעפב דאף אי פתיב עיכובא לא קאי אלא אחסרון מעשה לא על הסדר וכפי זה ניחא דאף דליכא לפלוגי בין לכתחלה לדיעבד היינו דוקא בחסרון הדבר אבל על הסדר אין לנו לומר דיקפיד עכ"ל ולפום ריהטא קשה דאם פן מאי פרכינן בסוגיא דתמורה לרבא דאמר לא מהני נהרי מקדים תרומה לביפורים דכתיב מלאתך ודמעך לא תאחר ותנן אם הקדים תרומה לביפורים יצא נימא דכי אמר רבא דבמלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עבד לא מהני וכן במלתא דאמר רחמנא עבד אי לא עבד לא מהני אינו אלא בגוף המעשה אבל בסדר העשה גם רבא מודה דלא אמרינן אי עבד לא מהני ונראה ליישב דלא אמרינן דאסדר לא יקפיד הפתוב לעפב אלא מסתמא דאף דכתיב בההוא עניינא פכה עיכובא מסתמא אין לן למישדי עיכובא אגוף המעשה ולא אסדר אבל אם גילה הפתוב דעיכובא קאי אסדרא פשיטא דמעכב דהיכא דגלי שאני ואם פן הכא נמי דכתיב בהדיא מלאתך ודמעך לא תאחר אי סבירא לן בעלמא מלתא דאמר רחמנא לא תעביד הוא לעיכובא אם פן הרי זה חשוב פאילו גלי קרא דסדרא מעפבא דאי הוה פתיב מלאתך

וּדְמַעַד תַּתֵּן אֶף דַּהֲוָה מִשְׁמַע שְׁיִתֵּן פְּסֻדוֹ וְאֶף אִי הָוָה כְּתִיב בְּהֵאֵי עֲנִינָא לִישְׁנָא דְעֵיפּוּבָא
לֹא הָוָה אֲמַרִּינוּ דְקָאֵי עֵיפּוּבָא אֲסַדְרָא רַק אֲגוּף הַמְעַשָּׂה אֲבָל פִּינוּ דְגַלִּי קָרָא אֲסַדְרָא
וְאָמַר לֹא תֵאֱחָר וּמִלְתָּא דְאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד הָוֵי עֵיפּוּבָא אֲמַאי אִם הֶקְדִּים תְּרוּמָה
לְבִיפּוּרִים יֵצֵא: וְעַל פִּי סְבָרָא זֹו דְמִסְתַּמָּא לֹא אֲמַרִּינוּ דְכְתִיב קָרָא לְעֵיפּוּבָא אֲסַדְרָא זֹוּלַת
הֵיכָא דְגַלִּי בְּהֵדִיָּא נִרְאָה דְאֶפְשָׁר לְיִישָׁב מַה שְׁפַתְב הַרְשָׁב"א בְּרִיש פֶּרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר
הֵבִיא דְבָרָיו מִן הַב"י בַּא"ח ס' רפ"ו שְׁנִרְאָה מִדְבָּרֵי הַתּוֹס' שְׂאִם הֶקְדִּים תְּפִלַּת מוֹסָף
לְשַׁל שַׁחֲרִית יֵצֵא וְכַתֵּב הָרַב מְעַדְנֵי יוֹם טוֹב בְּרִיש פֶּרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר (אוֹת ד') שְׁסוּבֵר
דְּלֹא אֲתָא קָרָא לְהֶקְדִּים נְסֻכִין לְמוֹסָפִין אֲלֵא לְכַתְחֵלָה וְכו' וְקָשִׁיא לִי דְמָנָא לֹן דְאִיזְטָרִיף
קָרָא אֲלַכְתְּחֵלָה וְתִיקְשִׁי לֹן דְהָא כְּבָר כְּתִיב בְּבִקְרָא גַבִּי נְסֻכִים דִּילְמָא פִּי מִצְרִיף קָרָא וְלֹא
סָגִי לִיה בְּבִקְרָא דְכְתִיב גַבִּי נְסֻכִים מְשׁוּם דְאֲתִי לְמִילָף דְאֶף בְּדִיעֵבַד לֹא יֵצֵא וְהַשְׁתָּא
תְּרִי קָרָאֵי צְרִיכֵי חַד לְכַתְחֵלָה וְחַד לְדִיעֵבַד עַכ"ל וְלֹא תִירָץ פְּלוּם וּלְפִי דְבָרֵי הַתּוֹס'
דְּמִנְחֹת הַג"ל דְאֶף אִי כְתִיב בְּקָרָא עֵיפּוּבָא לֹא מְסַתְּבֵר לֹמַר דְעֵיפּוּבָא קָאֵי אֲסַדְרָא
דְאֲסַדְרָא לֹא יִקְפִיד הַפְּתוּב גִּיחָא דְמְשׁוּם הָכִי לֹא אֲמַרִּינוּ דְתְרִי קָרָאֵי אִיזְטָרִיכוּ לְמִימַר
דְּמַעֲכַב הַסְדֵר אֶפְּלוּ בְּדִיעֵבַד: נַחְזוֹר לְעִיקָר פְּלִין אִם בְּמִידֵי דְאֲמָרָה תּוֹרָה עֵבִיד וְלֹא
עֵבִיד אִי מְהֵנִי שְׁנִרְאָה קֶצֶת שְׂאִין דַּעַת הָרַב יֵד מְלֶאכִי נֹחַה בְּכָלֵל זֶה הֵנָּה מְצִאתִי בְּשׁו"ת
תְּפִאֲרַת יוֹסֵף בְּחֵלֶק א"ח ס' י"ד ד' י"ג ע"ג (בד"ה עוֹד) עַל מַה שְׁנִשְׂאֵל בְּרֵאשִׁית שְׁנִשְׂבַּע
לִיתֵן פְּדִיוֹן בְּנוֹ הַבְּכוֹר לְכַהֵן פְּלוּנֵי וְעֵבֵר וּנְתַנּוּ לְכַהֵן אַחַר בְּנוֹ פְּדוּי וְהַשִּׁיב דְּבָנוּ פְּדוּי וְכו'
וְאַחַד מִהַטְעָמִים הוּא מְשׁוּם דְדוֹקָא בְּמִלְתָּא דְאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד הוּא דְלֹא מְהֵנִי אֲבָל
בְּדִאֲמַר עֵבִיד וְלֹא עֵבִיד לֹא אֲמַרִּינוּ דְלֹא מְהֵנִי וְהֶאָרִיף קֶצֶת בְּזָה עִי"ש וְיֹמַר בְּרִיָּה שְׂמ
בְּס"ג בְּהַגְהַת פְּלִיל תְּפִאֲרַת אוֹת א' מִקְסָתְמִיף וְאֲזִיל בְּתַרְיָה דְרַב מַר אֲבִיו וּמִיִּישָׁב בְּזָה
מַה שְׁהַקְשָׁה בְּס' בְּרִית אֲבָרְהָם דְלָמָּה לִי קָרָא לְנִשְׂבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמְצָנָה לֹמַר דְאִין שְׁבוּעָה
חֵלָה עָלָיו תִּיפּוֹק לִי מְשׁוּם כֹּל דְאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי עוֹד הֶאָרִיף
קֶצֶת עַל פִּי סְבָרָא זֹו עִי"ש: וְדְבָרֵי הָרַב בֵּית חֲדָשׁ סוּף ס' קפ"ז שְׁצִינֵן בְּיַד מְלֶאכִי הֵם
עַל דְבָרֵי רַבִּינוּ הַטּוֹר שְׂמֵהּ שְׁהֵבִיא מַר שְׁנִסְתַּפֵּק אַחֲיוּ רַבִּינוּ יַחֲיָאֵל בְּמַאי דְאָמְרוּ דָּאִם לֹא
הַזְפִּיר בְּרִית וְתוֹרָה בְּבִרְכַת הַמְזוֹן לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ אִם הוּא רַק לְמַצְנָה אוֹ אֶף לְעַכֵּב
וְכַתֵּב עַל דְבָרָיו דְכִינוּ דְבִרְכַת הַמְזוֹן מִן הַתּוֹרָה לְעֵיפּוּבָא קָאֲמַר וְצָרִיף לְחִזּוֹר וְכַתֵּב הָרַב
ב"ח דְכִינוּ דְלֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ מִמַּה שְׁמִחְוִיב בּוֹ מִדְאֲוִרִיתָא לִיכָּא לְמִימַר דְאִינוּ אֲלֵא
לְמַצְנָה וְלֹא לְעֵיפּוּבָא דְכֹל מַה שְׁחִיב אֲדָם לְקַיִם מִן הַתּוֹרָה עֵיפּוּבָא אִית בָּהּ וְלֹא יֵצֵא יְדֵי
חוּבְתוֹ אִם לֹא עָשָׂה כְּתִיקוּנָה עַכ"ל וְהֵיכָּה נִרְאָה לִי דְזָה מְוַסְפֵם לְדְבָרֵי הַכֹּל דְאֶף אֲבִי
דְסַבֵּר בְּמִלְתָּא דְאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי מוֹדָה דְמַה שְׁצִינָה הַשֵּׁם לְעַשׂוֹת
אִם לֹא עָשָׂה כְּכֹל חֻקַּת הַמְצָנָה לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ פְּלִל וְצָרִיף לְחִזּוֹר לְעַשׂוֹת כְּחֻקֵי הַמְצָנָה
דְהָא מַה שְׁהוֹכְרַח אֲבִי לֹמַר אִי עֵבִיד מְהֵנִי הִינּוּ מְדַלְקֵי וְאִם כֵּן בְּדִאֲמַר רַחֲמֵנָא עֵבִיד
וְלֹא עֵבִיד דְלִיכָּא מְלַקוֹת מְסַתְּבָרָא דְכִי הֵיכָּה דְלִרְבָּא לֹא מְהֵנִי הָכִי נְמִי לְאֲבִי כֵּן הֵייתִי
סְבוּר מְאֹז.

אֲמַנָּם עֵתָּה רְאִיתִי בְּס' חֲתַן סוּפֵר בְּדָף קמ"ו אוֹת ל"ב שְׁפַתְב בְּזָה הַלְשׁוֹן בְּעֵנִין אִי אֲמָרָה
תּוֹרָה לְקַיִם מְצַנֵת עָשָׂה בְּזָה הָאֲוֹפֵן וְהוּא שְׁיָנָה וְעָשָׂה בְּאֲוֹפֵן אַחַר כְּתַב הַב"ח בַּא"ח ס' י'
קפ"ז דְתַלְתָּא גַם כֵּן בְּפִלּוּגְתָּא דְאֲבִי וְרַבָּא בְּעֵנִין אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי וְהֵיכָּה מְלֶאכִי ס' ש"ס ד'
הַקְשָׁה עָלָיו מְדִקִּי"ל בִּי"ד ס' קכ"א דִּישׁ דַּעוֹת דְמְהֵנִי אֶפְּלוּ הַטְּבִיל וְאַחַר כֶּף הַגְעִיל

וניש להעיר על זה מכמה מקומות ועיין בתוס' סנפה ל' ע"א וב"ר"ן סו"פ ערבי פסחים
ובפרק ב' דסנפה עכ"ל ועיניתי שנית בדברי הרב ב"ח ולא הוזכר כלל בדבריו פלוגתא
דאב"י ורבא כמו שיראה הרוואה: ובספר המקנה הקדש (להגאבד"ק חאללאש) כלל כ"ד
ד' ז"ך אות ח"י פתב על קושית היד מלאכי מההיא דטבילת פלים דכיון דהטביל עכומ"ז
גם פן מותר אם פן לא גרע מנפול ממילא ונטביל דמהני וגם לבית אפרים שאינו צריך
פונה ג"כ מהני עכ"ל פונתו לפלל שהבאתי לעיל פאות ס"ו עי"ש וידידי הרה"ג מוהר"ר
חיים הפהן אבד"ק טראבלוס יצ"ו בס' הבהיר לב שומע האריך בכלל זה בתריפות
ובקיאות במערכה זו אות כ"ב עי"ש דב"ק: (כלל ס"ח) כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד
דאמר רבא אי עביד לא מהני נראה דהיינו אפילו אי עביד בשוגג לא מהני וסמוכות שלי
הוא דאם לא פן אלא דוקא במזיד לא מהני אבל בשוגג מודה רבא דמהני אם פן למה
הנצרך שם בתמורה ד' ו' ע"א לתרץ לרבא דמעזוב איצטריך ליש לה עזיבה אחרת וכו'
הא בלאו הכי ניחא דאיצטריך מעזוב לשכח להפריש פאה מן הקמה ושגג וקצר כל
שדהו בלי שיעור פאה וכן שם ד' ה' ע"ב דקאמר גבי בכור ולרבא הם למה לי וכו' קשה
הרי גם לרבא איצטריך לשגג ופדה את בכור וכן שם לפני זה גבי חרמים אלא ודאי
שאין חילוק בין שוגג למזיד פן פתב הרב נודע ביהודה בתניינא חלק יו"ד סי' ט' (בד"ה
בדין) וכן פתב הרב מלא הרועים במערכה זו אות י"ד בשם הרב שושנת העמקים וכפי
הנראה ממה שפתב בשמו במלא הרועים הוא שפתב פן מסבא בלא הוכחה מהש"ס
והרב מלא הרועים צדד להביא ראיה מדין מצא צואה במקומה דתפלתו תועבה ודחאה
עי"ש ולא אסיק אדעתיה להוכיח מסוגיא בדוקתה כמו שהוכיח הרב נודע ביהודה:
איבא דדברי הרב נודע ביהודה לכאורה אינם מוכנים לדעתי הענייה דמשמעות דברי
הוכחתו הוא דאם איתא דרבא מודה בשוגג דמהני הנה לן למימר דמעזוב איצטריך להכי
לומר דגם בשוגג קצר שדהו בלא שיעור פאה דמהני והוא תימה דהכי מציינן למימר
דמעזוב אתא למימר דמהני והלא אדרבה מעזוב משמע דלא מהני וכמו שבאמת דריש
הכי אב"י דאף דבעלמא אי עביד מהני שאני הך דכתיב מעזוב לומר דלא מהני וכן
בההיא דבכור אמרינן לאב"י דמדכתיב הם בהוייתם יתא ילפינן ביה דלא מהני והכי
נימא דלרבא אתי הם למימר דמהני וצריך לומר שפונתו דאם איתא דיש סבא לחלק
בין שוגג למזיד מנא ליה לש"ס לומר אליבא דרבא דמעזוב אתי לומר יש לה עזיבה
אחרת וכו' דילמא לרבא אתי קרא דמעזוב יתירה למימר דאפילו אם בשוגג לא עזבו לא
מהני דאי לאו קרא יתירה הנה אמין דוקא אם קצר כל שדהו במזיד הוא דלא מהני קא
משמע לן קרא יתירה דאפילו אם הוא בשוגג לא מהני אלא ודאי מוכח דפשיטא ליה
להש"ס מסבא דלרבא דאמר לא מהני לא שאני ליה בין מזיד לשוגג ולא איצטריך קרא
להכי וכי איצטריך קרא אינו אלא לומר יש לה עזיבה אחרת וכו' פן נראה לדחוק בפונתו
אלא דלי ההדיוט אין זה מוכרח משום שיש לומר לאידך גיסא דאדרבא משום דפשיטא
ליה להש"ס דאין שום סבא לומר דרבא דאמר לא מהני גם בשוגג סובר פן אלא בשוגג
מודה דמהני משום הכי לא מצי למימר אליבא דרבא דמעזוב אתי למימר דגם בשוגג לא
מהני והנצרך לומר דאיצטריך ליש לה עזיבה אחרת וכו' ואולי גם הרב ידע שאין זה
הכרח גמור ומפני זה פתב וסמוכות שלי וכו' פלומר שאינו אלא סמך בעלמא ועיקר הדין
אינו אלא מסבא דהכי מסבא שאין לחלק בין מזיד לשוגג וצריך עיון: ועל כל פנים

דעת הרב נו"ב וכן דעת הרבנים שושנת העמקים ומלא הרועים פן דלרבא אף אי עביד שווג לא מהני וכן נראה דעת הרב מוהר"י לאנדא בס' בית יאודה הביא דבריו הרב פתחי תשובה ביו"ד סי' א' ס"ק ט"ז והוא עצמו (הפתחי תשובה) ביו"ד ריש סי' רס"ו בהתנפחו בדברי תשובת רעק"א מסוגיא דשפת ד' קל"ג פתב דאין לומר דהתם שאני דאירי במזיד וכו' דזה אינו שהרי בנו"ב תננינא יו"ד סי' ט' הוכיח מסוגיא דתמורה ד' ו' דאף בשווג אי עביד לא מהני וכו' הרי דנקיט בפשיטות הכי ומשמע ליה בדעת הרב נו"ב שמוכיח לראיה גמורה פן מסוגיא דתמורה (שלא כמו שפכתתי בענייני דלא אמר הרב פן לראיה גמורה אלא סמך בעלמא) וכן מתבאר מדברי הרב חת"ס בחלק אהע"ז ח"ב ריש סי' ס"ג מה שנוהגים להתיר שבועות המגרש שנושבע לגרש ולא חשו לשבועה שלא לגרש יפה נתעורר ומעולם הנהגתי פן להתיר גם שבועה שלא לגרש דחמירא טפי דאם אולי נשבע שלא לגרש ושכח ומגרש איכא למיחש לגט בטל דאף לשטחיות לשון התוס' תמורה ד' ה' ד"ה מתיבי דמשמע בגט אי עביד מהני היינו אי ידע ועבר אכל בשווג ואילו הנה נזכר לא הנה עביד לא מהני לכולי עלמא וכו' עכ"ל עוד פתב לקמיה (בד"ה ועכ"פ) ומה שלא חשו הראשונים לזה אפשר לא נחשד בעיניהם לעבור על שבועתו ואפילו אם שכח מר.

מקום מחמת חומר השבועה בשעת מעשה רמי אנפשיה ומידכר ואי רמי אנפשיה ולא מידכר הנה ליה אונס ופטור כרב פהנא ורב אסי בשבועות ד' כ"ו ואין פאן אמר רחמנא לא תעביד אמנם פבר פתבתי וכו' עי"ש הרי שפובר הרב שאם נשבע שלא לגרש ושכח שבועתו וגרש הוי גט בטל משום דאי עביד לא מהני ולא זו בלבד אליבא דרבא אמרינן בשווג נמי לא מהני אלא אף לאפיי דסבר דמהני וכן לדין בגוונן דאי עביד מהני מכל מקום בשווג דינא הוא דלא מהני וכן מפורש בחלק ח"מ סי' נ"ו וידוע דאין בין מזיד לשווג או אונס כל שאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני אדרבא סברי התוס' בפ"ק דתמורה דבשווג מודה אפיי דלא מהני עכ"ל (וכן פתב בס' לב שומע במערכה זו אות י"ט בשם הרבנים מחנה לוי ד' ל"ה אות א' ולימודי ה' לימוד פ"ג ואין הספרים הללו מצויים אצלי לראות אם פתבו פן על פי איזו הוכחה או רק מסברא ובחמם סופר על סוגיא דה"ש ש' ש' ש' ש' עתה בעיקר"ו וירושלים תוב"ב ראיתי בדף ל"ב בסוגיא דרבית קצוצה וכו' שפלפל על פי יסוד זה דבשווג גם לאפיי אי עביד לא מהני עי"ש): אמנם מדברי מרן מוהריט"א בס' שמתח יום טוב הביא דבריו הרב מקנה אברהם בס' קמ"ח (עי"ש בד"ה פתב ובד"ה עוד שם ובד"ה והנה הרב) מתבאר יפה שפובר דדוקא בעבר במזיד הוא דלא מהני ודבריו הם בד' קס"ד ע"ד על מה שפכת הרמב"ם בהלכות שגגות פ"ק ב' הלכה י"ד שחט קרבן יחיד שאינו דוחה את השפכת בשפכת בשגגה חייב חטאת והפטר מותר בהנאה ואין זורקין את דמו ואם עבר וזרק בין בשווג בין במזיד עלו לבפלים לשם חובה דמוכח מדברי הרמב"ם דדוקא בשחט בשווג הוא דעלו לבפלים בין אם זרק בשווג בין אם זרק במזיד אבל אם שחט במזיד לא עלה לבפלים והקשה על זה מאי טעמא במזיד לא עלה לבפלים ואי משום כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכיון דאמר רחמנא שלא להקריב קרבן יחיד בשפכת אם עבר לא מהני הא ליתא דעד פאן לא אמרינן לא מהני אלא היכא דאם נאמר לא מהני נתקן הדבר למפרע נמצא דלא נעשית מחשבתו ולא נעשית העבירה וכו' לא כן פשאפילו נאמר דלא מהני דהעבירה נעשית וכו' ע"כ הביא שם בשמו ואין ספר זה מצוי אצלי מתוך הדברים שהעתיק בשמו

מפּוֹרֵשׁ יוֹצֵא שְׁפוֹבֵר מֶרֶן מוֹהֲרִיט"א דְּדוֹקָא בְּעוֹבֵר בְּמִזִּיד הוּא דְּאָמַר רַבָּא לָא מְהֵנִי אֲבָל לֹא בְּעֵבֶר בְּשׁוֹגֵג: וְכֵן מִתְבָּאֵר מִדְּבַרֵי הָרַב שְׁעַר הַמְּלָךְ בְּהַלְכוֹת גִּירוּשָׁיִן פֶּרֶק ג' הַלְכָה י"ט שְׁעַל מַה שְּׁפַתֵּב הָרַמְבַּ"ם הַפּוֹתֵב גִּט בְּשִׁפְתָּה אוֹ בְּיוֹם הַפִּיפּוּרִים בְּשִׁגְגָה וּנְתָנוּ לָהּ הָרִי זֹה מְגוֹרְשֵׁת פְּתִיבוּ וְחִתְמוּ בּוֹ בְּיוֹם בְּזִדּוֹן וּנְתָנוּ לָהּ אֵינָהּ מְגוֹרְשֵׁת שְׁהָרִי הָעֵדִים פְּסוּלִים מִן הַתּוֹרָה פְּתִיבוּ בִּי"ט בְּזִדּוֹן וְנִמְסַר לָהּ בְּפָנֶי עֵדִים פְּשָׁרִים בִּי"ט הָרִי זֶה גִּט פְּסוּל עַכ"ל הָרַמְבַּ"ם פְּתִיבוּ עַל זֶה הָרַב שְׁעָה"מ וְנ"ל מִפְּאֵן הוֹכִיחַ מוֹהַר"ש יָפָה בְּתִשׁוּב' פִּי הִבִּיאוּ הָרַב מִש"ל הַל' מְלִנְה פ"ח דִּין א' דְּפֶסֶק רַבִּינוּ בְּהֵיָא פְּלוּגְתָּא דְּאֶפְלִיגוּ אַבְיִי וְרַבָּא בְּרִישׁ תְּמוּרָה אִי כ"מ דַּאֲמַר"ר ל"ת אִי עֵבִיד אִי מְהֵנִי אוֹ לֹא מְהֵנִי דְּלֶרְבָּא לֹא מְהֵנִי וְלֹא אַבְיִי מְהֵנִי דְּפֶסֶק פְּאַבְיִי דְּאָמַר מְהֵנִי יע"ש וְנַר' פּוֹנְתוֹ מִמ"ש רַבִּינוּ גְּבִי פְּתִיבוּ וְחִתְמוּ בִּי"ט בְּזִדּוֹן דְּאִינוּ מְגוֹרְשֵׁת מִטְעָמָא דְּהָעֵדִים פְּסוּלִים וְל"ל הָאִי טְעָמָא תִּי"ל דְּכִינּוּן דַּא"ר ל"ת מְלֶאכָה אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי וְהֵגֵט אֵין בּוֹ דִּין גִּט וְפְסוּל וְתוּ מִמ"ש דְּכְתָבוּ בִּי"ט כּו' וְנִמְסַר לָהּ בְּפָנֶי עֵדִים פְּשָׁרִים דְּהוּי פְּסוּל גְּרִידָא מְדַרְבְּנָן וְאַמְאִי הָא לֶרְבָּא לֹא מְהֵנִי וְהֵגֵט אֵין בּוֹ דִּין גִּט מִדִּין תּוֹרָה אֲלֵא וְדַאי דְּרַבִּינוּ פֶּסֶק פְּאַבְיִי ז"ת פּוֹנְתוֹ עַכ"ל וְהַרְבֵּה לְהַשְׁיִיב עַל דְּבָרָיו עִי"ש (מַה שְּׁפַתֵּיבוּ וְנִרְאָה פּוֹנְתוֹ מִמ"ש רַבִּינוּ גְּבִי פְּתִיבוּ וְחִתְמוּ בִּי"ט בְּזִדּוֹן נִרְאָה שְׁהוּא טְעוּת הַדְּפוּס וְצָרִיף לְהִיּוֹת פְּתִיבוּ וְחִתְמוּ בּוֹ בְּיוֹם בְּזִדּוֹן וְכו') וְאִם דַּעַת הָרַב דְּגַם בְּעֵבֶר בְּשׁוֹגֵג אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי הִיָּה לוֹ לֹמַר שְׁהֶכְרַח הָרַב מוֹהַרש"י הוּא מִמַּה שְּׁפַתֵּיבוּ הָרַמְבַּ"ם בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו הַכּוֹתֵב גִּט בְּשִׁפְתָּה וְכו' בְּשִׁגְגָה הָרִי זֹה מְגוֹרְשֵׁת וְאַמְאִי הָא לֶרְבָּא לֹא מְהֵנִי וְאֵין בּוֹ דִּין גִּט וְכו' אֲלֵא וְדַאי מוֹכַח שְׁפוֹבֵר דְּבְשׁוֹגֵג לֹא אֲמַרִּינוּ אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי וְלִכֵּן לֹא נוֹכַח לֹמַר דְּמַחְלֻקָּה דְּכּוֹתֵב בְּשִׁפְתָּה בְּשִׁגְגָה מְכַרִּיחַ הָרַב מוֹהַרש"י שְׁפּוֹסֶק הָרַמְבַּ"ם פְּאַבְיִי אֲלֵא מַחְלֻקָּה דְּכּוֹתֵב בְּזִדּוֹן: עֵתָה רְאִיתִי בְּס' הַמְקַנָּה הַחֲדָשׁ (לְהַגְאָבֵד"ק חַאֲלֵלֵאשׁ) בַּח"ב פְּלָל כ"ד פֶּרֶט ד' אוֹת א' ד' כ"ו ע"ד שְׁהִבִּיא תוֹרָף דְּבָרֵי הַשְּׁעַר הַמְּלָךְ וְסִיִּים וְלִפִּי מ"ש בְּנוֹב"י שְׁגַם בְּשׁוֹגֵג לֹא מְהֵנִי לֶרְבָּא אִם כֵּן מוֹכַח גַּם מְרִישָׁא שְׁפּוֹסֶק פְּאַבְיִי עַכ"ל וְהִיָּה לוֹ לְסִיִּים דְּמַמָּה שְׁלֵא אָמַר הָרַב שְׁעַר הַמְּלָךְ כֵּן מוֹכַח שְׁדַעְתוֹ דְּבְשׁוֹגֵג גַּם לֶרְבָּא מְהֵנִי וְהָרַב מוֹהַרש"ל בְּשׁוֹ"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנִינָא בַּאֲהַע"ז ס' קכ"ט בְּאוֹת א' בְּהַגְהָה פִּירֵשׁ כֵּן בְּכּוֹנֵת הָרַב מוֹהַר"ש יָפָה דְּגַם מַחְלֻקָּה דְּכּוֹתֵב גִּט בְּשׁוֹגֵג דְּהֵגֵט פֶּשֶׁר מוֹכִיחַ שְׁפּוֹסֶק הָרַמְבַּ"ם פְּאַבְיִי עִי"ש וְהִיָּינוּ מְשׁוּם שְׁנִמְשָׁף אַחַר דַּעַת מַר אָבִיו דְּגַם בְּשׁוֹגֵג אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי וְהָרַב שְׁעַר הַמְּלָךְ שְׁלֵא פִירֵשׁ כֵּן מוֹכַח שְׁפוֹבֵר דַּאי עֵבִיד בְּשׁוֹגֵג מְהֵנִי: וְכֵן מוֹכַח שְׁפוֹבֵר הָרַב חֲכַמַת אָדָם בְּקוֹנְטְרִיס בֵּינַת אָדָם בְּשְׁעַר בֵּית הַנְּשִׁים רִישׁ ס' ל"א שְׁאַחַר שְׁפַתֵּיבוּ דַּאֲף הַפּוֹסְקִים שְׁפוֹבְרִים בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְמַפְנֵי וּמְכַר דְּלֵא מְהֵנִי מְשׁוּם דְּכָל דְּאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד וְכו' אִיתִיָּה גַּם בְּאִיסוּר שְׁבִדָּה מְלָבוּ מְכָל מְקוֹם בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ כּוֹלֵי עֲלָמָא מוֹדוּ דַּאי עֵבִיד מְהֵנִי מְטַעַם שְׁפַתֵּיבוּ הַתּוֹס' דְּאִתְקַשׁ גִּט לְמִיתָה וְכו' (עֵינִין לְעֵיל בְּאוֹת ס"ג מַה שְּׁפַתֵּיבוּ בְּכָל זֶה בְּס"ד) סִיִּים וְנ"ל וְעוֹד דְּכֵן מוֹכַח עַל כְּרַחֲמֵי דַּאֲם לֹא כֵּן לְמַה לֹא תִקְנוּ מְסֻדְרֵי גִטִּין לְהַתִּיר שְׁבוּעָה לְכָל מְגַרְשׁ שְׁאֵף שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ וְתִירוּ לוֹ כְּמוֹ שְׁתִּקְנוּ לְהַתִּיר שְׁמָא נִשְׁבַּע לְגַרְשׁ וְאֵף שִׁישׁ לֹמַר דְּלֵא חֲשָׁדִינוּ לִיָּה שְׁיַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ עַל כָּל פְּנִים קָשָׁה מַה הוֹעִילוּ בְּכָל הַתְּקִנּוֹת שְׁתִּקְנוּ בְּגִט מוֹמֵר וְכַמָּה פּוֹסְקִים הַסְּכִימוּ שַׁא"א ע"י שְׁלִיחַ וְמַה הוֹעִילוּ בְּכָל תְּקִנְתָּם דְּשְׁמָא יִשְׁבַּע קוֹדָם הַנְּתִיבָה שְׁלֵא לְגַרְשׁ אַע"כ דַּאֲף אִם נִשְׁבַּע גִּיטָא הוּי גִּיטָא וְהַלְעִיטָהוּ לְרִשְׁעָה עַכ"ל הַנָּה רּוֹאֵה שְׁעַל מַה שְׁלֵא תִקְנוּ בְּכָל סְדְרֵי גִטִּין לְהַתִּיר גַּם שְׁבוּעָה שְׁלֵא לְגַרְשׁ נִתְקַרְרָה דַּעְתוֹ לֹמַר דְּלֵא חֲשָׁדִינוּ

שִׁיעֵבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ וְזֶה אֵינוֹ שִׁינָה אֶלָּא בְּעוֹבֵר בְּזוֹנוֹ וְאִם הָיָה סוֹבֵר הָרַב דְּמִדָּה זֹאת
אֲמוּרָה גַם עַל הַשּׁוֹגֵג אֶפְתִּי קִשָּׁה דְּנִיחֹשׁ שְׁמָא נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְגַרְשׁ וְשִׁכַח שְׁבוּעָתוֹ וְדוּחַק
לֹאמֹר שְׁסוֹבֵר כְּמוֹ שְׁפָתַי בְּחַתְּמֵי סוֹפֵר הַגָּזֵל דְּאִם יִשְׁפַח שְׁבוּעָתוֹ הָיִי אָנוּס דְּזֶה הָיָה לוֹ
לְפָרֵשׁ אֶלָּא וְדָאֵי מוֹכַח שְׁדַעְתוֹ דְּבִשּׁוּגָא לֹא אֲמַרִּינָן אֵי עֵבִיד לֹא מְהֵינִי: וְהָרַב מוהר"ץ
הִירָשׁ חֵיוֹת בְּהַגְהוֹתָיו לְמַס' חוֹלִין ד' י"ד בְּמִשְׁנֵה דְהַשּׁוֹחֵט בְּשִׁבְתָּ וְכוּ' גִילָה דַעְתוֹ בְּפִירוּשׁ
דְּלֹא אֲמַרִּינָן אֵי עֵבִיד לֹא מְהֵינִי אֶלָּא בְּעֵבִיד בְּמִזִּיד שְׁפָתַי וְכוּ' לְכַר הַתְּעוֹרָרוּ מֵאֵי טַעְמָא
לֹא פְסָלִינָן הַשְּׁחִיטָה מִטַּעַם אֵי עֵבִיד לֹא מְהֵינִי פִּינּוֹן שְׁנַעְשֵׂה בְּאִסּוּר שְׁבִית וְלִשְׁיטת
הָרַמְבַּ"ם בְּפִירוּשׁ הַמִּשְׁנֵה דְמִיָּרִי בְּשׁוֹגֵג נִיחָא וְהָרַבֵּה תִירוּצִים נְאֻמְרוּ וְכוּ' עכ"ל הָרִי
שְׁפָתַי מְפֹרֵשׁ דַּעַל שׁוֹגֵג אֵין לְהַקְשׁוֹת דְּתִיפְסֵל הַשְּׁחִיטָה מִטַּעַם כֹּל דְּאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא
תַעֲבִיד: גַּם מְדַבְּרֵי הָרַב מוהר"ם גַּאֲלֵאנְטִי בַס' דְּבָרֵי מְרָדְכִי בִּקְנוֹטְרִיס דְּבַר יוֹסֵף בַּד'
ס"ח ע"ד מְתַבָּאָר שְׁאִינוֹ פְּשׁוּט לֹאמֹר בְּשׁוֹגֵג אֵי עֵבִיד לֹא מְהֵינִי שְׁשֵׁם נִסְתַּפֵּק בְּמֵאֵי דְקִימָא
לֹן דְּקִינְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּנִדָּה אִם הוּא דוֹקָא כְּשִׁמְקַדְשָׁה בְּכֶסֶף וְשִׁטְרָא אוֹ אֶף כְּשִׁמְקַדְשָׁה
בְּבִיאָה וְכַתּוּב דְּאֵין רְאִיָּה לְזֶה מִמָּה שְׁפָתַי הַתּוֹס' וְהָרַא"ש בְּרִישׁ מַס' יְבָמוֹת דְּמִשְׁמַע
בְּפִסְחִים דְּיָבָם שְׁבָא עַל יְבָמָתוֹ נִדָּה קִנִּי לָהּ דְּשִׁאֲנִי הֵתֵם פִּינּוֹן דְּנִחִית בְּרִשׁוֹת לְקִינִים הַמִּצְוָה
וְלֹא מִצִּי לְשִׁיולֵי דְבְּזִיז מִיָּנָה הֵנָּה לִיָּה שׁוֹגֵג גְּמוּר וְכוּ' וְסִינִים וְבִהְכִי נִיחָא דְּאִיָּה יְקִנָּה בִּיאַת
נִדָּה לְרַבָּא דְּאָמַר אֵי עֵבִיד לֹא מְהֵינִי דְּהֵתֵם דוֹקָא כְּשִׁהוּא מִזִּיד אֶלָּא שְׁיִמְשֵׁף מִזָּה דְּמִקְדָּשׁ
נִדָּה בְּבִיאָה וְיָדַע שְׁהִיא נִדָּה לְרַבָּא לֹא מְהֵינִי וְלֹא בִּי מְהֵינִי וְהַדְּבָר צָרִיף תְּלַמִּיד עכ"ל הָרִי
דְּלֹא פְּשִׁיטָא לִיָּה דְּגַם בְּשׁוֹגֵג אֲמַרִּינָן אֵי עֵבִיד לֹא מְהֵינִי וְיֹתֵר נוֹטָה דַעְתוֹ דְּבִשּׁוּגָא אֵי עֵבִיד
מְהֵינִי (אֶלָּא שְׁדַבְּרֵי הָרַב בְּזֶה תְּמוּהִים בְּמַחֲכַתְהוֹר וְעֵינִין לַעֲלִיל בְּאוֹת ט"ו בַּד"ה וְרִאֲיִתִּי
לְהָרַב מוהר"ם): וּבְתַשׁוּבַת כְּתַב סוֹפֵר חֶלֶק א"ח ס' ל"ה (בַּד"ה וְהֵנָּה בְּפִתְחֵי) כְּתַב לֹא
מִצִּינוֹ מְפֹרֵשׁ בְּאֵר הֵיטֵב דְּאֲמַרִּינָן אֵי עֵבִיד לֹא מְהֵינִי בְּשׁוֹגֵג אֶלָּא בְּמִזִּיד וְכוּב"י תְּנִינָא
ח'ו"ד ס' ט' הַתְּעוֹרָר בְּזֶה וְהַעֲלָה דְּגַם בְּשׁוֹגֵג כֵּן הוּא וְאֲנִי הַחֲזוּקִי עַל יָדוֹ בְּרִאֲיוֹת מְפָל
מְקוֹם לֹא מְלַתָּא דְּפְשִׁיטָא כ"כ הִיא עכ"ל וְלֹא הִגִּיד אֵיָּה מְקוֹם כְּבוֹד אֲשֶׁר דְּבַר בְּקִדְשׁוֹ
בְּעֵנִין זֶה: וּבְסִפּוֹר חֲתוּן סוֹפֵר ד' קמ"ו אוֹת כ"ו מְצִאֲתִי שְׁהִבִּיא סְבָרַת הָרַבָּנִים נוּב"י
וְשׁוֹשְׁנַת הַעֲמֻקִּים דְּגַם בְּשׁוֹגֵג אֵי עֵבִיד לֹא מְהֵינִי אֶף דְּחָה הוֹכַחַת הַנוּב"י וְכוּ' לֹא וְאֲנִי
נִסְתַּפְקִי בְּעֵבֵר עֵבִירָה בְּאֹנָס מֵה דִּינוֹ וְנִרְאָה דְּתַלְמִי' בַּב' סְבָרוֹת הָאֲמוּרִים בַּאֲעַל"מ אֵי
הַטַּעַם מִשׁוּם גְּזַה"כ דְּהַתּוֹרָה סִילְקָה כְּחוֹ בְּמָה שְׁאֲמָרָה לֹא תַעֲשֶׂה וְכַדְמִשְׁמַע מִתּוֹס'
שְׁחִינְדְּשׁוּ דְּבַדְבָּר דְּמִמִּילָא מְהֵינִי ה"ה עֲשֵׂה בְּעֵבִירָה מִשְׁמַע סְבָרְתֵם דְּהַתּוֹרָה סִילְקָה כְּחוֹ
קִיּוֹם הַמַּעֲשֵׂה וְאִז אֶפְי' בְּאֹנוּס ג"כ מִשְׁא"כ לְטַעַם מֵהֵרִיט"ץ כְּדִי לְהַצִּילוֹ מִעֵבִירָה א"כ
בְּאֹנוּס דְּלִיכָא עֵבִירָה וְעוֹנֵשׁ כָּלֵל א"כ אֲמַרִּינָן אַע"מ וְעַפִּי"ז נ"ל גַּם בְּשׁוֹגֵג לְחֶלֶק בֵּין
שְׁגָגַת כְּרַת אוֹ שְׁגָגַת לֹא לְכַפֵּר דְּשְׁגָגַת לֹא אֵין צָרִיף כְּפָרָה א"כ שְׁגָגַת לֹא דְּמִי לְאֹנוּס אֶלָּא מִמִּשְׁ"כ
הַנוּב"י רְאִיָּה מְהֵינִי מְקַרְאוֹת דְּלֹא מוֹקִי לָהּ בְּשׁוֹגֵג וְהֵתֵם שְׁגָגַת לֹא אֶלָּא דְּרִאֲיִתִּי נוּב"י
יֵשׁ לְדַחוֹת דְּאֶפְשֶׁר דְּכִינּוֹן שְׁגָגַת לֹא אֵין צָרִיף אֶפְילוֹ כְּפָרָה לֹא נִיחָא לִי לִש"ס לְאוּקְמָא
קָרָא בְּהִכִּי דְּלֹא יְהֵי בְּשׁוֹגֵג פִּינּוֹן דְּבִשּׁוּגָא בְּכָל מִיָּלִי מְהֵינִי וְע"כ לְעֵנִין אָנוּס צָרִיכִין לֹאמֹר
כֵּן דְּלִיכָא שׁוּם סְבָרָא לְאוּקְמָא בְּאֹנָס כְּמוֹ כֵּן אֵין הִכְרַח לְאוּקְמָא בְּשׁוֹגֵג בְּאֹנָפִין שְׁיֵשׁ קִיּוֹם
לְסְבָרְתֵינוּ לְחֶלֶק בֵּין שְׁגָגַת כְּרַת לְשְׁגָגַת לֹא וְעֵינִי תוּס' ב"מ קט"ז עכ"ל.

והנה מה שכתב על פי דברי הרמב"ן דשגגת לאו אין צריף שום פפירה איני יודע אם דבר זה מוסכם וקרב פתחי תשובה בח"מ סי' רל"ד כתב בשם הרב נה"מ דבכל איסורי תורה שאכלו בשוגג צריף פפירה אבל באיסורי דרבנן כתב שם דאפשר דאין צריף פפירה ואין סי' נה"מ הנ"ל מצוי אצלי לראות אם הביא סברת הרמב"ן הנ"ל ושם בכתב סופר בדרך קל"ד ע"ב הביא דברי הרמב"ן דשגגת לאו לא בעי פפירה כלל וכתב שבמקום אחר עמד לעיניו בזה כי בכמה מקומות בש"ס מבואר להיפך ושהצריף בזה עי"ש ומה שכתב לענין עובר באונס אי מהני חידוש הוא שלא הזכיר דברי החתם סופר ח"מ סי' נ"ו הנז"ל (בד"ה ועל כל פנים) דכולהו תלמא מזיד שוגג אנוס מחתינהו בחדא מחתא ועל פולם הוא אומר דאי עביד לא מהני: וראיתי בס' המקנה החדש (להגאבד"ק חאללאש) פלל כ"ד פרט ה' אות ב' דשקיל וטרי בזה והביא מה שכתב הרב פתחי תשובה סי' רס"ו לענין אם מל שלא בזמנה בשבת דאפילו בשוגג אמרינו דלא מהני כמ"ש הנודע ביהודה וכו' וכתב על דבריו וז"ל מה שכתב הפת"ש יסודו על נוב"י שאין חילוק בין מזיד לשוגג זה דוקא על דברים שהקפידה התורה שלא יעשה כמו לקט דקאי הנו"ב וכדומה אם פן מה חילוק אם הוא עושה במזיד או בשוגג סוף סוף נעשה דבר נגד רצון השי"ת שרצה שלא יהיה פן אבל בדברים שאין קפידת התורה רק שהוא לא יעשה מלאכה בשלמא במזיד אמרינו לא מהני מה שעושה נגד רצון השי"ת אבל בשוגג לא שייך להמרות וגם הפעולה לבדה אין זה נגד רצון השם כמילה בשבת וכדומה שפיר אמרינו עשה מצוה עכ"ל ולפי חילוק זה יתכן ליישב איזה מקומות מהנז"ל ולהשוות דברי הפוסקים הנז"ל שאינם חולקים: וקרב תפארת יוסף בשו"ת לא"ח סי' כ"א כתב שהרב השואל נסתפק בהא דמלתא דאמר רחמנא לא תעביד דלא מהני אם גם כשעשה מפני פיקוח נפש אמרינו דלא מהני ושהעלה לדמות זה לאי עביד בשוגג דלא מהני וכתב על דבריו שדימה דמיונות גפרדים דבשלמא בעבר בשוגג דנהי דעצם עשיית האדם לא היה באיסור פיון שהיה שוגג עם כל זה הרי נשאר האיסור עומד על גוף הדבר דבעצם הדבר האיסור קיים כמו שכח להפריש פאה דמצות פאה נשאר עומד על גוף הקמה להפריש ממנה פאה לכן לא מהני עשייתו שיתבטל על ידי עשייתו מצות התורה להפריש פאה ואדרבא אמרינו דעשייתו נתבטל ע"י מצות התורה וכן בפדה הבכור וכו' דגזרת התורה דדבר זה לא יפדה גזרת התורה חל על החפץ שאותו דבר לא יפדה לכן לא יכול לבטל רצון הבורא על ידי עשייתו במה ששכח ופדה ואדרבא נתבטל עשייתו ונשאר הדבר עומד במקדש ובזה אזיל באמת גם ראיות הנוב"י מזה לדין שחט בשוגג בשבת והבן אבל בעבר מפני פיקוח נפש הלא אדרבא אנו מצווין במצות הבורא לעשות מצוה מפני פיקוח נפש כי הפל נדחה מפניו לכן ליכא איסור לא בעצם הדבר שעושה בו מעשה ולא בעשיית האדם ואדרבא איכא עוד מצוה ואם פן מפני מה מבטל מעשה זה אם לא שהוא מעשה כזה אשר נשאר עומד האיסור לעולם דכל זמן שנתקיים המעשה עובר בכל עת ובכל רגע אף אחר שעבר הפיקוח נפש אם פן בזה איכא (ליכא) שום ספק דפשיטא דמבטלין מעשיו למען לא יעבור מפאן ולהבא בשעה שאין פיקוח נפש דעומד עליו גם פן האיסור לקיים מעשה זה ובהכי נראה לי דגם בעבר בשוגג באופן דהאיסור אינו בעצמיות המעשה מצד עצמו רק האיסור מוטל על עשיית האדם שעשהו בזמן שאסור לעשותו אבל בעצם הדבר אין שום איסור מצד עצמו אז נדאי מועיל מעשיו בעשה בשוגג פיון

דבשוּגג גם בעשׂיית הדבֿר לא הִיה עבֿירה ועצֿם הדבֿר בֿלאו הִכּי הִירי הִיתר הוא לִכּוּן
מפְּנֵי מֵה יתבטל מעשׂיו וּבְזֵה הִסבֿיר דבֿרי הַט"ז בח"מ סי' ר"ח וְהביא מֵה שֶׁהעיר ע"ד
הַט"ז בס' בְּרִית אֲבָרָהֶם וכו' עי"ש דב"ק הַעֲתִקְתִּי כִּמְעַט כֹּל דְּבָרָיו בְּזֵה שִׁיְהִיו נִקְרָאִים
לפְּנֵי מֵי שְׂאִין בְּיָדוֹ ס' הַתּוֹרָה הַזֶּה וְיָדַע לְהַקִּישׁ עֵינָן שֶׁהוא עוֹסֵק בּוֹ אִם שִׁיְהִי לֹא
בְּשׁוּגֵג אִי עֶבֶד מֵהֵנִי אוֹ לֹא וְכֵן לְגַבִּי פִּיקוּחַ נֶפֶשׁ: כָּלֵל ס"ט) כֹּל מִלְתָּא דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא
תַעֲבִיד דְאִי עֶבֶד לֹא מֵהֵנִי לֹא וְנִקְא בְּלֹא תַעֲשֶׂה אֲלָא הוּא הַדִּין בְּאִסּוּר עֲשֶׂה מִדְּמִקְשִׁינָן
בַּתּוֹרָה מִתּוֹרָם מִמֵּיִן עַל שְׂאִינוֹ מֵינּוֹ וְכֵן מִתּוֹרָם מְרַעָה עַל הַיִּפָּה דָּאִם נֶאֱמַר דְּדוֹקָא
בְּמִידֵי דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד הוּא דְאָמְרִינָן לֹא מֵהֵנִי מֵאִי קִשְׂיָא לָן מִנִּיְהוּ וְהִלָּא הֵנִי
עֲשֶׂה נִיְהוּ אֲלָא וְדִאִי שְׂאִין לְחַלֵּק בֵּינָן לֹא לַעֲשֶׂה כֹּן פְּתַב הָרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּמַהְדוּרָא
קָמָא בְּחַלֵּק אַהֲע"ז ס' ע"ז (בד"ה אֲבָל בְּאַמְת) וּבַתְּנִינָא אַהֲע"ז ס' קכ"ט (בד"ה וְעוֹד
אֲנִי תַמָּה) פְּתַב בְּשֵׁם הָרַב פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּסוּגְיָא דְסוּף מְסַכְתַּ גִּטִּין שְׁלֵא אָמַר רַבָּא דְאִי עֶבֶד
לֹא מֵהֵנִי אֲלָא בְּמִידֵי דְאָמַר רַחֲמָנָא בְּלִשׁוֹן לֹא תַעֲשֶׂה וְדַחָה דְבָרָיו מְסוּגְיָא דַּתּוֹרָה הַנִּזְלָל
וְכֵן מִתְבָּאֲרַת דַּעֲתוֹ מִמָּה שֶׁפְּתַב בְּתַנִּינָא בְּחַלֵּק יו"ד ס' ט' (בד"ה וְזֵה רַבּוֹת בְּשָׁנִים)
דְּבַחְוִלִין שְׁנַשְׁחִטּוּ בְּעִזָּרָה הִינּוּ טַעֲמָא דְלֹא אָמְרִינָן בְּהוּ אִי עֶבֶד לֹא מֵהֵנִי מִשׁוּם
שֶׁשְׁחִיטָה הִיְתָה יְכוּלָה לְהִיֹּת בְּהִיתַר אִם הִיְתָה שׁוֹחֲט בַּחוּץ עי"ש וְהִירי חוֹלִין שְׁנַשְׁחִטּוּ
בְּעִזָּרָה יִלְפִינָן בְּקִידוּשֵׁי ד' ז"ן ע"ב מְפִי יִרְחַק מִמָּךְ בְּרִיחֻק מְקוּם אַתָּה זֹבַח וְאִי אַתָּה
זֹבַח בְּמְקוּם קְרוֹב וְאִי לֹא טַעֲמָא דְאֲפָשֵׁר לְשְׁחִיטָה שְׁתַּהִיָּה בְּהִיתַר הֵנּוּ אָמְרִינָן אִי עֶבֶד
לֹא מֵהֵנִי אִף דְאִינוּ אֲלָא לֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֶׂה: וְכֵן דַּעַת מֶרֶן הַפְּרִי חֲדָשׁ בַּס' מִיָּם חֲזִיִּים
בְּנִימוּקֵי עַל הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת ד' ל"ד ע"ד (בד"ה וְתוּ קִשְׂיָה) עַל מֵה שְׂאָמְרוּ
בְּפִסְחִים ד' ס"א א' בְּמַכְסַת מְלַמֵּד שְׂאִין הַפֶּסַח נִשְׁחַט אֲלָא לְמַנּוּיָיו יְכוּל שְׁחִטּוֹ שְׁלֵא
לְמַנּוּיָיו יְהִי כְּעוֹבֵר עַל הַמְצָנָה וְכִשֵּׁר תַלְמוּד לֹא מִתְכַּסֵּו שְׁנָה הַפְּתוּב וְהַקִּשְׂיָה דְלָמָּה לִי
קָרָא הָא כֹּל דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֶבֶד לֹא מֵהֵנִי וְתִירֵץ פִּינָן דְלִיכָא לֹא וְלֹא לֹא
הִבָּא מְפָלֵל עֲשֶׂה הֵנּוּ אָמִינָא דְלִיכָא אֲלָא מְצָנָה מִן הַמְּוִבָּחָר לְהִכִּי אִיִּצְטְרִיף שְׁנָה הַפְּתוּב
לְעַכָּב מִתְבָּאָר שְׁפּוֹבֵר דָּגָם בְּלֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֶׂה אִי עֶבֶד לֹא מֵהֵנִי וְכֵן שְׁפִיטָא לִיה
לְהָרַב מוהר"ץ הִירֵשׁ חִיּוֹת בְּהַגְהוֹתָיו לְיוֹמָא שְׁעַל מֵה שְׂאָמְרוּ בַּש"ס ד' ל' ע"ב גַּבִּי אִין
אָדָם נִכְנָס לְמַקְדָּשׁ לְעַבּוּדָה עַד שִׁטְבּוּל דְבָן זֹמָא יִלְיָף לָהּ מְקַל וְחוֹמֶר ור' יְהוּדָה אָמַר
סָרַף טְבִילָה זוּ כְּדִי שִׁיזְפוֹר טוֹמְאָה יִשְׁנָה שְׁפִידוֹ דְּפִלְיָגִי בְּמִיקָם בְּעֲשֶׂה אֲבָל כּוֹלִי עֲלָמָא
מוֹדוֹ דְלֹא מִיחַל עֲבוּדָה פְּתַב עַל זֵה וְז"ל אִף ע"ג דְּכָל דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֶבֶד
לֹא מֵהֵנִי וְכִינּוֹן שְׁעֵבֵר בְּעֲשֶׂה מְדוּעַ תַּהִיָּה עֲבוּדָתוֹ כְּשֶׁרָה צְרִיף לֹא מִשׁוּם דְלֹא שְׁנָה
הַפְּתוּב לְעַכָּב עכ"ל הִירי שְׁפִשׁוּט לוֹ שְׂאִין חִילּוּק בֵּינָן לֹא לְאִסּוּר עֲשֶׂה וְכֵן רַב אַחַד
בַּתְּשׁוּבָתוֹ שַׁבַּס' זְכָרוֹן צְבִי מְנַחֵם ס' כ"ג בְּדָף כ"א ע"ד קְרוֹב לְסוּפּוֹ הַקִּשְׂיָה בְּמִשְׁחָרַר
עֶבְדוֹ דְּעוֹבֵר בְּעֲשֶׂה אֲמַאי לֹא נִימָא דְאִי עֶבֶד לֹא מֵהֵנִי דְאִין לֹא מִשְׁחָרַר דְּבַעֲשֶׂה לֹא אָמְרִינָן אִי
עֶבֶד לֹא מֵהֵנִי דְהָא הַקִּשְׁוֹ בְּגִמְרָא מִתּוֹרָם מְרַעָה עַל הַיִּפָּה דְאִינוּ אֲלָא לֹא הִבָּא מְפָלֵל
עֲשֶׂה וְכֵן פְּתַב בְּפִשְׁטוֹת הָרַב פּר"מ ג' בס' שׁוֹשְׁנַת הַעֲמָקִים כָּלֵל י"ט (בד"ה וְדַע דְּלִרְבָּא)
גַּם בְּפִרֵי מְגִדִים ס' צ' בְּאֲשֵׁל אֲבָרָהֶם סק"ל (בד"ה וּמ"ש מְעֲשֶׂה) אַחַר שְׂצִינָן דְּבָרֵי
הַרְמַב"ם בְּפָרָק ט' מֵהַלְכוֹת עֶבְדִים דִּין ו' גַּבִּי מְשַׁחֲרַר עֶבְדוֹ פְּתַב וְז"ל וּמ"ש דָּאִם שְׁחָרְרוּ
מְשׁוֹחָרְרֵי לְכַאוּרָה מוֹכַח דְאִי עֶבֶד מֵהֵנִי עֵינָן רִישׁ תּוֹרָה דְאֲפִילוּ בְּעֲשֶׂה וכו' עי"ש כּוֹנְתוֹ
לֹא מִדְּלַכְאוּרָה מוֹכַח מְזָה דְהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כְּאֲבִי דְאִי עֶבֶד מֵהֵנִי וכו' דְהָא גַּם בְּעֲשֶׂה

הדין הוא לרְבָא דאי עביד לא מהני: ולפי הנראה פן מתבאר גם מדבריו שבאשׁל אברהם ס' קל"ה סק"ט שסובר שגם בעשה אי עביד לא מהני דהנה הרב פרי חדש שם בסעיף ו' פתב שאם היה פהו בבית הפנסת ובטעות קראו ישראל ראשון שסבור שלא היה שם פהו אינו עולה למגן שבועה ויעלה הפהו אחר הישראל וכן מוכח מדאמרינו בהנזקין אהא דאמרינו פהו אחר פהו לא יקרא משום פגמו של ראשון ופרכינו למאן הוי האי חשש פגם אי ליושבין הא קא חזו ליה ופירש רש"י הא קא חזו ליה ראשון דסליק למגנינא ומאי פירכא הא דקא חזו ליה ראשון למגן שבועה אטו חלל אינו עולה למגן שבועה ואפילו ממזר וכו' אלא משמע דהכי פרכינו דאם איתא דהוי חלל פיון שעלה במקום פהו והיה פהו בבית הפנסת לא יהא עולה למגן שבועה ומדסליק למגן שבועה שמעינו דכהו הוא ומהא שמעינו דכי היכי דאם היה פהו בבהכ"נ ובטעות קראו את החלל אינו עולה למגן שבועה הכי נמי בהיה פהו בבהכ"נ ובטעות קראו ישראל במקום פהו אינו עולה למגן שבועה אלו תורף דברי הרב פר"ח.

וכתב על זה באשׁל אברהם הנ"ל וז"ל וסבור הייתי לומר דפריה למאן דאמר כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ודאי אי קרא ישראל במקום פהו והיה בבית הפנסת אין פלום וצריה הפהו לקרוא ראשון מה שאין פן למ"ד מהני וכפי הנראה אין ברור הלכה פמאן אי מהני או לא ועיין ח"מ ס' ר"ז ור"ח בסמ"ע וביו"ד מזה או אף כמ"ד לא מהני יש לומר בדבר תורה הא בדרכנו מהני ופלוגמא היא אי ד"ת הוי או אסמכתא עמג"א ר"א אות ד' עכ"ל הרי שתלה עגנו זה באי עביד מהני או לא אף דאין בזה לאו כי אם עשה דוקדשתו שמעת מינה שסובר דגם בעשה אמרינו אי עביד לא מהני אלא שהרב הנ"ל רפא בידיה פסק ההלכה בזה ועיין מה שרשמתי באות ס' בס"ד ועל כל פנים מתבאר שסובר דלרְבָא דאמר לא מהני לא שאני ליה בין לא תעשה לעשה: גם בתשובות רבינו עקיב"א ס' קצ"ד (בד"ה ואני פקפקתי) הקשה אהיהא דמשחרר עבדו שהרי גם בעשה אמרינו אי עביד לא מהני מדפרכינו בתמורה מתורם מרעה על היפה ולומר דהוא גזרת הכתוב דמהני מנא לן הא דילמא קרא דשחרור מירי בעגנו דליפא עבירה אבל במקום איסור נימא אי עביד לא מהני עד כאן לשונו הנה הבאתי מלתייהו דרפנו קדישי הנ"ל דפשיטא להו דגם באיסור עשה אי עביד לא מהני ושהוכיחו פן מסוגיית הש"ס: ומלבד מה שהכריחו הרבנים הנז"ל מתורם ממין על שאינו מינו ומתורם מרעה על היפה עוד מצאתי הכרח חדש דגם בלאו הפא מפלל עשה אמר רבא דאי עביד לא מהני והוא זה דבסוגיא דתמורה ד' ב' סוף ע"ב פרכינו והרי מקדיש תמימים לבדק הבית דאמר רחמנא נדבה תעשה אנתו זה קדשי בדק הבית ותנו (צ"ל ותנא כמו שהוגה סביב הש"ס לעיל בדרף ה' סוף ע"ב ותנו המקדיש בעלי מומין וכו' דצ"ל ותנא ולפי הנראה הני תרתי בכי בחזא מחתא איתנו בחזד ברייתא) המקדיש תמימים לבדק הבית אעפ"י שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי ופירש"י דהא דתנא שהוא בלא תעשה הוא מאי דדרשינו בדרף ז' ע"ב וידבר ה' אל משה לאמר לא אמור ונהה הרמב"ם בהלכות ערכין פרק ה' הלכה ה' פתב המקדיש בהמה טהורה תמימה לבדק הבית אף על פי שעובר בעשה מה שעשה עשוי וביאר שם בהלכה ו' שהוא לאו הפא מפלל עשה ותמה מרו כסף משנה למה לא פתב אעפ"י שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי כדנתי בברייתא וכתב הרב לחם משנה שסובר רבינו דהיהא לא תעשה דמפיק מלאמר לא אמור אסמכתא

בְּעֵלְמָא וּלְהִכִּי פִשְׁהִקְשׁוּ בַפ"ק דְּתַמּוּרָה וְהָרִי מִקְדִּישׁ דְּאָמַר רַחֲמֵנָא נְדָבָה תַעֲשֶׂה אוֹתוֹ
אֵלּוּ קְדוּשֵׁי בְדָק הַבַּיִת לֹא הִזְכִּיר בְּדַבְרָיו הַמְקֻשָּׁה כִּלְלֵי לֹא תַעֲשֶׂה מִשּׁוּם דְּהוּא אֶסְמַכְתָּא
כְּדַכְתִּיבָנָא עכ"ל וְכוּנְתוֹ דְּהוּא לִיָּה לְמַקְשָׁה לְמִימַר וְהָרִי מִקְדִּישׁ תְּמִימִים לְבְדָק הַבַּיִת
דְּעוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְתַנְיָא אַעפ"י שְׁעוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה מֵהַ שְׁעֵשֶׂה עֲשׂוּי דְּבִהִכִּי הֵנָּה
מִיִּשְׁתַּמַּע דְּהוּא לֹא תַעֲשֶׂה מִמֶּשׁ וּמְדַמְהֵנִי אַף שְׁעוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה מִקְשֵׁי לְרַבָּא וּמְדַלָּא
אָמַר הִכִּי אֵלְא אָמַר וְהָרִי מִקְדִּישׁ תְּמִימִים דְּאָמַר רַחֲמֵנָא נְדָבָה תַעֲשֶׂה אוֹתוֹ דְּהֵינּוּ לֹא
הֵבֵא מְכַלְל עֲשֶׂה כְּמוֹ שְׁפַתְבִּי רַש"י דְּמִשְׁמַע אוֹתוֹ אַתָּה מִתְפִּיס לְבְדָק הַבַּיִת וְאִי אַתָּה
מִתְפִּיס תְּמִימִים לְבְדָק הַבַּיִת דְּמוּכַח דְּקוֹשְׁתוֹ הִיא מְדַעוֹבֵר בְּלֹא הֵבֵא מְכַלְל עֲשֶׂה וּמְהֵנִי
וְאִמְאִי לֹא מִקְשֵׁי עֲדִיפָא מִיָּנָה שְׁהָרִי עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה כְּדַתְנִי בְּבִרְיָתָא דְּמִיִּתִּי הַמְקֻשָּׁה
אֵלְא וְדִאי מִשּׁוּם שְׁסוֹבֵר הַמְקֻשָּׁה דְּהָא דְּתַנִּי בְּבִרְיָתָא עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה אֵינּוּ אֵלְא
אֶסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא וּלְפִי הָאָמַת אֵינּוּ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה רַק בְּלֹא הֵבֵא מְכַלְל עֲשֶׂה זֶה הִיא
דַּעַת הָרַמְבַּ"ם לְפִי דְּבִרְיָ הָרַב לְחַס מְשֻׁנָּה וּמְעַתָּה הָרִי לְנוּ הִכְרַח שְׁלִישֵׁי דְּלְרַבָּא גַם בְּלֹא
הֵבֵא מְכַלְל עֲשֶׂה אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי מְדַמְקְשִׁינוּ עֲלֵיהָ מְהָא דְּמִקְדִּישׁ תְּמִימִים לְבְדָק הַבַּיִת
וְתִימָה לְכַאוּרָה עַל הָרַבָּנִים הַנּוֹ"ל שְׁלֹא הִרְגִּישׁוּ בְּהוֹכַחָה זֶה: הֵן אָמַת דְּהָרַב מְשֻׁנָּה לְמַלְךְ
שָׁם מִשְׁמַע לִיָּה דְּבָרִים כְּפִשְׁטוֹן דְּהָא דְּתַנִּי בְּבִרְיָתָא אַעפ"י שְׁעוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה לֹא תַעֲשֶׂה
מִמֶּשׁ הוּא וּמִיִּשְׁבֵּי דְּבִרְיָ הָרַמְבַּ"ם עַל פִּי מַה שְׁאָמְרוּ בְּסִפְרֵי וְכֵן הוּא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים
בְּפָרְשַׁת אֶמּוֹר (בִּיקְרָא כ"ב פְּסוּק כ"ג) נְדָבָה תַעֲשֶׂה אוֹתוֹ.

אוֹתוֹ עוֹשֶׂה נְדָבָה וְאֵינּוּ עוֹשֶׂה תְּמִים נְדָבָה לְבְדָק הַבַּיִת מְפָאן אָמְרוּ הַמְקֻדְשֵׁי תְּמִים לְבְדָק
הַבַּיִת עוֹבֵר בַּעֲשֶׂה מִנֵּין אַף בְּלֹא תַעֲשֶׂה תְּלִמּוּד לּוֹמַר וַיִּדְבַּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דְּבִרְיָ ר'
יְהוּדָה וְחֹכ"א אֵין בּוֹ בְּמַצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה ע"כ דְּבִרְיָ הַתּוֹ"כ וְכִינּוּ דְּפִלְגִי רַבְּנּוּ עֲלֵיהָ דַר'
יְהוּדָה פְּסֻק בְּחֻמְסִים וְצִיִּין לְעִיִּין בַּש"ס בְּסוּף פָּרָק כֹּל שְׁעָה וְכוּנְתוֹ לְמֵאִי דְּאָמְרִינוּ שָׁם ד'
מ"א סוּף ע"ב דְּהָא דְּתַנִּי אֶכְלוּ צְלִי מִבְּעוֹד יוֹם חֵיִיב אֶתְיָא כַר' יְהוּדָה דְּאָמַר לֵאמֹר לֹא
הוּא וְכו' דְּמוּכַח מְזִה גַם כֵּן דְּרַבְּנּוּ פְּלִיגִי עֲלֵיהָ דְּרַב יְהוּדָה וְשִׁפִּיר פּוֹסֵק הָרַמְבַּ"ם גְּבִי
מִתְפִּיס תְּמִימִים דְּעוֹבֵר רַק בַּעֲשֶׂה הָרִי דְּמִשְׁמַע לִיָּה דְּמֵאִי דְּאָמַר ר' יְהוּדָה עוֹבֵר בְּלֹא
תַעֲשֶׂה הוּא לֹא תַעֲשֶׂה מִמֶּשׁ וּבְאָמַת כֵּן מִתְבָּאָר מְסוּגֵיָא דְּפְסָחִים הַנּוֹ"ל וְתִימָה עַל הָרַב
מְשֻׁנָּה לְמַלְךְ שְׁלֹא הִזְכִּיר דְּבִרְיָ הָרַב לְחַס מְשֻׁנָּה וְהִזְהִי לוֹ לְתַמּוּנָה עֲלִיו דְּאִיָּה נּוֹכַח לּוֹמַר
דְּהוּא אֶסְמַכְתָּא בְּעֵלְמָא וְהֵלֵא בְּבִרְיָתָא דְּפְסָחִים תְּנִי חֵיִיב דְּמִשְׁמַע חֵיִיב מְלָקוֹת וּפְרָכִינוּ
וְהָא לֹא הֵבֵא מְכַלְל עֲשֶׂה עֲשֶׂה הוּא וּמוּקְמִינוּ לֵה כַר' יְהוּדָה מוּכַח וְדִאי דְּלֹא מִמ"ש הוּא
אֵלְיָבָא דַר' יְהוּדָה: וּמְכַל מְקוֹם אַף לְדְבִרְיָ הָרַב מְשֻׁנָּה לְמַלְךְ הַנּוֹ"ל שְׁפִיר מוּכַח מְהַש"ס
דְּלְרַבָּא גַם בְּלֹא הֵבֵא מְכַלְל עֲשֶׂה אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי דְּאִי לֹא תִימָא הִכִּי מֵאִי פְּרִיָּה לְרַבָּא
מְסַבְּרַת ר' יְהוּדָה דְּסוֹבֵר דְּאִיפָא לֹא וְאֶפְיָלוּ הִכִּי אִי עֵבִיד מְהֵנִי הֵלֵא אַף אִם נֹאמַר דְּבִהָא
דְּתַנִּי מֵהַ שְׁעֵשֶׂה עֲשׂוּי גַם רַבְּנּוּ מוֹדוּ לַר' יְהוּדָה מְכַל מְקוֹם לֹא קֻשְׁיָא עַל רַבָּא דְּמִצִּי אָמַר
אָנָּא דְּאָמְרִי כְּרַבְּנּוּ דְּלִית לְהוּ בְּמִתְפִּיס תְּמִימִים לְבְדָק הַבַּיִת אֵלְא לֹא הֵבֵא מְכַלְל עֲשֶׂה
וּמִשּׁוּם הִכִּי הוּא דְּסַבְּרִי דְּאִי עֵבִיד מְהֵנִי אֵלְא מוּכַח דְּגַם בְּזִה סוֹבֵר רַבָּא דְּלֹא מְהֵנִי וּמִשּׁוּם
הִכִּי מִקְשִׁינוּ עֲלֵיהָ אָמְנָם זֶה יֵשׁ לְדַחוֹת דְּכּוֹנֶנֶת הַש"ס דְּמְדַר' יְהוּדָה נִשְׁמַע לְרַבְּנּוּ דְּכִי הִכִּי
דַר' יְהוּדָה בְּמִיִּדִי דְּאִית בִּיָּה לֹא תַעֲשֶׂה אִי עֵבִיד מְהֵנִי הִכִּי נְמִי לְרַבְּנּוּ בְּמִיִּדִי דְּאִית בִּיָּה
לֹא נְמִי אִי עֵבִיד מְהֵנִי דְּהָא בְּהָא לֹא פְּלִיגִי וְלָכֵן לְפִי דְּבִרְיָ הָרַב מְשֻׁנָּה לְמַלְךְ אֵין מְזִה
הִכְרַח וּלְפִי דְּרַבְּנּוּ שְׁדַעַת הָרַב לְחַס מְשֻׁנָּה אֵלְיָבָא דְּרַבָּא דְּגַם בְּלֹא הֵבֵא מְכַלְל

עֲשֵׂה אִי עֶבֶד לֹא מְהֵנִי וְכֵן הוּא מְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן רַשׁ"י דְּהַמְקַשֵּׁן מִקְשָׁה מִמַּאי דְּאִיפָּא בְּקַדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת לְאוּ הֵבֵא מְפָלֵל עֲשֵׂה דָאָם לֹא פֶּן לֹא הֵיָה צָרִיף רַשׁ"י כְּלָל לְכַתְּבָא דְּאִיפָּא לְמִיִּשְׁמַע מִיַּנְיָה אוֹתוֹ אַתָּה מִתְּפִיס לְבִדֵּק הַבַּיִת וְאִי אַתָּה מִתְּפִיס תְּמִימִים לְבִדֵּק הַבַּיִת עִי"ש וּמִמָּה שֶׁפֶתַח פֶּן מוֹכַח שְׁפוֹבֵר דְּגַם מְלָאוּ הֵבֵא מְפָלֵל עֲשֵׂה קִשָּׁה עֲלֵיהּ דְּרַבָּא וּק"ל: אִיבְרָא דְּהַרְשֵׁב"ץ בְּסִפְרָא זֶהר הֶרְקִיעַ בְּמַצְנָה קל"א הֵבִיא דְּבָרָיו הֶרֶב דְּבָרֵי אֲמַת בְּקוֹנְטְרִיס הֶלְאֵנוּ (בד"ה וְרֵאִיתִי לוֹ וְ"ל וְכוּ' בְּדָף פ"ה ע"א מְדַפּוֹס חֲדָשׁ) פֶּתַח שֵׁישׁ לְפָסוּק הֶלְכָה כַּר' יְהוּדָה דְּמִתְּפִיס תְּמִימִים לְבִדֵּק הַבַּיִת עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֵׂה שְׁהָרִי שְׁאֵלוּ בְּרִישׁ תְּמוּרָה בְּפִשְׁטוֹת וְהָרִי מִתְּפִיס תְּמִימִים וְכוּ' וּתְנִן אַעפ"י שְׁהֵן בְּלֹא תַעֲשֵׂה וְיִישׁ לְפָסוּק פְּסָתָם מְשֻׁנָּה וּבְסוּגֵיָא דְּתַלְמוּדָא וְהַצָּרִיף עֵיוֹן עַל מוֹנֵי הַמַּצּוֹת שְׁלֹא הִזְכִּירוּ זֶה וּלְפִי דְּבָרָיו אֵין לְנוּ הֶכְרַח דְּגַם בְּלֹאוּ הֵבֵא מְפָלֵל עֲשֵׂה סוֹבֵר רַבָּא דְּלֹא מְהֵנִי דִּישׁ לוֹמַר דְּקוֹנְשֵׁיַת הַש"ס הִיא מְשׁוּם דְּקִים לֵן דְּבָהָא הֶלְכָה כַּר' יְהוּדָה מְשׁוּם דְּהֶלְכָה פְּסָתָם מְשֻׁנָּה וּמְשׁוּם הֵכִי מְקַשְׁיָנוּ מִיַּנְיָה: אֲבָל בְּאַמַּת בְּמַחֲכַתָּה"ר דְּבָרֵי רַבִּינוּ הַרְשֵׁב"ץ בְּזֵה תְּמוּהִים וְאֵנִי הַדָּל פְּתַבְתִּי לְמַעַלָּה (בד"ה וּמְלַבֵּד) דְּמָה שֶׁפֶתַח בְּסִפְרֵי הַש"ס שְׁלָנוּ וּתְנִן הַמְקַדִּישׁ תְּמִימִים וְכוּ' צָרִיף לְהִיּוֹת וְתַנְיָא פִּי לֹא נִזְכָּר זֶה בְּמִשְׁנָה כְּלָל וְרֵאִיתִי שֶׁפֶתַח הֶרֶב דְּבָרֵי אֲמַת שֵׁם עַל דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"ץ שְׁאֵין זֶה מְשֻׁנָּה בְּשׁוּם מְקוֹם וּמָה שֶׁאֲמָרוּ וּתְנִן וְכוּ' כְּבָר פֶּתַח הַרְשֵׁב"א בְּחִידוּשָׁיו לְחֻלּוּיֵן ד' י"ד דְּכָל בְּרִיתָא דְּאִיתָ לָהּ עֵינָר בְּמִשְׁנָה אֲמָרוּ בְּגִמְרָא דְּתַנִּין וְאֵם פֶּן אֵין זֶה סָתָם מְשֻׁנָּה כְּלָל וְהַכְרִיחַ מְסוּגֵיָת הַש"ס בְּזַבְחִים ד' ל"ד (בְּמַאי דְּאֲמָרִינוּ בְּאַבְרֵי בְּהַמָּה טְמֵאָה כְּוָלִי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגֵי דְּאֵינוּ לֹוֹקָה פִּי פְּלִיגֵי בְּאַבְרַח מִיָּה וְכוּ') דְּבִין ר' יוֹחָנָן וּבִין רִישׁ לְקִישׁ לֹא סְבָרִי כַּר' יְהוּדָה אֲלֵא כְּרַבְנֵן דְּלֹא מְשִׁיב לְאִמַר לֹא תַעֲשֵׂה עִי"ש דַּב"ק וְרַבָּא כְּלָל פְּנִיָל דְּכָל הֵיכָא דְּפְלִיגֵי ר' יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ הֶלְכָה כַּר' יוֹחָנָן וְאֵם פֶּן כָּל שְׁפֵן כְּשֶׁגַם רִישׁ לְקִישׁ קָאִי כַּר' יוֹחָנָן דְּהֶלְכָה כְּוָתִיָּהּ וּמַאי מְקַשְׁיָנוּ לְרַבָּא מְדַר' יְהוּדָה הֵלֵא ר"י וְר"ל סְבָרִי כְּחֻכְמִים וְהֶלְכָה כְּוָתִיָּהּ אֲלֵא וְדָאִי דְּגַם מְדַרְבְּנֵן קִשָּׁה לְרַבָּא דְּאִיָּהּ גַּם בְּלֹאוּ הֵבֵא מְפָלֵל עֲשֵׂה סְבָר דְּלֹא מְהֵנִי וְאִי לְמָה שֶׁהֵבִיא בְּשִׁטָּה מְקוֹנְבָצָת (בְּש"ס דְּפּוֹס רָאָם) וְ"ל וּתְנִן הַמְתְּפִיס תְּמִימִים אוֹמַר רַבִּינוּ בְּרוּךְ הֵינְנוּ מִתְּנִיתִין דְּמִסְכַּת שְׁקָלִים הַמְקַדִּישׁ נְכָסִיו וְהֵיָה בְּהֵם דְּבָרִים הֶרְאוּיָם לְמַזְבֵּחַ וְכוּ' יְפָלוּ עִם שְׂאָר נְכָסִים לְבִדֵּק הַבַּיִת אֲלֵמָא הַמְתְּפִיס תְּמִימִים לְבִדֵּק הַבַּיִת קוֹנְשֵׁיַת חֲלָה עֲלֵיהֶן עַכ"ל הֵנָּה מְהַאי מִתְּנִיתִין לֹא שְׁמַעִינוּ אֲלֵא דְּמָה שֶׁעֲשֵׂה עֲשׂוֹי אֲבָל דְּעוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֵׂה לִיכָּא לְמִיִּשְׁמַע מִיַּנְיָה וּבַעַל כְּרַחֲמֵי לּוֹמַר דְּרַבִּינוּ בְּרוּךְ לֹא גָרִיס אַעפ"י שְׁהוּא בְּלֹא תַעֲשֵׂה אוּ שְׁפוֹבֵר דְּאִמַר פֶּן בְּש"ס בְּאַשְׁגַּרְתָּ לִישְׁנָא דְּבָבָא קְמִיִּתָּא דְּהַמְקַדִּישׁ תְּמִימִים לְגַבֵּי מַזְבֵּחַ שְׁבָדָף ה' סוּף ע"ב עִי"ש: וּמְפָל הָאִמּוֹר תְּמִיָּה לִי עַל מָה שֶׁרֵאִיתִי לְהֶרֶב חֲתָם סוּפֵר בְּחֻלְק אַהֲע"ז בַּח"ב ס' ס"ג (בד"ה וְכוּ' לְפִי) שֶׁפֶתַח וְ"ל וּמ"מ סְבָרְתָּ פִּנְיָי שְׁלֵהִי גִטִּין דְּמַחֲלֵק בֵּין לֹא תַעֲשֵׂה לְעֲשֵׂה מוֹכַח לְכַאוּרָה דְּאִי לֹא תִימָא הֵכִי תִקְשִׁי מְשַׁחֲרַר עֲבָדוּ אִיף מְהֵנִי וְדוֹחֵק לּוֹמַר דְּרַחֲמָנָא גְּלִי אוּ חֲפָשָׁה דִּילְמָא לְדַבֵּר מַצְנָה דְּרַבִּים וְכַדוּמָה וְאֵם פֶּן אִיף מְהֵנִי אֲלֵא עַל כְּרַחֲמֵי עֲשֵׂה שְׁאֵנִי אֲבָל הַסְבָּרָא קִשָּׁה מְאֹד וְכִי רַבָּא מְקָרָא מְפִיק לָהּ דְּלֹא מְהֵנִי דְּנִימָא פִּי גְּלִי קָרָא בְּלֹא תַעֲשֵׂה אֲבָל בְּעֲשֵׂה מְהֵנִי הֵלֵא רַבָּא מְסָבָרָא קָאִמַר דְּלֹא יִהְיוּ מַעֲשָׂיו הֶרְעִים וְאַבְיִי נְמִי דְּפְלִיג הֵינְנוּ מִהַטְעָם שְׁלוֹ דְּלָמָּה לְקִי אֲבָל זוֹלַת זֶה הֵיָה מוֹזְנָה מְסָבָרָא לְרַבָּא וְאֵם פֶּן מָה לִי עֲשֵׂה אוּ לֹא תַעֲשֵׂה וְצ"ע עַכ"ל מִתְּבָאֵר מְדַב"ק שְׁלוּלָא שֶׁהַסְבָּרָא קִשָּׁה מְאֹד וְכוּ' הֵיָה מוֹזְנָה דִּישׁ לְחֻלְק בֵּין לֹא תַעֲשֵׂה לְעֲשֵׂה וְהוּא פְּלֵא אִיף לֹא הֵבִיט עֵין הַבְּדוּלַח בְּסוּגֵיָא

דתמורה דמקשינן מתורם ממין על שאינו מינו ומתורם מרעה על היפה דאינו אלא איסור
עשה דמשום בארה דגם באיסור עשה לרבא אי עביד לא מהני: וביותר יש לתמוה על
מר ברין בשו"ת פתב סופר בחלק א"ח סי' ע"ג (בד"ה ועוד נ"ל להוכיח) שפכת בשם
מר אביו החת"ס בחידושיו שהתעורר בקושיא הג"ל דאמאי לא נימא במשחרר עבדו אי
עביד לא מהני וכתב שתיירץ פיון דילפינו לה לה מאשה והתורה גילתה באונס אי עביד
מהני הכי נמי בשחרור ולא הונח לו בתירוץ מר אביו דהא מתבאר בסוגיא דפרק השולח
דגם במפקיר עבדו הדין פן דאי עביד מהני לכולי עלמא אלא שנוחקו אם צריך גט
שחרור או לא וגבי הפקר לא שייך לשנויי הכי וכו' ונתעצם בקושיא זו ולא נתקרה
דעתו ליישב קושית מר אביו אלא על פי חילוק זה דדוקא בלא תעשה הוא דאי עביד לא
מהני אבל באיסור עשה אי עביד מהני עי"ש ומלבד שיש לתמוה שנוצלם ממנו דברי מר
אביו שבחת"ס אהע"ז סי' ס"ג הג"ל שאן רוח חכמתו נוחה לחלק פן וכתב שהסברא
קשה מאד וכו' כנז"ל עוד יש לתמוה שנוצלם ממנו דמסוגיא דתמורה מתבאר שלא
פסקנתו אלא גם בעשה הדין פן דאי עביד לא מהני וצ"ע: ומה מאד תמיה לי על הרב
קרפן העדה בש"י קרפן בנזיר פרק חמישי הלכה א' (בד"ה ומנין בלא תעשה) שהביא
מה שכתב הרב לחם משנה דמאי דדריש ר' יהודה מלאמר שהוא לא תעשה אינו אלא
אסמכתא כנז"ל וכתב על זה וז"ל ותימא הרי מפורש בגמ' דתמורה דהמקשה פריש
מלא תעשה דמסיים בה ותניא המקדיש תמימים לבדק הבית אע"פ שהיא בלא תעשה
מה שעשה עשוי וא"ל דגירסא אחרת היתה לו איך יפרש קושית המקשה הא בכל הסוגיא
לא פריש הש"ס אלא מדבר שיש בו לאו מהני אבל מאיסור עשה אפילו לאו הבא מכלל
עשה לא פריש ועוד בסוגיא מפורש דלאו גמור הוא ובמזיד לקי ובשוגג לא לקי והנכון
כמ"ש המ"ל דלית הלכתא כר"י אלא פתקמים דפליגי עליה וכן פתבתי מגילה פ"ד ה"ג
עד שלא היו ספרי הרב מצונין אצלי ומסוגיא מבורא דחכמים פליגי עלי' דר"י עכ"ל
ופליאה דעת ממני איך פה קדוש יאמר דבר זה דבכל הסוגיא לא פריש מאיסור עשה
אפילו מלאו הבא מכלל והלא פרכינן מתורם ממין על שאינו מינו ומתורם מהרע על
היפה ושניהם אינם אלא לאו הבא מכלל עשה ותו קשה דלפי מה שהסכים הרב לדברי
הרב משנה למלך דרבנן פליגי עליה דר' יהודה וסברי דלא דרשינן לא תעשה מלאמר
וכן הוא האמת כדאיתא בתורת פהנים וכדמוכח מסוגיא דסוף פרק פל שעה הנה לו לבאר
דאם פן היכי מקשינן עליה דרבא מדר' יהודה והלא מצי רבא למימר אנא פרבנן סבירא
לי דליכא לא תעשה ומשום הכי מה שעשה עשוי פיון שאינו אלא לאו הבא מכלל עשה
אבל בלאו מפורש אי עביד לא מהני ומה גם לפי מה שהבאתי למעלה (בד"ה אבל באמת)
שכתב הרב דברי אמת דמוכח מסוגיא דזבחים ד' ל"ד דר' יוחנן וגם ריש לקיש סברי
פרבנן דלא דרשינן לא תעשה מלאמר אם פן לא קשיא מידי על רבא אי סבירא ליה נמי
פרבנן ואף שפכתתי שם לדחות זה הוא דחוק ועל כל פנים הנה לו להרב לבאר זאת
וצ"ע: והנה מה שכתבו הרבנים הג"ל בשם הרב פני יהושע דבעשה לא אמרינן פל דאמר
רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני עם פי ספר הנראה לעיל אין מצוי אצלי מוכן
מדבריהם שהוצרך לזה ממאי דאמרינן בשלהי גטין אמר ליה רב פפא לרבא לא מצא
בה לא ערוה ולא דבר וגרשה מהו אמר ליה מדאמר רחמנא גבי אונס לא יוכל שלחה פל
ימיו מכלל דבעלמא מאי דעבד עבד והוקשה לו דכיון דלא מצא בה לא ערוה ולא דבר

הרי אסור לגרשה דמדכתיב ומצא בה ערות דבר ושלחה מביתו משמע דבלא ערוה ולא דבר לא ישלחנה ולא הוה הפא מכלל עשה הוא ורבא אמר בעלמא פל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והכא נמי הא איפא לאו והיכי קאמר דמאי דעבד עבד וניחא ליה פיון דליפא לאו בהדיא אלא לאו הוה הפא מכלל עשה דדינו כעשה הא בעשה לא אמר רבא דלא מהני וכן הדין לדעת הרב פני יהושע בכל לאו הוה הפא מכלל עשה דלא אמרינו בהו אי עביד לא מהני ולזה מקשי הרב נודע ביהודה מתורם מרעה על על היפה דהוא גם פן לאו הוה הפא מכלל עשה ומקשינו מיונה לרבא אלמא מוכח מהש"ס שפובר דלרבא גם באיסור הוה הפא מכלל עשה אמרינו דאי עביד לא מהני וכן תורם ממין על שאינו מינו אינו אלא לאו הוה הפא מכלל עשה ומקשי הש"ס לאביי דאמר מהני מדתנו דלא מהני ומתרץ דגלי קרא ונהדר מקשינו לרבא למה לי קרא דבלאו קרא נמי הא לדידיה אי עביד לא מהני ומשינו עי"ש דמוכח להדיא דגם בלאו הוה הפא מכלל עשה אמרינו אי עביד לא מהני פן הבנתי מלמיהו דרבנן קדישי הנו"ל בזה: ובכן לא יכלתי להבין דברי הרב הפגיה בשו"ת תפארת יוסף בחלק א"ח סי' י"ד בכליל תפארת אות ב' שפכת דהפנ"י מחלק בין לא תעשה לעשה והנוב"י הקשה עליו וכו' ולק"מ דהרי עיקר טעם החילוק הוה הוא מוכן על פי מה שפכתו האחרונים דהא דאמרינו אי עביד לא מהני הוא מטעם קנס ולכן רק בדאמר רחמנא לא תעביד ועבר בקום עשה קנסינו ליה דלא מהני אבל בעבר על עשה דרחמנא אמר עביד ואיהו לא עביד דבהא לא עבר אמירא דרחמנא בקום עשה אלא בשב ואל תעשה לא קנסינו דלאליהני פיון שלא עשה עבירה בפועל אבל בתורם מן הרע על היפה דרחמנא אמר שיתרום מן היפה ועבר אמירא דרחמנא ותרום מהרע אם פן בשעת הפרשתו מן הרע עבר אמירא דרחמנא בפועל ואף דלא הוי אלא לאו הוה הפא מכלל עשה והוא רק איסור עשה עם פל זה פיון דעבר אמירא דרחמנא בפועל הוי פועל על לא תעשה ואי עביד לא מהני מטעם קנס ע"כ תורף דבריו.

ובעניותי לא ירדתי לכונתו שהרי במאי דעסיק הרב פני יהושע גם פן הוא עושה איסור בפועל שמגרש את אשתו בלא שום עילה וסבה והוי לאו הוה הפא מכלל עשה דומיא דתורם מן הרע על היפה דאסור מן התורה מלאו הוה הפא מכלל עשה הכי נמי במגרש אשתו בלא שום עילה דמדאמר רחמנא פי מצא ערות דבר ושלחה שמעינו דבלא מצא ערות דבר לא יגרשנה (וימה שפכת הרב מוהרי"ך בהגהת משנה למלאך בפרק יו"ד מהלכות גירושין הלכה כ"א בשם פני יהושע דאין שום איסור לגרש אשתו בלתי שום סבה עי"ש פשוט ומבואר דלא על הפני יהושע הוה"ל אמר פן שהוא אחרון ולא ראה אותו פלל אבל הרב פנ"י הוה"ל ודאי סבירא ליה דאיפא איסורא דאורייתא מלאו הוה הפא מכלל עשה וכדעת הגדולים שהביא בהגהת משנה למלאך שם) ובכל זאת קאמר דמשום שאינו אלא עשה לא אמרינו ביה אי עביד לא מהני אף שעובר עבירה בפועל ולא בשב ואל תעשה בעלמא ושפיר קמותיב הרב נודע ביהודה ודברי הרב פליל תפארת הוה"ל צ"ע: שוב התבוננתי ונראה שאין פונתו לחלק בין היכא דעובר בפועל להיכא דעובר בשב ואל תעשה דלא סגי ליה בחילוק זה בלבד אלא עוד יש תנאי אחר כפי לומר דאי עביד לא מהני והוא זה דבשלמא בתורם ממין על שאינו מינו דהתורה אמרה לתרום ממין על מינו וזה שתורם ממין על שאינו מינו הרי מבטל ע"י הפרשתו זאת מצות התורה שאמרה בפירוש לתרום ממין על מינו וכן בתורם מן הרע על היפה דהתורה אמרה לתרום מן היפה וזה שתורם

מן הרע הרי מבטל על ידי הפְּרִשְׁתוֹ אֶת מִצְוַת הַתּוֹרָה בְּקוֹם עֲשֵׂה לְכֹן אֲמַרְיִנוּ דְּאֵי עֶבֶיד
לֹא מְהֵי אִף דְּלֹא אֲמַרְהָ לֹא תִתְרוֹם מִמֵּינַי עַל שְׂאִינֵי מֵינֵי וְכֹן לֹא תִתְרוֹם מִן הָרַע עַל הִיפָּה
רַק צְוִתָּה לִתְרוֹם מִמֵּינַי עַל מֵינֵי וְכֹן מִן הִיפָּה מְכַל מְקוֹם כָּל שְׂעַל יְדֵי מַעֲשָׂיו מְבַטֵּל מִצְוֹת
הַתּוֹרָה שְׂיִיךְ לֹמַר בּוֹ אֵי עֶבֶיד לֹא מְהֵי אֲבָל בְּמַגְרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בְּלִיתִי שׁוּם סְבָה נְהִי
דְּאִיפֵּא אִיִּסוּרָא מְלֹאוּ הַבָּא מְכַלֵּל עֲשֵׂה מְכַל מְקוֹם אִינֵי מְבַטֵּל בְּזָה מַה שְׂפַתְבָּה הַתּוֹרָה
בְּפִירוּשׁ לְגַרְשׁ אִשְׁתּוֹ כְּשִׁמְצָא בָּהּ דְּבַר עֲרֻנָּה רַק הוּא עוֹבֵר עַל מַה שְׂנִרְאָה מְכַוֵּנָת הַתּוֹרָה
שְׂלֵא לְגַרְשׁ כְּשִׁלֵּא נִמְצָא בָּהּ עֲרֻנָּת דְּבַר לְכֹן לֹא אֲמַרְיִנוּ בְּזָה אֵי עֶבֶיד לֹא מְהֵי זֶהוּ תַכְלִית
כְּוִנָּת חֲלוּקֵי אֲבָל אֵינִי נִרְאָה לְדַעֲתִי הָעֲנִיָּה שְׂלִכְנָנָה זֹו נִתְפַּוּוֹן הָרַב פּנ"י אֵלֵּא כְּוִנָּתוֹ דְּדוֹקָא
בְּדָאֵמֵר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד שְׂהַזְהִיר בְּלֹאוּ הוּא דְּאֲמַרְיִנוּ דְּאֵי עֶבֶיד לֹא מְהֵי וְלֹא בְּמֵאֵי
דְּלֹא הִזְהִירָה בְּלֹאוּ מְכַוֵּנָה דְּלִזְהֵי שְׂפִיר אֲמַרְיִנוּ אֵי עֶבֶיד מְהֵי זֹו הִיא כְּוִנָּת הָרַב פּנ"י לְפִי
הַנִּרְאָה מְדַבְּרֵי הַמְּסַבְּרִים שְׂהִבִּיאוּ דְּבַרְיֹו וְאִם כֹּן שְׂפִיר מְקַשֵּׁי עָלְיוּ הָרַב נֹודַע בִּיהוּדָה:
גַּם רְאִיתִי בְּסִי' כ"ג בְּהִגָּהַת פְּלִיל תְּפָאֶרֶת סוּף אוֹת א' שְׂהִבִּי אֶת הַפְּרִי מְגִדִים הַנְּ"ל
בְּמִשְׁחַרְר עֲבָדוֹ לְמַה לֹא אֲמַרְיִנוּ דְּאֵי עֶבֶיד לֹא מְהֵי דְּהֵא הַמְּשַׁחֲרַר עֲבָדוֹ עוֹבֵר בְּעֲשֵׂה
וְרָצָה לִיִּישֵׁב קוֹשְׂיָא זֹו עַל פִּי מַה שְׂכַתְּבֵי מֵר אֲבִי דְּדוֹקָא בְּמִלְתָּא דְּאֵמֵר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד
דְּהִיָּנוּ לֹאוּ הוּא דְּאֲמַרְיִנוּ אֵי עֶבֶיד אֲבָל הִיכָא דְּאֵמֵר רַחֲמָנָא עֶבֶיד וְלֹא עֶבֶיד לֹא אֲמַרְיִנוּ
דְּאֵי עֶבֶיד לֹא מְהֵי וְאִם כֹּן הִכָּא נְמִי דְּרַחֲמָנָא אֵמֵר עֶבֶיד הִיָּנוּ לְעוֹלָם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ וְהוּא
לֹא עֶבֶיד הִכִּי אֵי עֶבֶיד מְהֵי וְשׁוּב כְּתִב דְּלִפִּי מַה שְׂכַתְּבֵי הַר"ן בְּטַעַם אִיִּסוּר הַשְׁחָרֹור
דְּהוּא מְשׁוּם דְּכְתִיב לֹא תִתְחַנַּם לֹא תִתֵּן לָהֶם מִתְּנַת חֲנָם וְלִכֹּן כְּשִׁמְשַׁחֲרֹרוּ לְצַוְרָךְ עֲצָמוֹ
מִוִּתֵּר דְּלֹא הִטִּילָה תּוֹרָה מִצְוָה דְּלְעוֹלָם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ אֵלֵּא כְּדִי שְׂלֵא יְהֵא לֹו חֲנִיָּה וְאִם
כֹּן עֵיקַר הָאִיִּסוּר הוּא מְשׁוּם הִלְאוּ דְּלֹא תִתְחַנַּם שְׂלֵא יַעֲשֵׂה לֹו חֲנִיָּה וְשׁוּב הֵינִי בְּשַׁחֲרֹור גַּם
כֹּן כָּל מִלְתָּא דְּאֵמֵר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד שְׂלֵא יַעֲשֵׂה לֹו חֲנִיָּה וְהוּא עוֹבֵר בְּקוֹם עֲשֵׂה שְׂעֲשֵׂה
לֹא חֲנִיָּה וְשְׂפִיר יֵשׁ לֹמַר דְּלֹא מְהֵי עכ"ד עי"ש וְכְוִנָּתוֹ לְחִילוּק הַנְּ"ל דְּכָל שְׂעַל יְדֵי
הַמַּעֲשֵׂה שְׂעוֹשֵׂה בְּפוּעַל מְתַבְּטֵל מִצְוֹת הַתּוֹרָה אֲמַרְיִנוּ דְּלֹא מְהֵי וְלֹאוּ דוֹקָא בְּכַשְׂעוֹבֵר
עַל מִצְוֹת שְׂהִיא בְּלֹאוּ אֵלֵּא הוּא הַדִּין אִם מַה שְׂעוֹבֵר הוּא עַל מַה שְׂאֲמַרְהָ תּוֹרָה בְּלֹאוּ לֹאוּ
אִם עַל יְדֵי מַה שְׂעוֹשֵׂה בְּפוּעַל מְבַטֵּל רְצוֹן הַתּוֹרָה אֲמַרְיִנוּ נְמִי אֵי עֶבֶיד לֹא מְהֵי כֹן נִרְאָה
כְּוִנָּתוֹ: וְרְאִיתִי לְהָרַב חֲתָן סוּפֵר בְּד' קמ"ו אוֹת כ"ט וְז"ל אֵי אֲמַרְיִנוּ אֵי עֶבֶיד לֹא מְהֵי
בְּעֲשֵׂה דַעַת הַפ"י סוּף גִּיטִין דְּבַעֲשֵׂה אֲמַרְיִנוּ מְהֵי דְּכָל מִלְתָּא דְּאֵמֵר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד
אֵמֵר רְבָא אֲבָל לֹא בְּעֲשֵׂה וּבְזָה א"ש הָא דְּמְהֵי בְּמִשְׁחַרְר עֲבָדוֹ אִף דְּהַמְּשַׁחֲרַר עֲבָדוֹ
עוֹבֵר בְּעֲשֵׂה עכ"ל.

מְדַקְדוּק לְשׁוֹנוֹ נִרְאָה שְׂהֵרַב פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ מוֹכִיחַ סְבָרְתוֹ דְּבַעֲשֵׂה אֵי עֶבֶיד מְהֵי דְּהֵא רְבָא
לֹא אֵמֵר אֵלֵּא כ"מ דְּאֵמֵר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד דְּהִיָּנוּ לֹאוּ וְלֹא בְּעֲשֵׂה (כְּפָר כְּתַבְתִּי דְּאֵין
בְּיָדֵי ס' פּנ"י הַנְּ"ל) וְאִינִי מִבֵּין הוֹכְחָה זֹו שְׂהֵרִי רְבָא לֹא הוֹכִיר בְּדְבַרְיֹו לְשׁוֹן זֶה (דְּאֵמֵר
רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד) כִּי הִיכִי דְּנִיְדוּק מִיָּנִיָּה דְּבַעֲשֵׂה מְהֵי אֵלֵּא בְּדַבְּרֵי אֲבִי הוּא שְׂהוֹנְפֵר
כָּל מִלְתָּא דְּאֵמֵר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אֵי עֶבֶיד מְהֵי וְלֹאֲבִי וְדֵאֵי גַּם בְּעֲשֵׂה הַדִּין כֹּן דְּמְהֵי
דְּאִף דְּאֵין לְזָה הוֹכְחָה דְּמְהֵי (דְּאֵי לֹא מְהֵי אֲמֵאֵי לְקִי שְׂהֵרִי אֵין בְּזָה מִלְקוֹת) מְכַל מְקוֹם
מְדַגְלֵי רַחֲמָנָא בְּלֹא תַעֲשֵׂה דְּמְהֵי שְׂמַעִינוּ דְּכְוִנָּת הַתּוֹרָה דְּאִם עֹבֵר וְעֲשֵׂה לִיהֵנוּ מַעֲשָׂיו
וְהִיָּנוּ דְּמַקְשִׁינֵי לֹאֲבִי מְהָא דְּתוֹרַם מִמֵּינַי עַל שְׂאִינֵי מֵינֵי (שְׂהוּא אִיִּסוּר עֲשֵׂה) מְדַתְּנֵי דְּלֹא
מְהֵי מְשׁוּם דְּפְשִׁטָּא לֹן דְּלֹאֲבִי גַּם בְּאִיִּסוּר עֲשֵׂה אִף דְּאֵין לְנוּ הוֹכְחַת הַמְּלִקוֹת דִּינָא הִכִּי

דמהני וכינון דלאבני אין חילוק בין לאו מפנרש לאיסור הבא מפלל עשה ולא נקט אבני לא תעביד אלא משום שממנו היא עיקר הוכחתו מדלקי אבל הדין פן הוא גם בלאו הבא מפלל עשה וכינון דרבא לא הזכיר בדבריו לשון זה (דאמר רחמנא לא תעביד) ואמרין בסתם רבא אמר אי עביד לא מהני איה נוכל לדקדק מלשוננו שיספור דנדקא בלאו הוא דלא מהני והא סתמא אתמר ורבא אמר לא מהני והאי דלקי משום דעבר אמירא דרחמנא וכונתו לדחות הוכחתו מדלקי ואין הכי נמי דלדידה גם באיסור עשה מצינו למימר שסובר דאי עביד לא מהני: ושם הביא שני טעמים שנגאמרו בהא דאי עביד לא מהני.

א) כדי להצילו מעבירה ואם פן פשלא ינצל מהעבירה אף פשנאמר דלא מהני לא אמרינו דאי עביד לא מהני ולפי טעם זה גם באיסור עשה אמרינו אי עביד לא מהני. ב) שהתורה סלקה פחו ורשותו מהדבר הזה במה שאמרה לא תעשה דבר זה פאילו אמרה לא יהנה קיום לדבר זה ולטעם זה יש לחלק בין דאמר רחמנא לא תעביד דבזה שייך לומר סלקה תורה פחו באמירתה לא תעשה ובין איסור עשה דכינון דלא אמרה תורה בפירושו לא תעשה דבר זה לא שייך לומר סלקה פחו והדין נותן בזה דליהני ומדמוכח בסוגיא דתמורה הנ"ל דגם באיסור עשה אמרינו דאי עביד לא מהני שמעינו דהוא כטעם הראשון: עוד ביאר שם (בחתן סופר) דאף דגם בעשה אמרינו אי עביד לא מהני מפל מקום יש חילוק בין לאו לעשה לענין אי חשיב עבר אמירא דרחמנא דבלאו אף דלא מהני שייך לומר בו עבר אמירא דרחמנא דעל כל פנים סתר מה שאמרה תורה ועשה בפועל מה שאמרה תורה שלא לעשות אבל באיסור עשה פשנאמר אי עביד לא מהני לא מיקרי תו עבר אמירא דרחמנא ומיישב בזה קושית התוס' בתמורה ד' ה' ד"ה אם אינו קדוש עי"ש: ובספר המקנה החדש (להגאבד"ק חאללאש) בח"ב פלל כ"ד ד' כ"ד ע"ב (ד"ה לא תעביד) הביא דברי רש"י בתמורה אהא דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד שכתב לא תעביד לא תעשה וכתב דאולי פונתו למה שכתב הפני יהושע דלא אמר רבא דלא מהני אלא בלאו ולא באיסור עשה והביא מה שכתבו הרבנים נודע ביהודה וכתב סופר ורעק"א סי' צד"ק הנז"ל וסיים וקצת ראיה דמהני בעשה ממפות ד' ט"ז שהדירה ברבים מת"כ מבטל העשה ולמה מהני וק"ל עכ"ל ומתוך מה שכתבתי למעלה (בד"ה וראיתי להרב) על דברי הרב חתן סופר אתה תחזה שאין דעתי הענייה נוחה בזה אחרי שאין זה לשונו של רבא ועיין שם בעמוד ד' (ד"ה גטין) ובדף ז"ך פ"ט ה' אות ב' בענין זה גם ידידי הגאון שלום דובער בס' היכלי שן תניינא בסי' ב"ן ד' ס"ו סוף ע"א פתב מסברא דנפשיה (ולא זכר שפבר קדמוהו שרים) דגם בעשה אמר רבא דאי עביד לא מהני מדפריה התם מתרומה עי"ש והעתקתי לשונו לעיל באות ס"ב (בד"ה ודע שמקרוב): וידידי הגאון מוהר"ר יעקב אבד"ק פיקעלין בס' הבהיר דלתי תשובה ח"א בסי' י"א ד' י"ג ע"ב פתב דגם בעשה אמרינו דאי עביד לא מהני ונטפל ליישב הקושיא ממשחרר עבדו ושם בעמוד ד' הקשה במאי דאמרין בבבא קמא ד' מ"א דמלא יאכל את פשוו הפתוב בשור הנסקל ילפינו שאם שחטו אחר שנגמר דינו לסקילה אסור באכילה דלמה לי קרא להכי הא פינו דיש איסור לשחטו ומצותו בסקילה נימא דאי עביד לא מהני דהרי זה לאו הבא מפלל עשה דסקול יסקל והרי זה פתורם מהרעה על היפה וכו' גם פתב בשם רעק"א בדרוש וחדוש פתובות בריש פ"ק אלו נערות גפי איפא בנייהו

בְּעוֹלָה לְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁהִקְשָׁה לְרָבָא לִימָא אִי עֶבִיד לָא מְהֵנִי דְּבַעֲשָׂה נְמִי אֲמַרִּינּוּן פֶּן פְּדֻמוּכַח מְדַפְרְכִינּוּן מִתּוֹרַם מְרַעָה עַל הַיָּפָה וְכוּ' וְהָרַב הִמְחַבֵּר יצ"ו פֶּתַב לִיִּישָׁב עַל פִּי מַאי דְּאֲמַרִּינּוּן בְּתַמּוּרָה ד' ז' ע"ב אֲלִיבָא דְרָבָא דְהִיכָא דְכְּתִיב בְּפַרְשָׁה לֵאמֹר הוּא לָאו כֹּר' יְהוּדָה וְלָכֵן פֶּרִיף אֲלִיבָיָה מִתּוֹרַם מְרַעָה עַל הַיָּפָה דְשָׁם פְּתוּב לֵאמֹר אֲבָל בַּעֲשָׂה לְבַד לִית לֹן פְּלָלָא דְאִי עֶבִיד לָא מְהֵנִי וְעֵינִן בְּפִסְחִים ד' מ"ב בְּתוֹס' בַּד"ה לֵאמֹר וְאִם פֶּן לָא קִשְׂיָא מִיַּדִּי מִשׁוּר הַנְּסָקֵל וְכֵן לָא קִשְׂיָא מִבְּעוֹלָה לְכֹהֵן גָּדוֹל דְּבַתּוֹרַם מְהַרְעָה עַל הַיָּפָה פְּתוּב בְּפַרְשָׁה לֵאמֹר וְהוּי לָאו אֲבָל בְּבַעוֹלָה לְכֹה"ג אִין פֶּאֵן לֵאמֹר בְּפַרְשָׁה וּבְלָאו הִבָּא מְכַלֵּל עֲשָׂה לָא אֲמַר רָבָא דְאִי עֶבִיד לָא מְהֵנִי ע"כ תּוֹרָף דַּב"ק יצ"ו: וְהֵנָּה לְפִי דְבַרִּי הָרַב אֲבִיר יַעֲקֹב יצ"ו מְלַבַּד מַה שְּׁמַתִּינִישָׁב דַּעַת הָרַב פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ שְׁסוּבֵר דְּבְלָאו הִבָּא מְכַלֵּל עֲשָׂה לָא אֲמַר רָבָא אִי עֶבִיד לָא מְהֵנִי וְשָׂרִים רַבִּים אֲשֶׁר הָיוּ תַּמְהִים עָלָיו מְדַבְּתוֹרַם מְרַעָה עַל הַיָּפָה שְׁקֵלִינּוּ וְטָרִינּוּ אֲלִיבָא דְרָבָא כְּנֹז"ל וְכַמְבּוֹנָאָר אָף גַּם מַה שֶׁהִקְשִׁיתִי לְמַעְלָה (בַּד"ה וּמַה מְאִד תַּמִּיָּה לִי) עַל הָרַב קָרְבּוּ הַעֲדָה דְכִינּוּ דְרַבְּנָן פְּלִיגִי עַל ר' יְהוּדָה וְסַבְרִי דְלָא דְרָשִׁינּוּ לָא תַעֲשָׂה מְלֵאמֶר מַאי מְקַשְׁינּוּ לְרָבָא מְדַר' יְהוּדָה הָא מְצִי אֲמַר רָבָא אֲנָא דְאֲמַרִּי פְּרַבְּנָן דְּלִיפָא לָא תַעֲשָׂה וּמִשׁוּם הִכִּי הוּא דְמְהֵנִי עַל פִּי דְבַרִּי גְאוֹן יַעֲקֹב יצ"ו לָא קִשְׂיָא מִיַּדִּי פִּינּוּ דְרָבָא גּוֹפִיָה נְקִיט כֹּר' יְהוּדָה דְלֵאמֹר הוּא לָא תַעֲשָׂה שְׁפִיר מְקַשְׂי עָלָיָה לְפּוּם שִׁיטְתִּיָּה: אֲמַנָּם לִי הַהֲדִיּוּט דְבַרִּי הָרַב יצ"ו תַּמּוּהִים בְּעֵינֵי דְהַמְעֵינּוּ בְּסוּגִיא דְדַף ז' יִשְׁר יְחִזֵּה דְאִין שׁוּם הֶכְרַח דְרָבָא נְקִיט בְּהָא (דְלֵאמֹר הוּא לָא תַעֲשָׂה) כֹּר' יְהוּדָה דְסוּגִיא הִכִּי אִיתָא דְרִישׁ לְקִישׁ בְּעִי לְמִימַר דְלָא אֲמַרוּ הַמְקַדִּישׁ בְּעָלִי מוּמִין לְמַזְבֵּחַ לֹקָה אֲלָא בְּתַם וְנַעֲשָׂה בַעַל מוּם דְאִיכָא לְמִימַר פִּינּוּ דְתַם הֵנָּה מְעִיקְרָא סְבַר לְאִקְדוּשִׁיָּה וְלֵאקְרוּבִיָּה אֲבָל בְּבַעַל מוּם מְעִיקְרוּ לָא לְקִי דְאִינוּ אֲלָא פְּדִיקְלָא בְּעַלְמָא וְלָאו אַדְעֻתָא דְלֵאקְרוּבִיָּה אֲקַדְשִׁיָּה וְאֲמַר לִיה ר' יוֹחָנָן דְלָא שָׁנָא וְאָף דְדִיקְלָא בְּעַלְמָא הוּא זִילָא מְלֵתָא וְכוּ' וְאֲמַר רָבָא הַשְׁתָּא דְאֲמַרְתָּ טַעְמָא מִשׁוּם בְּזִיוֹן אֲפִילוּ אֲקַדִּישׁ לִיה לְדַמִּי נְסָכִים לְקִי וְתַנִּיא פְּנוּתִיָּה דְרָבָא גְדַבְּהַ תַעֲשָׂה אֲנֹתוּ זֶה קְדָשִׁי בְּדַק הַבֵּית יְכוּל אֲפִילוּ קְדָשִׁי מְזַבֵּחַ ת"ל לָא יִרְצָה וְכוּ' רַבִּי אֹמֵר וְכוּ' וְאֲמַרִּינּוּן דְתַנָּא קְמָא וְרַבִּי פְּלִיגִי בְּהָא דְרָבָא וְתַנָּא קְמָא אֲתִי פְּרָבָא וְהַדְר אֲמַרִּינּוּן אֲוֹתוּ לְפָה לִי וּמִיִּתִּינּוּן בְּרִיתָא דְדְרִישׁ מֵאוֹתוּ לְמַעוּטִי שְׁלָא לְהַתְּפִיס תַּמִּימִים לְבַדְּק הַבֵּית דְּעוּבֵר בַּעֲשָׂה וְהֵינּוּ לָאו הִבָּא מְכַלֵּל עֲשָׂה וְתַנִּי ר' יְהוּדָה דְּעוּבֵר בְּלֵא תַעֲשָׂה נְמִי וְאִין מְזָה שׁוּם הוֹכְחָה דְרָבָא נְקִיט בְּהָא פְּרַבִּי יְהוּדָה דְבִין אִי סְבַר כַּת"ק וּבִין אִי סְבַר כֹּר"י אֲתִי שְׁפִיר דְרָשָׁה דְאוֹתוּ לְמַעַט מְלֵהַתְּפִיס תַּמִּימִים לְבַדְּק הַבֵּית וְהַש"ס לָא גְחִית לְדַקְדַּק בְּהָא אִי נְקִיטִינּוּן כֹּר"י אוּ פְּרַבְּנָן וּמְסַתְּמָא וְדֵאִי הִלְכָה פְּרַבְּנָן וְכַדְמוּכְחָא סוּגִיא דְסוּף פְּרַק פֶּל שְׁעָה וְגַם רָבָא מְצִי סְבַר הִכִּי וּבַפְּרֵט לְמַה שְּׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה (בַּד"ה אֲבָל בְּאַמְת) דֹּר' יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ נְקִיטִי פְּרַבְּנָן וְרָבָא סְבִירָא לִיה בְּעַלְמָא הִלְכָה כֹּר' יוֹחָנָן לְגַבִּי רִישׁ לְקִישׁ וְכַל שְׁכַן בְּדַבָּר שְׁשֻׁנִיָּהֶם שְׁוִים וְלְכַל הַדְּבָרוֹת לְדַעֲתִי הַעֲנִיָּה אִין שׁוּם הֶכְרַח דְנְקִיט רָבָא כֹּר' יְהוּדָה דְלֵאמֹר הוּא לָא תַעֲשָׂה: וְעוֹד תַּמִּיָּה לִי דְאָף אִם נוֹדָה לוֹ דְרָבָא נְקִיט כֹּר' יְהוּדָה דְלֵאמֹר הוּא לָאו וּמִשׁוּם הִכִּי מְקַשְׁינּוּ לְרָבָא מִתּוֹרַם מְרַעָה עַל הַיָּפָה דְכְּתִיב לֵאמֹר בְּפַרְשָׁה וְהוּי לָאו מְכַלֵּל מְקוּם אִיף יוּכַל לְהַחֲלִיט דְבְלָאו הִבָּא מְכַלֵּל עֲשָׂה לָא אֲמַר רָבָא דְלָא מְהֵנִי וְהֵלָא בְּסוּגִיא דְתַמּוּרָה שְׁם מְקַשְׁינּוּ (בְּדַף ה' ע"א) וְהָרִי תּוֹרַם מְמִין עַל שְׂאִינוּ מִינּוּ דְאֲמַר רַחֲמֵנָא פֶּל חֵלֵב לִיתָן חֵלֵב לְזָה וְחֵלֵב לְזָה וְתַנּוּ וְאִם תֵּרַם אִין תְּרוּמָתוּ תְּרוּמָה אֲלֵמָא לָא מְהֵנִי תִּיּוּבְתָא דְאַבְיִי שְׂאֵנִי הֵתָם דְכְּתִיב רֵאשִׁיתָם וְכוּ' וְהָרִי שְׁם (בְּמַדְבָּר

ריש סי' ח"י) ויאמר ה' אל אהרן אתה וכו' ונשוב פתיב (פסוק ח') ונדבר ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך משמרת תרומותי וכו' פל חלב וכל חלב תירוש וכו' דמניה ילפינו דאין תורמין ממין על שאינו מינו ואם איתא דגם רבא מודה בלאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה דאי עביד מהני הרי באותה פרשה לא פתיב לאמר ואם פן אינו אלא לאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה ותיקשי גם לרבא ובתר הכי פרכינן לרבא ראשיתם למה לי ולדברי הרב יצ"ו הלא גם לרבא איצטריה ראשיתם לומר דלא מהני דלולא קרא הנה אמינא דמהני פיון דאינו אלא לאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה אלא נדאי מוכח דגם בלאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה סובר רבא דאי עביד לא מהני וכמו שהוכיחו פן הרבנים הנ"ל ודברי ידידי הגאון דלתי תשובה יצ"ו צ"ע: ובעיקר דבר זה דלרבי יהודה דרשינן לא תעשה מלאמר התפלא הגרל"מ בס' התורה והמצוה בפרשת אמור (סי' כ"ב פסוק כ"ג) בסי' קי"ט דלפי זה ילקה לר"י בכל לאוין הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה שְׁנָאֵמַר בתחלת הפרשה לאמר וילקה המקריב חיה (בנבחים ד' ל"ד) וכהן גדול שִׁנְשָׂא בעולה אם לא תחלק בין ונדבר לאמר ובין ויאמר לאמר וכהן טהור שִׁאֲכַל תְּרוּמָה כמ"ש בפ"ז מהלכות תרומות והנהגה משער נזיר לדעת הרמב"ן בס' המצוות שהוא לאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה קדוש יהיה גדל פָּרַע וְהַעֲוֵשָׁה סְחֹרָה במ"ש שהוא לאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה וְחִשְׁבֹן הֶרֶמֶב"ן בְּמַנֵּן הַעֲשִׂין וְהַמוֹצִיא מִשָּׂא עַל הַבְּהֵמָה שִׁפְתֵי הֶרֶמֶב"ם פ"ף מה' שִׁפְתֵי שֶׁהִיא לָאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה וא"כ ילקה בכל אלה לר' יהודה שִׁבְכָל אֵלֶּה פְּתוּב בְּתַחֲלַת הַפְּרָשָׁה וְנִדְבַר ה' אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר וְלֹא שִׁמְעֵנוּ שִׁיחֲלַק ר' יהודה על הפלל דלאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה וּבְכַתּוּבֹת (דף כ"ד) מהו להעלות מנשיאת פפים ליוחסין תבועי למ"ד מועלין מתרומה ליוחסין וכו' הנ"מ תרומה דעון מיתה אבל נשיאת פפים דאיסור עשה לא וְהָא מ"ד מְעַלִּין מִתְּרוּמָה לְיוֹחֲסִין הוּא ר' יהודה והיל"ל לדידי' דנשיאת פפים הוא איסור לאו דלאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה וְכַתִּיב שֵׁם לֵאמֹר וּבִסְפָרָא שְׁמִינִי (פ"ג מ"ב) עמ"ש אנתה תאכלו ולא בהמה טמאה אין לי אלא בעשה בל"ת מנין וסתם ספרא ר"י ור"י ס"ל דלאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה אע"ג דכתיב לאמר וסיים וז"ל לכן נראה לפרש הדבר שלא אמרה ר"י רק בעשה הסמיכה ללאוין כמו פאן שכל הפרשה נאמרה באזנה וכן בפסח נאמרו גם אזהרות בענין וז"ש לאו נאמר בדברים וגם בזה צ"ע עדיין פעת (ועיין בירושלמי פ"ה דנזיר אמר ע"ז וכתוב פן גורעין לדרוש מתחלת הפרשה לסופה יל"פ ג"כ פיון שבתחלת הפרשה כתוב מלת לאמר מוסב על פל הפרשה) עכ"ל והנה לפי פלל זה יש מקום לומר דתורם מרעה על היפה חשיב לא תעשה לר' יהודה דמאי דכתיב בסוף הפרשה ואת קדשי בני ישראל לא תחלקו הוי אזהרה וכינון דאיפא אזהרה באותה פרשה שפיר דרשינן לאמר בלא תעשה ואין לומר דדוקא אם האזהרה כתובה קודם הלאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה כמו בהיא דנדבה תעשה אותו הוא דחשיב לא תעשה שיהי האזהרה שְׁנָאֵמַר גְּבִי קֶרְבֵּן פֶּסַח (בפרשת בא) נאמרו אחר הכתוב ואכלו את הבשר בלילה הזה (דמניה דרשינן לאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה בלילה ולא ביום) והכי נמי בתורם מרעה על היפה יש לומר דלר' יהודה חשיב לא תעשה אלא שאינו מוכרח לומר פן לפי שבתחלת הפרשה (במדבר סי' י"ח פסוק כ"ה) פתיב ונדבר אל משה לאמר וכו' וכתוב בהיא פרשה מפל חלבו דמניה דרשינן הלאו הָכָא מְפָלַל עֲשֵׂה חלבו אין גירועין לא ובתר הכי פתיב ואמרת אליהם בהרימכם את חלבו וכו' וכו' ואת קדשי בני ישראל לא תחלקו וא"כ יש לומר דלא חשיב זה שְׁנָאֵמַר אזהרות בפרשה

שנאמר בה לאמר דכיון דכתיב ואמרתי אלהם הויא אמירא אחרת ואינה נכללת במה שנאמר בתחלת הפרשה ונמצא דלא נאמר בפרשה זו אזכרה פי היכי דנימא דמשום דכתיב לאמר הלאו הבא מכלל עשה חשיב לא תעשה פן יש לצדד לפי הכלל של הרב התורה והמצוה: אמנם ראיתי בחידושי יפה עינים (שבש"ס החדש דפוס ראם) בסוגיא דתמורה הנ"ל שהשיב על דברי התורה והמצוה ויצא לידון בדבר חדש בעיקר דבר זה ולפי דבריו אין לומר בתורם מהרעה על היפה שיהיה בו לא תעשה לר' יהודה ולנפות את הרבים שאין בידם חידושים היקרים הנ"ל אעתיק דב"ק ונ"ל ונפלאתי על עינו הבדולח שבבעילה לכה"ג ליתא שם כלל תיבתלאמר בכל הפרשה וכן בהוצאת משא על הבהמה דהעשה הוא למען ינוח שורף כמ"ש ברמב"ם פ"ק משבת ליתא שם תיבתלאמר וכן בטהור שאכל תרומה טמאה דהעשה הוא בשעריה תאכלנו כביבמות ע"ג ובירו' בפורים פ"ב ה"א ליתא שם בפרשה תיבתלאמר ואף שהרמב"ם פ"ז מתרומות הביא קרא ואחר יאכל מן הקדשים וכדעת ר' אבא בר ממל בירו' שם אבל מאן לימא לן דר' יהודה ס"ל דרש זה דילמא ס"ל ממשעריה כר' יסא בירו' ובבלי יבמות שם ולא נשאר לנו מקושיותיו בלתי אם המקריב חיה והנהגה משער נזיר והעושה סחורה בפירות שביעית ונשיאת פנים לזר דקרי ליה בכחנפות כ"ד עשה ושם קאי לר' יהודה.

וכן מהת"כ שמיני פ"ג אותה תאכלו ולא בהמה טמאה אין לי אלא בעשה ושם סתם ספרא ר' יהודה ונהיה יכול להביא עוד מפרשה ג' שם גבי ספיר וקשקשת ממשמע וכו' עי"ש וכו' וסיים דבריו ונ"ל ובענ"ד נראה ליישב באופן אחר דהנה בכ"מ שכתוב לאמר פ"א לאמר לבנ"י ועיין ספרי ואתחנן כו' דדריש שם לאמר שאמר משה דהיינו שבקש מהקב"ה להגיד לו תשובה ובדבור ה' אל משה מוכן דהוא שהודיע להעם דבריו ועי' מכילתא בשלח פ"א ארשב"י כ"מ שנאמר בו פעם שני לאמר הוא לדורות ולזאת בפרש' שם גבי וישובו ויחנו שאינו כ"א לשעה לא נשנה בו פעם שני דבר אל בני ישראל לאמר כ"א דבר אל בני ישראל וישובו וגם ר' יהודה לא דריש בכה"ג לאמר משום שאינו מיותר כ"א היכא שהפרשה לא נאמרה לדורות ונשנה תיבתלאמר לאמר כגון פסח מצרים דחלוק בכמה דברים מפסח דורות במקחו מבעשור ובנתינת דמו על המשקוף ע"כ לא היה ראוי להשנות שם תיבתלאמר ע"כ דריש שם ללא אמור בצלי אש וכן היכי דכ' ואמרתי אליהם אחר דבר אל בני ישראל דאין פירושו לדורות כ"א לאמר לבנ"י דזה כבר נשמע מלאמר הראשון שם ג"כ דריש לאו אמור ע"כ גבי מומין פאן נדבה תעשה אותו וכן בירו' נזיר פ"ה ה"א גבי אין ממירין בבכור איתא ואמרתי אליהם ע"כ דריש לי ללאו אבל במקום דאין פתוב ואמרתי אליהם כ"א שני פעמים לאמר והוא הנוהג לדורות אתי לדורות ולא נדרש ללאו ע"כ גבי נשיאת פנים דלא כ' ואמרתי אליהם כ"א ב"פ לאמר וכן גבי בהמה טהורה וטמאה ונדגים אתי לדורות ע"כ לא נדרש ללאו וגבי שער נזיר אף דאיכא ואמרתי אליהם אף התם הלא נדרש בנזיר ס"א ע"א ואמרתי אליהם לרבות את העבדים א"כ תו ליכא למידרש ללאו דליכא תורה ולענין עשה דאברי חיה להקרבן אף דגם התם פתוב ואמרתי אליהם התם בת"כ ויקרא פ"א נדרש' הריא לאמר שיאמר להם דברי פבושין בשבילכם הקב"ה מדבר עמי וכו' לאמר וכו' והשיבני וכו' ומשום שהיה דבור הראשון להקריאה מאה"מ ג"כ לא נדרש פאן ללאו כ"א לכולל על כל הדבורים שידבר עמו הנהגותו בם וא"ש כל הקושיות הנ"ל עכ"ל: המוכן מכללות דבריו

הוא דבֵּחַד לאמר לא אָמַר ר' יהודה דְּרָרְשִׁינָן לֹאֹ אָמֹר וְאִם נִשְׁנָה לֹאֹמַר וְאוֹתָהּ הִפְרָשָׁה היא לדורות גם בְּזָה לֹא דְרִישׁ ר"י לְלֹאֹ דְהָא נִשְׁנָה לְדוֹרוֹת אֲבָל אִם נִשְׁנָה לֹאֹמַר וְאִין הִפְרָשָׁה לְדוֹרוֹת דְּרָרְשִׁינָן לִיה לְלֹאֹ וְכֹן פְּשָׁנָאֹמַר לֹאֹמַר וְכַתִּיב גַּם וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם שְׂאִין פִּירוּשׁ וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם לְדוֹרוֹת דְּנֹקָא מִלֹּאֹמַר הוּא דְּרָרְשִׁינָן שְׁהוּא לְדוֹרוֹת אֲבָל מִנֹּאֲמַרְת אֲלֵיהֶם לֹא מִיִּשְׁתַּמַּע לְדוֹרוֹת פִּי אִם לֹאֹמַר לִישְׂרָאֵל וְהוּא פְּמִשְׁמַעוֹת לֹאֹמַר אִז דְּרָרְשִׁינָן מִתִּיבַת לֹאֹמַר לְלֹאֹ זוֹלַת הִיכָא דְנֹאֲמַרְת אֲלֵיהֶם אֲתִי לֹאִיזוֹ דְרִשָׁה דְאִז לֹא דְרָרְשִׁינָן מִלֹּאֹמַר הִפְתּוּב בּוֹ שְׁהוּא לְלֹאֹ וְהִנֵּה בְּתוֹרַם מְרַעָה עַל הִיפָה פְּתִיב בְּתַחֲלַת הִפְרָשָׁה וְיַדְבַּר ה' אֵל מֹשֶׁה לֹאֹמַר וְאֵל הַלּוּיִם תְּדַבֵּר וְאִמְרַתְּ עֲלֵיהֶם פִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכו' הִנֵּה וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם קָאִי אֵל הַלּוּיִם וּבִיבְמוֹת ד' פ"ו ע"ב אָמְרִינָן דְטַעְמָא דר' עֲקִיבָא דְאִמַר מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְלוּיִם דְּנֹקָא הוּא מִדְּכַתִּיב וְאֵל הַלּוּיִם תְּדַבֵּר וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם בְּלוּיִם קָא מִיִּשְׁתַּמַּעִי קָרָא ור' אֶלְעָזָר בְּן עֲזַרְיָה דְאִמַר מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אִף לְכַהֵן הַשִּׁיב דְכַהֲנִים נְמִי אִיקְרוּ לּוּיִם אִם כֹּן לְדַבְרֵי הַפֶּל אִין פְּלִלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹאֲמַרְת אֲלֵיהֶם הִפְתּוּב פְּרָשָׁה זו.

וּמַעֲתָה יֵשׁ לּוֹמַר דְּגַם ר' יהודה מוֹדָה בְּתוֹרַם מְרַעָה עַל הִיפָה דְלֹא דְרָרְשִׁינָן לֹאֹמַר לְלֹא תַעֲשֶׂה אֲלֵא לֹאֹמַר הוּא לּוֹמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל דְהָא כַתִּיב בְּהַ מְכַל חֶלְבּוֹ דְּרָרְשִׁינָן מְנִיה חֶלְבּוֹ אִין גִּירוּעִין לֹא וְזָה לֹא לְלוּיִם בְּלִבְד נֹאֹמַר פִּי אִם לְכָל יִשְׂרָאֵל וְלִכְן אִיִּצְטְרִיךְ לֹאֹמַר לּוֹמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִינֹן דְנֹאֲמַרְת אֲלֵיהֶם נֹאֹמַר עַל הַלּוּיִם וְלִיכָא בְּהִיא פְּרָשָׁה אֲלֵא חַד לֹאֹמַר גַּם ר' יהודה מוֹדָה דְלֹא דְרָרְשִׁינָן לְלֹא תַעֲשֶׂה וְלִיכָא אֲלֵא לֹאֹ הִבָּא מְכַלל עֲשֶׂה דְכִי הִיכִי דְאִם וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם אִיִּצְטְרִיךְ לִשׁוּם דְרִשָׁה לֹא דְרָרְשִׁינָן לֹאֹמַר לְלֹא תַעֲשֶׂה פִּי אִם לּוֹמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִיכִי נְמִי בּוֹאֲמַרְת אֲלֵיהֶם הַנֹּאֹמַר לְלוּיִם דְבַהוּ מִיִּשְׁתַּמַּעִי קָרָא לֹא דְרָרְשִׁינָן מִלֹּאֹמַר אֲלֵא לּוֹמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְלֹא תַעֲשֶׂה כֹן נִרְאָה לְדַעֲתִי הַעֲנִיָה לְפִי דְבְרֵי הַרְבַּ יְפָה עֵינִים שְׁלֹא כְּדַבְרֵי דִידֵי הַרְבַּ דְלִתִּי תְשׁוּבָה יצ"ו דְבְּתוֹרַם מְרַעָה עַל הִיפָה אִית לִיה לר' יהודה לֹא תַעֲשֶׂה מִדְּכַתִּיב לֹאֹמַר: אֲלֵא שְׁמַצְאֵתִי סְתִירָה לְדַבְרֵי הַרְבַּ יְפָה עֵינִים מִמָּה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת בְּפָרְק הַתְּכַלַּת ד' נ"א ע"ב בד"ה אִף כָּאֵן לֹא תַעֲשֶׂה בְּמֵאִי דְאָמְרִינָן בְּש"ס שָׁם דר' יהודה יְלִיף לֹא תַעֲשֶׂה (הִינֵנו לֹא ת) בְּמִנְחַת פֶּהֶן גְּדוֹל בְּגִזְרָה שְׁנֹה דְכָלִּיל פְּלִיל מִמִּנְחַת פֶּהֶן הַדְיוּט דְכַתִּיב בְּהַ לֹא תֹאכַל וְכַתְבוּ הַתּוֹס' וְקִצַּת קִשְׂיָא אִמַּי לֹא דְרָרְשִׁינָן לֹאֹ נְמִי מִדְּכַתִּיב לֹאֹמַר לֹא אָמֹר כְּדְרָרְשִׁינָן בְּפָרְק כָּל שְׁעָה וְהַנִּיחוּ בְּקוֹשְׂיָא וְהַרִי שָׁם (וְיִקְרָא סִי נִי"ו פְּסוּק י"ב) נֹאֹמַר רַק פְּעַם אַחַת לֹאֹמַר בְּכָל אוֹתָהּ הִפְרָשָׁה וְלֹא כַתִּיב וְאִמְרַתְּ וְאִם כְּדַבְרֵי הַרְבַּ מֵאִי קִשְׂיָא לְהוּ הִלֵּא בְּכִי הֵאִי גִוְוָנָא גַם ר' יהודה מוֹדָה דְלֹא דְרָרְשִׁינָן לֹאֹמַר לֹא תַעֲשֶׂה אֲלֵא וְדֵאִי מוֹכַח דְּגַם בְּדַכַתִּיב חַד לֹאֹמַר דְרִישׁ ר' יהודה לֹא תַעֲשֶׂה (דְּדוֹחַק לּוֹמַר דְּמָה שְׁפַתְבוּ קִצַּת קִשְׂיָה הוּא מְפִנִי זֶה שְׁיֵשׁ לּוֹמַר דְּכִינֹן שְׂאִין כְּתוּב בְּפְרָשָׁה אֲלֵא חַד לֹאֹמַר לֹא דְרָרְשִׁינָן לִיה לְלֹא תַעֲשֶׂה) וְלְפִי זֶה גַם בְּתוֹרַם מְרַעָה עַל הִיפָה נוֹכַל לְדַרְוֵשׁ לְלֹא תַעֲשֶׂה לר' יהודה וְכִמוֹ שְׁפַתְבוּ הַרְבַּ דְלִתִּי תְשׁוּבָה יצ"ו אֲלֵא דְמְכַל מְקוֹם כְּבַר כְּתַבְתִּי דְלֹא קִימָא לֹן כר' יהודה בְּהָא אֲלֵא כְּרַבְּנֹן דְלֹא דְרָרְשִׁי לֹא תַעֲשֶׂה מִלֹּאֹמַר וְגַם רְבָא אִין הֶכְרַח שְׁפּוֹבֵר בְּזָה כר' יהודה וְשְׁפִיר מוֹכַח מִדִּין תּוֹרַם מְרַעָה עַל הִיפָה דְגַם בְּלֹאֹ הִבָּא מְכַלל עֲשֶׂה אָמַר רְבָא דְאִי עֲבִיד לֹא מְהִנִּי וְכִמוֹ שְׁפַתְבוּ הַרְבַּ נוֹדַע בִּיהוּדָה וְעוֹד כְּמָה רַבְּנִים שְׁהַזְפַּרְתִּי בְּאוֹת זו וְתוֹ לֹא מִיִּדִי: פְּלָל ע) כָּל מְלִתָּא דְאִמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד כְּמָה שְׁעַמְדוּ רַבְּנֵי בְּתַרְאִי גְבִי שׁוֹחַט בְּשַׁבַּת דְשַׁחֲטוּתוֹ כְּשֶׁרָה דְאִמַּי לֹא נִימָא אִי עֲבִיד לֹא מְהִנִּי וְהוּי לִיה כְּמַתָּה מֵאֲלֵיהָ כְּתַב עַל זֶה הַרְבַּ שְׁעַר הַמְּלִיךְ בְּהַלְכוֹת גִּירוּשִׁין פְּרָק

שלישי הלכה י"ט (ד' מ"ד ע"ב מדפוס לבוב תרי"ט) דיש ליישב על פי מאי דאמר רב אשי בחולין ד' קט"ז מנין לבשר בחלב שאסור באכילה שצאמר לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לה הרי הוא בבל תאכל ופרכינו אלא מעתה מעשה שבת ליתסרו ומשנינו היא קודש ואין מעשיה קודש (ומותר באכילה) וכי היכי דלרב אשי מעשה שבת מותרין הכי נמי לרבא דסבר בעלמא דאי עביד לא מהני שאני שבת דגלי קרא דאין מעשיה קודש ואי עביד מהני וכן בכל איסורי שבת הדין פן כמו בשוחט ומבשל דאי עביד מהני ויישב בזה מה שהתוס' בתמורה שהקשו לרבא משוחט הפסח על חמץ וכיוצא ולמה לא הקשו משחיטת חולין בשבת וכו' אלו תנרף דב"ק והזכיר בסוף דבריו מה ששנינו בבביתא ופסקוה הפוסקים ביו"ד סי' ש"מ הקורע בשבת יצא ידי קריעה וכו' יעי"ש: אמנם הרב נודע ביהודה בתניינא ביו"ד סי' ט' (בד"ה בדין כל דאמר) אסברה לן דלא שייך הקא לומר היא קודש וכו' פדמשנינו בחולין ד' קט"ו ע"א דשם קאי אקושיא דמעשה שבת ליתסרו מלא תאכל כל תועבה ומעשה שבת תיעבתי לה הוא ואם פן הקושיא היא ששבת יגרום איסור שפיר משני היא קודש וכו' ונ"מ במבשל בשבת או שאר מלאכות שבאכילה אבל שחיטה אין אנו רוצים שהמעשה יאסרנו אלא שהמעשה לא יתירנו ולא תהיה השחיטה נחשבת שחיטה וכמתה מאליה דמי בהא לא שייך לשנויי היא קודש דמה בכך שאין השבת אוסרת מכל מקום אינה מתרת וכאילו לא נשחטה דמי אלו תנרף דב"ק.

ואני ההדיוט מצאתי שחילוק זה כתבו הר"ן בהלכות בסוף פרק שני דחולין (אמתניתין דהשוחט לשם הרים וכו' בד"ה ג"מ גרסינו בגמרא) גבי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו שהביא מחלוקת אם על ידי מעשה רבא אוסר וכתב דסוגיא ריהטא פותיה דרש"י דגם במעשה רבא אינו אוסר הילקף השוחט בהמת חבירו לעכומ"ז לא מיתסרא בהנאה וסיים ומיהו איפא מאן דאמר דבאכילה אסורה ואפילו שוחט בהמת חבירו לשם הרים ונתפון לרפואה וכיוצא בה אסורה באכילה שפך שיש בו סרף לעכומ"ז מיתסר באכילה וליפא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהקא לאו ניהו אוסר לה אלא דלא שרי לה והוי פאילו לא נשחטה אלא שמתה מאליה עכ"ל הרי שיש חילוק בין פשבאנו לומר שדבר זה יאסר לכשבאנו לומר שדבר זה לא יותר ואם פן במעשה שבת כמבשל וכיוצא דאין אנו צריכים לומר שהבשול יתיר התבשיל רק שהמעשה לא יאסרנו בזה מועילה הדרשה דאין מעשיה קודש אבל בשחיטה שצריכים אנו לומר שהמעשה יתירנו אם הדין נותן לומר בו אי עביד לא מהני יש לומר דהשחיטה פסולה דאין המעשה הזה מועיל והוי כמתה מאליה וכדברי הרב נודע ביהודה ורב אהד הובאו דבריו בס' זכרון צבי מנחם סי' כ"ג (ד"ה מה) כתב פן מסבא דנפשיה דרק שלא לאסור הדבר הנעשה בשבת הוא דמהני הא דאין מעשיה קודש אבל לא מהני זה להביא היתר כמו שחיטה וכו' ולא ראה דברי הרב נ"ב הנ"ל (גם הרב חתן סופר בדרף קמ"ה אות י"ג קלסינהו לדברי הנו"ב הנ"ל) ועיין בס' המקנה החודש (להגאבד"ק חאללאש) פלל כ"ד ד' כ"ד ע"ג בד"ה תוס': והרב נחמד למראה בח"ב בריש פרק האורג ד' ל"ד ע"ד כתב בשם מרן מוהריט"א בס' שמחת יום טוב ד' קס"ו שישנו פנותן טעם גבי שוחט חטאת בשבת וכן גבי קורע על המת בשבת דמהני ואמאי לא נימא כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ופקפק על דבריו דאעיקרא דמלתא בכל מעשה שבת ליפא למימר דאי עביד לא מהני כמו שכתב הרב שער המלך על פי סוגיא דחולין היא קודש ואין מעשיה

קודש אלו תנרף דב"ק דרמי גברא אנברא משום שלא ראה מה שפכת הרב נודע ביהודה ומרן מוהריט"א מצי סבר פותיה דבשחיטה לא שייך לומר ואין מעשיה קודש וכן בקריעה על המת שבאה לפטרו מחיובו לא שייך לומר דטעמא דמהני הוא משום דאין מעשיה קודש כמו בשחיטה ולכן הוצרך מרן מוהריט"א לטעם אחר (כמו שפכת בשמו בנחמד למראה וס' שמחת יו"ט אין אצלי): והרב מוהרש"ל בשו"ת נודע ביהודה תננינא בחלק א"ח סי' קו"ל (בד"ה אמן) כתב לנישב הקושיא משחיטה בשבת דלא אמרינן בה אי עביד לא מהני לפי מה שפכתו התוס' בתמורה ד' ד' בד"ה רבא דבירושלמי יש קרא להכשיר שוחט פסח על חמץ אם כן יש לומר דגלי קרא בשחיטה שנעשית באיסור דאי עביד מהני וממילא כן הוא גם בשחיטת קדשים בחוץ וחוץ וחוץ ששוחטו בעזרה דכולן נכללן בשחיטת איסור דגלי קרא דמהני (בשוחט פסח על חמץ) ואף דאיכא מילי טובא דמהני דמקשינן מנייהו לרבא ומשנינן שאני התם דגלי קרא ולא גליף רבא מנייהו לבעלמא דאי עביד מהני היינו משום דהו כותובים הרבה הבאים כאחד ואין מלמדים לשאר איסורים מה שאין כן בשחיטה שנעשית באיסור דכל מעשי שחיטה דאמר רחמנא לא תשחט באיסור בחזקא מחתא מחתינן וכיון דגלי קרא בשוחט פסח על חמץ דמהני ממילא נכלל בה כל שחיטת איסור אבל שאר דברים שיש בהם עבירה שהם חלוקים במעשיהם ובאיסורין ליכא למילף מנייהו דגלי קרא בהו דמהני דהו הרבה כותובין הבאים כאחד ואין מלמדין והרב חתן סופר בדר קמ"ה אות ט"ז תמה עליו שלא הזכיר שחילוק זה פתבו מר אביו בנו"ב תננינא בחלק אהע"ז סי' קכ"ט דכיון דמצינו דגלי קרא דקידושין מהני באלמנה לכהן גדול אף דהו בעבירה הוא הדין דאמרינן כן בכל הקידושין והביא כן בשם הרשב"א בקידושין וכו' עי"ש בדר קמ"ג אות ה' וסברא זו כתבה בס' המקנה החדש בדר כ"ו אות ח' וז"ל ועיין תוס' דרע"ק פ"ב דזבחים אות י"ג לרבא דלא מהני למה לי קרא למיפסל העבודה בזר וטמא ששמש וכיוצא הא פיון דמזוהרים שלא לעבוד ממילא אי עביד לא מהני והקרבנות פסולה י"ל פיון דמצינו בחלל אף דמזוהר אם עבד בשוגג, עבודתו פשרה פדאיתא בקידושין ד' ס"ו וילפינן מקרא הרי גלי קרא דבאזוהרה דעבודה אי עביד מהני עכ"ל: ובשם הרב בית אפרים בחלק יו"ד סי' ל"ט כתב שם (בספר המקנה החדש) בדר כ"ו ע"ב אות ו' וז"ל הבית אפרים כתב למה שחיטת חוץ מטטר מידי גבלה נימא דאי על"מ והוי פנחירה והא דחויב פרת משום דעבר אמיקרא דרחמנא וכבר הקשו אחרונים משוחט בשבת ומאותו ואת בנו לכן נלענ"ד דע"כ לא אמר רבא לא מהני אלא היכא דבדבורא קעביד מעשה או אפי' במעשה והמעשה ההוא אין מתקיים כ"א ע"י פנונת העושה פמגרש ותורם וכיון דא"ר ל"ת ומחשבת העושה בזה הוא היפך מימרא דרחמנא רואין אותו פאילו אינו ולא מהני ולא מידי משא"כ היכא שעשה מעשה והמעשה מתקיים אף בלא פנונת העושה לא שייך אי עביד לא מהני דהמעשה ליתא בחזרה ודל מחשבתו מהכא והמעשה קיים וכו' וא"ש ביבמות ד' כ' חייבי לאוין אם בעלו קנו עי"ש פיון דקנן יבמה לא בעינן פנונה לא שייך לא מהני וכו' וא"ש הא דשוחט בשבת ואו"ב דהתם לא שייך לא מהני פיון דלא צריך פנונה לשחיטה ואפילו הפיל ספין פשר או שחט חש"ו א"כ פיון דס"ס אתעבד כאן מעשה שחיטה בהכשר גמור וכו' לכן לא הקשה תוס' משוחט בשבת רק משוחט פסח דבקדשים בעי פנונה להכשיר קרבן משא"כ בשחיטת חוץ דלא איירינן לענין הכשר קרבן רק לענין הטטר מידי גבלה

שפיר מועיל דהא עכ"פ הכשיר שחיטה נעשה פאן וְהוּי פְּאִילוּ נַעֲשֶׂה בְּלֹא פְּנוּנַת הַשּׁוֹחֵט
דְּטָהוּר מִיַּד נְבִילָה ע"ש נְפִלְאוֹת וְעִי' בֵּית מֵאִיר בְּתַשׁוּבַת סִי' ד' ג"כ מְזָה וְצ"ע מִבִּיצָה
ד' כ' עֵבֶר וְשַׁחַט מֵאִי.

רְבָא אָמַר זֹרֵק אֶת הַדָּם ע"מ לְהַתִּיר בְּשַׁר בְּאֲכִילָה א"כ קִשָּׁה לִימָא לֹא מְהַנִּי וְשֵׁם קְדָשִׁים
צָרִיף פְּנוּנָה: וְעוֹד נֶאֱמָרוּ עַל קְנוּשְׂיָא זֹו פְּמָה תִּירוּצִים יֵשׁ מְתַרְצִים עַל פִּי הַחֲזִילוּק דְּדוֹקָא
בְּדָבָר שְׂאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ אֲלֵא בְּאִיסוּר אֶמְרִינֵן אִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי אֲבָל דְּבָר שְׂשֵׁשׁ
בְּאֶפְשָׁרוֹת לַעֲשׂוֹתוֹ בְּהִיתָר אַף אִם הוּא עֲשָׂה בְּאִיסוּר אִי עֵבִיד מְהַנִּי עֵינֵן מַה שְׂרַשְׁמְתִי
בָּאוֹת ס"א.

וְיֵשׁ מְתַרְצִים עַל פִּי מַה שְׂחַלְקוּ הַתּוֹס' דְּבְדָבָר שְׂאִם נַעֲשֶׂה מִמִּילָא סְגִי אַף אִם נַעֲשֶׂה
בְּאִיסוּר מְהַנִּי עֵינֵן מַה שְׂרַשְׁמְתִי בָּאוֹת ס"ו וְגַם תִּירוּצֵי אַחַר עַל פִּי הַחֲזִילוּק דְּדוֹקָא בְּדָבָר
שְׂאִם נֹאמַר לֹא מְהַנִּי יִתְקַן הָאִיסוּר אֲבָל אִם אַף פְּשֻׁנְאָמַר לֹא מְהַנִּי לֹא יִתְקַן הָאִיסוּר אֲזִי
אֶמְרִינֵן אִי עֵבִיד מְהַנִּי עֵינֵן מַה שְׂרַשְׁמְתִי בָּאוֹת ט"ו וְעוֹד עַל פִּי הַחֲזִילוּק שְׂבִין דְּבָר שְׂאִיסוּר
מִצַּד עֲצָמוֹ לְמַה שְׂאִינוֹ אִיסוּר מִצַּד עֲצָמוֹ אֲלֵא יוֹמָא הוּא דְגָרִים עֵינֵן לַעֲלֵל בָּאוֹת ס"ב וְעֵינֵן
לְקַמֵּן אוֹת ע"א שְׂשֵׁשׁ חֲזִילוּק בֵּין פְּשֵׁשׁ בְּדָבָר הַהוּא אֲזַהְרָה מִיְּנוּחַדָּת (פְּשׁוּחַט פֶּסַח עַל חֲמִץ
וְכִינְצָא) לְכַשְׁהִיא אֲזַהְרָה כּוֹלְלָת פְּמִלְאָכָה בְּשַׁבַּת שְׂאִין אֲזַהְרָה מִיְּנוּחַדָּת שְׂלֵא לְשַׁחוּט אוֹ
שְׂלֵא לְקַרְוֵעַ בְּשַׁבַּת וְכו': וְרֵאִיתִי בְּס' בֵּית יִצְחָק לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵי"ץ שְׂמַעֲלִיקָשׁ אַבְד"ק
פְּרַעֲמִישְׂלֵא יצ"ו בְּחֻלְק יו"ד ס' י"ז אוֹת ז' שְׂפַתְבּ שֶׁהַמּוֹהֲרֵי"ט הִקְשָׁה בְּכָל שׁוֹחֵט בְּשַׁבַּת
נִימָא אִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי (עֵינֵן לַעֲלֵל בָּאוֹת ס"א בְּד"ה וְהַמְצָאָה חֲדָשָׁה שְׂפַתְבְּתִי שְׂלֵא נִמְצָא
בְּמוֹהֲרֵי"ט קְנוּשְׂיָא זֹו בְּשׁוֹחֵט בְּשַׁבַּת) וְשִׁתְּרִץ דְּלֹא יִתְקַן הָאִיסוּר וְכו' וּפְקַפֵּק עַל דְּבָרֵי
וְלָכוֹן פְּתַב וְהַמְּבַחֵר כַּמ"ש בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ דְּכִי הִיכִי דְמְהַנִּי הָא דְהִיא קוֹדֵשׁ וְאִין מַעֲשִׂיָה
קוֹדֵשׁ שְׂלֵא יִהְיֶה בְּזָה מְשׁוּם לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה הִכִּי נְמִי מְהַנִּי לְהֵאִי סְבָרָא דְּרְבָא בְּעֵלְמָא
דְּאִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי אֲבָל בְּמַעֲשֶׂה שַׁבַּת מְהַנִּי וְיִצָּא לִידוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ דְּאִם סוֹבֵר רְבָא כַּר'
יִוְחָנָן הַסַּנְדְּלָר דְּלֹא דְרִישׁ הִיא קוֹדֵשׁ וְכו' הֲדַרִּינֵן לְכַלְלִין דְּאִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי וְיִמְיִשֵּׁב בְּזָה
דְּבָרֵי הַטּוֹר וְהֵרָא"ש עֵי"ש דְּב"ק וְתִמְמָה בְּעֵינֵי דְמַלְבַּד דְנַעֲלָם מַעֲיָנֵי דְמַר דְּהֵרַב נוֹדַע
בִּיהוּדָה חוֹלֵק עַל סְבֵרַת הָרַב שַׁעַר הַמְּלָךְ וּכְתוּבָה מְסַתְּפָרָא וְשַׁבְּחוּהוּ רַבֵּנּוּ הַבָּאִים אַחֲרָיו
כְּנוֹז"ל וְגַם אֲנִי הִדַּל הַבְּאֲתִי סְמוּכוֹת לְבַד"ק שְׂסַפְרָא זֹו הִיא מוֹצֵאת בְּדָבָרֵי הָר"ן בְּהִיא
דְּאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׂאִינוֹ שְׂלוֹ וְעוֹד הֵלֵא גַם בְּלֹא סְבֵרַת הָרַב שַׁעַר הַמְּלָךְ שְׂעָרֵי
תִירוּצִים עַל קְנוּשְׂיָא זֹו לֹא נִנְעָלוּ וּמִמִּילָא אִין לְנוּ הִכְרַח לְסְבֵרַת הָרַב שַׁעַר הַמְּלָךְ כְּמוֹכֵן
וְצ"ע: כָּלָל ע"א) כָּל מְלֵתָא דְּאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד לֹא אֶמְרִינֵן דְּאִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי כִּי
אִם דוֹקָא בְּדָבָר דְּאִיפָּא אֲזַהְרָה מִיְּנוּחַדָּת שְׂלֵא יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ דְּבָכִי הֵאִי גוֹנוּנָא הוּא דְּלֹא מְהַנִּי
אֲבָל אִי לִיכָּא אֲזַהְרָה מִיְּנוּחַדָּת כְּגוֹן עַל גּוּף הַקְּרִיעָה בְּשַׁבַּת דְּלֹא הִזְהִיר רַחֲמֵנָא בְּפִרְטוֹת
שְׂלֵא יִקְרַע קְרִיעָה שְׂלֵא מִצָּוָה בְּשַׁבַּת אֲלֵא הָאֲזַהְרָה הִיא כּוֹלְלָת עַל כָּל מְלֵאכֶת שְׂהִיא שְׂל
תִּיקוּן שְׂלֵא יַעֲשֶׂה בְּשַׁבַּת כִּי הֵאִי גוֹנוּנָא לֹא אֶמְרִינֵן אִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי כִּי פְּתַב הָרַב מְקַנְהָ
אַבְרָהָם ד' כ"ג ע"ב (בְּד"ה פְּתַב) בְּשֵׁם מְרַן מוֹהֲרֵי"ט א"א בְּס' שְׂמַחַת יוֹם טוֹבֵד' קַס"ה ע"ד
וְאִין סֶפֶר הַתּוֹרָה הִנֵּה מְצוּי אֲצֵלִי לְרֵאוֹת גּוּף דְּב"ק וְנִרְאָה וְדָאִי דְּלֹא עַל קְרִיעָה בְּלֵבֵד
אָמַר מַר דְּאִין שְׂנִיף לֹאמַר אִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי אֲלֵא עַל כָּל מְלֵאכֶת בְּשַׁבַּת בְּשַׁחֲטָה וְכִינְצָא
הִדִּין כִּן וּמְסַתְּמָא כְּבָר הִבִּיא מַה שְׂעַמְדוּ רַבֵּנּוּ בְּתַרְאֵי בְּדִין שׁוֹחֵט בְּשַׁבַּת אֲמַאי לֹא נִימָא
אִי עֵבִיד לֹא מְהַנִּי וְכֵן מַה שְׂאָמְרוּ בְּמַס' קָמָא ד' ע' ע"ב גְּבִי טַבַּח וּמְכַר בְּשַׁבַּת דְּמוֹכַח דְּאִף

שנעשה באיסור מהני ועל כל אלה וכינצא להן מנישב על פי חילוק זה דכשלא באה
אזקה פרטית על הדבר ההוא לא אמרינן אי עביד לא מהני: אלא שצריף לדעת מה
טעם לחלק פן דסוף סוף הרי הוא עובר אמיקרא דרחמנא וכל שידענו שעל דבר זה
תורה צוה לנו משה שלא לעשותו מה לי אם באה עליו לאו מיוחד ומה לי אם היא אזקה
פללית בין בזה ובין בזה הנה לנו לומר דאי עביד לא מהני איברא דרבינו עקיב"א בתשו'
סי' קכ"ט ד' קנ"ה ע"ג (בד"ה זאת ועוד) פתב להסביר בזה דכשבאה אזקה פרטית פגון
תמורה ופדיון בכור מפרשינן לקרא שרוצה לומר שלא יהיה לו פח להחליף ולפדות
והחליפין והפדיון פלא היו מה שאין פן במקום שנאמר דרף פללי כמו לא תעשה פל
מלאכת דאי אפשר לפרש שלא יהא לו פח לעשות מלאכה דודאי אם יבנה בית או יטע
פרם יהא בנוי ונטוע ועל פרחין פירושו דאינו רשאי לעשות משום הכי כל שישנו בכלל
זה הרי לא שייך אי עביד לא מהני וניחא בפשיטות השוחט בשבת וכו' (הביא שם עוד
דומים לשוחט בשבת) כיון שאי אפשר שיהיה פירוש הקרא שאין לה פח אלא פירושו
שאי אתה רשאי משום הכי לא אמרינן אי עביד לא מהני אלו תנרף דב"ק הנה אסברה
לן טעם לחלק בין אזקה פרטית לאזקה כוללת דבכוללת לא שייך לומר אי עביד לא
מהני: אמנם המעיין בדב"ק יראה שלא הרהיב בנפשו להחליט פן רק פתב אילו הייתי
פדאי להרים ראש נגד רבותינו הראשונים הייתי אומר וכו' דמדשקלו וטרו הראשונים
לענין שבועה בהא דאי עביד לא מהני וכן גבי שוחט פסח על חמץ וכינצא מוכח דלא
סברי לחלק בהכי ומוכח דבטל דעתו נגד סברתם ואילו מרן מוהריט"א (לפי מה שהביא
בשמו הרב מקנה אברהם) נראה דלקושטא קאמר הכי ואי מטעם הנ"ל אנחנו לא נדע
מה יענה למה שנראה מדברי הראשונים דליתנהו להני מילי ועל כל פנים אף שנעלם
מאתנו טעמו ונמוקו פן היא דעתו לחלק בין אזקה פרטית לאזקה כוללת כמו שהעיד
בשמו הרב מקנה אברהם: וכן ראיתי להרב מנחת חינוך בסוף פרשת בחקתי (בסי' שס"א
ד קמ"ו ע"ג תוף ד"ה והנה) שכתב וז"ל נלע"ד לומר פלל מחודש בענייני אעל"מ עי"ש
בתוס' תמורה ד' ו' הקשו מנשבע שלא לגרש ותירצו לחלק בין איסור שפדה מלבו עי'
באחרונים נתקשו הרבה ובש"ג פ' משילין הקשה מפ' מרובה עקוץ לי תאנה וזרוק
גניבותיה לחצרי למה לא נימא דלא יקנה הגבחה משום דאי עביד לא מהני ובמוהרי"ט
סי' ס"ט הקשה משוחט בשבת וכותב גט בשבת (אמר המספר לעיל באות ס"א בד"ה
והמצאה חדשה וכו' פתבתי דלא נמצאת קושיא משוחט בשבת בדברי הרב מוהרי"ט
גם הקושיא מכותב גט בשבת ליתא שם כי אם במשנה למלך ושער המלך בפרק ג'
מהלכות גירושין הלכה י"ט עי"ש) ומה שחילק בין היכא שיתקון האיסור עי' באחרונים
נתקשו דלא יועיל בזה בכותב גט על איסורי הנאה ובכתובות קעקע וכו' ועי' בשעה"מ
פ"ב מה' גירושין הקשה ממקח הנקנה באיסור רבית ושאר קושיות ובט"ז ח"מ סי' ר"ח
חילק בין היכא שהיום גורם והש"ף חילק בין היכא שא"א בענין אחר וגם בתיר' אלו
לא יתישבו קושיות הנ"ל ע"כ נלע"ד דהאי פללא דאעל"מ לא שייך רק היכא דהלאו
הוא על ענין פרטי כמו הנך דריש תמורה לא יחליפנו ולא ימיר מפרשינן לקרא שלא
יהיה לו פח להחליף ולהמיר ואם עבר והחליף או המיר חילופו ותמורתו פלא הנה וכן
בלאו דלא תפדה ובאונס שגירש ותורם מן הרע על היפה וממין על שאינו מינו דכל אלו
הלאוין (לא פולם לאוין דממין על שאינו מינו ומן הרע על היפה עשה הן) פרטיים על

עָנָן א' בְּזָה ס"ל לְרַבָּא דְאָם עֶבֶר הָרִי פְדִינֵנוּ וּגְרוּשָׁיו וּתְרוּמָתוֹ כִּלְיָה דְלָא אֲהֵנִי
מַעֲשָׂיו מִשְׁא"כ בְּמַקּוֹם שְׁנַאֲמַר הֲלָאוּ דְרַךְ פְּלִי כְּמוֹ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה בְּשִׁפְתַי דְּבִזָּה
א"א לְפָרֵשׁ שְׂלֵא יִהְיֶה לוֹ פֶּתַח לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה דְהָרִי וְדָאִי אָם עֶבֶר וּבְנָה בֵּיתוֹ וְנָטַע פְּרִים
יֵהִי בְּנוֹי וְנָטוּעַ וְעַל פְּרָחִין הַפִּירוּשׁ שֶׁל לָאוּ זֶה הוּא דְאֵינוֹ רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת לְכַתְחֻלָּה מִשׁו"ה
כֹּל שְׁיִשְׁנוּ בְּכֻלָּל לָאוּ זֶה ל"ש לֹמַר בְּיָה אֲעֵל"מ וְכֵן בְּלָאוּ דְבַל יַחַל ע"כ פִּירוּשׁוֹ אִי אַתָּה
רִשְׁאֵי לִיַּחַל לְכַתְחֻלָּה וְלֹא שְׂאִין לוֹ פֶּתַח דְהָרִי בְּכַמָּה עֲנִינִים לֹא יִפּוּל עֲלֵיהֶם הַחֲקִירָה
דְלָא מְהַנִּי כְּמוֹ בְּנִשְׁבַּע שְׂלֵא אֲזָרוּק וְכַהֲנָה מִשׁו"ה כֹּל שְׁיִשְׁנוּ בְּכֻלָּל זֶה הֲלָאוּ לֹא שְׁיִיף בּוֹ
הַפְּלוּגְתָּא דֵאֲעֵל"מ וְז"ב בְּסִבְרָא וּמְמִילָא מְיוֹשְׁבִים כֹּל הַקְּוִשְׁיֹת הַנִּזְ"ל וְכֵן שְׂאָר קְוִשְׁיֹת
שְׁהַקְשׁוּ הֲרֵאשׁוּנִים וְהֵאחֲרוּנִים נְקוּט הַאי פְּלִלָּא בִּידָה וְיִהְיֶה לְמִישׁוֹר לְפָנֶיהָ וּמַקּוֹם הַנִּיחֹ
לִי בַעֲזַה שִׁי"ת עכ"ל: גַּם הֶרֶב מִיָּם רַבִּים בְּחֻלְקָא א"ח ס' ל"ד ד' כ"ג ע"ג פְּתַח דְנִרְאָה לוֹ
(לְהִלְכָה וְלֹא לַמַּעֲשֶׂה) דְכִשְׂאֲמָרוּ כֹּל דְאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד רוּצָה לֹמַר כֹּל שְׂיִשׁ אֲזַהֲרָה
פְּרִטִית עַל אוֹתוֹ דְבָר כְּגוֹן אֲנֹס שְׂגַרְשׁ וְכָל הַנֶּהָד דְמִיַּתִּי בְּתַמּוּרָה שְׂיִשׁ עַל כֹּל דְבָר מְהֵם
אֲזַהֲרָה פְּרִטִית בְּהָא הוּא דְאָמַר רַבָּא לֹא מְהַנִּי וְכֵן מֵאֵי דְאָמַר רַב יוֹסֵף בְּכַתְּנֻבוֹת ד' פ"א
כֹּל דְאָמַר רַבָּנָן לֹא לִיזְבִּין אִי זְבִין לֹא הוּי זְבִינָא רוּצָה לֹמַר שְׁגָזְרוּ עַל דְבָר פְּרִטִי וְאָם
כֵּן מְקַח וּמְמַכֵּר בְּשִׁפְתַי שְׂלֵא בָּא עֲלֵיו אֲזַהֲרָה פְּרִטִית אֲלֵא בְּדִרְךָ כִּלְיָ אֲסָרוּ כֹּל דְבָר שְׁהוּא
מִשׁוּם שְׂבוּת מִשׁוּם רְשׁוּת מִשׁוּם מְצָנָה וְכו' לֹא שְׁמַעֲיָנָן מְזָה דְאִי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי וְכו' ע"ש
גַּם הֶרֶב נוֹדַע בִּיהוּדָה נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמַקְצַת סִבְרָא זֹו עַל מַה שְׁכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים דְדוֹקָא בְּדָבָר
שְׂאִי אֲפָשֵׁר לַעֲשׂוֹתוֹ אֲלֵא בְּאִיסוּר אֲמָרִינָן דְאִי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי אֲבָל דְבָר שְׂאֲפָשֵׁר לַעֲשׂוֹתוֹ
בְּהִיתָר אֲפֵי שְׁהוּא עֲשֶׂהוּ בְּאִיסוּר אִי עֲבִיד מְהַנִּי כְּתַב עַל זֶה לְחֻלְקָא דְדוֹקָא בְּדָבָר שְׂלֵא בָּא
עֲלֵיו אֲזַהֲרָה פְּרִטִית הוּא דְאֲמָרִינָן דְכִשְׂיִשׁ בְּאֲפָשְׁרוּת לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר בְּהִיתָר אִי עֲבִיד
בְּאִיסוּר מְהַנִּי אֲבָל דְבָר שְׂפָאָה עֲלֵיו אֲזַהֲרָה פְּרִטִית שְׂלֵא לַעֲשׂוֹתוֹ אֲפֵי אָם יֵשׁ בְּאֲפָשְׁרוּת
לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר הַהוּא בְּהִיתָר אָם עֲשֶׂהוּ בְּאִיסוּר אִי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי וְהַבְּאֲתִי דב"ק לְעִיל
בְּאוֹת ס"א ע"ש: פְּלִל ע"ב) כֹּל מְלִתָּא דְאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד דְאִי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי לֹא
תִּימָא דְדוֹקָא עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה דְהָא לִיתָּא דְהַמְקַדִּים תְּרוּמָה לְבִיפּוּרִים דְפָרִיף מְנִיָּה דְבוּר
וּמְחֻשְׁבָּה הוּי כֵּן כְּתַב הֶרֶב פְּרִי מְגִדִּים בְּמִשְׁבְּצוֹת רִישׁ ס' ע"ט (גְּבִי קוּרָא שְׁמַע בְּמַקּוֹם
שְׂאִין הַמְחַנֶּה קְדוּשָׁה) וְעוֹד יֵשׁ בְּתַמּוּרָה דְפָרִיף מְתוּרָם מְמִין עַל שְׂאִינוֹ מִינוֹ וּמְתוּרָם מְרַעָה
עַל הִיפָה וְהֶרֶב נְקִיט חֲדָא מְהַנִּי תִלְתָּ וְכֵן מְתַבְּאָר מִמַּה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסִ' וְהַפּוֹסְקִים בְּדִין
נִשְׁבַּע שְׂלֵא לְגַרְשׁ אוֹ שְׂלֵא לְמַפְּוֹר וְכִיּוֹצֵא עֵינָן בְּמַה שְׁרַשְׁמְתִי בְּאוֹת ז"ן דְמְתַבְּאָר יִפָּה
דְאִין לְחֻלְקָא בֵּין עוֹבֵר עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה לְעוֹבֵר בְּדִיבּוּר וּמַה שְׁכַתְּבוּ הֶרֶב בֵּית אֲפָרִים שְׁהַבְּאֲתִי
לְעִיל בְּאוֹת ע' (בד"ה וּבְשֵׁם הֶרֶב) דְעַד כָּאֵן לֹא אָמַר רַבָּא לֹא מְהַנִּי אֲלֵא הִיכָא דְבַדְבוּרָא
קְעִבִיד מַעֲשֶׂה וְכו' נִרְאָה דְלָאוּ דוֹקָא אֲלֵא הוּא הַדִּין בְּדְבוּר בְּעֵלְמָא פְּקִרְיָאָת שְׁמַע וּמְצָאֲתִי
בס' הַמְקַנָּה הַחֲדָשׁ (לְהַגְאָבֵד"ק חֲאֵלְלָאֵשׁ) פְּלִל כ"ד פְּרִט ה' אוֹת כ"ו ד' ז"ך ע"ד שְׁכַתְּבוּ
בְּשֵׁם ס' שו"ת (סְתָם) ס' צ"ב דְעַל יְדֵי דִיבּוּר גַּם אֲבִינִי מוֹדָה דְאִי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי וְז"ל אָם
כְּתַב אֲלֵקִי"ם לְשֵׁם קְדוּשָׁה בְּמַקּוֹם שְׁהִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת חוּל אָם כֵּן אֲמָרָה תוּרָה שְׂלֵא
לְקַדְשׁוֹ כָּאֵן אֲפֵי דְקַדְשׁוֹ לֹא מְהַנִּי וְלֹא נִתְקַדְשׁ כִּלְיָ וְיֵשׁ לֹמַר אֲפֵי לְאֲבִינִי דְאָמַר מְהַנִּי הִינֵנוּ
רַק, בְּמַעֲשֶׂה כִּינּוּן דְמַעֲשֶׂה אֵלִים לְכַף אֲפֵי דְהוּי בְּאִיסוּר מְכַל, מְקוֹם לֹא בְּטִיל הַמַּעֲשֶׂה אֲבָל
הִיכָא דְלִיכָא רַק דְבוּר אוֹ כְּוִנָּה לְכּוֹלֵי עֲלְמָא אִי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי ע"ש וְצ"ע אִיזָּה אִיסוּר
עֲשֶׂה בְּזָה עכ"ל ס' הַמְקַנָּה הָרִי דְעַל יְדֵי דְבוּר גָּרַע מְעַל יְדֵי מַעֲשֶׂה וּלְכּוֹלֵי עֲלְמָא וְאִין

לפקפק על דברי הספר סתם דאם איתא דגם אפיי מודה דעל ידי דבור אי עביד לא מהני מאי פרכינן בדרף ה' ע"א לאפיי מתורם ממין על שאינו מינו דאין תרומתו תרומה דילמא מיירי בתורם באומד ובמחשבה דכיין דסתמא קתני משמע ודאי דארף בתורם במעשה נמי הדין פו ולכן מקשינו מינה ומשני שפיר עי"ש: פלל ע"ג) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד וכו' פתוב בהגהות מרדכי דשבועות סי' תשפ"ד פסק הר"י בר פרוץ מי שנושבע או קבל בחרם שלא יתן דבר או לא ימכור או ימחול חובו או שאר דברים ועבר שבועה או מכר או נתן אין במעשיו פלום פדאמר בכתובות ד' פ"א ע"ב פיון דאמור רבנו לא לזבין אי זבין לא הוי זביני ומסתמא אין אמירה דרבנו גדולה משבועתו ואם פן אין במעשיו פלום דעל ידי עצמו איבד פחו וזכותו בנדר ובתמורה אמר אפיי כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ורבא אמר לא מהני והתם מייתי פירכי טובא לאפיי ולרבא ומשני כולהו ומפל מקום הלכה פרבא לגבי אפיי בר מיע"ל קג"ם עכ"ל ונראה דאם אין לנו החרם לחלק בין שאר דברים לנשבע שלא לגרש מסתמא אית לן למימר דלדעת הגמ"ר הנ"ל פי היכי דאם נשבע שלא ליתן ולמכור ולמחול ועבר על שבועתו ונתן או מכר או מחל אין במעשיו פלום הכי נמי בנשבע שלא לגרש ועבר וגירש דלא מהני וכן הבינו פמה וכמה רבנו בתראי בדעת הר"י בר"פ הנ"ל אלא שהרב נודע ביהודה בתניינא בחלק אבן העזר סי' קכ"ט (ד"ה הן אמת) אספרא לן דבנשבע שלא לגרש מודה הגמ"ר דעביד ומהני מטעם שפכתבו התוס' דאיתקש גט למיתה וכו' עי"ש והבאתי תוך דב"ק לעיל באות ס"ג (כד"ה גם הרב נודע ביהודה) ורשמתי שם דברי רבנו בתראי בזה בס"ד עי"ש שמתבאר דלולא מצינו שפכתבו התוס' דבגירושין אי עביד מהני מטעם דאיתקש גירושין למיתה מסתמא הנה לנו לומר לדעת ההגהות מרדכי הנ"ל דאם נשבע שלא לגרש ועבר וגרש אין במעשיו פלום כמו בנשבע שלא ליתן ושלא למכור: ובכו לא זכיתי להבין דברי הרב גט פשוט בסדר הגט אות רי"ח הביא דבריו בספר קב נקי הנדפס חדש ממש להרב המפורסם אבד"ק ניקאלייב יצ"ו בדרף י"ז ע"א ס"ק ד"ן ונ"ל ואנו נוהגים להתיר אם נשבע שלא לגרש משום הא דאמרי' בתמורה כ"מ דאמ"ר וכו' ואעפ"י שהמרדכי בשבועות חלק בענין זה מיהו לצאת מידי ספק נהגו פן עכ"ל מרוצת לשונו מורה דלהמרדכי לא הנה לנו להזקיק להתיר אם נשבע שלא לגרש משום דארף אם נשבע שלא לגרש וגרש מהני ולא ידעתי איה מקום פבוד דברי המרדכי הללו ואילו מהגמ"ר הנ"ל אדרבא איכא למישמע לאידך גיסא כנז"ל ואם הנה מקום לפקפק שלא להצריך להתיר שבועה שלא לגרש היינו על פי סברת התוס' בתמורה שפכתבו דאיתקש גט למיתה וכו' וכמו שפכתתי באות ס"ג עי"ש: ואחד מגדולי דורנו יצ"ו פתב לי דאין פונת הרב גט פשוט לומר דלהמרדכי אם נשבע שלא לגרש וגרש מהני אלא פונתו על מה שפכת המרדכי בפרק ב' דשבועות בענין היתר השבועות ואיך אנו קובעים מנהג להתיר השבועות ומה שלא הוקשה לו אלא על המנהג להתיר שבועה שלא לגרש הוא דבשלמא המנהג להתיר אם נשבע לגרש הנה אדרבא הוא מקיים כפי מה שנושבע אבל לקבוע מנהג להתיר אם נשבע שלא לגרש יש לחוש אולי נשבע באופן שאי אפשר להתיר ולזה השיב הגט פשוט פיון שאנו שואלים אותו אם נשבע ואומר שלא נשבע רק שאנו חוששים אולי שכח ורק לצאת מידי ספק אולי נשבע ושכח נהגו פן עכ"ד נר"ו הנה מה שמצינו מרדכי פרק ב' דשבועות לפי הנראה הוא ט"ס וצריך להיות פרק ג'

שָׁשֶׁם הִבִּיא דְהַגְּאוּנִים מִחֲמִירִים בְּהַתְּרַת נְדָרִים בְּזִמְנֵה הַזֶּה וַיִּכְבֵּר הַיּוֹבָאָה סְבַרְתַּהּ הַגְּאוּנִים
בְּטוֹר וּבֵית יוֹסֵף יו"ד ס' ר"ל ע"ש.

וְאֵנִי הַדֵּל אֵין דַּעֲתִי נוֹחָה בְּפִירוּשׁוֹ שֶׁהַרְוָאָה יִרְאֶה שְׁדַבְּרִי הָרַב גֵּט פְּשׁוּט אֵין מוֹרִין כְּנֻנָּה
זוּ כָּלֵל דְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ מוֹרָה דְּמַרְמֵז עַל הַמְּרָדְכִי שְׁדַבֵּר בְּעֵגְנֵן כֹּל מִלְתָּא דְאָמַר רַחֲמָנָא
לֹא תַעֲבִיד דְּפִתַח בָּהּ דְּהָא קְאָמַר וְאֵעִיפִי שֶׁהַמְּרָדְכִי בְּשַׁבְּעוֹת חִלְקָה בְּעֵגְנֵן זֶה גַם מֵה שֶׁפִּתַּח
מִיְהוּ לְצִאת יְדֵי סִפְקָ וְכו' אֵינוֹ מְדוּקָדָק וְהִכִּי הָיָה לִיָּה לְמִימַר מִיְהוּ כִּינֵן שְׁאֵינוֹ אֱלֹא לְצִאת
יְדֵי סִפְקָ וְכו' אֵף גַם לֹא יְדַעֲתִי לְמָה בְּנִשְׁבַּע לְגַרְשׁ אֵין לְחוּשׁ הֵלֵא לְדַעַת הַגְּאוּנִים שְׁאֵין
לְהַתִּיר שְׁבֻעוֹת בְּזִמְנֵה הַזֶּה אִם כֵּן נִשְׁבַּע לְגַרְשׁ הוּא מְוַכְרַח לְגַרְשׁ מִפְּחֵ שְׁבֻעוֹתוֹ וְהוּי גֵּט
מְעוֹשָׂה לְדַעַת כְּפָה מְרַבֵּן קְדִישִׁי עֵינֵן לְהַרְבֵּ דְבָרֵי אֲמַת בְּקוֹנְטְרִיס י"א ס' א' ב' וְתוֹ אֵי
יְדִיעַ לֵן בְּבִירוֹר שְׁנִשְׁבַּע בְּשֵׁם מִי גִימָא שְׁלֵא יוֹכַל לְגַרְשׁ עַל סְמָךְ שְׁיִתִּירוֹ לֹו שְׁבֻעוֹתוֹ
הֵלֵא סְפָרִין פְּתִיחוֹ בְּכָל מְסֻדְרֵי גִיטִין דְּמִתִּירִין לְנִשְׁבַּע לְגַרְשׁ אוֹ שְׁלֵא לְגַרְשׁ וְהִלְכְתָּא הִכִּי
אֲזֵלָא לְהַתִּיר גַם בּוֹזֵה"ז וְלֹא חָשׂוּ לְסְבַרְתַּהּ הַגְּאוּנִים עֵינֵן בִּיּו"ד ס' ר"ל וּמִהִיכָא תִּיָּסַק
אֲדַעֲתִין שְׁיִהֵא סְפָקוֹ חֲמוֹר מְוֹדָאֵי לְמִיחָשׁ בְּסִפְקָ נִשְׁבַּע טְפִי מְוֹדָאֵי נִשְׁבַּע: וְלִפִּי שְׁלֵא
נְתַקְרָרָה דַּעֲתִי בְּמָה שֶׁפִּירְשׁ הָרַב הַנָּ"ל יצ"ו בְּכֻנַּת הָרַב גֵּט פְּשׁוּט שְׁאֵלְתִי לְחֻכְמִים
חֲבָרִים מְקַשְׁבִּים מְחֻכְמֵי וְרַבֵּי דוֹרְנוֹ יצ"ו וְאֶחָד מֵהֶם יְדִי"ן רַב וְעֲצוּם יצ"ו פִּתַּח אֵלֵי
דְּהָרַב גֵּט מְקוֹשֵׁר בּוֹלָה בְּסִי"ב אֹת י"א קְדַמְנִי לְהַקְשׁוֹת כֵּן עַל הַג"פ הַנָּ"ל וְהוּא יצ"ו
כְּתַב דְּהַגֵּם דְּמָה שֶׁפִּתַּח הָאֶחָד מְגֻדוּלֵי דוֹרְנֵינוּ הַנָּ"ל סְתוּם בְּדַבְּרֵי הַג"פ אֵף בְּהַקְרַח לֹוֹמַר
כֵּן שְׁמָה שְׁנַרְגָּשׁ הוּא מֵהֵיָא דְּמוֹהֵר"ם ב"ב וּמְפָרַק כְּלֵאָחַר יָד דְּלְצִאת יְדֵי סִפְקָ נִהְגוּ כֵּן
וְלֹא הִחְמִירוּ הַגְּאוּנִים אֱלֹא בְּוֹדָאֵי שְׁבֻעָה וְלֹא בְּסִפְקָ וּמָה שְׁלֵא נִרְגָּשׁ בְּשְׁבֻעָה דְּלְגַרְשׁ
הֵינֵנוּ מְשׁוּם דְּאִיכָא כְּפָה פּוֹסְקִים דְּסְבָרֵי דְלֹא הָיִי מְעוֹשָׂה אֵף אִם לֹא יִתִּירוֹ וְאִם תְּמַצָּא
לֹוֹמַר דְּבַעֲי הַתְּרָה אֶפְשָׁר דְּבַדִּיעַבַּד כְּשֵׁר וְאֵת"ל דְּגַם בְּדִיעַבַּד פְּסוּל אֶפְשָׁר דְּהוֹלְכָה כַּמ"ר
דְּגַם בּוֹזֵה"ז מִתִּירֵם לְכֵן שְׁפִיר מִתִּירִים וְכו' אֵלוֹ תוֹד"ק יצ"ו וְלֹא נְתַקְרָרָה דַּעֲתִי הַעֲנִיָּה
כְּעַת בְּזֵה וְאִי"ש אֲשׁוּבָה אֲרָאָה (אָמַר הַמְּחַבֵּר זֶה רַבּוֹת בְּשָׁנִים אֲשֶׁר נִכְתַּב כֹּל הַנּוֹז"ל
וּמִפְּנֵי סִבָּה הַבֵּאתִי דְבָרֵי יְדִי"ן מְרַבֵּי דוֹרְנֵינוּ בְּהַעֲלֵם שְׁמוֹתֵם וְעַתָּה רְצוֹנִי לְהוֹדִיעַ מִי בַּעַל
דְּבָרִים אֵף לֹא אֲזַפּוֹר בְּבִירוֹר מִי וּמִי הִפָּה אֵף כְּמִדּוּמָה לִי שְׁפֹאֲשֵׁר נְתַפְּדַתִּי בְּס' הִיקָר
קַב נָקִי מֵאֵת הָרַב הַמְּחַבֵּר כְּתַבְתִּי וְשִׁלַּחְתִּי לֹו אֵיזוֹ הַעֲרוֹת עַל סְפָרוֹ וְזוֹ אֲחַת מֵהֶן וְאֵלִיו
פִּינּוֹנְתִי בְּכַתְבִּי בְּשֵׁם אֶחָד מְגֻדוּלֵי דוֹרְנוֹ יצ"ו וְלִפִּי שְׁדַבְּרִיו לֹא הָרוּ צְמָאוּנֵי שְׁלַחְתִּי אֵת
כֹּל הַדְּבָרִים לְרַבָּנִים יְדִי"ן שְׁבַעִיר קוֹשֵׁט"א וְאֲשֶׁר כְּתַבְתִּי בְּשֵׁם הָאֶחָד חָכֵם מֵרֵיב יְדִי"ן
אֶחָד הַמְּיֻחָד חֲרִיף וּבְקִי הַרְה"ג מוֹהֵר"ר חֵיִים נְשִׂיא יצ"ו כֵּן הוּא רְשׁוּם בְּזַכְרוֹנֵי אִם אֵינוֹ
כּוֹזֵב): עוֹד כְּתוּב בְּקוֹנְטְרִיסֵי בְּאֵיזָה אוֹתִיּוֹת בְּעִיקָר כְּלָלִין (כֹּל מִלְתָּא דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא
תַעֲבִיד) וּבִתְתִי עַתָּה לְהַעֲתִיק קוֹנְטְרִיסֵי זֶה רְאִיתִי נִכּוֹן לְצַרְפָּם בִּיחַד עִם כֹּל הַכְּתוּב לְמַעֲלָה
אֲבָל לֹא יִתְכַּן לְכַתּוּב כֹּל עֵגְנֵן בְּאוֹת בְּפִנֵי עֲצָמָה (כְּאֲשֶׁר הִיָּה מִתְחַלְקָה) עַל סֵדֵר הָאוֹתִיּוֹת
שֶׁבְּקוֹנְטְרִיסֵי כְּדִי שְׁלֵא לְקַלְקַל מְסַפֵּר הָאוֹתִיּוֹת כְּמוֹכֵן לְכֵן אֲסַפְּקֵם בְּאוֹת זוֹ וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים
בְּאוֹת קכ"ג כְּתוּב: כֹּל מִלְתָּא דְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד וְכו' הַרְמַב"ם בְּסִפְרֵי הַמְּצֻוֹת בְּמַצְנוֹת
לֹא תַעֲשֶׂה ס' זכ"ר חָשַׁב וְהָאֲרִץ לֹא תִמְכַּר לְצַמִּיתוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וְנ"ל מְצֻוֹה רכ"ז הַזֶּהִיר
שְׁלֵא לְמַפְּוֹר בְּאֲרִץ יִשְׂרָאֵל מְכִירָה קִיָּמַת וְהוּא אָמְרוּ וְהָאֲרִץ לֹא תִמְכַּר לְצַמִּיתוֹת
וְהַרְמַב"ן שָׁם כְּתוּב וְלֹא נִתְבָּרַר לִי עֵגְנֵן הַמְּנִיעָה הַזֹּאת שְׁאֵין אָדָם חֲטִיב לְהַזְכִּיר בְּשַׁעַת
מְמַכְרוֹ וְלֹוֹמַר עַד הַיּוֹבֵל אֵנִי מוֹכֵר אֲבָל כֹּל הַמְּמַכְרִים נַעֲשִׂים בְּסִתְּם וְהַיּוֹבֵל מִחֲזִירֵם כְּמוֹ

שְׁאֲמָרוּ אֶפְקַעְתָּא דְּמִלְכָּא הִיא וְכוּ' וְאֶפְשָׁר עוּד שְׁנֵאמַר שְׁהִיא מְנִיעָה שְׁלֵא יֵאמְרוּ בְּפִירוּשׁ
הַרְנִי מוֹכְרָה לָּךְ לְעוֹלָם אֶפִּילוּ אַחַר הַיּוֹבֵל וְאֶעֱפִי שְׁאִין זֶה מוֹעִיל דְּקִימָא לֵן כֹּל דְּאָמַר
רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד לֹא מְהִי וְכוּ' וְכֵן כָּתַב בְּחַבּוּרוֹ הַגָּדוֹל שְׁאֵם מְכַר לְצִמְתוֹת שְׁנִיָּהֶם
עוֹבְרִים בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְאִין מַעֲשִׂיהֶם מוֹעִילִים אַבְּל אִין זֶה מִתְנַהֵג יָפָה בְּסוֹגְיָא דְּתַמּוּרָה
שְׁלֵא הַזְנוּכָר זֶה בְּמַחְלוּקוֹתָם שְׁלֵא אַבְּיִי וְרַבָּא שְׁם עַכ"ל נִרְאֶה לְדַעֲתִי הָעֲנִיָּה בְּכּוֹנֵת דְּבָרֵי
הַרְמְב"ן הִלְלוּ דְּהֵנָּה הַמְעִינִין בְּסוֹגְיָא דְּתַמּוּרָה יִרְאֶה שְׁהַקְשׁוּ שְׁם מִכְּמָה מְקוֹמוֹת בֵּין לְאַבְּיִי
בֵּין לְרַבָּא וְתִירְצוּ לְכֹל מַר כְּדָאִית לִיהַּ שְׁאֲנִי הֵכָא דְּגַלִּי קְרָא דְּמְהִי אוּ דְּלֹא מְהִי וּבְסוּף
הַסּוֹגְיָא בְּדָף ו' אֶמְרִינוּ וְהַשְׁתָּא דְּשִׁנְיָנוּ כֹּל הֵנִי שְׁיִנּוּיִי אַבְּיִי וְרַבָּא בְּמֵאִי פְּלִיגִי וְכוּ'
וּדְמַסְקִינוּ שְׁיִנּוּי קוּנָה אִיכָּא בְּנִיָּהוּ וְרוּצָה לֹאמַר מִשְׁמַעוֹת דּוֹרְשִׁין אִיכָּא בְּנִיָּהוּ וּמַה
שְׁפַתּוֹב בְּדְבָרֵי רַש"י דְּפְלִיגִי אַבְּיִי וְרַבָּא אִי שְׁיִנּוּי קוּנָה אוּ לֹא הֵנָּה הֶרַב מוֹהֲרִימ"ט הוֹכִיחַ
שְׁאִינָם דְּבָרֵי רַש"י אֶלְא גְּלִיוֹן הוּא וְאִינוּ עֵיקַר אֶלְא מִשְׁמַעוֹת דּוֹרְשִׁין הוּא דְּאִיכָּא בִּינְיָהוּ
עִי"ש וְהַבְּאִתִּי דַּב"ק בְּאוֹת ס' (בַּד"ה אֶמְנָם הַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר) וּמַעֲתָה יֵשׁ לֹאמַר דְּזוּ הִיא
כּוֹנֵת הַרְמְב"ן דְּאֵם כְּדְבָרֵי הַרְמְב"ם דְּהוּא מְנִיעָה כְּשֶׁאָר לְאוּנִן שְׁבַתּוּרָה אִם כֵּן כִּינּוּן שְׁלֵא
מְצִינוּ בְּקָרָא בְּעֲנִין זֶה אִיזָה רִיבּוּי אוּ מִיעוּט שְׁיָהָא מְוַסְפֵּם לְכּוֹלֵי עֲלָמָא בֵּין לְאַבְּיִי בֵּין
לְרַבָּא לֹאמַר דְּמְהִי אוּ דְּלֹא מְהִי אִם כֵּן עַל פְּרָחִין לֹאמַר דְּתַלְיָא בְּפִלּוּגְתָּא דְּלְאַבְּיִי מְהִי
וּלְרַבָּא לֹא מְהִינְיָוָם כֵּן בְּמַסְקָנָא דְּקְאָמַר הַש"ס וְהַשְׁתָּא דְּשִׁנְיָנוּ כֹּל הֵנִי שְׁיִנּוּיִי אַבְּיִי וְרַבָּא
בְּמֵאִי פְּלִיגִי וְלֹא מְצִינוּ שׁוּם דְּבָר אֲשֶׁר יֵאמַר עָלָיו כִּי הוּא זֶה אֲשֶׁר נִחְלְקוּ עָלָיו אֶלְא
אֶמְרִינוּ דְּמִשְׁמַעוֹת דּוֹרְשִׁין אִיכָּא בְּנִיָּהוּ הֵנָּה לֵן לְמִימַר דְּפְלִיגִי בְּמוֹכְרָא בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל
מְכִירָה קְיָיְמַת דְּלְאַבְּיִי הַמְכִירָה קְיָיְמַת וּלְרַבָּא אִי עֲבִיד לֹא מְהִי וּמְדָלָא קְאָמַר הֵכִי מִשְׁמַע
דְּלֹא פְּלִיגִי בְּהֵכִי כֹּלֵל מִשׁוּם דְּלֹא הוּי מְנִיעָה וְאִזְהָרָה כֹּלֵל כֵּן נִרְאֶה לְדַעֲתִי הָעֲנִיָּה בְּכּוֹנֵת
הַרְמְב"ן: וְנִרְאִיתִי לְהֶרַב מְגַלַּת אֶסְתֵּר שְׁם שְׁפַתּוֹב בְּזֶה וְנ"ל נִרְאֶה לִי שְׁהַנְכוּן כְּדְבָרֵי הֶרַב
שְׁלֵאוּ זֶה הוּא מְנִיעָה עַל הַמוֹכֵר שְׁלֵא יִתְנָה בְּשַׁעַת מְכִירָה לְמְכָרָה לוּ לְעוֹלָם אִף כִּי אִין
בְּדְבָרֵיו כְּלוּם וּמַה שְׁהַקְשָׁה הַרְמְב"ן עַל זֶה הַפִּירוּשׁ מִמָּה שְׁלֵא הַזְנוּכָר לֹא זֶה בְּתַמּוּרָה
בְּמַחְלוּקַת כֹּל מְלִתָּא דְּאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד וְכוּ' נִרְאֶה לִי שְׁאִינוּ מִן הַהֶכְרַח לְהַקְשׁוֹת
עַל אִיזָה דַּעַת מְכַל הַמְקוֹמוֹת שְׁבַעוֹלָם עַכ"ל וּלְפִי מַה שְׁבִיִּאֲרַתִּי בַּס"ד כּוֹנֵת הַרְמְב"ן
נִרְאֶה דַּבְּמַחְכְתָּהּ ר אִין זֶה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה דְּהֵנָּה אֶמַת דְּבַסְבְּרָא זֶה מִשְׁתַּמְשִׁים הַתּוֹס' וּשְׁאָר
מְפָרְשִׁים רֵאשׁוֹנִים כְּשֶׁמְקַשִּׁים אִמְאִי לֹא אָמַר בַּש"ס דְּאִיכָּא בְּנִיָּהוּ הֵכִי וְהֵכִי מְתַרְצִים
הוּא הַדִּין דְּהֵנָּה מְצִי לְמִימַר דְּאִיכָּא בְּנִיָּהוּ הָא נְמִי וְלֹא קְשִׁיָּא לֵן אִמְאִי לֹא אָמַר כֵּן הַש"ס
דְּחָדָא מְבַנְיָא דְּאִיכָּא בְּנִיָּהוּ נְקֻט וְלֹא כִי רוּכְלָא אֲזִיל וְחָשִׁיב כֹּל מֵאִי דְּנִפְיָק מְבַנְיָהוּ
וְהָא נְמִי אִי הֵנָּה אֲשַׁכַּח תְּלַמוּדָא מִיַּדִּי דְּאִיכָּא בְּנִיָּהוּ וְלֹא אָמַר דְּאִיכָּא נְמִי מוֹכֵר בֵּית
בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם דְּלְאַבְּיִי מְהִי וּלְרַבָּא לֹא מְהִי הֵנָּה נִיחָא לֵן לְמִימַר דְּחָדָא מְבַנְיָא
דְּאִיכָּא בְּנִיָּהוּ נְקֻט אַבְּל הַשְׁתָּא דְּתַלְמוּדָא לֹא אֲשַׁכַּח מִיַּדִּי דְּאִיכָּא בְּנִיָּהוּ וְקְאָמַר מִשְׁמַעוֹת
דּוֹרְשִׁין אִיכָּא בְּנִיָּהוּ שְׁפִיר קְשִׁיָּא לֵן דְּאֵם אִיתָּא דְּבָהָא פְּלִיגִי אַבְּיִי וְרַבָּא הֵנָּה לִיהַּ לַש"ס
לְמִימַר דְּהָא אִיכָּא בְּנִיָּהוּ אֶלְא וְדָאִי מוֹכַח דְּלֹא פְּלִיגִי בְּהָא מְלִתָּא מִשׁוּם דְּאִין זֶה מְנִיעָה
וְאִזְהָרָה וְאִינוּ נִכְנָס בְּמַחְלוּקַת אַבְּיִי וְרַבָּא כֹּלֵל: וּבַעֲיָקָר דִּין מוֹכֵר בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל לְצִמְתוֹת
שְׁפַתּוֹב הַרְמְב"ם שְׁשִׁנְיָהֶם עוֹבְרִים בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְכָתַב הֶרַב הַחֲזִינוּף בְּפִרְשַׁת בְּהַר מְצִנָּה
שַׁל"ט דְּלוֹקִין עַל זֶה וְתַמָּה הֶרַב מְשַׁנָּה לְמַלְךְ בְּרִישׁ פֶּרֶק י"א מֵהִלְכוֹת שְׁמִיטָה מְנָא לִיהַּ
דְּלוֹקִין הֵלֵא בְּמוֹכֵר מַעֲשֵׂר אִינוּ לוֹקָה וְכוּ' עֵינִן בְּתַשׁוּבַת רַבִּינוּ עֲקִיב"א ס' קכ"ט ד'

קכ"ה ע"ג (בד"ה וּבְדַבְרֵי) טל אורות ד' ח"ק ע"א מְנַחֵת חִינוּף עַל דְּבָרֵי הָרֵב הַחִינוּף
הַגָּ'ל (ע"ש בְּדָף קל"ה ע"ד) סֶפֶר הַמְקַנָּה הַחֲדָשׁ (להגאבד"ק חאללאש) ד' כ"ו פֶּרֶט ד'
אות ד' (בד"ה פי"א מִשְׁמִיטָה) וַיְדִידֵי הַגָּאוֹן אֵלִיאוֹ קְלָאָצְקֵי אַבְד"ק בְּרַעְזֵי יצ"ו בס'
הַפְּהִיר אֲבֹן הָרֵאשָׁה הָאֶרֶץ מֵאֵד בְּדִין זֶה לָּהּ נָא רְאֵה דְּבָרֵי הַנְּחַמְדִּים בְּסִי' כ"א: וּבָאוֹת
קמ"ג פְּתוּב כֹּל מִקְלֵתָא דְאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַעֲבִיד דְקִים לֹן דְאֵי עֲבִיד לָא מְהֵי אִם הַמְעַשָּׂה
נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי שְׂנֵי בְנֵי אָדָם וְהָאֶחָד מֵהֶם נִשְׁבַּע קוֹדֵם לְכֹן שְׁלֵא לַעֲשׂוֹתוֹ לָא אֲמַרִּינֵן בְּכִי
הַאי גְּוֹנָא דְאֵי עֲבִיד לָא מְהֵי כִינֹן שְׁלֵא נֹכַח לְהַפְקִיעַ מַעֲשֶׂה הַשְּׂנֵי שְׁעַשָּׂה בְּלֵא אִיסוּר
כֹּן מְצֵאתִי פְתוּב בְּקוֹנְטְרִיִּסִי בְּשֵׁם הָרֵב מְצוֹת חֲלִיצָה בְּבִיאורִים סוּף אוֹת פ"ז (הַסֶּפֶר
הַיְקָר הַזֶּה הָיָה בְּיַד יָמִים אֲחָדִים בְּשֵׁאלָה וְעֵתָה אֵינֹו מְצוּי אֲצֵלִי לְרֵאוֹת תְּנָא הֵיכָא קָאֵי)
וּלְפִי הַנְּרָאָה דְּבָרֵי מְכוֹנְנִים לְמָה שְׁפֹתֵב הָרֵב פֶּרַח מִטָּה אֶהְרֹן בַּח"א סִי' ל"ד דְּעַד פָּאוֹן,
לָא אֲמַרִּינֵן אֵי עֲבִיד לָא מְהֵי אֵלָא בְּמָה שְׁעוֹשָׂה לַעֲצָמוֹ וְאֵין לְאַחַר חֲלָק בּוֹ אֲבָל אִם הוּא
עוֹשֶׂה אִיסוּר וְחִבְרִיֹו אֵינֹו עוֹשֶׂה אִיסוּר כְּוֹלֵי עֲלָמָא מוֹדוֹ דְּמְהֵי (כֹּן פְּתַב בְּשֵׁמוֹ הָרֵב מְקַנָּה
אַבְרָהָם בְּמַעֲרָכָה זֹו בְּדָף כ"ד ע"ב בד"ה וּבְסֶפֶר) וְסֶפֶר כַּמ"א אֵין מְצוּי אֲצֵלִי לְרֵאוֹת
דַּב"ק כִּי לְפִי הַנְּרָאָה מָה שְׁפֹתֵב דְּכֹלֵי עֲלָמָא מוֹדוֹ דְּמְהֵי אֵין כְּוֹנְתוֹ לֹמַר שְׁכָל הַפּוֹסְקִים
מוֹדוֹ בְּזָה שְׁהֵרִי כְּמָה דְיֹוֹת נִשְׁתַּפְּכוּ בְּמִי שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְמַפְּוֹר וְכִינְצָא וְעַבְרַע עַל שְׁבוּעָתוֹ
אֵי מְהֵי אוֹ לָא אָף שְׁרַק הַנְּשַׁבַּע הוּא הַעוֹשֶׂה אִיסוּר וְלֵא שְׁכַנְגְּדוֹ אֵלָא נְרָאָה שְׁסַבְרָא
דְּנַפְשֵׁיהָ הוּא דְקָאֵמַר דְּכִי הַאי גְּוֹנָא לָא פְּלִיגֵי אַבְיֵי וְרָבָא וְכֹלֵי עֲלָמָא רוּצָה לֹמַר כִּי
אַבְיֵי וְכִינֹו רָבָא מוֹדוֹ דְאֵי עֲבִיד מְהֵי וּמְצֵאתִי בְּיַד שְׁאוּל סִי' ר"ל סַק"ב שְׁהֵבִיא מָה שְׁחֲדָשׁ
הָרֵב כַּמ"א בְּזָה הַלְשׁוֹן דְּבַמְכָר לָא שְׁיִיף כֹּל מְלֵתָא דְאָמַר רַחֲמָנָא דְּפְלוּגְתָא דְאַבְיֵי וְרָבָא
הִיא דְנָקָא בְּמָה שְׁעוֹשָׂה לַעֲצָמוֹ וְאֵין לְאַחֲרִים חֲלָק בּוֹ אֲבָל אִם הוּא עוֹשֶׂה אִיסוּר וְאֵין
חִבְרֹו עוֹשֶׂה אִיסוּר כְּוֹלֵי עֲלָמָא מוֹדוֹ דְּמְהֵי דִיכֹוֹל לֹמַר לוֹ מֵאֵי אֵיכְפַת לִי מֵאֵי דְעַבְרַתָּ
אִיסוּרָא הֵלֵא כְּבָר עַבְרַתָּ עַל אִיסוּר וְדוֹנָקָא הֵיכָא דְמַרְנִיִּיהוּ עֲבָדוּ אִיסוּרָא הַמּוֹכֵר וְהַלּוֹקֵחַ
בְּזָה יֵשׁ לֹמַר דְּהַמְכָר בְּטַל אֲבָל הֵיכָא דְמוֹכֵר עֲשֶׂה אִיסוּר וְלֵא לּוֹקֵחַ אוֹ לּוֹקֵחַ וְלֵא מוֹכֵר
מְהֵי וְכַתֵּב עַל דְּבָרֵי וְכָבֵר כְּתִבְתִּי בְּסִי' רַכ"ט דְּמַתְּשׁוּ' הָרֵא"ש לָא מִשְׁמַע הֵכִי וְהָאֶרֶץ
לְפִלְפֵל בְּזָה עִי"ש וְרַבִּינוֹ עַקִּיב"א בְּתַשׁוּבוֹתָיו בְּסִי' קכ"ט (ד' קכ"ה ע"ב בד"ה וְרֵאִיתִי)
הַקְּשָׁה עַל דְּבָרֵי הָרֵב כַּמ"א וְהָרֵב חֲתַן סוּפֵר בְּדָף קמ"ו אוֹת כ"ד תְּמָה עַל זֶה דְּהֵרִי גַם
הַקּוֹנָה אוֹ הַמּוֹכֵר עוֹשֶׂה אִיסוּר דּוֹלְפְנֵי עֲנַר לָא תַתֵּן מְכָשׁוּל וּמִיִּישָׁב קוֹשְׁיָא זֹו וְעֵינֵן לְהָרֵב
תַּפְּאָרֶת יוֹסֵף בְּשׁוֹ"ת לֵא"ח סִי' י"ד (בָּאוֹת ב' שְׁבַד"ה וְעַל דְּבָר) וּבְס' מְצוֹת חִינוּף בְּפִרְשַׁת
יְתָרוֹ מְצוֹנָה ל"ח (לֵא תַחֲמוֹד) ד' ס"א ע"א וּבְסוּף פִּרְשַׁת בְּהַר מְצוֹנָה שִׁס"א ד' קמ"ו ע"ד
וּבְסֶפֶר הַמְקַנָּה הַחֲדָשׁ (להגאבד"ק חאללאש) פֶּלֶל כ"ד פֶּרֶט ג' אוֹת ז': פֶּלֶל ע"ד) כְּבוֹד
אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ הוֹכִיחוּ הַרְבָּנִים אַרְעָא דְרַבְּנֵן בָּאוֹת שִׁל"ג וְעַפְרָא דְאַרְעָא שְׁם דְּחִיּוּב מִן
הַתּוֹרָה הוּא עִי"ש וּמְרֹן חִיד"א בְּס' יְעִיר אֲזֵן בְּמַעֲרָכָה זֹו אוֹת יו"ד הַשִּׁיג עֲלֵיהֶם וְעַל
הַרְבָּנִים אֲשֶׁר הַנְּחָלִים וְזוֹבַח תּוֹזֶה דְנַעֲלָם מֵהֶם דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק ט"ו
דְּהוּא מְדַרְבְּנֵן עִי"ש וְכֹן הַשִּׁיג עֲלֵיהֶם בְּסֶפֶרוֹ מַחֲזִיק בְּרָכָה רִישׁ סִי' תַע"ב וְהָרֵב עָרַף
הַשְּׁלַחֵן שְׁם הוֹכִיחַ דְּהוּא מְדַרְבְּנֵן מִמָּה שְׁפֹתֵבוֹ הַתּוֹסְפוֹת בִּיבְמוֹת ד' ה' בְּד"ה כְּוֹלְכֶם וּא"ת
לְמָה לִי קָרָא בְּכַפּוֹד אָב וְאִם דְּלֵא דְחִי שְׁבַת בְּלֵאוֹ קָרָא נְמִי לָא דְחִי דְּהוּא וְאָבִיו מְוֹזְהָרִין
עַל הַשְּׁבַת כְּדָאֵמַרִי בַּפ"ק דְּקִידוּשֵׁין גְּבִי אָבָא אוֹמַר הַשְּׁקִנִי מִיָּם וְכו' וִי"ל דְּמַהְכָּא יִלְפִינֵן
הֵתָם עִי"ש וְאֵי כְּבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ מִן הַתּוֹרָה גַם הָא דְמַחֲזִיקֵיב הַבֵּן לְהַקְדִּים כְּבוֹד אָבִיו

לכבוד אמו הני מן התורה דהא ילפינן מפבוד או"א דלא דחי שבת וקא בסוף פרייתות
תנו בהדיא דהני מדרבנן אלא ודאי פבוד אשה לבעלה אינו אלא מדרבנן ולזה הקשו
שפיר למה לי קרא בכבוד או"א דלא דחי שבת הא ידעינן לה מסברא שאתה ואביך
מזוהרים על השבת מן התורה כמו שהבן חייב להקדים פבוד אב לכבוד אם מדרבנן
ומהאי טעמא דגם אמו חייבת בכבוד בעלה מדרבנן ותירצו דהו סברא מדרבנן ילפינן
לה מהכא בדאורייתא ודלא פטירת פסר פ' קדושים עי"ש ונהנה מה שכתב דלא כהט"כ
וכו' פונתו על מ"ש הרב טירת פסר בדרוש א' לסדר קדושים במה שאמרו בסוף פירק
קמא דקידושין פניא ר' אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שכן מכבד את אמו
יותר מאביו לכה הקדים פבוד אב לכבוד אם וגלוי וידוע לפניו שכן מתירא מאביו יותר
מאמו לכן הקדים מורא אם איש אמו ואביו תיראו והקשה עליו דמנא לן דמה שהקדים
הפבוד הוא משום הכי נימא דהוא ללמד שפבוד האב קודם לכבוד האם שאם אמר לו
אביו השקני מים וכן אמו ישקה את אביו שהוא ואמו חייבים בכבוד האב כדאמר ליה ר'
אלעזר למהו בן אלמנה דשאל לו אבא אומר השקני מים וכו' בקידושין ד' ל"א וכיוצא
לזה דרשינן בפירק קמא דחגיגה דשמים נבראו תחלה מדכתיב את השמים ואת הארץ
להקדים שמים לארץ דאי הוה כתיב ברא אלקים שמים וארץ הנה משמע שניהם כאחד
ומדכתיב ואת הארץ שמענו דקדמו שמים לארץ וכתב שכן הקשה הרב עצמות יוסף
ותירץ הרב ט"כ דמשום דגבי מורא דכתיב איש אמו ואביו תיראו בהכרח לומר משום
דגלוי וידוע וכו' הוא הכי נמי בכבוד משום דגלוי וידוע הוא אלו תורף דב"ק דמוכח
שסובר דמה שהבן חייב להקדים אם אביו הוא מן התורה מטעם שהוא ואמו חייבים
בכבודו מן התורה שאם הוא מדרבנן מאי מקשי הא לא מצינו למימר בטעמא דקרא
דמשום הכי הוא דהא אנו חייב מן התורה להקדים אביו לאמו ולכן דחה דבריו על פי
הוכחתו דאינו אלא מדרבנן והוכחתו היא מדתנן בסוף פרייתות האב קודם לאם בכל
מקום יכול מפני שפבוד האב קודם על פבוד האם ת"ל איש אמו ואביו תיראו מלמד
ששניהם שקולים אבל אמרו חכמים האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבים
בכבודו מריש הנה משמע לי שפונתו דמלשון אמרו חכמים וכו' מוכיח דמדרבנן הוא
שהם אמרו האב קודם לאם וכו' מפני שהוא ואמו חייבים בכבודו והייתי דוחה לזה דאף
שהוא מדאורייתא שייך לומר אמרו חכמים והפונה שפירשו חכמים פדתנן פיוצא לזה
בסוף פירק ג' דסופה אמרו חכמים אין אדם יוצא ידי חובתו בלולבו של חברו ותנן נמי
בהמפקיד שהרי אמרו נשבע ונוטל וכו' והבאתי עוד מפמה מקומות ששייך לומר אמרו
חכמים בדברים שהם מן התורה עיין בשדי חמד ח"א במערכת האל"ף אות רג"ע והכי
נמי במאי דקמן נוכל לומר דלשון אמרו חכמים הפונה שפירשו חכמים מה שכתוב
בתורה כבד את אביך וכן נראה שהבין הרב שושנים לדוד שם שעל מה ששנו חכמים
בלשון המשנה הנ"ל וכן בתלמוד תורה וכו' הרב קודם לאב וכו' כתב וז"ל אף דלא דמי
לאמו שהיא חייבת בכבוד אביו בפירוט להיות בעלה ורחמנא אמר והוא ימשול בך אבל
הכא אין האב חייב בכבוד רבו של בנו בפירוט דלדידה הני כמו כל תלמיד חכם דעלמא
שהרי לא למד ממנו אפילו הכי צריך להקדימו עכ"ל והיינו רבותא דוכן ומשמע דאשה
חייבת בכבוד בעלה מדאורייתא קאמר מדאמר רחמנא והוא ימשול בך ואם כן ממילא
הא דחייב להקדים פבוד אב לכבוד אם מן התורה הוא ואמרו חכמים דתנן היינו שפירשו

חכמים: אמנם שוב התבוננתי דאפשר דכוננת הרב ערף השלחן דאר דבעלמא יתכן לפרש לשון אמרו חכמים שפירשוהו חכמים מפל מקום סגנון דברי התנא מורה דכוננתו לומר דמן התורה מדקתיב איש אמו ואביו תיראו ילפינו ששניהם שקולים אלא דחכמים אמרו שהאב קודם לאם והיינו משום שהם אמרו דאשה חייבת בכבוד בעלה והם אמרו שהאב קודם לאם מפני שהוא ואמו חייבים בכבודו וכן פירש הרב תפארת ישראל שם מלמד ששניהם שקולים מדאורייתא אבל וכו' מדרבנן (וגם בדברי הרב שושנים לדוד אפשר להעמיס שאין פונתו לומר דאשה חייבת בכבוד בעלה מן התורה מדאמר רחמנא והוא ימשול בה אלא פונתו דמשום דאמר קרא והוא ימשול בה ראו חכמים להטיל עליה חיוב כבוד לבעלה ונמשך מזה שהאב קודם לאם מדרבנן) ומ"מ אף שכן נראה פונת הרב ערף השלחן נראה שאין הכרח מזה דלפי מה שפירש הרב טירת כסף דקרא דאיש אמו ואביו תיראו מקרא מסורס הוא וגורעין ומוספין דני"ו דואביו שדינו ליה אאמו כאילו פתיב איש ואמו אביו תיראו שהאשה גם כן חייבת בכבוד בעלה עי"ש הנה על פי דרכו יש לפרש לשון המשנה דמדקתיב איש אמו ואביו תיראו משמע דשניהם שקולים אבל אמרו חכמים האב קודם לאם וכו' ופירשו מה שכתוב איש אמו ואביו תיראו כאילו פתיב איש ואמו אביו תיראו שהיא גם כן חייבת בכבוד בעלה ולפי זה אין סתירה מגוף המשנה לסברת הסוברים דכבוד אשה לבעלה מן התורה אלא דיש לומר דמאחר שמואזר בדברי רבינו הגדול דהוא מדרבנן קים לן דאילו הווי חזו למילתיה הווי הדרי בהו ונהכי אית לן למינקט דאינו אלא מדרבנן וכמו שכתב מר"ן חיד"א.

והנה בספרא פרשת ויקרא (ס"ד ל"ב ע"פ ואם כבש יביא קרבנו), שנו חכמים פלשון המשנה דסוף פרייתות הנ"ל וכתב הרב התורה והמצוה שם בס"י רפ"ח דיש טעם בכל אחד למה תפס דוקא שינוי הסדר וכו' וזהו שפייס אבל אמרו חכמים האב קודם לאם מפני שהוא ואמו חייבים בכבודו ורוצה לומר ולכן גבי פיבוד הקדים האב עכ"ל ולפי פירושו מבוואר במתני' דחייב מן התורה להקדים כבוד אב לכבוד האם ואם כן ממילא גם כבוד אשה לבעלה הוא מן התורה כמו בשבת עם כבוד אב ואם אבל זה לא יתכן במחכתה"ר שהרי מבוואר בדברי הרמב"ם דכבוד אשה לבעלה אינו אלא מדרבנן שכן כתב בסוף פירק ט"ו מהלכות אישות וכן צווי על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי ויהיה לו עליה מורא וכו' ופשוט דמה שכתב פונתו שחכמים צווי כמו שהזכיר בדין ח"י ודין י"ט דלא מסתבר לומר דהאי צווי רוצה לומר שצווי על פי התורה ולכן שינה ולא פתב צווי חכמים וגם דוחק לומר שצווי חכמים הוא על יותר מדאי דמן התורה חייבת בכבודו והוסיפו חכמים לכבדו יותר מדאי ובאמת שחייב זה (יותר מדאי) לא ידעתי מנא ליה לרבינו ומרן בפספ משנה הראה מקום לההיא דקידושין שאתה ואמה חייבים בכבודו ואין מזה הוכחה על חיוב יותר מדאי ומההיא דאמרי אינשי קרחא בביתיה פרדשנא ליהוי קשה להוציא דין וצ"ע: והקשה עוד הרב טירת כסף דר' אליעזר דידיה אדידיה דבש"ס אמר לההוא בן אלמנה הנח כבוד אמה ובעשה כבוד אביה שאתה ואמה חייבים בכבודו ואילו במקילתא פרשת יתרו איתא הא דאמר רבי בש"ס דילן גלוי וידוע וכו' בשם ר' אליעזר ומסיים יכול כל הקודם במקרא יקדים למעשה ת"ל איש אמו ואביו תיראו שניהם שקולים אלמה שניהם שוים דלא כמה שאמר לבן האלמנה הנח כבוד אמה וכו' והצ"ע ונראה לי ר דלפי מה שחלקו בש"ס בין עודה תחתיו לנתגרשה

מבעלה אפֿשר ליישב דְּמָה שְׁאָמְרוּ בְּמַכִּילְתָּא דְּשִׁנְיָהֶם שְׁוִים הֵינְנוּ אַחַר שְׁנַתְּגַרְשָׁה מִבְּעֵלָה
עַל דְּרַף שְׁפִירֵשׁ מוהרש"א בְּחִידוּשֵׁי אַגְדוֹת מַתְנִי' דְּסוּף פְּרִיתוֹת הַנָּ"ל דְּמָה שְׁאָמְרוּ
שְׁשִׁנְיָהֶם שְׁקוּלִים הֵינְנוּ אַחַר שְׁגַרְשָׁה וּמֵאֵי דְתַנּוּן אָבֵל אָמְרוּ חֲכָמִים הָאֵב קוֹדֵם הֵינְנוּ
בְּעוֹדָה תַּחְתָּיו וּקְצַת נִרְאָה מְדַבְּרֵיו דְּעֵינְקֵר חַיִּיב כְּבוֹד אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ הוּא מִן הַתּוֹרָה וְלָכֵן
אָמְרוּ חֲכָמִים דְּמִסְתַּבְּרָא דְּבַעוֹדָה תַּחְתָּיו הָאֵב קוֹדֵם מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְאִמּוֹ חַיִּיבִים בְּכְבוֹדוֹ.

אַחַר זֶמֶן רַב רְאִיתִי לְהֵרֵב בְּרִית יַעֲקֹב פְּאִייתוּסִי בְּדְרוּשׁ שִׁשִּׁי לְמַעַלַת כְּבוֹד אָב וְאִם
(בד"ה וּלְעֵינְקֵר רְאִיתִי יוֹ"ן) שְׁהָאֲרִיף קְצַת בְּעֵנְיָן זֶה בְּדַבְּרֵי הַרְבָּנִים ט"כ וְעַרְף הַשְּׁלַחֵן
וְאִשָּׁד הַנְּחָלִים וּמְרֵן חִיד"א בַּס' חַיִּים שְׁאֵל ח"א ס' ז"ך וְלֹא פְּנִיתִי כְּעַת לְעֵינְי בַּדב"ק רַק
זֶה חֲזִיתִי וְאִסְפְּרָה שְׁפַתְבּ בְּשֵׁם הָרֵב עַרְף הַשְּׁלַחֵן שְׁאָמַר (לְפִי הַנִּרְאָה אָמַר פֶּן בַּע"פ)
דְּלִפִּי מַה שְׁפַתְבּ מוהרש"א בַּח"א בְּמַתְנִי' דְּכְרִיתוֹת אֲזָדָא לֵה רְאִיתוֹ מְמַנָּה דְּכְבוֹד אִשָּׁה
לְבַעֲלָהּ הוּא מְדַרְבְּנָן וְכַתְבּ הָרֵב בְּרִית יַעֲקֹב דְּנִקִּיטִינּוּן פְּמִסְקִנַת מְרֵן חִיד"א דְּאִינוּ אֵלָא
מְדַרְבְּנָן עִי"ש: וְאִם גַּם הַבַּעַל חַיִּיב לְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ הִנֵּה בִּיבְמוֹת ד' ס"ב סוּף ע"ב תְּנִי
רַבְּנָן הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוֹפּוֹ וְהַמְכַבְּדָה יוֹתֵר מְגוּפּוֹ עֲלִיו הַפְּתוּב אֹמֵר וַיִּדְעַתָּ כִּי שְׁלוֹם
אֶהְלֶךְ וְהוּבָאָה גַם בְּסִנְהֶדְרִין ד' ע"ו ע"ב וְהָרִי"ף וְהָרָא"ש בְּסוּף מְסַכְת גִּטִּין הִבִּיאוּ בְּרִיתָא
זוּ וּלְפּוּם רִיבֵהֲטָא אִין הַכְּרַח מְלִשׁוֹן זֶה שְׁחַיִּיב לְכַבְּדָה אֵלָא שְׁהַעוֹשֶׂה פֶּן עֲלִיו נְאָמַר וַיִּדְעַתָּ
וְכו' אָמְנָם הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ט"ו מֵהַלְכוֹת אִישׁוֹת דִּין י"ט פְּתַב צוּוּ חֲכָמִים שְׁיִהֵא הָאָדָם
מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ יוֹתֵר מְגוּפּוֹ וּמְרֵן כְּסָף מְשַׁנָּה מְרָאָה מְקוּם הוּא הָף בְּרִיתָא דִּיבְמוֹת וְעַם
שִׁישׁ לְפַקְפַק לְכַאוּרָה דְּאִין מְזַה מְשַׁמְעוֹת חַיִּיב צְרִיף לֹאמַר דְּכִינּוּן דְּתַנִּי תַּנָּא דְּהַעוֹשֶׂה פֶּן
מְקַיִים מְקַרָא שְׁפַתְבּ וַיִּדְעַתָּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ וְכו' מְזַה אָנוּ דְּנִים שְׁפּוֹנַת הַתַּנָּא לֹאמַר שְׁחַיִּיב
לְכַבְּדָה יוֹתֵר מְגוּפּוֹ וְאִין דְּעַתִּי הַעֲנִיָה נוֹחָה כָּל כְּף בְּזַה בְּאִשְׁר נוֹדַע שְׁאִין דְּרַף
הַרְמַב"ם, אֵלָא לְפִסּוּק מַה שְׁמַפְרֵשׁ בַּש"ס וְהִיָּה לוֹ לְהַעֲתִיק דְּבַר זֶה פְּלִשׁוֹן שְׁשִׁנּוּ חֲכָמִים
הַמְכַבְּדָה יוֹתֵר מְגוּפּוֹ עֲלִיו הַפְּתוּב אֹמֵר וַיִּדְעַתָּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ וּמַה שְׁנִפְרֵשׁ בְּלִשׁוֹן
הַבְּרִיתָא נִפְרֵשׁ בְּדַבְּרֵיו וְכַמוֹ שְׁדַרְכּוֹ בְּקוֹדֶשׁ בְּכִיּוּצָא לְזַה כְּנוֹדַע וּמְזַה נִרְאָה שְׁדַבְּרֵיו
נוֹבְעִים מְמַקּוּם אַחַר שְׁמַצָּא פֶּן בְּאִיזְהוּ מְקוּמָן בְּדַבְּרֵי רז"ל וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַע אִיָּה מְקוּם
כְּבוֹדָם מְכַל מְקוּם לְדַבְּרֵי מְרֵן כְּסָף מְשַׁנָּה נִרְאָה לֹאמַר כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי וְהָרֵב כְּנִסַת הַגְּדוּלָה
בַּאֵה ע"ז רִישׁ ס' א' כְּתַב וְחַיִּיב לְכַבְּדָה וְלֹאֲהוֹב אוֹתָהּ כְּדִאִיתָא בְּגַמְרָא וְלֹא הִרְאָה מְקוּם
לְזַה וְאִם פּוֹנְתוֹ לְדַבְּרֵי הַבֵּר תָּא דִּיבְמוֹת הַנָּ"ל יוֹתֵר נִכּוֹן הִיָּה לְהֵרֵב לְהִבִּיא מֵהַרְמַב"ם כִּי
מְדַבְּרֵי הַגְּמָרָא אִין כָּל כְּף הַכְּרַח: וְעַל כָּל פְּנִים הָרִי מְבּוֹאֵר בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם דְּחַיִּיב אָדָם
לְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ יוֹתֵר מְגוּפּוֹ הֵן אָמַת דְּלִפִּי מַה שְׁפִירֵשׁ הַגְּאוֹן מוהרש"א בְּחִידוּשֵׁי אַגְדוֹת
שְׁם בִּיבְמוֹת דְּמַכְבְּדָה יוֹתֵר מְגוּפּוֹ הֵינְנוּ לְהַלְבִּישָׁה בְּגָדִים נְאִים יוֹתֵר מְמַנּוּ כְּדִאִמְרִינּוּ
קְאָרִי לְמַאנְיָה מְכַבְּדוֹתִי לְפִי זֶה נִרְאָה דְּאִין כְּבוֹד זֶה כְּשָׂאָר כְּבוֹד דְּעֵלְמָא שְׁאָדָם חַיִּיב
בְּכְבוֹד אָב וְאִם וְרַב וְכִיּוּצָא אֵלָה הוּא סוּג אַחַר לְהַלְבִּישָׁה בְּגָדִים נְאִים וּבְאַמַת מְטַבַּע
הַלְשׁוֹן (מְכַבְּדָה יוֹתֵר מְגוּפּוֹ) מוֹרָה פּוֹנָה זוּ וְאִם פֶּן אִין לְנוּ הַכְּרַח שְׁכַמוֹ שְׁהַאִשָּׁה חַיִּיב
לְכַבֵּד בְּעֵלָה פֶּן הוּא חַיִּיב לְכַבְּדָה בְּדְרַף כְּבוֹד דְּעֵלְמָא כְּמוֹכֵן וְגַם בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם נוֹכַל
לְפָרֵשׁ פּוֹנָה זוּ: אָמְנָם מְדַבְּרֵי תְּשׁוּבַת רַבִּינוּ שְׁמַחָה שְׁהִבִּיא מְרֵן הַב"י בַּאֵה ע"ז ס' קנ"ד
(בְּתוֹף ד"ה מ"כ בְּשֵׁם ס' אַגוּדָה) מְתַבָּאָר שְׁחַיִּיב בְּכְבוֹדָה כְּדְרַף שְׁאָר כְּבוֹד דְּעֵלְמָא שְׁפַתְבּ
וְנ"ל וּמְצַאֲתִי בְּתְּשׁוּבַת רַבִּינוּ שְׁמַחָה הַמְּפָה אֶת אִשְׁתּוֹ מְקוּבְלִנִּי שִׁישׁ יוֹתֵר לְהַחְמִיר
מִמְּפָה אֶת תְּחַבְּרוֹ דְּחַבְּרוֹ אִינוּ חַיִּיב בְּכְבוֹדוֹ וְאִשְׁתּוֹ חַיִּיב לְכַבְּדָה יוֹתֵר מְגוּפּוֹ וְכו' עִי"ש

וכן פתב הגאון רש"ל ב"ם של שלמה בפרק שלישי דקמ"א סי' כ"א בשם תשובת מוהר"ם וכתוב שם פדאימא בפרק הנשרפין והיגו ה' ברימא דיבמות הג"ל שהובאה בסנהדרין ד' ע"ו ע"ב ע"ש ומשמע להו לרבנואמא הג"ל דממנה מוכח דחייב אדם לכבד את אשתו יותר מגופו וכדמשמע ליה למרו פס' משנה ואם פן מתבאר מדברי קדשם דחייב בכבודיה היגו דר' פבוד פמו בעלמא (ולא להלבישה וכו' בפירוש מוהרש"א) וילפי בזה בקל וחומר למפה אשתו שאם היו מפרשים פדברי מוהרש"א אין מקום לדון בקל וחומר פמוכן גם ממה שפייים הרב פנסת הגדולה פריש סי' הג"ל וזה לשונו וכתוב בדברשות מוהר"י בליקוטין שדר' העולם שהזיווגין אין מזכירין שמותיהן פשקורים זה את זה וכשהיה הוא מדבר עמה היה מכבדה בדבריו פאלו מדבר אל רבים מפני שאלמנה נשאה עד פאן לשונו משמע גם פן דכבוד זה הוא פדר' שאר פבוד דעלמא: פלל ע"ה) פ' הדמיון אינו השואה גמורה פן פתב הרב יד מלאכי במערכה זו אות דש"ם בשם הרב משאת משה ח"ג סי' כ"ה ול"ב ואינו מצוי אצלי לראות דב"ק והרב חכם צבי סי' ע"ז (בד"ה פונתו) פתב שדר' זה מבואר פתלמוד וזה"ק ומדרש רבה פי טבע פ"ף הדמיון אינו השואה גמורה ע"ש ודברי הזה"ק הם במשפטים ד' ככ"ב ע"א פמו שפתב מרו חיד"א בס' יעיר אנו בקונטרס מדבר קדמות אות י"ט ע"ש ובהגהות שפסוף ספר חכם צבי דפוס לבוב ועיין להרבנים אהל יעקב במערכה זו אות יו"ד צפוחת בדבש סי' ג' שרי לב ד' ח"ן ע"ג אבות הראש נר"ו ח"ב ד' י"ד וי"ט פתח הדביר ח"ב ק"ז ע"א והרב מוהרשד"ם בפחלק יו"ד סי' מ"ו פתב דמה שאמרו מליח פרותם דצלי לאו השואה גמורה היא ע"ש: והנה הרב חקרי לב (הבאתי דבריו במכתב לחזקיא ד' ס' ע"ד) הקשה על מה שפתב הרמב"ם בסוף פרק ט' מהלכות שמיעה מי שנמנע מלהלות את חברו קודם שמיעה שפא יתאחר החוב עליו וישמט עובר בלא תעשה דכתיב השמר לה פן יהיה דבר וכל השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה והתורה הקפידה על מחשבה רעה זו וקראתה בליעל וכו' דהרי מסקינן דכל מחשבה רעה אינה מצרפה למעשה בר מעכומ"ז ותיירץ פינן שאמרו רז"ל בכתובות ד' ע"ח פל המעלים עניו מן הצדקה הרי הוא פעובד עכומ"ז ובעכומ"ז הא קי"ל דמחשבה מצטרפת למעשה עכ"ל נראה קצת שפובר דכ"ף הדמיון היא השואה גמורה ואילו באבות הראש הג"ל הביא בשמו בא"ח סי' ב' דאינו השואה גמורה ע"ש: פלל ע"ו) פ' הדמיון דאינו השואה גמורה הוכיח הרב קהלת יעקב במענה לשון ח"ב סי' רפ"ג מתשובת הרשב"א דבלשון בני אדם הוי השואה גמורה ונפקא מינה לתנאי שבממון וכו' ע"ש והרב פתח הדביר ח"ב בסי' ר"ל אות ב' הביא קושית הרב פכור שור (פדר' ק"י ע"ד) על מה שפתב הרמ"א בסי' קפ"ז ס"ד דאם שכח לומר על הנסים יאמר הרחמן יעשה לנו לנסים פמו שעשה בימים ההם דהא מוכח בפרכות ד' ס' (אמתניתין יהי רצון שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שוא עד אין מזכירין מעשה נסים) דאין להתפלל שיעשה לו נס ותיירץ דדוקא על נס שלא פדר' טבע (מזכר לנקה ומנקה לזכר) אין להתפלל אבל מה שהוא דר' טבע פגון מלחמות וכיוצא שפר דמי והקשה עליו דבניסי חנוכה ופורים היו פמה נסים שלא פדר' טבע ואיך נתפלל שיעשה עמנו פשם שעשה עם אבותינו וניחא ליה דכוננת ההרחמן וכו' היא שיעשה עמנו נסים פדר' הטבע ומה שאנו אומרים פשם אינו השואה גמורה דכ"ף הדמיון אינו שנה לגמרי וכמו שפתבו הרבנים משאת משה ח"ג בח"מ סי' כ"ה ופתח עינים בחידושו לשבת ד' צ"ב

ע"א וצ"יין פני מבין ח"ב על דף ז"ן ע"ב מהש"ס וכתב שפן מוכח ממאי דאמרין ברכא מציעא ד' ט"ל פשבויין וקא פשבויין וכו' הרי דאין הדמיון לגמרי דון מיניה ואוקי באתרין ע"כ תנרף דב"ק והוא חידוש שנעלם ממנו דברי הרב קהלת יעקב בשם הרשב"א דבלשון בני אדם הוא השואה גמורה ולשון תפלה גם כן נראה שדומה ללשון בני אדם ומשמעותו השואה גמורה והיה להם לתקן לשון מבונר שלא יהא משמע שמתפלל שיעשה עמנו נסים פאותם שעשה עם אבותינו ממש והספרים שצ"יין (מ"מ פת"ע פני מבין) אין גם אחד מצוי אצלי לראות במאי קמיריו ומסוגיא דרכא מציעא דאירינן בלשון חכמים אין ראיה ללשון בני אדם: שוב ראיתי בקהלת יעקב ה"ל במענה לשון ח"ג אות קי"ו שבתחלה כתב שיש חילוק בין לשון חכמים ללשון בני אדם והמתנה עם חברו לעשות לו מלאכת פלונית כמו שעשאה לפלוני חייב לעשותה בדמותה כצלמה בקומתה ובצביונה דבלשון בני אדם השואה גמורה היא ושוב כתב שראה להרב מ"מ (לפי הנראה הוא משאת משה) בח"ג מס' כ"ו עד סוף סי' ל"ב שהאריך והעלה דאף בלשון בני אדם לאו השואה גמורה היא ואם כן לא קשיא על הרב פתח הדביר שהרי הוא סמוך על דברי הרב משאת משה והרב מ"מ מר הוא דאמר הכי גם בלשון בני אדם גם הרב נחמד למראה בח"א ד' קפ"ז ע"ב כתב בשם הרב מוהר"ח משה הפהן דמההיא עובדא שבס' הזר פרשת משפטים ד' קכ"ב בההוא דאמר לחבריה פרשע עבדת לי אתא לקמיה דר"י אמר רשע לא קאמינא אלא פרשע ואמר ר"י ודאי לא מיחייב דכתיב הנה ה' פאויב וכו' ולא אויב וכו' וכו' מוכח דגם בלשון בני אדם אינו השואה גמורה דאם לא כן איך מביא ראיה מן המקראות ללשון בני אדם עי"ש והוא חידוש שלא ראו ולא זכרו דברי הרבנים משאת משה ומענה לשון ה"ל ובישרי לב ד' ח"ן ע"ג אות ח' צ"יין לעיין בחק"ל ובמערכי לב ח"ב ד' ר"ל ואין מצויים אצלי: פלל ע"ז) פדאמר פלוני וכו' הקא נמי וכו' דמצינו כן בש"ס ולא ידעינן באיזה דוכתא אמר אותו פלוני הכי היה כתוב כאן בענין זה ונעמק בקונטרס פאת השדי לחלק הפללים מערכת הדל"ת אות ח' עי"ש מה שהבאתי בזה בס"ד: פלל ע"ח) כל הדר בחוצה לארץ (בזמן הבית) פאילו עובד ע"א הכי אמרינן בפרק שני דייני גזרות ד' ק"י ע"ב והרמב"ם בפרק ה' מהלכות מלכים דין י"ב כתב כל היוצא לחוצה לארץ (בזמן הבית) פאילו עובר ע"א ונשאל הרב פאר יצחק פריש פרשת ויצא דמלשון הרמב"ם משמע דדוקא מי שדר בארץ ישראל ויוצא ממנה לחוצה לארץ הוא דהוי פעובד עכומ"ז אבל מי שדר ובא בחוץ לארץ לית לן בה ומלשון הגמרא משמע דאף אם לא היה בארץ ישראל ולא יצא משם לחוצה לארץ דירתו בחו"ל הויא פעובד עכומ"ז ונדחקו הרב השואל והרב המחבר ליישב דברי הרמב"ם עי"ש גם הרב מוהריט"ץ בס' פ"ה עמד על דברי הרמב"ם הללו וניחא ליה דכונת הרמב"ם להפך בזכות יושבי חוצה לארץ דלא ניחא למריהו דנימא כל הדר בחוץ לארץ פאילו עובד עבודת אלילים לכן פירש שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ וכו' וגם הראיה שהביאו לזה בגמרא מדוד המלך כן היה שייצא מארץ לחוצה לארץ וכו' עי"ש והוא דחוק והנה לו לרבינו להביא הדברים בלשון שנאמרו בגמרא ולפרש מה שנראה לו בכוננתם ובכמה מקומות מצינו שפותבים המפרשים שדרך הרמב"ם לתפוס לשון הגמרא ואינו מבאר מה שצריך לבארו שסומך שמה שנפרש בלשון הגמרא נפרש בלשונו (עיין מה שרשמתי בכלל זה בקונטרס פללי הפוסקים ריש סי' ה'): אמנם הטיב אשר דבר הרב אבות

הָרָא"ש יצ"ו בְּחֶלֶק ב' ד' י"ט דְּמַכְלֵם נְעֵלֵם בְּרִיָּתָא דְּאַבוֹת דְּר' נָתָן שֶׁם בְּפִרְקֵי כ"ו דְּתַנּוּ
כָּל הַמְּנִיחַ אֶרְצָא יִשְׂרָאֵל וְיוֹצֵא לְחוּצָה לְאֶרֶץ כְּאִילוּ עוֹבֵד עֲכוּמ"ז וְכֵן הִגְיָרְסָא בְּסִפְרָא
פְּרִשְׁתָּ בְּהַר בְּפִסּוּק לְתַת לְכֶם אֶת אֶרֶץ פְּנֵעוּן לְהִיּוֹת לְהֵם לְאַלְקִים וְכֵן בְּתוֹסְפְתָא דְּע"א
פֶּרֶק ה' בְּכוּלְהוּ תַּנּוּ רַבְּנֵי הַיּוֹצֵא לְחוּץ לְאֶרֶץ וְכוּ' וְאַם כֵּן לֹא נִפְלְאוּת לּוֹמַר שְׁפֵן הִיא
הִגְיָרְסָא גַם בְּש"ס דְּכְתוּבוֹת וְכַתְּבֵי הָרַב פְּנִסְתָּ הַגְּדוּלָּה בְּכִלְיֵי הַפּוֹסְקִים סִי' ר"ח בְּשֵׁם
הָרַב תּוּמַת יִשְׂרָיִם סִי' ק"ע שְׁדַרְדָּה הָרַמְבַּ"ם לְפִסּוּק הַיְפָּה שִׁיטַת הַגְּמָרָא הִיכָא שְׁהִסְפְּרָא
אוּ סְפָרֵי מוֹכִיחִים בְּהַיְפָּה וְכָל שְׁפֵן הִכָּא דְּכוּלְהוּ תְּלַתָּא סִפְרָא וְתוֹסְפְתָא וּבְרִיָּתָא דְּאַבוֹת
דְּר' נָתָן קְרוּי בְּחִיל הַיּוֹצֵא לְחוּצָה לְאֶרֶץ דְּמִשְׁמַע דְּאִין קְפִידָּה אֵלָּא לְמִי שְׁיִשְׁבֵּב בְּהַ וְיוֹצֵא
מִשְׁמַע שְׁפִיר פְּסֵק הָרַמְבַּ"ם כֵּן.

וּבְאַמַּת שְׁפֵן דְּנָתִי מְסַבְרָא בְּרֵאוּתֵי דְּבָרֵי מְרֻן כְּסָף מִשְׁנָה וּבְהִרְאוּתוֹ מְקוּם מוֹצֵא דִּינּוּ שְׁל
הָרַמְבַּ"ם כְּתַב בְּרִיָּתָא בְּכְתוּבוֹת כְּלִשׁוֹן רַבִּינוּ עִי"ש וְחֵס לִיהַ לְמָרְן שְׁלֵא לְדַקְדַּק בְּחִילּוּק
שְׁבִין לְשׁוֹן הַבְּרִיָּתָא לְדְּבָרֵי רַבִּינוּ וּבְהִכְרַח לּוֹמַר שְׁגִיָּרְסָתוֹ בְּש"ס הִיָּתָה כָּל הַיּוֹצֵא לְחוּצָה
לְאֶרֶץ וְלָכֵן מְרָאָה מְקוּם הוּא שְׁדַרְדָּרֵי הָרַמְבַּ"ם תְּלִמוּד עָרוּף הוּא בְּיַדֵּינוּ בְּכְתוּבוֹת הַגְּ"ל
שׁוּב רְאִיתִי שְׁפֵן כְּתַב שֶׁם בְּשֵׁם הָרַב פְּאָת הַשְּׁלַחֲן שְׁגִיָּרְסָת הָרַמְבַּ"ן בְּסִפְרֵי הַמְּצוֹת מְצוּה
ד' כֵּן הִיא שְׁפִתְבַּעַד שְׁאֲמָרוּ בְּכְתוּבוֹת ד' ק"י ע"ב כָּל הַיּוֹצֵא מְמַנָּה וְדָר בְּחוּץ לְאֶרֶץ
כְּאִילוּ עוֹבֵד עֲכוּמ"ז וְכֵן הִגְיָרְסָא בְּיַלְקוּט רִישׁ סִימָן תְּרַכ"ו (בְּפִרְשֵׁת בְּהַר עַל פְּסוּק לְתַת
לְכֶם אֶת אֶרֶץ פְּנֵעוּן) וּבְשִׁמוּאֵל א' סִי' כ"ו רְמָז לַק"ט בְּפִסּוּק פִּי גֵרִישׁוּנִי וְכוּ' שְׁמַבִּיא גִיָּרְסָת
הַש"ס כָּל הַיּוֹצֵא לְחוּצָה לְאֶרֶץ וְהִבִּיא עוֹד בְּאַבוֹת הָרָא"ש שֶׁם מְלַתִּיָּהוּ דְּרַבְּנָן בְּתַרְצֵי עַל
זֶה וְהָאֲרִיף קֶצֶת דְּעִיקָר הִגְיָרְסָא הִיא כָּל הַיּוֹצֵא וְכוּ' עִי"ש וּבְהַגְהוֹת וְחִידוּשִׁים לְהַגְאֹן
צָבִי בְּרִלִין (בְּש"ס חֲדָשׁ דְּפּוֹס רְאֵם) בְּכְתוּבוֹת שֶׁם כְּתַב דְּכִגְיָרְסָתֵינוּ כָּל הַדָּר אִיתָא בְּזוּה"ק
פ' יתרו ד' ע"ט וּפ' בְּהַר ד' ק"ט וּפְרִשְׁתָּ פְּנִחָס ד' רַכ"ה וְכֵן הִגְיָרְסָא בְּתוֹסְפּוֹת עַל הַתּוֹרָה
בְּפִרְשֵׁת בְּהַר וּבְתַשְׁב"ץ קוֹנְבֵּץ קָטָן סִי' תַּקס"ב אֶבְל מְצָא דְּהָרַמְבַּ"ן גְּרִיס (בְּסֵה"מ הַגְּ"ל)
כָּל הַיּוֹצֵא וְכֵן הִגְיָרְסָא בְּאֲדָר"ן וּבְת"כ וְכוּ' עִי"ש שְׁלֵא זָכַר דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם שְׁבַחְבּוּרוֹ
הַנּוֹ"ל כְּלָל: כְּלָל ע"ט) כְּבוֹד לְסִפְרֵי תוֹרָה מְדַבְּרֵי הָרַב שְׁבַת שְׁלֵמִי בְּקוֹנְטְרִיס יַעֲקֹב לְחַק
סִי' מ"ט הִבְאִיתִי דְּבָרֵי בְּמַכְתָּב לְחִזְקֵיהוּ ד' פ"ט ע"ג נְרָאָה בְּעֵלִיל שְׁפוֹבֵר דְּעִיקָר חִיּוּב
כְּבוֹד לַס"ת הוּא מְדַרְבְּנָן וְלֹא דוֹקָא בְּגִלְגִּלָּה דְּאִיִּירִי בֵּיהַ וְכַתְּבַתִּי עַל דְּבָרֵי דְּמִסְתַּבְּרָא
נְדָאֵי דְּכְבוֹד ס"ת מְדָאוּרִיתָא הוּא עִי"ש וְכֵן רְאִיתִי לְהָרַב חִקְרֵי לֵב הוֹבָאוּ דְּבָרֵי בְּסִפְרֵי
סְמִיכָה לְחִיּוּם ד' י"ד ע"ג שְׁפִתְבַּעַד בְּפִשְׁיטוֹת דְּעִיקָר חִיּוּב כְּבוֹד לַס"ת הוּא מְדָאוּרִיתָא
וּבְזִכְרוֹנוֹתֵי כְּתַבְתִּי מְאֹז לְעִיָּין בַּחֲק"ל א"ח סִי' ד"ן וּבְקוֹנְטְרִיס מְרָאָה אֲדָם שְׁבִסּוּף סִפְרֵי
דְּרִשׁ אַבְרָהָם וְכַעַן לֹא שְׁכִיחֵי גַבְאִי: כְּלָל פ') כְּמָאן אֲזֵלָּא וְכוּ' כִּי הֵאֵי תַּנָּא כְּתַב הָרַב מְקַנָּה
אַבְרָהָם בְּמַהְדוּרָא ב' אוֹת רִי"ט בְּשֵׁם מְרֻן מוֹהֲרִיט"א בְּס' שְׁמַחַת יו"ט ד' ע"ב ע"ב דְּאָף
דְּמַצִּי אֲתִי נְמִי כְּאִידָה נְקִט כְּפִלוּנִי מִשׁוּם דְּהוּא אֲמָרָה בְּהַדְּיָא תְּלִי לָהּ בֵּיהַ וּדְכּוֹנוּתָא טוֹבָא
בְּש"ס עכ"ד וְאִין ס' שְׁמַחַת יוֹם טוֹב מְצ"א אֲמָנָם אֲנִכִּי הָרוּאָה שְׁפֵן כְּתַבוּ רַבִּינוּ הַתּוֹסְפּוֹת
בְּסִנְהֶדְרִין ד' נו"ן ד"ה כְּשֵׁהוּא אוֹמַר עִי"ש: כְּלָל פֵּא) כְּחָא דְּהִיָּתָרָא עֲדִיף הַגְּאֹן צ"ל"ח
לְבִיָּצָה (וְהִבְאִיתִי דְּבָרֵי בְּמַכְתָּב לְחִזְקֵיהוּ דָּף ל"ג ע"א וּבְשִׁאָר דְּוֹכְתִי) הַסְּפִיר הַטַּעַם מִשׁוּם
דְּהָאוּסֵר לֹא הוֹעִיל בְּסִבְרָתוֹ שְׁאָף אִם הֵיִינוּ מְסוּפְקִים סְפֵק אִיסוּר לְחוּמְרָא לְהִכִּי רִיבְנוּתָא
לְמִיחְשָׁב כִּחַ הַמְּתִיר וְחִידָשׁ לְפִי טַעְמוֹ דְּדוֹקָא בְּאִיסוּרֵי דְּאוּרִיתָא אֶבְל בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן
כְּחָא דְּאִיסוּרָא עֲדִיף דְּמִסְתַּמָּא הֵיִינוּ מְקוּלִים עִי"ש וּבְכַתְּחַת הַדְּבִיר ח"ג ד' צ"ו ע"א וְיִשׁ

סעד לד"ק מתוספות שבועות דף מ' ע"א ד"ה להודיעה דכח דר"ג עדיף דמילתא דרבנן
הוי פח דפיטור ע"כ ולקאורה אינו מוכן פינו דכח דרבנן היא לפיטור היא הנותנת
להודיעה פחן דהנה ליה פכחא דהיתרא עדיף טפי אף להנ"ל גיחא דבעניני חיוב ממון
סברת המחייב הועיל טפי דמספיקא לא הנה מסוייבין ליה ממון וק"ל ועיין להרב פתב
סופר חלק אורח חיים סי' ס"ג שהקשה ע"ד הצ"ח מש"ס ברכות דף ס' כמו שפתבתי
במכתב לחזקיהו: ובמכתב אחד מסכמי דורנו יצ"ו הקשה ממה שאמרו בעירובין דף ע"ב
ע"ב דליפלגו במסיפס וכו' ומדברי התוספות שם דף מ"ה ד"ה להודיעה ועינתתי עתה
בדברי הצ"ח וראיתי שהוקשה לו ממקצה דאמרינו שם פחא דהיתרא וכו' וכתב דחמיר
כשל תורה ועוד פתב שיש לו מתירין שייך שפיר לומר פח דהיתרא עדיף וסיים וגם לא
בכל ענין אמרו בשל סופרים הלך אחר המיקל ע"כ נראה דכונתו דיש פמה איסורין
דרבנן דאזלינן בהו להחמיר כמו אתחזק איסורא ויש לו עיקר מן התורה וכיוצא דבהנהו
שייך שפיר לומר פח דהיתרא עדיף ולפי זה לא קשיא מתוספות עירובין הנ"ל דאף דאין
לנו ליפנס במבוכה אי תחומין דאורייתא או דרבנן שפכר פתב מוהרלנ"ח הביא דבריו
הרב ארעא דרבנן אות תרמ"ו דבכלים אינו אלא דרבנן מכל מקום עיקרו דאורייתא
חשיב אף לש"ס דעירובין הנ"ל אין לומר דעירובי חצרות נמי חשיב עיקרו מה"ת שהרי
שיתופי מבואות חשיב אין לו עיקר מן התורה עיין גטין דף ס"ה ע"א והוא הדין עירובי
חצרות וידידי הגאון בספר עמודי אש יצ"ו בדף ט' סוף ע"א סתר פלל הצ"ח מדברי
מ"ן הב"י בא"ח סי' קנ"ט דגבי נטילת ידיים ספקו להקל פתב פללא דכחא דהיתרא עדיף
אף הביא סעד לכלל זה מדברי הא"ז בח"א סי' תשמ"ח והאריף קצת עי"ש: פלל פב)
פינו שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד נראה פשוט שהוא מדאורייתא ואין לדקדק שהוא
מדרבנן מדאמר אב"י בבבא בתרא ד' קפ"ח ע"א אף על גב דאמור רבנן פינו שהגיד וכו'
דנדאי לאו למימרא דהוא מדרבנן אלא הפננה דפירשו רבנן וכיוצא לזה בסוף פרק ג'
דסופה אמרו חכמים אין אדם יוצא בלולבו של חברו דנדאי מדאורייתא הוא ואמרו
חכמים רוצה לומר שפירשו חכמים והכי נמי בהא דאמור רבנן פינו שהגיד וכו' הפננה
שפירשו רבנן וכן מוכח שהרי על פי דין זה פשיטא לן להרוג את הנפש עיין סנהדרין ד'
מ"ד ע"ב גם מפשט דברי רש"י שם ובכתנות ד' ח"י ע"ב נראה דהוא מדאורייתא
והגאון מוהר"י תומארכין הובאו דבריו באור לי ד' קכ"ב ע"ב העמיק הרחיב בעיקר דין
זה דכינון שהגיד וכו' ושם באות י"ד וט"ו מתברר יפה דהוא מדאורייתא עי"ש ונתבאר
שם פמה חידושי דינים בעיקרא דהאי מילתא לך נא ראה (ועיין למן במערכת הרי"ש
אות מ): פלל פג) פל הקורא לאברהם אברהם עובר בלאו ועשה פתב הרב רוב דגן בד'
ס"ב ע"א בשם הרבנים מוהרש"ל ודמש"א הביא דבריהם בס' שמות שפסתמא פותבים
בגט אברהם בה"ה שעל שם אברהם אבינו ע"ה נקראים הבנים וכל הקורא וכו' אם לא
שיש קבלה לאותה משפחה שנקראו בשם אברהם וחותרים פן בשטרות וכן פתב הרב
בית שמואל בריש שמות אנשים עכ"ל ועיין להרב טיב גטין בריש שמות אנשים בשם
אברהם ובשם אליה שציין שם והטעם דכשיש קבלה פותבין אברהם הוא משום דהוא
שם אמורא כמו שכתבו הפוסקים אבל מסתמא נקראו על שם אברהם אבינו לכן פותבים
בה ה מתברר מזה דמה שאמרו פל הקורא לאברהם אברהם וכו' לאו דוקא לאברהם אבינו
עצמו אלא פל הנקרא בשמו הרי הוא בכלל פל הקורא וכו' והרב דברי מנחם בד' פ"א

אות ט"ו פתב בשם הרב אורות אלים דרביים אין נזקרים בזה וכו' ולמיחש בעי וכו' וכתב על דבריו ואתמהא דפשוט דמה שאמרו כל הקורא אינו לאיניש דעלמא דנקרא בשם אברהם וכו' עי"ש ולפי הנז"ל נראה דצדקו דברי הרב אורות אלים וק"ל ועיין בענין זה בהגהות הרב מוהר"ץ הירש חיות לגטין ד' נו"ן ע"א: פלל פד) כל שאינו עולה ליבום דקיימא לו דאינו עולה לחליצה אי אמרינן נמי בהיפך כל שאינו עולה לחליצה שרגלו עקומה אינו עולה ליבום עיין במה שהביא בזה הרב פתחי תשובה באהע"ז סי' קס"ו סק"ג ועיין להרבנים שדה הארץ ח"ג ד' ס"ג ע"ד דרך המלך בהלכות יבום שו"ת שואל ומשיב בח"ב סי' קל"ה ובחז"ל רעק"א על המשניות בפרק ב' דסנהדרין משנה ב' על דברי התו"ט שם ובעיקר הכלל עיין בס' עמודי אש בסי' כ' אות ג"ן על דברי התפארת ישראל ברמזי אהע"ז סי' קס"ט: פלל פה) כל מידי דלא מצוי עביד לא משוי שליח פתב הרב מקנה אברהם בסי' קנ"ט שהרב עושה שלום פתב בשם הרב מחנה אפרים בהלכות שלוחין סי' ט' דלא אמרינן פן באיסור שפדה מלבדו פגון שנשבע שלא לקדש אשה פלונית וקדשה על ידי שליח וכו' יישוב סוגיא דהמדיר ופרנס לאו שליחותיה עביד עי"ש והנה הרב הנ"ל לא היה בידו ס' מחנה אפרים ולכך ייחס אליו מה שלא עלתה על לבו (לחלק בכלל זה דלא מצוי עביד לא מצוי משוי שליח בין איסור קדום לאיסור שפדה מלבדו) והנני להעתיק תוד"ק הרב מחנה אפרים ואתה תחזוה שלא פתב לחלק כמו שכתב בשמו והוא שנשאל בהלכות שלוחין סי' ט' במי שנשבע שלא לקדש אשה פלונית ועבר וקדשה על ידי שליח מי אמרינן דאינה מקודשת משום דכל דלא מצוי עביד לא משוי שליח או דילמא לא אמרינן כל דלא מצוי עביד וכו' אלא במידי דאי עביד לא מהני אבל הכא דאם עבר הוא וקדשה מקודשת (פונתו דלא חמיר מחייבי לאוין דקיימא לו דקידושין תופסים בהו) מצוי משוי שליח: שוב פתב דיש לומר דהכא לא מהני מטעם אחר משום דאין שליח לדבר עבירה ותלי הא בהנהו תרי לישני בטעמא דבחצר יש שליח לדבר עבירה אי משום דלא אמרינן אין שליח לדבר עבירה אלא היכא דשליח בר חיובא אבל חצר לאו בר חיובא והכא נמי בנשבע שלא לקדש פנין דשליח לאו בר חיובא יש שליח לדבר עבירה אבל ללישנא דאמר דטעמא דבחצר יש שליח הוא משום דלא אמרו אין שליח לדבר עבירה אלא היכא דאי בעי עביד אי בעי לא עביד אבל חצר בעל פרחיה מותיב ביה והכא נמי דאי בעי לא עביד אין שליח לדבר עבירה והביא מחלוקת הפוסקים אי קיימא לו פשינויא דטעמא דחצר משום דלאו בר חיובא או פשינויא דטעמא דחצר משום דבעל פרחיה מותיב ביה וכתב דמריש פרק המדיר את אשתו מליהנות לה יעמיד פרנס מוכח דהיכא דשליח לאו בר חיובא יש שליח לדבר עבירה שאם לא פן מאי פרכינן ופרנס לאו שליחותיה קעביד הא נדאי לאו שליחותיה קעביד דאין שליח לדבר עבירה ורצה לדחות הכרח זה על פי סברת הר"ן דאין על המדיר שום איסור אלא על הנזדר הוא האיסור שלא ליהנות וכיון דעל המדיר אין איסור לא הוי שליח לדבר עבירה ושקיל וטרי בזה להוכיח שלא פסברת הר"ן: וכתב שראה להרב מוהראנ"ח בח"ב שרצה לומר בנדון זה פנין דאיהו לא מצוי עביד לא משוי שליח וכתב ולענ"ד לא דמיא כמש"ל ונאפילו תימא דאיהו לא מצוי עביד משום איסורא דרביע עליה שליח מצוי משוי דומיא לאותה שאמרו בקידושין ד' כ"ג דאין עבד מקבל גטו מיד רבו שליח מצוי משוי לר' שמעון בן אלעזר ופריה מי איפא מידי דאיהו לא מצוי עביד ומצוי משוי שליח והאמר רב הונא הני פהני

שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא נִיגְהוּ דְאִי שְׁלוּחֵי דִידָן מִי אִיכָא מִיָּדִי דְאָנָן לֹא מְצִינָן לְמִיעֵבֵד וּמִשְׁוִינָן שְׁלִיחַ וּמְשַׁנֵּי הַכְּאָבֵר שְׁלִיחוֹת הוּא וְכוּ' וְהוּא הֵדִין נְמִי בְּנִדּוֹן דִּידָן וּבְפָרְקָא קַמָּא דְמְצִינָא אֲמַרִינָן לְמֵאן דְאָמַר דְתִלִּי בְּבֵר חַיִּיבָא פִּהֵן שְׁאָמַר לְיִשְׂרָאֵל קִדְשׁ לִי גְרוּשָׁה מְקוֹדֶשֶׁת וְלֹא אֲמַרִינָן כִּינּוֹן דְאִיהוּ לֹא מְצִי עֵבִיד לֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְעַל פְּרַחֲזִין הֵינּוּ טַעְמָא כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי דְכִינּוֹן דְאִי עֵבִיד הוּא מַה שְׁעָשָׂה עָשׂוּי אֵלָא שְׁעֵבֵר עֵבִירָה מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְחִזּוּר לֹמַר שְׁבִנְדוֹנוּ תִּלִּי בְּפִלּוּגְתָא גְבִי שְׁלִיחַ לְדָבֵר עֵבִירָה דְלִמְאֵן דְתִלִּי בְּבֵר חַיִּיבָא בְּנִדּוֹן זֶה דְלֹאוּ הַשְׁלִיחַ בֵּר חַיִּיבָא מְקוֹדֶשֶׁת וְלִמְאֵן דְתִלִּי בְּאִי בְּעִי עֵבִיד אֵינָהּ מְקוֹדֶשֶׁת וּכְמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסֵ' דְכִי אֵין שְׁלִיחַ לְדָבֵר עֵבִירָה אֵין הָאִשָּׁה מְקוֹדֶשֶׁת וְכַתּוּב דְמִסּוּגְיָא נִרְאָה דְהָא דְאֲמַרִינָן אֵין שְׁלִיחַ לְדָבֵר עֵבִירָה אֵינוּ אֵלָא לְעַנְן חַיִּיב שְׁלֹא יִתְחַיֵּיב הַמְשַׁלַּח אֲבָל הָאִשָּׁה מְקוֹדֶשֶׁת וְשׁוּב פְּתַב וְעוֹד יִרְאָה דְבְּנִדּוֹן דִּידָן לֹא שְׁיִיף אֵין שְׁלִיחַ לְד"ע כִּינּוֹן דְאֵין הָאִשָּׁה עֲצָמָה אֲסוּרָה לְמִקְדָּשׁ אֵלָא אִיסוּרָא הוּא דְרַבִּיעַ עֲלֵיהָ שְׁלֹא לְקִדְשָׁה מִחֲמַת הַשְּׁבוּעָה אֲבָל הַקִּדְוִשִׁין עֲצָמוּ אֵינָן עֵבִירָה וְכִיּוֹצֵא לְזֶה מַחֲלָק בִּירוּשְׁלַמִּי בְּדִין קוֹרַע בְּשַׁפַּת (הַבֵּיאוּ מֶרֶן הַב"י בִּי"ד ס' ש"מ"א) דִּינָא יְדִי קְרִיעָה וּמוֹתִיב מִמְצָה גְזוּלָה דְהוּי מְצוּה הַבָּאָה בְּעֵבִירָה וּמְשַׁנֵּי תַמָּן גּוּפָא עֵבִירָה בְּרַם הָכָא אִיהוּ הוּא דְקַעְבֵּר וְעוֹד כִּינּוֹן שְׁהַשְׁלִיחַ לֹא יָדַע שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֹא לְקִדְשָׁה יֵשׁ שְׁלִיחַ לְדָבֵר עֵבִירָה דְלֹא שְׁיִיף דְבָרֵי מִי שׁוֹמְעִין עַכ"ל: הֵלֵא פְתַבְתִּי לָךְ תּוֹרַף דְבָרֵי הָרַב וּמִתְבָּאָר שְׁלֹא פְתַב כָּלֵל לְחֲלָק בֵּין אִיסוּר קְדוּם לְאִיסוּר שְׁפָדָה מְלַבּוּ אֵלָא עֵיקַר הַחִילּוּק הוּא בֵּין פְּשָׁעֵי הָעַנְיָן הוּא אִיסוּר לְבִין דְבָר שְׁאֵין גּוּף הַדְּבָר אֲסוּר אֵלָא שְׁאֲרֵי דְאִיסוּרָא רַבִּיעַ עֲלֵיהָ מִחֲמַת דְבָר אַחַר וְלֹא חֲלָק בֵּין אִיסוּר קְדוּם לְאִיסוּר שְׁפָדָה מְלַבּוּ וְהַכִּיּוֹצֵא לְזֶה שְׁהַבֵּיא אֵין בּוּ אִיסוּר שְׁפָדָה מְלַבּוּ כָּלֵל וְאִף גַּם חִילּוּק זֶה לֹא פְתַבוּ עַל הַכָּלֵל דְכָל מִיָּדִי דְלֹא מְצִי עֵבִיד וְכוּ' אֵלָא לְעַנְן שְׁלִיחוֹת לְעֵבִירָה בְּזֶה הוּא שְׁפַתְבּוּ לְחֲלָק בֵּין דְבָר שְׁגוּפּוֹ עֵבִירָה לְדָבֵר שְׁאֵין גּוּפּוֹ עֵבִירָה אֲבָל לְגַבִּי כָּלֵל מִיָּדִי דְלֹא מְצִי עֵבִיד לֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ נִרְאָה דְסוּבֵר הָרַב דְאֵין לְחֲלָק בֵּין זֶה לְזֶה זֹולַת הַחִילּוּק הוּא בֵּין הֵיכָא דְאִי עֵבִיד אִיהוּ לֹא מְהַנִּי לְהֵיכָא דְאִי עֵבִיד מְהַנִּי כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי בְּשֵׁמוֹ: וְנִרְאָה דְמִסּוּגְיַת הַש"ס בְּנִזִּיר ד' י"ב ע"ב מוֹכַח דְאֵין לְחֲלָק בְּזֶה בֵּין אִיסוּר קְדוּם לְאִיסוּר שְׁפָדָה מְלַבּוּ דְהָא מְקַשְׁיָנָן עֲלֵיהָ דְרַבָּא דְסַבְרָא כָּל מִיָּדִי דְלֹא מְצִי עֵבִיד אִיהוּ הַשְּׁתָא וְכוּ' מִהֲפַרְתּוּ נְדָרִים דְאִיהוּ לֹא מְצִי מִפְּרֵי נְדָרֵי אֲשֶׁתּוֹ מַה שְׁתַּדּוֹר אַחַר כֶּף מִפְּלֵ מְקוּם הֵיזֶה יְכוּל לְמַנּוֹת שְׁלִיחַ לְהַפֵּר נְדָרֵיהָ אַחַר שְׁתַּדּוֹר (לְוִלָא דְכַתּוּב רַחֲמָנָא אִישָׁה יְקִימְנוּ וְאִישָׁה יִפְרִינּוּ) עִי"ש וְהָרִי הַפֵּרְתּוּ נְדָרִים אִיסוּר שְׁפָדָה מְלַבּוּ וּמִדְמַקְשִׁינָן מִיָּנָה שְׁמַעִינָן דְגַם בְּאִיסוּר שְׁפָדָה מְלַבּוּ כָּל דְאִיהוּ לֹא מְצִי עֵבִיד לֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְהָרַב מְקַנָּה אֲבָרְהֵם הוֹכִיחַ דְאֵין לְחֲלָק בְּזֶה מִמַּה שְׁפַתְבּוּ רַש"י בְּקִדְוִשִׁין ד' כ"ג (גְבִי הָא דְאָמַר רַב הוּנָא דְכֶהֱנִי שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא נִיגְהוּ דְאִי שְׁלוּחֵי דִידָן מִי אִיכָא מִיָּדִי דְאָנָן לֹא מְצִינָן לְמִיעֵבֵד וְכוּ') דְנִפְקָא מִיָּנָה לְמִוֹדֵר הַנָּאָה מִכֶּהֱן שְׁיִכּוּל הַכֶּהֱן לְהַקְרִיב לוֹ קֶרְבָּנוֹתָיו אֲלֵמָא דְאִף בְּמִיָּדִי דְאִיהוּ בְּדָה מְלַבּוּ כְּמוֹדֵר הַנָּאָה אִי כֶהֱנִי שְׁלוּחֵי דִידָן הוּוּ לֹא מְצוּ לְמִיעֵבֵד שְׁלִיחוֹתִין וְיָפָה פְתַב אֲבָל תִּמְמָה בְּעֵינֵי שְׁהִיָּה לוֹ לְהַכְרִיחַ כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי וּגְמָרָא גְמוּר: גַּם מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ עֲקִיבָא אִיגְר בְּגִלְיוֹן הַש"ע הֵבִיא דְבָרֵיו הָרַב פְּתַחֵי תְשׁוּבָה בַּהֲע"ז ס' ל"ה ס"ק י"ג מִתְבָּאָר שְׁסוּבֵר דְגַם בְּשְׁבוּעָה אִיתִיָּה לְהֵאֵי דִינָא דְכָל דְלֹא מְצִי עֵבִיד הַשְּׁתָא לֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ שְׁנִסְתַּפַּק אִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה פְלוֹנִית וְעָשָׂה שְׁלִיחַ לְקִדְשָׁה וְקִדְשָׁה אַחַר שְׁנִשְׁבַּע עַל שְׁבוּעָתוֹ דִּישׁ לֹמַר דְהַשְׁלִיחוֹת בְּטַל כִּינּוֹן שְׁבִשְׁעָה שְׁעָשָׂה שְׁלִיחַ לֹא הִזָּה רַשְׁאֵי לְקִדְשָׁה אוּ דִישׁ

לומר פִּינּוֹן דְחָכְמָה עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוֹ מִקְרִי בְּיָדוֹ וְעֵינָיו תִּשׁוּ מוֹהֲרָאנָ"ח ה"ב ס"י י"ח
עכ"ל וְנִרְאֶה מְדַבְּרֵי דְפְּשִׁיטָא לִיה דְּאִם קִדְּשָׁה הַשְּׁלִיחַ קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵל הַמְּשַׁלַּח עַל שְׂבוּעָתוֹ
אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת כָּלֵל מִשׁוּם הָא דְמִיֵּד דְּלֹא מְצִי עֶבֶד לֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֹא
רְאוּ דְבָרֵי הָרַב מִחֲנֵה אֲפָרִים הַנּוֹ"ל שְׁבִיבָא דְבָכִי הַאי גּוֹנָא מְהִי הַשְּׁלִיחוֹת פִּינּוֹן דְּאִם
עָבַר וְקִדְּשָׁה בְּעַצְמוֹ מְקוֹדֶשֶׁת לֹא אֲמַרִּינּוּ מִיֵּד דְּלֹא מְצִי עֶבֶד לֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וּמָה
שְׂצִינּוּ לְתִשׁוּבַת הָרַב מוֹהֲרָאנָ"ח בַּח"ב ס"י ח"י עֵינָתִי שָׁם וְלֹא מְצִינִי שׁוּם שְׁיִיכוֹת לְדִין
זֶה וְהָרַב מִחֲנֵה אֲפָרִים פָּתַב בְּשִׁמוֹ בְּנִדּוֹן זֶה שְׂרָצָה לֹמֵר פִּינּוֹן דְּאִיהוּ לֹא מְצִי עֶבֶד לֹא
מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְאֲפִשֵׁר שְׁלִיחוֹת אֵלּוּ הוּא מָה שְׂצִינּוּ בְּגִלְיוֹן הָרַעַק"א וְעַם כִּי חִפְּשִׁיתִי
וְלֹא מְצִינִי דְבָרֵי קִדְּשׁוֹ אֵהִימְנוּתִיהָ דְמִרְן הַמְּחֲנֵה אֲפָרִים סְמִיכְנָא דְנִדְאִי פָתַב הָרַב
מוֹהֲרָאנָ"ח כֵּן וְלֹא רְאִינוּ אֵינּוּ רְאִיָּה וּבְפָרְט שְׂמִצְאִיתִי שְׁנִי עֵדִים מְעִידִים כֵּן וְהֵם הַרְבָּנִים
חִקְרֵי לֵב בַּאֲהַע"ז ס"י כ"ד דָּף ה"ן ע"ד הוּבָאוּ דְבָרֵי בַס' אֶהְלִי יְהוּדָה הַפְּהֵן בַּד' קל"ג
ע"ב וְהָרַב הַמְּחַבֵּר שְׁנִטְפְּלוּ לִינִישֵׁב דַּעַת הָרַב מוֹהֲרָאנָ"ח דְּהָרַב חִקְרֵי לֵב פָּתַב שְׂדַעַת הָרַב
מוֹהֲרָאנָ"ח לְחִוּשׁ לְדַעַת הַהֲגָהוֹת מְרָדְכִי דְגַם בְּשְׂבוּעָה דְהוּא אִיסוּר שְׂפָדָה מְלַבּוּ אֲמַרִּינּוּ
כֹּל מְלִתָּא דְאֲמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֶבֶד לֹא מְהִי (שְׁלֹא כְּדַעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהַסְּפָמַת
הַפּוֹסְקִים דְּבִאִיסוּר שְׂפָדָה מְלַבּוּ אִי עֶבֶד מְהִי עֵינּוּ בְּעֵינּוּ זֶה בְּמָה שְׂרַשְׁמִיתִי בְּמַעֲרָכָה זֹו
בָּאוֹת ז"ן בַּס"ד) וְכִינּוֹן דְּאִם עָבַר הוּא עַצְמוֹ לֹא מְהִי מִשׁוּם הָכִי אֲמַר רַב מוֹהֲרָאנָ"ח דְּלֹא
מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְהָרַב אֶהְלִי יְהוּדָה פִּקְפֵּק עַל דְּבָרֵי חִזְק"ל ע"י שׁוּם מְדַבְּרֵי שְׁנִיָּהֶם לְמַדְנּוּ
שְׁכֵּן פָּתַב הָרַב מוֹהֲרָאנָ"ח לְנִדּוֹן כְּזֶה דְּלֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְכּוֹנֵת רַעַק"א לֹמֵר דְּלִפִּי
דְּבָרֵי הָרַב מוֹהֲרָאנָ"ח הַדְּבָר פְּשוּט דְּאִם קִדְּשָׁה הַשְּׁלִיחַ קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵל עַל שְׂבוּעָתוֹ אֵינָה
מְקוֹדֶשֶׁת וְרַק מְקוֹם הַסְּפֵק הוּא בְּאִם קִדְּשָׁה אַחַר שְׁהַמְּשַׁלַּח נִשְׂאֵל עַל שְׂבוּעָתוֹ אֲלֹא
דְּמִלְשׁוֹן הָרַב מִחֲנֵה אֲפָרִים נִרְאֶה שְׁגַם הָרַב מוֹהֲרָאנָ"ח לֹא שְׁפָסַק כֵּן (דְּאִם קִדְּשָׁה הַשְּׁלִיחַ
אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת) רַק שְׂרָצָה לֹמֵר כֵּן וְלֹא תַקַּע עַצְמוֹ בְּהַלְכָּה זֹו וְעַל כָּל פְּנִים דַּעַת הָרַב
מִחֲנֵה אֲפָרִים מְבֹאֲרֵת דְּבָכִי הַאי גּוֹנָא פִּינּוֹן דְּאִם עָבַר וְקִדְּשָׁה מְקוֹדֶשֶׁת לֹא אֲמַרִּינּוּ כֹּל
דְּאִיהוּ לֹא מְצִי עֶבֶד לֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ: שׁוּב רְאִיתִי שְׂמָה שְׂפָתָבוּ הַרְבָּנִים הַנּוֹ"ל בְּשֵׁם שׁוֹ"ת
מוֹהֲרָאנָ"ח פּוֹנְתָם לְפִי הַנְּרָאָה הִיא לַמ"ש הָרַב בְּסוּף ס"י י"ז וְ"ל צְרִיף לִינְהָר לְהַתִּיר
הַשְּׂבוּעוֹת קוֹדֵם שְׂיֵאמַר לְשְׁלִיחַ לְכַתּוּב הַגֵּט מִשׁוּם דְּכָל שְׁלֹא הִתְרִי הַשְּׂבוּעוֹת אֵינּוּ בְּיָדוֹ
לְגַרְשָׁה וְדָמִי לַמַּי דְּאֲמַרִּינּוּ כְּתוּבוֹ גֵּט לְאִשָּׁה לְכַשְׂאִקְדֻשְׁנָה אֲגַרְשְׁנָה דְּלֹא מְהִי מִשׁוּם
דְּאִין בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה וְכֵן בְּכָל מִיֵּד שְׂאִין בְּיָדוֹ לְעַשׂוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ שְׂעָה אֵינּוּ יְכוּל לְמַנּוֹת שְׁלִיחַ
עָלָיו וְהַתּוֹס' הָאֲרִיכוּ בְּזֶה בַּפ"ב דְּנִזִּיר ד' י"ב מִיְהוּ אֲפִשֵׁר דְּהִכָּא לֹא דְמִי פִּינּוֹן דְּהַחֲכָם
עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוֹ עַכ"ל נִרְאֶה שְׂפּוֹנְתוֹ לְצַדָּד וְלֹמֵר פִּינּוֹן דְּהַחֲכָם עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוֹ
אִף אִם יְכַתּוּב הַגֵּט קוֹדֵם שְׂיִשְׂאֵל עַל שְׂבוּעָתוֹ לֹא אֲמַרִּינּוּ שְׂנִכְתַּב שְׁלֹא בְּשְׁלִיחוֹתוֹ וְאִין
בּוֹ מִמֶּשׁ (מִשׁוּם כָּל דְּלֹא מְצִי עֶבֶד לֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ) אֲלֹא פִּינּוֹן שְׁחָכְמָה עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוֹ
אִם כֵּן בְּשַׁעַת כְּתִיבַת הַגֵּט הִיָּה הַבַּעַל יְכוּל לְגַרְשָׁה וְשִׁפִּיר נַעֲשֶׂה הַסּוֹפֵר שְׁלוּחוֹ וּלְפִי זֶה
אִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה פְּלוֹנִית וְעַשָּׂה שְׁלִיחַ וְקִדְּשָׁה וְאַחַר שְׂקִדְּשָׁה הַשְּׁלִיחַ נִשְׂאֵל
הַמְּשַׁלַּח עַל שְׂבוּעָתוֹ לְמָה שְׂצַדָּד הָרַב מוֹהֲרָאנָ"ח יֵשׁ לֹמֵר דְּחָלוּ הַקְּדוּשִׁין וְזֶה שְׁלֹא כְּמוֹ
שְׁנִרְאֶה מְדַבְּרֵי רַעַק"א הַנּוֹ"ל דְּאִם קִדְּשָׁה קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵל הַמְּשַׁלַּח עַל שְׂבוּעָתוֹ אֵינָה
מְקוֹדֶשֶׁת כָּלֵל וְצְרִיף לְדַעַת מְדוּעַ לֹא בְּחַר בְּסִבְרַת הָרַב מוֹהֲרָאנָ"ח גַּם לְעֵנָן אִם קִדְּשָׁה
קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵל דְּגַם בְּעֵינָן זֶה אֵינּוּ פְּשוּט לֹמֵר דְּאֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת: וְהָרַב טַל אֲוֵרוֹת בְּתִשׁוּ

באהע"ז סי' א' נשאל גם כן בדין זה ובתחלת התשובה האריה לבאר דאם קדשה הוא עצמו חלו הקידושין משום דקידושין תופסין בסחיבי לאוין אף למאי דקימא לן פרכא דאמר כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני שוב כתב שיש להסתפק בנדון זה שקדשה השלים והוי שלים לדבר עבירה ולא חשיב שלוחו והאריה בהנהו תרי לישגי דרבינא ורב סמא בטעמא דבבבא ייש שלים לדבר עבירה אי קיימא לן כמאן דמחלק בין שלים בר חיובא לאין שלים בר חיובא ואי להאי מאן דאמר חשיב בנדון זה לאו בר חיובא שהוא לא נשבע שלא לקדשה ודמי לכהן שאמר לישראל לקדש לו גרושה או לא דמי לשלים ישראל המקדש גרושה לכהן דהתם לא שייך בישראל דין גרושה כלל משום הכי מיקרי לאו בר חיובא אבל בשבועה הרי אם השלים עצמו הנה נשבע שלא לקדשה הנה אסור לו לקדשה ואם כן מיקרי בר חיובא ועוד האריה בעיקר הדין דאין שלים לדבר עבירה אם הפונה הוא שהמעשה בטל או שדוקא לענן חיוב המשלם הוא דאמרין אין שלים לדבר עבירה אבל מפל מקום המעשה קיים והאריה בכל זה ואילו בהא דכל מידי דלא מצי עביד וכו' לא נחית כלל פיעויןן שם ואין לומר שטעמו משום דסובר דבאיסור שפדה מלבו לא אמרינן מידי דלא מצי עביד לא משוישלים שפכה פתבתי דמגוף הסוגיא דנזיר מוכח בהיקף וגם הבאתי מה שפכת הרב מקנה אברהם על פי דברי רש"י בקידושין דף כ"ג אלא נראה קצת דלרב פשיטא ליה דכינן דאם עבר הוא וקדשה מקודשת ליכא למימר דאם קדשה שלוחו לא הוי שלוחו ואינה מקודשת משום דככי האי גוונא לא אמרינן מידי דלא מצי עביד לא משוי שלים וחידוש הוא שלא הנפירו הרב המחבר והרב המגיה דברי הרב מחנה אפרים בלכות שולחין (פו) כל מידי דאיהו לא מצי עביד לא משוי שלים כתב הרב מחנה אפרים בהלכות שולחין סי' ט' דלא אמרינן הכי אלא במידי דאי עבר ועביד איהו גופיה לא מהני אבל במידי דאי עבר ועביד מהני מצי משוי שלים והבאתי תורף דב"ק לעיל באות פ"ה וכתבתי שקצת נראה שכן דעת הרב טל אורות עי"ש ועלה בדעתי לומר שגדולי הדור במעשה שהנה בקושטא המובא במשנה למלה בהלכות גירושין פרק תשיעי הלכה ג' (בד"ה ודע דמעשה הנה) סוכרים שלא פדעת הרב מחנה אפרים הנ"ל אלא גם במידי דאי עביד מהני דינא הוא דלא מצי משוי שלים שהמעשה הנה במי שאשתו נשתטית שאינה יודעת לשמור את עצמה ורצה לגרשה על תנאי לפי שצריה הוא לנסוע למדינת הים ושאל השואל אם יש היתר לצוות לסופר שיכתוב גט לאשתו כשתשפתה ולעדים שיחתמו ויתנו לה והספיקו לאסור מטעם כיון שהוא אינו יכול לגרשה עתה מפני שטוטה לא מצי משוי שלים והרי קיימא לן בסי' קי"ט סעיף ו' דשוטה שאינה יודעת לשמור עצמה דלאו בת גירושין היא מדרבנן שמה ינהגו בה מנהג הפקר אם עבר וגרשה הרי היא מגורשת ולפי סברת הרב מחנה אפרים כיון דאי עביד מהני מצי משוי שלים אלא ודאי מוכח שגדולי הדור שהוא לא שמיעא להו כלומר לא סבירא להו הכי אלא כל שלכתחלה לא מצי איהו עביד לא משוי שלים דדוחק לומר שטעמיהו משום דחשו רבנן למה שפכת הרמ"א שם דיש אומרים דאפילו אם גרשה אינה מגורשת דמסתמא פדעת וכפסק מרן נקיטינן: אמנם מצאתי שהרב פתחי תשובה באהע"ז סי' א' ס"ק ט"ז (בד"ה ומ"ש הבה"ט עו"כ בסי') הכריח שמה שפכתו במשנה למלה שהיתה שוטה שאינה יודעת לשמור עצמה הוא טעות סופר וצריה להיות שאינה יודעת לשמור גטה שהרי פתוב שם ומשלחה ואינה חוזרת

קרינו בזה ואם כן מדאורייתא לאו בת גירושין היא ואם גרשה אינה מגורשת ולכן שפיר פתבו גדולי הדור דלא מצי משני שליח וכתב הרב שם דאפשר דבידעת לשמור גטשה ואינה יודעת לשמור את עצמה דבת גרושין היא מדאורייתא אפשר דמצי משני שליח לפי מה שכתב במשנה למלה בפרק ב' מהלכות ביאת מקדש דין ו' דבאיסורין דרבנן לא אמרינו מידי דלא מצי עביד לא משני שליח ובפרט לפי מה שפסק מרן בסי' קי"ט דאם גרשה מגורשת והצ"ע עי"ש ולי הדל נראה דמאחר דמנכרחים אנו לומר שהמעשה הזה באינה יודעת לשמור את גטשה שפיר יש לנו לומר דמשום הכי הוצרכו לבאר שהיתה שוטה גמורה שמשלחה ואינה חוזרת דלאו בת גירושין היא מדאורייתא לומר דמשום הכי הוא דאמור רבנן דלא מצי משני שליח אבל אם היתה שוטה שהיא בת גירושין מן התורה היו מורים שיכול לעשות שליח שאם לא כן לא היו צריכים להאריך בציוור המעשה רק לכתוב שהיתה שוטה והיה במשמעות דבריהם שוטה כל דהו אפילו אם יודעת לשמור גטשה ואינה יודעת לשמור עצמה אלא ודאי מוכח דדוקא בשוטה גמורה דלאו בת גירושין היא מן התורה הוא דלא משני שליח אבל בידעת לשמור גטשה ואינה יודעת לשמור עצמה מצי משני שליח אי משום דבדרבנן לא אמרינו מידי דלא מצי עביד לא משני שליח כמו שכתב הרב פתחי תשובה אי משום כיון דאי עבר מהני פדעת הרב מחנה אפרים: ודאמאן עלה לעיקר פללא דכגיל הרב מחנה אפרים דכל דאי עבד מהני לא אמרינו ביה דלא משני שליח נראה קצת שגם הרב פתחי תשובה מודה בזה ולא הצריך עיון אלא מפני שבגדונו יש סוכרים דאם עבר וגרשה אינה מגורשת אבל בדבר המוסכם מהני בדיעבד מצי משני שליח וכן כתב הרב שואל ומשיב בח"א סי' קט"ו בשם הרב השואל דכל דלא מצי עביד מחמת איסור תלוי דאם עבר ועשה מהני אז יכול לעשות שליח אבל אם בעבר ועשה לא מהני לא יוכל לעשות שליח וכתב על דבריו ונ"ל הנה המחנה אפרים הלכות שלוחין סי' ט' דכל דמצי עביד רק אריא דאיסורא רביע עליה אינו ענין לכל מידי דמצי עביד עכ"ל והיה לו להזכיר שמה שחלק הרב השואל הן הן הדברים שכתב הרב מחנה אפרים שם ונראה דמשמע ליה דמה שכתב הרב מח"א דהיא דמצי עביד רק דאריא דאיסורא רביע עליה פונת מה שכתב דמצי עביד היינו דבדיעבד מהני רק דלכתחלה לא מצי עביד משום אריא דאיסורא דרביע עליה ועל כל פנים מתבאר מדברי הרבנים טובים השנים השואל והמשיב דנקטי האי פללא דכל דאם עבר מהני מצי משני שליח וראיתי בשו"מ מהדורא ג' ח"א סי' ס"ח ונ"ל ומה שהקשה בהא דפריה בב"ב שם היכי דמי אי איכא טהורים טמאים מי מצי עבדי והיינו משום דטומאה רק דחוייה היא וכל דאינו יכול לעשות בעצמו היכי מצי משני שליח ועל זה הקשה דמה קושיא דהא כיון דבדיעבד אם כבר קרב בטומאה הקרבן פשר כמ"ש התוס' ביומא דף ז' בד"ה דם שנטמא וכל היכא שבדיעבד מעשיו הועילו לא שייך כל מידי דאיהו לא מצי עביד וכמ"ש המח"א הלכות שלוחין סי' ט' והנה עם פי גוף הסברא לא נראה לי והמח"א אינו ת"י בכל זה אף אי נימא כן לא קשיא לפמ"ש במפרשי הים בב"ב ד' ק"ו שם יעו"ש עכ"ל והנה מה שכתב דפריה בב"ב הוא ט"ס וצריך להיות בבבא קמא עי"ש בדרה ק"י ע"א ומה שכתב שגוף הסברא אינו נראה לו לא ביאר טעמו ובהתשובה שבמהדורא קמא הנה"ל מתבאר דניחא ליה בחילוק זה: ומה שרמז ליישב קושיתו על פי מה שכתב במפרשי הים הנה דבריו שם הם אמאי דאמר רב שששת בדרה ק"י ע"א אם הנה פה טמא בקרבן

צבור נותנה לכל מי שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר ואוקימנא לה בדליפא טהורים ועבודתה ועורה ינתנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר והקשה הגאון בים התלמוד דכיון דלרב ששת קנימינו ואיהו סבר טומאה דחוייה היא בצבור ולא הותרה אם כן בהקרח לומר דליפא שום טהור בעולם והקרפון קרב בטומאה ואי הכי היכי מצו אכלי בעלי מומין טהורין שבמשמר הלא קרבן צבור הבא בטומאה אינו נאכל (דאף דממ"ש קרבן צבור קרב בטומאה ואינו נאכל בטומאה משמע מלשון זה דדוקא בטומאה הוא דאינו נאכל אבל לבעלי מומין טהורין נאכל הנה הגאון הנ"ל משמע ליה דאינו נאכל כלל והראה לזה להלכות מעשה הקרבנות פ"ק י"ד ובכסף משנה שם ולדעת הקצרה בהורמנומיה דרב אינו מוכרח על כל פנים כן משמע ליה ומפני זה הניח הדבר בתימה) והגאונים במפרשי הים אחר שביארו דלא מציינו לאוקומיה מילתיה דרב ששת בקרבן פסח דנאכל בטומאה וגם שאי אפשר לומר דלרב ששת דטומאה דחוייה ולא הותרה נהי דאי איכא טהורין בבית אב אחר לא שרינו בטמאים שבבית אב זה מכל מקום אי ליפא טהורין בשום בית אב שבמשמר זה מודה הוא דלא מהדרינו אטהורין במשמר אחר דזה לא יתכן בכונת ר"ש אלא כמו שהבין הגאון בים התלמוד דלרב ששת אי אפשר בטומאה אלא פשאין שום טהור בעולם ואם כן קושיתו חזקה היא הנה אחר כל זה כתבו ליישב ונ"ל: והנראה בזה דלכאורה צריך להבין בהא דמקשי הש"ס פאן אי דאיכא טהורין טמאים מי מצו עבדי ופירש רש"י וכיון דלא מצוי עבדי שלים היכא מצוי משוי ומאי קושיא הא כבר נודע מ"ש האחרונים ובראשם פבוד דודנו הגאון המובהק רשכב"ה מוהר"י נ"י דהיכא דאפשר בשום פעם לעשות הדבר אף דכעת אינו יכול לעשותו שפיר מצוי משוי שלים אם כן גם הכא כיון דטומאה דחוייה בצבור ואם כן אם לא ימצא טהור גם במשמר אחר ויהיו כלם טמאים שפיר יכולין הם להקריב בטומאה וכיון שכן שפיר מצוי משוי שלים כמו בזמן וחולה לעיל דאמרינו כיון שיכול לעשות ע"י הדחק שפיר מצוי משוי שלים והוא הדין הכא כיון דאפשר בשום פעם לעשות הדבר בעצמו אף דכמו שהוא עתה לא יוכל לעשות לעולם מכל מקום מצוי משוי שלים אמנם הדבר נכון דהכי פוננת הש"ס דכיון דהם טמאים ואיכא טהורין באותו משמר אם כן אינו יכולין לעשות שלים כיון דהם אינו בעלים בזה כלל דאסור להו להקריב כלל ואלו (נראה דטעות סופר הוא ובמקום ואלו צריך להיות ולא) משום דאין בידם כעת להקריב לכוף לא מצוי משוי שלים דבשביל זה נדאי היו יכולין לעשות שלים רק דכיון דאיכא טהורין חשובין הטמאים כאילו לא היו כלל במשמר הנה כיון דאיכא טהורין במשמר זה וטומאה דחוייה היא ואין הטמאים רשאין להקריב ונהו שדייק רש"י וכתב אי דאיכא טהורין בהאי משמר ונתקשה בזה המהרש"א הא מחזירין אפילו על משמר אחר למאן דאמר דטומאה דחוייה בצבור ואמאי דייק רש"י דוקא בהאי משמר ולפי מה שכתבנו אתי שפיר דבאמת אם היה כל המשמר טמאין שפיר היו יכולין להשוות שלים לאחד טהור ממשמר אחר כיון דאפשר בשום פעם שיקריבו הם עצמן ונהו שפיר כל מידי דאיהו מצוי עביד ובזה לא שייך לומר דאינו כבעלים כלל דזה אינו דהא המשמר הנה שלהם הוא רק דכיון דאיכא טהורין בהאי משמר שפיר חשובין הטמאים כאילו אינם ולא מצוי משוי שלים ולזה משני הש"ס אימא לבעלי מומין טהורין שבאותו משמר והיינו שכל המשמר הנה טמאים ומשוי שלים לכהן טהור שבמשמר אחר ושפיר מצוי אכלי כיון דנעשה בטורה וזה ברור לדעתנו

מאד מאד ודו"ק היטב: הנה העתקתי כל הפתוב בזה במפרשי הים הנ"ל לפי שלא זכיתי בענייני להבין איך תתנישב בזה קושנית הרב השואל (שפשו"ת שואל ומשיב מהדורא ג' ח"א סי' ס"ח הנ"ל בד"ה ונדאמאן) שקרי קושניתו היא לפי דברי הגאון מתנה אפרים דכל שבדיעבד אי עביד איהו גופיה מהני מצוי משוי שלים הרי הכא נמי דאם קרב הקרבן בטומאה פשר כמו שהביא בשם התוספות דיומא אם פן אין שינוי לומר בזה מידי דלא מצוי עביד וכו' ולפי הנראה לא תתנישב קושניא זו על פי פירושו בסוגיית הש"ס הנ"ל ונחזור לעיקר פלליה דרב מתנה אפרים שכתב הגאון שואל ומשיב במהדורא תליתאה הנ"ל שגוף הסברא אינה נראית לו נאנא עניא לא ידענא מאי קשיא ליה בגנה וכבר פתיבנא דאיהו גופיה במהדורא קמא ניחא ליה בהאי חילוקא: וכן ראיתי להרב שם אריה בחלק אהע"ז סי' ב' דף ד' ע"א בדין נשתטית שמשלישים לה גט פדי ליתנו לה כשתשתפה שאם היא שוטה בגדר שיכולה לשמור את גטה רק שאינה יכולה לשמור את עצמה יכולים ליתן לה גט כשתשתפה ולא אמרינו כל דלא מצוי עביד השתא לא מצוי משוי שלים כיון דלרוב הפוסקים אם עבר וגרשה מגורשת ואף להפוסקים דאינה מגורשת מפל מקום כיון דאם נשאת לא תצא לא אמרינו כל דלא מצוי עביד וכו' ושם בדף ה' (בד"ה ועכ"פ) כתב שפן מוכח מדברי הרא"ש ביבמות ד' נ"ב ע"ש גם הרב צמח צדק (החדש) בחלק אהע"ז בסוף סי' ג' כתב בנדון זה עצמו דאפשר דאם יודעת לשמור גטה דהיינו שמבחינת בין גטה לדבר אחר כיון דמדאורייתא מגורשת ויש אומרים דגם מדרבנן אם עבר וגרשה מגורשת יש לומר דלא שינוי כל מידי דלא מצוי עביד השתא וכו' עיין משנה למלך פ"ק ו' מהלכות אישות עכ"ל ובאם היא שוטה גמורה שאינה יודעת לשמור את גטה כתב שם בתחלת התשובה בענין השלפת הגט שכתב הב"ח חלקו עליו האחרונים כמ"ש במל"מ פ"ו ה"ג מה"ג בשם חכמי קושטא דכל דלא מצוי עביד לא משוי שלים והספיק עמהם הגאון בס' בני אהובה בפ"ק ב' מהלכות אישות וכן כתב בס' תבואת שמש דעובדא הנה בק"ק ליסא באשה שנשתטית ורצה הבעל למסור הגט וכו' והורו בית דין לאסור והתירו לו לישא אחרת בלתי מסירת גט לשלים על פי הסכמת מאה רבנים וכו' ושישבע הבעל לגרשה בג"פ כשתשתפה וכו' ע"ש מתבאר שסובר הרב דעובדא שבמשנה למלך הנ"ל היתה בשוטה שאינה יודעת לשמור את גטה דמדאורייתא לאו בת גירושין היא וכדתרגים לה הרב פתחי תשובה הנ"ל (בד"ה אמנם מצאתי): גם הרבנים אמרות טהורות באהע"ז סי' ל"ה ד' ד"ן ע"ד וקול אליהו הפונזפרים להלן באות צ' סוברים לחלק בין מידי דאי עביד לא מהני למידי דאי עביד מהני ע"ש ובספר פרת יוסף להגאון מסלאנים בסי' ע' נסתפק במי שנשבע שלא למכור סחורתו ועבר ומכרה על ידי שלים והשלים לא ידע משבועתו אם המכירה קיימת וכתב דיש בזה שתי ריעותות.

א) דאין שלים לדבר עבירה. (ב) דכל ראייה לא מצוי עביד לא מצוי משוי שלים ואחר שנשא ונתן על הריעותא הראשונה כתב לענין הריעותא השנית דלפי מה שכתב הגאון מתנה אפרים בהלכות שלוחין דבדבר שאם עביד מה שעשה עשוי לא אמרינו דלא מצוי משוי שלים אם פן בנשבע שלא למכור דקימא לן בחושן משפט סי' ר"ח דמה שעשה עשוי לא אמרינו דלא מצוי משוי שלים וכו' ע"ש בסוף הסימן: וראיתי בספר זכרון צבי מנחם בחידושו על התורת פהנים בדף ע' סוף ע"ג דשקיל וטרי למאי איצטריו קרא

למעט נשים מסמיכה תיפוק לי דהוי מצוה שהזמן גרמא דנשים פטורות וכיון שהן פטורות ממילא אינן יכולות לסמוך דהוי עבודה בקדשים וכתב בשם הרב פני יהושע דאיצטריך קרא שלא תעשה האשה שלים לסמוך בשבילה ותמה הרב המחבר דגם לזה לא צריך קרא דכיון דהיא אינה רשאא לסמוך הא קומא לן כל דלא מצי עביד לא מצי משוי שלים והרב שואל ומשיב תירץ לזה בהספמתו לספר הג"ל ונ"ל ולפענ"ד לק"מ לא מיבעיא לשיטת מוהרי"ט דכל שעשה שלים בפירוש גם דלא מצי עביד משוי שלים בנדאי דלא קשיא מידי אלא אף להמשנה למלך שדחה דבריו (דברי הרבנים מוהרי"ט ומשנה למלך הובאו לקמן אות פ"ח עי"ש) הנה פאן לא שייך פל מידי דלא מצי עביד שמה שאינו יכול לעשותו בשביל איסור אבל בעצם יכולה לסמוך רק דאריא דאיסורא רביעא עלה לא שייך פל דאיהו לא מצי עביד פמו שפכת המחנה אפרים בהלכות שלוחין סי' ט' עכ"ל אכן נודע הדבר שמה שכתב בשואל ומשיב מהדורא קמא ח"א סימן קט"ו הג"ל (בד"ה ונדאתאן עלה) הדברים כפשוטן שפונתו לומר שלא פדברי הרב השואל שסובר דבמידי דאיסורא איפא לפלוגי בין איסורא דאי עביד איהו לא מהני (דבזה לא מצי משוי שלים) לאיסורא דאי עביד מהני דבזה מצי משוי שלים וקאמר איהו דלא היא אלא בכל מידי דאיסורא פיון שמה שאינו יכול לעשותו הוא רק מחמת איסור אבל עצם הדבר יכול לעשותו לא אמרינן בהא אי עביד לא מהני פו נראה פונתו לפי מה שגילה דעתו בדברי הספמתו הג"ל: והנה אמת שחילוק זה נמצא באיזה פוסקים בדין פל שאינו ראוי לבילה דבילה מעפכת בו יש פוסקים שפכתו דאם מה שאינו ראוי לבילה הוא מחמת איסור אבל בעצם הדבר ראוי הוא לבילה לא מיקרי אינו ראוי לבילה והכי נמי לענן דינא דלא מצי משוי שלים במידי דלא מצי עביד לא נפלאות לומר דאי מאי דלא מצי עביד הוא רק מחמת איסור לא מיקרי לא מצי עביד ומשוי שלים: אמנם תמיה לי איהו יתכן לחלק פו שהרי רב הונא מכריח דכהני שלוחי דרחמנא ניהו דאי סלקא דעתהו שלוחי דידן ניהו מי איפא מידי דאנו לא מצינו למיעבד ועבדינו שלים ולפי דברי הרב אין מזה הכרח פלל דשפיר יש לומר דשלוחי דידן הוו וכיון דאנו נמי מצינו למיעבד עבודת הקרבנות ורק איסורא הוא דרביע עלן משום זרות לא שייך לומר דלא מצי עביד שלים ובשלמא בעושה שלים לקדש אשת איש לכשתתגרש לא מיקרי לא מצי עביד מחמת איסור דמה איסור יש לקדש אשת איש אלא שהקידושין אינו חלין ומיקרי שפיר לא מצי עביד ואמרינן בזה דלא מצי נמי משוי שלים פדאימא פסונגיא דנזיר ד' י"ב אבל שיהא זר עובד עבודת הקרבנות הוא מידי דלא מצי עביד מחמת איסור דאסור לזר לעבוד וכיון דאינו אלא משום דאריא דאיסורא רביע עליה הנה לן למימר דלא מיקרי לא מצי עביד ומצי משוי שלים וממה שהכריחו בגמרא דשלוחי דרחמנא ניהו מדכהני עבדי עבודת הקרבנות מוכח דגם במידי דלא מצי עביד רק מחמת אריא דאיסורא דרביע עליה דינא הוא דלא מצי משוי שלים וצ"ע (עיין לקמן באות פ"ט): ובעיקר פלליה דרב מחנה אפרים הג"ל צריך להתנישב בדברי הרב שואל ומשיב במהדורא תליתאה ח"ב סי' קס"ט שהאריה מאד בכלל זה בדין אשה שנשפתית אם יש לחוש משום פל מידי דלא מצי עביד וכן יש להתנישב בהתשובות שרשמתי בקונטרס אסיפת דינים (בשדי חמד ח"א) במערכת אישות סימן ב' אות א' (בד"ה ולענן השלשת הגט ושם באות ז' ואות ח' אות ט' עי"ש) ובספר מעין גנים (עצי לבונה ח"ב) בנימוקיו על אהע"ז סי' א'

פֶּתַח בְּדָף ז'ו"ן ע"א (בד"ה שׁוֹב) שְׁהֵרַב פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ בְּסוּף פָּרָק מִי שְׁאַחֲזוּ הַקֶּשֶׁה עַל מַה שְׁהֵבִיא בב"ש בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים לְזִכּוֹת גֵּט לְאִשָּׁה שְׁנֹשְׁתִּיתָהָ קִיָּמָא לֵן פֶּל דְּלֵא מְצִי עֲבִיד לֵא מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְהוּא פֶּתַח וַיֵּשׁ לְהֵבִיא רְאִיָּה מִתּוֹסְפוֹת דְּנִזְיָר ד' י"ב שְׁפִתְבוּ לְהִדְיָא לְעֵנִין חֲלָה מִקְמַח דְּלֵא מְצִי עֲבִיד הַשְׁתָּא לֵא מְצִי לְעֵשׂוֹת שְׁלִיחַ גַּם כֵּן לְכַשְׁתַּהֲיָה עֵינְסָה וְסִפְרָ פנ"י הַנְּ"ל אֵין מְצוּי אֲצִלֵי וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֵא זָכְרוּ מ"ש בְּמִשְׁנֵה לְמִלְהָ הַנְּ"ל וְגַם דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּנִזְיָר הוֹבְאוּ שָׁם בְּמִשְׁנֵה לְמִלְהָ עֵי"ש וּלְפִי הַנְּרָאָה דְּבָרֵיהֶם עַל שׁוֹטָה גְּמוּרָה דְּאִילוּ בְּיִזְדַּעַת לְשִׁמּוֹר גִּטָּה וְאִינָה יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר עֲצָמָה נְרָאִין הַדְּבָרִים דְּמְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ פִּינּוֹן דְּאִי עֲבִיד מְהֵי כנו"ל: פֶּלָל פּוֹ) כֹּל מִיָּדִי דְּלֵא מְצִי עֲבִיד לֵא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ אִי אֲמָרִינּוּ כֵּן בְּמֵאִי דְּלֵא מְצִי עֲבִיד מִחֲמַת חֶסְרוֹן יְדִיעָה כְּגוֹן שְׁאִינּוּ יוֹדַע לְכַתּוֹב אִי מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ לְמֵאן דְּסִבֵּר דְּבַעֲיִנּוּ שְׁלִיחוֹת בְּכַתִּיבַת הַגֵּט וְכֵן אִם אִינּוּ יָכוֹל לְכַתּוֹב מִחֲמַת חֶסְרוֹן כְּנֻגָה אִם יָכוֹל לְעֵשׂוֹת שְׁלִיחַ לְכַתּוֹב אוֹ נִיָּמָא פִּינּוֹן דְּלֵא מְצִי עֲבִיד לֵא מְשׁוּי שְׁלִיחַ הִנֵּה זֶה זְמַן רַב שְׁפִתְבִּיתִי בְּזֶה הִנֵּה הֵבֵאתִי דְּבָרֵי מִי שְׁגָדוּל הַגָּאוֹן חֲתָם סוּפְרָ חֶלֶק יו"ד ס' ער"א שְׁהֵמְצִיא שְׁאִין הַמְּזוֹר חֵיִב בְּמִצּוֹת כְּתִיבַת סִפְרָ תוֹרָה וְאָמַר מִר מִלְתָּא בְּטַעְמָא דְּהִנֵּה מַה שְׁצִוְתָה הַתּוֹרָה כְּתָבוּ לָכֵם אֶת הַשִּׁירָה וְכו' הֵינּוּ וְדָאִי סִפְרָ תוֹרָה פְּלוּהָ בְּלִי חֶסְרוֹן אוֹת אַחַת כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ אֲפֹשֶׁר ס"ת חֶסֶר וְהוּא אוֹמֵר לְקוֹחַ אֶת סִפְרָ הַתּוֹרָה וְכִינּוֹן דְּאֵינּוּ סִהְדִי שְׁמִזְזָר אִינּוּ יָכוֹל לְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם דְּבִלָּא יָבֵא מְזוֹר אִם כֵּן אִי אֲפֹשֶׁר לוֹ בְּעֲצָמוֹ לְקַיֵּים מִצְוָה זוֹ וּמִמִּילָא שְׁלֵא יוֹכֵל לְעֵשׂוֹת שְׁלִיחַ לְכַתּוֹב עֲבוּרוֹ פְּסוּקַת זֶה דְּכָל דְּאִיְהוּ לֵא מְצִי עֲבִיד לֵא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְנִמְצָא שְׁהוּא אִינּוּ מְצִוְנָה לְכַתּוֹב ס"ת לְעֲצָמוֹ לֵא עַל יְדֵי עֲצָמוֹ וְלֵא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ וְכִינּוֹן שְׁהוּא פְּטוֹר מִמִּצְוָה זֹאת אִינּוּ נִעְשָׂה גַם כֵּן שְׁלִיחַ וְכו' אֵלוּ תוֹד"ק הַצָּרִיכִים לְעֵנִינּוּ: וְאִנִּי הִתְדַּוּט כְּתָבִיתִי עַל דְּבָרֵי שְׁאֲחָרֵי נְשִׁיקַת הַרְצָפָה דְּבָרֵי תְּמוּהִים בְּעֵינֵי דְּלָפִי מִיַּעוּט יְדִיעָתִי לְדִידֵי חֲזִי דְּלֵא שִׁיבָה לֹאֵר בְּכִי הֵאֵי גּוֹנָא פֶּל מִיָּדִי דְּלֵא מְצִי עֲבִיד לֵא מְשׁוּי שְׁלִיחַ דְּעַד כָּאֵן לֵא אֲמָרִינּוּ הֵכִי אֵלֵא בְּמִיָּדִי דְּלֵא מְצִי עֲבִיד מִחֲמַת הַדִּין כְּגוֹן לְעֵשׂוֹת שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ אִישׁ אַחֵר שְׁיִגְרָשְׁנָה בְּעֵלָה דְּכִינּוֹן דְּאִיְהוּ לֵא מְצִי לְקַדֵּשׁ קוֹדֵם שְׁיִגְרָשְׁנָה בְּעֵלָה דְּאִישׁ אִישׁ שְׁקַבְלָה קִידוּשִׁין לֵא פְּלוּם נִינְהוּ שְׁלִיחַ נְמִי לֵא מְצִי מְשׁוּי עֵתָה שְׁיִקְדָּשְׁנָה אַחֵר שְׁתַּקְבַּל גֵּט מִבְּעֵלָה כְּדָמָרִינּוּ בְּסוּגֵיָא דְּנִזְיָר ד' י"ב אֲבָל אִם מֵאִי דְּלֵא מְצִי עֲבִיד הוּא מִחֲמַת חוֹסֵר יְדִיעָתוֹ וְכוֹנְנֵתִי בְּכִי הֵא נְרָאָה דְּשִׁפִּיר מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ דָּאִם לֵא כֵּן בּוֹאוּ וְנֵאמַר דְּמִי שְׁאִינּוּ בְּקִי בְּכַתִּיבָה פְּטוֹר מִמִּצְוֹת כְּתִיבַת ס"ת בֵּין ע"י עֲצָמוֹ בֵּין ע"י שְׁלִיחַ פִּינּוֹן דְּהוּא עֲצָמוֹ אִינּוּ יוֹדַע לְכַתּוֹב לֵא מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְאִם עֲשָׂה שְׁלִיחַ וְכַתְּבֵי לֹא אֶת סִפְרָ הַתּוֹרָה נֵאמַר דְּלֵא קַיֵּים הַמִּצְוָה וְכֵמוֹ כֵּן לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּבַעֲיִנּוּ שְׁלִיחוֹת בְּכַתִּיבַת הַגֵּט מִי נִיָּמָא דְּמִי שְׁאִינּוּ יוֹדַע לְכַתּוֹב אִינּוּ יָכוֹל לְגַרֵּשׁ דְּלֵא מְצִי מְשׁוּי לְסוּפְרָ שְׁלִיחַ שְׁיִכְתּוֹב עֲבוּרוֹ פִּינּוֹן דְּאִיְהוּ לֵא מְצִי עֲבִיד ע"י עֲצָמוֹ וְכֵן מִי שְׁיָדִיו קְטוּעוֹת מִי נִיָּמָא דְּלֵא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ לְסוּפְרָ שְׁיִכְתּוֹב גֵּט לְאִשְׁתּוֹ פִּינּוֹן דְּאִין בְּיָדוֹ לְכַתּוֹב הֵא וְדָאִי לִית לֵן לְמִימַר הֵכִי (וְכֵן מְצָאתִי בְּשׁו"ת חֲכָמַת שְׁלֵמָה אֲשֶׁר בְּסו"ס הַר הָמַר בְּסִי' א' ו'ז"ל זֶה לֵא מְצִינּוּ רַק דְּל"מ לְמִיָּעֲבַד מִחֲמַת הַדִּין אֲבָל הֵיכָא דְּל"מ לְמִיָּעֲבַד מִחֲמַת חוֹלְשָׁה וְדָאִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ דְּאֵל"כ מִי שְׁנַחֲלִשׁוּ יְדֵיו דְּלֵא מְצִי לְמִיָּעֲבַד עוֹלָמִית לֵא מְצִי מְגַרֵּשׁ לְמֵאן דְּבַעֲי שְׁלִיחוֹת וְז"א דְּאִפִּילוּ שְׁחַט בּוֹ שְׁנַיִם בְּגִטִּין ע' ע"ב דְּוְדָאִי ל"מ לְכַתּוֹב אֲפ"ה פּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְכו' וְעֵי"ש שְׁמַבִּיא בְּשֵׁם בֵּית מֵאִיר בְּאֵה"ע ס' קי"ט בְּהִיפּוּף מְזָה) וְהָא נְמִי גַבֵּי מְזוֹר מַה שְׁאִינּוּ יָכוֹל לְכַנּוֹן לְקַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם אִינּוּ פּוֹטְרוֹ מִחֲמַת זֶה מִכְּתִיבַת

ס"ת דחיובא רמי עליה לכתוב ולכוון לקדש גם אנפרה זו ככל שמות הקדש ונהי דאין אנו סומכין בזה ש פתוב ויקדש משום דתיישינו להחמיר דשמא מחמת חיפזון לא יקדש את השם מ"מ מי פוטר ממצנתו מחמת זה ומחנניב ועומד הוא ושפיר מצי משני שליח דאם אמרו להחמיר שלא לסמוך עליו לא אמרו להקל: הן אמת שמדברי הגאון מחנה אפרים בחידושו על הרמב"ם פ"ג מהלכות גירושין מתבאר דלא שאני ליה בין היכא דלא מצי עביד מחמת הדין להיכא דלא מצי עביד מחמת חסרון פח והוא שהאריף במחלוקת הפוסקים אם צריך שליחות לכתובת הגט ובדף י"א ע"ב רצה להכריח פדעת הסוברים דלא בעינן שליחות בכתובת הגט מדמגניד או צלוב פותבים ונותנים גט לאשתו ואם איתא דבעינן שליחות לכתובה מי איכא מידי דלא מצי עביד ומשני שליח שוב כתב להוכיח דבעינן שליחות וסיים (בד"ה ולפי) וצריך ליישב מה שהקשיתי לעיל ממגניד או צלוב שמשני שליח לכתוב גט לאשתו ומי איכא מידי דלא מצי עביד ומשני שליח ונהי אמרו גבי פהנים אי שלוחי דידן הוו מי איכא מידי דאנו לא מצינן עבדי ומצינן לשני שליח ולכאורה הנה נראה לחלק דהתם ישראל לאו בני קרבנות ניהו פלל מה שאין כן הכא דחולה בר פרישות הוא ונהי מחלק בגמרא פ"ק דקידושין דף כ"ג גבי עבד אמנם צריך להבין עדיין דבמסכת נזיר אמרינן מי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד השתא ומצי משני שליח ומהאי טעמא לא מצי משני שליח לאשה שהיא נשואה השתא וכן להפר נדרי אשתו ואמרו שם דרבי יאשיה דסבר דיכול לומר לאפוטרופוס כל נדרים שתדור אשתי מפאן עד שאבוא ממקום פלוני הפר לה דשלוחו של אדם פמותו סבירא ליה כרבי אליעזר דאדם יכול להפר נדרי אשתו קודם שתדור עכ"ל הרי שגם בהיכא דלא מצי עביד מחמת תשות וחסרון פחו כמגניד וצלוב וזקן וחולה סובר הרב דחשיב לא מצי עביד ולא מצי משני שליח ובד"ה איכרא הקשה עוד מדאמרינן בפרק הגוזל עצים ד' ק"ט תניא ואם הנה זקן או חולה נותנו לכל פהו שירצה ועבודתו ועורה לאנשי משמר ופריף האי זקן או חולה היכי דמי אי דמצי עביד עבודה עבודתה נמי תיהני דידיה ואי דלא מצי עביד עבודה שליח היכי משני ומשני עבודה דכי עביד על ידי הדחק עבודה היא משני שליח ומאי קושיא הא פי אמרינן מי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד לא משני שליח היינו היכא דלאו בר עשוני הוא פלל פגון ישראלים לקרבנות או היכא דהגריעות הוא במעשה עצמו פגון דהוי דבר שלא פא לעולם עכ"ל הרי לפי זה מוכח בהדיא מהש"ס דהיכא דלא מצי עביד מחמת תשות פחו פזקן וחולה לא מצי משני שליח ועם שהסוגיאות קשיין אהדדי הנה דמגניד וצלוב עם הנה זקן או חולה והרב מחנה אפרים לא מצא ליישבם דנדאי רחוק לומר דמגניד וצלוב יכולים לכתוב בעצמם וכן קשה מההיא דשחט בו רוב שנים למאן דבעי שליחות על כל פנים לא נוכל לומר בהחלט שמה שאינו יכול לעשות מחמת תשות וחסרון פח לא חשיב לא מצי עביד ומפל מקום נראה דגבי מזר שהוא בר פונה ויש בכחו לכוון לקדש גם את השם הנה מודה הרב מחנה אפרים דמצי עביד מיקרי ולא דמי למגניד וצלוב שאין באפשרות להם לכתוב פלל אבל לכוון לכתוב את השם בקדושתו יש באפשרות לכל אדם ולכן אף שאין אנו סומכים על זה אבל על כל פנים לא מיקרי לא מצי עביד שיהיה פטור מפני זה ממצות פתיבת ספר תורה: שוב נדפס ס' יקר ישרי לב וראיתי שם בקונטרס זכרונות הרב חקרי לב בדף ק"ב אות מ"א שהרב מוהר"ח מודעי נסתפק בגידם בשתי ידיו אם פשר לנתינת גט שהרי

נתינה פתיב פה ונתן בינה וסתם נתינה היינו בינך וגם אינו ראוי לכתוב וכתובה מטעם שליחות וכל דלא מצי עביד לא משוי שליח ובכתובה כפר כתב הרמ"ע מפאנו דלא הוי פתיבה (אולי פונתו לומר דאף אם יוכל הגידם לכתוב ברגלו או בפיו וכינצא ואם פן חשיב מצי איהו עביד ושפיר משוי שליח מפל מקום כפר כתב הרמ"ע דלא הוי פתיבה ואם פן חשיב זה לא מצי איהו עביד ונהדר דינא דלא משוי שליח פן אני אומר בהשערה פי ס' הרמ"ע אין מצי אצלי) שוב מצאתי בכתבותיי שזכנתי בספק זה עכ"ל וכתב מר נכדו בהגהתו שם שבס' חקרי לב אהע"ז סי' מ"ה העלה להתיר ואינו מצי אצלי לראות דב"ק אמנם ראיתי שקהרב הנ"ל בספרו מערכי לב ח"א ד' ל"ו ע"ב כתב דאין לומר דמי שאינו בקי לכתוב אינו יכול למנות שליח שאם פן להסוברים דבעינו שליחות בכתבת הגט רוב הגטין שבזמננו אינם פשרים כיון דהבעל אינו בקי אלא על פרחין לומר כיון שבידו להתלמד ולכתוב שפיר דמי עכ"ל גם ראיתי בס' זכרנו לחיים ח"ב ד' ב"ן ע"ב שכתב בשם הרב חקרי לב באהע"ז סי' מ"ו שחקר במגרש שאינו יודע לכתוב איהו מצי מגרש והא קיימא לן כל דלא מצי עביד לא משוי שליח ושהעלה דכל שהוא מחמת חסרון ידיעה לא נאמר בו כל מידי דלא מצי עביד וכו' והוא הדין בכתבת ספר תורה עכ"ל והנה אף שאין מפל זה טעם לגידם בשתי ידיו שנסתפק הרב מוהרח"מ שחרי זה אין בינו לכתוב בשום אופן ואינו דומה למי שאינו יודע לכתוב שיש באפשרות להתלמד וכו' הא מיהא למדנו מדברי קדשו דמה שהוא מחמת חסרון ידיעה לא חשיב לא מצי עביד והוא הדין לענין חסרון פונה שיש בינו ליתן דעתו ולכוון אף אם נחוש ונחמיר שלא יכתוב ס"ת בעצמו מפל מקום לא מיקרי לא מצי עביד ושפיר מצי משוי שליח וכתב בזכרנו לחיים שם שגם הרב משה ידבר ד' ס"ט עמד בחקירה זו ובתחלה כתב פמו שכתב הרב חק"ל ולבסוף הצריף תלמוד בדבר ושמר בריה דרב משה ידבר כתב דסוגיא דקמא היא משום איסורא דהוי חולה דמירפת הרבה והזל"ח הקשה עליו דמהיכן פסיקא ליה דבהכי מיירי הש"ס ועוד שדבריו הם היפך ש"ס ערוך בשבת ד' ק"ג דמבואר שם דאף בחולה הרבה כל שאם היה פריא היה עושה הדבר ההוא מצי משוי שליח וכתב שגם הרב מוהר"י מברונא בס' קמ"ח כתב דבחולה הרבה לא מצי משוי שליח ושפוקונטרס אלה כסף שבס' מצרף לכסף דף כ' ע"ג דחה דבריו מכח סוגיא דשבת הנ"ל והנה ס' הנ"ל (משה ידבר ומצרף לכסף) אין מצויים אצלי ובשו"ת מוהרי"ב הנ"ל עיינתי בס' קמ"ח ולא ראיתי שדבר מזה וגם מה שכתב משמא הגמרא בשבת ד' ק"ג לא ידעתי איזה ט"ס הוא כי שם אין שום דבר מזה ולא אוכל פעת לחפש בזה וזאת לזכרון: ומצאתי בס' ראשית בפורים הנדפס חדש ממש שבדף ע' ע"א (בח"ב סי' ח') כתב שרב אחד שאל לו אם הבעל אינו יכול לכתוב פלל בעצמו איהו יכול לעשות שליח את הסופר (לדעת הסוברים שצריף שליחות לכתבת הגט) והא קיימא לן כל דלא מצי עביד לא משוי שליח ובפרט אם הוא גידם בשתי ידיו והשיב שנעלם ממנו שבתוספות ישנים בעירובין ד' י"ג בתוס' ד"ה אבל שמתוך קושיא זו הוכיחו באמת דלא בעינו שליחות בכתובה משום דסתמא פתוב בתורה שכל אדם יכול לגרש ואפילו ידיו קטועות וכונתם להו פללא דכל דלא מצי עביד לא משוי שליח ושהצריף בזה הרב מחנה אפרים בהלכות גרושין והקשה שם ממגווייד דקיי"ל דכותבין גט לאשתו והביא שם שהיא דב"ק גבי פהו אם היה זמן או חולה וכו' וגם הוא לא זכר דברי התוס' ישנים וכבר רמזנו בכל המקומות

בְּזֶה בְּקוֹנְטֵרס תּוֹסֶפֶת בִּיפּוֹרִים שְׁנֵדֶפֶס וְנִסְפַּח בְּסֵדֶר גִּטִּין לַהֲרַה"ג בְּעַל פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה עִי"ש וְהֶאֱרַכְנוּ בְּתְּשׁוּבָה עַל אִישׁ אֶחָד מֵחֻזַּן לְאֶרֶץ שְׁהִיָּה בְּאֶרֶץ בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי וְדַעְתּוֹ לְחֻזֵּר אִם יָכוֹל לְמַנּוֹת סוֹפֵר מְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְכַתּוֹב לוֹ גַּט בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי דְאִיהוּ לֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא מְדַרְבְּנָן אֱלוֹ תַנְרַף דב"ק גַּם הָרַב שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בַּח"א סִי' קט"ו הִבִּיא דְבָרֵי הַתּוֹס' יְשָׁנִים דְּעִירוּבִין הַנְּ"ל וְגַם דְּבָרֵי הָרַב מַח"א עִי"ש (בְּמַהְדּוּרָא קַמָּא) וּבְמַהְדּוּרָא תְּלִיתָאָה ח"ב סִי' קס"ט (בְּסוּף ד"ה וּבְזֶה מִינְשׁוּב) כְּתַב שְׁדַבְּרִיהֶם צ"ע עִי"ש: פֶּלֶל פַּח) כָּל מִיּוֹדֵי דְלֹא מְצִי עֶבֶד וְכו' בְּסוּגְיָא דְנֻזִיר ד' י"ב ע"ב אֲמַרִּינָן בְּמַסְקָנָא לֹא מְשׁוּי אִינִישׁ שְׁלִיחַ אֱלָא בְּמִלְתָּא דְמְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא בְּמִלְתָּא דְלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא לֹא מְשׁוּי וְכַתְּבַה הָרַב מוֹהֲרֵימ"ט בַּח"ב בְּחֻלְקָא ח"מ סִי' כ"ג דְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַגְּמָרָא הוּא דְסִתְמָא דְמִלְתָּא אִין דַּעַת הַמְּשַׁלַּח לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ אֱלָא לְמִיּוֹדֵי דְמְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא אֲבָל לְמִיּוֹדֵי דְלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא מְסִתְמָא לֹא אֲסִיק אֲדַעְתִּיהָ לְשׁוּיִי שְׁלִיחַ אֲבָל קַ הַפְּנֵה לֹאמַר דְלֹא חָל הַשְּׁלִיחֻת דְנֻדַּאי אִם פִּירֵשׁ שְׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ עַל דְּבָר שְׁאִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ עֲכָשׁוּי שְׁיַעֲשֻׁנוּ הַשְּׁלִיחַ בְּזִמְנָן שְׁגַם הַמְּשַׁלַּח יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ מִהֵנִי דְהָא לֹא אֲמַרוּ דְבְּמִיּוֹדֵי דְלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא לֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ דְלִישְׁמַע מִיָּנָה דְאִין הַשְּׁלִיחֻת חָל כָּל אֱלָא אֲמַרוּ דְלֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ כְּלוּמַר דְּמִסְתְּמָא אִין דַּעְתּוֹ עַל זֶה אֲבָל אִי פִּירֵשׁ מִהֵנִי וּבִיָּאָר שְׁאִין כֵּן דַּעַת הַתּוֹס' בְּנֻזִיר מִמָּה שְׁהַקְּשׁוּ דְמַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שְׁאֵשָׂה אוֹמְרַת לְחַבְרָתָהּ לּוֹשֵׁי לִי עֵיטָה וְהַפְּרִישִׁי חֻלָּה דְמוּכָח דְּמִשְׁמַע לְהוּ דְכֻנְתָּ הַש"ס לֹאמַר דְּבְּמִיּוֹדֵי דְלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא לֹא חָל הַשְּׁלִיחֻת כָּלָל וְשְׁגַם מְדַבְּרֵי הָרָא"ש בְּפֶרֶק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ מִתְּבָאָר כֵּן שְׁהִי הוֹסִיף תִּיבַת מְצִי (בְּמִיּוֹדֵי דְלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא לֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ) וְאֶפְשָׁר שְׁכֵּן הִיָּתָה גִּירְסַתְּם בַּש"ס וְדְבָרֵי הַרְמַב"ם הֵם שְׁקוּלִים שְׁהוּא כְּתַב כְּלוּמַר הַגְּמָרָא בְּנוֹסְחָא שְׁלִפְנֵינוּ בְּמִיּוֹדֵי דְלֹא מְצִי עֶבֶד לֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְגַם דְּבָרֵי הַטּוֹר אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ לְכֻנְתָּהּ זֹו וְכו' אֱלוֹ תַנְרַף דב"ק עִי"ש (מַד"ה וּכְבָר הִיָּה מְקוּם לֹאמַר וְכו' עַד סוּף הַתְּשׁוּבָה) וְהָרַב מְשַׁנָּה לְפִלְקָא בְּפֶרֶק תְּשִׁיעֵי מִהֲלָכוֹת גִּירוּשֵׁינִי הֲלָכָה ו' (בְּתוֹף ד"ה וּמ"ש רַבִּינוּ וְאִין אָדָם עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ) הַתְּפִלָּא עֲלֵיו מְסוּגֵיית הַש"ס בְּנֻזִיר שְׁם דְּלִפִּי דְבָרֵיו מֵאִי מְקַשְׁיָנָן בַּש"ס מִהֵיָּא דְאָמַר לְאַפְטָרוּפּוֹס כָּל גְּדָרִים שְׁתַּדּוֹר אֲשֵׁתִי עַד שְׁאֲבָא מְמָקוֹם פְּלוּנִי הָפַר לָהּ אִינָם מוּפְרִים דְּכַתִּיב אִישָׁה יְקִימְנוּ וְאִישָׁה יְפָרְנוּ הָא לֹא כְּתִיב אִישָׁה יְפָרְנוּ הִיָּה מִפָּר אָף עַל גַּב דְּבַעַל גּוֹפְיָה לֹא מְצִי לְהַפֵּר הַשְּׁתָּא וּמֵאִי קוּשְׁיָא שְׁאִנִּי הָתָם דְּפִרִּישׁ מוּכָח דְלֹא מִהֵנִי אָף כִּי פִּירֵשׁ וְהִיא קוּשְׁיָא אֱלִימְתָא וְגַם הָרַב הַמְּגִיָּה שְׁם עִם שְׁכַתְּבַה בְּתַחֲלָה דְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן רַבִּינוּ יְרוּחָם הוּא פְּסֻבְרַת הָרַב מוֹהֲרֵימ"ט מְפָל מְקוּם כְּתַב שְׁדַבְּרֵיו קָשִׁים מְסוּגֵיית הַש"ס דְּמַעֲיָקְרָא סְלֵקָא דַּעְתִּין דְּטַעֲמָא דְרַבָּא הוּא מְשׁוּם דְּכִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ בְּמִלְתָּא דְקִיָּמָא קַמִּיהָ בְּמִלְתָּא דְלֹא קִיָּמָא קַמִּיהָ לֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְהַקְּשׁוּ עַל זֶה מִמְתַּנִּי דְנֻזִיר דְקַדְמָאָה מִי אִיכָּא בְּתַרָּא קַמִּיהָ דְאֲסִיק אֲדַעְתִּיהָ וְכִיּוֹן דְלֹא אֲסִיק דַּעְתִּיהָ עֲלֵיהָ לֹא יָצָא יְדֵי גְדָרוֹ וְתִירְצוּ אֱלָא מִלְתָּא דְמְצִי עֶבֶד וְכו' וְאִם כְּדַבְּרֵי הָרַב דְּמִלְתָּא דְלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא לֹא דַּעְתִּיהָ עֲלֵיהָ אֲכַתִּי תִיקָשִׁי מִתְּנִיתִין דְנֻזִיר דְהָרָאשׁוֹן בְּשַׁעָה שְׁאָמַר וְעַלִּי לְגַלְחַת לֹא הִיָּה יָכוֹל לְגַלְחַת הַשְּׁנֵי לִפִּי שְׁעַדִּין לֹא גָדַר בְּנֻזִיר וְאִם כֵּן לֹא הִיָּה דַּעַת הָרָאשׁוֹן עַל הַשְּׁנֵי אֱלָא נֻדַּאי דְלִפִּי הַמְּסַקְנָא לְעוֹלָם דַּעַת הָאָדָם הִיא אֲפִילוֹ אֲמִילְתָּא דְלֹא קֵאִי קַמִּיהָ וְאֲפִילוֹ אֲמִילְתָּא דְלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא אֱלָא דְשְׁלִיחֻת שְׁאִנִּי דְלֹא מְצִי עֶבֶד אֱלָא בְּמִלְתָּא דְאִיהוּ מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא אֲבָל בְּמִלְתָּא דְלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָּא לֹא מִהֵנִי הַשְּׁלִיחֻת וְכַתְּבַה עוֹד שְׁדַעַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וְהָר"ן בְּנֻזִירִים שְׁלֹא כְּדַעַת

הָרַב מוהרי"ט אֵלָא כֹּל דְּלֵא מְצִי עֶבֶד הַשְּׂמָא אַף אִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ לָא מְהַי מַאי דְּפָרִישׁ עִי"ש וְלִי הַדֵּל בְּהוֹרְמְנוּתִיהָ דְּמַר קְוֹשֵׁיָא זֹו יֵשׁ לִיִּישׁב דְּלִדִּי חֲזִי דְּגַם הָרַב מוהרי"ט מוֹדָה דְּלֵהִמְסַקְנָא דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם הִיא גַם עַל מַאי דְּלֵא מְצִי עֶבֶד הַשְּׂמָא כְּמוֹ שֶׁפֶתַב הוּא עֲצָמוֹ שָׁם (בד"ה אִיבְרָא) וְז"ל וְכִי מְסִיק דְּוֹדָאֵי דַּעַת הָאָדָם נְמִי אִמְלֵתָא דְּלִיתִיהָ קַמִּיהָ אֵלָא דְּכִי מְשׁוּי אִינְשׁ שְׁלִיחַ בְּמִידֵי דְּמְצִי עֶבֶד וְכוּ' הָרִי שְׁגַם הוּא פֶתַב דְּלֵהִמְסַקְנָא כֵּן הִיא דַּעַת הָאָדָם גַּם בְּמִידֵי דְּלֵא מְצִי עֶבֶד אַף בְּכֹל זֹאת אִינוֹ עוֹלָה בְּדַעְתּוֹ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְדַבְרַי כְּזֶה וּמָה שֶׁפֶתַב דְּאִילוֹ אִמְאִי דְּלֵא מְצִי עֶבֶד הַשְּׂמָא לָא אִסִּיק אַדְעֵתִיהָ וְלָא שְׁוִיָּהּ שְׁלִיחַ אִין פְּוִנְתּוֹ לֹמַר דְּמִידֵי דְּלֵא מְצִי עֶבֶד הַשְּׂמָא לָא אִסִּיק אַדְעֵתִיהָ כֹּלֵל אֵלָא פְּוִנְתּוֹ כְּאִילוֹ אָמַר לָא אִסִּיק אַדְעֵתִיהָ לְמִשְׁוִיָּהּ שְׁלִיחַ אֲבָל גּוּף הַדְּבָר אִסִּיק אַדְעֵתִיהָ כְּמוֹ שֶׁפֶתַב בַּתְּחִלָּה וְחִלְיָה לֹמַר שֶׁיִּסְתַּוֵּר דְּבָרֵי בַתּוֹף כְּדִי דְּבוּר אֲבָל קְוֹשֵׁיָא פְּוִיָּתָא הִיא קְוֹשֵׁיָא אֲלִימָתָא דְּלִפִּי דְּבָרֵי מַאי מְקַשְׁיָנָן מְהֵיָא דְּאֹמַר לְאִפּוֹטְרוֹפּוֹס וְכוּ' הָא הֵתָם מְפָרֵשׁ הוּא אֵלָא וְדָאֵי שְׁאִין לְחֵלֵק (עֵתָה מְצָאֵתִי לְמָרְן מוהרי"ט"א בְּקוֹנְטְרַס גֵּט מְקוֹשֶׁר הַנְּסַפֵּחַ לְסַפֵּר גְּאוֹת יַעֲקֹב בְּסִי' ה' סְעִיף ד' דָּף ל"ו ע"ב שֶׁפֶתַב לִיִּישׁב קְוֹשֵׁיָא הַשְּׁנִית הַגָּ' לְכֹמוֹ שֶׁפֶתַבְתִּי בְּעִנְיֹתֵי תִלִּי"ת עִי"ש): וְכֵן הִקְשָׁה עָלָיו מַחְנֵה אֲפָרִים בְּהִלְכוֹת שְׁלוֹחִין סִי' יו"ד וְכַתַּב שֶׁדוֹחַק לְחֵלֵק בֵּין מְפָרֵשׁ אוֹתוֹ דְּבָר לְאֹמַר לְשְׁלוּחוֹ בְּכוֹלֵל כֹּל גְּדָרִים שֶׁתְּדוֹר אֲשֵׁתִי וְכוּ' הִפָּר לָהּ (עִי"ש שְׁלֵא הִקְשָׁה הַקְוֹשֵׁיָא הַשְּׁנִית שֶׁבְּמִשְׁנֵה לְמַלְךְ הַגָּ' לְמִשׁוּם דִּישׁ לִיִּישׁב כְּמוֹ שֶׁפֶתַבְתִּי) וְבִס' יד הַמְּלָךְ לְהָרַב מוהר"א פֶּאֱלוֹמְבוּ בְּדָף ט"ז ע"ב יִישׁב קְוֹשֵׁיָא הָרַב מַחְנֵה אֲפָרִים דְּכֹנְנַת הַש"ס לְהַקְשׁוֹת דְּמְדָאִיצְטְרִיף קְרָא לֹמַר דְּלֵא מְצִי הַבְּעַל לְהִפָּר שֶׁמְעִינֵן שְׁדָרְף הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ גַּם בְּמִידֵי דְּלֵא מְצִי עֶבֶד הַשְּׂמָא דָּאֵם לָא כֵּן לְמָה לִי קְרָא לְמִידֵי דְּלֵא נְהִיגִי אִינְשֵׁי וְתַמָּה עַל הָרַב מוהרי"ט שֶׁפֶתַב שְׁאִין הַכְרַע בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם וְנִהְלֵא מְדְבָרֵי הַרְמַב"ם מוֹכַח שֶׁסּוֹבֵר כְּמוֹתוֹ שֶׁהָרִי בְּפָרֵק י"ג מֵהִלְכוֹת גְּדָרִים דִּין י"ג פֶּסֶק שְׁאִין הַבְּעַל יְכוֹל לְהִפָּר וְכַרְבְּנֵן דְּבְרִיָּתָא וּפְסֵק דָּאִין הַשְּׁלִיחַ יְכוֹל לְהִפָּר מְדַכְתִּיב אִישָׁה יְקִימְנוּ וְאִישָׁה יְפִירְנוּ וְאִי סְבִירָא לִיהָ כְּדַעַת הַתּוֹס' דְּכֹל דְּלֵא מְצִי עֶבֶד הַשְּׂמָא לָא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ לְמָה לֹו לְהַבִּיא קְרָא דְּשְׁלִיחַ אִינוֹ מִיפָּר וְנִהְלֵא הוּא עֲצָמוֹ אִינוֹ מִיפָּר וְכֹל דְּלֵא מְצִי עֶבֶד לָא מְשׁוּי שְׁלִיחַ אֵלָא וְדָאֵי שֶׁסּוֹבֵר כְּהָרַב מוהרי"ט וּמָה שֶׁפֶתַב הָרַב לְחָם מִשְׁנֵה דְּרַבִּינוֹ אִיִּירִי בְּגְדָרִים שֶׁנִּדְרָה כְּכָר אִין דְּבָרֵי מוֹבְנִים שְׁאֵם כֵּן לִיפָּר לָהּ אִיהוּ כְּדָאֲמַרִּינֵן בְּגִמְרָא אֵלוֹ תְּנַרְף דְּבָרֵי הָרַב יד הַמְּלָךְ: וְלִי הַדֵּל מָה שֶׁתַּמָּה עַל רַבִּינוֹ מוהרי"ט בְּמָה שְׁלֵא הַכְרִיחַ שֶׁדַּעַת הַרְמַב"ם שְׁלֵא כְּדַעַת הַתּוֹס' יֵשׁ לִיִּישׁב שְׁאִין מְזָה כֹּל כְּף הַכְּרַח דִּישׁ לֹמַר שֶׁלְּפִי שֶׁדְּרָשָׁה זֹו נֶאֱמָרָה בְּש"ס אַף דְּלִדִּינֵן אִינָה צְרִיכָה תּוֹפֵס אוֹתָהּ לֹמַר דְּבָזָה מוֹדוֹ כְּוִלִּי עֲלֵמָא וּמְצִינֵן דּוֹמָה לְזָה גְּבִי פְּלוּגָתָא דְּר' אַבְהוֹ וְחֻזְקָה דְּר' אַבְהוֹ סְבֵר כֹּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לָא תֹאכַל לָא תֹאכְלוּ אֶחָד אִיסוּר אֲכִילָה וְאֶחָד אִיסוּר הַנָּאָה בְּמִשְׁמַע וְחֻזְקָה סְבֵר דָּאִין אִיסוּר הַנָּאָה בְּמִשְׁמַע אֲבָל בְּלֵא יֶאֱכַל חֲמִץ מוֹדָה דְּגַם אִיסוּר הַנָּאָה בְּמִשְׁמַע וְכַתַּב הַרְמַב"ם בְּהִלְכוֹת חֲמִץ פָּרֵק א' דִּין ב' דְּחֲמִץ אִיסוּר בְּהַנָּאָה מְדַכְתִּיב לָא יֶאֱכַל חֲמִץ וְכַתַּב מְרֹן כְּסָף מִשְׁנֵה וְרַבִּינוֹ כַּתַּב כְּלִישְׁנָא דְּחֻזְקָה אַע"ג דְּכַרְבִּיָּה סְבִירָא לִיהָ כְּמִבְּנָאָר בְּפָרֵק ח' מֵהִלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אִיסוּרוֹת וְכוּ' עַם כֹּל זֶה לַעֲנִין אִיסוּר הַנָּאָה חֲמִץ בְּפֶסֶח פִּינוֹן דְּאִיפָּא מְקָרָא מְפוֹרֵשׁ בְּיוֹתֵר דְּכּוֹלִי עֲלֵמָא מוֹדוֹ בְּיָה נְקֻטִיָּה וְכַעֲנִין זֶה כַּתַּב הָר"ן לְהָרִי"ף עכ"ל הָרִי דָּאֵף דְּמַמְאִי דְּנְקֻטִיָּה הַרְמַב"ם טַעֲמָא דְּהַנָּאָה חֲמִץ מִשְׁוֹם דְּכַתִּיב לָא יֶאֱכַל לָא יֵהָא לֹו הִיתֵר הַמְּבִיא לִידֵי אֲכִילָה יֵשׁ בְּמִשְׁמַע דְּלֵא תֹאכַל לָא תֹאכְלוּ אִיסוּר

אכילה הוא דמשמע ולפי האמת אין הדין כן דהא קים לן כר' אבהו דלא תאכל לא תאכלו
איסור הנאה נמי במשמע מכל מקום נקיט הרמב"ם האי דרשנה דאתיא פכולי עלמא וכמו
כן בדין שלפנינו יש לומר דאף דלמאי דפסק הרמב"ם שאין הבעל עצמו יכול להפר
ויסבור גם כן דלא מצוי משוי שליח אף בלא משמעוניתא דאישיה ופירונו מכל מקום נקיט
דרשנה זו דאתיא פכולי עלמא דאפילו למאן דאמר דיכול הבעל להפר גלי קרא דלא מצוי
משוי שליח להפריה וכבר רגיל הרמב"ם בכמה מקומות להביא דרשנה דאינדחתיא בש"ס
לפי שבעיניו היא פשוטה יותר ולפעמים מביא פסוק שלא נזכר בגמרא מפני שהוא
מבואר ביותר כמו שכתב הרב יד מלאכי במערכת הדל"ת תוך אות קמ"ד ומה שציין
למה שכתב בכללי הפוסקים פונתו למה שכתב בכלליו על הרמב"ם בד' קע"ח אות ד':
ועל כל פנים ראינו שדעת הרב (יד המלך) בסברת הרב מוהרימ"ט גם הרב אמרות
טהורות באהע"ז סי' ל"ה בדרך ד"ן ע"א כתב שקנשית הגמרא מהאומר לאפוטרופוס וכו'
היא להוכיח שדרך העולם לעשות שליח למידי דלא מצוי עביד השתא מדאיצטריך קרא
וכו' והרב פתחי תשובה באהע"ז סי' ל"ה ס"ק י"ג כתב שהרב מרפכת המשנה האריף
לצדד לקיים דברי הרב מוהרימ"ט ושגם הרב יד המלך כתב לתרץ דבריו ולקיים סברתו
(איני יודע אם פונתו לספר יד המלך הספרדי הנ"ל או לס' יד המלך נכד הרב נודע
ביהודה שאינו מצוי אצלי) ובס' צמח צדק החדש להגאון מליבוניץ בחלק אהע"ז סי'
רג"ע בעובדא בגט שקיב מרע שמיינה השליח הולכה קודם שצינה לסופר ועדים וכו'
ורב אהד פקפק משום הא דמידי דלא מצוי עביד השתא לא משוי שליח ואיך יוכל לעשות
שליח הולכה בטרם שימנה שליח לכתוב ולחתום והשיב דאין לחוש לזה לפי מה שכתב
הרב מוהרימ"ט דהיינו דוקא מסתמא אבל אם פירש מהני וכתב שגם בסימני ספר
התרומה סי' פ"ג כתב כן וגם הביא ראיה לסברת הרב מוהרימ"ט עי"ש (והבאתי תוך
דב"ק בשדי חמד ח"א בחלק אסיפת דינים במערכת גט סי' י"ט אות יו"ד עי"ש) והגאון
שואל ומשיב במהדורא תליתאה בח"א סי' ע"ג כתב דהמשנה למלך כתב דנעלם ממנו
סוגייתא במקומה וכו' והוא כתב ליישב וסיים ועל כל פנים יש לנו סניף מסברת מוהרי"ט
ושם בח"ב סי' קס"ט (בד"ה והנה המוהרי"ט) אחר שפלפל בסברת הרב מוהרימ"ט סיים
על כל פנים דברי מוהרי"ט ברורים לפענ"ד וגם בח"ג שם בסי' ק"ו כתב שהרב השואל
כתב ליישב סברת הרב מוהרימ"ט וגם הוא כתב ליישב דבריו עי"ש גם הגאון ישועות
יעקב באהע"ז סי' קי"ט בפירוש הארוך סק"ח (קרוב לסופו) הביא מה שהקשה הרב
משנה למלך לסברת הרב מוהרי"ט מדפרכינן מהאומר לאפוטרופוס וכו' וכתב שהיא
קושיא גדולה הקשה אדם קשה כפרזל ובכל התירוצים הנאמרים לא מצא מרגוע וכתב
וכדי שלא נשויה למוהרי"ט פטועה בדבר פשוט באותה סוגיא והוא פאיש גבורתו
ולאורו אנו צריכים אזהרה כגבר חלצי ליישבו בדרך נכון ואחר שהסביר הישוב כתב
דבזה מתנישבים דברי הרמב"ם שנתקשה בהם הרב לחם משנה בפרק י"ג מהלכות
נדרים ונסתייעה שיטת מוהרי"ט עי"ש שגם מדברי הרמב"ם בהלכות גירושין בפרק ט'
הלכה ו' משמע ליה שפונתו דמסתמא כן הוא דאין אדם עושה שליח אמדי דלא מצוי
עביד השתא אבל אי פריש מהני והרב מקנה אברהם בד' כ"ז ע"ג (בד"ה ולע"ד) כתב
ליישב מה שהקשה הרב חקרי לב לסברת ראב"ן על פי פלגיה דרב מוהרימ"ט וכתב
שגם בס' בית יצחק הביא סברת הרב מוהרימ"ט (ספר זה אין אצלי לראות אם הנפיר

סִבְרַת הַחֹלְקִים בְּזֶה וּבְמִקְנֵה אֲבָרָהֶם לֹא הַזְפִּיר שְׂיִישׁ חֹלְקִים וְשִׁפְנָנְתוּ לֹמֵר דְרָאבָּן
סוֹבֵר כֵּן אֵלֶּא נִרְאָה מְדַבְּרִיו שְׁזֵה כָּלֵל פְּשׁוּט אֲבָל מִתּוֹךְ מֵה שְׁצִיִּינְתִּי מִתְבָּאֵר שְׂאִין זֶה
כָּלֵל מִן־סִפְּסָם): וְלִפִּי מֵה שְׁצִדַּד הָרַב מוֹהֲרִימ"ט דְּהַתּוֹס' בְּנִזִּיר שְׁסוֹבְרִים שְׂאֵף אִם פִּירֵשׁ
וְעֵשָׂה שְׁלִיחַ לְקַדְשָׁה לֹו אַחַר שְׁתַּתְּגַרֵּשׁ לֹא מֵהֵנִי הוּא מִשׁוּם שְׁגִיִּרְסַתְּם בְּש"ס הִיא בְּמִדְּי
דְּלֹא מְצִי עֶבֶיד הַשְּׁתָּא לֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וּכְמוֹ שְׁנִרְאָה גַם מְדַבְּרֵי הָרֵא"ש (שְׁהוֹסִיף
מִילַת לֹא מְצִי) מִתְבָּאֵר שְׁדַעַת רַבִּינוּ הַשְּׂאֵלְתוֹת בְּסוֹף פְּרִשְׁת חֲזִי שְׁרָה שְׂאֵלְתָּא י"ז הִיא
כְּדַעַת הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש דְּאָף אִי פִּרִישׁ בְּהִדְיָא לֹא מֵהֵנִי שְׁהָרִי הוּא כְּתַב בְּדִין זֶה בְּזֵה הַלְשׁוֹן
מֵאִי טַעְמָא כִּי מְשׁוּי שְׁלִיחַ מִקְדָּעִם דְּהוּא מְצִי מְקַדֵּשׁ לִיה בְּעֵידָנָא דְקַמְשׁוּי לִיה שְׁלִיחַ הִכָּא
כִּינּוּן דְּהוּא לֹא מְצִי מְקַדֵּשׁ לָהּ בְּהֵיכָא שְׁעַתָּא דְּהָא עֲדִינּוּן לֹא הָוֵה מְגַרְשָׁה שְׁלִיחַ נְמִי לֹא
מְצִי מְשׁוּי וְאִי אֲזַל שְׁלִיחַ וּקְיָדֵשׁ כִּי הָאִי גִּוּוֹנָא לֹא הָוֵה קִידוּשִׁין שְׂאִין תּוֹפְסִין קִידוּשִׁין
בְּעָרוֹה עכ"ל הָרִי שְׁפַתְּב דְּלֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וּמְרָן הַנְּצִי"ב בְּפִירוּשׁוֹ הַעֲמָק שְׂאֵלָה שְׁם
בָּאוֹת ב' הָאָרִיף בְּעֵנְיָן זֶה וּבִיאָר שְׁדַעַת בְּעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת וְהָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם וּרְבִינוּ
יְרוּחָם כְּדַעַת הָרַב מוֹהֲרִימ"ט דְּאִי פִּרִישׁ מֵהֵנִי אֲבָל הַשְּׂאֵלְתוֹת וְהַרְשָׁבָ"א וְהָר"ן סִבְרֵי
כְּהַתּוֹס' וְהָרֵא"ש דְּאָף אִי פִּרִישׁ לֹא מֵהֵנִי וְהָאָרִיף לְבָאֵר סוּגְיָא דְנִזִּיר ד' י"ב וְסוּגְיָא
דְקִידוּשִׁין ד' כ"ג גְּבִי עֶבֶד אִם נַעֲשֵׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל גִּט שְׁחָרוּר וְכו' וְסוּגְיָא דְכָבָא קָמָא ד'
ק"י גְּבִי אִם הִיָּה זָקֵן אוֹ חוּלָה וְכו' וּבְסוֹף דְּבָרֵינוּ כְּתַב שְׁהַגָּאוֹן חֲתַם סוֹפֵר בְּתַשׁוּבָתוֹ
הַנְּדַפְּסָת בְּחִידוּשֵׁי רַבִּינוּ מוֹהֲר"י ו' מִיגַאשׁ עַל מַס' שְׁבוּעוֹת פְּלִפְל בְּעֵנְיָן זֶה וְשִׁנְדַּחַק
לִינִישׁב מֵה שְׁנִרְאָה מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ יְרוּחָם (שְׁכַתְּב מִשׁוּם שְׂאִינוּ בְּדַעַתוֹ לְמִשְׁוּי שְׁלִיחַ) שְׂאִם
הִיָּה בְּדַעַתוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ שְׁלִיחַ הִיָּה מֵהֵנִי מִיָּרִי בְּמִינוּחַד לְקַדֵּשׁ לֹו אִשָּׁה פְּלוּנִית וְהוּא מְטַעַם
זְכוּת וְלֹא מִשׁוּם שְׁלִיחוּת וְכַתַּב עַל דְּבָרֵינוּ וְהַמְעַיִן בְּגוֹף דְּבָרֵינוּ יְרוּחָם יִרְאָה דְמִיָּרִי
בְּאִשָּׁה דְעָלְמָא וּדְבָרֵינוּ הֵם לְפִרֵשׁ סוּגְיָא דְנִזִּיר וְכו' אֵלוּ תוֹרָף דב"ק: וְסִפֵּר חִידוּשֵׁי
שְׁבוּעוֹת הַנְּ"ל אִין אֲצִלִּי לְרֵאוֹת מֵה שְׁפַתְּב הָרַב חֲתַם סוֹפֵר בְּתַשׁוּבָה הִיא אֲמַנָּם רְאִיתִי
שְׁבַחְתֶּם סוֹפֵר אַהֲע"ז בַּח"א סִימָן י"א כְּתַב סִבְרָא זֹו בְּדִין אִשָּׁה שְׁנִשְׁתַּטִּית שְׁכַתְּבו
הַקְדָּמוֹנִים לְהַשְׁלִישׁ לָהּ גִּט וְלַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְגַרְשָׁה כְּשִׁתְּשַׁפְּהָ דְאָף דְּהַשְׁלִיחוּת שְׁל עֵתָהּ
לֹא מֵהֵנִי מִשׁוּם דְּאִיהוּ לֹא מְצִי עֶבֶיד וְלֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ מְכָל מְקוֹם מֵהֵנִי מְטַעַם זְכוּתָהּ
שְׁהָרִי גִיָּלָה דַעַתוֹ שְׁזְכוּת הוּא לֹו לְגַרְשָׁה וְכֵן בְּאַמַּת זְכוּת הוּא לֹו לִינְצֵל מֵאִיסוּר שְׁתִּי
נְשִׁים וְכַתַּב שְׁסִבְרָא זֹו כְּבָר הַזְּנִיחָה בְּסִפֵּר מְרַכְּבַת הַמְּשֻׁנָּה בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מְקַרְאֲטִשִׁין
וְהַמְרַכְּבַת הַמְּשֻׁנָּה כְּתַב עַל דְּבָרֵינוּ כִּי זְכוּת לְאָדָם שְׁמַעְנוּ זְכוּת מְאָדָם לֹא שְׁמַעְנוּ כִּי הַזְכוּת
בְּעֵבוֹר הַבְּעַל לְגַרֵּשׁ אִשְׁתּוֹ הוּי זְכוּתָהּ מְאָדָם וְהָרַב חַת"ס כְּתַב שְׁדְּבָרֵינוּ בְּכוּרִים הָרִי זְכוּתָהּ
יְלַפִּינּוּ מְנַשִּׂיא אֲחָד לְמַטָּה וְהֵתָם לְחוּב עַל מְנַת לְזָפוֹת הוּא וְכֵן הַלְכָה רוּחוֹת לְמַכּוֹר חֲמִצּוֹ
שְׁל חֲבָרוּ בְּשַׁעַה חֲמִישִׁית מְטַעַם זְכוּת לְאָדָם אִף עַל פִּי דְהוּי זְכוּתָהּ מִמֶּנּוּ לְאַחַר וְהַדְּבָר
פְּשׁוּט וּמוֹכֵן וְהָאָרִיף שְׁלֹא לְצִוְרָף עכ"ל (עִי"ש בַּד"ה נְחִזּוֹר לְהַנְּ"ל) וְשֵׁם אַתָּה מוֹצֵא
שְׁמַתְאֲמֵן בְּכָל כַּחוֹ לֹמֵר דְּהַעֲיָקֵר כְּסִבְרַת הַתּוֹס' בְּנִזִּיר דְּמִילְתָּא דְּלֹא מְצִי עֶבֶיד הַשְּׁתָּא
לֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְאֲפִילוּ אִי פִּרִישׁ לֹא מֵהֵנִי שְׁלֹא כְּדַעַת הָרַב מוֹהֲרִימ"ט וְהָרִיח (בַּד"ה
וְהַנְּלַע"ד) לְרֵאָיָה בְּרוּרָה שְׁדַעַת הָרִי"ף שְׁלֹא כְּדַעַת הָרַב מוֹהֲרִימ"ט וְשְׁמַסְתְּמָא כֵּן גַם
דַעַת הָרַמְבַּ"ם וְכַדַעַת הַשְּׂאֵלְתוֹת עִי"ש וְהוּא שְׁלֹא כְּמוֹ שְׁכַתְּב בְּהַעֲמָק שְׂאֵלָה לְדַעַת הָרִי"ף
וְהָרַמְבַּ"ם כְּנִז"ל: שׁוּב רְאִיתִי בְּחֲתָם סוֹפֵר שְׁם בַּח"ב סִימָן מ"ג (בַּד"ה נְאָעַן וְאוֹמֵר)
שְׁכַתְּב שְׁם לְעֵנְיָן עוֹשֵׂה שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לֹו אִשָּׁה פְּרִטִית כְּמוֹ שְׁכַתְּב בְּתַשׁוּבָתוֹ שְׁבַסְפֵּר

חידושי שבועות שהביא בהעמק שאלה וכתב פן דרף כלל על כל דבר (שליח להפרכת חלה או להפר וכיוצא לזה) וזה לשונו וזה כעשר שנים ערכתי מזה תשובה ארוכה (היא בח"א סי' י"א) ומה שנוגע לענין הוא מה שהעליתי דוקא באומר קדש לי אשה ואינו פורט איזה אשה יקדש לו וכן בנותן רשות להפריש חלה מכל עיסותיו על כמה זמנים וכן הממנה אפטרופוס להפר כל נדריאשתו ולא על נדר פרטי לא שיניף לומר משום זכי דמי יודע איזה אשה יקדש לו אשר אולי לא יהיה בו זכות ויהיה ניקא לי טפי באחותה שצאסרת עליו ע"י הקדושין וכן שמא יזמן הפרכת חלה במקום שהיא יכולה להמתין עד שיבואו הבעלים ויפרישו בעצמן וינפו במצותו ואין פאן זכי לולי השליחות וכן בנדרים אולי תידור מה דניקא לי בקיומו ואין פאן זכי בהפרה ולא אתאינו עלה אלא מטעם שליחות וכיון דנעשה שליח בעידנא דלא הוי מיקם קמי לא נעשה שליח אבל אה"נ אם הי' ממנה שליח קדש לי אשה פלונית לכשתתגרש אם קדשה אחר הגירושין הרי היא מקודשת מטעם זכי: וכתב שם דדכוןתא באשה שבעלה נשטטה ורוצה אשה לעשות שליח קבלה בשעה שהוא שוטה שיקבל ממנו גט כשישתפה לא מהני משום דכל דלא מצוי עביד השתא לא מצוי משוי שליח ובזה לא שיניף לומר דכיון דגלתה דעתה שזכות הוא לה להתגרש אף אי ליכא שליחות מהני משום דזכין לאדם וכו' דאין זה זכות לה להתגרש וכו' והאריף בזה ע"ש והרב שיבת ציון בסימן פ"ו כתב ששמע שהרב בעל חתם סופר אמר בשליח קבלה שאינה יכולה למנותו בעת שהוא שוטה ושהרב השואל ממנו כתב דיש לחלק ולומר דבשליח קבלה לא אמרינו דמידי דלא מצוי עביד השתא לא משוי שליח ומר ניהו המחבר כתב באריכות להסביר החילוק ולהביא ראיות ע"ש (בד"ה אף) ובספר ברפת ראש על מס' נזיר בדרף כ' ע"ב (מדפי הספר) כתב דמה שהכריח בשיבת ציון סברתו הנ"ל מחמת קושיות המפרשים מסוגיא דקידושין דף כ"ג דעבד אף דלא מצוי לקבל גט משוי שליח משום דשיניף בתורת גטין וכן מסוגיא דגטין דף כ"א דקבלת האב גט לבתו הקטנה הוא משום שליחות והא קטנה ליתא בקבלת גט ואיף הוי האב שליח הנה יש ליישב הקושיות בלאו הכי וכו' וממילא אין הכרח לסברתו וסיים דיש מקום לדין כסברת השיבת ציון דבשליח קבלה דבעל פרה מתגרשת ורשות אחרים עליה לא בעינו דמצוי למיעבד השתא ואין ראוי להאריף כמה שאינו נוגע לפירוש הש"ס ישמע חכם ויוסיף לקח: עוד כתב הרב שיבת ציון בריש סימן פ"ו לחלק בעיקר הדין דכל דלא מצוי עביד לא משוי שליח דלא אמרינו פן אלא בדבר שאין רגיל להשתנות ואין באפשרות שיוכל המשלח לעשות הדבר ההוא בשעה שממנה שליח כגון בהנה לה אחות אשת איש ונתגרשה אחר כך דאמר רבא דמודה ר' יוחנן מטעם דמידי דלא מצוי עביד השתא לא משוי שליח דאין באפשרות להמשלח לקדשה עתה מפני שהיא אשת איש ולא בת קידושין היא ואינה עומדת להתקדש דסתם אשת איש לאו לגירושין עומדת אבל בדבר שעשוי להשתנות כגון בעל שהוא עתים חלים עתים שוטה והאשה משנית שליח לקבל ממנו גט וכיון שאין הבעל לפנינו יש לחוש שמא בשעה שממנה שליח קבלה הוא עתים שוטה ואינו ראוי לגרש מכל מקום מהני מינוי השליחות לקבל ממנו גט בעת חלימתו כיון שאינו נדאי שהוא אז שוטה ורגיל להשתנות להיות חלים ויוכל להיות שבאותו רגע הוא חלים שפיר מצית משוניא שליח והכריח חלוק זה לפי דעת הרא"ש שהביא מרן בב"י באהע"ז סוף סימן קל"ח דכל אדם בשעת שינה חשיב חסר דעת אם

כּן אִיךָ יְכוּלָה אִשָּׁה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַת קַבְלָה מִבְּעַל שְׁפוּי נִחוּשׁ שְׁמָא בְּשַׁעַת מִיּוּנֵי הַשְּׁלִיחוֹת הַבְּעַל הוּא יִשְׁנֵן וְהוּי מִיַּדִּי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד וְכוּ' וְשׁוּב הִבִּיא מַה שְׁנִסְתַּפֵּק בְּמִשְׁנֵה לְמַלְךְ בְּפָרֵק ט' מֵהַלְכוֹת גְּיֻרוּשֵׁין דִּין ו' (בד"ה ולפ"ז) בְּאִשָּׁה שֶׁהִיא סָפֵק מְקַדְּשֵׁת שְׁקַבְלָה קִידּוּשֵׁין סָפֵק קָרוֹב לָהּ וְכוּ' וְעֲשֵׂה שְׁלִיחַת לְקַדְּשָׁהּ לֹא אַחַר שְׁתַּתְּגַרְשׁ אִי מִהַנֵּי הַשְּׁלִיחוֹת וְהָאֲרִיךְ לְפַלְפֵל בְּזֵה עִ"ש (בד"ה אף מְצִאֲתִי): פְּלֵל פֵּט) כָּל מִיַּדִּי דְאִיהוּ לֵא מְצִי עֶבֶיד לֵא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַת אִם מֵאֵי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד הוּא מְחַמַּת אֲרִיָּא דְאִסּוּרָא דְרַבִּיעַ עֲלֶיהָ אֲבָל עֲצָם הַדְּבָר יְכוּל הוּא לַעֲשׂוֹתוֹ אִי חָשִׁיב לֵא מְצִי עֶבֶיד וְלֵא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַת עֵינֵן לַעֲיִל בָּאוֹת פ"ו (בד"ה וְהִנֵּה אֲמַת) שְׁפַתְבְּתִי דְאֵף שְׁנַמְצָא בְּאִיזָה פּוֹסְקִים בְּכֻלָּא דְכָל שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִיזָה בִּיזָה מְעַפְכַּת בּוּ שְׁפַתְבוּ דְאִם מַה שְׁאִינוּ רְאוּי לְבִיזָה הוּא מְחַמַּת אִסּוּר לֵא חָשִׁיב אִינוּ רְאוּי לְבִיזָה מְכָל מְקוֹם לְגַבִּי כְּלָלָא דְמִיַּדִּי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד לֵא מְשׁוּי שְׁלִיחַת אֵף אִי מֵאֵי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד הוּא מְחַמַּת אִסּוּרָא חָשִׁיב לֵא מְצִי עֶבֶיד וְלֵא מְשׁוּי שְׁלִיחַת וְכַדְמוּכַח מְסַנְגִּיא דְקִידּוּשֵׁין דָּף כ"ג ע"ב וּמִזָּה תַּמְהֵתִי עַל מַה שְׁפַתְבּוּ הַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב עִ"ש וּבִינּוֹתֵי בְּסַפְרֵים וְרֵאִיתִי לְהֶרֶב מְקַנְה אַבְרָהָם בְּמַעֲרָכָה זֹו אוֹת קט"ן שְׁפַתְבּוּ שִׁישׁ מְקַשִּׁים אֲמַאי דְאֲמַרִי בְּקִידּוּשֵׁין ד' מ"ב הָאוּמֵר לְחַבְרוּ צָא וְהָרוּג אֵת הַנֶּפֶשׁ שׁוֹלְחוֹ פְטוּר דְאִין שְׁלִיחַת לְדָבָר עֲבִירָה דְדָבְרֵי הָרֵב וְדָבְרֵי הַתְּלִמִּיד דְדָבְרֵי מִי שׁוּמְעִין וְלָמָּה לִי מַהֲאֵי טַעְמָא תִּיפּוּק לִיָּה דְאִיהוּ לֵא מְצִי עֶבֶיד דְלֵא מְצִי לְמִיקְטִלְיָהּ וְלֵא חַל הַשְּׁלִיחוֹת כְּלָל וְהִנֵּה לִיָּה כְּהוֹרְגוּ מְעַצְמוּ בְּלִתֵּי שְׁלִיחוֹת וְכַתֵּב לִיָּשֵׁב עַל פִּי מַה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' דְכִשְׁהַשְּׁלִיחַת שׁוֹגֵג לֵא אֲמַרִינוּ אִין שְׁלִיחַת לְדָבָר עֲבִירָה וְלָכֵן אִיֶּצְטְרִיךְ טַעְמָא דְדָבְרֵי הָרֵב וְכוּ' דְאִי מְטַעֵם כָּל מִיַּדִּי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד לֵא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַת הֵיִינוּ אוּמְרִים דְאֵף אִם הַשְּׁלִיחַת שׁוֹגֵג וְלֵא יָדַע דְאִיֶּפֶא אִסּוּרָא לֵא מִיָּחִיִּיב שׁוֹלְחוֹ כִּיּוֹן דְמַעוֹלָם לֵא נִכְנַס לְהִיּוֹת שְׁלוּחוֹ בְּזֵה לְהִכִּי אֲמַרִינוּ טַעְמָא דְדָבְרֵי הָרֵב וְכוּ' דְאִי הַשׁוֹלְחַן הוּי שׁוֹגֵג דְלִיֶּפֶא לְמִימֵר דְדָבְרֵי הָרֵב וְכוּ' יֵשׁ שְׁלִיחַת לְדָבָר עֲבִירָה עכ"ל הִנֵּה מִתְבָּאֵר דָּגַם מֵאֵי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד מְחַמַּת אִסּוּרָא חָשִׁיב לֵא מְצִי עֶבֶיד וְלֵא מְשׁוּי שְׁלִיחַת: וְעַל מַה שְׁיִיָּשֵׁב לְקוֹשְׁיַת הַיֵּשׁ מְקַשִּׁים יֵשׁ לְפַקְפֵּק לַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי דְנִרְאָה שְׁכַפְּנוֹתוֹ לּוֹמֵר דְלוּלֵא טַעְמָא דְדָבְרֵי הָרֵב וְכוּ' הֵיִינוּ אוּמְרִים דְמַשׁוּם דְכָל מִיַּדִּי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד וְכוּ' אֵף אִם הַשְּׁלִיחַת שׁוֹגֵג לֵא חָשִׁיב שְׁלוּחוֹ וְקַמְשַׁמַּע לָן טַעְמָא דְדָבְרֵי הָרֵב וְכוּ' דְהִיכָא שְׁשְׁלִיחַת שׁוֹגֵג יֵשׁ שְׁלִיחַת וְגַם מַשׁוּם כָּל מִיַּדִּי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד לֵא מְשׁוּי שְׁלִיחַת לִיֶּפֶא בְּכִי הֵאֵי גְּוֹנוּנָא שְׁשְׁלִיחַת שׁוֹגֵג (שְׂאֵם אִין כֵּן כְּפֻנְתוֹ אֲלֵא דְלִגְבֵי כְּלָלָא דְמִיַּדִּי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד לֵא שְׂאֵנִי לָן בֵּין אִם הַשְּׁלִיחַת מְזִיד אוּ שׁוֹגֵג הִיכִי נִימָא דְכִשְׁהַשְּׁלִיחַת שׁוֹגֵג מִיָּחִיִּיב שׁוֹלְחוֹ מַשׁוּם דְלֵא שִׁיָּךְ דְדָבְרֵי הָרֵב וְכוּ' הָרֵי סוּף סוּף אִין זֵה מִיָּקֵרִי שְׁלוּחוֹ מַשׁוּם דְמִיַּדִּי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד לֵא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַת אֲלֵא וְדֵאֵי שְׁכַפְּנוֹתוֹ לּוֹמֵר דְכִיּוֹן שְׁשְׁשְׁלִיחַת שׁוֹגֵג לֵא אֲמַרִינוּ בִּיָּה דְהִיכָא דְלֵא מְצִי עֶבֶיד אִיהוּ לֵא מְשׁוּי שְׁלִיחַת) וְלִי הַהֲדִיּוּט אִין נִרְאָה כֵּן דְנוֹדֵאֵי אִם נְאֻמֵר דְדִין זֵה נְאֻמֵר בְּמִיַּדִּי דְלֵא מְצִי עֶבֶיד מְחַמַּת אִסּוּר אִין חִילּוּק בֵּין אִם הַשְּׁלִיחַת מְזִיד אוּ שׁוֹגֵג דְהַכְּפֻנְהָ בְּזֵה לּוֹמֵר דְלֵא חַל הַשְּׁלִיחוֹת כְּלָל וּמַה יּוֹשִׁיעֵנוּ מַה שְׁשְׁשְׁלִיחַת שׁוֹגֵג הָרֵי אִין כְּאֵן מְשַׁלַּח כְּלָל: וְעִיקָר קוֹשְׁיַת הַיֵּשׁ מְקַשִּׁים רְאִיתִי שְׁעַמַד בְּזֵה הָרֵב מְשַׁאֲת מְשָׁה וְהִבִּיא דְבָרֵיו הָרֵב נְחַמַד לְמַרְאָה בַּח"ב ד' קכ"א ע"א וְהִבִּיא שְׁהָרֵב קוּל אֲלֵיהוּ בְּחֻלְק אַהֲע"ז סִימָן ט"ז דָּף ס"ח ע"א כְּתֵב לִיָּשֵׁב קוֹשְׁיָא זֹו וְאֲלֵה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר בְּנַחְמַד לְמַרְאָה שְׁם רְאִיתִי לְהָרֵב קוּל אֲלֵיהוּ שְׁפַתְבּוּ לְחֻלְק עַל מַה שְׁחַקֵּר מֵר אָבִיו בְּשִׁנְיּוֹת בַּח"ד בְּמַאי דְאֲמַרִינוּ הָאוּמֵר לְחַבְרוּ צָא וְהָרוּג אֵת הַנֶּפֶשׁ שׁוֹלְחוֹ פְטוּר דְאִין שְׁלִיחַת לְדָבָר עֲבִירָה לְמָה

לי הַד טַעמָא תִּפּוּק לִי דְמִיּוּדִי דְלֹא מְצִי עֲבִיד לָא מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ וְאַפִּי אִי פְרִישׁ לְהִדְיָא דְמְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ לֹא הָוֵי שְׁלוּחוֹ (עֵינֵן לְעִיל בְּאוֹת פ"ח מַה שֶׁהִבְאֵתִי בְּזֶה וְאַתָּה תַחֲזֶה שְׁאִינוּ פְּשׁוּט לֹא מֵר דְּגַם אִי פְרִישׁ לֹא מְהֵנִי וּמִסְתַּמָּא לֹא נֶעְלַם דְּבַר זֶה מִהֶרֶב מִשְׁאַת מְשִׁיָּה וּמֵר בְּרִיָּה וְאִין הִסְפְּרִים מְצֻוִים אֲצֻלִי) וְנִיחָא לִיה לְמֵר בְּרִיָּה לֹא מְרַב הַפְּרָקִים בֵּינֵיהֶם דְּמֵאֵי דְקו"ל דְּמִיּוּדִי דְלֹא מְצִי עֲבִיד לֹא מִיְקָרִי שְׁלוּחוֹ הֵינְנוּ בְּמִלְתָּא דְלֹא מְצִי וְגַם אִם עֲשֵׂה פְּלֵא חֲשִׁיב וְאִינוּ עֲשׂוּי דּוּק וְתִשְׁפַּח בְּכָל הָעֲנִינֵינִים שְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ בְּלִשׁוֹן זֶה בְּהָא הוּא דְאַמְרִינֵן דְּכִינֵן דְּאִיהוּ גּוֹפִיָּה אִם הָיָה עוֹשֵׂהוּ אִין בְּמַעֲשָׂיו פְּלוּם וְלֹא חֲשִׁיב מַעֲשֵׂה לֹא עֲדִיף גְּבַרָא דְאַתִּי מִחֲמַתִּיהָ מִנִּיהָ דִּידְבָרָה וְאִם עֲשֵׂהוּ שְׁלִיחַ לֹא חֲשִׁיב שְׁלוּחוֹ אֲבָל מִלְתָּא דְּאִי עֲבִיד לִיה מְשַׁלַּח מַה שֶׁעֲשֵׂה עֲשׂוּי וְאַהֲנוּ מַעֲשָׂיו אֲלֵא דְמַצַּד הִדִּין אִינוּ רִשְׁאֵי לְעֲשׂוֹתוֹ בְּהָא וְדֵאֵי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ וְשְׁלוּחוֹ מִיְקָרִי שְׁפִיר וְאִם מִחֲלִקִּינֵן בֵּין אִי שְׁלִיחַ בֵּר חֲיֹבָא אִי לֹא אִי אִי בְּעֵי עֲבִיד דְּנִמְצָא אִם פֶּן בְּאוֹמֵר לְחַבְרוֹ לְהַרְוֹג אִו שְׁנַמְצָאֵת הַגְּנֵבָה בְּחֻצְרוֹ דְּהֵינְנוּ שְׁלוּחוֹ לִיכָא לְמִימֵר בְּהָא מִיּוּדִי דְלֹא מְצִי עֲבִיד דְּבִקּוּשְׁטָא מְצִי עֲבִיד וְאַהֲנוּ מַעֲשָׂיו אִם פֶּה יַעֲשֵׂה הַמְשַׁלַּח עֲצָמוֹ שְׁאִם הֵרַג הוּא עֲצָמוֹ אִו גְּנֵב חֲיִיב אֲלֵא שְׁאִינוּ רִשְׁאֵי דְהַתּוֹרָה אֲסַרְתּוּ לְפִיכְדֻ שְׁמֵאֵי הַזְּקֵן אֲמַר שׁוֹלְחִיו חֲיֹב דְּשְׁלוּחוֹ מִיְקָרִי שְׁפִיר בֵּינֵן דְּאִי עֲבִיד לִיה אִיהוּ נִיהוּ דְּחֲיִיב וּמִיְקָרִי מַעֲשֵׂה עַכ"ד וְנִרְאָה פְּנִינְתּוֹ בְּחִילּוּק זֶה דְּכָל דְּבַר שְׁאִם עֲשֵׂהוּ הַמְשַׁלַּח עֲצָמוֹ הֵינְנוּ יְכוּלִים לְבַטֵּל אֵת אֲשֶׁר עֲשֵׂה וְלוֹמֵר שְׁאִין בְּמַעֲשָׂיו פְּלוּם אִם קִיְדַשׁ אֲשֶׁת אִישׁ הֵינְנוּ אוֹמְרִים דְּאִין בְּמַעֲשָׂיו פְּלוּם וְכִשְׁעֲשֵׂה שְׁלִיחַ גַּם פֶּן לֹא חָלַהּ שְׁלִיחוֹת אֲבָל בְּדְבַר שְׁאִם עֲשֵׂהוּ הַמְשַׁלַּח לֹא הָיָה בְּיַדְנוּ לְבַטֵּל מַעֲשָׂיו לֹא מְצִי דְּאִין בְּמַעֲשָׂיו פְּלוּם כְּגוֹן הֵרַג אֵת הַנֶּפֶשׁ הָאִם נוּכַל לְבַטֵּל מַעֲשָׂיו וְלְהַחֲזִיר נִשְׁמָתוֹ בּוֹ הָרִי אִם פֶּן מַה שֶׁעֲשֵׂה עֲשׂוּי וְאִי אֲפֻשֶׁר לְבַטְלוֹ בְּזֶה אִם עֲשֵׂה שְׁלִיחַ אִין לְנוּ לֹא מְצִי אִיהוּ עֲבִיד לֹא חַל עָלָיו שְׁלִיחוֹתוֹ וְלָכֵן לֹא טַעמָא דְּאִין שְׁלִיחַ לְדְבַר עֲבִירָה הָיָה נִחְשָׁב שְׁפִיר שְׁלוּחוֹ וְלָכֵן צְרִיכִינֵן לְטַעמָא דְּאִין שְׁלִיחַ לְדְבַר עֲבִירָה: וּמַצָּאֵתִי שֶׁהֶרֶב אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת בְּחֻלְק אַהֲע"ז ס' ל"ה דָּף ד"ן ע"ד (בד"ה וְרֵאִיתִי) פְּתַב לְתַרְזֵן קוֹשְׁיַת הֶרֶב מֵר אֲבִיו בִּס' מִשְׁאַת מְשִׁיָּה הַנֶּ"ל בְּלִשׁוֹן זֶה וּבְהוֹרֵמְנוֹתֶיהָ דְּמֵר נִלְע"ד דְּכִי אֲמַרִינֵן כָּל מִיּוּדִי דְּאִיהוּ לֹא מְצִי עֲבִיד לֹא מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ הֵינְנוּ דְּוָקָא בְּמִיּוּדִי דְּאִי אִיהוּ גּוֹפִיָּה עֲבִיד לֹא אַהֲנוּ מַעֲשָׂיו כְּגוֹן לְקִדְשׁ אִשָּׁה בְּעוֹדָה אֲשֶׁת אִישׁ דְּאִם קִדְשָׁה הוּא בְּעֲצָמוֹ אִינְהָ מְקוֹדֶשֶׁת וּמִשׁוּם הַכִּי כִּי אֲמַר לִיה לְשְׁלִיחַ קִדְשׁ לִי אֵת פ' כְּשִׁתְּתַגְרֵשׁ לֹא אַהֲנוּ מַעֲשֵׂי הַשְׁלִיחַ אִף שְׁקִדְשָׁה לֹא אַחַר שְׁלִיחוֹתֶיהָ בֵּינֵן דְּבִשְׁעַת מִיּוּדִי הַשְׁלִיחוֹת לֹא הָיָה יְכוּל הַמְשַׁלַּח לְקִדְשָׁה וְכֵן כְּשִׁאִינוּ רִאִוִי הַמְשַׁלַּח וְאִין לֹא כַּח מַצַּד עֲצָמוֹ מִחֲמַת חוֹלְשָׁה לְעֲשׂוֹת זֹאת הַפְּעוּלָה אִינוּ יְכוּל לְעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ כִּהֵיָא דְרִישׁ פְּרָק הַגּוֹזֵל ד' ק"ט בְּכֵהֵן זְקֵן אִו חוֹלָה אֲשֶׁר מִחֲמַת תַּשׁוּת פָּחוּ לְהַקְרִיב לֹא מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ דְּשְׁלוּחוֹ פְּמוֹתוֹ בְּעֵי וְלִיכָא אֲבָל בְּאוֹמֵר צֹא וְהָרוּג אֵת הַנֶּפֶשׁ אִינוּ נִכְנָס בְּסוּג לֹא מְצִי עֲבִיד הַשְׁתָּא דְּהָא אִי בְּעֵי מְצִי עֲבִיד וְאִם הוֹרְגוֹ הוּא בְּעֲצָמוֹ אַהֲנוּ מַעֲשָׂיו אִינוּ נִכְנָס בְּסוּג לֹא מְצִי עֲבִיד וּבְרוּר עַכ"ל וּמְפֹרָשׁ כְּמוֹ שְׁכַתְּבָתִי בְּכּוֹנֵת דְּבַרִי הֶרֶב קוּל אֲלִיָּהוּ הַנֶּ"ל וְעֵינֵן לְהֶרֶב שְׁעָרֵי חַיִּים אֲרִיָּה בַד' כ"א ע"ג שֶׁהִבֵּיא קוֹשְׁיַת הֶרֶב מִשְׁאַת מְשִׁיָּה וְכַתֵּב שְׁתִּירְזֵן לְזֶה עַל פִּי מַה שְׁכַתֵּב דְּאִם אוֹמֵר לְנִכְרֵי צֹא וְהָרוּג אֵת הַנֶּפֶשׁ לֹא אֲמַרִינֵן אִין שְׁלִיחַ לְדְבַר עֲבִירָה וּמִשׁוּם הַכִּי הוֹצְרָכוּ לְטַעַם דְּאִין שְׁלִיחַ לְדְבַר עֲבִירָה דְּאִי מִשׁוּם כָּל דְּלֹא מְצִי עֲבִיד לֹא מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ הֵינְנוּ אוֹמְרִים דְּאִף בְּאוֹמֵר לְנִכְרֵי פְטוּר לְהַכִּי אֲמֹר רַבְּנֵן בְּטַעמָא דְּאִין שְׁלִיחַ לְדְבַר עֲבִירָה לֹא מְצִי עֲבִירָה לְנִכְרֵי חֲיִיב וְהֶרֶב לְהַשִּׁיב עַל זֶה וְכַתֵּב דְּלִפִּי מַה שְׁכַתֵּב הֶרֶב מִחֲנֵה אֲפְרִים

בהלכות שלוחין סי' ט' דבמידאי דאי עביד מהני לא אמרינו כל דלא מצי עביד לא משוי שליח נחה תמיהת הרב משאת משה ועיין לעיל פאות פ"ו מה שפתיבתי בכלליה דרב מחנה אפרים ונכון בעיני מה שתגרץ הרב אמרות טהורות הנז"ל: ונדאמאן עלה אי מדי דלא מצי עביד מחמת איסור אי מצי משוי שליח ראיתי להרב מקנה אברהם ד' כ"ג ע"ג (בד"ה ולענין) שכתב בשם הרב משאת משה בח"ב חלק יו"ד סי' י"א ד' ח"י ע"ג שפדבר שאינו אלא ממדת חסידות או חומרא לא נאמרה מדה זו שלא נאמרה אלא בדבר שמון הדין לא מצי עביד פן דעת הרבנים מוהריק"ו שרש כ"א ומוהרא"י בכתבים ומורם בח"מ סי' ז' אבל מוהר"ם מינץ סי' ח"י חולק בדבר ושוב כתב שהרב משנה למלה בפירק א' מהלכות ביאת מקדש דין ו' כתב דלא אמרינו כל מדי דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח אלא באיסורי תורה אבל באיסורי דרבנן מצי משוי שליח ושהרב חקרי לב בחלק א"ח סי' מ' החזיק בסברא זו דבדרבנן לא נאמרה מדה זו, וישגם בספק איסור תורה אפשר דמצי משוי שליח ושמטעם זה יכול לעשות שליח קודם ערב פסח לבדוק חמצו בליל ארבעה עשר ולא אמרינו מדי דלא מצי עביד השתא לא מצי משוי שליח פינו דבדיקה דרבנן אלו תורף הדברים שבמקנה אברהם ולמדנו מדברי כל הרבנים הללו דבמידאי דלא מצי עביד מחמת איסור תורה פשיטא להו דלא מצי משוי שליח ובס' ישרי לב בחלק ח"מ במערכת השני"ן אות כ"ט כתב כל מדי דאיהו לא מצי עביד מחמת איסור לא מצי משוי שליח קול אליהו ח"א חאהע"ז סימן ט"ז שני אליהו בארעא דישראל מחנה אפרים הלכות שלוחין סי' ט' חקרי לב אהע"ז סי' כ"ד ובא"ח סי' מ' לענין איסור דדבריהם נשמת חיים עשין מ"ח וזולת הס' מח"א אין גם אחד מצוי אצלי לראות דב"ק ונהמון מסניגון דברי הרב ישרי לב הוא שפולם שנים דבמידאי דלא מצי עביד מחמת איסור לא מצי משוי שליח: וסברת הרב משנה למלה דבמידאי דלא מצי עביד מחמת איסור דרבנן מצי משוי שליח כנז"ל קיימוה רבנן בתראי עיין להרב פתחי תשובה באהע"ז סי' א' ס"ק ט"ז ולהרב שם אריה בחלק אהע"ז סי' ב' דף ה' ע"ד מלואת אבן (על ש"ע אה"ע) סי' א' דף ב' ע"ג ראשית בפורים בח"ב סי' ח' דף ע' ובשו"ת אור לי דף ב' ע"ג שוב מצאתי שהרב מראה הגדול בח"א בדרוש רביעי לס"ת ד' חנ"ק ע"ג כתב להכריח דנשים פטורות מפתית ס"ת משום דאי אפשר לאשה לכתוב ס"ת לא על ידה משום שנאמר וקשרתם וכתבתם וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה ולא על ידי שליח משום דכל דלא מצי עביד לא משוי שליח ואין לומר דהא דכל שאינו בקשירה וכו' הוא מדרבנן ובמידאי דרבנן אף דלא מצי עביד מצי משוי שליח כמו שכתב במשנה למלה וכו' חדא שזה שנוי במחלוקת דהרב משאת משה סובר דגם אי מאי דלא מצי עביד הוא משום איסור דרבנן לא מצי משוי שליח והסכים פן הרב קול אליהו ועוד דדרשה דכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה היא מדאורייתא וכו' עי"ש אבן נודע שדעת המ"מ וקו"א (שציינן בישרי לב) היא דגם בדרבנן לא מצי משוי שליח ובס' אברהם אנפור לגדול בדורנו יצ"ו דף כ"ו ע"ג אות ח"ן ציינן חק"ל א"ח סי' מ' הנ"ל ושלפתי רננות ד' כ"ה ובס' דרש אברהם ובית היין דרוש ג' לס"ת פנראה שגם הם המדברים בכלל זה אם נאמר במידאי דלא מצי עביד משום איסור דרבנן ובספרו ויען אברהם בחלק יו"ד ד' כ"ט ע"ג על מה שנסתפק שם פאות כ"א באיש ואשה בני חוצה לארץ שהלכו לארץ ישראל להשתטח על קברי הצדיקים וילדה בדרך והמליטה זכר ועד שנכנסו לארץ כבר עבר יום שמיני אם מותר

הָאֵב לומר לְבֵן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמוֹל אֵת בְּנוֹ בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי דְלִדְיָהּ הוּא חוֹל אוֹ דִּילְמָא
פִּינּוּן דְהָאֵב עֲצָמוֹ לֹא מְצִי עֶבֶד מִלְּהָ שְׁלֵא בְזַמְנָהּ בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי לֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ
הִבִּיא עַל זֶה מָה שְׁפָתַב הָרַב מְשֻׁנָּה לְמַלְךָ דְבְדַרְבְּנֵי לֹא אֶמְרִינּוּ מִיַּדִּי דְלֹא מְצִי עֶבֶד לֹא
מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְכַתְּבַ דְבְשִׁפְתֵי רַגְנוֹת דְרוּשׁ ג' לְנִישְׁוֹאִין נְשָׂא וְנָתַן עַל דְבַרִּי הָרַב מְשֻׁנָּה לְמַלְךָ
בְּחִלּוּקָא זֶה וְצִיָּין לְעִיָּין בִּס' בֵּית אֲבָרְהָם אֲשִׁפְנֵי לִימוּד ד' תְּאִיר נְרִי ד' כ"ד ע"ב גְּנֻזֵי
חַיִּים מְעַרְכַת הַפ"ף אוֹת ל"ב (וּמָה שְׁצִיָּין קַרְנֵת אַרְבַּע ד' קכ"ו ע"א וְאֶהְלִי יְהוּדָה הַפְּהוּ
ד' קכ"ט ע"ג עִיָּנְתִי שֵׁם וְאִינָם מְדַבְּרִים בְּכָלֵל זֶה פִּי אִם בְּעִיקַר הַדִּין דְמִיַּדִּי דְלֹא מְצִי
עֶבֶד וְכו'): עֵתָה הַשְּׁגַתִּי ס' דְבַר אֲלִיָּהּ (לְהַגְאֲבֵד"ק טַארְלֵא) וְרֵאִיתִי בִּסִּי' ח' שְׁעָמַד גַּם
הוּא בְּחִקִּירַת הָרַב מְשֻׁנָּה הַנ"ל לְמָה לִי טַעְמָא דְאִין שְׁלִיחַ לְדַבְּרַ עֲבִירָה מְשׁוּם
דְדַבְּרִי הָרַב וְדַבְּרִי הַתְּלִמִּיד וְכו' תִּפְּוֹק לִיָּה דְכָל מִיַּדִּי דְלֹא מְצִי עֶבֶד לֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ
וְכַתְּבַ דְאִין לומר דְלֹא אֶמְרִינּוּ הִכִּי אֵלֵא בְּמִיַּדִּי דְלֹא מְצִי עֶבֶד כָּלֵל אֲבָל בְּמִיַּדִּי דְמְצִי עֶבֶד
אֵלֵא דְאֵרִיָּה דְאִסְוֹרָא רַבִּיעַ עֲלִיָּהּ אִי עֶבֶד מְהֵנִי דְהָא בְּקִדְוִישֵׁין ד' כ"ג גְּבִי פְּהֵנִי שְׁלוּחֵי
דִּינּוּ אוֹ שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא אֶמְרִינּוּ מִי אִיפָא מִיַּדִּי דְאִנּוּ לֹא מְצִינּוּ לְמִיַּעֲבַד וְאִינְהוּ מְצִוּוּ עֲבָדִי
אֲלֵמָא דְגַם מְשׁוּם אֵרִיָּה דְאִסְוֹרָא מִיַּקְרִי לֹא מְצִי עֶבֶד וְהִבִּיא מָה שְׁנִסְתַּפַּק הָרַב מְחִנָּה
אֶפְרִים דְהִלְכוֹת שְׁלוּחִין ס' ט' בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְקַדֵּשׁ אֵת לֵאָה וְקַדְשָׁהּ עַל יְדֵי שְׁלִיחַ אִם
מְקוֹדֶשֶׁת אוֹ נִימָא כָּל דְלֹא מְצִי עֶבֶד וְשִׁמְסִקְנָתוֹ דְתַלְמִיָּא בְּהִנְהוּ דְאִי בְּעִי עֶבֶד אִי בְּעִי לֹא
עֶבֶד אוֹ בְּשִׁלִּיחַ בַּר חַיִּיבָא וְכו' וְשִׁקִּיל וְטָרִי קֶצֶת וְכַתְּבַ לִיַּישֵׁב חִקִּירָה הַנ"ל דְנִדְאִי מִיַּדִּי
דְמְצִי עֶבֶד וְרַק אֵרִיָּה דְאִסְוֹרָא הוּא דְרַבִּיעַ עֲלִיָּהּ לֹא אֶמְרִינּוּ בְּהָ דְלֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְהִיא
דְקִדְוִישֵׁין יֵשׁ לומר דְבְקַרְבָּן שְׁאֵנִי דְשִׁפִּיר לֹא מְצִינּוּ כָּלֵל דְאֶרֶף אִם יִרְצָה לְעַבְדוֹ וְלְהַקְרִיב
אִינוּ קַרְבָּן כָּלֵל וְהוּא פְּסוּל מְשׁוּם זְרוּת לְכֹן הֵוִי לֹא מְצִינּוּ עֲבָדִינּוּ דְלֹא אֶהְנוּ מְעַשְׂוֹי אֲבָל
הָאוּמֵר לְחַבְרֵוֹ גְּנוּב לִי מְצִי עֶבֶד קַרְיָנּוּ בִּיָּה רַק אֵרִיָּה דְאִסְוֹרָא הוּא דְרַבִּיעַ עֲלִיָּהּ אֵלוֹ
תּוֹרָף דב"ק וּמְשִׁמְעוֹת הַדְּבָרִים הוּא שְׁפִנְתּוֹ לומר דְבְּמִיַּדִּי דְמָאִי דְלֹא מְצִי עֶבֶד הוּא
מְשׁוּם אֵרִיָּה דְאִסְוֹרָא אֲבָל גּוֹף הַדְּבָר יָכוֹל הוּא לְעַשׂוֹתוֹ לֹא אֶמְרִינּוּ בִּיָּה דְלֹא מְצִי מְשׁוּי
שְׁלִיחַ וְכַדְסִלִּיק אֲדַעְתִּיָּה מְעִיקְרָא לְחַלֵּק בְּהִכִּי וּמִתּוֹךְ מָה שְׁרַשְׁמַתִּי לְמַעֲלָה עִיָּנִיָּה הִרְאוֹת
דְשִׁלְמִים וְכֹן רַבִּים פְּלִיגֵי עֲלִיָּהּ דְמֵר וְאֶפְּלִוּ בְּאִסְוֹר דְרַבְּנֵי יֵשׁ סוֹבְרִים דְמִיַּקְרִי לֹא מְצִי
עֶבֶד וְלֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ אֲבָל יִתְּכֹן לְהַעֲמִים בְּדַבְּרֵוֹ שְׁפִנְתּוֹ לִיַּישֵׁב כְּמוֹ שְׁפָתַב הָרַב
אֶמְרוֹת טְהוֹרוֹת הַנּוֹ"ל (בד"ה וּמְצִאֲתִי) וּק"ל: (כָּלֵל צ) כָּל מִיַּדִּי דְלֹא מְצִי עֶבֶד וְכו' אִי
מָאִי דְלֹא מְצִי עֶבֶד הוּא מְחַמַת סְפַק אִי אֶמְרִינּוּ דְלֹא מְשׁוּי שְׁלִיחַ כְּגוֹן־אֲשֶׁה שְׁהִיא סְפַק
מְקוֹדֶשֶׁת (שְׁזַרְק לָהּ קִדְוִישֵׁין סְפַק קְרוֹב לָהּ סְפַק קְרוֹב לוֹ) שְׁצָרִיכָה גַט מְסַפַּק וּבָא רְאוּבֵן
וְעַשָׂה שְׁלִיחַ אֵת שְׁמַעוֹן לְקַדֵּשׁ לוֹ אֲשֶׁה זֹ אַחַר שְׁתַּתְּגַרֵּשׁ מְהִרְאִשׁוֹן נְסַתְּפַק הָרַב מְשֻׁנָּה
לְמַלְךָ בְּפֶרֶק תְּשִׁיעֵי מְהִלְכוֹת אֲשֻׁנַת דִּין ו' (בד"ה וּלְפִי"ז) מִי אֶמְרִינּוּ פִּינּוּ דָאִם קְדֻשָּׁה
הוּא עֲצָמוֹ הֵוִי תוֹפְסִים בְּהָ קִדְוִישֵׁין מְסַפַּק חֲשִׁיב מְצִי עֶבֶד וּמְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ אוֹ דִּילְמָא
פִּינּוּ דְלֹא מְצִי לְקַדְשָׁה קִדְוִישֵׁין גְּמוּרִים חֲשִׁיב לֹא מְצִי עֶבֶד וְלֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְכַתְּבַ
(בד"ה וְדַע) דְתַלִּי בְּפִלּוּגְתָא דְרַש"י וְתוֹס' בְּפֶרֶק י"א דִּיבְמוֹת גְּבִי מָאִי דְתַנּוּן פְּהִנְתַּ
שְׁנַתְּעַרְב וְלָדָה בּוֹלַד שְׁפַחְתָּהּ וְכו' עִי"ש וְהָרַב אֲבָנִי מִלּוּאִים בִּסִּי' ל"ה ס"ק י"ד כְּתַב עַל
דְבַרִּי דְאִינוּ עֲנִין לְמַחְלוּקַת רַש"י וְתוֹס' כָּלֵל וְשָׂאִין סְבָרָא לומר דְמְשׁוּם דָאִם קְדֻשָּׁה הוּא
תוֹפְסִין בְּהָ קִדְוִישֵׁין מְסַפַּק שְׁיָהָא חֲשׁוּב מְצִי עֶבֶד וְיִהְיוּ קִדְוִישֵׁי הַשְּׁלִיחַ קִדְוִישֵׁי וְדָאִי וְכו'
עִי"ש דב"ק גַּם בְּשׁוֹ"ת אֲכֹן הִרְאֵשָׁה לִידִידִי הַגָּאוֹן אֲלִיָּהּ קְלֵאָצְקִי אַבְד"ק בְּרַעְזִי יצ"ו

בסי' ז"ך בְּדָף מ"א ע"ב (בד"ה והמל"מ) פתב שְׁדַבְרֵי הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךָ בְּזֵה מְוֹקָשִׁים וכו' עי"ש: וְהִנֵּה בְּעִינְקָרָא דְהָאֵי דִּינָא דְמִיּוֹדֵי דְלָא מְצִי עֲבִיד לָא מְהֵנִי בִּיּה שְׁלִיחוֹת אַם הַדְּבָר תְּלוּי בְּהַמְשַׁלְחָא שְׁיֵהָא הוּא יְכוּל לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשֵׂה הַהוּא עַתָּה דְבִּזְנָה דְוֹקָא הוּא מַה שְׁיִכּוּל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחָא אוֹ אֵין הַדְּבָר תְּלוּי בְּהַמְשַׁלְחָא אֶלְא בְּהַשְׁלִיחַ הִנֵּה הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּדַרְשׁוֹתָיו בְּסִפְרָא דּוֹרֵשׁ לְצִיּוֹן דְּרוּשׁ י"ג (בְּדָף נ"א ע"ד בד"ה לְכֹן מַחֲמַת לַחֲזַי) הָאָרִיף בְּזֵה דָאף דְּרַבּוּתֵינוּ רִש"י וְהַתּוֹסְפוֹת מְפָרְשִׁים כֹּל הַסּוּגָא דְנִזִּיר דְּבַמְשַׁלְחָא בְּעִינֵינוּ שְׁיֵהָא מְצִי עֲבִיד הַשְׁתָּא וכו' יֵשׁ לְשִׁיטָה זֹה קִנְיָנוֹת רַבּוֹת וְלְכֹן פִּירֵשׁ דְּלִגְבֵי הַמְשַׁלְחָא לָא בְּעִינֵינוּ מְצִי לְמִיַּעֲבַד הַשְׁתָּא וְדִי שְׁיֵהָא בְּתוֹרַת אוֹתוֹ דְּבָר פְּדָאֲמַרִּינוּ בְּקִידוּשֵׁינוּ ד' כ"ג דְּעֵבֶד לָא מְצִי לְקַבֵּל גִּט וּמְשׁוּנֵי שְׁלִיחָא מְשׁוּם דְּשִׁינְךָ בְּתוֹרַת גִּטִּין וְסוּגָיִית הַש"ס דְּנִזִּיר קָאֵי עַל הַשְׁלִיחַ הֵיכָא דְמְצִי לְמִיַּעֲבַד הַשְׁתָּא וכו' אֵלוּ תוֹרָף דב"ק עי"ש בְּאַרְיִכוֹת: וְהַשְׁגָּתִי עַתָּה סִפְרָא בְּרַכְתָּא רֵאשׁ עַל מַסְכַּת נִזִּיר (שְׁנַדְפֵס מְקָרוֹב שְׁנִית) וְרֵאֲתִי שֵׁם בְּדָף כ' ע"ב מְדַפֵּי הַסִּפְרָא שְׁהִבִּיא תוֹרָף דְּבָרֵי הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּדְרוּשׁ הַנ"ל וְכַתֵּב עַל דְּבָרָיו דְּמַלְכֵד דְּזֵה נִגְדַּד הַסִּפְרָא לְתוֹלוֹת בְּהַשְׁלִיחַ וְהָא לָא בְּעִינֵינוּ בִּיּה רַק שְׁיֵהָא בְּתוֹרַת אוֹתוֹ דְּבָר פְּדָאֲתָא בְּקִידוּשֵׁינוּ ד' מ"א ע"ב אֶבֶל עַפּו"ם דְּאִיתֵיהָ בְּתוֹרָמָה דְּנִפְשֵׁיהָ וכו' עו"ק מְהָא דְּאִיתָא בְּבָבָא קַמָּא אַם הָיָה זְמַן אוֹ חוּלָה דְּלָא מְצִי לְמִיַּעֲבַד עֲבוּדָה לָא מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחָא הָא עַל כֹּל פְּנִימִים אִיהוּ בְּתוֹרַת אוֹתוֹ דְּבָר לַעֲבֹד לְכַשְׁיִבְרִיא דְּרוּב חוּלִים לְחַיִּים וְסַמְיָה בִּיָּדוֹן יוֹתֵר מְהָא דְּכַתֵּב הַפּנ"י בְּגִט הוֹאִיל אַם מֵת אָבִיָּה וְכֹן כִּהֵן טְמֵא אִינוּ יְכוּל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחָא הָא אִיהוּ בְּתוֹרַת אוֹתוֹ דְּבָר לְכַשְׁיִטְהָר יוֹתֵר מְמַה שְׁכַתֵּב בְּקִטְנָה פִּינוֹן דְּעַתִּידָה לְהַתְּגַדֵּל וכו' וְאִין לוֹמֵר מְשׁוּם דְּמַחְסוֹר מַעֲשֵׂה הַטְּבִילָה דְּהָא אִיהוּ סְבִירָא לֵיה מְחֻסָּר מַעֲשֵׂה כְּבִידוֹ דְּמִי כִּיעֵינֵינוּ שֵׁם אֶלְא וְדָאֵי דְּבַמְשַׁלְחָא תְּלוּי אִי אִיהוּ מְצִי לְמִיַּעֲבַד הַשְׁתָּא וּכְפִירוּשׁ רִש"י וְתוֹסְפוֹת עכ"ל: וְכַבֵּר נִשְׂאֵל עַל זֵה בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדּוּרָא תַּנְיִינָא בְּחֻלְק אֶבֶן הַעֲזָרָא ס"ט וְיִישָׁב הַסּוּגָא לְפִי פִירוּשׁוֹ וְז"ל (בְּסוּף ד"ה וּמַעֲתָה) וּמַה דְּקִשָּׁה לָהּ מַה שְׁבִיאָרְתִּי לְפָרֵשׁ מַה שְׁאָמְרוּ בְּנִזִּיר ד' י"ב כִּי מְשׁוּנֵי אִינְשׁ שְׁלִיחָא בְּמַה דְּמְצִי עֲבִיד הַשְׁתָּא הִינֵנוּ שְׁהַשְׁלִיחַ מְצִי עֲבִיד הַשְׁתָּא אֶבֶל הַמְשַׁלְחָא לָא בְּעִינֵינוּ מְצִי עֲבִיד רַק שְׁיֵהָא בְּתוֹרַת אוֹתוֹ דְּבָר וְהַקְשִׁית מְהָא דְּבָבָא קַמָּא הָאֵי זְמַן אוֹ חוּלָה הֵיכִי דְּמִי וכו' וְאִי דְּלָא מְצִי עֲבִיד עֲבוּדָה שְׁלִיחָא הֵיכִי מְשׁוּנֵי אֶהוּבֵי תְּלִמְיָדֵי סְבוּר אַתָּה שְׁהַפְּנֵנָה בְּזֵה מְשׁוּם דְּלָא מְצִי עֲבִיד לָא מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחָא וְלְדְבָרֵיהָ אִין כִּהֵן שְׁהוּא זְמַן אוֹ חוּלָה יְכוּל לְשַׁלּוֹחַ קְרַבְנוֹ וְדְבָר תִּקְוָה וְאִטוּ גִּרְע מִיִּשְׂרָאֵל שְׁמַבִּיא קְרַבְנוֹ לְכַהֵן וְכַהֲנִים שְׁלוּחֵי דְּרַחֲמָנָא נִינְהוּ בְּבִקְדוּשֵׁינוּ ד' כ"ג ע"ב וְאַמְנָם הַפּוֹנוּנָה שֵׁם בְּבָבָא קַמָּא דְּכָל זְכוֹת הַקְּרַבְנוֹת הוּא לְאַנְשֵׁי מְשֻׁמֵר וְאַמְנָם לְכַהֵן זְכוֹתָהּ הַתּוֹרָה שְׁיִבִיא בְּכָל עַת וְיִקְרִיב קְרַבְנוֹתָיו אַף בְּמְשֻׁמֵר שְׁאִינוּ שְׁלוּ אֶבֶל שְׁיֵהָהּ הַבְּרִירָה בְּיַד כִּהֵן לְמַסְנֵר קְרַבְנוֹתָיו לְכַהֵן אַחַר שְׁאִינוּ מְאֹתוֹ מְשֻׁמֵר לָא מְצִינֵנוּ בְּתוֹרָה וְהָיָה מְהֻרָאֵי שְׁאִנְשֵׁי מְשֻׁמֵר הוּא יַעֲכָבוּ עָלָיו שְׁלֵא יִגְרַע זְכוּתָם וְיִתְּנוּ לְכַהֵן אַחַר אֶלְא שְׁאֵף עַל פִּי כֹן הַפְּהֵן הִיכְוֹלַת בְּיַדוֹ לְמַסְנֵר קְרַבְנוֹ לְכַהֵן אַחַר שְׁאִינוּ מְאֹתוֹ מְשֻׁמֵר שְׁהוּא אוֹמֵר לְאַנְשֵׁי מְשֻׁמֵר מַה הַפְּסֵד יֵשׁ לְכֶם הֲלֵא אִי בְּעִינָא מְקָרִיבָנָא אֲנָא וְאִין לְכֶם חֻלְק בּוֹ וּמַה הַפְּסֵד יֵשׁ לְכֶם בְּמַה שְׁאִנֵּי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחָא בְּמַקוֹמֵי אֶבֶל כְּשֶׁהוּא זְמַן אוֹ חוּלָה וְאִינוּ יְכוּל לַעֲבֹד עֲבוּדָה בְּעַצְמוֹ מִמִּילָא זֹכִינֵן בּוֹ בְּנֵי הַמְשֻׁמֵר וְלָא מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחָא לְהַפְּקִיעַ זְכוּתָם וְהָרִי זֵה דוּמָה לְמַה שְׁכַתֵּב הָרֵא"ש בְּגִטִּין ד' י"א ע"ב גְּבִי תוֹפֵס לְבַעַל חוּב בְּמַקוֹם שְׁחָב לְאַחֲרִים דְּאַפִּילוּ שְׁוִיָּה שְׁלִיחָא לָא מְהֵנִי דְּלָא מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחָא לְחוּב לְאַחֲרִים הָרִי לָהּ שְׁכַבֵּר יִישָׁב בְּעַצְמוֹ

הסוגיא דאם ה'יה זמן או חולה והגאון ברפת ראש לא ראה דב"ק בזה אף שלפי הנראה נדפס הנודע ביהודה תננינא יותר משלשים שנה קודם שנדפס ס' ברפת ראש ראשונה ואינו מן התימה אם לא ראה דבריו בזה: אמנם בשו"ת אבן הראשה הנ"ל בס"י ז"ך (ד' מ"א ע"ב) הביא דברי הנודע ביהודה הנ"ל וכתב שדבריו קשים במה שהביא מהרא"ש גבי תופס לבעל חוב וכו' דשאני התם שתופס השליח בעד המשלח אבל הכא תופס בעד עצמו דהא השליח הוא שעובד ולדעת השפתי פהן בס"י ק"ה יכול שליח בשכר לתפוס ויש שפיתבו הטעם פיון שיש לו שכר על זה מיגו דזכי לנפשיה זכי לאחרוני והכא הוא תופס לנפשיה ואין לומר דכיון שאין המשלח זוכה בו לא מצי זכי בעד השליח פיון שחב לאחרים דזה אינו דהא לא מצינו אלא דלא מצי זכי ליה כשחב לאחרים כשאין השליח זוכה בו גם דאם פן אם יתן לו שכר בעד זה שהוא מרשה אותו לעבוד תו יוכל לחוב לאחרים לפי שזוכה גם פן לנפשיה ועל מה שכתב הנודע ביהודה דמי גרע מישראל וכו' השיב דשאני התם דכהנים הם שלוחי דרחמנא מה שאין פן הפהן שאינו באותו משמר שלא זכתה לו התורה ובא רק בכח ותורת שליחות משום הכי כל דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח דבזה לא מהני מאי דהוי בתורת קרבנות פיון, שהפכה שבמשמר אחר אינו שד"ר ובא רק בכח השליחות וכל היכא שכל פחו אינו אלא מצד השליחות לחוד שצריך שיהיה המשלח מצי עביד וכן מוכח מדברי התוספות ביבמות ד' צ"ט ד"ה ואין מוציאין במה שפיתבו דשאני הכא אם יבוא אליהו ויאמר שהוא פהן וכו' והיינו דכיון דהוי ספק ואפשר דקמיה שמאי גלי דמצי עביד, ומצי משוי שליח משום הכי אין מוציאין שלהם מידיהם מספק ולדעת הנודע ביהודה דלא מצי משוי שליח להפקיע זכותם אלא במקום שיכול להקריב בעצמו ומשום מה הפסד יש לכם וכו' יקשה הא הכא יש להם הפסד פיון שלא יוכלו להקריב בעצמן ומה בכך דקמי שמאי גלי שראוי לעבוד הא פיון דהשתא אינו ראוי לעבוד הוא מפסיד לכהני המשמר ומכח דהוי מטעם שליחות וכפשטות הלשון: ושם (באבן הראשה) ראיתי בס"י כ"ו בתשובת הגאון אבי הרב המחבר יצ"ו שכתב דסופר שפותר בשכר יש לו דין פועל ושכיר דמהני אף בדבר עבירה ואף בתופס לבעל חוב כשחב לאחרים וגם כששכרו ללקט מציאות בבית הקברות והשוכר פהן מסתברא דמציאתו להשוכר ולכן אף גידם יכול לשכור סופר דבשכיר לא אמרינן כל דלא מצי עביד לא מצי לשכור פועל וכי האי גונא פתב בשו"ת טו"א סי' ל"ה בגט בעל פרוחה על ידי שכיר דלא שייך מה שכתב הנודע ביהודה על פי הסוגיא דבבא מציעא ומר בריה הרב המחבר יצ"ו בס"י ז"ך פתב דלכאורה יש להביא ראיה לזה ושוב דחאה ומפל מקום נראה שנוטה דעתו לסברת מר אביו דבפועל ושכיר לא אמרינן כל דלא מצי עביד וכו' עי"ש: ומידי דלא מצי עביד השתא משום שהוא מחוסר זמן אי אמרינן דלא מצי עביד שליח עכשיו לכשיגיע הזמן הנה הגאון נודע ביהודה בדגול מרובה ליו"ד סי' ש"ה על דברי הרמ"א בסעיף יו"ד פתב דאף שיכול לפדות בנו על ידי שליח מפל מקום אינו יכול לעשותו שליח בתוך שלשים יום מידי דאיהו לא מצי עביד השתא הוא ולא מצי משוי שליח וגאון עזבו מר קשישא יצ"ו בס' עין יצחק בחלק א"ח סי' כ"ח אות א' פתב להוכיח מסוגיא דגטין ד' כ"ט ע"ב בההוא גברא דשדר גיטא ואמר לשליח לא תתיב לה עד תלתין יומין ואמר רבא מסור מילך קמן דלבתר תלתין יומין משוינן שליח דכיון דלבתר תלתין יומין מצי מגרש שליח שניתן לגירושין הוא אלמא דאף דבגו תלתין יומין

לֹא מְצִי עֶבֶד שְׁלִיחוֹתוֹ אֶפְיָלוּ הֵכִי פִּינּוֹן דְּלִבְתֵּר תְּלַתִּין יוֹמִין מְצִי מְגֵרֵשׁ מִקְרֵי שְׁלִיחַ שְׁנֵיתָן לְגִירוּשֵׁין וְהוּא הֵדִין הֵכָא פִּינּוֹן דְּאֶחָר שְׁלֵשִׁים מְצִי עֶבֶד מִקְרֵי מְצִי עֶבֶד אַף בְּתוּף שְׁלֵשִׁים יוֹם מְשׁוּם דְּמַחְנֹסֵר זְמַן אֵינּוּ דוֹמָה לְמַחְנֹסֵר מַעֲשֵׂה כְּמוֹ שְׁפַתְבּ הַמְשֻׁנָּה לְמַלְךָ בְּרַבִּיעֵי מַהֲלָכוֹת אִישׁוֹת וְיֵשׁ לְדוֹן בְּזָה עַל פִּי דְבָרֵי הַמְשֻׁנָּה לְמַלְךָ בְּשֵׁשִׁי מַהֲלָכוֹת גִּירוּשֵׁין הוּבָא בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה רִישׁ סִי קמ"א וְיֵשׁ לְפַקְפֹּק דְּלֹא דְמִי לְהֵיבֵא דְגֻטִין דְּהֵתֵם הַמְשַׁלַּח אִי בְּעֵי לְמִיגְרָשָׁה אִיהוּ גּוֹפִיָה מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָא מְשׁוּם הֵכִי מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְכִינּוֹן דְּהַ שְׁלִיחַ מְצִי עֶבֶד שְׁלִיחוֹתֵיהּ בְּתֵר תְּלַתִּין יוֹמִין חֲשִׁיב הַשְּׁתָא שְׁלִיחַ שְׁנֵיתָן לְגִירוּשֵׁין מַה שְׂאִין כּוּד בְּפִדְיוֹן הֵבּוּ דְאִי בְּעֵי הָאֵב לְמִיפְרָקֵיהּ גּוֹ תְּלַתִּין יוֹמִין לֹא כֹל כְּמִינֵיהּ אִיפָא לְמִימֵר פִּינּוֹן דְּלֹא מְצִי אִיהוּ עֶבֶד לֹא מְצִי מְשׁוּי שְׁלִיחַ וְלִכְּנֵן אֵין לְנוּ לְדוֹן מְסוּגֵיָא דְגֻטִין הַנְּ"ל אֶלְא מְצַד אֶחָר דְּמַחְנֹסֵר זְמַן לֹא חֲשִׁיב לֹא מְצִי עֶבֶד דְּזִמְנֵן מְמִילָא קְאָתִי וְהוּא מְקַצוּעַ גְּדוּל לֹא עֵט הָאָסֶרָה פֶּה: וְדָבָר שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהֵיוֹת עֲלֵיו שְׁלִיחַ מְשׁוּם מִיָּדֵי דְּלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָא וְכוּ' יָכוֹל הַשְּׁלִיחַ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּתוֹרַת זְכִיָּה כֵּן פֶּתַח בְּדִגּוּל מְרַבְּבָה לִי"ד סִי ש"ה הַנְּז"ל (בד"ה וּמִיָּדֵי דְּלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָא) לְעִנְיָן מִי שְׁעֲשֵׂה שְׁלִיחַ בְּתוּף שְׁלֵשִׁים יוֹם לְפָדוֹת בְּנוּ דְאִי בּוּ דִין שְׁלִיחוֹת מְשׁוּם דְּלֹא מְצִי עֶבֶד הַשְּׁתָא מְכַל מְקוֹם בְּתוֹרַת זְכִיָּה יָכוֹל לְפָדוֹתוֹ וּבְשׁו"ת עֵין יִצְחָק הַנְּז"ל (בד"ה וּמִיָּדֵי וְכוּ') פֶּתַח שְׁפָסְפְרוּ בְּאֵר יִצְחָק א"ח סִי א' עֲנָף ג' פֶּתַח לְדוֹן עַל פִּי דְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּקִדּוּשֵׁין ד' כ"ג בד"ה מַהוּ שְׁעֲשֵׂה שְׁלִיחַ דְּאֵם עֲשֵׂהוּ שְׁלִיחַ בְּפִיו הֵוִי קְפִידָא וְלֹא מְצִי לְזָכוֹת עֲבוּרוֹ וְאֵם כֵּן כְּשֶׁעֲשֵׂאוּ שְׁלִיחַ לְפָדוֹת בְּנוּ אֵינוּ יָכוֹל לְזָכוֹתוֹ וְאִי לֹא הֵוִה מְהֵנִי שְׁלִיחוֹת (כְּשִׁיטַת הַדְּגוּל מְרַבְּבָה) אֵינוּ יָכוֹל לְפָדוֹתוֹ מִתּוֹרַת זְכִיָּה וְכֵן בְּמָה שְׁפַתְבוּ הַרְבָּנִים הַמְּגִיָּה בְּמִשְׁנֵה לְמַלְךָ בְּשֵׁשִׁי מַהֲלָכוֹת אִישׁוֹת וְנוֹדַע בִּיהוּדָה מְהִדוּרָא קָמָא סִי צ' גְּבִי נְשִׁטְטִית אֵם יָכוֹל לִיתָן גֻּט בְּיַד שְׁלִיחַ שְׁיִמְסוֹר לָהּ לְכַשְׁתַּשְׁתַּפֶּה דְּהֵוִי מִיָּדֵי דְּלֹא מְצִי עֶבֶד וְכוּ' דְּלֹא אֶמְרִינּוּ דִּיכּוֹל לְמַסּוֹר לָהּ הַגֻּט בְּתוֹרַת זְכִיָּה לֹא אֶחָר שְׁתַּשְׁתַּפֶּה שְׁפִינּוֹן שְׁעֲשֵׂהוּ שְׁלִיחַ לֹא מְצִי לְזָכוֹת וְעַם כָּל זֶה יֵשׁ לוֹמֵר שְׁנַכּוֹן לְהַתְּנוֹת בְּפִיו דְּאִי דְּלֹא שְׁיִיף בֵּיהּ דִּין שְׁלִיחוֹת מְכַל מְקוֹם מְגִלָּה דְּעֵתוֹ שְׁרוּצָה שְׁיִזְכֶּה לוֹ הַשְּׁלִיחַ עַל נְתִיבַת הַגֻּט אֶחָר שְׁתַּשְׁתַּפֶּה וְאִי הַמְשֻׁנָּה לְמַלְךָ יֵשׁ לוֹמֵר דְּמוּדָה דְּמִהֵנִי וְזוֹ עֲצָה נְכוּנָה דְּגַם זְכִינּוּ מְאָדֵם אֶמְרִינּוּ: פֶּלֶל צא) כֹּל הַמְּקַדֵּשׁ אֲדַעְתָּא דְּרַבְּנָן מְקַדֵּשׁ וְכוּ' הֵכִי אֶמְרִינּוּ בְּכַמָּה זְוֹכְתִי וְלְכַאוּרָה נְרָאָה מְצַד הַסְּבָרָא דְּדוֹקָא לְהַפְּקִיעַ הַקִּידוּשֵׁין מְהֵנִי הָא דְּכָל הַמְּקַדֵּשׁ וְכוּ' דְּדַעַת הַמְּקַדֵּשׁ תְּלִי בְּדַעַת רַבְּנָן אֵם יִרְצוּ יִבְטְלוּ וְיִפְקִיעוּ הַקִּידוּשֵׁין וְהָרִי רְצוּ בְּנִדּוֹן זֶה וְהַפְּקִיעוּ מִנֵּיהּ אֲבָל לוֹמֵר דְּמְשׁוּם כֹּל דְּמְקַדֵּשׁ וְכוּ' אֶלְמוּהוּ רַבְּנָן לְקִידוּשֵׁי הַמְּקַדֵּשׁ שְׂאִי אֵם מִן הַדִּין אֵינָם קִידוּשֵׁין עֲשׂוּ חז"ל שְׁיִהִיו קִידוּשֵׁין מְשׁוּם כַּה"מ וְכוּ' וְנִפְקָא מִינֵיהּ דְּאִי לְהַסּוּבְרִים דְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן לֹא מְשׁוּי לִיהּ קִנְיָן דְּאוּרִיָּתָא אֶפְיָלוּ הֵכִי לְעִנְיָן קִידוּשֵׁין מְהֵנִי כְּשֶׁל תּוֹרָה מְטַעַם הַנְּ"ל זוֹ לֹא שְׁמַעְנוּ וְהַגָּאוֹן מְשֻׁנָּה לְמַלְךָ בְּהִלָּכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק ה' גְּסַתְפֹּק בְּמוֹכֵר חֲפֵץ וְקַבֵּל הַמְּעוֹת וְקוֹדֵם שְׁמַשֵּׁף הַלּוֹקֵחַ קִידֵשׁ הַמוֹכֵר אֵם קִידוּשֵׁיוֹ קִידוּשֵׁין עִי"ש וּבְמֵאִי דְּשָׁקִיל וְטָרִי הֵרַב עֲפָרָא דְּאַרְעָא בְּמַעְרַכַת הַמַּ"ם אוֹת קט"ן ס"ה וְאֵמֵא לֹא נִימָא כֹּל הַמְּקַדֵּשׁ וְכוּ' וְכִינּוֹן דְּתַקּוּן מְשִׁיכָה הָרִי אֵם כֵּן הַחֲפֵץ בְּרִשׁוֹת מוֹכֵר וּמְקוֹדֵשׁ מְדְאוּרִיָּתָא אֶלְא וְדְאִי דְּלֵהָא לֹא מְהֵנִי הָא דְּכָל הַמְּקַדֵּשׁ וְכוּ' וְהַגָּאוֹן דְּבָרֵי אֶמֶת בְּקוּוֹטְרַס שְׁבִיעֵי סִי ג' דָּף צ"ו ע"ב (מְדְפוּס חֲדָשׁ בד"ה ועפ"י) הַקְּשָׁה לְהַסּוּבְרִים דְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן לֹא מְהֵנִי כְּשֶׁל תּוֹרָה מְדְקִיָּמָא לּוֹ דְּאַרְבַּע אַמּוֹת מְהֵנִי לְקַבֵּל הַגֻּט אִי דְּקִנְיָן אַרְבַּע אַמּוֹת מְדְרַבְּנָן עִי"ש מַה שְׁתִּיגְרַץ וְלֹא תִּיגְרַץ מְשׁוּם דְּכָל

המקדש וכו' משום דבההיא דארבע אמות אמרינן וכו' ובקידושין וכו' לא שניף לומר כל המקדש וכו' וק"ל וכן נראה ממה שהכריח הרמב"ן דמכירת שטרות דאורייתא מדתנן המקדש בשטר חוב דאחרים מקודשת ומשמע מדאורייתא עי"ש ונהיאו דבריו הגאונים מחנה אפרים הלכות קנן משיכה סי' ב' ואבני מילואים סי' כ"ח ס"ק ל"ג וקהלת יעקב בתוספת דרבנן אות ט"ן (ד"ה באופן) ומטה אהרן ד' פ"ז ע"א ומה הכרח הוא זה אימור דמכירת שטרות דרבנן ואפילו הכי מקודשת מדאורייתא משום כל המקדש וכו' אלא ודאי דלא אמרינן הכי להחזיק הקידושין שיהיו חשובים מדאורייתא וכנז"ל: אף ראיתי להגאון שער המלך בפרק שמיני דין י"ד מהלכות לולב (בד"ה ומהעפה וכו' ובד"ה וראיתי להג"פ) דמתברר מדבריו דגם לאלנמי הקידושין אמרינן כל המקדש וכו' שכתב וכל שפן בקידושין דאיכא למימר כל המקדש וכו' עיין שם וכן נראה דעת הרב עפרא דארעא באות קטן ס"ה (סוף ד"ה וראיתי להעתיק) שכתב ואין לחלק דדוקא בקידושין משום כל המקדש וכו' דלא משמע מסוגיא דהזהב עי"ש ובעפרא דארעא מ"ב אות קטן ג"ן וכן נראה דעת הג' מחנה אפרים הלכות משיכה סי' ב' דף י"א ע"א שכתב דמאי דמהני קנן ארבע אמות בגט הוא משום דכל המקדש וכו' וכו' עי"ש ומה יענה למאי דתנן התם וכן בקידושין וכו' אלא ודאי שסובר דגם בקידושין אמרינן דאלמוהו רבנן לקנן דידהו משום כל המקדש וכו' אף קשה לפי זה מאי מספקא ליה שם במי שקנה חפץ במשיכה לחוד וקודש אשה אי מקודשת מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן עי"ש ותפשוט ליה מדידיה דכי היכי דקנן ארבע אמות אף דאינו אלא מדרבנן אמרינן דמקודשת מדאורייתא משום כל המקדש וכו' הכי נמי נימא בקנן משיכה וצ"ע.

אחר זמן רב ראיתי להג' אבני מילואים סי' ל' ס"ק ה' דפשיטא ליה פדכתקבא בעניויתין דלא שניף לומר בקידושין כל המקדש וכו' ונהיאו דברי הרמב"ן בחידושו לגטין גבי זורק גט לתוך ארבע אמות דמשמע שסובר שגם בקידושין אמרינן כל המקדש וכו' ויישב דבריו עיי"ש ב"ג גם אשו"ר להרב מקנה אברהם אות ק"ס ונ"ל כל המקדש וכו' היינו דוקא לענן הפקעה דאפקיעו לקידושין מיניה אבל לקיומיה לא הרשב"ש סי' י"ד ועיין תשב"ץ ח"ד דף ו' ע"ד וכו' עי"ש ואין מצוי אצלי ולפי הנראה הרשב"ש הוא תנא דמסייעו: והא דאמרינן בכל דוכתא כל המקדש וכו' ואפקעינהו רבנן לקידושין מניה פתב הגאון מקאונא יצ"ו בסה"ב עין יצחק בחלק א"ח סי' כ"ח אות כ"ג שפספרו באר יצחק בחלק אהע"ז סי' י"ד ענף ג' פתב דמכל מקום נשארו קידושין דרבנן ושפן פתב הרשב"א בחידושו לכתובות דף ג' ע"א (בד"ה שויהו רבנן) דאף היכא דאמרו אפקעינהו לקידושין מכל מקום ממזרים אינם נטהרים ואסורים לפהגים ולקרובים מדבריהם עכ"ל וכן הוא בשיטה מקובצת לכתובות שם עיין שם: פלל צב) פהגים בזה"ז אי חשיבי פהגים ודאים או ספק פהגים פיון שאין להם פתב יחוס הנה מוהרי"ו הביא דבריו בדרכי משה סי' תנ"ז ס"ד פתב דעכשיו אין נותנים חלה לכהן קטן דלא מחזקינן בזמן הזה לשום פהג בכהן ודאי וביאר דבריו הרב מגן אברהם שם בס"ק ט' דשמא נתחללה אחת מאמותיו וכתב שפן פסק רש"ל ומוהרי"ל ובזה נתנישבה דעתו ממה שתמה בסי' ר"א סק"ד למה אין העולם נזהרים להקדים הפהג לכל דבר שבקדושה מאחר שקדימה זו היא מן התורה דהיינו לפי שאין אנו בקיאים ביחוסיה הפהגה עי"ש והרב שערי תשובה שם פתב (על מה שכתב בבאר היטב דברי המגן אברהם הנ"ל) ונ"ל

וְעֵינַי בְּשׁוֹ"ת מוהרשד"ם בְּעֵינַי שְׁבוּיָה לַכֹּהֵן וּבְתַשׁוּבוֹת שְׁבוֹת יַעֲקֹב וְחוּט הַשְּׁנַי וְחוּט יָאִיר וְזָכְרוֹן יוֹסֵף שְׁהָאָרִיכוּ בְּזֶה וּבְשׁוֹ"ת בֵּית אֶפְרַיִם חֶלֶק א"ח ס' ה' וּבְחֶלֶק אַהֲע"ז בְּאֹרֶךְ בְּעֵינַי זֶה עכ"ל וְהִנֵּה מְלַבֵּד שְׁלֹא בִּינְאָר עַל אֵינָה דִּין הֵם הַמְדַבְּרִים הַרְבָּנִים מוהרשד"ם וּשְׁבוֹת יַעֲקֹב וְכו' אֵף לֹא צִיֵּין מְקוֹם דְּבָרֵי קִדְשָׁם וּמִסְתַּמָּא הוּבְאוּ דב"ק בְּסִפְרוֹ בֵּית אֶפְרַיִם וְסִמְךָ בְּזֶה עַל הַמְעֵינַי שָׁם וְאַצְלֵי אֵינַי מְצוּי ס' בֵּית אֶפְרַיִם אֵף רְאִיתִי שְׁהֶרֶב בְּאָר הַיֵּטֵב בְּסוּף ס' קכ"ח ס"ק פ"ג הֵבִיא דְּבָרֵי הָרַב מִגֵּן אֲבָרְקָהּ שְׁבַסִּי ר"א הַנְּ"ל וְכַתֵּב עַל זֶה וּבְכַנְסַת יְחֻזְקָאֵל סוּף ס' ס"ו פְּתַב חֲלִילָה לְהוֹצִיא לַעֲזוֹ עַל יְחוּסֵי פְהֻנְהָ בְּזִמְן הַזֶּה וְעֵינַי מוהרשד"ם חֶלֶק אַהֲע"ז ס' רל"ה וּמוהרי"ט ס' קמ"ט וְחוּט הַשְּׁנַי ס' י"ז שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"א ס' צ"ג וּבְמָה שְׁפַתְבְּתִי בַּאֲהֲע"ז ס' ו' סק"ב עכ"ד: וּבְבִּאָר הַיֵּטֵב בַּאֲהֲע"ז שָׁם פְּתַב פֶּהֶן שְׁהוֹחֲזֹק בְּכֹהֵן יָמִים רַבִּים וְנִשְׂאָ חֲלוּצָה פִּי לֹא יָדַע שְׁהִיא חֲלוּצָה אֵינַי כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא פֶּן פֶּסֶק שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"א ס' צ"ג וּלְדַעַת מוהרשד"ם אֵינַי כּוֹפִין בְּפִהֲנִים בְּזִמְן הַזֶּה דְּכִהְנֵי סִפְקָא נִינְהוּ אֲבָל בְּתַשׁוּבַת מוהרי"ט ח"א ס' קמ"ט וְחוּט הַשְּׁנַי ס' י"ז הָאָרִיכוּ לְסִתְרוֹ דַּעַת מוהרשד"ם וּשְׁבוֹת יַעֲקֹב הַנְּ"ל דְּחָה דְּבָרֵיהֶם וּמְקַיִים דְּבָרֵי מוהרשד"ם וְכו' וּבְכַנְסַת יְחֻזְקָאֵל שְׁאֵלָה נ"ו בְּסוּפוֹ חוֹלֵק עַל שְׁבוֹת יַעֲקֹב וְכַתֵּב חֲלִילָה לְהוֹצִיא לַעֲזוֹ עַל יְחוּסֵי פְהֻנְהָ בְּזִמְן הַזֶּה וְשִׁיְהִי כָּל הַבְּכוֹרִים מִבְּלֵי פְדוּיִים עכ"ל וּבְבִּאָר הַיֵּטֵב יו"ד סוּף ס' ש"כ"ב לֹא הַזְכִּיר מְזֶה פְלוּם וְיָדוּעַ שְׁהוּא לְרַב אַחַר וְאֵינַי לְתַמּוּהָ אִם לֹא רָאָה מַה שְׁפַתְבְּ בְּבִאָר הַיֵּטֵב א"ח וַאֲהֲע"ז הַנְּ"ל בְּעֵינַי זֶה וְלִכֵּן הִעֲתִיק בְּסִתְמוֹ מַה שְׁפַתְבְּ הָרַב שְׁפַתִּי פֶהֶן בְּשֵׁם רש"ל שְׁאֵינַי נוֹהֲגִים עִתָּה לִיתֵן הַחֲלָה לַכֹּהֵן קִטּוֹן שְׁאֵינַי מְחֻזְקִים אוֹתָם לַכֹּהֵן וְדַאי וְאֵינַי אֲנוּ יוֹדְעִים אֵינָה פֶהֶן אֲמִיתִי: וְהָרַב פְּתַחֵי תַשׁוּבָה שָׁם עִם שְׁלֹא הַזְכִּיר דְּבָרֵי הָרַב בְּאָר הַיֵּטֵב בְּשִׁתֵּי מְקוֹמוֹת הַנְּ"ל הֵן כָּל יָקָר רְאִיתָה עֵינֵינוּ וְעַל מַה שְׁפַתְבְּ בְּבִאָר הַיֵּטֵב בִּי"ד הַנְּ"ל שְׁפֶן כְּתָבוּ הָרִיב"ש בְּסִי"צ"ד וּמוהרשד"ם בְּעֵינַי שְׁבוּיָה וְחֲלוּצָה לַכֹּהֵן וּבְשְׁבוֹת יַעֲקֹב הָאָרִיכוּ לְדַחוֹת דְּבָרֵי מוהרי"ט וְחוּט הַשְּׁנַי וּלְקַיִים דְּבָרֵי מוהרשד"ם וְכַתֵּב שְׁפִיּוּצָא לְזֶה פְּתַב הָרַב הַמְבִי"ט בח"א ס' רי"ט וּבְשִׁאֲלַת יַעֲב"ץ ח"א וְצִיֵּין לַעֲיֵין בְּכַנְסַת יְחֻזְקָאֵל ס' נ"ו וּבְמָה שְׁפַתְבְּ עַל דְּבָרֵי בְּס' הַשִּׁיב ר' אֱלִיעֶזֶר ס' ח' וּבְחוּט יָאִיר בְּהַשְׁמָטוֹת לְדָף קנ"ד וּבְדָף רמ"ז וְכו' זָכְרוֹן יוֹסֵף וּבֵית אֶפְרַיִם בא"ח וַאֲהֲע"ז שְׁהָאָרִיכוּ בְּזֶה וְרִמְזוּ דְּבָרֵי הַלְלוּ בְּפִתְחֵי תַשׁוּבָה בְּחֶלֶק אַהֲע"ז ס' ו' עי"ש בְּסִק"ג וּבְסִימֵן ז' סק"ב וְסִפְרָא זָכְרוֹן יוֹסֵף אֵינַי אֲצְלֵי וְלֹא הִיִּיתִי יוֹדַע מֵאֵי אָמַר רַב יוֹסֵף בְּזֶה עַד שְׁרָאִיתִי דְּבָרֵי מֶרֶן חֵיד"א בְּבִרְפֵי יוֹסֵף אַהֲע"ז ס' ו' אוֹת ג' וְנ"ל פֶּהֶן בְּזִמְנֵינוּ שְׁלֹא יָדַע שְׁאֵשָׁה חֲלוּצָה וּנְשִׂאָה חֲזִיב לְהוֹצִיא פֶּן כְּתָבוּ הָאֲחֻרּוֹנִים דְּלֹא פְהֶרֶב שְׁבוֹת יַעֲקֹב ס' צ"ג וְכֵן הַסְפִּים בְּשׁוֹ"ת זָכְרוֹן יוֹסֵף בַּאֲהֲע"ז ס' ג' עכ"ל לְמַדְנֵנוּ שְׁדַעַת הָרַב זָכְרוֹן יוֹסֵף שְׁלֹא פְדַעַת הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב וּבְסִפְרָא רִיחַ חַיִּים שָׁם אוֹת ג' צִיֵּין לַעֲנִין פֶּהֶן בְּזִמְן הַזֶּה שְׁנִשְׂאָ שְׁבוּיָה אוֹ חֲלוּצָה אֵי כּוֹפִין לְהוֹצִיא לַעֲיֵין בְּחֻקֵּי לֵב אַהֲע"ז ס' ב' וְאֵינֵנוּ מְצוּי אֲצְלֵי (עֵינַי לְקַמֵּן בד"ה וּמְצַאֲתִי שְׁפַתְבְּרִי): וְהִנֵּה מַה שְׁפַתְבְּ הָרַב פְּתַחֵי תַשׁוּבָה פִּיּוּצָא לְזֶה פְּתַב הָרַב הַמְבִי"ט וְכו' הִנֵּה אֵינַי סִפְרוֹ מְצוּי אֲצְלֵי לַעֲיֵין בְּדב"ק פִּי מְסִיגְנוֹן לְשׁוֹן הָרַב פְּתַחֵי תַשׁוּבָה נִרְאָה שְׁהֶרֶב הַמְבִי"ט קָאֵי בְּשִׁיטַת הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב שְׁהַפְהֲנִים בְּזִמְן הַזֶּה אֵינַם כְּהִנֵּים וְדַאי וְנִגִּיד עָלָיו רַעוּ אֲשֶׁר צָרָף לְסִבְרָתוֹ סִבְרַת הָרַב שְׁאֲלַת יַעֲב"ץ שְׁנוּטָה דַּעַתוֹ לְסִבְרַת הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב וְאִם כֵּן הוּא בְּאֲמַת יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל רַבֵּינוּ מוהרי"ט שְׁיַחְלֹק עַל סִבְרַת הָרַב מֵרַב אֲבִיּוֹ מִבְּלֵי שְׁיַזְכִּיר דַּעַתוֹ וּמִי שְׁנִמְצָא אֲצָלוֹ סִפְרָא הַתּוֹרָה שׁוֹ"ת הָרַב הַמְבִי"ט

ישפיל בכוננתו ומה שפכת הרב פתחי תשובה שפן כתבו הריב"ש ומוהרשד"ם עיין בדברינו להלן ועיניך תחזנה מה שפכתו כמה רבנים שאין הכרח מדברי הריב"ש והרב מוהרשד"ם הוא שהכרית סבתו מדברי הריב"ש והבאים אחריו דחו הוכחתו ומה שפכת בשם הרב שאלת יעב"ץ עיין לקמן (בד"ה וספר שאלת יעב"ץ): ותורף דברי הרב מוהרשד"ם הם שהביא מה שפכת הריב"ש בסי' צ"ד שפנהגים שפדורנו אין להם פתב היחס אלא מפני חזקתם נהגו היום לקרוא ראשון בתורה ולמד מדבריו שפינו שאינם פנהגים בנדאי אם פן בנדונו שאינו אלא איסור דרבנן די לנו להחמיר במה שהוא איסור ודאי אבל בענין ספק פנה ראוי לומר ספק דרבנן לקולא ועוד שיש ספק ספקא המתהפך וכו' ומדברי הרב מוהרשד"ם בא ללמד הרב גבעות עולם בתשובה סי' ו' (בד"ה אמנם מה שפנהגה) לנדונו להתיר על פי ספק ספקא וכדכתב הרב מוהרשד"ם: שוב הנקשה לו במה שהרב מוהרשד"ם הוליד והצמיח מתורתו של הריב"ש שהפנהגים בזמן הזה הם ספק שאם פדבריו בואו ונתיר כל השבוינות לכהן מטעם ספק ספקא שפא אין זה פנה ואם תמצא לומר פנה הוא שפא לא נטמאת ואין לומר שפינו שאסרו רבנן שבויה ידעי רבנן שפנדאי נטמאת פינו שפנשביית בין הפרוצים לעריות וחשיב פנדאי שהרי הרא"ש דן בו דין ספק ועשה מנה ספק ספקא שפא נטמאת וכו' גם הרב מוהרשד"ך התיר בספק ספקא בצירוף ספק דשפא נטמאת אלא דספק הוא אם נטמאת ואם פדברי הרב מוהרשד"ם הנה לו להרב מוהרשד"ך להתיר בלא צירוף הספק שפנדונו על פי הס"ס שהמציא הרב מוהרשד"ם שפא אינו פנה ושפא לא נטמאת פי גם בזמן מוהרשד"ך לא הנה לפנהגים פתב היחס מפני הגליות (אמר המחבר עיין בדברי הרב שער המלך בהלכות איסורי ביאה פרק י"ט דין כ"ג קרוב לסופו מה שפכת בדין שבויה דלא חשיב ספק שפא לא נטמאת דכינון דאסרו רבנן שבויה מחמת ספק חשיב פנדאי דומיא למאי דכתב האיסור והיתר לענין גבי גנת הנזכרים עי"ש וצריך להתנישב פנה אי"ה ואין פאן מקומו.

נחזור לדברי הרב גבעות עולם): ומצא שמוהר"י הלוי קנבץ קטן סי' ה' הקשה על מוהרשד"ם והצריך פנה וכתב דהריב"ש לא אמר אלא להקל קצת שאין אנו חייבים לכבדם יותר מישראל פינו שאין להם פתב היחס אבל לענין ערוה יודה הריב"ש שהוא פנה ממש ובחזקתו הוא עומד ולא קשה על הריב"ש מההיא דהרא"ש פנדאי מודה הריב"ש דלא עבדינו מנה ספק ואזלינו פתר חזקה וחשבינו ליה פכה ממש מזרע אהרן פאילו הנה פתב היחס אבל למוהרשד"ם שעשאו ספק גם לענין זה קשה דאם פן נתיר כל השבוינות לכהן בזמן הזה וסיים ואם פי לא יכלתי להלום דברי הרשד"ם אני מבטל דעתי ותולה הדבר מקוצר המשגיג ולענין דינא לא נפקא מינה מידי וגם מוהרשד"ם לא אמרו אלא לרנוחא דמילתא וכו' אלו תורף דב"ק פנה: גם הרב מוהרא"ן ארולייא בספרא דמר בריה מים חיים בקונטרס מי הפרכה סי' ח' הביא דברי הרב מגן אברהם בסי' ר"א ס"ק ד' דמה שאין נזקרים עכשיו להקדים הפנה וכו' הוא משום דאין אנו בקיאים בייחוס הפנהגים וכו' והתפלל על זה דאם פן איך אנו מחזיקים אותם בחזקת פנהגים לתרומה בזמן הזה פגון תרומה טמאה בשמן שריפה דאיתא בזמן הזה וכן בבכור אדם ובהמה דחייב ליתן לכהן ולא אמרינו המוציא מחבירו עליו הראיה פדאמרינו בכל ספק בכורות ועל מה אנו סומכים להניחם לברה ברפת פנהגים ושוב מצא למוהרי"מ ט בסי' קמ"ט שקרא תגר על התוקעים עצמם בהלכה וינאמו נאום שהפנהגים שפנמינו אין

להם חזקה וחלייהו מדברי הריב"ש סי' צ"ד אבל חלילה להרב שפא להפקיע חזקה פהונתם וכו' ועוד הרי אנו רואים דבכל קדשי הגבול אנו מחזיקים אותם לפנהנים פגון לתרומה בזמן הזה וכו' אף שהו מותרים להדיוט ואין בהם משום גזל וכו' דנדאי אי לא דקים לן דכהנים הם לא היו נותנים אלא מעשרן והו שלו וכו' וכן בכור אדם ובכור בהמה וכו' ומדסמכינו נמי אחזקה לנשיאות פפים הכי נמי בחזקתיהו קנימי וכו' ושוב ראה מה שפכת הרב מוהרשד"ם בחלק אבן העזר סי' רל"ז על פי דברי הריב"ש והביא מה שפמה עליו בשו"ת מוהר"י הלוי קונבץ קטן הנ"ל וציין לעיין בספר בני משה סי' ל' דף ס"ה ע"ד שנסתייע לגדונו מדברי מוהרשד"ם ושפכת דרבני וניציא שהובאו דבריהם בתשובת הרב מוהרימ"ט סי' קמ"ט נראה דסוכרים כמוהרשד"ם וציין לעיין בכנסת יחזקאל סי' נ"ח ובדבר שמואל סי' ק"ט ובס' חזת יאיר בהשמטות דף רע"ג ע"א ובס' יפה מראה למוהר"ש יפה בפסק שמיני דברכות סי' ב' וגם פתב דהרב יד אהרן באהע"ז סי' ו' הביא מה שפכת הרב שבות יעקב דלא פתבו הפוסקים לכוף לפהו להוציא אלא בנושא גרושה דאורייתא אבל פהו שנשא חלוצה אין כופין אותו להוציא עי"ש ותמיה לי על הרב המגיה מר בריה שאחרי שהרב אביו הזכיר דברי הרב יד אהרן שבאהע"ז סי' ו' איך לא ראה דברי מרן חיד"א בבכרפי יוסף שם שפכת שהאחרונים חלקו על הרב שבות יעקב ושפן הזכיר הרב זכרון יוסף כנז"ל (עי"ש בס' ז' שפציין דברי רבנים שאחר זמן מרן חיד"א): וספרים רבים מאשר ציין הרב הנ"ל אין נמצאים אצלי ומפללם הספר יפה מראה אמנם דבריו ראיתי בכנסת הגדולה אהע"ז סי' ו' בהגהת בית יוסף אות י"ב שעל מה שפכת מרן פתב הריב"ש בס' שמ"ח אשת פהו שיש בה ריח הגט וכו' פתב הרב פנסת הגדולה ונ"ל אמר המאסף שם פתב דאפילו בגרושה דרבנן כופין אותו להוציא וכתב מוהר"ר יפה בספר יפה מראה בפסק ח' דמסקת ברכות סי' ב' ונ"ל אין לשום פהו להקל בשום ספק איסור פהונה דמאחר שמתזיק עצמו לכהן יש לו לנהוג כל דיני חומר פהונה דאזלינו פתר חזקתו לחומרא והוצרכתי לכתוב זה לפי שראיתי מי שרצה ללמוד מדברי הריב"ש סי' ש"י להקל לכהן בספק איסור וליתא שהרי הריב"ש החמיר בס' שמ"ח אפילו בגרושה דרבנן לכהן להוציא ואי חשיב ליה ספק פהו לא היה לו להצריכו להוציא דהנה ליה ספיקא דרבנן עכ"ל ועם פי לא פירש מי בעל דברים שרצה ללמוד פן מדברי הריב"ש וגם הרב פנסת הגדולה לא גילה רז זה קרוב לשמוע שעל הרב מוהרשד"ם ירמזון מליו ואת צנועים חקמה וכבוד אלקים הסתר דבר אחרי שלדעתו הוראה זו תמוהה ואין לסמוך עליה ולמדנו שדעת הרב מוהר"ש יפה פדעת הרבנים מוהרימ"ט ודעמיה והספמת רבני האחרונים שפכת מרן חיד"א שהפנהנים שבזמנינו פהנים ודאים הם חשוכים ואין להקל בשום דבר על סמוך שאין להם פתב יחוס וההוכחות שהוכיחו מקדשי הגבול ומברכת פהנים וכיוצא הן חזקות ואין עליהן תשובה: ומצאתי שפדברי הרב מוהר"ש יפה הנ"ל בטעמו ונימוקו פתב הרב פרח משה אהרן סי' צ"א הביא דבריו הרב יד ימין בחלק אהע"ז סי' ב' (בד"ה ואולם אפתי) שהביא תשובת הריב"ש שפסי' צ"ד וכתב דאין לפקפק בגדונו מתשובת הריב"ש הלזו דחלילה להרב שפא להפקיע זכות הפהונה ולומר דלא מהני חזקתם לאוקומינהו בחזקת פהנים שהרי אמרו גדולה חזקה פדאיתא בפסקת פתובות ובמסקת קידושין וכו' ולא אמר הרב אלא למאן דלא עבדי פעובדא דאהרן פדאמרינו אמר ר' יהושע בן לוי אם ראית שתי משפחות

מתגרות זו בזו שמץ פסול יש באחת מהן וכו' ולענין שאין לענוש ולקנוס למבזה אותו עונש חמור משום שהוא פהן אבל מעולם לא אמר הרב דיש להקל במעלות הפהונה אם בא הפהן לישא נשים האסורות שהרי הרב גופיה בסי' שמ"ח הרבה להשיב לכפות בארץ ישראל את הפהן העובר ונושא נשים בעבירה וכו' אלו תנרף דב"ק וסיים הרב יד ימין דמבואר יוצא מדבריו שהכרית מתשובת הריב"ש דלא כמוהרשד"ם וכתב עוד שהרב מוהר"י הלוי בסי' ל"ג (לפי הנראה אין פנתו על מוהר"י הלוי שהזכיר בשו"ת גבעות עולם הנ"ל בד"ה שוב הנקשה אלא הוא רב אחר שמכונה גם הוא פן ואולי רב אחד ודבר בשני מקומות בסי' ל"ג וסי' ה') שדי נרנא בהה תשובת הרשד"ם והכרית בראיות מש"ס ופוסקים שלא כדבריו: ועוד הביא שהרב דבר שמואל בס' ק"ט כתב דלא עלה על דעת מוהרשד"ם לפסוק פן בכל השביות כי אם באותה שבועה דנדונו דאיפא ספקא אחרינא וכן כתב בשם הרב חקרי לב באבן העזר סי' ב' שעמד בחקירה זו והאריך והביא דברי הרב שבות יעקב שרצה לקיים דברי הרשד"ם והרבה להשיב עליו ובסוף דבריו כתב לכן פבוד הרב במקומו מונח ואין ספק דכהני זמנינו הם פהני ודאי וגם באיסור דרבנן היו כופין להוציא פדברי הריב"ש בסי' שמ"ח וש"ע סי' ו' וגם הרשד"ם לא סמך להתיר כי אם בספק שבועה לבד כמו שכתב גם פן מוהרימ"ט בסי' קמ"ט ומוהר"ש בח"ג סי' י"ז וכן העלה עיקר הפנסת הגדולה בסי' ו' וכתב פן בשם מוהר"ש יפה דגם בשבועה וחלוצה כופין להוציא והכי נקיטינו עד פאן לשון הרב חקרי לב והמענין בדברי הגאון שבות יעקב יראה שחתם דבריו בזה הלשון אף דאיסור פהונה חמיר מפל מקום קשה גירושין וכל שפן גט בכפיה אף מיראי הוראה אני לא אסמוך עלי למעשה עד שייספיימו איזה גדולי חקרי לב עכ"ל וכנבואה יצאתה מפה קדשו ורוח הקודש נוססה בו לתלות בגדולים חקרי לב ונהרי לפנינו דהגאון חקרי לב לא הספיק לדבריו והרבה להשיב על פל קוז וקוז מדב"ק: וסיים (הרב יד ימין) דאף שהרבנים חות יאיר ובני משה שציין הרב יד אהרן באהע"ז סי' ו' בהגהות בית יוסף ונאמן שמואל סי' מ"ה נשתמשו בסברת מוהרשד"ם אין בידינו פח להתיר אשה על פי סברא זו פיון שמוהר"י הלוי ומוהר"ש יפה והפנסת הגדולה והחקרי לב דחו סברתו וגם מוהרימ"ט ומוהר"ש ודבר שמואל פתבו דלא דבר הרשד"ם כי אם בנדונו דהויא ספק שבועה מי יוכל להקל נגד פל הני רבנאותא: גם מרן החבי"ף בס' חיים ושלום ח"ב סי' ע"ז נשא אל אם כופין בארץ ישראל לפהנים שבזמננו שנושא נשים בעבירה מדרבנן פשבועה וחלוצה והשיב שכבר עמד בזה הגאון מר זקנו בחקרי לב אהע"ז סי' ב' ואחר שהאריך העלה שפהנים שבזמנינו הם פהנים ודאי והביא תנרף דבריו פכל אשר כתב בשמו הרב יד ימין וסיים בחיים ושלום וזה לך האות כי בשלחן ערוך אינו מביא אלא דינים הנהוגים בזמן הזה ובהגהות הש"ע פתוב ואפילו לא נתגרשה רק מפח חומרא בעלמא וכו' עי"ש ונהרי גם הוא שר המסכים לדעת הרבנים הנז"ל דכהנים שבזמן הזה פהנים ודאים חשיבי וכן נראה שהיא דעת הרב חינא וחסדא בח"ב דף קכ"ו ע"ג ונ"ל ולענין פהנים בזמן הזה אם הם בחזקת פהנים ודאים עיין למוהרשד"ם וכו' (הביא מחלוקת רבני האחרונים הנז"ל מערכה מול מערכה וסיים) ולענין הלכה עיין להגאון מוהרי"ח בחקרי לב אהע"ז סי' ב' עכ"ל נראה שפנתו לומר דלענין הלכה הכרעת הגאון חקרי לב מכרעת ושם ציין לעיין בתשובת הרב דברי יוסף סי' קכ"ה ויש אצלי ספר דברי יוסף להרב מוהר"י ארנא אף אין בו סימנים פסוד

הנ"ל ובמעט שחפשותי לא מצאתי שם בדין זה ואולי יש דברי יוסף לרב אחר ואנכי לא ידעתי ועל כל פנים נראה מדבריו דלעגן הקלכה נקיטין כמו שהכריע הרב חקרי לב: שוב ראיתי מה שכתב הרב חזקוני וחסדא שם בציונים שפסוף הספר בדר רכ"ח ע"א ומתבאר שתופס עיקר פהחולקים על הרב מוהרשד"ם והוא שכתב שם דמה שאמרו בש"ס בת כהן לישאל אין זיווגם עולה יפה וכו' שדין זה פסקוהו כל הפוסקים וכתב דנראה לו דאף למוהרשד"ם שכתב להקל בשבועה בפנהים בזמן הזה מפל מקום בדין זה שהוא ספק ספנה או קוברה וכו' או עוני דחשיב כמיתה מודה משום דחמירא ספנתא מאיסורא וכל שפן שפבר תמה על דבריו הרב מוהר"י הלוי וגם מוהרש"י סובר פן כדכתב בכנסת הגדולה בסי' ו' וכל שפן למה שכתב הרב דבר שמואל סי' ק"ט דלא עלה על דעת מוהרשד"ם לפסוק פן בכל מקום פי אם בנדון ההוא וכו' וכמ"ש היד אהרן וכו' אלו תנרף דב"ק הנה סיגנון לשון זה מורה נדאי דנקיט דלא כדמשמע מדברי הרב מוהרשד"ם ומפלל הדברים יש לערער על דברי גדול בדורנו יצ"ו בספר ויען אברהם בחלק א"ח סי' ל"ב שכתב דאעיקרא עתה בזמן הזה כהני חזקה וכשיש ריעותא לחזקה היכי עבדינו בקום עשה שזה יפדה הבכור וכו' עי"ש דבריו מטין דנקיט כדעת הסוברים דכהנים בזמן הזה לא הוי נדאים ולא זכר שר שיטת אבותיו לקדושים אשר בארץ חקרי לב (מר זקנו) ותיים שלום (מר אביו) הנ"ל: וראיתי להרב ימי שלמה בפרק כ"א מהלכות איסורי ביאה בדר ע"ב ע"א (בד"ה ועוד) שנסתפק בדין בת כהן לעם הארץ אי איתיה בזמן הזה דשמא אינה בת כהן נדאי וכתב לזה ונ"ל הנה לעגן היחוס פבר כתב מוהרשד"ם באהע"ז סי' רל"ה דהני כהני דבזמן הזה אין חזקתם נדאי לכהונה פיון שאין להם ספר יוחסין והתיר מטעם זה ספק שבועה עכ"ל והרב המגיה יצ"ו שם עשה ספק ספקא על פי זה היינו ספק אחד שמא אינה בת כהן נדאי וכו' וסתרו משום דהוי ספק ספקא בתרי גופי וכו' עי"ש ותמיה לי על שניהם שתפסו סברת הרב מוהרשד"ם פהלכה פסוקה ולא זכרו פי שרים רבים ונכפדים אשר היו תמהים בגוף דבר זה ויש שכתבו שגם הרב מוהרשד"ם לא אמר פן בכל מקום אלא בנדונו וכו' פאשר נתבאר יפה מפל אשר כתבתי בס"ד (ועיין עוד פזה לקמן בד"ה המורם מפל האמור) ומר בריה דרב חקרי לב בס' ישרי לב בדר ח"י ע"ד אות ט' מיסתמיה ואזיל בתר מסקנת מר אביו עי"ש ובדר ל"ח ע"ב מצויינים קצת מהפוסקים הנז"ל והוסיף לציין לספר בגין ציון סי' קכ"ה וכונתו על החלק א' שאינו מצוי אצלי פי אם השו"ת בגין ציון החזקות שגדפס בשנת תרל"ח והוא פמה שנים אחר שגדפס הישרי לב: ובשו"ת שם אריה בחלק אהע"ז סי' ג"ן כתב הרב השואל לדון ספק ספיקא בנדונו ואחד מהספקות הוא דשמא אינו כהן ועל זה השיב הרב המחבר פבר דברו מזה האחרונים עיין פנסת חזקאל בסי' נ"ו שדחה זאת בשתי ידים ובשבות יעקב ח"א סי' צ"ג החזיק פנה לעגן חלוצה שלא תצא וגם בחלק שלישי סי' ק"ד צירף גם פן הך חזקה ועיין בבאר היטב בסי' ו' סק"ב וידעתי קשה לסמוך על זה דכיון דאנו מחזיקים אותם לכהן לכל הדברים ופודים בכורים וכל עניני פהונה זה אלים טפי דהוי חזקה שפבר הוחזקה וכי האי גוונא פתבו האחרונים ובראשם בס' הפלאה סוף פרק קמא דכתובות לעגן רוב פממון דאף דאין הולכין פממון אחר הרוב להוציא פממון מפל מקום ברוב פנה שפבר הוחזק הוי פנדאי ומוציאין פממון והוא הדין לעגן חזקה זו יש לומר פן פיון דמוחזק בכהן לכל העניינים אין לעשות מזה עוד ספק אלו תנרף

דב"ק וכיונה דעתו לדעת הגדולים הנז"ל מוהרימ"ט ומוהר"ש יפה שבכנסת הגדולה ומוהר"י הלוי ופרח מטה אהרן שהכריחו דכהנים ונדאים הם מדמחזקין להו לפנהיגים לכל קדשי הגבול וכו' ואין ספק שלא היה בידו ס' פנסת הגדולה שאחר שראה דברי הבאר היטב בסי' ו' נקל היה לו לעיין בכנסת הגדולה באותו פרק באותו מקום אם היה מצוי בידו: וכתב עוד (בשם אריה) על מה שכתבו דכיון דאין להם פתב יחוס איתרע חזקתיהו פדאמרינו בכחובות ד' כ"ד ובקידושין ד' ס"ט דנראה לו דאדרבא פיון דבזמן הזה ליכא שום פתב יחוס עדיף טפי דבימיהם שהיו פתבים המתנייחסים לכן מי שלא היה לו פתב איתרע חזקתו אבל לא בזמן הזה דאין שום פתב יחוס אלו דברי הרב ובזה יש לפקפק לדעתי הקצרה דכיון שבזמנא נכנסו לבית הספק והוצרכו לכתב היחוס אם פן מאז והלאה כל שאין לו פתב יחוס נשאר בספק ונהרי פולם בכלל הספק הם (אחר זמן ראיתי שפיונה דעתו הגאון חקרי לב וקלסיה הרב פתח הדביר ע' לק' בד"ה גם הרבנים מוהרימ"ט ובד"ה הרי דכל הרבנים) אמנם שוב פתב דנראה לו דנדאי הפנהים האמתיים הם הרוב רק שאפשר נתערב בהם פנהים שאינם מיוחסים ובנדאי הם מיעוט אם פן בכל פהו יש לומר דמרבא פריש ואין שייך קבוע פיון שאין הקביעות ניפר במקומו פדאיתא בסי' ק"י והוי רוב וחזקה שהוא פהו ולכן צדקו דברי הפנסת יחזקאל שאין לצרף זה אף לסניף עכ"ל ולפום ריהטא דבריו נכונים: וספר שאלת יעבץ שרמז הרב פתחי תשובה הנז"ל (בד"ה והרב פתחי) אין מצוי אצלי אמנם ראיתי תורף דב"ק הביאם הרב פתחי תשובה ביו"ד סי' ש"ה ס"ק י"ב על מה שכתב מרן בסעיף ח' דאם רצה הפהו להחזיר הפדיון יחזיר ולא יהא הפהו רגיל להחזיר לכל שלא להפסיד לשאר פנהים פתב על זה בשאלת יעבץ ח"א סי' קל"ה דהאידידא אישתני דינא דמה שאמרו שלא יהא רגיל בכף הגני מילי בפנהים מיוחסים דידהו אבל בפנהי חזקה בעלמא פי האידידא אף דלחומרא אזלינן בהו לכל מילי ופרקינן בכורים על ידיהו משום דלא אפשר באחרני מיהו להקל לא דהיינו להוציא ממון מהאב מספק לא וכמעט ש"ל דמדידא הם צריכים להחזיר ולפחות כל פהו יחוש לעצמו לפרוש מספק גזל שמא אינו פהו ומשום האי טעמא נראה דשפיר אית למיעבד עובדא האידידא לפדות בעל מנת להחזיר לכתחלה גם נראה פי לצאת ידי כל ספק האפשרי יש גם פן על האב לפדות בכורו מפל פנהים שיכול למצוא דילמא מיתרמי ליה פהו מיוחס ודאי ומהאי טעמא גמי פן הפהנת והלוייה יש לפדות עכשיו מספק דמאי שנא מפל ספקא דאורייתא דמאי דאפשר לתקוני מתקינן אלו תורף דב"ק וכתב על זה הרב פתחי תשובה שבחתם סופר סוף סי' רצ"א פתב בקיצור שדברי שאלת יעבץ בזה אין נראין לו: ואני הדל עם שאיני פדאי להשיב על דברי גאון יעקב דרב גובריה וחיליה לאורייתא לא אחשוך מלכתוב מה שיש להעיר בדב"ק במה שכתב דמה שאמרו שלא יהא רגיל להחזיר היינו בפנהים דידהו וכו' איך נזה דעתו לומר פן בדין שכתבו מרן ודי שרן סמיכין עלוהי והלא בזמן מרן לא היו פנהים ונדאים ומיוחסים שהרי אף בזמן הריב"ש לא היו מיוחסים פדכתב בסי' צ"ד ובכל זה פתב שלא יהא הפהו רגיל בכף גם מה שכתב דאף דלחומרא אזלינן בתרייהו לכל מילי אבל לקולא לא קשה שאם פן היה להם להפוסקים לומר שבזמן הזה פודים את הבכורות בלא ברכה דאף דאזלינן לחומרא וצריף לפדותו מספק אבל לא יברך משום חשש לא תשא דמ"ש מפל מצות שבתורה שאם מסתפק אם עשה המצוה או לא עשה

אותה עושה אותה בלא ברכה משום דברכות אינן מעפבות ועוד הו"ל לבאר וליישב מה שקשה לדבריו איך יברכו הפהגים על נשיאות פנים בכל יום דמלבד החשש איסור לזר הנושא את פפיו הרי איכא חשש ברכה לבטלה דשמא לא פהן הוא וברכתו לבטלה ואין זה מברך וכו' דמזה מוכח דמתקנינן להו בכהגים ודאים וקור הדיו דלא יהא הפהג רגיל להחזיר וממילא יש לפקפק ולא ליטול מה שחידש בכל הפרטים הנז"ל ודבריו צריכים עיון לדעתי הקצרה (ע' לק' בד"ה אחר פל אלה): ומתוך המשא ומתן שבין הגאונים נודע ביהודה וחתם סופר בדין הפהגים בזמן הזה אם מותרים לילה על קברי מתים פותים דבדגול מרבה סי' שע"ב סעיף ב' רצה להקל בזה על הפהגים על פי דעת הרמב"ד דכהן טמא אינו מונהר עוד מליטמא ואף דלא קנימא לו פהראב"ד מקל מקום יש ספק ספקא שמא הלקה פהראב"ד ואם תאמר דאין הלקה פהראב"ד שמא פותי אינו מטמא באהל ושוב חזר בו (בד"ה אמר יחזקאל) דשמא לא פתב הרמב"ד אלא דאינו מונהר בלאו אכל לענין איסור יש לומר דמודה דאסור אפשר מן התורה ורק לענין פהן ערום פתב דיש להקל וכו' עי"ש והחתם סופר בסי' של"ח (בד"ה ומ"ש רמכ"ת) פתב שמר רבו נתנופח בזה עם הנודע ביהודה פנים בפנים וגם במקתבים והוא מצא אחר זמן רב פהראב"ד פתב בתמים דעים סוף סי' רל"ו דאסורים מן התורה ולכן פתב להרב השואל דאין משען מזה עי"ש דב"ק ובסי' של"ט ובפתחי תשובה הנה מקללות הדברים מתבאר דנקטו רבנו קדישי הג"ל דאף האידנא פהגי דידן בחזקתיהו קנימי דאי לא תימא הכי הא איכא ספק ספיקא אף בלתי צירוף סברת הרמב"ד וכפי המשוער בדעתי יתכן להכריח על דרך זו מדברי הרבה פוסקים המדברים בדינים אלו ויהיו דברי אלה פפותח פתח פחודה של מחט והמתניישב בדבר ינפתחו לו שערי בינה פפתחו של אולם: המורם מקל האמור הוא שדעת הרבה מרבנו בתראי מספמת להלקה ולמעשה דהעיקר הוא דהפהגים בזמן הזה הם פהגים ודאים ובקדושתם וחקוקתם הם עומדים לכל דבר מדיני פהונה אלא דקשה לכאורה מה שראיתי בשו"ת צמח צדק החדש להגאון מליבונויץ בחלק אהע"ז סי' י"א שכתב לענין בת פהן לעם הארץ שיש לומר פינו דכהגים האידנא אין אוכלים בתרומה דאורייתא פדכתב הרמב"ם בריש פרק עשרים מהלכות איסורי ביאה לכן אין להחמיר כל פה בהתלמיד חכם שיהנה ממדרגה הגדולה רק כל שידע מסכתא אחת עי"ש באות ז וכן פתב בסוף אות ח' ולכן עתה דהפהגים דעכשוו אינם בחזקת פהגים מיוחסים גמורים אין לחוש שמא אינו תלמיד חכם פדבעי עי"ש הרי דנקיט הרב דכהגים דהאידנא אינם פהגים גמורים ועל פי זה פתב להקל קצת בנישואי בת פהן ועם שיש לתמוה על גאון גדול שקמותו שלא זכר שר מקל המבוכה הגדולה שבדברי רבותינו קמאי ובתראי הנז"ל והוא פלא מקל מקום הדבר קשה על כל הרבנים הנז"ל מה יענו למה שהכריח הרב מדברי הרמב"ם ממה שכתב דכהגים בזמן הזה אין אוכלים בתרומה דאורייתא: ולעומת זה יש לתמוה לפי זה איך מברכים הפהגים על נשיאות פנים בזמן הזה לדעת הרבה פוסקים שסוברים שדעת הרמב"ם דאיסור לא תשא בברכה הוא מדאורייתא ועיין מה שרשמתי בקונטרס הפללים (בשדי חמד ח"א) במערכת הבי"ת אות קט"ו בענין זה באורו בס"ד וכיון דלא מהגי חזקתיהו לתרומה של תורה הכי גמי גימא לענין לא תשא וגם איך הותר להפהגים ליקח דמי הפדיון ולא יהא גזל פיגם וכן בשאר החששות שחשש הגאון שאלת יעביז הנז"ל (בד"ה וספר שאלת) והיא תמיה גדולה לכאורה אכל באמת

אין מדברי הרמב"ם שום סתירה לסברת הגדולים הנז"ל שפבר כתבו הרבנים מוהרימ"ט בסי' קמ"ט וחוט השני בסי' י"ז דפיסול אכילת תרומה של תורה אינו אלא מדרבנן משום דמעלה עשו ביוחסין אבל בעלמא מוקמינן להו בתוקמייהו וגדולה תזקה ששורפין וסוקלין על התזקות כמו שהאר"י בחוט השני שם עי"ש והגאון צמח צדק במחילת כבוד קדושתו נעלם מעיניו כל האמור בענין ולכן בא ללמד מדין פיסולם בתרומה של תורה לשאר דינים דעלמא ולא כן היא דעת כל הפוסקים הנז"ל: ומצאתי שהגאון ישועות יעקב עלה בדעתו לצדד להקל בנדונו על פי סברת הרב מוהרשד"ם לא מלאו לבו שכתב בא"ח סי' שמ"ג סוף סק"ב ונ"ל ועוד עלה על לבי לצדדלהקל בכהני זמננו כמו שצדד מוהרשד"ם לענין חליצה לכהן בזמן הזה דדומה לספק חליצה פנין דהפהן ספק אלא שפבר מחו לה ארישא עיין בשו"ת מוהרי"ט עכ"ל הרי דאף לצדד להקל (פלומר לעשות סניף בעלמא) סברת הרב מוהרשד"ם לא רצה הרב משום דנקיט עיקר דעת החולקים ומה שכתב ידידי הגאון חיי אריה יצ"ו בסוף סי' ס"ז דבישועות יעקב צירף עוד דעת מוהרשד"ם דיש להקל בכהני זמננו שהם רק פהני תזקה עכ"ל במחכתה"ר הוא שלא בדקדוק פי מדברי הישועות יעקב הנ"ל מתבאר שלא הסכימה דעתו לצרף סברת הרב מוהרשד"ם: אחר כל אלה הדברים ראיתי למופת דורנו הרב פתח הדביר בח"א סי' קכ"ח אות ד' דף קכ"א ע"ד (ד"ה מעתה) שהביא בשם הרב מור וקציעה דכל הפהנים ספק ניהו ולא מיחייבי בנשיאות פפים אלא מדבריהם וכתב על דבריו לא ידעתי אמאי קרי להו פהני ספק אדרבא פהני תזקה מיקרו וגדולה תזקה לכל מעלות הפהונה שוב ראה שפיוצא לזה כתב בספרו שאלת יעבץ ח"א סי' קל"ה שזכרון בעיניו מנהג הרבה פהנים להחזיר הפדיון וכו' (העתיק תורף דברי השאלת יעב"ץ פאשר העתיק דבריו בפתיחי תשובה הנ"ל) וכתב על דבריו הנ"ל רואה כמה פקפק בתזקות הפהנים דזמן הזה וחידש לפדות הבכור מפל פהן שימצא ולפדות מספק בכור פהנת ולויה ושאם הפהן לא יחזיר הפדיון יש ספק גזל בידו וכל הני חששי רחיקי חזתי לא שיערום רבותינו הקדושים וסברתו זאת גרמא ליה נמי להקל כל כף בדין נשיאות פפים בזמן הזה ואני אומר לישרי לן מר דלית לן לאורועי תזקות הפהנים שבזמננו וכבר עמדו על מבוכה זו רבנן קמאי וכו' (הביא דברי הרב מוהרשד"ם להקל בספק שבויה וסיים) פוג חזי להרב מוהר"ח ש בח"ג סי' ד"ן שכתב דמדברי הריב"ש לא מברעא מידי דעד כאן לא תלי הריב"ש קריאת הפהן ראשון במנהג אלא מה שמקדימין אותו אף שהוא נגד תלמיד חכם גדול אבל פשאנו עם הארץ קדימתו מעיקר הדין וראיה שאין עליה תשובה מדברי הריב"ש גופיה בסי' שמ"ח: גם הרבנים מוהרימ"ט בח"א סי' קמ"ט וחוט השני סי' י"ז האריכו לחלוק על מוהרשד"ם בזה והעלו דמדין תורה פהנים גמורים הם דאוקי אסתוקמייהו ופיסול אכילת תרומה של תורה אינו אלא מדרבנן דמעלה עשו ביוחסין עי"ש עוד תשוב ותראה למוהרימ"ט בסי' פ"ה בענין הפרשת תרומה ומעשר שכתב מרגלא בפי ההמון לומר לכהן וללוי הבא ראיה שאמה פהן ולוי וטול וזה טעות שהכהן והלוי בתזקותם הם עומדים פדאמרינן בפרק שני דכתובות גדולה תזקה שנאמר ומבני הפהנים וכו' אמר להם הרי אתם בתזקותכם וכו' ואם לחלה דאורייתא שהוא בעון מיתה סמכינן אסתוקמיה שהוא פהן שנושא פפיו כל שפן לענין מעשרות שראוי ליתן שאנו מחייבים משום גזל השבט ואף שהרמב"ם פתב בפרק כ' מהלכות איסורי ביאה דלא

מסקינן אלא לתרומה דרבנן משמע דלתרומה דאורייתא לא היינו משום שהיא פוסק כמאן דאמר תרומה וסלה בזמן הזה דרבנן וכו' ולא משום חשש ספק אלא כדי שלא יעלו ממנה ליוחסין דמעלה גדולה עשו בהם ותו דבפרק עשרה יוחסין אמרינן פל המשפחות בתזקת פשרות עומדות ותנו בסוף עדיות אין אליהו בא לא לקרב ולא לרחק אלא להשוות המחלוקת פלומר שכל המשפחות בתזקתן עומדות ומהן והלוי בתזקתו עומד ותימה על עצמם איך הם נותנים המתנות הזרוע וכו' לפהו ואין מצריכין אותו להביא ראיה על יחוסו אלא הא מילתא בורכא היא עכ"ל: הרי דכל הרבנים הנ"ל קיימי בחד שיטה דכהנים שבזמננו הם בתזקתם כבזמן הבית לתת להם פל מתנות פהונה ולדברי הרב מוהרימ"ט אם לא יתנו להם בטענת הבא ראיה יש בזה גזל השבט ולא חשו לאידך גיסא שיהיה גזלה ביד פהו כדחגיגה הרב שאלת יעבץ משום דסברי דתזקתם ברורה ולכן אין צריך להחזיר הפדיון דבתמנא זכי ליה וממון דידיה הוא ואין פאן לתא דגזל פלל דהא אפילו לסלה דאורייתא שהוא בעון מיתה סמכינן אחזקתיהו ושוב הביא שהרב חקרי לב הרבה להשיב על הרב שבות יעקב וכתב שם סברא אלימתא דלא לאורועי תזקת הפהנים דזמן הזה מצד שאין להם פתב ייחוס דלא חשיב ריעותא העדר הפתב פי אם בימי עזרא שהיה לכל הפהנים פתב הייחוס זולת קצת פהנים שלא נמצא להם פתב בכי הא חשיב ריעותא אולי פסולים או זרים הם אבל בזמננו שמרוב הגלות והטלטול לא נשאר לשום פהן פתב ייחוס זולת שהחזקו לפהנים לנשיאות פפים ולדיני פהונה הנהוגים לא בטלה הפהונה משום שאין להם פתב דמי גזר שיהיה פתב ייחוס לכהונה כדי שנאמר אתרע תזקתיהו והיכי מפקינן קדושת הפהנים לעשותם ספק פהנים מלא דבר והאריף והעלה דכהני זמנינו פהני נדאי הם וגם מוהרשד"ם לא סמך להתיר מטעם זה וכו' וגם באיסור דרבנן כופין להוציא פדכתבו פמה מרבנואתא והכי נקיטינן אלו תנרף דברי הרב חקרי לב וסיים הרב פתח הדביר הרי הדת נתונה מפום רבנן קדישי דתזקת פהנים בזמן הזה תזקה גמורה לכל דיני פהונה דנהיגי האינדנא נדאי דאין בידינו להקל בשום דין מדיני נשיאות פפים דלא פהרב מור וקציעה וכיון שאין יסודו מוספם מהפוסקים ואף מוהרשד"ם לא סמך על זה פדכתבו מוהרימ"ט ומוהר"ש ממילא לא הופקע חיוב נשיאות פפים מן התורה מעל הפהנים גם בזמן הזה אלו תנרף דברי קדשו: והייתי סבור שנעלם מהרב מה שכתבו הרבנים מגן אברהם בסי' ר"א ובאר היטב בסי' קכ"ח שהבאתי למעלה עד שראיתי שבח"ב בסי' ר"א אות ג' הביא דברי המגן אברהם ובאר היטב הנ"ל ושערי תשובה וציינו לעיין בס' מלאכת הקודש פרשת אמר ד' לק"ט ע"ג ושבס' שמע אברהם סי' א' דף ב' ע"ג וע"ד הוא שר המספים לדבריו הרי דכל רז לא אנגיס ליה ומה שלא הזכיר דברי הרב באר היטב באבן העזר סי' ו' אחשוב פי מסתמא הובאו הדברים בחקרי לב הנ"ל וגם בח"ג בהשמות ד' רצ"ט זכר עשה את אשר כתב בח"א ובח"ב וכתב שעוד לו בכתובים בתשובה שהשיב לאנקונא בענין זה וספר מלאכת הקודש שציינו אין אצלי וכן ספר שמע אברהם ותוסגי לן סהדותיה דרב שהוא מסכים דבריו: והשגתי עתה ספר יאודה יעלה (לרב גדול משאלוניקי) וראיתי בחלק יו"ד סי' א' (בד"ה ומעשה) שהביא תנרף דברי הרב מוהר"י הלוי בסי' ל"ג שחולק על הרב מוהרשד"ם במה שרצה להקל בספק שבוייה על פי דברי הריב"ש דכהנים שבזמננו אינם נדאים וכו' וכתוב שם (מוסגר ואיני יודע אם הוא מהרב המחבר או מהרב המגיה

דְּנוּקָא בְּדָבָר הָאָסוּר בְּהִנָּאָה וְתִירֵץ דְּבִסְוֶפָה פְּתָבוּ פֶּן אֵלֵיבָא דְּהִלְכְתָא דְּכָל הָעוֹמֵד לְזֵרוּק וְכוּ' עי"ש וּמְלַבֵּד דָּאִין זֶה פְּשוּט דְּנִקְיָטְנָן כְּמָאן דָּאֵמַר כָּל הָעוֹמֵד וְכוּ' וְכַמָּה דְּיוֹת נִשְׁתַּפְּכוּ עַל זֶה עֵינָן לְהַגְאֹנִים פְּרִי חֲדָשׁ אַה"ע ס' קכ"ד וְשַׁעַר הַמְּלָךְ הַלְכוֹת גְּרוּשִׁין פֶּרֶק ד' הַלְכָה ב' וְכִבֵּר הַשִּׁיגוּ בְּזֶה הֶרֶב פְּתַח הַדְּבִיר בַּח"א דָּף נ"ז ע"ד עי"ש עוֹד קָשָׁה לְעִנְיֹת דְּעֵתִי דָּאֵם פֶּן מֵאֵי מְקוֹשֵׁי הַתּוֹס' (דְּנִימָא טַעְמָא דְּאֶתְרוּג דְּתֵרוּמָה טְמֵאָה מִשּׁוּם פְּתוּמֵי מְכַתַּת שְׁיַעוּרִיָּה) הֲלֵא אֶצְטְרִיף הָאֵי טַעְמָא דְּאֵתִי לְכוּלֵי עֲלֵמָא דְּכִינּוּן דְּסַתְּם לָן תִּנָּא דְּאֶתְרוּג דְּתֵרוּמָה טְמֵאָה פְּסוּל וְלֵא פְּלִיגֵי רַבְּנָן דְּר"ש עֲלֵה שְׁמַעַת מִינָּה דְּגַם לְדִידְהוּ הִדִּין פֶּן וְלָכוּ אֵי אֶפְשָׁר לֹמַר הַטַּעַם מִשּׁוּם פְּתוּמֵי דְּהָא לְרַבְּנָן לֹא אֶמְרִינּוּ פְּתוּמֵי מְכַתַּת שְׁיַעוּרִיָּה בְּדָבָר שְׁאִינוּ אָסוּר בְּהִנָּאָה לְדָבְרֵי הַגְּאוֹן שְׁיַבַּת צִיּוֹן הַנִּל.

לְכוּן נִרְאֵה לִי הַדֵּל דְּתוֹס' סוּטָה הַנִּל לֹא בָּאוּ לְמַעַט דְּבָרִים שְׁאִין אָסוּרִים בְּהִנָּאָה דְּלֵא נִימָא בְּהוּ פְּתוּמֵי מְכַתַּת שְׁיַעוּרִיָּה אֲלֵא קוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא נִקְטוּ דְּמֵאֵי דְּאִירֵרוּ בְּהַ תּוֹס' הוּא בְּדָבָרִים הָאָסוּרִים בְּהִנָּאָה וְעֵינָן לְהֶרֶב תַּפְּאָרַת יִשְׂרָאֵל פְּירוּשׁ הַמְּשַׁנְיֹת בְּפֶרֶק א' דְּפִסְחִים דָּף מ"ו שְׁפַתְבָּא מְסַבְּרָא דְּנִפְשִׁיָּה דְּלֵא אֶמְרִינּוּ פְּתוּמֵי מְכַתַּת אֲלֵא בְּדָבָרִים הָאָסוּרִים בְּהִנָּאָה וּבְסִפְרָא אוּר לִי דָּף ח' ע"ג הַקְּשָׁה עֲלֵיו מְדָבְרֵי תוֹסְפוֹת סוּפָה הַנִּל עי"ש וּפְשׁוּט דְּאֶפִּילוּ לְמָה שְׁפַתְבָּא הַגְּאוֹן שְׁיַבַּת צִיּוֹן הַנִּל דְּהִכֵּי סְבָרֵי תוֹס' סוּטָה הַנִּל אֵין לְסִייעוּ מְדָבְרִיָּהֶם לְפִי שְׁהוּא בָּא לְיִישֵׁב קוֹנְשֵׁיַת הַגְּאוֹן שַׁעַר הַמְּלָךְ וְהִיא לְר"ש וְדַעֲיָמִיָּה דְּאֶמְרִינּוּ כָּל הָעוֹמֵד וְכוּ' כִּיעִי"ש: וְלְפִי דְּבָרֵי הֶרֶב שְׁיַבַּת צִיּוֹן הַנִּל לְר"ש וְדַעֲיָמִיָּה אֶמְרִינּוּ פְּתוּמֵי מְכַתַּת שְׁיַעוּרִיָּה גַם בְּדָבָר שְׁאִינוּ אָסוּר בְּהִנָּאָה כִּיעִי"ש וְק"ל.

וְעֵינָן עוֹד בִּשְׁ"ת אוּר לִי שְׁם כְּמָה חִילּוּקֵי דִּינִים בְּעִנְיָן זֶה וְעֵינָן לְהַגְאֹן צְמַח צְדָק הַחֲדָשׁ בְּחֻלְקֵי אֲבוֹן הָעוֹר ס' קס"ג וְהֶרֶב תַּפְּאָרַת יִשְׂרָאֵל בְּפֶרֶק ג' דְּסוּפָה מ"ה פְּתַב דְּאֶתְרוּג דְּתֵרוּמָה טְמֵאָה יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם פְּתוּמֵי מְכַתַּת וְכוּ' וְלְפִי הַנִּרְאָה הוּא הַיְפָף מֵה שְׁפַתְבָּא בְּפִסְחִים הַנִּל וְעֵינָן מֵה שְׁהֶאָרִיף בְּעִנְיָנִים אֵלוּ בְּשׁו"ת עֲטָרַת חֲכָמִים בַּח"א ס' ח' (וְעִי"ש אֵי אֶמְרִינּוּ פְּתוּמֵי מְכַתַּת וְכוּ' בְּדָבָר שְׁמָה שְׁטַעוֹן שְׁרָפָה הוּא מְדָרְבָּנָן) וְהֶרֶב שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מַהֲדוּרָא תְּלִיתָאָה ח"א ס' ק"מ וּמַהֲדוּרָא ה' ס' פ"ו וְהֶרֶב לְשׁוֹן לִימוּדִים בְּחֻלְקֵי ס' ד' דָּף ו' ע"ד סוּבְרָא דָּאֵף דְּבָר שְׁמוֹתָר בְּהִנָּאָה אֶמְרִינּוּ בִּיהַ מְכַתַּת שְׁיַעוּרִיָּה וְלִקְמוֹן בְּמַעְרְכַת הַמִּי"ם אוֹת פ"ד סק"ד הַבְּאֵתִי דְּהֶרֶב מְרָאֵה הַפְּנִים בְּסוּף מְסַכַּת תְּרוּמוֹת סוּבְרָא דְּלֵא אֶמְרִינּוּ פְּתוּמֵי מְכַתַּת שְׁיַעוּרִיָּה בְּדָבָר שְׁמוֹתָר בְּהִנָּאָה עי"ש: וּבְדָבָר שְׁמַצְתוֹ מְדָאוּרִיָּתָא וְשְׁיַעוּרוֹ מְדָרְבָּנָן אֵי אֶמְרִינּוּ בִּיהַ פְּתוּמֵי מְכַתַּת שְׁיַעוּרִיָּה וְאִינוּ יוֹצֵא בּוֹ אֶפִּילוּ בְּדִיעֵבַד הִנָּה בְּשׁוּפָר קו"ל בְּסִי' תַּקִּפ"ו ס"ג דְּבְשׁוּפָר שֶׁל ע"ז לֹא יֵצֵא מִשּׁוּם דְּכַתוּמֵי מְכַתַּת שְׁיַעוּרִיָּה אֵף עַל גַּב דְּשַׁעוּר שׁוּפָר הוּא רַק מְדָרְבָּנָן לְדַעַת הָרָא"ש וְהֶרֶב הַלְבוּשׁ כְּמוֹ שְׁרַשְׁמֵתִי לְקָמוֹן בְּמַעְרְכַת הַשִּׁי"ן אוֹת ס' וְאֵם פֶּן שְׁמַעִינָן מִינָּה דְּגַם בְּמָה שְׁשַׁעוּרוֹ מְדָרְבָּנָן אֶמְרִינּוּ פְּתוּמֵי מְכַתַּת שְׁיַעוּרִיָּה וְאִינוּ יוֹצֵא בְּדִיעֵבַד וּמִזֶּה יֵשׁ לְהַעִיר עַל מָה שְׁפַתְבָּא הַגְּאוֹן פְּרִי מְגִדִים בְּסִי' תַּקִּפ"ו בְּאִשְׁלֵי אֲבָרְהֵם סְעִיף קָטָן י"ח דְּכְשָׁאִין מְצוּי אֲצֵלוֹ שׁוּפָר שִׁישׁ בּוֹ אֲרַבְעָה טְפָחִים לֹא הֶעֱמִידוּ דְּבָרֵיהֶם וְכוּ' עי"ש וְהוּא תְּמוּהַ דְּהָא וְדָאֵי שְׁעַת הַדְּחָק לֹא עֲדִיף מְדִיעֵבַד וְכִינּוּן דְּבְדִיעֵבַד לֹא יֵצֵא בְּפָחוֹת מִשְׁיַעוּרוֹ מִהִכָּא תִּיתִי לְהַכְשִׁירוֹ בְּשַׁעַת הַדְּחָק וְאֵף אֵי נִימָא בְּעֲלֵמָא בְּמִידֵי דְּפִסּוּלוֹ מְדָרְבָּנָן דְּלֵא הֶעֱמִידוּ דְּבָרֵיהֶם בְּמָקוֹם בְּיִטוּל מְצוּהַ עֵינָן בְּמָה שְׁרַשְׁמֵתִי בְּמַעְרְכַת הַמִּי"ם אוֹת נ"ט מְפָל מְקוֹם בְּשִׁיעוּר שׁוּפָר דְּמְצִינוּ מְפוֹרֵשׁ דְּאֶפִּילוּ

בדיעבד לא מהני בציר משיעוריה הא ודאי אין לנו לומר דבשעת הדחק יצא בו וצריף עיון.

ועיין בקונטרס אסיפת דינים במערכת ראש השנה אות ט"ז מה שכתבתי בענין זה: עתה השגתי ספר נחמד דרכי הוראה די שדר לן הגאון המחבר נר"ו וראיתי בקונטרס קנה המדה פ"ק י"ז שהביא דעת הרא"ש דשיעור שופר הוא מדרבנן וכתב דלפי מה שכתב הרב ב"ן ציון סימן ל"ו דלהרא"ש בדיעבד יצא אם אין בו פשעור אם פן קשה מהא דאמרין בשופר של עבודה זרה אם תקע לא יצא משום דמכתת שיעוריה ואם איתא דמדאורייתא סגי במשהו ולא אמרין מכתת שיעוריה ובדרבנן בדיעבד הא סגי במשהו ויוצא ואם פן אמאי אם תקע לא יצא אלא על פרחין דיש להם שיעור מן התורה וכן הקשה מלולב למה שכתב הרב ב"ן ציון דבדיעבד יוצא בקצור וכו' אלא על פרחין דשיעור זה מעכב אפילו בדיעבד אלו תורף דברי קדשו ומסופקני בדעתו אם פנונתו להקשות הוא רק לפי דברי הב"ץ דלולב דבריו לא קשיא ליה על סברת הרא"ש דשפיר מצינו למימר אף בשיעור דרבנן דלא מהני בדיעבד היכא דמכתת שיעוריה.

או דגם בעיקר סברת הרא"ש ק"ל משום דמשמע ליה דלא יתכן לומר דאם הוא מדרבנן לא יצא בדיעבד ומביא מדברי הב"ן ציון להוכיח שכן הוא דקשהוא מדרבנן יוצא בדיעבד ואם פן מדאינו יוצא בדיעבד מוכח דהוי מדאורייתא וקשה על הרא"ש.

ויותר נראה כהצד הראשון שהרי דבר שפסול בדיעבד משום פתוטי מכתת שיעוריה פסול אפילו ביום טוב שגני דכל גופו מדרבנן ואם פן לא נפלא לומר דאף אם השיעור ביום טוב ראשון הוא מדרבנן פנין שפסלוהו משום מכתת שיעוריה פסול אפילו בדיעבד: ובעיקר פלגין השגתי עתה ספר יקר שו"ת מוהר"ם שיק (הגאון הזה הוא תלמיד מרן החתם סופר) וראיתי בחלק א"ח סי' י"ד שכתב שגני חילוקים בעיקר פלל זה ואעתיק דב"ק לזכות את הרבים פי הס' יקר המציאות הוא וזהו מה שהעיר בענין הדלקת נר חנוכה בשמן שריפה שהקשה בשער אפרים דהוה לן למימר מכתת שיעוריה וכתב מעלתו דלשמן ולפתילה אין שיעור ורק לזמן דליקתו וכל ששורף ודולק זמן שהוא פשר ולא דמי לדבר שצריף שיעור מצד שיהיה דבר חשוב ומינכר (הרי זה פלל א').

ועוד פלל ב') מה שכתב המחבר וז"ל ובלאו הכי לדעתי בהנאה ששייף בשעת שריפתה לא שייף פתוטי מכתת שיעוריה שהרי התורה צונוהה שלף תהא להסיקה תחת תבשילף ורחמנא אחשביה שלא יהא פשרוף פכר וקרא אותו שלף תהא ואי הוי פשרוף למאי נפקא מינה קרא אותו שלף תהא הרי דבר שרוף אינו שלף ועל פן פל שיוכל ליהנות ממנו בשעת ביעורו לא חשיב פשרוף ולכאורה ממקומו הוא מוכרע שהרי גם שמן של נר חנוכה הוא עומד לשריפה דמותר שמן של נר חנוכה עושה לו מדורה ועל פרחין זה הוא מצותו שידליק חצישעה וגם שמן שריפה ניתן ליהנות משף זמן הנאתו וביעורו וכדלעיל דרחמנא אחשביה בשעת ביעורו וקרא שלף תהא.

וכבר כתבו דנעלם מהשער אפרים דברי הרמב"ם פ"ק י"א מהלכות תרומה דרשאי להדליק נר חנוכה משמן שריפה אפילו לישראל אם אין לו שמן חולין עי"ש ואפשר מהרמב"ם אין ראיה דכבר כתב הרב שער המלך בפ"ק ח' מהלכות לולב דין א' דלרמב"ם דפסק כר' מאיר בסוכה דף כ"ג דאם עשה סוכה על אילן פשרה סבירא ליה

מידי דא תקיף מן התורה ורק מדברבנו אסורה לית ביה משום פתותי מכתת שיעוריה פיון דמן התורה שרי ועדיין למאי דפסק שם כר"י או כר"מ ולא מטעמיה פמו שכתב הרב שער המלה שם אפשר דאסור מיהו לפי זה גם כן הקושא מעיקרא ליתא דאיפא למימר דגם רב סובר כר"מ וע"כ סובר פמו שפתב הרב שער המלה שם דיש לחלק בין דבר שעיקרו מן התורה או עיקרו מדברבנו ואם כן אתי שפיר הראיה מן הרמב"ם: פלל צו) פרת אי חמור ממיתה בידי שמים עיין חולין דף ל"א ע"א ומשנה למלה בהלכות ביאת מקדש פרק רביעי עד פאן דברי הרב משנת ר' אליעזר בחלק שני בזכרונות דף י"ז ע"ב וכןנתו דבהש"ס דחולין מבואר דכרת חמור ממיתה בידי שמים דאמר ליה רבא לרב נחמן לרב דאמר גדה שנאנסה וטבלה טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה עון פרת הותר אסור מיתה מבעיא וכן פירש רש"י דכרת חמור ע"ש ובתוספות גם שם בסוף עמוד א' כתב רש"י בד"ה טמא דכרת חמור שזרעו נכרת וכן שיטתו בכמה מקומות (ע' לק' בד"ה ובמהות ומשם והלאה) ומה שציין להמשנה למלה הוא ששם כתב גם כן דמתבאר מדברי מרן בכסף משנה שם דכרת חמור ממיתה בידי שמים ועל פי זה החזיק בתמיהת הראב"ד היכי משפחת טבול יום שעבד עבודה שהוא במיתה בידי שמים הרי בכניסתו למקדש נתחייב בכרת שהוא חמור ממנה ע"ש ומבואר יותר במשנה למלה שם בפירוש שלישי דין י"ט (בד"ה ודע) שציין הרב המגיה ע"ש שכתב שגם מדברי התוספות פירש יבמות בד"ה אשת וכו' מוכח גם כן דכרת חמור ממיתה בידי שמים וקצת משמע כן מדברי ר' זירא בשבועות דף י"ז ע"א טמא ששימש במיתה היכי משפחת ליה אי דשהה בר פרת הוא וכו' ע"ש ובתוספות מה שהקשה רבינו תם ובחידושי הרמב"ן והר"ן שם תירצו קושיתו ע"ש: ומזה תמיה לי על מה שראיתי להרב מוהר"י אפרבנאל בפירוש שלח לה (סי' כ"ב בד"ה אמנם מהו הפרת) שהביא שם כמה דעות בענין הפרת והדעה הראשונה היא לרבינו סעדיה גאון ולרבינו אברהם אבן עזרא וכתב דלשיטתם פרת ומיתה בידי שמים הן ענין אחד ואין ביניהם שום חילוק וכתב על דבריהם דזה לא יתכן שהרי פירוש פרייתות שנו חכמים שלשים ושש פרייתות ואין בהם אף אחת מחייבי מיתה בידי שמים וכן בסנהדרין פרק אלו הן הנשפין דף פ"ג מנו חכמים אותם שהם במיתה בידי שמים ואין גם אחד מחייבי פרייתות ביניהם דמזה מוכח שאינם ענין אחד והיא הוכחה נכונה ע"ש ומלבד הוכחתו קשה עליהם גם מסוגיא דחולין דמבואר שהם עניינים חלוקים וכרת חמור ממיתה בידי שמים ומשום הכי מתמה רבא עון פרת הותר וכו' וכדפירש רש"י וכן משמע מדברי התוספות: וכן יש לתמוה על הדעה הראשונה הנ"ל מסוגיא דפרק פל שעה דף ל"ב סוף ע"ב אמר ליה רב נחמן בר יצחק לר' חייא בר אבין האי תנא מעיקרא אלימא ליה פרת ולבסוף אלימא ליה מיתה אמר ליה הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מפזית תאמר במעילה שחייב בה מיתה בפחות מפזית והפונה דלעולם פרת אלימא ליה וסיפא הכי קאמר וכו' כדפירש רש"י הרי שיש חילוק בין עונש פרת לעונש מיתה בידי שמים ועונש פרת חמור מעונש מיתה בידי שמים: והרב טירת פסוף בדרוש שלישי לפירוש בראשית דף ח' ע"ב אחר שכתב דכרת חמור ממיתה בידי שמים כדמוכח בפירוש שני דחולין דף ל"א הנ"ל כתב שכן מוכח גם מסוגיא דחולין (בפרק העור והרוטב ד' ק"ד ע"ב) דאמרין מנא לן דבתרומה שתיה פאכילה גמר פרי מפרי מבפורים ואמאי לא ילפינו מחמץ או מחלב אלא

נדאי משום דאיכא למיפרך מה להנהיג שפן פרת אבל תרומה דהיא במיתה בידי שמים לא גמרינו מינייהו ובזכרונות הגאון חקרי לב שבספר ישרי לב בדף ק"י אות ל"ו פתב בשם התוס' ביבמות דף ע"ג דכרת חמור ונשפן פתב הרב צרור הפסוף בא"ח סי' י"ב ואיני יודע איזה טעות יש כי עיינתי בתוס' שם ולא מצאתי שדיברו מזה כי אם בראש המסכתא בד"ה ואשת כנו"ל: גם הרב מקנה אברהם במהדורא בתרא סי' רכ"א הביא לנו תלמוד ערוך בסוף פרק חמישי דכריתות דף כ"ג ע"ב דאמרינו התם אליבא דרבי דאיסור מעילה קל הוא במיתה ואיסור קדשים איסור חמור פרת ומשמע דלאיסור הקל חייבה תורה עונש הקל ולאיסור חמור עונש החמור ונשפן משמע בפסחים דף ל"ב ע"ב ונשפן פתב הרמב"ם בפירוש המשניות בריש פרק שני במסכת אבות וציין לעיין בתוספות ריש יבמות הנ"ל ונשפן פתב הרב שושנים לדרך בריש מסכת פרייתות (לא אטפל להעתיק דברי הרב שושנים לדרך פדי לזכות למי שאין בידו ספר התורה הנה לפי שפבר הבאתי דב"ק במערכה זו לעיל באות ו' עי"ש): גם מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות סוף פרק תשיעי דמסכת סנהדרין נראה דכרת חמור ממיתה שכתב ונ"ל ונחכמים אומרים מיתה בידי שמים וזו המיתה בידי שמים היא פחות מן הפרת לפי שהמחויב פרת ישאר העונש עליו אחר המיתה כמו שנבאר בפרק שאחר זה ומחויב מיתה פשמת נתפפר לו וזה לשון רבינו עובדיה שם ומיתה בידי שמים היא פחות מן הפרת שהכרח יש עליו עונש לאחר מיתה אם לא עשה תשובה פראוי ומיתה בידי שמים אין לאחר מיתה עליו פלום עכ"ל ומבין שרבינו עובדיה שאב ממקור טהור מדברי רבינו הגדול בפירושו הנ"ל ומשמעות הדברים הוא שעונש הפרת נוסף על עונש המיתה בידי שמים שמלבד שנקרת ומת קודם זמנו יש לו גם עונש אחר מיתה אם לא שב פראוי מה שאין פן במיתה דמיתתו פפרתו וכמו שפיאר בפירושו למסכת אבות ריש פרק שני דכרת חמור ממיתה: אמנם נראה דיתכן לפירוש בכונת דברי הרמב"ם הנ"ל שהחילוק שבין פרת למיתה הוא שהפרת הוא שנענש אחר מיתה ואינו מת קודם זמנו והמיתה היא שמת קודם זמנו ואין לו עונש אחר מותו ולפי שעונש הפרת הוא שיהא עונשו שחמור לרעתו לחיי העולם הבא הוי עונש הפרת חמור מן המיתה וכן נראה מלשון הרמב"ם בספר המצות בשרש ארבעה עשר שכתב ומהם מה שיעד עליהם בכרת והוא שלא יהיה לעובר עליהם מיתה אבל אם מת בחטאו לא יהיה לו חלק לעולם הבא כמו שבארנו בפרק חלק ומתה מה שיעד עליהם במיתה בלבד והוא שימיתו ה' בחטאו ויתפפר לו במותו עכ"ל נראה מדבריו שלכרת אין בו מיתה אלא פשימות בזמנו ועודנו בחטאו פלומר שלא עשה תשובה יהיה לו עונש לעולם הבא אבל אינו נידון בקיצור שנים והמיתה היא קיצור ימיו ואין לו עונש לעולם הבא פן נראה מלשוננו שבספר המצות וכן אפשר לפירוש דבריו שבפירוש המשנה על כל פנים מה שעונשו של חייב פרת שחמור לעולם הבא זהו חומרו לגבי מיתה בידי שמים וכדמוכח מדברי הש"ס הנ"ל דכרת חמור ממיתה בידי שמים וכמו שכתב בעצמו בפירוש משנה האבות הנ"ל אלא שקשה לפירוש פן לפי שמשמעות דברי רז"ל בש"ס בסוף מועד קטן והירושלמי דביכורים שהביאו התוס' בכמה מקומות הוא שבכרת יש קיצור שנים בעולם הזה ולכן בהכרח לפירוש דברי הרמב"ם שמלבד העונש דקיצור ימיו בעולם הזה קאמר שנענש גם אחר מותו ויתכן שלכונה זו דקדק וכתב בספר המצות ומהם מה שיעד עליהם במיתה בלבד וכו' פלומר לא בכרת שיש לו שני עונשין אלא עונש מיתה בלבד

אָמַנְם הָרַב מוהר"י אַבְרָבָנָאָל בְּפִרְשֵׁת שְׁלַח לָךְ ס' כ"ב (בד"ה וְהִדַּעַת ה"ה) הַבֵּין בְּכַוֵּנָה דְבָרֵי הָרַמְבַּ"ם שֶׁבְּפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה דְסִנְהֶדְרִין הַגָּ"ל לְפִי מָה שֶׁכָּתַב בְּפִירוּשׁוֹ בְּפָרֶק חֲלָק דְלִכְרַת אֵין עוֹנֵשׁ מִיִּתָּהּ בְּעוֹלָם הַזֶּה רַק עוֹנֵשׁוֹ שְׁמוּר לְעוֹלָם הַבָּא וְהַרְבֵּה לְהַקְשׁוֹת עַל סְבָרָא זֹו וּמְכַלֵּל תְּשׁוּבוֹתָיו אַחַת הִיא מִמָּה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּעִנְיַן הַפֶּרֶת שֶׁהוּא קִיצוּר שָׁנִים וְשֵׁלָא יִתְכַן לֹאמַר שֶׁסּוּבֵר הָרַמְבַּ"ם דְּמָה שֶׁהִזְכִּירוּ בְּכַרַת קִיצוּר שָׁנִים אֵינוֹ אֵלָא לְמַגִּדֵף בְּלִבָּד וְכוּ' ע"ש: שׁוּב רְאִיתִי שֶׁהָרַב תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל בְּפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה לְסִנְהֶדְרִין סוּף פָּרֶק ט' הַגָּ"ל כָּתַב הַחִילּוּקִים שֶׁבֵּין פֶּרֶת לְמִיִּתָּהּ וְהֵם שְׁלֵשָׁה.

א) דְּבַכְרַת מַת בְּפָחוֹת מִשְׁשִׁים שָׁנָה כְּמוֹעֵד קָטָן דָּף כ"א ע"א וְלִהְיוֹשְׁלָמִי בִּיכּוּרִים פָּרֶק ב' מַת בְּפָחוֹת מִחֲמִשִּׁים שָׁנָה. (ב) גַּם זָרְעוּ הַקְּטָנִים בְּשַׁעַת הַחֲטָא נִכְרַתִּים מִהָעוֹלָם וְלִרְיב"א דוֹקָא אוֹתָם שֶׁנִּכְתַּב בָּהֶם עֲרִירִים.

ג) בְּכַרַת יֵשׁ גַּם כֵּן אֲנִי שְׁגַם נִפְשׁוֹ נִכְרַתַת דְּהֵינּוּ כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר הַפֶּרֶת תִּכְרַת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא אֲזִי נִפְשׁוֹ תַתָּם כְּעֵשֶׁן אַחַר מוֹתוֹ וְכַדָּאֲמַרְיָנוּ בְּסִנְהֶדְרִין דָּף ס"ד ע"ב הַפֶּרֶת בְּעוֹלָם הַזֶּה תִּכְרַת לְעוֹלָם הַבָּא וְאֶפְשָׁר דְּגַם הִיכָא דְכַתִּיב תִּכְרַת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מְלַפְנֵי גַם הִיא תִּמָּה נִכְרַתָּהּ וּמִהָרַמְבַּ"ם רִישׁ פָּרֶק שְׁמִינִי מִהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה מְשַׁמַּע דְּבַכָּל חֲיִיבֵי פֶּרֶת הַדִּין כֵּן וְכוּ' ע"ש עוֹד וְעֵינֵינוּ בְּדְבָרֵי הָרַמְבַּ"ם שֶׁבְּהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה וְכַתֵּב שֶׁם וְז"ל הַטּוֹבָה הַצְּפוּנָה לְצַדִּיקִים הִיא חֲיֵי הָעוֹלָם הַבָּא וְהִיא חֲיֵים שֶׁאֵין מוֹת עִמָּהֶם וְהַטּוֹבָה שֶׁאֵין עִמָּה רַעָה וְכוּ' וְזֶהוּ הָעוֹלָם הַבָּא שְׁכַר הַצְּדִיקִים הוּא שֶׁיִּזְכּוּ לְנַעַם זֶה וְיִהְיוּ בְּטוֹבָה זֹו וּפְרַעוֹן הִרְשָׁעִים הוּא שֶׁלֹּא יִזְכּוּ לְחַיִּים אֵלּוֹ אֵלָא יִכְרַתוּ וְיָמוּתוּ וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֵה לְחַיִּים אֵלּוֹ הוּא הַמַּת שֶׁאֵינוֹ חֵי לְעוֹלָם אֵלָא נִכְרַת בְּרַשְׁעוֹ וְאֵבֵד בְּבִהְמָה וְזֶהוּ פֶּרֶת הַפְּתוּבָה בְּתוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר הַפֶּרֶת תִּכְרַת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ הַפֶּרֶת בְּעוֹלָם הַזֶּה תִּכְרַת בְּעוֹלָם הַבָּא כְּלוּמַר שֶׁאוֹתוֹ הַנֶּפֶשׁ שֶׁפִּירְשָׁה מִן הַגּוֹף לְעוֹלָם הַזֶּה אֵינָה זוֹכֵה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא אֵלָא גַם מִן הָעוֹלָם הַבָּא נִכְרַתַת עַכ"ל הָרַמְבַּ"ם: מְשַׁמַּע דְּבָרִים אֵלּוֹ שֶׁשָּׁנִי עוֹנֵשִׁין יֵשׁ בְּכַרַת מַת בְּקִיצוּר שָׁנִים וְגַם נֶעֱנַשׁ אַחַר מוֹתוֹ וְכַדְמַשְׁמַע לִיהַ לְהָרַב תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל וְאֵם בְּאֵנוּ לְהַשְׁוּוֹת דְּבָרָיו שֶׁבְּפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה וּבְסִפּוֹר הַמְּצוֹת לְדְבָרָיו שֶׁבְּהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה צָרִיף לֹאמַר שֶׁמָּה שֶׁכָּתַב בְּעוֹנֵשׁ הַפֶּרֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹנֵשׁ אַחַר מִיִּתָּהּ הֵינּוּ מְלִבֵּד מִהַ שְׁמִיּוֹ נִקְצָרִים וְכַדְכַתִּיבָנָא מַעֲיָקְרָא וְלִפִּי זֶה מוּבָן בְּפִשְׁטוֹת דְּכַרַת חֲמוּר מִמִּיתָה בִּיַּדִּי שְׁמִים: גַּם הָרַב אֶהֱל יַעֲקֹב בְּמַעֲרָכָה זֹו אוֹת דְּהִבִּיא דְבָרֵי רַבֵּינוּ עוֹבְדֵיָה הַגָּ"ל דְּכַרַת יֵשׁ לוֹ עוֹנֵשׁ אַחַר מִיִּתָּהּ וְכַתֵּב שֶׁכֵּן דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם בְּרֵאשׁוֹן מִהִלְכוֹת מִילָה סוּף דִּין ב' לְפִי פִירוּשׁ הַרַמ"ךְ שֶׁהִבִּיא שֶׁם מְרוֹן בְּכֶסֶף מְשָׁנָה וְכֵן נִרְאִין דְּבָרָיו בְּסִפּוֹר הַמְּצוֹת בְּתַחֲלַת שְׁרֵשׁ י"ד עַכ"ל וְכַוֵּנָתוֹ שֶׁהָרַמְבַּ"ם כָּתַב דְּמִי שֶׁלֹּא מֵל אֵינוֹ חֲיִיב פֶּרֶת עַד שְׁיָמוּת וְהוּא עָרַל בְּמַזִּיד וְכַתֵּב הַרַמ"ךְ צָרִיף עֵיוֹן אַחַר שְׁיָמוּת מֵאֵי פֶּרֶת שְׁיָיָה בִּיהַ וְהִלָּא פֶּרֶת הוּא בְּחֻצֵי יָמָיו וּבְחֻצֵי נְפֻשָׁתוֹ מִמֵּנוּ וְאַחַר כֵּן כָּתַב בְּמוֹתוֹ יְהִיָה נִדוֹן אִם לֹא יִתְּנֶהּ וְיִקְבֵּל עָלָיו שְׁאֵם יִתְּרָפָא יָמוּל עֲצָמוֹ עַכ"ל הַרַמ"ךְ וְדְבָרֵי הָרַמְבַּ"ם שֶׁבְּסִפּוֹר הַמְּצוֹת כָּבֵר כְּתַבְתִּים לְמַעֲלָה (בד"ה אָמַנְם) וְכַתֵּב עוֹד שֶׁדְּבָרֵי רַבֵּינוּ עוֹבְדֵיָה וְהַרַמ"ךְ נִרְאָה מְדַאֲמָרוּ בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים פֶּרֶשֶׁת אָמוֹר עַל פְּסוּק וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא (וַיִּקְרָא כ"ג ל') וְז"ל וְהַאֲבַדְתִּי אֶת מַה תִּלְמוּד לֹאמַר לְפִי שֶׁהוּא אֹמֵר פֶּרֶת בְּכָל מְקוֹם וְאֵינִי יוֹדַע מַהוּ כְּשֶׁהוּא אֹמֵר וְהַאֲבַדְתִּי לְקַיֵּד עַל הַפֶּרֶת דָּאֵין אֵלָא אֲבָדוֹן ע"כ וְהִבִּיאוּ רַש"י שֶׁם וְעוֹד צִיָּין לְהָרַמְבַּ"ם בְּרִישׁ פָּרֶק ח' מִהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה וְשֶׁם בְּהִלְכָה ח' וּבְדְבָרֵי מְרוֹן כְּסָף מְשָׁנָה וּבְדְבָרֵי הַמְּפָרֵשׁ וְלֹא נִטְפַּל

לְבָאָר אִם מֵה שֵׁיִשׁ לְמַחְנִיב פֶּרֶת עֹנֶנֶשׁ אַחַר מִיתָה הוּא מְלַבֵּד מֵה שְׁנֻקְצָרִים שְׁנוּתִיו בְּעוֹלָם
הַזֶּה אוֹ שֶׁזְּהוּ עֹנֶנֶשׁוּ מֵה שְׁנִידוֹן בְּעוֹלָם הַבָּא וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֵא הַזְּכִיר דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם
שְׁבִפִּירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה דְּפֶרֶק כָּל הַנְּשָׁרְפִים וְהַזְּכִיר רַק דְּבָרֵי רַבֵּינוּ עוֹבְדֵיָהּ וְדְבָרֵיו לְקוֹחִים
מִפִּירוּשׁ הֶרְמֵב"ם כְּנֹז"ל וּבִפִּירוּשׁ הַגְּרָל"ם (הַתּוֹרָה וְהַמְצָנָה) עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה פְּהַנִּים
הַנְּ"ל בִּיאָר שְׁהָאֲבִדוֹן הוּא טִיבוּתָא וּמַעֲלִיּוּתָא שְׁלֵא יִהְיֶה נִפְרֵת לְעוֹלָם אֲלֵא הוּא פְּאֲבִידָהּ
הַמְתַּבְּקָשׁת׃ וְכוּ' עִ"שׁ וְדְבָרִים אֱלוֹ עֲמֻנְקִים מְאֹד וְאִין לָנוּ עֶסֶק פְּעַת בְּעֵנִין זֶה וְצָרִיד לְעֵינֵין
וְלִהְתִּינְשֵׁב הֵיטֵב לְעֵנִינִים אֱלוֹ פְּלוֹמֵר מֵהוּת הַפֶּרֶת בְּמֵה שְׁהָאֲרִידָהּ הֶרֶב מוֹהֵר"י אֶפְרַיִם אֶל
הַנְּ"ל (בַּד"ה וּמִזֶּה תְּמִיָּה) וּבִפְרָטוֹת בְּדַעַה הַחֲמֻשִׁית וּבְדַעַה הַשְּׁשִׁית שְׁהִבִּיא שָׁם: נְחִזֹּר
לְמֵה שְׁהַתְּחַלְנוּ בּוֹ שְׁנִרְאָה שְׁעֹנֶנֶשׁ פֶּרֶת חֲמוּר מִמִּיתָה בִּידֵי שְׁמַיִם וְרִאִיתִי שְׁהֶרֶב שְׁמֹן
הַמְּשֻׁחָה בְּהַלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה סִי' ב' אִף הוּא הֵיךְ מִתְּפוֹנֵן לְזֶה דְּכֶרֶת חֲמוּר מִמִּיתָה בִּידֵי
שְׁמַיִם וּבָא לְצִינֵין כְּמֵה מְקוֹמוֹת בְּש"ס וּבְמִפְרָשִׁים הֵלֵא הֵמָּה בְּפֶרֶק כָּל שְׁעָה סוּף ד' ל"ב
וּבְפֶרֶק בְּמֵה מְדַלִּיקִין דָּף כ"ה ע"א בְּרִש"י וְתוֹסְפוֹת וּבְסִמָּ"ק (סוּף מוֹעֵד קָטָן) דָּף כ"ח
ע"א גֹן הַמְּלִיךְ שְׁבַגְנַת וְרָדִים סִי' כ"ט וְתוֹסֵ' רִישׁ יְבָמוֹת ד"ה אֲשֶׁת אֲחִיו וּפְרָשׁת דְּרָכִים
בְּדָרְךָ חַיִּים דָּף ה"ן רִישׁ ע"ד וְהֵרָא"ם בְּסוּף סֵדֶר טְהָרָה עַל פְּסוּק וְלֵא יְמוּתוֹ וְחֻלְוִין דָּף
ל"א סוּף ע"א וְרַבֵּינוּ עוֹבְדֵיָהּ בְּסוּף פֶּרֶק ט' דִּיבְמֹת וְנִרְאָה שְׁהִיא טְעוֹת הַדְּפוּס וְצָרִיד
לְהִיּוֹת פֶּרֶק ט' דְּסִנְהֶדְרִין כִּי בִּיבְמוֹת אִין מִזֶּה דְּבָר: וְעַל פִּי חִילוּק זֶה חֲדָשׁ הֶרֶב (שְׁמֹן
הַמְּשֻׁחָה) בְּמֵה שְׁדָרְשׁוּ בְּסִפְרֵי וְהִבִּיאָה הֶרְמֵב"ם בְּחֲמִישֵׁי מֵהַלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה הַלְכָה ד'
עַל פְּסוּק וְנִתְתִּי אֵת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ הַהוּא וְלֵא אָנוּס וְכוּ' דָּאִף מִי
שְׁהֵדִין נוֹתֵן לְהֶרֶג וְלֵא לְעַבּוֹר אִם עָבַר וְלֵא נִהְרַג אִם הֵיךְ בְּאֹנוּס אִינוּ חֲזִיב פֶּרֶת וְאִין
צָרִיד לֹמֵר מִיתַת בֵּית דִּין דָּאִין זֶה אֲלֵא בְּכֶרֶת שְׁהוּא חֲמוּר וּמַעֲנוֹשׁ חֲמוּר כְּזֶה הוּא
דְּכָשָׁהּ בְּאֹנוּס רַחֲמֵנָא פְּטָרִיהּ אֲבָל מִמִּיתָה בִּידֵי שְׁמַיִם לֵא פְּטָרִיהּ וְהַכְרִיחַ הַדְּבָר שְׁהֵרִי
מְדַכְתִּיב הַהוּא מִמַּעֲטִינֵין נְמִי שׁוּגַג וְהֵרִי שׁוּגַג צָרִיד לְהִבִּיא קֶרְבֵּן וְכָל שְׁלֵא יְבִיא הַקֶּרְבֵּן
נְעֻנֵשׁ בִּידֵי שְׁמַיִם אִם כֵּן מוֹכַח שְׁלֵא פְּטָר הַכְּתוּב בְּאֹנוּס אֲלֵא מַעֲנוֹשׁ פֶּרֶת דְּנוֹקָא מְשׁוּם
דְּחֲמִיר טוֹבָא אֱלוֹ תוֹרָף דְּב"ק וְדַחָה בְּזֶה דְּבָרֵי הֶרֶב מַעֲלוֹת לְשִׁלְמָה דָּף ח"ל ע"ג עִ"שׁ
וְלִי הַדָּל בְּהוֹרְמֹנוּתִיהּ דְּמֵר אִין נִרְאָה לִי כֵּן דָּאִף דְּהֶאֱמַת דִּישׁ חִילוּק בֵּין פֶּרֶת לְמִיתָה בִּידֵי
שְׁמַיִם מְכַל מְקוֹם מְסַתְּבָרָא לִי דְכִי פְּטָרְתוּ תוֹרָה מִפְּנֵי אֹנוּסוֹ לְגַמְרֵי פְּטָרְתוּ וְאִינוּ דוּמָה
אָנוּס לְשׁוּגַג דְּשׁוּגַג חֲשִׁיב קֶצֶת פְּקָרוּב לְמַזִּיד דְּהוּא לִיהּ לְאִסּוּקִי אֲדַעְתִּיהּ מֵה שְׁאִין כֵּן
אָנוּס וּמִפְּנֵי זֶה שׁוּגַג בְּעִי כְּפָרָה בְּקֶרְבֵּן וְאָנוּס פְּטוּר מִן הַקֶּרְבֵּן כֵּן נִרְאָה לִי מִצַּד הַסְּבָרָא
וְכַעַת אִינוּ זוֹכֵר רְאִיָּה אוֹ סְתִירָה לְזֶה עַל כָּל פְּנִים לְמַדְנּוּ מִדְּבָרֵי הֶרֶב שְׁפִשׁוּט בְּעֵינָיו
דְּכֶרֶת חֲמוּר מִמִּיתָה בִּידֵי שְׁמַיִם: וְכֵן מְצָאֵתִי לְהַגָּאוֹן שְׁאֲגַת אֲרִיָּה בְּטוּרֵי אֶבֶן לְמַגִּילָה ד'
ז' ע"ב שְׁסוּבֵר דְּכֶרֶת חֲמוּר וְהוּא שְׁהֶקְשָׁה שָׁם (בַּד"ה ר' נְחוּנְיָא) אֵהָא דְתַנּוּ ר' נְחוּמְיָא
כֵּן הַקְּנָה הֵיךְ עוֹשֶׂה יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּשֶׁבַת לְתַשְׁלוּמִין דְּבִכְתוּבוֹת דָּף ל' נְחֻלְקוּ אֲבִי וְרַבָּא
בְּטַעֲמִיָּה וְאֲמַרִּין שָׁם דָּאִיָּקָא בִּינִיָּהּ זֶר שְׁאֲכַל תְּרוּמָה שְׁל חֲבִירוֹ דְּבְמִיתָה בִּידֵי שְׁמַיִם
הוּא פְּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין וְלְרַבָּא דְּנוֹקָא פֶּרֶת פּוּטְרוֹ מִן הַתַּשְׁלוּמִין וְאִם כֵּן לְאֲבִי דְּסוּבֵר
דְּגַם מִיתָה בִּידֵי שְׁמַיִם פּוּטְרוֹ מִן הַתַּשְׁלוּמִין מֵאִי אֲרִיָּא יוֹם הַכִּפּוּרִים דְּנִקְט הֵנּוּ לִיהּ
לְמִיתָנִי מִיתָה בִּידֵי שְׁמַיִם דְּקִילָא מְכַרַת כְּדָאֲמַרִּין בְּפֶרֶק שְׁנֵי דְּפִסְחִים גְּבִי מַעֲלִילָה וְכָל
שְׁכֵן פֶּרֶת דְּחֲמוּר מִמִּיתָה עִ"שׁ (שְׁפֶתַב שְׁיָבָאָר בְּמְקוֹם אַחַר) הֵרִי שְׁגַם הַגָּאוֹן הַנְּ"ל
פְּשִׁיטָא לִיהּ דְּכֶרֶת חֲמוּר: וְדַעַת הֶרֶב קֶרְבֵּן אֵהָוֵן בְּרִישׁ פְּרָשׁת וַיִּקְרָא הִבִּיאָה הֶרֶב פְּרִי

מגדים בספרו תיבת גומא פְּרִשֵׁת וַיִּקְרָא סִי' ב' היא דְּמִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם חֲמוּרָה מִכָּרַת וְכַתֵּב עַל דְּבָרָיו דְּמַתּוֹסְפוֹת רִישׁ יְבָמוֹת וְשִׁבְתָּ דָּף כ"ה בַּגְּמָרָא וּבַתּוֹסְפוֹת שֶׁם דְּהַכָּרַת מְבֻנָּאָר דְּכָרַת חֲמוּר מִמִּיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם וְהַצְרִיף עֵיוֹן וּמַתּוּף מַה שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה מִתְבָּאָר שְׁיִישׁ עוֹד לְהַקְשׁוֹת עָלָיו מִכְּמָה מְקוּמוֹת וְאִין הַסְפֵּר מְצוּי אֲצָלִי לְעֵינֵין בַּדב"ק לְמַעַן דַּעַת אֲלִיבָא דְמֵאן קְאָמֵר לָהּ שְׁאָם כְּתִב פֶּן לְדַעַת רִש"י בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַחֲנוּמֵשׁ יֵשׁ לְתַמְנוּהּ בְּפִרְטוֹת שְׁהָרִי דַּעַתוֹ מְבֻנָּאָרַת בְּכְמָה מְקוּמוֹת דְּכָרַת חֲמוּר שְׁזָרְעוּ גַם פֶּן נְכָרַת: וּמְצֵאֲתִי שְׁפָבֵר הַוִּשְׁגָּ הָרַב קָרְבֵן אֲהָרֹן מִהָרַב מְגוֹן אֲבָרְהָם בְּסִפְרוֹ זֵית רַעְעוּן בְּפִרְשֵׁת וַיִּקְרָא דָּף כ"ב ע"א כְּמוֹ שְׁפַתְבִּי בְּשִׁמּוֹ הָרַב יָפָה לְלֵב נִר"ו בַּח"ב סִי' זֵר"ת אוֹת ז (אֲעֵתִיק לְשׁוֹנוֹ לְפִי שְׁיִישׁ לְהַעִיר בַּדב"ק) וְז"ל וּבְנוֹסַח עַל חֲטָא וְכוּ' מִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם וְכוּ' הַהֲפָרֵשׁ שְׁבִין מִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם לְכָרַת הוּא דְנוֹפֵל מִן הַגָּג אוֹ שְׁחִיָּה דוֹרְסָתוֹ וְכִינְצָא מִמִּיתוֹת מְשׁוֹנוֹת וְכָרַת הוּא שְׁמַת עַל מִיטְתוֹ בְּזִמְן מוֹעֵט כְּאֲרִז"ל וְזֵה נִרְאָה כְּמוֹ שְׁפַתְבִּי זֵית רַעְעוּן בְּשֵׁם קָרְבֵן אֲהָרֹן דְּמִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם חֲמוּרָה מִכָּרַת וְכוּ' נִרְאָה מִמָּה שְׁפַתְבִּי בְּסִפְרֵי מְעִיל שְׁמוּאֵל קו"מ ס' שְׁל"ה דָּף ס"ח ע"א וְז"ל יוֹם כִּיפּוּרִים גְּדוֹל וְנוֹרָא הוּא וְלָמָּה לֹא יֵהָא חֲמוּר מְשַׁבֵּת שְׁשַׁבֵּת זְדוּנוֹ בְּסִקִּילָה וְיוֹם כִּיפּוּרִים כָּרַת וְיִישׁ לוֹמֵר כִּי יוֹם כִּיפּוּרִים זֵהֵר לְכֹן מִתְגַּלָּה עַל פֶּן גַם הָעוֹנֵשׁ בְּרַחֲמֵי ע"כ אָף הָרַב זֵית רַעְעוּן הַשִּׁיב עַל הָרַב קָרְבֵן אֲהָרֹן דְּאִישְׁתְּמִיטְתִּיהָ גְמָרָא דְשִׁבְתָּ דָּף כ"ה וּבְכִסְחֵי פ"ב דְּאִיתָא בְּהִדְיָא דְכָרַת חֲמוּר וְהוּא עֲצָמוֹ הִבִּיא לְקַמֵּן בְּפִרְשֵׁת מְעִילָה עִי"ש וְלֹא זָכַר מְדַבְּרֵי הַשְׁל"ה דְּיִוְרָה כְּדַבְּרֵי הָרַב קָרְבֵן אֲהָרֹן לְפִימָה שְׁפַתְבִּי בְּפִירוּשׁ מִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם עַכ"ד הָרַב יָפָה לְלֵב יִצ"ו וְצֵינֵין לְעֵינֵין בְּדַבְּרֵי הָרַב מוּהַר"י אֲבָרְבִנְאֵל פְּרִשֵׁת שְׁלַח לָף כִּי אָסַף אִישׁ טְהוֹר שְׁשָׂה דַּעוֹת בְּזֵה וּבְסִפְרֵי שְׁלָמִי צְבוּר בְּשְׁלָמִי חֲגִיגָה דָּף שִׁי"ט ע"ג: וְהִנֵּה מַה שְׁפַתְבִּי בַּתְּחִילַת דְּבָרָיו הַהֲפָרֵשׁ שְׁבִין מִיתָה לְכָרַת וְכוּ' לֹא רָשָׁם מִי בַּעַל דְּבָרִים הִלְלוּ שְׁמָהֶם מְסִיעַ לְסִבְרַת הָרַב קָרְבֵן אֲהָרֹן (שְׁאָם הֵם דְּבָרֵי עֲצָמוֹ אִין שְׁיִיף לְכַתּוּב עַל זֵה וְזֵה נִרְאָה וְכוּ' כְּמוּבֵן) וּמַה שְׁפַתְבִּי דְּבָרֵי הָרַב שְׁל"ה יוֹרוּ כְּסִבְרַת הָרַב קָרְבֵן אֲהָרֹן וְלוֹ יַעִיר עַל הָרַב זֵר זֵהֵב שְׁלֹא הַזְכִּיר דְּבָרָיו לֹא הִבְנִיתִי כְּפִנְתוֹ שְׁהָרִי בְּדַבְּרֵי שְׁפַתְבִּי הָרַב שְׁל"ה לֹא נִזְכַּר בְּהֵם מִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם כִּי אִם סְקִילָה וְכָרַת וְרַחוּק לוֹמֵר שְׁכִינְתוֹ עַל פִּי מֵאִי דְאַמְרִינֵן בְּסִנְהֶדְרִין פֶּרֶק רַבִּיעִי דָּף ל"ז ע"ב דִּין אַרְבַּע מִיתוֹת לֹא בְּטָלוּ מִי שְׁנִתְחַיֵּיב סְקִילָה נוֹפֵל מִן הַגָּג אוֹ חִיָּה דוֹרְסָתוֹ שְׁנִמְצָא לְפִי זֵה שְׁנוֹפֵל מִן הַגָּג הוּא בְּמָקוֹם סְקִילָה וְחָשׁוּב כְּסִקִּילָה וְכִינֵן שְׁפַתְבִּי הָרַב שְׁל"ה שְׁסִקִּילָה חֲמוּרָה מִכָּרַת מְשַׁמַּע שְׁגַם נוֹפֵל מִן הַגָּג וְכוּ' חֲמוּר מִכָּרַת וּא"כ לְפִי מִש"כ בַּתְּחִילָה דְּמִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם הִיא דְנוֹפֵל מִן הַגָּג א"כ מוּכַח דְּמִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם חֲמוּרָה מִכָּרַת זֵה הִנֵּה אֲפִשֵׁר לְפָרֵשׁ בְּכּוּוֹנְתוֹ אֲבָל אִינוּ נִכּוֹן בְּעֵינֵי כְּמוּבֵן וְאִין לְהַצְרִיף: וּמַה שְׁצֵינֵין לְסִפְרֵי שְׁלָמִי צְבוּר הִנֵּה שֶׁם הִבִּיא דְבָרֵי מְרוֹן כְּסָף מְשַׁנָּה בְּרַבִּיעִי מֵהַלְכוֹת בִּיאַת מְקַדְשׁ יֵשׁ בְּמִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם מַה שְׁאִין בְּכָרַת דְּכָרַת הִינֵנוּ שְׁאִינוּ מְגִיעַ לְשִׁשִּׁים שְׁנָה כְּדַאֲמְרִינֵן בְּסוֹף מוֹעֵד קָטָן וְאִיכָּא גַּמִּי כָּרַת דְּיִוְמֵי כְּדַאֲיִתָּא הֵתֵם וּמִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם אִין לָהּ זִמְן קְבוּעַ כְּדַכְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּפִרְקָא בְּמַה מְדַלִּיקִין וְעוֹד יֵשׁ בִּינֵיהֶם דְּכָרַת הוּא וְזָרְעוּ נְכָרְתִין מַה שְׁאִין פֶּן בְּמִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם וְכְמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּפִרְקָא קְמָא דִּיבְמוֹת וְעוֹד יֵשׁ בִּינֵיהֶם שְׁהַחֲיֵיב מִיתָה בִּיַדֵי שְׁמַיִם עָלָה הַמְנוֹת בְּחִלּוֹנוֹ וּבְעֵלֵי חַיִּים מְקַנָּה קְנִינֵנוּ מִתִּים פְּרָתוֹ רוּעָה בְּאִפְרָה וְהִיא מִתָּה תְּרַנְגְלוּת רוּעָה בְּאִשְׁפָּה וְהִיא מִתָּה עַד כָּאֵן דְּבָרֵי מְרוֹן כְּסָף מְשַׁנָּה וְכַתֵּב עוֹד הָרַב שְׁלָמִי צְבוּר וּבְסִדֵּר עַל חֲטָאִים כְּתוּב בְּכִסְחֵי סִי' קי"ח כְּף

אני נוהג עולה חטאת קרבן עולה ויורד אשם ודאי ותלוי אלו רובם באים לכפר על השוגג וכך הוא מסודר בפרשת ויקרא ושוב אומר העונשים על המזיד וזה סדרן מפת מרדות מלקות ארבעים מיתה בידי שמים פרת מרדות ארבע מיתות בית דין הקמור חמור אחרון עכ"ל הנה מתבאר מדברי הרב תרומת הדשן הנ"ל שמספים לכל האמור למעלה שפרת חמור ממיתה בידי שמים וגם מדברי מרן פסח משנה הנ"ל הבין הרב משנה למלה שם שלכל הדברות דעתו היא דכרת חמור פיענין שם: וביפה ללב חלק שלישי בסי' תר"ז אות ב' (ד' י"ט ע"א בד"ה וזאת) פתב בענין מיתה בידי שמים וכרת פתבתי בח"ב איזה מהם חמור וענין במדרש תלפיות ענף פרת דף ר"י ע"ג ההפך שבין זה לזה המורם מהם דכרת עונשו חמור ממיתה בידי שמים וכדכתב הרב זית רענן משמא דגמרא ומדברי של"ה אין ראיה דסקילה בידי שמים היא בהדרגת הרג בידי בית דין דמיתת בית דין חמירא ממיתה בידי שמים פדכתב הרב חומת אנה בפרשת משפטים בשם הרב וידאל צרפתי ולפי זה פרת חמור ממיתה בידי שמים ומיתת בית דין ואולם מה שכתב הרע"ם בפרק ד' דמגילה משנה ב' נראה דמיתת בית דין כמו סקילה חמור מפרת עי"ש ודו"ק עכ"ד יצ"ו ובמה שישי להעיר בדב"ק אין להאריך אף בזאת למאי דאתן עלה למדנו שגם הפהו הגדול בספר מדרש תלפיות מסכים שפרת חמור ממיתה בידי שמים ומה שכתב שמדברי הרבנו עובדיה מברטנורא במגילה נראה דסקילה חמורה מפרת פונתו למה שכתב שם דכל דטפי ליה מלתא מחבריה טפי ליה גברא הילכך בראש חדש וכו' ויום הפיפורים דענוש פרת קורין ששה שבת דחייב סקילה קורין שבועה עכ"ל והם דברי הש"ס בדרף כ"ב ע"ב והובא בהרי"ף והרא"ש שם ופליאה דעת ממני האם היה שום סלקא דעתין דכרת חמור מסקילה ואף לא משאר מיתות הקלות כי נראה פשוט שאיזו שתהיה ממיתת בית דין חמורה בלי ספק מפרת ומפונרש פן בדברי הרמב"ם בפירושו המשנה בריש פרק שני דאבות ומנה שם שמנה מדרגות זו למעלה מזו המדרגה הראשונה היא סקילה ואחריה שלש מיתות שרפה הרג וחקק ואחריהן פרת עי"ש והוא פשוט מאד: ובמהות ואיכות הפרת שחלקו הקדמונים פנודע פתב הרב מוהר"י אברבנאל בפרשת שלח לה סי' כ"ב (בד"ה והדעת הב') שדעת רש"י שזרעו נכרת וימיו נקצרים והראה לנה דברי רש"י בפירושו על התורה בראשית י"ז גבי מילה ובניקרא י"ז ט' גבי מעלה בחוץ ושהוא גם פן בריש מסכת פרייתות ואף ששם פתב (בד"ה פסח ומילה מצנת עשה) וכרת הוא שמת בלא בנים ולא הזכיר ממיתת עצמו משמע ליה להרב דגם שם פונתו על דרך שפירש בפירושו על התורה והיה לו להביא גם מדברי רש"י ביבמות דף ה"ן ע"א ד"ה ערירים ונ"ל ערירים היינו נמי פרת שזרעו נכרת והרא"ם בסוף פרשת קדושים (ד"ה שהוא בעונש) הבין מדבריו אלו שפונתו שהוא וזרעו נכרתין עי"ש וכן הוא לשון רש"י בכריתות דף ז' ע"א ד"ה פרת הולך ערירי בלא בנים ואם יש לו מתים הרי גם פאן לא הזכיר ממיתת עצמו וכתב הרב מוהר"א הנ"ל שם שפכר הקשו התוספות בריש יבמות על רש"י בזה ונמנו וגמרו כל אותם החכמים שהזכירו שם שאין בכרת פרייתת הזרע אלא בשמים מהעריות שאמרה התורה בהם בפירוש ערירי ונזכר זה גם בתוספות שבת פרק במה מדליקין דף כ"ה וכן דעת הרמב"ם והרמב"ן חלוקים על רש"י והכי מסתברא שאם היה החוטא עקר בטבעו יתחייב שלא יפול בו הכרת כי קודם שחטא כבר היה ערירי בטבעו או אם חטא אחרי היותו פן שמונים שנה איך נאמר

שלא יגיע אליו מהעונש בזקנותו ויענשו בניו הגדולים שלא חטאו ועוד התחייב לרב ספק אחר והוא שיהיה עונש הפרישות שנה בכלם בהיות ביניהם הפרש גדול בחומרת החטא וקלותו: גם הרב דינא דחיי לאנין דף קכ"ה ע"ג הביא דבריו הרב מקנה אברהם בדף ג"ן בסוף אות רנ"א נראה שתופס דלא פשיטת רש"י שפכת דכרת וערירי הוא ונרעו נכרתים וכרת הוא לבדו נפרת וזו היא שיטת הריב"א שבהביאו התוספות וכתב עוד שם בשם הרב דינא דחיי לחלק בין ערירים ימותו לערירים יהיו וערירים יהיו היינו בלא בנים וערירים ימותו הוא שקוברים בניהם וגם דעת הסמ"ג בס' קיצור המצות סי' ק"ט שבהביא הרב אהל יעקב נראית כסברת ריב"א שפכת ונ"ל (אעתיק דב"ק פפי אשר הוגהו בתיקון מצוה לידידי הרה"ג מור"ר צבי הירש בלינווייס מונאראשא יצ"ו) שיהא הגהה נכונה כמו שיתברר להמעיין בגוף דברי הסמ"ג) ומה בין פרת לערירי פרת הוא שנענש מיתה בן חמשים שנה לששים אבל אין זרעו נכרת דאמרין בסוף מועד קטן דף כ"ח מת קודם ששים זהו מיתת פרת והא דלא קחשיב משום כבודו של שמואל הרמתי שמת בנ"ב שנה שקיצר הקב"ה את ימיו שלא יראה במיתת שאול נהרי זה נדמה לכרת ושמואל הרמתי בנים היו לו ועונש ערירי הוא שאדם הולך בלא בנים ואם יהיו לו בשעת עבירה לא יהיו לו פשימות ואם אין לו בשעת עבירה יהיו כל ימיו ערירים: והנה על דברי התוספות בריש יבמות שפכתו בשם רש"י דהוא ונרעו נכרתים פכת הרב מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו שם ונ"ל ר"י ברלין ציין מרש"י שבת דף כ"ה ע"א ונמצא עוד ברש"י חולין דף ל"א סוף ע"א ד"ה טמא עכ"ל ונראה דמה שלא הביא מה שפכת רש"י בריש פרישות הנ"ל הוא משום שלא נזכר בלשוננו שימיו נכרתים ונוכל לפרש שפירושו שם היא שיטה אחרת דעונש הפרת הוא מה שמת בלא בנים וכן אפשר לפרש בדבריו שבכריתות דף ז' ויבמות ד ה"ן הנז"ל וכן פיוצא לזה בשאר מקומות ולכן הביא מחולין ששם פכת דימיו נכרתים ונרעו נכרת אף יש להוסיף עוד מה שפכת רש"י בכתובות דף ל' ע"ב ד"ה זר וכו' ונ"ל פרת הוא ונרעו נכרתים דכתיב ערירים יהיו וכבר הבאתי למעלה (בד"ה ובמהות) שכן פכת בפירושו על התורה גבי מילה וגבי מעלה בחוץ והרא"ם בשני מקומות הנ"ל האריף ליישב שיטת רש"י עי"ש גם בפרשת קדושים בסופה (בד"ה שהוא בעונש ערירי) האריף גם פן להכריח בפירוש רש"י אלא שהקשה לו מדאמרין בסוף מועד קטן מת קודם ששים שנה זו מיתת פרת והא דלא חשיב ליה משום כבודו של שמואל הרמתי וכו' הרי שמדמה זה לכרת ושמואל הרמתי בנים היו לו וכו' הא למדת שהפרת הוא נכרת ואין זרעו נכרת והצריך עיון עי"ש ואומר אני הדל דברי תורה עשירים במקום אחר שהוא עצמו בפרשת לך לך הנ"ל יישב קושיא זו על פי דברי התוספות לחלק בין בנים קטנים לגדולים עי"ש ותיקמה אם פן על תמיהתו שבפרשת קדושים הנ"ל: והיו הדברים האלה (דברי הרא"ם במקומות הנ"ל) בהעלם עין הגאון ר' דוד לוריא בחידושי לריש מסכת פרישות (חידושי הרד"ל בש"ס חדש דפוס ראם) שתמה על פירוש רש"י מההיא דמועד קטן דמאי דלא תני לה הוא משום כבודו של שמואל ואי פרת הוא ונרעו נכרתין איך יאמרו פן בשמואל הרי היו לו בנים ותיקן על פי דברי התוספות לחלק בין קטנים לגדולים ובדברי הרא"ם וגם מה שהקשה מסוגיא דיבמות דף ה"ן ע"א על פירוש רש"י לא ראה שממקום שמקשה הוא על רש"י מביא משם הרא"ם ראייה ומכריח בפירוש רש"י עי"ש ולא זו בלבד אלא געלם מעיני

קדשם דברי הסמ"ג בלאנין ק"ט וכן בספר קיצור המצות שלו שם שממה שאמרו בש"ס דמאי דלא חשיב ליה הוא משום כבודו של שמואל הרמתי מוכיח שפרת אין זרעו נפרת שיהי שמואל בנים היו לו ומדמינו ליה לכרת (דברי הקיצור הבאתי למעלה בד"ה גם הרב דינא) הרי שפבר התעורר על זה הסמ"ג מסוגיא דמועד קטן ולא סבירא ליה לחלק פחילוק התוספות בין קטנים לגדולים וקרוב יד דוד פחידושיו למועד קטן שם הביא בשם הרב מגילת ספר שהקשה על הסמ"ג דאין זו הוכחה לפי חילוק התוס' וכתב על דבריו דאין זו מן התקנה אי לא סבירא ליה לסמ"ג פסברת התוס' וחולק עליהם וגברא אנברא קא רמית והכריח (גם בלא זה) שהסמ"ג אינו סובר פהתוספות אלא לשממצא לומר דגם זרעו נכרת היינו אפילו גדולים שהרי קודם לזה הוכיח הסמ"ג דאין זרעו נפרת מדאמרין במועד קטן דף כ"ח ע"א רב יוסף פד הנה בר שתין עבד להו יומא טבא לרבנן אמר נפקי לי מפרת אמר ליה אבני נהי דנפיק מר מפרת דשני מפרת דיומי מי נפיק אמר ליה נקוט מיהא פלגא ומדלא קאמר מפרת דבני מי נפיק מוכח דאין זרעו נכרת ואם היה סובר פחילוק התוספות אין מזה הוכחה דדילמא לא הוה ליה אז בנים קטנים אלא ודאי שאין הסמ"ג סובר לחלק פן וכל זה לדעת הסמ"ג אבל ליישב פירוש רש"י שפיר נוכל לחלק פמו שחילקו התוספות ולא תיקשי לן על פירוש: ורבינו עובדיה בסוף פרק ט' דסנהדרין הביא פירוש רש"י ולא ערער עליו מפל מה שהשיב הריב"א שהביאו התוס' על פירוש רש"י ודברי רש"י שבסוף פרשת מצורע על פסוק ולא ימותו (ויקרא ט"ו ל"א) פירש הרא"ם שם על פי שיטתו הנ"ל דכרת הוא וזרעו נכרת וכינה הפתוב את הפרת בלשון מיתה לפי שהמיתה נאמרת בכלל וביחוד ולפי הנראה זאת הייתה פונת הרב זית רענן הביא דבריו הרב זרע אברהם (מפרש על הסיפרי) בפרשת קרח סוף סי' קכ"ה על מה שאמרו שם מפני מה ענש להלן מיתה ללמד שמהי היא פרת נכרת היא מיתה פירוש דבפרשת מצורע פתיב ולא ימותו בטמאם את משכני ובפרשת קרח פתיב את משכני ה' טמא ונכרתה ולזה הייתה תשובתם ללמד שהפרת היא מיתה וכו' והקשה דהרי רש"י ותוספות נחלקו בפירוש מיתה ונכרת לרש"י פרת הוא וזרעו נכרת ולהתוספות פרת פן חמשים ומיתה פן ששים ויש לומר דהכי קאמר דמיתה דהתם היינו פרת עכ"ל וכוננתו לדברי הרא"ם דכינה הפתוב את הפרת בשם מיתה לפי שהמיתה נאמרת בכלל וביחוד ואם פן פשאמר הפתוב ולא ימותו הרי הוא כאילו אמר ולא יכרתו אלא דאכתי קשה לי סיום הלשון ונכרת הוא מיתה דמשמע שגם פשאמר לשון פרת יתכן לפרשו שהוא מיתה ולא משמע פן מדברי הרא"ם אלא משמע דרק פרת הוא דנכלל בלשון מיתה ובספר אברהם אפפור לגדול בדורנו מגן אברהם יצ"ו בדף ז"ך אות פ"ח פתב פרת היא מיתה ומיתה היא פרת ילקוט סוף רמז תשס"א ועיין ז"ר דף ג"ן ע"ד עכ"ל ואין פונתו שבכל מקום שפזפר מיתה היינו פרת וכן פרת היינו מיתה פי דברי הילקוט הם מהספרי דפרשת חקת ופירש הרב זית רענן דמיתה דהתם היינו פרת וכפי הנראה דברי הז"ר שציינו הרב יצ"ו הן הן הדברים שפתב בשמו הרב זרע אברהם כמש"ל: ושם (באברהם אפפור) באות פ"ז פתב בשם רבינו בחיי בסוף פרשת חיי שרה דבמקום שפאמר והאבדתי חמור מפרת דהאבדה הוא פושעי ישראל הנדונים בגיהנם אבל פרת אחר שקבל עונשו זוכה לגן עדן וציינו לעיין בספר ספרי דבי רב למרן מוהרד"ף דף ס"ז ע"ג ואינו מצוי והשמיט הרב יצ"ו חלוקה הראשונה שפרינו בחיי וז"ל ודע פי לשון מיתה בבני אדם נחלקת

לְשִׁלְשָׁה חֻלְקִים שְׁלִשָּׁה בְּכַתּוֹת הַרְשָׁעִים וּשְׁלִשָּׁה בְּכַתּוֹת הַצְּדִיקִים שְׁלִשָּׁה בְּכַתּוֹת הַרְשָׁעִים מְחִיָּה וְאַבְדּוֹן וְכֶרֶת.

מְחִיָּה חֲמוּרָה מִפְּנֵי וְהִיא מֵיַת הַרְשָׁעִים שְׁאִין לָהֶם לֹא תוֹרָה וְלֹא חֻכָּה וְאִינֶם יוֹדְעִים וּמְפִירִים מַעֲשֵׂיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִפְלְאוֹתָיו וְהֵם מְתִים כְּמִיתַת הַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת וְנִשְׁמָתָן אוֹבְדָת כְּאֹבְדָן גּוֹפֶם וּמְזָה אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשְּׁלוֹם וְגַר רְשָׁעִים יִדְעָה כִּי הַמַּשְׁיֵל נֶפֶשׁ הַרְשָׁע לְגַר וּבִיָּאָר שֶׁהִיא תְלוּיָהּ בְּגוּפוֹ כְּשֵׁם שְׁאוּר הַגֵּר תְלוּי בְּשִׁמּוֹן וּבְכֻלּוֹת הַשִּׁמּוֹן יִדְעָה וְהַכֶּת הַזֹּאת אֵין לָהּ שְׁכָר וְעוֹנֵשׁ לְעוֹלָם כְּגוֹן דוֹר הַמַּבּוּל שְׁנִימּוּחוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא שְׁפָן דְרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם בְּעוֹלָם הַזֶּה וַיִּמַּחוּ לְעוֹלָם הַבָּא.

אֲבָדָן הִיא מֵיַת הַרְשָׁעִים כְּגוֹן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמָתוֹ בְּלֹא תְשׁוּבָה וְהֵם נְדוּנִים בְּגִהְנָם הוּא שְׁכִתּוּב וְהַאֲבָדָתִי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַזֵּה וְהִיא מֵיַת חֲמוּרָה מִכֶּרֶת פְּרַת הַנִּיָּא מֵיַת הַרְשָׁעִים שִׁישׁ לָהֶם עֲבֻרוֹת שְׁנִתְחַיְיְבוּ עֲלֵיהֶם פְּרַת וְאַחַר שְׁנִידוּנוֹ בְּכֶרֶת וְקִבְלוּ דֵינָם הָרִי הֵם זֹכִים לְגוֹן עֲדוֹן עַכ"ל וְאַתָּה תַחֲזֶה מֵה שְׁהָאֲרִיָּה רַבִּינוּ בְּחַיִּי בְּבִיָּאוֹר הַפְּרִיתוֹת בְּפְרִשַׁת אַחֲרֵי מוֹת קְרוּב לְסוּפָה עַל פְּסוּק וְנִכְרָתוֹ הַנֶּפֶשׁ הַעוֹשׂוֹת הַעוֹשׂוֹת וְכו' (בְּסִפְרָא שְׁלִפְנֵי אֵין בּוֹ רְשִׁימַת דְּפִים לְמַעֲלָה כְּנֶהוּג וּבְאִיזָה דְּפִים רְשׁוּם בְּגִלְיוֹן שְׁלִמְטָה וּבְדָף זֶה רְשׁוּם כ"ז ג') שֶׁהֵן עַל שְׁלִשָּׁה חֻלְקִים יֵשׁ פְּרַת לְגוֹף לְבַדוֹ וַיֵּשׁ לְשִׁנְיָהֶם לְגוֹף וְלִנְפֶשׁ וַיֵּשׁ לְנֶפֶשׁ לְבַדָּה וְהָאֲרִיָּה בְּבִיָּאוֹרָן עִ"ש דב"ק: וּמֵה שְׁכִתּוּב הַרְבַּ מוֹהַר"י אֲבָרְבִנְאֵל שְׁכֵל הַחֻכְמִים שְׁהוֹנְכְרוּ בְּתוֹסְפוֹת חוֹלְקִים עַל פִּירוּשׁ רַש"י וְכֵן הַרְמַב"ם וְהַרְמַב"ן אוֹמְרֵי אֲנִי דְנִמְצָא גַם כֵּן הַתּוֹפֵס כְּשִׁיטְתוֹ דְּמִלְכַד הַרְא"ם וְהַרְע"ב הַנּוֹז"ל (בד"ה וְהַנְּהָה) רְאִיתִי בְּחִידוּשֵׁי הַר"ן לְשַׁבַּת עַל דָּף כ"ה שְׁכִתּוּב וְאִי בְּעִית אִימָא קוֹדֵשׁ חֲמוּר שְׁעוֹנוֹשׁ פְּרַת דְּאִית בִּיָּה תַרְתִּי חוֹמְרוֹת יָמָיו וְנִכְרָתִים וְהוֹלָף עֲרִירִי מֵה שְׁאִין כֵּן מֵיַת בִּידֵי שְׁמַיִם יָמָיו וְנִקְצְרִים אֲבָל אֵינוֹ הוֹלָף עֲרִירִי (עֲיִין בְּקוֹנוֹטְרַס פְּלָלִי הַפּוֹסְקִים בְּסִי' ד' אוֹת ז' מֵה שְׁכִתְבִּתִּי עַל חִידוּשֵׁין אֵלוֹ אִם הֵם לְהַר"ן) גַּם רַבִּינוּ יוֹנָה בְּפִירוּשׁוֹ לְמַסְכַּת אָבוֹת (בְּש"ס חֲדָשׁ דְּפוּס רְאִים) בְּרִישׁ פָּרָק שְׁנֵי בְּמֵאֵי דְתַנּוּ הוּי זֶהִיר בְּמַצָּנָה קִלְהָ כְּבַחֲמוּרָה שְׁאִין אַתָּה יוֹדֵעַ מִמֶּן שְׁכָרָן שֶׁל מַצּוֹת כְּתַב אַף עַל פִּי שְׁנִתְפָּרַשׁ אֵלֵינוּ הָעוֹנֵשׁ מִן הָעֲבִירוֹת שִׁישׁ מֵהֵן בְּכֶרֶת וַיֵּשׁ בְּמֵיַת בִּידֵי שְׁמַיִם פְּרַת הוּא וְנִרְעוּ וְנִכְרָתִין מֵיַת בִּידֵי שְׁמַיִם הוּא לְבַדוֹ נִכְרָת עַכ"ל וּמְרָן כְּסָף מִשְׁנָה בְּרַבִּיעֵי מַהֲלָכוֹת בִּיאַת מִקְדָּשׁ דִּין ד' הַזְּכִיר גַּם כֵּן חִילוּק זֶה בֵּין הַחִילּוּקִים שְׁבִין פְּרַת לְמֵיַת בִּידֵי שְׁמַיִם (אֲלֵא שְׁהַרְבַּ מִשְׁנָה לְמִלְךָ שְׁם כְּתַב עַל פְּלָלוֹת דְּבָרָיו שְׁם שְׁאִיזָה תַלְמִיד כְּתַבָּם עִ"ש): וּגְאוֹן עֲזוּנוֹ בְּס' הָעֵמֶק שְׁאֵלָה בְּהַקְדַּמַת הָעֵמֶק לְחֻלְקֵי שְׁנֵי בְּאוֹת י"א הוֹכִיחַ דְּש"ס דִּילָן סוֹבֵר כְּפִירוּשׁ רַש"י דְּסִתָּם פְּרַת הוּא וְנִרְעוּ וְנִכְרָתִים דְּלִשְׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת צְרִיף לוֹמַר דְּהַנֶּפְקוּתָא בֵּין פְּרַת לְמֵיַת בִּידֵי שְׁמַיִם הִינּוּ דְכֶרֶת לְפָנֵי חֲמָשִׁים וּמֵיַת לְפָנֵי שְׁשִׁים וְאִם כֵּן קָשָׁה הֵא דְאִיתָא בְּכַתְּוִבוֹת דָּף ל' דְּמֵאֵן דִּילִיף לְרַנְבָה"ק אֲסוֹן אֲסוֹן מִבְּנִימָן מֵיַת בִּידֵי שְׁמַיִם גַּם כֵּן פּוֹטֵר מִתְשַׁלּוּמִין וְלִשְׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת קָשָׁה מִנְּלָן הֵא בְּנִימָן הַרְבֵּה לְפָנֵי חֲמָשִׁים הִיָּה אַז וְה"ז פְּרַת אֲלֵא צ"ל כְּפִרְש"י דְכֶרֶת הוּא וְנִרְעוּ וְנִכְרָתִים וְנִדְעוּ דְלְבַנְיָמָן הִיָּה כְּבָר בְּנִים מִש"ה לֹא נִחְשָׁב אֲסוֹנוֹ אֲלֵא לְמֵיַת וְהַכִּי דִּיק רַש"י שְׁם דְכֶרֶת הוּא וְנִרְעוּ וְנִכְרָתִים הֵא לְמִדְתִּי שְׁשִׁיטַת רַש"י בְּפִירוּשׁ זֶה לֹא נִפְלְאָת הִיא וְלֹא רְחוּקָה: פְּלָל צו) כָּל הַקְּבוּעַ כְּמַחְצָה עַל מַחְצָה דְּמִי עֲיִין בְּמַכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ דָּף ז"ן ע"ד דכ' בְּמַסְתַּפֵּק אִם הוּא מְדֹאֲרִיתָא אוֹ אֵינוֹ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וּבְאַמַּת אֵין כְּפֵן סִפְק וְהַדְּבָר פְּשוּט וּבְרִיר דְּעִיקָר קְבוּעַ

מן התורה אלא דאיכא קבוע מדרבנן וזאת אינה צריכה לפנים עינין ביו"ד סי' ק"י סי"ד ובהמפרשים והגאון פרי מגדים שם בשפתי דעת אות יו"ד בחלק הב' שקו"ט אי קבוע שאינו נזכר הוא מן התורה ושם בקונטרס נזעם מגדים הכריח מהתוס' ע"ז כ"ב ד"ה ורמינהי דאף שאינו נזכר הוא מן התורה דאי מדרבנן לא הנה אסרינו בקרבן עי"ש ולהרב יד דוד שם בהגב"י אות י"ד ולהרב מטה אהרן במערכת הסמ"ך דף רכ"ט ע"ב ובמערכת המ"ם דף קנ"ג ע"ד ואילך ודוק ועינין בס' נחלת יעקב (להג' בע"ס מקור חיים) בדף מ"ג ע"א (בד"ה ומ"ש) מה שפליפל בסברת הר"ש מקינון דכשאין האיסור נזכר במקומו לא אמרינו קבוע וכו' דאין זה מוסכם וכו' ומאן ספין להכריע וכו' ועינין להרב ערוך השולחן סי' תנ"ג סוף אות ט' והרב חכמת שלמה (הנספח לס' הר המור) בסי' ט' (ד"ה ויותר) פתב דמוכח מדברי התוס' בזבחים דף ע"ד ד"ה משום ובמנחות דף כ"ג ע"א דהוי מדאורייתא ושפן משמע מדברי הרמב"ן והרשב"א עי"ש ועתה נדפס ס' תורת חסד לגאון בדורנו יצ"ו וראיתי בסי' ל"ח אות ט' ובסי' ט"ל מאות ו' והלאה שהעמיק בענין זה עי"ש דב"ק: וחקר הגאון חקרי לב בח"א יו"ד סי' ק"ה בהא דקבוע פמחצה על מחצה דמי אם הוא דוקא בודאי איסור או אפילו בספק איסור והרב פתח הדביר בסי' ל"ב אות י"ג שקיל וטרי בדבריו וכתב דיש להוכיח מש"ס דחולין דף ס"ג ע"ב לוקחין בצים מן הנזכרים בכל מקום ואין חוששין וכו' דלא אמרינו קבוע וכו' אלא בודאי איסור ושפן דעת הרב מג"א שם ס"ק ט"ו וכן דעת הרב ט"ז בסי' תר"ה סק"ד והרב הלכה ברורה שם וכן פתב בשיטה מקונצת לביצה על דף ז' בשם הרא"ה והריטב"א ודעת הרב ב"ח שהביא הט"ז סי' תר"ה הוא דאפילו בספק איסור דלא אתחזק איסורא איתיה לדין קבוע וכו' ועוד הביא דברי הפוסקים בכמה עניינים וכתב לחלק בין היכא דליכא רגלים לדבר להיכא דאיכא רגלים לדבר והאריף מאד עי"ש: והגאון שאילת שלום במהדורא תניינא סי' צ"ב הביא מה שפתב הרב השואל דכשאין האיסור ברור אין בו משום קבוע שמבואר פן ברמ"א יו"ד סי' קי"ד ובצמח צדק סי' ל"ב ובזה פתב ליישב קושיות הרב פרי חדש על הדין שבסי' תס"ז סעיף ד' (בשנה שירבו גשמים וירדו על ערמות שבשדה דאין חוששין לסתם חטים של אותה שנה משום דאין הרוב מחמיצים) דאם פן אסור לילך לבתייהם לקנות משום קבוע על פי דברי הרב מגן אברהם בס"ק י"ב דאף בשעה שיעור מיל ולא נתבקעו אין האיסור אלא משום ספק חמץ והשיבו שאין דבריו נכונים וכו' וגם מה שפתב דבספק אין בו משום קבוע לא אדע אנה מצא זה וברמ"א הנ"ל אין זכר לזה ובצמח צדק הנ"ל מבואר להדיא דשפיר מיקרי קבוע אף דהמיעוט דמכבסין גם פן אינו אלא ספק חמץ וכו' ובפרי מגדים סי' ק"י בשפתי דעת ס"ק י"ד בחקירה הא' נראה דעתו מבוארת דאף בספק טרפה יש בה דין קבוע פניו דספק פ"א מן התורה הוא ומסתימת דבריו משמע דאף בתערובת חגיות דאין האיסור נזכר במקומו שנראה דעתו שסובר דאינו אלא קבוע דרבנן מכל מקום מחמיר בזה: ואי במידי דרבנן אמרינו כל הקבוע וכו' להחמיר עינין בא"ח סי' תרע"ג בט"ז ומפרשים שם גבי נר חנוכה והרב ערוך השולחן בסי' תנ"ג אות ט' פתב בשם הרב מטה יהודה באיסור דרבנן פגון מוקצה מנא לן דאמרינו כל הקבוע וכו' וכתב על דבריו דלא דק וכו' עי"ש ועינין להרבנים פרי מגדים יו"ד סי' ק"י בשפתי דעת סקי"ד (בד"ה עי' שבו"י) יבא הלוי בנימוקיו ליו"ד בדף מ"ד ע"ב: ואי אמרינו בעיירות כל הקבוע פמחצה על מחצה דמי

עֵינַי לְהִרְבֵּה שְׁעַר הַמִּלֵּךְ בַּפֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת מַגִּילָה הַלְכָה י"א מֵה שְׁכַתְב עַל דְּבָרֵי הָרַב לְשׁוֹן לְיַמּוּדִים וְעֵינַי לְהִרְבֵּנִים פָּרִי מְגִדִים ס' ק"י בְּשִׁפְתַי דַּעַת ס"ק י"ד (בד"ה הַחֲלֵק הַב') עַל הַקּוֹשֵׁי מִנְחַל אוֹתָן וְשֵׁם בַּד"ה הִנֵּה לְקוֹשֵׁי וּבְפָרִי מְגִדִים א"ח ס' תס"א בְּמִשְׁבָּצוֹת סק"ד וַיֵּשׁ לְעֵינַי בְּחֻקֵּי לַב יו"ד ס' ק"ז שְׁצִינָן בְּמַעֲרְכֵי לַב ח"א דָּף קי"ח ע"ב דְּבִדְבָר הַמְחַוֵּב לְקַרְקַע לֹא אֶמְרִינָן בְּיִטּוּל וְכָל שָׁפֵן בְּקַרְקַע עֲצָמוֹ עי"ש וְאִין מְצוּי אֶצְלֵי וְעֵינַי לְגֵאוּנֵי דוֹרְנֵי יצ"ו בַּס' מִנְחַת מִשְׁה בְּחֻלְק יו"ד ס' כ"ד (ד"ה עוֹד יֵשׁ) תוֹרַת חֻסָּד (לְחֻלְק א"ח) בַּס' ל"ח אוֹת ט': פֶּלֶל צַח) פְּלֵי חֶרֶס אֵינּוּ יוֹצֵא מִיַּדֵּי דְּנִפְיֵי כְּתַב הַגְּאוּן חֲתָם סוֹפֵר בְּחֻלְק א"ח ס' ח"ק (ד"ה אֶמְנָם) דְּאִין הַכְּנָנָה דְּאֵינּוּ פּוֹלֵט פֶּלֶל אֶלָּא דְּפּוֹלֵט מְעַט מְעַט וְשָׁפֵן כְּתָבוֹ הַתּוֹס' חוֹלִין ח' ד"ה שֶׁל יִבְנֶה וְכו' עי"ש וְכֵן מְנַכְרַח מְדַאֲמְרִינָן בְּאַבּוֹת דַּר' נָתָן וְהוּבָא בְּמַרְדְּכֵי פֶרֶק כָּל שְׁעָה ס' תַּקַּע"ד פְּלֵי חֶרֶס בּוֹלַע וּמְפְלִיט עֵינַי שָׁם וְהִבִּיא דְּבָרֵי מֶרְן הַבֵּית יוֹסֵף בַּס' תנ"א בְּסוֹפּוֹ וּמְפְלִיט דְּתַנִּי בְּאַבּוֹת דְּרַבִּי נָתָן הָא וְדַאי דְּרוּצָה לְזִמְרָא פּוֹרְתָא וּבְאַבּוֹת דְּרַבִּי נָתָן סוֹף פֶּרֶק מ"א הַגִּירְסָא שְׁלִפְנֵינּוּ וְאֵינּוּ פּוֹלֵט וְגַם שָׁם הַכְּנָנָה דְּאֵינּוּ פּוֹלֵט הַכָּל כְּמוֹ שְׁכַתְב הָרַב נְחֻלַת יַעֲקֹב בְּפִירוּשׁוֹ שָׁם בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים דְּאֵם אֵינּוּ פּוֹלֵט פֶּלֶל הִנֵּה לָנוּ לְהַכְשִׁיר פְּלֵי חֶרֶס בְּמַמָּה נִפְשָׁה עי"ש וְעֵינַי בְּדְבָרֵי הָרַא"ש פֶּרֶק כָּל שְׁעָה סוֹף ס' ז' וּבְפֶרֶק בְּתָרָא דַּע"ז ס' ל"ד וְכַתְב עוֹד בַּחַת"ס שָׁם דְּלַדְעַת הַרְמַב"ן אֵינּוּ מְפְלִיט פֶּלֶל שָׁפֵן נִרְאָה לְמַעֲיָנַי בְּמִשְׁמַרְת הַבֵּית רִישׁ בֵּית ד': וְהָא דְּכֵלֵי חֶרֶס אֵינּוּ יוֹצֵא מִיַּדֵּי דְּנִפְיֵי אִם הוּא מִן הַתּוֹרָה בְּכָל הָאִיסוּרִין אוֹ מִן הַתּוֹרָה אֵינּוּ אֶלָּא בְּקִדְשִׁים וּמְדַרְבְּנָן אַחְמוּר בְּכָל הָאִיסוּרִין עֵינַי לְהִרְבֵּה קֶרֶן אוֹרָה בְּחִידוּשֵׁי לַמַּס' זְבַחִים דָּף צ"ד ע"ב (בְּדָף ה"ן ע"א מֵהַסְּפָר סוֹף ד"ה שָׁם גְּמָרָא וּבַע"ג ד"ה וְהִשְׁתָּא): וְאִם מוֹעִיל הִיָּסֵק לְכֵלֵי חֶרֶס בְּתַנּוּרִים שְׁלָנוּ וְכֵן אִם מוֹעִיל הַגְּעֵלָה שְׁלֵשָׁה פְּעָמִים לְאִיסוּרִין דְּרַבְּנָן בְּכֵלֵי חֶרֶס רְשָׁמְתֵי בְּקוֹנְטֵרַס אֲסִיפַת דִּינָיִם בְּמַעֲרַכַת ה"ה אוֹת י"ח וּמִשָּׁם וְהִלָּאָה עי"ש: פֶּלֶל צַט) כְּבוֹד אֲשֶׁת אָבִיו מְצִיִּים הוּא מִן הַתּוֹרָה וְלֹאֲחַר מִיְתָה מְדַרְבְּנָן כְּדַאֲמְרִינָן בְּכַתְּבוֹת דָּף ק"ג כֵּן כְּתַב הָרַב אַרְעָא דְּרַבְּנָן בְּאוֹת שַׁל"ז וְצִינָן עַל זֶה הָרַב מוֹהַר"י אֶלְקִיָּם בְּקוֹנְטֵרַס כְּתִיבַת יָד לְהִרְבֵּנִים מִחֲנֵה יְהוּדָה וּבְנוֹ בַּס' טו"ב ס"ב וְאִין אֶצְלֵי וּמֶרְן חִיד"א בְּיַעֲרִי אֲזִין מַעֲרָכָה זֹאת אוֹת י"ג כְּתַב עַל דְּבָרֵי הָרַב אַד"ר דְּאֵינּוּ מְבֹנָאָר בַּש"ס דְּאַחַר מִיְתָה אֵיכָא חִיּוּבָא דְּרַבְּנָן וְצַדֵּד לְזִמְרָא דְּלִפֵּי מֵה שְׁכַתְב רַבִּינוּ אֶפְרַיִם עַל הַתּוֹרָה קְרוֹב לְשִׁמּוֹעַ דְּאֵיכָא מְצוּה דְּרַבְּנָן כְּמוֹ שְׁכַתְב הָרַב אַרְעָא דְּרַבְּנָן עי"ש וְכְמוֹ שֶׁהִדִּין בְּאַשְׁת הָאָב הִכִּי נָמִי בְּבַעַל אִמּוֹ דְּשִׁנְיָהֶם בְּמַדְרָגָה אַחַת כְּמוֹ שֶׁנִּרְאָה מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים בִּיּו"ד ס' ר"מ סכ"א: וְאִם אָבִיו רָשָׁע וְאֲשֶׁת אָבִיו אֵינָה רָשָׁעָה אֵי מְחֻיָּב לְכַבְּדָהּ אוֹ דִּילְמָא תְּלֵי כְּבוֹדָהּ בְּכַבּוּדוֹ וְאִם כֵּן לְמַאֲן דְּאָמַר דְּאֵינּוּ חִיָּיב לְכַבֵּד אָבִיו רָשָׁע (ע' בִּיּו"ד ס' ר"מ ס"ח) אֵינּוּ חִיָּיב לְכַבְּדָהּ וְכֵן בְּבַעַל אִמּוֹ בְּכִי הָאֵי גּוֹנוּנָא הָאָרִיף בְּזָה בְּסִפְרָא שׁו"ת בֶּן יְאֻדָּה לְרַב גְּדוּל בְּדוֹרְנֵי נר"ו בַּס' ד' וְאַחַר שֶׁהָאָרִיף כְּתַב דְּהַעֲיָקָר כְּפִסְק מֶרְן דָּגַם אִם אָבִיו רָשָׁע חִיָּיב לְכַבְּדוֹ וְגַם הַרְמ"א אֶפְשָׁר דְּמוֹדָה לְזָה וְלֹא כְּתַב סְבַרַת הֵיִשׁ אוֹמְרִים אֶלָּא לְזִמְרָא דֵּינֵשׁ סָפֵק בְּזָה וְנִפְקָא מִיָּנָה לְעֵינַי עוֹסֵק בְּמְצוּה פְּטוּר מִן הַמְצוּנָה וְכו' עי"ש: וְכַבּוּד אֲשֶׁת חֵבֵר אִם הוּא מְדַאֲוֵרִיָּתָא וְכֵן כְּבוֹד אֲשֶׁה חֲכָמָה רְשָׁמְתֵי בְּמַעֲרַכַת הָאֶל"ף אוֹת שַׁט"ו (בְּשִׁדְי חֲמַד ח"א): וְכַבּוּד אֲשֶׁה זְקִנָּה כְּתַב הָרַב בֵּית יְהוּדָה בְּחֻלְק יו"ד ס' כ"ח דְּהָרַב הַלֵּק"ט בַּח"א ס' קנ"ד נִסְתַּפֵּק אֵי בְּעֵינַי לְמִיקָם קָמֵי סְבַתָּא וְאֵיהּ פְּשִׁיטָא לִיהֵ דְּכִי הִכִּי דְּהִיא חִיָּיבַת בְּכַבּוּד זְקָן דְּהוּי מְצוּנַת עֲשָׂה שְׁלֵא הִזְמֵן גְּרָמָא הִכִּי נָמִי חִיָּיבִים לְקוּם מְפָנִיָּה אִם הִיא בַּת שְׁבָעִים שְׁנָה וְעֵינַי בַּס'

החסידים ס' תקע"ח דמפניך דאפי' זקנה ועי"ש למרן חיד"א בס' ברית עולם והרב מוהר"י עטייה בספר זרע יצחק בקונטרס פלפלת כל שהו דף פ"ח ע"ד פתב פן בפשיטות דגם זקנה צריף לקום מפניה על פי דברי סה"ח הג"ל ולא זכר דברי הרבנים הלק"ט וב"י הג"ל: וכבוד מלכים דהוא מדאורייתא אם אפשר להתיר איסור תורה משום כבוד מלכים הנה הרב ארעא דרבנן פאות של"ו הביא מה שפתבו התוס' בע"ז דף י"א ע"א עוקרין על המלכים דמשום כבודם דחינו איסור תורה דבל תשחית וצער בעלי חיים והקשה מדאמרינו בברכות דף י"ט דהא דאמר ר"א ב"ר צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות לקראת מלכי ישראל וכו' הוא בטומאה דרבנן דמשום כבודם לא גזרו ולדברי התוס' אפילו בטומאה דאורייתא שרי ותיגרץ בשם מר בריה מרן מוהריט"א דדוקא בשעת מיתה דהוא יקרא דכל ישראל הוא שפתבו התוס' דדחינו איסור תורה והנכון בזה דאיסור ברכת פהגים (צ"ל טומאת פהגים) הוי עשה ולא תעשה ואין עשה דכבוד מלכים דוחה ל"ת ועשה עכ"ל ולי הדל התירוץ הנכון בעיני דמר אין נח לי שיהי טומאת פהגים הוי לא תעשה ועשה שאינו שונה בכל ואם פן אינו פשוט לומר דגם ל"ת ועשה שאינו שונה בכל אין עשה דוחה (עיין מה שרשמתי בזה לקמן במערכת העי"ן אות מ"ג ד"ה ואם הל"ת וכו') וכיון שעשה דכבוד מלכים הוא שונה בכל דכל ישראל חייבים בכבודו ועשה ול"ת דטומאת פהגים אינו שונה בכל אם פן למאן דסבר דעשה השונה בכל דוחה לא תעשה ועשה שאינו שונה בכל אפתי קשה דאפילו טומאה דאורייתא הנה לן למדחי משום כבוד מלכים ודוחק לומר דהתוס' בע"ז סברי ונקטי דאין עשה דוחה אפילו ל"ת ועשה שאינו שונה בכל ולכן בהורמנותיה דמר נלע"ד דיפה פח הבן והראשון נח לי מה שתיגרץ יו"ט ראשון מרן מוהריט"א: וראיתי להרב מעשה אברהם בחלק א"ח סי' מ"ח שנשאל אם מותר להפליג בפסינה בשפת לצאת לקראת מלך רב להסוברים דהא דאין מפליגין בפסינה הוא משום איסור תחומין אי סברי דתחומין דאורייתא אי שרינו איסור תורה משום כבוד המלך והביא דברי הרב ארעא דרבנן הג"ל וכתב להכריח דדחינו איסור תורה מפני כבוד המלך מדכתיב ביוסף הצדיק ויגלח ויחלף שמלותיו מפני כבוד מלכות ויוסף יצא מבית האסורים ביום ראש השנה כדאמרינו במסכת ראש השנה דף י"א ותגלחת איסור תורה הוא שמעת מנה דכבוד מלכות דוחה איסור תורה ואין לומר דאין למדין מקודם מתן תורה דהא מילתא פלוגתא היא ואיפא מאן דאמר דלמדין מקודם מת"ת ולדידיה מוכרח לומר דכבוד מלכות דוחה איסור תורה ואם פן מותר להפליג בפסינה אף אי נימא דאיסורו משום תחומין ותחומין דאורייתא וכדעת הרמב"ם שהביא בארעא דרבנן סי' תרמ"ז מכל מקום מותר משום כבוד המלך וכל שפן לדעת הרמב"ן דכל למעלה מעשרה הוי ספק דדבריהם ולקולא וגם לתירוץ שני שפתב בארעא דרבנן אהיהא דמדלגין וכו' דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה ניחא דל"ת גרידא נדחה מפני כבוד המלך ומותר להפליג אלו תו"ד עי"ש ובמחכ"ת דבריו תמוהים מאד איך נוכל להוציא דין על פי הוכחות כאלו דשערי דחיות לא ננעלו חדא מאן לימא לן דהתגלחת הנה ביום ראש השנה דיש לומר דביום רה"ש לפנות ערב יצא מבית הפלא ואדהכי והכי חשכה ליל מוצאי יו"ט ורחץ ונסתפר ויניצב לפני פרעה ועוד מי יאמר דהתגלח בעצמו האם חסר ספרי נכרים במצרים ושמא נסתפר על ידי נכרי דאין בו אלא איסור אמירה לנכרי דמותר משום כבוד מלכים בטומאה דרבנן דלא גזרו משום כבודם וכל שפן איסור

אמירה ובמגלח פאות הראש דחייב מלקות פתב הרמב"ם בריש פ'ק י"ב מהלכות ע"ז דאיש המתגלח אינו לוקה אלא אם כן סייע להמגלח וכתב הרמב"ם ד שם דמכל מקום עובר בלאו ועי"ש להרב להם משנה שפן גם דעת הרמב"ם מדכתב אינו לוקה משמע דלאו מיהא עובר ונראה דדוקא בגילוח פאת הראש הוא דשייך לומר דעובר גם הנזיקף על לאו משום דלא תקיפו משמע גם כן לא תניחו להקיף אלא דלמלקות כל שלא סייע פטור אבל בשבת ויו"ט המתגלח על ידי נכרי ואינו עושה מעשה לסייע להמגלח אין בו אלא איסור אמירה בעלמא כן נראה לפום ריהטא ואם כן הוא באמת שפיר מצינו למימר דהתגלח על ידי נכרי ואין לנו הכרח דכבוד מלכים דוחה איסור וראיתי באיזה מפרשים דמדכתב ויריצוהו דמשמע על ידי אחרים ואלו בתגלחת פתיב ויגלח משמע על ידי עצמו וזהו פבד מלכות ולי הדל אינו מוכרח לפרש כן אלא מה שלא הלך מנוול זהו פבד מלכות והתגלחת תהיה על יד מי שיהיה אין נפקא מינה בזה פינון שאין הדבר נזכר ואדרבה התגלחת תהיה יפה על ידי אחרים מעל ידי עצמו: ועוד יש לומר דהגם דנקיטינו דקיימו אבות העולם כל התורה עד שלא נתנה מכל מקום פבר הרמב"ם דדוקא כשהיו בארץ ישראל אבל בחוזה לארץ לא היו מקיימין ומהאי טעמא נשא יעקב אבינו ע"ה שתי נשים וכו' עיין מה שרשמתי בזה במערכת האל"ף אות קפ"ו (בשדי חמד ח"א) ואם כן אף אם נאמר דהתגלח בעצמו וביו"ט של רה"ש מכל מקום פינון שיהיה בחוזה לארץ לא היה לו לחוש בדבר ולא שהתיר לעצמו מפני פבד המלך ואף שכתבתי שם באות ע"ר דהרב מוהר"י זאבי חידש דיוסף הצדיק פינון שיהיה יודע שלא ישוב לארץ היה מקיים התורה גם בחוץ לארץ והכריח כן מדנחה דעתו של יעקב בשבועת יוסף ולא חש שיעבור על שבועתו וכן ממה ששמר פרעה שבועת יוסף וכו' עי"ש מכל מקום אין זה מוכרח וכמו שכתב מרן חיד"א ביעיר און שרשמתי שם דאף דנכרים לא נצטוו בכל יחל מכל מקום פשרי אומות העולם היו מקיימים שבועתם שהוא פסניף מצות ברפת השם ומטעם זה קיים יוסף שבועתו עי"ש ואם כן שפיר נוכל לומר דלא קיים יוסף את התורה אלא בארץ וקצת סעד לזה מדאמרינו בבראשית רבה פ'ק צ"ב סי' ד' על פסוק וטבוט טבח והכן הדא אמרה ששמר יוסף את השבת ואם איתא דקיים יוסף כל התורה גם בחוץ לארץ מאי ריבנותא דשבת ויש לדחות דשבת אצטריף לאשמעינו משום דבן נח ששבת חיוב מיתה ועיין למרן משנה למלך בס' פ'רשת דרכים ריש דרוש א' וק"ל: ומה שנהרב מעשה אברהם רצה לדחות הוכחתו על פי מה דאמרינו אין למדין מקודם מתן תורה אלא דלא נתקרה דעתו משום דהאיכא מאן דאמר דלמדין מקודם מתן תורה אי משום הא יש לומר דאימור מאן דסבר למדין לא סבר דיצא ביום ר"ה אלא באחד מימות השנה ולא היה שום נדנוד איסור בתגלחתו: פ'לל ק) כל שמכרכים עליו המוציא מכרכים עליו ברפת המזון כן הוא לשון הרמב"ם בהלכות ברכות פ'ק ג' דין י"א ובירושלמי במס' פלאים פ'ק שביעי הלכה ז' בעי ר' יוסי על פת הפאה מתבואה שזרעה בעציץ שאינו נקוב מהו לומר עליה המוציא להם מן הארץ וכתב על זה הרב שואל ומשיב בהשמות מציון ירושלים (שבריש סדר זרעים בדפוס זיטאמיר) לשם וז"ל נשאלתי למה נקט דוקא המוציא ולא שאל על ברפת המזון והשבתי דעיקר הפעיא אי עציץ שאינו נקוב נקרא ארץ דשייך לומר המוציא להם מן הארץ עיין מנחות דף פ"ד ע"ב מארצה ולא כל ארצה ולכך לא בעי על ברפת המזון דאף בח"ל מכרכים רק על ברפת המוציא

לחמ"ה וזה אינו בא מן הארץ גופיה שהרי היה לו עציץ שאינו נקוב ועיין תוס' שם ובמ"ל פ"ב מהלכות בפורים ודוק היטב עכ"ל ולפי דברי הרמב"ם הנז"ל נראה לי הדל דאין מקום לשאלה זו דכיון דהא בהא תליא נקיט הבעיא בברכה ראשונה הבאה תחלה וממילא ינפשט גם על ברכה אחרונה ומה שהשיב הרב דעיקר הבעיא הוא אי נקרא ארץ וכו' נראה שפונתו לומר דלעגן ברפת המזון פשיטא ליה לר"י דמברכים על פת מעציץ שאינו נקוב ורק על ברפת המוציא הוא דמבעיא ליה והוא תימה בעיני שהרי בירושלמי פרק ששי דמס' ברכות הלכה א' תני כל שאומר אחריו שלש ברכות אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ וכל שאין אחריו שלש ברכות אין אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ ומקשינן נהרי פחות מפזית וכו' ומשני עי"ש ואילו על חלוקה קמיינתא דכל שאומר אחריו שלש ברכות לא מקשי מידי והיה לו להקשות נהרי עציץ שאינו נקוב דלאחריו פשיטא לן דמברך ברפת המזון ולפניו לא פשיטא לן דמברך המוציא לחמ"ה ואף אי נימא דהש"ס שם נקיט כר' יונה דלפי פירוש הרב פני משה שם ר' יונה סובר דאין להסתפק על פת מעציץ שאינו נקוב דנדאי מברך המוציא לחמ"ה ורק לעגן סכך הוא שיש להסתפק עי"ש מפל מקום אי סלקא דעתך דר' יוסי פשיטא ליה לעגן ברכה אחרונה דמברך עליה ברפת המזון ולא נסתפק אלא על ברפת המוציא היה לו להש"ס להביא הך ברייתא דתני כל שמברך שלש ברכות מברך לפניו המוציא לחמ"ה לפשוט ספקו של ר' יוסי ולהכריח פסברת ר' יונה דפשיטא ליה לברך עליה המוציא לחמ"ה אלא ודאי מוכח דר' יוסי מספקא ליה בין בברכה ראשונה ובין בברפת המזון דשתי הברכות משולכות זו בזו דאם מברך המוציא מברך גם כן ברפת המזון ועם שיש לפלפל בזה אי קימא לן כהירושלמי בזה ועיין בדברי מרן בכסף משנה שם בדין י"ב מפל מקום היה לו להרב לבאר כ"ז: גם מה שכתב שהספק הוא אי עציץ שאינו נקוב נקרא ארץ וציין לזה ש"ס דמנחות דף פ"ד דדרשינן מארצה ולא כל ארצה בענייני לא ירדתי לסוף דעתו הגדולה והנני להציע תורף סוגיית הש"ס הנ"ל והוא דמיייתנן מאי דתנן אין מביאים בפורים חוץ משבעת המינים ולא מתמרים ובהרים ולא מפירות שבעמקים ואמר עולא אם הביא לא קדשי לפי שהן כחושין ושקיל וטרי הש"ס במילתיה דעולא נהדר מיייתי דפליגי בה ריש לקיש ור' יוחנן אמר אם הביא לא קדשי וריש לקיש אמר קדשי נעשה כחוש שבעדשים ואמרין בשלמא ר"ל כדקאמר טעמא אלא ר' יוחנן מאי טעמיה אמר ר' אלעזר אמר קרא מראשית ולא כל ראשית מארצה ולא כל ארצה אלמא דטעמא דממעטינן הני שאינן מן המובחר (כגון תמרות שבהרים ופירות שבעמקים שהן פירות הגדלין בארץ עצמה וליכא למימר בהו דלא מיקרו ארץ) טעם המיעוט הוא משום שאף שהן פירות הגדלין בארץ מפל מקום לא הוו מן המובחר וקרא קפיד מארצה ולא כל ארצה ומיייתנן תני חדא מפירות שבעציץ מביא וקורא ותני אינדך מביא ואינו קורא בשלמא לריש לקיש דאמר קדשי לא קשיא כאן בעציץ נקוב כאן בעציץ שאינו נקוב אלא לר' יוחנן דאמר דכשאין מן המובחר לא קדשי כלל הרי הגדלים בעציץ אינם מן המובחר ולתרי מתניתי הנ"ל קדשי (אלא דפליגי בקריאה) ומשנינן תנאי היא ואיכא תנא דאמר אינו מביא כל עיקר זהו תורף סוגיית הש"ס ומוכח דעציץ בין נקוב בין שאינו נקוב ארץ מיקרי ומשום הכי לריש לקיש פירות שבעציץ בין נקוב בין שאינו נקוב קדשי אלא דבשל נקוב מביא וקורא ומשאינו נקוב מביא וקורא ור' יוחנן לא שאני

בין נקוב לאינו נקוב דבשניהם סבר דלא קדשי ולא משום דלא מיקרו ארץ דבעצין נקוב מי אקא למימר דלא מיקרו ארץ אלא טעמא דתרנוניהו משום דלא הוי מןבחר ומארצה ממעטינו שלא מן המןבחר אלא דבין למר ובין למר עציין שאינו נקוב מיקרי ארץ ואיה קאמר הרב דהירושלמי מספקא ליה אי עציין שאינו נקוב מיקרי ארץ ומביא לזה סוגיא דמנחות ה"ל נהרי מסוגיא ה"ל מתבאר בהיקף ולא נתקרה דעתי לומר דגם פונת הרב היא פן דבירושלמי מספקא ליה אם נקרא ארץ ולזה מציינן סוגיית ש"ס דילן וכלומר דתלמודין פשיטא ליה דמיקרי ארץ דמארצה היא דממעטינו עציין דדרשינו ולא כל ארצה אכל הא מיהא ארץ מיקרי דאין זה במשמעות סגנון לשונו הטהור גם מה שפכת דלקה לא בעי על בהמ"ז דגם בח"ל מברכים שגרא שפונתו לומר דממה שברכים ברפת המזון בחוצה לארץ פשיטא ליה לר' יוסי מזה דהוא הדין דמברכים ברפת המזון על פת מעצין שאינו נקוב יש לפקפק לדעתי העניה דאם פן גם לברפת המוציא תפשוט ליה הכי דנדאי בחוצה לארץ מברכים המוציא לחם מן הארץ ומדמברכים על פת מחוצה לארץ הוא הדין דמברכים על פת מעצין שאינו נקוב סוף דבר דברי הרב בזה לדעתי העניה צ"ע: והנה לשון הירושלמי בזה פן הוא תני עציין שאינו נקוב מעשרותיו מהלכה ותרומתו אינה מדמעת ואין חייבין עליה חנומש ר' יוסי בעי מהו לומר על פתו המוציא לחם מן הארץ ר' יונה בעי פן דלעת פתלוש הוא לספק בזה ופירש הרב פני משה וז"ל ר' יונה בעי פן פלומר דהא דר' יוסי לא מספקא ליה דאם פמחנפר מחשבי ליה לענין פלאים ושבת הוא הדין לענין ברכה ושפיר מברכים על פתו המוציא לחם מן הארץ וכי קמבעיא ליה הוא לענין סכה וכו' עכ"ל ונראה לפי זה דלענין דינא אית לן למינקט דיש לברך על פת הבאה מתבואת שבעצין שאינו נקוב המוציא לחם מן הארץ וכו' יונה דפשיטא ליה הכי דכלל גדול הוא בידינו כל היכא דלמר פשיטא ליה ולמר מספקא ליה נקיטינו פמאן דפשיטא ליה דלא שבקינן פשיטותיה דמר מפני ספקו של מר דאין ספק מוציא מידי נדאי וכלל זה שריר ובריר וקיים מפי רבותינו קמאי ובתראי שנסתמשו בו בין במחלוקת תנאים ואמוראים לפסוק פמאן דפשיטא ליה ובין במחלוקת בין הפוסקים אף פשותר זה לכללים אחרים פגון פשמאן דפשיטא ליה הוא תלמיד מאן דמספקא ליה וכו' פשהוא בענין דרבנן (דקיי"ל בעלמא ספקא דרבנן לקולא וכו' במידי דברכות דקיי"ל ספק ברכות להקל) וכבר פתבתי בס"ד בענין זה לעיל (בשדי חמד ת"א) במערכת ה"ה אות קי"ג ובקונטרס אסיפת דינים (בשדי חמד ח"א) במערכת גירושין סי' ג' מאות ו' והלאה ובקונטרס פללי הפוסקים סי' י"ו אות י"ט עי"ש ואם פן בנדון זה נמי פינו דלר' יונה פשיטא ליה דיש לברך על פת מתבואה של עציין שאינו נקוב המוציא לחם מן הארץ אף דר' יוסי מספקא ליה לא שבקינן פשיטותיה דר' יונה מפני ספקו של ר' יוסי: וראיתי להרב חיי אדם בכלל נ"א אות י"ז שפכת אחד מחמשה מיני דגן שגדל בעצין שאינו נקוב ועשה ממנו פת אינו מברך עליו המוציא לחם מן הארץ דאין נקרא ארץ פדאיתא בירושלמי פלאים סוף פרק ז' אלא מברך עליו בורא מיני מזונות ומפל מקום מברך עליו ברפת המזון פדאיתא בברכות ריש פרק שלשה שאכלו באכל טבל דמברך בנזרע בעצין שאינו נקוב ועיינן במ"א סי' קס"ח ס"ק ט"ז ונראה לי דהוא הדין דאין דאין מברך בורא פרי האדמה דלא נקרא אדמה אלא המחנפר פדאיתא בחולין דף קל"ט במצא קן בראשו של אדם עי"ש ברש"י אמנם על פירות

האילן צ"ע אם מברך בורא פרי העץ אם נקרא פרי וגם אם נקרא עץ ועיין מה שפתיחתי
בנשמת אדם סוף הלכות לולב עכ"ל ובמחכתה"ר דבריו תמוהים לדעתי הקצרה ולא
ידעתי איך כותב בשם הירושלמי בפשיטות פן שהרי ר' יונה סבירא ליה בהיפך ופשיטא
ליה דמברך על פתו המוציא לחם מן הארץ ואף ר' יוסי לא אמר בפשיטות דאינו מברך
המוציא רק דמספקא ליה ולפי הפלל שפתיחתי אית לן למינקט כר' יונה דמברך ברפת
המוציא לחם מן הארץ: ועוד קשה דכיון דפשיטא ליה להרב דמברך ברפת המזון
כדמוכח מסוגיא דריש פרק שלשה שאכלו אם פן בהכרח לומר שמברכים עליה המוציא
לפי הפלל שבירושלמי דברכות הנז"ל דכל שמברך אחריו שלש ברכות מברך לפניו
המוציא לחם מן הארץ וגם דבריו הם היפך דברי הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ג' דין
י"ב דכ"ל לן פללא כל שמברכים עליו בתחלה בורא מיני מזונות מברכים בסוף לאחריו
ברכה אחת מעין שלש חוץ מן האורז עכ"ל ואם פן בפת מעציץ שאינו נקוב דמברכין
עליו (לפי דעתו) בורא מיני מזונות הנה לנו לברך בסוף ברכה אחת מעין שלש ומדלא
כתב הרמב"ם חוץ מן האורז ופת מעציץ שאינו נקוב מוכח ודאי דפת מעציץ שאינו נקוב
אינו יוצא מן הפלל ואם פן בהכרח לומר או דמברכים עליה בורא מיני מזונות וברכה
מעין שלש או דמברכים עליה המוציא וברכת המזון ואף שכתב מרן פס"ק משנה שם
לדעת הרמב"ם על פלל זה שבירושלמי דאין למדין מן הפללות עי"ש קשה לומר פן על
דברי הרמב"ם ובפרט במקום שנאמר בו חוץ וכבר ידוע דגם באמוראים אינו פשוט
לומר פלל זה דאין למדין מן הפללות וכו' כמו שרשמתי (בשדי חמד ח"א) במערכת
האל"ף אות ל"ז ואף פי בלשונות הפוסקים ועי"ש באות ל"ה דלא אמרינו אין למדין מן
הפללות אלא כשיש הכרח או קבלה לזה: ולפי האמור למעלה דעל פת מעציץ שאינו
נקוב יש לברך המוציא לחם מן הארץ נמשך מזה בפירות האדמה שגדלו בעציץ שאינו
נקוב שיש לברך עליהם בורא פרי האדמה שלא כדברי הרב חיי אדם הנז"ל ועיניתי
במה שציין להלכות לולב וראיתי שבכלל קנ"א בנשמת אדם אות א' הביא דברי
הירושלמי דכלאים הנ"ל וכתב והנה מה דבעי אי מברכים עליו המוציא אף דבש"ס בבלי
פרק ג' שאכלו אמר פן בהדיא אכל טבל ומוקי לה פגון שזרע בעציץ שאינו נקוב הרי
דמברכין ברפת המזון מכל מקום מספקא לירושלמי אם מברכין לפניו המוציא לחם מן
הארץ דוקא דאינו נקרא ארץ פיון דאינו מחובר ומצינו בפן שברכו ברפת המזון כדאייתא
(ברכות ד' מ"ח ע"ב) משה תקן ברפת הון בשעה שיברד להם מן ובדאי לא ברכו לפניו
המוציא לחם מן הארץ ונראה לי דהוא הדין דמבעיא ליה אם מברכין על הפירות בורא
פרי האדמה הוא נמי דוקא מחובר כדאייתא בפרק שילוח תקן מצא קו בראש אדם ע"ג
לענייננו והנה רואה שלא כתב בשם הירושלמי בפשיטות שאינו מברך המוציא לחם מן
הארץ לפי שאינו נקרא ארץ (כמו שכתב בהלכות ברכות הנ"ל) אלא כתב דבירושלמי
מבעיא להו ולפי הנראה לא הנה לו פירוש הרב פני משה וחשב שר' יונה בא להוסיף
על ספקו של ר' יוסי ואמר שגם לענין סוף איכא למיבעי ולא איפשיטו הגי תרתי בעיי
ונה יתכן להבין בסוגיית הירושלמי אבל לומר דהירושלמי פשיטא ליה דאינו מברך על
פת של עציץ שאינו נקוב המוציא לחם מן הארץ זה אינו במשמע סוגיית הירושלמי
פלל: ומה שהביא דבמן היו מברכים ברפת המזון אף שבודאי לא היו מברכים המוציא
לחם מן הארץ נראה דאין מזה סתירה לדברי הירושלמי בברכות דכל כמברך ברפת

המזון מברך המוציא לחם מן הארץ ד"ש לומר שבדקדוק אמרו כל שמברך אחריו שלש ברכות אומר לפני המוציא לחם מן הארץ לומר דונקא אחר שתקנופל השלש ברכות הוא שתקנו גם פן לברך לפני המוציא לחם מן הארץ אבל בימי משה רבינו שלא הייתה אלא ברכה אחת לאחריה לא הייתה התקנה שתהיה הברכה אחת לפני המוציא לחם מן הארץ ולכן שפיר לא ברכו על המן לפני המוציא לחם מן הארץ אף שברכו לאחריה ברפת הזן ומחשבתו נזכרת שפונתו לומר דכמו כן יש לומר בעציו שאינו נקוב דאף שמברך לאחריה על פתו ברפת המזון אינו מברך לפני המוציא וזה לפי מה שגראה להרב שעל אכילת המן היו מברכים לפני ולאחריה אמנם לי הדל אף אם נודה להרב דעל אכילת המן עצמו היו מברכים ברפת הזן כמשמעות הלשון משה תקן ברפת הזן בשעה שירד להם המן מקל מקום איני יודע מנא ליה שהיו מברכים ברכה שלפניה פלל וכלא כל ברפת הגהנין (חויז מברכת המזון לדברי הפל וברפת מעין שלש דפליגי בה קמאי ובתראי אם היא מדאורייתא) אינו אלא מדרבנן ואף שמרן חיד"א בספר יעיר און במערכת הבי"ת אות י"ט הביא בשם הרב שארית יוסף בשם סמ"ג ומוהר"ם (או הר"מ שהוא הרמב"ם) והרב המרדכי דברכת המוציא מדאורייתא אמנם פבר נשא ונמן בזה והעלה דהרמב"ם והתוס' וסמ"ג והמרדכי והטור רעים אהובים וכולם סוכרים דברכת המוציא מדרבנן גם אני ההדיוט פתבתי (בשדי חמד ח"א) במערכת הבי"ת אות ז דכל הפוסקים ראשונים ואחרונים שנים בזה דברכת הגהנין אינו אלא מדרבנן ואם פן פשוט דאף אם היו מברכים ברפת הזן על המן לא היו מברכים לפניו פלל ואין ללמוד לעציו שאינו נקוב דאף שמברך ברפת המזון לא יברך לפני המוציא וכללא דכיליו רבנן דמערבא בירושלמי פרק ששי דברכות הלכה א' כל שמברך אחריו שלש ברכות מברך לפני המוציא לחם מן הארץ קאי אאיסדן ויש לברך על פת מעציו שאינו נקוב המוציא לחם מן הארץ וברכת המזון פן גראה לדעתי הקצרה: ואני אמרתי בחפשי בספרן של צדיקים ומצאתי את שאהבה נפשי בס' פתח הדביר בח"ב סי' ר"נ אות א' חקר בפרי האדמה הגדל בעציו שאינו נקוב ומנח על גבי קרקע עם יברך עליו בורא פרי האדמה דאפשר פיון דמנחי אארעא חשיב גידולו מן הארץ דינקי מארעא או דילמא דוקא עציו נקוב הוא דיונק מן האדמה על ידי הנקב והאריה מאד בעניינים אלו ומסקנתו לדינא בדר ל"ח ע"א ונ"ל פלל העולה דלענ"ד גראה דעל פת מחמשה מיני דגן הגדל בעציו שאינו נקוב ומנח בארץ (שאם אין העציו מנח על גבי קרקע אינו נקרא גידולי קרקע פלל) מברך המוציא לחם מן הארץ דגם לחם זה מיקרי גדל בארץ ועל פרי הגדל בו מברך בורא פרי האדמה מפח פל הטעמים הנזכרים פן גראה לי פעת עכ"ל והמענין בגוף דב"ק גראה שהביא דברי הרב חיי אדם הנז"ל והרבה להשיב על דבריו וגם מה שפתבתי למעלה על דברי ההשמטות מציון ירושלים דמסוגיא דמנחות מוכח דעציו שאינו נקוב מיקרי ארץ ורק דממעטינו ליה לענין ביפורים מדרשיו מארצה ולא כל ארצה פן פתב הרב שם בדר ל"ו ע"ד ושוב הביא בדר ל"ז דברי הרב חיי אדם והשיב על דבריו פיטר שאת מאשר פתבתי אני ההדיוט ובאיזה דברים פוננתי לדעתו הרמה ועל מה שהביא פתב דלא דמי המן לגדל בעציו שאינו נקוב דהמן שאין גידולו מן הארץ פלל ואפילו עפר קצת בעציו שאינו נקוב אין בו וגם אין בו שיכולים הפריחים ריח הארץ ודאי אין שינוי לברך עליו המוציא לחם מן הארץ ומה דמות יערוך ממנו לעציו שאינו נקוב דאית

בִּיהַּ פֶּל הַגִּי לַחֲיוּבָא וְגַם מַה שֶׁהִחְלִיט שֶׁהָיוּ מְבָרְכִים בְּמִן בַּהֲמ"ז מִנ"ל הֲלֵא אֵין בְּיַדְיָנוּ מִהַש"ס אֲלֵא שֶׁתִּיקֶן לָהֶם בְּרַפְת הֵזֶן וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא הָיוּ מְבָרְכִין כָּל הַג' בְּרַכּוֹת לַק"מ מִן הַפֶּלֶל שֶׁאָמְרוּ בַתּוֹס' וִירוּשְׁלָמִי דְאֵין הַפֶּלֶל אֲלֵא כָּל שֶׁמְבָרְכִין אַחֲרָיו ג' בְּרַכּוֹת מְבָרְכִין לַפְּנֵי הַמוֹצֵיא אֲבָל בְּמִן שֶׁלֹּא בִּירְכוּ ג' בְּרַכּוֹת אֲלֵא הֵזֶן לְבַד מְצִי לְבָרָךְ בַּמ"מ וּמ"ג דַּחֲתִים עַל הָאֲרֵץ וְעַל הַמְּזוֹן דְּפִירוּשׁוֹ אֲרֵץ דְּמַפְקָא מְזוֹן דְּלַחַד פִּירוּשׁא דְּהָרַב הַלְבוּשׁ הָאֵי אֲרֵץ הֵינּוּ אֲרֵץ מְמַנָּה יֵצֵא לָחֵם זֶה שֶׁהוּא אֲכָל עַכְשָׁיו כִּנ"ז לֹא הָיוּ מְבָרְכִין בְּמִן דְּבָרְכָה זֹו תִּיקְנָה יְהוֹשֻׁעַ פְּשֻׁנְכִּסוֹ לְאֲרֵץ וַיִּשְׁבְּתוּ הַמֶּן וַיֵּאכְלוּ מַעֲבוּר הָאֲרֵץ כְּדַמּוּכַח מְקַרְאֵי וְנִיחָא שֶׁפִּיר דְּעַל הָאֲרֵץ וְעַהֲמ"ז לֹא שִׁיבָה בְּמִן וּמַה יוֹכִיחַ הוֹכַח מִשֶּׁם לְלָחֵם דְּעַש"ן דַּחֲיִיבוּהוּ בַּש"ס לְבָרָךְ כָּל ג' בְּרַכּוֹת דְּבַהֲמ"ז וְכ"ר לַעֲט"ר מוּה"ר נַר"ו בַּס' נֶפֶשׁ חַיִּים מַעֲרַכַת הַמ"ם אוֹת ק"ז דְּפִשְׁיטָא לִיהַּ דְּבָמֵן פִּינּוֹן שֶׁעֲדִינּוֹן לֹא נִכְנָסוּ לְאֲרֵץ לֹא הָיוּ מְבָרְכִין בְּרַפְת הָאֲרֵץ דְּאֲמַרִּינוּ בְּבָרְכּוֹת מִשֶּׁה תִּיקֶן וְכו' יְהוֹשֻׁעַ תִּיקֶן בְּרַפְת הָאֲרֵץ כְּשֶׁנִּכְנָסוּ לְאֲרֵץ וְכו' וְכִיּוֹן שֶׁהָיוּ מְבָרְכִין בְּרַפְת הֵזֶן הָיוּ מְבָרְכִין ג' כִּי הַמוֹצֵיא אֲלֵא שֶׁהָיוּ או' הַמוֹצֵיא לָחֵם מִן הַשָּׁמַיִם אֲלֵא דְּשָׁאָר בְּרַכּוֹת עַל הָאֲרֵץ וְכַדוּמָה נִתְקַנּוּ אַחַר זְמַן ע"ש וְאֵין סִפּוֹר נֶפֶשׁ חַיִּים מְצוּי אֲצִלֵי לְרֵאוֹת מְנָא לִיהַּ לּוֹמַר כָּל פֶּךָ בְּפִשְׁיטוֹת שֶׁהָיוּ מְבָרְכִים בְּמִן בְּרַכָּה רֵאשׁוֹנָה אַחֲרֵי שֶׁכָּל בְּרַכּוֹת הַנִּהְיִינוּ הֵן מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְּתִי לְמַעְלָה וְצִינּוֹן לַעֲיִין לְמַה שֶׁפְּתַבַּב בַּס' צַד"ק ד' ח' ע"ב וע"ג וְהוּא שֶׁשֶּׁם שֶׁקִּיל וְטָרִי אִם בִּימֵי מִשֶּׁה רַבִּינוּ גַם כֵּן הָיוּ מְבָרְכִים כָּל הַשְּׁלֵשׁ בְּרַכּוֹת וּמַה שֶׁאָמְרוּ דוֹד תִּקֶן שְׁלֵמָה תִּיקֶן הֵינּוּ מְטַבֵּעַ הַבְּרַכָּה אוֹ שֶׁהַבְּרַכָּה עֲצָמָה תִּקְנּוּ וְלֹא הָיוּ מְבָרְכִים בִּימֵי מִשֶּׁה רַבִּינוּ אֲלֵא בְּרַכָּה אַחַת לְבַד עִי"ש וְעִינּוֹן בְּמַה שֶׁהַבֵּאתִי בַּקּוּנְטָרַס פֶּאֶת הַשְּׁדֵי בְּחֻלְק אֲסִיפַת דֵּינִים בְּמַעֲרַכַת בְּרַכּוֹת אוֹת ה' עַל פֶּת מַתְבוֹאָה מַעֲצִיץ שֶׁאֵינוֹ נְקוּב אִם לְבָרָךְ עֲלֵיו הַמוֹצֵיא לָחֵם מִן הָאֲרֵץ: (כָּלֵל קֵא) פִּינּוֹן שֶׁהֲגִיד שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד אִם הוּא דוֹקָא בְּעֵדוֹת שְׁנֵי עֵדִים אֲבָל בְּעֵדוֹת עַד אֶחָד (בְּדַבָּר שֶׁנֶּאֱמַר עַד אֶחָד) חוֹזֵר וּמַגִּיד אוֹ לֹא שֶׁנֶּאֱמַר וְכֵן בְּדַבָּר שֶׁקְרוּב אוֹ פְּסוּל נֶאֱמַר אֵי אֲמַרִּינוּ דְּאֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד וְכֵן בְּבַעַל דְּבָר עֲצָמוֹ אֵי אֲמַרִּינוּ הֲכִי אוֹ דוֹקָא גְּפִי עֵדִים הוּא דְּאֲמַרִּינוּ הֲכִי וְאִם בְּגוֹתֵן אֲמַתְלָא חוֹזֵר וּמַגִּיד אוֹ לֹא עִינּוֹן בְּכָל זֶה בְּאֲנָרָךְ בְּשׁו"ת אוֹר לִי דָף קכ"ב ע"ב וְאֵילָף וְעִינּוֹן לְהַרְבֵּ נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיִינָא בְּחֻלְק אַהֲע"ז ס' קנ"ו (סוֹף ד"ה וּמְנָא אֲמִינָא) שֶׁנֶּרְאָה מְדַבְּרִיו שֶׁכְּבַעַל דְּבָר לֹא אֲמַרִּינוּ אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד וְעִינּוֹן בְּדַבְּרֵי רֶשֶׁב"ם בְּכַבָּא בְּתָרָא דָף קכ"ז ע"ב ד"ה אֵינוֹ נֶאֱמַר וְעִינּוֹן לְהַרְבֵּ פְּרִי מְגִדִים בְּאֲשֶׁל אֲבָרְהָם ס' קכ"ח סוֹף ס"ק ח"ן וְלַעֲנִין עַד אֶחָד עִינּוֹן בְּצֻמַח צִדְקָה הַחֲדָשׁ (לְהַגְאֹן מְלִיבוּוֹיִץ) בְּחֻלְק אַהֲע"ז ס' י"ט אוֹת א' מַה שֶׁפְּתַבַּב בְּשֶׁם חִידוּשֵׁי הַרִיטְב"א לְשַׁבּוּעוֹת דָף ל"ב (ד"ה בְּעַד מִיתָה) בְּשֶׁם רֶש"י דְּנֶרְאָה דְּאֲמַרִּינוּ בְּעַד אֶחָד אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד אֲפִילוּ הִתְהַהֲגְדָתוֹ חוּץ לְבֵית דִּין כֵּן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵיו וְאֵין חִידוּשֵׁי הַרִיטְב"א הַנֶּ"ל מְצוּיִם אֲצִלֵי לַעֲיִין בַּדב"ק: כָּלֵל קב) פִּינּוֹן שֶׁהֲגִיד שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד אִם נִשְׁבְּעוּ שֶׁדְּבָרֵיהֶם הָאֲחֵרוֹנִים אֲמַת אֵי מְהַנִּי עִינּוֹן חִינָא וְחִסְדָּא ח"ב דָף ל"ג ע"ד וּבְאֹר לִי דָף קכ"ד סוֹף ע"ד כ' דְּנֶרְאָה דְּלָכָל הַטְּעָמִים הָאֲמוּרִים בְּעִנּוֹן זֶה יֵשׁ לָנוּ לּוֹמַר דְּכָלֵלָא דְּכִיּוֹן שֶׁהֲגִיד וְכו' הוּא שְׁרִיר וְקִיָּים וְלֹא מְהַנִּי מַה שֶׁנִּשְׁבְּעוּ וְכֵן הִיא מְסַקְנַת הָרַב רֵאשׁ יוֹסֵף וְהָרַב חִינָא וְחִסְדָּא עִי"ש רֵאשׁוֹתֵיהֶם וּבְשׁו"ת פּוֹרַת יוֹסֵף הַנֶּד"מ לְהַגְאֹן מְסַלְאָנִים בְּדָף קכ"ז ע"ג ס' כ"ט: כָּלֵל קג) פִּינּוֹן שֶׁהֲגִיד שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד אִם הֵעִיד עַד אֶחָד וְחוֹזֵר כֵּן קוֹדֵם שֶׁהֵעִיד הַשְּׁנֵי אֵי חֲשִׁיב חוֹזֵר וּמַגִּיד אוֹ לֹא עִינּוֹן בְּשׁו"ת אוֹר לִי דָף קכ"ה אוֹת כ"ח וְנִכְרְנוּ לְחַיִּים ח"א דָף צ"ו סוֹף ע"ב: כָּלֵל

קד) כבוד אביו ורבו שלא להזכירם בשמם פדקנמא לן ביו"ד סי' ר"מ וסי' רמ"ב סעיף ט"ו והוא מברייתא בקידושין ד' ל"א ע"ב ובסנהדרין דף ק' ע"א אמר רב נחמן דנקרא אפיקורוס ונטרד גחזי וכו' הנה לדעת הרמב"ם דאינו אסור אלא בשם פלאי שכל השומע יודע שהוא פלוני פתב הרב צרור החיים בדף ב' ע"ד דהיינו דוקא אם מזכיר שם רבו לשום צורך אבל אם מזכיר שמו שלא לצורך אף אם אינו שם פלאי אסור אפילו שלא בפניו והכרית פן דהא אסור זה למדנו מדאמרו בסנהדרין ד' ק' ע"א שנענש גחזי (שנטרד מעולם הבא פן פירש מוהרש"א בחידושי אגדות וכיונה דעתו לדברי הרמ"ה בחידושייו בס' יד רמה שהכרית פן דאילו מה שנאטרע מפנרש במקרא שהוא על שנהנה מנעמן וכו' ועיין בחידושי הגאון מוהר"י עמדין בזה) על שקרא לרבו אלישע בשמו נהרי אלישע אינו שם פלאי אלא נדאי כיון שהזכיר שמו שלא לצורך שהיה די לו לומר זאת האשה וזה בנה אשר החיה דהא באלישע מישמעתי שאמר לו המלך ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע ומשום שאמר וזה בנה אשר החיה אלישע שהזכיר שמו שלא לצורך נענש עי"ש ולפי שיטתו יפה השיג הרב מראה הנגה בפרק ח' מהלכות תלמוד תורה דכיון דטעם ההיתר בשם שאינו פלאי שלא בפניו הוא משום שאף שהקורא הוא היה מתכוון על רבו מ"מ אין השומע יוכל להבין בבירור שעל רבו קאמר דשא הוא אומר על אדם אחר משום הכי שרי אם פן גחזי שהזכיר שם אלישע והשומע ידע שפונתו עליו שהרי הוא משיב על שאלתו ספרה נא לי את הגדולות אשר עשה אלישע אף שאינו שם פלאי אסור אמנם כל זה לשיטת הרב צרור החיים בדעת הרמב"ם דכשאינו שם פלאי מתיר לקרות לרבו בשמו אף לענין דינא נראה דאין לנו הכרח לדין זה לדעת מרן בקסוף משנה ובב"י סי' רמ"ב שהבין מדברי הרמב"ם שבהלכות ממרים דלא אמר חילוק זה אלא לענין לקרוא אחרים בשם זה אבל להם אסור לקרותם בשמותם אף שאין השם פלאי ואפילו שלא בפניהם וכתב שהעיקר כמו שנראה מדברי שבהלכות ממרים וכן פסק בש"ע אסור לתלמיד לקרות לרבו בשמו לא בחייו ולא במותו ואפילו לקרות לאחרים ששמו פלאי אסור אם הוא שם פלאי שאין הכל רגילין לקרות בו עכ"ל דמתבאר דלגבי קריאתו לרבו אין חילוק בין שם לשם רק לקריאת אחרים הוא שיש חילוק ואם פן גחזי שקרא לרבו בשמו אף שאינו שם פלאי ראוי היה לעונש ואין לנו הכרח ללמוד דין לענין הזכרת שם רבו שלא לצורך שאסור שהרי גם לצורך אסור להזכיר שמו שלא בפניו ושם שאינו פלאי כאמור: והנה עיקר דין זה (אסור לקרות לרבו בשמו) נראה שהוא מוספם ואין חולק בדבר ומפני זה הוקשה לרבותינו בעלי התוס' במסכת יבמות ד' ז"ן ע"ב ד"ה אמר שמואל על רב כהנא שקרב לרב בשמו אבא (בפרכות ד' ס"ב דמי פנמא דאבא פדלא טעים תבשילא וכו') והוצרכו לתרץ דרב כהנא תלמיד חבר לרב הנה וכן התוס' ישנים בסוף יומא דף פ"ז ע"א דאמר רב הונא אבא למיקטל נפשא הקשו דרב הונא תלמיד רב היה ואיך קורא אותו בשמו אבא לפירוש הערוך דשמו אבא (וכונתם לשלול פירש"י ביבמות והובא בתוס' שם דשמואל דאמר מודה לי אבא לשון חשיבות הוא דאמר עי"ש) ותירצו שמה היה אבא דרף כבוד כמו אבי אבי רכב ישראל (פ"ש דבריהם מורה שפונתם דאף שזה שמו מפל מקום כיון שהשם עצמו הוראתו לשון חשיבות מותר לקרות לרבו בו ולקמן אכתוב בזה בס"ד) גם התוס' בחולין ד' ל"ח ד"ה איצטריו הוקשה להם פן ומפני קושיא זו נראים כמודים

לפירש"י דשמואל קרא לרב אבא בלשון פבוד (ובדוחק נוכל לומר שזו גם כן פונת התוס' ישנים ה"ל אף שאין הלשון מורה פונה זו) (ויקצת יש לתמוה למה לא הוקשה להם מפריטא דקידושין דף ל"א ע"ב חכם משנה שם אביו ושם רבו וכו' אלא אמר רבא פי הא דמר בר רב אשי פי הנה דריש בפירקא איהו אמר אבא מארי ואמוריה אמר הכי אמר רב אשי ופירוש משנה שם אביו ורבו היינו שאומר פה אמר אבא מארי פה אמר רבי מורי כמו שכתב רש"י ודוחק לומר דעדיפא להו הא דרב נחמן דאמר שהוא אפיקורוס ור"י אמר שנטרד גחזי מפני זה מחיי עולם הבא): גם מרבני האחרונים רבים אשר היו תמהים בכמה מקומות שפן מזכיר שם אביו ותלמיד שם רבו בפסחים דף קי"ב חמשה דברים צנה ר' עקיבא את רשב"י וכו' אם אין אתה מלמדני אני אומר ליוחאי אבא ומיסרף וכו' ובמעילה דף י"ז ע"ב אילו היה אבא חלפתא קיים וכו' אילו היה יוחאי אבא קיים יכולים אתם לומר וכו' ובפרק קמא דבתרא דף יו"ד ע"ב שאלו את שלמה עד היכן פחה של צדקה אמר להם צאו וראו מה פירש דוד אבא וכו' וכן נמצא בכמה פתובים ששלמה קורא שם אביו פעמים אומר דוד לבד על פסא דוד ופעמים בתואר אבי לפני דוד אבי ובפרק מרובה דף ע' ע"א ובפרק חזקת הבתים דף נ"ו ע"א אמר רבי יוסי כשהלך אבא חלפתא אצל ר"י בן נורי ללמוד תורה וכן בפרק שלישי דבכורות דף כ"ו ע"א אמר ר' יוסי מודה אבא חלפתא וכו' וכתב רש"י שאביו שמו חלפתא (הרב קהלת יעקב במענה לשון ת"ב אות ק"ט תירץ לזה דתנא דברייתא הוא דמפרש שמו דחלפתא הוא ור' יוסי אבא סתם אמר וכן כתב הרב פסא אליהו ביו"ד סימן רמ"ב הובאו דבריו בצפיחת בדבש דף קמ"ח ע"ב על קושיא פיוצא בה עי"ש וכן כתב שם בשם הרב כנה"ג בסימן רמ"ב הגהט"ו אות כ"ה ומדברי התו' שהבאתי למעלה מוכח קצת דלא ניחא להו בהכי שאם כן היה להם לתרץ קושיותם באופן זה דסתמא דש"ס הוא דמפרש שמו והאומר אומר סתם ועיין למר"ן חיד"א בס' יעיר און במערכת החי"ת אות ז"ך מה שהשיב על דבריו) וכן בסנהדרין דף פ' ע"א אמר רבי יוסי אפילו אבא חלפתא ביניהם וכן בשפת דף קט"ו ע"א אמר ר"י מעשה באבא חלפתא וכו' ור' ישמעאל בן אלישע לדברי ר' נתן קרא והטה וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטתי וכו' שפת דף י"ב ע"ב (ישוה המפרשים לחלק בין אמירה בפה לכתיבה לא יגהה מזור להא דקמן לפי גסחת הירושלמי בהלכה ג' פתב על פנקסו ואמר אני ישמעאל בן אלישע) ואלישע קרא לרבו אליהו ויעקב קרא את יצחק בשמו שמה קברו את אברהם ואת יצחק וכו' (הרב פסא אליהו מיישב גם מה שקשה מהמקראות שבתורה פדרף שמישב במאמרים שבש"ס שהאומר אמר אבא מארי רבי מורי וכו' וכתב הדברים פתב בקיצור וכמו שכתב בשמו בצפיחת בדבש דף קמ"ח ע"ב ואין הדברים מתנישבים על הלב לומר כן על מקרא פתוב בתנ"ך ועל הראשונים שכתבו ליישב באופן זה מאמרים שבש"ס אנו מצטערים דנראה שרבותינו בעלי התוס' לא ניחא להו בהכי כמו שפתבתי למעלה והוא בא להוסיף לומר כן גם במקראי קודש ואין דעתי העניה נוחה בזה וכמו שהשיב ע"ד הרב צפיחת בדבש) ועובדיהו קרא לרבו אליהו (מלכים א' י"ח) האתה זה אדוני אליהו ובפ"ק דגטין דף י"ד אילו הרגו את דוסתאי מי נתן לינאי אבא בר פמותי ובברכות דף ח"י ע"ב אצל שמואל לחצר מנת ואמר בעיני אבא א"ל איכא אבא טובא א ל אבא בר אבא וכו' ובזהר הקדוש פרשת חיי שרה דף קל"ב ע"א בההוא עובדא דהנה אתנין לטבריא וכו' חמא

רשב"י חד בר נש וכו' א"ל אָנָא בַר יוֹחָאי וכו' וְכַתְּבֵי מִן חֵידָא דְכִיּוּצָא בְּזֵה אִיפָא
בְּדוֹכְתֵי טוֹבָא עֵינֵי לְהַרְבְּנִים בְּרַפִּי יוֹסֵף יו"ד סִימָן רמ"ב אות ח"י וְשִׁירֵי בְּרַכָּה שְׁם אוֹת
יו"ד וּבְסִי ר"מ אוֹת ב' וּבְיַעִיר אֵזֶן וְקִהְלֵת יַעֲקֹב הַגָּל וּבְשִׁמּוֹן הַמְּשֻׁחָה דָּף ד' ע"א וְזָכוֹר
לְאַבְרָהָם ח"א דָּף רי"ג ע"ב וד' רי"ד וְעִיקְרֵי הַד"ט בחי"ו"ד סִימָן כ"ו אוֹת כ"ח וּבִהְגָּהַת
אוֹר הַחַיִּים שְׁבַס' שו"ת הָרַב מוֹהַר"י קָצָבִי בְּדְרוּשִׁים דְּרוּשׁ שְׁשֵׁי דָּף י"ג ע"ד (אֵהִיָּא
דפ"ק דְּבְרָכוֹת דָּף ד' דְּאָמַר דְּוֹד הַמַּע"ה מְפִיבְנוֹשֶׁת רַבִּי וְכו') מַר מְקַשֵּׁי מְהֵכָא וּמַר מְהֵכָא
וּמְהֵם הַנִּיחוּ בְּקִנְיָא וּמְהֵם פְּתִבוּ לְחֵלֶק בֵּין אֲמִירָה לְכַתִּיבָה וּמְהֵם חִלְקוּ בְּאַיְזָה מְקוֹמוֹת
מִהַגָּל מְפַנֵּי שְׁאָמְרוּ תְּנָאֵר אָבִי אוֹ רַבִּי שְׁרִי וּבְאַיְזָה מְקוֹמוֹת מְפַנֵּי שְׁאִין גְּבִהוֹת לְפָנֵי
הַמְּקוֹם ב"ה שְׁרִי לְקִרוֹת לְפָנֵיו יִתְבַּרַךְ אֶת אָבִיו וְאֶת רַבּוֹ בְּשִׁמּוֹן שְׁפָנְלָם חֵיבִים בְּכַבּוּדוֹ
יִתְבַּרַךְ כְּמוֹ שְׁהֶאֱרִיכוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּמְקוֹמוֹ וְלֹא עָלָה עַל דַּעַת שׁוֹם אֶחָד מְהֵם לוֹמַר
שְׁאִין הַפֶּל מוֹדִים בְּאַיְסוֹר זֶה וְלֹא הֵנָּה קְשִׁיָּא מְעִיקְרָא מִשׁוֹם אֶחָד מִהַמְּקוֹמוֹת שְׁבַהש"ס
הַנַּז"ל מוֹכַח וְדַאי שְׁפוֹבְרִים שְׁהַפֶּל מוֹדִים בְּדִין זֶה שְׁאִסוֹר לְתַלְמִיד לְקִרוֹת לְרַבּוֹ בְּשִׁמּוֹ
וְכֵן אִסוֹר לְבִן לְקִרוֹת לְאָבִיו בְּשִׁמּוֹ אֲמָנָם תְּמִיָּה לִי שְׁהַרִיף וְהָרָא"ש לֹא הִבִּיאוּ דִין זֶה
לֹא מֵה שְׁשִׁנּוּ חֻקִּים בְּבְרִייתָא דְקִידוּשֵׁין הַגָּל וְלֹא מֵה שְׁאָמְרוּ רַב נַחְמָן ור' יוֹחָנָן (דְּנִקְרָא
אֲפִיקוֹרוֹס וְשִׁגְחָזִי גִטְרָד וכו') וְהוּא תִּימָה לַעֲנִ"ד וצ"ע: וְאֵהִיָּא דפ"ק דְּבְרָכוֹת שְׁאָמַר
דְּוֹד מְפִיבְנוֹשֶׁת רַבִּי יָפָה דְּנָתִי וכו' וּמִיָּתִי בַּש"ס סְמוּךְ לְזֵה תְּנָא לֹא מְפִיבְנוֹשֶׁת שְׁמוֹ אֶלָּא
אִישׁ בְּנוֹשֶׁת שְׁמוֹ וְלָמָּה נִקְרָא מְפִיבְנוֹשֶׁת שְׁהִיָּה מְבִיֵּשׁ פָּנֵי דְּוֹד בִּהְלָכָה הִבִּיאוּ רַבִּינוּ
הַמְּשַׁל"מ בְּפִרְשֵׁת דְּרָכִים בְּדָרָף עֲנוּיִם (בד"ה וּמְפִי) מֵה שְׁשִׁמַּע מְרַבּוֹתֵיו שְׁפִירְשׁוּ
שְׁהַנְּצָרְכוּ בַּש"ס לְהִבִּיָּא הָא דְתְּנָא לֹא מְפִיבְנוֹשֶׁת שְׁמוֹ לְפִי שְׁהַנְּקִשָּׁה לְהֵם הִיכִי אָמַר דְּוֹד
מְפִיבְנוֹשֶׁת רַבִּי וכו' וְהָרִי אִסוֹר לְקִרוֹת לְרַבּוֹ בְּשִׁמּוֹ לְזֵה הִבִּיאוּ הָא דְלֹא מְפִיבְנוֹשֶׁת שְׁמוֹ
וְכו' וְכִינּוֹן דְּאִינוּ שְׁם הַעֲצָם אֶלָּא שְׁם הַתְּנָאֵר שְׁרִי וְהַקְּשָׁה עֲלֵיהֶם שְׁהַרִי כְּתַב רַש"י
בְּסִנְהֶדְרִין דְּאַיְסוֹר הַזְּפָרַת שְׁם רַבּוֹ הוּא כְּשִׁאִינוּ אוֹמַר מוֹרֵי רַבִּי פְּלוֹנֵי רַק אוֹמַר פְּלוֹנֵי
וּמִן כ"מ כְּתַב דְּמִקְרָא מְסִיָּעוּ אֲדוּנֵי מְשָׁה פְּלָאֵם וְדוֹד הָא אָמַר מְפִיבְנוֹשֶׁת רַבִּי וְכַתְּבֵי
לִיִּישׁב דְּדוֹקָא אִם אוֹמַר רַבִּי תַחֲלָה כְּמוֹ בְּאֲדוּנֵי מְשָׁה הוּא דְשְׁרִי אֲבָל לְהַזְפִּיר שְׁמוֹ תַחֲלָה
אִף שְׁמִסִּיִּים וְאוֹמַר תְּנָאֵר רַבִּי מוֹרֵי לֹא מְהִנֵּי וְשָׁרִים רַבִּים (בְּסִפְרִים שְׁרַשְׁמֵתִי לְמַעֲלָה)
הֵמָּה רָאוּ כֵּן תְּמָהוּ דְּמַצִּינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת יוֹחָאי אָבָא יְנָאי אָבָא וְכִינּוּצָא וְלֹא אָמְרוּ אָבָא
יוֹחָאי אָבָא יְנָאי אֶלְמָא דְּכָל שְׁאוֹמַר שְׁמוֹ בְּתְּנָאֵר לֹא קְפָדִינוּ מֵה לְפָנִים וּמֵה לְאַחֹר וּבַס'
חַיִּים וּמְלָךְ בַּפ"ט מִהֵלְכוֹת פְּלָאִים (וְהֵם דְּבָרֵי הָרַב מַר אָבִיו) תְּמָה שְׁבָכָל מְקוֹם שְׁמִזְפִּירִים
שְׁם מְשָׁה בְּתְּנָאֵר אוֹמְרִים מְשָׁה רַבִּינוּ וְלָמָּה לֹא יִקְדִּימוּ הַתְּנָאֵר רַבִּינוּ מְשָׁה וְכֵן הִיָּה קְשָׁה
לִי הַדְּלָמָה הִירוּשְׁלָמִי שְׁהִבִּיאוּ רַבִּינוּ הַטּוֹר בַּא"ח סוֹף סִי' קצ"ט דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי כְּמָה זִימְנִין
אֲפִילָנָא עִם תַּחֲלִיפָא אָבָא וְלֹא אָמַר אָבָא תַּחֲלִיפָא וּמְזָה שְׁנַיִם רַבּוֹת הִיָּה כְּתוּב אֲצִלִּי
לִיִּישׁב עַל פִּי דְּבָרֵי הָרַבִּים שְׁמֵן הַמְּשֻׁחָה בְּדָף ד' וְזָכוֹר לְאַבְרָהָם בַּח"א דָּף רי"ג ע"ב
דְּדוֹקָא בְּפָנֵיו הוּא דְּאָמַר הָרַב מְשָׁה לְמָלְךְ דְּלֹא מְהִנֵּי כְּשִׁמְזְפִיר שְׁמוֹ קוֹדֵם הַתְּנָאֵר אֲבָל
שְׁלֹא בְּפָנֵיו כָּל שְׁמִזְפִּיר לוֹ תְּנָאֵר הָרָאוּי תַלְמִיד רַבִּי וְכֵן אָבָא שְׁפִיר מְהִנֵּי אֲמָנָם עֵתָה
עֵינֵינִי בְּגוֹף דְּבָרֵי הָרָא"ש וְרָאִיתִי שְׁהִבִּיאוּ לְשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי אָמַר ר' יוֹסֵי כְּמָה זִימְנִין
אֲפִילָנָא עִם ר' תַּחֲלִיפָא אָבָא וכו' וְכֵן הוּא הִלְשׁוֹן בְּגוֹף דְּבָרֵי הַש"ס הִירוּשְׁלָמִי בְּפָרְק ג'
שְׁאָכְלוּ הִלְכָה ב' עי"ש וְלֹא נְפִלְאָת בְּעֵינֵי לוֹמַר דְּבָכָל הַמְּקוֹמוֹת שְׁהוּבָא בַּש"ס דִּילָן
שְׁאָמַר ר' יוֹסֵי דְּבָר עַל אָבִיו צ"ל ר' תַּחֲלִיפָא אָבָא כְּמוֹ שְׁנִמְצָא הִלְשׁוֹן בְּהִירוּשְׁלָמִי וְכִינּוֹן

ש'אומר תואר רבי ומלפניו שפיר דמי אליבא דכולי עלמא הו אמת דהרב יד שאול בסי' רמ"ב אות יו"ד רפ"א בידיה אי מהני אמירת תואר רבי שכתב ונ"ל ולא במותו עיין כ"מ שהקשה מאדוני משה פלאם ובפרשת דרכים מחלק בזה ואפתי צ"ע דבס' יהושע נזפר כמה פעמים משה עבד ה' מיהו אם נימא דשלא בפניו מותר להזכיר גם שמו הנה ניחא אבל לא קי"ל פו ועיין בר"ה דף ח"י רש"ב"י א"מ רע"ק רבי ומיהו אפ"ש דכל שמזכיר בלשון רבי לאחר מותו מותר עכ"ל ודבריו נפלאים בעיני דמשמע דעל הדין דלא במותו הקשה מ"מ מדכתיב ואדוני משה והוא תימה דגם על בחייו תיקשי ודברי מ"מ כ"מ לא דעתי מקומם ובהלכות ת"ת הביא מ"ש רש"י בפרק חלק דאיסור זה הוא כשמזכיר שם רבו ואינו אומר מורי רבי פ' נכתב ומקרא מסייעו אדוני משה פלאם ומה שהביא מר"ה דף ח"י כמזונה לי פו נמצא בכמה מקומות שמזכיר רש"ב"י את רע"ק רבו בשם רע"ק ועיין גטין דף ס"ז ע"א אבל איני מבין למה כתב בלשון אפ"ש דכשמזכיר בלשון רבי וכו' ונהלא כן מפורש בדברי רש"י ומ"מ נאפילו בפניו ומר הוא דאמר דלאחר מותו הוא דמותר ועיין עוד לקמן בד"ה ועתה גם מ"ש מיהו אם נימא דשלא בפניו מותר להזכיר גם שמו הנה ניחא אבל לא קי"ל פו הם דברים טפלים לרב גדול כמותו דהא ודאי גם שלא בפניו אסור דעיקר דין זה ילפינו ממה שנענש גחזי ושלא בפני אלישע הנה סוף דבר לא יכולתי להלום דב"ק בזה וצ"ע: ובעיקר דברי רבותיו של רבינו המשל"מ שפירשו דמשום דק"ל להש"ס איך קרי דוד לרבו מפיבונשת בשמו ותלמיד אסור לקרות רבו בשמו הוצרכו להביא הא דתנא לא מפיבונשת שמו וכו' כנז"ל תמיה לי דלפי הנראה מפיבונשת לא הנה לו לרבו מובהק פי אם עירא היארי ואם לא הנה רבו מובהק הרי כתבו התוס' ביבמות דף ז"ן הנ"ל דרב כהנא משום שלא הנה רב רבו מובהק הותר לו לקרותו בשמו וא"כ מאי ק"ל להש"ס היכי קרי ליה מפיבונשת וכן ראיתי אחר זמן להרב צל"ח בחי' לברכות שכתב שנהא מזה שדוד הנה קובע עצמו להורות הוראות בין דם לדם ומזה מוכח דמפיבונשת לא הנה רבו מובהק שא"כ איך הנה מורה הוראה בפני רבו ורבו מובהק הנה עירא היארי ובאמת פל זמן שהנה עירא היארי קיים לא הורה דוד פלל כמפורש בעירובין דף ס"ג והאי קרא דכי חסיד אני אמרו אחר מיתת עירא היארי ויישב בזה הקושא שבפרשת דרכים דמפיבונשת לא הנה רבו מובהק וברב בזה אפילו בפניו מהני באומר פלוני רבי עכ"ל ונראה דגם מעיני דמר נעלמו דברי התוס' דיבמות דמתבאר מדבריהם דלא נאמר הדין הנה אלא ברבו מובהק אבל רבו שאינו מובהק שפיר דמי והיננו אפילו אינו אומר רבי פלל ואילו מדברי הרב צל"ח משמע דעל פל פנים בעינן שיאמר לו רבי שאמר פלוני רבי ולדבריו מה שאמר דוד מפיבונשת רבי הנה מוכרח לומר פו אבל לפי המתבאר מדברי התוס' דכל שאינו רבו מובהק אינו בדין זה צ"ל דדוד המע"ה משום מדת חסידות וגודל ענותנותו אמר פו ועל מה שהקשה הרב פרשת דרכים ע"ד רבותיו עפ"י דברי רש"י דכשאומר רבי מורי שרי כתב הרב צל"ח לתרץ עפ"י דהש"ך בסי' רמ"ב ס"ק כ"ד דלא מהני אמירת רבו לכשמדבר עליו עי"ש ולא ראה שרבי האחרונים השיגו על הרב ש"ך מדכתיב אדוני משה פלאם עיין בברכ"י ובאחרונים: גם בס' עין יוסף להרב מוהר"י חזן (הוא קדמון נדפס ספרו בשנת ת"מ פרשום בפתח השער שנת תהלה) בדרוש לפרשת משפטים דף קי"ב פירש דחסידיותה דדוד היינו אף שלא הנה רבו מובהק אלא עירא היארי עם כ"ז חשבו עליו ברבו מובהק

וראיה לזה שאם היה רבו מובהק איה היה מורה הלכה בפניו והא אמרינו בפרק הדר שחיוב מיתה ותו דהתם (בד' ס"ג) פריה פתיב בשותי צדק בקהל רב וכתוב בלבי צפנתי אמרתי ואם היה רבו מובהק איה היה מורה בפניו ואילו בפני עירא אמר בלבי צפנתי אמרתי ותו דאם היה רבו פלל מאי ריבותריה שגמלה בו וקלא אם לא היה נמלה היה חוטא אלא ודאי משנת חסידים שנו פאן וקראו רבו על דרה שאמרו לגבי אחיתופל שלא למד ממנו אלא שני דברים וקראו רבו עכ"ל הרי לנו עדים נאמנים מעידים שמפיבונשת לא היה לדוד רבו מובהק וא"כ מן הדין היה מותר לו לקרותו בשמו וממדת חסידות קראו רבו וכתב הרב עין יוסף ליישב בזה קושית התוס' בפרק הניזקין דף ט"ן ע"א אמ"ש בש"ס מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ופרכינו והא איכא דוד איכא עירא היארי והקשו בתוס' שם (בתוספות שלפנינו לא נמצא דברים אלו שם כי אם בסנהדרין ד' ל"ו ע"א ע"ש) דלמה לא אמר והא איכא מפיושת והניחו בקושיא ולפי מה שפי' יתורץ היטב וכו' ע"ש ובעניויתי לא זכיתי להבין לפי שיטתו למה לא הקשה ע"ד התוס' שהקשו דכי פריה הא הנה דוד אמאי לא משני היה אחיתופל ומירצו התוס' כיון דרשע הנה אינו מן המנין ולפי שיטתו לק"מ שהרי אחיתופל לא רבו מובהק היה שלא למד ממנו אלא שני דברים ועם שנראה שפונת הרב לומר דאין זה כ"כ מן התימה אחרי שקבר מצאו התוס' בעצמם ליישב דעתם במה שתייצו אמנם ממפיבונשת שהניחו בקושיא הוצרכו ליישב שלא היה רבו מובהק מ"מ היה לו לכתוב דאין צורך לתירוץ לגבי אחיתופל וגם אין לנו הכרח דמפני שהוא רשע אינו מן המנין דשאני אחיתופל שלא היה רבו מובהק אבל באמת לקוענ"ד במחכתה"ר אין זה מן הישוב דנדאי אין הדבר תלוי באם הוא רבו מובהק או לא דאטו פל הני דאמרינו דהנה פ' ונהנה פ' רבותיהם היו אלא הפונה שהיה גדול אחד בדורו ולכן לא חשיב אצלו תורה וגדולה ועל כל פנים למדנו מדברי הרב דלא היה מפיושת רב מובהק לדוד וקשה על הרבנים הנז"ל וגם על דברי הרב משל"מ קשה שמיישב פירושה והיה בהניח דאע"ג דבתנא רבי שרי פדכתיב אדוני משה הני מילי כי תקדמנו תנאר לעצם השם והדבר תמוה דמאחר דלאו רבו מובהק הנה אפילו בלא שום תנאר נמי שרי וכ"ש היכא דאמר נמי תנאר אלא שהשיבו אחור נראה דשרי וגם לפי דרכו של הרב אור החיים שפדדרשות הרב מוהר"י קצבי הנז"ל (בד"ה ופרן חיד"א) קשה דלגבי מפיושת ליתיה להאי דינא ומותר לדוד לקרותו בשמו: וראיתי לידידי הרב המפורסם מוהרי"ף נר"ו בס' יפה ללב ח"ב בקונטרס יפה תלמוד דף ד' ע"א (מהספר) שהביא בשם הרבנים סמיכת חכמים בסוגיא דברכות הלזו ודת נדין בסוף שמיני שפירשו גם הם בכונת הש"ס פדתרגימו לה רבותיו של הרב משל"מ דמפני שהוקשה להש"ס היכי קרי דוד לרבו מפיושת בשמו הוצרכו להביא הא דלא מפיושת שמו ע"ש ועל פולם יש לתמוה שהרי מפיושת לא היה רבו מובהק וביותר תמיה לי על הרב יפה ללב נר"ו ששם בדף ג' ע"ד פתב בשם הרב יפה קול בדף ט"ז ע"א דמפיבונשת לאו רבו מובהק היה ולכן הותר לו להורות הלכה וכו' והביא גם דברי הרב צל"ח שכ"כ שלא היה רבו מובהק וא"כ היה לו להעיר ע"ד רבנו קדישי הג"ל כמ"ש בעניויתין ואני בעניי לא ראיתי מי שחולק על סברת התוס' לומר דגם לרבו שאינו מובהק אסור לקרות בשמו גם בס' ברוך מרדכי ובס' מגיד תעלומות בחידושיהם לברכות בסוגיא הג"ל נטפלו ליישב הקושיא דהיכי קרי לרביה בשמיה ובב"מ פתב דשם

מפּיבּוֹנֶשֶׁת הוּא לְשִׁבַח וְזֶה מוֹתֵר כַּמ"ש הַתּוֹס' וְכו' וְכַתּוּב דְלִזָּה הִבִּיאוּ בְּש"ס הָא דְתַנָּא לֹא
מפּיבּוֹנֶשֶׁת שְׁמוּ וְכו' שְׁהִיָּה מְבִיֵּישׁ וְכו' א"כ שְׁמוּ מוֹרָה לְשִׁבַח וּמוֹתֵר וְכַתּוּב שְׁאָמַר פִּירוּשׁוֹ
לִפְנֵי הַגָּאוֹן בַּע"ס כְּתוּב סוֹפֵר וְקַלְסִיָּה וְהוּא תִּימָה שְׁנַעְעֵלָם מְעִינֵי כָּל הָעֵדָה דְבַרֵּי הַתּוֹס'
דִּיבְמוֹת הַנּוֹז"ל: וְסוֹבּוֹר הֵייתִי לִיִּישָׁב דְסַבְרֵי רַבְּנָן קְדִישֵׁי הַנּוֹז"ל דְּהָא דְשָׂרֵי לְקָרוֹת בְּשְׁמוֹ
כְּשֵׁאיִנוּ רַבּוּ מוֹבְהָק הִיָּינוּ דְנוֹקָא אִם הוּא שְׁלֵאֲבַפְּנֵינוּ אֲבָל לְדַבֵּר לוֹ בְּהַזְכָּרַת שְׁמוֹ אִף שְׁאיִנוּ
רַבּוּ מוֹבְהָק אֲסוּר וְלִכְּוֹן דְּוֹד שְׁהִיָּה מְדַבֵּר לְמַפִּיבּוֹנֶשֶׁת שְׁפִיר קְשִׁיָּא לְהוּ וְהוֹצֵרְכוּ לִיִּישָׁב
מִר כְּדָאִית לִיָּה וְיִמַר כְּדָאִית לִיָּה שׁוּב רְאִיתִי דְלֹא יִתְכּוֹן לֹמַר כֵּן שְׁהִרֵי הַתּוֹס' כְּתוּבוּ כֵּן
לִיִּישָׁב מֵה שְׁרַב כְּהֵנָּה קָרָא לְרַב בְּאִיזָה מְקוֹמוֹת אֲבָא וְאַחַד מֵהֶם בְּפִרְק הַרְוָאָה דָּף ס"ב
ע"א וְהִכִּי אֲתַמַּר הֵתָם רַב כְּהֵנָּה עַל גְּנָא תוֹתִיָּה פְּוֹרְיָה דְרַב שְׁמַעְיָה דְשַׁח וְשַׁחֲק אָמַר לִיָּה
דְּמִי פְּוֹמִיָּה דְאֲבָא כְּדָלָא שְׁרִיף תְּבַשִּׁילָא א"ל כְּהֵנָּה הִכָּא אֲתָּ פּוּק דְלֹאֵו אֲנֹרַח אֲרַעָא א"ל
תוֹרָה הִיא וְלִלְמוֹד אֲנִי צָרִיף ע"כ וּמְלַבֵּד דְלִשׁוֹן אָמַר לִיָּה מְשַׁמַּע וְדָאִי שְׁהִיָּה מְדַבֵּר לְרַב
עַצְמוֹ וְכֵן מְתַבָּאָר מִפִּירֵש"י (כְּדָלָא שְׁרִיף תְּבַשִּׁילָא כְּפִיָּה רַעֲב וְכו' שְׁאֲתָהּ נוֹהֵג קְלוֹת
רֹאשׁ זֶה לְתַאֲנוּתָהּ) שְׁהִיָּה מְדַבֵּר אֲתוֹ לְנוֹכַח וְעוֹד אִף אִם לֹא גְרַסִּינוּ בְּגַמְרָא אָמַר לִיָּה רַב
שְׁהוּא הִיָּה מְדַבֵּר בְּעַצְמוֹ כְּמַתְמִיָּה בְּדַבֵּר מ"מ מוֹכַח וְדָאִי שְׁהִיָּה מְדַבֵּר דְבַרֵּי בְּקוֹל רַם
עַד שְׁשַׁמַּע וְנִפְל מִמְּנוּ רַב וְהִרֵי זֶה כְּמַדְבֵּר עִמּוֹ פְּנִיָּם בְּפְנִיָּם וְהוֹתֵר לוֹ מִפְּנֵי שְׁלֵא הִיָּה רַבּוּ
מוֹבְהָק ש"מ דְּגַם בְּפְנֵי מוֹתֵר אִם אִינוּ רַבּוּ מוֹבְהָק וְהִדְרָא תְּמִיָּה לְדוֹכְתָא וְעִיָּין עוֹד בַּמ"ש
לְקַמּוֹן דְּכֹן מְשַׁמַּעוֹת לְשׁוֹן הַפּוֹסְקִים לְחַלֵּק בֵּין רַבּוּ מוֹבְהָק לְאִינוּ רַבּוּ מוֹבְהָק וְצ"ע: וְרֹאִיתִי
לְהַרְב פְּתַח הַדְּבִיר בְּתַשׁוּבְתוֹ שְׁבַס' צְפִיחַת בְּדַבְּשׁ ס' ה"ן (בַּד"ה וְתַבְט עֵינֵי) שְׁהִבִּיא
דְבַרֵּי הַגָּאוֹן כֵּן יוֹחֲאֵי בְּשַׁעַר א' דָּף ו' ע"ד דְּמַתְבָּאָר מְדַבְּרֵינוּ דְכָל שְׁלֵמַד מִמְּנוּ דְבַר אֲחַד
יֵשׁ לוֹ דִּין רַבּוּ וְאַסוּר לְקָרוֹתוֹ בְּשְׁמוֹ וּמְלַבֵּד מֵה שְׁתַּמָּה עֲלֵינוּ דְמְשַׁמַּעוֹת לְשׁוֹן הַפּוֹסְקִים
בְּסִי' רַמ"ב סְעִיף ל' הוּא דָּאִין אֲסוּר אֲלֵא לְרַבּוּ מוֹבְהָק שְׁלֵמַד מִמְּנוּ רֹב חֻקְמָתוֹ שְׁאֲחַר
שְׁכַתְבוּ כָּל הַדְּיָנִים שְׁחִיָּיב לְהַתְנַהֵג בְּהֶם תְּלַמִּיד לְרַבּוּ בְּכַבּוּד וּבְמוֹרָא וּמְקַלְלֵם הוּא בְּסְעִיף
ט"ו דְאֲסוּר לְקָרוֹתוֹ בְּשְׁמוֹ כְּתוּבוּ בְּס"ל כָּל אֵלוּ הַדְּבָרִים שְׁאֲמַרְנוּ שְׁצָרִיף לְכַבֵּד בְּהֶם אֲת
רַבּוּ לֹא אָמְרוּ אֲלֵא בְּרַבּוּ מוֹבְהָק וְכו' עִי"ש עוֹד יֵשׁ לְתַמְנָה שְׁנַעְעֵלָם מֵהֶם דְבַרֵּי הַתּוֹס'
בִּיבְמוֹת דָּף נ"ז הַנ"ל שְׁלֵא מְצָאוּ מְנוּחַ לִיִּישָׁב מֵאִי דְרַב כְּהֵנָּה קָרִי לְרַב אֲבָא כִּי אִם בְּזֹאת
דְרַב כְּהֵנָּה תְּלַמִּיד חֵבֵר הָוָה הִרֵי מְפֹרָשׁ יוֹצֵא מְדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ הַתּוֹס' דְרַב לְרַבּוּ מוֹבְהָק
הוּא דְאֲסוּר אֲבָל תְּלַמִּיד חֵבֵר מוֹתֵר לְקָרוֹתוֹ בְּשְׁמוֹ וּכְבֵר הַבְּאֲתִי לְמַעְלָה דְבַרֵּי הַרְבָּנִים
צ"ח וְעִיָּין יוֹסֵף שְׁכַתְבוּ מְפֹרָשׁ לְחַלֵּק בֵּין רַבּוּ מוֹבְהָק לְרַבּוּ שְׁאיִנוּ מוֹבְהָק בְּדִין זֶה וְתִימָה
הוּא בְּעֵינֵי שְׁאֲחַרִּי שְׁהַכְרִיחַ מְסִיגְנוֹן לְשׁוֹן הַפּוֹסְקִים הַנ"ל וְגַם מְדַבְּרֵי מְרֹן כ"מ בַּפ"ה
מֵהִלְכוֹת ת"ת שְׁכַתְבַּת שְׁסַתֵּם רַבּוּ הָאָמוּר לְעַנְּנָן כְּבוֹד וּמוֹרָא הִיָּינוּ רַבּוּ מוֹבְהָק אִיף לֹא
הָעִיר ע"ד הָרַב פְּרָשַׁת דְרָכִים וְרַבּוֹתֵינוּ שְׁכַבְרֵנוּ הָיוּ דְבַרֵּיהֶם לְמַרְאֵה עֵינֵינוּ עִי"ש בְּדָף קמ"ח
ע"ב וְאִם מְשַׁמַּע לִיָּה דְמַפִּיבּוֹנֶשֶׁת הִיָּה רַבּוּ מוֹבְהָק תְּגַדֵּל הַתִּימָה דְזֶה לֹא יִתְכּוֹן כְּמוֹ
שְׁמַתְבָּאָר מְמַשׁ בְּפִרְק הַדֵּר וְכוּ"ל: עוֹד כְּתוּב בְּצְפִיחַת בְּדַבְּשׁ (בַּד"ה גַּם) בְּשֵׁם הָרַב כֵּן
יוֹחֲאֵי דָּאִין לְהַקְשׁוֹת מִמְקָרָא מְלֵא אֲדוּנֵי מְשָׁה כְּלָאֵם דְשֵׁם מְשָׁה בְּעַצְמָה הוּא תְּנֹאֵר יוֹתֵר
חָשׁוּב מִכָּל תְּנֹאֵרֵי הָרַב שְׁהִרֵי אָמְרוּ מְשָׁה שְׁפִיר קְאָמְרַת וְזֶהוּ שְׁבַש"ס הַזְּפִירוּ בְּכַמָּה
מְקוֹמוֹת שֵׁם מְשָׁה כְּלֵי שׁוּם תְּנֹאֵר מְשָׁה תְּלָה בְּזַכּוֹת אֲחֵרִים וְכו' מְשָׁה יוֹשֵׁב וְדָן וְכו' עִי"ש
וְאִין ס' הַנ"ל מְצוּי אֲצִלֵי לְדַעַת אֵהִיכָא קָאִי דְמֵאִי הָוָה לָן לְהַקְשׁוֹת מְקָרָא דְאֲדוּנֵי מְשָׁה
וְהִרֵי קָרָא בְּתַנֹּאֵר וְרִש"י בְּפִרְק חֵלֵק הַנ"ל כְּתוּב מְפֹרָשׁ דְאִסוּר לְקָרוֹת רַבּוּ בְּשְׁמוֹ הוּא

אם אינו אומר רבי מורי ומרן כ"מ פתב דמקרא מסייעו ונאדוני משה פלאם ולפי דברי
הוא סיוע שאין בו ממש דשאני שם משה דאף אם לא היה אומר אדוני ג"כ היה מותר
ואולי משמע ליה מדברי רש"י דצריך להזכירו בשני תוארים רבי מורי פ' ויהושע שאמר
אדוני משה פניו דשם משה הוא חשוב הווי שני תוארים וכל זה דוחק וכבר השיב הרב
פתח הדביר שם ע"ד והביא מ"ש מרן חיד"א בס' מראית העין בחי' לסנהדרין לדף ק'
ובלקוטיו סי' י"א אות כ' שבתחלה רצה לומר קרוב למ"ש הרב בן יוחאי דשם משה
שהוא תפארת גדולה דאית ביה רזין עילאין אותיות שם קדוש דע"ב שמות והוא בגימט'
אל שד"י לכן הותר ליהושע לקרותו בשמו ושוב דחהו דאין להוציא דין עפ"י גמטריאות
וסודות ויש לנו ללמוד מפשט הפתוב דגם בפניו כשאומר מורי פ' שרי דלא סמך הפתוב
שנעשה גמט' וסודות ועוד דאם בן לא לימא אלא משה לחוד אלא ודאי העיקר דאפילו
בפניו שרי לומר מורי פלוני עיין שם שוב ראיתי שדברים אלו הובאו גם בשו"ת פתב
דפוס שאלונקי בס' ר"מ אות ו' ומתוך השקלא וטריא דהתם לדידי חזי דאולי הרב בן
יוחאי מר קעסיק על מה שמקשים על הרב ש"ך שכתב דמ"ש הרמ"א בהגהה בס' רמ"ב
סט"ו דמותר לומר רבי מורי פלוני היינו דוקא שלא בפניו אבל בפניו אסור מהא דכתיב
אדוני משה דשמעית מינה דגם בפניו שרי ולזה כתב דל"ק משום דשם משה שאני ועל
כולם תמה אקרא שגראה שלא ראו דברי הנפטר הגדול הרמב"ם בפ"ק ו' מהלכות ממרים
דין ג' שכתב בזה"ל יראה לי שאין נזהר בכך אלא בשם שהוא פלא שאין הפל דשין בו
אבל שמות שקורים בהם את העם כגון אברהם יצחק ויעקב משה וכיוצא בהם בכל לשון
ובכל זמן קורא בהם לאחרים שלא בפניו ואין בכך פלוג' כ"ל הרי מפני ששם משה
הוא כשאר שמות אברהם ויצחק ולא הותר אלא לקרות לאחרים שלא בפניו אבל לרבו
או אפילו לאחרים בפניו אסור ויתכן שמפני כך הנצרך הרמב"ם להזכיר גם שם משה
ולא הספיק לו במה שהזכיר רק שם אברהם יצחק ויעקב או אם בא להזכיר גם משה
היה לו להזכיר גם אהרן אלא הזכיר רק שם משה כדי שלא יעלה על דעתנו דשם משה
יצא מכלל האיסור הזה שהרי אמרו משה שפיר קאמרת אלא גם הוא כשאר השמות ומה
שאסור בשמות אחרים אסור גם בשם משה ואולי גם הרב בן יוחאי לא אמר דשם משה
מותר להזכיר בלא שום תנאי אלא למשה רבינו שהוא בעל השם (אף שמהוהוהוהו ממ"ש
בש"ס משה שפיר קאמרת לא משמע הכי יש לדחוק בכונתו) אבל ודאי גם הוא מודה
דרב או אב דעלמא שנקראים משה אסור לבן ותלמיד לקרותו בשמו ועיין לקמן בד"ה
ועתה בשובי: ועל החקירה שמזכירין בש"ס שם משה בלא תנאי רבינו פתב שם
(בצפיחת בדבש) ליישב עפ"י מ"ש מרן החבי"ב בכנה"ג דדוקא לומר בפ"ה אסור אבל
לכתוב שם אביו ורבו שרי וכל מה שנמצא בש"ס שתלמיד או בן קראו בשמותם לא
שפן אמר האומר אלא הוא אמר פדינו וגם אם היה תוך י"ב חדש לפטירת בעל השמועה
אמר עליו הריני כפמ"ש ואחרי כן אמר ז"ל אלא שמסדר הש"ס שהיה מסדר בכתב לא
היה פתב אלא שם לבד ע"כ תו"ד הכנה"ג וא"כ גם זאת החקירה יש ליישב בזה
דמסדרי הש"ס לא הקפידו בזה לפי שהיה בכתב אף לא נתקרה דעתו בזה דסוף סוף
כשאנו מזכירים שמותם במאמרים שבש"ס היה לנו להזכירם בתנאי משה רבינו ולא
חזינא לרבנן קדישי דעבדי הכי ועל שמות הפתובים בתנ"ך לא קשיא דאין להוסיף על
מה שכתוב בתורה וכו' וצ"ל דמה שקורין משה בלא שום תנאי הוא מפני רוב מעלתו

על דָּרָה גְדוּל מֶרְבֵּן שָׁמוּ כַּמ"ש הַרְמַב"ם בְּהַקְדָּמָה לְסֵדֶר זָרְעִים בְּפָרָק הַזֶּה שֶׁרַבֵּינוּ הֵקֵם עָשָׂה ג מַעֲלֹת בְּקִרְיַת שֵׁם הַתְּנָאִים וְגְדוּל מֶרְבֵּן שָׁמוּ עִי"ש וְהִנֵּה חִילּוּק זֶה בֵּין אַמֵּירָה בְּפָה לְכַתִּיבָה הַנּוֹפֵר בָּיָם ש"ש בַּפ"ק דְּקִידוּשֵׁין סִי' ס"ה בְּשֵׁם יֵשׁ מְפָרְשִׁים וְכַתֵּב שֶׁהַכְרִיחוּ פֶּן מִמֶּה שֶׁהַרִיב"ה פּוֹתֵב וַאֲ"א הָרָא"ש וְהַגָּאוֹן רַש"ל פְּתַב דְּאִין רְאָיָה לְדַבְרֵיהֶם מִשּׁוֹם דְּהַטוּר פְּתַב פֶּן בְּלִשׁוֹן פְּבוּד הוּא הָרָא"ש שֶׁהוּא רֹאשׁ לְכָל יִשְׂרָאֵל וְלֹא שֶׁפְּתַב וַאֲ"א ר' אֶשֶׁר עַכ"ל וְהָיָה נִרְאָה שֶׁלֹּא סִתֵּר אֶלָּא רְאֵינָתָם (שֶׁפֶן פְּתַב וְאֵי אֹמֵר שֶׁאִין רְאָיָה לְדַבְרֵיהֶם וְכו') אֲבָל יִתְכוּן שְׂמוּדָה לְסִבְרַתָּם שֶׁיֵּשׁ לְחֻלְק בֵּין אַמֵּירָה לְכַתִּיבָה אֲמָנָם רְאִיתִי לְמָרְן חֵיד"א בַּס' שִׁיּוּרֵי בְּרָכָה בְּרִישׁ סִי' ר"מ שֶׁהֵבִיא דְבָרֵי הַיֵּשׁ"ש הַנֶּז"ל וְכַתֵּב וְנ"ל וְלַפּוֹם רִיבֵּטָא נִרְאָה דְּמָה שֶׁחֻלְקוּ בֵּין הַנְּזָרָה בְּפִיּוּ לְכַתִּיבָה הוּא חִילּוּק נֶאֱדָה וְלְדַבְרֵי מוֹהַרש"ל שֶׁאִין לְחֻלְק הָרִי מְצִינּוּ שֶׁרַש"י חוֹתֵם שְׁלֵמָה בַּר יִצְחָק בְּכַמָּה תְּשׁוּבוֹת שֶׁהֵבִיא בְּשִׁיבּוּלֵי הַלְקֵט וְכֵן הַרְמַב"ם וְכו' וְכֵן רַשְׁב"ם וְר"ת וְכו' וְכֵן הָרָא"ש וְכו' וְכֵן מוֹהַר"ם וְכו' וְכַהֲנֵה רַבִּים מְגְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁחוֹתְמִים שֵׁם אָבִיו וּמְנַכְרֵחַ לְחֻלְק בֵּין הַנְּזָרָה בְּפִיּוּ לְכַתִּיבָה וְאוּלַי יֹאמֵר מוֹהַרש"ל דְּשֶׁאֵינִי חֹתֵמָה דְּמִנְכְרֵחִים לְחֻתּוֹם שֵׁם אָבִיהֶם דְּאֵי לֹא אֵינּוּ נִיכָר מִי הוּא הַמְדַבֵּר אוֹ פּוֹסֵק אוֹ גּוֹזֵר עַכ"ל דְּמַתְבָּאָר שֶׁהֵבִינּוּ מְדַבְרֵי שֶׁחֻלְק עַל סִבְרַתָּם וְסוֹבֵר שֶׁאִין חִילּוּק בֵּין אַמֵּירָה בְּפָה לְכַתִּיבָה וְדַעַת מָרְן חֵיד"א מְסַפֶּמֶת לְחִילּוּק זֶה וְחִידוּשׁ הוּא שֶׁלֹּא הַזְכִּיר שֶׁכֵּן דַּעַת הָרַב כִּנֵּה"ג לְחֻלְק בֵּין אַמֵּירָה לְכַתִּיבָה כַּמ"ש בְּשָׁמוּ בְּצַפִּיחַת בְּדִבְשׁ וּמָה שֶׁצָּדָד בְּצַפִּיחַת בְּדִבְשׁ בַּד' קַמ"ח ע"ג (בַּד"ה פִּי ע"כ) בְּכַוֵּנַת הַשְּׁגָתוֹ ע"ד הָאֶחָד קְדוּשׁ שֶׁהֵבִיא בְּהַשְׁמָטוֹת שֶׁבְּשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה לְסִי' רַמ"ב (בַּד' ע' אוֹת א') וְכַתֵּב שֶׁפְּנֻתוֹ ע"ד הָרַב כַּס"א וּמְצָדָד אִם פְּנֻתוֹ לְדַחוֹת מֵהַשְּׁחִילְק בַּכַּס"א בֵּין אַמֵּירָה בְּפָה לְכַתִּיבָה דְּאֵינּוּ נִכּוֹן לְחֻלְק פֶּן עִי"ש לְפִי הַנְּרָאָה פְּתַב פֶּן לְפִי שֶׁלֹּא רְאָה דְבָרֵי שֶׁבְּשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה סִי' ר"מ הַנֶּז"ל שֶׁמְסַפִּים לְחֻלְק פֶּן וְגַם פֶּשֶׁט לְשׁוֹנוֹ שֶׁבְּהַשְׁמָטוֹת מוֹרָה שֶׁלֹּא עַל חִילּוּק זֶה פְּתַב שֶׁאֵינּוּ נִכּוֹן שֶׁהָרִי לֹא הַנּוֹפֵר מִזֶּה בְּדַבְרֵי פֶּמּוּ שִׁירָאָה הָרוּאָה וְאִין לְהַאֲרִיף בְּזֶה: וּמָה שֶׁהַכְרִיחַ מָרְן חֵיד"א דֵּינֵשׁ לְחֻלְק בֵּין אַמֵּירָה לְכַתִּיבָה מִמֶּה שֶׁכָּל הַגְּדוּלִים הַנּוֹז"ל הֵיוּ פּוֹתְבִים שְׁמוֹת אֲבוֹתֵיהֶם בְּחֻתֵמָתָם הִנֵּה בְּיַעֲרֵר אֲזַן בְּמַעֲרַכַת הַחֵי"ת אוֹת ז"ך הֵבִיא מָה שֶׁהַקְּשָׁה הָרַב קַהֲלַת יַעֲקֹב בְּמַעֲנֵה לְשׁוֹן אוֹת ק"ט אֵיף ר' יוֹסִי קָרָא לְאָבִיו בְּשָׁמוֹ אֲבָא חֻלְפֵתָא וְכַתֵּב ע"ד וְנ"ל וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ מ"ש רַש"י בְּפָרָק חֻלְק וְהֵבִיא אוֹר"ם בְּהַגָּהָה בַּסִּי' רַמ"ב דְּהָא דְּאָסוּר לְקִרוֹת רַבּוּ בְּשָׁמוֹ הֵינּוּ שָׁמוֹ לְבַד אֲבָל מְנוֹתָר לּוֹמֵר מוֹרֵי פ' וְהוּא מְקָרָא מְלֵא אֲדוּנֵי מְשָׁה פְּלֵאָם וְכֵן הֵדִין בְּאָבִיו דְּאֵם אוֹמֵר אָבִי פ' שְׁרִי וְכ"כ הַמְּפָרְשִׁים עַכ"ל וְלְפִי זֶה הָיָה נִרְאָה דְּאֶפְשֶׁר לִינִישֵׁב דְּאִין סִתִּירָה לְסִבְרַת רַש"ל מְחַתִּימַת רַבָּנָן קְדִישֵׁי הַנֶּז"ל דְּכִינּוֹן שֶׁחוֹתֵם וְאוֹמֵר בֶּן פ' הָרִי הוּא פְּאוּמֵר שֶׁאוֹתוֹ פ' הוּא אָבִיו וְהָרִי פְּשֶׁאוּמֵר אָבִי פ' לִית לֵן בַּה וְהוּא הֵדִין פְּשֶׁאוּמֵר בֶּן פ' וְיִתְנִישֵׁב בְּזֶה הֵהִיא דְּאֶמֵר רַשְׁב"י אֲנָא בַּר יוֹחָאֵי הַנּוֹז"ל פְּמוּבָן אֲמָנָם נִרְאָה דֵּינֵשׁ לּוֹמֵר דַּמ"ש בְּיַעֲרֵר אֲזַן דְּכְשֶׁאוּמֵר אָבִי פ' שְׁרִי לֹא מִשּׁוֹם שֶׁבְּמָה שִׁיּוּדִיעַ שֶׁהוּא אָבִיו הַנּוֹתֵר לוֹ לְהַזְכִּיר שָׁמוֹ אֶלָּא מִשּׁוֹם דְּשֵׁם אָב עֲצָמוֹ הוּא לְשׁוֹן חֻשִׁיבוֹת כַּמ"ש רַש"י בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דְּשֶׁמוּאֵל קָרִי לְרַב אֲבָא לְשׁוֹן חֻשִׁיבוֹת וְכַמ"ש הַתּוֹס' יְשָׁנִים מְקָרָא דְּאָבִי אָבִי רַבֵּב יִשְׂרָאֵל אֲבָל מָה שֶׁאוּמֵר אָבִי פ' בֶּן פ' לֹא מְהִינֵי וְאֶפְתִּי קִשְׁיָא לִיה ע"ד רַש"ל מְחַתִּימַת הַקְּדָמוּנִים הַנּוֹז"ל וְעֵינֵין לְקַמְן בַּד"ה וְנִסְתַּפֵּק וְבַד"ה וְהִנֵּה בְּאֲבוֹת הָרָא"ש: וּבְמָה שֶׁהֵלִיץ בְּעַד רַש"ל דְּחֻתֵמָה שֶׁאֵינִי וְכו' יֵשׁ לְפַקְפֵּק שֶׁהָרִי רַש"ל שֵׁם הַכְּרִיחַ דְּמוֹתָר לְהַזְכִּיר שֵׁם רַבּוֹ פְּשֶׁמְתָאָר אוֹתוֹ בְּתוֹאָר שֶׁיֵּהָא נִיכָר שֶׁהוּא רַבּוֹ שֶׁהָרָא"ש הַזְכִּיר

רבו בתנאור בשמו רבינו מאיר ולא הספיק לו לכתוב רבי שאפטר היו לו שאר חכמים שהם רבותיו ובמה שאמר רבינו מאיר הוי כאילו משנה שמו לכבוד ודוגמא לזה פתבו התוס' דרחבא קרי לרב יהודה רבי יהודה לפי שהיה רבו מובהק קרי ליה רבי וממילא שההרגל (שאם ההרגל) לקרות לכל חכם רבי ישנה ויקרא אותו רבינו פ' או ר' פ' רבי ומורי עכ"ל וא"כ עדיין קשה לסברת מוהרש"ל דאין לחלק בין אמירה לכתובה דנהי דעל צד ההכרח הוצרכו לבאר בתחיתם בן פ' אבל מה הכרחם לכתוב בר פ' או בן פ' פאדם האמר לחבירו הנה להם לכתוב בלשון שבח וכבוד בן רבינו פ' וכיוצא: ועוד קשה דאם נאמר דהגאון רש"ל אינו מודה לחלק בין אמירה לכתובה מה יענה למה שתקנו חז"ל לכתוב שם האבות בגטין ונוסח הגט הם דברי הבעל ואם הוא עצמו פותב הגט וכותב אנא פ' בן פ' בלי שום תנאור הרי הוא גלפד באיסור ואם מן התקנה ואילך ההכרח לא יגונה לכתוב שם האבות אבל מה הכרח יש שלא לכתבו בדרך פבוד בן לאדוני אבי פ' ואם אביו רב או קדוש למה לא יכתוב בן הרב או הקדוש (והזהירו ע"ז הפוסקים בסי' קכ"ט שלא לכתוב בן הקדוש וכו') ולמה לא נחוש לאיסור הזכרת אביו בשמו ומה גם שנתראה שאיסור זה הוא מן התורה והוא בכלל העדר פבוד או זילזול בכבוד האב והעדים חותמים על הגט פ' בן פ' בלי שום תנאור כלל ולמה יעשו בן וכבר ראיתי דברי הרש"ל ביש"ש פ"ק השולח סי' י"ז שנתן טעם לשבח למה שנהגו בן עיי"ש ומ"מ אין הטעם פדאי לעמוד נגד איסור דהזכרת האב בשמו ובלא שום תנאור כשפותב הגט הבעל עצמו לכן יותר נלע"ד דהגאון רש"ל לא דחה דברי הי"ש מפרשים לגמרי וגם הוא מודה דיש לחלק בענין זה בין אמירה לכתובה רק הראיה מרבינו הטור דחה כמו שכתבתי למעלה.

אחר זמ"ר נדפס ס' מנחת משה לידידי הגאון מנ"י יצ"ו וראיתי שם בחיו"ד סי' כ"ב ששואל ונתן בדין הזכרת האב והרב בשמו שהרב השואל יצ"ו הקשה מפמה מקומות אשר כבר קדמוהו רבנן קדישי המוכאים בדברינו ובטח הספרים הנ"ל אין מצויים בידם וראה זה חדש מה שהביא הרב המחבר יצ"ו מ"ש בירושלמי בב"ב פ"ק ג' הלכה ג' אמר לו חייא בר רב בן אמר אבא ושקו"ט קצת בזה ובסוף הסי' פתב שבהשמטות ס' דברי חיים ח"ב נסתפק בדין הזכרת שם האב בכתב והלא ראינו שתקנו לפרש שם האבות בגטין ושם העדים ואם איתא דאסור איך יתקנו רבנן מילתא דאיסורא וכן מצוינו גדולי עולם הרמב"ם והראב"ד שכתבו אני פ' בר פ' וסיים הרב המחבר יצ"ו ולענ"ד צ"ע להתיר להזכיר שם אביו לבדו בכתב ואין בידי ס' דברי חיים ומסתמא הזכיר דברי רש"ל שבי"ש ש"ש בקידושין ובגטין הנז"ל ומסתמא אין בידם ס' שיורי ברכה ולא ראו מ"ש ליישב מחתימת הקדמונים כנז"ל ועיין עוד בס' ברכת משה לידידי עליון למעלה יצ"ו בקונטרס משחת שמן הטוב בחי' למס' שבת דף קט"ו: ונסתפק הרב בצפיחת בדבש שם שהיה מר אביו חולה אם מותר לו ללחוש עליו לחש העין הרע הנהוג וכן להתפלל עליו ולהזכיר שמו ובתחלה רצה לומר שלפי משמעות דברי רש"י דכשמזכיר שמו בתנאור רבי מורי שרי לקרות שם רבו הה"ד בשם אביו שרי ושוב כתב דרש"ל ביש"ש פ"ק דקידושין סי' ס"ה אוסר באביו גם בכי האי גוונא וכתב שגם הרב פרי האדמה סובר כרש"ל ושדעת מרן חיד"א ביוסף אומץ דכול להזכיר שם אביו בתנאור אבי לבד שהוא שקול בתנאור מורי רבי לרבו וכתב שכן דעת הרב מוהר"ח ו' עטר בס' ראשון לציון

בְּחֵיד' לַחֲיו"ד ס' רמ"ב וְהָאֲרִיף קָצַת וּמְסִיק דְּמִנְתָּר לְהַזְפִּיר שְׁם אָבִיו בְּתַנְאָר כְּפִי מַה שְּׁהוּא הֶעֱנִין דָּאָם הוּא מְתַפְלֵל לְפָנֵי הַמָּקוֹם ב"ה יֹאמֵר רַק אָבִי פ' (שְׁלַח רְפוּאָה לְאָבִי פ' בֶּן פְּלוֹנִית) וְלֹא יֹאמֵר מוֹרֵי רַבִּי שְׁאִין גְּבַהוּת לְפָנֵי הַמָּקוֹם ב"ה וְאָם הוּא לַחֲשׁ שְׁאִינוּ בְּלִשׁוֹן תְּפִלָּה לְמָקוֹם ב"ה יִזְפִּיר שְׁמוֹ בְּתַנְאָר כְּמוֹ שְׁיִרְצָה אֲדוּנֵי אָבִי מוֹרֵי רַבִּי וְכִיּוֹצֵא וְאָם אֶפְשָׁר ע"י אַחַר מַה טוֹב אִף הַלְיָמוּד שְׁהַלּוּמְדִים לְנִכְפֵּשׁ הַמַּת טוֹב יוֹתֵר שְׁיִהְיֶה ע"י הַבֵּן אִף דְּאֶפְשָׁר ע"י אַחֲרִים וְשׁוֹב הֵבִיא מ"ש הָרַב זָרַע אֲמַת בַּח"ב בְּלוּחַ הַטְעִיּוֹת דָּף קצ"ט ע"ב (צִיָּין דְּבָרָיו הָרַב עֵיקָרֵי הַד"ט בִּיּו"ד ס' ל"ה אוֹת ט"ז) דְּתַלְמִיד הָאוּמֵר הַשְּׂכָבָה עַל רַבּוֹ לֹא יִזְפִּירָנוּ בְּכַמוֹ לְבַד מְשׁוּם דְּאָסִיר לְהַזְפִּיר לְרַבּוֹ בְּשְׁמוֹ אִף דְּצִוָּה כֹּן וְקִי"ל ת"ח שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ כִּב דּוּ מַחּוּל מ"מ זֶה חָשׁוּב בְּזִיוֹן וְאִף שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ אִינוּ רִשְׁאֵי לְבַזּוֹתוֹ אִף שְׁיִישׁ לּוֹמֵר דְּבִזְיוֹן שְׁהוּא לְכַפְרַת נִפְשׁוֹ כְּבוֹד יַחֲשָׁב לוֹ שְׁאִנִּי רַבּוֹ דְּחַמִּיר טְפִי דְמוֹרָאוֹ כְּמוֹרָא שְׁמִים וְאִף לְכַפְרַת נִפְשׁוֹ א"א לְבַזּוֹתוֹ בְּקוֹם עֲשֵׂה וּמוֹהַר"ש הַלּוֹי שְׁצִוָּה שְׁלֹא יִתְּנוּ לוֹ שׁוּם תַּנְאָר הֵיָּינוּ בְּהַשְּׂכָבָה שְׁחָשָׁב זֶה לְתַפְלָה לְפָנֵי הַמָּקוֹם וְאִין גְּבַהוּת לְפָנֵינוּ יִתְבָּרַךְ וְכו' וְאָם הַתַּלְמוּד יֹאמֵר הַשְּׂכָבָה לְרַבּוֹ לֹא יִזְפִּיר שְׁמוֹ בְּלִי תַנְאָר רַק יֹאמֵר מוֹרֵי רַבִּי סָתָם אוֹ מוֹרֵי רַבִּי פ' וְהָאֲרִיף עוֹד בְּעֵנֵינוּ אֵלּוּ עִי"ש: וְמִי שְׁשָׁמוֹ אָבִיא אָם בְּנוֹ וְתַלְמִידוֹ יְכוּלִים לְקַרְוֹתוֹ אָבִיא דְרָף חֲשִׁיבוֹת הִיָּה כְּתוֹב אֶצְלֵי שְׁנִרְאָה דְּאָסוּר דְּכִיּוֹן שְׂבָאָמַת זֶהוּ שְׁמוֹ בְּפִי הָעוֹלָם אִף שְׁהַשֵּׁם עֲצָמוֹ מוֹרָה לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת לֹא סָגִי לְבֶן וְתַלְמִיד בְּהִכִּי וְצָרִיף לְתַאֲרוֹ כְּמוֹ שְׁהַדִּין נוֹתֵן בְּשֵׁם אַחַר וְכִיּוֹצֵא לְזֶה מִי שְׁשָׁמוֹ מְלִידָה חֲכָם וְכוּן קוֹרִין אוֹתוֹ כָּל הָעוֹלָם חַכְמָאג"י (עֵיָּין בְּמַזְפֵּרַת שְׁמוֹת הַגְּטִין לְהָרַב מוֹהַר"י דְּאָנוּן שְׁבַס' רַב דְּגָן בְּסִי' ד' אוֹת יו"ד שְׁם כְּתוֹב שֵׁם זֶה) אִף שְׁהַשֵּׁם עֲצָמוֹ מוֹרָה לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת אִין הַבֵּן וְהַתַּלְמִיד רִשְׁאִים לְקַרְוֹתוֹ בְּשְׁמוֹ וְהִיָּה רִשׁוּם בְּזַכְרוֹנֵי שְׁכֹן רִאִיתִי בְּסַפְרִים וְכַתְּבוּ דְלֹא דְמִי לְמ"ש הַתּוֹס' יְשָׁנִים בְּסוּף יוֹמָא דָּף פ"ז אֵהִיא דְאָמֵר רַב הוּנָא אֲזִיל אָבִיא לְמִיקְטֵל גְּבָרָא דְמְשׁוּם שְׁהוּא דְרָף כְּבוֹד הַתּוֹרָה לוֹ לְקַרְוֹתוֹ בְּשְׁמוֹ דְשָׁנֵי הַתָּם שְׁנִשְׁתַּקַּע שְׁם אָבִיא מְפִי הָעוֹלָם וְכו"ע הוּוּ קָרוּ לִיהִי רַב וְכִיּוֹן שְׁאִין שְׁמוֹ עֵתָה אָבִיא מְוִתֵר לְתַלְמִידוֹ לְקַרְוֹתוֹ אָבִיא דְרָף חֲשִׁיבוֹת אָבִל בְּשָׂאָר שְׁמוֹת שְׁנִקְרָא בְּהֵם בְּפִי הָעוֹלָם אִף שְׁהַשֵּׁם מוֹרָה לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת אָסוּר לְקַרְוֹתוֹ בְּשֵׁם זֶה כְּרִאוּבֵן וְשְׁמַעוֹן וּמַדְבָּרִי הָרַב לַח"מ בְּפָרְק ה' מֵהַלְכוֹת תַּלְמוּד תוֹרָה דִּין ה' מְתַבָּאָר כֹּן שְׁהִרִי כְּתַב בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי הַרְמְב"ם דְּאִינוּ אָסוּר אֵלֹא בְּשֵׁם הָעֶצֶם כְּגוֹן אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְכִיּוֹצֵא אָבִל בְּשֵׁם הַתַּנְאָר שְׁמַתְאָרִים לוֹ הָעֶם כְּגוֹן חֲכָם אוֹ רַב רַבֵּן וְכִיּוֹצֵא אִין זֶה הַשֵּׁם שֵׁם שְׁכָל הַשׁוֹמֵעַ יוֹדַע שְׁהוּא פְּלוֹנִי שְׁהַרְבָּה חֲכָמִים יֵשׁ וְהַרְבָּה רַבָּנִים יֵשׁ וְאִין זֶה שֵׁם עֲצָמִי לוֹ אֵלֹא הוּא שֵׁם הַתַּנְאָר וּמְוִתֵר לְקַרְוֹתוֹ בְּשֵׁם הַתַּנְאָר שְׁקוֹרִין אוֹתוֹ הָעֶם עִי"ש מוֹכַח דָּאָם הַשֵּׁם הוּא לוֹ שֵׁם עֲצָמִי כְּגוֹן שְׁמִיּוֹם הַמִּילָה נִקְרָא שְׁמוֹ בִּישְׂרָאֵל חֲכָם וְכִיּוֹצֵא אִף שְׁהוֹרָאֵת הַשֵּׁם הוּא לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת אָסוּר לְקַרְוֹתוֹ בְּשְׁמוֹ הִיָּה כִּיּוֹן שְׁהוּא לוֹ שֵׁם הָעֶצֶם: וּמְרֹן חֵיד' א"א בְּשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה ס' רמ"ב אוֹת י"א כְּתַב וְז"ל כְּתַבּוּהַתּוֹסְפוֹת יְשָׁנִים בְּיוֹמָא דָּף פ"ז אֵהִיא דְאָמֵר רַב הוּנָא לְרַב (נִרְאָה דְּכּוֹנְנָתוֹ כְּאִילוֹ כְּתַב עַל רַב דְּהָא בְּש"ס לֹא אָמְרוּ אָמֵר לִיהִי כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הַרְוָאָה) אֲזִיל אָבִיא לְמִיקְטֵל גְּבָרָא דֹאֵע"ג דְּרַב שְׁמוֹ אָבִיא וְרַב הוּנָא תַלְמִידוֹ שְׁמָא דְרָף כְּבוֹד כְּמוֹ אָבִי קוֹרְהוּ כֹן עִי"ש וְלִפִּי זֶה מִי שְׁשָׁמוֹ אָבִיא תַלְמִידוֹ וְכִיּוֹן לְקַרְוֹתוֹ אָבִיא כְּשְׁמוֹ כִּיּוֹן דִּישׁ בְּמִשְׁמַע אָבִי דְרָף כְּבוֹד כְּמוֹכַח מֵהַש"ס וְדְבָרֵי הַתּוֹ"י וְכוּן מְשַׁמַּע קָצַת מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' חוֹלִין ל"ח וְגַם מְדַבְּרֵי רִשְׁ"י שֵׁם מְשַׁמַּע קָצַת הִכִּי וְיֵשׁ לְדַחּוֹת עַכ"ל וּבְהַשְׁמַטוֹת הַסַּפֵּר לְסִי' רמ"ב כְּתַב בְּאוֹת

ב' ונ"ל לפנים אות י"א מה שלמדתי מדברי התו"י עתה ראייתי שכ"כ מופת הדור מוהרח"א בס' הרב מוהר"י קצבי בסוף הדרושים שנוזמן לשעה בידי והוא חילק בשם אבא וכינצא דמשמעותו דרף פבוד אבל דמשממע לתרי אנפי צ"ל רבי עי"ש וכבר לפנים פתבתי דיש לדחות וביתרתי שיתתי בפתיח עינים בברכות דף י"ח ע"א מהספר עי"ש ודוק היטב עכ"ל ומתוך דבריו בשתים זו לא נתברר לי אמתות דעתו בדין זה וס' פתח עינים אין אצלי ולפי הנראה אינו מסכים לסברת הרב מוהרח"א שהביא בהשמות ואולי דחה רק הוכחתו אבל לדינא מסכים עמו וראיתי להעתיק דברי הרב מוהרח"א הנז"ל לפי שספר הנ"ל הוא יקר המציאות ואינו מצוי בידי כל אדם ונ"ל (בדרוש ששי ד' י"ג ע"ד) בפ"ק דברכות אמרינן תנא לא מפיבונשת שמו אלא איש בונשת שמו ולמה נקרא שמו מפיבונשת שהיה מבייש פני דוד בהלכה ויש לדקדק דאין מקום ושייכות לברייתא זו הלא ויהי מה שפירש הרב מר דודו (פונתו לפי הנראה היא על הרב משל"מ במה שפירש במאמר זה בפירוש דרכים בדרף עונים שרשמתי למעלה ושוב פתב) ונלע"ד לפירוש בהפך דיש לחקור אם שם רבו עצמו רבי או רבינו כמ"ש בפסחים דרב הונא קרח עצמו רב הונא ואמר בעם השם אני אם מותר לקרותו רבי או רבינו וראיתי בתוס' ישנים בסוף יומא (העתיק כל דברי התוס' ישנים וסיים) ונראה דהיינו דוקא בכם אבא או רבי דמשמעותו דרף פבוד אמנם אם עיקר השם משמע לתרי אנפי חזר הדין שאין לקרותו באותו השם ע"ז קס"ד דתלמודא דשם מפיבונשת יורה השבח שמפלים פני חברו בהלכה ואין זה עיקר שמו א"כ למה הוצרך דוד לומר מפיבונשת רבי והיה די שיאמר מפיבונשת לבד כמו שהוא הדין במי ששמו אבא על זה מיייתי ברייתא לא מפיבונשת שמו אלא איש בונשת שמו ונקרא מפיבונשת על שהיה מקלים וכו' ואפשר נמי דמפיבונשת הוא שם העצם שלו ואין טעם בשמות שהרי נקרא ג"כ איש בונשת וכל פי הא לא דמי לים אבא ולכם רבי צריך לקרותו נמי רבי דאתו למיטעי ואי לא קרי ליה רבי הוי פקורא אותו בשמו פניו דמשמע נמי שם העצם ולזה הוצרך לקרותו נמי רבי וזהו ששמואל קרא לאביו אבא (שם בד' ח"י ע"ב בעובדא דאזל חצר מנות ואמר בעינא אבא) ואמרו לו טובא אבא איכא הלא חזר ואמר אבא בר אבא והדרו ליה טובא אבא בר אבא איכא הלא ואמר להו אבא בר אבא אבנה דשמואל והיינו דבשם אבא ליכא קפידא דהיינו פבודו עכ"ל וצריך לומר לפי דרכו דשמואל לא היה יודע שנמצא לרוב בני אדם שנקראים בשם אבא לשם העצם (כמו שאמרו לו בחצר מנות) שאם היה יודע פן לא היה לו לקרותו פן שהרי פניו שדשו בו רבים שקורין בשם זה אין לה משממע לתרי אנפי גדול מזה ומר הוא דאמר דבמשממע לתרי אנפי אין לו לקרותו פן פדי שלא יהיה נראה פקורא אותו בשמו: ועתה בשובי לעינין בזה מצאתי את שאהבה נפשי הרב המפורסם יפה ללב יצ"ו בחלק ג' בס' רמ"ב אות ח' שכתב ונ"ל איש ששמו רבינו וכ"ע זה שמו אשר יקראוהו רבינו והוא ניכר לכל בשם זה שהוא בעל השם מקטנותו נראה דאסור לתלמידו לקרותו רבינו אע"ג דאילו היה לו שם אחר מורגל בפי כל מותר לתלמיד לקרותו רבינו ואדרבא מכבודו וקורא אותו רבינו לשון חשיבות רבו זה שבפי כל ומקטנותו הכי קרו ליה אסור לו לקרות לרבו רבינו לומר לו לימדנו רבינו כך וכך פן למדתי ממ"ש הרב חיד"א בס' ועד לחכמים ח"א מערכת א' אות ל"ג בשם אבא לגבי בריה דלענ"ד אין חילוק בזה בין אב לרב לכל אשר יקראוהו רבינו אכן ממ"ש בשיורי ברכה אות י"א בשם אבא גופיה

נראה להיפך עכ"ל ועינינו בןשם הגדולים במערכת גדולים (בשם אבא) וראיתי שמה שהיה רשום בזכרוני שפתוב בספרים דשאני רב שנשתקע שם אבא וכ"ע קרו ליה רב וכו' הן דברי מרן חיד"א שם והאמת שממ"ש בזה שם מתבאר שדעתו לאסור כמו שהעיד בשמו הרב יפה ללב נר"ו וכן ראיתי עתה להגאון מנחת משה נר"ו בסי' כ"ב בחיו"ד שייחס פן אליו עי"ש אף בכל זאת לפי מהסהס לפי מה שמוכא שם מ"ש בועד לחכמים ח"ב עתה ראיתי מ"ש הרב מוהרח"א בהגהתו לדרושי מוהר"י קצבי חילק בין שם אבא לשאר שמות עי"ש עכ"ל ואפשר שחזר מסברתו ובטל דעתו מפני מראית עין דברי הרב מוהרח"א ועכ"פ הדעת מכרעת דאסור מאחר שזהו השם דקרו ליה כ"ע: וקצת ממ"ש בפתח עינים העתיק הרב יפה ללב שם באות ט' עי"ש בדרך מ' ע"ג ונראה מדבריו ג"כ שדעתו לאסור והרב ברוך מרדכי בחי' למס' ברכות דף ד' אהיה דמפיבןשת רבי הביא הקושיא היכי קרי ליה בשמיה וכתב שפן קשה אמ"ש בפסחים דף נ"ו שהיו בניו של יעקב אומרים טרם מת אביהם שמע ישראל ה' א' ה' אהד ופירש"י לאביהם היו אומרים פן (שיעקב שמו ישראל) והא אסור לקרות אביו בשמו ותיגר עפ"י דברי התוס' דרב פהנא דקרי לרב אבא לפירש"י דהוא לשון פבוד ניחא וא"כ הה"ד שם ישראל שהוא פבוד ליעקב פי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל וכיון דהשם הוא דרך פבוד מותר לקרותו בשמו והיינו טעמא דקרי דוד למפיבןשת בשמיה לפי שהשם מורה דרך פבוד דינע לבייש אפילו את דוד בהלכה להורות הלכה לאמתה וכו' אתו"ד ונראה דגם הוא מודה באיניש דעלמא אשר בשם ישראל יכונה אסור לכן ותלמיד לקרותו בשמו ורק על יעקב אע"ה שהוא בעל השם ולו מורה הגדולה והתפארת הוא דשרי וכן בשם מפיבןשת לרבו של דוד דוקא אבל לשאר כל אדם הנקראים בשמות הללו אסור וכן שם אבא לרב אחר שנשתקע ממנו קריאת שמו אבא וכולי עלמא קרו ליה רב אם קוריהו אבא דרך חשיבות חיון זה בזיון ח"ו ומותר אבל איש ששמו מקטנותו אבא רבינו וכיצא נראה ודאי דאסור לבנו ותלמידו לקרותו אבא והכי מסתבר: והנה באבות הראש ח"א ד' לק"ח ע"ב הוקשה לו עמ"ש באבות דר' נתן פ"ט אמר אהרן למשה משה אחי פסבור אתה שצרעת זו על מרים נתונה אינה נתונה אלא על בשרו של אבא עמרם וכו' דהיכי קרי ליה בשמיה עמרם וכתב ליישב בכמה פנים והפן הרביעי הוא דכיון דשם עמרם הוא לשון רבנות כמ"ש בזוהר פ' שמות דף י"ט ע"א שנקרא עמרם על שייצא ממנו עם רם על כל רמים ליכא קפיידא וכ"כ ביפה תלמוד דף י"ט ע"ד עמ"ש במד"ר פ' וזאת הברכה בפטירת משה רבינו שאמר לס"מ אני בן עמרם שייצאתי וכו' דאין קפיידא במה שהזכיר שם אביו דכיון דשם עמרם מורה גדולה ולשם ותפארת כגון דא שרי וכמ"ש הרב היכל מלך דף א' ע"ד עכ"ל ואם פונתם לומר פן דרך פלל על כל שם שהוראתו לשון גדולה וכו' דאין קפיידא בהזפרתו (דלא כמ"ש ביפה ללב ח"ג סי' רמ"ב הנ"ל) אין דעתי הענייה נוחה בזה וס' היכל מלך אין אתי לראות דב"ק וראיתי עוד שם שכתב ליישב הדין דבן עמרם עפ"י מ"ש הרב פאת ים דף קל"ה ע"ג דמ"ש בזה"ק דאמר רשב"י אנא בריה דיוחאי וכן קרא פתיב ויאמר בן מי את ויאמר בן עבדך ישי בית הלחמי דכשאומר אבא פ' או פ' אבא או בן פ' או בר פ' הו"ל כאומר א"מ דאבא או בן הוא השבח והמעלה ולכן שפיר קאמרי אהרן ומשה בן עמרם והיינו נמי דאמר ריב"ז במס' ברכות דף ל"ד ע"ב אלמלא הטיח בן זכאי וכו' אתו"ד הרב נר"ו ועפ"י הדברים האלה יש ליישב דברי

הרב מלא הרועים בס' בית ועד לחכמים (שנדפס מקרוב) בערה נחמן שהביא מחלוקת רש"י והתוס' בס"פ כל הגט דף ל"א ע"ב בסתם רב נחמן המוןכר בש"ס מי הוא דדעת רש"י שהוא ר"ן בר יצחק והתוס' הקשו עליו מכמה מקומות וסברי דסתם ר"ן הוא בר יעקב (עי"ש בד"ה אלא) ומני"ר פתב דמ"ש בקידושין דף ל"ג סוף ע"א רב נחמן משדר גוזאי אמר אי לא תורה כמה נחמן בר אבא איפא בשוקא משמע דסתם רב נחמן הוא רב נחמן בר אבא ולפי זה יקשה איך אמר כמה נחמן בר אבא וכו' והלא אסור להזכיר אביו בשמו (ויכבר העיר על דבריו סופר אחד במאמר אספת אמרים שבכנסת הגדולה החדש בחלק ג' צד 100) ולהנ"ל ניחא כמובן אמנם מתוך מה שפתבתי למעלה (בד"ה ועל החקירה) מתבאר שאין דעת מרן חיד"א פן נאמירת פן פ' אינו שנה לאומר אבא פ' וכן לדעתי הענייה: ובמה שפתבתי למעלה דאם אומר רבי פ' שרי פדמשמע מדברי רש"י בפרק חלק דאינו אסור אלא פשקוראו בשמו בלבד ראיתי עתה להרב יפה ללב שם באות ט' שפתב בשם הרב פרי האדמה ח"א דף ט' ע"ד דגם אם אומר רבי פ' אסור אלא צריך שיאמר מורי רבי פלוני ודקדק פן מלשון רש"י וכתב שכ"כ הרב בצלאל בכתי"י והרב המחבר יצ"ו בתחלה רצה לעשות סניפים לדבריהם שוב חזר בו והוכיח מדברי הרב כ"מ (מ"ש שמקרא מסייע למ"ש רש"י דכתיב אדוני משה) ומדברי כמה רבני האחרונים שהביא בזה עי"ש שסופרים דכל שאומר רבי פ' שפיר דמי ורש"י דנקט תרנוניהו לאו דוקא וכן מוכח ממה שרשב"י קרא לרבו ר' עקיבא כמו שהבאתי למעלה מ"ש בר"ה דף ח"י ובגטין דף ס"ז הן אמת מדברי הרב פן יוחאי שהובא בצפיחת בדבש דף קמ"ז ע"ד מתבאר דלא סגי באמירת רבי שפתב שמה שאליהו קרא את רשב"י (בצאתו מן המערה בשפת ד' ל"ג) פן יוחאי ולא אמר ר"ש או רשב"י הוא לפי שלמד ממנו ואסור להזכירו בשמו עי"ש אבל פבר השיב ע"ד שם בטוב טעם ודעת עי"ש והדבר פשוט דכשאומר רבי פ' סגי ומלבד הרבנים שהביא הרב יפה ללב נר"ו אף אני אביא מה שראיתי בהגהות מצפה איתן בברכות דף ס"ב ע"א אמ"ש בש"ס אמר ר' עקיבא פעם אחת נכנסתי אחר ר' יהושע וכו' וא"ל פן עזאי כל כך העזת פניך ברבך שפתב וז"ל וקשה לפי זה דר"י הנה רבו דרע"ק איך קראו רע"ק בשמו עי"ן חלק דף ק' וי"ל דדוקא בשמו לבד אסור אבל כשאומר רבי שרי אע"פ שמזכירו גם בשמו ומה דמשמע מפירוש רש"י שם דמותר לומר ר' מורי פ' לאו דוקא דה"ה רבי פ' בלא מורי שרי ובזה א"ש הא דמנחות דף ע"ג דרבי תלמידו דרשב"י הוי נקרי ליה ר"ש ונראה דה"ה גבי אביו שרי לומר אבא פ' וראיה מדמצינו דקרי ר' יוסי לאביו אבא חלפתא עכ"ל והוא מספיק למה שהוכיח הרב יפה ללב דאין פגנת רש"י להצריך שני תוארים ודי בתואר רבי פ' והא דרע"ק קרא לרבו ר' יהושע פן קרא בשמותם את ר"א ור"י בירושלמי דמס' גזיר בפרק פהו גדול הלכה א' אמר רע"ק כך היתה תחלת תשמשי לבני חכמים פעם אחת וכו' וכשבאתי אצל ר"א ור"י וכו' (הוא ג"כ בשמחות ובד"א זוטא פמצונין על הגליון שם) גם בלשון המשנה בפרק שני דמעשר שני מ"ז אמר ר' עקיבא אני עשיתי לר"ג ולר' יהושע את כספן דיגרי נהב ובתוספתא פרק יו"ד דסנהדרין אמר ר' עקיבא ג' מאות הלכות דרש ר' אליעזר במכשפה ולא למדתי אלא ב' והנה מה שהקשה הגאון מצפה איתן על מה שר' עקיבא קרא לרבו ר' יהושע ולא הקשה ג"כ אמה שפן עזאי קרא לרבו ר' עקיבא נראה פשוט שקבע דבריו על מעשה המוקדם בש"ס וממילא מובן שגם על

מעשה שאחר זה יש להקשות ולתרוץ ג"כ פעל מעשה הקודם ויתכן עוד דהרב הנ"ל ידע מ"ש בירושלמי בפרק א' דמס' ר"ה הלכה א' קרוב לסופה שאמרו שם להוכיח מפמה מקומות דבן עזאי תלמיד חבר היה לרע"ק עי"ש ובסדר הדורות בסדר תנאים ואמוראים בשם שמעון בן עזאי וידע ג"כ מ"ש התוס' ביבמות הנז"ל דלא נאמר איסור הנפרת רבו בשמו אלא ברבו מובהק וא"כ בן עזאי שהיה תלמיד חבר אינו בכלל זה אבל גבי רע"ק ור' יהושע שלא מצינו שרע"ק היה תלמיד חבר לר"י ומסתמא היה תלמיד גמור לו משום הכי קא קשיא ליה: אמנם לענ"ד גם על קושיתו על רע"ק יתכן לומר שפניו שלמד משניהם לא היה שום אחד רבו מובהק אצלו ולכן מותר לו לקרותם בשמותם ואתי שפיר מאי דאיתא במס' פלה בעובדא דההוא תינוק שעבר לפני הזקנים וראשו מגולה אמר ר"א שהוא ממזר ור"י אמר בר הנדה ורע"ק אמר ממזר ובר הנדה ואמרו שם דאמרו לרע"ק איך מלאך לכה לחלוק על חבריה וכו' דמשום שלא היו רב מובהק קראום חבריה ולפי שבאמת רבותיו היו סייעו במאמר גדול היה רע"ק פשהכחיש את רבותיו אף הגר"א הגיה לחלוק על רבותיה וכן הביא הגירסא הר"ן בהלכות בפ"ב דקידושין בסוגיא דדברים שבלב אינם דברים (עי"ש בד"ה אמר רבא הני דברים שבלב) ואף לגירסא שלפנינו (לחלוק על חבריה) נראה מדברי הרב סדר הדורות בשם רע"ק דר' אליעזר ורבי יהושע הוא דאמרו לו כן ומדרף ענוה אמרו לו חבריה עי"ש ועל כל פנים נראה דאפשר לדחות דלא ר"א ולא ר' יהושע היו רב מובהק לרע"ק ולכן הותר לו לקרותם ר' אליעזר ר' יהושע אבל לרב מובהק אפשר דלא סגי בהכי כמ"ש הרב פרי האדמה ואין מפאן סתירה לסברתו וקצת יש להוכיח דר"י לא היה רבו מובהק שהרי פשהעבירו את רבן גמליאל מנשיאותו בקשו למנות את רע"ק לולא שלא היה לו זכות אבות ואם ר' יהושע היה רבו מובהק נראה דלא היה ראוי למנות את רע"ק בחייו וגם רע"ק מסתמא לא היה מקבל נשיאות בפני רבו מובהק ועוד מדאמרינן בדרף כ"ח ע"א (בהוא עובדא) אמר לו ר' עקיבא ר' יהושע נתפייסת כלום עשינו אלא בשביל פבוךך למחר אני ואתה נשפים לפתחו ע"כ ושם בדרף ז"ך ע"ב אמרינן שאני ר' ירמיה בר אבא דתלמיד חבר הנה וחינו דא"ל לרב מי בדלת וא"ל הן ולא אמר ליה מי בדיל מר ש"מ דלאו אורח ארעא למימר לרביה פאדם האומר לחברו ובעי למימר ליה מי עביד מר הכי והכא נמי אם תלמיד גמור היה לר"י היה לו לומר אי פייס מר כלום עשינו אלא משום יקרא דמר וכו' אלא מוכח דלא היה רבו מובהק אמנם מ"ש בירושלמי דסופ"ק דמס' ר"ה הנ"ל יש להוכיח קצת דגם ברבו מובהק סגי בתואר רבי שהרי שם הוכיחו מאיזה מקומות דבן עזאי תלמיד חבר לרע"ק היה ולמה לא הוכיחו בן מהא דאמר בן עזאי נכנסתי אחר רע"ק לבית הפסא וכו' שהובא ג"כ בירושלמי פרק הרואה הלכה ד' דף ס' סוף ע"א אלא ודאי דאין מזה הכרח משום דכיון שאומר תואר רבי אף ברבו מובהק שפיר דמי ועיין בש"ס דילן במס' בתרא דף חק"ן ע"ב הדא אמרה בן עזאי ת"ח דרע"ק הנה וכו': אחר זמן רב ראיתי להרב יד מלאכי במערכת השי"ן אות תרכ"א (בד"ה ובר מן דין) שעמד בענין זה אם ר' עקיבא היה תלמיד גמור לר' אליעזר ור' יהושע ואין לי פנאי להתיישב בדב"ק ועל כל פנים לא אמנע טוב להעתיק דב"ק פכתבו וכלשונו ואיה"ש אשובה אראה וז"ל (מר קעסיק בדין שני אם עושה שלישי דבש"ס אמרינן בסוטה ד' ל' ע"א ר' מאיר ור' יוסי ור' יהושע ור' אלעזר ור' אליעזר פולחו סבירא להו

אין שני עושה שלישי בתולין ואם פן הוי שיטה ומדוע קיימא לן הכי) עוד נלע"ד טעם אחר לפסוק כהה שיטה והוא משום שיש פלל אחר המנגדו דהא ר"ע לחודיה הוא דסבר דב' עושה ג' בתולין וכיון דכולהו תנאי פליגי עליה הא קו"ל הלכה כר"ע מחבירו ולא מחבירו וכ"ש מרביתו ר"א ור' יהושע הנזכרים בהאי שיטה ואע"ג דהכנה"ג בכללי הגמ' פלל ח"י פתב דרבי יהושע לאו רביה דר"ע הנה מ"מ מדברי הפרישות והרב אברבנאל בהקדמתו לס' נחלת אבות מוכח דתלמידיה דר' יהושע הנה וכמ"ש הכנה"ג גופיה בשמם וכן מצאתי להכ"מ ברפ"ו מה' שגגות שפתב פעם וישתים שר"ע תלמיד ר' יהושע הנה ונאפי' לדידה תלמיד חבר דר"י הנה מיהא יע"ש ולפק"ד נראה להביא ראיה נכונה דר"ע תלמידיה דר' יהושע הנה מהא דאיתא בנדרים נ' א' גבי עובדא דכלבא שבוע דאזל ר"ע תרתי סרי שגין קמיה דר"א ור' יהושע משמע דתרונייהו רבותיו הוו וכ"כ ר' בצלאל בשיטת ב"מ דף ק' ד' ע"ש וכן מוכח תו בפ' הרוואה ס"ב א' דא"ל ו' עזאי לר"ע עד פאן העזת פניה ברבא על שנקנס אחר ר' יהושע לבית הפסא ע"ש וכן יש ללמוד עוד מהא דאיתא בפ' פירה ט"ל ב' דקאמר חדא דר"ע תלמיד הוא פ"י לגבי ר"א ור' יהושע וכמ"ש הרי"ף והרא"ש פ"ק דקידושין גבי ברייתא דכ"ד אברים ע"ש וכיון דלרביתו לא ס"ל הכי וגם לר"מ ור' יוסי הנזכרים בהאי שיטה תלמידיו דר"ע לא אזלי בשיטת רבם ש"מ דלית הלכתא כר"ע בהא ונפיר פסקינן כהה שיטה פן נלע"ד עכ"ל: וראיתי בכנסת הגדולה החדש בחלק ד' שנדפס עתה שפתב רב אחד יצ"ו במאמר עומר השכחה אות י"ג שבס' על נהרות בבל העיר חכם אחד עמ"ש במס' ע"ז דף נ"א דאמר רב נחמן הא מילתא קשיא לי ושאלתיה לרבה בר אבוב הל"א ר"ן הנה תלמיד רבה בר אבוב ואיך קרא לרבו בשמו ובעל המאמר יצ"ו תירץ עפ"י דברי התוס' ישנים הנ"ל משום דשם רבה יש בו משמעות גם רבנות או גדלות כמו ר' הושעיא רבה רבה וכיוצא ע"ש ושלפי מה שפתבתי אין זה מן הישוב דכיון דבשם זה נקרא בפ"י העולם אסור לקרותו בשמו ושאני אבא לרב פינן שנשמע שם אבא בקריאת העולם ולכן צ"ל כמ"ש שם ביישוב השני דאולי רב נחמן לא הנה תלמיד גמור אלא תלמיד חבר הנה לרבה בר אבוב ותלמיד חבר מותר כמ"ש התוס' ביבמות ד' ז"ן וכן הוא משמעות לשון כל הפוסקים כמו שפתבתי למעלה ותו לא מידי ועיין עוד בכנסת הגדולה הנ"ל בחלק א' צד קנ"ט במאמר שלשה ספרים נפתחים לומר ב' מה שפתב הסופר ההוא בענין הנ"ל ובס' זכות אבות הנדפס חדש ממש לידידי הרב הגדול מ"ן אויערבך איש ירושת"ו יצ"ו האריך בעניינים אלו פתח דבריו יאיר בראש ספרו אמאי דתנן בריש מס' אבות משה קבל תורה דאיהו הותר לקרותו פן בלא תנאר רבינו ונאחז בפסבך מענין לענין בכמה חקירות וקושיות בדין זה ואם היו בידו ספרי דבי רב הירשומים למעלה הנה רואה שפינון בדעתו הנה בכמה דברים לדעת גדולים חקרי לב הנז"ל עי"ש דבריו הנזכרים: ובעיקר הדין שלא להזכיר האב בשמו פתב הגאון שאילת שלום במהדורא תניינא סי' רמ"ג שהרב השואל חושש וקורא תגר על המנהג שנהגו שקוראים שם הבנים בשם אביהם פי לא נכון הוא על פי הדין המבואר ביו"ד סי' ר"מ דלא יקראנו בשמו לא בחייו ולא במותו והשיב מנהג ישראל תורה היא וכדין יעשו שהרי דעת הדרישה בסי' ר"מ דאם אינו שם פלאי מותר לקרות לאחרים בשמם אף בפני האב ונלא בפניו אף בשם פלאי ונראה מדברי הש"ך בס"ק ג' שמשפטים עמו וקצת ראיה לכאורה מדמצינו בסוטה דף יו"ד ע"ב שמואל סבא תמוהי

דַּרְבַּ שְׂמוּאֵל וּבְמִנְחֹת דָּף כ"ט ע"ב רָאֵמִי בַר תַּמְרִי חֲמוּהָ דְרָמִי בַר דְּקוֹלָא וְכִי הָיָה אֶפְשָׁר לְבַנוּתֵיהֶם לְהִזְהַר לְקִרוֹת בְּעֲלִיָּהֶן בְּשֵׁמֶם בְּפָנֵי אֲבֵיהֶם וּמוֹכַח כְּדַבְרֵי הַדְרִישָׁה דְאֵם אִינוּ שֵׁם פְּלָאִי מְנוֹתָר אַף בְּפָנֵי הָאָב וַיֵּשׁ לְדַחֹת דְּבִקְהֵיא דְסוּטָה לְהָאָב הָיָה קוֹרִין רַק שְׂמוּאֵל וְלַחֲתָנוּ רַב שְׂמוּאֵל וּבִקְהָא דְמִנְחֹת חֲמִיּוּ הָיָה שְׂמוֹ רָאֵמִי בְּאֶל"ף וְחֲתָנוּ רָמִי בְּלֹא אֶל"ף וּבְנֻדָּאֵי הָיָה שִׁינּוּי בְּקִרְיַת שְׂמֵם וְכִינּוּן שְׂלֵא הָיָה שְׂמוֹתֵיהֶם שְׁוִים לֹא אִיכְפַּת לָן וְשִׁפִּיר דְרָמִי אֲבָל בְּשִׁמוֹת שְׁוִין יֵשׁ לוֹמַר דְאָסוּר בְּפָנֵי הָאָב אַף בְּשֵׁם שְׂאִינוּ פְּלָאִי וְכַדְעַת הֶרְמֵב"ם וְהַש"ע שֵׁם וְאֵף לְדַעַת הֶרְמֵב"ם אִם אִינוּ שֵׁם פְּלָאִי שְׂלֵא בְּפָנֵי מְנוֹתָר עַל כָּל פָּנִים וְאַחַר מוֹתוֹ נִרְאָה דְאֵף בְּשֵׁם פְּלָאִי מְנוֹתָר גַּם לְשִׁיטְתוֹ דְדוֹקָא בְּחִיּוּ יֵשׁ לְטַעוֹת בְּשֵׁם פְּלָאִי דְקוֹרָא לְאָבִיו וַיֵּשׁ בְּזָה מְשׁוּם כְּבוֹד הָאָב אֲבָל אַחַר מוֹתוֹ אֵין שְׁיִיךְ לְטַעוֹת בְּזָה וּבְכַרְט לְקִרוֹת בְּן בְּנוֹ עַל שֵׁם זְקֵנוּ אֲדַרְבֵּה זֶהוּ כְבוֹדוֹ וְטוֹבַת הַמַּת וְזָכְרוּ כְּאֶשֶׁר נִהְגוּ כֵּן מְעוּלָם וּמְקַפִּידִים עַל זֶה וּמְצִינּוּ דְרַבְּן גַּמְלִיאֵל הַזְּקֵן קָרָא בְּנוֹ רַבְּן שְׂמַעוֹן עַל שֵׁם אָבִיו וְרַבְּן שְׂמַעוֹן קָרָא לְבְנוֹ רַבְּן גַּמְלִיאֵל עַל שֵׁם אָבִיו וְרַבְּן גַּמְלִיאֵל קָרָא לְבְנוֹ רַבְּן שְׂמַעוֹן עַל שֵׁם אָבִיו וְעֵינֵן בְּהַקְדַּמַת הֶרְמֵב"ם ח"א וּבְגִטִּין דָּף ל"ד ע"ב כְּתַב רַש"י בַּד"ה וְהִלְכְתָא פְּנַחְמֵי דְאַבְיֵי נִקְרָא כֵּן עַל שֵׁם שְׁהָיָה יְתוּם וְגָדְלוֹ רַבָּה בַר נַחְמֵי וְלִימָדוּ תוֹרָה וְהַשְׂאִיאוּ אֶת שֵׁם אָבִיו נַחְמֵי וְהֵינּוּ דְכִינּוּן דְגִיְדְלוֹ הוּא כְּאִילוּ יְלָדוּ לְכֵן קָרָאוּ עַל שֵׁם אָבִיו הָרִי דְזָהוּ כְבוֹד הָאָב לְקִרוֹת אֶת בְּנוֹ עַל שְׂמוֹ וְזֶה טוֹבַתוֹ וְזָכְרוּ לְדוֹר דוֹר וְאֵין בְּזָה שׁוּם חֲשָׁשׁ וְאֲדַרְבֵּה מְצָנָה קָא עֵבִיד לְכַבְדוֹ בְּמוֹתוֹ כְּמַצָּנָה עֲלֵינוּ: וְהֵינּוּ לְפִי מַה שְׂכַתְבֵּי הָרַב כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה בְּחֻלְק אַה"ע רִישׁ ס' א' בְּשֵׁם דְרָשׁוֹת מוהר"י בְּלִיקוּטִים שְׁהַזְוֹגִים אֵין מְזַפִּירִין שְׂמוֹתֵיהֶם כְּשִׁקוֹרִין זֶה אֶת זֶה וּבְדַרְבָּה זֹאת מִתְנַהֲגִים גַּם בְּיָמֵינוּ בֵּינֵינוּ הַסְּפָרַדִּים בְּעַרְי תוֹגְרָמָה שְׂאִין קוֹרִין לֹא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בְּשֵׁמָה וְלֹא הָאִשָּׁה אֶת בְּעָלָהּ בְּשֵׁמוֹ הֵנָּה אִם נֹאמַר שְׁכֵן הָיָה הַמְּנַהֵג גַּם בִּימֵי חֲכָמֵי הַתְּלֻמוּד אֲזַדָּא לָהּ מְעַיקְרָא הֶרְאִיּוֹת שְׁפִים זֹאת דְסוּטָה וְדְמִנְחֹת כְּמוֹכֵן וּבְמָה שְׂכַתְבֵּי הַגָּאוֹן לְדַחֹת דִּישׁ לְחֻלְק לְפִי שְׂשֵׁם יֵשׁ שִׁינּוּי בְּקִרְיָה וְכו' עֵינֵן בְּמָה שְׂכַתְבֵּי בַקוֹנְטֵרַס אֲסִיפַת דִּינִים בְּמַעְרַכַת חֲתָן וְכֻלָּה וְחֻפָּה אוֹת ה' בְּעַנְיָן זֶה בַּס"ד עַל צְנוּאָת רַבִּינוּ יְהוּדָה הַחֲסִיד שְׂלֵא יְהִי חֲתָן וְחֲמִיּוֹ בְּשֵׁם אֶחָד וְעֵינִיךְ תַּחֲזִינָה שְׂיֵשׁ לְתַמְנוּהָ עַל הַגָּאוֹן שְׂאֵלַת שְׁלוֹם שְׂמֵלְכַד שְׂלֵא רָאָה דְכִהֵיא דְמִנְחֹת דָּף כ"ט אִיתָא גַּם בְּחֻלְקֵי דָּף ק"י ע"ב וְשֵׁם הַגִּירָסָא הִיא רָמִי בַר תַּמְרִי דְהוּא רָמִי בַר דִּיקוּלִי (וְלֹא גְרָסִינּוּ דְהוּא חֲמוּהִי וְכו' כְּבְמִנְחֹת) וְעוֹד נֶעְלַם מִמֶּנּוּ דְהַרִי"ף וְהַרָא"ש בְּהִלְכוֹת ס"ת ס' ט"ו גְרָסִי בְּהֵיא דְמִנְחֹת רָמִי בַר תַּמְרִי דְהוּא רָמִי בַר דִּיקוּלִי וּמְפָנֵי זֶה כְּתַב הָרַב מְעַדְנֵי מְלֹךְ (עַל דְבַרֵי הַרָא"ש הַנ"ל) שְׂיֵשׁ לְהַגִּיָּה כֵּן בְּסוּגְיָא דְמִנְחֹת כִּיעִי"ש וּבְאַמַּת בְּשִׁיטָה מְקוּבָצָת בְּש"ס הַחֲדָשׁ (דְּפוּס רָאֵם) הַגִּיָּה כֵּן בְּמִנְחֹת וְכֵן בְּחִידוּשֵׁי הַרְש"ש אֲשֶׁר בְּש"ס הַנ"ל וּמִמִּילָא אֲזַדָּא לָהּ הַרָאִיָּה מְעַיקְרָא: כָּלֵל קוּה) כְּפִיָּה דְקִיָּמָא לָן דְכּוֹפִין אַקִּיּוּם מְצָנָת עֲשֵׂה עַד שְׂתַצֵּא וְכו' (בְּמִקוּמוֹת שְׂיֵשׁ רָשׁוֹת מְהַשְׁרָרָה יר"ה) כְּתַב הַגָּאוֹן חָכֵם צָבִי בַּס' א' דְהֵינּוּ דוֹקָא בְּדַבְרֵי שְׂאִי אֶפְשָׁר לִיפְטֹר מִמֶּנּוּ אֲבָל בְּחִלְצָה דְאֵם שְׁנִיָּהֶם רוּצִים שְׂלֵא לְחַלּוֹץ וְלֹא לִינְיָבִים לִית לָן בְּהָ גַּם כְּשִׁהִיבָם אִינוּ רוּצָה דְמַעֲשִׂין הוּא כְּדִי שְׂלֵא תַתְעַגֵּן וְלֹא מְשׁוּם הָא דְקִיָּמָא לָן דְכּוֹפִין אַקִּיּוּם מְצָנָת עֲשֵׂה וְעֵינֵן לְהַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר אַהֲע"ז ח"ב ס' פ"ה וְתַמְקִינֵי דְמְבוֹנָר בְּדַבְרֵי מְרֵן הַב"י ס' קס"ה (ד"ה מְצָאֵתִי כְּתוּב) דְגַם מַה שְׂכּוֹפִין לְחַלְצָה הוּא מְשׁוּם הָא דְקִי"ל דְכּוֹפִין אַקִּיּוּם מְצָנָת עֲשֵׂה כִיעִי"ש וְכֵן כְּתַב מוהר"ם בַּר בְּרוּךְ בְּתַשׁוּבוֹת הַקְּצָרוֹת ס' רמ"ד וּבְתַשׁוּ' הָאֲרוֹנוֹת ס' תנ"ב כְּמוֹ שְׁהַעִיד בְּשֵׁמוֹ מְרֵן הַחֲבִי"ף בַּס' חֲזִים

ושלום סי' ל"ח והרב מ"ץ ח"ב סי' ע"ב ד"ה ולתרוץ ועיין פ"ת סי' קס"ה סק"ג בפ"ג הג' בית מאיר שוב השגתי ס' העמק שאלה להגאון המפורסם נצי"ב נר"ו וראיתי בפירוש כי תצא שאלתא דק"ן אות א העמיק בזה להוכיח דמצנת חליצה היא מצנת עשה ככל המצות ולא משום לתא דעיגון דידה הוא ושפן העלו הגאונים פנ"י בגטין דף ס"ה ועמק יהושע סי' כ"ב ועתה יוצא לאור ס' המסדרונה לרב אהרן בדרנו יצ"ו ונודע לידי חוברת א' וראיתי בקונטרס שערי עזרה עמוד יו"ד וי"א דשקו"ט בזה עי"ש: פלל קו) פפיה דקיימא לן דבארץ ישראל כופין ומכין למי שאינו רוצה לקיים המצות אף על גב דנקיטין דאין מלקין ולא מפת מרדות בשבת ויום טוב ובלילה עס כל זה אם בליל פסח ובליל סוכות אינו רוצה לקיים מצות עשה דאכילת מצה וישיבת סוכה אפילו חל בשבת מפין אותו אף שהוא שבת ויום טוב ולילה פינון שהמצוה עוברת כמו שכתבתי בענייני ביהמטות לספר חקקי לב ח"א ח"א ח"ב סי' י"ט דף כ"ב ע"ג עכ"ד מרן החבי"ף בספר לב חיים ח"ב דף קנ"ד ע"ב ועיניתי בהשמות הנ"ל שגדפסו בלב חיים דף קנ"ה ע"ב וגם שם לא כתב שום ראיה לדבריו רק כתב שראה להרב פרי מגדים בהקדמה בפתיחה להלכות שבת שנסתפק בדף י"ב ע"ד בהא דמפין אותו וכו' אפ"ש כי האי גוונא בשבת ויום טוב עונשין אותו ואי"ה יבואר עכ"ד הפרי מגדים וכתב על דבריו דנראה לו דאין כאן ספק פלל דמשום מצוה עוברת מפין אותו ולפום ריהטא לדידי חזי דיש להכריח פן דהנה התוספות בכתובות דף פ"ו ע"א הביאו מה שכתב רש"י דדוקא משום מצנת עשה דאורייתא כופין אבל לא משום מצנת עשה דרבנן ודחו דבריו דהרי מצינו דכופין משום מצוה לקיים דברי המת ומעתה אם נאמר דאין כופין בשבת ויום טוב משום המצות עשה צריכים אנו לומר דמה ששנינו בבבביתא לולב ואינו נוטל כופין אותו וכו' לא על יום טוב צווי חז"ל לכופו כי אם על ימי חול המועד שמצנת לולב בהם מדרבנן ותיקשי לרש"י וגם התוספות מה להם להביא ממרחק מדין מצוה לקיים דברי המת הנה להם להכריח מגוף הבבביתא דתני בה לולב ואינו עושה אלא ודאי מוכח דגם בשבת ויום טוב כופין אותו לקיים מצוה עוברת ובשה"ג ע"ד המרדכי בפרק יש נוהלין פתב וז"ל ואומר ר"ת שזה י"ג מפות שהן שלש מפות שבתורה שפן תקנו חכמים לעובר על דבריהם בדבר שאי אפ"ש לתמן אבל בדברים שאפ"ש לתמן פגון ליטול לולב יום ב' מפין אותו כו' עכ"ל: ולפום ריהטא נראה דיום ב' דקאמר היינו יום טוב שני וקא משמע לן דאף משום מצוה דרבנן דיום טוב שני אינו אלא מדרבנן לדידן דבקיאינו בקביעא דירחא מפין אותו כו' אם אומרים לו ליטול ואינו נוטל ואם פן שמעינן מיהא דביום טוב עצמו מותר להכותו לצורך קיום המצוה אף יש לדחות דיום טוב שני בכלל יום טוב הוא ויום ב' דקאמר היינו חול המועד ומילתא אגב אורחיה קא משמע לן דרק בחול המועד הוא דמפין אותו כו' פדי לקיים המצוה אף שהוא מדרבנן אבל לא ביום טוב עצמו משום דאין מענשין בשבת ויום טוב.

עתה ראיתי בספר פנסת הגדולה החודש בספר שלישי צד כ"ט שכתב ידידי הגאון אד"ר יצ"ו שבספר תפארת ירושלים בעירובין פרק א' פתב דפלוגתיהו דבית שמאי ובית הלל בענין פיסוי הדם ביום טוב נפקא מינה לזמן ממרא כשפיהו לכסות ביום טוב וכתב על דבריו דמלבד שאינו פשוט לומר דכופין על מצנת פיסוי הדם (עי"ש פלפלא חריפתא

בדין זה) ועוד דביום טוב אין לכסות (לכפות) דהנה ליה כמו עונש על עבירה דאין עונשין בשבת ויום טוב כמו שכתבו האחרונים עכ"ד יצ"ו.

ולא פניתי עתה לעיין ולחפש לדעת מי הם האחרונים שכתבו פן ודברי מרן אחרון חבי"ף גלע"ד פעת: וכן נראה מדברי הרב פנסת הגדולה שהביא הרב יד מלאכי במערכת העין אות תקי"ד וז"ל ופשיטא שאם עבר ראש השנה ולא עשה שופר וכיוצא שאין מכין אותו עד שתצא נפשו פיון שפבר עבר על העשה עי"ש דמתבאר מדבריו דבראש השנה עצמו שעדיין לא עבר על העשה היו כופין אותו והגאון אד"ר יצ"ו לפי הנראה אין מצוי אצלו ספר יד מלאכי ולא ראה דבריו בזה ולכן פתב מסבא בהיפך וכבר פתבתי שנראה לי ההקדוה להכריח פן ממה שהתוס' לא דחו סברת רש"י (בכתובות ד' פ"ו דאין כופין משום מצוה דרבנן) מהא דתני בבבביתא לולב ואינו נוטל מפין אותו עד שתצא נפשו שאם נאמר שהדין נותן שאין כופין בשבת ויום טוב צריכים אנו לומר דעל לולב בשאר ימים הוא דתני דמפין ואם פן מזה נשמע דגם אדרבנן פלולב בשאר ימים כופין ומדלא הכריחו התוס' מזה מוכח דגם ביום טוב מכין ומתוקמא ההיא דלולב ואינו נוטל ביום טוב שהוא מן התורה ואולי יש לדחוק דבמצוה דרבנן שיש לה עיקר מן התורה גם רש"י מודה דכופין ועל כל פנים מסתבא פדברי מרן החבי"ף דגם בשבת ויום טוב מפין על קיום המצוה ואין בזה משום עונש בשבת וכן ראיתי בספר אפריון שלמה בקונטרס מנבח אבנים דף כ"ז ע"א אות ג' דנקיט בפשיטות דהא דמפין אקיום מצות עד שתצ"נ הוא גם בשבת עי"ש: ובמכתב שקבלתי מידידי הגאון מוהר"ר מאיר דן אבד"ק ווארטא יצ"ו פתב לי בזה דברים נחמדים וז"ל אעתיק לפניו דבר אחד השייך לספרו בענין אי כופין בשבת ויום טוב לקיים מצות עשה והוא מחידושי למסכת ראש השנה וזהו בראש השנה דף כ"ח ע"א (וז"ל הנצרך לענייננו) ובעיקר קושית הפפת תמרים אמאי לא אמר בפשיטות שהבית דין פכו אותו לאכול מצה נראה לי להעיר בדבר חדש דהנה באמת יש לדקדק בגמרא דנקטו רק סנפה ואינו עושה לולב ואינו נוטל ולמה לא נקוט מצה לכן נראה דהנה בינאים מצוה רע"ח פתיב דהא דהיו כופין אותו עד שתצ"נ הוא דיני קנסות ואין דנין אותו אלא בארץ ישראל אבל בחוזה לארץ אין דנין אותו עי"ש ומעתה נראה דהוא הדין ביום טוב פיון דמיימא לן דאין דנין דינין ביום טוב הוא הדין דלא שייך בזה דמפין אותו עד שתצ"נ והרי גדולה מזה מסתפק המשנה למלה אי רודף בשבת ניתן להצילו בנפשו פיון דאין דנין בשבת אם פן נראה ברור דהוא הדין הא דכופין עד שתצ"נ לא שייך בשבת ויום טוב ולכן לא נקיט בגמרא אלא מסנפה ומלולב דמשפחת לה בחולו של מועד (ונאפילו לשיטת הפוסקים דבמצוה דרבנן אין כופין עד שתצ"נ משפחת לה פלולב פל שבועה במקדש) אבל מצוה דלא משפחת לה אלא פליל ראשון של פסח לא שייכה פלל הך דינא דכופין אותו עד שתצ"נ ולכך שלחו ליה דכפאהו פרסיים וזה נראה נכון בעזה"ת (ובאמת לפי דברי הינאים יש ליישב בפשיטות פיון שהיה בחוזה לארץ ושם אין כופין ול"ד) עכ"ל בחידושי שם.

והנה ממוצא דברינו נלמד שני דברים חדשים אחד דברי הינאים הנ"ל שלא זכר כתר"ה ושנית שעל פי דבריו נדחה ראיות כתר"ה מדברי התוספת ואתפלא על מעכתר"ה שלא הרגיש בזה אבקש מאד מכתר"ה להודיענו דעתו הקדושה בכל זה ובזה הנני ידידו הדו"ש כתר"ר בלונ"ח מצפה למכתבו במקדש מאיר דן ברח"י נ"י.

עכ"ד יצ"ו: ואנכי עפר כתבתי לו כי באמת יפה ד"ן והערה נכונה ויקרה היא שלפי דברי הרא"ם בספר היראים נלמוד דאין מכין בשבת ויום טוב ודברי קדשו נעלמו ממני ההדיוט ומעיני העדה הרבנים שהבאתי בזה ואפריון נמטייה דדלי לן מרגניתא אמנם מה שכתב שנדחת ראיתי מדברי התוס' דכתובות כנו"ל אין דעתי העניה נוחה בזה כי הוא דוחק עצום לאוקמה במקדש כדאמר מר יצ"ו מפמה טעמי והמעניין יבחר ועל כל פנים מדברי הרא"ם מוכח פן כדאמר רב חביבא יצ"ו וענין בדברי ידידי הרב מאומאן יצ"ו שהבאתי במערכת החי"ת אות צ"ב מה שכתב בזה עתה נדפס ס' פעלים לתורה לידידי הרה"ג אברהם מתת'ל חלפן יצ"ו וראיתי שם בקונטרס אור צדיקים סי' ב' דף ז' ע"ב אות ט' שכתב ידידי הגאון שלמה פריעידש יצ"ו להשיב על דברי הרב אפריון שלמה (שהבאתי למעלה) דהא בשבת ויו"ט אסור לכוף על זה כמ"ש הגאון מפאניוועז יצ"ו בקונץ גידיל תורה סי' קנ"ג וחידיוש הוא דכל רז לא אנגיס ליה ולא זכר שר מה שכתבתי בשדי חמד בחלק דברי חכמים סי' ל"ב שאינו פשוט לומר פן ועל כל פנים יפה אמר רב לפי דברי הרא"ם הנז"ל: ומצאתי שהגאון מנחת חינוך הוא תנא דמסייע לרבנן קדישי הנ"ל שמתבאר מדבריו דפשיטא ליה האי מקלתא דאין מפין וכופין בשבת ויום טוב ולפי שספר הקדוש הזה אינו מצוי וכל דבריו הן הן גופי תורה וכמה הלכתא איפא למישמע ראיתי להעתיק גוף דב"ק בענין זה בס"ד (פאשר הבטחתי למעלה באות מ"א) ונ"ל ידוע דאם אינו רוצה לעשות מצנת עשה הוי כופין אותו בזמן הבית עד שתצ"נ באומר לולב ואינו נוטל וכו' ודוקא מצנה הנמשכת שעדיין יש בידי לקיים אבל אם עבר אין כופין רק הוי לוקין מפת מרדות ואין צריך לרשום מראה מקום לזה כי מלאים מזה כל הראשונים ובלא מעשה אינו מפנרש אם בא לעבור לא מעשה אם כופין אותו כדי שלא לעבור ונראה פשוט דאם רוצה לעבור עלן לאו בקום עשה ודאי אין מניחין אותו וענין חולין דף ק"י דכופתי פירש רש"י מחמת דמכין אותו אף שפקוהו דמתן שכרה בצדה וכתבו התוספות משום דהוי לאו דלא תקפנין אם פן מבואר דהיכא דאיפא לאו אף אם עובר בשב ואל מעשה כופין וזה נראה גם מצד הסברא כמו שאם אינו רוצה לעשות מצנת עשה שהוא עובר בשב ואל מעשה מכל מקום הוי מכין אותו פנין שאפשר לקיים אם פן הוא הדין בלא מעשה שאין בו מעשה ורוצה לעבור בשב ואל מעשה מכל מקום הוי כופין אותו שלא לעבור ולמה יגרע ממצנת עשה וכל שפן לאו בקום עשה אם רוצה לעבור הוי מכין אותו עד שתצ"נ כדי שלא לעבור בקום עשה דהא בנדאי חמיר דהוא קום עשה ואם פן הוי מכין אותו עד שתצ"נ להצילו מן העבירה וענין בראש השנה בסוגיא דבל תאחר אזהרה לבית דין שיעשוה ועי"ש בתוספות וזה פשוט ואין להקשות אם פן היאך מבואר בסנהדרין דף ע"ג דרודף ניתן להצילו בנפשו דוקא ברודף אחר חבירו להרגו ואחר נערה המאורסה והזכר אבל שאר עבירות אפילו חילול שבת ועובד עפ"ם לא ניתן להציל בנפשו וגם בדברים שניתן להציל בנפשו דוקא קודם שעשה העבירה כדי להציל נפש או האשה אבל לאחר שנעשה העבירה אסור להרוג אלא מביאו לפני בית דין אם פן קודם שעשה עבירה אפילו אחת מכל עבירות הנה מותר להרגו כדי שלא יעבור ובפרט בקום עשה כחילול שבת וכדומה ואם פן כמו שהיו מכין אותו עד שתצ"נ אם הפקירה התורה את נפשו ודאי הנה מותר להרגו אם אי אפשר להצילו מלעבור בלא מעשה אם פן מה חילוק יש בין רודף אחר שלשה דברים הנ"ל לשאר

עבירות הא לא קשיא: וכמה תשובות בדבר דגבי רודף מבואר דאין צריף התראה ואף דמבואר ברמב"ם בראשון מהלכות רוצח דעל כל פנים צריף להודיע לו דילמא שוגג הוא זה דוקא ביש פנאי אבל אם אין פנאי הורגין אותו אפילו ידעינן שהוא שוגג עיין מגיד משנה פרק ח' מהלכות חובל ומזיק ועי"ש דאפילו קטן שרודף גיטן להציל בנפשו ואפילו קטן בן יומו והא דאין הורגין אותו מחמת שהוא רודף לאמו מן השמים קא רדפו עי"ש אבל בלא זה הורגין אפילו בשוגג אבל בשאר עבירות אין לו דין רודף רק מצנה לאפרושי מאסורא אם פן בנדאי אין עושין דבר עד שידוע שהוא מורד ומסרב וכונממנות עשה אבל אם יש צד לדונו אפשר דלא ידע חלילה לעשות שום דבר וגם ברודף חיוב על כל ישראל להרוג אותו ואם אינו הורגו עובר על כמה לאונן לא תעמוד וכו' עיין רמב"ם שם אבל לאפרושי מאסורא הוא קצת מצנה אבל אם אינו מפריש חבירו אם אינו מכשילו בידים אינו עושה שום איסור אם יודע שאינו מקבל תוכחה או שהוכיח אותו ולא קבל לא עבר כלל עיין גטין פ"ח ע"ב אב"י אשכחיה לר"י דהנה מעשי אגיטא אמר והא אנו הדיוטות ותנאי וכו' ועי"ש בתוס' ד"ה לפניהם דלענין עישיי בעינן מןמחין ולא ב"ד הדיוטות ועיין תוס' סנהדרין ע"ב ד"ה ליבעי מןמחין ובקצות החשן סי' ג' פתב גם פן הא דכופין במצנות עשה לעשות עד שתצ"נ מן התורה הוא דוקא לבית דין מןמחין אף אנו שלוחי דקמאי עבדינו אבל אינו מוטל כלל על יחידים ולא על הדיוטים לכוף הן במצנות עשה והן בלא תעשה וכן בר"ה שם אזהרה לב"ד שייעשוף ואף דמבואר בבבא קמא דנרצע וכו' יכול להפותרו לאפרושי מאסורא היינו דהרשות בידו אבל אין חיוב כלל על איש מישראל להפריש את חבירו מאסורא עד שתצ"ג אבל הבית דין נראה לי ברור אם מונהרין להפותר על מצנת עשה עד שתצ"נ מפל שפן שלא להניחו לעבור בקום עשה וגם בשב ואל תעשה פמבואר גבי כל תאחר דאזהרה לב"ד ודאי מחוייבים לכופו עד שתצ"נ אף שהוא בשב ואל תעשה כמו מצנות עשה שעובר בשב ואל תעשה דכופין אותו שלא לעבור הוא הדין לא תעשה בשב ואל תעשה פמבואר להדיא בר"ה גבי כל תאחר ובתוס' חולין שהבאתי למעלה ועיין משנה למלך פרק כ"ד מהלכות שפת גסתפק ברודף אחר העריות אם גיטן להצילו בנפשו בשבת ומביא בשם הרי"ף דאפילו בשבת גיטן להצילו בנפשו עי"ש אם פן בנדאי חילוק גדול יש ברודף היו הורגין אותו אפילו בשבת ולאפרושי מאסור ודאי אין רשאי לעשות שום איסור עבור להציל חבירו מאסור עיין תוספות סנהדרין דף ע"ג ד"ה חד ועיין ראש השנה מקשה למה לי קרא לכוף על כל תאחר מיקריב אותו נפקא אלמא דאין חילוק בין עשה ובין לא תעשה אפילו בשב ואל תעשה כמו כל תאחר כופין עד שתצ"נ עכ"ל: הרי שפתב מפורש דיש חילוק דברודף אחר חבירו היו הורגין אותו אפילו בשבת ואילו לאפרושי מאסורא לא היו רשאים לעשות פן בשבת דאין רשאי לעשות שום איסור כדי להציל חבירו מאסור ומתבאר מדבריו דמה שהיו מפין אותו כדי לקיים המצות הוא מן התורה וזה נראה שלא כדברי הרב פרי מגדים שהביא ידידי הרב בקהלת שלמה יצ"ו וגם ממה שפתב בשם הגאון קצות החושן בסי' ג' נראה שסובר שהוא מן התורה (אין מצוי אצלי ס' קצות החושן) ואם האמת פן נראה שיש לפקפק על מה שפתב ידידי הגאון בקהלת שלמה הנ"ל על מה שפתב הקצות החושן בקונטרס משונבב נתיבות והבאתי דבריו לעיל באות מ"א (בד"ה עתה יוצא לאור) עי"ש מה שהבאתי פלוגתא דרבנן בתראי אם גם משום מצנות לא

תעשה היו כופין כמו במצות עשה ודעת הגאון מנחת חינוך דגם על לא תעשה ואף משום איסור עשה שהוא בשוב ואל תעשה היו כופין עד שתצ"נ כמו בשביל מצות עשה: גם אשו"ר בס' שו"ת מוהר"ם שי"ק בחלק א"ח סי' שכ"ב דפשיטא ליה נמי דאין כופין בשבת ויום טוב משום קיום המצוה לפי שאין דנים בשבת ויום טוב והוא שגשאל במי שרוצה לאכול בסופת חבירו ואין חבירו רוצה להניחו אם כופין אותו כמו בשאר מצות עשה דכופין עד שתצ"נ והשיב דאף שהדין אמת שבת דין היו כופין לקיים המצות וגם כל אדם מחוייב לסייע את חבירו לקיים המצות מצד ערבות ובית דין חייבים לעשות קיום לתורה כדאמרין ביבמות דף פ"ח דפנו וכו' ואולי הוא מדקתיב ושמרתם את משמרתי או מדקתיב ארור אשר לא יקים את דברי התורה או דילפינו מדאמרין בראש השנה גבי נדר אזהרה לבית דין שיעשוהו מכל מקום מצוה דלאו אקרקפתא דגברא רמיא ואינה אלא למשמרת וסייג לתורה לא מצינו שפופין ובלאו הכי הרי לסייע חבירו לדבר מצוה הוא בכלל גמילות חסד שאם בדבר הנוגע לגוף מצוה לסייעו כל שפן לסייעו לעשות מצוה לזכותו לעולם הבא וגמילות חסדים הוא מדברים שאוכל פירות בעולם הזה והקרו קיימת לעולם הבא מדקתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד והוי מצוה שמתן שכרה בצדה שאין כופין עליה ועיין תוספות בכתובות דף נ"א ע"ב בטעם שפופין על הצדקה ועוד שאם נכופף ליקח את שונאו בסוכתו דבר זה ירבה קטטות ומריבות ובכיוצא לזה אין כופין וכדכתב הריב"ש ונפסק פן בש"ע אהע"ז סי' א' שמשמע זה אין כופין בזמן הזה משום מצות פריה ורביה וגם יאה נמנע משמחת יום טוב אם יכפוהו להביא שונאו אצלו ואחר כל זה סיים אבל בנדון שלנו לא ידעתי מה מקום לזה דהרי לענין סופה הא קיימא לן בס' תר"מ סעיף ד' שאין צריך לילף לאכול בסופת חבירו ונהי דבלילה ראשונה נראה שחייב לילף לסופת חבירו דלא עדיף ממצטרע מכל מקום הא קיימא לן בס' של"ט דאין דנין ואין מכין בשבת וביום טוב לכן לענין לילה ראשונה נראה דאין נפקא מינה מפלפול הזה רק פתבתי דזון למקום אחר עכ"ל הנה רואה שגם הגאון הנ"ל קאי בשיטת רבנו קדישי הנ"ל דלא נאמר דין זה דכופין אותו לקיים המצוה אלא בחול ולא בשבת ויום טוב: פלל קוז) פבוש כמבושל דבר שגכבש במים ונקרשו המים ושקה מעת לעת אי חשיב פבוש עיין להרב קרית חנה סי' כ"ט ועיין להרב ט"ז א"ח סי' תרמ"ח ס"ק י"ז באתרוג שטומנים בדבש וכתב שם הרב מחצית השקל בס"ק כ"ב דמניחים בדבש קרוש דליכא משום פבוש והרב כתב סופר סי' ככ"ב אות ג' הסכים עמו דיפה פתב וכן פתב הרב פרם שלמה (חאאס) בס' ק"ה דף כ"א ע"ד אות ג' דבמים קרושים וקרח לא שייך פבוש ומרן החבי"ף בס' לב חיים ח"ב סי' צ"א פתב דבחבית שיש בה חלות דבש עם השענה שלהן ונמצא בצק בתחתית החבית אין לאסור החלות העליונות מטעם פבוש כמבושל פינן שהדבש הוא חלות עם השענה שלהן והיא עבה מאד אינו מפעפע למעלה וכו' עי"ש ועיין להרבנים גליון רש"א ליו"ד סי' ס"ט סי"ו וברי"ש סי' ק"ה ובפרי מגדים שם בשפתי דעת ובס' דרכי הוראה שנדפס מקרוב לגאון בדורנו יצ"ו וראיתי אליו בח"ב פרק מ"ד דשקיל וטרי בזה ולא פניתי לעיין בדב"ק ואתה תחזוה: פלל קוז) פדי שתצא נפשו (לענין היתר עגונה דקימא לו דאם נפל למים מכונסים וראהו עד אחד ושקה פדי שתצא נפשו מעיד עליו שמת) שיעורו שלש שעות הריב"ש סי' תי"ו וכן פתב הרב פנסת הגדולה אה"ע סי' י"ז הגהט"ו אות תכ"ג בשם

גדולי הפוס' פן פתב הרב יד מלאכי בכללי הדינים אות שכ"ט ועיין בענין זה להרבנים קהלת יעקב בקונטרס מענה לשון ח"ג במערכת השני'ן אות תשז"ך חתם סופר א"ח סי' ק"ט רע"ק איגר בתשובה סי' ק"ט צמח צדק החדש בשו"ת אה"ע סי' ס"ט מרן החבי"ף בס' חיים ושלום ח"ב דף ג' ע"א ובמה שציין הרב פתחי תשובה סי' י"ז ס"ק דק"ל: פלל קט) פדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק פתב הרב חו"י בשו"ת חוט השני סוף סי' כ"ח בשם הר"ב מוהרד"ך דדוקא באיסורין דרבנן הוא דאמרינן הכי והביא דברי הרב פתחי תשובה באה"ע סי' קס"ט סוף ס"ק כ"ד ולא הנה צריך להביא זה בשם הרב מוהרד"ך דגמרא גמרינן לה הכי במס' עירובין דף מ"ו ע"א כמו שתראה להרב דברי אמת בקונטרס ששי דף ע"ז ע"ב (מדפוס חדש) שהביא פן משמא דגמרא הנ"ל ונ"ל (מר קעסיק על דברי הרב טורי זקב ביו"ד סוף סי' רצ"ג) גם מ"ש שם דכדאי הוא בשעת הדחק לסמוך על דברי היחיד אינו דלא נאמר אלא באיסורין דרבנן וכמ"ש בעירובין דף מ"ו וכן תמיהני על הרא"ם בח"ב סי' ה' ועל התמת ישרים סי' ר"ט וסי' רי"ב וכן אני תמה על מוהר"ם אלשקאר בסוף סי' כ"ו איך לא הזכיר זאת הסוגיא להשיב על בר פלוגתיה עכ"ל ואתה תחזו דמה שהשיג על הרב ט"ז נעלם מהרב שפבר קדמו הפהו הגדול בנקודת הפסוק שם ונ"ל גם מ"ש וראיה ברורה (דאמרינן פדאי לסמוך עליו וכו') מפ"ק דנדה וכו' לאו ראיה היא פלל כמו שהוכחתי בש"ף סי' רמ"ב דדוקא בההו דנדה דגזרת מעת לעת היא מדרבנן אמרינן הכי וכן בגטין דבר תורה הני גט לכ"ע פדמוכח התמעכ"ל ושם בסי' רמ"ב בפילפול הנהגת איסור וקיתר (כד"ה עוד נראה מבואר) פתב ונ"ל ועוד קשה דאיך אפשר דהרשב"א בא לומר דאפילו באיסור דאורייתא דינא הכי והלא ממקום שלמד פן מהו דפ"ק דנדה דף ט' דאמר ר' פדאי ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק אינו אלא דרבנן דגזרת מעת לעת אינה אלא מדרבנן והכי אמרינן בעירובין דף מ"ו ע"א אמר ליה רב פפא לרבא ובדרבנן לא שני לה בין יחיד לרבים וכו' עד אלא רבים פליגי עליה אמר פדאי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק עכ"ל בש"ף הנהו רואה שהשגת הרב דברי אמת על הרב ט"ז מסוגיא דעירובין פבר קדמו הרב ש"ף ועל פל פנים למדנו דתלמוד ערוך הוא בידינו דדוקא בדרבנן הוא דאמרינן פדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק ואם פן לא הנה צריך הרב חוט השני להביא מדברי הרב מוהרד"ך ודגמרא גמור וס' הרב מוהרד"ך אין אצלי לראות אם הביא ש"ס הנ"ל שאם פן אין לתמוה על הרב שהביא זה בשם מוהרד"ך שפן דרף האחרונים להביא דבר בשם הרמב"ם והטור והש"ע והוא תלמוד ערוך שמשם מקור דבריהם ואין מזכירין הש"ס פלל כמו שכתב מרן חיד"א והבאתיו בקונטרס פללי הפוסקים בסי' ט"ז אות ח"ן ומצאתי שגם רבינו הרמ"א בדרכי משה אה"ע"ז סי' קכ"ז סק"ג הביא פלל זה בשם הרב מוהרד"ך ולא הזכיר מסוגיא דעירובין הנ"ל פאשר יראה הרואה והא נדאי רחוק לומר שפל הגדולים הללו נעלם מהם סוגיא דעירובין הנ"ל: שוב ראיתי למרן חיד"א ביעיר און אות י"ז בשם הרב גט מקושר בולה שהשיג על הרב מוהרד"ך שלא הביא ש"ס דעירובין הנ"ל ושם הביא שהרב מוהר"ש פן הרשב"ש בתשובותיו סי' קי"ג הקשה על הרשב"א שפראה מדבריו שאינו מחלק בזה בין איסור דרבנן לאיסור דאורייתא דמפורש בעירובין דף מ"ו דהיא דמיתתי הרשב"א דאמרו פדאי הוא ר' אליעזר וכו' הוא דוקא בדרבנן וכתב דכיוצא לזה שפיר קמותיב הרב ש"ף בסי' רמ"ב בקונטרס ההוראה על הרב בית

חֲדָשׁ וְכֵן תִּמְצָא לְגִדּוּל דּוֹרְנוּ הָרַב דְּבָרֵי אֲמַת בְּקוֹנְטְרִיסִים דְּף מ"ז שֶׁהִשְׁיֵג עַל הָרַב ט"ז
ס"א רצ"ג וְקִצַּת אַחֲרוֹנִים וְשׁוֹב הִבִּיא מֵהַ שֶׁהִשְׁיֵג הָרַב גִּט מְקוֹשֶׁר עַל הָרַב מוֹהֲרַד"ךְ שְׁלֵא
הַזְפִּיר סוֹגֵיָא דְעִירוּבִין ע"ש וְגַם מְעִינֵי דְמַר נְעֻלְמוּ דְבָרֵי הָרַב בְּנִקְוֹדַת הַפְּסָף הַנִּזְ"ל שׁוֹב
רְאִיתִי דְכָל רַז לֹא אָנִיס לִיה פִּי בְּקוֹנְטְרִיס קְלוֹרִית לְעֵין פְּתַב שְׁפָכְר הַשְׁיֵגוּ לְהָרַב טוֹרֵי
זֶהָב הַשִּׁ"ף בְּנִקְוֹדַת הַפְּסָף פְּהַשְׁגַּת הַדְּבָרֵי אֲמַת וּתְשׁוּ' הַרְשַׁב"ש הִיא בְּסִי תְקִי"ג וּבְפָנִים
פְּתוּב קִי"ג וְהוּא ט"ס וְצִיָּין לְעֵינֵין בְּבִרְפֵי יוֹסֵף ח"מ דְּף פ"ג ע"ד אוֹת ל"ד מֵה שְׁפָתַב בְּזֶה
וְעַם שִׁס' בְּרָכִי יוֹסֵף שְׁבִינְדִי הוּא דְפוּס וְוִין וְאִין בְּחֻלְק ח"מ מְמַנּוּ פ"ג דְּפִים וְצִיָּינוּ הוּא
ל'ס בְּרָכִי שְׁנֹדְפִס בְּחֵייו הִנֵּה לְפִי הַנִּרְאָה פּוֹנְתוֹ הִתְהַה לְדְבָרֵיו שְׁפָסִי כ"ה אוֹת ל"ד שְׁשָׁם
הִבִּיא תְּשׁוּבַת הַרְשַׁב"ש הַנִּזְ"ל וְכֵן דְּבָרֵי הַרְבָּנִים שְׁ"ף וְדְבָרֵי אֲמַת וְגִט מְקוֹשֶׁר וְשָׁם אֲתָה
מוֹצֵא שֶׁהִשְׁיֵג עַל הַדְּבָרֵי אֲמַת שְׁבִהַשְׁגָּתוֹ עַל הַט"ז פְּכָר קְדָמוֹ בְּנִקְוֹדַת הַפְּסָף ע"ש: וּמְפֹל
הָאִמּוֹר לְמַעְלָה תְּמַיָּה לִי עַל הָרַב מִים רַבִּים בְּחֻלְק א"ח ס"א מ"ד מֵר קְעֶסִיק בְּדִין חֲדָשׁ
בְּזִמָּן הִנֵּה בְּחוּצָה לְאַרְצָן לְמִי שְׁאִין לוֹ מִצָּה פִי אִם מְחַדָּשׁ אִם יֹאכַל אוֹתָהּ לְקַיֵּים עֲשֵׂה
דְּאֲכִילַת מִצָּה וְהוּבָאָה שָׁם בְּסִי מ"ג תְּשׁוּבַת הָרַב בְּנִימָן שְׁאָסֵר מְשׁוּם שְׁדַעַת הָרִי"ף
וְהַרְבֵּמ"ם וְהָרֵא"ש דְּחֻדָּשׁ בְּחוּצָה לְאַרְצָן בְּזִמָּן הִנֵּה הוּא מְדַאֲוֵרִיָּתָא וְאַף דְּאֲכִילַת מִצָּה
בְּזִמָּן הִנֵּה מִן הַתּוֹרָה בְּאֵר שָׁם דְּלֹא שְׁיָיָף לֹמַר אֲתִי עֲשֵׂה וְדַחֲי לֹא תַעֲשֵׂה וְהָרַב הַמְחַבֵּר
פְּתַב דְּכִינּוּן דְּאִיפָא אֲמוֹרָאֵי דְּסִבְרֵי דְּחֻדָּשׁ בְּחוּ"ל בְּזִמָּן הִנֵּה מְדַרְבְּנּוּ וְלֹא אִיפְסִיקָא הִלְכְּתָא
בְּהִדְיָא בְּש"ס דְּלֹא כְּוֹנְתִיָּהּוּ יֵשׁ לְסִמּוּף עֲלֵיהֶם בְּשַׁעַת הַדְּחַק פְּדַאשְׁכַּח בְּנִדָּה דְּף ט' ע"ב
וְכו' ע"ש בְּדַב"ק שְׁאָף שְׁפָתַב עוֹד סְנִיפִים לְפָסֵק דִּינוֹ מְפֹל מְקוּם מְתַבְּאֵר מְדַב"ק שְׁדַעַתוֹ
לְהַתִּיר גַּם מְטַעַם זֶה בְּלַבַּד דְּאֲמַרִּינוּ כְּדֹאֵי ר' פְּלוֹנִי לְסִמּוּף עֲלֵיו בְּשַׁעַת הַדְּחַק וְהוּא פְּלֵא
שְׁנַעְלָם מְמַנּוּ סוֹגֵיָא דְעִירוּבִין דְּף מ"ו הַנִּזְ"ל דְּלֹא אֲמַרִּינוּ הִכִּי אֵלָא בְּמַעַת לַעַת שֶׁהוּא
וְדֹאֵי דְרַבְּנּוּן מֵה שְׁאִין כֵּן בְּחֻדָּשׁ דְּעֲלֵיהָ אָנוּ דְּנִים וְדַעַת הַרְאִשׁוֹנִים הַנִּזְ"ל שֶׁהוּא אִיסוֹר
תּוֹרָה וְכַתַּב הָרֵא"ש בְּתְשׁוּבָה כָּלֵל שְׁנֵי שְׁפָן פְּסָקוּ כָּל הַחֲבוּרִים מֵאֵן לִימָא לָן דְּאֲמַרִּינוּ
בְּכִי הֵאֵן גְּוֹנָא כְּדֹאֵי הוּא וְכו' לְסִמּוּף עֲלֵיו בְּשַׁעַת הַדְּחַק וְעַל כָּל פָּנִים הִנֵּה לוֹ לְכָל הַפְּחוּת
לְהַזְפִּיר דְּבָרֵי הַרְבָּנִים טוֹרֵי זֶהָב וְשְׁפָתֵי פִהֵן וּנְקוּדוֹת הַפְּסָף הַנִּזְ"ל שְׁפָכְר יִשְׁבוּ עַל מְדוּכָה
זוֹ אִם נְאֻמַר בְּדִין זֶה כְּדֹאֵי הוּא וְכו' כְּכָל הַפְּתוּב לְמַעְלָה וְעֵינֵין לְדוּד אֲמַת בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן
אוֹת כ"א וְס' הוֹן יוֹסֵף (ס"א י"ג) שְׁצִיָּין מִן הַחֲבִי"ף בְּס' כָּל הַחֲזִיִּים בְּמַעְרַכַת הַשִּׁי"ן אוֹת
ט' אִין אֲצִלִי לְעֵינֵין בְּדַב"ק: וְהִנֵּה תְּנַרְף דְּבָרֵי הָרַב מוֹהֲרַד"ךְ בְּזֶה רְאִיתִי שְׁהִבִּיאַם מִן
הַחֲבִי"ב בְּכַנְסַת הַגְּדוּלָה אַהֲע"ז בְּסִי קכ"ז בְּהַגְּהוֹת הַטּוֹר וְרְאִיתִי לְהַעֲתִיק דַּב"ק לְזַכּוֹת
לְמִי שְׁאִין בְּיָדוֹ סְפָרִים הַקְּדוּשִׁים הַלְלוּ וְז"ל בְּאוֹת ה' לֹא אֲמַרִּינוּ שְׁכָשֵׁר בְּשַׁעַת הַדְּחַק
אֵלָא בְּמִילֵי דְרַבְּנּוּן אֲבָל לֹא בְּמִילֵי דְאֲוֵרִיָּתָא וְנֶאֱפִילוּ אֵי אֲמַרִּינוּ עֲרוּהַ הַחֲמוּרָה שְׁאֵנִי
הַרְד"ךְ בֵּית ג' (בְּכַנְסַת הַגְּדוּלָה שְׁלַפְנֵי דְפוּס לְבוּב תְּרַכ"א נְקוּדַת שְׁתֵי נְקוּדוֹת עַל תְּיַבַת
אֵי שְׁבִאֲפִילוּ אֵי אֲמַרִּי וְכו' וְהַשְׁמַטְתִּים כִּי נִרְאָה שֶׁהוּא ט"ס וְכַוְנָתוֹ לְפִי הַנִּרְאָה הִיא לֹמַר
דְּאָף אִם נֹאמַר דְּגַם בְּדְאֲוֵרִיָּתָא אֲמַרִּינוּ כְּדֹאֵי הוּא ר' פְּלוֹנִי וְכו' מְפֹל מְקוּם עֲרוּהַ הַחֲמוּרָה
שְׁאֵנִי וְאָף דְּלִפִּי זֶה נִמְצָא שְׁמַטִּיל סְפֵק דְּאוּלֵי גַם בְּדְאֲוֵרִיָּתָא אֲמַרִּי כְּדֹאֵי וְכו' וְהוּא הִנְפֵּד
סוֹגֵיָא דְעִירוּבִין הַנִּזְ"ל הִנֵּה כְּפָר מְתַבְּאֵר מְדַרְבְּנֵי הַרְבָּנִים הַנִּזְ"ל שֶׁהָרַב מוֹהֲרַד"ךְ לֹא זָכַר
שֶׁר סוֹגֵיָא דְעִירוּבִין וְאִין נְכוּן לֹמַר דְּטַעוֹת סוֹפֵר הוּא בְּכַנְסַת הַגְּדוּלָה וּבְמִקּוּם א' צָרִיף
לְהִיּוֹת אִי"ד וְהוּא רְאִשֵׁי תְיַבּוֹת אִיסוֹר דְרַבְּנּוּ וְכַלּוֹמַר דְּגַם בְּאִיסוֹר דְרַבְּנּוּ לֹא אֲמַרִּי הִכִּי
בְּעֲרוּהַ הַחֲמוּרָה שְׁהִרֵי גְבִי זְמַן בְּגִט שֶׁהוּא דְרַבְּנּוּ אֲמַרִּי כְּדֹאֵי הוּא ר' שְׁמַעוֹן לְסִמּוּף עֲלֵיו

בשעת הדחק ומי שנמצא אצלו ספר מוהרד"ך ישפיל בכוננתו נחזור לדברי הרב כנה"ג) אמר המאסף מה שכתב דלא אמרינו הכי אלא בדרבנן פן כתב הר"ם אלשקר בסי' כ"ו ובשם הרשב"ץ בתשו' והביא תשובה זו בב"י סי' קמ"א דף ר"ב ע"א וכן כתב המרדכי בתשובה למורי הרב הובא בתשובת מהרח"ש וכ"כ בספר מקור ברוך סי' ל"ה אבל מה שכתב דערוה התמורה שאני חלק עליו שם ובספר תומת ישרים סי' כ"ט בשם מהר"א ירושלמי כתו' שבשעת הדחק נכון לסמוך על המקילים אף בספיקא דאורייתא וע"ש בסי' כ"ח וק"א ועי' בתשו' למו"ה הובאו בתשו' מוהר"ש סי' ח' ובתשו' לרב אחי סי' מ"א (ו) אפילו במקלי דרבנן לא אמרינו פדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק אלא באמוראים או מאן דגמיר וסביר וידע להכריע פדברי היחיד בראיות ברורות ונוכחות אבל אנו נתמי דיתמי שאין פח בדינו לפסוק פזיחיד פשיטא שאין לנו לומר פדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק אלא א"כ דגמיר וסביר וידע להכריע פדבריו בראיות ברורות ונוכחות או שפבר נהגו פדברי היחיד הרד"ך בית ג' ועי' במהר"י קולון שרש כ"ו ובתשו' למורי הרב הובאו בתשובת הרא"ש סי' ב' ובהרד"ך בית כ"ג חדר א' והרשב"א בתשובה סי' רנ"ג כתב אין אומרים פדאי הוא רבי פ' לסמוך עליו בזמן שיש גדול ממנו בחכמה ובמנין ואפ' בשעת הדחק אלא א"כ שעת הדחק שיש בו הפסד מרובה או פינצא בזה אין אומר פדאי הוא ר"פ לסמוך עליו בשעת הדחק אלא כשפבר הורה פדברי פלוני ואח"כ נזפר שרבים חולקים עליו מקור ברוך סי' ל"ה עכ"ל הרב כנסה"ג וראיתי בס' בית שלמה חלק א"ח סי' ע"ג (שהבאתי לקמן בד"ה וכתב בכנה"ג הנ"ל) שציין בענין זה לס' גט פשוט ואינו בידי לעיין בדב"ק והרב באר היטב בסי' קכ"ז סק"א כתב עיין הרד"ך בית ג' אי אמרינו בפלוגתא הפוסקים גם פן פדאי פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק ועיין פנסת הגדולה דף קמ"ז ע"א הנה ציין הדפים כפי הדפוס הראשון והפנסת הגדולה שפדי הוא דפוס חדש ואולי הן הן הדברים שפכתתי בשמו והרב פתחי תשובה בסי' קכ"ו סק"ל (על דברי מרן בסעי' כ"א) כתב עיין בשו"ת שבס' ג"א בסוף התשובה מוהר"ם פ"ץ שכתב דבשעת הדחק יכולים אנו לסמוך אדעה קמזייתא דכדאי הוא הרא"ש לסמוך עליו בשעת הדחק גם בס' חשק שלמה החדש (להגאון משה שלמה אבד"ק נאשעלסק) כתב בסי' ל"ג דף ו' ע"ג ועל פינצא בו נוכל לומר פדאמרינו בפדק ב' דגטין פדאי רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק ובספר גט פשוט מביא בשם אור זרוע דגם הפוסקים יש להם פח לפסוק במחלוקת התנאים פזיחיד נגד רבים בשעת הדחק אפילו במקדי דאורייתא וכל שפן פאן שהוא רק מידי דרבנן וכו' עכ"ל גם הרב פתחי תשובה באהע"ז סי' קנ"ט סק"ז (בהלכות יבום) הביא תשובת רבינו עקיבא איגר סי' ר"ה וכתב בסוף התשובה ויש לומר פי האי גוונא פדאי הם הג' וסיעתיה לסמוך במקלי דרבנן בשעת הדחק ובסי' י"ז ס"ק ע"ב כתב בשם ס' מה"ץ ס"ק נ"ו (לענין עגונה) דהיכאדכבר יצאתה מחזקת אשת איש מן התורה והוי פלוגתא בדרבנן בשעת הדחק סמכינן אי יחיד במקום רבים היכא דלא אתמר הלכתא לא פמר ולא פמר וכו' עי"ש: עתה יש בידי ס' היקר גט פשוט וראיתי מה שהאריה הרב בפדטים אלו בכללים שבסוף הספר סי' ו' ולפי שהס' הקדוש הזה אינו מצוי (וזמנים טובא נצטערתי על פי לא הנה בידי) ראיתי נכון להעתיק דב"ק במסקנתו וז"ל הפלל העולה דבדורות האחרונים אין לנו פח להקל באסורי התורה במחלוקת פוסקים לסמוך על מיעוט פוסקים להקל אפי'

בשעת הדחק שיש בו גם הפסד מרובה נגד רוב הפוסקים האוסרים ואפילו במחלוקת שקול (ואם במקצת עיירות נהגו להקל על פי המתירים אין מוחים בידם כמו שכתב הרמ"א ב"ורה דעה סימן ס"ט גבי חלב הפרס דבני ריינוס נוהגים היתר גם בסימן ר"א גבי טבילה בימות הגשמים אמנם הרא"ש פלל מ"ג סי' ו' והרשב"א סי' אלה ק"ז סברי דטוב להזהירם שלא יהיו נוהגין בדברי המקילין ועיין סי' קכ"ה ס"ק ל"א ומה שכתבתי בריש קונטרס זה) וזה שתמצא שמקילים האחרונים באיסור תורה בשעת הדחק היינו בשרוב הפוסקים הם מתירים ולא היו מחמירים כסברת המיעוט אלא לכתחלה בכי האי גוונא בשעת הדחק סומכין על רוב הפוסקים להקל ובאיסורא דרבנן גם אנחנו יתמי דיתמי סומכין בשעת הדחק פניחיד נגד הרבים וכל שכן במיעוט נגד רבים והוא הדין בקטן אצל גדול ואמרין פדאי הוא פוסק פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק פיון שפלוניגתיהו הוי במידי דרבנן עכ"ל במסקנתו וארשום בקיצור תורף דברי פלפולו בכלל הנ"ל והיא זה בתחלה הביא מה שאמר ריב"ל בפרק שני דגטין (גבי נכתב ביום ונחתם בלילה דמכשיר ר' שמעון) פדאי הוא רש"מ לסמוך עליו בשעת הדחק והמרדכי בפרק מי שאחזו כתב בשם רבינו אביגדור על גט אחז שחתם בו הס פר דכשר בדיעבד דכל פיסולי דרבנן מכשרין להו בדיעבד פדאמרין פדאי רש"מ וכו' ושוב הביא סוגיא דנדה דף ט' דאמר רבי פדאי ר' אליעזר וכו' והכריח דהתם הוא בדרבנן דטומאת מעת לעת היא מדרבנן והזכיר סוגיא דעירובין דף מ"ו ע"א שאמרו פן שוב כתב דמצינו גם בדאורייתא בפרק קמא דברכות דאמר רשב"י פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים וכו' ואמרו בש"ס פדאי ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק וכן כתבו הפוסקים בס"ח"ן ומצא במוהרד"ך סוף בית ג' שדוקא בדרבנן אמרינן פדאי ר' פלוני לסמוך עליו והוקשה לו מההיא דברכות ותירץ אפשר דאיסור ערוה שאני (פונתו לפי הנראה דבאיסור ערוה בשל תורה לא אמרי' פדאי וכו' ובשאר איסורי תורה אמרי') וסיים ואפשר דהתם הואיל עד הנץ החמה זמן שכיבה למקצת בני אדם שפיר מתקיים בשכבה דקרא בשעת הדחק אלו דברי הרב מוהרד"ך (וסיים בג"פ) והא דאמרין פ"ק דע"ז היו ב' זה אוסר וזה מתיר בשל תורה הלך אחר המחמיר וכ"פ הרמב"ם ספ"א דהל' ממרים ומשמע דאינו יכול לסמוך על המיקל וכ"כ רשב"א בתשו' סי' רנ"ג ומי שסומך על המיקל עובר וזה מאותם שנאמר עליהם ומקלו יגיד לו אפשר לומר דהיינו דוקא שלא בשעת הדחק דבשעת הדחק אפשר דכיוול לסמוך אמאן דמיקל אף בפ' מקום שנהגו דף ב"ן משמע דאפי' בשעת הדחק מי שסומך על המיקל קרי עליה רב יוסף ומקלו יגיד לו ובריש לולב הגזול תניא ד' מינים שבלולב וכו' יבשים פסולים ר"י אומר וכו' אמרו לו אין שעת הדחק ראיה ומשמע דרבנן מודו לר"י דבשעת הדחק יוצאין אף ביבש שהוא פסול אמנה הרא"ש כתב בשם הראב"ד דמ"ש אין שעת הדחק ראיה פלומר שלא עשו פן אלא שלא תשתכח תורת לולב ולא היו מברכין והרא"ש חלק עליו והעלה דפיסול הני מינים נמסר לחכמים והם אמרו שלא בשעת הדחק אפילו דיעבד לא יצא אבל במקום דחק הכשירו ומברכין עליהם ולפי הני סברות לא שייכא הך שעת הדחק דלולב בהדי הך דאמרין בעלמא פדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק: שוב הביא מה שכתב הגהות אשירי שם בשם הא"ז שכיול לברך על אתרוג הפסול דכיון דלא איתמר בהדיא הלכה פרבנן פדאי הוא ר' יהודה לסמוך עליו בשעת הדחק והאריף קצת לבאר דהא"ז

מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַש"ס פְּפִירוּשׁ הָרֶאָב"ד וְלֹא פְּפִירוּשׁ הָרֵא"ש וְשִׁמוּכָּח שְׁסוּבֵר הָא"ז דְּגַם הַפּוֹסְקִים יֵשׁ לָהֶם פֶּחַ לְפִסְנֵק בְּמַחְלֻקַּת תְּנָאִים פְּיַחֲדִי נֶגְדַּ רַבִּים בְּשַׁעַת הַדְּחָק אֶפְיָלוּ בְּמִיַּדֵי דְאֹרְיִיתָא וְהָרֶאָב"ד סוּבֵר דְּאִין פֶּחַ בְּפּוֹסְקִים לְפִסְנֵק פְּיַחֲדִי נֶגְדַּ רַבִּים אֶפְיָלוּ בְּשַׁעַת הַדְּחָק רַק הָאֲמוּרָאִים יֵשׁ לָהֶם פֶּחַ זֶה לֹמֵר כְּדָאֵי הוּא ר' פְּלוֹנִי אֶפְי בְּדְאֹרְיִיתָא אֲמַנְם בְּמַחְלֻקַּת בְּפּוֹסְקִים אֶפְשָׁר דְּמוּדָה הָרֶאָב"ד שְׁיֵשׁ פֶּחַ לְפּוֹסֵק אַחֲרוֹן לְפִסְנֵק פְּיַחֲדִי נֶגְדַּ רַבִּים בְּשַׁעַת הַדְּחָק אֶפְי בְּאִסּוּר דְאֹרְיִיתָא וְצִיִּין הָרֵיב"ש סִי קמ"ז בְּפִלּוּגְתָּא דְרַבְּנִין וְדְפִיִּסוּל ס"ת אֶפְי שְׁדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים יוֹתֵר נְכוּנִים אֶפְשָׁר לֹמֵר כְּדָאֵי הַמְכַשִּׁירִים לְסַמְנֵךְ עֲלֵיהֶם בְּשַׁעַת הַדְּחָק וְצִיִּין לְעִיִּין בְּתַשׁוּבַת הָרֵיב"ש סוֹף סִי ז' וְהָרֵא"ם ח"א סִי ל"ו וּמוֹהֲרֵי"ט יו"ד סִי ל"ג אֲמַנְם הַפּוֹסְקִים אַחֲרוֹנִים הֵם מִירְאֵי הוֹרָאָה וּבְכָל מְקוֹם שְׁנַחֲלֵקוּ הַפּוֹסְקִים בְּאִסּוּר דְאֹרְיִיתָא אִין סוּמְכִין לְהַקֵּל כְּדְבָרֵי הַיַּחֲדִי נֶגְדַּ רַבִּים וְאֶפְי בְּמִיעוּט נֶגְדַּ רַבִּים וְאֶפְי בְּמַחְלֻקַּת שְׁקוּל בְּמִיַּדֵי דְאֹרְיִיתָא דְנִין בּוֹ לְחוּמְרָא וְרַק בְּמַחְלֻקַּת שְׁבַפּוֹסְקִים שְׁנַרְאָה לְאַחֲרוֹנִים דְּשׁוּרַת הַדִּין הַלְכָה כְּדְבָרֵי הַמְתִּירִין שְׁהֵם רַבִּים וּגְדוּלִים בְּחֻמְרָא וּבְמַנְיָן אוֹ מְשׁוּם דְּמַסְתַּבֵּר טַעֲמִיָּהּ דְרִאָיוֹת שְׁלַ הַמְתִּירִים יוֹתֵר נְכוּחוֹת אִזְ לְכַתְחַלָּה חוֹשְׁשִׁין לְדְבָרֵי מִיעוּט הַפּוֹסְקִים לְחוּשׁ לְאִסּוּר תוֹרָה וּבְדִיעֵבַד אוֹ בְּשַׁעַת הַדְּחָק בְּהַפְסֵד מְרוּבָה מְעַמִּידִין הַדְּבָר עַל דֵּינוּ כְּסִבְרַת הַמְתִּירִין אִף בְּמִיַּדֵי דְרַבְּנִין אִם הוּא מַחְלֻקַּת שְׁקוּל הֵלֵךְ אַחַר הַמִּיקָל וְאִם הָרוּב מְתִירִין אִין לְהַקֵּל כְּסִבְרַת הַמִּיעוּט וּמְכַל מְקוֹם בְּשַׁעַת הַדְּחָק וּבְהַפְסֵד מְרוּבָה סוּמְכִין עַל הַמְכַשִּׁיר אִף בְּיַחֲדִי נֶגְדַּ רַבִּים כִּהִיא דַּפ"ב דְּגִיטִין כְּדָאֵי ר' שְׁמַעוֹן לְסַמְנֵךְ עֲלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק וּכַפ"ק דְּנִדְהָ כְּדָאֵי הוּא ר"א וְכו' וְשׁוֹב הִבִּיא תְּשׁוּבַת הָרֶשֶׁב"א סִי רנ"ג וְמָה שְׁפִלְפְּלוּ הַרְבָּנִים בֵּית חֲדָשׁ וְשִׁפְתֵי כְּהֵן בַּח"מ סִי כ"ה עַל דְּבָרֵי הָרַמ"א שֶׁם סְעִיף ב' בְּדִין אִם יֵשׁ לֹמֵר כְּדָאֵי וְכו' בְּקִטּוֹן אֶצֶל גְּדוּל וְכַתְבֵּי שְׁלִפֵי שְׁהִבִין הַש"ף מִתּוֹךְ דְּבָרֵי הַב"ח שְׁסוּבֵר שְׁגַם בְּמִיַּדֵי דְאֹרְיִיתָא סוּמְכִין עַל יַחֲדִי בְּמְקוֹם רַבִּים בְּשַׁעַת הַדְּחָק הַרְבָּה לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרָיו אֲבָל אִין כֵּן פּוֹנֵת הַב"ח וְכו' וְגַם הוּא מוּדָה דְלֹא אֲמַרִּינּוּ כְּדָאֵי וְכו' אֶלָּא בְּמִיַּדֵי דְרַבְּנִין אֵלּוּ תְּמַצִּית דַּב"ק עִי"ש בְּאֹנְרָךְ וּבְשׁוֹ"ת חֲשֵׁק שְׁלֵמָה לְהַגְאָבֵד"ק נֹאשְׁעֵלֶסֶק בְּסִי ל"ג (בַּד"ה וְלָכוֹן) כְּתַב לְנִדְוִנוּ וְעַל פִּיּוּצָא בְּזֵה נוּכַל לֹמֵר כְּדְאֲמַרִּינּוּ גַבִּי נְכַתֵּב בְּיוֹם וְכו' כְּדָאֵי ר' שְׁמַעוֹן וּבְגֵט פְּשׁוּט מְבִיא בְּשֵׁם אוֹר זְרוּעַ שְׁגַם הַפּוֹסְקִים יֵשׁ לָהֶם פֶּחַ לְפִסְנֵק בְּמַחְלֻקַּת הַתְּנָאִים פְּיַחֲדִי נֶגְדַּ הַרְבִּים בְּשַׁעַת הַדְּחָק אִף בְּמִיַּדֵי דְאֹרְיִיתָא וְכָל שְׁפֵן כָּאִן דְּהוּא רַק מְדַרְבְּנֵן עַכ"ל וְלֹא הָרֵאָה מְקוֹם דְּבָרֵי הַגֵּט פְּשׁוּט וּמְסַתְמָא הֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׁהַבְּאֵתִי לְמַעְלָה וּמְבֹאֵר שְׁאִין סְבֵרַת הָא"ז מְוִסְפֵּמַת וְכוּנֵת הָרַב חֲשֵׁק שְׁלֵמָה הִיא דְּבְמִיַּדֵי דְרַבְּנֵן מִיָּהָא כְּבַנְדוּנוּ סְמְכִינּוּ אֶסְבֵּרַת רִיא"ז: וְדַע דְּעַל מָה שְׁהַקְשׁוּ בְּנִקְוֹדַת הַכֶּסֶף וְדְבָרֵי אֲמַת הַנּוֹ"ל בְּמָה שְׁהִבִיא הַט"ז מִיּו"ד סוֹף סִי רַצ"ג דְּאֲמַרִּינּוּ כְּדָאֵי ר' פְּלוֹנִי לְסַמְנֵךְ עֲלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק מְסוּנְגָא דְּעִירוּבִין דְּף מ"ו ע"א דְּמוּכָח דְלֹא אֲמַרִּינּוּ הִכִּי אֶלָּא בְּאִסּוּרִין דְּרַבְּנֵן מְצִאֵתִי בְּשׁוֹ"ת צְמַח צְדָק לְהַגְאָוֹן מְלִיבּוּיִין בְּחֻלְק יו"ד סִי רטו"ב (בַּד"ה הַב' חַח"ק) שְׁכַתֵּב לִיִּשְׁבֵי דְדוּקָא בְּיַחֲדִי מְמַשׁ נֶגְדַּ רַבִּים הוּא דְּאִין סוּמְכִין עֲלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק אֶלָּא בְּדַרְבְּנֵן אֲבָל כִּהִיא דְּעֵסִיק הָרַב ט"ז דְּסְבֵרַת הַתְּנָא קָמָא לָאו סְבֵרָא יַחֲדָאָה הִיא דְּהָא אִיכָּא ר' יִשְׁמַעֵאל וּר' אֶלְעָזָר בַּר שְׁמַעוֹן דְּקִיָּיִמִי כְּוִנְתִּיהָ בְּכִי הָא גַם בְּדְאֹרְיִיתָא מְצִינּוּ לְמִיסְמָךְ עֲלֵיָּהּ בְּשַׁעַת הַדְּחָק עִי"ש שְׁבִיָּאֵר אִיף רִי"ש וְרַאב"ש סְבֵרִי כַהֲת"ק וְאִף שְׁבַמְחַכְתָּה"ר דְּבָרָיו דְּחֻקִּים שְׁאִם לְכָךְ נִתְּפֹנּוּן הָרַב ט"ז לֹא הִנְהִי לּוֹ לְכַתְּבֵי וּרְאָהָ בְּרוּרָה מַפ"ק דְּנִדְהָ וְכו' דְּמַשֵּׁם בְּאַמַּת אִין רְאָהָ רַק שְׁהִנְהִי

לו לכתוב שנראה לו דאפשר לסמוך על סברת התנא קמא משום דאף דלא סמכינן איחיד במקום רבים באיסורי תורה כדמוכח בסוגיא דעירובין יש לומר דהיינו דוקא ביחיד ממש וכו' ואין שייך להביא זה בסוגיא ראייה רק בסוגיא ישוב למה שייקשה לסברתו מפל מקום שלישי ישוב מיהא הוי ועוד תירץ וז"ל ועוד י"ל משום דאיפא עוד דעה ג' דהוי דרבנן עכ"ל וגם הוא כמשפט הראשון והמעניין יבחר ועל כל פנים למדנו מדב"ק פלל חדש דהא דבמידי דאורייתא לא אמרינן פדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק היינו דוקא ביחיד ממש והוא באחד נגד רבים אבל בתרי נגד הרבה יותר סמכינן אתרי גם בדאורייתא בשעת הדחק וכו': וכתב בכנה"ג הג"ל בשם תשובת הרשב"א דאין אומרים פדאי וכו' בזמן שיש גדול ממנו בחכמה ובמנין ואפילו בשעת הדחק אלא אם כן הוא שעת דחק שיש בו הפסד מרובה או פינוץ בזה וקצת תימה שלא זכר דברי הרמ"א בח"מ סי' כ"ה וש"ך בסוף סי' רמ"ב בכללי ההוראה עיי"ש גם בש"ע הרב מוהרש"ז בסי' בך"ן בקונטרס אחרון אות ב' פתב דלא סמכינן איחיד במקום רבים בדרבנן בשעת הדחק אלא אם כן יש הפסד מרובה ומדברי הרב גט פשוט שהעתקתי למעלה משמע דכל שיהא שעת הדחק סמכינן בדרבנן איחיד במקום רבים אפילו שלא במקום הפסד מרובה והרב בית שלמה בחלק א"ח סי' ע"ג דף מ"ז ע"ב אחר שציין דברי הרמ"א בח"מ סי' כ"ה ודברי הרב ש"ך בהוראת איסור והיתר ודברי הרב גט פשוט בכלל ו' פתב ועל כל פנים בשעת הדחק שיש בו הפסד מרובה סמכינן לכולי עלמא בדרבנן אף על יחיד נגד רבים כמבואר בפ"ק דנדה וכל שכן באיסור חמץ שעבר עליו הפסח וכו': פלל קי) פדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק פתב הגאון נודע ביהודה במהדורא תניינא בא"ח סי' ל"ג גבי אמירה לגוי שסברת הא"ז שהביא שם יחידא היא ואפילו נימא פדאי וכו' אפתי אטו אמירה לגוי מילתא זוטרתהי היא ובפרט אם האמירה בשבת וכו' עיי"ש ולא זכיתי להבין מה בין שאר איסורין דרבנן לאמירה ואדרבא שבות דאמירה קיל שאילו עושה בעצמו מעשה איסור כמו שפתבו הפוסקים אלא שיש גם כן סוכרים דשבות דאמירה חמיר מפני שהוא בכל האיסורין ואולי כן היא דעתו בתשובה זו ועל כל פנים דבריו סותרים למה שכתב בנודע ביהו"ד שם סי' כ"ט (בד"ה ועוד) ועל זה כבר נתעורר הרב מוהר"ץ הירש חיות לגטין דף ח' ע"ב ועיין באות קי"ג (בהא דשבות דאמירה לנכרי חמיר משאר איסורין דרבנן פתבתי בשדי חמד ח"א בחלק הפללים מערכת האל"ף אות עק"ב ובקונטרס פאת השדי בחלק הפללים מערכת האל"ף אות ט"ז): פלל קיא) פתב שלקם בשבת אם הוא איסור תורה או מדרבנן הוא מחלוקת הפוסקים והרמ"א סי' ש"ו סי"א פתב פדעת הא"ז דכתב שלקם הוא מדרבנן עיי"ש ובד"מ ורבנן בתראי מג"א סי' ש"מ סק"י וב"ש סי' קכ"ו השיגו על זה כיעי"ש והרב מוהר"ר הלוי הובאו דבריו בס' שמן המשחה דף י"ג ע"ג וע"ד אחר שהביא סברת הא"ז הג"ל פתב שכן פתבו ההגמ"י פ"ה מהלכות תפילין דהוא משום גזירה אטו פתב שלנו ושכן פתבו בפ"ז מהל' ס"ת בשם רבינו שמחה ורבינו ברוך ושכן פתבו הרב האגודה בפרק הדר בשם ר"י והגאונים לענין פתב שלקם וכן תפסו הרמ"א והרב הלבוש וכו' עיי"ש ובדף י"ז ע"ג (בד"ה ואחזזה) פתב כבר פתבנו דבכתב שלקם איפא פמה מרבנואתא דסברי דלא אסור אלא מדרבנן עיי"ש והרב ערוך השלחן סי' ש"ו אות ה' ייחס להרי"ף שפובר כהא"ז כיעי"ש ולכל הדברות הא איפא פמה מרבנואתא קמאי דסברי כהא"ז דאינו אסור אלא מדרבנן ובכך אני תמימה

על מה שפתיב הגאון נודע ביהודה במהדורה תניינא בחלק א"ח סי' ג"ל דהא"ז הוא יחיד
בזה ולא מצינו לו חבר עי"ש ואין לא ראינו ראיה דהרי עינינו הרואות אמבוקא דרבנן
קדישי דסברי הכי כנז"ל ומצאתי למרן החבי"ף בלב חיים ח"ב הנד"מ בסי' ק"ד ששהיג
על הנו"ב מדברי הגאון במס' מ"ק ולא זכר דברי הרב הגאון בפרק הדר הנ"ל ומפל
מקום דעת רוב הפוסקים נראה דגם פתיב שלהם הוא מן התורה עיין למרן חיד"א בשו"ר
ברכה שבברכ"י סי' ש"ו ובמפרשים על הש"ע ומשם באר"ה ועיין להג' חתם סופר
בשו"ת לח"מ סי' קצ"ה: ולענן כותב ביד שמואל בשפת פטור ולענן פתיבת גט וספרים
תפילין ומזוזות בשמואל עיין בס' משנת אברהם בתשובה שפסוף הס' בדר ע"ג ואילך
ובאור לי סי' ע"ב ובשו"ת בן יהודה לגדול בדורנו יצ"ו בסי' י"ד נסתפק אם פתיב בשמואל
בשפת פתיבה יפה ומתקנת אי הנה פתיב ותייב והאריף בעניינים אלו עי"ש: פלל קיב)
כליו של לוקח דקונה הוא מדין חצר כמ"ש הרמב"ם רפ"ד מהל' מכירה דכניסת הפלים
בתוך הפלי הוא כמי שהגביהו או הכניסו לתוך ביתו כ"כ הרב משנת ר' אליעזר בח"א
סי' ס"ג ולענ"ד י"ל קצת בראיתו דאדרבא מדברי הרמב"ם מוכח דלא בריא ליה שהוא
משום חצר דאפשר שהוא מדין הגבהה אבל הדין אמת דכליו מדין חצר שכ"כ הרמב"ם
והרשב"א ה"ד הר"ב בא"ז בפ"ק דב"מ דף ט' נ"ב וכמ"ש מרן מוהריט"א בס' קהלת
יעקב אות ק"ע דף ס"ה ע"ג (מדפוס אשפנז) ובס' הלכות יו"ט רפ"ב דבכורות דף ט"ז
ע"א (מדפוס ווארשא) ד"ה וכבר ראיתי וכ"כ הג' בית שלמה הנדפס חדש ממש בשו"ת
א"ח סי' ס"ד וסי' ע"ו ובשו"ת בגדי ישע א"ח סי' ב' אות ז ועיין מטה אהרן בסו' סי' ל"ב
דף ע"א ע"ב בשם הרב לח"ש ד' פ"ט שנסתפק אי כליו מדין חצר או מדין הגבהה וכ'
ע"ד שפעלם ממנו דברי הראשונים הנ"ל ובזכרנו לחיים ח"א דף ס"ד אות ו' הובא מ"ש
בזכרונות הג' דברי אמת שפתיב בפשיטות דכלים מדין חצר וכ"כ בשו"ת יד יוסף להג'
מוהרי"י דייטש סי' ק"ט בשם קצה"ח סי' צד"ק וכ"כ בשו"ת שם אריה יו"ד סי' מ"ח
ובשו"ת רמ"ץ יו"ד סי' פ' וסי' פ"א ובעצמי לבונה יו"ד סי' קל"ב ס"ב שהביא מ"ש הא"ז
הנ"ל והוא רוצה להכריח מש"ס דע"ז דף ע"א וע"ב דהוא מדין משיכה עיש"ב ובס' קהל
יהודה סי' קל"ב דף ס"ד ע"ב ד"ה יוהנא כ' ומסתברא נדאי דכליו היינו מתורת שליחות
דומיא דחצר ע"כ ולא ראה שכ"כ בס' א"ז כנז"ל ומצאתי בשו"ת פנ"י ח"ב א"ח סי' ה'
ד"ה אבל וכו' ומ"ש כ"ת מפליו דנכרי דקונים גם אני הייתי על ראיה זו פמה שנים אבל
לא עלתה בידו דכליו הם מטעם חצר וראית כ"ת ברורה וכו' ממאי דפריף מקלתה דחצר
מהלכת הוא וקצת ראיה מרשב"ם פ' הספינה דכלים משום רשותו אבל ממ"ש הרמב"ם
פ"ד דמכירה והוא כמו שהגביהו או הונחו ברשותו משמע דלא בריא ליה סו"ד זו
הראיה צ"ע עכ"ל ולא ראה דברי הראשונים הנ"ל כי לא נדפסו בזמנו אהכי רפיא בידן
ובהגלות לנו דבריהם אין לנו עוד מקום ספק ועיין בס' יפה ענף דף ס"ד ע"ג אות ט"ו
וגם במח"א הל' קנן משיכה סי' ה' ד"ה וראיתי בירושלמי כ' בפשיטות דכליו מדין חצר:
פלל קיג) פדאי הוא ר"פ לסמוך עליו בשעה ד' כתב הרב פפות תמרים דף י"ט ע"ב הביא
דבריו הרב מקנה אברהם במערכת הי"ד אות קצ"ב (ד"ה כ' הרשב"א) דלא אמרינן
הכי אלא כשהב"ד שבא לידו המעשה רואה המחלוקת ואין בידו להכריע פאחד מהצדדים
דאז יכול לסמוך על היחיד בשעת הדחק אבל אם דעתו מכרעת פהרבים אין יכול לסמוך
על היחיד פינו דלא סבר פנותיה ע"כ ומתשובת הגאון נו"ב שהזכרתי באות קי"א לא

מִשְׁמַע הָכִי: פֶּלֶל קִיד) פְּבוּד רַבּוּ מֶרֶן הַחֲבִי"ף בִּס' חַיִּים בִּיָּד הַנְּד"מ בִּסִּי ח"ן כ' בְּשֵׁם
הַגָּאוֹן חו"י דְּמִנְתָּר לֹמֵר אוֹ לְכַתּוּב עַל רַבּוֹ שְׁטָעָה אוֹ שָׁגָג וְאֶפְלִי לְהִרְאִשׁוֹנִים פִּי ב"ו
מְעֻנְתָּד לְכַד וְצִיָּין מְקוֹמוֹת הַרְבֵּה בִּשְׁ"ס וּפּוֹס' רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים שֶׁכ"כ עַל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל
ש"מ דְּאִינוּ לְשׁוֹן זִילוּתָא ח"ו וּבְלִבְד שְׁיִכְתּוּב ע"ד אֲמַת וְעִנְיָה צָדֵק בְּלִי שׁוּם פְּנִיָּה לִש"ש
וְאִין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה אֱלוֹ תוּד"ק וְע"ע בְּחֻקֵּי לֵב ח"א דָּף ט"ז ע"ג וְנִשְׁמַת כָּל חַי ח"ב דָּף
ס"ג ע"ג אָף אֲנִי אָבִיא אֲשֶׁר רְאִיתִי לְרַבְּנָן קְדִישֵׁי שְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ בְּלִשׁוֹן זֶה עֵינִין רֵאבְנֵיהֶּ ה"ד
הִרְאִישׁ בִּפ"ב דְּפִסְחִים סִי ז' ע"ד הִרְאָבְנִין וְהִרְאִישׁ עֲצָמוֹ שֵׁם סִי כ"ג וְהִרְמַבְּ"ן כ"כ ע"ד
הִרְמַבְּ"ן גִּיָּאת עֵינִין טוֹר יו"ד סִי שִׁמ"א גְּבִי אוּנָן אִי שְׁרִי בַתְּה"מ וְכ"כ ע"ד ב"ה וְהִרְמַבְּ"ן
גִּיָּאת שְׁהֵם דְּבָרֵי טְעוֹת כִּמ"ש בְּשֵׁמוֹ מֶרֶן ב"י בִּיּו"ד סִי שִׁמ"ב (ד"ה וְהִיכָא) וְכ"כ בִּסְה"מ
בְּמִצְוֹת ל"ת סִי צִד"ק ע"ד הִרְמַבְּ"ם שֵׁם וְזֶה וְדָאִי טְעוֹת עֵי"ש וְכִמְדוּמָה לִי שְׁכּוֹתֵב פֶּן
בְּהִרְבֵּה מְקוֹמוֹת וְהִרְבֵּה יָד מְלֻאכֵי בְּמַעֲרַכַת הָאֱלֹ"ף אוֹת י"ז פְּתַב עַל הִרְבֵּה ב"ח שְׁשָׁגָג וְכו'
וְדְבָרָיו דְּחֻוִיִּים מְעִינְקָרָם גַּם שֵׁם בְּכֻלְלֵי הִרְמַבְּ"ם סוֹף אוֹת י"ג בְּאִנְפֵּן שְׁדְּבָרֵי הִרְבֵּה חֲלָלוּ
לֹא שְׁרִירִין וְלֹא קִיָּמִין וְשִׁלָּא בְּהַשְׁגָּחָה נִכְתְּבוּ וְשִׁבְקִיָּה לִישְׁרוּמִיָּה וְעֵינִין תְּפֻאֲרַת שְׁמוּאֵל
שְׁשָׁגָג גַּם הוּא בְּדַעַת הִרְאִישׁ ע"כ וְהִרְבֵּה נו"ב בִּמ"ק חִיּו"ד רְסִי ס"ז פְּתַב ע"ד הִרְבֵּה
ט"ז וְלִדְעַתִּי שְׁגָגָה הוּא וְכו' וְשֵׁם בַּחֲאֵה"ע סִי ע"ב (בְּתַחֲזִילַת סְתִירַת הִיָּתֵר הַשְּׁנִי) פְּתַב
ע"ד הִרְשָׁב"א וְז"ל וְיוֹתֵר אֲנִי תַמָּה עַל הַשְּׁלִיט הַגְּדוֹל שְׁשָׁגָג שְׁגָגָה גְּדוּלָּה כְּזוֹ וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ
וְכו' וּבִמ"ת חֲא"ח סִי ק"א פְּתַב עַל תוּי"ט וְלִדְעַתִּי שְׁגָגָה בְּדְבָרֵי הִירוּשָׁלַיִם וְכו' וְיִמֵּר בְּרִיָּה
שֵׁם בַּחִיּו"ד סִי קִמ"ז (בִּד"ה אֱלָא) פְּתַב גּוֹף דְּבָרֵי מוֹהֲרִימ"ט בְּמַחֲזִילַת פְּבוּדוֹ דְּבָרֵי שְׁגָגָה
הֵן וּמֵאֵד אֲנִי תַמָּה עַל גְּדוּלַת כְּמוֹתוֹ אִיָּה פְּלִטָּה קוֹלְמוֹסוֹ שְׁיָאָה כְּזֹאת וְכו' וְרַבֵּינוּ עֲקִיבָא
אִיָּר בְּתִשׁוֹ סוֹף סִי קִמ"ג פְּתַב ע"ד בַּה"ה וְשְׁגָגָה הִיא מְלַפְנֵי הַשְּׁלִיט דְּנִהְפֹּן הוּא וְהִרְבֵּה
עַץ הַחַיִּים פְּתַב ע"ד הִרְבֵּה לִח"מ שְׁשָׁגָג שְׁגִיָּאָה גְּדוּלָּה וְכו' (הִבִּיא דְּבָרָיו הִרְבֵּה אֲרַעָא דְּרַבְּנָן
בְּמַעֲרַכַת הָאֱלֹ"ף אוֹת ד' בִּד"ה וְאִיכָא לְמִידָק) וְהִרְבֵּה אֲמַתְחַת בְּנִיָּמָן פְּתַב שְׁהִרְבָּנִים לִח"מ
וְכ"ש שְׁשָׁגָגוּ בְּזֶה (הוּבָא בִּפ"ת אַה"ע רְסִי ס"ז) וְהִרְבֵּה חֲכ"א רִישׁ פֶּלֶל ח"ן פְּתַב וּבְכו"פ
שְׁשָׁגָג בְּזֶה וְהִרְבֵּה מִשְׁל"מ בִּפ"ב מִהֲלֻכוֹת קָרְפֵּן פִּסְחָה הִלְכָה י"ג (קָרוּב לְסוֹף ד"ה מִי) פְּתַב
וּמַעֲתָה טְעָה בְּעַל הִלִּיכוֹת עוֹלָם וְכו' וְזֶה שְׁיָבוּשׁ וְכו' וְהִרְבֵּה תוּי"ט רִישׁ מִס' חֲזָה פְּתַב עַל
מֶרֶן בִּכ"מ שְׁטָעָה בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' וְהִרְבֵּה בַּאֵה"ט בִּסִּי שִׁע"ד סִק"ז פְּתַב בְּשֵׁם הַט"ז דְּלֹא
כְּמוֹהֵר"ם מְלוּבְּלִין שְׁשָׁגָג בְּזֶה (בְּגוֹף דְּבָרֵי הַט"ז לֹא רְאִיתִי שֶׁכ"כ עֵי"ש): וְגְדוּלָּה מְזוֹ
רֵאִינוּ לְהִרְד"ק בִּיהוֹשֻׁעַ סִי ה' שְׁעַל הַדּוֹרֵשׁ בִּשְׁ"ס בְּרַפ"ק דְּמַגִּילָה עֵתָה בְּאִתִּי עַל בִּיטוּל
תּוֹרָה פְּתַב שְׁטָעָה בְּזֶה וְאַחֲרֵי שְׁרֵאִינוּ שְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ בְּלִשׁוֹנוֹת אֱלוֹ גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשׁוֹנִים
וְאַחֲרוֹנִים גְּדוּלִים צְדִיקִים הַנְּ"ל עֲדוֹת נְאֻמָּה פִּי אִין בְּזֶה שׁוּם חֲשֵׁשׁ זִילְזוּל וְהַעֲדָר פְּבוּד
וּמְזָה תְּרָאָה פִּי אֲשֶׁר רַבִּין חֲסִידָא הִרְבֵּה פְּרִי תְּנָאָר בִּסִּי ט"ו סִסְק"ב הַתְּמַרְמֵר מֵאֵד עַל
רַבֵּינוּ הַפְּר"ח שְׁפְתַב דְּלִשׁוֹן הַגְּמָרָא הַטְּעָה אֵת הִרְאִשׁוֹנִים עֵי"ש דְּאִיָּה נִהַג מִיעוּט פְּבוּד
וּמִיעוּט דְּרָף אֲרַץ נִגְדַת גְּדוּלֵי עוֹלָם וְכו' הִנֵּה לְרוּב חֲסִידוֹתוֹ חֵם לְבוֹ בְּקִרְבוֹ שְׁפָף חֲמָתוֹ
וְהִיטֵב חֲרָה לוֹ בְּזֶה אֲמָנָם בְּמַחֲכַתֵּה"ר אִין לוֹ עָלְיוֹ אֶפְיָלוֹ תְּרַעְנוּמַת פִּי הִרְבֵּה פְּר"ח יֶאֱחֹז
צְדִיק דְּרַכּוֹ וְאַרְחוֹת צְדִיקִים יִשְׁמֹר כִּף הִיא דְּרַכָּה שֶׁל תּוֹרָה לְכַתּוּב בְּלִשׁוֹנוֹת הִלְלוּ וְאִין
בְּזֶה שׁוּם זִילְזוּל וְהַעֲדָר פְּבוּד ח"ו כְּמוֹ שְׁמַתְבָּאָר מְדְבָרֵי כָּל הִרְבָּנִים הַנְּזוּ"ל וְדוּעַ
וּמְפּוֹרְסִם קְדוּשָׁתָם וְצְדִיקָתָם וְחִלְלִיָּה לְדַבֵּר קְשׁוֹת לְבָנֵי גִילָם אָף פִּי עַל רַבָּנִים שְׁקַדְמוּם
גְּדוּלֵי עוֹלָם וּמִמְנִי"ר הוּא שְׁדְּבָר זֶה נִעְלַם וְתִימִי לִי שְׁמָא גְּרִים וְזִכִּיתִי לְהַצְדִּיק אֵת הַצְדִּיק

דמעיקרא זכותו יגן בעדי לעולם: פלל קטו) פונה אי בעינו בקניינים שאם עשה איזה דבר מדרכי הקניינים ולא היתה פונתו לקנות אם מועיל הקנן עיין לרבינו המשנה למלך בהלכות מאכלות אסורות פרק י"ג ובפרק רביעי מהלכות מכירה ובפרק שני מהלכות זכיה ובפרק טו"ב מהלכות גזילה דין ח' וראיתי בספרים רבים הם המדברים בענין זה ואיני מופנה פעת לעיין בדב"ק ואשא את שמותם לזכרון דברים ואיה"ש אשובה אשנה פרק זה בס"ד בל"נ עיין עבודת הגרשוני סי' ק"ב חתם סופר יו"ד סי' י"ש (ד"ה וראיתי) ובסי' שי"ג וסי' שי"ח ובחלק אהע"ז ח"א סי' ק"ו רבינו עקיבא איגר סי' ל"ז מחנה אפרים בהלכות מכירה קנן משיכה סי' ד' צפיתח בדבש דף קו"ל ע"ד יקהיל שלמה בח"מ סי' רס"ח אות ב' מגן אברהם סי' רמ"ו סק"י ובגיד אפרים שם משנת ר' אליעזר ח"ב בזכרונות מערכת החי"ת אות ל"ו מכתב שלמה סי' ס"ט אהלי יהודה הפנה דף פ"ב סוף ע"ב תפארת יוסף א"ח סי' י"ט ובחלק יו"ד סי' ל"ב וסי' ל"ד מול שעה דף ע"ה ע"ג צמח צדק סי' קכ"ט חידושי יד אברהם על יו"ד בהתשובה שבסי' ש"ף עמודי אש דף מ"ח ע"ג פרת יוסף מסלאנים סי' ז"ן שו"ת רמ"ץ בחלק א"ח סי' ל"ג ושם בסי' א' אות ד פתב דכשלוקחים טלית חברהם שלא מדעתם מטעם דניחא ליה לאיניש דליתעביד מצוה בממוניה צריף לכוין לקנות הטלית בהגבתו למתנה על מנת להחזיר שאם לא פן לא מהני הגבתו דכל מעשה קנן בעי פונה ואף להסוברים דקנן ידו הוא כחצרו וקונה שלא מדעתו היינו דוקא מה שבתוך ידו אבל מה שחוצ לידו הוא מדין הגבהה ובעי פונה ונכון להודיע זה לרבים ואם אי אפשר הנח להם לישראל (עיין לעיל במערכת הי"ד מה שרשמתי לענין קנן ידו וכו' לענין מסיירה והגבהה) והרב תפארת אדם בזכרונותיו במערכת הזי"ן אות ד' ציין לעיין בס' בית דוד ח"מ סי' מ"ג דבר משה ברור הפסך סימן ה' חקרי לב סימן ק"ד דף קמ"ב ע"ג וסי' ק"ה דף קמ"ו ע"ג וסי' צ"ד דף קנ"ב ע"ב וסי' פ"ח ואין הספרים הללו מצויים אצלו לראות מסקנתם לדינא אף עתה השנתי ס' און אהרן (להרב פפי אהרן) וראיתי במערכת זו אות ה' דף ט"ל שכתב בשם הרבנים ב"ד וצורר הפסך וחק"ל הנז"ל דסברי דלא מהני קנן בלא פונה ומר נכדו וצ"ו ציין לעיון בס' גנזי חיים במערכת זו אות ל': פלל קטז) כותים דעשאום פנקרים אם הוא דוקא להחמיר או גם להקל עיין מה שרשמתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ח' אות ט': פלל קיז) פבוד רבו דקי"ל דאם ראה רבו עובר על ד"ת אומר לו לימדנו רבינו כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלכות ת"ת וכתב מר"ן כ"מ שלמד פן ממה שאמרו גבי ראה אביו עבר על ד"ת וכו' ואני ההדיוט פתבתי בילדותי שיש ללמוד פן מהנהו עובדי דרבן גמליאל בברכות דף ט"ז שאמרו לו לא למדתנו רבינו וכו' וכן מצאתי להרב מוהרצה"ח בהגהותיו שם שכ"כ והוסיף דמאי דנקט הרמב"ם ראה רבו עובר על דברי תורה ע"כ לאו דוקא אלא הה"ד בראהו עובר על דרבנן והדין עמו שפן מתבאר מעובדי הנ"ל אף דבאמת הלשון דחוק דמשמעות דבר תורה הוא כפשוטו מן התורה ממש ואפילו בש"ס פי קאמר דבר תורה כמה דיו נשפתכו אם יתכן לפרש דלאו דאורייתא ממש קאמר (עי' במה שרשמתי בשדי חמד ח"א במערכת הדל"ת אות ע"ח) ואף כי בלשונות הפוסקים שדרבם לפרש בכל זאת בהכרח לדחוקי נפשין אליבא דרבינו פי היכי דלא תיקשי עליה ממשנה ערוכה זו וכדברי הרב מוהרצה"ח והנה לו להעיר על הרב תה"ד בסי' מ"ג ששאל ברואה רבו עובר איסור דרבנן אם צריף למחות בידו ולא הביא מהני

עוֹבְדֵי דר"ג כיעי"ש ועינין ביו"ד סי' רמ"ב סכ"ב והן עֵתָה הַשְּׁגָתִי בְּאוּרֵי הַגֶּבֶר"א ליו"ד וְרֵאִיתִי שֶׁפֶּבֶר קָדָם בְּהַעֲרָה זֹו דְּמִשְׁנֵה שְׁלֵמָה שְׁנִינוּ וְכו' עי"ש: פֶּלֶל קִיח) כֹּל שֶׁבְּחִבְרֵי פֶטוֹר אֲבָל אִסוּר בְּבִהְמָתוֹ מִן־תֵּר לְכַתְּחֵלָה עֵינֵינוּ בְּמָה שֶׁרְשָׁמְתִי לְקַמֵּן בְּמַעֲרַכַת הַשִּׁי"ן אוֹת ס"ב: פֶּלֶל קִיט) כֹּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תֹאכַל לֹא תֹאכְלוּ אֶחָד אִסוּר אֲכִילָה וְאֶחָד אִסוּר הִנָּאָה בְּמִשְׁמַע פְּדָאֵמֵר ר' אֲבָהוּ אִי קִי"ל פְּנוּתִיהָ אוֹ פְּחֻזְקִיהָ דְּפִלִּיג עֲלֵיהָ הִנֵּה הָרַב פֶּר"ח (חֵלֶק או"ח הַלְכוֹת פֶּסַח) בַּחִי עַל הָרַמְבַּ"ם בַּפ"ז מֵהַלְכוֹת ע"ז פְּשִׁיטָא לִיה דְּקִי"ל כֹּר' אֲבָהוּ וּמִשׁו"ה תָּמָה עַל מָה שֶׁהַתּוֹס' בְּמִס' ב"ק דָּף ע"ב ד"ה דָּאִי ס"ד נִסְתַּפְּקוּ בְּתַקְרוּבָת ע"ז אִי אִסוּרָה בְּהִנָּאָה מִן הַתּוֹרָה דְּמֵאֲחַר דְּפְשִׁיטָא לְהוּ דְּבִאֲכִילָה אִסוּר מִן הַתּוֹרָה מִדְּכָתִיב וַיֹּאכְלוּ זְבָחֵי מִתִּים הָרִי אֶחָד אֲכִילָה וְאֶחָד אִסוּר הִנָּאָה בְּמִשְׁמַע כֹּדֵר' אֲבָהוּ וְלָכֵן פֶּתַב דְּדַבְרֵי רַבִּינוּ עֵינֵינוּ דְּתַקְרוּבָת ע"ז אִסוּרָה בְּהִנָּאָה מִן הַתּוֹרָה וְהָרַב שְׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּפֶרֶק ה' מֵהַלְכוֹת אִישׁוֹת דִּין א' (ד' ט' ע"א מְדָפוּס אֲשָׁפְנוּ) פֶּתַב דְּכָבֵר תְּפִסוּ עַל הָרַב פֶּר"ח דְּלֹא תֹאכַל לְחֹדוּ וַיֹּאכְלוּ לְחֹדוּ כִּמ"ש הַתּוֹס' בְּפֶרֶק כֹּל שְׁעָה דָּף כ"א ד"ה כֹּל מְקוֹם דְּלֹא יִלְפִינֵנוּ כִּי כֹּל אֲנָכֵל מְלֹא תֹאכְלוּ וְכֵן הִקְשָׁה הָרַב מִכְּתַב שְׁלֵמָה בְּסוּף סִי' פ"ה (בד"ה וְאֲגַב אוּרְחִינוּ) עַל הָרַב פֶּר"ח עַל פִּי דְּבַרֵי הַתּוֹס' דְּפֶרֶק כ"ש הִלְלוּ אֲמֵנָם בְּאַמַּת מִן־חֵלְפָא שִׁיטַת הַתּוֹסֶפֶת בְּזֵה דְּבְפֶרֶק קָמָא דְּחֻלִּין דָּף י"ג ד"ה תַּקְרוּבָת עֲבוּדָה זָרָה מִשְׁמַע לְהוּ דְּכֹל דְּכָתוּב אֲכִילָה אִי שְׁלֹא נֶאֱמַר בְּדִרְבָּה צִיּוּי אֲמַרִּינוּ דְּאִסוּר הִנָּאָה נְמִי בְּמִשְׁמַע וְכִמ"ש הָרַב צְרוּר הַחַיִּים בְּפֶרֶק י"א מֵהַלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אִסוּרוֹת שְׁצִינֵנוּ בְּמִכְתָּב שְׁלֵמָה עי"ש וְהָרַב מְעִיל שְׁמוּאֵל בְּנִימוּקֵינוּ עַל הָרַמְבַּ"ם לְרִישׁ הַלְכוֹת חֲמִץ נִסְתַּפֵּק אִי אִיכָא פֶּרַת בְּהִנָּאָה בְּחֲמִץ בְּפֶסַח פִּינֵן דְּכָתִיב כִּי כֹּל אֲנָכֵל חֲמִץ וְנִכְרְתָהּ וְקִי"ל כֹּר' אֲבָהוּ דְּהִנָּאָה נְמִי בְּכֹלֵל אֲכִילָה וְלִנְהָ נִטְתָּה דְּעֵתוֹ וְהַצ"ע וַיִּפְּהָ הַשִּׁיגוּ מֵר נִכְדוּ שֶׁם דְּנִעְלָם מִמֶּנּוּ דְּלִהְרַמְבַּ"ם לִיכָא אֲפִילוּ מִלְּקוֹת וְלִהְתּוֹס' פֶּרַת לִיכָא אֲבָל מִלְּקוֹתֵיכָא כִּמ"ש הָרַב פֶּר"ח בְּסִי' תִּמ"ג ס"א וְדַבְרֵי הַתּוֹס' הֵם בְּדָף כ"א ע"ב שֶׁפֶתְבוּ דְּלֹא יִלְפִינֵנוּ כִּי כֹּל אֲנָכֵל חֲמִץ מְלֹא יֹאכַל לֹא תֹאכַל וְכו' אֲבָל גַּם מִנִּיהָ דְּמֵר נִעְלָם דְּשִׁיטַת הַתּוֹס' מִן־חֵלְפַת בְּזֵה וְלִפִּי שִׁיטַתְּם שְׁבַפ"ק דְּחֻלֵּל צ"ל דְּאִיכָא פֶּרַת אֵהֱנֵאת חֲמִץ כִּיעי"ש (בְּעֵינֵינוּ דִּין מִלְּקוֹת עַל הִנָּאָה רְשָׁמְתִי בְּשִׁדִּי חֲמֵד ח"א בְּמַעֲרַכַת הַה' אוֹת ע"ח) וְאַתָּה תַּחֲזֶה לִידִידֵי רֵא"ג הָרַב הַמַּגִּיחַ לִס' יְמֵי שְׁלֵמָה נֵר"ו בְּדָף ט' ע"א הַשִּׁיב מִשָּׁה ע"ד הָרַב פֶּר"ח ע"פ דְּבַרֵי הַתּוֹס' בְּפֶרֶק כ"ש עי"ש וְלֹא לְבַד שְׁלֹא זָכַר שׁוֹר שֶׁפֶבֶר קָדְמוֹהוּ בְּהַשְּׁגָה זֹו אִי לֹא זָכַר דְּשִׁיטַת הַתּוֹס' מִן־חֵלְפַת בְּזֵה וְהוּא תִּימָה לְרוּב בְּקִיאוֹתוֹ גַּם הָרַב דְּבַרֵי אֲמַת בְּקוּוֹטְרִס דְּבַרֵי סוּפְרִים (ד' קִי"ד ע"ב מְדָפוּס חֲדָשׁ בִּד"ה וְרֵאִיתִי לֵהפ"ח) הִקְשָׁה עִמ"ש הָרַב פֶּר"ח עִפִּי"ד הַתּוֹס' דַּפ' כֹּל שְׁעָה וְלֹא זָכַר שׁוֹר שִׁיטַת הַתּוֹס' בְּחֻלִּין הַנֶּ"ל: נִחְזוֹר לְדַבְרֵי הָרַב שְׁעַר הַמֶּלֶךְ שֶׁהַקְשָׁה עוֹד דְּלָמָּה לֹא תִּהְיֶה הִנָּאָה תַּקְרוּבָת ע"ז מְדֹאֲרֵיכָא מְלֹא תֹאכַל כֹּל תּוֹעֵבָה כֹּל שֶׁתִּיעֲבַתִּי לָךְ הָרִי הוּא בְּכֹל תֹּאכַל וְצָדֵד כְּמָה צָדֵדִים בְּזֵה וְכַתֵּב לִיִּשְׁב בְּדוֹחַק דְּהַתּוֹס' בְּב"ק סְבָרִי כִּמ"ש הָרֵא"ש בְּפֶרֶק גִּיד הַנֶּשֶׁה דָּף קס"ז דְּהִלְכָה פְּחֻזְקִיהָ דְּאִין אִסוּר הִנָּאָה בְּכֹלֵל אֲכִילָה וְכו' אֲתוּד"ק וְעֵינֵינוּ לְהָרַב פֶּרַתִּי וְפִלְתִּי בְּרִישׁ סִי' פ"ז שֶׁפֶתַב לְהוֹכִיחַ דְּלֹא קִי"ל כֹּרַב אֲשִׁי דְּיִלְיָף אִסוּר אֲכִילָה מְלֹא תֹאכַל כֹּל תּוֹעֵבָה כֹּל שֶׁתִּיעֲבַתִּי לָךְ וְכו' וְקַצ"ע וְנִמְצִינוּ לְמִדִּין מִדְּבַרֵי הָרַב שְׁעָה"מ דְּדַבֵּר זֵה בְּמַחְלֻקַת הוּא שְׁנוּי בֵּין הַפּוֹסְקִים הַנֶּ"ל וּמ"מ דְּעַת הָרַמְבַּ"ם וְדָאִי דְּקִי"ל כֹּר' אֲבָהוּ וְכִמ"ש מְרֵן כ"מ בְּפ"א מֵהַלְכוֹת חֲמִץ דִּין ב': וּבְפֶרֶק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ דָּף נ"ו ע"ב אִמ"ש בְּש"ס וְכִדְר' אֲבָהוּ כֹּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תֹאכַל וְכו' פֶּתַב שֶׁם הָרַב עֲצָמוֹת יוֹסֵף

בְּשֵׁם הַרִיטָב"א דה"ה דַּהֲנָה מְצִי לְמִימַר בְּדַחְזֻקְיָהּ דְּהָא חֲזַקְיָהּ מוֹדָה בְּלֹא יֹאכַל (וְסִיִּים הַרִיטָב"א אֵלֹא דְמִשּׁוּם דַּר' אַבְהוּ קְאָמַר בְּדַרְךָ פְּלָל עַל כָּל הָאִסּוּרִין וְחֲזַקְיָהּ לֹא אֵיִרִי אֵלֹא בְּחֻמְיָן נְקִיט דַּר' אַבְהוּ) וְכַתְּבֵי וּנ"ל דְּמִיִּתִי מַר' אַבְהוּ מְשׁוּם דַּהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ וְכ"כ הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת עַכ"ל וַיִּתְּכֵן דְּהַרִיטָב"א ג"כ מוֹדָה דְקִי"ל כַּר' אַבְהוּ וְנִיחָא לִיהַּ לִינְיָשׁב מְלִתָּא דְשׁוֹנְיָא גַם לְהַפּוֹסְקִים כְּחֲזַקְיָהּ וְרַבִּינוּ הַרְש"ל בִּיש"ש פְּרָק גִּיד הַנְּשָׂה סִי ח"י כ' ג"כ שְׁהַרְמַב"ם פּוֹסֵק בַּפ"ח מְהַלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת כַּר' אַבְהוּ וְגַם לְפִי מַה שְׁהַכְרִיחַ הָרֵא"ש עַפ"י מְדוּתָיו דְקִי"ל כְּחֲזַקְיָהּ הַכְרִיחַ לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְקִי"ל כַּר' אַבְהוּ שְׁהַרִי פּוֹסֵק דְחֻלִּין שְׁנֻשְׁחָטוּ בַּעֲזָרָה דְרַבְּנָן וְכוּ' וְסִיִּים גַם בְּלֹא"ה נִרְאָה דַּהֲלָכָה כַּר"א וְלֹא כְּחֲזַקְיָהּ מְדַמְסְקִינָן בַּפ"ד וְחַמְשָׁה (ד' מ"א) גַּבִּי הַשּׁוֹר יִסְקַל שְׁאָסוּר בְּהִנְאָה כַּר' אַבְהוּ דְאָמַר כ"מ שְׁנַאָמַר לֹא יֹאכַל אֶחָד אִסּוּר אֶכִּילָה וְכוּ' וְכֵן מְסִיק ג"כ אַחְמַץ וְאִינוּ מְזַכֵּיר דְבָרֵי חֲזַקְיָהּ שְׁהַרִי הוּא נִזְכָּר בְּתַחֲלָה בְּפְלוּגְתָּא אֵלֹא תַפְס כָּלֵל אַדְר"א דְאָמַר כ"מ שְׁנַאָמַר לֹא יֹאכַל וְכוּ' לְפִי שְׁהַלְכָתָא הוּא ע"כ לְעַנְיִינָנוּ עִי"ש וְעַם שְׁיֵשׁ לְפַקְפַק בְּרֵאֲיָתוֹ עַפ"י דְבָרֵי הַרִיטָב"א הַנּוֹ"ל דְאִימּוֹר מְשׁוּם הֵכִי נְקִיט מִקְלִתָּהּ דַּר' אַבְהוּ לְפִי שְׁנַאָמַר בְּדַרְךָ פְּלָל עַל כָּל הָאִסּוּרִין מִשָּׂא"כ כְּחֲזַקְיָהּ שְׁאִינוּ אֵלֹא לְחַמְץ מ"מ לְמַדְנּוּ מְדַבְּרִיו ג"כ שְׁהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כַּר' אַבְהוּ וְכֵן הִיא דַּעְתּוֹ גַם הָרַב לַח"מ בְּהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת רַפִּי"א כְּתִב דְקִי"ל כַּר' אַבְהוּ כַּמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ח דְּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וְהָרַב מְשַׁנֵּה לְמַלְךָ בַּפ"א מֵהַל' מְעִילָה דִּין ג' הַשִּׁיג ע"ד הָרַב לַח"מ הַנּוֹ"ל אֶבֶל בַּמ"ש דְקִי"ל כַּר' אַבְהוּ דַּהֲנָאָה בְּכָלֵל אֶכִּילָה הִיא הוֹדָה לוֹ כִּיעִי"ש: וּמֶרֶן מוֹהַרד"ף בְּשׁו"ת מְכַתָּם לְדוֹד חִי"ד סִי י"ד (בַּד"ה וְאִלְמַם חַל עֲלֵינוּ וּמִשָּׁם וְהִלָּאָה) שְׁקו"ט בְּדִין אִסּוּר סְחוּרָה בְּדַבְּרִים הָאֲסוּרִים בְּאֶכִּילָה אִם הוּא מִן הַתּוֹרָה אוֹ אִינוּ אֵלֹא מְדַרְבְּנָן שְׁנַחֲלִקוּ בְּזָה הָרֵאשׁוֹנִים וּמִכַּח פְּלִפּוּלוֹ הַזֶּה הַעֲלָה דַּהֲסוּבְרִים דְאִסּוּר סְחוּרָה מְדַאֲוִרֵיִתָּא סוּבְרִים כַּר' אַבְהוּ וְהַסּוּבְרִים דְהוּא מְדַרְבְּנָן סְבָרֵי כְּחֲזַקְיָהּ וְז"ל בְּדָף ס"ו ע"א תַּמְצִית הַדְּבָרִים דְלַפּוּם מֵאִי דַחְזִי לָן הַךְ מְלִתָּא תַלְיָא בְּאִשְׁלֵי רַבְרָבֵי דְלַהֲרִי"ף דְּמִיִּתִי בְּהַלְכוֹת הַיָּא דַּר' אַבְהוּ וְה"ן לְהַרְמַב"ם וְהָרֵא"ש וְהַתּוֹס' אִסּוּר הַסְּחוּרָה בְּדַבְּרִים הָאֲסוּרִים הוּא מִן הַתּוֹרָה וְגַם הַסְּמ"ג מְדַמְיִתִי לַהֲיָא דַּר' אַבְהוּ ש"מ דְּהֵכִי ס"ל בְּרַם הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א וְגַלְיוֹן הַתּוֹס' וְהַרְע"ב בַּפ"א הַמְשַׁנֵּה בְּשַׁבְעִיעִית וְהַמְרַדְכֵי בַּפ"כ"ש וְהַתְה"ד סוּבְרִים דְאִסּוּר סְחוּרָה אִינוּ אֵלֹא מְדַרְבְּנָן וְהִבִּיא מ"ש הָרַב פַּר"ח בְּסִי קי"ז דְאִין לְהַשְׁגִּיחַ בַּמ"ש בְּגִי הַתּוֹס' הַנּוֹ"ל וְאִסּוּר מִן הַתּוֹרָה וְגַם הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּיָא שְׁכַתְּבֵי וְלֹא אֶסְרוּ וְכוּ' לֹא לְמִימְרָא דְהוּא רַק מְדַרְבְּנָן אֵלֹא אַע"ג דְאִסּוּר מִן הַתּוֹרָה שְׁיִיף לֹאמַר לְשׁוֹן זֶה לְפִי שְׁאִינוּ מְפֹרְשׁ בַּתּוֹרָה וְשַׁגְּמַם הָרַב ט"ז רְצָה לְפָרֵשׁ כֵּן בְּכּוֹנֵת הַרְשָׁב"א וְהָרַב תו"ט בְּשַׁבְעִיעִית נִטָּה לְפָרֵשׁ כֵּן דְבָרֵי הַרְע"ב וּמִנִּי"ר לֹא נִתְקַרְרָה דַּעְתּוֹ בְּזָה דְמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן לֹא אֶסְרוּ אִינוּ אֵלֹא שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן וּבְפֶרֶט דְּבַתְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א שְׁהִבִּיא מֶרֶן הַב"י כְּתִב שְׁהוּא מְשׁוּם גְּזָרָה וְהַךְ לִישְׁנָא יְדוּעַ דְלֹא שְׁיִיף בְּדַבָּר שְׁאָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְיַהֲבִיב טַעְמָא לְשִׁתִּי הַסְּבָרוֹת דַּהֲפּוֹסְקִים כְּחֲזַקְיָהּ הֵיִינוּ מְשׁוּם דַּר' אַבְהוּ תַלְמִידֵיהּ דַּר' יוֹחָנָן וְר' יוֹחָנָן תַּלְמִידֵיהּ דְּחֲזַקְיָהּ וְאִין הֲלָכָה כַּר' יוֹחָנָן נִגְדַּ רַבִּיָּהּ וְכ"ש שְׁאִין הֲלָכָה כַּר"א תַּלְמִיד תַּלְמִידוֹ וְכ"כ הַרְשָׁב"א בַּתְה"ב בֵּית א' שַׁעַר ג' בְּשֵׁם הַרְמַב"ן דְּלִיתָּא לְדַר"א בְּמִקּוּם חֲזַקְיָהּ רַבִּיָּהּ גַם מֶרֶן כ"מ בְּסוּפ"ח מַמַּא"ס הִבִּיא מְשָׁם הָרֵא"ש דְּחַמְמֵי לְוִנְיָל הַשִּׁיבוּ דַּהֲלָכָה כְּחֲזַקְיָהּ וְהַרְמַב"ם דְּפּוֹסֵק כַּר' אַבְהוּ הֵיִינוּ מְשׁוּם דְּגָרִיס כְּגִירְסַת הַרִי"ף רַבִּיָּהּ ר' אַבְהוּ בְּשֵׁם ר' אֶלְעָזָר וְהוּוּ רַבִּים לְגַבֵּי חֲזַקְיָהּ וְתוּ דַּרְב אִשִּׁי דְּבַתְרָא הוּא וּמַאֲרֵיָהּ

דַתְלִמוּדָא סְבַר כַר' אַבְהוּ בְחֻלְיִן דָּף קי"ד דְּיָלִיף אַכִּילַת בַּב"ח מְלֵא תֹאכַל כָּל נְבִלָה וְהִנָּא מִדְר' אַבְהוּ אֵלּוּ תוּד"ק: וְאַנָּא עֵנְיָא מְסֻאָנָא דְרַב יֵשׁ לִי לְפַקְפַק בַּדב"ק וְלִיתָן בְּנָגַד הַיְסוּד שְׂיִסַּד מְרֵן דְּהָא בְּהָא תְּלִי שְׁהָרִי דַעַת הָרָא"ש הִיא דְלַעֲשׂוֹת סְחוּרָה הוּא אִיסוּר תוּרָה כְּמִפְּנֵי בְּדַבְרֵי בְּפִרְק מְרֻבָּה ס' י"ג אַע"ג דְּאִיהוּ ס"ל דְּאִין הִלְכָה כַר' אַבְהוּ אֵלָא כְּחֻזְקָה כְּמוֹ שְׁהִרְבָּה לְהוֹכִיחַ כֵּן בְּפִרְק גֵּיד הַנְּשָׂה ס' י"ז וּמִטַּעַם זֶה מִתִּיר גֵּיד הַנְּשָׂה בְּהִנָּא וְכֵן יִיחַס אֵלָיו הַרִיב"ה בְּקִיצוֹר פְּסָקֵי שָׁם (וְאוּלַי הֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׂצִינֵן הַרַב שַׁע"מ דְּהָרָא"ש פְּסָק כְּחֻזְקָה אִף שְׂצִינֵן לַד' קס"ז וּבַש"ס שְׁלַפְנֵי הוּא ד' קפ"ה הִינְנוּ מְשׁוּם שְׁהוֹסִיפוּ סְבִיב הָרָא"ש אֵת הַמְעַדְנֵי יו"ט וּל"ח כְּמוֹכֵן) הָרִי דָּאף דְּפִוסַק כְּחֻזְקָה ס"ל דְּאִיסוּר סְחוּרָה דְּאוּרִינְתָא וּפְלִיאָה דַעַת מְמַנֵּי אַחֲרֵי שְׂרָאָה מ"ש מְרֵן כ"מ בַּב"ח דַּמָּא"ס הִלְכָה י"ד מ"ש בְּשָׁם חֲכָמֵי לְנִיל אִיף לֹא עֵינֵן בְּגוּף דְּבָרֵי הָרָא"ש וְהִנָּה רוּאָה סְתִירָה מְפֻרְשָׁת לְהַמְצָאָתוּ מִדְּבָרֵי הָרָא"ש הִלְלוּ וּמ"ש דְּמַמָּה שְׁהִבִּיא הַרִי"ף הָא דַר' אַבְהוּ ש"מ כְּנוֹתִיָּה ס"ל בְּהוֹרְמְנוּתִיָּה דַמְנִי"ר אַמִּינָא כַּד נִינִים וְשָׂכִיב אָמַר רַב לְהָא מִילְתָּא (עֵינֵן בְּמָה שְׂפִתְבְּתִי לְעִיל בְּמַעְרְכָה זֶה אוֹת כ"א דְלִשׁוֹן שְׂבַח הוּא זֶה) כִּי עֵינִינְתִי בְּכָל הַמְקוֹמוֹת שְׁהוּבָא בַש"ס הָא דַר' אַבְהוּ (פְּרָשׁוּם בְּמִסְנֶת הַש"ס) וְלֹא אֶחָד בְּהֵם שְׂיָבִיא הָרִי"ף בְּהִלְכוּתֵי הָא דַר' אַבְהוּ וְאַדְרַבָּא בְּפִרְק כָּל שַׁע"ה הִבִּיא דְחַמֵּץ אִיסוּר בְּהִנָּא מִדְּאָמַר חֻזְקָה מְנִין לְחַמֵּץ שְׂאִיסוּר בְּהִנָּא שְׂנֵאָמַר לֹא יֵאָכַל חַמֵּץ לֹא יֵהָא בּוּ הִיתַר אַכִּילָה וּמִשְׁמַע דְּנִקְיֵט כְּחֻזְקָה מִדְּלָא מִיִּתִי מִילְתִּיָּה דַר' אַבְהוּ כָּלֵל אֵלָא שְׁהָר"ן שָׁם כְּתַב וּבְגַמ' פְּלִיג עֲלֵיהּ ר"א וְרַב אֶלְפָּסִי מִיִּתִי הָא דְחֻזְקָה לְפִי שְׁהוּא יוֹתַר פְּשוּט עֵי"ש וּכ"כ מְרֵן כ"מ בַּב"ח מֵהִלְכוּת חַמֵּץ דִּין ב' מַעִין זֶה לְדַעַת הַרְמַב"ם וְז"ל וְרַבֵּינוּ כְּתַב כְּלִישְׁנֵיהּ דְּחֻזְקָה דַּאֲע"ג דְּכַרְבִּיָּה ס"ל כְּמִבְּנֵי בַּב"ח דְּמֵאֲכָלוֹת אִיסוּרוֹת וּכו' עכ"ז לְעַנְנֵן אִיסוּר הִנָּא בְּפִסַח כֵּינֵן דְּאִיפָּא קָרָא מְפֻרְשׁ בְּיוֹתַר דַּכ"ע מוֹדוּ בִּיהּ נִקְטִיָּה וּכְעִין זֶה כְּתַב הָר"ן לְהָרִי"ף עכ"ל הוֹצֵרְכִתִי לְהַעֲתִיק לְפִי שְׂרָאִיתִי לְהַרַב דְּבָרֵי מְרַדְכֵי פְּרִידְבוּרַג בַּס' מ"ח (הָרָאשׁוֹן) שְׂאִחַר שְׂפִתְבַּר דַּר' אַבְהוּ ס"ל דְּכִי הִיכִי דְלָא יֵאָכַל מוֹרָה דְלָא יֵהָא בּוּ הִיתַר הַמְבִּיא לִידֵי אַכִּילָה וְהִינְנוּ הִנָּאָה (דְּבִזָּה מוֹדָה חֻזְקָה) הִכִּי נָמִי כָּל לִשׁוֹן אַכִּילָה שְׂבִאִיסוּרִין שְׂמַעִינֵן מֵאוֹתוֹ דְּנְבִלָה שְׂלֵא יֵהָא בּוּ הִיתַר אַכִּילָה כְּתַב עוֹד וְז"ל וּבִזָּה נ"ל לְתַרְץ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם שְׂכ' מְלֵא יֵאָכַל חַמֵּץ וְתַמָּה מַכ"מ מַמ"ש בַּב"ח מֵהַל' מַא"ס כַר' אַבְהוּ א"כ סוֹתַר א"ע (הַגְּדִיל תְּמִיָּהת מְרֵן כ"מ מֵה שְׁלַפֵּי הָאָמַת אִין בְּדַבְרֵי אֵלָא הַרְגָּשׁ בְּעֵלְמָא כְּמִבְּנֵי מְלִשְׁנוֹ הַטְּהוֹר הַנְּ"ל) וּלְפַמ"ש נִיחָא דְּהַרְמַב"ם פּוֹסַק כַר' אַבְהוּ רַק דְּבַלְשׁוֹן לֹא יֵאָכַל בְּצִיר"י לֹא פְּלִיגֵי כָּלֵל וְשְׂנִיָּהֶם ס"ל דְּכוֹלֵל גַּם שְׂלֵא יֵהָא בּוּ הִיתַר אַכִּילָה וְר' אַבְהוּ מוֹסִיף עַל חֻזְקָה וּס"ל דְּגַם בְּשֵׂאָר לִשׁוֹן אַכִּילָה נָמִי הִנָּאָה בְּמִשְׁמַע וְהִינְנוּ שְׂלֵא יֵהָא בּוּ הִיתַר אַכִּילָה א"כ אִין סְתִירָה בְּהַרְמַב"ם כָּלֵל עכ"ל וּלְפִי מֵה שְׂהַעֲתַמְתִּי דְּבָרֵי מְרֵן כ"מ הַנְּ"ל עֵינֵי הַרוּאָה תְּחַזְנִיָּה כִּי לֹא חִדַּשׁ דְּבַר וְדְּבָרֵי מְרַדְכֵי הֵן הֵן דְּבָרֵי מְרֵן דְּלִפִּי שְׂדַרְשָׁה זֶה מוֹסְפָּמַת אֶלְיָבָא דַּכ"ע נִקְטִיָּה: וְהִנָּה אִף דְּלַדַעַת הַרְמַב"ם בְּהַכְרַח לֹאמַר כַּמ"ש מְרֵן בַּב"ח לְדַעַתוֹ דְּמִשׁוּם שְׂדַרְשָׁת חֻזְקָה פְּשוּטָה וּמוֹסְפָּמַת נְקִיט לְהַ מִשׁוּם דְּלִיכָא לְמִימַר דְּמִשׁוּם דְּנִקְיֵט לְדִינָא כְּחֻזְקָה נְקִיט דְּרִשְׁתִּיָּה שְׁהָרִי פְּסָק בַּב"ח דַּמָּא"ס דִּין ט"ו כַר' אַבְהוּ כַּמ"ש מְרֵן כ"מ אֶבֶל לְגַבֵּי הָרִי"ף אַהֲנִי לֵן שִׁיטַת הָר"ן לֹאמַר שְׂאִין לְנוּ הַכְרַח דְּהָרִי"ף פּוֹסַק כְּחֻזְקָה (מִשׁוּם דִּי"ל דְּנִקְטַת הַדְּרִשָׁה הַפְּשוּטָה יוֹתַר) אֶבֶל לֹא יִדְּף גִּיסָא לְהַכְרִיחַ דַּס"ל כַר' אַבְהוּ הָא וְדַאִי לֹא מְצִית אֲמַרַת שְׁהָרִי מִדְּלָא הִבִּיא מִילְתִּיָּה דַר' אַבְהוּ אֵלָא הָא דְּחֻזְקָה

יש במשמע דנקוט פחזקיה וכ"כ באמת הרא"ש בפ' גיד הנשה שם פדעת הרי"ף דמדמייתי בפ' כ"ש דרשה דחזקיה ש"מ פנותיה ס"ל עיי"ש (הן אמת דהרב פתב בטעם הרמב"ם שפסקו כר' אבהו משום דגרסי פגירסת הרי"ף ר' אבהו בשם ר' אלעזר והווי רבים וכו' דמתבאר דהרי"ף הביא מילתיה דר' אבהו בהלכותיו אמנם עיני דלאו שפיר חזו לא חזינא פי האי סימנא ותוסגי לן אסהדתיא דהרא"ש מעיד בגדלו שיהרי"ף לא הביא אלא לדחוקיה וכ"כ ה"ר"ן ומ"ן כ"מ כנו"ל) וכינן שלדעת הרא"ש הרי"ף פוסק פחזקיה א"כ לדברי הרב דהא ביהא תלי צ"ל דהרי"ף ס"ל דאיסור סחורה הוא מדרבנן שלא כמו שייחס אליו הרב אלא דלענ"ד קושטא קאי דלאו הא ביהא תליא כמו שהוכחתי מדעת הרא"ש כנו"ל (בגוף דברי מ"ן כ"מ בהלכות חמץ הנ"ל ע' להרב מים שאל בקונטרס מים ראשונים סי' י"ז שהאריה לפלפל בדברי קדשו): ומה שדחק דברי הרבנים פר"ח ותוי"ט ומשמע ליה בדעתם דאינו אלא איסור דרבנן ממשמעות לשון הרשב"א והרע"ב ולא אסרו וכו' המעיין בכל מה שציניתי בקונטרס זה במערכת האל"ף אות רג"ע (בשדי חמד ח"א ועיין בקונטרס פאת השדי בחלק הפללים במערכת האל"ף אות כ"ב בזה) יראה דאינו מוכרח לומר פן גם מ"ש דמדברי תשו' הרשב"א שהוא משום גזירה מוכח דאינו אלא מדרבנן גם בזה אתה תחזה מה שכתבתי בקונטרס הנ"ל במערכת האל"ף אות קכ"א הנה הבאתי דמצינו כמה איסורי תורה משום גזירה ובמה שכתב בטעם הרי"ף והרמב"ם שפסקו כר' אבהו משום דר' אבהו בשם ר' אלעזר אמרה והווי רבים אחרי המחזיר אין דבריו נלע"ד דמסתברא דכינן דאמור רבנן אין הלכה פתליד במקום הרב א"כ סברת כל חד מנייהו נדחה קרו ליה לגבי רבם ומה לי חד או תרי ועיניתי בספרי הפללים וראיתי שהרב יד מלאכי באות ט"ל הביא בידו המלאה מחלוקת הפוסקים בזה ועכ"פ בדעת הרי"ף פתב בשם הרמב"ן במלחמות בסוף פרק גיד הנשה דהלכה פהרב אף שהתלמידים הם רבים וכ"כ בדעת הרמב"ם בשם הרב המגיד בפ"ח מהלכות שבת דין כ"ג עיי"ש ולפי זה אנדא ליה האי טעמא שכתב הרב משום דר' אבהו ור' אלעזר הווי רבים אבל הטעם השני שכתב הרב משום דרב אשי שהוא בתרא ס"ל פנותיה נראה נכון וכבר כתבתי למעלה בשם הרבנים עצמות יוסף ויש"ש שכתבו פן עפ"י סוגיית הש"ס בקידושין ובב"ק גם הרב דברי אמת בקונטרס דברי סופרים סי' ה' (ד' קי"ד ע"ב מדפוס חדש) פתב פדברי מ"ן מוהרד"ף להכריע הלכה כר' אבהו מההיא דרב אשי דקאי פנותיה ותמה על הרא"ש פרק גיד הנשה הנ"ל למה לא פתב דהלכה כר' אבהו מטעם שרב אשי דבתרא הנה ס"ל פנותיה ע"ש (שדבריו מגומגמים קצת לענ"ד) גם הרב נו"ב בצל"ח לפסחים על דף כ"ג ע"א (בד"ה שם ותניא ריה"ג אומר) הביא מ"ש הרא"ש בפרק גיד הנשה בשם רבינו יונה שיש לו ראיה מפסחים שהלכה כר' אבהו ולא באר ראיתו והרב גלה לנו רז זה דסתם סוגיא ההיא סבר כר' אבהו עיי"ש ובשאלות פרשת צו שאלתא ע"ה הביא מילתיה דחזקיה וכתב מ"ן נצי"ב מל"ך יצ"ו בהעמק שאלה שכ"כ בה"ג והביא מ"ש מ"ן כ"מ וה"ר"ן לדעת הרי"ף והרמב"ם דאע"ג דקי"ל כר' אבהו הביאו דרשה דחזקיה ומני"ר פתב שהביאו מילתיה דחזקיה משום דנפ"מ למלקות על ההנאה עיי"ש דב"ק ולעיל במערכת האל"ף אות דר"ך פתבתי קצת בעיקר פללין עיי"ש והשגתי עתה ספר יקר צמח צדק החדש על המשניות וראיתי בפרק ב' דפסחים (בדפי הספר ד' ס"ו ע"ב) שכתב טעם נכון להפוסקים פחזקיה לפי שבש"ס פסחים דף כ"ג ע"ב אמרינן דר'

יהושע בן לוי סובר דאפילו לא יאכל איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע וכמה אמוראי מיררו אליביה אם פן סברת חזקיה היא סברא אמצעית בין ריב"ל ור' אבהו עי"ש וכלל זה סברו וקבילו כמה פוסקים ורשמתי קצת בזה לעיל במערכת הה' (בשדי חמד ח"א ד' ק"ב) אות ל' עי"ש: פלל קד) פבוד חמיו חייב אדם בכבוד חמיו כמ"ש הריב"ה בטויו"ד ססי' ר"מ (וכן בכבוד חמותו כמ"ש מרן חיד"א בברכ"י בשם הפוסקים) כתב רבין חסידא בס' שמע יעקב ריש פרשת יתרו דמשנה זו במחלוקת שנויה בגלגוט שמואל ע"פ ואבי ראה גם ראה דת"ק אמר שדוד אמר פן לשאול חמיו ומסיים מפאן שחייב אדם בכבוד חמיו ואמר ר' יהודה דאבי ראה אמר לשאול גם ראה לאבנר ורבנן אמרי אבי ראה אמר לאבנר שהוא אביו באורייתא גם אמר לשאול וכתב שגראה פשוט דלא פליגי רבנן את"ק ור"י אלא במאי דס"ל דחייב בכבוד חמיו כבכבוד אביו מדקרי ליה אבי אבל מודו מיהא דמחייב בכבוד חמיו אלא שאינו בגדר פבוד אביו דאי אפ"ל דאינו חייב בכבודו פלל דהא תניא במכילתא ע"פ וישתחו וישק לו איני יודע מי השתחוה למי ומי נשק למי כשהוא אומר וישאלו איש לרעהו מי נקרא איש זה משה וכו' אלו תוד"ק ובהורמנותיה דמר יש לפקפק דא"כ פל עיקר סמיכת הריב"ה אינו אלא עפ"י המכילתא וא"כ הנה לו להריב"ה להביא מזה ועין רואה שכתב חייב זה מדכתיב ואבי ראה גם ראה כיעי"ש אבל נעלם מעיני דמר דהרב ב"ח שם עמד מרעיד על הפוסקים שהשמיטו דין זה וכתב שטעמם משנה דרבנן פליגי את"ק ואדר"י וקי"ל פרבנן אלא דהריב"ה משמע ליה דגם לרבנן חייב קצת בכבוד חמיו מדסמכו לאביו באמרן גם ראה עי"ש ונה נכון שגם בלא דרשה דהמכילתא מוכח הכי ממילתיהו דרבנן ולכן לא הביא הריב"ה אלא מגם ראה.

שור למרן חיד"א בס' ברכ"י שם באות כ' הביא מ"ש הרב ב"ח הנ"ל וכתב דעדיין אנו צריכים למודעי דמאחר שהפוסקים השמיטוהו מה ראה הטור לפסוק דחייב לכבוד חמיו וי"ל דכיון דאיפא מ"ד שחייב לכבוד פאביו דלא לאפוישי בפלוגתא ס"ל להטור דצ"ל דגם רבנן מודו דצריף לכבוד בכבוד בעלמא אלא דאינו חייב לכבוד פאביו מש"ה לא ניתא להו למדרש אבי ראה על שאול א"נ דהטור ראה מ"ש במכילתא וכו' וסבר הטור דהו מכילתא אתיא ככ"ע וכו' אתוד"ק ובענייני איני מבין איף נתקרה דעתו בישוב הראשון למה שהקשה מה ראה רבינו הטור לקרב את הרחוקים מאחר שפל הפוסקים השמיטוהו ונהרי הרב"ח גופיה פבר פתב טעם הריב"ה דמדסמכו לאביו במאמר גם ראה משמע ליה דדומה בצד מה לאביו ואם בכל זאת קשיא לן דסוף סוף כיון שהפוסקים השמיטוהו אלמא לא משמע להו הכי למה פסקוהו מאי אהני לן טעמיה דמר כי הכי דלא לאפוישי פלוגתא וכו' דאטו מהפוסקים נעלם דלא מפוישינן בפלוגתא אלא דסברי דהיינו בעלמא מסתמא אבל בהא משמע להו דפליגי בהכי וא"כ למה פסק פן הריב"ה שלא פדעת פל הפוסקים ומה שיישב דראה הטור דברי המכילתא ישוב זה השני קשה הימנו כמו שכתבתי למעלה שאם פן הנה לו להריב"ה לאתויי מהאי מכילתא מדכתיב וישתחו וכו' ורואה אני שם בשו"ר ברכה אות ט"ו שהביא בשם ליקוטי הרב גבריאל איש פיראנסה שבס' עץ החיים דף לק"ט ע"ג שכתב ג"כ שהטור סמך על המכילתא עי"ש ואני עני לא נכיתי להבין דעת קדושים שלשת הגבורים הנז"ל בזה ועל פולם אני תמיה למה לא העירו על מ"ש מרן הב"י ע"ד הריב"ה וז"ל ומ"ש וחיוב אדם לכבוד חמיו

דכתיב ואבי ראה גם ראה דוד אמר הכי לשאול וקרי ליה אבי מפני שהיה חמיו עכ"ל ולא הזכיר לא המדרש ולא המכילתא ומוכח דמשמע ליה דהטור מפקנא אית ליה להאי דינא מגופיה דקרא ממה שקראו אבי וא"כ יש במשמע שיהא חיוב בכבודו ככבוד אביו ממש היפה שיטתם פדעת רבינו הטור וכן יש להעיר על הרב ט"ז שפכת בס"ק י"ט (עמ"ש מרן חייב לכבד חמיו) דכתיב אבי ראה גם ראה ודוד אמר לשאול פן שהיה חמיו וקראו אביו עכ"ל דאחר שראה מה שפכת הרב ב"ח על פי המדרש היה לו לפרש אליבא דרבנן כמו שפכת הרב ב"ח ולא לתפוס השיטה כמ"ד דדוד קראו לשאול אבי רק לומר דמדסמכו לאביו במאמר גם ראה מוכח דיש לו קצת פבוד אלא שאינו ככבוד אביו ממש אלא דלזה י"ל דהרב ט"ז הוצרך לפרש דברי מרן בש"ע לפי מה שפראה מדבריו שבב"י כמוכן ומצאתי שהרב מוהריו"ט קריספין בס' בית אהרן בחיו"ד מערכה זו אות ב' הביא שהרב יקרא דשכבי דף י"ד הק' על הטור שפסק כר' יהודה ושביק סברת רבנן וכתב ע"ד שפנעלם ממנו דבריהרבנ"ח וכו' אבל ע"ד מרן הב"י יש לתמוה דמפרש דברי הטור דדוד אמר לשאול אבי וכסברת ר' יהודה עי"ש שהאריך לפלפל בדברי הרב שלחן גבוה בענין זה ואין מצוי אצלי ספר של"ג ליו"ד וחידיוש הוא שלא ראה דברי מרן חיד"א בברכ"י ובשיו"ב שהמענין בדבריו יראה שקצת מקושיותיו שייכי גם על דברי מרן חיד"א וע"ד רבין חסידא בס' שמע יעקב הג"ל ואין להאריך: עתה השגתי חוברת קטנה בקורת נאמנה לידידי הגאון ישראל חיים דייקעש מח"ס נתיבות ריושלים ונקראה בשם ביאורים בירושלמי למבחן וראיתי שם בצד 584 שפסייע לן במה שכתבתי שלא היתה סמיכת רבינו הטור על דברי המכילתא שפכת וז"ל הטור בסוף סי' ר"מ פתב דחייב לכבד חמיו ויליף לה מדכתיב ואבי ראה גם ראה ועיין במכילתא יתרו פרשה א' וישתחו וישק לו איני יודע מי השתחוה למי וכו' אלא משה לחמיו מכאן אמרו שיהא אדם מוכן לכבוד חמיו והתחם הרא"ה ונייט בבניאורו למכילתא שם העיר על דברי הטור הג"ל דיליף פבוד חמיו מדוד ותמה על מה שהטור עשה מדרש מעצמו אבל נעלם ממנו דברי הילקוט בשמואל א' אות קל"ג אמר ליה דוד אבי ראה גם ראה מכאן שחייב אדם בכבוד חמיו ככבוד אביו ואנו רואים בעליל שהמדרש הזה שחשב על הטור שדרשו מעצמו מדרש חכמים הוא ובכונה שבק הטור דרשת המכילתא ובחר בדרשת הילקוט פי הילקוט השנה פבוד חמיו לכבוד אב שפנעלם וכתבתי ומלשון המכילתא לא משמע חיוב רק דרף ארץ עכ"ל ולא נטפל הרב יצ"ו לעיין בדברי הפוסקים ובפרטות בדברי הרב בית חדש הג"ל כמוכן ועל כל פנים ראינו שפובר שלא הוציא רבינו הטור את דינו מהמכילתא אלא מדרשת אבי ראה שפילקוט: פלל קכא) פבוד אבי אביו הרב מדרש תלפיות בריש ספרו פתב בשם הרבנים רבינו יונה ומנורת הפאור וס' התרדים דהוא מדאורייתא עי"ש וקצת תימה שלא זכר שר מחלוקת הפוסקים בענין זה עיין ביו"ד סי' ר"מ סכ"ד בדברי הרמ"א וב"ח וכל המפרשים שם והרב פתחי תשובה שם הביא ראיה מסוטה דף מ"ט ע"א אמר ליה לאו ברה אגנא וכו' ולזה היה אפ"ל דמחלוקת מוהריק"ו והרמ"א הוא דוקא באבי אביו דאילו באבי אמו גם הרמ"א מודה דפטור וטעם החילוק שביניהם דעיקר חיוב אמו באביה בקופייתא הוא שכ"ז שהיא תחת בעלה אין בידה לעשות לפי שהיא משועבדת לבעל ואמטו"ל יש סברא לפטור את בנה מפבוד אביה ובהא פליגי מוהריק"ו וס"ל שלא לחלק והרמ"א ס"ל דיש לומר כפאמור אף הראיה שהביא עוד ממ"ש

במפוח גבי פן בנו נעשה לו גואל הדם והוא בדרף י"ב ע"א (שם נרשם כ"ב והוא טעות) נראית ראיה אלימתא לכאורה אף נעלם מהרב פ"ת שהוכחה זו פבר הונפרה בתשובת הרב פנסת יחזקאל הו"ד בשו"ת קרית חנה סי' ל"ד (ד"ה משנכנס) ודחאה כיעי"ש ועיין להרב יפה מראה ה"ד הרב פני יצחק בדרף פ"א ע"ג דנראה דר"ל דר' אבין בירושלמי ס"ל דחייב אדם בכבוד אבי אביו בחיי אביו דוקא והרב פנ"י תמה עליו דממ"נ אי ס"ל כמוהריק"ו אפי' בחיי אביו פטור ואי ס"ל כמוהר"ם אפי' אחר מיתת אביו ליחייב עי"ש ולע"ד לא נפלאות לחלק בהכי דכיון דמה שחייב בכבוד אבי אביו הוא משום פבוד אביו א"כ דוקא בחיי הוא דחייב פי היכי דקי"ל באשת אביו ובעל אמו לכ"ע וכן באחיו הגדול למ"ד כמ"ש ביו"ד סי' ר"מ סכ"א ובפתחי תשובה שם סקי"ח עי"ש ה"כ נמי באבי אביו ס"ל להירושלמי דבחי אביו חייב אבל לא לאחר מיתה וק"ל וע"ע להרבנים שפן המור בדרו' דף ק"י ע"ב אהל יעקב דף ס"ה ע"ב משק ביתי במערכת הבי"ת אות צ"ה זרע אמת ח"ב סי' קמ"ח מנחת זכרון במערכת הפ"ם דף צ"ב ע"א וע"ב שיבת ציון סוף סי' ח"ן ודו"ק עמודי אש דף פ"ג אות מ"ה שם אריה דף ב' ד"ה ויש עיקרי הד"ט בחיו"ד סי' כ"ו אות ז ישרי לב דף ח"י ע"ב: פלל קכב) פדאי הוא פ' לסמוך עליו אמרינן אפי' היכא דהפוסק חזר בו וסמכינן בדיעבד על מה שקה מתיר להלקה אף לכתחלה כ"מ מהרב ב"ח א"ח סי' רמ"ד ס"א וחי'דוש הוא בעיני שו"ר מ"ש הרב"ח עצמו בסי' רמ"ה ס"ב מה שביאר בכוננת דבריו שבסי' רמ"ד דדוקא בההיא הוא דשייך לומר פן כיעי"ש וי"ל על הרב"ח דלפי זה אנדא ליה מה שהכריח בסי' רמ"ד ממה שהביא הריב"ה מה שהקה מתיר ר"ת עי"ש דהא חזינו בסי' רמ"ה הביא דהיא דר"י אע"ג דאין לסמוך עליו ועיין בהגהות הג' מוהרל"ח בסי' רמ"ד שהביא דברי הרב"ח שם והקה לו לציין דברי הרב"ח שבסי' רמ"ה פדי שלא יטעה השומע במשמעות דבריו: פלל קכג) פל מלתא דאמר רחמנא וכו' על דברי הרמב"ם בספר המצות במצות לא תעשה ס"י וב"ר על והארץ לא תמכר לצמינות אי חשיב לא תעשה ואי עביד לא מהני הנה פתוב פאן ונעמק לעיל באות ע"ג (אחר ד"ה עוד פתוב בקונטרסי): פלל קכד) פיון דאישתרי אישתרי עיין במה שרשמתי בזה במערכת הה' (בשדי חמד ח"א אות קי"א): פלל קכה) בכבוש פמבושל לא אמרינן בדבר חי ששהה מעת לעת פגון שנפל עכפר ושהה חי כ"ד שעות לא מיקרי פבוש עיין להרב זכור לאברהם במערכה זו בשם הרב חקרי לב ביו"ד סי' פ' ובשו"ת שואל ומשיב ח"ג סי' ג"ן (ד"ה מ"ש ראיה לענין חזותא) פתב ומ"ש לענין אם עומד דבר חי מעל"ע פגון דג חי בשקר אי אמרינן פמבושל והביא ממ"ש בפיי"א דאהלות מ"ז פמה תשהה במעיה ג' ימים וק' הא מ"מ הני פבוש דשהה במעיה מעל"ע ולמה לא תטמא וילפינן איסור מטומאה לק"מ דהא הוי טומאה בלועה ולא מטמא ע"כ נראה דכוננת הרב השואל לפשוט בדבר חי לא אמרינן פבוש פמבושל והרב המחבר דוחה ראיתו ומ"מ לדינא אפשר דמודה לו וכן פתב מרן החבי"ף בס' חיים פיד סי' צ"ו דאם ששהה חי לא שייך פבישה ועיין להרב חתם סופר ביו"ד סי' צ"ד דאין חילוק לענין פליטה בין מית לחי והביא דבריו הרב פתחי תשובה בסי' ק"ד סק"ג וזה דלא פדעת הרב חק"ל וגאון בדורנו יצ"ו בס' דרכי הוראה ח"ב פרק מ"ח דחה הוראה שבושו"ת חת"ס (דאי מפליט) וכתב דיש ראיה להיפך עי"ש ועיין לעיל (בשדי חמד ח"א) במערכת הבי"ת אות קי"א שכתבתי בשם הרב שואל ומשיב במהדורא ג' ח"א סי' מ"ג שכתב ראיה דפליטת בעלי

חיים אינה אוסרת ומכל מקום מסיק בצ"ע ועיין במה שפכתתי בקונטרס פאת השדי במערכת הבי"ת (בחלק הכללים) אות ט"ו לענין בליעת בעלי חיים אם אוסרת: ואי אמרינן פבוש כמבןשל בדבר שאינו מאכל עיין בפתחי תשובה יו"ד סי' פ"ז ס"ק י"ט מה שכתב להשיג על דברי חת"ס יו"ד סוף סי' פ"א ועיין למר בריה בשו"ת פתב סופר א"ח סי' קכ"ב מה שהליץ לקיים מילי דאבות והבאתי תנרף דב"ק בקונטרס אסיפת דינים במערכת ארבעה מינים סי' ב' אות ב' (בשדי חמד ח"א) ועוד הבאתי בזה בס"ד בקונטרס פאת השדי לחלק אסיפת דינים במערכת ארבעה מינים אות י"ט עי"ש: פלל (ככו) פבוש כמבןשל חמץ שנפל לצונן ושהה מעת לעת קודם הפסח ונתבטל ונמשך כבישתו עד תוך הפסח ושהה מעל"ע בפסח אי אסור רשמי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ג' אות יו"ד עי"ש: פלל ככו) ככותבת ביום הפיפורים דשיעורו בכפותכת חדש הגאון חתם סופר בשו"ת א"ח סי' קכ"ז דכיון דביתובי דעתא תלי בעינן הנאת מעיו ואין מצטרף מה שפין החנפיים ומר בריה בשו"ת פתב סופר א"ח סי' קי"ז פתב דרבים מגדולי המורים ירו עליו חצים הטה ראו פן תמהו תמיה רבא ונפלאה מהירושלמי פ"ק ח' דתרומות שהזכיר בחתם סופר ומני"ר האריף לקיים מילי דאבות וכתב לחלק בזה בין אכילה לשתייה ומסיק פן לדינא דעל אכילת יום הפיפורים ליפא אפילו איסור דאורייתא אלא בהנאת מעיו אבל מדרבנן אסור ועלשתייה מלא לוגמיו חייב בהנאת גרונו בלבד עי"ש ועיין בקונץ גידיל תורה קונטרס ט' סי' קכ"ג דף רי"ד ע"ג אות ד' ובספר דרכי הוראה לאחד מגאוני דורנו יצ"ו בח"א דף ל"ג ע"ד פתב לראיה ברורה מהירושלמי דתרומות דבהנאת גרונו מייחבא דעתיה ולא זכר דברי הרב חתם סופר וגם לא ראה מה שכתב מר בריה בכתב סופר כיעי"ש: פלל ככח) פל העושה על דעת ראשונה הוא עושה עיין לקמן במערכת העי"ן אות ס"ו: פלל קכט) פל שמשמישו ועיבורו שנה יולדות זו מזה הכי אמרינן בבכורות דף ח' ע"א מפוגיא זו הקשה רב רחומאי הרב הגדול מוהר"ש מארקאו יצ"ו על מה שכתב הרע"ב בפ"ק ה' דאבות משנה כ"ג דנמר נולד מחזיר ולביאה ונהרי אין עיבורו שנה דחזיר לששים יום וארי לשלש שנים פמו שאמרו בבכורות שם וכי האי גוונא פריף הש"ס בחולין דף קכ"ז ע"א ולא שיף הת' דשם עכ"ד יצ"ו ואני הרצתי קושיא זו לפני הגאון המפורסם מר קשישא מוהר"ר מרדכי גימפל יפה יצ"ו וז"ל תשובתו והנה הנה בעינן למימר דחזיר היער הוא חיה אף על גב דחזיר הישוב הוא מין בהמה פמו ששנינו בסוף פ"ק ח' דכלאים מפל מקום חזיר היער מינא אחרינא והוא חיה כדמשמע בויקרא רבה פרשת שמני סי' י"ג שאמרו שם חזיר היער הדין חיותא כי סלקא מחורשא וכו' וכן בפסחים דף קי"ח ע"ב גער חית קנה שדירה בין הקנים שנאמר יכרסמנה חזיר היער הרי דקרי ליה חיה וסיה עם בהמה שני מינים הם (ומה שנראה מדברי הרב משנה למלך פ"ק ט' הלכה י"א דגם בבהמה וסיה אינם פלאים לענין מנהיג רק באחד טמא ואחד טהור ונקא לא נראה פן מבבא קמא דף נ"ה ע"א הנהיג בעינא ושבוטא מהו הובא ברמב"ם שם הלכה ח' ושבוטא דג טהור עיין חולין דף ק"ט ע"ב מוחא דשבוטא ומה נפקא מינה בין בהמה וסיה לבהמה ודג ואין פאן מקום להאריף) וכן הוא בתוספתא דכלאים פ"ק שור ושור הבר וכו' חזיר וחזיר הבר פלאים זה בזה ואם פן אפשר דחזיר הבר עיבורו שלשה שנים שוב ראיתי דאי אפשר לומר פן דזה משנת ר' יוסי דסובר שם ובפ"ק ח' דכלאים דשור בר מין חיה

אָבֵל לְרַבֵּן דְּפִלְיָגִי עֲלֵיהּ וְסִבְרֵי דְשׁוּר הֵבֵר מִין בְּהֵמָה וְהוּא הִדִּין דְּפִלְיָגִי אֲחִזִּיר הֵבֵר וְכֹן מוֹכַח מִרַמְבַּ"ם שֶׁשֶׁם הַלְקָה ה' מִין שְׂיֵשׁ בּוֹ מִדְּבָרֵי וְיִשׁוּבֵי וְכוּ' מִן תּוֹרַת לְהִרְפִּיכּוֹ זֶה בְּזֶה פְּגוֹן שׁוּר וְכוּ' וְכֹן הוּא בְּשִׁלְחַן עֲרוּף סִי ר"ס"ז (וּפְלֵא עַל מַה שֶׁפָּתַב הֵרַב תּוֹפְאָרְתַּי יִשְׂרָאֵל בְּפִירוּשׁ הַמְשַׁנָּה שׁוּר הֵבֵר מִין בְּהֵמָה וְחִזִּיר הֵבֵר מִין חֲזִיהַ דְּאֵף שְׂלֵא מְצִינּוּ בְּהִדְיָא פְּלוּגְתָּא רַק בְּשׁוּר הֵבֵר מְפַל מְקוּם הֵרֵי הֵרַמְבַּ"ם גַּם בְּטוֹר וְשִׁלְחַן עֲרוּף הַשְּׁוֹי פְּנֻלָם וְהוּא בָּא לְחַלֵּק אֶת הַשְּׁוֹי) וְעַל כֵּן לְפִי זֶה אֵין מְקוּם לִיִּישׁוּב זֶה: וְרַק עַד שֶׁאֲנִי דְנִים לְהַקְשׁוֹת וּלְתַרְץ בְּמִלֵּי דְאֶגְדָּה (שְׁמִקּוֹר דְּבָרֵי הֵרַע"ב לֹא מְצִאתִי בְּדַח"ז לְרַק בְּמַגֵּן אֲבוֹת לְהַתְּשֵׁב"ץ) יוֹתֵר קָשָׁה בְּדָבָרֵי רַבֵּינוּ הֵרַמְבַּ"ם שֶׁשֶׁם דִּין ד' שְׁכַתְּבַת שְׁנֵי מִינֵי בְּהֵמָה אוֹ חֲזִיהַ שְׂדוּמִין זֶה לְזֶה אֵף עַל פִּי שְׁמַתְעַבְרִין זֶה מְזֵה וְכוּ' הִזָּאֵב עִם הַפְּלֵב וְכוּ' וְהֵרֵי הַפְּלֵב לְחַמְשִׁים יוֹם וְזָאֵב לְשִׁלְשׁ שָׁנִים וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ בְּבַכּוֹרוֹת שֶׁשֶׁם עוֹד יֵשׁ לְדַקְדַּק דְּבַחְנֻלִין דְּרַף קכ"ז הַנ"ל מְסִיִּים וְכָל שְׂאִין תְּשַׁמִּישֵׁם וְעֵיבוּרָם שְׁנֵה אֵין יוֹלְדִים זֶה מְזֵה וּבְבַכּוֹרוֹת לֹא סִיִּימוּ הֵאִי וְכָל שְׂאִין וְכוּ' עַל כֵּן נִרְאָה פְּשׁוּט הַפִּירוּשׁ דְּאֵין מְעַפֵּב הַעֵיבוּר אֲלֵא כְּשֶׁאֵינָם שְׁוִים לֹא בְּדָרְךָ תְּשַׁמִּישֵׁם וְלֹא בְּעֵיבוּרָם עַל כֵּן בְּחֻלְוִין בְּנַחֲשׁ וְצָב דְּאֵין עֵבוּרָן שְׁנֵה דְרַק נַחֲשׁ מוֹלִיד לְשַׁבַּע כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ שֶׁשֶׁם בְּבַכּוֹרוֹת וְלֵאמֹר שְׂעַל לֹא מְצִינּוּ חֵבֵר גַּם בְּתַשְׁמִישׁוֹן אֲמָרוּ שֶׁשֶׁם הַכֹּל מְשַׁמִּישִׁין פְּנִים כְּנֶגֶד עוֹרְףָּ חוּץ מִשְׁלֵשָׁה אֲדָם נַחֲשׁ וְדָג עַל כֵּן פְּרִיָּה שְׁפִיר כֵּינֵן דְּחֻלּוּקִין בְּשִׁתִּיָּהּ הֵיכִי עֵיבְרֵי וּבְבַכּוֹרוֹת אֲמָרוּ פֵּל שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ וְעֵבוּרוֹ שְׁנֵה הֵינּוּ אוֹ זֶה אוֹ זֶה וּמִתְרַצִּי הֵנָּה תִּלְתָּא קוֹשְׁיִתָּא בְּרוּנְחָא וְאֲתִי שְׁפִיר הֵרַמְבַּ"ם דְּזָאֵב וְכָלֵב מִתְעַבְרִים זֶה מְזֵה וְכֹן דְּבָרֵי הֵרַע"ב מְגוֹשְׁבִין בְּרוּנְחָא שְׁפִיר אֲלֵא דְּבָרֵי הֵרַע"ב אֵין מְוַסְפְּמִים בְּעֵינֵי וְעֵינֵי רַמְבַּ"ן בְּפִרְשַׁת קְדוּשִׁים בְּפִסּוּק אֶת חֲקַתִּי תְּשַׁמְרוּ שְׁהַנּוֹלְדִים מִין מְשַׁאֲיִנוּ מִינּוּ גַם הַקְּרוּבִים בְּטַבַּע יִפְרַת זְרַעֲם וְלֹא יוֹלִידוּ וְהַגְּמָרִים הֵם מוֹלִידִים וְנַחֲשָׁבִים לְמִין בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ וְאֵין כָּאֵן מְקוּם לְהֵאָרִיף עַד כָּאֵן דְּבָרֵי הַגְּאוֹן הַנ"ל שִׁיחַל"א: וְהִנֵּה הַגַּם שְׁהַפִּירוּשׁ הִנֵּה דְחוּק וּמְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן הַש"ס הוּא דְּבַעֲיֵנוּ תְּרוּנֵיָּהּ וְכֹן נִרְאָה מְלִשׁוֹן רַש"י דְּנִקְטַת בְּבִיאור הַמְּאָמֵר כְּגוֹן כְּשֶׁב וְעַד דְּאֵימְתָּהּ לְתְּרוּנֵיָּהּ הֵא מִיָּהּ אֲנִיָּהּ לֵן עֵינֵינוּ בְּפִתִּיחָא דְּחַפְיָמֵי דְּלֵא לִיָּהּ דְּבָרֵי הֵרַע"ב הַפְּדָה ש"ס עֲרוּף וְכָף הֵיא חוֹבְתֵינוּ דְּחֻקֵּי אֲנַפְשִׁין מְשׁוּם יְתוּבֵי דְּעִתָּא בְּמִלְתֵּיָּהּ דְּקַמְאֵי וְאֲרִשׁוּם פֶּה מַה שְׂיֵשׁ לְהַעִיר בְּדָבָרֵי הַגְּאוֹן יצ"ו הִנֵּה מַה שֶׁפָּתַב בְּתַחֲלָה לִיִּישׁוּב עַל פִּי מֵאֵי דְּמְשַׁמַּע לִיהַ דְּחִזִּיר הִיעֵר הוּא חֲזִיהַ וְהֵם שְׁנֵי מִינִים וְדָחָה זֶה וְתַמָּה עַל דְּבָרֵי הֵרַב תּוֹפְאָרְתַּי יִשְׂרָאֵל שְׁכַתְּבַת כֵּן דְּחִזִּיר הֵבֵר הוּא חֲזִיהַ פְּכַתוּב בְּדַב"ק לִי הַדֵּל יִתְכֵן לְקַיִם סְבֵרַת הֵרַב תּוֹפְאָרְתַּי יִשְׂרָאֵל כְּדִמוּכַח מַהמְד"ר כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת מְנִי"ר (דְּאֵין לֹמֵר דְּקַרִּינֵן חֵיּוּתָא הַחֵי"ת בְּחִיר"ק וְהַנִּי"ו בְּפִתְחָא וְהוּא לְשׁוֹן בְּהַמּוֹת רַבּוֹת כִּהֵיא דְּאֲמָרִינוּ בְּפִרְק קַמָּא דְּכָבָא מְצִיעָא הֵהוּא רַעֲיָא דְּהוּוּ מְסָרֵי לִיהַ חֵיּוּתָא וְכוּ' וְכֹן בְּרִישׁ פִּרְק מֵי שְׁאֲחִזוּ ס"ז סוּף ע"ב וּבְרַש"י ד"ה אֵהֲדָמוּ לִי וְכֹן בְּבַכּוֹרוֹת דְּרַף ג' ע"ב הֵהוּא גִּיּוֹרְתָא דְּהוּוּ מְסָרִין לֵה חֵיּוּתָא דָּאֵם כֵּן הֵנָּה לִיהַ לְמִימֵר אֵילֵין חֵיּוּתָא וְכוּ' בְּלִשׁוֹן רַבִּים וּמַה שֶׁאֲמָרוּ בְּבַכּוֹרוֹת שֶׁשֶׁם רַב מְרִי בַר רַחֵל הֵנָּה לִיהַ הֵהוּא חֵיּוּתָא וְכוּ' הִנֵּה הֵרַמְבַּ"ן הֵבִיא דְּבָרֵי הָרַא"ש שֶׁשֶׁם בְּפִרְק ה' סִי י"ג גְּרִיס הֵנָּה לִיהַ חֵיּוּתָא) וְכֹן מְש"ס פְּסַחִים שְׁהֵבִיא מְנִי"ר וְכֹן מִהַתּוֹסְפָתָא וּמַה שְׁדָחָה דְּזוֹ סְבֵרַת ר"י וְכוּ' בְּהַנְרַמְנוּתִיהַ דְּמַר אֲמִינָא דְּלֵא פְּלִיגֵי רַבֵּנוּ עֲלֵיהַ דְּר"י אֲלֵא בְּשׁוּר הֵבֵר דְּהוּא שְׁנֵה מְמֵשׁ לְשׁוֹר הִישׁוּב (עַד שֶׁנַּחֲלִקוּ אֵי מִיָּכָא הֵנָּה וְעַרְק לְתַמָּן אוֹ אֵיפְכָא כְּדֵאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִּי) אָבֵל בְּחִזִּיר הֵבֵר אוֹלֵי יֵשׁ אֵיזָה שְׁיֻנֵּי בְּגוּפּוֹ כְּאֶנוּז וְכְדוּמָה וּלְכּוּלֵי עֲלֵמָא הוּוּ מִין חֲזִיהַ וְכֹן אֲפֻשֵׁר לֹמֵר גַּם בְּחִזִּיר הֵבֵר

והיינו דלא תני פלוגתייהו במתניתין אלא בשור הבר דאין לומר דלפי מה שכתב הרב תוספת יום טוב דלא נפקא מינה אלא לתלבו ולכיסוי ולא לכלאים וכו' אם פן משום הכי לא תני תמור ונחזיר שפכר עמדו רבנו קדישי על דברי הרב תוספת יום טוב אלו דשפיר נפקא מינה גם לכלאים והרמב"ם והרע"ב תרי מגו תלתא נקטי וכו' עיין להרבנים שושנים לדוד ומראה הפנים: ולפי הנראה סברת הרב תפארת ישראל מוכרחת מתוך מה שכתב הרע"ב דנמר בא מחזיר היער ולביאה אם פן על פרחין לומר דחזיר היער הוא סיה דאי סלקא דעתין דהוא בהמה הא אמר ריב"ל בפירק קמא דבכורות דף ז' ע"א לעולם אין מתעברת לא טהורה וכו' ולא בהמה מחיה ולא סיה מבהמה חוץ מר"א ומחלוקתו (ועיין רש"י תולין דף פ' ע"א ד"ה ברנה בפני עצמו אין סיה מתעברת וכו' והכי נמי אמרינו בבבא קמא דף ע"ח וכו' נראה דטעות סופר הוא וצריך להיות בכורות דף ו' ע"א ואין לומר דרש"י גריס גם בבבא קמא וסיה מבהמה דמלבד דהתם לא צריכנא להכי אלא לטהורה ואינה טהורה ועוד דהתם לר"א קיימינו ולר"א ומחלוקתו סיה מתעברת מבהמה וחפשי ומצאתי להגאון נודע ביהודה בהגהותיו שהגיה בדברי רש"י שצ"ל והכי נמי אמרינו בב"ק דף ע"ח ובבכורות דף ז' ע"א עד כאן ולא זכיתי להבין פונתו דהא רש"י בחולין לא מייירי אלא בבהמה וסיה ולא איירי בהכי בש"ס ב"ק שם גם מה שסיים רש"י וה"נ אמרינו בב"ק חוץ מר"א ומחלוקתו ליתגהו להני מילי בב"ק שם) וכיון דמהמד"ר ורש"י דפסחים מתבאר דהוא סיה וכן הוא משמעות התוספתא דלא פליגי רבנו אלא בשור הבר ואף אי נימא אי נמו שכתב מני"ר על דברי התוספתא דסברת רבי יוסי היא מה נענה להש"ס דפסחים והמדרש רבה וריב"ל נקיט דסיה אינה מתעברת מבהמה אם פן לפי מה שכתב הרע"ב דנמר בא מחזיר היער ולביאה נראה דיפה אמר חנו הגאון תפארת ישראל דחזיר היער הוא סיה: ומאי דמשמע למני"ר מדברי הרמב"ם והשלחן ערוך בהפ"ה אם פונתו לומר דמדבריהם משמע דרף כלל על כל מדברי וישובי שהם מין אחד ונחזיר נמי כל שהוא מן כלל הוא נראה דאינו מוכרח דיש לומר דמה שכתב הרמב"ם פגון שור הבר וכו' היינו הני דוקא וכאילו אמר והן שור הבר וכו' ומצינו פן בש"ס דאמור רבנו פגון ואינו אלא מה שאמור בענין כמו שכתב רש"י בסנהדרין דף צ"ח ע"ב ד"ה ואם וכן בלשון המפרשים עיין להרע"ב ס"ו פ"ג דנגעים ותוספת יום טוב שם בד"ה פחות וכן כתב הרב פתח הדביר בח"ג דף קל"ו ע"ד בפ"י דברי הרב פנסתהגדולה אורח חיים סי' רפ"ה והביא דברי רש"י והרע"ב הנ"ל (עיין במה שרשמתי במערכה זו אות ז) ואם פן לא נפלאה היא לומר דמה שכתב הרמב"ם פגון וכו' הוא כאילו אמר והן וכו' וקצת נראה פן מדלא סיים לומר וכינצא בהם פמה שכתב בדין ח' ואין לדקדק אם פן אמאי איצטריו לסיים אבל אננו וכו' דכיון דהוזכר בש"ס והוא מין עופות דלא מייירי בהו מעיקרא איצטריקא ליה אי נמי לאשמועינו דטעמיה דאבני עיקר דשינוי בצורתו בעינן ולא כרב פפא דהאי טעין וכו' דהוא שינוי בטבע ולא בצורתו לא מהני: אלא דבעיקר מילתיה דמני"ר (דאי נימא דחזיר היער הוא סיה י"ל דעבורו לשלש שנים) לי הדל איפא למישדי נרצא דכיון דתני סתמא חזיר לששים יום אם איתא דדוקא חזיר שבישוב אם פן הנה ליה למיכלל חזיר היער בהדי זאב וארי וכו' אלא נדאי דגם חזיר היער לששים יום דאף דחזיר היער לחיה יחשב מכל מקום לענין עבורו אין סברא שיהיו חלוקים דהא לרבי יוסי דשור בר מין סיה מי נימא דאין שונים בעיבורם וכי תימא

הכי נמי דקא בָּהּ תְּלִי אַם פֶּן הָוִי פְּלוֹגְתִּיָּהּוּ בְּמַצִּיאוֹת וְזֶה דְּבַר רַחוּק לֹאמַר פֶּן מִסְתַּמָּא וְכִי הִכִּי דְשׁוּר הֵבֵר וְיִשׁוּבִי עֵיבּוּרֵן שְׁנֵה לר"י הִכִּי נְמִי לְדִידִיָּהּ חֲזִיר וְחֲזִיר הֵבֵר וְהִכִּי נְמִי נִיחָא אַף לְדַבְרֵי הַפֶּל וּק"ל: וּמָה שֶׁפֶתֵב דְּמַדְבְּרֵי הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךְ נִרְאָה דְּגַם בְּבִהְמָה וְחִיָּה אֵינָם פְּלֵאִים לְעֵינֵי מְנַהִיג אֱלָא בְּטַהוּר וְכוּ' וְכַתֵּב עַל דְּבָרָיו דְּאִין נִרְאָה פֶּן וְכוּ' פְּכַתּוּב כַּדב"ק הָאֵמֶת דְּלֵא שְׁנִרְאָה פֶּן מַדְבְּרֵי הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךְ אֱלָא מְפֹרָשׁ כַּדב"ק דְּאֵפִילוּ בְּהֵמָה וְחִיָּה אַם שְׁנִיָּהֶם טַהוּרִים אֵינּוּ אֶסּוּר אֱלָא מְדַרְבְּנֵן אַף מֵאֵי דְקִשְׂיָא לִיָּה לְמַנִּי"ר מֵהֵיא דְעֵזָא וְשְׁבוּטָא לְפּוּם רִיָּהֶטָא לֹא זְכִיתִי לְהִבִּין פְּנִיתוּ דְלִפִּי הַנִּרְאָה רְצוֹנוּ בְּזֵה דְקִשְׂיָתִיָּה לְנִפְשֵׁיהּ אִמְאֵי דְאָמַר מַר דְּחֲזִיר וְחֲזִיר הִיעֵר הֵם פְּלֵאִים דְּמַדְבְּרֵי הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךְ אֵין נִרְאָה פֶּן אֱלָא כָּל שְׁהֵם שְׁוִים בְּטַהֲרָה אוּ בְּהִפְכוּ אַף שְׁנֵה חִיָּה וְזֵה בְּהֵמָה אֵינָם פְּלֵאִים וּמֵהֵדֵר לְנִפְשֵׁיהּ וְאָמַר רַב דְּדַבְרֵי הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךְ אֵינָם בְּרוּרִים מֵהֵיא דְעֵזָא וְשְׁבוּטָא וְהֵדֵר דִּינָא כְּדָאמַר מַר מְעִיקְרָא דְכִינּוּן שְׁנֵה חִיָּה וְזֵה בְּהֵמָה הָוִי פְּלֵאִים וְאִם לְכַף נִתְפֹּוֹן תְּמִיָּה לִי מֵאֵי קִשְׂיָא לִיָּה מְדַבְּרֵי הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךְ דְּאֵף אֵי נִימָא פְּהָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךְ מִי לֹא מוֹדָה הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךְ לְעֵינֵי הַרְבֵּעָה דְחִיָּה וּבְהֵמָה אַף דְשְׁנִיָּהֶם טַהוּרִים אוּ בְּהֵפֶךְ הָוִי פְּלֵאִים דְשְׁנֵי מִינִין נִינְהוּ וְכִינּוּן דְתַרִּי מִינֵי נִינְהוּ לְעֵינֵי הַרְבֵּעָה שְׁפִיר מְצִינּוּ לְמִימַר דְעֵבּוּרוּ שֶׁל זֶה לֹא כְעֵבּוּרוּ שֶׁל זֶה וְלֹא קִשְׂיָא מְדַבְּרֵי הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךְ לְמֵאֵי דְסָלִיק אֲדַעְתִּיָּה דְמַנִּי"ר הֵן אֵמֶת דְּהֶגְאֹון שְׁפִתִּי כְּהֵן רִישׁ סִי רַצ"ז מְשַׁמַּע לִיָּה דְהַרְבֵּעָה וְהַנְהִיָּה כִּי הִדְדִי נִינְהוּ וְכַמְחִלְקַת (הַרְמַב"ם וְהָרָא"ש) בְּזוּ כְּף מַחְלֻקַת בְּזֵה יַעֲי"ש אַף כַּדב"ק בְּזֵה תְּמוּהִים וְכַבֵּר הַשִּׁיגוּ הֶגְאֹון פְּרִי חֲדָשׁ סִי פ"ו סְעִיף קֶטֶן ו' וְדַבְרֵי הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ הַנְּלִ גְעֵלְמוּ מְעִינֵי הַעֲדָה הַרְבָּנִים מֶרֶן חִיד"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף יו"ד סִי רַצ"ז וְשׁוֹשְׁנִים לְדוֹד פֶּרֶק ח' דְּכֵלֵאִים שְׁהִבִּיא שָׁם וְעַפְרָא דְאַרְעָא עַל דְּבָרֵי הָאַרְעָא דְרַבְּנֵן מ"ב אוֹת קו"ד כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הָרוּאָה כַּדב"ק בְּגוּפֵן שְׁלֵהֶם: וּמָה שְׁנִרְאָה דַּעַת הֶגְאֹון יצ"ו דְּלֵהֶרְמַב"ם נְמִי בְּבִהְמָה וְחִיָּה אַף שְׁשְׁנִיָּהֶם טַהוּרִים הָוִי פְּלֵאִים דְּלֹא קִפְדִּינּוּ שְׁיָהָא אֶחָד טַהוּר וְאֶחָד שְׁאִינּוּ טַהוּר אֱלָא כְּשְׁשְׁנִיָּהֶם חִיָּה אוּ שְׁנִיָּהֶם בְּהֵמָה עֲמוּ הַסְּלִיחָה רַבָּה דְאִין פֶּן מְשַׁמְעוֹת דְּבָרֵי הַרְמַב"ם פְּלִל וְכֵן הִבִּין הָרָא"ש בְּהַלְכוֹת פְּלֵאִים בְּדַעַת הַרְמַב"ם וְהַקְּשָׁה עָלָיו (כְּקוֹשְׁיָת הֶגְאֹון יצ"ו עַל הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךְ) מֵהֵיא דְּמְנַהִיג בְּעֵזָא וְשְׁבוּטָא וְאֵי הֵנָּה סוֹבֵר דְּבַחֲסִיָּה וּבְהֵמָה טַהוּרִים אוּ בְּהֵפֶךְ מוֹדָה הַרְמַב"ם לֹא הֵנָּה קִשְׂיָא לִיָּה מִיַּדִּי דְמָה לִי חִיָּה וּבְהֵמָה וּמָה לִי דָּג וּבְהֵמָה כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב מַנִּי"ר גּוּפִיָּהּ וּמָה גַם דְּמְבֹאָר בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם דְּשְׁבוּטָא הוּא חִיָּה שְׁבִיָּים וְכַתֵּב הָרַב בְּשֵׁם הָרַב תו"ח שְׁכָן פֶּשֶׁט הַש"ס בְּבִבְא קַמָּא הַנְּלִ וּמָה שֶׁכַּתֵּב הֶגְאֹון יִחְזִיָּה דְשְׁבוּטָא הוּא דָּג טַהוּר כְּדָאמְרִינּוּ שְׁרָא לָן מוֹחָא דְשְׁבוּטָא הֵנָּה הָרָא"ש בְּתוֹשׁבָה כְּלָל ב' סִי ט"ז כְּתֵב גַם פֶּן דְשְׁבוּטָא דָּג טַהוּר אַף הַכְּרִיחַ פֶּן מְדַבְּרָרְפַת אוֹכְלִים אוֹתוֹ (עִי"ש דְּמַר קַעְסִיק לְהַקְשׁוֹת עַל סְבֵרַת הַרְמַב"ם מֵהֵיא דְּמְנַהִיג בְּעֵזָא וְשְׁבוּטָא כְּשִׁיטְתוֹ שְׁבִיָּהֶם לְכֹחוֹת פְּלֵאִים) וְלֹא הַכְּרִיחַ מֵהֵיא דְּמוֹחָא דְשְׁבוּטָא וְכֵן מְדָאמְרִינּוּ בְּרִישׁ פֶּרֶק ב' דְּקִידּוּשֵׁין וּבְפֶרֶק כָּל כְּתָבֵי רַבָּא מְלַח שְׁבוּטָא שְׁמַעַת מִיָּנָה דְסוֹבֵר דְּמַגּוּף הַש"ס אֵין הַכְּרִחַ לְזֵה דִּישׁ לֹאמַר דְּאֵיכָא שְׁבוּטָא טַהוּר וְשְׁאִינּוּ טַהוּר וְאֵינְהוּ הוּוּ בְּקִיאֵי אֵינְהוּ הַטַּהוּר וְהֵינְנוּ הֵיא דְשְׁרָא לָן מוֹחָא וְנְמַלַח שְׁבוּטָא וְאֵינְהוּ שְׁאִינּוּ טַהוּר וְהֵינְנוּ הֵיא דְּמְנַהִיג בְּעֵזָא וְשְׁבוּטָא וְרַב מְדַבְּרָרְפַת אוֹכְלִים אוֹתוֹ וְאֵין לְהֵם שׁוּם סִימָן וּקְבִלָה עָלָיו מוֹכִיחַ שְׁפִיר דְּכָל שְׁבוּטָא טַהוּר וּק"ל שְׁפִיר לְסְבֵרַת הַרְמַב"ם (פֶּן נִרְאָה לְדַחּוּק בְּדַעַת הָאֵשֶׁל אֲשֶׁר בְּרַמָּה הוּא הָרָא"ש דְּחִלְלִיָּה לֹאמַר עָלָיו דְּנַעְלָם מִמֶּנּוּ ש"ס עָרוּף בְּשִׁתִּי

עניינים הנ"ל) ואם פן מגוף הש"ס אין הכרח דשבוטא הוא טהור כמו שכתב הגאון יצ"ו: הן אמת דראיתי למרן החבי"ב בכנסת הגדולה יו"ד סי' פ"ג הגב"י אות כ"ב תמה תמה יקרא על הרא"ש בתשובה הנ"ל דמה לו להוכיח מדאוכלים אותו בצרפת הא גמרא גמרינו לה ממוחא דשבוטא וממלח שבוטא והגאון פרי מגדים בשפתי דעת שם סק"ג אף הוא יתנה מתפנין להוכיח מהש"ס שמים זו דהוא טהור (ושם השיג על הפנסת הגדולה בראיתו מההיא דמנהיג בעזא ושבוטא דאדרבא להרמב"ם צ"ל בהפך דהא לדידיה אינו לוקה אלא בטהור ואינו טהור וכו' וצ"יין לספר גנת נרדים ש'לו ואין מצוי אצלי וכתב שם דלהרמב"ם שבוטא שבש"ס הוא חית הים ושמעת מינה דגם בחיה ובהמה לדעת הרמב"ם צריף שלא יהיו שונים) גם מרן חיד"א בספר מחזיק ברכה שם אות ו' (ובברכי יוסף רמזו שם) כתב דהרבנים מוהר"י קורקוס והרדב"ז פתבו לדחות ראית הרא"ש מההיא דעזא ושבוטא דהרמב"ם סובר שאינו טהור ותמה עליהם מדמלח שבוטא וממוחא דשבוטא (במור"י קורקוס פרק ט' מהלכות פלאים פשהעתיק ראית הרא"ש הלזו כתב בזה הלשון עוד הביא ראיה מדמרביע וכו' גם בהנהיג מין היבשה עם מין שבים לוקה ע"כ ונראה דאין לשונו מדנקדק דמי זה אמר על מנהיג עזא ושבוטא דלוקה ומרן הבית יוסף כתב דאפילו מפת מרדות אין בו דאין מפין מספק ואף שזה אינו פשוט וכמה דיות נשפכו אי מפין מרדות על הספק כמו שרשמתי לקמן במערכת ה"ם אות קכ"ט מכל מקום לדברי הפל מלקות מיהא ליכא וראית הרא"ש מההיא הפך סברת הרמב"ם היינו נדאי דאף על גב דגב עזא ושבוטא ליכא במנהיג איסור תורה ברור פי בעיא דלא איפשיטא היא מכל מקום מדאבעיא לן במין שבים ושביבשה עזא ושבוטא מי אמרינו פנינו דעזא לא נחית בים וכו' שמעת מינה דאי הווי תרוננייהו פי האי גוונא ביבשה דשניהם טהורים דומיא דעזא ושבוטא פשיטא ליה דהמנהיג בהם לוקה ולא בעינו שיהא אחד טהור ואחד שאינו טהור וזה פשוט) ולפי האמור אישיתכח דאשלי רב רב"ל נקטי פדעת הגאון יצ"ו דמההיא דשרא לן שיבוטא מוכח שהוא טהור דלא כמו שכתבתי אנכי הדל: אף ראיתי שם (בספר מחזיק ברכה) בקוונטרס אחרון שכתב ליישב דעת הרבנים הרדב"ז ומוהר"י קורקוס דאינהו סברי דתרי שבוטא הווי נהטהור הוא קוליס האיספנין כמו שכתב בערוף ערוף איספנין ומה שאמרו בשפת דף קמ"ה ע"ב פולן חזרו חוץ מקוליס האיספנין אתמר באיכה רבתי סוף הפתיחות פולן חזרו חוץ משבוטא וכו' עיי"ש ותמיה לי עליה דהגאון נר"ו די כל רז לא אנגיס ליה ואיך נעלם ממנו דברי הרא"ש בתשובה ובפסקים ודברי רבנו קדישי הנ"ל והוא פלא (ואחר זמן בא לידי ספר עמודי אש הנדפס מחדש וראיתי מה שכתב שם בדרף א' ע"ג בזה ואתה תחזוה דכל מה שכתב לפלפל על דברי הרדב"ז והרב פנסת הגדולה בענין זה הא גרמא ליה למר פי לא ראה דברי מרן חיד"א הנז"ל ואולי אין ספר ברכי יוסף ומחזיק ברכה מצוי אצלו ועל כל פנים חידוש הוא שלא הזכיר דברי הרב פרי מגדים שמסתמא מצוי בידו.

שוב ראיתי שם בהשמטות שהזכיר דברי הברכי יוסף ופרי מגדים עיי"ש): והנה עיקר קושיא על הרע"ב הנ"ל איתגלגל ומטא קמיה דמני"ר הגאון המפורסם מוהרי"ז שטערין יצ"ו בעל ספר זכר יוסף ואלו דברי תשובתו (ובמכתבו אלי) וז"ל ואנכי השבתי תיקף דלהר"ן בפרק קמא דקידושין ומבנאר בשו"ת נודע ביהודה סי' כ"ב דהא דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה הפונה על רוב נשים אבל איכא מיעוטא דמתעברת מב"ר

ומבואר בשו"ת שיבת ציון סי' ע"ג והקא נמי יש לומר דמיעוטא איפא שמתעברות גם כן באופן זה רק דלא שייך (ועל דרך שאמרו אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה וכי האי גוונא) ואולם לדעת ספרי הטבע הובא גם כן בתה"א מע"ר היונקים אות מ"ב חזיר הפיל הוא מין אחד במשפחתו וכו' אפוארן הרבה פתחצורה ויכול להאריכו ולקצרו כהפיל וביתר בנין גופו דומה להחזיר וכו' וכשיתגרו בו ימלא קצף ונשה בשנינו וירמס ברגליו ופעמים יעשה כן גם להאדם עי"ש ואם כן אתי שפיר בפשוטו דהרע"ב פיון על חזיר היער גם במקדש שמואל פירש כן על חזיר היער ועיין בית חדש אורח חיים סי' א' על משנת הוי עז פנמר ואולם במגן אבות להתשב"ץ נראה שהבין על חזיר ממש והארכת בהגהתי ואין כאן מקום להאריך עכ"ל הגאון הנ"ל יצ"ו: והנה בהא דאין אשה מתעברת מב"ר עיין מה שפתי במערכת האל"ף (בשדי חמד ח"א) אות ע"ז דאינו פשוט לומר כסברת הרב נודע ביהודה דברוב נשים הוא וכו' עי"ש ואף אי נימא כסברת הגאון נודע ביהודה בהיהא מפל מקום במאי דקמן נראה דלא יתכן לומר כן דאי הכי מאי קשיא ליה לש"ס דחולין דף קכ"ז ע"א בערוז ולמה ליה לדחוקי נס בתוך גם לימא ליה דכינן דאיפא מיעוטא אף זה הנה מהמיעוט ובאמת פי מדקדוק הש"ס בבכורות פל שמשמישו ועיבורו שנה יולדים ומגדלים זה מזה מדלא אמרו יולדים זה מזה ומגדלים זה מזה אלא מחתינהו בחדא מחתא סבור הייתי לומר דהפנונה פל שמשמישו ועיבורו שנה אזי איתנהו לתרנוניהו דיוולדים ומגדלים הא אי ליתנהו שנים בתשמיש ועיבור אזי ליתנהו לתרנוניהו אלא איפא דיוולדים ולא מגדלים ואיפא דמילדים ולא יולדים והדרנא בי מפת סוגיית חולין הנ"ל ותימה רבתי על הגאון יוסף עינינו יצ"ו שפעלם ממנו סוגיא הנ"ל: ועל דברי חותנו הגאון מוהרמ"ג הנ"ל השיב דמה שכתב דאין מעכב העיבור רק באין שנים לא בדרך משמישו ולא בעיבורן זה נסתר מפמה מקומות עיין רש"י בבבא קמא ע"ז ב' (ד"ה גבי גניבה) ועוד פתב להעיר על דברי רש"י בבבא קמא דף קי"ז ע"א (ד"ה הוא) דהא בכלאים פרק ח דלרבי יוסי שור בר מין חיה ולרפנן בהמה הוא ועיין חולין דף פ' ע"א ואין כאן מקום להאריך עד כאן דברי הגאון מוהרי"ז יצ"ו: ועל מה שהשגתי עליו מהש"ס דחולין דף קכ"ז הנ"ל השיב לי במכתבו השני שקצר במכתבו מה שנתשם אצלו דמסוגיא דחולין הנה נראה מפורש כדבריו ורק שהאריך להביא בזה מספרי הטבע שהאריכו בבואור דברי הגמרא ממצייאות הפין הנה וכו' (וכל זה לרווחא דמילתא לפי מה שהבין המגן אבות על חזיר ממש אבל האמת הברור שאין שייכות לכל ענין הספור רק על חזיר הפיל כמבואר בספרי התולדה) עכ"ד יצ"ו: פלל קל) פל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו בכלל זה יש להאריך בס"ד ע"כ אחק אות זו לסעיפים קטנים להקל על הקורא.

א) פל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו עיין בבבכות ט"ז ע"ב רשב"ג אומר לא פל הרוצה ליטול את השם יטול ונחלקו הפוסקים אי קיימא פתנא קמא או פרשב"ג ואי תליא פלוגתניהו בהאי פללא או לא עיין למרן בבית יוסף סי' ע' דסובר דכל הפוסקים אית להו האי פללא והפוסקים פתנא קמא הוא משום מה שאמר ר' יוחנן בדרף י"ז ע"ב מוחלפת השיטה ועיין להרב תוספת יום טוב פרק ד' דפסחים משנה ה' שהקשה על זה דאם כן הנה ליה להרמב"ם לפסוק גם בתשעה באב פרשב"ג וכן הקשה הרב לחם משנה פרק ד' מהל' קריאת שמע הלכה ז' ותיירץ דסמוך על מה

שְׁאֲמָרוּ כָּל הָעוֹשֵׂה מְלָאכָה בְּתוֹשֵׁעָה בְּאֵב אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה וּמִצְאָתִי כְּתוּב בְּשֵׁם הָרֵב
בֶּן יֵדִיד דְּדִילְמָא בְּמָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת הוּא דְּאֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה עכ"ד אָף עֵינָן
בְּמָגֵן אֲבָרְהָם סִי תִקְנֵנָּה שְׁהִבִּיא מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים דְּאֶפִּילוּ בְּמָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לַעֲשׂוֹת אֵינוֹ
רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה וְהָרֵב מוֹהֵר"י עֵינָאשׁ בְּלֶחֶם יְהוּדָה תִּירָץ דְּכִינֵן דְּאָמַר ר' יוֹחָנָן מְוֹחֵלְפֵת
הַשִּׁיטָה וְלֹא סִימָן לְמִילְתֵיהּ הִי מְנַיְיָהּ מִחֲלִיף אֲזַלִּינֵן לְחוּמְרָא הָכָא וְהָכָא לְחִיבּוּ בְּקָרִיאַת
שְׁמַע וְשְׁלֵא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה בְּתוֹשֵׁעָה בְּאֵב דְּהוּא חוּמְרָא טְפִי מְחַשֵׁשׁ יוֹהֲרָא וְאֵינוֹ מוּבָן
לְדַעֲתֵי הָעֵנִיָּה דְּאֵם פֶּן כָּל שְׁפָן דְּהִנָּה לִיה לְהַרְמַב"ם לְפִסּוֹק סְבֵרַת רִשְׁבֵּ"ג כָּל אָדָם יַעֲשֶׂה
עֲצָמוּ תְלִמִיד חָכָם וְהָרֵב מַעֲשֶׂה רוֹקַח הָאֲרִיף בְּעֵנָן זֶה וְהִבִּיא מַה שְׁפָתָב הַתוּ"ט
דְּהַרְמַב"ם לִית לִיה הָאִי כָּלְלָא וְשְׁפָן פֶּתַב הָרֵב מוֹהֲרָאנ"ח בְּפִרְשַׁת מְצוּרַע וְסִימָן וּבְאֶמְת
כֶּן הוּא ג"כ בְּתוֹסְפוֹת ע"ז דָּף ל"ב דְּאִיפָא אֲמוּרָאִי דְלִית לֵהוּ הָאִי כָּלְלָא עֵי"ש וְלֹא הִנָּה
צָרִיף לְהִבִּיא מְדַבְּרֵי הַתוֹס' שְׁהָרִי תְלִמוּד עָרוּף הוּא דְּאִיפָא אֲמוּרָאִי דְלִית לֵהוּ הָאִי כָּלְלָא
בְּהַמְדִיר דָּף ע"ח וּבְהַמְפָּקִיד ל"ח ע"ב אֲמוּרָאִי נִינְהוּ אֲלִיבָא דִר' יוֹחָנָן וְרָבָא מְשַׁמֵּיהּ דְר' יוֹ
לִית לִיה הָאִי כָּלְלָא עֵי"ש וּגְמָרָא גְמוּר וּבִישׁוּב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם פֶּתַב בְּמַעֲשֶׂה רוֹקַח שְׁם
דְּכִינֵן דְּלֹא מְסִימֵי הִי מְנַיְיָהּ מִחֲלִיף ס"ל לְהַרְמַב"ם דְּהִיָּא פְּסָחִים מִחֲלִיף וּפְסָק כַּת"ק
דְּהוּא סְבֵרַת הַרְשֵׁב"ג וּבְקָרִיאַת שְׁמַע פְּסָק לְהַחְמִיר שְׁלֵא לְבַטְלוּ מַעֲוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם כְּמוֹ
שְׁאֲמָרוּ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם לְבַטֵּל עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם אֶפִּילוּ שְׁעָה אַחַת וְלֹא פְּסָק
כְּתוּבָא קַמָּא לְגַמְרֵי וְלָכֵן פֶּתַב וְהוּא שְׁתֵּהָא דַעֲתוֹ מִיְּשׁוּבָת וְכו' וְלַת"ק אֶפִּילוּ אֵין דַּעֲתוֹ
מִיְּשׁוּבָת וְכו' עֵי"ש וְאֵינִי מִבִּין דַּב"ק דְּמָנָא לִיה לְהַר"מ דְּהִיָּא דְּפְסָחִים מִחֲלִיף וְכִינֵן דְּלֹא
מְסִימֵי הִנָּה לִיה לְמִיזֵל לְחוּמְרָא כְּמוֹ גַבִּי קָרִיאַת שְׁמַע גַּם מ"ש דְּלֹא רָצָה לְבַטֵּל מִק"ש
כַּמ"ש ר"ג וְכו' עֵינָן לְהָרֵב שׁוֹנֵה הַלְכוּת דָּף ו' ע"ד שְׁהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי הַיְרוּשְׁלַמִי דִר"ג לִית
לִיה כְּרִשְׁבֵּ"ג אֵלָא כַּת"ק וּלְפִי זֶה אֵין רָאָה מְעוּבָדָא דִר"ג וְעֵינָן בְּדָף ט"ז ע"א תוֹס' ד"ה
מַעֲשֶׂה וְאֵין זֶה מַעֲשֶׂה לְסַתְּנָר וְכו' וּלְדַבְּרֵיהֶם נִרְאָה דְּשִׁפִיר מְצִינֵן לְמִמַר דִר"ג אֵית לִיה
דְּרִשְׁבֵּ"ג וְאָדָם חָשׁוּב כִּר"ג שְׁאֵנִי וּמְכָל מָקוֹם אֵין רָאָה מִר"ג לְשִׁאָר בְּנֵי אָדָם וְאֵית לֵן
לְמִימַר לֹא כָּל הַרְוָצָה וְעֵינָן לְהַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשַׁנָּה דִר"ג הַחְמִיר עַל עֲצָמוּ: וּמְרָן פְּסָף
מְשַׁנָּה בְּהַלְכוּת קָרִיאַת שְׁמַע הַנָּ"ל פֶּתַב דְּהַרִיף וְהַרְמַב"ם פְּסָקוּ כְּתוּבָא קַמָּא וּמְשַׁמֵּעַ
דְּסוּבָר כְּדִכְתֵּב הָרֵב תוֹסְפֵת יוֹם טוֹב דְלִית לֵהוּ כָּלְלָא דְכָל מָקוֹם שְׁשַׁנָּה רִשְׁבֵּ"ג וְכו' אָף
מִצְאָתִי כְּתוּב בְּשֵׁם הָרֵב בֶּן יֵדִיד שְׁפָתָב בִּישׁוּב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּכִינֵן דִר' יוֹחָנָן אָמַר
מְוֹחֵלְפֵת הַשִּׁיטָה וְכָלְלָא גְדוֹל הוּא דְּמַפִּיף בְּתַרְיִיתָא (עֵינָן מַה שְׁפָתָבְתִי לַעֲלִיל בְּמַעֲרַכַת אֲל"ף
אוֹת ע"ח בְּשִׁדִי חֲמַד ח"א) וּבְבִרְכוּת בְּתַרְיִיתָא הִיָּא דְּפְסָחִים וּבְפְסָחִים בְּתַרְיִיתָא הִיָּא
דְּבִרְכוּת אֵם כֶּן שְׁתֵּיָהּ מְוֹחֵלְפוֹת וּפְסָק בְּתַרְנוּיָהּ כַּת"ק דְּהוּא סְבֵרַת רִשְׁבֵּ"ג לְמֵאִי דְּמִיפָּד
ר"י וּמַה שְׁפָתָב הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשַׁנָּה אֵין הַלְכָה כְּרִשְׁבֵּ"ג רוֹצָה לוֹמַר לְפִי הַשְּׁנוּי
בְּמַשְׁנֵה סְבֵרַת הַרְשֵׁב"ג וְכֵן מַה שְׁפָתָב בְּכִסְף מְשַׁנָּה דְּפְסָקִינֵן כַּת"ק רוֹצָה לוֹמַר כְּסְבֵרַת
הַת"ק שְׁבַמְתַּנִּיתִין דְּהִיָּא סְבֵרַת רִשְׁבֵּ"ג לְקוּשְׁטָא ע"כ וְתַמִּיָּה לִי דְּהַרִי כָּל עֲצָמִינוּ לֹא
הוֹנְקִינוּ לְהַחֲלִיף אֵלָא כִּי הִיכִי דְּלֹא תִקְשִׁי לֵן סְבֵרַתְם אֲהַדְדִי וְלֹא תְנוּחַ דַּעֲתִינוּ כִּי אֵם
בְּזֹאת וְהִנָּה בְּהַנִּיחַ דְּבַחְדָּא מְנַיְיָהּ מְוֹחֵלְפֵת שִׁיטְתָם דְּאִי אֲמַרְתָּ דְּבַתְרַנוּיָהּ מְוֹחֵלְפֵת
שִׁיטְתָם אֵם כֶּן קִשְׁיָא דִידְהוּ אֲדִידְהוּ וְאֶפּוֹכִי מְטַרְתָּא לְמָה לִי וּמֵאִי אֲהַנִּי לֵן וְאִי ר"י סוּבָר
כְּרֵב שִׁישָׁא דְּהָכָא טַעְמָא לְחוּד וְהָתָם טַעְמָא לְחוּד אֵם כֶּן בְּמֵאִי פְּלִיגִי וְהָא מִילְתָּא הִיכָא
רְמִיזָא וְלָמָּה לִיה לִר' יוֹחָנָן לוֹמַר מְוֹחֵלְפֵת הַשִּׁיטָה וְגַם עַל הַרְמַב"ם הֵן עוֹד הַיּוֹם קִשְׁהּ

דְּבַהֲלָכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע לֹא חֲנִישׁ לַיְהוָה וּבְתַשְׁעָה בָּאֵב חֲנִישׁ וְתוֹ דְּלִפֵּי דְבָרָיו הָיָה לוֹ
לְמַרְן בְּבֵית יוֹסֵף לְהַבִּיא סוּגְיָא דְּפִסְחִים דְּמִינָהּ הוּא דְּשִׁמְעִינָן דְּמַתְּנִיתִין דְּקְרִיאַת שְׁמַע
מְוֹחֲלֶפֶת לְפּוּם כְּלָלָא דְּבִתְרָא מְחֵלִיף וְעֵינֵין לְהַרְבֵּי לְשׁוֹן לְיַמּוּדִים סִי' ל"ה שְׁהַקְשָׁה עַל מַה
שְׁכָּתַב בְּב"י דְּהָרָא"ש פֶּסֶק כְּרַב שִׁישָׁא וְכו' דְּאִמְרֵי הַנְּצֵרָה לְהַכִּי דְּהָא פִּינּוּ דְּדַעַת הָרָא"ש
לְפִסְטוֹק פְּרָשְׁב"ג כְּמוֹ שְׁכָּתַב בְּבֵית יוֹסֵף אִם כֵּן אִף אֵי סוּבְרָ כַר' יוֹחֲנָן דְּמַחְלִיף מְכַל מְקוּם
בְּתַרְיִיתָא הוּא דְּמַחְלִיף וְדְבָרְכוֹת כְּדָקָאֵי קָאֵי וְתַרְיָץ עַל פִּי כְּלָלִיָּה דְּהַרְבֵּי יָבִין שְׁמוּעָה סִי'
רצ"ב דְּהָא דְּנִקְיִטִינּוּ דְּמַפִּיָּה בְּתַרְיִיתָא הֵינּוּ דְּנֹקָא פִּי מְשַׁנֵּי סְתָמָא דְּש"ס אוֹ הַמְקַשָּׁה
בְּעֶצְמוֹ וְלֹא כְּשִׁמְתַרְיָץ אֲמוּרָא אַחַר וּבְמַעְרַכְתָּ הָאֵל"ף אוֹת ע"ט כְּתַבְתִּי בְּס"ד בְּכָלֵל זֶה
עִי"ש: וְהִנֵּה הָרִי"ף בְּפֶרֶק מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ הַבִּיא הַמְשַׁנָּה כְּצוּרְתָהּ פְּלוּגְתָא דַּת"ק וְרָשְׁב"ג
וְהַבִּין בְּדַעְתּוֹ הַרְבֵּי מוֹהֲרָאנ"ח בְּפֶרֶשֶׁת מְצֹרֶע דְּפּוֹסֶק כְּתָנָא קָמָא וּמְרָן חֵיד"א בְּבַרְכֵי יוֹסֵף
סִי' ע' כְּתַב עַל דְּבָרָיו דְּאֶפְשָׁר לֹאמַר דְּפּוֹסֶק פְּרָשְׁב"ג וְלֹא הַנְּצֵרָה לְפָרֵשׁ דִּידוּעַ דְּהִלְכָה
פְּרָשְׁב"ג ע"כ וְלִכְאוּרָה מְסַתֵּינְעָא מִיְלִתְיָה דְּרַבִּינוּ מוֹהֲרָאנ"ח מִמַּה שְׁכָּתַב הָרָשְׁב"א
בְּחִידוּשָׁיו לְגִיטִין עַל מַה שְׁאֲמָרוּ בְּדָף ד"ן ע"ב הַהוּא דְּאֵתָא לְקַמְיָה דַּר' אָבֵהוּ וְאָמַר סָפֵר
תוֹרָה שְׁכָּתַבְתִּי לְפִלוּנִי וְכו' וְנ"ל דְּמַדְהִבִּיא הָרִי"ף בְּהִלְכוֹת פְּלוּגְתָא דַּת"ק וְרָשְׁב"ג
(כְּהַשׁוּלְחַד' מ"ה ע"ב) גְּבִי עֵיבוּד לְשָׁמֵן בְּתַפְּלִין וְלֹא כְּתַב בְּהַ מִיָּדִי מוֹכַח דְּדַעְתּוֹ כַּת"ק
דְּמַסְתָּמָא לִית לֵן לְמִינְקֻט כְּיַחֲדֵי ע"כ וְכֵן כְּתַב הָר"ן בְּהִלְכוֹת בְּפֶרֶק הַשׁוּלְחַן שָׁם אֵלְמָא
בְּעֵינֵין גִּילּוּי דַּעַת דְּפּוֹסֶק פְּרָשְׁב"ג הָא סְתָמָא כְּנוֹתִיָּה דַּת"ק ס"ל אָף יֵשׁ לֹאמַר דְּשַׁנֵּיָּה הַהִיא
דְּבַרְיִיתָא הִיא וְסוּבְרָ דְּנֹקָא בְּמַשְׁנָה אִיתְיָה לְהַאי כְּלָלָא וְלֹא בְּבַרְיִיתָא וְלִכֵּן הִנֵּה לִיָּה
כְּיַחֲדֵי וְרַבִּים דְּעֵלְמָא דְּמַסְתָּמָא הִלְכָה כְּרַבִּים אֲבָל בְּהִיא דְּפִסְחִים דְּמַשְׁנָה שְׁלִימָה הִיא
מְצִינּוּ לְמִימַר שְׁפִיר כְּדָכְתַב מְרָן חֵיד"א (וְעֵינֵין לְקַמֵּן ס"ק ט"ז) וּקְצַת נִרְאָה כֵּן מְדַהֲנְצֵרָה
הָרִי"ף בְּמַתְנֵינִין דְּבָרְכוֹת חֲתָן אִם רוּצָה לְקַרוֹת וְכו' לְפִסְטוֹק כַּת"ק עִי"ש וּמִיָּהוּ לְפִי מַה
שְׁכ' בְּבַרְכֵי יוֹסֵף שָׁם בַּד"ה וְהַנְּכוּן וְכו' דַּמ"ש הָרִי"ף וְהִלְכָה כְּתָנָא קָמָא הוּא לֹא שְׁמוּעָה
דְּלֹא קִיָּמָא לֵן כַּר"י דְּמְוֹחֲלֶפֶת הַשִּׁישָׁה דַּלְר"י סְבַרְתָּ ת"ק הִיא לְחוּשׁ לַיְהוָה וְהִלְכָה
כְּנוֹתִיָּה וְלֹא פְּרָשְׁב"ג לְזֶה הַעֲתִיק הַמְשַׁנָּה כְּצוּרְתָהּ וְכַתַּב וְהִלְכָה כַּת"ק לֹאמַר דְּהִלְכָה
כַּר"ש וְהִלְכָה כַּת"ק כְּגִירְסַתְיָנוּ ע"כ הִנֵּה לְפִי זֶה מְשַׁמַּע דָּאָף בְּמַשְׁנָה פִּי מִיָּתִי פְּלוּגְתָא
דְּרָשְׁב"ג בְּסֵתֵם אֲמָרִינוּ דְּמַסְתָּמָא דַּעְתּוֹ לְפִסְטוֹק כַּת"ק דְּסְבַרְתָּ רַבִּים הִיא וְעֵינֵין כְּתוּבוֹת
דָּף ס"ו ע"ב רָשְׁב"ג אוֹמַר הַכֵּל כְּמִנְהַג הַמְדִינָה וּפְסָקוֹ הָרִי"ף וְהָרָא"ש פְּרָשְׁב"ג מְשׁוּם
דְּלֹא פְּלִיג אַת"ק עִי"ש בְּהַר"ן וְתוֹסְפֶת יוֹם טוֹב וּמְדַהֲנְצֵרָכוּ לְפִסְטוֹק בְּהַדְּיָא מְשַׁמַּע הָא
סְתָמָא סְבָרִי כְּתָנָא קָמָא וְעֵינֵין עוֹד שָׁם דָּף ע"ט ע"ב נְפִלוּ לָהּ עֶבְדִים וְכו' וְכֵן בְּסִיפָא
בְּזִיתִים וּגְפָנִים וְכו' דְּבַתְרָנוּיָהוּ גְרִיס הָרָא"ש רַשְׁב"ג אֵל לֹא תִמְכֹּר וְלֹא כְּתַב בְּשׁוּם חַד
אֵי הִלְכָה כְּרַבָּנָן אוֹ כַּר"ש כֵּן גְּמִלְיָאֵל וּמַר בְּרִיָּה הַרִיב"ה בְּקִיצוֹר פְּסָקִי שָׁם (אָף דְּפְלִיגִי
בְּחִיבּוֹר קִיצוֹר פְּסָקִי הָרָא"ש דִּישׁ אוֹמְרִים דְּהָרָא"ש חֲבָרָן וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּרַבִּינוּ יְרוּחָם
חֲבָרָן וַיֵּשׁ סוּבְרִים דְּחַבְרָם הַרִיב"ה הִנֵּה כְּתַב הַרְבֵּי מִשְׁק בֵּיתִי דְּבַמָּס' שְׁכָּתוּב בְּהַ בְּהַקִּיצוֹר
פְּסָקִי סְבַרְתָּ הָרָא"ש בְּלִשׁוֹן נְאֻדוּנִי אָבִי מוֹכַח דְּהִיא לְהַרִיב"ה וְע"ש בְּקִיצוֹר פְּסָקִי בְּפֶרֶק
אֵע"פ אוֹת כ"ב) פֶּסֶק כְּתָנָא קָמָא אֵלְמָא מְשַׁמַּע לָיָה דְּכָל דְּלֹא פְּסָקִינוּ בְּהַדְּיָא פְּרָשְׁב"ג
הִלְכָה כְּתָנָא קָמָא וִי"ל דְּאִימּוֹר מִמָּאֵי דְּמִיָּתִי הִירוּשְׁלַמִי בְּחִילוּק פְּדִי טִיפּוּלָן דְּאֵתִי כְּתָנָא
קָמָא מוֹכִיחַ דְּדַעְתּוֹ לְפִסְטוֹק כְּתָנָא קָמָא דְּדַחִיקָא לִיָּה לֹאמַר דְּרַק לְאִסְבוּרִי לֵן קוּשְׁטָא
דְּמִיְלִתָא דְּבַכְדִי טִיפּוּלָן גַּם לְתָנָא קָמָא לֹא תִמְכֹּר הוּא דְּמִיָּתִי הִירוּשְׁלַמִי וְעֵינֵין לְקַמֵּן

בס"ק כ"ו ועינין עוד שם פָּרַק י"א אות י"א דְּפֶסֶק פְּתֻנָּא קַמָּא וְהָרָא"ש לֹא כָּתַב אֱלָא מְשֻׁנָּה פְּצוּרְתָּהּ וי"ל דְּהִכְרִיחַ פֶּן מְדַפְיֵרֵשׁ הַאֲבַעְיָא לְהוּ שְׁלִיחַ כְּמָאן וכו' פְּדַמְפְּרֵשׁ רִש"י אֲלִיבָא דַת"ק עי"ש בְּדָף צ"ט סוּף ע"ב וְעִינֵן בְּקִיצוּר פְּסָקִי לְמַסְכַּת תַּעֲנִית פָּרַק ד' ס' ל"ד דְּהָרָא"ש הִבִּיא מְשֻׁנָּה פְּצוּרְתָּהּ וּבְקִיצוּר פְּסָקִי פְּסָק פְּתֻנָּא קַמָּא (וְשָׁם פ"ק ס' כ' פְּתַב וְאָדוּנִי אָבִי הָרָא"ש) וּמִיָּהּ רְאִיתִי בְּקִיצוּר פְּסָקִי שֶׁבַפ"ח דְּנִדְרִים ס' ב' דְּפּוֹסֶק פְּרִשְׁבָּ"ג דְּהֵתֵם אַף דְּהָרָא"ש הִבִּיא מ"ש רַבִּי זִירָא מְחַלְוֹקֵת דְּאָמַר עַד הִגְשָׁמִים וְכו' דְּאִתִּי פְּתֻנָּא קַמָּא פְּהֵיא דְכְתוּבוֹת ע"ט ע"ב וְלֹא קִשְׁיָא דִידִיָּה אֲדִידִיָּה מְשׁוּם דְּהִקִּיצוּר פְּסָקִי דְּנִדְרִים נִרְאָה דְלֹא חִבְרָן מֵר בְּרִיָּה עי"ש בַּפ"ב ס' ב' וְהָרָא"ש נִהַג וְכו' וְלֹא פְּתַב וְאָדוּנִי אָבִי הָרָא"ש פְּדַרְכוּ וְעִינֵן לְקַמֵּן ס"ק י"ג וּמְדַבְרֵי הָרַב בֵּית חֲדָשׁ ס' תַּקנ"ב מִתְבָּאָר דְּסוּבֵר דְּכִשְׁמִבִּיאִים הַמְשֻׁנָּה פְּצוּרְתָּהּ אִין הִכְרַע לומר דְּפּוֹסֶק פְּתֻנָּא קַמָּא וְעַל פֶּן הִנְצָרָה לְהוֹכִיחַ שָׁם מְדַהֲבִיאֵו הִבְרִייתָא דְאֹכַל בְּשׂוֹר מְלִיחַ עי"ש (וְעִינֵן בְּמָה שְׁרִשְׁמִתִּי בְּקוֹנְטֵרַס פְּלָלִי הַפּוֹסְקִים ס' ג' אֹת ג') וּבְקוֹנְטֵרַסִי כְּתַבְתִּי מְאֹד דְּבַתּוֹסְפִי הָרָא"ש לְכַתּוּבוֹת דָּף יו"ד מוֹכַח דְּאִית לִיהָ הָאִי פְּלָלָא וְצִינְתִּי לְעִינֵן שָׁם עַל דָּף ק"י וְעַתָּה אִין בְּיַדִּי ס' הַנָּ"ל וְעוֹד צִינְתִּי שָׁם לְעִינֵן בַּס' חִינְיָא וְחִסְדָּא וְלֹא רִשְׁמִתִּי מְקוּמוֹ (אוֹלִי הוּא מ"ש בַּח"א ד' קַס"ה ע"א) וְעִינֵן בְּמֵלֵא הָרוּעִים בַּח"ב דָּף מ"ג ע"ב: אִיָּהּ שְׁיִהִיָּה לְדָאֲתוֹן עַלֵּה הַנִּרְאָה מְנוֹסְכָם מֵרַבְּנֵן בְּתַרְאִי הוּא דְּהַרִי"ף וְהַרְמַב"ם פּוֹסְקִים פְּתֻנָּא קַמָּא מְשׁוּם דְּלִית לְהוּ פְּלָלָא דְכָל מְקוּם שְׁשֻׁנָּה רִשְׁבָּ"ג וְכו' וְהַתּוֹס' וְהָרָא"ש פּוֹסְקִים בְּדִין זֶה פְּרִשְׁבָּ"ג מְשׁוּם הָאִי פְּלָלָא וְכוּן פְּסָק בְּעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת עי"ש בְּלִשׁוֹן לִימוּדִים גַּם הָרָא"ם בְּסִפְרֵי הִירָאִים סוּף ס' שַׁנ"ב נִקִּיט פְּלָלָא דְרִשְׁבָּ"ג וְכוּן הַשְּׂאֵלְתוֹת בְּפִרְשַׁת צוֹ שְׂאֵלְתָא ע"ט לְדַעַת הַג' שְׂאֵילַת שְׁלוּם שָׁם ס"ק פ"ו אִית לִיהָ הָאִי פְּלָלָא וְהַג' הַעֲמַק שְׂאֵלָה שָׁם סוּבֵר דְּלִית לִיהָ הָאִי פְּלָלָא אֱלָא הִיכָא דְּמַסְתַּבֵּר טַעֲמִיָּה וְעִינֵן בְּתוֹסְפִי ר"י הַחֲסִיד שְׁבַסְפֵּר בְּרַכָּה הַמְשׁוֹלְשֵׁת שְׁהִבִּיא מ"ש ר"ח דְּהִלְכָה פְּרִשְׁבָּ"ג בְּמִשְׁנֵתֵינוּ וְכוּן פְּתַב הָרָא"ש בַּס' בְּרַכָּה הַמְשׁוֹלְשֵׁת עי"ש וִידִידִי הַגָּאוֹן מוֹהַר"מ נֵר"ו בַּס' מְלֹאכֶת חֲרָשׁ (ח"א) בַּח"ה אֹת מִכְּתַב שְׁזוֹ דַעַת רַב שֶׁר שְׁלוּם עי"ש: (ב) וּבְמַסְכַּת פֶּאֶה פָּרַק ה' מְשֻׁנָּה א' רִשְׁבָּ"ג אֹמֵר נוֹתֵן לְעַנְיִים בְּכַדִּי נְפִילָה וּפְסָק בְּחִיבוּרוֹ פ"ד דְּמִתְנֹת עַנְיִים הַלְכָה ה' פְּרִשְׁבָּ"ג (דְּלֹא כַּמ"ש כְּפִירוּשׁ הַמְשֻׁנָּה דְּאִין הַלְכָה) וְכַתַּב מְרוֹן פְּסָר מְשֻׁנָּה דְּמִשְׁמַע לִיהָ לְהַרְמַב"ם דְּלֹא אֲתָא רִשְׁבָּ"ג אֱלָא לְפָרוּשֵׁי מִלִּתְיָה דְּתַנָּא קַמָּא וְהָיָה נִרְאָה דְּמָה שְׁהִנְצָרָה לומר פֶּן הוּא מְשׁוּם דְּקִים לִיהָ דְּלֹא ס"ל לְהַרְמַב"ם פְּלָלָא דְּכָל מְקוּם שְׁשֻׁנָּה רִשְׁבָּ"ג וְכו' וּמְדַפְסִיק הֵכָא פְּרִשְׁבָּ"ג הִנְצָרָה לומר דְּסוּבֵר הַרְמַב"ם דְּלֹא פְּלִיגִי וְכו' וְהִינְנוּ פְּשִׁיטוֹ שְׁבַסוּף מְשֻׁנָּה פ"ד מֵהַלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע שְׁבָאוֹת הַקּוֹדֶמֶת אָךְ י"ל דְּאִין זֹו פְּנוֹת מְרוֹן אֱלָא מְדַנְקִיט הַרְמַב"ם לִישְׁנָא דְּאוּמְדִין וְכו' וְלִישְׁנָא דְּרִשְׁבָּ"ג מְשַׁמַּע לִיהָ הֵכִי דְּאִי הַרְמַב"ם סוּבֵר דְּחוֹלְקִין לֹא הֵנָּה לִיהָ לְמִינְקִט לִישְׁנָא דְּתַנָּא קַמָּא וְק"ל וְרִאִיתִי לְרַבִּינוּ הַרְדָּב"ז בַּס' יְקָר תַּפְּאֲרַת שְׁתַּמָּה עַל דְּבַרִּי הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשֻׁנָּה (דְּאִין הַלְכָה פְּרִשְׁבָּ"ג) דְּהָא אָמַר ר"י פֶּל מְקוּם שְׁשֻׁנָּה רִשְׁבָּ"ג וְכו' וְכַתַּב דְּטַעוֹת סְפָר נָפַל בְּפִירוּשׁ הַמְשֻׁנָּה עי"ש וְתַמִּיָּהּ עַל תַּמִּיָּהּתוֹ דְּאִימור הַרְמַב"ם סוּבֵר כְּאִמּוֹרָאִי דְּפְלִיגִי עַל ר"י בְּהָאִי פְּלָלָא וְגַם בְּדַעַת ר' יוֹחָנָן פְּלִיגִי אִמּוֹרָאִי אִי אָמַר הָאִי פְּלָלָא כְּדִאִיתָא בַּב"מ דָּף ל"ח וּבְסוּף פָּרַק הַמְדִיר אִמּוֹרָאִי נִינְהוּ אֲלִיבָא דְר"י וְאִי קִים לִיהָ מְאִיזָה פְּסָקִי דִּינִים שְׁבַהֲרַמַב"ם דְּנִקִּיט הָאִי פְּלָלָא מְנִיָּהּ הֵנָּה לִיהָ לְהַקְשׁוֹת לֹא מִגּוּף דְּבַרִּי ר"י וְקִצַּת צָרִיף עִינֵן וְעִינֵן לְהַרְבּ מוֹהַר"י קוֹרְקוֹס שְׁכַתַּב ג"כ כְּדְּבַרִּי מְרוֹן פְּסָר מְשֻׁנָּה דְּסוּבֵר הַרְמַב"ם

דרשב"ג לא בא לחלוק ואין מזה הכרח דסובר דלא נקיט הרמב"ם האי פלגא כמו שכתב על דבריו מרן פס"ק משנה: ג) ובמסכת דמאי פ"ק ז' משנה ג' פסק הרמב"ם פ"ב יוסי ומרן פ"ק משנה בפ"ט מהלכות מעשר הקשה דהנה ליה לפסוק פתנא קמא או פ"ב רשב"ג דכל מקום שישנה רשב"ג וכו' ותיגרין דר"י לא בא לחלוק על פתנא קמא ונהנה ליה רשב"ג יחיד ואין הלכה פמותו עי"ש ולפי הנראה מספקא ליה בדעת הרמב"ם אי נקיט האי פלגא וקשיא ליה בלא ימנע אי לית ליה האי פלגא לפסוק פתנא קמא ואי לית ליה לפסוק פ"ב רשב"ג ותיגרין דר' יוחנן לפרש מילתיה דתנא קמא פלומר דהרמב"ם לית ליה האי פלגא וכי תימא לפסוק פתנא קמא ר"י לא בא לחלוק וכו' ואם פן מה שפסק היינו פתנא קמא אלא דסיום לשונו (והנה ליה רשב"ג יחיד ואין הלכה פמותו) מורה דכונתו לומר דאף אי קיימא לו בעלמא פ"ב רשב"ג ה"א שאני דהנה ליה יחיד ונה תימא דנדאי פלל זה הוא אף נגד רבים וממקומו הוא מוכרע מדאמר ר"י חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה ובהנהו פליגי תנא קמא ורשב"ג וסברת תנא קמא חשיב רבים פדכתבו התוספות בריש ביצה ובכמה דוכתי ושמעת מינה דבאחרוני דכונתיהו בפלוגתא דתנא קמא ורשב"ג נקיטינו פ"ב רשב"ג שמעת מינה דגם נגד רבים אתמר האי פלגא וכתב הגאון ז"ל מלאכי בסי' ש"ו שפן מבואר בירושלמי סוף בבא בתרא ויהי טעמא לפי שהלכות קצובות הנה אומר מפי בית דינו והווי רבים ולכן אף נגד רבים הלכה פמותו והרדב"ז ביקר תפארת פ"ב גם פן פ"ב רשב"ג משנה דר"י בא לפרש דברי תנא קמא ונהלכה כר"י עי"ש ונהנה לעיל בס"ק ב' פתבתי בשמו דפשיטא ליה דהרמב"ם אית ליה האי פלגא ואהכי הוצרך לומר דטעות סופר יש בפירוש המשנה ומדלא קשיא ליה אהאי דינא אמאי לא פסק פ"ב רשב"ג ומינח ניחא ליה בהניח דר"י בא לפרש וכו' נראה דמשמע ליה דלגבי רבים ליתיה להאי פלגא ותמוה בעיני דאם פן גם לגבי תנא קמא לא הנה ליה למינקט פ"ב רשב"ג והאמת הוא דגם לגבי רבים אתמר האי פלגא וכן מתבאר מדברי הר"ן בהלכות אמתניתין בכתובות דף ק"י נשא אשה בקפוטקיא וכו' וז"ל וילעגין הלכה קיימא לן פרבון וכו' ועוד דייחיד ורבים הלכה פרבים ואף על גב דאמר ר' יוחנן פל מקום שישנה רשב"ג במשנתנו וכו' לא סמכינן אהאי פלגא וכו' עי"ש מוכח דאי הנה סמכינן אהאי פלגא לגבי רבים נמי איתיה (ועיין רשב"ם בבבא בתרא חלק ע"א ד"ה יורשין) וראיתי להרב שושנים לדוד שהביא גירסת הראב"ד חושף גרונגרת אחת דברי רבי וכתב וז"ל ולפי זה מעיקרא לא קשיא מה שהקשה שם הפס"ק משנה למתפסק הרמב"ם כר"י ע"כ ונראה דאין לשונו מדוקדק והכי הנה ליה למימר לא קשיא מה שהקשה מרן אמאי לא פסק פתנא קמא דהא מה שהקשה מרן דאמאי פסק כר"י כולל שני דברים פלומר או הנה לו לפסוק פתנא קמא או הנה לו לפסוק פ"ב רשב"ג דכל מקום שישנה וכו' ובגירסת הראב"ד אתנח לן חדא אמאי לא פסק כת"ק אבל מאי דקשיא לן אמאי לא פסק פ"ב רשב"ג לא מפריק בהכי דאי מאן דפליג עליה לאו ת"ק אלא רבי כש"כ דקשה אמאי לא פסק פ"ב רשב"ג ומה גם למה שכתב הוא עצמו בשושנים לדוד פ"ק יו"ד דסנהדרין משנה ג' דהוכיח במק"א דכל היכא דפליגי רבי ורשב"ג נקיטינו להלכה דכי מקדים התנא מילתיה דרשב"ג נקיטינו פרבי ואי מקדים מילתיה דרבי נקיטינו פ"ב רשב"ג עי"ש וא"כ ה"א דקדים ותני מילתיה דרבי אית לן למינקט פ"ב רשב"ג (ועיין לקמן ס"ק כ"ג: ד) ובשביעית פ"ק א' משנה ז' רבן שמעון בן גמליאל אומר כל עשרה דלועין מצטרפין פסקו שם

הַרְמַב"ם וּרְבִינוּ עוֹבְדֵי קָרְבַן שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וּמְדַבְרֵי הַרְמַב"ם אֵין הֶכְרַח דְּנִקְיֵט הָאִי כְּלָא דִּישׁ לֹמַר כְּמוֹ שְׁפַתְבּוֹתוֹסְפַת יוֹם טוֹב דְּלֵא פְּלִיג אַתְנָא קְמָא דְתַנָּא קְמָא מִיְיָרֵי בְּשָׂאָר דְּלוֹעֵין וְרַבְּנָן שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל בִּינְיָנִית וְגַם לְרַבִּינוּ עוֹבְדֵי קָרְבַן שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל מִשּׁוּם דְּבִשׁ"ס יְרוּשְׁלָמִי שְׁקִיל וְטָרִי אֲלֵיבֵיהּ עֵי"ש וְהִנֵּה בַפ"ג מֵהַל' שְׁמִיטָה הִלְכָה ז' פְּתַב הַרְמַב"ם וְהִדְלוּעֵין עִם הַנְּטִיעוֹת מְצַטְרְפִין לְעֶשְׂרָה וְכַתְּבֵן מֶרֶן כְּסָף מְשֻׁנָּה וּמָה שְׁפַתְבּוֹת וְהִדְלוּעֵין וְכו' שְׁם וְכַתְּנָא קְמָא ע"כ נִרְאֵה דְרוּצָה לֹמַר דְּפָסַק כְּתַנָּא קְמָא וְהֶרַב תּוֹסְפַת יוֹם טוֹב פְּתַב וְז"ל פְּתַב הֶרַב דְּהִלְכָה כַר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וְכֵן פְּתַב הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ אֲבָל פְּתַב דְּרַבְּנָן שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל דְּנִקְיֵט בִּינְיָנִית קְאָמַר וְכו' וְעֵינִן בְּמִשְׁנָה ז' פֶּרֶק ח' דְּעִירוּבִין ע"כ וְהִנֵּרְאֵה אֲצֵלִי בְּכֻנְתּוֹ דְּבִתְחִלָּה אָמַר דְּלֵהַרְמַב"ם יֵשׁ לֹמַר דְּלֵא פְּלִיגִי וְכו' וְחִזְק דְּבָרֵינוּ מִפְּתַח מְסַקְנַת הִירוּשְׁלָמִי דְּדִנְקָא ר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אֵיְיָרֵי בִּינְיָנִית וְסִינִים וּמְכַל מְקוֹם בְּחִיבּוּרוֹ וְכו' רוּצָה לֹמַר דְּבִחִיבּוּרוֹ פָּסַק כְּתַנָּא קְמָא וְכִי הֵיכִי דְלֵא תִקְשִׁי לָן פָּסַק שְׁבַחִיבּוּרוֹ מְכַלְלָא דְכָל מְקוֹם שְׁשֻׁנָּה וְכו' צִינִין לְמָה שְׁפַתְבּוֹת בְּעִירוּבִין פֶּרֶק ח' דְּשָׁם מְסִיק דְלִית לְהוּ הָאִי כְּלָא כִיעֵי"ש וְאוֹלָם הֶרַב שׁוֹשְׁנִים לְדוֹד רוּחַ אַחֲרַת אָתוּ וְסוּבַר דְּהַרְמַב"ם גַּם בְּחִיבּוּרוֹ פָּסַק כַר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וְהֶכְרִיחַ שְׁאָם לֹא בֶן מְלֶבֶד שְׁקִישָׁה דְהָא פְּלִל גְּדוֹל הוּא כָּל מְקוֹם שְׁשֻׁנָּה ר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וְכו' וְעוֹד דְהָא שְׁקִיל וְטָרִי בִירוּשְׁלָמִי אֲלֵיבֵיהּ וּמָמָה שְׁפַתְבּוֹתוֹסְפַת יוֹם טוֹב וּמְכַל מְקוֹם בְּחִיבּוּרוֹ הֶעֱתִיק לְדַבְרֵי תַנָּא קְמָא וְלֹא פְּתַב פָּסַק כְּתַנָּא קְמָא הֶכְרִיחַ דְּכֻנְתּוֹ דְאַף דְלֵא פְּלִיגִי ר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וְתַנָּא קְמָא מְכַל מְקוֹם לֹא הֶעֱתִיק אֲלֵא דְבָרֵי תַנָּא קְמָא אֵלוּ תוֹרַף דְבָרֵי קִדְשׁוֹ וּבְהוֹרְמָנוּתִיהּ דְמַר אֹמַר אֲנִי דְבָרֵי קִדְשׁוֹ בְּזָה לֹא יִתְכַנּוּ דְלִפִּי הִבְנִתוּ בְּדַבְרֵי הֶרַב תּוֹסְפַת יוֹם טוֹב קְשָׁה מָה הִצִּיּוֹן הִלְזוּ לְהֵיכָל דְּעִירוּבִין דְּבִשְׁלָמָא אִי גִימָא דְכֻנְתּוֹ לֹמַר דְּהַרְמַב"ם פָּסַק כְּתַנָּא קְמָא גִיחָא דְכִי הֵיכִי דְלֵא תִקְשִׁי לָן מְכַלְלָא דְכָל מְקוֹם שְׁשֻׁנָּה ר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אֵהֵכִי מְצִינִין לְמָה שְׁפַתְבּוֹת שְׁם דְלִית לְהוּ הָאִי כְּלָא אֲבָל אִי גִימָא דְכֻנְתּוֹ לֹמַר דְלֵא פָּסַק כְּתַנָּא קְמָא אִם בֶּן מָה מְקוֹם לְצִיּוֹן הִלְזוּ הִלְא מְשָׁם רְאִיָּה לְהַפָּךְ וְעֵינִן לְעִיל בְּפֶרֶק ה' דְּפָאָה מְשֻׁנָּה א' (ד"ה בְּכַדִּי נְפִילָה) שְׁפַתְבּוֹת דְּהַרְמַב"ם פָּסַק כַר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וְלֹא צִינִין לְהֵיכָל דְּעִירוּבִין וְכֵן בְּפֶרֶק א' דְּמַגִּילָה מְשֻׁנָּה ח' דְּפָסַק הֶרַב כַר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל לֹא צִינִין וְכֵן בְּפֶרֶק ב' דְּכַתְּנֻבוֹת מְשֻׁנָּה ח' וְשָׁם בְּפֶרֶק י"ג מְשֻׁנָּה יו"ד וְכֵן בְּפֶרֶק ו' דְּגִיטִין מְשֻׁנָּה א' וּמְשֻׁנָּה ו' עֵי"ש בְּכָל הַנִּי דְּוֹכְתִי שְׁפָסַק הֶרַב כַר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וְהֶרַב תּוֹסְפַת יוֹם טוֹב לֹא צִינִין לְמָה שְׁפַתְבּוֹת בְּעִירוּבִין מוּכַח כְּדַכְתִּיבָנָא דְּבְּמְקוֹם שְׁפּוֹסַק כַר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וְאִינוּ סוּתַר הַפְּלִל דְכָל מְקוֹם שְׁשֻׁנָּה וְכו' אִינוּ שְׁיָיָה לְצִינִין הֵהִיא דְּעִירוּבִין דְּאִי מִהֶתֶם אִיפְכָא מְסַתְבְּרָא דְלִית לָן לְמִפְּסַק כַר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אֲלֵא דְבַהֲנָהוּ דְּוֹכְתִי פְּסָקִינוּ כְּנֻתִיהּ מְפָנִי אִיזָה טַעַם שְׁיָיָה לֹא מְחַמַת הַפְּלִל דְכָל מְקוֹם שְׁשֻׁנָּה וְכו' כְּמוֹכֵן רַק כְּשִׁפּוֹסַק דְלֵא כַר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל שְׁיָיָה לְצִינִין דְלֵא תִקְשִׁי לָן מֵהָאִי כְּלָא אוּ שְׁמֵעִינִין כֵּן כְּדִי לְהַחֲזִיק סְבָרְתוֹ שְׁבַעֲרוּבִין הַנִּי"ל דְלֵא גְּמִיטִינוּ כְּהָאִי כְּלָא וּק"ל: וְאִין סְתִירָה לְזָה מְדַחֲזִינוּ דְּבְּפֶרֶק ה' דְּמִסְכַת עֲבוּדָה זָרָה מְשֻׁנָּה ג' דְּפָסַק הֶרַב כַר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וּמְצִינִין הֶרַב תּוֹסְפַת יוֹם טוֹב לְהֵיכָל דְּעִירוּבִין דְּהֶתֶם גְּמִי הַנִּי כְּלָא פְּסָקִינוּ כְּנֻתִיהּ דְהָא בְּגִמְרָא שְׁהִבִיא שְׁם אֲמוּר רַבְּנָן בְּטַעֲמָא הוּאִיל וְסַתְּמִן תַּנָּא כְּנֻתִיהּ מְשֻׁמַע דְּאִי לָאו הֵכִי לֹא הִנֵּה פְּסָקִינוּ כַר' שְׁמֵעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וְשְׁיָיָה שְׁפִיר לְצִיּוֹן הִנֵּה וְעֵינִן עוֹד בְּפֶרֶק ו' דְּכַתְּנֻבוֹת מְשֻׁנָּה

ד' שציינן למה שפכת בפרק ד' דפסחים (ששם רמזו לההיא דעירובין) והיינו להוכיח מדברי הגאונים דליתיה להאי פלגא מדהנצרכו לומר דלא פליג אפנא קמא וכו' גם בפרק ד' דגטין משנה ד' שהביא דברי הרמב"ם שפכת ואחר שהעיקר אצלנו דדיינינו דינא דגרמי יהיה במאמר האחרון הלכה פר שמעון בן גמליאל ציין לההיא דעירובין משום דמוכח מדברי הרמב"ם דלולא מאי דנקיטינו בעלמא למידן דינא דגרמי לא פסקינו כר' שמעון בן גמליאל אהכי שינף שפיר לציין ההיא דעירובין להודיענו דליתיה להאי פלגא ולא תקשי לן או להחזיק סברתו פאמור אבל במקום שפוסק פרבי שמעון בן גמליאל אין שינף ציון זה: הו אמת דגם במקום שפוסקים כר' שמעון בן גמליאל יתכן לציין ההיא דעירובין והוא לרמז דקשה היכי פסקי הכא כר' שמעון בן גמליאל הרי בעירובין הנה"ל הוכיח במישור דלית להו האי פלגא וכן מצאתי להרב תוספת יום טוב בפרק ד' דגטין משנה ו' שעל מה שפכת הר"ב שם דהלכה כר' שמעון בן גמליאל ציין לההיא דעירובין להקשות מינה אפסק רבינו עובדיה דשם וכן בפרק ה' דמעשרות משנה ה' (ובאמת צריכין אנו למודעי מדוע לא עשה כן בפרק ה' דפאה ושאר דוכתי הנה"ל וצריף עיון) מפל מקום דברי הרב שושנים לדוד בזה מדעתי פי קשים דסוף סוף הרי הרב תוספת יום טוב אחוי במחוג דליתיה להאי פלגא והיכי קאמר מר דפשיטא דאית לן למינקט כר' שמעון בן גמליאל דהא קיימא לן כל מקום ששנה וכו' דהא נהפוך הוא דלעת הרב תוספת יום טוב לא קיימא לן כהאי פלגא פלל גם מאי דפשיטא ליה דמהירושלמי דשקיל וטרי אליבא דר' שמעון בן גמליאל מוכח דנקיטינו כותיה אנכי הוואה לרבינו הרדב"ז שפכת בהיקף שהוא הבין מדברי הרמב"ם שפוסק פתנא קמא ותמה עליו דקיימא לן כל מקום ששנה וכו' ומסיק שחזר בו ממה שפכת בפירוש המשנה משום שפירשו בירושלמי והוא שהנטיעות רבות על הדלועין ואם איתא לסברת ר' שמעון בן גמליאל לא הוו צריכי להכי ע"כ הרי שהבין בדעת הרמב"ם שפוסק פתנא קמא וטעמו משום דהכי מוכח בירושלמי גם הרב מראה הפנים בפירוש על הירושלמי כתב דהרמב"ם פסק בהיבורו פתנא קמא פסתמא דהתוספתא שהביא הירושלמי (עי"ש שדדבריו מגומגמים לדעתי הקצרה ולא זכיתי להבינם דלפי מה שאמרו בירושלמי במסקנא דר' שמעון בן גמליאל מייירי בדלעת יונית נראה דהתוספתא מצי אתיא פותיה דמה שהצריף צירוף נטיעות היינו בשאר דלועין וצריף עיון) וכתב שם דכי איתותב מאן דהנה בעי לאוקומי לתנא קמא ביננית הכי נמי איתותב מה שאמר והוא שהנטיעות מרובות וכו' עי"ש: ומה שהרב שושנים לדוד חשב להא דפירשו בירושלמי דמילתיה דרשב"ג ביננית שקיל וטרי אליביה נראה דאינו מוכרח דזימנין טובא תני במתניתין פלוגתא דבית שמאי ובית הלל דמודי' ב"ש לב"ה בצד מה וכן בכמה מקומות מפרשינו מילתיה דמאן דלא קיימא לן פותיה והכא נמי ניחא ליה לש"ס לאשמועי' קושטא דמילתא דרשב"ג לא אמר אלא ביננית אבל בשאר דלועין מודה והכי אורחיה דש"ס פאמור ולכל הדברות תמיה לי שלא הזכיר בזה דברי מרן כסף משנה כלל ואיך שיהיה לדאתן עלה נראה דמשנה זו אין לנו הוכחה בדעת הרמב"ם לכל מר כדאית ליה דלמרן כסף משנה והרדב"ז והרב תוספת יום טוב דהרמב"ם פסק פתנא קמא אפשר לומר דבעלמא אית ליה האי פלגא והכא שאני משום דבירושלמי מוכח כמותו כמו שפכת הרדב"ז ולהרב שושנים לדוד בדעת הרמב"ם בהיבורו וכן למה שפכת בפירוש המשנה דהלכה פרשב"ג אפשר לומר דבעלמא לית

ליה האי פללא וקא שאני דשקיל וטרי בירושלמי וכו' (אלא דלדין דלא חשיב הא שקיל וטרי אליביה צריף לומר לפירושו כמו שפכת התוי"ט דסובר דלא פליג את"ק עי"ש) ועיין לקמן בסעיף קטן י"ג: ה) ובפרק ג' דשביעית משנה ד' פסקו הרמב"ם בפירושו ובחזקתו פ"ק ב' מהלכות שמיעה הלכה ד' ורבינו עובדיה פתנא קמא דרשב"ג ומזה מוכח לכאורה דלית להו כי פללא דכל מקום ששנה וכו' אף מזה נראה דאין הכרח משום דיש לומר דהנה ליה מחלוקת ואחר כך סתם דסתם לן פתנא קמא היתה כל שדהו בת ארבע סאין והלכה פסתם וסימנים מצאתי לזה ממה שראיתי לרבינו הרדב"ז בספר יקר תפארת שפכת רק מוצא הדין ולא תמה על הרמב"ם אמאי לא פסק פ"ק רשב"ג כמו שתמה בשאר דוכתי עיין לעיל ס"ק ב' וס"ק ד' דיש לומר דסובר דכלל דמחלוקת ואחר כך סתם עדיף מפללא דכל מקום ששנה וכו' ולפי שהמחלוקת ואח"כ סתם מפורש במשנה עצמה לא הוצרך לפרש ותמיה לי על המפרשים אשר סגר עליהם המדבר בזה ולא פירשו שום דבר לענין פסק הלכה בדין זה גם יש להבין אמאי לא פסקו פ"ק רשב"ג שפירושו דלא שרי אלא שמונה סאין ושלוש מחלוקות בדבר פדכתב הרב תוי"ט לפירוש הרמב"ם וסברת רשב"ג היא סברא ממוצעת דלתנא קמא ארבע סאין ולרשב"ג עשרה סאין ולרשב"א שמונה סאין ונדרה הרמב"ם לפסוק פסברא הממוצעת פדכתב מרן פ"ק משנה בפרק ג' מהלכות עבדים הלכה י"ד והנה אמת דיש לחלק בנושאים אי משום דלא נישנית במתניתין סברת רשב"ג ואי משום דהיא סברת תנא קמא דחשיב פרבים מה שאין כן בההיא (וצריף עיין היטב בכל מה שרשמתי לעיל במערכת ה"א אות ל' בשדי חמד ח"א לעת הפנאי בלא נדר) וניחא לי לומר דזו אחת מההלכות אשר חזר בו הרמב"ם מפירושו לחיבורו ובחיבורו אף הוא היה מפרש דברי רשב"ג כדפירש הרב רבינו שמשון דרשב"ג ורשב"א שפירושו אפרו דבר אחד ופסק פתנא קמא דמתניתין כי פרבים היו נגד סברת היחיד המנוכרת במתניתין והגם דבעלמא על החלוקים אנו מצטערים מפל מקום קא בלאו הכי פירוש הרמב"ם נראה דחוק ודייקא מתניתין בפירוש הרב רבינו שמשון דאנמצא מדייר בית ארבע סאין דקאמר תנא קמא פליג רשב"ג ואמר בית שמונה סאין דרוצה לומר נמצא מדייר בית ח' סאין וכי היכי דמדייר דתנא קמא היינו עם הסהר קמא הכי נמי מדייר דרשב"ג על פן בכל דהו ניחא לי למימר דהדר ביה בחיבורו ואם שגיתי אתי תלין משוגתי: ו) ובסוף פרק ד' דשביעית תנן פמה יהא בינת וכו' רבן שמעון בן גמליאל אומר הפל לפי היות פסק הרמב"ם בפירושו ובחיבורו פ"ק ו' מהלכות מלכים הלכה ט' פתנא קמא והרי"ף והרא"ש בסוף פרק החובל מדלא הביאו דברי רשב"ג כלל נראה דדעתם לפסוק פתנא קמא ולית להו פללא דכל מקום ששנה וכו' ויש לצדד בדברי הרא"ש במה שסיים וכן כל אילן לפי חשיבותו דרצונו לפסוק פ"ק רשב"ג ומה שאמר בינת רובע היינו בסתם זית ואם הוא משונב אסור אפילו בפחות: ז) ובפרק ד' דמעשרות משנה ו' רשב"ג אומר תמרות של תלתן וכו' משמע דליכא מאן דפליג עליה דפלוגתא דר' אליעזר ור' עקיבא נראה דלא שייכא לדרשב"ג אף ממה שפכת הרמב"ם בפירושו המשנה והלכה כרע"ק לבדו משמע דאתא לאפוקי דרשב"ג נמי וכן בחיבורו בפרק ב' דתרומות הלכה ד' פסק דלא פ"ק רשב"ג וכתב מרן פ"ק משנה דבירושלמי משמע דפליגי רבנן עליה ופסק פרבנן והרדב"ז בס' יקר תפארת כתב וז"ל בירושלמי פלוגת דתנאי ופסק פחכמים ע"כ מוכח

מזה דלית ליה להרמב"ם פללא דכל מקום וכו' ומדברי הראב"ד שם בדין ח' נראה דגריס במשנתנו רבן גמליאל אומר ואולי פן היתה גירסת הרמב"ם גם פן ואם פן אין מתניתין הלזו ראיה דלית ליה האי פללא אלא דמפרון פסוק משנה נראה דגם בדברי הראב"ד הגירסא היא רשב"ג וס' יקר תפארת אינו מצוי עתה בידי לראות אם הוקשה לו על דברי הרמב"ם אמאי לא פסק רשב"ג כמו שהקשה בהלכות מתנות עניים הבאתיו לעיל סעיף קטן ב' ואולי גם הוא גריס ר"ג ולא רשב"ג וכן הגירסא בירושלמי רג"א ועי"ש בפסוק משנה שתמה על הראב"ד שהבין דר' עקיבא חולק אדרשב"ג דהא רע"ק לא קאי אלא אדרבי אליעזר עי"ש ולי הדל מדקדוק דברי הרמב"ם בפירושו ונהלכה כרע"ק לבדו מוכח בדברי הראב"ד דר' עקיבא גם אדנתנא קמא קאי: ח) ובפרק ה' דמעשרות מתנה ה' פסקו רבינו עובדיה ורמב"ם בחבורו פרק א' מהלכות תרומות פרשב"ג וכתב מרן פסוק משנה ויהי דבריו הרב תוספות יום טוב דטעמו משום דרשב"ג אמר מילתיה בשיטת ר"ג וכו' אי נמי משום פללא דכל מקום משנה רשב"ג וכו' וכיון דאינא למימר דמאי דפסק פן הוא משום דקאי בשיטת ר"ג אם פן אין לנו הכרח דאית ליה האי פללא ואתי שפיר בצד מה עם מה שכתב בפירוש המשנה דאין הלכה פרשב"ג אבל מדברי מרן פסוק משנה נראה קצת דהרמב"ם נקיט בפשיטות האי פללא והיה נראה לומר דמטעם אחר אין הכרח מפסק זה משום שיש לומר דמשום דאמר רשב"ג בלשון במה דברים אמורים וכו' אם פן לא בא לחלוק פדקנימא לן דאימתי ובמה לפרש פדכתב הגאון יד מלאכי בסי' ש"א שפן דעת הרמב"ם בכמה מקומות אלא דשם בסי' ש"א כתב דהיינו דוקא פשאמר ר"י אימתי ולא בתנא אחר ועיין לעיל במערכת הבי"ת אות י"א (בשדי חמד חלק ראשון) שפכתתי שם דכן מתבאר מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה דקמן ומדברי מרן פסוק משנה ה"ל: ט) ובמסכת מעשר שני פרק ג' משנה ה' פסקו רבינו עובדיה ורמב"ם בפירושו ובחבורו בפרק ב' דמעשר שני הלכה ט' דלא פרשב"ג ואין לנו שום טעם בלתי שנאמר דלית להו פללא דכל מקום משנה רשב"ג והרב תוספות יום טוב ציין לדבריו שפרק ז' דעירובין וכלומר דאף זאת מן התוכחות דלית להו האי פללא וצריך לעיין בס' יקר תפארת ואין מצוי אצלי עתה: יו"ד) ובפרק ה' שם משנה א' רבן שמעון בן גמליאל אומר במה דברים אמורים בשביעית וכו' נראה מדברי הרמב"ם בפירושו דהלכה פרשב"ג וכן פסק בפרק ט' דמעשר שני הלכה ז' פרשב"ג וכתב מרן דפסק פרשב"ג דהלכה פמותו פדאמרי בבבא קמא ד' ס"ט גם הרב מוהר"י קורקוס שם כתב דבב"ק שם נתבאר דהלכה פרשב"ג והנה המעיין שם יראה דלא פסקו שם הלכה פרשב"ג בהא מתניתין גופא רק שהכריחו שם דעל פרחין לומר דר"י סובר פרשב"ג בהא מתניתין פדסובר בעלמא דכל מקום משנה רשב"ג וכו' ואם פן לפי זה פסק הלכה שפדין זה תלי בהאי פללא ואם פן על פרחין לומר דמרן סובר דהרמב"ם אית ליה האי פללא ומה שציין לפרק מרובה (מה שאינו צריך לציין בשאר מקומות רק פותב בסתם דכל מקום משנה רשב"ג וכו') היינו משום דבדין זה עצמו הובא שם האי פללא ניחא ליה להראות מקום ש"ס ה"ל אלא דלי הדל אי לא דמסתפינא הנה אמינא דטעמא דפסקי הכא פרשב"ג לאו משום דאית להו האי פללא אלא כמו שכתב הרב תוספות יום טוב בפרק ג' משנה ה' דמסכת דמאי דתנא קמא ור"י דהתם סברי פרשב"ג עי"ש (ויש לדקדק במה שכתב שם דהלכה פרשב"ג פדאמרינו במרובה וכו' דהא שם לא אמרו על זה דהלכה פרשב"ג רק שהביאו פלליה

דר"י ולפום שיטתיה שפפיק ז' דעירובין לית לן למינקט האי פללא) ואחר זמן רב ראיתי להרב מראה הפנים על הש"ס הירושלמי במשנה זו שפכת שהפסוק משנה נתן טעם שהלכה כמותו כדאמרין במרובה ואינו מספיק דהש"ס לא פסק התם פריש"ג אלא דעל מה שאמר ר"י צנועין ור' דוסא אמרו דבר אחד שקיל וטרי הש"ס ואמרין וקאמר ר"י כל מקום שישנה רש"ג וכו' וידוע דלא פסק הרמב"ם לא במשנה ולא בבבביתא בשאר מקומות פריש"ג וזה תמצא בכל המקומות דלא פסקי הרי"ף והרמב"ם פריש"ג אלא טעמו משום דרש"ג אתי כתנ' קמא דר"י בפיק ג' דמאי וכו' עיי"ש למדנו מדברי קדשו דהרי"ף והרמב"ם לית להו האי פללא בשום דוכתא ואף אם לא נחליט פן על כל פנים מדין שפמשנתנו אין הכרע לכלל זה אי נקיטין ליה או לא: (יא) ובפיק קמא דערלה משנה ד' רש"ג אומר משום ר' אליעזר בן יהודה איש ברתותא פמחט של מיתוח וכתב הרמב"ם בפירושו ומאמר רש"ג אין חולק עליו וכן פסק כמותו בפיק יו"ד מהלכות מעשר שני ולפי מה שפכת הרב תוספת יום טוב בפיק ב' דפסחים משנה ג' מוכח מזה דלית ליה פללא דכל מקום שישנה וכו' ועיין לקמן ס"ק י"ז מה שפכתתי על דבריו ובמשנה דקמן הנה ליה למישקל ולמטרי בכל מאי דשקיל וטרי התם אלא דסמך על הגירסא שבמשניות עם פירוש רבינו עובדיה רבן גמליאלאומר וכו' ולא רש"ג ולא פנה אל הגירסא שבהש"ס וכן גריס הרמב"ם בפירושו רש"ג אומר וכו' וכן גרסי הרדב"ז בספר יקר תפארת והרב מוהר"י קורקוס רש"ג ועוד יש לומר דסובר הרב תוספת יום טוב דליתיה להאי פללא אלא במילתיה דאמר רש"ג משמא דנפשיה ולא בקמא שאמר בשם אחרים ולכן לא עסיק במתני' בהאי פללא ועיין בסעף קטן שאחר זה: (יב) ובפיק קמא דשבת משנה ט' אומר רבן שמעון בן גמליאל נוהגין היו בית אבא פסקו דלא פריש"ג והרב תוספת יום טוב לא ציין למה שפכת הוא עצמו בפיק ח' דעירובין משנה ז' פדרכו בכל מקום שפוסק דלא פריש"ג והנה נראה דטעמו משום דלא נאמר הפלל בכשאומר בשם אחרים ולכן במשנה זו שאינו אומר דעתו וסברתו אלא שפך היו נוהגים בית אבא אין לו עסק בכלל זה וכמו שפכתתי לעיל ס"ק י"א אלא שראיתי להתוס' בע"ז ד' כ"א ד"ה מאי טעמא שהוקשה להם אמאי לא קיימא לן בהא פריש"ג דהא כל מקום שישנה רש"ג וכו' וניחא להו דרש"ג לא להורות לאחרים פן אמר רק שהחמירו על עצמן עיי"ש שמעתי מינה דגם בכי האי גוונא שייך הפלל ומפל מקום גם לפי דבריהם אין לנו הכרח דלית להו להרמב"ם ורבינו עובדיה האי פללא מדפסקו דלא פריש"ג דיש לומר דטעמם פדכתבו התוספות דרק להחמיר על עצמם וכו' והכי דייקי דברי רש"י ורבינו עובדיה שפכתו דמחמירין על עצמם וכו' וכן כתב גם פן הרא"ש תוף סי' ל"ח דלא להורות פן אלא שהיו מחמירין וכו' ולפי דרכנו למדנו מדברי התוס' דעבודת נרה הנ"ל דגם היכא דמילתיה דרש"ג הם פבית שמאי נגד בית הלל מאן דאית ליה פללא דכל מקום שישנה וכו' בהאי גוונא נמי אית ליה ולא משגחינו בכלל דהלכה פבית הלל נגד בית שמאי ועיין לקמן ס"ק ט"ז וס"ק מ"א: (יג) ובריש פיק י"ב דשבת רש"ג אומר אף המכה בקורנס פכתו רבינו עובדיה והרמב"ם בפירושם דאין הלכה פריש"ג וכן בחיבורו לא הביא מילתיה דרש"ג וכתב הרב תוספת יום טוב בפיק ח' דעירובין משנה ז' משום דלית להו האי פללא והרי"ף והרא"ש הביאו המשנה כצורתה ואי דעתם לפסוק פתנא קמא או פריש"ג בכשמביאים המשנה כצורתה עיין לעיל סעף קטן א' וממאי דלא

מֵיִתּוֹ הָרִי"ף וְהָרָא"שׁ מֵאֵי דְשִׁקְלוֹ וְטָרוּ בְּש"ס דָּף ק"ג ע"א בְּפִירוּשׁ סְבֵרַת רִשְׁבֵּ"ג יָדִים מוֹכִיחוֹת דְּלִית לְהוּ לְדְרִשְׁבֵּ"ג אֱלָא דְבִקְיָצוֹר פְּסָקֵי הָרָא"שׁ פְּסָק פְּרִשְׁבֵּ"ג דְּהַמְכָּה עַל הַסֵּדֵן חֲזִיב וְטַעְמוֹ לְפִי הַנְּרָאָה הוּא מְשׁוּם דְּהָרָא"שׁ פִּירֵשׁ מִקְלִתָּהּ דְּרִשְׁבֵּ"ג שְׁפֹן הָיוּ עוֹשִׂין מְרַדְּדֵי טָסִין וְכוּ' וְהֵינּוּ מֵה שְׁאֲמָרוּ אַבְי וְרָבָא בְּש"ס אָף שְׁלֵא הִבִּיא הַשְּׁקֵלָא וְטָרְיָא שְׁבִש"ס מְכַל מְקוּם מְדַמְפְּרִשֵׁי טַעְמָהּ מְשַׁמַּע לִיה דְּסָבְרֵי פְּנוּתָהּ (וְע' לְעִיל ס"ק ד' וּבְאַמַּת צָרִיף יֵשׁוּב לְהִבִּין בְּאִינָה עֲנִין שְׁיִיף לֹמֵר דְּמִדְּפָרֵשׁ מִקְלִתָּהּ הָכִי סְבִירָא לִיה וּבְאִינָה עֲנִין אִין שְׁיִיף לֹמֵר כֹּן וְצָרִיף לְעִינֵן בְּיַד מְלָאכִי וְשְׁאָר סְפָרֵי הַכְּלָלִים וְזַכּוּרֵי שְׁפִתְבְּתֵי בְּעִינֵן זֶה בְּמְקוּם אַחַר וְאִינֵי מְוִפְנָה לְחַפְשׁ בְּזֶה כְּעַת עֵתָה גְּזַפְתִּי שְׁפִתְבְּתֵי בְּזֶה בְּשָׂדֵי חֲמֵד ח"א בְּמַעְרְכַת הַה' אוֹת קי"ח עי"ש) וְרֵאִיתִי לְהִרְבֵּי צָרוּר הַחֲזִיִּים בְּפָרְק כ"ו מֵהִלְכוֹת שְׁבַת (בד"ה וְהֵנָּה) שְׁפִתְבֵּי דְּפִסְקוֹ הָרִי"ף וְהָרָא"שׁ פְּרִשְׁבֵּ"ג וְטַעְמָהּ מִדְּמַפְרִשֵׁי אַבְי וְרָבָא מִקְלִתָּהּ וְעוֹד דְּהַש"ס שְׁקִיל וְטָרֵי אֱלִיבָהּ וְכוּ' וְתִימָה עַל הָרַמְבַּ"ם וְרַבֵּינוּ עוֹבְדֵי דְּפִסְקוֹ דְּלָא פְּרִשְׁבֵּ"ג וְיֵמָה שְׁפִתְבֵּי הָרַב תוֹס' יוֹם טוֹב מְשׁוּם דְּלִית לְהוּ הָאֵי כְּלָלָא אִינוּ מְסַפִּיק דְּהָרִי"ף וְהָרָא"שׁ נְמִי לִית לְהוּ הָאֵי כְּלָלָא דְּרִשְׁבֵּ"ג וְפִסְקוֹ פְּרִשְׁבֵּ"ג כְּדַתְבִּיבָנָא עכ"ל וְכִבֵּר כְּתִבְתֵּי דְּבַדְבְּרֵי הָרִי"ף אִין הִכְרַע דְּמַלְבַּד דְּלָא פְּסָק בְּפִירוּשׁ פְּרִשְׁבֵּ"ג (כְּמוֹ שְׁפִתְבֵּי הָרַב צָרוּר הַחֲזִיִּים רַק הִבִּיא הַמְשָׁנָה כְּצוּרְתָהּ וְאִיכָּא לְמִימַר דְּמַסְתָּמָא דְּעֵתוֹ כְּתִבָּא קָמָא) וְעוֹד דְּמַדְלָא הִבִּיא הַשְּׁקֵלָא וְטָרְיָא שְׁבִש"ס מוֹכַח דְּלָא סְבִירָא לִיה פְּנוּתָהּ כַּמ"ש לְקָמֵן ס"ק ל"ב דְּהָרָא"שׁ סוֹבֵר דְּכִי מְשַׁמֵּיט הָרִי"ף מֵה שְׁאֲמָרוּ בְּש"ס לְפָרֵשׁ מִקְלִתָּהּ דְּרִשְׁבֵּ"ג מוֹכַח דְּלָא סְבִירָא לִיה פְּנוּתָהּ וְאִין לֹמֵר דְּבִהֲרִי"ף שְׁלִפְנֵי הֵנָּה הַשְּׁקֵלָא וְטָרְיָא שְׁבִהַש"ס וְיֵמָה מְשַׁמַּע לִיה דְּהָרִי"ף פּוֹסֵק פְּרִשְׁבֵּ"ג דְּמַלְבַּד דְּסוּף סוּף אִין שְׁיִיף לֹמֵר דְּהָרִי"ף פְּסָק פְּרִשְׁבֵּ"ג דְּמְשַׁמַּע שְׁפִסְק בְּפִירוּשׁ פְּרִשְׁבֵּ"ג וְעוֹד דְּמַדְבְּרֵי הָרִי"ף בְּמַתְנִיתִין הִלְזוּ מוֹכַח דְּלָא גָרִיס בְּדַבְּרֵי הָרִי"ף הַשְּׁקֵלָא וְטָרְיָא שְׁבִהַש"ס וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק עַל הָרַב צָרוּר הַחֲזִיִּים שְׁפִתְבֵּי שֵׁם וְז"ל וְגָרִישׁ פָּרַק ו' מֵהִלְכוֹת שְׁכָנִים דְּלָא פְּרִשְׁבֵּ"ג וְהָרִי"ף וְהָרָא"שׁ הִבִּיאוּ הַמְשָׁנָה כְּצוּרְתָהּ מְשַׁמַּע דְּסָבְרֵי דְּלָא פְּרִשְׁבֵּ"ג ע"כ אֱלָמָא סוֹבֵר דְּכְשִׁמְבִּיאִים הַמְשָׁנָה כְּצוּרְתָהּ דְּעֵתָם לְפִסְקוֹן כְּתִבָּא קָמָא וְאִיף אִם כֹּן פְּשִׁטָּא לִיה בְּדִין שְׁלִפְנֵינּוּ דְּדַעְתָּם לְפִסְקוֹן פְּרִשְׁבֵּ"ג מֵאַחַר דְּהָרִי"ף הִבִּיא הַמְשָׁנָה כְּצוּרְתָהּ וְצ"ע אִיף שְׁיִינָה לְדַאֲתוֹן עֲלָה מוֹכִיחַ וְדִאֵי דְּהָרַמְבַּ"ם וְהָרַע"ב לִית לְהוּ הָאֵי כְּלָלָא וּבְדַעַת הָרִי"ף וְהָרָא"שׁ אִין הִכְרַע דְּאָף אֵי גִימָא דְּפִסְקֵי פְּרִשְׁבֵּ"ג יֵשׁ לֹמֵר דְּלָאוּ מְשׁוּם הַכְּלָל אֱלָא כְּמוֹ שְׁפִתְבֵּי הָרַב צָרוּר הַחֲזִיִּים הַנ"ל וְיֵמָה דְּפְשִׁטָּא לִיה לְהִרְבֵּי צָרוּר הַחֲזִיִּים דְּהָרָא"שׁ לִית לִיה הָאֵי כְּלָלָא נְרָאָה דְּאִינוּ פְּשוּט לֹמֵר כֹּן עֵינֵן מֵה שְׁרִשְׁמֵתֵי בְּסַעֲיָה קָטָן א' וְס"ק ו' וְכ"ג וְכ"ד וְכוּ' וְעֵינֵן בְּס"ק כ' וְל"ג וְט"ל וְמ"ה וּבְקָרְבָן גְּמִנְאָל פָּרַק מִי שְׁאֲחָזוּ סִי ז' וּבְפָרְק אָף עַל פִּי סִי ז"ך: יד) וּבְפָרְק י"ג דְּמַס' שְׁבַת דָּף ק"ו רִשְׁבֵּ"ג אֹמֵר לֹא כָּל הַבִּיבְרִין שְׁוִין וְכוּ' כְּתִב רַבֵּינוּ עוֹבְדֵי וְהִלְכָה פְּרִשְׁבֵּ"ג דְּמַפְרֵשׁ וְכוּ' מְשַׁמַּע דְּאֵי לֹאוּ הָכִי לֹא הָוָה פְּסָקִינוּן פְּרִשְׁבֵּ"ג וְכֹן דְּקָדַק הָרַב תוֹסְפֵת יוֹם טוֹב בְּפָרְק ד' דְּפִסְחִים מְשָׁנָה ה' מַדְבְּרֵי הָרִי"ף בְּפָרְק ו' דְּכַתּוּבוֹת בְּשֵׁם הַגְּאוּנִים וּבְדִין זֶה פְּסָקוֹ בְּש"ס פְּרִשְׁבֵּ"ג וְאִם כֹּן אֵי גִימָא דְּרִשְׁבֵּ"ג בָּא לְחִלּוֹק אִית לֹן לְמִיפְסָק פְּרִשְׁבֵּ"ג כְּדְפִסְקוֹ בְּש"ס וְכֹן נְרָאָה דַּעַת הָרַב הַמְגִיד בְּפָרְק יו"ד מֵהִלְכוֹת שְׁבַת הַל' כ' וְאִין מַגּוּף הַדִּין שׁוּם הִכְרַח לְעִיקָר הַכְּלָל: טו) וְשֵׁם בְּרִישׁ פָּרַק מְפָנִין רִשְׁבֵּ"ג מִתִּיר בְּלוּף וּפְסָקוֹ הָרִי"ף וְהָרָא"שׁ וְהָרַמְבַּ"ם וְרַבֵּינוּ עוֹבְדֵי דְּלָא פְּרִשְׁבֵּ"ג וּמַתְבָּאר מַדְבְּרֵי מְרֹן כְּסָף מְשָׁנָה בְּפָרְק כ"ו מֵהִלְכוֹת שְׁבַת הִלְכָה ט"ז וּבְבֵית יוֹסֵף סִי

ש"ח דהוא משום דאוקימו בש"ס סברת רשב"ג פשיטה עי"ש שמתבאר דעתו דסובר דדעת הפוסקים הג"ל בעלמא למינקט פהאי פללא דכל מקום ששנה רשב"ג וכו' הן אמת דדברי מרן תמוהים בעיני במה שכתב על דברי הרב המגיד דלולא דהא דרשב"ג היא שיטה הנה ניחא ליה לומר דהרמב"ם פוסק פרב"ג בחרדל משום פללא דכל מקום ששנה רשב"ג וכו' ותימה דהרי הרמב"ם באותו פרק בדין י"ז פסק בלוי דלא פרב"ג ומצאתי שתמה בזה הרב צרור החיים וכן פתב הרב פרי עץ חיים בהלכות שבת שם עי"ש.

ועל כל פנים מגוף הדין שפסקו דלא פרב"ג בזה אין הכרח דלית להו האי פללא דינש לומר דשאני הכא דהוי שיטה וכללא דאין הלכה פשיטה אלימא מפללא דכל מקום ששנה רשב"ג וכו' ומזה יש לתמוה על הרב תוספת יום טוב שציין בזה למה שכתב בעירובין דנראה דכוננתו לפרק פלאחר יד דלא תיקשי לן אמה שפסקו בזה דלא פרב"ג דכבר הכריח שם דלית להו האי פללא או שפוננתו להכריח ממה שפסקו בזה דלא פרב"ג דלית להו האי פללא וכן נראה מדבריו בעירובין שם אשר אסף איש טהור מקומות שפסקו דלא פרב"ג וציין נמי מתניתין הלזו (דמה שפתוב שם וכן בפרק י"ז נראה דהוא טעות סופר וצריך לומר בפרק י"ח) להכריח דלית להו האי פללא עי"ש ותימה דמתניתין הלזו נדאי אין שום הכרח משום דסברת רשב"ג היא שיטה פאמור: וראיתי להרב פרי עץ חיים הג"ל שהקשה על דברי מרן דמי הגיד לו דפסק הרמב"ם פרב"ג פי היכי דתקשי לי מדאין הלכה פשיטה הלא פסק בלוי ושברי זכוכית דלא פרב"ג אלא נדאי סובר הרמב"ם דאין הלכה פרב"ג כמו שכתב בפירוש המשנה והוא פסק פתנא קמא דברייטא עי"ש והביא דבריו בספר מלאכת שלמה בחידושיו לשבת דף קכ"ח ונראה דאפתי קשה קושית מרן שהיא על סמך מה שכתבו התוס' דרב"ג דמתיר בלוי כ"ש דמתיר בחרדל ומעתה כיון דלוי וחרדל כי הדדי נינהו ואוקימנא לדרשב"ג בשיטה הוא הדין דמילתיה דתנא קמא דברייטא נמי דמתיר בחרדל אתי פשיטה ולית לן למפסק פונותיה והיה אפשר ליישב דעת הרמב"ם שאינו סובר כסברת התוספות אלא סובר דלאו הא בהא תליא ור' שמעון בן גמליאל מתיר בלוי ולא בחרדל (דהתוס' גורסים בבברייטא ר' שמעון בן גמליאל אומר אף מטלטלין וכו' ומשמע להו דבא להוסיף על דברי תנא קמא והרמב"ם גריס פגירסת הרי"ף רשב"ג אומר מטלטלין וכו' בלא תיבת אף עי"ש) ותנא דברייטא מילי מילי שמעינהו ותנינהו שמעיה לתנא קמא דאמר היתר חרדל ושנאו ושמעיה לדרשב"ג ושנאו ומה שאמר בלשון אומר ולא בלשון אמר כבר ידוע מה שכתב הרב תוספת יום טוב פרק ג' דביכורים דינש הרבה שנויים בלשון זה אף דלא בא לחלוק ואם כן אפשר דהיתר טילטול חרדל אינו בכלל השיטה וכן נראה מדברי הרי"ף לפי הנסחא שמביא מרן שכתב אין מטלטלין החרדל דקיימא לן בהא פסתם משנה ע"כ ואמאי לא אמר דאין מטלטלין החרדל משום דהוי שיטה כדאמר בסמוך דאין הלכה פרב"ג משום דהוי שיטה אלא משמע דהיתר החרדל אינו בכלל שיטה והרא"ש ג"כ כתב בדברי הרי"ף אף שגורס בבברייטא אף פגירסת התוספות אם כן מוכח דאף אי גרסינן תיבת אף יתכן לומר דאין החרדל בכלל שיטה ואפשר שגם התוספות סוברים כן דאף שכתבו לדרשב"ג דמתיר בלוי כל שפון דמתיר בחרדל מפל מקום פי מוקמינן לדרשב"ג בשיטה אין היתר חרדל בכלל (ואין כן דעת הרב בית חדש בסי' ש"ח אלא

משמע ליה דלדעת התוס' דרשב"ג דמתיר בלוף מתיר גם בחרדל הוי חרדל גם כן ככלל שיטה עי"ש) וכיון דהיתר חרדל אינו נכנס בכלל השיטה שפיר יתכן לומר פדכתב הרב פרי עץ חיים הנ"ל דהרמב"ם פוסק פתנא קמא דרשב"ג דבריייתא ולא פרב"ג אלא דעיקר תירוצו דחוק לעניות דעתי דמנא ליה להרמב"ם לפסוק פתנא קמא דבריייתא דמתיר בחרדל ולא פתנא קמא דמתניתין דהא מתניתין עיקר: ודע דלפי מה שפכתב במלאכת שלמה דרבינו תם סובר דכלל דכל מקום ששנה וכו' דוחה לכלל דאין הלכה פשיטה מצאתי פתוב להליץ בזה בעד הרב תוספת יום טוב דמשום דמשמע ליה דגם רבינו עובדיה אולי סובר כן לכן הוצרך לציין לההיא דעירובין דאעיקרא לית ליה האי פללא ואינו נכון דאם כן גם בפרק בתרא דבבא מציעא משנה ה' הנה לו לציין שהיא דעירובין ולא הנה לו לציין למה שפכתב בפרק ב' דבתרא משנה ב' כיעי"ש (ועיין לעיל במערכת האל"ף אות כ"ג בשדי חמד ח"א מה שפכתבתי שם אי פללא דאין הלכה פשיטה דחי לכללא דכל מקום ששנה רשב"ג וכו'): (טז) ובמסכת עירובין פרק ח' משנה ו' דנחלקו תנא קמא ורב"ג אליבא דבית הלל ופסקו פרשב"ג פתב הרב תוספת יום טוב במשנה ז' דאף דלית להו בעלמא האי פללא סבירא להו דמה שאמר רשב"ג לבית הלל הוא פתנא קמא עי"ש ונהרב בית דוד בשם הרמ"ז פתב דהכא שאני משום דפליגי אמוראי בפירוש מילתיה ואי נמי משום דלא איתמר האי פללא אלא היכא דרשב"ג אמר סברא דנפשיה אבל הכא לא אמר אלא דפלוגת' דבית שמאי ובית הלל היא ע"כ וכן פתב הרב מראה הנגה בדר"ס ע"ג שגראה לו פלל חדש בזה דדוקא בדאמר סברא דנפשיה הוא דנאמר הפלל ולא פשאומר בשם אחרים וכעין מה שפכתב מרן פס"ק משנה בפרק ז' דכלאים הלכה ג' בכללא דמשנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי דדוקא פשאומר סברתו ולא פשאומר בשם אחרים עי"ש דבא ליישב במאי דעסיק דפסקו הפוסקים דלא פרשב"ג בבריייתא ואמר דאף אי נימא דאית להו האי פללא בבריייתא נמי הכא דלא אמר סברתו ליתיה להאי פללא ולפי הנראה נעלם ממנו דברי התוספות בע"ז שהבאתי בס"ק י"ב עי"ש ועל הרמ"ז נראה דלא קשיא מדברי התוספות דהרמ"ז קאמר דלמאן דאמר דליתיה להאי פללא ואם כן נצטרך לפסוק בכל דוכתא פתנא קמא דידיה פי ברבים הוי מפל מקום פשאומר דבר בשם אחרים אינו מוכרח לפסוק פתנא קמא (כן אני מבין מתוך מה שפכתב בשם הרב בית דוד שפכתב בשמו ועתה אין מצוי אצלי ספר בית דוד) וק"ל ועיין בתוספת יום טוב דהרי"ף לית ליה האי פללא דכל מקום וכו' פדכתב הרא"ש בפרק הפרה סימן ה' וכתב על זה בתוספות חדשים ובסוף פרק גט פשוט פתב הרי"ף בעצמו דלא אמרינו הלכה פרשב"ג וקרא"ש העתיק שם דבריו ע"כ וכבר ציין התוספת יום טוב למה שפכתב בפסחים בפרק ד' דשם הביא דברי הרא"ש בסוף פרק גט פשוט בשם הרי"ף ואין פל חדש וע' לקמן סעף קטן כ"ב ומצאתי פתוב בשם הרב זד אהרן בסי' תג"ל שהקשה על מה שפכתב הב"ח שם סעף י"א בשם רש"ל דהרי"ף ונהרמב"ם לית להו האי פללא דר"י וכו' דמנא ליה הא הלא בפרק גט פשוט הביא הרי"ף פללא דר"י פל מקום ששנה ונהרמב"ם פוסק פרשב"ג וכו' ע"כ ועתה אין אצלי ספר זד אהרן לראות דב"ק פי הוא תמוה לעניות דעתי ולפי הנראה לא סייעו קמי דמר סיום מילתיה דהרי"ף שם שפכתב ונהדין פללא לאו דוקא וכו' והוא פלא ועוד פתוב אצלי דביד אהרן סי' ל"ב הובאו דברי הרב משאת משה דהכריח מפמה מקומות דנהרמב"ם לית ליה האי פללא ושפכתב

הַרְשֵׁב"א דְהָרִי"ף לִית לִיה הָאֵי פְלִלָא וְלֹא חֵלַק עַל דְּבָרָיו וְכֹן הִבִּיא דְבָרֵי הָרַב מִשְׁמַת מִשָּׁה הַנָּ"ל בְּמַרְכְּבַת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר לֹו בְּפָרְק ג' מֵהִלְכוֹת תְּפִלִּין וְעֵינִן לְהָרַב מִקְנָה אֲבָרְהָם בְּמַהְדּוּרָא בְּתַרְא בְּמַעְרַכַת הַיּו"ד דְּף מ"ט ע"ג שְׁהַכְרִיחַ מִדְּבָרֵי הָרִי"ף בְּפָרְק קמ"א דְּבָבָא בְּתַרְא (ד' י"ג ע"ב דְּהִלְכָה פְּרִשְׁב"ג דְּמִסְתַּבֵּר טַעְמִיהָ) דְּלִיתִיהָ לְהָאֵי פְלִלָא בְּבַרְיֵיתָא עִי"ש וְהוּא תְּמוּהָ דְּאַעֲיָקְרָא הָרִי"ף לִית לִיה הָאֵי פְלִלָא בְּמִשְׁנָה פְּלִל וְאִין הָכִי נָמִי דְּמֵאן דְּאִית לִיה אֲפִילוּ בְּבַרְיֵיתָא אִית לִיה אִף מִדְּבָרֵי הָרִי"ף שְׁם בְּשֵׁם רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל דְּהִלְכָה פְּתָנָא קמ"א דְּיַחֲזִיד וְרַבִּים וְכו' נִרְאָה קֶצֶת דְּסוּבְּר דְּאִין הִלְכָה פְּמוֹתוֹ בְּבַרְיֵיתָא דְּהָא ר"ח אִית לִיה הָאֵי פְלִלָא עֵינִן לְמָפָן סְעִיף קָטָן כ"ה וּמְכַל מְקוּם אִינוּ מְוַכְרַח עִי"ש וְק"ל: וְהַרְבְּנִים שְׁ"ף ח"מ ס' קע"א סק"ט וס' שפ"ז ס"ק י"ב וְקָרְבַן נִתְנָאֵל בְּפָרְק מִי שְׁאַחֲזוּ ס' ז' וס' יו"ד וּבְפָרְק אִף עַל פִּי ס' ז' כְּתִבוּ דְהָרִי"ף לִית לִיה הָאֵי פְלִלָא אֲלָא הִיכָא דְּמִסְתַּבֵּר וְעֵינִן לְעִיל ס"ק א' שְׁהִבְאִתִּי מַה שְׁכַתְּב בְּבַרְכֵי יוֹסֵף ס' ע' עַל דְּבָרֵי הָרַב מוֹהֲרָאנ"ח וְהִיִּיתִי סְבוּר דְּאִין פּוֹנְתוֹ לֹוּמַר שְׁכֹן בְּאַמַּת דְּעַת הָרִי"ף פְּרִשְׁב"ג עַל פ' הַפְּלִל אֲלָא בָּא לְדַחוֹת הַכְּרַח הָרַב מוֹהֲרָאנ"ח וּכְבָר צֵינִן לְהַשְׁ"ף הַנָּ"ל דְּמִשְׁם בִּאר"ה דְּהָרִי"ף לִית לִיה הָאֵי פְלִלָא וְסָפֵר יָד אֲהָרֹן שְׁצֵינִן בְּבַרְכֵי (למ"ש בסי' תג"ל) אִין מְצוּי אֲצִלֵי עֵתָה לְהַבִּין מַה הַצִּיּוֹן הִלְזוּ אִף לְפִי מַה שְׁמַצְאִתִּי פְּתוּב כְּנֹז"ל נִרְאָה דְּכּוֹנְתוֹ לֹוּמַר בְּאַמַּת כֹּן בְּדַעַת הָרִי"ף דְּאִף דְּהַשְׁ"ף פְּתַב דְּהָרִי"ף לִית לִיה הָאֵי פְלִלָא הָרִי הָרַב יָד אֲהָרֹן חוֹלַק בְּזָה וְאִם לְכַף נִתְפַּוּן הוּא תְּמוּהָ לְדַעַתִּי הַקְּצָרָה וְכֹן תְּמִיָה לִי עַל הָרַב לְשׁוֹן לִימוּדִים בְּחֻלְק יו"ד ס' ק"ו דְּנָקִיט בְּפִשְׁיטוֹת בְּדַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם דְּחִית לְהוּ פְלִלָא דְּכָל מְקוּם שְׁשֻׁנָה רְשֵׁב"ג ע"ש: אֲגַב אֲרַחֲזִין אֲרֻשׁוֹם פֶּה סְפָרֵי דְּבִי רַב הַמְדַּבְּרִים בְּכָלֵל זֶה אִם נֶאֱמַר גַּם בְּבַרְיֵיתָא לְהַקְל עַל הַמְעֵינִן טוֹרַח הַחִזְפּוּשׁ יָד מְלֹאכֵי וְיַעֲיִר אֲזַן בְּמַעְרַכָה זֹו וְכֹן שְׁאָר סְפָרֵי בְּעִלֵי הַפְּלִלִים אִינָם צָרִיכִים חֲפֹזֵשׁ וְעֵינִן בְּזַרְע יִצְחָק בְּקוּנְטֵרְס פְּלִפְלֵת כֹּל שְׁהוּא ס' ב' דְּף פ"ג ע"ד מְבוּא הַתְּלִמוּד בְּקִיצוֹר פְּלִלֵי הַגְּמָרָא ד"ה כְּשִׁאֲמָרוּ יָד שְׁאוּל לִיּו"ד סִימָן ש"ס ד' נִחְמַד לְמַרְאָה ח"א בְּפָרְק ו' דְּמִסְכַּת דְּמֵאֵי דְּף ס"ו ע"א מְכַתֵּב לְחַזְקִיָהוּ בְּחֻלְק הַשְׁיִטָה (עִי"ש בְּמַפְתָּחוֹת) מְנַחֵה טְהוּרָה דְּף ז"ן ע"א יְמֵי שְׁלֹמֹה בְּפָרְק ט' מֵהִלְכוֹת טוֹמָאֵת מֵת וּמַה שְׁהַקְּשָׁה שְׁם לְדַעַת הַסּוּבְּרִים דְּאִיתִיהָ בְּבַרְיֵיתָא מִדְּאַמְרִינִן בְּשִׁבְת דְּף נו"ן ע"א תַּנִּי רַבָּה בַר בַּר חֲנָה קַמְיָה דְּרַב וְכו' הוּא תַּנִּי לָהּ וְהוּא אָמַר לָהּ הִלְכָה פְּרִשְׁב"ג וְהִלָּא רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אִית לִיה הָאֵי פְלִלָא כְּמִבְּנֹאֵר בְּכַמָּה מְקוּמוֹת וְאִי אִיתִיהָ לְהָאֵי פְלִלָא גַּם בְּבַרְיֵיתָא לְמָה לִי לְמִיפְסַק פְּרִשְׁב"ג וְעִי"ש מַה שְׁתִּירֵץ וְאִינוּ מְחַנּוֹר כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הַרְוָאָה אִף נְעֵלָם מְמַנּוּ שְׁכָבֵר עֲמַד בְּזָה בְּמֵלָא הַרְוָעִים ח"ב בְּמַעְרַכַת רְשֵׁב"ג אֹת ז' וְעִי"ש אֹת ט' וְעֵינִן בְּשִׁבְת דְּף קכ"ו ע"א אָמַר רַב יְהוּדָה בַר שִׁילַת אָמַר רַב אֲסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הִלְכָה פְּרִשְׁב"ג וּמִדְּהַוְצָרָף לְפִסְוִק פְּרִשְׁב"ג מוֹכַח קֶצֶת דְּבְבַרְיֵיתָא לִיתִיהָ לְהָאֵי פְלִלָא וּמַה שְׁכַתְּבִתִּי בְּמַכְתֵּב לְחַזְקִיָהוּ דִּישׁ לֹוּמַר אֲמוּרָאֵי נִינְהוּ אִינוּ נְכוּן דְּמְכַל מְקוּם הִנְהָ לִיה לְש"ס לְמִיפְרָף וְהָא אָמַר ר"י כֹּל מְקוּם שְׁשֻׁנָה רְשֵׁב"ג וְכו' וּלְשֻׁנַּיִי אֲמוּרָאֵי נִינְהוּ וְכו' כְּדֵאִיתָא בְּשְׁאָר דְּוִכְתֵּי וְעֵינִן מְגִילָה דְּף ו' סוּף ע"ב אָמַר ר' חִיָּיא בַר אֲבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הִלְכָה פְּרִשְׁב"ג וְכו' (עַל סוּגְיָיא זֹו הֵם דְּבָרֵי הָרַב מַרְאָה הַנְּגִיָה שְׁרַמְזִתִּי לְעִיל) וְעִי"ש בְּמַכְתֵּב לְחַזְקִיָהוּ וְכִינְצָא לְזָה בְּבָבָא בְּתַרְא דְּף קל"ז ע"א אָמַר ר"י הִלְכָה פְּרָבִן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וְיֵשׁ לְדַחוֹת דְּמִשׁוּם דְּבַעֲזֵי לְמִימַר וּמוּדָה שְׁאִם נִתְּנָם בְּמַתְנַת שְׁכִיב מְרַע וְכו' קָאֲמַר נָמִי הִלְכָה פְּר"ש בֶּן גְּמְלִיאֵל וּמוּדָה וְכו' וְכֹן עוֹד שְׁם אָמַר ר' זִירָא אָמַר ר"י הִלְכָה פְּרִשְׁב"ג

ונאפילו היו בהם עבדים (ובלאו הכי נמי לא קשיא לפי דברי הרב מלא הרועים שם אות י"ב שפכתב בחידושויו לחולין ד' מ"ד דר' זירא סובר דאין הלכה פרש"ג בבביתא).

וכן עוד שם אמר רב יוסף אמר ר"י הלכה פרש"ג נאפילו עשאן תכריכין למת עי"ש וק"ל ועיין חולין דף נו"ן ע"א הכי אמר ר"י הלכה פרש"ג בטורפה ומדלא שקיל וטרי בש"ס וקאמר ר"י כל מקום ששנה וכו' מוכח דלא אמרר"י הכי בבביתא עי"ש ובמועד קטן דף כ"ב ע"א (שם איתא דתנו רשב"ג וכו' וצריף להיות דתנא וכו') ועיין בשו"ת שיבת ציון סי' ח"ן הביא דבריו הרב פתחי תשובה ביו"ד סי' שס"ד סק"ז: וראיתי בחידושי הגאון מוהר"ץ הירש חיות בסוגיא דגטין דף י"ט ע"א אמר רבא הלכה פרש"ג ורב גמדא אמר רבא אין הלכה פרש"ג שפכתב וז"ל מפאן קשיא לי על שיטת הש"ף ח"מ סי' קע"א דכלל לא דכל מקום ששנה רשב"ג לאו דוקא במשנה עי"ש ולפי זה קשה למה צריכין בש"ס לומר הלכה פרש"ג וכו' איה אמר רב גמדא אין הלכה פרש"ג הרי לא מצינו שום חולק על כלל זה דכל מקום ששנה רשב"ג הלכה פמותו אלא ודאי דכלל זה אינו אלא במשנה ולא בבביתא ועיין יד מלאכי סי' ש"ז האריף הרבה מאד לדחות דברי הש"ף ומפאן לא הביא ראיה לדבריו עכ"ל ובאמת במחילת פבוד תורתו דבריו תמוהים בעיני מה שפכתב שלא מצינו שום חולק על כלל זה ונעלם ממנו תלמוד ערוף בהמדיר ובשאר דוכתי דעל מאריה דהאי כלל דהיינו ר' יוחנן אתמר בהדיא אמוראי גינהו ואלבא דר"י ואיפא אמורא דסובר דלא אמר ר"י האי כלל לאיפא אמוראי דאף דמודו דר"י אמרה להאי כלל מקום אינהו גופייהו לא שמיע להו ולא סבירא להו האי כלל ורבא גופיה הוא מפלל האמוראי דלית להו כלל דרשב"ג פדכתב רשב"ג סבבא בתרא דף קל"ג ועיין בזה לקמן ס"ק ל"ז ואם פן אין שום ריח קושיא לא על רב גמדא דאמר משמיה דרבא אין הלכה פרש"ג ולא על רבא דאמר הלכה פרש"ג פמוכן והמעניין בדברי הרב יד מלאכי (שציין בחידושויו מוהרצה"ח ה"ל) ישר יחזו פנימו אשר מלא את ידו חבל גביאים ראשונים ואחרונים אשר פמה דיות נשתפכו בדברי הפוסקים אי נקיטינן האי כלל דרשב"ג אפילו במשנה ושרים רבים סברי מרנן דהרי"ף והרמב"ם לית להו האי כלל ואחר שפבר ראה דברי זה הי"מ (יד מלאכי) גדול פליאה דעת ממני איה מלאו לבו לכתוב דאין שום חולק בכלל דכל מקום ששנה רשב"ג וכו' דאם פן כל הני רבנאותא דלית להו האי כלל דאמרי פמאן והיתכן בעולם שפדבר ברור בש"ס בלי שום מחלוקת יחלוקו הפוסקים הס פני לא להזכיר והדבר פשוט דמסוגיא הזו דגטין אין שום ראיה דמאן דאית ליה כלל דרשב"ג לא סבירא ליה אלא במשנה דיש לומר דרבא משום דלית ליה האי כלל הוא דפסק דלא פרש"ג או דהוצרף לפסוק פרש"ג ודברי הרב מוהרצה"ח צריכים עיון: ועל מה שהוכיח הש"ף מדברי התוספות בבבא מציעא דף ס"ט ע"א דגם בבביתא אתמר האי כלל האריף ביד מלאכי שם לדחות ראיתו וכתב שגם הרב חות יאיר דף צ"ה ע"א הוכיח דרק במשנה ולא בבביתא אלא שהרב חות יאיר הצריף עיון דברי התוספות בבבא מציעא ובאמת לא קשיא מידי וכו' עי"ש מתבאר מזה דהרב חות יאיר פבר ראה דברי התוספות בב"מ והקשה על דבריהם ואין ספר חות יאיר מצוי אצלי לראות דב"ק פי ממה שפכתב בספר סדר הדורות במערכת השי"ן (באות רשב"ג שאחר רשב"י) אחר שהביא דברי רשב"ג דכלל זה הוא דוקא במשנה סינים וז"ל וכתב בשו"ת חות יאיר נראה לי ראיה מכתובות דף ק"ט ע"א וצ"ע

על תוספות בְּבֵא מְצִיעָא ס"ט ע"א שְׁמָהּ נְעוּז הַש"ף ח"מ סי' קע"א עכ"ל נִרְאֶה מִסְגָּנוֹן דְּבָרָיו דְּהָרַב חוֹת יָאִיר לֹא הִזְכִּיר אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְאוּלַי טְעוּת סוֹפֵר הוּא וְצ"ל וְהַצ"ע עַל תּוֹסְפוֹת וְכו' וְעֵינֵינוּ בְּשִׂאלֹתוֹת פְּרֻשֶׁת צוֹ שִׂאלְתָּא ע"ט וְכַתֵּב בְּשִׂאֵילַת שְׁלוֹם שָׁם ס"ק פ"ו דְּמִבְּרֵי דַעַת הַגָּאוֹן בְּשִׂאלֹתוֹת דְּאִיתִיהָ לְהַאי פְּלִלְא אַף בְּבְרִייתָא וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַש"ף וְדְבָרֵי הַחוֹת יָאִיר (שְׁהַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּב"מ לְפִי מַה שֶׁהִבִּין בְּדְבָרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהִבִּין הַש"ף) וְתָמָּה עַל דְּבָרָיו דְּאִין פְּנֹנַת הַתּוֹסְפוֹת עַל רִשְׁבִּי"ג שְׁבְּרִייתָא אֲלֵא עַל רִשְׁבִּי"ג שְׁבְּמַתְּנִיתִין וְכו' (כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב בְּיַד מְלָאכֵי שָׁם) וְהֵאָרִיךְ קִצֵּת לְהוֹכִיחַ דְּכָלֵל זֶה אֵינּוּ אֲלֵא בְּמִשְׁנֵה וְלֹא בְּבְרִייתָא וְכַתֵּב שְׁבְּחִיבּוּרוֹ יֵשׁ סֹדֵר לְמִשְׁנֵה דְּמֵאֵי פ"ו מְשֻׁנָּה א' וּבְמִנֵי תַרְגִּימָא פְּרֻשֶׁת בְּאֵ הֵאָרִיךְ בְּזֶה וּמְכַל מְקוֹם דַּעַת הַשִּׂאלֹתוֹת הִיא דְּגַם בְּבְרִייתָא וְכַתֵּב שְׁכּוֹן דַּעַת הָרִי"ף שְׁבְּש"ף ח"מ סי' קע"א וְכו' אֵלּוּ תוֹרְף דְּב"ק וְאֵינּוּ נִכּוֹן לְיַחֵס פֶּן בְּדַעַת הָרִי"ף (דְּסוֹבֵר דְּהִלְכָּה פְּרִשְׁבִּי"ג גַּם בְּבְרִייתָא) דְּאֵף בְּמִשְׁנֵה אֵינּוּ מְבֹרָר דְּנִקְיֵט הֵאֵי פְּלִלְא וְשָׂרִים רַבִּים נִקְטֵי בְּדַעַת הָרִי"ף דְּלִית לִיהָ הֵאֵי פְּלִלְא (אֲלֵא הֵיכָא דְּמִסְתַּבֵּר כְּוֹנְתִיָּה) עֵינֵינוּ בְּמַה שְׁצִינְנִיתִי לְקַמֵּן ס"ק מ"ז אוֹת א' וְכֵן רְאִיתִי לְהַגָּאוֹן הָעַמֵּק שִׂאלָה שָׁם בְּסִק"ח דְּלֹא נִחַה דַּעַתוֹ בְּמַה שֶׁכַּתֵּב הַג' שִׂאֵילַת שְׁלוֹם וּבִיאָר דַּעַת הַגָּאוֹן בְּשִׂאלֹתוֹת וְכֵן דַּעַת הָרִי"ף דְּלֹא קִיָּמָא לֹן כְּהַאי פְּלִלְא פְּלִלְא רַק כִּי מִסְתַּבֵּר טַעְמִיָּה וּבְכִי הֵאֵי גְּוֹנָא אֵין חִילּוּק בֵּין מִשְׁנֵה וּבְרִייתָא עִיש"ב שְׁפַל הַשְּׁקֵלָא וְטַרְיָא הִיא אַהֵיא בְּרִייתָא דְּפָרְק קַמָּא דְּפִסְחִים יו"ד ע"ב קְוֹרְדוֹם שְׁאָבֵד בְּבִית וְעֵינֵינוּ לְהָרַב נְהַר שְׁלוֹם סִי' ת"ל סק"ה דְּנִקְיֵט בְּפִשְׁטוֹת דְּלֹא נֶאֱמַר פְּלִלְא זֶה בְּבְרִייתָא וְעֵינֵינוּ לְהָרַב מְקַנָּה אַבְרָהָם בְּח"ב סוֹף אוֹת רַכ"ג וְהַגָּאוֹן מְסַלְאֲנִים בְּס' פֶּרֶת יוֹסֵף בְּדָף קב"ל ע"ג הַתְּפִלָּא מְאֹד עַל דְּבָרֵי הַש"ף הַנְּל וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ שְׁבְּכַר קְדַמוּהוּ רַבְּנֵינוּ קְדִישֵׁי הַיָּד מְלָאכֵי וְשִׂאֵילַת שְׁלוֹם הַנְּל וְקַרְבֵּן נְתַנְאֵל עַל דְּבָרֵי הָרִא"ש בְּגִטִּין פֶּרְק ד' סִי' כ"א וְעֵינֵינוּ בְּשׁוֹ"ת נִשְׁמַת כָּל חֵי ח"מ סִי' ט"ו (ד"ה פִּי מֶן) שְׁיַיְחֹס לְאַבְיָאָסָף וּבַעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת וְהָרֵאָב"ד דְּנִקְטֵי פְּלִלְא דְּרִשְׁבִּי"ג גַּם בְּבְרִייתָא וְעֵינֵינוּ לְקַמֵּן ס"ק ל"ז מַה שֶׁכַּתֵּבְתִּי בְּדַעַת הָרֵאָב"ד וְעֵינֵינוּ קַרְבֵּן נְתַנְאֵל עַל דְּבָרֵי הָרִא"ש גִּטִּין פֶּרְק ה' סִי' ה' דְּנִקְיֵט בְּפִשְׁטוֹת דְּלִיתִיהָ הֵאֵי פְּלִלְא בְּבְרִייתָא (וּכְדְּנִקְטֵי הַדְּרִישָׁה וְהַבִּית חֲדָשׁ ח"מ סִי' ר"ץ סְעִי י"ז) וְתָמָּה עַל הַרְמַב"ם שְׁפִסְק פְּרָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל וּבְמִס' מוֹעֵד קֵטָן דָּף ח' ע"ב תְּנִינָא לְהָא דְּתַנּוּ רַבְּנֵינוּ וְכו' רִשְׁבִּי"ג אוֹמֵר אַף מְבִיאִין עֲצִים וּמְנַסְרִין כְּתָבוּ הָרִי"ף וְהָרֵא"ש דְּהִלְכָּה פְּרִשְׁבִּי"ג דְּסַתְּם לֹן תְּנָא כְּוֹנְתִיָּה מוֹכַח וְדַאי דְּסְבָרֵי דְּבְּבְרִייתָא לִיתִיָּה לְהַאי פְּלִלְא (מְדַהוֹצְרֵכוּ לְטַעְמָא דְּסַתְּם מַתְּנִיתִין כְּוֹנְתִיָּה) דְּלֹא כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב הַגָּאוֹן שִׂאֵילַת שְׁלוֹם בְּדַעַת הָרִי"ף: וּמִדְּבָרֵי הָר"ן בְּנִדְרִים דָּף ד"ן ע"ב ד"ה וְלַעֲנִין הִלְכָּה מִתְּבָאָר לַע"ד דְּסוֹבֵר דְּלִיתִיָּה לְהַאי פְּלִלְא בְּבְרִייתָא שְׁכַתֵּב דְּהִלְכָּה כַר' עַקִּיבָא פִּינוֹן דְּמִפְּרֻשׁ בְּגַמְרָא דְּמֵאֵן דְּפִלִּיג עַלְיָה הוּא רִשְׁבִּי"ג הִלְכָּה כַר' עַקִּיבָא מְחַבְּרוּ עִיש"ש וְאֵי סְבִירָא לִיהָ דְּהַאי פְּלִלְא אִיתִיָּה בְּבְרִייתָא הִיָּה לוֹ לְהַרְגִּישׁ מְפִלְאֵא דְּרִשְׁבִּי"ג וְלִתְּמַט טַעַם לְמַה לֹא נַחוּשׁ בְּדִין זֶה לְכָלֵלָא דְּרִשְׁבִּי"ג וְכְּמוֹ שְׁכּוֹן עֲשֵׂה בְּסוּגִיָּא דְּכַתְּוּבוֹת דָּף ק"י אַמְתְּנִיתִין דְּנִשְׂא אִשָּׁה בְּקַפּוּטְקִיָּא עִיש"ש.

וּבְכָלֵלָא דְּרַבִּי וְרִשְׁבִּי"ג בְּשִׁבְתָּ דָּף "ט ע"א אֵין מְפִלִּיגִין בְּסִפִּינָה וְכו' כְּתֵב הָרַב הַמְּאִירִי הִבִּיא דְּבָרָיו בְּסִפֵּר דְּבָרֵי מְנַחֵם סִי' רמ"ח אוֹת ב' דְּכָלֵלָא דְּכָל מְקוֹם שְׁשֻׁנָּה רִשְׁבִּי"ג וְכו' אֵינּוּ בְּבְרִייתָא עִיש"ש שְׁפִסְק פְּרִשְׁבִּי"ג מְטַעַם אַחַר וּמְקָרוֹב גְּדַפְס סִפֵּר יָקָר עֲמוּדֵי אִשׁ לְרַב גְּדוֹל בְּדוֹרְנוּ יצ"ו וְרִאִיתִי שָׁם בְּקוֹנְטְרַס עֲמוּדֵי יְרוּשָׁלַיִם בְּדָף ב' ע"ג (בְּד"ה שָׁם רִשְׁבִּי"ג

אומר) הביא מוהר"ף בתוספותיו שכתב דכלל דהלכה פרש"ג אינו אלא במשנה ולא
בברייתא ושכן כתב בס' אור זרוע הגדול בהלכות תפלה סי' ק"ח ובשו"ת מוהר"ם
מרוטנבורג סי' קל"ו: ובספר מגדים חידושים הנדפס חידושי ממש לידידי הרב הגאון
משעלעפין יצ"ו ראיתי בכלליו שבסוף ספרו בכללי הש"ס אות י"ג דף ב' ע"א שנסתפק
אם כלל זה דהלכה פרש"ג במשנתונו הוא דוקא במשנה ופשיט ליה מדאמרין במנחות
דף ל"א ריש ע"ב מי קאמר במשנתונו כל מקום ששנה קאמר דמוכח דלישנא דמשנתונו
ממעט ברייתא ושוב מצא בקיצור כללי הגמרא שכתב פן וציין קרבן נתנאל על דברי
הרא"ש בפרק השולח אות ע"א ובהרא"ש שם אות כ"א ומוכן שאין בידי הרב הג"ל יצ"ו
ספר יד מלאכי וזכה לכונן לדעתו בראיה זו מהש"ס דמנחות ע"ש באות ש"ז גם מה
שקרב הג"ל יצ"ו בכלל ד' אות י"ט דף ה' ע"ג הביא ראיה דלשון במשנתונו משמע למעט
ברייתא מדברי התוספות בעירובין דף פ"א ד"ה הכי גרסינן גם בזה פיונה דעתו לדברי
הרב יד מלאכי שם (בסוף ד"ה ותו) שכתב וז"ל ותדע עוד דגם לדעת התוספות כל היכא
שאמרו במשנתנו לא הויא ברייתא בכלל שהרי כתבו בפרק ז' דעירובין דף פ"א ד"ה
הכי גרסינן וז"ל וכן נראה בספרים דגרסי במשנתונו דבברייתא מצינו דאימתי דר' יהודה
לחלוק וכו' הרי דברייתא לאו בכלל משנתונו היא לדעתם וכן נראה מדבריהם בפרק
פירה דף מ' ד"ה דילמא ובפרק קמא דראש השנה דף ט' סוף ד"ה ולאפוקי עכ"ל אף
הרב הג"ל יצ"ו הוסיף להביא מדברי התוספות בחולין דף פ"ח ד"ה רבנן ובשבועות דף
מ"ח ד"ה נשבע ע"ש ונאפריון נמטייה: יז) ובפסחים פרק שני משנה ג' רש"ג אומר כל
שאין הפלב יכול לחפש אחריו הרי"ף והרא"ש העתיקוהמשנה ועיין לעיל בס"ק א' אי
בכי האי גוונא דעתם לפסוק כתנא קמא או פרש"ג ומיהו מדמיינתו ברייתא דכמה
חפישת הפלב משמע דנקטי פרש"ג (ועיין לקמן ס"ק ל"ב) וכתב הרמב"ם בפירושו
המשנה דרש"ג לא בא לחלוק אתנא קמא ואם פן אתי שפיר דנקטי פרש"ג והרב
תוספת יו"ט הכריח מדברי הרמב"ם אלו דלית ליה כלל דכל מקום ששנה וכו' דאי אית
ליה למה ליה למימר דרש"ג לא בא לחלוק הא אפילו חולק הלכה כמותו ולענ"ד אין
דבריו מוכרחים דאילו הרמב"ם הוא הנה אומר דהלכה פרש"ג לפי שאינו חילק הנה
מישתמע שפיר דכתב הרב אבל השתא דלא אמר מידי לענ"ד הלכה רק קאמר שרש"ג
אינו חולק וכיון דמלאכתו מלאכת הקדש לפרש המשנה הוכרח לפרש מה שראה לו
בכונת המשנה ואפשר שיש לו איזה הכרח עיין להרב שושנים לדוד שנדחק לפרש מי
הזקיקו לזה או אפשר שפירש פן מסבא וגם רש"י בדף ח' ע"א בד"ה בשאין הפלב וכו'
נראה דסובר הרמב"ם דרש"ג אינו חולק וזו דרד הרמב"ם בכמה מקומות לבאר אם
אינו חולק על דברי הקודם עיין במעשר שני פרק ג' משנה י"ג ובערלה פרק א' משנה
ד' ולרבינו עובדיה ריש פרק ג' דביצה ובתוספת יום טוב שם וקושטא דמילתא מיבעי
להו להעומדים בפר"ש לאשמועינן ולא משיום דתלי הלכתא בזה דאין הכי נמי דכלא
זה גם פן הנה פסקינן פנותיה באופן דלדעתי הקצרה אין מזה שום הכרח לעיקר הכלל
פמוכן: יח) ובפרק מקום שנהגו ד' ד"ן רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם יעשה אדם
עצמו תלמיד חכם עיין להרב תוספת יום טוב ובמה שכתבתי לעיל ס"ק א': יט) ובמסכת
ביצה ריש פרק ג' רש"ג אומר לא כל הביברים שוין ופסקו הפוסקים פרש"ג יש
אומרים משום דלא פליג אתנא קמא ויש אומרים דמשום דפסקינן בש"ס דף כ"ד ע"א

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הל' פ'רשב"ג משום הכי פסקינן פ'רשב"ג וראיתי לרבנינו בצלאל באסיפת זקנים שם וז"ל מהכא שמעינן דמה שאמרו כל מקום שישנה וכו' לא בכל דוכתי אתמר אלא דוקא היכא דמסתבר טעמיה ומשום דהכא הנה סלקא דעתין דלא מסתבר פ'נותיה הוצרה לפסוק פמותו ע"כ ואני בער ולא אדע מאי קאמר ר"ב בזה דלעולם אימא דמאן דאית ליה האי פ'ללא בכל ד'דוכתא אית ליה וכן בדין דאי נימא ד'דוקא היכא דמסתבר פ'נותיה מאי אהני לן פ'ללא דכל מקום שישנה רשב"ג וכו' הלא בעלמא נמי פסקינן כמאן דמסתבר אף פ'יחיד נגד רבים פ'דמוכח מדאמרין בביצה דף י"א ע"א פשיטא יחיד ורבים וכו' מהו דתימא מסתבר טעמיה דר' יהושע וכו' והכי מוכח בכמה דוכתי דכי מסתבר טעמיה ד'יחיד פסקינן פ'נותיה ותו קשה דלפי דב"ק מאי פ'ריה הש"ס בכתובות דף ע"ז ע"א ובבבא מציעא דף ל"ח ע"א על מה שאמר ר"י הלכה פ'רשב"ג והאמר ר"י כל מקום שישנה וכו' ומאי קושיא אימור דמשום דהנה סלקא דעתין לומר דלא מסתבר פ'נותיה (וכמו שפן צריף לומר באמת לרב נחמן דפסק כחכמים שם דסובר דליפא סברא פ'רשב"ג דאם הנה סובר דמסתבר טעמיה ד'רשב"ג גם רב נחמן הנה פסיק פ'נותיה) משום הכי הוצרה לומר הלכה פ'רשב"ג ומנא ליה לש"ס דאמוראי נינהו וכו' אלא ודאי כי אתמר האי פ'ללא לכל מקום שישנה רשב"ג הוא ומאי דקשיתיה לר"ב אמאי הוצרה הכא לפסוק פ'רשב"ג לפי הנראה נעלם ממנו דברי התוס' בע"ז דף ל"ב ע"ב שכתבו דר"י אמר ר"י אמר שמואל (שהם האמוראים שפסוגיין) לית להו פ'ללא דכל מקום שישנה רשב"ג מדהוצרכו לומר הלכה פ'רשב"ג ע"ש ודברי הרב בזה צריכים עיון טוב מצאתי למ'רן חיד"א בספר יעיר און במערכה זו אות א' (ד"ה ובחידושי הרמ"ה) שעמד על דברי הר"ב הללו אלא שלא זכר דברי התוס' דע"ז הנ"ל ועיין מלא הרועים ח"ב דף מ"ג ע"א ד'רשב"ג ב'בבא בתרא קל"ג ע"ב פתב דשמואל לית ליה האי פ'ללא דכל מקום שישנה וכו' ועיין להרב מראה הנגה דף ס"ה (ד"ה אשר) שפתב דמ'רן הב"י בח"מ סי' רל"א פתב פ'דברי ר"ב ועי'נתי שם (בד"ה הסיטון) שפסקו פ'רשב"ג וי"ל דהא קיימא לן כל מקום שישנה רשב"ג וכו' ואפשר דשאני הכא דמסתבר טעמיה דתנא קמא עכ"ל ולענ"ד אין דבריהם מכוננים ד'דברי מ'רן הם קרובים לדברי הרי"ף בפ'רק גט פשוט דאנן לא קיימא לן פ'רשב"ג אלא היכא דמסתבר פ'נותיה ולעולם דמאן דאמר האי פ'ללא אית ליה הכי בכל ד'דוכתא ואילו הר"ב קאמר דלא נאמר הפ'ללא אלא היכא דמסתבר וכו' ועי"ש ב'יעיר און הנ"ל וק"ל ונהר תוס' יום טוב הביא מה שפתב ה'ר"ן בפ'רק ו' דכתובות אמאי דתנן בד' ס"ו ע"ב רבן שמעון בן גמליאל אומר הפל פמנהג המדינה ד'רשב"ג דהכא לא פליג אמתא קמא עי"ש וכן פתב ב'שיטה מקובצת שם בשם ה'רשב"א וה'רא"ה וכן פתב ה'ר"ן בסוף פ'רק התקבל אמתניתין ד'רשב"ג אומר אם מעצמו נפל וכו' ואמרין חסורי מחסרא וכו' עי"ש ועיין לעיל במערכת הה' אות ק"ו (בשדי חמד ח"א) ועיין להרב מקנה אברהם במהדורא בתרא דף מ"ט ע"ג דמתברר מדבריו דסובר דכי איתמר האי פ'ללא לאו דוקא היכא דמסתבר פ'נותיה: כ) ובמסכת מעניית פ'רק ד' משנה ז' רשב"ג אומר ישנה פסקו דלא פ'הרשב"ג והרי"ף וה'רא"ש מדהביאו מה שאמרו בש"ס ד' ל' ע"א פיצד ישנה וכו' הנה נראה לי דדעתם לפסוק פ'רשב"ג אף בקצור פסקי שם פסק פתנא קמא וגם בטור סי' תקנ"ב פתב דהלכה פתנא קמא וכתב מ'רן הב"י דכן נראה דעת כל הפוסקים ושפן הכריע ה'רמב"ן ודברי ה'רמב"ן

הם בס' תורת האדם בדיני אבלות ישנה שאחר הביא סוגית הש"ס בזה פתב ואף דתגי
ברייטא בלשון חכמים ימעט ורב יהודה אמר רב מפרש מילתא דידהו אפילו הכי הלכה
פסתם מתניתין ואסור לאכול בשר ונין כלל דמיימא לן סתם במשנה ומחלוקת בברייטא
הלכה פסתם משנה והגי רבנו דברייטא פרשב"ג אמרי וכו' ור"י אמר רב פרושי בעלמא
הוא דמפרשי לדרב"ג ולא דסברי פנותיה וסוגיא דכריתות פולהו פסתם מתניתין
איתגנין לאיסורא וכו פסקו כל הגאונים והרי"ף וגירסתו אמר רבי יהודה פיצד ישנה
והוא תנא ולפי גירסתו כל שפן דהלכה פסתם משנה דר"י ורשב"ג יחידאי נינהו ולא
מסתמיה מילתיהו באמוראי אלא דבגוסחי דילן ובירושלמי באמוראי תני לה ומפל מקום
סתם במתניתין וסוגיין דרבנן עדיף וכו הלכה אלו תנן דב"ק ופ"ט דב"ק מורין דלית
ליה פללא דרב"ג כלל דאי ס"ל האי פללא אף דר"י ורשב"ג יחידאי נינהו הנה ליה
למפסק הכי פדכתיבנא בס"ק ג' וכבר פתב הגאון יד מלאכי בסוף סי' ש"ז בשם הרמב"ן
בפרק הפותב דהו פללא דרב"ג לא דוקא היא וליתיה אף במשנתנו וכן פתב הרב בית
חדש ריש סי' תקנ"ב דמדהביאו ברייטא דאוכל בשר מליח מוכח דפסקי פתנא קמא
וכללא דכל מקום שישנה וכו' ליתיה פדכתב הרי"ף בסוף המדיר ועיין בנמוקי יוסף פ"ק
דבבא בתרא בשם הר"ן ע"כ באופן דמפסק זה נראה בעליל דלית להו להפוסקים פללא
דכל מקום שישנה רשב"ג פמבואר וכן הבאתי לקמן בס"ק כ"ט דהרב משאת משה הכריח
מזה דלית ליה להרמב"ן האי פללא ועיין הר"ן בפרק מי שאחזו גבי מתניתין דציזון (בדף
ע"ד ע"א) שפכתב גם פן דהרי"ף לית ליה האי פללא: וראיתי להרב אות היא לעולם דף
קמ"ד שעל מה שכתב הרב בית חדש על הרי"ף והרא"ש ואגודה וכו' שפסקו כת"ק
דלית להו האי פללא פתב דמשמע דלית להו האי פללא פלל וקשה דתינח לשאר פוסקים
פהרי"ף והרמב"ם אבל הרא"ש אית ליה פלל זה היכא דמסתברא מילתיה דרב"ג
פדכתב הרא"ש בפרק גט פשוט סי' מ' והדין פללא לאו דוקא דלא אמרינו הלכה פרשב"ג
עד דאיכא טעמא ולא הבנתי מאי קשיא ליה דאף אי נימא דמ"ש הרא"ש בפרק גט פשוט
הם דברי עצמו מפל מקום יפה פתב הרב בית חדש דהרא"ש לית ליה האי פללא דמאי
דנקיטינו פנותיה היכא דמסתבר לאו מכחא דהאי פללא הוא שהרי אף בפלוגתא דיחיד
ורבים דכלל פשוט שריר ובריר הוא דהלכה פרבים בכל זאת כי מסתבר טעמיה דיחיד
פסקינו פניחיד פנודע ומה שכתב דתינח להרי"ף וכו' הוא תמוה דהרואה יראה דדברי
הרא"ש הן דברי הרי"ף דהרא"ש יצא עתק דברי הרי"ף באותו מקום ועוד יש לפקפק
בדב"ק ואין להאריך שוב ראיתי מה שכתב שם דף קמ"ה ע"ב ד"ה אלא עי"ש: כא)
ובפרק קמא דמגילה ד' ח' ע"ב רשב"ג אומר אף בספרי לא התירו אלא יונת פסקו רבנו
עובדיה והרמב"ם בפרוש ובחבורו פרשב"ג ולא משום דאית להו האי פללא אלא משום
דרבי אבהו אמר ר"י פסק פרשב"ג בדף ט' ע"ב ויש לתמוה אמאי הוצרך לפסוק פרשב"ג
והאמר ר"י כל מקום שישנה רשב"ג וכו' ועם שיש לומר דרבי אבהו לית ליה אליבא
דר"י האי פללא וכדאמרינו בסוף פרק המדיר ובב"מ דף ל"ח ע"א אמוראי נינהו אליבא
דרבי יוחנן וכן פתב הגאון מלא הרועים בב"ב דף מ"ג אות ו' דמוכח מסוגיין דרבי אבהו
לית ליה האי פללא אליבא דר"י מפל מקום הדבר תמוה דאין דר"ה ש"ס למישתק בזה
והנה ליה להקשות ולשנויי אמוראי וכו' פדכתב הרשב"ג א בחדושי לישבת במה שאמרו
בדף ט"ל ע"ב אמר רבה בר בר חנא אמר רבי יוחנן הלכה כר"י וז"ל ואם תאמר היכי

פסק כר"י וְהָא סוֹבֵר הַל' כְּסִתְמָה מְשֻׁנָּה וְאִף דְּאִמּוֹרָאֵי נִיגְהוּ מִכָּל מְקוּם לָא שְׁתִּיק הַש"ס בְּשׁוּם דְּנֻכְתָּא אֱלָא מְקַשֵּׁי וּפְרִיָּד וְכו' וְכֵן פְּתַב מְרֵן חֵיד"א בַּס' פְּתַח עֵינַיִם וְהִבְאִתִּי דְּבָרֵי בְּמִכְתָּב לְחֻזְקִיָּהוּ בְּדָף צ"ה ע"ג וּמְצִאתִי פְתוּב אֲצִלִי שְׂשׁוּב רְאִיתִי שְׁפֵן הַקְּשָׁה הָרַב בֵּית דְּוֹד בְּפִירוּשׁ מְשֻׁנָּה זֹו וְעֵתָה אֵין מְצוּי אֲצִלִי וְרְאִיתִי לְהָרַב מְרָאָה הַנֶּגְהָ בְּפֶרְק ט' מֵהִלְכוֹת טוֹמְאָת צָרְעַת הַלֵּכָה ה' דְּשִׁקִּיל וְטָרִי אִם נֹאמֵר כְּלָלָא דְּרִשְׁבִּי"ג גַּם בְּבִרְיָתָא וְרָצָה לְהַכְרִיחַ דְּלֹא נֹאמֵר בְּבִרְיָתָא מְדֻאֲמָרִינֵן בְּמַגִּילָה ד' ו' ע"ב אָמַר ר' חֲזִיָּא בַר אָבִין הַלֵּכָה כְּרִשְׁבִּי"ג (שְׂבִבְרִיָּתָא) וְהִנֵּה לִיָּה לַש"ס לְהַקְשׁוֹת וְהָאֵמֵר ר"י כָּל מְקוּם שְׂשֻׁנָּה וְכו' וְלִשְׁנוּנֵי אִמּוֹרָאֵי וְכו' כְּמוּ בְּשִׂאָר דְּוֹכְתִי אֱלָא וְדֹאֵי דְּלִיתִיָּה בְּבִרְיָתָא כְּלָל וְכִתְבִּי לְדַחוֹת דְּשִׁאֲנִי הִיא דְּאִיָּפֹא לְמִימֵר דְּהִסְתָּם מְשֻׁנָּה דְּלֹא כְּרִשְׁבִּי"ג אֶהְכִּי הַנְּצָרָה לְפִסְוֹק אִי נְמִי דְּשִׁאֲנִי הִתָּם דְּמִשׁוּם ר' יוֹסִי הוּא דְּאֵמֵר רִשְׁבִּי"ג אִי נְמִי עַל פִּי מַה שְׂפִתְבִּי הָרַב"א בְּאַסִּיפֵת זְקָנִים לְבִיָּצָה דָּף כ"ד דְּלֹא נֹאמֵר הַכָּלָל אֱלָא הִיכָא דְּמִסְתַּבֵּר וְכו' וְשׁוּב (בַּד"ה וְלָכֵל הַדְּבָרוֹת) הַוֹקֶשֶׁה לוֹ כִּי קוֹנְשִׁינֵי בְּהָא דְּקָמוּ דְּאֵמֵר ר' אָבֵהוּ אָמַר ר"י הַלֵּכָה כְּרִשְׁבִּי"ג וְכו' וְכִתְבִּי דְּאִין לִיָּשֵׁב בְּשׁוּם אֶחָד מֵהִישׁוּבִים הַנִּזְ"ל וְדְבָרֵי סְתוּמִים דְּלִפִּי הַנְּרָאָה עַל פִּי דְּבָרֵי הָאֲסִיפֵת זְקָנִים הַנִּזְ"ל מְתִישְׁבִּי שְׂפִיר דְּמִשׁוּם דְּהִנֵּה סְלָקָא דְּעֵתִין לוֹמֵר בְּהָא דְּלֹא מִסְתַּבֵּר כְּרִשְׁבִּי"ג הַנְּצָרָה לְפִסְוֹק כְּמוֹתוֹ וְהוּא מְמַשׁ כִּי הִיא דְּבִיָּצָה דְּאִיָּרִי בְּהָא ר"ב בְּאַסִּיפֵת זְקָנִים אֱלָא דְּכָבֵר כְּתַבְתִּי לְעִיל בַּס"ק י"ט דְּדְבָרֵי הָר"ב בְּזָה תְּמוּוֹהִים וְתִמְיָהֵנִי עַל הָרִיטְבִּי"א בְּחִידוּשֵׁי שְׂהִבִּיא קוֹנְשִׁינֵי רַבּוּ דְּקֶשֶׁה דְּר"י אֲדַר"י דְּאֵמֵר הִכָּא הַלֵּכָה כְּרִשְׁבִּי"ג וְאִילוּ בְּפֶרְק שְׁנֵי תַנּוּ וְהַלְוֵעַז שְׂשֻׁמַּע אֲשׁוּרִית וְכו' וְלֹא יוֹנִית וְסִבִּירָא לִיָּה לַר"י הַלֵּכָה כְּסִתְמָה מְשֻׁנָּה וְיִישׁ מִי שְׁתִּירָץ דְּאִמּוֹרָאֵי נִיגְהוּ וְכו' וְלִיתָא דְּאִם כֵּן הִנֵּה מְקַשֵּׁינֵי וּמְפָרְקִינֵי הִכִּי בַּש"ס כְּדֻאֲמָרִינֵן בְּעֻלְמָא אִמּוֹרָאֵי נִיגְהוּ וְכו' עִי"ש אִיָּד לֹא נִתְעוֹרֵר לְהַקְשׁוֹת גַּם כֵּן עַל מַה שְׂאָמַר ר"א אָמַר ר"י הַלֵּכָה כְּרִשְׁבִּי"ג דְּהָא קִים לָהּ לַר"י כָּל מְקוּם שְׂשֻׁנָּה וְכו' דְּהָא מַר הוּא דְּלֹא נִיחָא לִיָּה לוֹמֵר אִמּוֹרָאֵי נִיגְהוּ וְכו' מְדַנְפָּשִׁין: (כַּב) וּבְפֶרְק ב' דְּכַתְּוֹבוֹת דָּף כ"ג ע"ב גְּבִי מַעְלִין לְכַהֲנֵה עַל פִּי עַד אֶחָד דְּפָסְקוּ כְּרִשְׁבִּי"ג אֵין לְהוֹכִיחַ מְגוּף הַפָּסֵק דְּאִית לָהּ הָאִי כְּלָלָא דִּישׁ לוֹמֵר דְּמִשׁוּם דְּסִבְרַת רִשְׁבִּי"ג אֲתִי כַר' נִתְּן דְּאֵמֵר שׁוּמְעִים דְּבָרֵי שְׁל זֶה הַיּוֹם וּכְשִׁיבָא חֲבִירוֹ לְמַחֵר שׁוּמְעִים דְּבָרֵי וּכְמוֹ שְׂאָמְרוּ בַּש"ס דָּף כ"ו ע"ב וּבְהִיא קִיָּמָא לֵן כַר' נִתְּן אֶהְכִּי פָּסְקוּ כְּרִשְׁבִּי"ג וְכוּן נְרָאָה כְּפִנְתַּת הָרַב הַמְּגִיד בְּפֶרְק כ' מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאָה הַלֵּכָה ט"ז (אֱלָא דְּאִין נְרָאָה כֵּן מִמַּה שְׂפִתְבִּי בְּפֶרְק ד' מֵהִלְכוֹת עֲדוֹת הַלֵּכָה ד' וּמְדַבְּרֵי מְרֵן בְּבֵית יוֹסֵף ח"מ סִימָן ל' סַעִי ט' עִי"ש) אָמְנָם מְלִשׁוֹן הָרַמְב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה מוֹכַח דְּלֹא סִבִּירָא לִיָּה הָאִי כְּלָלָא שְׂפִתְבִּי וְהַלֵּכָה כְּרִשְׁבִּי"ג לְפִי שְׂהַעֲיָקֵר אֲצִלֵּינוּ שְׂהַעֲדוֹת מְצַטְרָף וְכו' ע"כ וְאִי הִנֵּה סִבִּירָא לִיָּה הָאִי כְּלָלָא לְמַה לִּיָּה לְמִימֵר לְפִי שְׂהַעֲיָקֵר וְכו' כְּלָאוּ הִכִּי נְמִי קִיָּמָא לֵן כְּרִשְׁבִּי"ג וּמַעֲיִן זֶה דְּקָדֵק הָרַב תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב בְּפֶרְק ד' דְּפָסְחִים מִמַּה שְׂפִתְבוּ הַגְּאוֹנִים שְׂהִבִּיא הָר"ן בְּפֶרְק ו' דְּכַתְּוֹבוֹת וּמִיָּהוּ לְפִי מַה שְׂפִתְבִּי הָרַמ"ז דְּלֹא נֹאמֵר כְּלָלָא דְּכָל מְקוּם שְׂשֻׁנָּה וְכו' אֱלָא כְּשִׂאֲוֵמֵר ר"ש כֵּן גְּמִלְיָאֵל סְבָרָא דְּנַפְשִׁיָּה וְלֹא כְּשִׂאֲוֵמֵר בְּשֵׁם אֲחֵרִים אִם כֵּן מְתִנִּיתִין הַלְוֹזוּ נְפֻקַת בְּרָא דְּהָכָא בְּשֵׁם ר' שְׂמַעוֹן כֵּן הַסֵּגֵן הוּא דְּקָאֵמֵר וְעִיָּין מַה שְׂפִתְבִּי בְּזָה לְעִיל ס"ק ט"ז דְּאִין פְּשוּט לוֹמֵר כֵּן וְכֵן לְפִי מַה שְׂפִתְבוּ הַתּוֹס' כְּתוּבוֹת דָּף ס"א ד"ה הַלֵּכָה דְּלֹא נֹאמֵר הַכָּלָל עַל רִשְׁבִּי"ג הַחוֹלֵק עִם ר' אֱלִיעֶזֶר אֵין לְהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי הָרַמְב"ם אֵלוּ דְּלִית לִיָּה הָאִי כְּלָלָא וְעִיָּין לְקַמְּן ס"ק כ"ג דְּגַם כְּלָל זֶה אֵינוֹ מוֹסְפָם: (כַּג) וּבְפֶרְק ה' דְּכַתְּוֹבוֹת מְשֻׁנָּה ה' רִשְׁבִּי"ג אֹמֵר אִף הַמְּדִיר אֶת אֲשֶׁתוֹ מְלַעֲשׂוֹת

מלאכה וכו' שהבטלה מביאה לידי שיעמום פתב הרי"ף וכבר איפסיק בגמרא כר' אליעזר משמע דאי לאו הכי הנה פסקינו פרשב"ג והנה מוספם לרוב המפרשים בדעת הרי"ף דלית ליה פללא דכל מקום ששנה רשב"ג ומדבריו אלו נראה לכאורה בהיפוך ואולי פונתו לומר דאי לאו דאיפסיק בש"ס כר' אליעזר הנה פסקינו פרשב"ג לא משום הפלל אלא משום דלא קנימא לן בעלמא פנותיה דשמותי הוא והרא"ש פסק פרשב"ג דסובר דלא פסקו כר' אליעזר אלא לגבי תנא קמא אבל לגבי רשב"ג הדרינו לכללין כל מקום ששנה רשב"ג וכו' וכן פסק בקיצור פסקי פרשב"ג מבואר דאית ליה האי פללא אם לא היכא דפסק הש"ס דלא פנותיה והתוספות בדף ס"א ד"ה הלכה כר' אליעזר פתבו והא דקנימא לן כל מקום ששנה וכו' אין זה אותו שהיה בימי ר' אליעזר מבואר דאית להו האי פללא אלא דקצת קשה דנראה שנגרשו היכי פסיק הש"ס כר' אליעזר היפוך הפלל וניחא להו דלא נאמר הפלל לגבי האי רשב"ג ואם זהו פונתם קשה דמנא להו דרב אדא בר אהבה אית ליה האי פללא פלל אימור דסובר פאמוראי דלית להו האי פללא אפילו לגבי ר' יוחנן מאריה דהאי פללא פדאמרינו בסוף פרק המדיר דף ע"ז ע"א ובבבא מציעא דף ל"ח ע"א וכן פתבו התוס' ורשב"ג על שמואל כמו שכתבתי בס"ק י"ט ומצאתי להרב מקנה אברהם בח"ב סי' רכ"ג (ד"ה פתב) שהקשה פן (עי"ש שתלה קושיותו על פי מה שהביא בשם הגאון חות יאיר דרבא ורב נחמן ושמואל לית להו האי פללא מסתמא פחות יאיר הביא סוגיא דבבא מציעא והמדיר וכיוצא) ונראה לנישב בדוחק דכונת התוס' היא דלא נימא להכריח מפאן דרב אדא בר אהבה לית ליה האי פללא דקושטא דמילתא הוא דלא נאמר הפלל על רשב"ג זה ומדברי הרא"ש למדנו דסובר דגם על רשב"ג החולק עם ר' אליעזר נאמר הפלל וכן פתב הגאון קרבן נתנאל על דברי הרא"ש הנ"ל וכן דעת רבני צרפת שהביאו תלמידי רבינו יונה הביא דבריהם באסיפת זקנים שם (ד"ה איפא בינייהו) וכן פתב הרב מקנה אברהם שם דכן דעת מרן פס"ק משנה בפרק ז' דערכין הלכה י"ז דגם לגבי רשב"ג החולק עם ר' אליעזר איתיה להאי פללא וכתב שם בשם ספר פורת יוסף דף ט"ל ע"א שכתב דכל מקום ששנה רשב"ג ליתיה אלא פשאין אחר חולק עמו זולת תנא קמא בסתם והקשה על דבריו דאם פן מנא להו להתוספות לומר דלא נאמר הפלל על רשב"ג החולק עם ר' אליעזר דשאני הכא דגם אחר חולק זולת התנא קמא ולי הדל בלא זה נמי אינו נכון לחלק פן דכיון דמאן דאית ליה האי פללא הוא אפילו נגד רבים ושמהאי טעמא נקיט פנותיה אף נגד סברת התנא קמא אף דחשיב רבים וכמו שכתבתי לעיל בסק"ג מה יתן ומה יוסיף סברת התנא אחר המצטרף עם התנא קמא לחלוק על רשב"ג: ומה שהקשה הרב מקנה אברהם שם על דברי התוספות דמה הוקשה להם מהא דכל מקום ששנה וכו' אימא דהיינו דוקא פשאינו פוסק אמורא בש"ס הלכה כבעל הפלוגתא דרשב"ג לא פן הכא שפוסק רב אדא נגד הפלל כמו שכתבו בעלי הפללים בכמה עניינים דפוסק הש"ס או אמורא נגד הפלל ע"כ איני מבין דב"ק דאם קושית התוספות על רב אדא היא במנח דרב אדא בר אהבה אית ליה האי פללא מה נאמר דהיינו דווקא פשאינו פוסק וכו' הלא היא גופא קשיא לן היכי פסיק דלא פרשב"ג ונהלא אית ליה האי פללא ואינו יוצא מהפלל אלא ערב וכו': והנה ממה שכתב הרא"ש על דברי הרי"ף דלא פסקו בש"ס כר' אליעזר אלא לגבי תנא קמא משמע דאי הנה פסק רב אדא בר אהבה בהדיא דלא פרשב"ג לא הנה נקיטינו פרשב"ג מוכח דסבירא

לִיה דְּכָל דְּפָסֵק אֵיזָה אַמּוּרָא דְלֵא פְרִשְׁבָּ"ג אַף אַם הוּא אַמּוּרָא דְלִית לָן פְּלִלְא אֲלִיבֵיהּ
לְמִפְסֵק פְּנוּתִיהּ לֹא נְקִיטִינּוּ פְרִשְׁבָּ"ג בְּהוּא עֲנִינָא וְעִינּוּ בְּמֵלֵא הַרְוּעִים ח"ב דָּף מ"ג
אוֹת י"ד שְׁדַקְדָּק מְדַבְרֵי הָרָא"ש בְּפָרְק קַמָּא דְכְתוּבוֹת סִימָן י"ט מְדַכְתֵּב דְקִשָּׁה הִלְכְתָא
אֶהְלַכְתָּא דְקִינָא לֹן פְּרַב נַחְמָן בְּדִינֵי וְקִינָא לֹן פֶּל מְקוּנָה שְׁשֻׁנָה וְכוּ דְאֵי אַמּוּרָא אַחַר
חוּלְקַ עַל רִשְׁבָּ"ג אַף עַל פִּי כֹן הִלְכָה פְרִשְׁבָּ"ג וּלְפִי זֶה נִרְאָה דְדַבְרֵי הָרָא"ש סוֹתְרִים
וְעִי"ש שֶׁהֵבִיא דַעַת הַתּוֹסְפוֹת בְּד' יו"ד ע"א דְכִלְלָא דְכָל מְקוּם שְׁשֻׁנָה רִשְׁבָּ"ג דְחֵי לְכִלְלָא
דְהִלְכָה פְּרַב נַחְמָן בְּדִינֵי וְעִינּוּ לְקַמָּן ס"ק ל"גמָה שְׁפַתְבְּתֵי בְּשֵׁם רַבִּינוּ בְּצִלְאֵל בְּאַסִּיפַת
זְקִינִים בְּכֹנֶת הַתּוֹס' וּמֵאֵי דְכְתִיבָנָא בְּעִנְיֹתֵינוּ עַל דְב"ק: וְהֶרְמַב"ם פֶּסֶק כ"ר אֲלִיעֶזֶר דְלֵא
פְרִשְׁבָּ"ג וְעִינּוּ בְּטוֹר אַה"ע ס' פ' וְס' פ"א וְלִהְרַב בֵּית חֲדָשׁ וְאֵין לְהוֹכִיחַ דְלִית לִיה
לְהֶרְמַב"ם הַאי פְּלִלְא דְאַפְשָׁר מְשׁוּם דְפֶסֶקוּ בְש"ס כ"ר אֲלִיעֶזֶר וְכַדְעַת הָרִי"ף: כַּד) וְשֵׁם
בְּפָרְק ו' דָּף ס"ו ע"ב רִשְׁבָּ"ג אֹמֵר הִפֵּל כְּמִנְהַג הַמְדִינָה פֶּסֶקוּ הָרִי"ף וְהֶרְמַב"ם בְּפִירוּשׁוֹ
וּבְחִיבּוּרוֹ וְהָרָא"ש פְרִשְׁבָּ"ג וְכַתֵּב הָר"ן דְכֹן פֶּסֶקוּ הַגְּאוּנִים מְשׁוּם דְסוּבְרִים דְלֵא פְּלִיג
תַּנָּא קַמָּא וְכו' וּמִזָּה הוֹכִיחַ הָרַב תּוֹסְפַת יוֹם טוֹב בְּרַבִּיעֵי דְפֶסְחִים מְשֻׁנָּה ה' דְלִית לְהוּ הַאי
פְּלִלְא וְדַבְרֵי הָרַב הִלְלוּ שְׁוִיתֵי עֶזֶר לְסַבְרַת הָרַב בֵּית דְּוֹד דְסוּבְרֵי דְדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים לֹא
דְיִיקִינוּ הִלְכָה מְפָלֵל דְפְּלִיגֵי עִינּוּ לְעִיל בְּמַעְרַכַת הַה"א אוֹת י"ב (בְּשֻׁדֵי חֲמַד ח"א) וְעַתָּה
רְאִיתִי לְהַגְּאוֹן קָרְבֵן נִתְנָאֵל בְּסוּגִינּוּ שְׁעַל מַה שְׁכַתֵּב הָרָא"ש בְּס' ד' וְהִלְכָה פְרִשְׁבָּ"ג
כַּתֵּב דְהָרִי"ף דְלִית לִיה הַאי פְּלִלְא הַנּוֹצֵרָה שְׁפִיר לֹמֵר הִלְכָה פְרִשְׁבָּ"ג אַף הָרָא"ש דְאִית
לִיה הַאי פְּלִלְא קִשָּׁה וְכו' וְעוֹד יֵשׁ לֹמֵר דְקָא מְשַׁמַּע לֹן הִלְכָה מְפָלֵל דְפְּלִיגֵי לְאַפּוֹקֵי
מִהַמְפָּרְשִׁים דְלֵא פְּלִיגֵי ע"כ אֲלֵמָא דְפְּשִׁיטָא לִיה דְגַם בְּדַבְרֵי הַמְפָּרְשִׁים אֲמַרִינוּ הִלְכָה
מְפָלֵל דְפְּלִיגֵי אֵלָא דְבַעֲנִיּוּתֵי לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין מֵאֵי קִשְׂיָא לִיה וְהַנּוֹצֵרָה לִידְחַק בְּזָה דְהָא
וְדֵאֵי לְגַבֵּי פּוֹסֵק לֹא שְׁיִיף לְהַקְשׁוֹת לְמָה לִי לְמִימַר בְּזָה הִלְכָה פְרִשְׁבָּ"ג וְהָא אִית לִיה הַאי
פְּלִלְא וְכו' דְפּוֹסֵק דְרַכּוּ לְפָרֵשׁ בְּכָל דִּין וְדִין אֵלָא בְּכָל דִּין וְדִין עוֹמְדִים בְּפֶר"ש כַּדְעַת מַה לְעֶשׂוֹת בְּדִין
הַהוּא כֹן נִרְאָה לִי מְסַבְרָא וְדֹאֲתָן עֲלָה אֵין מִמְתְּנִיתִין שׁוּם הוֹכְחָה בְּעִנּוּ הַפְּלִלְ דְמַה שְׁפֶסֶקוּ
פְרִשְׁבָּ"ג אֲפֻשָׁר דְסַבְרֵי דְלֵא פְּלִיגֵי וְכַדְכַתֵּב הָר"ן וְכֹן כַּתֵּב בְּשִׁיטָה מְקוּבָצַת בְּשֵׁם
הַרְשָׁב"א וְהָרָא"ה וְכַדְכַתֵּב גַּם כֹן הָרַב הַמַּגִּיד בְּפָרְק כ"ג מֵהַל' אִישׁוֹת הִלְכָה י"א וּבְעֵלְמָא
אֲפֻשָׁר דְלִית לְהוּ הַאי פְּלִלְא אֵלָא דְהָרַב הַמַּגִּיד סִימָן שֵׁם וְאַפִּילוּ אֵי פְּלִיגֵי הִלְכָה פְרִשְׁבָּ"ג
מְשַׁמַּע דְרוּצָה לֹמֵר מִכַּח הַפְּלִלְ דְכָל מְקוּם שְׁשֻׁנָה רִשְׁבָּ"ג וְעִינּוּ עוֹד בְּשִׁיטָה מְקוּבָצַת שֵׁם
שְׁכַתֵּב דְמִסְתַּבֵּר טַעְמִיהּ דְרִשְׁבָּ"ג וְאוּלַי לְזָה נִתְפַּנֵּן הָרַב הַמַּגִּיד וְלֹא מְשׁוּם הַפְּלִלְ וְדוּחַק:
(כֹּה) וּבְסוּף פָּרְק הַמְדִיר בְּאִישׁ שְׁנוּלְדוּ בּוּ מוּמִין דְנַחְלְקוּ תַּנָּא קַמָּא וְרִשְׁבָּ"ג וּפְלִיגֵי אַמּוּרָאֵי
רְבָא אֲמַר רַב נַחְמָן הִלְכָה כְּתַנָּא קַמָּא וּר' אַבָּא בַר יַעֲקֹב אֲמַר ר' יוֹחָנָן הִלְכָה פְרִשְׁבָּ"ג
כְּתַבו הָרִי"ף וְהָרָא"ש דְקִינָא לֹן פְּרַב נַחְמָן בְּדִינֵי גַם הֶרְמַב"ם בְּפִירוּשׁוֹ וּבְחִיבּוּרוֹ וְרַבִּינוּ
עוֹבְדֵיהּ פֶּסֶקוּ כְּתַנָּא קַמָּא וְזוֹ אַחַת מִהַהִלְכוֹת דְמוֹכִיחַ מֵהֶם הָרַב תּוֹסְפַת יוֹם טוֹב דְלִית
לְהוּ הַאי פְּלִלְא עִינּוּ בְּשִׁמְיֵי דְעִירוּבִין מְשֻׁנָּה ז וְרְאִיתִי בְּהַגְהוֹת מִיַּמּוֹנִיּוֹת פָּרְק כ"ה
מִהִלְכוֹת אִישׁוֹת הִלְכָה י"א שְׁכַתֵּבו עַל דַּבְרֵי הֶרְמַב"ם וְז"ל וְכֹן פֶּסֶקוּ הַתּוֹס' בְּשֵׁם רַבִּינוּ
חֲנַנְאֵל דְלֵא כ"י דְאֲמַר הִלְכָה פְרִשְׁבָּ"ג וְכֹן פֶּסֶקוּ רַב אֲלֶפְסֵי וְרַאבִּי"ה דְאַמּוּרָאֵי נִינְהוּ
אֲלִיבָא דְר"י ע"כ וּבַתּוֹסְפוֹת שְׁלַפְנִינוּ לִיתְנַהוּ לְהַנִּי מִיְלֵי דְלֵא אֵיירוּ בְּפֶסֶק הִלְכָה פְּלִלְ
וְאֲדַרְבָּא דַעַת הַתּוֹסְפוֹת בְּעֵלְמָא לְמִינְקֻט כִּי הַאי פְּלִלְא עִינּוּ בְּבִרְכוֹת דָּף י"ז ע"ב ד"ה רַב

שִׁישָׂא וּבַעבוּדָה זָרָה דָף כ"א ד"ה מאי טעמא וכו' ולעיל דף יו"ד ע"א ונדף ס"א ע"ב ובס' ברכה המשולשת בתוספי ר"י הקסיד ובתוספי הרא"ש בדרך י"ז הנ"ל פתבו גם כן בשם רבינו חננאל דהלכה פרשב"ג במשנתנו ועיין בים של שלמה פרק ה' דבבא קמא סי' י"ד שהביא דברי הרא"ש שפכת בסוף פרק גט פשוט ובשאר דוכתי דר"ת ור"י אית להו האי פללא ועיין הרא"ש לעיל בפרק קמא סי' י"ט שפכת בשם רבינו חננאל דקיימא לן פרב נחמן דאמר כתובה דרבנן ואף דאמרנו כל מקום ששנה רשב"ג וכו' הקא לית הלכתא פנותיה דאמרנו לאפוקי מדשב"ג וכו' עי"ש משמע דרבינו חננאל אית ליה האי פללא אף נגד פסק רב נחמן ואם כן בדין שלפנינו נמי נקיט פרשב"ג דלא כפסק רב נחמן ואולי הקא דרבא אמר משמיה דרב נחמן ומסתמא סובר נמי הכי הוי פאילו הש"ס פסיק דלא פרשב"ג כי ההיא דלאפוקי מדשב"ג ומפלל הדברים נראה דיש לדחות ראיה הרב תוספת יום טוב מהקא דיש לומר דשאני הקא דרבא פסיק בשם רב נחמן ומסתמא מא הכי סבירא ליה דלא פרשב"ג וכן הוא משמעות לשון הרי"ף והרא"ש דכתבו והלכה פרב נחמן דנקיטנו פרב נחמן בדיני משמע דאי לא הכי הוה פסקינו פרשב"ג: כו) ושם בפרק ח' משנה ה' נפלו לה עבדים זקנים וכו' רשב"ג אומר לא תמפור מפני שהן שבת בית אביה פסקו הרמב"ם בפירושו ובחיבורו פרק כ"ב מהלכות אישות הלכה כ"ג פרשב"ג וכתבו הר"ן והרב המגיד דבבבא דעבדים פסק פרשב"ג משום פללא דכל מקום ששנה וכו' אבל בסיפא בנפלו לה זיתים זקנים גריס הרמב"ם ר' יהודה אומר ולכן פסק פתנא קמא דר' יהודה עי"ש ובמזן פסוף משנה ובבית יוסף סי' פ"ה (וממה שפכת הרמב"ם בפירושו מוכח דגריס ר' יהודה אומר וכו') והרב תוספת יום טוב הביא בתחלה פסק הרמב"ם בפירושו המשנה פרשב"ג וכו' יהודה נכתב דהטעם דפסק כר"י משום דרשב"ג נמי סובר פנותיה וכל מקום ששנה רשב"ג וכו' ואף למאן דאמר דדוקא היקא דמסתבר (מפרוצת לשונו נראה דיותר פשוט לנו לומר דנקיטנו כפללא דכל מקום ששנה וכו' ואם כן מיחלפא שיטתיה דבפרק ח' דעירובין משנה ז' ובבבא דפסחים ובכמה דוכתי סובר דהרמב"ם ורבינו עובדיה לא סבירא להו האי פללא) הקא נמי מסתבר טעמיה דרשב"ג וכו' ושוב כתב דלפי מה שפכת הרמב"ם בחיבורו ופסק גבי עבדים פרשב"ג ובזיתים פתנא קמא דר"י מוכרח דסובר דרשב"ג נמי סובר פתנא קמא דר"י וכו' עי"ש והנה לו לבאר מדוע אם כן פסק ברישא פרשב"ג דהא איהו סובר דלית ליה להרמב"ם האי פללא וליפא למימר כדכתבנא מעיקרא דמשום דמסתבר טעמיה דרשב"ג וכו' דהרואה יראה דלפי דרכו של סברות יש בענין לחוש לשבח בית האב (א) תנא קמא דרשב"ג סובר דלא חיישינן לשבח בית אביה אלא כי לא פליא קרנא ב) רשב"ג סובר דאפילו פליא קרנא חיישינן לשבח בית אביה אף דוקא בדבר שאין לאחרים שייכות כעבדים ושפחות אבל בזיתים בשנה שאינו שלה דיש שייכות לאחרים לא חיישינן לשבח בית אביה ולר"י אף בזה חיישינן לשבח בית אביה והרב תוספת יום טוב הלא מראש הגיד לנו דאם תנא קמא מודה דיש לחוש באיזה ענין לשבח בית אביה אף בחלקות ישית ורשב"ג לא יחלק אלא בכל ענין חושש לשבח בית אביה מסתבר טעמיה דרשב"ג דלא מפליג אם כן בדר"י נמי דפליגי רשב"ג ור"י דלרשב"ג לא חיישינן לשבח בית אביה אלא בדבר שאין שייכות לאחרים ולר"י גם בדבר שיש שייכות לאחרים חיישינן לשבח בית אביה הנה ליה למפסק כר"י דמסתבר טעמיה דלא מפליגי

אֵלָא וְדַאי מְוַכַּרְח דְּלָפוּם הָאִי מְסַקְנָא דְרַב תּוֹסְפֵת יוֹם טוֹב הָדָר בְּיָה רַב מְמַאי דְאָמַר
מְעַיקְרָא וְסוֹבֵר דְלֹא חָשִׁיב מְפַנֵּי זֶה מְסַתְבֵּר טַעְמִיָּה דְרַשְׁבֵּי"ג וְכֵן לֹא דַר"י וְאִם כֵּן קָשָׁה
אִמַּאי פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם פְּרַשְׁבֵּי"ג בְּקַמְיִיתָא הָא אִין לָנוּ לּוֹמַר אֵלָא דְהֶרְמֵב"ם נִקְיִט כִּי הָאִי
כְּלָלָא וְכִמּוֹ שְׁפַתְבוּ הֶרֶב הַמַּגִּיד וְהֶר"ן (וְכִמּוֹ שְׁנַרְאָה גַם כֵּן מְמַרְוִיצַת דְּבָרֵי הַתּוֹסְפֵת יוֹם
טוֹב הַנּוֹ"ל) וְהוּא הִיפָּה מְמַה שְׁפַתְבֵּי הַתּוֹסְפֵת יוֹם טוֹב בְּכַמְהָ מְקוֹמוֹת וְצ"ע: גַּם מַה שְׁפַתְבֵּי
לְיִשְׁבֵּי מַאי דְקָשִׁיתָיָה תְּרַתֵּי לְמָה לִי וְכַתְבֵּי דְמַשְׁנָה יִתְרָה דְזִיתִים וּגְפָנִים אֲשֶׁמוּעִינוּ
דְּבִשְׁדָּה שְׁאִינָה שְׁלָה אִינְרֵי וְכו' לַע"ד הוּא דְחֹק מְאוֹד דְּכִינּוֹן דְּכָל עֲצָמוֹ שְׁל רַבִּי לֹא בָּא
לְאִפּוּקֵי מְמַאי דְאִיכָּא לְמִיִּסְק אֲדַעְתִּין דְּתַנָּא קְמָא בְּדָלָא פְּלִיאָה קַרְנָא נְמִי לֹא חֲיִישׁ לְשַׁבַּח
בֵּית אָבִיָּה וְתַנָּא עֲבָדִים לְהוֹדִיעָהּ פַּחוּ דְרַשְׁבֵּי"ג וְכו' אִם כֵּן שְׁמַעְתָּ מִינָּה דְאִין לָנוּ סְבָרָא
אֲלִימָתָא וּמְוַכַּרְחַת לּוֹמַר דְּבִדְלָא פְּלִיאָה קַרְנָא מוֹדָה תַּנָּא קְמָא דְחֲזִינְשִׁינוּ לְשַׁבַּח בֵּית אָבִיָּה
(דְאָרְף דְקוּשְׁטָא דְמִקְלָתָא הוּא דְבָהָא מוֹדָה תַּנָּא קְמָא פְּדַתְמַר בְּש"ס הִינּוּ מְשׁוּם דְהָכִי
גְמִיר רַב מְרַבִּיָּה אוֹ דְהָכִי מְסַתְבָּרָא לִיָּה מִיָּהוּ תַּנָּא דְמַתְנִיתִין חֲיִישׁ לְדָא נִימָא דְגַם בְּהָא
פְּלִיג תַּנָּא קְמָא) וְאִי הָכִי קָשָׁה עַל רַבִּי דְעַל מִי סְמָךְ וַיְבִינְהוּ דְזִיתִים וּגְפָנִים דְקַתְנֵי הִינּוּ
בְּשִׁדָּה שְׁאִינּוּ שְׁלָה וּמִינָּה נִשְׁמַע דְּבַכְלִיאָה קַרְנָא הוּא דְפְּלִיגֵי אֲבָל בְּדָלָא פְּלִיאָה קַרְנָא גַם
תַּנָּא קְמָא מוֹדָה דְחֲזִינְשִׁינוּ לְשַׁבַּח בֵּית אָבִיָּה הָרִי אֲפָשֵׁר לּוֹמַר בְּהִיפָּה דְכּוֹנְתוֹ לּוֹמַר דְגַם
בְּדָלָא פְּלִיאָה קַרְנָא פְּלִיגֵי וְתַנָּא עֲבָדִים לְהוֹדִיעָהּ פַּחוּ דְרַשְׁבֵּי"ג וְתַנָּא זִיתִים דְמַסְתְּמָא הֵם
בְּשִׁדָּה שְׁלָה דְלֹא פְּלִיאָה קַרְנָא לְהוֹדִיעָהּ כַּח דְתַנָּא קְמָא דְגַם בְּכִי הָאִי גּוֹנוֹנָא לֹא חֲיִישׁ לְשַׁבַּח
בֵּית אָבִיָּה וְדוֹחֵק לּוֹמַר דְסְמָךְ הַתַּנָּא עַל מַאי דְתַנֵּי זִיתִים סְמוּךְ לְעֲבָדִים דְמוֹכֵן דְזִיתִים
דְּוּמָא דְעֲבָדִים דְכְּלִיאָה קַרְנָא הוּא: וְהִנֵּה עַל מַה שְׁפַתְבוּ הֶרֶב הַמַּגִּיד וְהֶר"ן דְהֶרְמֵב"ם
דְפֶסֶק בְּקַמְיִיתָא כַר"ש כֵּן גְּמַלְיָאֵל וּבְאִידָף כְּחַקְמִים הִינּוּ מְשׁוּם דְבְּסִיפָא גְרִיס רִי"א
הַקָּשָׁה הֶרֶב בֵּית דוֹד הִבִּיא דְבָרֵיו הֶרֶב שׁוֹשְׁנִים לְדוֹד דְסוּף סוּף הָא בְּגִמְרָא מְדַמּוּ אֲהֲדַדִּי
מְדַפְרִיָּה מְדַרְשְׁבֵּי"ג אָמָה שְׁאָמַר רַב פְּהֵנָּא אָמַר רַב אֲלִיבָא דַר"י וְכַתְבֵּי הֶרֶב שׁוֹשְׁנִים לְדוֹד
לְיִשְׁבֵּי דְקָשָׁה אֲעִיקְרָא מַאי מְקַשֵּׁי הַש"ס אִימָא דְרַב פְּהֵנָּא דוֹקָא אֲלִיבָא דַר"י הוּא דְמַחְלַק
בְּזָה דְהָכִי קִינָּמָא לֵן אֲלִיבִיָּה וְלֹא אָמַר אֲלִיבָא דְרַשְׁבֵּי"ג דְאִין הָכִי נְמִי דְלַרְשְׁבֵּי"ג לֹא שְׁנָא
לֹא פְּלִיאָה קַרְנָא וְלֹא שְׁנָא פְּלִיאָה קַרְנָא לֹא תַמְפּוֹר אֵלָא דְכּוֹנְתָה הַקַּל וְחֹמֶר הִיא דְאִם אִיתָא
דַר"י מוֹדָה בְּכְלִיאָה קַרְנָא דִּימְכְרוּ אִם כֵּן רַשְׁבֵּי"ג דְסוֹבֵר לֹא תַמְפּוֹר גַּם בְּכְלִיאָה קַרְנָא מוֹסִיף
הוּא עַל דְבָרֵי ר"י וְאִנּוּן קִינָּמָא לֵן כֹּל תַּנָּא בְּתַרָּא לְטַפּוּי אֲתָא וְאִילוּ הָכָא ר"י אֲגָרוּעֵי
מְגָרַע וְהִנֵּה לִיָּה לְרַבִּי לְהַפְּוֹד הַסְדֵּר וּלְשִׁנּוֹת בְּתַחֲלָה פְּלוּגְתָּא דַר"י וְאַחַר כֵּן דְרַשְׁבֵּי"ג אֵלוּ
תּוֹרָף דְבָרֵי קָדְשׁוֹ וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּינֵם דְמַלְבַּד דְדַרְדָּף זֶה רְחוּקָה מְפִשֵׁט הַש"ס וּמִי הִזְקִיקוּ
לְרַבִּינוּ הֶרְמֵב"ם לְהוֹצִיא הַסּוּגְיָא מְפִשֵׁטָא לְפָרֵשׁ פִּירוּשׁ שְׁאִינּוּ כְּמַשְׁמַעוֹת פִּשְׁט הַש"ס
זֹאת וְעוֹד אִינִי מִבֵּין מַה הוֹעֵלְנוּ בְּזָה דְהָא לְסַבְרַת הֶרְמֵב"ם דְבָרִישָׁא פּוֹסֵק פְּרַשְׁבֵּי"ג
וּבְאִידָף כְּתַנָּא קְמָא דַר"י ע"כ דְאִית לֵן לְמַסְבֵּר דְאִיכָּא בְּסִיפָא אִיזָה סְבָרָא לְמִימַר דְמוֹדָה
בְּהַרְשֵׁבֵי"ג דִּימְכְרוּ וְא"כ מַאי מְקַשׁוּ אֲדַרְבֵּי פְּהֵנָּא אֲלִיבָא דַר"י בְּמַאי דְאָמַר אֲבָל בְּדְכְלִיאָה
קַרְנָא מוֹדָה ר"י דִּימְכְרוּ מְדַרְשְׁבֵּי"ג דְאָמַר לֹא תַמְפּוֹר הָא אִנּוּן סְבִירָא לֵן דְבַגְוֹנוֹנָא דְסִיפָא
גַם רַשְׁבֵּי"ג מוֹדָה לְדַתַּנָּא קְמָא דִּימְכְרוּ מְשׁוּם אִיזָה סְבָרָא שְׁיִישׁ לְחַלְקֵי בִינֵיהֶם וְאִם כֵּן ר"י
דְאִינְרֵי בְּסִיפָא לֹא נְפִלְאֵת הִיא לּוֹמַר דְמוֹדָה בְּדְכְלִיאָה קַרְנָא דִּימְכְרוּ אִף אִי רַשְׁבֵּי"ג סוֹבֵר
בְּקַמְיִיתָא לֹא תַמְפּוֹר וְאִם כֵּן לֹא חָשִׁיב דְרַשְׁבֵּי"ג טַפּוּי כִּי הָאִי לְחוֹדְיָה וְהָאִי לְחוֹדְיָה
וְאֲדַרְבֵּי דַר"י הִנֵּה לְטַפּוּי מְשׁוּם הַסְבָּרָא שְׁיִישׁ לְחַלְקֵי בִינֵיהֶם דְאִין לּוֹמַר דְמַעֲיָקְרָא לֹא

ידע הש"ס האי סבָרָא דְכַשְׁיֵישׁ שְׂיִיכוֹת לְאַחֲרִים מְסַתְבֵּר לֹא תִמְכֹּר וְכִי קֹאֲמַר אֱלָא אִיפְכָא אִיתְמַר וְכו' נֹלֵד לֹא סְבָרָא זֹו דְמַלְבַּד הַדְּוֹסָק לֹא מֵר פֶּן וְתוּ דְאַחַר דְנִחִית לְהֵאִי סְבָרָא לֹא הֵוָה לִיָּה לְמִימַר אֱלָא אִי אִתְמַר וְכו' וְתַסְגִּי לִיָּה בְּמָה שְׂיִודִיעֵנּוּ סְבָרָא זֹו וּמִלְתִּיָּה דְרַב פֶּהֲנָא כְּדַמְעִיקְרָא תִיקוּם וְכֵר מִן דִּין נִרְאָה דְהֵאִי לֹא אִתְקַפְתָּא הִיא דְמַלְבַּד דְאִיפְכָא לְמִימַר דְהָא דִידֹן דְמִי לְמָה שְׂפִתְבוּ הַתּוֹס' שְׁבַת דָּף כ"ג ד"ה אִיפְכָא בִינְיָהוּ דְלֹא אֲמַרִינּוּ הֵכִי אֱלָא הִיכָא דְלִיפְכָא תַנָּא דְאַפְסִיק אֲבָל אִי אִיפְכָא תַנָּא דְאַפְסִיקָה לֹא אֲמַרִינּוּ תַנָּא בְּתָרָא לְטַפּוּיִי וְכוּ פְתַבוּ עוֹד בְּעַרוּבִין דָּף י"ג ד"ה וְלֹא וְסִנְהֶדְרִין דָּף י"ג ד"ה אִיפְכָא בִינְיָהוּ צִינָנָם הֵרַב מְקַנָּה אֲבָרְהֶם בַּח"ב אוֹת תַמ"ט וְצִינָן עוֹד לְהַבִּית דְּוֹד פֶּרְק א' מְשַׁנָּה ב' דְעַרוּבִין וְאִין מְצוּי אֲצִלִי וְהֵכָא נְמִי אֲפְסִיק בְּמִלְתִּיהָ דְתַנָּא קְמָא דַר"י בִּין דְבָרֵי רִשְׁבִּי"ג לְדְבָרֵי ר"י וְעוֹד דָּאָף אִי נִימָא דְבְּנִדּוֹן דִּידֹן שְׂיִיף הֵאִי פְלִלָא דְתַנָּא בְּתָרָא לְטַפּוּיִי מְכַל מְקוּם יֵשׁ לֹא מֵר דְכִינּוּ דְבָעִי לְמַתְנִי תְרִי מְלִי דְתַנָּא קְמָא חֲדָא דְעַבְדִּים וְאִידָף דְזִיתִים מִיבְעִי לִיָּה לְמַתְנִי מְלִי דְתַנָּא קְמָא בְּדָרְךָ לֹא זֹו אָף זֹו וְתַנִּי מְעִיקְרָא עַבְדִּים דְכִלְיָא קַרְנָא דְלֹא חֲזִישׁ לְשַׁבַּח בֵּית אַבִּיהָ וְתַנִּי גְפָנִים בְּשַׁדָּה שְׁלָה דְאַפִּילוּ דְלֹא פְלִיָא קַרְנָא וּמְפָרוּ וְלֹא חֲזִישׁ לְשַׁבַּח בֵּית אַבִּיהָ וְאִי הֵוָה אֲפִיף וְתַנִּי תַחֲלָה פְלוּגְתָא דַר"י וְרַבְּנָן הֵוָה מִלְתִּיהָ דְתַנָּא קְמָא בְּדָרְךָ זֹו וְאִין צְרִיף לֹא מֵר זֹו דְלֹא זֹו הַדְּרָף בְּרוּב הַמְקוּמוֹת כְּנֹדַע וּמְצִאתִי כְּתוּב בְּקוּנְטְרָסִי שְׂפִתְבִּיתִי בִימֵי חֲרָפִי לְיִשְׁבַּח קוֹשְׁתִּית הֵרַב בֵּית דְּוֹד הַנְּ"ל דְכְּנֹנַת קוֹשְׁתִּית הַש"ס דְמַדְרִשְׁבִּי"ג נְשַׁמַּע לַר"י דְלֹא פְלִיגִי אֱלָא אִי בְּזִיתִים וּגְפָנִים שְׂיִיף שְׁבַח בֵּית אַבִּיהָ אוּ לֹא דְלַרְשִׁבִּי"ג לֹא שְׂיִיף וְלַר"י שְׂיִיף הָא מִיָּהָא חֲזִינּוּ בְּמֵאִי דְשְׂיִיף לְרִשְׁבִּי"ג שְׁבַח בֵּית אַבִּיהָ לֹא שְׂאֲנִי לִיָּה בִּין לֹא פְלִיָא קַרְנָא לְכִלְיָא קַרְנָא וְהוּא הַדִּין לַר"י בְּזִיתִים וּגְפָנִים אִית לִיָּה לְמִימַר הֵכִי וְכַתְבִּיתִי שְׁכֹן כְּתַב הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ וְעַתָּה אִינוּ מְצוּי אֲצִלִי לְעִינֵי בַדב"ק: וְהֵוָה נִתְבָּאָר דְדַעַת הַרְמַב"ם וְדֵאִי דְאִית לִיָּה הֵאִי פְלִלָא דְאִין דְרָף לְנִטוֹת פְּלִל לֹא מֵר דְהַרְמַב"ם לִית לִיָּה הֵאִי פְלִלָא דָאָם כֶּן מַה טַעַם פֶּסֶק פְּרִשְׁבִּי"ג וְלֹא כְּתַנָּא קְמָא (ע' בְּקַרְבֵּן נִתְנָאָל פֶּרְק הַנְּזִקִין סִי' ה' דְפְשִׁיטָא לִיָּה בְּדַעַת הַרְמַב"ם דְבַמְשַׁנָּה מִיָּהָא אִית לִיָּה הֵאִי פְלִלָא) וּבְדַעַת הַרִי"ף וְהֵרָא"ש עִינֵי מַה שְׂפִתְבִּיתִי לְעִיל ס"ק א' דְמַדְהַבִּיאֵו הִירוּשְׁלַמִי דְמַחֲלַק בִּין עוֹשִׁין כְּדִי טִיפּוּלָן וְכו' מְשַׁמַּע לְהַקְצוֹר פֶּסְקִי דְפּוֹסֶק כְּתַנָּא קְמָא וְעַתָּה רֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן קַרְבֵּן נִתְנָאָל עַל דְבָרֵי הָרָא"ש אֵלוּ שְׁהַבִּיא מַה שְׂפִתְבִּית הַטוֹר בְּסִי' פ"ה דְהֵרָא"ש פּוֹסֶק כְּתַנָּא קְמָא וְכַתְבַּעַל דְבָרֵי דְאִינוּ כֶּן אֱלָא הָרָא"ש פּוֹסֶק פְּרִשְׁבִּי"ג וְדַחַה כָּל הַרְאִיוֹת שְׁהַבִּיא הֵרַב בֵּית חֲדָשׁ דְהֵרָא"ש פּוֹסֶק כְּחַכְמִים וְהֵוָה אַחַת מִהַרְאִיוֹת הִיא מְדַמְיִיתִי הָרָא"ש מַה שְׂאֲמַר רַב דְדוּקָא בְּשַׁדָּה שְׂאִינוּ שְׁלָה פְלִיגִי אֲבָל בְּשַׁדָּה שְׁלָה רַבְּנָן מוֹדוּ דְלֹא תִמְכֹּר וְאִי סוֹבֵר פְּרִשְׁבִּי"ג דְכִכֵּל עֲנָן לֹא תִמְכֹּר מֵאִי מִיָּיתִי דְבָרֵי רַב דְלֹא אֲתִי אֱלָא לְפָרֵשׁ דְבָרֵי תַנָּא קְמָא וְכַתְבַּעַל זֶה דְאִין מְזָה הַכְּרַח דִּישׁ לֹא מֵר דְאַצְטְרִיף לְרִשְׁבִּי"ג כִּי הִיכִי דְלֹא נִימָא דְלֹא פְלִיגִי רִשְׁבִּי"ג אֱלָא בְּשַׁדָּה שְׁלָה אֲבָל בְּשַׁדָּה שְׂאִינוּ שְׁלָה מוֹדָה קָא מְשַׁמַּע לָן דְבְּשַׁדָּה שְׂאִינוּ שְׁלָה פְלִיגִי ע"כ וְלַענ"ד לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דַּב"ק דְהָא אֲמַרוּ בְּש"ס דְלִיפְכָא לְמִימַר דְדוּקָא בְּשַׁדָּה שְׁלָה קֹאֲמַר רִשְׁבִּי"ג לֹא תִמְכֹּר דְהָא עַבְדִּים כְּשַׁדָּה שְׂאִינָה שְׁלָה דְמוּ וְאֲמַר רִשְׁבִּי"ג לֹא תִמְכֹּר וְהוּא פְלִלָא וְצ"ע (וְעִינֵי בְּמָה שְׂפִתְבִּיתִי בְּקוּנְטְרָס פְּלִלִי הַפּוֹסְקִים סִי' ג' אוֹת ד): וּמְכַל מְקוּם אָף דְנִרְאָה כְּהֵרַב בֵּית חֲדָשׁ שְׂמַסְפִּים לְסַבְּרַת הַרִיב"ה (וְגַם מְרָן הַב"י לֹא הִשִּׁיג עָלָיו בְּזָה כְּמוֹ שְׂפִתְבִּיתִי לְעִיל) שְׂבָדִין זֶה דַעַת הָרָא"ש לְפִסּוֹק כְּתַנָּא קְמָא מְכַל מְקוּם אֲפָשֵׁר דְבְּעַלְמָא נְקִיט הָרָא"ש הֵאִי פְלִלָא וְכַדְכַתְבַּעַל הַגָּאוֹן קַרְבֵּן נִתְנָאָל וְהֵכָא שְׂאֲנִי דְמַדְטְרַחוּ בְּש"ס לֹא מֵר

דאיכא גוונא דמודו רבנן משמע ליה דסברת הש"ס בזה למינקט פתנא קמא (וע' לעיל
ס"ק י"ג שיש להתיישב בזה): כזו) ושם בפ"ק ט' דף פ"ג ע"ב רשב"ג אומר אם מתה
יורשה שכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כתבו רבנו עובדיה והרמב"ם
בפירושו דהלכה פרשב"ג ולא מטעמיה וכו' מוכח דלית להו פלגא דכל מקום ששנה וכו'
והרמב"ם בחבורו פסק פתנא קמא ולדעת הר"י ונהרא"ש משמע דלית להו האי פלגא
ומפורש בדין זה בדברי הרמב"ן במלחמות דלא נקיטינו פי האי פלגא דאמוראי ניהו
וכו' עי"ש וגם רבינו חננאל שפסק פרשב"ג מוכח דבעלמא לית ליה האי פלגא אלא
דקא נקט פרשב"ג משום דבירושלמי פסקו פן וכתב הרא"ש שפן פסק ר"י ובעל
ההלכות ועיין תוספות ברכות י"ז ע"ב דרבנו חננאל אית ליה האי פלגא ואם פן בלא
ראיה מהירושלמי הנה ליה לפסוק פרשב"ג וצריף לומר דהיכא דסוגיין בעלמא דלא
פרשב"ג לא נקיטינו פי האי פלגא ואם פן פינן דאית לן בעלמא דדבר שבממון תנאו
קיים לא הנה לן לפסוק פרשב"ג לולא הירושלמי: כח) ושם בפ"ק ט' ד' פ"ט רשב"ג
אומר מהספנה ואילף אשה גובה שלא בגט פסק הרמב"ם בפירושו פרשב"ג אבל
בחבורו פ"ק ט"ז מהלכות אישות הלכה כ"ו השמיט הא דרשב"ג ותמה הרב לחם משנה
על דבר השמיטה משמע דנקיט בדעת הרמב"ם דאית ליה האי פלגא וכדסובר בפ"ק ד'
מהלכות קריאת שמע הלכה ז' ובהלכות עבודה זרה פ"ק ז' (ד"ה צורת מקל וכו') אם
היו פלי פסוף) ובסוף פ"ק י"ב מהלכות גזקי ממון (וע' בסו' פ"ק ז' מהלכות חובל ונד
מלאכי אות ש"ז) ובפ"ק י"ז מהלכות אישות הלכה ט"ו ועיין מלא הרועים בחלק ב' דף
מ"ג אות א' והרב קרפן אליצור דף ו' ע"ד כתב על דברי הלחם משנה דמה שחושב
דהרמב"ם תופס פלל זה אין הדבר פן דאינו פוסק פרשב"ג אלא פי מסתבר טעמיה כמו
שהאר"י הרב משאת משה בא"ח סי' ז' והטור באה"ע סי' ק' כתב בדברי רשב"ג וכן
בקיצור פסקי הרא"ש פסק פרשב"ג אף דהרי"ף ונהרא"ש לא כתבו פלוג' לענין הלכה
רק הביאו המשנה כצורתה משמע דפשיטא להו בדעת הרא"ש דאית ליה האי פלגא אף
נראה דאינו מוכרח לומר פן אלא ס"ל להפוסקים דלא פליגי בהא תנא קמא ורשב"ג
אלא פולה רשב"ג וחסורי מחסרה וכו' פדאמרו בש"ס ואף דמה שאמרו בש"ס הכי הוא
אליכא דרב אבל לשמואל דקימא לן פנותיה לא צריכינן להכי ואפשר לומר דפליגי
מכל מקום משמע להו דמה שאמרו בש"ס הכי קושטא דמלתא הוא לדברי הפל דנדאי
אין סברא לומר דאיכא מאן דפליג בהא וז"ל הריטב"א בחידושו ונהביא דבריו הרב"א
באסיפת זקנים פולה רשב"ג וכו' הא דאמר פולה רשב"ג לאו הכרח הוא דמסתיין דנימא
חסורי מחסרה וכו' אבל מאי דקתני רשב"ג פליגי רבנן עליה אלא פינן דתרוצי מתרצינו
לה לא בעי לאוקמי פלוגתא במאי דאמר רשב"ג דהא טעמא דבעי לאודוויי בה פוליעלמא
הוא ע"כ ואולי זוהי תמיהת הרב לחם משנה דמשמע ליה דליכא מאן דפליג בהא ולא
מפח הפלל: כט) ובפ"ק י"א דף צ"ח ע"א רשב"ג אומר לעולם מכרה קיים וכו' פסקו
פל הפוסקים פתנא קמא דרשב"ג ואף דהרי"ף ונהרא"ש הביאו המשנה כצורתה ולא
פסקו בפירוש פתנא קמא ועיין לעיל בס"ק א' הנה הריב"ה בקיצור פסקי פתנא
קמא והרב תוספת יום טוב הוכיח מדין זה דלית להו האי פלגא והרב לחם משנה בפ"ק
ח' הלכה ט"ו מהלכות אישות תמה על הפוסקים אמאי פסקו פתנא קמא דהא קיימא לן
פל מקום ששנה וכו' עי"ש ולפי הנראה אין לנו שום טעם לפסק זה אם לא שנאמר דלית

להו האי פללא ומצאתי פתוב בקונטרסי דהרב משאת משה הביא דבריו הרב יד אהרן בא"ח סי' ל"ב הכריח מדין זה דהרמב"ם לית ליה האי פללא אלא היכא דמסתבר פנותיה וכן הכריח מדכתב בהלכות תענית ערב תשעה באב לא יאכל שגני תבשילין (עיין לעיל ס"ק כ') וממה שכתב בפרק ח' מהלכות גניבה הסיטון מקנח וכו' (ע' לקמן ס"ק).

(וממה שכתב בפרק ח' מהלכות מתנות עניים דאין מבריחין השבויין וכו' (עיין לקמן ס"ק ט"ל) ועתה ס' יד אהרן אינו מצוי אצלי: ל) ועוד שם דף צ"ט ע"ב רשב"ג אומר מכרן קנים אם פן מה פח בית דין יפה פסק רב נחמן פתקמים וכן פסקו הפוסקים פתנא קמא ואין מזה הכרח דלית להו פללא דכל מקום ששנה וכו' דיש לומר פדכתובנא לעיל ס"ק כ"ג דהיכא דפסקו בש"ס דלא פרשב"ג נקטי הפוסקים דלא פרשב"ג בההוא עניינא והיינו דלא ציינו הרב תוספת יום טוב למה שכתב בפרק ח' דעירובין דארף דפרק המדיר משנה ט' ציינו היינו משום דבההיא אתמר בש"ס הלכה פרשב"ג ואתמר נמי הלכה פתנא קמא מה שאין פו הקא דלא נאמר אלא הלכה פתקמים ואולי זוהי פננת הרב המגיד שכתב בהלכות מכירה פרק י"ג הלכה יו"ד פסק פתנא קמא וכו' ואף שרשב"ג חולק פבר פסק רב נחמן פתקמים ע"כ ולכאורה יש לדקדק דנראה דהוקשה לו דהנה ליה למיפסק פרשב"ג מפח הפלל וכמו שנראה מדבריו שהבאתי בס"ק כ"ד דהרמב"ם נקיט הפלל ועיינו במה שכתבתי בס"ק כ"ו ואי הכי מה יושיענו מה שפסק רב נחמן פתקמים דרב נחמן דלית ליה האי פללא ניחא אבל אנו אי סבירא לן פי האי פללא הנה לן למיפסק פרשב"ג ולפי האמור ניחא: והנה מדברי התוספות בד' ק' ד"ה אומר רב נחמן הלכ' פתקמים הנה נראה לי דמה שממאנים בגירסת רש"י היינו משום דמשמע להו דמה שאמר רבא בקידושין לא אמרו אלא דלא אומר וכו' היינו דמחלק פן לדעת רב נחמן ואהכי קשיא להו דהא רב נחמן פסק הקא פתקמים ואין פנונתם לומר דהכי אית לן למינקט דהא אינהו סבירא להו דכללא דכל מקום ששנה רשב"ג אלים ודחי לכללא דהלכה פרב נחמן בדיני פדכתובנא לעיל ס"ק כ"ג בשם הגאון מלא הרועים שהוכיח פן מדברי התוספת בדרף יו"ד ע"א והקא נמי לענין פסק הלכה אפשר דסבירא להו דנקיטינו פרשב"ג אלא שראיתי בפסקי תוספות אות שמ"ט שפסקו פתקמים ואם גם דברי התוס' שבפנים פונתם לזה דבריהם סותרים וצ"ע.

ועיינו עוד בדברי התוס' בקידושין דף מ"ב ע"ב ד"ה ה"ג וכו' דשם גם פן לא ניחא להו במה שכתב רש"י דרבא לית ליה הא דרב נחמן דהא רבו הנה וגם משם אין הכרח היכי סברי לענין פסק הלכה כיעי"ש.

אמנם הרשב"א שם פתב בפירוש דגירסת רבינו חננאל מיושרת דנקיטינו פרבנו דאמרי מכרן בטל וכללא דכל מקום ששנה וכו' אין סומכין על הפלל הנה אלא במקום שיש סיוע לדבריו וכדכתב הר"ף סוף פרק גט פשוט וכו' (וכתב במקנה אברהם ח"ב אות ו' דהרשב"א בתשו' סי' מ' בחידושו לבימות קי"ד ע"ד ובחידושו לגטין על ד' ל"ו ע"ב לית ליה האי פללא עי"ש) גם בתוס' רי"ד שם פתב דנקיטינו פתקמים (והוה שם פמה פעמים רבן גמליאל במקום רשב"ג ואיני יודע אם פד היתה גירסתו בש"ס או שהיא

טעות הדפוס) והיה גורס בדברי רש"י דקי"ל כר"ג בכתובות וכו' וכתב על דבריו ואינו נראה לי דהתם אמרינן דרבי עשה מעשה וכו' עד והחזיר רבי המעשה ואין אנו סומכין על התנאים אלא על האמוראים וכו' ע"ש ולפי סיגנון דברי רש"י שלפנינו נראה דלא קשיא מידי דכונת רש"י אינו לומר דבכתובות פסקינן פרש"ג אלא קאמר דקים ליה לרבא פרש"ג שבפתובות דף ס"ט ע"ב ע"ש וק"ל: גם הריטב"א בחידושי שם הביא גירסת רש"י וכתב בשמו דרבא לית ליה דרב נחמן והוסיף עוד ונ"ל או דלא אמרה רב נחמן אליבא דרבא ע"כ והלשון מגומגם וראיתי בהגהות זר זהב שפירש דרוצה לומר דרבא סובר דרב נחמן לא אמרה ומינשב בזה קושית התוספות דהא רב נחמן רבו של רבא ע"כ נראה דרוצה לומר דרבא סברא דנפשיה קאמר דנדאי לרב נחמן דפוסק כחכמים אין הדין כן אלא דאיהו פליג על רב נחמן וסובר דהלכה פרש"ג (לא משום הפלל דהא רבא לית ליה האי פללא פדכתב הגאון מלא הרועים בח"ב ד' מ"ג אות ד בשם רש"י"ם בבא בתרא ד' קל"ג ע"ב והוא הוכיח כן מדאמר רבא בע"ז ד' ס"ט ע"ב הלכה פרש"ג הואיל וסתם לן תנא פנותיה משמע דאי לא הכי לא נקטינן פרש"ג) ביה או דלא פליג על רב נחמן אלא פליג על רב הונא בר חיננא דאמר בשם רב נחמן דהלכה כחכמים ואיהו סבירא ליה דלא אמר רב נחמן כן אלא גם רב נחמן סובר בזה דהלכה פרש"ג ובין הכי ובין הכי לא זכיתי להבין מה שדחה הריטב"א שיטת רש"י וכתב ונ"ל ולא נהירא דהיכי מייתי ראיה לרב נחמן מדרש"ג דהא רב נחמן פסק כחכמים עכ"ל הלא לפי המובן מדברי רש"י כנז"ל נראה שאין מקום לדחייתו וצ"ע: (לא) ובפרק י"ב דכתובות ד' ק"ד פל זמן שהיא בבית אביה וכו' דברי ר' מאיר שאמר משום רש"י"ג פסקו בש"ס כחכמים וכן פסקו הפוסקים ואין מזה הכרח לענון הפלל דכינן דפסקינן בש"ס דלא פרש"ג גם הפוסקים עושים כן אף דבעלמא נקטי האי פללא פדכתבתי בס"ק ל' ועוד ראיתי לרב"א באסיפת זקנים על מה שאמרו בש"ס שם ע"ב שלח ליה וכו' ילמדו רבינו וכו' הלכה בדברי מי שכתב דלא נאמר הפלל אלא פשהוא עצמו אומר דבר אכל במתניתין ר מאיר הוא שאמר משם רש"י"ג וכו' ע"ש וגירסת הרי"ף והרא"ש היא דברי ר"מ שאמר משום רבן גמליאל ולא רש"י"ג ואם כן היתה גירסת הרמב"ם ורבינו עובדיה ושאר פוסקים אין שייך בכאן שום שקלא וטריא פמוכן: (לב) ובפרק י"ג דף ק"י ע"ב רש"י"ג אומר אף לא מנהה הרעה ליפה פסקו רבינו עובדיה והרמב"ם בפירושו ובחיבורו פרק י"ג הלכה י"ח פרש"י"ג וכתב הרב המגיד דידוע דכל מקום ששנה רש"י"ג וכו' וכן כתב מרן הב"י בסימן ע"ה ומיהו אינו מוכרח לומר כן דיתכן לומר כמו שכתב הרא"ש בשם יש אומרים דבכאן הלכה פרש"י"ג משום דהש"ס מייתי עלה הא דשמואל שינוי נסת וכו' וכבר תמה הרב פנסת הגדולה על מרן הב"י שגראה מדבריו שפסק זה הוא מוסכם וזה אינו שהרי הרי"ף פסק פתנא קמא גם פלל זה אינו מוסכם פדכתב הרי"ף בסוף פרק גט פשוט וכן נראה דעת הרמב"ם דבהרבה מקומות פוסק דלא פרש"י"ג והקא שאני פדכתב הרא"ש וכו' וכן כתב רש"י"ל בים של שלמה פרק ה' דבבא קמא סי' י"ד והנה הרא"ש כתב הרי"ף לא הביא מילתא דרש"י"ג לפי שסובר דאין הלכה פרש"י"ג אכל רבינו תם ור"י סברי דהלכה כר"י דאמר פל מקום ששנה רש"י"ג וכו' ע"כ והוא פלא דעינינו רואות דהרי"ף הביא המשנה כצורתה דברי תנא קמא ורש"י"ג וכבר ראיתי בדפוסים החזשים שכתוב על הגליון שהוא פלא ומלבד

זה הדבר תמוה בעיני דלפי המוכן מדברי הרא"ש דמשום דאינו סובר פרש"ג משמיט דבריו אם פו יקשה עלינו על כל המקומות שנתחלקו תנא קמא ורשב"ג למה מביא דברי רשב"ג ומאי שנא הכא משאר דוכתי הלא הרי"ף לית ליה האי פללא פיזוע ובכל זאת מביא בכל מקום משנה פצורתה לכן נראה לעניות דעתי להגיה בדברי הרא"ש וכן צריך לומר הרי"ף לא הביא מה שאמרו בש"ס (מאי בודק פדשמואל וכו') לפרושי מילתא דשמואל משום דסובר דאין הלכה פרש"ג וכו' ורוצה לומר דאם היה סובר פרש"ג היה מוכרח להביא מאי דפירשו בש"ס במילתיה דרשב"ג אף פינון שאינו סובר פמותו לא הוזקק לפרש דברי רשב"ג ודבריו הם בסגנון מה שכ' בפרק ה' דבבא קמא סי' ה' ורי"ף הביא המשנה פצורתה ולא פירש במאי פליגי משום דסבר דהלכה פרבנון ולית ליה פללא דכל מקום ששנה וכו' ע"כ ועיין בים של שלמה הג"ל שאחר שפתב דבריהרא"ש דבבא קמא הג"ל פתב ובסוף פתובות גבי לא מנה הרעה לנה היפה פתב הרא"ש בשם הרי"ף פי האי גוונא ע"כ נראה דרוצה לומר דכשם שפתב הרא"ש בבבא קמא דמשום דהרי"ף לית ליה דרשב"ג לא פירש מילתיה דבמבפרת קאמר הכא נמי פתב הרא"ש לדעת הרי"ף בההיא דנוה היפה וכו': והרב אות היא לעולם ח"א ריש סי' ק"ז הבין מפשט דברי הרא"ש במאי דקמן דאית ליה האי פללא ושפן פתב מרן הב"י ועל פי זה הקשה דברי הרא"ש אהדדי דבסוף תענית לית ליה האי פללא והאריך בזה ותימה בעיני שלא הביט עין בדברי הפנסת הגדולה שתמה על דברי מרן הב"י דאינו מוכרח דמשום דאית ליה הפלל פסק פרש"ג דיש לומר פדכתב הרא"ש בשם יש אומרים ושם בד' קמ"ה ד"ה ועוד ק"ל וכו' תמה על מה שפתב הרא"ש דהרי"ף לא הביא מילתא דרשב"ג והרי הביא המשנה פצורתה וכבר פתבתי הנראה לעניות דעתי בזה ועיין לעיל סעיף קטן ד' מה שפתבתי עוד על דברי הרב אות היא לעולם שם: לג) ושם בסמוך תנו רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא דסבירא ליה פתובה דאורייתא וכתב הרי"ף דאנו קיימא לן פתובה דרבנו וכן פסק הרמב"ם בפירושו ובחיבורו פרק ט"ז מהלכות אישות ורבינו עובדיה והרב תוספת יום טוב ציין למה שפתב בפרק ח' דעירובין וכלומר דמזה מוכח דלית להו האי פללא ולפי הנראה אינו מוכרח דיש לומר פדכתב הרא"ש לעיל בפרק קמא סי' י"ט בשם רבינו חננאל דנקיטינו דכתובה דרבנו ואף על גב דכל מקום ששנה וכו' הכא לית הלכתא פנותיה משום דאמרינו בפרק בתרא ד' ק"י לאפוקי מרשב"ג ע"כ ואם פו יתכן דהיינו נמי טעמייהו דהפוסקים הכא דלא פרש"ג ולא דלית להו האי פללא והר"ן בסוגיין וכן הריטב"א בסוגיין דפרק קמא פתבו דסוגיין דכולא תלמודא פתובה דרבנו וכללא דכל מקום ששנה וכו' לא סמכו עליה דאמוראי גינהו וכו' (וכתב במקנה אברהם ח"ב אות ו' שפן פתב גם פחדושי לטין על ד' ל"ו ע"ב) והרא"ש בפרק קמא הביא הסברות ולא הכריע אף בקיצור פסקי שם פתב דכתובה דרבנו גם בטור סימן ס"ו העיד בשם הרא"ש דכתובה דרבנו ולפי זה מוכרח דלית ליה פללא דרשב"ג דליכא למימר דסבירא ליה דסוגיין דש"ס דכתובה דרבנו דהא לפי הנראה היא סוגיא דש"ס היינו מאי דאמרינו בסוגיין לאפוקי מדרשב"ג ומה שאמרו ביבמות דף פ"ט מאי טעמא תקינו רבנו פתובה וכו' ועין רואה דהרא"ש בפרק קמא דזה פל זה גם מה שפתב דנקיטינו פרב נחמן בדיני דזה זה הרא"ש כיעי"ש ואם פו מאיזה טעם פוסק דלא פרש"ג אם לא שפאמר דלית ליה האי פללא פו נראה לכאורה וצ"ע: והתוספות פתבו

בְּשֵׁם רַבֵּינוּ תָּם (כד' יו"ד ע"א) דְּנִקִּיטִינּוּ פְּרִשְׁבֵּי"ג בְּמִשְׁנֵתֵינוּ וּמִשְׁמַע דְּגַם ר"י וּרִיב"ם
שֶׁהֵבִיאוּ שֵׁם דְּסוֹבְרִים דְּכַתְּנֻבָּה דְּאוֹרֵייתָא אִית לֵהוּ נְמִי טַעְמָא קַמָּא לְמִינְקֻט פְּרִשְׁבֵּי"ג וְכו'
וְעֵינָן עוֹד תּוֹסְפוֹת יְבָמוֹת דְּף פ"ט ע"א וְעַבְדָּה זָרָה דְּף ט' סוֹף ד"ה הָאִי וְרֵאשׁ הַשְּׁנָה דְּף
ט' ד"ה לְאַפּוֹקִי וְכַבֵּר הַעֵיד הָרֵא"ש הַבְּאֵתִי דְּכָרְיו לְעֵיל ס"ק ל"ב דר"ת ור"י אִית לֵהוּ
הָאִי פְּלָלָא וְהַרְבֵּי אַבְּסִיפַת זְקָנִים בְּפָרְק קַמָּא שֵׁם בּד"ה חֲכָמִים רְצָה לֹאמַר דְּמָה שְׁפַתְבו
הַתּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם ר"ת דְּסַמְכוּ עַל רִשְׁבֵּי"ג לְאוּ מִשּׁוּם דְּסוֹבֵר דְּנִקִּיטִינּוּ פְּרִשְׁבֵּי"ג אֶלְא
דְּהַעוֹלָם נִהְגוּ לְהַחְמִיר פֶּן וְסַמְכוּ אֶדְרִשְׁבֵּי"ג וְאִי לְאוּ דְרִשְׁבֵּי"ג לֹא הָיוּ עוֹשִׂים פֶּן פִּינוּ
דְּלִיפָא מֵאֵן דְּאָמַר הֵכִי וְזֵהוּ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּסַמְכוּ וְכו' וְלֹא פְתָבוּ דר"ת פֶּסֶק פְּרִשְׁבֵּי"ג
ע"כ וּפְלָא בְּעֵינֵי דְלֹא רָאָה דְּבָרֵי הַתּוֹסֵי יְבָמוֹת דְּף פ"ט שְׁפַתְבוּ דְּנִקִּיטִינּוּ פְּתוּבָה דְּאוֹרֵייתָא
וּבְעַבְדָּה זָרָה דְּף ט' פְתָבוּ דְּהִלְכָה פְתוּבָה דְּאוֹרֵייתָא וּבְרֵאשׁ הַשְּׁנָה דְּף ט' פְתָבוּ דְּנִקִּיטִינּוּ
פְּרִשְׁבֵּי"ג בְּמִשְׁנֵתֵינוּ וְכו' וְאִם פֶּן מִמִּילָא מוּבָן דְּגַם מָה שְׁפַתְבוּ בְּכַתְּנֻבוֹת פְּנוּנְתָם לְזֵה וְיִלְמַד
סְתוּם מִן הַמְּפֻרָשׁ וְעֵינָן לְעֵיל ס"ק ט"ו הִנֵּה הַבְּאֵתִי דְדַעַת רַבֵּינוּ תָּם לְפִסּוּק פְּכֻלְלָא
דְרִשְׁבֵּי"ג נִגְדַּד כְּלָל דְּאִין הִלְכָה כְּשִׁיטָּה וּבְנִימוּקֵי מְצָאֵתִי כְּתוּב שְׁפַתְבוֹסְפִי הָרֵא"ש לְכַתְּנֻבוֹת
דְּף ק"י ע"א מוּכַח דְּסוֹבֵר הָאִי פְּלָלָא וְעַתָּה אִין מְצוּי אֶצְלֵי סְפָר הַגָּ'ל: לד) וּבְמַסְכַּת
נְדָרִים פָּרְק ח' מְשֻׁנָּה ה' דְּף ס"ב ע"ב רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר עַד שְׁיִגִיעַ זְמַן רַבִּיעָה
פְּסָקוּ רַבֵּינוּ עוֹבְדֵיהּ וְהַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁוֹ וּבְחִיבּוּרוֹ פָּרְק יו"ד הִלְכָה י"א מֵהִלְכוֹת נְדָרִים
כְּתוּבָא קַמָּא וְהַקְשָׁה מְרַן פְּסָף מְשֻׁנָּה דְּהָא קִיָּמָא לֵן כֹּל מְקוּם שְׁשֻׁנָּה וְכו' וְתִירֵץ מִשּׁוּם
דְּאָמַר ר' זִירָא מַחְלֻקְתָּ וְכו' פִּינוּ דְּמִפְּרִשׁ מִיְלִתְהִיָּה דְּתַנָּא קַמָּא מִשְׁמַע דְּסְבִירָא לִיָּה פְּנוּתְהִיָּה
וְהָרֵא"ש הֵבִיֵא הַמְּשֻׁנָּה כְּצוּרְתָהּ וְעֵינָן מָה שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל אוֹת א' בְּהִיכָא דְּמִיְתִי מְשֻׁנָּה
כְּצוּרְתָהּ אִי דַעַתְהִיָּה לְמִיפְסָק כְּתוּבָא קַמָּא אוּ פְּרִשְׁבֵּי"ג וְהָכֵא מְדַמִּיְתִי מִיְלִתְהִיָּה וְרַבִּי זִירָא
כְּתַב הַגָּאוֹן קָרְבַן גַּמְלֵאל דְּדַעַתוֹ לְפִסּוּק כְּתוּבָא קַמָּא וְאַף דְּבַעַלְמָא אִית לִיָּה לְהָרֵא"ש פְּלָלָא
דְּכָל מְקוּם שְׁשֻׁנָּה וְכו' שְׁאֲנִי הָכֵא דְרַבִּי זִירָא אִית לִיָּה כְּתוּבָא קַמָּא וְכִמוֹ שְׁפַתְבֵּי מְרַן הַפְּסָף
מְשֻׁנָּה אֶלְא שְׁסִיָּים בְּזֵה הַלְשׁוֹן וְהִלְכָה פְּרַבִּי זִירָא דְּחֻזִּינוּ דְּשִׁקִּיל וְטָרִי בְּשְׁמַעְתִּין אֶלְיָבָא
דְּרַבִּי זִירָא ע"כ מִשְׁמַע דְּאִי לְאוּ הֵכִי לֹא הָוָה פְּסָקִינוּ פְּרִשְׁבֵּי"ג מִשּׁוּם מָאי דְּפִסָּק רַבִּי זִירָא
פְּנוּתְהִיָּה וְעֵינָן לְעֵיל ס"ק כ"ג דְּאֶפְשֵׁר לֹאמַר דְּכָל שְׁפּוֹסֶק אִיזָה אָמוּרָא אַף אִם אִין הוֹכְחָה
בְּש"ס לְמִינְקֻט כְּהִיא אָמוּרָא אֲנִן פְּסָקִינוּ הִיא אָמוּרָא דְלֹא פְּרִשְׁבֵּי"ג וְאֶפְשֵׁר שְׂזוּ הִיא
דַעַת מְרַן פְּסָף מְשֻׁנָּה שְׁלֵא הוֹזַק לֹאמַר דְּנִקִּיטִינּוּ פְּרַבִּי זִירָא מִשּׁוּם דְּשִׁקִּיל וְטָרִי בְּש"ס
אֶלְיָבָיָה וּבְקִיצוֹר פְּסָקֵי הָרֵא"ש פּוֹסֶק פְּרִשְׁבֵּי"ג עֵינָן מָה שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל בְּס"ק א' וְהַרְבֵּי
תּוֹסְפַת יוֹם טוֹב כְּתַב דְּמָה שְׁפָסְקוּ כְּתוּבָא קַמָּא הוּא מִשּׁוּם דְּלִית לֵהוּ הָאִי פְּלָלָא דְלֹא כְּמֶרֶן
פְּסָף מְשֻׁנָּה וְכו' וּמְרַן בְּב"י יו"ד ס' ר"ך כְּשִׁהִקְשָׁה קוֹשְׁיִיתוּ שְׁפָכְסָף מְשֻׁנָּה הַגָּ'ל דְּאֶמְאִי
פְּסָקוּ כְּתוּבָא קַמָּא הוֹסִיף לְבָאָר דְּאִין לֹאמַר דְּלִית לֵהוּ הָאִי פְּלָלָא דְּהָא בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹת פְּגוֹן
בְּכַתְּנֻבוֹת דְּף נ"ט ע"ב פְּסָקוּ פְּרִשְׁבֵּי"ג וְתִירֵץ כְּמוֹ שְׁפַתְבֵּי בְּכָסָף מְשֻׁנָּה הַגָּ'ל וְגַם הָרַב בֵּית
חֻדַּשׁ שֵׁם כְּתַב דְּהַטַּעַם דְּפִסָּק כְּתוּבָא קַמָּא מִשּׁוּם דְּרַבִּי זִירָא סְבִירָא לִיָּה הֵכִי וְכו' כְּדַכְּתַב
בְּב"י הַגָּ'ל וּלְפִי הַנְּרָאָה לֹא רָאָה הָרַב תּוֹסְפַת יוֹם טוֹב דְּבָרֵי מְרַן שְׁבַב"י הַגָּ'ל אֶלְא דְּאֲנִי
הַדֵּל לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּבָרֵי קֻדְשׁוֹ דְּנִרְאָה דְּרוּצָה לֹאמַר דְּכָל הַפּוֹסְקִים פְּסָקוּ בְּהִיא
פְּרִשְׁבֵּי"ג וְאִינוּ פֶּן דְּרַק הָרֵא"ש הוּא שְׁפָסֶק פְּרִשְׁבֵּי"ג שֵׁם אֶבֶל הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם פְּסָקוּ
דְלֹא פְּרִשְׁבֵּי"ג עֵינָן לְעֵיל ס"ק כ"ג וּבְדוּחַק אֶפְשֵׁר לֹאמַר דְּמָה שְׁפַתְבֵּי וְאִין לֹאמַר וְכו' פְּנוּנְתוֹ
לִיָּישַׁב בְּזֵה דַעַת הַרְמַב"ם וְהָרֵא"ש וְכִשְׁדַּחָה דְּהָא בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹת פְּסָקוּ פְּרִשְׁבֵּי"ג פְּנוּנְתוֹ

על הָרָא"ש וְהִיָּה כְּתוּב בְּבֵית יוֹסֵף פֶּסֶל וְרוֹצֵה לֹמֵר פֶּסֶל וְחֹשֵׁב הַמְדַּפִּיס שְׁכִינֹן שְׁקוֹשְׁיָתוֹ הֵיטָה לְדַבְרֵי כְּוֹלָם גַּם תִּירוּצוֹ הוּא לְדַבְרֵי כְּוֹלָם וְכֹן דְּחִיָּתוֹ וְכֹתֵב בְּפִירוּשׁ פֶּסֶקוֹ וְהֶאֱמַת דְּצָרִיף לֹמֵר פֶּסֶק (וְשִׁיבוּשִׁים פְּאֵלָה נִמְצָא מְאֹד פִּיֶדוּעַ) וְקִצֵּת נִרְאָה כֹן מְדֻלָּא כְּתֹב כֹן גַּם בְּכֶסֶף מִשְׁנֵה הַנְּ"ל וְהֵינֵנו מִשׁוּם דְּלֹא עָסִיק שָׁם אֲלֵא עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְאִין שְׁיִיף לְהַכְרִיחַ קוֹשְׁיָתוֹ בְּאִנְפֹן שְׁהַכְרִיחַ בְּבֵית יוֹסֵף וּמִשׁוּם דְּלֹא עָסִיק שָׁם אֲלֵא עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְאִין שְׁיִיף לְהַכְרִיחַ לִיָּה הָאִי כְּלָלָא דְּהָא יֵשׁ לֹמֵר דְּמֵאִי דְּפֶסֶק שָׁם דְּלֹא פְּרִשְׁב"ג הֵינֵנו מִשׁוּם דְּאִיֶּפְסִיק הִכִּי בִּש"ס אֶהְכִּי רְמִי וּמִקְשֵׁי וְתַרְיִץ יִתִּיב בְּמִנְחָה דְּאִית לִיָּה הָאִי כְּלָלָא וְצ"ע: וְהֶרֶב תוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים בְּשֵׁם מוֹהֲרֵש"ךְ פְּתַב דְּהֶכָא הֶלְכָה כְּתֻנָּא קִמָּא מִשׁוּם דְּסַתְּם לֹן תְּנָא כְּנוֹתִיָּה בְּפֶרֶק ט' דְּשְׁבִיעִית מִשְׁנֵה ז' וְכִי הָאִי גִוּוֹנָא מִקְרֵי הֶלְכָתָא פְּסִיקְתָּא ע"כ נִרְאָה דְּהַוְצָרָף לֹמֵר דְּמִקְרֵי הֶלְכָתָא פְּסִיקְתָּא כִּי הִכִּי דְּלֹא תִיקְשֵׁי דְּהָא אִיכָּא מֵאן דְּאָמַר דְּבַתְרֵי סְדְרֵי יֵשׁ סְדֵר לְמִשְׁנֵה וְאִם כֹן הֵנָּה לִיָּה סְתָם וְאַחַר כֹּף מְחַלְוֹקַת דְּאִין הֶלְכָה כְּסַתְּם וְאִפְּלוֹ לְמֵאן דְּאָמַר דְּגַם בְּתַרִּי אִין סְדֵר מְכַל מְקוֹם סְפֵק הוּא וְדִילְמָא הִיף דְּשְׁבִיעִית מְוָקְדָם וְהֵנָּה לִיָּה סְתָם וְאַחַר כֹּף מְחַלְוֹקַת אֶהְכִּי קְאָמַר דְּהֶכָא הֵנִי כְּמִילְתָּא פְּסִיקְתָּא וְיֹמֵר נִרְאָה דְּקָאִי לְמֵאן דְּאָמַר דְּבַתְרֵי סְדְרֵי יֵשׁ סְדֵר דְּהָא לְמֵאן דְּאָמַר דְּאִין סְדֵר וְהֵנִי סְפֵק אִין אֲנִי צְרִיכִים לְטַעְמָא דְּהֶלְכָתָא פְּסִיקְתָּא דְּבָלָאוּ הִכִּי אִית לֹן לְמִינְקֻט כְּתֻנָּא קִמָּא דְּכִינֹן דְּסְפִיקָא הֵנִי אִי סְתָם וְאַחַר כֹּף מְחַלְוֹקַת אוֹ בְּהִיפָף אִית לֹן לְמִיזֵל לְחֹמְרָא עֵינֵן הֶר"ן בְּנִדְרִים דִּף ד"ן ע"ב ד"ה וְלַעֲנֵן הֶלְכָה וְכו' וְהָרָא"ש רִישׁ פֶּרֶק כָּל הַבְּשׂוֹר וּק"ל: אִיף שְׁיִיָּהּ מְגוּף דִּין זֶה אִין לְנוּ הֶכְרַח דְּלִית לְהוּ הָאִי כְּלָלָא דִּישׁ לֹמֵר כְּדָתֵב מֶרֶן בְּכֶסֶף מִשְׁנֵה וּבְבֵית יוֹסֵף מִשׁוּם דְּר' זִירָא סוֹבֵר כְּתֻנָּא קִמָּא אוֹ כְּדָתֵב בְּתוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים מִשׁוּם דְּסַתְּם לֹן תְּנָא וְאִדְרַבָּא מֶרֶן נְקִיט בְּפִשְׁטוּת דְּאִית לִיָּה הָאִי כְּלָלָא וְכֹן נִרְאָה דְּעַת הֶרֶב בֵּית חֲדָשׁ מְדִהוּצָרָף לְטַעַם דְּר' זִירָא סוֹבֵר כְּתֻנָּא קִמָּא וְכֹן נִרְאָה מִמָּה שְׁפַתֵּב בְּבֵית חֲדָשׁ א"ח ס' תל"ג סְעִיף י"א דְּנִרְאָה דְּמִוּדָה לְמָה שְׁפַתֵּב שָׁם בְּשֵׁם רש"ל דְּהֶרִי"ף וְהַרְמַב"ם לִית לְהוּ הָאִי כְּלָלָא אֲלֵא דְּעַל מָה שְׁפַתֵּב רש"ל בְּדַעַת הָרָא"ש הוּא דְּפִלְגֵי עֵי"ש וְעֵינֵן עוֹד בְּבֵית חֲדָשׁ ס' תְּקַנ"ב וּבְחֻלְק ח"מ סִימֵן רל"א סְעִיף ח': וְדַע דְּהֶרֶב נְמוּקֵי יוֹסֵף בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַהֶלְכוֹת לְנִדְרִים כְּתֹב דְּנִרְאָה לוֹ דְּהֶלְכָה פְּרִשְׁב"ג דְּמִסְתַּבֵּר טַעְמִיָּה דְּכִינֹן דְּאִין זְמַן קְבוּעַ לִירִידָתָם וְזִימְנִין מְתַאַחֲרֵי לֹא מַחִית אִינְשׁ לְזָה וּמְסַתְמָא עַד זְמַן קְאָמַר עֵי"ש וְאִיכָּא לְמִיזֵק מְדַבְרֵי דְּאִי לֹאוּ דְּמִסְתַּבֵּר פְּרִשְׁב"ג לֹא הֵנָּה פְּסִיקִינֵן פְּרִשְׁב"ג מִשׁוּם דְּלִית לִיָּה הָאִי כְּלָלָא וְיֵשׁ לְדַחֹת דְּהֵנָּה פְּסִיקִינֵן כְּתֻנָּא קִמָּא מִשׁוּם הָא דְּר' זִירָא וּק"ל וְעֵינֵן בְּיַד מְלָאכִי ס' ש"ז (ד"ה שׁוּב) מָה שְׁפַתֵּב בְּדַעַת הֶרֶב הַנְּמוּקֵי יוֹסֵף: (לֵה) וּבְמִסְכַּת נְזִיר פֶּרֶק ו' דִּף מ"ה ע"א רִשְׁב"ג אוֹמֵר הִבִּיא שְׁלֵשׁ בְּהַמּוֹת וְלֹא פִירֵשׁ וְכו' כְּתֹב הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁוֹ וּבְחִיבּוּרוֹ פְּרִשְׁב"ג וְלִפִּי הַנְּרָאָה אִין הֶכְרַח מְזָה דְּאִית לִיָּה הָאִי כְּלָלָא מִשׁוּם דְּלִית לִיָּה הָאִי כְּלָלָא וְיֵשׁ לְדַחֹת וְהֵינֵנו דְּמֶרֶן כְּסָף מִשְׁנֵה מְרָאָה מְקוֹם הוּא וְלֹא כְּתֹב שׁוּם טַעַם אֲמֵאִי פֶּסֶק פְּרִשְׁב"ג אִי מִשׁוּם הַכְּלָל אוֹ מְטַעַם אַחַר וְאִף דְּתַנִּי רִשְׁב"ג אוֹמֵר וְכו' אִין קְפִידָא פִּיֶדוּעַ וְעַל פִּי זֶה כְּתַבְתִּי לְעִיל בְּמַעְרַכַת הָה' אוֹת י"ב (בְּשֻׁדֵי חֲמַד ח"א) דִּישׁ רָאָה מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמִּשְׁנֵה ז' דְּאִין חוֹלֵק רְגִיל לְכַתּוּב הֶלְכָה כְּפִלוּנִי דְּלֹא כְּדָתֵב הַגְּאוּן מוֹהֲרֵד"ף בְּס' שׁוֹשְׁנִים לְדוּד וְכו' עֵי"ש שְׁהַבְּאִתִּי רְאִיוֹת לְזָה וְאִף ז' מִן הַתּוֹכְחוֹת וְשׁוּב כָּא לִידֵי סֶפֶר בֵּית דוּד וְרֵאִיתִי מָה שְׁפַתֵּב הֶרֶב וְ"ל רִשְׁב"ג אוֹמֵר וְכו' נִרְאָה דְּלִיכָּא מֵאן דְּפִלְגֵי עֲלֵיָּה וְרַמְב"ם נְמִי כְּתֹב וּמָה שְׁאָמַר רִשְׁב"ג הֶלְכָה כְּמוֹתוֹ וְלֹא כְּתֹב שְׁיִיָּהּ שׁוּם

חולק עליו עכ"ל ותימה על הרב שושנים לךוד דקה לו לעמוד במתניתין הלזו לסתור דברי הרב בית דוד על פי אינה טעם ואמתלא או לפחות לציין למה שפכת בפך קמא דשביעית דשם האריף בזה ורבינו עובדיה וקרב תוספת יום טוב לא איירו בפסק הלכה במשנה זו אולי משום דפשיטא להו דלא פליגי: (לו) ובפך קמא דגטין משנה א' רשב"ג אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא הרי"ף והרא"ש העתיקו המשנה פצורתה והרמב"ם ורבינו עובדיה לא פתבו לענין הלכה ובחיבורו פךק ז' השמיט היא דרשב"ג והיה נראה לכאורה דלאו משום דלית להו האי פללא דהכא תנא קמא מודה לרשב"ג דכיון דמקפידות מהגמוניא לתברתה ואין עדים מצויים לקיימו צריף שיאמר בפני נכתב דאפי' לרבה דאמר לפי שאין בקיאים לשמה הא מסקינן בדרף ד' ע"ב דאית ליה טעמא דאין עדים מצויים לקיימו ולפום האי טעמא אית לן למימר דגם תנא קמא מודה לרשב"ג והרמב"ם בחבורו סמך על מה שפכת שם הטעם משום קיום דשמעת מניה דכל דליפא עדים לקיימו בעי למימר בפני נכתב וכו' ומשום דלא שכיח מהגמוניא להגמוניא שיקפידו זה על זה כל כף לא פתבו בפירוש וסמך על המוכן מטעמו של דבר ואם כן אין לנו עסק בהאי מתניתין בכללא דכל מקום ששנה רשב"ג וכו' דהא בהאי מתניתין לא פליגי אדרשב"ג אבל ראיתי פתוב בקונטרסי בשם הרב בית דוד שפכת (בסוף ד"ה אפילו מהגמוניא) וז"ל ודע דהרמב"ם בחיבורו ריש פךק ז' פתב וכו' ולא פתב בשום מקום ובמקום דמקפידין צריף לומר בפני נכתב וכו' נראה מזה דסובר דלית הלכתא פרב"ג וכו' ע"כ ועתה אין מצוי אצלי ספר בית דוד הנ"ל ולפי דבריו על פרחין לומר דהרמב"ם לית ליה האי פללא דאין לנו שום טעם לפסוק דלא פרב"ג בהא אי הנה סבירא ליה בעלמא האי פללא וצריף עיון: (לז) ובפך ד' דף ל"ז ע"ב רשב"ג אומר בין כף ובין כף ישמעבד פתב הרי"ף בשם גאון דהלכה פתנא קמא דיחיד ורבים הלכה כרבים ונחלקו בדעת הרי"ף אי סבירא ליה פהגאון דהראב"ד ס"ל דמדלא פתב ומסתבר פנותיה מוכח דלא ס"ל פנותיה והרשב"א והר"ן משמע להו בדעת הרי"ף שפוסק פהגאון כמו שמתבאר כל זה מדברי הרא"ש בסי' כ"א ומרן פסך משנה בפךק ח' מהלכות עבדים הלכה ט"ו ובטור יו"ד סי' רס"ז קרוב לסופו ובבית יוסף שם (בד"ה ולענין הלכה) ודעת רוב המפרשים דדעת הרי"ף לפסוק כסברת הגאון וכבר האריף הפהן הגדול בינד מלאכי בכללי הרי"ף אות י"ג להכריח שדעת הרי"ף בכל פי האי גוונא שמביא דברי הגאון בסתם היא לפסוק פמותו ושפן סוברים בדעת הרי"ף הרמב"ם והרמב"ן והר"ן ונמוקי יוסף והרשב"א והגהות אשירי וכו' עי"ש ואם כן דעת הרי"ף היא לפסוק בהאי מתניתין דלא פרב"ג ולית ליה האי פללא ואף הראב"ד דפוסק פרב"ג מוכח מדבריו דלית ליה האי פללא אלא דבזה סובר כר' שמעון בן גמליאל מפח הראיות שהביא אי משום דמדאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כף ובין כף ישמעבד וכו' ולא אמר מפני מה אמר רשב"ג וכו' משמע דקים ליה לחזקיה דרבים ניגהו דקיימי פרב"ג (ע' בזה לעיל במערכת הא' אות ר"ז בשדי תמד ח"א שאינו פשוט דלשון אמרו מורה שהוא סברת רבים) ואי משום דרמינן דר"י אדר"י ולא משני אמוראי ניגהו פבשאר דוכתי נראה דהכא לכוילי עלמא הלכה פרב"ג ולא זכיתי להבין דב"ק דאף דנימא דלשון מפני מה אמרו מורה דרבים סברי פרב"ג מכל מקום טעמא בעי אמאי נפסוק פרב"ג ולא פתנא קמא דגם סברת תנא קמא היא סברת רבים פי'דוע ואי איפא סברא לפסוק פרב"ג

ולא פתנא קמא אם פן למה לי משום דאמרו משמע רבים הרי פניחיד פסקינו היכא דמסתבר טעמיה עיין ביצה דף י"א ע"א ובכמה דוכתי וכן אין לומר דסבירא ליה דיחזקיה דמפרש טעמיה סובר פרש"ג ופסקינו נמי אנו פנותיה פדקימא לו בעלמא כפסק האמוראים דאם פן למה ליה למימר דאמרו רוצה לומר רבים ואולי פנותו לומר דכיון דפסק חזקיה פנותיה אנו נמי אית לן למינקט הכי אלא דבא להכריח דחזקיה הכי סבירא ליה דאולי יש לומר דאף דלא סבירא ליה פנותיה מפרש טעמיה אהכי קאמר דמדאיכפל חזקיה (באמרו אמרו ולא אמר רש"ג) להשמיענו דרבים קיימי בסברת רש"ג מוכח דסובר דהלכה פרש"ג וכי היכי דלא תוסק אדעתין לומר דאין הלכה פניחיד נגד רבים אשמעינו כי ברבים היו דקיימי בסברת רש"ג וזה דוחק דאין זה במשמע דב"ק והנה נראה לומר דהראב"ד סובר דמסתבר טעמיה דרש"ג ונהו לן למיפסק פנותיה פדפסקינו בש"ס פניחיד היכא דמסתבר טעמיה אלא דסובר דאין אנו רשאי להכריע מסברתינו ולומר דמסתבר טעמיה דיחיד ולפסוק פמותו עיין להרא"ש סוף פ"ק קמא דבבא בתרא ובגד מלאכי אות רצ"ו ומיהו היינו דוקא פשבאנו לפסוק פניחיד נגד רבים אבל לפסוק ברבים נגד רבים שפיר דמי ואהכי קאמר דכיון דחזקיה אשמעינו דרבים קיימי בסברת רש"ג פסקינו פנותיה דמסתבר טעמיה ובאמת ראיתי למרן חיד"א במחזיק ברכה סי' ע' אות ג' שפן פתב דדוקא פניחיד במקום רבים הוא דאין פניינו להכריע פניחיד משום דמסתברא טעמיה אבל ברבים נגד רבים שפיר מצינו לאכרועי מסברא דנפשינו עי"ש אלא דגם זה הוא דוחק בעיני ואין זה במשמעות דברי הראב"ד ויותר נראה לי לומר דסובר דבעלמא כי פליגי רש"ג ורבנו נקיטנו פרבנו משום פללא דיחיד ורבים הלכה ברבים אף היכא דסברת רש"ג לא יחידא היא אז נקיטנו פרש"ג דכיון דאיכא מאן דאמר דאף כי פליג רש"ג ארבנו נקיטנו פל מקום ששנה רש"ג וכו' נהי דאנו לא סבירא לן הכי מיהו היכא דקאי תנא אחרניא בהדיה דהוי רובא ורבא נקיטנו פנותיה זהו דעת הראב"ד לפי סיגנון דבריו שבהרא"ש אמנם הר"ן הביא דברי הראב"ד בסגנון אחר עיין שם: גם הראיה השנית מדלא משני אמוראי ניהו וכו' לכאורה לא נכיתי להבין דב"ק דהא אעיקרא יש להבין מאי מקשי הש"ס לרבא קשיא דר"י אדר"י דאמר ר"י פל מקום ששנה וכו' הלא רבא לית ליה האי פללא פדמוכח פפתופות ד' ע"ז ע"א ובבא מציעא דף ל"ח דפסק שם דלא פרש"ג וכן פתב רש"ם בבבא בתרא דף קל"ג ע"ב ד"ה ת"ש וכו' דרבא בעבודה זרה דף ס"ט לית ליה האי פללא וכונתו מדאמר רבא הלכה פרש"ג דאי סבירא ליה האי פללא לא הנה צריך לפסוק התם בפירוט וכי האי גוונא פתבו התוספות בעבודה זרה דף ל"ב ד"ה הילכף וכו' ועי' מלא הרועים בח"ב דף מ"ג אות ד' וז"ל עיין רש"ם בבא בתרא דף קל"ג דרבא לית ליה האי פללא ויש הוכחה לזה מדאמר בעבודה זרה דף ס"ט הלכה פרש"ג הואיל וסתם לן תנא פנותיה משמע דבלא זה אין הלכה פרש"ג אפילו במשנה ע"כ ולכאורה יש להקשות על דבריו חזא דמשמע דראיה זו שלו היא ועין רואה דרש"ם גופיה עלה סמיה ותו דנראה מדבריו דאילו הנה אמר רבא הלכה פרש"ג ולא הנה מסיים מילתיה בהואיל וסתם לן וכו' לא הנה מוכיחין דרבא לית ליה האי פללא ואין הדבר פן אלא ממה שאמר הלכה פרש"ג מוכח שפיר דלית ליה האי פללא בעלמא וכדמוכח מהש"ס ותוספות ה"ל וכן פתב איהו גופיה שם באות ג' ואולי פנותו לומר דרש"ם משמע דמוכח דרבא לית ליה האי פללא מדאמר

הַלְכָה פְּרִשְׁבֵּ"ג וְהוּא בָּא לְהוֹסִיף מְסִיּוֹם מִלְּמַתְּיָה דְרַבָּא הוּאִיל וְסַתְּם לָן וְכוּ' וְדוֹחַק אִידָּהּ
שְׂיִהֵינָה לְמַדְנֵוּ דְנוֹדָאֵי רַבָּא לִית לֵיהּ הָאֵי פְּלִלְאָ וְאִם פִּן קְשָׁה מֵאֵי מְקַשֵּׁי הַש"ס אֶלְא לְרַבָּא
קְשָׁה דַר"י אַדְר"י וְכוּ' הֵלֵא לְרַבָּא לִיתְיָה לְהָאֵי פְּלִלְאָ פְּלִל וְבַעַל פְּרַחְנֵן לֹאֲמַר דְּאִין פְּנוּנְתָּ
הַש"ס לְהַקְשׁוֹת לְרַבָּא גּוּפְיָהּ אֶלְא הִכִּי קְאָמַר בְּשִׁלְמָא לְאַבְיֵי וְכוּ' אֶלְא לְרַבָּא קְשָׁה דַר"י
אַדְר"י לְמָאן דְּאִית לֵיהּ הָאֵי פְּלִלְאָ דְּמִלְּמַתְּיָה דְּאַבְיֵי אֲתִי שְׁפִיר לְדַבְרֵי הַפִּל אֶבְל דְּרַבָּא לֹא
אֲתִי לְמָאן דְּאִית לֵיהּ הָאֵי פְּלִלְאָ וְאִם פִּן הִיכִי הָוֵה מְצִי הַש"ס לְשִׁנּוּיֵי אַמּוֹרָאֵי נִינְהוּ
(וּמְדִלְא מְשַׁנֵּי הִכִּי מוּכַח דְּבַהָּא הַלְכָה פְּרִשְׁבֵּ"ג) הֵלֵא גַם הַמְקַשָּׁה לֹא נַעֲלַם מִמְּנֵוּ דְּאִיפָּא
מָאן דְּלִית לֵיהּ הָאֵי פְּלִלְאָ וְהִינּוּ רַבָּא גּוּפְיָהּ וְרַק קִנְשִׁינְתּוּ דְּלֹא אֲתִי מִלְּמַתְּיָה פְּדַבְרֵי הַפִּל
פְּאָמּוֹר וְכֵן יֵשׁ לְדַקְדַּק עַל הַרְמַב"ן שְׁתַּיְרִץ לְקִנְשִׁינְתָּ הַרְאָב"ד דְּשִׁנּוּיָא דְּאַמּוֹרָאֵי נִינְהוּ
דְּחִיקָא הֵיא וְעַדִּיפָּא מִינְהּ מְשַׁנֵּי וְכוּ' פְּדַכְתַּב בְּשִׁמּוֹ הַר"ן עִי"ש וּלְפִי הָאָמּוֹר נִרְאָה דְּלֹא
הָוֵה מְצִי מְשַׁנֵּי הִכִּי כְּנֻ"ל וְנִרְאָה דְּהַרְאָב"ד סוֹבֵר דְּמֵאֵי דְּמוּכַח מֵהַש"ס דְּרַבָּא לִית לֵיהּ
הָאֵי פְּלִלְאָ הִינּוּ לֹאֲמַר דְּאִיהוּ גּוּפְיָהּ לֹא נִקְיֵט הָאֵי פְּלִלְאָ אֶבְל אֶפְשֵׁר דְּמוּדָּה הוּא דַר"י
גּוּפְיָהּ אֲמַר לְהָאֵי פְּלִלְאָ וְאִם פִּן הָוֵה מְצִי שְׁפִיר לְמִימַר אַמּוֹרָאֵי נִינְהוּ וְכִלּוּמַר דְּרַבָּא סוֹבֵר
פְּמָאן דְּאָמַר דְּלֹא אֲמַר ר"י הָאֵי פְּלִלְאָ וְאִתְּהָ דְּחִי הַרְמַב"ן דְּמֵאֵי דְּלֹא מְשַׁנֵּי הִכִּי הוּא מְשׁוּם
דְּשִׁנּוּיָא דְּחִיקָא הוּא וְכוּ' (וְנַחְזוֹר לְדַבְרֵי הַרְאָב"ד דְּמְשׁוּם הִנֵּי הוּכַחוּת הוּא דְּסוֹבֵר פְּרַבֵּי
שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּהָא) וְעוֹד דְּשִׁלְחוּ לְשִׁמּוּאֵל אֲנִן פְּרִשְׁבֵּ"ג סְבִירָא לָן וְגַם בִּירוּשְׁלַמֵּי
פְּסָקוּ פְּרִשְׁבֵּ"ג פְּדַכְתַּב פֶּל זֶה הָרָא"ש מְשַׁמַּע דְּאִי לֹא הִנֵּי טַעְמֵי תְּרִיצֵי לֹא הָוֵה נִקְיֵט
פְּרִשְׁבֵּ"ג שְׁמַעַת מִינְהּ דְּלִית לֵיהּ הָאֵי פְּלִלְאָ: עֲלֵה בְּיַדְנֵוּ דְּמַדִּינָא דְּקַמֵּן מוּכַח דְּהַרִּי"ף
(לְדַעַת רֹב הַמְּפָרְשִׁים) וְהַרְמַב"ם וְדָאֵי לִית לְהוּ לְהָאֵי פְּלִלְאָ וְכֵן מוּכַח דַּעַת הַרְאָב"ד
כְּנֻ"ל וְהָרָא"ש הִבִּיא הַסְּבָרוֹת בְּזַה וְסִיִּים וְכֵן דַּעַת ר"י דְּהַלְכָה פְּרִשְׁבֵּ"ג בְּמִשְׁנֵינֵוּ
פְּפִסְקָא דַר"י ע"כ וְעֵינֵן בְּקִיצוֹר פְּסָקֵי שָׁם וּבִטּוֹר יו"ד פִּי רַס"ז שְׁדַעַת הָרָא"ש לְפִסְוֹק
בְּזַה פְּרִשְׁבֵּ"ג אֶבְל אִינוּ מוּכַרְח אִם מְשׁוּם דְּנִקְיֵט הָאֵי פְּלִלְאָ פְּדַמְשַׁמַּע מִמָּה שְׁפַתְב בְּשֵׁם
ר"י אוּ מְשׁוּם דְּסוֹבֵר פְּהַרְאָב"ד וּבְקַרְבֵּן נְמַנְאֵל שָׁם נִרְאָה שְׁהִבִּין בְּדַעַת הָרָא"ש שְׁפּוּסַק
פְּרִשְׁבֵּ"ג מִפְּחַ הַפְּלִל: לַח) וְשָׁם דָּף מ' ע"ב רְשָׁב"ג אוֹמַר אִינוּ פּוֹתֵב אֶלְא מְשַׁחֲרַר פְּסָקוּ
הַרִּי"ף וְהַרְמַב"ם וְהָרָא"ש וְרַבִּינוּ עוֹבְדֵיָה פְּרִשְׁבֵּ"ג וּמוּכַח מְדַבְרֵיהֶם דְּלֹא נִקְיֵט הָאֵי פְּלִלְאָ
מְדִיֵּהּבו טַעְמָא לְמִינְקַט בְּהָא פְּרִשְׁבֵּ"ג מְשׁוּם דְּקִיָּמָא לָן פְּמָאן דְּדָאִין דִּינָא דְּגַרְמֵי וְכוּ'
עִי"ש וְכֵן פְּתַב מְרֵן פְּסָף מְשַׁנָּה בְּפָרְק ח' מֵהַלְכוֹת עֲבָדִים דִּין ט"ו עִי"ש (אֶבְל הָרַב הַמַּגִּיד
בְּפָרְק ז' מֵהַלְכוֹת חוֹבֵל וּמְזִיק הַלְכָה י"א פְּתַב דְּהַדְרִינֵן לְכִלְלִין פֶּל מְקוּם שְׁשַׁנָּה רְשָׁב"ג
וְכוּ') וְהַרְאָב"ד שָׁם פְּתַב דְּהָרַב פּוּסַק פְּרַבְּנֵן וְלֹא דְּמֵי לְשׁוֹרְף שְׁטַר חוֹב וְכוּ' וְהָרַב הַמַּגִּיד
שָׁם פְּתַב דְּלֹא נְמַצָּא בְּהַלְכוֹת וְכוּ' וְהַדְרִינֵן לְכִלְלִין פֶּל מְקוּם שְׁשַׁנָּה רְשָׁב"ג בְּמִשְׁנֵינֵוּ
הַלְכָה פְּמוֹתוֹ וְנִרְאָה לִי הַדִּל דְּהַרְאָב"ד וְהָרַב הַמַּגִּיד פְּלִיגֵי בְּמֵאֵי דְּפְלִיגֵי הָרַבְּנִים
מוֹהַרְאֲנ"ח וּבְרַבֵּי יוֹסֵף שְׁהַבְּאֲתִי לְעִיל סַ"א וְהוּא פִּי בְּנִסְחַת הַרְאָב"ד לֹא הֵינָה בְּהַרִּי"ף
סִיּוֹם מִלְּמַתְּיָה דְּאִיתְּיָה קָמֵן וְהַלְכָה פְּרִשְׁבֵּ"ג וְכוּ' רַק הַמְשַׁנָּה פְּצוֹרְתָּהּ וּמֵאֵי דְּאֲתַמַּר עֲלֵה
דְּפְלִיגֵי בְּמִזִּיק שְׁעַבּוּדוֹ וְסוֹבֵר הַרְאָב"ד פְּסָבֵרַת מוֹהַרְאֲנ"ח דְּכֹל שְׁלֹא פִּירֵשׁ דַּעַתוֹ מְסַתְּמָא
פּוּסַק פְּתַנָּא קָמָא וְהָרַב הַמַּגִּיד סוֹבֵר פְּמוֹ שְׁפַתְב בְּבִרְפֵי יוֹסֵף דְּאִיפָּא לְמִימַר דְּסַמְדָּה עַל
הַפְּלִל דְּכֹל מְקוּם שְׁשַׁנָּה וְכוּ' וְהָרַב לְחַם מְשַׁנָּה בְּהַלְכוֹת חֲמִץ וּמְצָה שָׁם תְּמָה עַל מָה
שְׁפַתְב הָרַב הַמַּגִּיד דְּהַדְרִינֵן לְכִלְלִין וְכוּ' דְּהָא הַרְמַב"ם לִית לֵיהּ הָאֵי פְּלִלְאָ וְכוּ' עִי"ש
וְעֵינֵן בְּיַד מְלֶאכֶי סִי' ש"ז שְׁהַתְּפִלָּא עַל הַלְחָם מְשַׁנָּה דְּסוֹתַר דְּבִרֵי עֲצֻמוֹ שְׁפַתְב בְּפָרְק ז'

מהלכות עבודה זרה ובפרק ד' מהלכות קריאת שמע ובסוף פרק ט"ז מהלכות אישות וסוף פרק י"ב מהלכות נזקי ממון דקים ליה להרמב"ם האי פלגא: (לט) ושם דף מ"ה ע"א רשב"ג אומר מפני תקנות השבוין הרי"ף והרא"ש הביאו המשנה פצורתה ונראה דדעתם לפסוק בזה פתנא קמא דאם הווי סברי פרב"ג הנה להו לאתויי מה שאמרו בש"ס דאיכא בינייהו דליכא אלא חד שבוי דלרב"ג מברחין אותו אלא ודאי מדלא חלקו מוכח דנקטי בזה פתנא קמא וכן בקיצור פסקי שם סתם ולא חילק וכן הבין מרן הבית יוסף ביו"ד סי' רב"ן בדעת הריב"ה וכן הרב בית חדש שם סעיף ד' עי"ש וכן דעת הרמב"ם בפירושו ובחיבורו פרק ח' מהלכות מתנות עניים הלכה י"ב כמו שפתי מרן בבית יוסף ובבב"ב (דמה שכתב בבב"ב הריב"ב ד"ה אין פודין וכו' הוא שגגת המדפיס ומקומו הוא בסו"ד"ה אין מקריחין כמו שכתב בחידושי הגהות מוהר"ח) ורבינו עובדיה בפירוש המשנה פסק פרב"ג וכתב הרב תוספת יום טוב דסמך על הפלל וכו' וכבר כתבתי בפרק ח' דעירובין דלאו פלגא הוא ע"כ והנה שם הכריח מפמה דוכתי דהר"ב לית ליה האי פלגא ואם כן לפי דבריו סתר הרב דידיה אדידיה אף לי הדל נראה דיתכן דטעם הרב משום דאמרינן בש"ס איכא בינייהו דליכא אלא חד דלרב"ג מברחין לכו מדהוצרכו בש"ס לאשמעינן דאיכא גוונא דלרב"ג מברחין משמע ליה דהלכה פרב"ג (ומעין זה כותבים המפרשים בכמה מקומות פידוע) אלא דשאר פוסקים לא חשבי הא לשקיל וטרי אליביה ודברי הרב תוספת יום טוב שפרק ח' דעירובין דבבב"ב הנהו דוכתי דלית להו להרמב"ם ורבינו עובדיה האי פלגא פריף ותני הא דקמן צריף לומר דהא דקמן קאי רק אהרמב"ם ולא אהר"ב דהא פסק פרב"ג איף שיהיה הנה לדעת כל הפוסקים הנז"ל דפסקו דלא פרב"ג לא מצאתי בענייני שום טעם אם לא דלית להו האי פלגא וכבר כתבתי בס"ק כ"ט שהרב משאת משה הכריח מפמה מקומות דהרמב"ם לית ליה האי פלגא וזה אחד מהם ואם כן כל הפוסקים הנז"ל דפסקו דלא פרב"ג נמי לית להו האי פלגא והרב תוספת יום טוב הבין בדעת הריב"ה דהלכה פרב"ג מדלא כתב מפני תיקון העולם כמו שכתב בדין דאין פודין את השבוין וכו' עי"ש (שכף כתב בדרף אפשר) ולי הדל נראין דברי מרן הב"י דדעת הריב"ה לפסוק פתנא קמא דאם לא כן היה לו לפרש דבדליכא אלא חד שבוי מברחין או לפחות לומר מפני תקנות השבוין והרי כתב פדי שלא יהיו הנכרים מכבידים עליהם ויוסיפו שמירה על שמירתם ע"כ וקרוב לזה הם דברי הרמב"ם רק שהשמיט תיבת מפני תיקון העולם ואין בזה קפידא ומה שדקדק על מרן הבית יוסף דהיה לו להביא דברי הרמב"ם בחיבורו לא ראה דבריו שפב"ב הבית הנז"ל ולדברי הרב תוספת יום טוב יקשה עלינו דברי הריב"ה אהדדי ממה שכתב ברמזים למה שכתב בטור אף לדעת מרן הבית יוסף הפל שפה אחת ודברים אחרים: מ) ובריש פרק האומר התקבל (ד' ס"ב ע"ב) רשב"ג אומר אף האומרת טול לי גטי וכו' פסקו הרמב"ם ורבינו עובדיה והרא"ש פרב"ג והרי"ף הביא המשנה פצורתה והביא גם כן מאי דתנו רבנן בדרף ס"ג ע"ב דאתי פרב"ג דטול לי הוא לשון קבלה מוכח דדעתו לפסוק פרב"ג וכן פסק הרמב"ם בפרק ו' מהלכות גרושין הלכה ט' ובטור סי' קמ"א ואין להכריח מזה דאית להו האי פלגא משום דמשמע מסתמיות דברי הפוסקים דסבירא להו דלא בא רשב"ג לחלוק על פתנא קמא וגם תנא קמא מודה ועיין לעיל במערכת הה' אות י"ב (בשדי חמד ח"א) שכתבתי דמכאן מוכח

דְּדַרְךָ הַפּוֹסְקִים וְהַמְּפָרְשִׁים לְכַתּוֹב הַלְכָה אַף בְּדַבָּר שְׂאִין מַחְלֹקֶת דָּאִין לֹאמַר דְּלַעוֹלָם
דְּפִלְגִי וּמֵאֵי דְּפִסְקִינָן פְּרִשְׁבִּי"ג אַף אֵי לִית לְהוּ הָאֵי פְּלִלָא הֵיִינוּ מִשּׁוּם מֵאֵי דְּתַנּוּ רַבְּנֵי
דְּסַתְמָא לָן תַּנָּא דְּבַרְיִיתָא כְּנוּמִיָּה דָּאֵם אֵיתָא דְּפִלְגִי טְפִי הֵנָּה לְהוּ לְפִסְוֹק פְּהַסְתָּם דְּמַתְנִיתִין
מִהַסְתָּם דְּבַרְיִיתָא וְצָרִיף לְהַתְנִיִּשְׁב בְּזַה וְאִיף שְׂיִהִיָּה עַל פֶּל פְּנִים מְהֵכָא אִין לְנוּ הַכְרַח
דָּאִית לְהוּ הָאֵי פְּלִלָא פְּאָמֹר: מֵא) וְשֵׁם דְּרַף ס"ו ע"א רְשָׁב"ג אֹמַר אִם מְעַצְמוּ נָפְל וְכו'
א אֲמַרִּינוּ בְּגִמְרָא דְּחַסְוִרִי מְחַסְרָא וְכו' וּמִשְׁמַע דָּאִין שׁוּם חוֹלְק וְהָרִי"ף הֵבִיא הַמְּשַׁנָּה
וּמָה שְׂאָמְרוּ בְּש"ס וְהָרָא"ש פְּתַב דְּהֵכִי הַלְכְתָּא וְכֵן פְּתַבו הַרְמַב"ם וְרַבִּינוּ עוֹבְדֵיהּ
בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנָּה וְכַתְב הָר"ן דְּרְשָׁב"ג לֹא לְאֹי פְּלוֹגִי אֲתָא וְכַתְב עַל דְּבַרְיוּ מֶרֶן הֵבִיתִיוסָף
בְּסִי' קמ"א דְּפִשׁוּט הוּא וְכֵן פִּסְק הַרְמַב"ם בְּחִיבּוּרוֹ פֶּרֶק, ב' מֵהַלְכוֹת גְּרוּשִׁין הַלְכָה י"ב
וְכִינּוּ דָּאִין שׁוּם מַחְלֹקֶת בְּזַה וְדָאֵי אִינוּ שְׂיִיף פְּלִל דְּרְשָׁב"ג (עֵינִין לְעִיל בְּמַעְרַכְתָּהּ הֵא' אוֹת
י"ב) וְעֵינִין בְּחֻלְיִין דְּרַף ט"ל ע"ב לֹא אֲמַרוּ הֵיִתֵּר מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרְשָׁב"ג וְכו' וּמוּכַח קֶצֶת
דְּלִיפָא מֵאֵן דְּפִלְגִי מְדָלָא אֲמַר לֹא אֲמַרוּ אִיסוּר מְפִנִי כְּבוֹד רַבְּנָן וְלֹא הֵיִתֵּר מְפִנִי כְּבוֹד
רְשָׁב"ג כְּמוֹ שְׂאָמַר רַב חֲסֵדָא עִי"ש וְהָרַב תּוֹסְפֵת יוֹם טוֹב לְפִי שְׁהִיָּה פִּשׁוּט מְאוּד בְּעֵינָיו
דָּאִין שׁוּם חוֹלְק כְּמוֹכֵן מָמָה שְׂפַתְב רַבִּינוּ עוֹבְדֵיהּ מִשְׁמָא דְּגִמְרָא חַסְוִרִי מְחַסְרָא וְכו' לֹא
הוֹצֵרָף לִיטְפֵל בְּטַעַם מֵאֵי דְּפִסְקִינָן פְּרִשְׁבִּי"ג כִּהֵיָּא דְּפֶרֶק ו' דְּכַתְּנוּבוֹת מְשַׁנָּה ד' דְּהֵכָא
שְׂאֵנִי דְּמוּכֵן מְעַצְמוּ דָּאִין חוֹלְק וְכַמְּשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן הַמְּשַׁנָּה אֲמַר רְשָׁב"ג דְּעַל הָרוּב אִינוּ
לְחַלּוֹק כְּמוֹ רַבִּי פְּלוּנִי אֲנֹמַר וְאִם כֵּן פִּשׁוּט דְּלֹא שְׂיִיף בְּזַה הָאֵי פְּלִלָא וְאִין לֹאמַר דְּבָלָא
הֵכִי נְמִי לֹא שְׂיִיף הֵכָא הָאֵי פְּלִלָא פִּינּוּ דְּרְשָׁב"ג לֹא סְבָרָא דְּנַפְשִׁיָּה אֲמַר אֱלֵא אֲמַרוּ
חֲכָמִים וְכו' דְּכָבֵר פְּתַבְתִּי בְּס"ק י"ב דְּגַם בְּעֵנִין זֶה שְׂיִיף הַפְּלִל שְׁפֵן מִתְבָּאֵר מִדְּבַרִי הַתּוֹס'
עִי"ש וְנִרְאָה דְּהַדְּבַר מְוֹכַרְח מְעַצְמוּ מְדָאֲמַר ר"י כֹּל מְקוּם שְׂשַׁנָּה וְכו' חוּץ מְעַרְב וְצִיָּדוֹן
וְכו' וְהָרִי הֵהִיא דְּצִיָּדוֹן בְּגִטִּין דְּרַף ע"ד ע"א אֲמַר רְשָׁב"ג מְעַשָּׂה וְכו' וְאֲמַרוּ חֲכָמִים תַּתְּנִין לּוֹ
אֵת דְּמִיָּה וּמְדָאִי צְרִיף לְאִפּוֹקִי דְּצִיָּדוֹן מְפִלִּלָא שְׁמַעַת מִיָּנָה דְּגַם בְּכִי הָאֵי גִוּוֹנָא דְּאֲמַר
מִשְׁמָא דְּרַבְּנָן אֵיתִיָּה לְהָאֵי פְּלִלָא בְּעֵלְמָא וְק"ל וְעֵינִין בְּמָה שְׂפַתְבְּתִי בְּמַעְרַכְתָּהּ הַמ"ם אוֹת
קכ"ג (בד"ה וְכַתְב עוֹד): מֵב) וּבְפֶרֶק ז' דְּגִטִּין דְּרַף ע"ד אֲמַר רְשָׁב"ג מְעַשָּׂה בְּצִיָּדוֹן וְכו' זֹ
אֲחַת מֵהַלְכוֹת הַיּוֹצְאוֹת מְפִלִּלָא דְּכָל מְקוּם וְכו' כְּנוֹדַע וּפְסָקוּ הַפּוֹסְקִים דְּלֹא פְּרִשְׁבִּי"ג
וְהָרַב תּוֹסְפֵת יוֹם טוֹב לֹא הוֹצֵרָף לְצֵינִין לְמָה שְׂאָמְרוּ בְּעִירוּבִין דָּאִין מְזַה שׁוּם הוֹכַחָה
כְּמוּכֵן: מֵג) וְשֵׁם דְּרַף ע"ה ע"ב פְּלִל אֲמַר רְשָׁב"ג כֹּל עַכְבָּה וְכו' פְּתַב הָרִי"ף דְּלִית הַלְכְתָּא
פְּרִשְׁבִּי"ג (מְכָאֵן מוּכַח קֶצֶת דָּאִין הַכְרַע בְּדַבְרֵי הָרִי"ף פְּשַׁמְבִּיא הַמְּשַׁנָּה פְּצוּרְתָהּ דְּסוּבֵר
דְּהַל' כְּתַנָּא קָמָא מְדֵהוֹצֵרָף לֹאמַר כָּאֵן דָּאִין הַלְכָה פְּרִשְׁבִּי"ג עֵינִין מָה שְׂפַתְבְּתִי בְּסִק"א אֱלֵא
דְּלִכְל הַדְּבָרוֹת צְרִיף לְהֵבִין אִם צְרִיף הוּא לְגִלוֹת דְּעַתּוֹ לְעֵנִין פִּסְק לְמָה לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן בְּכָל
מְקוּם וְאִם אִין צְרִיף לְגִלוֹת דְּעַתּוֹ לֹא לִימָא בְּשׁוּם דְּנוֹכְתָא וְאוּלִי בְּמְקוּמוֹת שְׁנִרְאָה לּוֹ שְׂיִשׁ
סְבָרָא לֹאמַר פְּרִשְׁבִּי"ג מְוֹכַרְח לְגִלוֹת דְּעַתּוֹ דָּאִינוּ כֵּן וְצ"ע) וְהָרָא"ש אַחַר שְׁהַעֲתִיק דְּבַרִי
הָרִי"ף כְּדַרְכּוֹ כְּתַב דְּרַבִּינוּ תָּם וּר"י פּוֹסְקִים בְּכַמָּה מְקוּמוֹת כּוּר"י דְּפִסִּיק פְּרִשְׁבִּי"ג
בְּמִשְׁנַתְּנִינוּ וְהוּא לֹא הִכְרִיעַ וְכֵן בְּקִיצוֹר פִּסְקִי הֵבִיא הַסְּבָרוֹת דְּלֵהִרִי"ף לֹא הָנִי גַט וְלֵר"י
הָנִי גַט וְכַתְב הַגָּאוֹן קָרְבֵן גְּמִנָּאֵל דְּדַעַת הָרָא"ש לְפִסְוֹק כּוּר"י דָּאִית לִיָּה הָאֵי פְּלִלָא כְּמוֹ
שְׂפַתְב בְּפֶרֶק שְׁנִי דִּינִי גִזְוִרוֹת סוּף סִי' י"ז וּבְהַשׁוֹלַח סִי' כ"א וּבְפֶרֶק אַף עַל פִּי סִי' ז"ך
וְאֲבוּהֵן דְּכוּלְהוּ בְּפֶרֶק הֵיָּה קוּרָא סִי' ט"ו דְּהָרִי"ף פּוֹסֵק כְּתַנָּא קָמָא וְהָרָא"ש פְּרִשְׁבִּי"ג
וְהַרְמַב"ן וְהָרְשָׁב"א מְטוּ לְדַבְרֵי הָרִי"ף ע"כ וְהַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁוֹ וּבְחִיבּוּרוֹ פֶּרֶק ח' הַלְכָה

כ' ורבינו עובדיה פסקו דלא פּרשפּ"ג עי"ש ובבית יוסף סי' קמ"ג ומזה מוכח דלית להו להרי"ף והרמב"ם האי פּללא כמו שרמז הרב תוספת יום טוב למה שפּתב בפּרק ח' דמסכת עירובין דאין לנו שום הַכרח לפּסוק דלא פּרשפּ"ג לולא דלית להו האי פּללא: והנה התוספות בד"ה פּלל וכו' הקשה ר' אַלחנן אמאי אַמר רבא דנתינה בעל פּרה לא הוי גט והא אין העפּכה והלכה פּרשפּ"ג במשנתנו וכו' עי"ש למדנו דדעת ר' אַלחנן למינקט האי פּללא פּדעת ר"י ורבינו תם אלא דלדעתיה הקצרה תמוה מאד מאי קשיא ליה על רבא דהא ודאי לית ליה האי פּללא כמו שפּתבתי למעלה בס"ק ל"ז עי"ש וצ"ע ועיין עוד בגטין דף י"ט אַמר רבא הלכה פּרשפּ"ג מוכח דרבא לית ליה האי פּללא מדנהוצרה לפּסוק פּרשפּ"ג אלא דלמאן דאַמר דלא נאַמר הפּלל בפּרייתא אין מזה ראיה פּמוכּן: מד) ובפּרק ג' דבבא קמא דף ל' ר' שמעון בן גמליאל אומר פּל המקלקלין ברשות הרבים והזיקו חייבין לשלם והרי"ף והרמב"ם בפּירושו והרא"ש לא איירו פּלל לענן הלכה אי נקיטין כר' שמעון בן גמליאל או פּתנא קמא וגם לא הזכירו מילתיה דר' שמעון בן גמליאל פּלל ולולא דמסתפינא אמינא דאינהו לא גרסי במתניתין מילתיה דר' שמעון בן גמליאל פּלל אבּל רש"י והתוספות ורבינו עובדיה גרסי במתניתין ר' שמעון בן גמליאל אומר וכו' כיעי"ש ואמרין בש"ס דלרב הא דכל הקודם זכה הוא הלכה ואין מורין בן וכתב הרא"ש דהכי נקיטין משום דמילתיה אתי פּתנא קמא דר' שמעון בן גמליאל (אין להכריח מזה דהרא"ש לית ליה פּללא דכל מקום ששנה ר' שמעון בן גמליאל דדילמא הָכא דברייתא הוא לית ליה אבּל במשנה אולי אית ליה) והרמב"ם בפּרק י"ג מהלכות נזקי ממון הלכה י"ד השמיט הא דאין מורין בן ותמה מרן פּסר משנה דהנה ליה לפּסוק דאין מורין בן וכסברת התנא קמא דר' שמעון בן גמליאל וכתב דצריף לומר דההיא דחונייא בעלמא ועיי"ש להרב לחם משנה דהרמב"ם פּסק כר' שמעון בן גמליאל במשנתנו ונראה שרצונו לומר שזו היא פּנות מרן פּסר משנה גם בן וכן פּתב הרב תוספת יום טוב (ומתבאר למענין בדברי קדשו דסבירא ליה דהאי פּללא ליתא בפּרייתא עי"ש בדברי הרב לחם משנה וק"ל) ולפי דבריהם שמעת מינה דהרמב"ם אית ליה האי פּללא אף הרב שושנים לדוד פּתב דהרמב"ם ודאי לית ליה האי פּללא וכמו שפּתב הרב תוספת יום טוב בפּרק ח' דעירובין אלא דלענן קנסו גופן משום שבתן נקיטין כרב לגבי זעירי דמילתיה דרב קאי כר' שמעון בן גמליאל פּלומר דלאו משום פּללא דר' שמעון בן גמליאל הוא דפסקין אלא משום סברת רב הוא ומשמעות דברי הרב לחם משנה אינו בן אלא דהרמב"ם אית ליה האי פּללא כיעי"ש וכן הוא פּשט דברי הרב תוספת יום טוב ועיין לעיל ס"ק ט"ז דנראה דהרב שושנים לדוד נקט דהרמב"ם אית ליה האי פּללא היפּה ממה שפּתב פּאן: והנה ראיתי דבירושלמי ליתא להא דר' שמעון בן גמליאל במתניתין וכתב שם הרב מראה הפנים דגם הרי"ף לא גריס לה במתניתין וכתב עוד דמה שפּתב הלחם משנה פּדעת הרמב"ם אי אפּשר לאומר דאם בן וכו' ועוד דבשעת הוצאת זבליים אמאי לא פּסק כר' שמעון בן גמליאל דאם הזיק פּטור פּדשנינו בבבא מציעא (משמע דסובר דכללא דכל מקום ששנה רשפּ"ג וכו' דחי לכללא דאין הלכה פשיטה ואין זה פשוט ע' מה שרשמתי לעיל ס"ק ט"ו) וכבר פּתב הרי"ף בכמה מקומות וכן הרמב"ם דליתיה לכללא דר' שמעון בן גמליאל וגם בלאו הכי הרי"ף לא גריס לדר' שמעון בן גמליאל וכן הרמב"ם מסתמא תופס דר' הרי"ף וכו' עיין שם

בְּאִנְיָן: מַה) וְשֵׁם בְּפָרֶק ה' דָּף מ"ט אָמַר ר' שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אִם כֹּן מְשַׁהֲאֵשֶׁה יוֹלֶדֶת מְשַׁבַּחַת פֶּתַח הָרֵא"ש דְּהָרִי"ף הֵבִיא הַמְשָׁנָה וְלֹא הֵבִיא מֵאֵי דְאִתְּמַר בְּש"ס לְפָרוּשֵׁי סְבֵרַת ר' שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מִשּׁוּם דְּסוּבְרַ דְּהִלְכָה כְּתָנָא קָמָא דְלִית לִיהּ כְּלָלָא דְכָל מְקוּם שְׁשָׁנָה ר' שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְכו' ע"כ וּמְדָלָא יְהִיב שׁוּם טַעְמָא אַחֲרִינָא מוּכַח דְלִית לֹן שׁוּם טַעַם וְהִכְרַח לְפִסּוּק כְּתָנָא קָמָא זוּלַת מֵאֵי דְלִית לֹן כְּלָלָא דְכָל מְקוּם וְכו' דְמַמְיֵלָא אִית לֹן לְמִינְקֻט כְּתָנָא קָמָא דְהִלְכָה כְּרַבִּים וְאִם כֹּן לְפִי זֶה מוּכַח דְהָרֵא"ש גַּם כֹּן לֹא סְבִירָא לִיהּ הָאֵי כְּלָלָא דְהָא אִיהוּ נְמִי פְּסִיק כְּתָנָא קָמָא (עֵינִין שְׁם בְּכַלְפָּלָא חֲרִיפְתָּא) וְכוּן מַר בְּרִיָּה בְּטוֹר חֲשׁוֹן מְשַׁפֵּט סִי' תַּכ"ג וְכוּן הֶרְמֵב"ם בְּפִירוּשׁוֹ וּבְחִיבּוּרוֹ פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת חוֹבֵל וּמְזִיק הִלְכָה ב' פֶּסֶק כְּתָנָא קָמָא וְזוּ אַחַת מֵהִלְכוֹת שְׁהוּכִיחַ הֶרֶב תּוֹסַפֵּת יוֹם טוֹב בְּפֶרֶק ח' דְעִירוּבֵין דְלִית לֵהוּ הָאֵי כְּלָלָא עֵינִין שְׁם וְכוּן הִגְאֹן בְּיָם שְׁל שְׁלֵמָה סִי' י"ד שְׁהֵבִיא מַה שְׁפֶתַח הָרֵא"ש בְּדַעַת הָרִי"ף וְעוֹד הֵבִיא דְבָרֵי הָרִי"ף בְּסוּף פֶּרֶק גַּט פֶּשׁוּט דְהֵדִין כְּלָלָא לָאו דְנֻקָא וְכו' וְשֶׁכֶן פֶּתַח הָרֵא"ש בְּשִׁמּוֹ בְּסוּף כְּתוּבוֹת וְרַבִּינוּ תָּם וְר"י סוּבְרִים כְּהָאֵי כְּלָלָא וְכוּן נוּטָה דַעַת הָרֵא"ש וְכו' וְכוּן פֶּתַח הָרֵא"ש בְּסוּף פֶּרֶק ב' דְבִרְכוֹת וְהֶרְמֵב"ם סוּבְרַ כְּהָרִי"ף וְלִכּוֹן פֶּסֶק הֶכָא כְּרַבְנֵן וְכוּן פֶּסֶק הַטוֹר וְכוּן נוּטָה דַעַת הָרִי"ף וְהָאֵרִיף לְהוּכִיחַ שְׁכֵן עֵיקַר דְלֹא נְקִיטִינוּ כְּהָאֵי כְּלָלָא וְכוּן פֶּתַח בְּאַסִּיפַת זְקָנִים וְכוּן נְמַצָּא בְּשׁו"ת רִיב"א שְׁהֵשִׁיב לר' יוֹנָתָן כֹּהֵן אֵלּוּ תוֹרָף דְבָרֵי קִדְשׁוֹ וּקְצַת תִּימָה שְׁלֵא הַעִיר דְמַדְבְּרֵי הָרֵא"ש בְּמֵאֵי דְקָמֵן מוּכַח דְלֹא סְבִירָא לִיהּ הָאֵי כְּלָלָא (כְּמוֹ שְׁפֶתַח בְּכַלְפָּלָא חֲרִיפְתָּא מְדָלָא הַזְכִּיר הַחִילוּק דְבִמְבַפְּרַת כִּיעֵינִין שְׁם) הִפְּךָ מֵמֵאֵי דְמַחְלִיט בְּדַעַתוֹ דְאִית לִיהּ הָאֵי כְּלָלָא: מו) וְאֶרְשׁוּם פֶּה כְּלָלִים הִיוּצְאִים מִתּוֹךְ מַה שְׁרַשְׁמֵתִי עַד פֶּה וּלְהַקֵּל עַל הַקּוֹרָא אַחֲלֵקֵם לְאוֹתִיּוֹת קַטְנוֹת וְאֵלּוּ הֵן.

א) אִף מֵאֵן דְאִית לִיהּ הָאֵי כְּלָלָא אֶפְשָׁר דְאִם הוּא מַחְלוּקַת וְאַחַר כֹּף סֵתֵם לֹא קִיָּמָא לֹן כְּרַבְנֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל עֵינִין סְעִיף קֶטֶן ה' וּס"ק ל"ד:ב) אִם נֶאֱמַר כְּלָלָא דַר' שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל כְּשֶׁרְבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר הַדְּבַר בְּשֵׁם אַחֲרִים אוּ דְנֻקָא בְּסִבְרָא דְנִפְשֵׁיהּ עֵינִין ס"ק י"א וי"ב וט"ז וכ"ב ומ"א: ג) אִם נֶאֱמַר הַכָּלֵל כְּשֶׁתָּנָא אַחַר אֹמֵר דְבַר בְּשֵׁם רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל עֵינִין ס"ק ל"א: ד) אִם נֶאֱמַר הַכָּלֵל נֶגְדַ רַבִּים עֵינִין ס"ק ג' וס"ק ז' וכו' וכ"ג: ה) מֵאֵן דְאִית לִיהּ הָאֵי כְּלָלָא אִף הִיכָא דְרַבְנֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל קָאֵי כְּבֵית שְׁמַאי אִית לִיהּ עֵינִין ס"ק י"ב: ו) אִם נֶאֱמַר הַכָּלֵל נֶגְדַ הַכָּלֵל דְאִין הִלְכָה כְּשִׁטָּה עֵינִין ס"ק ט"ו ומ"ד: ז) מֵאֵן דְאִית לִיהּ הָאֵי כְּלָלָא לָאו דְנֻקָא הִיכָא דְמַסְתַּבֵּר כְּנוֹתִיָּה עֵינִין ס"ק י"ט: ח) אִם נֶאֱמַר הַכָּלֵל נֶגְדַ רַבְנֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הַחֹלֵק עִם ר' אֱלִיעֶזֶר עֵינִין ס"ק כ"ב וכ"ג: ט) אִם הָאֵמֹרָא פּוֹסֵק דְלֹא כְּרַבְנֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לֹא נְקִיטִינוּ כְּרַבְנֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְאִם דְנֻקָא בְּאֵמֹרָא דְאִית לֹן בְּעֵלְמָא כְּלָל דְהִלְכָה כְּמוֹ רַב נַחְמָן בְּדִינֵי וְכִיּוּצָא עֵינִין ס"ק כ"ג וכ"ה ול"ד: יוד) הִיכָא דְסוּגְיִין בְּעֵלְמָא דְלֹא כְּרַבְנֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לֹא נְקִיטִינוּ כְּנוֹתִיָּה ס"ק ל"ג: יא) אִף מֵאֵן דְלִית לִיהּ הָאֵי כְּלָלָא אֶפְשָׁר דְמוֹדָה דְאֵי אִיכָּא רַבִּים דְקִיָּמִי כְּנוֹתִיָּה אִף דְגַם הַחֹלְקִים רַבִּים נְקִיטִינוּ כְּרַבְנֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל ס"ק ל"ז: יב) הִיכָא דְהַש"ס מְפָרֵשׁ מִקְלִתִּיהּ דְרַבְנֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אִי נְקִיטִינוּ כְּרַבְנֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל ס"ק ד' וי"ג וי"ד וכו' (וְעֵינִין בְּמָה שְׁרַשְׁמֵתִי לְעֵיל בְּמַעְרַכַת הָא' אוֹת קי"ז בְּשָׁדִי חֲמַד ח"א) בְּכִיּוּצָא בְּזֶה: יג) מֵאֵן דְלִית לִיהּ הָאֵי כְּלָלָא אִם הוּא גַם כְּשֶׁבְּרִיָּתָא סֵתְמוּ כְּרַבְנֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְהַסְתֵּם מְשָׁנָה עֲדִיף ס"ק מ': יד) דְרַבְנֵן הָרִי"ף כְּשֶׁאִינוּ פּוֹסֵק כְּרַבְנֵן

שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מִשְׁמִיט מֵה שְׁאֲמָרוּ בְּשׁ"ס לְפָרֵשׁ מִקְלִתָּיָה דְרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
ס"ק י"ג וי"ז ול"ב ומ"ה: טו) אִם נֶאֱמַר כָּלֵל זֶה גַם בְּבְרִייתָא אוּ דְנֹקָא בְּמִשְׁנֵה עֵינִין בְּס"ק
ט"ז ד"ה אַגַּב אֲרַחֲיִין: טז) פֶּה אֲרַשׁוּם אֵת הַפּוֹסְקִים הַמּוֹבָאִים בְּדַבְרֵינוּ אֲשֶׁר מְדַבְרִיהֶם
מִתְבָּרַר דַּעְתָּם בְּעֵינֵיךָ הַכָּלֵל וְאֲחַלְקֶם לְאוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת לְהַקְלֵל עַל הַקּוֹרָא: א) הָרִי"ף אִי
אֵית לָיָה הָאִי כָּלְלָא עֵינִין בְּס"ק א' וְיִו"ד וִי"ג וְט"ז וְכ' וְכ"ג וְכ"ד וְל' וְל"ב וְל"ד וְל"ז
וְט"ל וְג"מ וְמ"ד וְמ"ה: ב) רַבִּינוּ חֲנַנְיָאֵל עֵינִין סוֹף ס"ק א' וְכ"ה וְכ"ז: ג) הַגְּאוּנִים עֵינִין
ס"ק כ"ד: ד) בְּעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת עֵינִין סוֹף ס"ק א' וְס"ק ט"ז (ד"ה וְעַל): ה) הַשְּׁאֲלָתוֹת
עֵינִין סוֹף ס"ק א' וְס"ק ט"ז (ד"ה וְעַל): ו) רַא"ם בְּסִפְרֵי הַיְרָאִים עֵינִין סוֹף ס"ק א': ז)
הַתּוֹסְפוֹת אִי אֵית לָהּ הָאִי כָּלְלָא ס"ק א' וְט"ו וְכ"ג כ"ה וְז"ך וְל"ב וְל"ג וְל"ז מ"ג מ"ה:
ח) הַרְמַב"ם אִי אֵית לָיָה הָאִי כָּלְלָא עֵינִין סְעִיף קָטָן א' וְב' וְג' וְד' וְז' וְט' וְיִו"ד וְט"ז וִי"ג
וְכ"ט וְל"ו וְל"ז וְל"ט וְמ"ג וְמ"ה וְמ"ד כ"ח ל"ח ל' ל"ב: ט) הָרַאָב"ד עֵינִין ס"ק ט"ז (ד"ה
וְעַל) וְסְעִיף קָטָן ל"ז: יו"ד) רַב שָׁר שְׁלוֹם גְּאוּנֵי עֵינִין סְעִיף קָטָן א' בְּסוֹפּוֹ: יא) הָאוּר זְרוּעַ
עֵינִין סְעִיף קָטָן מ"ה: יב) ר"י הַחֲסִיד עֵינִין סְעִיף קָטָן א' בְּסוֹפּוֹ: יג) הַרְמַב"ן עֵינִין סְעִיף
קָטָן מ"ג וְסְעִיף קָטָן כ': יד) הָרִיב"א עֵינִין סְעִיף קָטָן מ"ה: טו) הָרִשְׁב"א עֵינִין בְּסְעִיף קָטָן
ל' וְמ"ג: טז) הָרַא"ש אִי אֵית לָיָה הָאִי כָּלְלָא סְעִיף קָטָן א' וְסְעִיף קָטָן ו' וְכ' וְכ"ג וְכ"ד
וְכ"ה וְכ"ו וְכ"ח וְכ"ט וְל"ג וְט"ל וְמ"ה וְעֵינִין בְּסְעִיף קָטָן י"ג: יז) הָרִיטְב"א עֵינִין סְעִיף קָטָן
ל"ג: יח) הָר"ן עֵינִין סְעִיף קָטָן ג' וְכ"ד וְכ"ו וְל"ג וְמ"א: יט) גְּמוּקֵי יוֹסֵף עֵינִין סְעִיף קָטָן
ל"ד וְסְעִיף קָטָן כ': כ) הָרַב הַמַּגִּיד עֵינִין סְעִיף קָטָן ל' וְל"ב וְל"ח וְכ"ד וְכ"ו: כא) מְרֵן
בְּבֵית יוֹסֵף עֵינִין סְעִיף קָטָן א' וְט"ו וְל"ב וְל"ד ל"ז ל"ח וְעֵינִין סְעִיף קָטָן י"ט: כב) מְרֵן
בְּכֶסֶף מִשְׁנֵה עֵינִין סְעִיף קָטָן א' ד"ה וּמְרֵן וְעֵינִין סְעִיף קָטָן ג' וְד' וְז' וְח' וְיִו"ד וְט"ו וְל"ד:
כג) הָרַב מוֹהַר"י קוֹרְקוֹס (בְּעַד הַרְמַב"ם) סְעִיף קָטָן ב' וְד' וְיִו"ד: כד) הָרַדְבַּ"ז עֵינִין סְעִיף
קָטָן ב' וְסְעִיף קָטָן ד' וְה' (ד"ה הֵן) וְז': כה) יָם שֶׁל שְׁלֹמֹה עֵינִין סְעִיף קָטָן ל"ב וְמ"ה וְט"ז:
כו) לְחַם מִשְׁנֵה עֵינִין סְעִיף קָטָן כ"ח וְכ"ט וְל"ח וְמ"ד (בְּעַד הַרְמַב"ם): כז) בֵּית חֲדָשׁ עֵינִין
סְעִיף קָטָן ל"ד וְסְעִיף קָטָן כ': כח) כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה עֵינִין סְעִיף קָטָן ל"ב: כט) מְרָאָה הַפְּנִים
עֵינִין סְעִיף קָטָן יו"ד וְמ"ד: ל) שׁוֹשְׁנִים לְדוֹד עֵינִין סְעִיף קָטָן ד' וְמ"ד: לא) צְרוּר הַחַיִּים
עֵינִין סְעִיף קָטָן י"ג: לב) קָרְבֵן נִתְנָאֵל בְּעַד הָרַא"ש עֵינִין סְעִיף קָטָן כ"ו וְל"ג וְל"ד וְל"ז
וְמ"ג וְבְעַד הַרְמַב"ם עֵי"ש בְּסְעִיף קָטָן כ"ו: לג) מִשְׁאֵת מִשְׁפָּה (בְּעַד הַרְמַב"ם) סְעִיף קָטָן
כ"ט וְט"ל: לד) יַד אֶהְרֹן (בְּעַד הָרִי"ף וְרַמְבַּ"ם) סְעִיף קָטָן ט"ז: לה) מִקְנֵה אֲבָרְהָם בְּעַד
הָרִי"ף סְעִיף קָטָן ט"ז: כ) כָּסֶף קָלָא) כָּסֶף דְּבַר שְׁנִקְנָה בְּכֶסֶף אִם לֹא נָתַן כָּסֶף אֶלָּא שְׁקִנְיָה
בְּהַקְפָּה וְכ' לֹא שְׁטַר חוֹב ע"ז וְנִתְּנוּ לְהַמּוֹכֵר אוּ שְׁקִנּוּ מִיָּדוּ שְׁמִתְחַיִּיב כו"ך לְחַבְרוֹ אִי
מְהֵנִי זֶה בְּמָקוֹם כָּסֶף ע' מַח"א הַלְכוֹת קִנְיָן מְעוֹת סִי' ה' דְרַה"ג בְּשַׁעַר הַמִּקְחָה כ' בְּשֵׁם
הַגְּאוּנֵי דְמַהֲנֵי וְשַׁכ"ד רַש"י וְהָר"ן וְהָרִיטְב"א וְשֶׁהַרְשֵׁב"א רַפְיָא בִּידְיָה וְשִׁמוֹהֵרָאנ"ח
דְקָדֵק דְשַׁעֲבּוֹד לֹא חָשִׁיב כְּכֶסֶף מִמ"ש בְּבַכּוֹרוֹת וְכו' וְדַחָה רַאָיִתוֹ דְשַׁאֲנֵי הֵתָם דְקִי"ל
אִין פּוֹדִין בְּשַׁטְרוֹת וְה"ה בְּשַׁעֲבּוֹד וְכו' וְעֵינִין בְּשַׁ"ף יו"ד סִי' שַׁ"ף סְק"ח בְּשֵׁם ב"ח דְאִם
מוֹכֵר לְגוֹי וְלֹא קָבַל מִמֶּנּוּ מְעוֹת אֶלָּא שְׁהֶאֱמִינוּ בְּמָה שְׁהַבְטִיחוּ לִיתָן לוֹ כו"ך ל"מ עֵי"ש
וְשׁו"ת ב"ח אַמ"א וְלְכַאוּרָה הוּא הִיפּוֹף מ"ש רַה"ג וְדַעֲמִיָּה הַנְּ"ל וְדוֹחֵק לוֹמֵר דְדוֹנָקָא
בְּיִשְׂרָאֵל מִיִּשְׂרָאֵל קָנִי בְכַה"ג וְלֹא בְנִכְרֵי מִיִּשְׂרָאֵל וְיִוְתֵר נֵר' דַּהֲב"ח מִיִּירֵי בְּשַׁלָּא כְּתַב
הַגּוֹי לְיִשְׂרָאֵל שׁוֹם שְׁטַר וְלֹא הֵיָה שׁוֹם קִנְיָן רַק דְבָרִים בְּעַלְמָא וְעֵינִין שַׁע"מ בַּה"ל לְוֵלֵב

פָּרָק ח' הַיּוֹד שְׁמִינְחָס לְהַרְמַב"ם דַּס"ל דְּזוֹקָף בְּמַלְוֵה הַגֵּי פְּכָסָף וְעֵינָן אֹר לִי סִי ל"א
אוֹת כ"ו מ"ש עַל דְּבָרֵי שְׁעַר הַמְּלָךְ וּמַח"א הַגָּל (אַחַר זְמַן פְּתַבְתִּי קִצַּת בְּעֵנִין זֶה בַּס"ד
בְּקוֹנְטַרְס אֲסִיפַת דֵּינִים בְּמַעְרַכַת חֲמִץ וּמִצָּה סִי ח' אוֹת י"ד עִי"ש מַד"ה וְכַתֵּב עוֹד
בְּשֵׁאֵילַת שְׁלוֹם וְכו' וְהִלָּאָה): וּבְסִפְרָ אֶהְלִי יְהוּדָה לְהַרְבּ מוֹהַר"י הַפֶּהוּ בְּדָף קִי"ח ע"ד
עָמַד בְּעֵנִין זֶה וְכו' דַּנ"ל קִצַּת רֵאָזָה מְדַאֲמָרִי בַב"מ דָּף מ"ח ע"ב עַרְבוֹן פְּנִגָּד פְּלוֹל הוּא
קוֹנָה וְכו' פ' כָּל הַפּוֹסְקִים וְעַרְבוֹן הֵינּוּ שְׁנוֹתַן מְקַנַת וְכו' הָרִי דְבַעֲיִנָּן שְׁיַתָּן מְקַצַת מְעוֹת
כְּדִי שְׁיִקְנֶה וְאִם לֹא אֵינוּ קוֹנֶה מִשְׁמַע דְּחֹב שְׁמַתְחִיב אֵינוּ קוֹנֶה וְה"ה הֵכָא דְאֵינוּ קוֹנֶה
ע"כ וְאֵינוּ מִבֵּין בְּעֵנִיּוֹתֵי רֵאָזָה זֶה וְלִפִּי שְׁיִטְתוֹ עֲדִיפָא הו"ל לְהַק' דְּהֵכָא לֹא אֲמָרִינָן דְּקוֹנֶה
אִפִּי בְּנוֹתָן מְקַצַת וְהַשְּׂאָר חוֹב אֲלֵא לְמִי שְׁפָרַע וְלֹא קִנְיָן גָּמוּר לְמַטְלָטְלִין וְאֵילוּ לְרַה"ג
שְׁהִיבָא בַּמַּח"א אֲפִילוּ בְּלֹא נָתַן כְּלוּם ס"ל דְּקִנְיָה קִנְיָן גָּמוּר כִּיעִי"ש אָף לַע"ד אֵין מִשְׁם
רֵאָזָה דְּהֵתָם מִיָּרִי בְּדְבָרִים בְּעֵלְמָא וְרַה"ג בְּשֵׁם הַגָּאוֹן קְאָמַר דְּגַם כְּתֵב שְׁטַר וּמְסָרוֹ
לְמוֹכַר אוֹ שְׁקִנּוּ מִמֶּנּוּ שְׁמַתְחִיב כו"ך דְּמַהֲנִי גַם מַה שְׁהִיבָא מִמ"ש בְּגִטִּין דָּף מ"א כּוֹפִין
אֵת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בְּן חוֹרִין וְכוֹתֵב שְׁטַר עַל חֲצִי דְמִי דְמִשְׁמַע דְּצָרִיף לְכַתְּבָא גִט שְׁחָרוּר
וְשְׁטַר חוֹב ע"ח דְמִי וְאֵי שְׁטַר חֲשִׁיב פְּכָסָף לְמָה לִי גִט שְׁחָרוּר הֵא בְּנוֹתָן פְּסָף לְרַבּוֹ אֵין
גִט שְׁחָרוּר כְּדַתְנָן בְּקִידוּשֵׁין כ"ב ע"ב בְּכָסָף ע"י עֲצָמוֹ וְכו' וְכֵן הִבִּיא מִמ"ש ש' דָּף מ'
ע"ב עָבַד שְׁעֵשְׂאוֹ רַבּוֹ אֲפוֹתִיקֵי לְאַחֲרִים וְכו' וְכוֹתֵב שְׁטַר עַל דְמִי וּבִיָּאָר רֵאָזִיתוֹ בְּסִיגְנוֹן
הַגָּל עִי"ש וְל"ז לְהַבִּין דְמִי גִילָה לוֹ רַז זֶה דְמֵאֵי דַתְנָן וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ ב"ח הֵינּוּ בְּגִט שְׁחָרוּר
דְּיִלְמָא הִיא גּוֹפָא קְאָמַר דְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ ב"ח ע"י מַה שְׁיִכְתְּבוּ הַשְּׁט"ח וְכָל אַחַד מְהֵרָא שׁוֹנִים
שְׁנַחְלִקוּ בְּזֶה אֵי שְׁטַר חֲשִׁיב פְּכָסָף יִפְרֵשׁ כְּפִי שְׁיִטְתוֹ כְּמוֹכֵן גַּם הָרֵאָזָה שְׁהִיבָא מִש"ס
ע"ז דָּף ס"ג וּפְסֵ הַרְמַב"ם בְּפִי"ג מְהֵלְכוֹת מ"א הֵלְכָה כ"ה דָּאִם אָמַר לְפוֹעֵל נְכָרִי אֲכֹל
וְשָׂתָה מִחֲנֻנֵי נְכָרִי וְאֵנִי פּוֹרַע אַעֲפ"י שְׁנִשְׁמַעְבַּד הוֹאִיל וְלֹא נִתְיַחַד שְׁעַבְדוֹ ה"ז מְוֹתַר
הָרִי מְבֹאָר דְכִי מִשְׁמַעְבַּד בְּחוֹב אֵינוּ קוֹנֶה לוֹ וְהוּא מִמֶּשׁ נִדוֹן שְׁלָנוּ ע"כ כְּכַר פְּתַבְתִּי
לְמַעֲלָה דְמַתְחִיב בְּדְבָרִים בְּעֵלְמָא לֹא אָמַר רַה"ג דְּקוֹנֶה אֲלֵא בְּכוֹתֵב שְׁטַר וְהֵכָא דְאֵין
שׁוּם שְׁטַר וְדֵאֵי אֵינוּ קוֹנֶה כ"ז אֵנִי פּוֹתֵב בְּנַחֲצָה לְהַעִיר אֲנִין מַה שְׁנַר' לְפוּם רִיָּהֲטָא כִּי
פְּנֵאֵי לֹא הִזָּה לִי לְהַתְיַשֵּׁב הֵיטֵב בַּדְּב"ק כִּי רֵאִיתִי דְבָרֵי בְּהִיוֹתִי עָסוּק בְּעֵנִין אַחַר וְעֵינָן
מַה שְׁכַתְּבִי בְּקוֹנְטַרְס אֲסִיפַת דֵּינִים מַעְרַכַת בְּכוֹר בְּהֵמָה סִי ג' אוֹת א' ס"ק כ"ב וְהִלָּאָה
וְעֵינָן חַת"ס א"ח סִי ק"ו וְאֵי נְמִי הִזָּה הַקּוֹנֶה נוֹתֵן ח"כ בְּחַתִּימַת יְדוֹ אֵנִי חֲזִיב לִיתָן כו"ך
אֲפִשֵׁר ח"כ כְּזֶה מְהֵנִי כְּכָסָף כְּמִבְּוֹאָר בַּאֲה"ע סִי כ"ט אֲכָל הֵכָא כְּתֵב שְׁנָתָן וְלֹא שְׁיַתָּן
וְכו' ע"כ וְאֵין לְשׁוֹנוֹ מְדוּקָדָק שְׁלֹא הִזָּה לוֹ לְכַתְּבוֹ כְּמִבְּוֹאָר בַּסִּי כ"ט דְּמִשְׁמַע דְּמִפּוֹרְשׁ
כֵּן בְּדְבָרֵי מְרֹן בַּש"ע אוֹ בְּדְבָרֵי הַרְמ"א וְעֵין רוֹאָה שְׁאֵינוּ כֵּן וְנִהְפְּוֹה הוּא דְהַרְמ"א שְׁם
בְּסַעֲרִי ו' כְּתֵב מִפּוֹרְשׁ דְלֹא מְהֵנִי וְכו"כ בְּאוֹר לִי שְׁם בְּדַעַת הַרְמ"א אֲלֵא שְׁכַוְנָתוֹ לְפִי
הַנְּרָאָה לַמ"ש בַּחֲמ"ח וְכו"ש עִי"ש שְׁמַפְקָפְקִים ע"ד הַרְמ"א וּמ"מ לֹא קִי"ל לְכַתְּבוֹ
כְּמִבְּוֹאָר שְׁהָרִי לְדַעַתָּם הוּא סָפֵק כִּיעִי"ש וְעֵינָן בְּשַׁעֲרֵי חַיִּים אַרְיָה דָּף קִי"ז ע"א מ"ש
ע"ד הַמַּח"א בְּזֶה וְכו' שׁוֹנֶה הַלְכוֹת ח"ב דָּף י"ז ע"ד כ' דְּהַרְאָב"ד וְר"י וְהַרְיֵטְב"א סְבִירָא
לְהוֹ דְשַׁעְבּוּד בְּקִנְיָן אוֹ בְּשְׁטַר עַל דְּבַר הַפְּסָף נִחְשָׁב כְּנָתָן אֵת הַדְּמִים וְלֹא יִדְעָנָא לְמָה לֹא
הִבִּיא הַמַּח"א מְזֶה וְכו' שׁוּב כ' דַּנ"ל דְּהַרְמַב"ן ס"ל דְלֹא מְהֵנִי הַקּוֹנֶה וְהַשְּׁטַר לְקִנְיָן קַרְקַע
וְכו' עִי"ש: וְאִם חוֹב הַגֵּי פְּכָסָף עֵינָן מַה שְׁרַשְׁמֵתִי לְעֵיל בְּמַעְרַכַת הַחִי"ת אוֹת קכ"ג
וּבְקוֹנְטַרְס אֲסִיפַת דֵּינִים (בְּשַׁדִּי חֲמַד ח"א) מַעְרַכַת בְּכוֹר בְּהֵמָה סִי ג' אוֹת א' סִק"ה ד"ה

וְדָרָה אַגַב וְכו' וְשֵׁם בָּאוֹת א' הַנָּ"ל ס"ק כ"ב מד"ה וְכָל זֶה נִהְלָאָה וְעַפְ"י דַעַת הָרִי"ף
וְהַרְמַב"ם ש"ס"ל לְחַלֵּק בֵּין מַלְוֵה לְחוֹב הַבֵּא מִחֲמַת מְכָר חֲדָשְׁתִּי שֵׁם בַד"ה וְאִם הַנְּכָרִי
וְכו' לְהַחְמִיר בִּישְׂרָאֵל שְׁקִנְיָה פָּרָה מְנַכְרִי בְּחוֹב שְׁמַגִּיעַ לוֹ מִמֶּנּוּ עִי"ש וְעַתָּה רְאִיתִי בְּסִפְר
מִנְחַת מִשֶׁה הַנִּד"מ לְאַחַד מְרַבְּנֵי גְאוּנֵי דוֹרְנוּ יַצ"ו שְׁבָשׁוּ"ת חִיו"ד ס' כ"ה דָּף כ"א ע"א
ד"ה אַחֲרֵי וְכו' פְּתַב שְׁבָשׁוּ"ת מ"ב ס' ל"ה בְּתוֹף דְּבָרָיו חֲיָדֵשׁ דְּכוּתִי אַף לְדַעַת הָרִי"ף
וְהַרְמַב"ם לֹא יוֹכֵל לְהַקְנוֹת בְּמַלְוֵה דָּרַק פִּי מְטִי זֹנֵי לִידְיָה אֶסְתַּלַּק וְלֹא בְּמַלְוֵה ע"כ (ה'ס'
מ"ב שְׁפִינְדֵי חֶסֶר כְּמָה דְּפִים וְכָל ס' ל"ה בְּכָלֵל) וּלְפִי זֶה אֲנִידָא לִיה מ"ש בְּעֵנְוִוּוֹתִין
בְּאַסִּיפַת דִּינָיִם הַנָּ"ל אֲלֵא דְבְּמִנְחַת מִשֶׁה מְסִיִּים דַּצ"ע קֶצֶת אִם לְהַחֲלִיט ד"ז פְּדָבְרֵי הָרִי"ף
וְהַרְמַב"ם וּמ"מ פְּתַב בְּנִדְוֹנוּ אֲבָל עַכ"פ יֵשׁ לָנוּ עַמּוּד גְּדוּל לְסַמּוּךְ עָלָיו ע"כ: פְּלָל קִלְב)
כְּבוּשׁ כְּמַבְּוֹשָׁל לֹא אֲמַרִּינוּ אֲלֵא בְּדָבָרִים חֲיִים שְׁנִכְבְּשׁוּ וְנִשְׁאַרוּ בְּכִיבוּשָׁם אוֹ בְּדָבָר
מְבוּשָׁל אִם נִכְבְּשׁ בְּמִשְׁקָה אַחַר שְׁלֵא נִתְבְּשָׁל בּוֹ אֲבָל מְבוּשָׁל שְׁנִשְׁתַּהֲהָ בְּצוּנָן עִם הַמְּרָק
שְׁנִתְבְּשָׁל בּוֹ עֲצָמוֹ אֵין בּוֹ דִין כְּבוּשׁ וְצָרִיף לְהַתִּישֵׁב בְּזָה פְּרִי צְדִיק ס' י"ט וְכַדְבָּרִים
הָאֵלֶּה פְּתַב בְּעֵיקְרֵי הַד"ט א"ח סִימָן ח"י אוֹת כ' בְּשֵׁם יָכִין וּבְנִעוּז ס' קמ"ב וְאֵינוּ יוֹדֵעַ
לְמָה לֹא הִזְכִּיר בְּזָה אֵת שׁו"ת פְּרִי צְדִיק אֲשֶׁר בְּסַמּוּךְ בָּאוֹת י"ט הַזְכִּיר שׁו"ת פ"ץ הַנָּ"ל
כִּיעִי"ש וְיוֹכֵל לְהִיּוֹת דַּמ"ש בַּעַה"ד בְּסוּף אוֹת כ' עוֹד חֲיָדֵשׁ לָנוּ הֶרֶב וְכו' נִכְתַּב שֵׁם
בְּטַעוֹת וּמְקוֹמָם בְּסוּף אוֹת י"ט וּס' יָכִין וּבְנִעוּז אֵין בְּיָדֵי לְעִיָּין בּוֹ: וְכַתְּבִי בְּקוֹנְטְרַס אֶסִּיפַת
דִּינָיִם מְעַרְכַת חֲמִץ וּמִצָּה ס' ג' אוֹת ז' דְּנִלְע"ד דָּאֵין שִׁינְיָה דִין כְּבוּשׁ כְּמַבְּוֹשָׁל בְּתַעְרוּבָת
לַח בְּלַח פִּי אִם בְּדָבָר גּוֹשׁ שְׁנִפְל בְּדָבָר לַח וְהַשְׁבִּתִי בְּזָה ע"ד הֶרֶב פְּרִי צְדִיק הַנָּ"ל עִי"ש:
פְּלָל קִלְג) כְּבוּשׁ כְּמַבְּוֹשָׁל לְעִנְיָן חוֹמֶץ אִי בְּעִינָן מַעַל"ע כְּשֶׁאֵר מִשְׁקִין עִיָּין בִּיו"ד סִימָן
ק"ה וּבַבֵּא"ט דְּהוּא מ"ח הַפּוֹס' וְעִיָּין זְכוּר לְאַבְרָהָם ח"א ד' רִי"ג ע"ב שְׁהַזְכִּיר מַחֲלֻקַת
זוֹ וְכו' בְּשֵׁם ה"ה מוֹהֲרֵי"ךְ דְּהַעֲיָקָר כַּמ"ד דְּגַם בְּחוֹמֶץ בְּעִינָן מַעַל"ע וּקֶצֶת תִּימָה שְׁלֵא
הַזְכִּיר דְּבָרֵי הַמַּג"א סִימָן תַּמ"ז ס"ק כ"ח וְח"י שֵׁם וְעִי"ש בַּמַּחְצָה וּפַמ"ג וּשְׁאַר
הַמְּפָרְשִׁים וּבַפַּמ"ג בַּא"א ס"ק י"ז וּבַמַּג"א ס' תַּקכ"ז וְנִשְׁמַת אָדָם הַלֵּכ' פֶּסַח ס' י"ד
וּבְשׁו"ת פְּרִי צְדִיק סִימָן י"ט פְּתַב הֶרֶב מוֹהֲר"ם יַאֲפִי"ל בְּנִדְוֹנוּ עוֹד דְּהֵנִי נ"ט בַּנ"ט וְכו'
וְכו' ע"ד הֶרֶב הַמְּחַבֵּר דָּלָא סִימָנוּ קַמְיָה גּוּפָא דְּעוּבָדָא וְכו' וּלְפִי זֶה בְּחוֹמֶץ רֵאשׁוֹן לִיכָּא
אֲלֵא חַד נ"ט וְכו' ע"כ מִשְׁמַע דַּס"ל דְּחוֹמֶץ לֹא הֵנִי חֲרִיף דַּבְד"ח לֹא מְהַנִּי נ"ט בַּנ"ט
כַּמ"ש בִּיו"ד ס' צ"ה ס"ב וּבַמַּג"א הַנָּ"ל וְשֶׁמָּא שְׁאֵנִי הַחוֹמֶץ הַהוּא שְׁהוּא אַחַר שְׁהוּצִיאֵו
מִמֶּנּוּ י"ש כִּיעִי"ש אֶהְכִּי קַלִּישׁ תּוֹקֶפִיָה וְהִיָּה לְמִים וּבְמִסְגָּרַת הַשְּׁלַחָן יו"ד ס' ק"ה ד'
ק"ה ע"ב אַחַר שְׁהַבִּיא מ"ש רַבְּנָן בְּתַרְצֵי בְּזָה סִיָּים וְעַל עִנְיָן הַדִּין הַמְּתַקְתִּי סוּד עִם הֶרֶב
הַשְּׁד"ר מִירוֹשַׁת"ו מוֹהֲרַח"ךְ וְהַסְּפִים עָמִי דְּבְּחוֹמֶץ לְעוֹלָם בְּעִינָן שְׁיִשְׁהָה מַעַל"ע דְּוִקָּא
וְשֶׁאֵין לְדַחֵק בְּשִׁנְוִי דְּחִיקֵי בְּדַעַת מְרוֹ פִּינוּ דְּמָרוּ יִישֵׁב דְּבָרָיו וְגִילָה דַעַתוֹ בְּתַשׁוּ אַבְקַת
רוֹכֵל ס' רַט"ז וְעִי"ש וּבְסִפְר יַד יְהוּדָה הַנ"מ לְהַג' מוֹהֲרֵי"ל לַאֲנָדָא בַּסִּי"ט דָּף ס"ה
הָאֲרִיף מְאֹד בְּזָה וְהַבִּיא גּוּף תַּשׁוּ מְרוֹן בַּאֲבַק"ר ס' רַט"ו וְרַט"ז וְשַׁקוּ"ט בְּהוּ וּמְסִיק
דְּשִׁיעוֹר כְּבִישָׁה לְחוֹמֶץ הוּא אוֹ מַעַל"ע אוֹ כְּשֶׁרְאִינוּ פְּעוֹלָתוֹ בְּהַבְּשָׁר וְדָלָא כְּהַפּוֹסֵק'
דְּנָאֶסֶר בְּשָׁהָה פְּדֵי שְׁיַרְתִּים וְכֵן הַבֵּית מֵאִיר בַּא"ח ס' תַּמ"ז ע"ד הַמַּג"א שֵׁם ס"ק כ"ח
וְהַא"ר ס' תַּרמ"ח הו"ד בַּמַּחְצָה ע"ד הַמַּג"א שֵׁם סְעִיף קָטָן כ"ב דַּעַתָּם שְׁלֵא לְהַחְמִיר
בְּחוֹמֶץ מִשְׁאַר מְשָׁקִים וְעִיָּין בְּשׁו"ת פְּתַב סוּפֵר א"ח ס' קכ"ב וּבְסִפְר דְּרַכִּי הוֹרָאָה בַּח"ב
פָּרַק מ"ג עַד פָּרַק מ"ח הָאֲרִיף מְאֹד בְּעֵנְוִוּוֹתִים אֵלוֹ לָהּ נָא רָאָה נְפִלְאוֹת מִתּוֹרָתוֹ בְּכַמְּהָ

חידושי דינים והביא שם מ"ש הג' נו"ב במ"ק סימן כ"ו דרבי יוחנן לא ס"ל הא דכבוש
במבנשל (וכ"כ הג' מלא הרועים במערכת זו) ונחשיב ליה ספקא דדינא ושקו"ט בזה
ומסיק דאף ר"י סבירא ליה פבוש במבנשל עי"ש: וכתב בשו"ת רמ"ץ א"ח סי' כ"ט אות
ד' דיש לומר דיי"ש דהוי חריף טובא כמ"ש מג"א סי' תמ"ז ס"ק כ"ה פנלי עלמא מודו
דלא בעינו מעל"ע (עי"ש שגדונו הנה שגשגה בהיי"ש שתי שעות) וכתב דהנפסיון יוכיח
על זה שהרי הווינשיל שורין אותו אינה שעות ביי"ש אקווי"ט פדי שיקבל טעם ואין
שורין אותו מעל"ע ש"מ דגם בפחות ממעל"ע מקבל טעם אלא שבזה יש להקל לומר
דבשריה פחות ממעל"ע אינו מקבל טעם כל היי"ש ואין צריף לשער פנגד פולו עי"ש
לענן י"ש חמץ ועיין מה שפתי בןגונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ז'
אות זיי"ן לענן פלי אי בעינו שהיית מעל"ע גם בדבר חריף או דינו פאנכל דסגי
בכשיעור שיתן ע"ג האור ונרתית ועיין בספר דרכי הוראה ח"ב פרק מ"ט מ"ש הגאון
נר"ו לענן בכדי שיעמוד ע"ג האש ונרתית כמה שיעורו: פלל קלד) ספר קטן האמור
בש"ס ופוסק' באה"ע סי' קי"ט ס"ז גבי פהו המגרש נסתפקו שם החמ"ח והג"פ עד אימת
נקרא פפר קטן ואיזהו בינוני ובספר פנים שלמה (חאאס) ליו"ד סי' שמ"ג ס"ב כ' דנעלם
מהם דברי הרמב"ם פ"ד מהל' ע"ז ה"ב שכל פחות ממאה נקרא פפר קטן ולענ"ד אחרי
שהשמיטו הפוסקים מלבאר פן מסתברא מילתיה דרב ג"פ שפתי דתלוי באומדנא פל
שנראה דבנקל יכול לבא אצלה פאילו הנה במבוי אחד נידון במבוי דבשלמא על הרמב"ם
(שלא ביאר בפכ"א מהל' איסורי ביאה הכ"ז איזהו פפר קטן) נוכל לדחוק דסמך על מה
שביאר בהלכות ע"ז לענן עיר הנדחת אבל ריב"ה ומרן שלא ביארו זה בשום מקום הא
נדאי רחוק לומר דסמכו על מה שמבואר פן בדברי הרמב"ם לענן עיר הנדחת ולכן יותר
נכון לומר דהרמב"ם לא כ' זה דרף פלל לכל מקום שהנזכר פפר קטן אלא דוקא לדין
עיר הנדחת: פלל קלה) פל מדי דלטעמא עבוד לא בטיל עיין במה שרשמי במערכת
הטי"ת אות ל"ז: פלל קלו) פל הברכות אעפ"י שיצא מוציא רשמי במערכת האל"ף
אות קי"ט (בשדי חמד ח"א): פלל קלז) פאב ומיחוש עיין מה שפתי במכתב לחזקיהו
בחלק השיטה דף ל"ו ע"א אהיה דאמרי חש בראשו יעסוק בתורה דר"ל מיחוש
בעלמא ומשו"ה לא אמרו הפואב בראשו וכו' והן ל"ו הובא שם ש"ס דע"ז דף כ"ח
אמתני' דהחושש בשינוי לא יגמע בהן את החומץ ואחר מופלג נדפס בשנת תרל"ט ספר
העמק דבר להגאון מוואלאזין זצ"ל וראיתי שם בקונטרס הרחב דבר בר"פ ויגש שכ'
כמ"ש במכת"ל וקצת יש לפקפק בדבריו כמו שיראה הרואה: פלל קלח) פל שאינו בזה
אחר זה בבת אחת אינו הכי אמרי' בקידושין דף נ"א וכתב בספר המקנה דלא קי"ל פן
אלא פשמואל בדף נ' דפליג בזה ובשו"ת נחלת יהושע סימן א' הרבה להשיב ע"ד ועי"ש
כמה חילוקי דינים בזה ובמקנה אברהם מ"ב אות ר"ד: פלל קלט) פדת משה וישראל
שנוהגין לכתוב בגט אי שייך לכתוב פן בגט חרש דרבנן וכן בכתובה שהיא דרבנן עיין
להרב שבט בנימן סי' ער"ו ובמה שרשמי במערכת הדל"ת אות פ"ג (בשדי חמד ח"א):
פלל קמ) פל דתקון רבנן פעין דאורייתא תקון לא אמרינן פן אלא בדבר שעיקרו מן
התורה כמ"ש בגטין דף ס"ה ע"א ועיין להרב ארעא דרבנן אות ש"א ובהקדמתו (בד"ה
ודבר) והקשה הרב עושה שלום דף מ"ח ה"ד הרב מקנה אברהם במ"ב אות רי"ד מסוגיא
זו עמ"ש התוס' בפסחים דף ק"ח ד"ה שאף הן היו באותו הנס (גבי ד' כוסות) דאי לאו

ה"ט היו חייבות משום דהוי מ"ע שהזמן גרמא דאע"ג דד' פוסות דרבנן פועין דאורייתא תקון עכ"ל דש"מ דאף בדבר דלית ליה עיקר בדאורייתא כד' פוסות איתיה להא דכל דתקון רבנן וכו' והצ"ע והרב מקנ"א תירץ דכיון דד' פוסות הם פנגד ד' לשונות של גאולה (כמ"ש רשב"ם) פדאיתא בירושלמי וכל מצות הפסח מצה ומרור והגדה פלם על שם שגאלנו ממצרים יש להם עיקר מן התורה מיקרו ושייף לומר כל דתקון רבנן וכו' עי"ש ולא ידעתי למה לא הזכירו שגם הר"ן בהלכות שם פתב כמ"ש התוס' עי"ש ואין דעתי העניה נוחה בישובו דמפני הרמז הזה יהיה חשוב יש לו עיקר בתורה וגם יש לפקפק במ"ש דד' פוסות הם פנגד ד' לשונות של גאולה פדאיתא בירושלמי וכו' דאיברא דהכי איתא בירושלמי ר"פ ערבי פסחים אמנם זו דברי ר' יוחנן אבל ריב"ל אמר שם פנגד ד' פוסות של פרעה וכוס פרעה בידי וכו' עי"ש ועוד דלפי דבריהם משמע דדוקא במצות עשה דד' פוסות הוא דאי לא טעמא דאף הן היו באותו הגס היו פטורות משום מ"ע שהזמן גרמא משום דארבע פוסות שייף לומר בהן כל דתקון וכו' וכי היכי דבמצות עשה דאורייתא שהז"ג נשים פטורות ה"כ נמי בד' פוסות לולא טעמא דאף הן אבל בשאר מצות דרבנן דאין לומר בהן שיש להן עיקר בתורה פלל אף אם הן מצות עשה שהז"ג נשים חייבות לדעתי העניה אין פן דעת התוס' והר"ן אלא כי היכי דבמצות דאורייתא דרף פלל הוא דכל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות ה"כ נמי במצות דרבנן פולן (זולת היכא דאיכא טעמא דאף הן היו באותו הגס) נשים פטורות כמו שפירא מדברי התוס' במס' ברכות דף כ' בד"ה בתפלה שהבינו מדברי רש"י שחלק בזה בין מצות עשה דאורייתא למ"ע דרבנן והקשו עליו מהלל ולא תירצו פלל ומרן חיד"א בברכ"י א"ח סי' רצ"א אות ח' פתב בשם הא"ח דנשים חייבות בהבדלה דבמ"ע דרבנן אנשים ונשים חייבים במ"ע שהזמ"ג וכתב שדבריו קשים דהא חנופה וד' פוסות אי לא טעמא שאף הן וכו' היו פטורות משום דמ"ע שהז"ג הן וכל דתקון דרבנן וכו' כמ"ש התוס' והר"ן בפ' ער"פ וכו' עי"ש ובמה שרשמתי בזה במערכת הפ"ם אות ק"ט הרי מבואר שהבין בדעת התוס' דבכל מ"ע דרבנן שהז"ג נשים פטורות כמו במ"ע של תורה והפירוש הפשוט בדברי התוס' הוא דכשתקנו חכמים לחייב במצות עשה של דבריהם לא רצו לחלק מעיקר חיוב שחייבה תורה במצותיה וכי היכי דבמצות התורה נשים פטורות ה"כ נמי במצות דידהו ולא משגחינו בגוף המצנה אם יש לה עיקר בתורה או לא דאף אם אין לה עיקר בתורה לא הטילו חובה בשלהם אלא פועין של תורה זהו הפירוש הפשוט ואין לנו צורך לדחוק שד' פוסות יש להן עיקר משום שהן נגד לשונות של גאולה כמ"ש הרב מקנ"א והרב חזקוני וחסדא בח"ב דף קמ"ב ע"ד תירץ קושית הרב עו"ש הג"ל ותו"ד דכונת התוס' לומר דריב"ל דאמר טעמא דאף הן היו באותו הגס הוצרך לזה דלא נימא כדס"ל לרב חסדא בגטין שם דאפילו אין עיקרו מן התורה אמרינן כל דתקון רבנן וכו' דאמר שם אישתיק ורדאן הנה ליה למימר כל דתקון רבנן וכו' קא משמע לן דאפילו נימא ה"כ מ"מ נשים חייבות משום שאף הן היו באותו הגס וא"כ לפי דבריו למאי דנקיטינן דלא אמרינן כל דתקון רבנן אלא בדבר שיש לו עיקר בתורה חזר הדין דנשים חייבות במ"ע דרבנן שהז"ג אף פשאין שייף לומר שאף הן היו באותו הגס פן נראה לפי דבריו וכבר פתתי למעלה שאין פן דעת התוס' והר"ן אלא מ"ע דרבנן שהז"ג נשים פטורות לולא טעמא שאף הן היו באותו הגס ועוד פתב שם הרב חזקוני ומה גם

דַּתְקִנָּה זוּ יֵשׁ לָהֶם סִמְךָ בַּתּוֹרָה כְּנֶגֶד ד' לְשׁוֹנוֹת וכו' (על דְּרָךְ שְׁפָתַי הֵרַב מִקִּנּוּי וּבִסְגָנוֹן אַחֵר) עי"ש וּלְפִי מ"ש הֵרַב מִקִּנּוּי דְּנִרְאָה מְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"ש בְּתַשׁוּ"ס תנ"ב דף פ"ז ע"ג דְּנִקִּיט דָּאָף בְּמִיּוֹדֵי דָּאִין עֵינְקֵרוּ מְדַאֲרֵינִי תָּא אֲמַרִּינּוּ כָּל דַּתְקוֹן רַבְּנָן וכו' הִיָּה אֶפְשָׁר לִינְשֵׁב קוֹנְשֵׁיַת הֵרַב עו"ש וְהִיָּה בְּהֵנִיחַ דְּגַם הַתּוֹס' סוֹבְרִים פֶּן וְכֵן הִיָּה אֶפְשָׁר לִינְשֵׁב קוֹנְשֵׁיַת הֵרַב זְקוֹן שְׁמוּאֵל (שְׁהֵבִיא הֵרַב חֵינָא וְחִסְדָּא שָׁם) עמ"ש הַרִיב"ש בְּסִי' ש"ס כָּל דַּתְקוֹן רַבְּנָן וכו' גַּבֵּי מִינְקַת חֲבִירוֹ דָּאִינוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן מְסוּגִיָּא דְּגִטִּין דְּלֵא אֲמַרִּינּוּ כָּל דַּתְקוֹן אֲלֵא כְּדָאִית לִיָּה עֵינְקֵר בְּדַאֲרֵינִי תָּא עי"ש וְלַהֲנַ"ל נִיחָא וְגַם יֵשׁ לִינְשֵׁב מַה שְׁקֻשָּׁה לְכַאֲרָה עמ"ש מְרֵן מוֹהֲרֵד"ף בְּשׁו"ת מְכַתְּמָם לְדוֹד חֵי"ד סִי' ט"ו דְּלֵא אֲמַרִּינּוּ כָּל דַּתְקוֹן רַבְּנָן וכו' אֲלֵא בְּמִלְתָּא דָּאִילוּ הֵנָּה דְּאֲרֵינִי תָּא הֵנָּה אֲסוּר וְדָאִי מְבַלִּי פְּלוּגְתָּא אֲבָל בְּמִלְתָּא דְּבַדְּאֲרֵינִי תָּא גּוֹפִיָּה לֵא הֵנָּה אֲסוּר רַק מִשׁוּם חוּמְרָא מְסַפְקָא אוֹ שְׁהוּא דְּבַר הַשְּׁנוּי בְּמַחְלֻקַת דְּחֻשֵׁיב כְּסַפֵּק אוֹ מִשׁוּם גְּזֵרָה דְּרַבְּנָן דְּכּוֹנוּתָא בְּמִיּוֹדֵי דְּעֵינְקֵרוּ מְדַרְבְּנָן לֵא גְזֵרִינּוּ דְּהו"ל כְּגִזְלָג"ז לֵא גְזֵרִינּוּ וְתַדַּע דְּהָא קי"ל סְפָקָא דְּאֲרֵינִי תָּא לְחוּמְרָא סד"ר לְקוּלָּא וְאִמְרֵי וְהָא כָּל דַּתְקוֹן רַבְּנָן וכו' עכ"ל דְּמִשְׁמַע דְּדְּבַר שְׁאָם הִיָּה מְדַאֲרֵינִי תָּא אֲסוּר מִתּוֹרַת וְדָאִי אֲמַרִּינּוּ בְּדַרְבְּנָן אִף בְּדְּבַר שְׁעֵינְקֵרוּ מְדַרְבְּנָן כָּל דַּתְקוֹן וכו'.

וְנָה הִיָּפָה הַש"ס דְּגִטִּין דְּבַעֵינְקֵרוּ מְדַרְבְּנָן לֵא אֲמַרִּינּוּ כָּל דַּתְקוֹן וכו' וְלַהֲנַ"ל נִיחָא אֲלֵא שְׁתַּשׁוּ"ה הַרְשָׁב"ש אִין אֶצְלֵי לְעֵינּוּ בְּדַבְּרֵי קְדָשׁוֹ וּמְדַבְּרֵי כְּמַה רַבְּנִים שְׁרָאִיתִי שְׁדַבְּרוּ בְּכָלֵא דְּכָל דַּתְקוֹן רַבְּנָן וכו' נִרְאָה דְּנִקְטִי דְּלֵא אֲמַרִּינּוּ הִכִּי אֲלֵא כְּדָאִית לִיָּה עֵינְקֵר בַּתּוֹרָה וְעֵינּוּ לְהֵרַב אֲרַעָא דְּרַבְּנָן בְּאוֹת ש"א וְעֵינּוּ בְּקוּנְטֵרְס פֶּאֶת הַשְּׂדֵי בְּחֵלֶק הַכְּלָלִים בְּמַעְרְכַת הַאֲל"ף אוֹת קכ"ד שְׁרַשְׁמֵתִי בְּאִיזָה אִיסוּרִין דְּרַבְּנָן אִי חֻשֵׁיבֵי יֵשׁ לָהֶם עֵינְקֵר מִן הַתּוֹרָה וְרָאִיתִי בְּס' מְגִדִים חֲדָשִׁים שְׁנַדְפֵס חֲדָשׁ מִמֶּשׁ לִידִידֵי הַרַה"ג אַבְד"ק טַעֲלַעֲפִין יצ"ו בְּכָלֵלִים שְׁבַסוּף הַסְפָּר בְּדָף ו' ע"ב אוֹת ל"ח שְׁפָתַי וְנ"ל יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר דְּהָא דְּאֲמַרִּינּוּ בְּכָל מְקוֹם בְּש"ס כָּל דַּתְקוֹן רַבְּנָן כְּעֵין דְּאֲרֵינִי תָּא תִקְנוּ (גִּטִּין ס"ה יְבָמוֹת י"א) זֶה דְּנִקְא בְּמִלְתָּא דָּאִית לִיָּה עֵינְקֵר מִן הַתּוֹרָה אֲבָל בְּמִלְתָּא דְּלִית לִיָּה עֵינְקֵר מִן הַתּוֹרָה לֵא שְׁנִיָּד גְּבִיָּה כָּל דַּתְקוֹן רַבְּנָן כְּעֵין דְּאֲרֵינִי תָּא תִקְנוּ עֵינּוּ בְּס' תְּפָאֲרַת יְרוּשָׁלַיִם עַל הַמְשָׁנִיּוֹת פָּרֶק יו"ד דְּעִירוּבֵין מְשָׁנָה ז אוֹת ס"ו עכ"ל וְסַפֵּר הַנַ"ל אִין אֶצְלֵי וְאִינִי מִבֵּין מַה הַלְשׁוֹן אוֹמְרַת יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר וכו' כְּאִילוּ בְּש"ס דְּגִטִּין לֵא גִזְרֵי דְּבַר זֶה רַק הֵיָּשׁ מִי שְׁאוּמֵר שְׁכּוֹתֵב כֵּן מְדַעְתּוֹ וְאִין בְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַנַ"ל שְׁכּוֹנְתּוֹ לֹאֵר דְּנִקְיִטִינּוּ לְחֵלֶק בְּהִכִּי וּמִי שְׁנַמְצָא בִּידּוֹ סַפֵּר הַתּוֹרָה הִנֵּה יִשְׁפִּיל בְּכּוֹנְתּוֹ: כָּלֵל קמ"א) כָּל הִכָּא דְּאִיכָּא לְמִילָף לְקוּלָּא וּלְחוּמְרָא לְחוּמְרָא יִלְפִינּוּ לֵא אֲמַרִּינּוּ הִכִּי אֲלֵא גַבֵּי הִיָּקְשָׁא אֲבָל בְּקַל וְחוּמְרָא וְדָאִי אִיכָּא לְמִימֵר יוֹכִיחַ מְדִינָא דְּלְקוּלָּא וְלֵא מְצִינּוּ לְמִילָף לְחוּמְרָא כֵּן כְּתַב הֵרַב קֶרֶן אוֹרָה לִיְבָמוֹת עַל דְּבַרֵי הַתּוֹס' וּמוֹהֲרֵש"א בְּדָף ע"ז ע"ב ד"ה מְצָרֵי שְׁנֵי עי"ש וְנִרְאָה דָּאִין כְּוָנְתּוֹ לֹאֵר דְּרַק בְּהִיָּקֵשׁ הוּא דְּאֲמַרִּינּוּ הִכִּי כְּדִמְשַׁמַּע מְרָאשׁ דְּבַרֵי אֲלֵא כְּוָנְתּוֹ לְמַעַט ק"ו וְדוֹקִיָּא דְּסִיפָּא דְּנִקְא שְׁהֵרִי גַם בְּגִזְרָה שְׁנָה קִינְמָאֵלֶן דְּלְחוּמְרָא מְקַשְׁשִׁין כְּמוֹ שְׁפָתַי מְרֵן מוֹהֲרֵיט"א בְּפָרֶק קמ"א דְּבַכּוֹרוֹת דָּף ג' ע"ג (מְדַפּוּס וּוְאֲרַשָּׁא בְּד"ה הֵן אֲמַת דְּרָאִיתִי לְהַרְשָׁב"א) עי"ש בְּשֵׁם הֵרַב יְבִין שְׁמוּעָה דָּף מ"ד ע"ב שְׁפָתַי כֵּן בְּשֵׁם הַפְּרִיטוֹת וְרַבִּינוּ פֶּרֶץ וְתִמְהָה בְּעֵינֵי שְׁלֵא זָכַר שֶׁר דְּבַרֵי הַתּוֹס' בְּשַׁבּוּעוֹת דָּף כ"ג ע"א ד"ה גְּמַר שְׁכַר שְׁכַר דְּמַתְבָּאָר מְדַבְּרֵיהֶם כֵּן גַּבֵּי גְזֵרַת שְׁנָה כִיעֵי"ש (עַל דְּבַרֵי הַתּוֹס' הַלְלוּ הָאֲרִיף הֵרַב לְשׁוֹן לִיְמוּדִים א"ח ד' ל"ה עי"ש) וְעֵינּוּ חוּלִין דָּף קל"ו ע"א מִתְנּוֹת אִף עַל גַּב דְּכַתַּב רַחֲמָנָא וְנָתַן וכו' אֲדַרְבָּא גִילָף

מתרומה וכתב רש"י אדרבא נילף נתינה מתרומה ולא תבעי קרא דהא קולא וחומורא לחומורא מקשינו מבואר גם פן דגם בגז"ש אמרינן הכי ועי"ש בדרב קל"ב בתוס' ד"ה פאילו אוכל טבלים ועיין לעיל במערכת הגימ' ל אות ס"ו (בשדי חמד ח"א) ובס' פלילת המנורה לידידי הגאון אבד"ק דובנא יצ"ו במערכה זו אות ב' פתב גם פן דבגזרה שנה איתיה האי פללא כמו שכתבו התוס' בפסחים דף כ"ד ד"ה אמרת וסיגים ועשו"ת מקום שמואל סי' ע"ה ודבריו צ"ע ועיין בס' נחל איתן פי"ג מהלכות איסו"ב שהעיר עליו בזה ולא הביא מתוס' הג"ל וכן הוא בראשונים בכמה דוכתי ובס' פריות חלק בתי מדות בית ב' סי' כ' ובס' יבין שמועה פלל ק"י וקו"א ועשו"ת שמש צדקה חלק א"ח סי' צ' עכ"ל: וכתבו התוס' בשבועות דף כ' ד"ה פל שישנו דהיכא דאיכא סברא (דאורחיה דקרא הוא למדרש מסיפיה לרישיה) לא אמרינן האי פללא וכן פתב הרב אהל יעקב במערכת הלמ"ד אות א' בשם התוספות בקידושין דף ל"ד ד"ה ונילף מת"ת (ע"ד התוס' דשבועות עיין בשו"ת שואל ומשיב תניינא ח"ב סי' ה"ן) ועיין להרב שושנת העמקים פלל ז (בד"ה וראיתי להתוס' מנחות) ובספר גינת ורדים סוף פלל י"ג פתב (בד"ה עוד אבאר) עוד ראוי שתדע דפעמים דרשינן לקולא כמו הדיא דריש יבמות דפריה טעמא דכתב רחמנא עליה ופי' התוס' (בד' ג' ע"ב ד"ה טעמא) דפריה נימא עליה להיתרא אף דלחומרא מקשינו מ"מ יש לדרוש להיתרא וליהוי קרא לגופיה ממה שגדורש לאיסורא ולא איצטריה לגופיה עכ"ל שפעם מינה דהיכא דמסתבר טפי למידרש לקולא דרשינן וכן פתב הרב קרפן העדה בשניי קרפן על דברי הירושלמי בריש פרק ב' דשקלים (בד"ה שמה תזיל מרגלית) דהיכא דאיכא סברא מקשינן לקולא ועיין בזה להגאון זכר יהוסף נר"ו בפסוקיא דברכות דף כ' ע"ב (בד' י"א ע"ב מהספר): עוד פלל אחר ראיתי להגאון פרתי ופליתי בסי' ס"א סק"ט דלא אמרינן האי פללא אלא באיסורא אבל בממונא אדרבא ילפינן לקולא כדקי"ל בעלמא המוציא מחברו וכו' ואזלינן לקולא לנתבע ובזה השיג על דברי רש"י בחולין דף קל"ו ע"א הג"ל ובאמת הדבר תמוה לחלוק על רש"י מסברא בעלמא ואדרבה פיון שלא מצינו בש"ס דחילקו בין איסור למזון יש לנו לכוף ראש לקבל סברת רש"י דכלל זה שריר וקיים גם בממונא אף כי יקשה עלינו מה נשתנה מדה זו דניזיל בה לחומרא בממונא מי יעצור פח לחלוק על רש"י בסברא וקושיא ובאמת נעלם ממנו דברי התוס' בבבא קמא דף ג' ע"א ד"ה דומיא דרגל שכתבו מפח קושיא בשם ר"ת דמדה היא בתורה לא שניא באיסורא לא שניא בממונא וכבר ראיתי בהגהות מצפה איתן על דברי התוס' הג"ל שציין לעיין בכו"פ סי' ס"א ובס' נחלת עזריאל (אין מצוי אצלי) לחולין דף פ"ה ובלי ספק פננתו להשיג על הכו"פ שנעלם ממנו דברי התוס' שוב ראיתי בהגהות הג"ל על דף כ"ו על דברי התוס' ד"ה ולא תהא שהקשה מוהריב"ל פיון דאיכא ק"ו לקולא וק"ו לחומרא במידי דממונא הנה לן למיזל לקולא לפטור מתשלומין והצ"ע ולזה פתב בהגהות הג"ל דנעלם ממנו דברי התוס' בדרב ג' וסיגים וכן אשתמיט להכו"פ ותלמידו נחלת עזריאל שכתבו בפשיטות דבמזון לא שייך פלל זה עכ"ל וכן פתב בגינת ורדים סוף פלל י"ג דכי אמרינן לחומרא מקשינן לא שניא באיסורא ולא שניא בממונא אמרינן פן על פי דברי התוס' דב"ק הג"ל עי"ש ותמיה לי על מה שראיתי להרב מקנה אברהם במהדורא ב' במערכת הה' סוף סי' קמ"א וז"ל ולענן מ"ש פל היכא דאיכא לאקושי וכו' ולגבי מזון הוי חומרא להוציא מזון פן נראה פשוט וכ"כ

בתשובה הגהות דשייכי לס' משפטים סי' ל"ה ועיין בחידושי הרשב"א לכתב קמא דף ב' ד"ה אבל עכ"ל ולפי הנראה פונתו לומר דאף להוציא ממון אמרינו לחומרא מקשינו ומוציאין ולא זכר שר דברי התוס' שלפנינו דקרו בחיל דהאי פללא שריר וקנים לא שניא באיסורא ולא שניא בממונא ולא הנה צריה להביא בשם תשובה הנ"ל ומה גם כי באמת עינתי שם ולא מצאתי מזה דבר כמו שיראה הרואה שוב ראיתי דט"ס הוא במקנ"א וצ"ל סי' ל"ז ע"ש ועיין במה שפתי במוערכת הבי"ת אות צ"ד ס"ק י"ז (בשדי חמד ח"א): וכתב בשושנת העמקים פלל ז ד"ה וראיתי להתוס' מנחות דף מ"ד ע"א וכו' (ט"ס) הוא וצ"ל מ"ג ע"א ע"ש בד"ה ור"ש פוטר) דאולי סוברים התוס' שם דהא דלחומרא מקשינו מדה זו בה קש נמסר ולא בסמוכין (וכתב בפנוסגר ועיין בק"א דמשמע דמספק הוא ובמ"א פתבנו מזה ע"כ) וכל שאין דבר ברור לא דרשינו פלל סמוכים וכל חדא תיקום אדוכתייה: ובספר גנת ורדים סוף פלל י"ג נסתפק בהיכא דאם נאמר להיתר נפקא לן מזה חומרא בדבר אחד ואם נאמר לאיסור נפקא לן קולא בעלמא אי שייך בכי האי גוונא לקולא ולחומרא לחומרא מקשינו והצ"ע ועיין במלא הרועים בח"ב במוערכת היקש אות ד' דכל דעיקר הדיקש הוא לחומרא אף שיוצא מזה קולא וכו' ועיין בתבואת שור בחידושי לקידושי על דברי התוס' דף ל"ד ד"ה ונילף ובבאר יעקב בכללי הסוגיאות פלל קמ"ה: וכתב הרב באר יעקב בכלל מ"ה בשם הריטב"א דבענין קרבן לא מקשינו לחומרא משום דהוי חולין בעזרה והאריה לפלפל בכלל זה ע"ש ועיין במה שבהבאתי במוערכת הבי"ת אות צ"ד ס"ק ט"ו (בשדי חמד ח"א) ועיין הרדב"ז בחלק חמישי סי' שני אלפים צ"ד דעת רבינו (בפרק ג' מהלכות איסורי ביאה) שאין הקרבן אלא לכפרה וכו' וכל היכא דאיכא הדיקשא לחומרא מקשינו וכו' הילכך כי היכי דהיא חייבת מלקות אף הבא עליה חייב קרבן אע"ג דקטן הוא עכ"ל וק"ל ועיין בענין זה בקוונטרס קובץ על יד על הרמב"ם ריש פרק כ"ט מהלכות שבת ולהרב באר יעקב בא"ח סי' קכ"ח דף ח' ע"ג ובמה שבהבאתי בקונ' פאת השדי במוערכת הבי"ת אות ט"ז (בד"ה ובעיקר) ובס' פלילת המנורה במוערכת זו אות ב': וכתבו התוס' בשבת דף קל"ו ע"ב דתניא דאם באנו להחמיר ולפסול את הקרבן אם הוא קרבן נדבה אמרי' שפיר לחומרא מקשינו ופסלינו ליה ואם הוא קרבן חובה לא אמרינו לחומרא שאם לא מצא אחר יהא בטל מלהביא חובתו ועיין במצפה איתן לכתב קמא דף ע"ח ע"א שיישב בזה דברי התוס' שם וכתב דבבאר יעקב בכלליו פלל מ"ז דנראה מדבריו דגם בקרבנות של חובה כמו פסח אמרינו סברא זו דלחומרא מקשינו לפסול הקרבן נעלם ממנו דברי התוס' הנ"ל: וכתב הרב מקנה אברהם במהדורא ב' סוף סי' קמ"א דבמידי דרבנן לקולא מקשינו כדמוכח מתוס' תענית דף ז"ד וכן פתב הרב באר יעקב בא"ח סי' קכ"ח דף ח' ע"ג דבדרבנן לקולא ילפינו ועיין במה שבהבאתי בזה במוערכת הבי"ת אות צ"ד ס"ק ט"ו וכן פתב גאון בדורנו יצ"ו בס' דרכי הוראה בח"ב פרק ע"ד דבדרבנן אזלינו לקולא ובדאורייתא דאזלינו לחומרא הוא רק משום ספק ולמאן דאמר דחומר הספקות דרבנן אסור רק מדרבנן והזכיר ש"ס דתענית הנ"ל ושבת דף פ"ג טומאת אילים דרבנן ולקולא מקשינו ע"ש שכתב שהוא דבר חדש שחדשה תורה דיליה וכן מתבאר מפלליה דהריטב"א שבהבאתי לעיל (בד"ה וכתב הרב באר) דבמידי דקרבן לא אזלינו לחומרא והרב פרי מגדים בפתיחה הפוללת דחלק ראשון אות יו"ד וז"ל צריה לדעת כי כפי דעתי

אם יש גזרה שנה לחומרא וגזרה שנה לקולא וכו' בהיקוש אין עונשין מהם דנהי דלחומרא ילפינו היינו מספק צריף להחמיר ומפל מקום מספק אי אפשר לענוש אף מלקות וכל שפן מימת בית דין וכו' ע"ש עוד וקרב קובץ על יד בריש פרק כ"ט מהלכות שבת פתב בשם ס' ז"י שתמה לשיטת הרמב"ם דכל ספק מן התורה לקולא ואי סובר פסברת הריטב"א שהביא הבאר יעקב בכלל מ"ה דלחומרא מקשינו לא מיחשב אלא ספק קשה איך פתב שנשים חייבות בקידוש היום דבר תורה ועוד הקשה על התוספות דאמאי מחייבות נשים בקרבן אם חיללו השבת ולי נראה בכוננת התוספות דמצד הסברא פתבו דלחומרא מקשינו דאי דרשינו לחומרא יש סבראלומר דעד פאן לא פטרה תורה נשים ממצוה שהזמן גרמא פי אם בדליכא אלא עשה גרידא אבל באם יש לא תעשה גם כן גם העשה אלים וחיובות בה מה שאין פן אי דרשינו לקולא אין פאן סברא כלל דמהיכא תיתי לומר בהצטרף עשה ללא תעשה מגרע גרע אבל בעלמא יש לומר דלחומרא מקשינו אינו אלא מצד ספק: ואם בדיני נפשות דקיימא לן בעלמא ספק נפשות להקל אמרינו גם כן דהיכא דאיכא לאקושי לחומרא ולקולא מקשינו לחומרא עיין מה שהבאתי (בשדי חמד ח"א) במערכת הבי"ת אות צ"ד ס"ק ט"ו ובקונטרס פאת השדי במערכת הבי"ת אות ט"ז (בד"ה ואבא לדבר): פלל קמב) כל העומד לישרף פשרוף דמי וכו' פיוצא בזה דפליג ר"ש ורבנן פנודע נחלקו הפוסקים אי קיימא לן פרבנן או קי"ל כר"ש עיין באבן העזר ריש סימן קכ"ד בחמ"ח וב"ש ופר"ח ומה שפכת בשו"ת שיבת ציון סימן י"ז אות ג' בפשיטות דקיימא לן כר"ש דכל העומד לינרק פנרוק דמי אינו פשוט לומר פן וכבר השיגו מופ"ד בס' פתח הדביר ח"א סי' ל"ד דף ז"ן ע"ד והביא מה שפכת בשער המלך פ"ד מהלכות גרושין הלכה ב' דאף דהכריח בדעת הרמב"ם דפוסק פרבנן פתב דלענין מעשה יש לחוש לסברת מור"ם דכשרוף דמי וכתב שפן העלה הרב מ"מ ושפן נראה דעת הרב פרי מגדים בחא"ח במ"ז סימן ל"ב סעיף קטן ז"ך (ד"ה ורי"ו) וכתב עוד דדוקא היכא דנפיק מזה חומרא אבל היכא דנפיק קולא מאן לימא לן דנקיטי כר"ש ולא פרבנן עיין שם וקרב שואל ומשיב מהדורא ה' סימן פ"ו האריף מאד בכלל זה וכתב בד"ה והנה השע"א דאנן לא קיימא לן כר"ש ולא פשרוף דמי ושם בד"ה ונדרף אגב וכו' פתב דקרב השואל האריף אי קיימא לן כר"ש דכשרוף דמי ושביא ראיה ממסכת פלים פ"ט משנה ב' וחולין נ"ד דקיימא לן כל העומד ליקצץ פקצוץ דמי וגם במקנאות פ"י מ"ה לענין ידות הפלים דמטבלינן עד מקום המדה וחיידש על פי זה לענין לח"מ עיין שם והבאתיו לקמן במערכת הלמ"ד אות ז"ך וקרב עטרת חכמים א"ח סי' ח' האריף גם פן בעיקר פלל זה וכתב (בד"ה פיוצא) דהר"ן סבירא ליה דאין הלכה פר"ש עיין שם וקרב מים חיים ראפפורט א"ח סימן ו' (ד"ה שוב) פתב בשם הרב קצות החושן סימן שס"ג ס"א דהאחרונים השיגו על הרמ"א בסימן קכ"ד וקיימא לן דלא אמרינו פשרוף דמי עיין שם וקרב חתם סופר יורה דעה סימן קצ"ה נראה דנקט להלכה פר"ש דכל העומד ליחתה וכו' וכתב שם בשם תוספת בבא קמא ע"ו ע"ב ד"ה פל העומד וכו' דהא דאמרינו בכל מקום פל העומד לכוף כאילו נעשה המעשה היינו פשעומד להעשות מיז בלי הפסק דבר אחר ביניהם ורשום אצלי לעיין בכלל זה בספר שניירי טהרה להרב מוהרש"ק בדרף ח"ן ע"ד נעמה אינו מצוי אצלי ועיין ערוף השלחן ארח חיים סימן רע"ד ובמה שציין בקונטרס מחזה אברהם (קובץ קטן) שבסוף ספר שער הציון במערכת

העניין ובספר דלתי תשובה לידידי הגאון פיקעלין יצ"ו בקונטרס מסגרת השלחן ריש סי' ו' האריף בפלפול עמוק בדין זה ובפרטות על דברי הגאון חתם סופר הנ"ל עי"ש: ונדשיות אנו מגיד אשר מקרוב (בשנת תר"ן) יצא לאור אור הגנוז אור זרוע הגדול על איזה מסכתות וראיתי אשר דבר בקדשו בכלל זה (פל העומד וכו') אי קיימא לן פרבי שמעון או הלכה פרבנו ולזכות את הרבים שאין בינה ספר התורה הזה הנני מעתיק דברי קדשו פכתבו וכלשונו במסכת עבודה זרה סי' עט"ר (דף ל"ז ע"ב מדפי הספר) וזה לשונו הטהור הילכה הלכה למעשה חתיכה של איסור שנפלה לתוך ששים של היתר ואחר כך נפלה אחרת בין ידע בראשונה שנפלה בין לא ידע בה אם הגביה אותה לחוץ קודם שנפלה שניה מותר ואם לאו אסור וליכא למימר דדוקא גבי תרומה אזלי רבנו בתר הגביה מפני שצריך להרים התרומה אבל בשאר איסורין שאין צריך להרים ה"נ דמודו לר' שמעון ובידע בה סגי לא היא דאין חילוק בין תרומה לשאר איסורין שפשהם בטילים מה שמתבטל דמותרין מיד באכילה ואף על פי שלא הרים אבל מה שצריך לתרום בתרומה היינו מפני גזל הכהנים כדאמרין בירושלמי דערלה בפרק התרומות ותרומת מעשר הקא את אמרת צריך להרים ר' יעקב בר זבדא ר' אבהו בשם ר' יוחנן מפני גזל השבט הילכה אי הנה שרי כל פי האי גוונא בשאר איסורין בלא הגביה הכי נמי הנה שרי באכילה ואפילו בלא הגביה ואפילו לגזל השבט לא חיישינן אי יתיב ליה דמי ואין צריך להרים אפילו בתרומה דהא ליכא גזל שפרע לו הפאה של תרומה הילכה כה היא הלכה למעשה כאשר כתבתי לפי מה שקבלתי ממורי רבינו אבי העזרי ואני המתבר פליאה היא בעיני הואיל ורבתינו הווי בה להיתירא ועבדי בה עובדא היא הנה הקב"ה מביא תקלה על ידם ונראה בעיני אני יצחק בר משה נב"ה דנדאי כה הוא הפירוש דר אלעזר בר שמעון אדאבוה ר' שמעון קאי ולרבנו נדאי אף על גב דידע בראשונה קודם שנפלה השניה ולר' שמעון מותר הואיל וידע בה ואף על גב דלא הגביה דכל העומד להרים פמורם דמי כדפרישית דהיינו טעמא דר שמעון לטעמיה דסבר כל העומד ליזרק פזרוק דמי כדאמרין במרובה (בבא קמא ד' ע"ו) דר שמעון סבר כל העומד ליזרק פזרוק דמי וכל העומד ליפדות כפדוי דמי ובפרק המנחות והנסכים (ק"ב) אמר ליה רב אשי לרב פהנא לר' שמעון דאמר כל העומד ליזרק פזרוק דמי כל העומד לישוף פשר ה דמי ובפרק הכונס (ד' נ"ט) נמי סבר ר' שמעון כל העומד לתלוש פתלוש דמי ובכילהו קיימא לן כר' שמעון דסתם לן תנא דהיכא דנתקבל הדם בפוס כאילו נזרק דמי דתנו בפרק כל הזבחים שקבל דמן (זבחים כ"ה) נשפה על הרצפה ואספול פסול ובפרק כל הפסולין (שם ל"ב) תנו נשפה מן הפלי על הרצפה ואספול פשר דהיינו שפבר נתקבל בכלי והנה ראוי לזריקה פזרוק דמי אבל פשנשפה מן הצנאר על הרצפה לא הנה עומד לזריקה לא פזרוק דמי ופסול מפל מקום שמעינו ממתניתין דהיכא דעומד ליזרק פזרוק דמי ובהכונס (ד' נ"ט) קיימא לן כר' שמעון דאמר דכל העומד ליתלש פתלוש דמי דאמר התם דן רב כר' מאיר ופסק הלכה כר' שמעון דן רב כר' מאיר כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו אבדה פתנבתה ופסק כר' שמעון דתנו ר' שמעון אומר אכלה פירות גמורים משלם פירות גמורים אם סאה סאה אם סאתים סאתים ופירשו רבותינו דהיינו דפרכיה אביי לרב יוסף בפרק נערה (פתובות ד' נ) דההיא דאתאי לקמיה דרב יוסף אמר להו זילו הבו לה מתמרי דאבנדא אמר ליה אבני אילו הנה בעל חוב פי האי גוונא מי

קא עביד מר אמר ליה אַנא דחזינא לבוּדנא קאמינא סוף סוף כל העומד ליגדר כגדור דמי אמר ליה אַנא דצריכי לבוּדנא קאמינא והשתא מאי פרכיה אבני והא תנאי פליגי בה בפרק השולח (גיטין ל"ט) ופרק קמא דסנהדרין (דף ט"ו) ופירשו רבותינו דפרכיה מפח פסקיה דרב דפסיק כר' שמעון בהכונס (ד' כ"ט) ותנן (פרייתות כ"ג) המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא אם משנשחט נודע לו ישפך והבשר יצא לבית השרפה נזרק הדם הבשר יאכל רבי יוסי אומר אפילו דם בכוס יזרק והבשר יאכל ופרכינן לרבי יוסי אמאי יזרק הא הוּנא ליה ידיעה בשעת סליחה אומר רבא ר' יוסי סבר כר' שמעון דאמר כל העומד ליזרק כזרוק דמי וקנימא לן ר' יוסי ניומוקו עמו ורבא דהוא בתרא מוקים להו כר' שמעון הילקף נתברר לנו דהלקה כר' שמעון דכל העומד ליזרק כזרוק דמי וכל העומד ליחלש כתלוש דמי והוא הדין יש לנו לומר דהלקה פמותו דכל העומד לפדות כפדוי דמי וכל העומד לישחרף כשרוף דמי וכל העומד להרים כמורם דמי דהכא נמי עומד להרים מפני גזל השבט הילקף לשיטת רבותינו דילפינן מינה שאר איסורין ועבדי בה עובדא כל שכן הוא שאם נפל כזית איסור לתוך ששים זתים של היתר ונדם בו ולא סילקו עד שנפל עוד זית אחר שהפיל מותר כר' שמעון דהא אפילו הגבחה אינו צריך דהגבחה דתרומה לא מפני האיסור אלא מפני גזל השבט כדפרישית לעיל ועיין במה שכתבתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת חנוכה אות י"ד (בד"ה ובאות דל"ת כתב להסביר): (כלל קמג) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד דאי עביד לא מהני מה שיהיה פתוב פאן נעתק לעיל באות ע"ג (בד"ה ובאות קמ"ג): (כלל קמד) כבוד אביו ורבו אם יש לו דין עמהם אם רשאי לתבעם לבית דין הגאון כתב סופר בחלק יו"ד סי' ק"ז נשאל בתלמיד שיש לו תבעה מרבו מובהק אם רשאי לתובעו בבית דין וכתב לברר הדין בכו עם האב כי האי גוונא וממנו נקח לתלמיד עם רבו והביא שיטת הרי"ף והרמב"ם בהא דאמרו בקידושין דף ל"ב עד היכן כבוד אב ואנו עד שיטול ארנקי ויזרקנו לים והרי"ף והרמב"ם הוסיפו תיבת שלו (שיטול ארנקי שלו ויזרקנו) והקשה מרן בב"י סי' ר"מ שיהי הם פוסקים דכבוד משל אב ואיך כתבו דאפילו נוטל ארנקי שלו וזרקו וכו' ותיגרין מרן דיש לחלק בין העדר כבוד לצער ובזיון ופסק בש"ע פשיטת הרי"ף והרמב"ם ועל זה שקיל וטרי בפלפול נחמד בדברי הפוסקי' ראשונים ואחרונים בדין זה פזרכו בקודש והביא מה שכתב רבינו הטור בסי' ר"מ בשם הרמ"ה דשרי לתבוע את אביו בדין ונשא ונתן בדברי הרב ב"ח שם והביא שמוהרמ"ל בסי' קל"ו כתב דהרמ"ה שסובר דשרי לתבועו בדין הוא משום דסובר דמקמי דשדנייה לארנקי שרי להכלימו ולבתר דשדנייה אסור להכלימו משום דמאי דהנה הנה מקל מקום לתובעו בדין שרי אף למאן דאית לי דאף מקמי דשדנייה אסור להכלימו גם לבתר דשדנייה אינו יכול לתובעו בדין ואם פן להרמב"ם אסור לתבועו בדין והרב משנה למלאך בפרק ששי מהלכות ממרים הביא דברי מוהרמ"ל וכתב שאין דבריו נראים ומתבאר שלדעתו גם להרמב"ם שרי לתבועו בדין ועם שלא גילה המשנה למלאך למה לא נראה בעיניו דברי מוהרמ"ל נפק דק ואשפח שפן מוכח מדברי הרמב"ם בסוף פרק תמישי מהלכות ממרים מי שנתחייב לבנו שבועה אינו משביעו בשבועת האלה שיהי זה בא לקללת אביו וכו' דאלמא תובעו בדין ומתחייב שבועה וכתב לצדד כמה שיש לדחות לזה ועוד צדד לומר דאפשר דהרמב"ם מייירי כשיש לו תביעה על אביו ויודע שמעכב את שלו שלא פדיו וגזל הוא בידו הני פאינו

עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עֲמָה דְאָף דְהֶרְמַב"ם סוֹבֵר דְגַם פְּשָׁאֵינוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עֲמָה חֲזִיב לְכַבְדוֹ
אֲפֻשֶׁר דְּנָקָא פְּשָׁהוּא רְשַׁע בְּעֵבְרִית אַחֲרוֹת אַבְל בְּאוֹתוֹ דְּבַר אֵין צְרִיךְ לְחוּס עַל כְּבוֹדוֹ
וְלָכוּ מְוֹתֵר לְתַבְעוֹ בְּדִין אַבְל בְּשָׂאָר דִּין וְדִבְרִים שְׂסוֹבֵר הָאֵב בְּדַעְתּוֹ שְׂהֵדִין עֲמוּ אֲפֻשֶׁר
שְׂאֵינוּ יְכוֹל לְתַבְעוֹ בְּדִין וְכו': וּמְסִיק לְדִינָא דְמֶהֱרַמְב"ם מוֹכַח דְּמְוֹתֵר לְהַעֲמִידוֹ בְּדִין
וְלִהְשִׁבִיעוֹ וְכוּ דַעַת הָרַב בֵּית חֲדָשׁ וְכוּ פְּשִׁיטָא לִיה לְהַרְבַּ מְשָׁנָה לְמַלְקָה וְאָף דְּמִדְבְּרֵי
הֶרַמ"ה שְׂהִבִיא הַטּוֹר נִרְאָה שְׂסוֹבֵר שְׁגַם לְהַעֲמִיד בְּדִין אִיכָא קֶלוּן מְפָל מְקוּם הָרִי
לְהֶרַמ"ה מְוֹתֵר לְהַכְלִימוֹ בְּשִׁבִיל הַפְּסָד מְמוֹן וְלְהֶרַמְב"ם דְּאָסוֹר לְהַכְלִימוֹ בְּשִׁבִיל הַפְּסָד
מְמוֹן הֵינְנוּ דְּנָקָא לְבִזּוּתוֹ וְלַצְעָרוֹ אַבְל לְהַעֲמִידוֹ בְּבֵית דִּין וְאִפִּי לְהַשְׁבִּיעוֹ מְוֹתֵר וְכוּ עֵיקַר
לְדִינָא וְנִסְתַּפֵּק שָׁם אִם גַּם לְהָאֵם מְוֹתֵר לְהַעֲמִידָה לְפָנֵי בֵּית דִּין דְּבִאֲשָׁה מְצִינוּ בְּדוֹכְתֵי
טוֹבָא בְּש"ס דְּאִיכָא בְּזִיוֹן שְׂתַבּוּא לְפָנֵי בֵּית דִּין וְאִין לְלַמּוּד אֲשָׁה מְאִישׁ וְכו' וְהַצְרִיךְ
תַּלְמוּד וְצִיָּין מוֹהֲרֵי"ק שְׂרַשׁ נ"ח וְעוֹד פְּתַב דָּאֵם הָאֵב נְתַבַּע וְזִילָא לִיה לְמִיזַל לְבֵי דִינָא
עִם בְּנוֹ דְּיֵישׁ לוֹמֵר שְׂיִשְׁלַחוּ בֵּית דִּין לוֹ סוֹפְרֵי דְּיִינָים וְיִטְעֹן בְּפָנֵיהֶם כְּמוֹ בְּנָשִׁים יְקָרוֹת
וְתַלְמִיד חֲכָם שְׂתוֹרְתוֹ אוֹמְנָתוֹ שְׂבַח"מ ס'י קכ"ד וְכו' וְחֲזַר לְהַשִּׁיב לְמָה שְׂנִשְׂאָל אִם רְשָׁאי
לְתַבְנֹעַ רַבּוֹ לְדִין בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְכַתְּבֵי שְׂהֵדִין כְּמוֹ בְּן לְאָבִיו דְּאָף דְּכְבוֹד רַבּוֹ עֲדִיף מְכְבוֹד
אָבִיו דְּאָבִיזַת רַבּוֹ קוֹדֶמֶת לְאָבִיזַת אָבִיו הֵינְנוּ בְּדִלִית לִיה פְּסִידָא לְתַלְמִיד אַבְל לְהַפְּסִיד
שְׂלוֹ מְשׁוּם כְּבוֹד רַבּוֹ לֹא לִישְׁתַּמִּיט שׁוּם אַחַד מִהַפּוֹסְקִים דְּלִימָא הֲכִי וְדָבַר שְׂיֵישׁ בּוֹ מְשׁוּם
בְּזִיוֹן תְּלִי בְּשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים אִם חֲזִיב לְנוֹתֵר נְגִיד הָאֵב אוֹ לֹא וְהוּא הֵדִין נְמִי נְגִיד רַבּוֹ וְכו'
אַבְל בְּמְקוּם פְּסִידָא לֹא מְצִינוּ וְהָא דְּקִינָמָא לֵן דְּהַחֹלֵק אוֹ עוֹשֶׂה מְרִיבָה אוֹ מְתַרְעֵם עַל
רַבּוֹ פְּאִילוֹ עוֹשֶׂה כָּל אֵלָה עִם הַשְּׂכִינָה הֵינְנוּ כָּל זְמַן שְׂאֵינוּ נוֹגַע לְהַפְּסִד מְמוֹנוֹ אוֹ גַּם
בְּדָבָר שְׂבְּמָמוֹן לֹא יַעֲרַעַר אַחֲרָיו שְׂעֲשֵׂה לוֹ שְׂלֹא כְּדִין אַבְל כְּשִׂיזְעָ וְכַרּוּר לוֹ לְפִי דְּמִיוֹנוֹ
כִּי יֵישׁ עֵנַל בְּחִיק רַבּוֹ בְּנִדְאֵי מְוֹתֵר לְהַתְרַעַם עָלָיו בְּבֵית דִּין דְּמְשׁוּם כְּבוֹד רַבּוֹ אֵין צְרִיךְ
לְהַפְּסִיד מְמוֹנוֹ: אִף לְדָבַר מְזָה וְלִסְפָּר לְאַחֲרִים שְׂאֵין לוֹ בְּזָה תוֹעֵלַת מְמוֹן עֲוֹנוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ
הַהוּא וְגַם בְּבֵית דִּין כְּשִׂיזְבֵּר דְּבָרֵי בְּזִיוֹנוֹת נְגִיד רַבּוֹ אוֹ נְגִיד כְּבוֹד הָרַב גְּדוּל עֲוֹנוֹ מְנִשׂוּא
כָּל זֶה לְפִי עֵיקַר הֵדִין אַבְל טוֹב לְבֵית דִּין שְׂלֹא לְהַכְנִיס עֲצָמָם בְּזָה אִם אֲפֻשֶׁר לְדָבַר עַל
לֵב הַתַּלְמִיד לְכוּפּוֹ בְּדָבָרִים בְּתוֹכַחַת מוֹסֵר לְשִׁמּוֹר נְפִישׁוֹ וְלְהַתְרַחֵק מְזָה פֶּן יִכְשַׁל בְּדָבָרִים
וְיִאֲשֵׁם ח"ו וְאִם בְּדָבָרִים לֹא יוֹסֵר טוֹב לְשִׁמּוֹעַ מְמַנּוֹ תַּחֲלָה אִם יֵישׁ מְמַשׁ בְּטַעֲנוֹתָיו שְׂלֹא
יְהִיָּה הוֹרְדַת כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְכְבוֹד הָרַב עַל מְגַן וְיִשְׁמַע מְטַעֲנוֹתָיו אַחַד שְׂאֵינוּ מִן הַבֵּית דִּין
אֲשֶׁר יִשְׁפֹּטוּ בְּדִינוֹ וְהַתַּלְמִיד יִשְׁמּוֹר נְפִישׁוֹ וְיִתְרַחֵק מְכַזָּה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לְפָגְוֵעַ בְּכְבוֹד רַבּוֹ
שְׂלַמְדוֹ תּוֹרָה וְרוֹב חֲכָמָתוֹ מְמַנּוֹ וְיֵישׁ חֲזִילוֹל הַשֵּׁם גְּדוּל אִם יִשְׁמַעוּ קְרוֹבִים וְרַחֲוִקִים מֵהַ
יִאֲמָרוּ רָאוּ זֶה שְׂלַמְד תּוֹרָה מְבַזָּה כְּבוֹד רַבּוֹ וְכַתִּיב וְאַהֲבַת אֱה"א שְׂיִהִיָּה שָׁם שְׂמִים
מִתְאַהֵב עַל יְדִיָּה וְכו' וְיִאֲמַר לְרַבּוֹ טוֹב לִי תוֹרַת פִּיָּה מְאֻלְפֵי זָהָב וְכֶסֶף אֱלוֹ תוֹרָתְךָ דְּב"ק
וּבִיָּאָר שָׁם דְּבִדְאִיַת לִיה לְתַלְמִיד פְּסִידָא דְּשָׂרֵי לְתַבְעוֹ בְּדִין לֹא דְּנָקָא פְּשָׁהוּא רַב בְּלַבַּד
אוֹ אֵב בְּלַבַּד אֵלָא אִף אִם הוּא אָבִיו וְרַבּוֹ בְּיַחַד מְוֹתֵר אֵלָא שְׂבַעֲנָן זֶה יֵישׁ לוֹ לְחוּשׁ יוֹתֵר
מְלַפְגֹּנַע בְּכְבוֹדוֹ דְּחֲמִיר טְפִי דְּאִיכָא תְּרַתִּי וְעַנְשׁוּ בְּיוֹתֵר: כְּלָל קַמָּה) כְּלִי שְׁנֵי וְאֵינוּ מְבַשֵּׁל
אִם הוּא דְּבַר גּוֹשׁ אִי מְבַשֵּׁל רְשָׁמְתֵי בְּדִין זֶה בְּקוֹנוֹטְרַס אֲסִיפַת דִּינָים בְּמַעֲרַכַת הַה' אוֹת
ל"ד עי"ש: כְּלָל קַמּוֹ) כָּל בְּאָמַת אֲמָרוּ הִלְכָה הֲכִי אֲמָרִינוּ בְּש"ס דִּילָן וּבִירוּשְׁלָמִי וְאִם
הַפְּנֹנָה לוֹמֵר שְׂהִיא הִלְכָה לְמ"מ אוֹ ר"ל דְּנְקִיטִינוּ הֲכִי כְּתַבְתִּי קֶצֶת בְּקוֹנוֹטְרַס זֶה בְּמַעֲרַכַת
הַבֵּי"ת אוֹת ס"ד עי"ש (בְּשָׂדֵי חֲמַד ח"א): כְּלָל קַמּוֹ) כְּבוֹד אָב וְאִם מֵה שְׂכַתְּבֵי רַבִּינוּ

מוהריק"ו ופסקו הרמ"א ביו"ד סוס"י ר"מ דאם האב מוחה בבנו מלישא אשה שיחפזין
דאינו שומע אל אביו נראה פשוט דכל זה אינו אלא פשהבן רוצה ליקח אשה הגונה
הישרה בעיניו והאב רוצה לעכב בידו אמנם אם הבן רוצה לקחת אשה שאינה הגונה לו
פלל ודאי שחייב לשמוע לו וכ"כ בספר החסידים סימן תקס"ד כ"כ הרב תהלה לדוד
ח"ב דף ה' ע"ב ולא ראה תנא דמסייע ליה שכ"כ בהגהות בנו של הרב בית הלל בסו"סי
ר"מ ודניק פן מתשו' מוהרשד"ם וכמ"ש בפשמו הרב דברי מרדכי גאלנטי הנד"מ
בדרשותיו דף א' ע"ג וכן פשיטא למרן מוהרד"ף במכתם לדוד חיו"ד סי' נ"ג דף צ"ה
ע"ד ד"ה ובר מן דין עי"ש והרב דברי מרדכי שם נסתפק באם הבן רוצה לישא אשה
הגונה ואביו ואמו מונעים אותו באומרים שתצער אותם ומעציבה את רוחם עפ"י מדותיה
היתחייב לשמוע בקולם או לא ודקדק מדברי מוהריק"ו ומדברי הר"ן שחייב לשמוע
בקולם ושכ"כ בס' החסידים סי' תקס"א דאפילו לגרש אשתו דאיכא גידוד איסור הטיל
תנאי לישא ישמע בקול אביו פשיטא מצערת את האב הא אם מצערת חייב לגרשה
וכ"ש שלא ישאנה יעי"ש ד"ק באנרף: פלל קמח) פרת דיומי אי איכא בזקן בן שמונים
שנה שאכל חלב וכיוצא הוא מחלוקת דהג' ח"ץ בסי' מ"ט פשיטא ליה דבן שמונים שנה
ליתיה לא בכרת דשני ולא בדיומי ומרן חיד"א בייעיר און מערכת הבי"ת אות כ"ג אף
שכתב סמוך לדבריו ממ"ש בשלהי מ"ק דבן שמונים שמת פתאום הוי מיתת נשיקה מ"מ
כתב דמוכח מהירושלמי פ"ב דביפורים וברייתא דשמחות פ"ג דהוי פרת דיומי דאל"כ
שאלת מי מודיע שנייך בכו' פ' והיא דשלהי מ"ק היינו פשלא חלה אבל חלה ומת איכא
פרת דיומי אף בהגיע לגבורות: פלל קמח) פתיבה לשמה דבעינו בספר תורה תפילין
ומזוזות אם הוא מדאורייתא הנה הרב פרי מגדים בסי' ל"ב באשל אברהם אות ל"ב
רצה לומר שהוא מדרבנן דהא מאי דבעינו פתיבה לשמה ילפינו מעיבוד פדאמרין בגטין
דף מ"ה ע"ב עיבוד לשמה בעי פתובה לשמה מי לא בעי ועיבוד פתבנו לעיל דהוא
מדרבנן עיין רמב"ם פ"ק א' מהלכות תפילין בכסף משנה ומה שצ"ן למה שכתב לעיל
לפי הנראה פונתולדבריו שבאות י"ג שכתב דעיבוד לשמה בס"ת תפילין ומזוזות הוא
דרבנן וכן נראה מתשובת הר"מ לחכמי לונגיל בפ"ק א' מהלכות תפילין דין י"א בכסף
משנה דמהאי טעמא מזוזה לא בעי עיבוד לשמה ולמד מזה לאם נתחלה לו עור בעד עור
שלא לשמה דהוי ספק דרבנן ולקולא ושוב שקיל וטרי שם אי חשיב דבר שיש לו מתירין
(דאזלינן בספקו לחומרא) שיחזור ויעבדנו לשמה וכו' עי"ש אמנם שוב כתב שמדברי
הרב הלבוש משמע שהוא מן התורה והרב יד אהרן במהדורא בתרא שם (על דברי רבינו
הטור צ"ח לכתוב פל האזכרות לשם קדושת השם) כתב וז"ל אם הוא מדאורייתא או
מדרבנן עיין בספר קרית ספר בהלכות ספר תורה שכתב שהוא מדרבנן משום זה אלי
ואנוהו והרב דבר שמואל בסי' ע"ד דחה דבריו וכתב שהוא מדאורייתא או הלכה למשה
מסיני ואין מצוי אצלי ספר דבר שמואל ומאי דפשיטא ליה להרב קרית ספר שהוא
מדרבנן משום התנאה לפניו במצות ומשמע שכן היא דעתו דכל שהוא משום זה אלי
ואנוהו אינו אלא מדרבנן אף שאין זה פשוט ודעת הרא"ם שהיא דרשה גמורה
מדאורייתא כמו שכתב הרב פתח הדביר בח"א סי' ט"ל דף ס"ב ע"א ובח"ב סי' קצ"ב
אות ד בשם הרבנים גט מקושר נכון בתוספותיו על הרא"ם מדף קי"ח והלאה ושם חדש
בח"א דף ק"ז ע"ב וד"ה חיים וכן צדד הרב שאגת אריה בסימן נו"ן שהוא מדאורייתא

(ע' בַּמָּה שֶׁפֶתַב הָרַב מוהר"ץ הֵירֶשׁ חַיִּים בְּהַגְהוֹתָיו לַמַּס' סוּפָה ד' י"א) מִפֶּל מְקוֹם יֵשׁ שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים שְׁתוּפָסִים פְּנוּתִיהָ דְמַר שְׂאִינוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן וְכַמוֹ שֶׁפֶתַבְתִּי לְעִיל בְּמַעֲרַכַת הַזֵּי"ן אוֹת י"ב בַּס"ד (וְנִדְפַס בְּשָׂדֵי חֲמַד בְּחֶלֶק דְּבַרֵי חֲכָמִים ס"ה גַּם בַּקּוּנְטְרַס פֶּאֶת הַשָּׂדֵי בְּחֶלֶק דְּבַרֵי חֲכָמִים בַּס"י י"ט הַבְּאֵתִי עוֹד בְּזָה בַּס"ד ע"ש): וְדַעַת הָרַב מוהרש"ז בַּש"ע שְׁלוֹ בַּס"י ל"ב אוֹת ל"א דְּמַדְאֹרְיִיתָא בְּעֵינָן פְּתִיבָה לְשִׁמָּה וְלִכְּוֹן בְּמָה שֶׁנִּסְתַּפַּק רַבִּינוּ בְּרוּךְ שֶׁהֵבִיא הָרַא"ש בַּהֲלַק"ט בְּמָה דְקִיָּמָא לֹן שְׂצָרִיף שְׂיִכְוֹן לְשִׁמָּה אִם צָרִיף שְׂיִאֲמַר בְּפִיו שֶׁכּוֹתֵב לְשִׁמָּה אוֹ סְגִי בְּמַחְשָׁבָה פֶּתַב הָרַב (בְּשֵׁם הַא"ז וּמִשְׁמַעוֹת רַמ"א) דְּיֵשׁ לְפִסּוּל בְּדִיעְבַּד אִם לֹא הוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו דְּהוּי סָפַק דְאֹרְיִיתָא וְלַחֲוּמָרָא וְכֹן מִתְבָּאֵר מִדְּבַרֵי הָרַאשׁוֹנִים דְּשִׁקְלוּ וְטָרוּ בְּמֵאֵי דְאָמְרִינָן בְּמַסְסַת גִּטִּין דָּף מ"ה ע"ב דְּגוּי פִּסּוּל לְכַתִּיבַת ס"ת תְּפִילִין וּמְזוּזוֹת מִשּׁוּם כֹּל שְׂאִינוּ בְּקִשְׁרָה אֵינּוּ בְּכַתִּיבָה עֵינָן בְּתוֹס' מְנַחֲוֹת דָּף מ"ה ע"א וּבְמַסְסַת עֲבוּדָה זָרָה דָּף ז"ך ע"א וּבְהָרַב הַמְרָדְכִי בַּהֲלַק"ט מָה שֶׁפֶתַבּוּ לִיִּשְׁבַּב קִוְשֵׁיָא זֹו וּמוּכַח מִדְּבַרֵי הֶם דְּכַתִּיבָה לְשִׁמָּה הִיא מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא שֶׁנִּחְלַקְוּ לְעַנְוִן סְתָמָן אִי כֹלֶשְׁמָן דְּמִי אוֹ לֹא וְאִם יֵשׁ לְחֶלֶק בֵּין הָאֲזַכְרוֹת לְשָׂאֵר פְּתִיבַת הַס"ת לְעַנְוִן סְתָמָא כֹּלֶשְׁמָה ע"ש בַּדב"ק: וּמָה שֶׁפֶתַב הָרַב יֵד אֶהְרֹן בְּשֵׁם הָרַב הַמְבִי"ט בְּקִרְיַת סָפֵר שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן סָפֵר זֶה אֵין מְצוּי אֶצְלֵי אָמְנָם אֲנִכִי הָרוּאָה לְהָרַב מוהר"י אֶסְאָד בְּתִשׁוּבָה פִי בְּאָה בְּסָפֵר חֲכָמַת שְׁלֵמָה (הַנְּסַפֵּחַ לְסָפֵר הַר הַמּוֹר הַנַּד"מ) בַּס"י י"ב דְּמוּכַח מִדְּבַרֵי דְמָה שֶׁפֶתַב הָרַב הַמְבִי"ט שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן לֹאוּ עַל עֵיקַר פְּתִיבָה לְשִׁמָּה קֶאֱמַר שֶׁהִיא מְדַרְבְּנָן אֶלָּא בְּכַתֵּב סְתָם הוּא דְאָמַר דְּמַדְאֹרְיִיתָא מְהֵנִי דְסְתָמָא כֹּלֶשְׁמָה וְרַק מְדַרְבְּנָן הוּא דְלֹא אָמְרִינָן סְתָמָא כֹּלֶשְׁמָה וְאִם כֵּן אֶפְשָׁר דְּמוּדָה הָרַב הַמְבִי"ט שְׂאִם פֶּתַב בְּפִירוּשׁ לְשֵׁם דְּבַר אַחַר פִּסּוּל מִן הַתּוֹרָה וְכַתֵּב שֵׁם שֶׁהָרַב שְׂעָרִי דַעַת הַשֵּׁיג עַל הָרַב הַמְבִי"ט מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' בְּעֲבוּדָה זָרָה וּמִהַמְרָדְכִי בַּהֲלַק"ט וְכו' וּמַר גִּיהוּ טָרַח וְכַתֵּב בְּאֹרְךָ לְהוֹכִיחַ דְּמִן הַתּוֹרָה הוּא מֵאִי דְבַעֲיָנָן לְשִׁמָּה וְסְתָמָא פִּסּוּל מִן הַתּוֹרָה עִיש"ב (כַּד"ה וְכַדִּי שְׁלֵא): גַּם מָה שֶׁפֶתַב הָרַב פְּרִי מְגָדִים דְּעֵיבּוּד לְשִׁמָּה הוּא מְדַרְבְּנָן וְרָצָה לְלַמּוֹד מְזָה לְכַתִּיבָה הִנֵּה אָמַת שֶׁכֵּן נוֹטָה דַעַת הָרַב מְנַחֵה בְּלוּלָה בְּהִלְכוֹת סָפֵר תּוֹרָה בְּדָף נו"ן וְכֵן דַעַת הָרַב טַעַם הַמְלִיף אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמְלִיף בְּסוּף פֶּרֶק ג' מִהִלְכוֹת גִּירוּשִׁין אִף אֵין זֶה פְּשׁוּט וְלִדְיָדִי חֲזִי דְדַעַת רַבִּינוּ עֵקִיבָא אִיגַר בְּתִשׁוּבָה סוּף סִימָן ב' הִיא דְעֵיבּוּד לְשִׁמָּה הוּא מִן הַתּוֹרָה שֶׁפֶתַב שֶׁחֲקַר מִהַסּוּפְרִים אִיף מִתְנַהֲגִים בְּעֵיבּוּד הָעוֹרוֹת שְׂיִוְכְלוּ לִיקַח מֵהֶם אֵיזָה עוֹרוֹת לְכַתֵּב בְּהֶם גִּטִּין כְּשִׁי צָטְרָכוּ וְלֹא יִהְיֶה חֲשֵׁשׁ הוֹרְדָה מְקוֹנְשִׁתָּם וְאָמַר שֶׁהִגִּידוּ לוֹ שֶׁבְּשַׁעַת שְׂמַנִּיחִין הָעוֹרוֹת בְּסִיד אוֹמְרִים שֶׁיְהִי מְעוֹבָד לְשֵׁם ס"ת אוֹ תְּפִילִין וּמְזוּזוֹת וְגִיטִין כְּפִי מָה שֶׁיְבַחְרוּ אַחֲרֵי כֵן וְאָמַרְתִּי לָהֶם שֶׁמָּה שֶׁהֶם חוֹשְׁבִים לְתַקֵּן בְּתַנְאָם לְמַעַן שְׂאוֹתוֹ קֶלֶף שֶׁיִּקְחוּ לְגִיטִין לֹא יִהְיֶה נִתְעַבַּד מִעוֹלָם לְשֵׁם ס"ת אֵינוּ נִכּוֹן בְּעֵינֵי כָּלֵל דְּהָא חַס גִּימָא דְהוּי כְּמַתְנֵה בְּשַׁעַת עֵיבּוּד דְאֹתוֹ שְׂאָקַח לְכַתֵּב עָלָיו ס"ת יִהְיֶה עֲבוּדוֹ לְשֵׁם ס"ת וּמָה שְׂאָקַח לְכַתֵּב עָלָיו גִּט יִהְיֶה חוֹל אִם כֵּן מָה שֶׁכּוֹתְבִים עַל קֶלְפִים אֵלוֹ ס"ת וְתְּפִילִין וּמְזוּזוֹת לֹא הוּי מְעוֹבָד לְשֵׁמוֹ דְנִצְטָרָף לוֹמַר דְּזֶה שְׁכּוֹתֵב עָלָיו ס"ת הַנּוֹבֵר הַדְּבַר שֶׁנִּעְבַּד לְשֵׁם ס"ת וְהָרִי אֲנִן קו"ל בְּדְאֹרְיִיתָא אֵין בְּרִירָה וְהוֹרִיתִי לָהֶם שֶׁיַּעֲבֹדוּ הַכֹּל לְשֵׁם ס"ת וְיִתְנוּ בְּתַחֲלָה שֶׁיְהִי בְּיָדָם לְשִׁנּוֹת לְכַתֵּב עָלָיו דְּבַרֵי חוֹל דְּתַנְאֵי מְהֵנִי בְּזָה עַכ"ל הָרִי דְחָשִׁיב לְעַבְדוֹד לְשִׁמָּה דְבַר תּוֹרָה וְלֹא אָמְרִינָן בִּינָה בְּרִירָה וּמֵאִי דְמִשְׁמַע לִיהָ לְרַב פֶּרַמ"ג דְּהוּא מְדַרְבְּנָן מִדְּקִדּוּק לְשׁוֹן רַבִּינוּ הַגְּדוֹל בְּתִשׁוּבָה לְחַכְמֵי לֹוֹנִיל (שֶׁפֶתַב הַטַּעַם דַּס"ת

ותפילין צריכים עיבוד לשמן ולא מזוזה לפי שס"ת ותפילין הם עצמם מצוה לפיכך
הנצרכו לעשות להם חשיבות יתרה והנצרכו לעבדן לשמן לפי שיזהר בעיבודן למען
יעמדו ימים רבים ומזוזה עצמה אינה מצוה שאם אין בית אין מזוזה וכו') הנה מצאתי
שקרב בית שלמה בחלק א"ח תוך סימן ע"ג דף מ"ו ריש ע"ב שכתב דמההוא דאתא
לקמיה דר' אבהו (בגטין ד' נ"ד סוף ע"ב) ואמר ס"ת שכתבתי לפלוני גוילין שבו לא
עבדתים לשמן וכו' ואמר לו מתוך שנגאמן להפסיד שכתב נאמן להפסיד ס"ת וכו' דכיון
דקמפסיד כוליה אגרא אימור קושטא קאמר שגראה דמשום ספק אסר ר' אבהו אם כן
מוכח דעיבוד לשמן הוא מן התורה שלא כדברי הפרמ"ג וכו' וסיים ומה שהביא ראיה
מתשובת הרמב"ם וכו' הנה בתשובת הרמב"ם עצמו (בס' פאר הדור) סימן י"ח הלשון
מתקון פראוי ואין משם ראיה עי"ש שכתב בלשון זה ואם תאמר ומה טעם תפילין וס"ת
צריכים עיבוד לשמן ומזוזה אינה צריכה לפי שעצם הס"ת והתפילין הן המצוה לפיכך
צריכין לעשות להן עבוד לשמן והוא חשיבות יתרה שיזהר בעבודתן כדי שיעמדו ימים
רבים אבל מזוזה וכו' ע"כ לענייננו דלפי סגנון לשון זה יתכן לפרש דמדאורייתא הוא
כמוכן וראיתי שרבי גאון דורנו יצ"ו האריכו בדיון זה בספריהם הקדושים ואשא את
שמותם ואולי אוכל להתבשרם בתורתם לעת הפנאי בל"ן עיין שם אריה בתשובות
הנוספות (שאחר קונטרס הזמה בדרך קכ"ט) סימן א' העמק שאלה (על השאלות) בסוף
פרשת ויקהל עתה נדפס ס' בנין שלמה לידידי הגאון מוהרש"ך מוילנא יצ"ו וראיתי
שהאריך בענין זה בסימן ז' עי"ש דב"ק ועוד נדפס חדש ממש ס' בית יצחק יו"ד ח"ב
לידידי הגאון אבד"ק פראמישלא יצ"ו ועי"ש בסימן ק"ב אות ט' וסי' ק"ד אות ד': ובמאי
דבעינו פתיבה לשמה אם צריך להוציא מפיו או סגי במחשבה רשמתי במערכת הלמ"ד
אות פ"ג: פלל קון) פבוד אביו פשהו רשע דנחלקו הפוסקים אם חייב בכבודו ודעת
הרמב"ם דאפילו אם אביו רשע ובעל עבירות חייב בכבודו כמ"ש ביו"ד סי' ר"מ סי"ח
כתבתי לעיל במערכת הגימ"ל אות י"ז (בשדי חמד ח"א) בשם מרן חיד"א דנראה מדברי
הרמב"ם דחייב מדאורייתא ולא משום ספק שאם הרהר תשובה בלבד עי"ש ועתה
השגתי ס' תורה מציון הינצא לאור בעיק"ו ירושת"ו וראיתי לרב אהרן נר"ו שם בחוברת
א' לשנת תרמ"ז בסי' י"ב שכתב בשם יערות דבש ח"ב דלדעת הרמב"ם אינו חייב אלא
מפני מראית העין ושקו"ט שם במאי דהוינו בעניויתין שם ויישב עפ"י דברי היערות
דבש הנ"ל וכתב דמרן חיד"א בס' פתח עינים בסוגיא דשאל בן אלמנה אבי אומר השקני
מים וכו' עמד בכל זה אין מצוי אצלי לראות דב"ק ותמה על הרב שער החצר שהבאתי
שם שלא הזכיר דבריו וכתב הגאון כתב סופר בחלק יו"ד ח"ב סי' ק"ז דיש לומר דאף
להרמב"ם שסובר שאף אם הוא רשע חייב לכבודו אפשר דהיינו דוקא פשהו רשע
בשאר עבירות אבל פשהו רשע בדבר שפא לכבודו אפשר דאינו חייב בכבודו עי"ש
והבאתי דב"ק לעיל באות קמ"ד: פלל קנא) פעס ידוע כמה הפליגו רבותינו בש"ס
ובמדרשים בגנותו וספרי מוסר מלאים זיו ומפיקים וכתב הרמב"ם בפרק שני מהלכות
דעות אמרו רבותינו כל הפועס פאילו עובד עבודה זרה ותמה הגאון מוהר"ץ הירש חיות
בהגהותיו למסכת שבת דף ק"ה ע"ב דבש"ס שם לא אמרו אלא דמשבר פלים בחמתו
וכו' הוא פעובד עבו"ז ומנא ליה לרבינו דהפועס בלבד גם הוא פעובד עבודה זרה עיין
בקונטרס פללי הפוסקים בסי' ה' אות כ"ב מה שהבאתי בזה: פלל קנב) פל דתקון רבנו

פְּעִין דְּאוֹרְיִיתָא תַּקּוּן פְּתַב הָרַב מְאָמַר מְרֻדְכִי (שְׂיטָה לַמַּס' גִּטִּין) בְּדַף ק"י ע"ד שֶׁהָרַב
גּוֹפִי הֶלְכוֹת בְּסִי רל"ד פְּתַב בְּשֵׁם הַתּוֹס' דְּבִמְלִיתָא דְלֹא שְׂכִיחָא לֹא עֲבוּד רַבְּנָן חִיזוּק
פְּשֵׁל תּוֹרָה וְהֵלֵא בְּמֵאמַר ר' יִישָׁב בְּזָה מַה שֶׁהִקְשָׁה הָרַב אַנְגִּי"ל עַמ"ש בְּש"ס בְּדַף ס"ה
ע"א דֵּהֵיִא דְאוֹמַר אָדָם לִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וְכו' הֵא לָהּ מְעוֹת וּפְדָה אֶת מַעֲשָׂר שְׁנֵי מִיָּרֵי בְּעֲצִיז
שְׂאִינוּ נְקוּב דְּרַבְּנָן דְּהָא קִיָּמָא לֵן כּל דְּתַקּוּן רַבְּנָן פְּעִין דְּאוֹרְיִיתָא תַּקּוּן וְנִיחָא לִיהַּ עַל פִּי
כָּלֵל זֶה דְּגַם עֲצִיז שְׂאִינוּ נְקוּב מִלְּתָא דְלֹא שְׂכִיחָא הֵיא וְלֹא אֲמַרִּינָן כָּל דְּתַקּוּן רַבְּנָן פְּעִין
דְּאוֹרְיִיתָא וְכו' עי"ש וְהֵנָּה לֹא הִרְאָה לָנוּ דְּבָרֵי הַתּוֹס' אִיהַּ מְקוּם כְּבוֹדָם וְס' גו"ה אֵין
אֲצִלֵי וּלְפִי הַנְּרָאָה פְּנִינְתוֹ לְדְבָרֵי הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת דָּף ל"ו בְּד"ה חִיזוּק לְדְבָרֵיהֶם וְאִם הָאֵמַת
הוּא כֵּן לְדַעְתִּי הֶעֱנִיָּה לֹא תִּתְיָשָׁב בְּזָה קְוִשְׁתִּי הַרְב"א דְּשֵׁם הַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' דַּר' יְהוּדָה
אֲדַר"י לְעַנְּנָן אִם עָשׂוּ חִיזוּק לְדְבָרֵיהֶם יוֹתֵר מְשָׁל תּוֹרָה אוֹ לֹא וְתִרְצוּ דְּבִמְלִיתָא דְלֹא
שְׂכִיחַ לֹא עָשׂוּ חִיזוּק כְּלוּמַר יוֹתֵר מְשָׁל תּוֹרָה דְּבַהֲכִי הוּא דְּמִיָּרוּ שָׁם וְא"כ י"ל דְּלֵהֲשׁוּתוֹ
לְשָׁל תּוֹרָה גַּם בְּמִדֵּי דְלֹא שְׂכִיחַ עָשׂוּ חִיזוּק דְּאֲמַרִּינָן כָּל דְּתַקּוּן רַבְּנָן פְּעִין דְּאוֹרְיִיתָא
וְא"כ בְּהֵיִא דְּגִטִּין שְׂיָיָהּ שְׂפִיר לְהַקְשׁוֹת כָּל דְּתַקּוּן רַבְּנָן וְכו' וְאֵין לָנוּ בְּיָשׁוּב קְוִשְׁיָא זֶה
אֲלֵא מ"ש הָרַב הַמַּגִּיָּה שָׁם עַפִּי"ד הַרִּיטְב"א שָׁם דְּעֲצִיז שְׂאִינוּ נְקוּב אֵין לוֹ עֵיקַר מִן
הַתּוֹרָה וְלֹא אֲמַרִּינָן בִּיהַּ כָּל דְּתַקּוּן רַבְּנָן וְכו' כְּמוֹ שְׂפַתְבְּתִי לְעֵיל בְּאוֹת ק"מ (בַּסַּק"ט)
עִי"ש וְעַפ"י מַה שְׂפַתְבְּתִי מִתְיָשָׁב אֲצִלֵי מֵאֵי דְקִשָּׁה לְכֹאֲרָה עַמ"ש בְּתִשׁוֹ הַרִּיב"ש ס'י
ש"ס גַּבִּי מִיְּנַקַּת חֲבִירוֹ דֹּא ע"ג דֵּהוּא אִיסוּר דְּרַבְּנָן כָּל דְּתַקּוּן רַבְּנָן פְּעִין דְּאוֹרְיִיתָא תַּקּוּן
(ע' לְעֵיל בְּאוֹת ק"מ סַק"ח מַה שְׂפַתְבְּתִי בְּזָה) דְּלְכֹאֲרָה הוּא הִיפּוֹף דְּבָרֵי הַתּוֹס' דִּיבְמוֹת
הַנְּ"ל שְׂהָרֵי לִישָׂא מְעוֹבְרַת וּמִיְּנַקַּת חֲבִירוֹ מִלְּתָא דְלֹא שְׂכִיחָא הֵיא וְכַמ"ש הַתּוֹסֶפֶת
בִּיבְמוֹת שָׁם וּלְפִי מַה שֶׁהִבִּין הָרַב בְּדַעַת הַתּוֹס' דְּבִמִּדֵּי דְלֹא שְׂכִיחַ לֹא אֲמַרִּינָן כָּל דְּתַקּוּן
רַבְּנָן וְכו' תִּהְיֶה סְתִירָה לְדְבָרֵי הַרִּיב"ש מ"ש הַתּוֹס' אִף לְמַה שְׂפַתְבְּתִי דְלֹא כ"כ הַתּוֹס'
אֲלֵא עַל לְעֲשׂוֹת חִיזוּק לְדְבָרֵיהֶם יוֹתֵר מְשָׁל תּוֹרָה נִיחָא וְצָרִיף לְהִבִּין לְמַה הוֹצֵרֵף הָרַב
גו"ה לְהִבִּיא כָּלֵל זֶה בְּשֵׁם הַתּוֹס' דְּלְפִי הַנְּרָאָה תְּלַמוּד עָרוּף הוּא בְּיַדֵּינוּ בְּכַתְּוֹבוֹת דָּף נ"ו
ע"ב דְּאֲמַרִּינָן שָׁם אֲלֵיבָא דַּר"י עָשׂוּ חִיזוּק לְדְבָרֵיהֶם יוֹתֵר מְשָׁל תּוֹרָה וּפְרַכְיָנוּ וְהָרִי
פִּירוֹת וְכו' וּמִשְׁנִינָן מִלְּתָא דְשְׂכִיחָא וְכו' וְהַתּוֹס' בִּיבְמוֹת לֹא בָּאוּ לְחַדֵּשׁ כָּלֵל זֶה (דִּישׁ
לְחַלֵּק בֵּין מִלְּתָא דְשְׂכִיחָא לְלֹא שְׂכִיחָא) אֲלֵא כָּל מְגַמְתָּם הֵיא לּוֹמַר דְּלִישָׂא מְעוֹבְרַת
חֲבִירוֹ חֲשִׁיב מִלְּתָא דְלֹא שְׂכִיחָא (וְז"ל וי"ל דְּבִמְלִיתָא דְשְׂכִיחָא עָבְדוּ חִיזוּק אֲבָל הֵכָּא
מִלְּתָא דְלֹא שְׂכִיחָא הֵיא שְׂיָשָׂא מְעוֹבְרַת חֲבִירוֹ עַכ"ד) וְא"כ מַה לוֹ לְהִבִּיא מְדְבָרֵי הַתּוֹס'
גְּמָרָא גְּמוּר וּלְפִי מַה שֶׁהִבְּאִתִּי בְּקוּוֹטְרַס כְּלָלִי הַפּוֹסְקִים ס'י ט"ז אוֹת ח"ן יִתְיָשָׁב קְצַת
וְעִינָן לְקַמְּן בְּאוֹת קנ"ב: כָּלֵל קנ"ג) כָּל דְּתַקּוּן רַבְּנָן פְּעִין דְּאוֹרְיִיתָא תַּקּוּן רְאִיתִי בְּמַכְתָּב
אֲלֵי אֶחָד מִיַּדֵּי נַפְשֵׁי מְרַבְּנֵי גְּאוּנֵי דוֹרְנוּ יצ"ו (כֵּן מְצֵאתִי כְּתוּב בְּאֶחָד מִקְּוֹטְרִיטִי וְאֵת
שְׁמוֹ הַטּוֹב לֹא הִזְכַּרְתִּי וְכַמְּזוּמָה לִי מַר נִיהוּ הָרַב בַּע"ס עֲמוּדֵי אִשׁ יצ"ו) שְׂבַסְפָּר זְכָרוֹן
יְהוּדָה לְרַבֵּינוּ יְהוּדָה בֶּן הָרָא"ש כ' חֶכֶם אֶחָד בְּדַף ל"א ע"א דְלֹא אֲמַרוּ כָּל דְּתַקּוּן רַבְּנָן
וְכו' אֲלֵא לְהַחְמִיר וְלֹא לְהַקְּלֵל וְהוּא נר"ו הַקְּשָׁה עַל זֶה דְּבַפְּסָחִים קט"ז ע"ב אֲמַרִּינָן כֵּן
לְפָטוֹר סוּמָא מֵאֲמִירַת הַגְּדָה וְתִרְצַן דְּהַחֲכָם הוּא יְפָרֵשׁ הַסּוּגִיָּא לְעַנְּנָן לְהוֹצִיא אֲחֵרִים י"ח
כְּמוֹ שְׂפִירֵשׁ בְּסַפֵּר הַמְּכָרִיעַ וְעוֹד תִּי דְשִׂאנֵי הַגְּדָה כִּינּוּ דְאֵיכָּא בְּרַכָּה וְא"כ אֲדַרְבָּא הַקּוּלָּא
שְׂלֵא לְבַרְךָ כְּדֹאֲמַרִּינָן סב"ל (הַלְשׁוֹן מְגוּמָגֵם קְצַת וְכוֹנְנָתוֹ מְבוֹאֶרֶת) וַיֵּשׁ לְפַקְפֵּק בְּתִי
שְׁנֵי דְהָא בְּהַגְּדָה אֵין מְבָרְכִים אַקב"ו לּוֹמַר הַגְּדָה וְא"כ אֵינוּ פְּשׁוּט דְשִׂיף בְּזָה כָּלֵלֵא

דסב"ל עיין מה שרשמתי בקונטרס אסיפת דינים במערכת ברכות סי' א' אות י"ח סק"ה (בשדי חמד ח"א) ולענ"ד קשה ע"ד החז"ם שהוא מדברי התוס' פסחים ת"ק ע"ב הג"ל שכ' כל דתקון וכו' לפטור נשים במ"ע דרבנן שהז"ג ובמכתב הג"ל ראיתי שהביא מה שכתב הרב ארעא דרבנן באות רכ"ו דהתוספת ביבמות דף ל"ו כ' דר"י ס"ל דלא עשו חיזוק יותר משל תורה במלתא דלא שכיחא ותמה עליו דהי"ל להביא מהש"ס דכתובות דף נ"ו ע"ב הג"ל פמו שהקשיתי לעיל על דברי הרב גופי הלכות: פלל קנד) פללי ופרטי אי דרשינן כל התורה בכללי ופרטי או דרשינן ברבויי ומיעוטי הוא מחלוקת בש"ס בכמה מקומות פנודע והגאון מלא הרועים בחלק שני בדף ל"ב ע"ב בירר מי ומי הסוברים פללי ופרטי והסוברים רבויי ומיעוטי פדרכו בקודש ולא נטפל לבאר לענן פסק הלכה פמאן נקיטין ומרן הפרי חדש ביו"ד סי' פ"ד סק"ז האריף להוכיח דסוגיית הש"ס רהיטא ואזלא פמאן דדריש פללי ופרטי והוקשה לו דבשבעות דף כ"ו ע"א איפליגו ר' ישמעאל ור' עקיבא ואמרין דר' עקיבא דריש רבויי ומיעוטי ונקימא לן בעלמא הלכה כר' עקיבא מחבירו ואי הכי בהא נמי אית לן למיפסק כר' עקיבא ועוד דאיתא התם ד' כ"ה ע"א גבי שבועה שזרק פלוני צרור לים דרב סובר פרבי עקיבא והלכה פרב באיסור ונדחק ליישב עי"ש דב"ק ואני הדל מצאתי לרבינו האור זרוע (הגדול) בחלק שני סי' י"ד קרוב לסופו (בדף ה' ע"א) בדין תוספת מחול על הקודש כתב וז"ל וקשיא לי הואיל ור' עקיבא פליג היכי הני הלכתא כר' ישמעאל הא קיימא לן כר' עקיבא מחבירו מיהו אשכחן שיש הלכה כר' ישמעאל לגבי ר' עקיבא דאשכחן דאיפליגו בשבועות דר' עקיבא דריש ריבה ומיעט וריבה ור' ישמעאל פלל ופרט וכלל וסתם לן תנא בפרק הדהב כמה סתמות פנותיה דר' ישמעאל ותו דקיימא לן בהגוזל ובלולב הגזול דקרקע אינה נגזלת ומשמע בהגוזל דמאן דדריש ריבה ומיעט סבר קרקע נגזלת עכ"ל הרי כתב מפני דנקיטין פמאן דדריש פללי ופרטי אלא שיש לתמוה שלא העיר מסוגיא הקודמת (שם ד' כ"ה ע"א) דרב סובר כר' עקיבא וכתבו התוספות בד"ה דרב דאף דמצינו לרב דסבר עבדא פמקרקעי דמי צריף לומר דאית ליה שום מיעוטא ולא משום שפובר דדרשינן בכללי ופרטי וצריף לומר שפובר ריא"ז דאף דרב סובר פרבי עקיבא היינו משום דלית ליה פללא דהלכה פסתם משנה אבל אנו דקיימא לן הלכה פסתם משנה וסתם לן תנא פמאן דדריש פללי ופרטי הכי נקיטין והוא דוחק שעל כל פנים הנה לו להזכיר סוגיא זו: והרב יד מלאכי בכלל ש"ף העתיק תנן דברי הרב פרי חדש וכתב שגם הרב גנת ורדים בגן המלך סי' י"ז לא מצא מנוח לקושיות הרב פרי חדש עי"ש ואינו מצוי אצלי וכפי המובן גם הרב גנת ורדים סובר דנקיטין פמאן דדריש פללי ופרטי ועיין עוד כמה שציין ביד מלאכי בזה ובמה שמקשים על הרמב"ם דידיה אדידיה בכמה מקומות עיין במשנה למלך פרק שלישי מהל' עבדים דין ט' ובכרתי ופילתי סי' פ"ד ובמטה אשר בליקוטים סי' ח"י דף מ"ז ע"ד והלאה ומלבד מה שהקשה פסקי הרמב"ם אהדדי דברי הרב הלכות שבועות פסק כר' עקיבא דדריש רבויי ומיעוטי ואילו בהלכות עבדים פרק שלישי דין ט' ובראשון מהלכות בית הבחירה דין ח' וכן בריש הלכות גזלה פסק פמאן דדריש פללי ופרטי עוד הקשה דברי הרי"ף והרא"ש דבהיהא דשבועות דף כ"ו בפלוגתא דר' עקיבא ור' ישמעאל פסקו כר' עקיבא דדריש רבויי ומיעוטי ואילו בפרק כל הצלמים הביאו ברייתא דלא יעשה בית מבנית היכל וכו' דאתיא

כּמאן דְדַרְרִישׁ כְּלָלִי וּפְרָטִי וְכּוּן הַקְשָׁה עַל הַסֵּמָ"ג דְבִלְאִנְיָן רַל"ט פֶּסֶק כַּר' עֶקִיבָא דְדַרְרִישׁ רִיבּוּיִי וּמִיעוּטִי וְאִילוּ בְעֵשִׂין פ"ג כְּתִב דְהִלְכָה כְּרַבִּי דְדַרְרִישׁ כְּלָלִי וּפְרָטִי וְכּוּן הַקְשָׁה עַל רַבִּינוּ הַטּוֹר דְבִיו"ד סִי' רַל"ו פֶּסֶק כַּר' עֶקִיבָא וְאִילוּ בְסִי' קַמ"א וּבַח"מ סִי' שְׁמ"א פֶּסֶק כּמאן דְדַרְרִישׁ כְּלָלִי וּפְרָטִי וְהִבִּיא מַה שְׁפַתְב הָרַב עֲצֻמוֹת יוֹסֵף בְּסוּגְיָא דְקוּדוּשִׁין דָּף כ' לִינִישׁב פֶּסְקֵי הֶרֶמְב"ם וְשִׁקִּיל וְטָרִי וְלֹא נִחָה רְעִתוֹ וְהֶצְרִיךְ עֵיּוֹן וּבִשְׁוִ"ת מְנַחֵת מִשְׁה לִיִּדִידֵי הַגַּאבֵּד"ק קַאמִינְקָא יצ"ו בְּחֻלְק יו"ד סִי' ז"ך הָאָרִיךְ בְּפִלְפֵּלָא חֲרִיפָא עִי"ש דב"ק: וְכַתֵּב בְּסֵפֶר אַבְרָהָם אֲזַנְפּוֹר לְגִדּוֹל בְּדוֹרְנוּ מֵר קִשִּׁישָׁא יצ"ו בְּדָף כ"ו אוֹת ס"ב וְז"ל כְּלָלִי וּפְרָטִי הֵכִי קִינְיָמָא לֵן וְלֹאֲרִיבּוּיִי וּמִיעוּטִי עֵינְיָן מְזַה חֲקָרִי לֵב ח"א לִיו"ד סִי' מ"א פְּרִי חֲדָשׁ יו"ד סִי' פ"ד סֵק"ז וְחֻזּוֹן נַחוּם פֶּרְק י"ד דְנִגְעִים מ"ב פְּנֵי מִבִּין ח"א דל"א ע"ד וְעָרוּךְ לְגַר דַּמ"א ע"ג וְאִין אֲצֵלִי סְפָרִים הַנְּ"ל וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי תַנְרַף דְבָרֵי הָרַב מִטָּה אֲשֶׁר דְבַהֲרַבְהָ מְקוֹמוֹת נִמְצָא שְׁהֶרְמְב"ם פּוֹסֵק כּמאן דְדַרְרִישׁ כְּלָלִי וּפְרָטִי כַּנּו"ל: כְּלָל קְנָה) כָּל דְבָר שְׁנֵאָסֵר בְּמִנְיָן שְׁצָרִיךְ מְנַן אַחַר לְהַתִּירוֹ אִם יֵשׁ לְחֻלְק בֵּין כְּשֵׁלָא בְטַל הַטַּעַם לְכַשְׁנֹתְבִטַּל וְעוֹד אֵיזָה כְּלָלִים רְשָׁמֵתִי בְּמַעְרַכַת הַדְּלָ"ת (עִי"ש בְּמַפְתָּחוֹת) וְכַתֵּב בְּסֵפֶר אַבְרָהָם אֲזַנְפּוֹר בְּמַעְרַכָה זֹו אוֹת ט"ן שְׁבַסְפָּר פְּנֵי מִבִּין ח"ב מְדָף קַמ"א וְהִלְאָה הָאָרִיךְ בְּכֻלָּל זֶה: כְּלָל קַנּו) כָּל דִּין שְׁאֵתָה דֵּן תַּחֲלָתוֹ לְהַחְמִיר וְסוֹפּוֹ לְהַקֵּל אֵינּוּ דִּין הֵכִי אֲמַרִינּוּ בְּפֶרְק לִוְלֵב הַגְּזוּל דָּף ל"ו וּבְפֶרְק כָּל שְׁעָה דָּף כ"ז וְרִאִיתִי בְּהַגְהוֹת מְצַפָּה אֵיתָן בְּזַבְּחִים דָּף י"ב ע"ב שְׁכַתֵּב כְּלָל אַחַד בְּזָה כְּדִי לְבָאֵר דְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת שֶׁם שְׁהֵם סְתוּמִים וְהוּא בְּמֵאֵי דְאֲמַרִינּוּ שֶׁם דְבָן עֲזֹאֵי יִלְיָף דְעוֹלָה פְּסוּל שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ מְקַל וְחוֹמֶר מַחְטָאֵת וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת בַּד"ה בֵּן עֲזֹאֵי לֹא דְמִי לְהָא דְאֲמַר בְּפֶסְחִים כָּל דִּין שְׁאֵתָה דֵּן תַּחֲלָתוֹ לְהַחְמִיר וְכו' וְלֹא בִּיִאָרוּ אֲמֵאֵי לֹא דְמִי וְכַתֵּב הַגְּאוֹן הַנְּ"ל שְׁכּוֹנְתָם דְהֵתָם הוּי סוֹפּוֹ לְהַקֵּל בְּאוֹתָהּ חוּמְרָא מִמֶּשׁ שְׁאֵנּוּ דְנִין עֲלֵיהָ דְהֵינּוּ לְהַצְרִיךְ שְׁרַפָּה לְחַמֵּץ וְאִם לֹא מְצָא עֲצִים יְהֵא יוֹשֵׁב וּבְטַל מִבִּיעוּרוֹ לְגַמְרֵי וְנִמְצָא שְׁהַקְּוֹלָא שְׁלֵבֶסוֹף מְנַגְּדַת לְהַחְוּמְרָא שְׁאֵנּוּ דְנִים עֲלֵיהָ וּלְכַף אֵינּוּ דִּין מִשְׁא"כ כָּאֵן שְׁהַקְּוֹלָא שְׁנַמְשַׁכַת בְּסוֹף לְעַנְיָן פִּיגּוּל מַחְוּמְרָא דְפְּסוּל שְׁלֹא לְשָׁמָה אֵינְהָ מְנַגְּדַת לְהַדִּין שְׁאֵנּוּ דְנִים עֲלֵיהָ וּלְכַף אֵינְהָ מְבַטְלַת הַדִּין עַכ"ל וְדַבְּרִינּוּ נְכוּנִים וְרִאוּיִם לְגֵאוֹן שְׁכּוֹמוֹתוֹ אִף תַּמִּיָּה לִי שְׁנַרְאָה שְׁנַעְעֵלֵם מִמֶּנּוּ דְבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי בְּפֶרְק כָּל שְׁעָה הִלְכָה א' (ד' י"ב ע"א בְּדַפּוֹס זִיטְאֵמִיר) דְאֲמַרִינּוּ הֵתָם פִּיּוּצָא בּוֹ אָמַר ר' יוֹדָא אֲשֶׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר מַה תִּלְמוּד לּוֹמַר לְפִי שְׁנַאָמַר וְטַמְאָה שְׁבַעַת יָמִים וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוּל בְּשׁוֹר עָרְלָתוֹ שׁוֹמַע אֲנִי בִּיּוּצָא חֵי שְׁאֵמּוֹ טַמְאָה לִידָה מְנִין לִיּוּצָא מֵת שְׁמַטְמָא אֵת אִמּוֹ טוֹנְמֵאֵת לִידָה אָמַר ר' יְהוּדָה קַל וְחוֹמֶר וְכו' אָמַרו לּוֹ כָּל דִּין שְׁתַּחֲלָתוֹ לְהַחְמִיר וְכו' אִם טִיְהֵר הַחֵי אֵת אִמּוֹ יְטַהֵר הַמֵּת אֵת אִמּוֹ אִם לֹא זְכִיתִי מִן הַדִּין לְפִיכָף אָמְרָה תּוֹרָה זָכָר לְרַבּוֹת אֵת הַמֵּת הָרִי דָּאִין הַקְּוֹלָא מְנַגְּדַת לְהַחְוּמְרָא דְטוֹנְמֵאֵת לִידָה אָמַרו לּוֹ דְהֵי דִּין שְׁתַּחֲלָתוֹ לְהַחְמִיר וְסוֹפּוֹ לְהַקֵּל וְהֶרַב יַד מְלֶאכִי בְּסִי' שַׁכ"ג צֵינְיָן בְּכֻלָּל זֶה לְסַפְּרֵי יְדֵי אֲלֵיהּ וּמְגִילַת סֵפֶר וְאִין מְצוּיִים אֲצֵלִי וּמְצָאֵתִי בְּחַפְּיִשָׁה בְּס' לֵב שׁוֹמַע בְּמַעְרַכָה זֹו אוֹת ט' שְׁכַתֵּב בְּשֵׁם סֵפֶר לְשֵׁם זָבַח שְׁבִיִּאֵר דְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְגַבִּי חִמְץ הַקְּוֹלָא הַנְּמַשְׁכַת בְּסוֹף הֵיא בְּגוּף הַדְּבָר שְׁדַנְּנוּ בְּקַל וְחוֹמֶר לְהַחְמִיר מַה שְׁאִין כּוּן בְּהָא דְזַבְּחִים שְׁהַקְּוֹלָא הֵיא בְּדַבְּרָא אַחַר דְהֵינּוּ לְעַנְיָן פִּיגּוּל וְשַׁכּוּן כְּתִב בְּכּוֹנְתָם הָרַב יְדֵי אֲלֵיהּ וְשְׁהֶרַב לִימוּדֵי ה' הַשִּׁיגּוֹ מִמֵּאֵי דְאָמְרוּ בְּתוֹרַת פְּהִנִּים רִישׁ פְּרָשַׁת תַּזְרִיעַ גַּבִּי טוֹנְמֵאֵת לִידָה בְּיִלְדָה שְׁיִצָּא מֵת (הֵינּוּ הָךְ בְּרִיִּיתָא דִירוּשְׁלַמִי וְדִאֲרִיתִינָא לְעִיל) וְהֶרַב הַמְחַבֵּר יצ"ו רְצָה לּוֹמַר דְלֹא מְבַטְלִינּוּ הַקַּל חוּמְרָא

בהאי טעמא דכל דין וכו' אלא פשוטא קולא גמורה פההיא דלא מצא עצים לשרפו יהא יושב ובטל וכן לגבי סנפה בארבעה מינים וכן בדם טוהר אבל בהא דפיסול שלא לשמו דאף שמוציאו מידי פיגול מפל מקום הפשר אסור באכילה ואף שזה בלאו וזה בכרת ומה לי אסור לאו מה לי אסור כרת סוף סוף אסור הוא וכו' אלא דלא הונח לו בביאור זה דהרי משפחת התם נמי קולא גמורה באם אכל הפשר בשוגג דמשום שלא לשמו אינו חייב חטאת ומשום פיגול חייב חטאת (ולי הדל אין זה פיקפוק פינון שאין החילוק בגוף הדבר אלא בהעונש) לכו פתב שכונתם דדוקא פשהקולא שתמשך מחמת החוקרא הוא מידי דשכיח פהעדור עצים לשריפה והעדור ארבעה מינים לסוף אבל הקולא שאם חשב לפיגול הוא מילתא דלא שכיח דאטו ברשיעי עסקינו דהא המחשב בקדשים לוקה לדעת ר' יהודה בזבחים דף כ"ט ואף לרבנן בלאו מיהא עובר ואף דהשתא קעבר במחשבה דשלא לשמה סברא הוא משום דשני בה לישני וליוזיל וכדאמרין בריש זבחים וכו' וכתב שיהב ידי אליהו פתב פהאי גוונא גבי רובע ושהרב חק נתן ביאר פונה אחרת בדברי התוספות: ולי הדל יש לפקפק קצת בחילוקו הנ"ל וגם מדברי הרב יד מלאכי שם משמע לי דלא שמייעא ליה לחלק בהכי והוא שהקשה בעיקר הכלל מהא דאמרין במנחות דף פ"ו ע"א פל המנחות הנה בדין שטענו שמן זית וף קל וחומר ממנורה תלמוד לומר וף פתית למאור ולא כתית למנחות דמוכח דאי לא קרא הנה דרשינו קל וחומר אף שסופו להקל באם לא מצא וף פתית ורצה ליישב קושיותו ולומר דכי אמרינו קל וחומר למנחות היינו דוקא לכתחלה ולא לעיכובא ואם לא מצא לא יהא בטל מלהקריב המנחה ולא נתקררה דעתו בזה משום דהא נדאי פשהיינו למדין למנחות ממנורה היינו נדאי שיהיו שונים למנורה בכל צדדיה ובמנורה מתבאר מדברי הרמב"ם בפ"ק ז' מהלכות איסורי מזבח שהוא לעיכובא ואם פן הוא הדין פשהיינו דגין בקל וחומר למנחות הנה לעכב ונמצא סופו להקל באם לא מצא ונראה לי הדל להוכיח פן מברייתא דירושלמי בפ"ק פל שעה הנ"ל והיא ברייתא השנויה בתורת פהנים ריש פרשת תזריע דאמרו לו לר' יהודה אם טיהר חסי את אמו יטהר המת את אמו והוי סופו להקל ולמה לא השיב ר' יהודה אני לא באתי לדון הקל וחומר אלא לענן חומר שבו דהיינו טומאת לידה ולא לענן קולו לדון בו בדין דם טוהר אלא מוכח דכשבאנו לדון מחי למת בקל וחומר צריף ליתן לו פל הצדדים שבהמלמד וכל שפן שיש לומר פן בההיא דמנחות שהוא בעיקר הקל וחומר עצמו: וליישב הקושיא מההיא דמנחות פתב (הרב יד מלאכי) דשאני ההיא דעצים ודסוף שאם לא ימצא עצים לשרוף החמץ וארבעה מינים לסנפה תבטל המצנה לגמרי פינון שאין שום צד אחר לקיים המצנה אבל גבי מנחות דאי נמי בעינו שמן וף לא שייף בה למימר אם לא מצא יהא בטל שהרי מאותם הזיתים עצמם שיש לו להוציא מהם השמן פשר למנחות ליטבח בהו טפי ויגררהו בראש הזית פדין המנורה ויהיה לו שמן זית וף גם למנחות ונמצא אם פן שאין מציאות פלל שתבטל לגמרי מצות המנחות אף אי בעינו וף דכינון דצריף שיהיו לו זיתים לשמן השני בטירחא פל שהו הרי מצי שפיר לעשותו שמן וף והקשו לו חבריו דאפתי אפשר שלפעמים יתרמי שפלה לגמרי פל השמן זית וף שבידו ולא יהיה לו אלא שמן שני ובההוא זימנא יהא יושב ובטל מלהקריב המנחה ונמצא דהוי דין שסופו להקל לאותו הזמן ותיגרץ דבשלמא בבעור חמץ וסנפה המסורים לכל יחיד ויחיד שייף למימר לא מצא יתבטל מן המצנה אבל גבי פהנים

דְּרִיזִים הֵם וְהָיוּ עוֹשִׂים שְׁמֵן בְּשֹׁפֵעַ מִלֶּתָא דְלֹא אֶפְשָׁר הוּא שְׂיִחְסֹר לְהֵם שְׁמֵן זַיִת זָךְ כִּינּוּן דְשִׁלְשָׁה פְעָמִים בְּשִׁנָּה הָיוּ מְלַקְטִים אֶת הַזַּיִתִּים כְּדִי לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁמֵן כְּדַתְנָן בְּמִנְחֹת פ"ת וּמֵאוֹתָם הַזַּיִתִּים עֲצָמָם הָיוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹתוֹ רֵאשׁוֹן הָרִי שְׁלֹא נִתְיַשְׁבָּה דַעַת הָרַב אֲלֵא עַל פִּי מַה שֶׁהַכְּרִיחַ שְׁלֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרוֹת כָּלֵל שְׂתַתְּבַטֵּל הַמְצָנָה וּמִשְׁמַע שְׂאָם הָיָה מוֹדָה לְדַבְרֵי חֲבָרָיו שְׂאֶפְשָׁר לְבֹא לִידֵי בֵיטוּל אִף שְׂנַדְאֵי לֹא הָיוּ מְיַלְתָּא דְשָׂכִיחַ פְּוֹלֵי הָאֵי הָנָה חֲשִׁיב לִיה בֵּיטוּל הוּא הַדִּין לַעֲנֵן פִּיגוּל אִף דְלֹא שָׂכִיחַ פְּוֹלֵי הָאֵי מְכַל מְקוֹם אֵינוֹ בְּסוּג דְאֵי אֶפְשָׁר כָּלֵל כְּמוֹ בְּמִנְחֹת כְּמוֹכֵן: וְלִקְוִשִׁית הָרַב יָד מְלֶאכֶי מְמִנְחֹת הַנָּ"ל רֵאִיתִי יָשׁוּב נִכּוֹן בְּדַבְרֵי הָרַב בְּנֵן צִיּוֹן בְּתַשׁוּבוֹת הַחֲדָשׁוֹת ס'י קט"ז וְנ"ל וְלִי לֹא קִשְׂיָא מִיַּדִּי דְכָלֵל זֶה לֹא שְׂיִיךְ אֲלֵא אִם בְּמָה שְׂיִוֹשֵׁב וּבְטֵל עַל יְדֵי הַקַּל וְחֹמֶר מִבְּעַל הַמְצָנָה כְּגוֹן גְּבִי חֲמִץ שְׂמִיךְ כְּשִׂאֵינוֹ מִבְּעַר עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה דְלֹא יֵרָאֶה וּבַעֲשֶׂה דְתַשְׁבִּיתוֹ וְכֵן בְּסוּפּוֹת כְּשִׁלֹּא אֲכַל בְּסוּפָה בֵּיטֵל הַמְצָנָה אֲבָל בְּמִנְחֹת לֹא שְׂיִיךְ זֶה דְמִנְחֹת נִדְבָה אֵין לָהּ זְמַן קְבוּעַ וְאֶפְיִלוֹ בְּמִנְחַת חוֹבָה שֶׁהִיא מְנַחַת נְסֻכִים אֲמַרִּינוּ בְּמִנְחֹת (דף מ"ד) מְנַחַתִּם וְנִסְכֵיִם אֶפְיִלוֹ מְחַר וְהָךְ מְחַר פִּירוּשׁ לַעוֹלָם כְּמוֹ שְׂפַתְב רש"י בְּתַמּוּרָה (ד' י"ד) דְּבִלֵּא נִדְתַּמְנוּ לוֹ מְבִיא לַעוֹלָם וְכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם וְאִם כֵּן כְּשִׂוֹשֵׁב וּבְטֵל לֹא מְבַטֵּל מְצָנָה שְׂיִכּוֹל לְהַמְתִּין וְלִקְיִימָה כְּשִׂמְצָא אֶפְיִלוֹ אַחַר זְמַן הַרְבֵּה וְעוֹד דְּהָרִי הַקַּל וְחֹמֶר לֹא הָיוּ רַק בְּמִנְחֹת הַנְּאֻכְלוֹת וּמְנַחַת נְסֻכִים פְּוֹלֵה כָּלֵל וְכֵן בְּמִנְחַת חֲבִיתִין לִיכָא ק"ו דְאֵינְהוּנְאֻכְלָת וְהַמְנַחֹת הַנְּאֻכְלוֹת שְׂקִבּוּעַ לְהֵם זְמַן דְּהֵינּוּ לְחֵם הַפְּנִים וְשְׂתִי לְחֵם אֵינוֹ טְעוּנִין שְׁמֵן כְּדִאֲמַרִּינוּ שֵׁם (ד' נ"ט) וְאִף דְאֵיכָא מְנַחַת הָעוֹמֵר שְׂקִבּוּעַ לָהּ זְמַן וְטְעוּנָה שְׁמֵן אוּלַי לַעֲנֵן מְנַחַת הָעוֹמֵר בְּאֵמַת לֹא הָיוּ אֲמַרִּינוּ ק"ו אֲבָל אֶפְתִּי צָרִיךְ קָרָא לְמַעַט מִשּׁוּם כָּל שְׂאָר מְנַחֹת הַטְּעוּנוֹת שְׁמֵן דְשְׂיִיךְ בְּהוּ ק"ו וְשֵׁם בְּסו' ק"ל הִבִּיא רֵאִיָּה לְסַבְּרָתוֹ דְּבַדְבָר שְׂאֵין לוֹ זְמַן קְבוּעַ לֹא שְׂיִיךְ לוֹמַר שְׂיִיָּה יוֹשֵׁב וּבְטֵל מִמָּה שְׂפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּשַׁבַּת דָּף, קל"ו (בד"ה דְתַנְיָא) בְּשֵׁם ר"י דְמִיעוּט אֲנִדְרוּגִינוֹס מְהַכְשֵׁר קֶרֶבֶן הִיא קוֹלָא שְׂאָם לֹא מְצָא אֲלֵא אֲנִדְרוּגִינוֹס יְהֵא יוֹשֵׁב וּבְטֵל וּכְמוֹ דְאֲמַרִּינוּ גְּבִי סוּפָה לַעֲנֵן קַל וְחֹמֶר דְאַרְבַּעַה מִינִים וְכַתְבוּ עַל זֶה וְנ"ל וּמִיָּהוּ לֹא דְמִיָּא שְׂפִיר לְהֵיָא דְהֵתָם וְדֵאֵי סוּפּוֹ לְהַקַּל שְׂאָם לֹא מְצָא אַרְבַּעַה מִינִים כָּל יְמֵי סוּפָה נִמְצָא הַמְצָנָה עוֹבְרָת וְאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת עוֹד אֶפְיִלוֹ מְצָא אַחֲרֵי כֵן אֲבָל גְּבִי קֶרֶבֶן אִם אֵינוֹ מוֹצֵא עֲכָשְׁיוֹ אֲלֵא אֲנִדְרוּגִינוֹס אַחַר זְמַן יְמִצָא וְאִם כֵּן תַּחֲלָתוֹ וְסוּפּוֹ לְהַחְמִיר עכ"ל וְהוּא מְמַשׁ כְּסַבְּרָתִי עַל קְוִשִׁית יָד מְלֶאכֶי עכ"ל וְהוּא יָשׁוּב נִכּוֹן וְכָלֵל גְּדוֹל בְּדִין זֶה: גַּם מַה שֶׁהִבִּיא שֵׁם בְּסִי' ק"ל בְּשֵׁם הָרַב יוֹסֵף חַיִּים קָרָא אַב"ד פְּאַרְדָּאן לִיִּישֵׁב קְוִשִׁית הָרַב יָד מְלֶאכֶי נִרְאֶה נִכּוֹן וְתוֹרָף דְּבָרָיו הוּא שְׂחַקֵּר שֵׁם דְּצָרִיךְ לְהַבִּין מַה נִּשְׁתַּנָּה מִדָּה זֹו דְקַל וְחֹמֶר מִשְׂאָר מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בְּהֵם וְאִם הַדִּין נוֹתֵן שְׂצָרִיךְ (חֲמִץ) שְׂרִיפָה וְכֵן אַרְבַּעַה מִינִים לְסוּפָה מַה בְּכָף שְׂיִיָּה יוֹשֵׁב וּבְטֵל וְהֵלֵא אִם לֹא יְמִצָא לְסַבְּרָתֵי אֲלֵא בְּדַבְּרֵי הַמְקַבֵּל טְוִמָּאָה מִי לֹא יִהְיֶה יוֹשֵׁב וּבְטֵל עַל פִּי חֵק הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וְהָכִי נְמִי אִם לֹא מְצָא עֲצִים לְשֶׁרוֹף הַחֲמִץ יְהֵא יוֹשֵׁב וּבְטֵל וְלֹא מְקַיִּים עֲשֶׂה דְתַשְׁבִּיתוֹ כִּי אִם בְּמַה שְׂצִיּוּתָהּ הַתּוֹרָה דְלַעֲנֵן תִּיקוֹן שְׁלֹא יַעֲבֹר עַל בַּל יֵרָאֶה יְכוֹל לְפָרְרוֹ וּלְזָרוֹתוֹ לְרוּחַ (וְכַדְדִּיק לִישְׁנָא דְגִמְרָא וְרַחֲמָנָא אֲמַר תַּשְׁבִּיתוֹ וְלֹא קָאֲמַר וְרַחֲמָנָא אֲמַר וְלֹא לַעֲנֵן סוּפָה וְכו') אֲלֵא וְדֵאֵי עֵיקַר הַפְּשֻׁט כְּדַתְבֵּי רש"י בד"ה כָּל דִּין מִשּׁוּם דְּכָל עֵיקַר הַלִּימוּד הוּא רַק מִפְּתַח חוֹמְרוֹ שֶׁל חֲמִץ יוֹתֵר עַל הַנוֹתֵר וְלְכָף מְרַבִּינוּ עוֹד חוֹמְרָא דְאֵיתָא בְּנוֹתֵר לְכֵן אֵין אַתָּה יְכוֹל לְלַמּוֹד אֲלֵא חוֹמְרָא וְלֹא קוֹלָא וְאֵי יִלְפֵת דְּצָרִיךְ

שְׂרִיפָה דְּנוּקָא יִלְפֵת מִינָה קוֹלָא אִם לֹא מְצָא אִם כֵּן תּוּ לֹא קוֹשְׂיָא מִיַּד מֵהָא קַל וְחוֹמֶר דְּמִתְנִיתִין בְּמִנְחוֹת דְּשֵׁם לֹא יִלְפִינוּ קַל וְחוֹמֶר מְצַד שְׁהִמְנַחֵת חֲמוּרוֹת מְמַנְוֶה אֱלָא מְצַד הַסְּבָרָא דְּדָבָר שְׁהוּא לֹאכִילֵת בְּנֵי אָדָם רְאוּי יוֹתֵר שְׁיֵהָא שְׁמֵן זֵית זֶה מְדַבֵּר הַנְּשֻׁרְף אִם כֵּן מֵאֵי שְׁיִינָה לֹאמֵר דְּהֵי סוֹפּוֹ לְהַקְלֵל אִם לֹא מְצָא וְכוּ' אֲדַרְבֵּה בְּדִין הוּא שְׁנַלְמוּד מְקַל וְחוֹמֶר זֶה גַם שְׁנִינָה הֵן לְעֵינֵי הַחֲוֹמֶרָא בְּאִם מְצָא יִבֵּיָא שְׁמֵן זֵית זֶה וְהֵן לְעֵינֵי אִם לֹא מְצָא דְּיִשָּׁב בְּטַל כְּמוֹ גַּבֵּי מְנוּרָה עֲצָמוֹ וְדָבָר זֶה לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעַתִּי נִרְאָה בְּרוּר כְּשִׁמְשׁ עַכ"ל וְהָרַב הַמְּחַבֵּר פָּתַב לֹו תִּירוּץ מֵרַב נ"י לֹא יִדְעַתִּי לְכוּנֵן אַמָּה דְּקוֹשְׂיָא לִי עוֹד אֲפַלְל דְּכָל דִּין שְׁסוֹפּוֹ לְהַחְמִיר מֵמָה דְּאִמְרִינוּ בְּבִכּוּרוֹת (ד' נ"ג) שְׁהֵיָה בְּדִין וְמָה אִם הַחֲדָשׁ וְהִיָּשׁוּן שְׁאִינוּ כְּלָאִים זֶה בְּזֵה אִינָם מִתְעַשְׂרִים זֶה עַל זֶה כְּכֹשִׁים וְעֵזִים שְׁהֵם כְּלָאִים זֶה בְּזֵה אִינוּ דִּין שְׁלֹא יִהְיֶה מִתְעַשְׂרִים מְזֵה עַל זֶה עֵינֵי שְׁם דְּקוֹשָׁה גַם כֵּן שְׁהֵי סוֹפּוֹ לְהַקְלֵל אִם לֹא מְצָא עֲשֻׁרָה מְקַל מִיֵּן וְלֹא שְׁיִינָה בְּזֵה סְבֵרַת מֵרַב נ"י אֲבָל לְתִירוּצֵי אֲתִי שְׁפִיר דְּיִכּוּל לְהַמְתִּין עַד שְׁיִמְצָא: וְכַתֵּב הַגָּאוֹן פְּרִי מְגָדִים בְּסִפְרָא גִּנְתִּי וְרָדִים כָּלֵל מ"ח דְּדוּקָא בְּקַל וְחוֹמֶר הוּא דְּאִמּוֹר רַבָּנָן כָּל דִּין שְׁתַּחֲלָתוֹ וְכוּ' אֲבָל בְּמָה מְצִינוּ מוֹדוֹ דְּלֹא שְׁיִינָה לֹאמֵר כָּל דִּין וְכוּ' שְׁהֵי ר' יְהוּדָה הִדְרִי יִלְיָף בְּפִסְחִים בְּמָה מְצִינוּ וְאִף שְׁרַש"י פָּתַב שְׁם שְׁהוּא גְזֵרָה שְׁנָה וּבְגֵזֵרָה שְׁנָה לֹא אִמְרִינוּ כָּל דִּין וְכוּ' לֹא דוּקָא הוּא אֱלָא מָה מְצִינוּ וְכֵן פָּתַב בְּחִידוּשֵׁי הַרְש"ש שְׁם דְּמָה שְׁכַתֵּב רַש"י גְזֵרָה שְׁנָה לֹא דוּקָא אֱלָא כְּלוּמֵר מָה מְצִינוּ וְצִיָּין לְזֵה רַש"י בִּיעֵזָה דָּף י"ב ע"ב בְּמִשְׁנָה וּבְפִירוּשׁ רַש"י וְהוּא דִּתְנֵן הִתָּה גְזֵרָה שְׁנָה חֲלָה וּמִתְנֹת כוּ' וְכַתֵּב רַש"י לֹא דוּקָא גְזֵרָה שְׁנָה הוּא דְּמְדַרְבָּנָן בְּעִלְמָא הוּא וְכוּ' וְכוּנְנָתוֹ דְּכִי הִיכִי דְּגֵזֵרָה שְׁנָה דִּתְנֵן בְּמִתְנִיתִין לֹא דוּקָא הוּא הִיכִי נְמִי גְזֵרָה שְׁנָה דְּנִקְט רַש"י לֹא דוּקָא הוּא כֵּן נִרְאָה בְּכּוֹנְנָתוֹ אֱלָא שְׁרַחֲוֹק בְּעֵינֵי לְפָרֵשׁ בְּלִשׁוֹן רַש"י דְּגֵזֵרָה שְׁנָה דְּקָאֵמֵר לֹא דוּקָא הוּא וְהָרַב לֵב שׁוֹמֵעַ יצ"ו בָּאוֹת יו"ד פָּתַב בְּשֵׁם הָרַב יְדִי אֲלִיָּהוּ דָּף צ' ע"א דְּגֵזֵרָה שְׁנָה דְּנִקְט רַש"י לֹא דוּקָא אֱלָא בְּמָה מְצִינוּ הוּא וּשְׁקִיל וְטָרִי אִי אִמְרִינוּ כָּל דִּין וְכוּ' הִיכָא דְּיִלְפִינוּ בְּמָה הַצַּד הַשְּׁנָה שְׁבָהּ וְהֵאָרִיף קֶצֶת עֵי"ש וְיוֹתֵר נְכוּן בְּעֵינֵי מָה שְׁכַתֵּב בְּסִפְרָא ידִּי הוּדָה לְהָרַב אַבְד"ק רֵאֲדָחוּב בְּסוֹגֵיָא דְּפִסְחִים עַל דְּבָרֵי רַש"י הַנֶּ"ל שְׁמָה שְׁכַתֵּב גְזֵרָה שְׁנָה רוּצָה לֹאמֵר שְׁדִינוּ כְּמוֹ גְזֵרָה שְׁנָה לְעֵינֵי מְלָקוֹת עֵי"ש דב"ק: כָּלֵל קִנּוּ) כְּבוֹד חֲכָמִים אִם נְכוּן לְגִדּוֹר גְּדֵר שְׁלֹא לְהַפְרִיז בְּתוֹאָרִים הַנְּהוּגִים בְּזִמְנֵינוּ מִשׁוּם חֲשִׁישׁ חֲנוּפָה פָּתַבְתִּי בְּמַעֲרַכַת הַחֵי"ת בָּאוֹת ק"מ בס"ד וְנִשְׁמַט מִשָּׁם (אֲצֵל מָה שְׁכַתֵּב שְׁם שְׂרַב אֲחַד כָּתַב לִי שְׁמָמָה שְׁלֹא תִאֲרָתִיו בְּתוֹאָרֵי הַגָּאוֹן הֵבִין שְׁלֹא יִשְׁרוּ דְּבָרֵינוּ בְּעֵינֵי) אֲשֶׁר נוֹדַע לִי מִמַּגִּיד אֲמַת מַעֲשֵׂה שְׁהֵיָה בֵּין שְׁנֵי רַבָּנִים מְגִדּוּלֵי דוֹרְנוּ יצ"ו שְׁהָאֲחַד וְהוּא צְדִיק מְפִנְרָסֵם הוֹכִיחַ אֶת הַשְּׁנֵי עַל אֲשֶׁר צָמְצַם בְּהַתוֹאָרִים אֲלֵיו וְכַתֵּב לוֹ שְׁאִף שְׁמַעוּדוֹ לֹא קָרָא עוֹד אֶת הַתוֹאָרִים אֲלֵיו אֲבָל תִּלְמִידֵיו רְאוּ אֶת מְכַתְּבוֹ וְהִגִּידוּ לוֹ כִּי הַתוֹאָרִים אִינָם לְפִי כְבוֹדוֹ וּמֵאֲזוּ וְהִלְאָה נִזְהַר בְּזֵה שְׁלֹא לְפָגּוֹם חַס וְשְׁלוֹם בְּכּוֹבֹד שׁוּם חֲכָם.

כֵּן שְׁמַעְתִּי: וּבְעִיקָר מָה שְׁנִסְתַּפְקַתִּי אִם לְגִדּוֹר שְׁלֹא לְהַרְבּוֹת בְּתוֹאָרִים הַנְּנִי לְהוֹדִיעַ אֲשֶׁר בּוֹ בְּפָרֵק שְׁאֵלְתִי אֶת דִּינֵי הַרַה"ג הַמְּפִנְרָסֵם מוֹהַר"ר שְׁלֵמָה אַבְרָהָם רַעֲזוּכְטָא מֵאֲזַרְאֵקָאוּוּ הַמְּחַבֵּר סִפְרָא הִיקָר בִּיכּוּרֵי שְׁלֵמָה יצ"ו וְהַשִּׁיב לִי בְּזִמְנֵי הַנֶּ"ל וּכְשִׁשְׁלַחְתִּי מַעֲרַכַת הַחֵי"ת לְהַדְפִּיסָה שְׁכַתֵּבִי מִמְכַתְּבוֹ אֲלֵי וְלִכּוֹן נְכוּן בְּעֵינֵי לְהַבִּיא דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ בְּזֵה וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים: (א) מָה דְּבָדַק לָן מֵרַב הֵי"ו וְנ"ל בְּיָמִים אֵלּוּ נוֹדַע לִי כִּי נִכְשַׁלְתִּי לְכַתְּוֵב תוֹאָרֵי הַגָּאוֹן לְמִי שְׁאִינוּ רְאוּי וְכַתֵּב לִי רַב גְּדוֹל אֲחַד מִיַּדִּי"נ יצ"ו כִּי הֵיָה לוֹ מְכַתְּבֵי כְּקִרְדוּם לְהַתְּגַדֵּר

להרבות מחלוקת ולהסיג גבול רב וכו' ומזה נולד לי רעיון שלא לכתוב בקונטרסי (בהביאי דברי הרבנים בהערותיהם) תנאר גאון לשום אהד אף להגדולים המפורסמים רק לכתוב הרב פלוני אבד"ק פלוני יודיעני דעתו אם נכון הדבר או יש לחוש משום העדר פבוד חלילה עכ"ל הנהב: ב) הנה וכו' ומה אדע וכו' ובנדאי לא התפונן מר רק להשתעשע אתי בד"ת ופשוט גם למר פי אין ראוי לעשות פן שיהיו כל אפין שוין שלא לכתוב תו זר גאון אף להגאונים המפורסם כצד השני שפתב מר דיש לחוש משום העדר פבוד חלילה ואטו פולהו בתדא מחתא מחתינהו שלא יהיה ניכר שוע לפני דל איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא פאשר אבאר בעזה"ת: ג) פתיב בתורה בפרשת קדושים מפני שיבה תקום והדרת פני זמן וכתב בספר המצות להרמב"ם (מצנה ר"ט) היא שצונו לכבד חכמים ולקום מפניהם ולגדל אותם וכו' ובחינוך (מצנה רנ"ז) כתב וז"ל לכבד חכמים ולקום מפניהם וכו' משרשי המצנה לפי שעיקר היות אדם נברא בעולם הוא מפני החכמה כדי שיפיר בוראו על פן ראוי לבני אדם לכבד מי שהשיג אותה ומתוה פה יתעוררו האחרים עליו עכ"ל הנהב.

היוצא לנו מדבריהם שראוי לכבד חכמים בכל ענייני הכבוד והחיוב לקום מפניהם הוא רק פרט מפרטי הכבוד ולפי זה בעת שנביא דבריהם בספר ראוי לתאר אותם בכל מיני התוארים הראוי להם שזה להם לכבוד ולתפארת תדע דהא כתב בספר המצות להרמב"ם ז"ל (מצנה ל"ב) הוא שצונו לכבד זרע אהרן לפארם ולנשאם וכו' עכ"ל והא אמרינו שלחי הוריות פהו גדול וכו' ואמר בבבב"מ חכם קודם למלך מלך קודם לכהן גדול וכו' יעו"ש ובבבא בתרא (דף ק"ד) ובבאר שבע וביו"ד סי' רמ"ד ובשו"ת פנסת יחזקאל חלק א"ח סי' ז' אם פן מוכח דכל שפן דראוי לפאר את החכמים ולשבחם בעת שמזכירין אותם דהיינו בין פשמזכירין אותם בפה או בספר דמאי שנא: ד) עוד נראה לי להביא ראיה דכשמזכירין חכם צריכים לתארו בתנאר הראוי לפי פבודו דאמרינו בעירובין דף ח"י ע"ב אומרים מקצת שבתו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו וכן אמרו בספרי בהעלותה סי' ק"ב וברש"י פרשת נח אלה תולדות נח וכו' הואיל והזכירו ספר בשבחו שנאמר זכר צדיק לברכה יע"ש נראה שרש"י ז"ל פירש הקרא דברכה מלשון שבח ויש להביא ראיה לפירושו מירושלמי יומא (פרק ג' הלכה ט') וז"ל זכר צדיק לברכה על מי נאמר על פן קטן ונחביריו וכו' ובשם יקראוהו ובשבחהו מושיבין אותו ויעניין בירושלמי מענית פרק ד' הלכה ד' על ידי שנתנו את נפשם למצנה זכו לקנות שם טוב בעולם ועליהם הוא אומר זכר צדיק לברכה ויעניין בתענית דף כ"ח מוכח דפירוש זכר צדיק לברכה מלשון שבח דהיינו לתנארו ולפארו בכל פבוד השנייה לו ועניין בס' הלכות קטנות (ח"א סי' י"ז: ה) ונראה לפי עניות דעתי דמטעם הנזכר לעיל נמצא בש"ס פל חכם בתנארו הראוי לו פדאמרינו בכחובות (ד' מ"ג ע"ב) אומר רב זירא וכו' ואמרי לה רבי זירא וכתב רש הוא רבי זירא הוא רב זירא אלא בבבל מקמי דסליק לארעא דישראל לקמיה דר' יוחנן ואין סמיכה בבבל הו קרו ליה רב זירא וכו' יעו"ש ובבב"מ (דף כ"ח ע"ב) גר ישראל עמוד הימני פטיש החזק ובחולין (ד' ק"ג ע"ב) מופת הדור וכו' יע"ש ובסוף הוריות דף י"ג היו קורין לרב יוסף סיני ולרבה עוקר הרים ובשבבת דף נ"ג היו קורין לשמואל אריהו על שם הלכה פמותו בדיני ובגטין (ד' ס"ז) רבי עקיבא אוצר בלום רבי מאיר חכם וסופר ובשבבת (ד' קמ"ז) ולמה נקרא שמו ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים

בהלכה ובסופה (ד' נ"ב ע"ב) אָמר ר' שמעון חסידא ובכתובות (ד' מ' ע"א) קרי רב עליה דרבי אלעזר טובינא דחכימי יע"ש ובעבודה זרה (ד' נו"ן ע"א) מאן ניהו בנן של קדושים וביבמות (ד' קכ"ב ע"א) זיל לקמיה דרב יוסף דחרירי ספינא ובבבא מציעא (ד' פ"ד ע"ב) אָרי בן אָרי ואָתה אָרי בן שועל ובשבת (ד' קי"א ע"ב) אָרי שבחבורה ובתמיד (ד' ל"ב ע"א) אָדין מתקרי חפים ובאבות (פָּרק שְׁנֵי מִשְׁנֵה יו"ד) תְּמִשָּׁה תְּלִמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי הוּא הָיָה מוֹנֶה שְׁבַחַן כּו' בּוֹר סִיד שְׁאִינוּ מְאָבֵד טִיפָּה וְכֶהֱנֵה וְכֶהֱנֵה נִמְצָא בְּש"ס תּוֹאֲרִים לְמֵאוֹת שְׁאֵי אֶפְשָׁר לְפוֹרְטֻם וְכָל הַטְּוֶרַח הֵזָה לָמָּה וְהָיָה יָכוֹל לְתַאֲרָא אֶת פּוֹלֵם בְּשִׁנָּה בְּשֵׁם הָרַב אֱלָא עַל פְּרָחִין דְּכֹן חוֹבַת הַתּוֹרָה לְתַאֲרָא כָּל חֲכָם וְצָדִיק לְפִי כְבוֹדוֹ כְּמֵאֲמַר הַקְּרָא זְכָר צָדִיק לְבִרְכָּה דְּפִירוּשׁוֹ גַם לְשִׁבַח כְּנ"ל וְיַעֲוִינָן בְּסִפְרֵי בְּהַעֲלוֹתָהּ לֹא בְּמָקוֹם אֶחָד וְלֹא בְּשָׁנִים הַמָּקוֹם חוֹלֵק כְּבוֹד לְזִקְנִים יע"ש: ו') וְזָכַר לְדָבָר דְּאִין רְאוּי לְתַאֲרָא לְכוֹלֵם בְּשִׁנָּה דְּאִמְרִינָן בְּשִׁבַת (ד' קי"ט ע"ב) לֹא חֲרָבָה יְרוּשָׁלַיִם אֱלָא בְּשִׁבִיל שְׁהִישׁוּ קִטָּן כְּגֹדוֹל שְׁנֵאֲמַר (יְשַׁעְיָה כ"ד) וְהָיָה כַּעַם כְּפָהֵן וְכו' יע"ש וְנִרְאָה דְּצָרִיף לְכַבֵּד לְכָל אֶחָד כְּפִי גְדֻלוֹ (חח"מ מָה הוּא אוֹמֵר אִם כֹּן מְצָאָה הַקְּפִידָא מְקוֹם לְנוּחַ לָמָּה יִתְאָרוּ אֶת כָּל הַתְּנָאִים בְּשֵׁם רַבֵּי פְלוֹנִי וְכֹן בְּאִמּוֹרָאִים רַב פְּלוֹנִי וְכו' הָא וְדָאִי לֹא הָיוּ פּוֹלֵם שְׁוִים בְּמִדְרָגְתָם וַיֵּשׁ בְּזָה מָה שְׁאִין בְּזָה): וְאִין לְדַחוּת דְּמִסְתַּמָּא חֲכָמִים יִמְחִלוּ עַל כְּבוֹדָם וּכְבוֹדָם מְחוּל וְשׁוּב אִין צָרִיף לְתַאֲרָא כָּל אֶחָד כְּפִי גְדֻלוֹ זֶה אִינוּ אֲדַרְבֵּה מְצִינוּ דְּהַקְּפִידוּ עַל מִי שְׁלֹא חָלַק לְהֵם כְּבוֹד הָרְאוּי לְהֵם כְּמִנְחוֹת (ד' ק"ט ע"ב) בְּתַחֲלָה כָּל הָאוֹמֵר עָלֶיהָ לָּהּ אֲנִי כּוֹפֵתוֹ וְנוֹתְנוֹ לְפָנֵי הָאָרִי וְעַתָּה כָּל הָאוֹמֵר לִירֵד מִמֶּנָּה אֲנִי מְטִיל עָלָיו קְנוּמָקוֹם שֶׁל חֲמִין וְכֹן אֲמָרוּ בִּירוּשָׁלַיִם פְּסָחִים (פָּרק ו') וּבְאִבּוֹת דֵּר' נִתָּן (פָּרק י"א) וְשָׂנָא אֶת הַרְבֵּנוֹת מְלַמֵּד שְׁלֹא יִנְיֵחַ אֲדָם עֲטָרָה לְעַצְמוֹ בְּרֵאשׁוֹ אֲבָל אַחֲרֵים יִנְיָחוּ לוֹ שְׁנֵאֲמַר יְהִלְלֵהּ זָר וְלֹא פִיף וּבְקִידוּשִׁין (ד' ל"ג) וְלֹא קָם מִקְמֵיהָ וְאִיקְפֵּד וְכו' וְעֵינָן בְּשִׁאֲלָתוֹת פְּרָשַׁת קְדוּשִׁים וּבְשׁו"ת תְּשַׁב"ץ (ח"א סי' קמ"ז) וְיַעֲוִינָן בְּשׁו"ת הַרְשֵׁד"ם חֲלָק אַהֲע"ז סי' ס"ה שְׁעָרְעַר עַל מִי שְׁתַּאֲרָא לְמָרְן הַחֲכָם הַמּוֹפְלָא וְאָמַר שְׁמֵתַאֲרָא בְּתַאֲרָא שְׁאִינוּ נְהוּג בְּזִמְנֵינוּ וְכַתֵּב בְּשׁו"ת חֲיִים שְׁאֵל ח"א סי' ע"ו אוֹת ו' דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי מֵהַרְשֵׁד"ם דְּבָכָל זְמַן צָרִיף לְתַאֲרָא הַחֲכָם כְּפִי הַתּוֹאֲרִים הַנְּהוּגִים בְּזְמַן וְכִינּוּן שְׁזָהוּ הַמְּנַהֵג אִין לְחוּשׁ יַעֲוִינָן שָׁם (לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַעִיר מִדְּבָרֵי חֲסִים שְׁאֵל לְנִדּוֹן דִּידָן אוּלָם לְהַמְעֵינָן יִרְאָה דְּבַנְדוֹן דִּידָן מוֹדָה) הַיּוֹצֵא לָנוּ מִכָּל זֶה דְּהַחִיּוּב לְתַאֲרָא כָּל חֲכָם בְּתוֹאֲרוֹ הָרְאוּי לוֹ וּבְכָל דּוֹר כְּפִי הַרְגִּיל וּבְזְמַן הֵזָה מְחוֹנְיָבִים לְתַאֲרָא אֶת הַגְּאוּנִים בְּתוֹאֲרָא גְאוּן כָּל אֶחָד כְּפִי מִדְרָגְתּוֹ: ז') לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת דְּמְצִינוּ רַק לְחִלּוֹק כְּבוֹד לְחֲכָמִים בְּפָנֵיהֶם כְּגוֹן לְקוּם מְפָנִיָּה וּלְהַדְרִם אֲבָל לֹא מְצִינוּ שְׁיִהְיָה חֲיִיב לְכַבֵּדָם שְׁלֹא בְּפָנֵיהֶם וְאִם כֹּן מְנִין לָנוּ שְׁיִהְיָה מְחוֹנְיָב לְתַאֲרָא אוֹתָם בְּסִפְרָא כְּפִי גְדֻלָּם דְּבְשַׁעְיָה שְׁכוֹתֵב הָיוּ שְׁלֹא בְּפָנֵיו אוּלָם כְּבָר הִבְאִתִּי מִכְּמָה מְקוֹמוֹת בְּש"ס שְׁאֲמָרוּ הַתּוֹאֲרִים לְחֲכָמִים אִף שְׁהָיָה שְׁלֹא בְּפָנֵי חֲכָמִים וְגַם הִבְאִתִּי רְאָיָה מֵהַרְשֵׁד"ם וְשׁו"ת חֲיִים שְׁאֵל דְּצָרִיף לְתַת לְכָל חֲכָם הַתּוֹאֲרִים כְּפִי זְמַנּוֹ אוּלָם טַעְמָא בְּעֵי לָמָּה מְחוֹנְיָבִין כֹּן עַל זֶה אָבִיא רְאָיָה מִן הַש"ס וּפּוֹסְקִים דְּכְשָׁכוֹתֵבִין בְּסִפְרָא וְיָבֵא אַחַר כּוֹ לִיד הַחֲכָמִים מְקָרִי לְחֲכָם בְּפָנָיו: ח') דְּהֵנָּה בִּיבָמוֹת (ד' ל"א ע"ב) כְּתָבוּ תּוֹסְפוֹת ד"ה דְּחִזִּי כּו' וְאוֹמֵר ר"י דְּשִׁמְעַע מֵרַבֵּינוּ תָּם שְׁנוֹהֲגִין עֲכָשְׁיוֹ שְׁשׁוֹלְחִין הַעֲדִים עֲדוּתָן בְּכַתֵּב יָדָם לְבֵית דִּין וְלֹא קָרִינוּ בְּיָה מְפִיָּהם וְלֹא מְפִי כְּתָבָם יע"ש וּמְזָה הוֹכִיחַ בְּשׁו"ת חוֹת יָאִיר סי' ט"ז לְהַחְמִיר בְּשִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב דְּהָיוּ שְׁבוּעָה מִמָּשׁ דְּכַתִּיבָה כְּדִיבּוֹר דְּמִי יע"ש וְיַעֲוִינָן בַּא"ח סי'

מ"ז דהפּוֹתב בְּדַבְרֵי תוֹרָה צָרִיף לְבָרַךְ בְּרַפְת הַתּוֹרָה אִם כֵּן מוֹכַח דְּכַתִּיבָה כְּדִיבּוֹר דְּמִי
וְאֵף דְּבִשׁוּ"ת שֶׁב יַעֲקֹב (חא"ח סי' מ"ח) הַשִּׁיג עַל הָרַב חוֹת יֵאִיר שֶׁהַעֲלָה דְשִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב
מִהֲנִי וְהַעֲלָה דְלֹא מִהֲנִי אוֹלָם אִישׁתְּמִיטְתִּיהָ מֵהַ לְשִׁכְתָּב בְּשׁוּ"ת מִיָּם רַבִּים חוּ"ד סי' ס"ח
בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א בְּתוֹשׁוּבָה דְשִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב מִהֲנִי וְכֵן כְּתֹב בְּשׁוּ"ת מֵהַרשֵׁד"ם (חוּ"ד סי' פ')
בְּשֵׁם הַר"י הַלְוִי (הוּא הַר"י"נ מְגַאֲשׁ כַּמ"ש בְּתוֹשׁוּבַת הַר"י"ם חוּ"ד סי' י"ד) הוֹבֵא בְּבֹאֵר
הַגּוֹלָה בְּיו"ד (סי' רל"ב ס"ב) וְכֵן הוּא בְּשׁוּ"ת הַגַּר"ע אֵיגֵר סי' ל' וּבְשׁוּ"ת בְּרִית אַבְרָהָם
חוּ"ד סי' נ"ט וּבְשׁוּ"ת הַרְדָּב"ז הֵבִיא ג"כ פְּמָה פּוֹסְקִים דְּמִהֲנִי שִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב מִשׁוּם דְּדַרְדָּר
לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו מֵהַ שְׁפּוֹתֵב אוֹלָם דַּעַת רֹב פּוֹסְקִים נִרְאֶה דְּהַכְּתִיבָה עֲצָמָה כְּדִיבּוֹר דְּמִי
(אָמַר הַמְחַבֵּר עֵינֵן בְּמָה שֶׁרְשָׁמְתִי לְעֵיל בְּמַעֲרָכָה זֹה אוֹת מ"ז וּבְגוֹף הַס' אוֹר לִי הַרְשׁוּם
שָׁם): ט) וְאֵף דְּבִשׁוּ"ת הַר"י"ם (חוּ"ד סי' י"ג) מְאֻדְמוּ"ר הַגָּאוֹן הַקְּדוּשׁ רִשְׁכַּב"ה זצ"ל
הֵבִיא אֵיזָה רְאִיּוֹת מִשׁ"ס דְּשִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב לֹא מִהֲנִי יַע"ש יֵשׁ מְקוֹם עֵינֵן עַל פִּי דְּבַרֵי הַנּוֹדַע
בִּיהוּדָה (מִהַדוּרָא קַמָּא חֲלַק ח"מ סי' ל') דְּתַלִּי לֵהּ הָא דְשִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב בְּפִלְגֻגְתָּהּ הַרְמַב"ם
וְרַבִּינוּ תָּם דַּלְר"ת בְּפִקְחָה מִהֲנִי מִשׁוּם דְּכָל הַרְאִי לְבִינָה אֵין בִּינָה מְעַפְכָּת בָּהּ וְעֵינֵן
בְּשׁוּ"ת בְּרִית אַבְרָהָם (חֲלַק יו"ד סי' נ"ט) שֶׁהַעֲלָה לְפִי דְּבַרֵי הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה דְשִׁבּוּעָה
בְּכַתֵּב מִהֲנִי דְּנֻקָּא בְּפִקְחָה דְּרִאִי לְבִינָה יַע"ש וְלְפִי זֶה נִדְחוּ הַרְאִיּוֹת שֶׁל הַשׁוּ"ת הַר"י"ם
דְּבִאֲלָם בְּאַמְתָּ לֹא מִהֲנִי שִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב וּמָה שֶׁהַקְּשָׁה עוֹד מְרִישׁ תְּמוּרָה דְּאָמַר לֹא שְׂאִין
בוּ מְעַשָּׂה אֵין לוֹקִין יַעֲוִינֵן בְּשׁוּ"ת בְּרִית אַבְרָהָם שֶׁם שֶׁהַרְגִישׁ גַּם כֵּן בְּזָה וְתִירְצוּ בְּטוֹב
טַעַם אוֹלָם לְהַלְכָה מִסְפִּים גַּם כֵּן בְּשׁוּ"ת הַר"י"ם שָׁם (בְּסִי' י"ד) דְּמִהֲנִי שִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב
יַע"ש: יו"ד) וּמָה שֶׁהַקְּשָׁה בְּשׁוּ"ת יְהוּדָה יַעֲלָה (חֲלַק יו"ד סי' ש"ה) דְּאִם נִימָא שִׁבּוּעָה
בְּכַתֵּב מִהֲנִי יְהִיָּה קְשָׁה מֵהָא דְּכַתֵּב בְּשִׁפְתֵי כֹהֵן בְּחֻשָּׁן מְשֻׁפֵּט (סי' רנ"ה) בְּטַעַם הַיְתָר
חֻכְם דְּאִתִּי דְּבוּר וּמְבַטֵּל דְּבוּר וְאִם כֵּן שִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב דְּמַקְרִי מְעַשָּׂה לֹא מִהֲנִי הַיְתָר וְאִם
כֵּן בְּשִׁבּוּעוֹת (דָּף כ"ב) מְשַׁנֵּי הָא דְלֹא תִנִּי נְמִי שִׁבּוּעָה עַל יְדֵי כּוֹלָל מִשׁוּם דְּאִיתָא בְּשִׁאֲלָה
לֹא קִתְּנִי וְאִם אִיתָא לִי תִנִּי שִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב דְּלִיתָא בְּשִׁאֲלָה דְּהִנָּה מְעַשָּׂה כַּנ"ל יַע"ש וְנִרְאֶה
לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעַתִּי לְתַרְץ קוֹשְׁתוֹ עַל פִּי מֵהַ שֶׁהַעֲלָה בְּשׁוּ"ת בְּרִית אַבְרָהָם שָׁם עַל פִּי הַנְּחַת
הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה דְּהָא דְּמִהֲנִי שִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב הוּא מִכַּח דְּרִאִי לְבִטָּא בְּשִׁפְתֵי לֹא חֲמִיר
מִדְּאִתִּי מִחֻמְתִּיהָ דְּמִהֲנִי בִּיהַּ הַפְּרָה אִם כֵּן הוּא הַדִּין בְּשִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב גַּם כֵּן לֹא חֲמִיר וּמִהֲנִי
בִּיהַּ הַפְּרָה יַע"ש.

אִם כֵּן מְתוּרָץ שְׁפִיר קוֹשְׁתֵי הַרְבֵּי יְהוּדָה יַעֲלָה דְלֹא חֲמִיר מְבֻטָּא בְּשִׁפְתָיו דְּמִהֲנִי הַפְּרָה
הַיְנָצָא לְנוּ דְּהַלְכָה דְשִׁבּוּעָה בְּכַתֵּב מִהֲנִי וְהַטַּעַם דְּכַתִּיבָה כְּדִיבּוֹר דְּמִי וְהוּי כְּבִטָּא בְּשִׁפְתָיו:
וְאֵף דְּקִינָמָא לֵן בַּח"מ סי' כ"ח סי"א דְּהַעֲדִים שְׁשִׁלְחוּ עֲדוּתָן בְּכַתֵּב לְבֵית דִּין אֵינּוּ עֲדוּת
מְפֹל מְקוֹם הָא כְּתֹב שָׁם הַסַּמ"ע דְּבַתְּלִמִּיד חֻכְם נוֹהֲגִין שְׁשׁוֹלְחַן כְּתָבוּ לְבֵית דִּין וּמַעֲיִד
כְּדַעַת הַיֵּשׁ מְכַשִּׁירִין שֶׁהֵבִיא הַרְמ"א שָׁם (שֶׁהוּא דַּעַת ר"ת הַנְּ"ל) יַע"ש לְפִי זֶה מוֹכַח
דְּבִשְׁעַת הַכְּתִיבָה הוּי כְּדִיבּוֹר וְחֻשִׁיב כְּהַגְדַת עֲדוּת אַבְל אִם לְאַחַר הַכְּתִיבָה שׁוֹב לֹא הוּי
כְּדִיבּוֹר אִם כֵּן הוּי כְּמוֹ שֶׁהַגִּיד חוּץ לְבֵית דִּין וְגַם שְׁלֵא בְּפִנֵי בַעַל דִּין וּמֵאִי מִהֲנִי שְׁמִבִּיאִים
הַכְּתֹב לְבֵית דִּין אֲלָא עַל כְּרַחֲמֵי דְּגַם אַחַר הַכְּתִיבָה הוּי כְּדִיבּוֹר מְשַׁל כֹּל זְמַן שֶׁהַכְּתֹב קִיִּים
מִשׁוּם הַכִּי כְּשִׁקוֹרְאִין אוֹתוֹ בְּפִנֵי בֵית דִּין וּבְפִנֵי בַעַל דִּין מְחַשֵּׁב כְּהַגְדָה בְּפִנֵי בֵית דִּין
וַיַּע"ש בְּנִתְיָבוֹת הַמְשֻׁפֵּט (בְּבִאוּרִים סק"ו) שֶׁכְּתֹב וְנ"ל וְדַע דְּאֵף לְר"ת דְּכָשֵׁר מְפִי כְּתָבָם
מְפֹל מְקוֹם לֹא הוּי כְּהַגְדָה בְּבֵית דִּין עַד שֶׁבֵּא הַכְּתֹב לְבֵית דִּין וְיִכּוֹל לְחַזֵּר וּלְהַגִּיד קוֹדָם

שָׁבָא הַכֶּתֶב לְבֵית דִּין כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמָ"א בְּתַשׁוּבָה (סי' י"ב) עכ"ל אם כן מוֹכַרְח דְּעַל כָּל פְּנִים כְּשֶׁמְבִיאִין הַכֶּתֶב לְבֵית דִּין וְקוֹרִין בּוֹ מְקַרֵי הַגְּזֵה בְּבֵית דִּין וְעַל כֵּן פִּינּוֹן דְּכַתִּיבָה כְּדִיבּוֹר דְּמֵי מְקַרֵי דִיבּוֹר כֹּל זְמַן שֶׁנִּזְכָּר הַכֶּתֶב וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין בְּגִדּוֹן דִּידוֹן דְּנִהֵי דְבִשְׁעָה שֶׁכּוֹתֵב מֵעַכְ"ת אֵת שֵׁם הַחֲכָמִים הוּא שְׁלֵא בְּפָנָיו אֲבָל אַחַר כֶּה כְּשֶׁיְבֹא סְפָרוֹ הַקְּדוּשׁ לִיד הַחֲכָמִים יִהְיֶה בְּפָנָיו וְאִז מְחַנֵּיב לְתַאֲר אֵת כֹּל אֶחָד בְּתוֹאֲרוֹ הֲרָאוּ לוֹ כְּפִי שֶׁהֶעֱלֵתִי לְעֵיל מִשׁ"ס אִם כֵּן כְּשֶׁכּוֹתֵב בְּסִפְר מְקַרֵי בְּפָנָיו וַיַּעֲוִין בְּיֹרָה דְּעָה סִי' רמ"ד ס"ג אֲסוּר לְהַעֲצִים עֵינָיו מִמֶּנּוּ קוֹדֵם שֶׁיִּגִיעַ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוּתָיו כְּדִי שְׁלֵא יִצְטַרֵךְ לְקוּם מִפָּנָיו כְּשֶׁיִּגִיעַ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוּתָיו יע"ש וְהוּא הַדִּין בְּזֶה שֶׁיִּדַע מֵעַכְתָּה"ר שֶׁיִּגִיעַ חִיבּוֹרוֹ הַטְּהוֹר לִיד הַחֲכָמִים שֶׁמְבִיא בְּסִפְרוֹ מְקַרֵי בְּפָנָיו וּמִשׁוּם הַכִּי חַיִּיב לְתַאֲר כֹּל אֶחָד כְּפִי כְּבוֹדוֹ הֲרָאוּ לוֹ וְאִף חֲכָמִים שֶׁנִּסְתַּלְקוּ לְעוֹלָם הֵבֵא צָרִיף לְהַבִּיאָם בְּכּבוֹד דְּגְדוּלִים צְדִיקִים כּו': (יא) עוֹד יֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה לְזֶה דְּהָא אֲמַרִּינוּ בְּשִׁבְתָּ (ד' כ"א ע"ב) אֲמַרוּהָ רַבְּנָן קַמִּיהָ דְּאַבְיִי מִשׁוּם ר' יִרְמְיָה וְלֹא קַבְּלָה כּו' מִשְׁמִיהָ דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְקַבְּלָה יע"ש.

וְכֵן מְצִינוּ בְּכַתְּנוּבוֹת (ד' כ"ה ע"ב) בְּרַשׁ"י ד"ה חֲזִינָא וּבְפִסְחִים (ד' קי"ב ע"א) אִם בְּקִשְׁתָּ לְיַחְנֵק הַיִּתְּלָה בְּאֵילָן גְּדוֹל וּבְכַתְּנוּבוֹת דָּף ס"ג ע"ב וּמִשְׁמִיהָ דְּגַבְרָא רַבָּה אֲמַרִּיתָא נִיְהִלְיָה וַיַּעֲוִינּוּ בְּשׁו"ת פְּנִים מְאִירוֹת ח"א בְּהַקְדָּמָתוֹ וּלְפִי זֶה יֵשׁ חַיִּיב לְתַאֲר כֹּל חֲכָם כְּפִי חֲכָמָתוֹ שֶׁעַל יְדֵי זֶה שֶׁנִּדְעַע שֶׁהֵם דְּבָרֵי גְּאוֹן מְפֹרָסִים יוֹתֵר יִתְקַבְּלוּ דְּבָרָיו וַיֵּשׁ כְּפִי גְּאוֹנִים שֶׁנִּתְּפָרְסְמוּ בְּמַדִּינָה זֹאת וְלֹא נִתְּפָרְסְמוּ בְּמַדִּינָה אַחֶרֶת וְאִם לֹא נִתְּפָרְסְמוּ אֲתָם בְּתוֹאֲר גְּאוֹן שֶׁרָאוּ לָהֶם בְּמָקוֹם שֶׁאִין מְפִירִים אֲתָם לֹא יִתְקַבְּלוּ דְּבָרֵיהֶם לְכֵן מְחַנֵּיבִים לְתַאֲר כֹּל אֶחָד כְּפִי מְדַרְגָּתוֹ וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכָּה כֹּל אֶחָד שֶׁיִּתְקַבְּלוּ דְּבָרָיו כְּפִי חֲכָמָתוֹ: (יב) עוֹד יֵשׁ לוֹמֵר טַעַם דְּמְחַנֵּיבִים לְתַאֲר כֹּל חֲכָם בְּתוֹאֲרוֹ הֲרָאוּ לוֹ דְּנִפְקָא מִיָּנָה לְדִינָא דְּהִנְיָה בְּבִרְכוֹת דָּף ס"ג ע"ב אֲמַרִּינוּ חֲכָם שֶׁטָּמֵא אִין חֲבִירוֹ רִשְׁאֵי לְטַהַר אוֹסֵר אִין חֲבִירוֹ רִשְׁאֵי לְהַתִּיר וְכֵן קִיָּמָא לֵן בִּי"ד (סי' רמ"ב סְעִיף ל"א) בְּרַמ"א וְע"ש בְּש"ף פְּלוּגְתָא דְּרַבְּנוֹאֲתָא וּלְשִׁיטַת מַהֲרִ"ק (שׁוֹרֵשׁ קע"א) דְּנוֹקָא חֲבִירוֹ אֲמַרוּ אֲבָל כֹּל שֶׁהוּא אִינוּ חֲבִירוֹ שֶׁהוּא גְּדוֹל מִמֶּנּוּ רִשְׁאֵי לְהַתִּיר מַה שֶׁאֲסוּר רִאשׁוֹן וְכֵן דַּעַת הַר"ן שֶׁם וְכֵן כָּתַב רַבִּינוּ יִרְוּחָם וַיַּעֲוִינּוּ (בְּקִיצוֹר הַנְּהַגְתָּ אִיסוּר וְהִיתֵר אוֹת ב') אִם כֵּן נִפְקָא מִיָּנָה רַבָּה לְשִׁיטַת מַהֲרִ"ק וְסִיְעָתָהּ לְדַעַת מְדַרְגַת כֹּל חֲכָם לְעַנְיָן חֲכָם שֶׁאֲסוּר כּו' וַיַּעֲוִינּוּ בְּפּוֹסְקִים דְּזֶה נוֹגַע אֲפִילוּ בְּמַעֲשֵׂה אַחֵר: (יג) עוֹד נִפְקָא מִיָּנָה לְמַה דְּאֲמַרִּינוּ בְּעַדִּיּוֹת אִין בֵּית דִּין יְכוֹל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבִירוֹ אֲלֵא אִם כֵּן גְּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֲכָמָה וּבְמַנְיָן וַיַּעֲוִינּוּ בִּי"ד סִי' רמ"ב בְּש"ף (בְּקִיצוֹר הַנְּהַגְתָּ אִיסוּר וְהִיתֵר) אִם כֵּן נִפְקָא מִיָּנָה לְדַעַת מְדַרְגַת כֹּל חֲכָם פִּינּוֹן שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִדַע מְתֵי בֵּית דִּין יְכוֹל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבִירוֹ: (יד) גַּם לֹא נֶעְלַם מִמֶּר מַמָּה שֶׁכָּתַב הַגֵּרע"א בְּתַשׁוּבָתוֹ בְּהַקְדָּמָה שֶׁהַתְּרַעַם גַּם כֵּן עַל הַתּוֹאֲרִים וְצָוָה לְבָנָיו לְכַתּוֹב רַק הַהִתְחַלָּה מִהַתּוֹאֲרִים מִהַגְּדוּלִים הַשּׁוֹאֲלִים וּבְכָל זֹאת נִרְאָה בְּתַשׁוּבוֹתָיו שֶׁלְּהַגְּאוֹנִים הַמְּפֹרָסִים נִדְפַס שֵׁם הַגְּאוֹן הַגָּאב"ד וְכַדּוּמָה וּבּוֹדָאֵי הוּא גַּם כֵּן מְטַעְמִים שֶׁהֶעֱלֵתִי בְּעִזְהִי"ת: (טו) וְאֲשֶׁר נוֹלַד לְמַר רַעֲיוֹן הַזֶּה שֶׁלֹּא לְכַתּוֹב תּוֹאֲר גְּאוֹן כָּלֵל רַק כּוֹלֵם בְּשׁוּה תּוֹאֲר הָרַב בְּשִׁבִיל שֶׁנֶּעֱשֶׂה מְכַשׁוֹל בְּאֶחָד שֶׁהַשִּׁיג גְּבוּל רַב עַל זֶה אֲמַיְנָא מַה שֶׁאֲמַרוּ בְּפִסְחִים (ד' ק"ג ע"ב) טוֹבִיא חֲטָא וְנִיגוּד מִיְנִגוּד וּמַה שֶׁאֲמַרוּ בְּכַתְּנוּבוֹת (ד' ס"ח ע"א) בּוֹאוּ וְנַחֲזִיק טוֹבָה לְרַמְאִין גַּם אֲמַרוּ ז"ל אִין אָדָם עוֹמֵד עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה אֲלֵא אִם כֵּן נִכְשָׁל בָּהֶם מִכָּל הַלִּין טַעְמִים נִרְאָה לִי שֶׁלֹּא לְחַסֵּר מִהַתּוֹאֲרִים הַרְאוּנִים לְכָל חֲכָם וְגַם שֶׁלֹּא

להפריז על המדה ותו לא מידי עכ"ד הרב יצ"ו ונחפץ הייתי להשתעשע בדב"ק אף מאפס פנאי בצירוף אשר נזפרתי מזה עתה בעמדי הכן לשלוח את קונטרסי הגזה להדפיס בעה"י לא יכלתי לעשות פרצוני ומשום חבת הקודש נתתי להעתיק דב"ק בקונטרסי ככל הכתוב לחיים: עוד ראיתי במקתב ידידי הרה"ג מגן אברהם המעלות לשלמה (תענעא) יהי אלהיו עמו אשר נתנפת עם רב אחד יצ"ו אחר בקש ממנו שלא יכתוב עליו תואר הרב הגאון וכיוצא בהביאו בספרו איזה דבר בשמו והרה"ג יצ"ו לא עשה כבקשתו וכתב טעמו ונימוקו עמו ונכון בעיני לצרף דב"ק אל הכתוב למעלה ואלה דבריו: טז) מה שכתב מר לא בעל השם אני כוננתו למאי דאמרינו בפסחים (ד' פ"ו ע"ב) דאמר רב הונא בעל השם אני וכפירש"י שם אולם יענין מר במהרש"א דבאתרא דלא ידעי הוא בא לאודועי לנפשיה יע"ש ואם פן גם פבודו הנה יכול לכתוב תיבת הרב ויע"י בשו"ת הגרע"א בהקדמתו שהתרעם גם פן על התוארים וצוה לבניו וז"ל וע"כ בראש הספר ובכל מקום אשר תזכיר שמי אל תרבה בתואר ודי בתואר הרב שהוא רגיל לכל יושבי פסאות עכ"ל הנה עם כל זה וכו' אבל מה שכתבתי בתשובתי תיבת הרב על זה הנני עומד בדעתי שלא לתקנו רק להניחו כמו שהוא מהטעמים שאבאר בעזה"י ויענין לקמן סוף אות (ה) י"ט: יז) דהנה בשביעית (פרק יו"ד משנה ח') תנו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו בני העיר לכבדו אומר להם רוצח אני אמרו לו אף על פי כן יקבל מהם שנאמר וזה דבר הרוצח וכתב רבינו שמשון פירוש מדקתיב וזה דריש דאין צריך אלא דבור אחד כדמוכח בתוספתא דמכות גבי רוצח דתניא לא יאמר את הדבר וישנה שנאמר וזה דבר הרוצח אין לה אלא דבור ראשון בירושלמי אמר רבי יהודא הודא אמה בר נש דתני הודא מפלת ואיהו אגיל לאתר ואנון מוקרין ליה בגין תרתי צריף לומר להו הודא מפלת אנא חכם פירש רבינו שמשון מפלת כמו מכילתא יאמר להם בהודא מסכתא אני יודע ולא יותר עכ"ל וכתב שם בעץ חיים וז"ל נראה דרוצה לומר (הרש"מ) שאם אמרו לו אף על פי כן יקבל מהם יע"ש לפי זה פיון שהדפסתי דברי מר שרצונו שלא לכתוב שום תואר אף תיבת הרב ואני אמרתי אף על פי כן לעשות רצונו רק במקצת וכתבתי למר תיבת הרב ותו לא שוב צריף מר לקבל תואר הנה ולא לשנות עוד שאין רצונו גם בזה כפי שהעלתי בשם התוספתא דלא יאמר את הדבר וישנה: יח) ובפרט לפי מה שכתב בשו"ת מוהרימ"ט (חלק א"ח סי' ח') על דברי הירושלמי הנ"ל שיש להקשות הלא בפרק גיד הנשה מוכח דכל היכא דאינהו מטעי נפשיהו לא שייף גנבת דעת שהרי הוא לא אמר שהנה יודע שמים.

ותירץ שמקלסים אותו בפניו ושומק דמשתיקתו טועים בכך וכו' יע"ש ואם פן בנדון דידן שכתב מר מפונרש שרצונו שלא לכתוב לו שום תואר והדפסתי דברים האלה בחיבורי שוב ליכא שום חשש ואני עשיתי פרצונו רק שגיתי במקצת במה שהדפסתי תיבת הרב ששייף לכל יושב על פסאות אף אם הוא רק למדן בינוני מפני הכבוד: י"ט) ולולי דמסתפינא הנה נראה לי לחדש דתואר הרב שבזמן הנה שנקתב פן לכל בעל שמועות אף שאינו בעל הוראה ומחדש חידושים רק קרא ותנא משום הכי לא ניתן למחול פלל ומנא אמינא לה דהנה בקידושין (דף ל"ג) אמרינו קל וחומר מפני לומדיה עומדים מפניה לא כל שפן יע"ש בחידושי מוהרימ"ט שכתב וז"ל מקשינו מהא דאמרו באלו הן הלוקין כמה טפשיאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימו מקמי

דגבְּרָא רַבָּה וְהָכָא עֲבָדִינָן קַל וְחֹמֶר אֵיפְכָא וְכוּ' וַיֵּשׁ לֹמֶר דְּהָכִי עֲבָדִינָן קַל וְחֹמֶר דְּמִפְּנֵי לֹמְדֵיהּ אַף דְּלֹא גִבְרָא רַבָּה הוּא אֲלֵא שֶׁהוּא בְּעַל שְׁמוּעוֹת וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ זֶה שְׁקֵנָה חֲכָמָה שְׂאֲמָרָה תוֹרָה וְהַדְרָתָּה תוֹרָה עֲצָמָה לֹא כָּל שְׂפָן וְהָרִי אָנוּ חוֹלְקִים לוֹ כְּבוֹד אֲלֵא מִפְּנֵי תוֹרָתוֹ וְהֵתֵם עֲבִיד קַל וְחֹמֶר מִתוֹרָה לְגִבְרָא רַבָּה מוֹרָה הוֹרָאוֹת דְּעֲדִיף פִּירוּשׁ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לְפָרֵשׁ הַתוֹרָה כְּדִקְאָמַר וְאֵתִי רַבְּנָן וּבְצָרִי אֲדֹאֲרִינְתָּא דְּנִפְקָא לֵן מֵאֵת ה' אֲלֵהִיךְ תִּירָא כְּדִפְרִישִׁית לְעִיל עכ"ל יע"ש וְכַעֲיִן זֶה מְצֵאתִי בְּמַגֵּן אֲבָרְהָם בְּזִיזֵת רַעֲנָן שֶׁהֵעֵלָה גַם ק דְּחָכָם בְּעַל שְׁמוּעוֹת שְׂאִינוּ מְחַדְּשׁ חִידוּשִׁים אִינוּ יָכוֹל לְמַחֲוֹל עַל כְּבוֹדוֹ וְרַק חָכָם שֶׁמְחַדְּשׁ חִידוּשִׁי תוֹרָה שְׂאֵז תוֹרָה דִּילְיָהּ הוּא יָכוֹל לְמַחֲוֹל עַל כְּבוֹדוֹ וְאִם כֵּן שְׂנֵי נְבִיאִים מִתְנַבְּאִים בְּסַגְנוֹן אֶחָד כַּנ"ל וְלִפִּי זֶה נִרְאֶה לִי לְחַדְּשׁ דְּמָה דְּקִינְיָמָא לֵן הֶרֶב שְׁמַחֲל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מְחוּל הֵינְנוּ רַק הַכְּבוֹד הַשְּׂנֵינָךְ לוֹ יוֹתֵר מִצַּד תְּנָאֵר הֶרֶב שְׁהִיָּה בִּימֵי הַש"ס וְהַש"ע רַק עַל מוֹרָה וְנִדְאִין וּמְחַדְּשׁ חִידוּשִׁים כְּמוֹ תְּנָאֵר הַגָּאוֹן כְּזֶמֶן הַזֶּה תְּנָאֵר הֶרֶב בִּימֵי הַש"ס וְתְּנָאֵר הַגָּאוֹן בְּזֶמֶן הַזֶּה יָכוֹל לְמַחֲוֹל כֵּינֵן דְּתוֹרָה דִּילְיָהּ הִיא אֲבָל הַכְּבוֹד מֵהַ שְׂשֵׁינָךְ לְכָל צוּרְבָא מִרַבְּנָן בְּעַל שְׁמוּעוֹת שְׂלֵא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה גַם הַגָּאוֹן אִינוּ יָכוֹל לְמַחֲוֹל וְלִפִּי זֶה מְדוּנְיָיִק הֵיטֵב בַּש"ס וּבַש"ע לְשׁוֹן הֶרֶב שְׁמַחֲל עַל כְּבוֹדוֹ וְלֹא נִקַּט חָכָם אוֹ תַלְמִיד חָכָם כֵּינֵן שְׁלִשׁוֹן הֶרֶב בִּימֵי הַש"ס וְהַש"ע דְּנִקָּא עַל אֵב בֵּית דִּין וּמְחַדְּשׁ חִידוּשִׁים וְלִפִּי זֶה בְּזֶמֶן הַזֶּה שְׂגַם תְּנָאֵר הֶרֶב הוּא עַל בְּעַל שְׁמוּעוֹת אַף שְׂאִינוּ מְחַדְּשׁ חִידוּשִׁים אִם כֵּן גַם תְּנָאֵר הֶרֶב לֹא נִיָּתֵן לְמַחֲוֹל רַק אִם הוּא גָּאוֹן כֵּינֵן שְׂנַכְלָל בּוֹ גַם תוֹרַת ה' בְּמָה שֶׁהוּא בְּעַל שְׁמוּעוֹת וְזֶה הִיָּה דְּעֵתִי בְּמָה שְׂכַתְּבִיתִי עַל כְּבוֹדוֹ תְּנָאֵר הֶרֶב אַף שְׁמַחֲל עַל כְּבוֹדוֹ וְאַף דְּאֲמַרִּינָן בְּבִבְא מְצִיעָא דָּף כ"ג ע"ב הִנֵּי תִלַּת מִיָּלִי עֲבִיד רַבְּנָן דְּמִשְׁנֵי בְּמִלְיָיָהּ בְּמִסְכַּת וְכוּ' יְעוּי"ש בְּתוֹסְפוֹת דְּזֶה בְּבָא לְנִסּוֹתוֹ דְּנִקָּא וְזֶה תַלְמִיד חָכָם לְעֲצָמוֹ אֲבָל אֲחֵרִים מְחַנְיָבִים לְכְבוֹדוֹ לְכְבוֹדוֹ (וּבְמִכְתָּב אַחֵר כְּתִב דִּישׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם יוֹכֵל לְמַחֲוֹל בְּזֶה שְׂלֵא לְהִיּוֹת נוֹגַע הַדְּבָר לְחַשֵּׁשׁ בְּזִיוֹן שְׂאִינוּ יָכוֹל לְמַחֲוֹל כְּדִכְתֵּב הַרִיב"ש ס' ר"ך הַמוֹבָאָה בְּפֶסֶף מְשֻׁנָּה סו' פֶּרֶק ז' מִתַּלְמוּד תוֹרָה כֵּן מְבוֹאֵר בְּשִׂאלְתוֹת סו' ס' ס"א וּבְבִרְכֵי יוֹסֵף יו"ד ס' ר"מ אוֹת י"ט דְּעַל בְּזִיוֹן אִינוּ יָכוֹל לְמַחֲוֹל רַק שְׂיֵשׁ לְדוֹן בְּזֶה דְּרַצוֹנוֹ שְׁלֵ אֲדָם זֶהוּ כְּבוֹדוֹ ע"כ דְּבָרֵי שְׂרָאִיתִי בְּמִכְתָּב אַחֵר וְעֵינָן בְּמָה שְׂכַתְּבִיתִי בְּקוֹנְטְרָס זֶה בָּאוֹת ל"א בְּעֵינָךְ הַדִּין אִי מְהִנֵּי מְחִילָה עַל בְּזִיוֹן וּבְמָה שְׂכַתְּבִיתִי שָׁם אִי מְהִנֵּי מְחִילָה לְבְּזִיוֹן ע"י פִּיּוּס וּכְשֶׁרַצוֹנוֹ בְּזֶה הִרִי בְּדִלָא אֵיפִיּוּסוֹ לִיָּה אֵיפִיּוּסוֹ הַג"ה מ"ט זמ"ן): כ) וְאַף אִי נִיָּמָא דְּלֹא כְּמוֹ שְׁחַדְּשִׁיתִי רַק דְּנִיָּמָא דְּמִי שֶׁהוּא גָּאוֹן יָכוֹל לְמַחֲוֹל עַל כְּבוֹדוֹ אַף מֵהַ שְׂשֵׁינָךְ רַק לְצוּרְבָא מִרַבְּנָן מְכָל מְקוֹם מוֹכַח מְשֻׁשׁ שֶׁהִצַּעֲתִי בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מְהַרִּימ"ט וְהַמְּגַן אֲבָרְהָם דִּיוֹתֵר עֲנָנָה הִיא שְׂלֵא לְמַחֲוֹל עַל כְּבוֹדוֹ שְׂאֵז אִינוּ מְחַזִּיק עֲצָמוֹ בְּמַדְרַגַּת גָּאוֹן שְׂיִוֵּכֵל לְמַחֲוֹל עַל כְּבוֹדוֹ וְאִם כֵּן עֲתָה לִפִּי עֲנוּתוֹ דְּמַר לֹא יִקְפִיד עוֹד עַל תְּנָאֵר הֶרֶב: כא) נְעוּד דְּהָא מְפֻרְשׁ בִּי"ד (ס' רמ"ב סְעִיף ל"ב) הֶרֶב הַמְּבֹבְהָק שְׁמַחֲל עַל כְּבוֹדוֹ בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלוֹ אוֹ בְּאֶחָד מֵהֶם לְכָל תַּלְמִידֵיו אוֹ לְאֶחָד מֵהֶם כְּבוֹדוֹ מְחוּל וְאַף עַל פִּי שְׁמַחֲל מְצֻנָּה עַל הַתַּלְמִיד לְהַדְרוֹ יְעוּ"ש וְכֵן כְּתִב שָׁם (בְּסִי רמ"ד ס' ד) וְז"ל דְּכֹלְמֵ שְׁמַחֲלוֹ עַל כְּבוֹדֵם כְּבוֹדֵם מְחוּל וְאַף עַל פִּי כֵּן מְצֻנָּה לְכַבְּדֵם וְלִקְוֹם מִפְּנֵיהֶם קִצַּת עכ"ל יע"ש (וכ"כ הַר"ש מְשֻׁשׁ כ"מ הוּבָא בְּאַסִּיפַת זְקֻנִים בְּבִבְא מְצִיעָא דָּף ל"ב) וּבְשׁוֹ"ת הַרְדָּב"ז ח"א ס' תַּקכ"ד בְּשֵׁם הַרמ"ה לְעֵנָן אֲבָ שְׁמַחֲל עַל כְּבוֹדוֹ מְחוּל דְּעַל כָּל פְּנִיִם מְצֻנָּה אֵיכָא לְכַבְּדוֹ יְעוּ"ש וְעַל פִּי דְּבָרֵיהֶם נִתְיָשֵׁב לִי דְּבָרֵי הַתוֹסְפוֹת יְשֻׁנִים בְּכַתְּוֹבוֹת (דָּף מ' ע"א) ד"ה אִי

א' ל"א ק"ד קי"ד קי"ז קמ"ד פְּבֹדוּ מְחֹל . .

ל"א פְּבֹשׁ פְּמִבְּוֹשָׁל . .

.

.

.

.

.

מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה מ"ו ק"ז קכ"ה קכ"ו קל"ב קל"ג פגון .

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

ז פד נים ושכיב .

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

ע"ז קדי שתצא נפשו .

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

ק"ח כדת משה וישראל .

.

.

.

י"ד ט"ז פהן שקדש גרושה ולא בעל.

.

.

קט"ו פותים. .

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

קט"ז פחא דהיתירא. .

.

.

.

.

.

.

.

.

.

שָׁם וְכֵן אִם פִּירוּשׁוֹ בְּנִלּוֹ אוֹ מְקַצָּתוֹ .

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

שָׁם וְאִי דְרָשִׁינָן כָּל לְרַבּוֹת וְאִם יֵשׁ חִילּוּק בֵּינָם כָּל לֹכֵל בְּנִי"ו .

.

.

.

.

.

